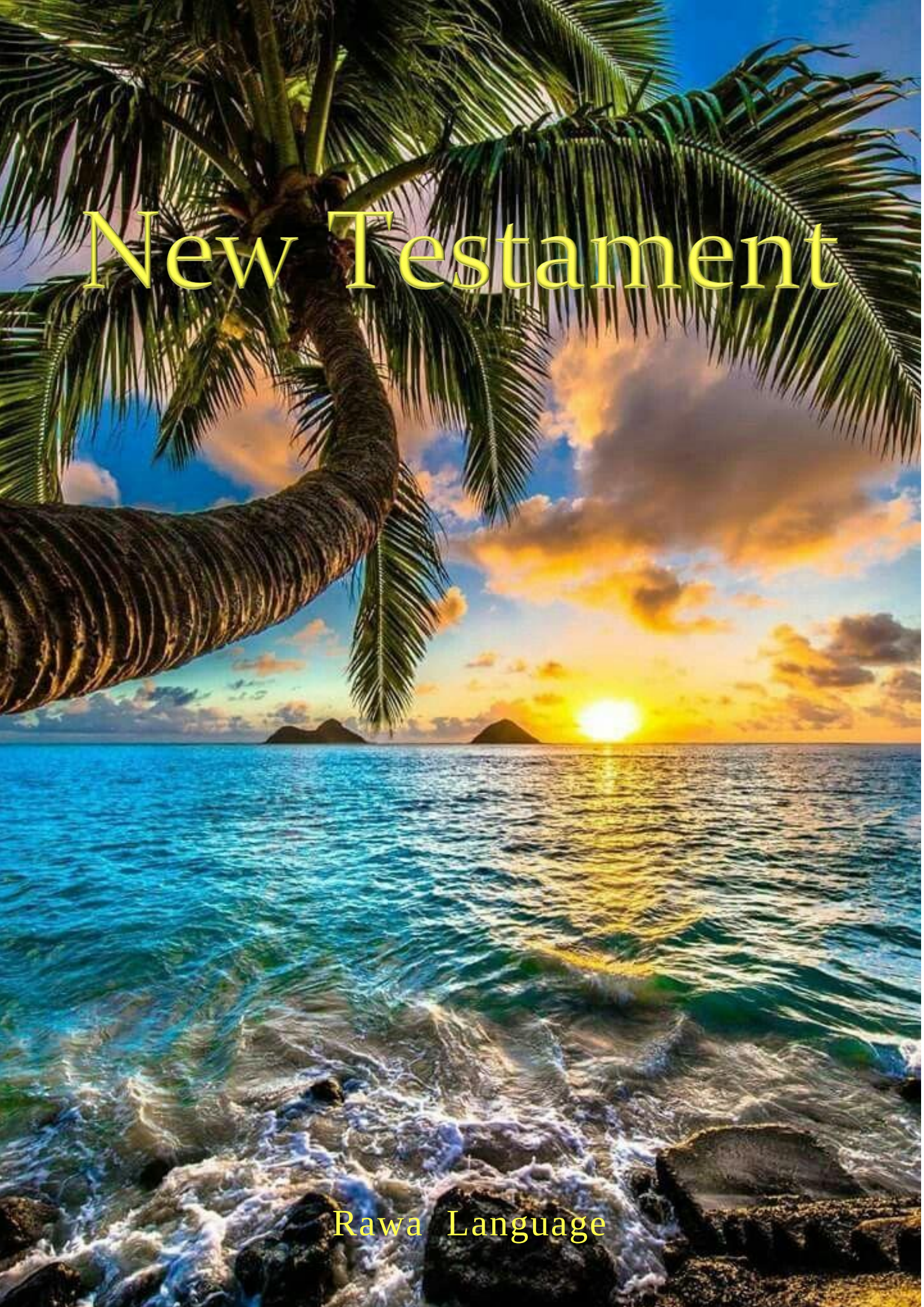
New Testament
Rawa Language

Rawa - Bible - New Testament

Matiyu	3
Mak	145
Luk	232
Yon	376
Aposel	483
Rom	622
1 Korin	686
2 Korin	746
Galesiya	788
Epesas	811
Pilipayi	832
Kolosi	850
1 Tesalonayika	865
2 Tesalonayika	879
1 Timooti	887
2 Timooti	905
Tayitas	916
Palimon	926
Hiburu	930
Yems	981
1 Pita	998
2 Pita	1.016
1 Yon	1.028
2 Yon	1.043
3 Yon	1.045
Yud	1.048
Rewelesen	1.053

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Rawa - Bible - New Testament

Matiyu

Matiyu 1

Yesus Kristuslo Osi Sembeni Ngulo Oowooyi
(Luk 3:23-38)

1Nga oni nga ngu, Yesus Kristuslo osi sembeni. Yesus ngu ene Dewitlo sowe. Ko Dewit ngu ene Ebarahamlo sowe.

2Ebaraham ngu ene Ayisak eweyi, Ayisak ngu ene Yekob eweyi. Yekob ngu ene Yuda, ko konebobeyi ngulo awaye.

3Yuda ngu ene Peres, Sira elaga awayali. Namoyali ngu Tema. Peres ngu ene Hesalon eweyi. Hesalon ngu ene Ram eweyi.

4Ko Ram ngu ene Aminadap eweyi. Aminadap ngu ene Nason eweyi. Nason ngu ene Salomon eweyi.

5Ko Salomon ngu ene Bowas eweyi. Nemi ngu Rehap. Bowas ngu ene Obet eweyi. Nemi ngu Rut. Obet ngu ene Yesi eweyi.

6Yesi ngu ene Yuda onilo sobosobo koleteyingo oowooyi Dewit, ngulo eweyi. (Mayika 5:2) Dewit ngu ene Solomon eweyi. Nemi ngu kuli Yurayiya baleyi oluwoli.

7Solomon ngu ene Riyabowam eweyi. Riyabowam ngu ene Abayisa eweyi. Abayisa ngu ene Asa eweyi.

8Asa ngu ene Yehosapat eweyi. Yehosapat ngu ene Yoram eweyi. Yoram ngu ene Asayiya eweyi.

9Asayiya ngu ene Yootam eweyi. Yootam ngu ene Ehas eweyi. Ehas ngu ene Hesekayiya eweyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[10]Hesekayiya ngu ene Manasa eweyi. Manasa ngu ene Emos eweyi. Emos ngu ene Yosayiya eweyi.

[11]Yosayiya ngu ene Yekoniya, ko konebobeyi ngulo awaye oodoni, ngu naluno me oni Babilonnonggo Iserel oni yoyolo yoyokootoyi, Babilon melako oololo oluwonggori.

[12]Ngu naluno, ene Babilon melako oodoyi, Yekoniya ngu ene Siyalitiyel eweyi. Siyalitiyel ngu ene Serababel eweyi.

[13]Serababel ngu ene Abayiyud eweyi. Abayiyud ngu ene Ilayiyakim eweyi. Ilayiyakim ngu ene Eso eweyi.

[14]Eso ngu ene Sedok eweyi. Sedok ngu ene Ekim eweyi. Ekim ngu ene Ilayiyud eweyi.

[15]Ilayiyud ngu ene Eliyesa eweyi. Eliyesa ngu ene Matan eweyi. Matan ngu ene Yekob eweyi.

[16]Yekob ngu ene Yosep eweyi. Yosep ngu ene Mariya kameyi oode, Mariyando Yesus yomoowolo. Yesus ene Kristus Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni ngu.

[17]Ngulo ngu, Ebarahamlo sowe bidodo ombulo, wenga Dewitno ngulo osi sembesembeni kande elaya kegidembolo namolaya yokowonggori. Dewitlo sowe bidodo ombulo, wenga ene osisambaye kande elaya kegidembolo namolaya oololo, Babilon me onindo ngu, Iserel oni yoyolo, Babilonno yoyokowonggori. Yoyokootoyi, Babilon melako oluwonggoku oodoyi, wenga ombulo, ngulo sembesembeni nguya bidodo kande elaya kegidembolo namolaya oololo, Yesus Kristus tunootewolo.

Mariyando Yesus Kristus Yomoowolo
(Luk 2:1-7)

[18]Yesus Kristus yomootoni tunooteyingo, ngulo mande ngu ngandilo. Nemi ngu Mariya, ene kuli Yosepndo sunggi yewolo. Ene goboolo ma oluwoku naluno, Yuka Kundingiyi, ngundo Mariya yeni, ene useyidodo tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Kameyi Yosep, ngu oni nenengo oolengo, ngulo ene Mariya oni doongeyemo oyumo inowelo ma ingowolo. Ngundilo ngulo, ene toligemangge yokoweloyimbolo ingowolo.

20Yosep ngulo ingondandangelootoni, ngu naluno nguno, gabono ngu Oo Sembuli Sembunayimbolo Sambono Engel oni, eneno tunootelo ewolo. Yosep, Dewitlo osiyi, ge balege Mariya ngu yowelo ma sosolewelo. Ndatelo ngulo, nga simoongongga useyimo inowokungga, ngu Yuka Kundingiyimbo inowolo.

21Ngu simoongga useyimo oolooteku, ngu yomootoningga ngu, gedo ngu oowooyi Yesus eya e. Ndawugalo ngulo, ngundo enengo simoo balelo mbumbuwa andangeyunolo ko yoyowalo ewolo.

22-23Yo, Yuka Kundingiyimbo ngu simooyengga ngu yeni tunootewoku, ene Oo Sembuli Sembunaye, ngundo Anutlo ingondudu eyingo oni manggowoomo, kuli ngandilo ewolo.

Matiyu 2

Sa Ooletekusinanggo Ingoyingo Oni Sowe Gidalega, Ngundo Yesus Kenowelo Mayewonggori

1Ngu naluno nguno ngu, Herod ene Yuda onilo tabango koleteyingo oluwokuno, Mariyando Yesus Betelehem endemo, Yudiya melasina nguno yomoowolo. Mariya kuli Yesus yomootoni ngu, ingondudu oni gidega sa ooletekusinanggo ngu, Yerusalem endemo mayelo, sumoo ewonggori.

2Yuda onilo sobosobo koleteyingo ulungga nemimbo keda simooye bodaga yomootoni tunootewoku, ngu ndano? Noole komo enengo dootungga sa ooletekusinanggo kenolo, ngu keyolo, ngulo noole yade yade ombulo, ngulo yambo mande teyinowelo mayetetoku nga! Elo ewolo.

3Mande ngundilo etoyi, mela sobosobo koleteyingo Herod ngu mandegaku ingolo, ene soliyokowolo. Ngundilo nangge, Yerusalemno oni simoo bale bidodo, ene nguya ngu mandega ingolo soliyokowolo.

4Ngundilo ngulo, Herodndo Anutno woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oniku, ko Iserel oni mamana mande etuyeloyingo oni ngudodo goobooyingoyelolo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sumoo yunolo ewolo. Kristus ngu ndawu endegano tunootewalo, sumoo yunolo ewolo.

5Sumoo yunootoni, ene mande gumi ngundilo ewonggori. Betelehem endemo Yudiyasina nguno tunootewalo ewonggori. Anutlo ingondudu eyingo onindo ngandilo elo nakangowolo.

6Ye Betelehem oni simoo bale Yuda onilo melako oolootenggoku, yengo ende ngundo ende bidodo dagayelolo, ngu oowooyidodo ulungga. Ndatelo ngulo, yeno nguno ngu sobosobo oni ulungga tunootewaku, ngundo ngu, nolo oni Iserelno ngulo sobosobo ulungga oluwa. Yo, ngu sobosobo oningga, ngundo Yudalo sobosobo oni bidodo ko tewonggoku, ngu dagayelowa. Ngu oningga ngundo mande gome nenengo ngu elo yunololuwalo ewolo.*Mayika 5:2*

7Herodndo ngu mande ingolo, ngulo ene toligemangge ingondudu oni sa ooletekusinanggo mayeyingoku, ngu negoyelootoni ombuwolo. Ombutoyi, sumoo sumoo yunolo ewolo. Ndawu nalunggano ngu dootungga ngu koletelo kenootoyi tunootewo? Elo sumoo yunowolo.

8Ene mande gumi ingolo ewonggori. Ye sodedonangge Betelehemno oolouya, ko yanggango teya, ngu simooyengga ngu ereweya kenoyi. Ye oolouya kenoya ngu, ariya, ombuya, nono mande gumi etoyi ingowano. No ingolo ngu, asa, no nguya oololo, eneno eseteyinowanolo ewonggori.

9-10Ariya, Herodlo mande ewoku ingomukolo ngu, ene endesina oolelo, sa ooletekusina, ngunonggo dootungga kenolo keyowonggoku, ngu ko kenolo, ngulo ene oni oni ulungga tewonggori. Ngundilo tetoyi, dootungga ngundo ene ingondududodo oni ngu koletelo oolelo, simoo buniyo, Yesus oolooteku yanggaku ngu etuyelolo, ngu sanganimo oluwolo.

11Dootunggaku nguno oodoni, oniku ya newendemo ulo, ene simooyenggakuya, nemi Mariya nguya yeyowonggori. Yeyolo, ene boodooye oondookelo, penggootelo, Yesusno yambo mande telo eseteyinowonggori. Teyinolo, enengo Pawus andangelo, oo gome gome uliyi ulungga ngu yolo, duwoo kingo inowonggori. Ene bobeye gol, ko, de elaya ngulo situmi ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

woolo yetoyi, ndindingo gome teweloyi, ngu yolo, kingo duwoo Yesus inowonggori. Ngundilo telo, ene Yesus bingaminidodo teyinowonggori.

12Ngu suwoono, Anutndo ingondudu onikuno gabono yootunolo ewolo. Ye Herodno ko ma oolouwelo. Ndawugalo ngulo, Herodndo Yesus uleyi kumooweloyimbololo ewolo. Ngulo ene ingolo, oololo, Herodno ko ma oolouwonggori. Kini, ene oololo, oole gulawoole ko enengo endemo sawonggori.

Yosepndo Baleyi Ko Nangoyali Yoyolo, Igip Melako Sodedonangge Oolouwonggori

13Ingondudu oniku kuli satoyi ngu, suwoono Yosep gabono kenootoni, Oo Sembuli Sembunaye, ngulo Sambono Engel onindo eneno yootunolo ewolo. Ge komo sodedonangge ootookooya, balege ko nangongge yoyoya, Igip melako toongeya oolou. Ge Igip melako nguno oodoga, nenengombo ko etoowega, ko ombuyi. Ndatelo ngulo, Gabman oni tabango ulungga Herod, ngundo simooye yeyolo, yuleyi kumoowelo, mande ngundilo ewolo.

14Engelndo ngundilo etoni, Yosep ngu ingolo, asa, ene suwoono nangge ootookoolo, nangoni ko baleyi Mariya nguya yoyolo, yade yade Igip melako oolouwonggori.

15Yosep ngu melako oodoni, nguno oni tabango ulungga Herod ngu kumootoni, ngulo ene Igip mela yokolo toongewonggori. Ngundilo tetoni ngu, asa, Anutlo mandeno, ingondudu eyingo oni manggowoomo eyingo, ngu engge tunootewolo. Ene ngandilo ewolo. Nenengo nangone Igipno oolooteku, ngu meno etoowe ombuwalo ewolo. *Hoseya 11:1*

Gabman Oni Tabango Ulungga Herod Ngundo Etoni, Simooye Uleyi Kumoowonggori

16Ngu naluno, Gabman oni tabango ulungga Herod ene ingowoku, ingondudu onindo sa ooletekusina, ngundo ganangolo toongewolo. Ariya, ene newende sanggili ulungga oolengo tewolo. Ngundilo telo, enengo me oni suleyelootoni oololo, Betelehemno, ko, ende Betelehem namokono nguya simooye owita mooma elaya ma yokoyingomu, ko, simooye moomaye elaya nguya, ngu yuleyi kumoomukowonggori. Ndatelo ngulo, ingondudu oni, ngundo dootu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mooma elaya kuli koletelo tunooteyingo ngu etoyi, ingowoku, ngulo ene ngundilo tewonggori.

17-18Ngu ooku kuli Anutlo ingondudu eyingo oni, Yeremayiya, ngundo eyingo ngu, ataga engge tunootete. Ngu ngandilo ewolo. Ene manggoye gula Rama ende Yudasinanonggo ingowonggo. Ene sendo mogulu biyobiyomi telo, nowoondoyi tewonggoku, ngu ingowonggo. Resel (Iserel oni simoo bale) enengo simoongokulo sendolo biyomi ingowolo. Oni simoo baledo newende yeyi, imakeweloyi nguya kini. Ndatelo ngulo, simoongo gula ma yokoyingo, ngu bidodo utomukowonggorilo ewolo. *Yeremayiya 31:15*

Yosep Baleyi Ko Nangoni Yoyolo, Iserel Ko Ombuwonggori

19-20Yosep baleyi ko nangoyali Igip melako oodoyi, ngu naluno nguno, Gabman oni tabango ulungga Herod ngu kumoowolo. Kumootoni ngu, Oo Sembuli Sembunaye, enengo Sambono Engel onindo Yosepno ombulo, gabono yootunolo ewolo. Ge ootookooya, Mariya elanasa yoyoya, Iserel ko oolou. Oningga nangongge uleyi kumooweloyinggaku, ngu kuli kumoowololo ewolo.

21Ariya, Yosep mande ngu ingolo, ene ootookoolo, Mariya elanasa yoyolo, Iserel melako ko oolouwonggori.

22Ene Akeleyasndo eweyi Herodlo kongga ngu yolo, Yudiya mela ngulo tabango ulungga oluwoku, ngu Yosep ingoote. Ngundilo ngulo, Yosep ngulo sosoletoni, ngulo gabo gulano Anutndo Yosepno yootunolo ewolo. Ngundilo ngulo, ene Galili gumisina oolouwonggori.

23Ene oololo, ende oowooyi Nasaret nguno bibitewonggori. Nguno ngu, kuli Anutlo ingondudu eyingo oni ngulo mandeye ewoku, ngu ataga engge ngundilo tunootete. Ene Nasaret oni ewanggo.

Matiyu 3

Sonoyeloyingo Oningga Yon, Ngundo Anutlo Mande Wesiyolo Ewolo

(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Yon 1:19-28)

1Ngu naluno, Sonoyeloyingo oni Yon ngu tunootewolo. Ene Yudiyano, oni kini kingo melako nguno, Anutlo mande oni simoo baleno wesiyolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Ngundo ngandilo ewolo. Ye komo nowoondoye yowoolengoyi, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo nalu enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu namoko ombuwelo tetelo ewolo.

[3]Yon oningga kuli Anutlo ingondudu eyingo oni, Ayisaya, ngundo mandega ewoku, ngu ataga engge tunootete. Ene ngandilo ewolo. Oni kini melako, ngunonggo oni gulado menongga ngandilo ewolo. Oo Sembuli Sembunaye, ngulo oo bidodo yoonenengoya, ngulo oole yomosiyootoyiga, ene ombuwalo ewolo.*Ayisaya 40:3*

[4]Yon ngu, ene bo gula oowooyi Kamel, ngu uyimbo nenggulo teyingomu ngu owoolongo onindo nenggulo ngundilo telo, ko, utombo wanggango gosiyololuwolo. Enengo oowali ngu katu, deguno siso ngu neloluwolo.

[5-6]Ngu naluno, Yerusalem oni, Yudiya oni bidodo, ko, Yodan sono tanggeyimo ende, ngunonggo oni ngu bidodo Yonno mayelo, enengo mbumbuwa wesiyootoyi, ngulo ene Yodan sono newendemo utoyi, ngundo sono kundingiyimbo sonoyelowolo.

[7]Yondo Moseslo mamana mande sobowooyingo oni oowooye Parisi, ko kumoononggo ma ootookoowa elo ingoyingo oni oowooye Sadusi, ngu yeyootoni, sono gemuwelo ombuwonggori. Yondo ene kuli ingowoku, Parisi ko Sadusi oni nowoondoye ngu ma yowoolengoyingo, ngulo ngu, ene sanggili telo ewolo. Ye sile biyomi simoongo! Ye onendo etoni, Anutlo sanggilini yeno ombutoni, ye mete sawanggo? Ye ereremo kini!

[8]Ye nowoondoye yowoolengolo hamoo tetoyi ngu, asa, yengo endeyoyingo ngulo engge nguya yowoolengolo, gome tunootewa.

[9]Ye nowoondoyemonggo ngandilo ma ingowelo. Ebaraham ngu noolengo osinayi ngulo Anutndo gome soboyelowaku ngu, elo ma ingowelo! No yeno eteno. Hamoo oolengo, Anutndo mete nga digi nga tetoni, Ebaraham simoongo tunootelo, Anutlo oowooyi elo okoowanggo!

[10]Yo, Ebarahamlo sowe ngu de ngundilo. Sopolo kuli de damonimo ooloote. De gidega gome ma enggeteku, ngu onindo doongoolo ngu, asa, ene de

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nombono oolongootoyi dewa. Oni nguya ngundilo nangge, nowoondoyemo hamoo ma telo gome ma enggewanggoku ngu, asa, ngundilo yodoongoolo, Setanlo de nombo ma kumooweloyi nguno oolongooyelootoni yoodewa.

11Ye kuli nowoondoye yowoolengootoyi, ngulo nondo sono kundingiyimbo, ngu sonoyelooteno. Ene oni gula no kootunesina ombuwaku, ene ngu oningga ngulo yanggangoni ulungga oolengo. No yanggangone bodaga nangge, ngulo ngu, no enengo ko oni nangge. Enendo ngu Anutlo Yuka Kundingiyi, de gookingo ngundo ye sonoyelowa. Yo, Anutndo yengo mbumbuwaye delo, ngu nowoondoye yeni, namboyi oolengo yewa.

12Yo, oni simoo bale bidodo Kopi tanggooli ngundilo. Oni Kopi tanggooli dangelo, tuloolo, ene tanggooli metemimu ngu yomosiyolo yolo, enengo yano yewanggo. Ene Kopi biyomimu yolo, ene de nombo ma kumooweloyi, nguno oolongootoni oluwalo ewolo.

Yondo Yesus Yolo, Sono (Kundingiyi) Newendemo Sonowoowolo

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13Ngu naluno, Yesus Galili mela yokolo, ene Yodan sonono ulo, Yondo sono kundingiyimbo sononelonilo ombuwonggori.

14Ngundilo etoni, ene Yondo Yesuslo mande gosiyowelo ingolo, enendo sumoo ewonggori. Ndawugalo ngulo, ge nondo sono kundingiyimbo sono nelolo ingolo ombute? Gedo mete Yuka Kundingiyimbo no sono gemununo ewonggori.

15Ene Yesusndo mande gumilo ewolo. Nguno yokoya, nondo etenoku ngundiya te. Noole komo damoni mesalango oolengo, Anutndo damoni ngundilo ngulo ingooteku, noole ngu keyowalolo ewolo. Ngundilo etoni, Yondo yo, mete, elo, ene sonowoowolo.

16Yesus sono gemulo yokolo, sakiko ooletoni ngu, sodedonangge Sambo ende yamako goosootoni, nguwoole Anutlo Yuka Kundingiyi Yesusno ombuwolo. Yuka ngu, nu kundilimanggowo ngundilo telo ombuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ombutoni ngu, asa, Anutlo manggowo Sambononggo ngandilo ewolo. Ngu nenengo nangone. No enengo gome mesalango ingooteno. Nowoondone ngulo gome mesalango oolengo ingootenolo ewolo.

Matiyu 4

Setando Yesus Tewoongowolo
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1Ngu naluno, Yuka Kundingiyimbo Yesus yolo, oni kini kingo melako toongetoni, Setando nguno tewoongowolo.

2Yesus ngu, ene sa onibi elaya, ko suwoo onibi elaya nguno oowali neweloyi oo ma yowolo. Ene kingo oode oode ombulo, ngu naluno, ene oodoolo ulungga kumoowolo.

3Ngundilo oodoolo kumoolo oodoni, ene tewoongoweloyi oninggaku Setan, ngu tunootelo, enendo Yesusya ewolo. Ge Anut Nangoni tetoningga ngu, ge etooga, digi nga yowoolengoya, oomanangoyingo tunootetoningga nelo ewolo.

4Ngundilo etoni, ene Yesusndo mande gumi ngandilo ewolo. Anutlo nakayano ngandilo ete. Oowali nelo, nguno nangge, oni sugi sugi keda ngu yunoweloyi nguya, ereremo kini. Kini, mande bidodo Anut manggowoomonggo tunooteteku, ngundo nangge, oni sugi sugi keda oluweloyi ngu yunowalo ewolo. *Lo/Dutoronomi 8:3*

5Ene ngundilo etoni, Setando yolo, ende kundingiyimo Yerusalem oololo, ngu yolo, Yudalo goobooyingo ya ulungga oowooyi Tempel ngu sanganimo oolewolo.

6-7Oolelo, enendo ewolo. Ge Anut Nangoni tetoningga ngu, ariya, ge paleya amuno sole. Ndawugalo ngulo, Anutlo mandeno ngundilo ete. Anutndo enengo Sambono Engel nguno etoni, geno ombulo, ngundo kandeye sanganiwoole goyolo utoyi, ge digibo ma gosanggawewa, ewolo. Ariya, Yesusndo enengo mande ngu ingolo, enebana gumi ewolo. Anutlo oo nakayano ngandilo nguya ete. Gedo Oo Bidodo Sembuli Sembuge, ngu ma tewoongowelo. Ngu gengo Anut Ulungga! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ngundilo etoni, asa, Setando Yesus ko mela pulingga awuno oolengomu, nguno yolo oolewoli. Setando nguno mela bidodo dulidalini, ko, oo gome gome nguya etungowolo.

9Ene ngundilo oo gome gome etungolo ngu, asa, ngundo Yesusya ewolo. Ge nono boodoo oondookelo, penggootelo, yambo mande tewaku ngu, ariya, nondo mete nga oo nga, ge gunowanolo ewolo.

10Ene mande ngundilo etoni, asa, Yesusndo mande yanggango gumi eneno ewolo. Setan, ge toonge! Anutlo mandeno ngandilo ete. Ge Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, nguno nangge, yambo mande teyato! Ngu gengo Anut, ko, ge enengo ko nangge dowooya ootoo! Elo ewolo.

11Ngundilo ngulo, Setan ene yokootoni, ngu naluno nguno, Sambono Engel onikundo ombulo, Yesus hooloowewonggori.

Yesus Galili Melako Ko Damoni Yelo Tewolo

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12Ngu naluno nguno, Yesus ngu ene Yon ngu dowoolo, ya biyomimo yewonggoku, ngu ingolo, ngulo ene Galili melako oolouwolo.

13Ene oololo, enengo ende damoni Nasaret yokolo, yade oololo, ene Kaperniyam endemo tunootelo, nguno ko tewolo. Kaperniyam ngu sono koongewo ngu namoko, Sebulan, ko, Naptalayi mela elayaga ngulo suleyembolo melako nguno oluwolo.

14Yo, ene ngundilo ooloutoni, ngulo kuli Anutlo ingondudu eyingo oni Ayisayando mandega ewoko, ngu engge tunootete. Enendo kuli ngandilo ewolo.

15-16Sebulan ko Naptalayi oni simoo bale ngulo musiyo oolootenggoku, ngu oole wendeyi tanggeyisina utenggoku, ngu Yodan sono anduloko, Galili mela gumisina, nguno oni sowe oowooyingga ulungga nguno oolootenggo. Ngu melangga ngu bidodomo, damoni biyomi oowooyingga telo oolootenggoku, ngundo solu himi ulungga kenootenggo! Ngu oni simoo bale ngu, ene nowoondoyemo hamoo kini oonateweloyi musiyomo oolouwelo telo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolootenggoku, nguno kuli solu himi eneno tunootewoku ngu! Elo ewolo. *Ayisaya 9:*[1-2]

[17]Ngu nalunggano nguno, Yesus ene damoni yelo, mande wesiyolo ewolo. Ye nowoondoye yowoolengoyi! Ndawugalo ngulo, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo nalu enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu kuli namoko ombutelo ewolo.

Oni Namolaya Yesusndo Negoyelootoni, Ene Keyowonggori
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

[18]Ngu naluno nguno, Yesus ene Galili sono koongeyingo dabemiwoole ombulo, elabasa elaya ngu Sayimon oowooyi gula Pita, ko ngulo koneyo Enduru ngu yeyowolo. Elabasa enengo isolo si sono koongeyingomo oolongoolo, iso yolo, ngu uliyoweloyimbolo.

[19]Ene elayaga nguya ewolo. Yali no keneloya endeyoli. Yali oni simoo bale yoyolo, Anutlo mandeno yoyoweloyi ngu etuyelowanolo ewolo.

[20]Ene ngundilo etoni, asa, sodedonangge elayagaku isolo si yokolo, ene Yesus keyolo sawonggori.

[21]Ene ngundilo telo, ene songgula bodaga oololo ngu, ene elabasa elaya nguya yeyowolo. Ngu Yems, Sebedilo nangoni, ko ngulo koneyo Yon. Elayaga ngu awayali Sebediya wanggo sanganimo ootoolo, ene isolo si yomosiyolo, oodoli yeyowolo. Yeyolo, asa, Yesusndo elayagaku negoyelowolo.

[22]Ngundilo negoyelootoni, ariya, sodedonangge elayagaku awayali ko wanggo nguya yokolo, ene ombulo, Yesus keyowoli.

Yesusndo Oni Sayi Oowooyingga Yomosiyelowolo
(Luk 6:17-19)

[23]Yesus Galili mela bidodomo endeyolo, ene Yuda onilo goobooyingo ya newendemo ulo, oni simoo baleno Anutlo mande damoni, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngulo mandeni gome wesiyolo yunoote. Ene mande ngundilo wesiyolo, ngunonggo oni simoo bale sayi oowooyingga moondeye yombuliyeloyingomu nguya yomosiyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Enengo mandeni Siriya mela bidodomolo endeyowolo. Ngundilo ngulo, oni sayi damoni gula gula yolo; ogingoyingo ulungga ingolo oolootenggoku, ngu yoyolo mayelo; oni yuka biyomidodomu; oni gaboye kumoolo kekandeye mboolomboolo ulooteku; ko, oni wembuye bingo yeyingomu nguya, ngu bidodo yomosiyelowolo.

25Oni simoo bale oowooyingga oolengo Galilinonggo, ko Dikapolissinonggo, ende kande elaya ngulo musiyo ulungga, Yerusalemnonggo, Yudiyanonggo, ko, Yodan anduloko nguya ene Yesus keyowolo.

Matiyu 5

Yesusndo Pulimo Enengo Sulena Oni Mande Yunolo Etuyelowolo

(Luk 6:20-23)

1Yesus oni simoo bale oowooyingga oolengo yeyolo ngu, ene mela puli sanganimo oolelo, bibitetoni, enengo sulena oniku, eneno oolewolo.

2Nguno Yesusndo mande etuyelolo, yunolo, ngandilo ewolo.

3Oni ene ingowanggo. Ene Anut doongeyimo ereremo kini, elo ingootenggoku ngu, asa, ene oni oni tewanggo. Ndatelo ngulo, Anutndo ene kumana yunowa. Yo, ngundilo oni, ngundo ngu Anutndo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno ulo oluwanggo.

4Oni sendolo, nowoondoyemo kowuli ulungga ingootenggoku ngu, Anutndo hoolooweyelolo, kowuliye andangelo, nowoondoye yeni imakewoku, ngulo ene oni oni tewanggo.

5Oni damoni mesalango imakeyingomo oolootenggoku ngu, Anutndo kumana yunolo, mela oo yunowelo elo gosiyowoku, ngu yunowaku, ngulo ene oni oni tewanggo.

6Oni oowalilo ko sonolo, ingolo, hahangetenggoku ngundilo, oni nowoondoyemonggo Anutlo damoni nenengo ngu keyowelo hahangetenggo. Ene ngundilo telo oodoyi, asa, Anut enengombo nowoondoye yeni, metemi oolengo telo, ngulo ene oni oni tewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Oni ene simoo bale gidalega nowoondoye yunootenggoku damoningga, ngulo ene oni oni tewanggo. Ndatelo ngulo, Anutndo enengo nguya nowoondoyi yunowa.

8Oni Anut doongeyimo nowoondoye mesalango oolengo oolootenggoku ngu, ene oni oni tewanggo. Ndatelo ngulo, ene Anut kenowanggo.

9Oni ebe toongootoyi, ene nowoondoye imakeyingomo oluweloyi oningga ngu, ene mete oni oni tewanggo. Ndatelo ngulo, Anutndo ngu oni nguya nenengo simoonelo ewa.

10Anut doongeyimo, oni nenengo oodoyi, ngulo oni gidalegado kingo kowuli oowooyingga yunootoyi, ngulo ene nowoondoye kowuli ma ingowanggo. Kini, ene oni oni tewanggo. Ndatelo ngulo, Anutndo ene yoyolo, endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno oluwanggo.

11-12Ngundilo nangge, ye no kenelootoyi, ngulo melako oni, ngando kootuyesina mande biyomi elo kowuli oowooyingga yunolo, kingo mande ebe ganagana etoyi ngu, ngulo ye nowoondoye kowuli ma ingowelo. Kini, ye komo oni oni teya, nowoondoye imakeyingomo ootooya, Anut oowooyi bingami eya okooya, oni oni teyi. Ndatelo ngulo, ye Sambo endemo oo ulungga ngu yowanggo. Ngundilo nangge, melako onindo Anutlo ingondudu eyingo oni nguya koletelo yombulibaliyelowonggorilo ewolo.

Oni Anutno Nowoondoyemo Hamoo Teyingo Ngu, Sayi Nembo, Ko, Solu Ngundilo

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13Yesusndo mande gula ewolo. Ye Anutno nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu melako ngano sayi nembo (Sol) ngundilo. Sayi nembo nengguloga ngu yoyokootoni ngu, asa, noolendo ngu nengguloga Sayi nembo nguno, ngu ko yeweloyi nguya ereremo kini. Yo, hamoo, sayi nembo ngu koni gula kini. Ngundilo ngulo, onindo oolongoolo, keyembo wongooweloyi.

14Ngundilo nangge, ye Anutno nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, mela ngalo solu himi ngundilo. Ende gula pulimo soludodo oluwaku ngu, kombiteyingo ma oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Kini, onindo solu kalo, kumbe gula newendemo ma oongoowanggo. Kini, solu ngu yaba sanganimo tunoo yetoyi, oni ya newendemo oolootenggoku, ngu bidodo solu himi kenowanggo.

16Ngundilo nangge, oni nowoondoye Anutno hamoo teyingongga ngu, enengo solungga ngu oni bidodomo tunoo oodoni, yengo damoniye nenengo kenolo ngu, Anut Sambo Endemo oolooteku, ngu oowooyi bingami okoowanggolo ewolo.

Anutlo Mamana Mandeno Ewolo

17Yesusndo mande gula ewolo. Ye ngandilo ma ingowelo, no ngano ombulo, Anutlo mamana mande ingondudu eyingo onindo kuli nakangoyingo ngu andangewalo ma ingowelo. Kini, nondo mamana mande ngu andangewelo ma ombuwonowolo. Nondo mamana mande ngu bidodo engge yewe tunootemukoweloyi, ngulo ingooteno.

18No yeno hamoo eteno. Sambo mela kinitetoni, ene nolo mamana mande ma kinitewa. Anutlo mamana mande nguno noolengo mande gumi bodaga, ko, so uyi nakango bobodi gulanangge nangge, ngu ma yokowa. Oo bidodo mamana mande ngu newendemo oolooteku, ngu enggeni tunootewa.

19Oni gula Anutlo mamana mande gumi gula ma keyolo, ngunonggo ene oni gula ngundilo etuyelolo ngu, ariya, ngu oningga Sambo endemo ooleteku naluno, ene Anut doongeyimo, ngu oowooyi kini oluwa. Ene oni Anutlo mamana mande ngu keyolo, oni simoo bale oo ngundilo etuyelootoningga ngu, ariya, Anutndo Sambo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno ngu, oningga ngu oowooyidodo tewa.

20No yeno hamoo eteno. Anut doongeyimo, yengo damoni nenengongga, ngundo komo Moseslo mamana mande sobowooyingo oni Parisi, ko, mamana mande etuyeloyingo oni nguya, enengo damoni nenengo ma dagatenggoku ngu, ariya, ye Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, enengo oni simoo bale soboyelooteku endega, ngu newendemo ma uwanggolo ewolo.

Yesuslo Mande Keda, Ngundo Kulimi Damoni Ngu Dagate
(Luk 12:57-59)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ariya, Yesus mande gula ewolo. Moseslo mamana mande kulimi ngu, ye gome ingootenggo. Ngu ngandilo ewolo. Ye oni ma uleyi kumoowelo. Ene ge oni uleyi kumoowaku ngu, asa, ge mande wilikoyingo onino oolelo, nguno gumi ulungga yowalo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 20:13*

22Ene nondo mande gula nguya yeno eteno. Oni gula dobooyi gulaya newende biyomi ingooteku, ngulo ene mande wilikoyingo onino ooletoni, ngulo gumi inowa. Ngundilo nangge, oni gula ene oni doongeyemo, oni dobooyi kootuyisina mande elo, oyumo inowaku ngu, asa, ene nguya mande wilikoyingo oni tabango ulungga nguno ooletoni, ngulo gumi ulungga inowa. Ene oni gula dobooyiboya sanggili oolengo telo ewa, ge mboolombo goyoyingo, ingondudu gula metemi kini! Ene ngundilo ewaku ngu, asa, ngu oningga ngu Anutndo suleyootoni, Setanlo ende de nombo sugi sugi delolooteku, nguno oololo, sugi oluwa.

23-24Ge Anutno yambo mande tewelo ingolo, ngulo ge eneno kingo oo duwoo yewelo uya ngu, doboogebo geya biyomi ingooteku ingolo ngu, asa, koletelo ge eneno oolouya, biyomingga ngu andangeya, yomosiyoyago, kootusina ge ko uya, Anutno oo duwoo ye.

25Dobooge gula geya newendemo kowuli ingolo, goyolo, mande wilikoweloyi musiyomo oolouwelo oolekono ooloutoningga ngu, sodedonangge ngu mande kowulingga ngu yoonenengoli. Ge ngu mande kowuli koletelo ma yomosiyowaku ngu, ariya, ngu oningga, ngundo goyolo, oo wilikoyingo onino ooloutoyi, ngundo goyolo, kumba ootuwoo oni kandeyemo goyetoyi, ngundo ya biyomimo goyewanggo.

26No yeno hamoo eteno. Ge ya biyomimo oode, ngunonggo gengo weti ngu bidodo ma andangelo ngu, asa, ge ya biyomi ngu ma yokowalo ewolo.

Elambalisa Damoni Toongooweleyi, Ngulo Mande

27Asa, ene mande gula ewolo. Moseslo mamana mande kulimi nakangoyingongga ngu, ye kuli ingootenggo. Ene ngundilo ewolo. Ye oni gulalo baleyi yakakayi yodowoolo, ma yombuliyowelolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Ene no mande gula yunooteno. Simoo gulado newendemonggo balega kenomayingolo, ngulo ingooteku, ngu ngandilo, ene balega nguya kuli welewoli.

29Ngundilo ngulo, doongengge koondosina, ngundo goyeni, mbumbuwa tetoningga ngu, andangeya yoko. Ngundilo nangge, moondege gumi, ngundo goyeni mbumbuwa tetoningga ngu, andangeya yoko. Ngundilo tewaku ngu, asa, moondege bidodo yolo, Setanlo ende de nombo ma kumooweloyi, nguno ma uwa. Ngundilo ngulo, ge oo biyomi teteku, ngu sodedonangge yomosiyolo ngu, ngu gome metemi oluwa.

30Mande yamonggawo gula ngundilo. Kandege koondosina, ngundo goyeni, mbumbuwa tetoningga ngu, toongooya oolongoo. Ngundilo tewaku ngu, asa, moondege bidodo yolo, Setanlo ende de nombo ma kumooweloyi nguno ma uwa. Ngundilo ngulo, ge oo biyomi teteku, ngu sodedonangge yomosiyolo ngu, ngu gome metemilo ewolo.

Oni Baleyi Andangeweloyi, Ngulo Mande

(Matiyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31Yesusndo mande gula ewolo. Moseslo mamana mandeno kuli ngandilo nakangowolo. Oni gula baleyi yokowelo ngu, ene komo so uyino mande ngundiya nakangoya, baleyi inonilo nakangowolo.

32Ene nondo mande gula moole. Oni elambalisa ngu baleyibo oni gulaya ma weleyingo ngu yokolo owewaku ngu, ene baleyi yeni, mbumbuwa tewa. Ngu balegaku kuli kameyi yowoku, ngundo simoo gula kootu yootoni ngu, ariya, Anut doongeyimo, simoo kootungga, ngundo mbumbuwa tewalo ewolo.

Ye Mande Ebe Ganagana Elo, Ngunonggo Anut Oowooyi Kingo Ma Ewelo

33Asa, Yesusndo mande gula ewolo. Kuli oo so uyi nakango teyingo ngu, ye gome ingootenggo. Ye Anut doongeyimo mande gagiwi, elo gosiyoyingongga, ngu ma toongoowelo, ngu hamoo teyilo nakangowolo.

34Ene no ngulo mande soweyolo eweloyi moole. Ye melako onino mande gosiyowelo tetoyingga ngu, no ngu mandega Anut oowooyimo gosiyowelo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

elo, ma ewelo. Ye Sambo oowooyimo mande ma gosiyowelo. Ndawugalo ngulo, Sambo ngu Anutlo yaba bibiteweloyi.

35Ye mela oowooyimo nguya mande ma gosiyowelo, ndatelo ngulo, ngu Anutndo keyi yeweloyi musiyo. Ye Yerusalem ende oowooyimo nguya mande ma gosiyowelo, ndatelo ngulo, ngu Anutlo ende ulungga.

36Ye tabaye oowooyimo nguya mande ma gosiyolo ewelo. Ndatelo ngulo, ye tabaye uye namboyi ngu yeyi, iliyo yeweloyi nguya kini. Ngundilo nangge, tabaye uye iliyo ngu yeyi, namboyi yeweloyi nguya kini.

37Ye mande gula elo, yo, etenggoku ngu, hamoo ewanggo. Ye, kini, etenggoku ngu nguya, hamoo ewanggo. Ye mande, yo, kini, etenggoku, nguno mande soweyolo ewanggoku ngu, Setando yeni tunootetelo ewolo.

Ye Ogingoyingo Yeno Yunootoyi, Ngulo Gumi Ma Teyunowelo
(Luk 6:29-30)

38Asa, Yesusndo mande gula ewolo. Ye Moseslo mamana mandeno, ye kuli ingootenggo. Ene ngundilo ewolo. Oni gulado doongeye yombuliyootoyiga ngu, yebana ngundiya ene doongeyi gumi teyino. Oni gulado metoyi udoyiga ngu, yebana ngundiya ene metoyi gumi teyinolo ewolo.

39Ene no yeno eteno. Onindo yeno oo biyomi yunootoyi ngu, yebana ko gumi ma yunowelo. Oni gulado gagiye koondosina udoyi ngu, ye yowoolengootoyiga, ko biyomisina nguya yuleyi.

40Ngundilo nangge, oni gulado goyolo, mande wilikoweloyi musiyomo oololo, yengo nenggulo yootoyiga ngu, asa, mete ye dokikilo nenggulo nguya yunoyi.

41Oni gulado yeya oole bodaga oolouwelo oolouya ngu, yendo ngu songgula oole pelungga nguya oolouyi.

42Oni gulado oo gulalo sumoo yunootoyiga ngu, ariya, inoyi. Ngundilo nangge, oni gulado yeno weti telo, yowelo oo etoningga ngu, mete ye inoyilo ewolo.

Ye Me Oni Ngu Nowoondoye Yunoyi
(Luk 6:27-28,32-36)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43Asa, Yesusndo mande gula ewolo. Ye Moseslo mamana mandeno kuli ingootenggo. Ene ngundilo ewolo. Ye dobooguliye konebaye ngulo gome ingoya, yengo me oni nguya sanggili teyilo ewolo.

44Ene nondo mande gula soweyolo yunowelo. Yengo me oni ngu nowoondoye yunoya, enendo damoni biyomi yeno telo, kootu yunootenggoku ngu, yendo ngulo Anutno kila yunootoyi, enendo damoni biyomi tetenggoku, ngu hoolooweyelootoni, ngu yokowanggo.

45Yo, yendo yengo me onino damoni metemi telo, nguno simoo bale etuyelolo ngu, hamoo oolengo, ye Awaye sambo endemo oolooteku, ngulo simoongo. Yo, Anutndo oni biyomi, ko, oni metemi nguya sa yeni eneno tunootewa. Ngundilo nangge, sono nguya oni damoniye biyomi, ko, oni damoniye nenengomo nguya Anutndo sono yeni, eneno ombuwa.

46Onindo yengo gome ingootoyi, ko yendo nguya enengo gome ingootenggoku, ngulo kowuli kini. Weti mbumbuwa tetenggoku oni, ko, Takis yoweloyi oni nguya ngundilo tewonggori. Ene yendo yengo me oni nowoondoyi yunowanggoku ngu, asa, Anutndo ngulo oni oni tewa.

47Ye konebaye nguya kambayelootenggoku ngu, ko, oni sowe gidalega, ngundo nguya ngundilo tetenggo. Yengo damoningga ngundo enengo damoniye ngu ma dagawa. Kini, damoniye gulanangge.

48Hamoo, Awaye Sambo endemo oolooteku, ngundo oni nenengo, ko, oni biyomimo nguno damoni gome nenengo ngu nangge yunoote. Ngundilo nangge, ye nguya ngundiya teyi.

Matiyu 6

Owoolongo Oni Hoolooweyeloweloyi, Ngulo Damoni

1Ye ingondale teyi! Ye owoolongo oni nguno oo gomengga yunowelo ngu, oni doongeyemo ma yunowelo. Ndatelo ngulo, onindo ngu yendo oo tewonggoku, ngu tunoo kenolo, ngulo ye oowooye bingamilo okoowanggo. Ene ngundilo tetoyi ngu, asa, kootusina, Awaye Sambo endemo oolooteku, ngundo ngulo uli gula ma yunowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Ye owoolongo oni oo gomengga yunowelo ngu, asa, ye ngulo oni doongeyemo manggalu yanggango ma tewelo. Ndatelo ngulo, oni Anutlo nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngundo yambo yano ko oolekono nguya oo ngundilo telo, enengo oowooyi bingami okooweloyimbolo. No hamoo oolengo, yeno eteno. Ngu oni ngu, enengo uli kuli yowolo.

3Ngundilo nangge, ye owoolongo oni hoolooweyelowelo ngu, aliya, kandeye biyomisinangga ngundo kandeye meteminggado oo tewaku ngu ma ingowa.

4Ngundilo ngulo, oo gome yunowelo damoningga ngu kombiteyingo tewonggokungga ngu, kootusina, Awayembo uli gumi tunoo yunowa.

Yemboongeweloyi Ngulo Damoni
(Luk 11:2-4)

5Ye kila tewelo ngu, oni mebuye sangala, ngundo kila tetenggoku, ngundilo ma tewelo. Ene newende bidodo enengo oowooyi okoowelo, oni doongeyemo yambo yano, oolekono nguya, kila tewelo gome ingootenggo. No yeno hamoo eteno. Ngundilo oni ngu kuli uli yowonggo. Ye ngundilo ma tewelo.

6Ye kila tewelo ngu, yengo ya gumi nguno oolouya, ya goodooya, yesu nangge Awayemo kila teyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, Awayembo ngu oo kombiteyingongga tetenggoku, ngu kenolo, gumi yunowa.

7Ye kila tewelo ngu, kingo mande mande ma eloluwelo, kapengo onindo tetenggoku, ngundilo ma tewelo. Kapengo oni, ngundo Anutndo ingoni elo, ene mande mande ngundilo oowooyingga tetenggo.

8Ye ngundilo oni ngulo damoni ma keyowelo. Ndatelo ngulo, nowoondoyemo oo gulalo kowuli ingolo, nguno ma kila teyingomo ngu, Anutndo ngu oo ngu bidodo kuli kenolo ingomukoote.

9Nondo ngu yemboongeweloyi damoni gome ngu etuyelowelo, ye mete ngandiya kila teyi. Noolengo Awanayi, ge Sambo endemo oolooteku, gengo oowoongge ngu kundingiyi oolengo.

10Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, gengombo nalungga gengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu mete ombuni. Sambono Onindo ge oo ingooteku, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nenengo kenggelolo oolootenggoku, ngundilo nangge, noole hoolooweyelootooga, ngano ngundilo keyolo oluwato.

11Ge noolengo oowali atagambolo logoyimo yuno.

12Noolendo oni gidalegalo kowuli andangelo, kapengo yetooyega ngu, gedo nguya ngundiya noolengo mbumbuwa andangeya kapengo yeyunowa.

13Gedo Setan ma yokootoyi, ombulo, ngundo noole tewooyelolo, ngunonggo yoyolo, mbumbuwano yoyewelo. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, gengombo nalu oni simoo bale soboyelooteku ngu, yanggangongge, bingamingge nguya, gengomu nangge sugi sugi oluwa. Ngu hamoolo ewolo.

14Ye gome ingoyi! Ye oni gidalegado kowuli yeno tetoyi, ngu andangelo kapengo yetoyi ngu, asa, Anutndo nguya yengo kowuli andangelo kapengo yeyunowa.

15Ngundilo nangge, ye oni gidalegado kowuli yeno tetoyi, ma andangelo kapengo yetoyi ngu, asa, ngu Anutndo nguya yengo kowuli ngu ma andangelo kapengo yeyunowalo ewolo.

Oowali Loogu Teweloyi, Ngulo Damoni

16Asa, Yesusndo mande gula ewolo. Oo neweloyi nalunggano nguno, ene oowali loogu telo, ene Anutno kila tewanggo. Ye oowali loogu tewelo ngu, omukumundooge ma goweyewelo, oni mebuye sangala ngundo tetenggoku, ye ngundilo ma tewelo. Ngundilo oni ngu, oni simoo bale doongeyemo ngundilo tetenggoku ngu etuyelolo, ene oowali loogu tetenggo. Ariya, ngundilo oni, ene kuli uli yowolo.

17Ye oowali loogu tewelo ngu, mete ye omukumundooye sonowooya, uye pitoya yoonenengoya oliyi.

18Ngundilo tetoyiga ngu, oni gulado ye oowali loogu tetenggoku, ngu ma ingowanggo. Ene Sambono Awayembo, enesu nangge oo ngundilo ngu ingowa. Awayembo ye oo kombiteyingo tetenggoku, ngu kenolo, oowooyi bingami okoowalo ewolo.

Noolengo Oo Sitowi Sambo Endemo Olini
(Luk 12:33-34)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ye nowoondoye bidodo oo sitowi gome gomemu, ngu melako ngano goobooyingoweloyimbolo ma ingowelo. Nga melako ngano sago, siwi, kookoose, yakaka oni, ngundo oo bidodo yombuliyootenggo.

20Anut doongeyimo, ye enengo mande onino wesiyolo elo, oni yomosiyelolo, onilo kowuli koolowoolo, oo ngundilo ko tetenggoku ngu, Sambono bobeye ngundilo goobooyingoya, nguno yeyi. Sambo endemo ngu sago, siwi, kookoose, ngundo ma yombuliyootoyi, yakaka onindo nguya ya toongoolo, oo yoweloyi nguya kini.

21Yengo oo sitowi gome gomemu oolooteku, nguno yengo ingonduduye nowoondoye nguya nguno oolootelo ewolo.

Doongeye Ngu Goweye Solu Ngundilo, Ngulo Mandeni
(Luk 11:34-36)

22-23Asa, Yesusndo mande gula ewolo. Doongeye ngu goweye solu himi, suwoono endeyoweloyi ngundilo. Ngundilo nangge, nowoondoyebo damoni metemi Anutnonggo ombuteku ngu telo, hahangetenggoku ngu, ngu suwoonombolo solu himi gome oolengo ngundilo. Ngulo ngu, yengo ingondudu nangge keyowelo ingootoyi ngu, yengo solu himi ngu yanggango ma ootoolo, namoko kumootoni, ngulo ye ooleli oolengomo oluwanggolo ewolo.

Oni Gulananggebo Sobosobo Oni Elayagomo Ko Teweloyi Mete Kini
(Luk 16:13)

24Asa, Yesusndo mande gula ewolo. Oni gulananggebo sobosobo oni elayagomo ko teweloyi nguya ereremo kini. Ene sobosobo gula ngulo gome ingolo, sobosobo gulalo gome ma ingowa. Ene sobosobo gula gome keyolo, gula kootu inowa. Ene ngundilo nangge, ye Anut keyolo, ko, bobeye yowelo hahangeweloyi damoni elayaga ngu teweloyi, bine? Kini, Anut keyolo, ko, digi beye yowelo hahangeweloyi damoni elayaga ngu keyoweloyi, ngu ereremo kinilo ewolo.

Nowoondoyemo Ingondudu Oowooyingga Telo, Ngulo Ma Hahangeloluwelo
(Luk 12:22-31)

25Ariya, no yeno hamoo eteno. Ye yengo yanggangoye, oo neweloyi, sono neweloyi, ko, towikumba teweloyim ngulo nowoondoye kowuli yelo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingondudu oowooyingga ma ingololuwelo. Anut doongeyimo, yengo keda oluweloyiga, ngu nowoondoye hamoo teyingongga, ngulo oo bidodo dagamukoote. Yo, yengo keda oluweloyiga, ngundo oo neweloyi, sono neweloyi, ko, towikumba yoweloyi, ngu bidodo dagate.

[26]Ye nu ngu kenolo ingootenggo. Ene numbo ngu oowali ngu imilo, yolo, yano oowali ma watayelo yetenggo. Ene Awaye Sambono oolooteku, ngundo soboyelolo, oo yunoote. Ngundilo nangge, Anutndo noolengo gome ulungga ingoote. Yo, hamoo, ene noolengo gome ingooteku damoningga, ngundo nulo ingooteku damoningga, ngu dagate.

[27]Anutndo noolengo keda oluweloyi nalu sunggi yeyunowolo. Noole keda oluweloyi nalungga Anutndo sunggi yewoku, ngu noole mete ma dagawato.

[28]Ilosala gome deguno ooleteku ngu, ene kingo oolelo, nungo yewelo ko biyomi ma tewa. Kini, ene Anut enengombo nungo inootoni, nungo yelo, gome tete. Ngundilo nangge, Anutndo ye nguya hoolooweyelootoni, ye towikumba yowanggoku, ngulo ye nowoondoye kowuli ulungga ma yewelo.

[29]Kuli mela ngalo oni sobosobo koleteyingo ulungga oowooyi Solomon, enengo so uyi nakango gome gomemu telo, enengo dulidalini ulungga oolengo telo oluwolo. Ene Anutndo so uyi nakango melako yewoku, ngu ooga ngu Solomonlo nakayani, ngu bidodo dagate.

[30]Yo, Anutndo so uyi nakango melako nungo gome gome tetoni, ataga gome oode, yangeni ngu buwoo yelo, makoolo solewa. Ariya, ene ye nguya hoolooweyelolo, noolengo towikumba ngu logono yunowa. Ye simoo bale nowoondoye hamoo teyingongga, ngu bodaga nangge. Ndatelo ngulo, Anutndo mete ye nguya gome soboyelowa.

[31]Ngundilo ngulo, ye nowoondoye kowuli yelo, ingondudu oowooyingga ma yowelo ewolo. Noole oo ndawuga newato? Noole ndawu sonongga newato? Noolengo towikumba oo ndawuga tewato? Elo ewolo. Ye ngundilo ingondudu ulungga ma tewelo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Kapengo oni ngundo oo ngundilo yoweloyimbolo ingolo hahangetenggo. Ene yengo Awaye Sambono oolooteku, ngundo ene kuli gome ingowolo. Ye komo sono, oowali, towikumba nguya yengo logono nenengo ngundilo yowanggo. Anutndo ngundilo ingoote.

33Ene ye koletelo oolengo, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo damoni enengo simoo bale soboyelooteku, nguno ulo, enengo damoni nenengo ene yendo teyi, elo ingooteku, ngundilo keyootoyi ngu, ariya, Anutndo mete oo gidalega ye logono ngundilo hoolooweyelowa.

34Ngundilo ngulo, ye nowoondoye kowuli yelo, ingondudu oowooyingga yangenim, ngulo ma ingowelo. Yangeni nalungga ngu, enesu nangge kowuli koolowoowa. Nalu gulado kowulingga ngu, ene ngu nalungga ngulomu nangge. Ene ngundilolo ewolo.

Matiyu 7

Ye Oni Gulalo Damoni, Ma Wilikowelo

(Luk 6:37-38,41-42)

1Yesusndo mande gula ewolo. Ye oni goweyemo enengo damoni ngu ma wilikowelo. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutndo ye nguya wilikoyelowa.

2Ngundilo nangge, ye dobooguliye damoniye wilikootoyi ngu, Anutndo damoni ngundilo yeno nguya tewa. Yengo mamana mandelo logoga dobooguliyemo tetenggoku, ngu Anutndo yeno nguya ngundilo nangge gumi yunowalo ewolo.

3Yo, no mande yamonggawo gula yeno ngandilo eteno. Ge ndawugalo dobooge doongeyimo oo kakawu bodaga oo kenootoni oolooteku, ngu ge doongengge nenengo de bingo ulungga oolooteku, nguno ge ma kenolo ingoote?

4Ndawugalo ge doboogemo ngandilo ete? Doboone, nondo doongenggemo oo kakawu bodaga oolooteku, ngu yewe toongewa. Ge ngundilo eteku, ene nalu bidodomo, de sosi ulungga doongenggemo nguno ooloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ge mebuge sangala oni! Ge koleteya de sosi ulungga doongenggemo oolooteku, ngu andangeya yoko. Ge ngundiya teya ngu, asa, ge mete doboogemo ngu gome kenolo, oo kakawu bodaga ngu andangewa.

6Nga mande yamonggawo gula. Ye oo kundingiyi, ngu se, bo ma yunowelo. Ye oo ngundilo gome gome bo yunowonggoku ngu, asa, sodedonangge ene bodo yombuliyolo, wongooni utoni, ngundo yowoolengolo yokiwa. Ngundilo nangge, oni gula Anutlo Mande Keda Mesalango ngu nalu bidodo ngu ma yootoningga ngu, asa, ye ene yokoyi. Ngundilo ewolo.

Oni Anutno Yanggango Yemboongeweloyi, Ngulo Damoni
(Luk 11:9-13)

7Yesusndo ngandilo ewolo. Ye nono oolo sumoo ewanggoku ngu, no yunowano. Ye suwoo suwoo oo erewewelo ngu, ye kenowanggo. Ye yamako tanggeyisina dikalo, yokakasangootoyi ngu, asa, Anutndo yamako goosooyunowa.

8Ye Anutno yemboongelo, oolo sumoo ewanggoku ngu, Anutndo oo yunowa. Ngundilo nangge, oni simoo bale oo yowelo ngu erewelo, ene kenowanggo. Ye yamako tanggeyisina dikalo, yokakasangootoyi ngu, asa, Anutndo yamako ngu goosooyunowa.

9Ngundilo nangge, oni gula nangonimbo oomanongoyingombolo etoni ngu, eweyimbo digiga inowa bine? Kini.

10Ngundi oni gula nangonimbo isolo etoni ngu, eweyimbo sile biyomi yolo, inowa, bine? Hamoo oolengo kini.

11Ariya, melako ngano awa awaye sungo sungo, ngundo oo kingo duwoo gome ngu nangosumooye yunootenggoku, nguno ngu, ye hamoo ingowanggo. Awaye Sambono oolooteku, ngundo nangosumooyemo sumoo elo etoyi ngu, hamoo oolengo, ngu oo gome gomemu yunowelo ingowalo ingowolo.

12Ariya, damoni gome oolengo yendo oni simoo baledo yeno teyi, elo ingootenggoku, asa, ye ngu damoningga ngundiya nangge eneno teyi. Yo, ye ngu damoni nenengo keyootenggoku ngu, asa, ngundo Moseslo mamana

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mandega Anutlo ingondudu eyingo oni oo ngundilo etuyelowonggoku, ngu logono telo, engge tunootewolo.

Keda Oruweloyi Oolega, Ngu Oole Bodaga Ngundilo
(Luk 13:24)

13Ariya, ye Anutlo mamana mande ngu keyolo ngu, ye Anutlo oni bidodo oole bodaga tembaniwoolemu nguno oolelo, Anutlo Sambo endemo oolewanggo. Ene Setanlo oole ngu ulungga mela nenengo gome nangge. Yo, oni simoo bale oowooyingga oolengo, ngu oole ulungga ngu keyolo, oololo oonatewanggo.

14Ene Sambo Endemo oole, ngundo oole tembaniwoolega ngu bodaga nangge. Yo, keda sugi sugi oluweloyi oole tembaniwoolega ngu bodagamu, ngulo ye ko biyomi telogo, erewelo nguno oolewanggo. Oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngundo nangge kenolo, Anutno oolewanggo.

Ye Setanlo Ingondudu Eyingo Oni Ebe Ganagana, Ngulo Ingondale Teyi!
(Luk 6:43-44; 13:25-27)

15Ye Setanlo ingondudu eyingo oni ebe ganagana ngulo ingondale teyi! Ngu oni ngundo ye kewooloyemo, oolengo oololo dikalo, tolige mande yeno ewanggo. Ene imakeyingo damoni telo, tolige yeno ombulo ooloutoyi, bo gula oowooyi Sipsip enengo damoni ngundilo tewolo. Ene useye newendemo nguno ngu, ngu se goki biyomi ngundilo. Ngundo ngu ombulo, sodedonangge yokiwanggo.

16Ye koletelo enengo damoniyengga ngu wilikolo kenootoyi, ngu ene nenengo bine, ngundi biyomi bine ewanggo. Nga oni nga enengo ootootooye, ngu gome tetoyi, kenolo ngu, asa, ye nguno ingolo, enengo damoniye ngu nenengolo ingowanggo. Yo, Damoni dega, ngundo ngu yowoolengolo, koonda ma tewa. Ngundilo nangge, dimoo uto, kakali sanggili, ngundo yowoolengolo, mbako ma tewa. Hamoo oolengo kini.

17Yo, de bidodo gome yanggango telo ngu, ene tanggooli gome nenengo nangge enggewanggo. Ngundilo nangge, de biyomi, ngundo ene engge gome metemi ma enggewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18De metemi, ngundo engge biyomi ma enggewa. Ngundilo nangge, de biyomingga, ngundo ene engge gome metemi ma enggewa.

19De bidodo gome ma enggetoyi, asa, ene de ngu doongoolo, deko yokawanggo.

20Ngundilo nangge, ye ngundilo oni ngu enengo damoni biyomi tetenggoku, ngu kenolo, ye nenengo tunoo ingootenggo. Ene ebe ganagana eyingo oni nanggelo ingowolo. Ngu oni nguno, ene Anutlo damoni ma keyoyingo, hamoo oolengo kinilo ingowanggo.

21Ngulo ngu, oni guminggado ngu noolengo Anut Oo Bidodo Sembunaye etenggoku, ngu gumi nenengo kini. Kini, oni ngu enengo bingamiye okoolo, ene Anut oowooyi ngulo ma ingolo tetenggoku ngu, ene Anutlo Sambo endemo enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno ma uwanggo. Ene oni gula Awane Sambo endemo oolooteku, ngu gome keyolo ngu, asa, Awane kenowa.

22-23Ariya, oode kootusina, Anutndo nalu wenganggakuno wilikoyeloweloyi naluno, oni oowooyingga oolengo mayelo ewanggo. Oo Sembuli Sembunaye Ulungga, noole gengo oowoonggemo, noolendo gengo mandege keda mesalango ngu wesiyolo, mela yuka biyomi andangelo, damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim nguya tewololo ewanggoku, ene ngu nalunggano nguno, nondo mande ngandilo gumi ewano. Yendo ngu yengo oowooye bingamiye nangge okoolo, nolo nowoondoye hamoo ma teyingo, ngulo ngu, no yeno mande yanggango eteno. Nondo ngu ye watayi kini. Ye mbumbuwa oni biyomi! Ye sodedo sayi! No ngundilo ewanolo ewolo.

Ya Yeweloyi Damoni Elaya, Ngulo Mande Yamonggawo
(Luk 6:47-49)

24Ariya, Yesusndo mande yamonggawo gula ewolo. Oni gula nolo mandene gome keyolo, ingolo ngu, ene ingondudu metemi yoote. Ngundilo oningga ngu, ngu ngandilo. Ene ingondudu metemi yolo, ngulo ene ya yanggango ngundilo mela yanggangonggakuno de nonggini gagiwi yolo, yeteku ngu.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Ngundilo telo, sono ulungga ombulo, sono tuwi ulungga ootookoolo, doogo ulungga ombutoni ngu, enengo yangga ngu yanggango ootoolo, ma dookelo solewa. Ndawugalo ngulo, ene mela yanggangonggano de nonggini gagiwi nguno yewolo.

26-27Ngundilo nangge, oni gula nolo mandene ingolo ma keyolo, ene oni ingonduduni kini ngundilo. Ene ya yeweloyi ngu ingondudu kini. Ngulo ene ya osiyi ngu mele setoni, mela newendemo amuno ma uwolo. Kini, ene ya ngu mela sanganimo nangge yewolo. Ngundilo ngulo, sono doogo ulungga ombulo, sono mewuyi ulungga tetoni, ngu enengo yangga ngu yanggango kini, ngulo sodedonangge dookelo solewa. Yo, hamoo oolengo, ngu dookelo, solelo yombuliyomukowalo ewolo.

28-29Yesuslo mande ngu kinitetoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo enengo mandeni etuyelowoku, ngu ingolo, ene soliyokolo hamoo ingowonggo. Ndatelo ngulo, Yesusndo mandeningga ngu wesiyolo eteku, ngu mamana mande etuyeloyingo onindo etenggoku, ngundilo ma wesiyolo ewolo. Kini, Yesusndo mande oni simoo bale yunowoku, ngu yanggango oolengo ewolo.

Matiyu 8

Yesusndo Oni Mambugolidodoga, Ngu Yomosiyowolo

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-14)

1Yesusndo pulingga ngu yokolo, ene ameno ombutoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo ene keyolo oolouwonggori.

2Ngu nalunggano nguno, oni gula mambugolidodoga, ngundo Yesus tanggeyimo ombulo, penggootelo ewonggori. Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, no ingooteno. Ge mete nolo ingoya, noyega, mete tewelo ewonggori.

3Ngundilo etoni, asa, Yesus ngu oni mambugolidodogaku ngu kenolo, nowoondoyi telo, kandeyi eneno yelo, ewonggori. No ngundilo tewelo gome ingooteno. Ge mete te. Ene ngundilo etoni, ariya, sodedonangge ngu oni mambugolidodogaku, enengo sayininggaku mete tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Asa, Yesusndo mande gula ewolo. Ge no manggone gome ingo! Ge oololo ngu, oni gulano gengo sayi yomosiyooteku, ngulo ma ewelo. Kini, ge sodedo oolouya, gengo gowege moondege Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngu etuyelo. Ene ge geyolo ingolo, gowege moondege sayi mete telo, elo ingolo ngu, kuli Mosesndo ewoku, ngundiya teyi. Ngundiya tetooga, oni simoo baledo geyolo, ataga gengo sayingge ngu mete tetelo ingowanggo.

Me Oni Tabangongga, Ngu Newende Hamoo Oolengo Tewolo
(Luk 7:1-10)

5Yesus Kaperniyam endegano nguno utoni ngu, ngu naluno nguno, me onilo tabango ululu gula ngulo me oni ngu onibi kandegula (100), ngundilomu ngu soboyelooteku ngu, ngundo Yesusno ombulo, ngandilo sumoo ewolo.

6Nolo Oo Bidodo Sembuli Sembune, nolo sulena oni gula sayi ulungga telo, yano ooloote. Ngu ene kekandeyi ngu kuli kumooyingo, ngu ene ogingoyingo ulungga yolo oolootelo ewolo.

7Yesusndo enengo mande ngu ingolo, enebana gumi ewolo. Nondo oololo, ene yewe, mete tewalo ewolo.

8Ene ngundilo etoni, asa, me oni tabango ulungga Yesusno mande gumi ewolo. Oo Bidodo Sembuli, no oni metemi kini. Ngundilo ngulo, ge nolo yano ma ombuwa. Ge mande kingo nangge etooga ngu, nolo sulena oningga ngu, ene mete tewa.

9Nondo noso nangge nolo oni sobosobo ulungga moole. Ene oo etoni ngu, nondo oo ngundilo teteno. Ngundilo nangge, nolo me oni nowoondonemo oolootenggo. Ariya, nondo gulaya, oolou, ewanoku ngu, ene oolouwa. Nondo gulaya, ombu, elo ewanoku ngu, asa, ngu ombuwa. Nondo nenengo sulena oni gulaya ko ngundiya te, ewanoku ngu, ene oo ngundilo tewalo ewolo.

10Yesusndo enengo mandega ngu ingolo ngu, soliyokolo, yowoolengolo, oni enedodo namoko nguno etuyelolo ewolo. No yeno hamoo oolengo eteno. No ngu Iserel oni gula newende hamoo teyingongga, ngundilo no ma kenowonolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11No yeno hamoo eteno. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno oni simoo bale oowooyingga ngu sowe oowooyingga Yudalo oni kini, me oni tabango ulungga ngundilo. Yo, ngundo Sambo endemo nguya ombulo, oo simbo ulungga naluno, Ebaraham, Ayisak, Yekob, ngudodo bibitelo, oo nelo oluwanggo.

12Ene Anutndo endega enengo Iserel oni simoo bale soboyelooteku, ngulo yomosiyowolo. Yomosiyootoni, ene enengo Iserel oni simoo bale oowooyingga nowoondoyemo hamoo ma telo, ngulo ene Sambo endemo ma oolouwanggo. Anutndo ngu oni ngu oweyelootoni, Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyi nguno oolongoowa. Oolongootoni, nguno ene uleli ulunggano sendo mogulu ulungga telo, metokalikali telo oluwanggolo ewolo.

13Ngundilo elo ngu, asa, Yesusndo yowoolengolo, me oni tabango ulunggakuya elo, gengo yano u! Gengo nowoondoge hamoo teyingongga, nondo gengo ko oni yomosiyoowe elo ingowokunggaku, ngu ataga engge tunootetelo etoni, nalu ngundilo nangge, Yesusndo etoni ngu, enengo ko oninggaku sodedonangge mete tewolo.

Yesusndo Pita Konggeyi Yomosiyowolo
(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

14Ariya, Yesusndo ombulo, Pitalo yano ulo, konggeyi kenowolo. Ene sayi goweyi gookingo ulungga yetoni, yabano wetololuwolo.

15Ngundilo ngulo, Yesusndo Pita konggeyi kandeyi dowootoni ngu, nguno nangge, sayininggaku kinitetoni, ngulo ene ootookoolo, Yesuslo oo kalo yomosiyowolo.

Yesusndo Oni Simoo Bale Oowooyingga Sayidodomu Yomosiyelowolo
(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

16Ariya, suwootetoni, oni simoo bale oowooyingga yuka biyomimbo yoyoyingomu, ngu yoyolo, Yesusno mayewonggori. Mayetoyi, asa, Yesusndo yuka biyomiku oni nowoondoyemo oolootenggoku, nguno elo oweyelootoni, peselo toongewolo. Ngundilo telo, sayi oniku nguya yomosiyelootoni, ko mete tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Kuli Anutlo ingondudu eyingo oni oowooyi Ayisaya, ngundo Yesuslo mande ngandilo nakangolo ewolo. Enendo enesu nangge sayinayi bidodo andangelo yokolo, ene noolengo sayi oowooyingga kuli koolowoolo oolouwololo ewolo.*Ayisaya 53:4*

Oni Gulado Yesus Keyoweloyi Oolega, Ngu Tango Kini
(Luk 9:57-62)

18Ngu naluno nguno, oni simoo bale oowooyingga oolengo mayelo, Yesus pawangootoyi, ngulo enendo sulena onino ewonggori. Noole sono koongeyingo anduloko oolewatolo ewonggori.

19Ngu naluno, Anutlo mamana mandelo etuyeloyingo oni, ngundo Yesusno ombulo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, ge ende bidodo oolouwaku ngu, no nguya geya oolouwelo ingootenolo ewolo.

20Ngundilo etoni, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. Deguno se goki oolootenggoku ngu, ene kengeweloyi musiyo moole. Ngundilo nangge, nu nguya tagiyedodo moole. Ene no, Anut Nangoni Oni Kilalongo, ngu weleweloyi musiyo hamoo oolengo kinilo ewolo.

21Ngu naluno nguno, oni newende hamoo teyingo gulado Yesus keyolo ewolo. Oo Sembuli Ulungga, mete bine, no koletelo oololo, Awane sobowootoowe, kumootoni melengoologo ko ombuwanolo ewolo.

22Ene ngundilo sumoo etoni, asa, Yesusndo gumi ewolo. Oni nolo nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngundo mete oni bingo melengooyi. Ene komo ge no keneloya ombulo ewolo.

Yesusndo Etoni, Doogo Ulungga Imakewolo
(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)

23Ngu naluno nguno, Yesus enengo sulena oni nguya wanggo newendemo uwonggori.

24Ariya, ngu naluno nangge, doogo ulungga oolengo tunootelo, wendeyi dookelo, wanggo yowoolalingootoni, wanggo wendoni uwelo tewolo. Ngundilo tetoni, ene Yesus wanggo newendemo wetololuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Ngundilo tetoni, enengo sulena oni sosoleyingo ulungga oolengo telo, Yesus yokutuwoolo ewonggori. Oo Sembuli Ulungga, ge komo noole hoolooweyelo! Noole ataga oonatewelo tetetoku ngalo ewonggori.

26Ene ngundilo etoyi, asa, Yesusndo eneno mande gumi ewonggori. Ye ndawugalo sosoletenggo? Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu bodaga nangge! Ewonggori. Ngundilo elo, ene ootookoolo, doogo sono nguya yeyolo etoni, sodedonangge imakewolo. Yo, ene ngundilo etoni, doogo imaketoni, wendeyi nguya nenengo yewoli.

27Ngundilo tetoni, enengo sulena oni ngu kenolo, ingondudu ulungga oolengo telo, sosolelo, enengo nangge mande elo sumoo ewolo. Nga oningga nga ndatelo oningga, ngulo wendeyi, doogo yeyolo etoni, ngundo manggowo ingolo, ngulo ene sodedonangge imakewolo? Elo ewolo.

Yesusndo Oni Elayagomo Mboolo Biyomi Andangewolo
(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

28Ngu naluno, ene sono anduloko oni simoo bale mela nguno oolootenggoku, ngu oowooyi Gadalin nguno ombutoyi ngu, oni elaya yuka biyomidodo ngu nguya goobooyingowoli. Ene oni melengooweloyi musiyo yokolo, Yesusno ombuwolo. Mboolo biyomimbo yoyoyingo oni elayaga ngu, se goki ngundilo. Ngundilo ngulo, oni simoo bale ngu oni elayagado musiyo oole ma endeyootenggo.

29Ngu naluno nguno, yuka biyomikundo Yesus kenolo, meno yanggango elo ewolo. Ge Anut Nangoni, ge nooleno ngano ndawuga tewelo ombute? Ge noole ogingoyingo ulungga yunowelo ombute, bine? Ataga nalungga, noole Setanlo ko oni yoyolo, Setando musiyo biyomimo yoyeweloyi nalu kinilo ewolo.

30Ngu naluno, bo oowooyingga oolengo sono koongeyingo namoko oo nelo oluwonggo.

31Bo oo netoyi, yuka biyomi oni elayagaku nowoondoyalimo oluwonggoku, ngundo bo kenolo, ngulo ene Yesusno solengoyelo, sumoo sumoo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Noole oweyelootoyi, oolelo, mete noole bo andu nowoondoyemo uwato, bine? Elo ewolo.

32Ene ngundilo sumoo etoyi, asa, Yesusndo ngu ingolo, mande gumi ewolo. Yo, mete ngundiya teyi! Ene ngundilo etoni, ariya, yuka biyomiku oni elayagaku yoyokolo, boku nowoondoyemo utoyi ngu, ariya, sodedonangge boku kendutelo oololo, mela tembanimo solelo, sono koongeyingomo ulo, nguno kumoomukowonggori.

33Ngundilo tetoni, bo sobosobo oniku ngu kenolo, sodedonangge ene kendutelo, endemo ko oololo, bo bidodo kumoowonggoku ngulo elo, ko, oni elayaga yuka biyomimbo yoyoyingo ngu mete tewoliku, ngulo nguya elo endeyowoli.

34Ngundilo etoyi, ngu endemo simoo baleku bidodo sanggili telo, Yesusno mayewonggori. Ene Yesus kenolo ngu, nguno solengoyelo, sumoo sumoo inolo, nga melangga nga yokoya, gulasina toongelo ewonggori.

Matiyu 9

Yesusndo Oni Kekandeyi Kuli Kumooyingongga Ngu Yomosiyowolo

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1Ngu naluno nguno, Yesusndo wanggo newendemo ulo, sono koongeyingo anduloko oololo, enengo ende damonimo ko mayewolo.

2Mayetoni, oni kekandeyi kuli kumooyingongga yabano yelo, oni gidalegado sumoolo, Yesusno mayewolo. Ariya, Yesusndo ngu oni ngulo nowoondoye kenolo ingowolomu ngu, ene enengo nowoondoyemo hamoo teyingo kenolo, ngulo ene ngu sayi oninggakuya ewolo. Nangone, nowoondoge imakeyingomo ootoo. Nondo gengo mbumbuwage andangelo yokolo kapengo yetenolo ewolo.

3Ngundilo etoni, Moseslo mamana mandeno etuyeloyingo onindo ngu ingolo, enengo nangge mande elo, ingolo ewolo. Nga oningga ngando, Anut kootuyisina elo yumooyinolo mande biyomi etelo ewolo.

4Asa, Yesusndo enengo nowoondoye bidodo kenolo ingolo, ngandilo sumoo ewolo. Ye ndawugalo yengo nowoondoyemo ngundilo biyomi ingootenggo?

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Oole elaya ngu sayi oningga nguya eweloyi ooloote. Ndawu oolega ngu dagate? Nondo enedodo ewano, gengo mbumbuwa andangelo yokolo kapengo yewano; ngundi, ge ootookooya ooloulo ewano, bine? Ndawu oolega ngu gome? Elo sumoo ewolo.

6No nenengo etuyelolo ewelo. No Anut Nangoni Oni Kilalongo ootoolo, yanggangonedodo no mete melako ngano oni bidodo mbumbuwa andangelo yokolo, kapengo yewanolo ewolo. Ariya, ene ngu oni kekandeyi kuli kumooyingongga nguya ewolo. Ge ootookooya, gengo yaba yoya, gengo yano ulo ewolo.

7Ngundilo etoni, ene ootookoolo, enengo yano uwolo.

8Oni simoo bale namoko oluwonggoku, Anutndo yanggango oni yunowoku, ngu kenolo ngu, ene soli ulungga yokolo, Anut oowooyi bingamilo okoowonggori.

Yesusndo Matiyu Negongowolo
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9Ngu naluno nguno, Yesusndo nguno oololo, Gabman bobeye yoweloyi oni oowooyi Matiyu ngu kenolo ewolo. Ge ombuya, no kenelo, ewolo. Ngundilo etoni ngu, asa, Matiyu ootookoolo, Yesus keyolo oolouwolo.

10Yesusndo sulena oni nguya, Matiyulo yano oololo, oo netoyi ngu, digi yoweloyi oni gula, ko, mbumbuwadodo oni nguya ombulo, ngudodo oo newonggori.

11Moseslo mamana mande sobowooyingo oni, oowooyi Parisi, ngundo Yesuslo sulena oniku yeyolo ewolo. Ndawugalo yengo oo Sembuli ngu bobeye yoweloyi oni, ko, mbumbuwadodo oni nguya oo netenggo? Elo sumoo ewonggori.

12Yesusndo ngu mandega ngu ingolo, mande gumi ewolo. Oni sayi kini ngu, sayi mambu yomosiyoweloyi Dokta onino nguno ma oolouwanggo. Kini, oni sayidodo, ngundo nangge Doktano oolouwanggolo ewolo.

13Kuli Anutlo ingondudu ewo onindo nakayanggano nguno Anutlo ewolo. Nondo ngu nowoondoye ebe ino ino teweloyi damoningga, ngulo gome

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingooteno. Ngu damoningga, ngundo nono woolo yeweloyi, ngu dagatelo ewolo. *Hoseya 6:6* Ene mande soweyolo gula ewolo. Ye Anutlo ingondudu ewo oni ngulo mande ngu gome ingoyi, ngulo damoni ndatelo? Ngundilo nangge, no oni nenengombolo nangge ma ombuwono. Kini, no oni mbumbuwadodomu negoyelowelo nguya ombuwonolo ewolo.

Oowali Loogu Teweloyi, Ngulo Damoni
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14Ngu naluno nguno, sonoyeloyingo oni Yon oningga ngulo sulena onindo Yesusno ombulo, sumoo ewolo. Ndawugalo ngulo, nolo, ko Parisi oni nguya oowali loogu telo, gengo sulena oni ngundilo ma tetenggo? Elo sumoo ewolo.

15Yesusndo mande ngu ingolo, ngulo gumi ewolo. Bale yoweloyi naluno, dobooguline, yayane, awa namone mayetoyi ngu, nguno oni oni teweloyi naluno, oowali ma loogu teweloyi. No melako ngano ma oluwanoku nalunggano ngu, asa, nenengo sulena oni oowali loogu tewanggolo ewolo.

16Yesusndo mande yamonggawo elaya yunolo, ngu etuyelolo, damoni keda ko damoni kulimi ngu ma gooboowoowelo. Ngu ngandilo: Oni kumba sosowoo kedaga yolo, ngundo nenggulo kulimingga ngulo wetu ma ukingolo weyomoowanggo. Ene ngundilo tetoyi ngu, ngu kumba sosowoongga, wetu ukingowonggoku, ngundo nenggulo ko oomboongewa. Kedanggakundo kuliminggaku oomboongetoni, nguno wetu ulungga tunootewa.

17Ngu ngandilo: oni gulado bo simoongo kedamu yolo, si kulimimo ma siliyoote. Ndatelo ngulo, ngundilo tewaku, bo simoongonggakundo si kuliminggaku oomboongelo, melako solelo, si, bo nguya yombuliyowa. Ngundilo nangge, oni bo simoongo, si kedamo siliyootoyi, ngu bo, si nguya mete oluwalo ewolo.

Yesusndo Tabango Oningga Namboni Yokutuwoolo, Bale Sayidodoga Nguya Yomosiyowolo
(Mak 5:22-43; Luk 8:40-56)

18Yesusndo mande soweyolo, elo etoni ngu, goobooyingo yalo tabango oni gula ombulo, boodoo oondookelo ewolo. Anangu, no nambone kumoote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mete, ge ombuya, kandege eneno yeya, yokutuwootooga, ene ko ootookoolo, keda olinilo ewolo.

19Ene ngundilo etoni, asa, Yesusndo, enengo sulena onidodo ootookoolo, ene keyolo oolouwonggo.

20Ngu naluno, bale gula kombolo sayi yolo, mooma nalu kande elaya kegidembolo elaya oluwoku, ngundo Yesus kootusina oololo, nengguloni tanggeyisina dowoowolo.

21Enengo newendemonggo ngu ngandilo ingolo ewolo. No nengguloni tanggeyisina nangge dowoowanoku ngu, asa, nenengo sayine mete kinitewa, ingolo ewolo.

22Ngundilo tetoni ngu, Yesusndo yowoolengolo, kenolo ewolo. Nambone, mete, ge nowoondoge imakeyingo ootoo. Ge nolo nowoondoge hamoo teyingo ngulo ngundilo nangge, sayingge kinitetelo ewolo. Ngundilo etoni, ngu naluno nangge, enengo sayinggaku kinitewolo.

23Ariya, Yesusndo tabango oninggakundo yano ombutoni, nguno oni simoo bale oowooyingga oolengo nguno ootoolo, sendo mogulu telo, nggusi uwoolo oluwonggo.

24Yesusndo oo ngundilo kenolo ewolo. Anangu, ye sayi! Nga bale buniyongga nga ngu ma kumooyingo, ene wetoloote nanggelo ewolo. Ene ngu mandega ngu ingolo, ngulo ene yumoo inowolo.

25Ene ngundilo tetoyi, Yesusndo oni simoo bale oweyelootoni ngu, endesina ooletoyi, ya newendemo ulo, bale buniyonggaku kandeyi dowootoni, ko keda telo ootookoowolo.

26Ngu ooga tunootewoku, ngulo mandeni sodedonangge ende bidodomo ngu mela guminggano oolooteku, ngu ingowonggo.

Yesusndo Oni Elaya Doongeyali Kilingomu, Ko, Oni Manggowo Gosiyoyingongga Nguya Yomosiyowolo

27Ngu naluno nguno, Yesusndo ngu endega yokolo ooloutoni ngu, oni elaya doongeyali kilingomu ene keyolo, meno yanggango ewoli. Ge Yuda onilo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tabango ulungga Dewit ngulo osiyi! Ge noolengo nowoondoyi yuno! Elo ewoli.

28Yesusndo ngu ingolo, ene nowoondoyali kenowelo yano utoni, ngu oni doongeyali kilingo elayagaku nguya uwoli. Yano utoyi ngu, asa, Yesusndo elayagaku yeyolo, tewooyelolo, sumoo ewolo. Yali nowoondoyalimo ngu nondo yomosiyeloni ingooteli, bine? Ene ngundilo etoni, doongeyali kilingo elayagakundo mande gumi ewoliyo. Oo Sembuli Ulungga, ge mete noole yomosiyololo ewolo.

29Ene mande ngundilo etoli ngu, asa, Yesusndo kandeyi doongeyalimo yelo ewolo. Ariya, yali nowoondoyali nono hamoo tetoli ngulo, ataga ngundilo nangge, engge tunootewalo ewolo.

30Ene ngundilo etoni, sodedonangge doongeyali mete tewolo. Ngundilo tetoni, asa, Yesusndo enedodo mande yanggango ewolo. Yali ingondale teli! Yali oni gulano nga ooga ngalo ma ewelo! Elo ewolo.

31Ene ngu oni elayagaku endesina oolelo, ngu ooga Yesusndo tewoku, ngulo mandeyi sodedonangge ende bidodomo ngu mela guminggano oolooteku, ngu wesiyolo ewoli.

32Ngu naluno nangge, Yesusndo ngu endega yokolo, ooloutoni ngu, oni gidegado oni gula yuka biyomimbo manggowo gosiyoyingomu, ngu yolo, Yesusno ombuwolo.

33Ariya, Yesusndo ngu yuka biyominggaku owetoni, ngu oninggaku mande ewolo. Oni simoo bale ngu kenolo, soliyokolo ewolo. Noole kuli ngundilo ooga Iserel melako tunootetoni, ngu ma kenowololo ewolo.

34Ngundilo ngulo, Parisi onindo Yesuslo ko kenolo, nowoondoyemonggo boguwoolo mande ngandilo ewolo. Ene mboolo biyomi Setanlo yanggangomonggo ngu andangetelo ewolo.

Noole Anutno Yemboongetooye, Ko Oni Oowooyingga Soweyelootoni, Enengo Kono Ombuwanggo

35Ngu naluno nangge, Yesusndo ende bidodomo endeyolo, Yudalo goobooyingo yano ulo, simoo bale etuyelolo, Anutlo Mande Keda Mesalango

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wesiyolo yunolo, oni simoo bale yowoosoolo, Anutlo mande damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno utoyi, ene nowoondoye hamoo teweloyim. Ngundilo telo, ene oni sayidodomu, ko, sayi oowooyingga nguya yomosiyelowolo.

36Yesusndo oni simoo bale yeyootoni, ene kowuli oowooyingga ingolo, ngulo ingondudu ulungga telo, ene biyomi nangge oluwonggo. Yesus newendemonggo yeyolo, ngulo nowoondoyi ulungga yunowolo. Ndawugalo ngulo, oni simoo bale ngu Sipsip ingonduduye kini ngundilo, ko, sobowooweloyi ko oni gome nguya kini.

37Ngundilo ngulo, enengo sulena onikuya mande gula ngandilo ewonggori. Oowali oowooyingga kono kuli mandoni yewoku, ene ngulo ko oni oowooyingga kini.

38Ngundilo ngulo, ye komo Anutno kila etoyi, ko oni oowooyingga suleyelootoni, Anutlo kono ombulo, oni simoo bale goobooyelowanggo. Ewolo.

Matiyu 10

Yesusndo Enengo Sulena Oni Kilalongo Kande Elaya Kegidembolo Elaya Negoyelowolo

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1Ngu naluno nguno, Yesusndo enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayagaku negoyelootoni, ombutoyi, yanggango yunootoni, ene yuka biyomi owelo, oni sayidodo ngu mete yomosiyelolo, moondeyemo kowuli ngu andangetenggo.

2-4Yesuslo sulena oni ngu ngandilo: Sayimon oowooyi gula Pita, ko, enengo koneyo Enduru; Yems ko Yon ngu Sebedi simoongo; Pilip; Batolomeyu; Tomas Matiyu, ngu bobeye yoweloyi oningga; Yems ene Alipiyaslo nangoni; ko Tadiyas; Sayimon, ngulo damoni ngandilo: enengo mela, ngu mela gula onindo, sobowooweloyi ingonduduni kini oolengo. Ko Yudas Iskariyoot ngu oningga, ngundo damodamoni telo, Yesus me oni kandeyemo yewolo.

Yesusndo Enengo Sulena Oni Kilalongo Kande Elaya Kegidembolo Elaya Ko Yunowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-5)

5Yesusndo enengo sulena oni kilalongo mamana mande ngundilo yunowolo. Ye oni sowe oowooyingga Yudalo oni kini nguno ma uwelo. Ye ende gidega Sameriya mela nguno oolootenggoku, nguno nguya ma uwelo.

6Kini, ye Iserel oni simoo bale nangge nguno oolouyi. Ene Sipsip, ngundo enengo oole yokootenggoku ngundilo.

7Ye oolouya ngu, mande ngandiya wesiyoya eyi. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo nalu enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu kuli namoko ombute.

8Ye ko gula ngandiya teyi. Ye sayi oni yomosiyeloya, oni kumooyingomu yokutuyeloya, ko moondeye golimambudodomu oni yomosiyelootoyiga mete tetoyiga, ko yuka biyomi nguya oweyeloyi. Nondo ye Anutlo mamana mande yunolo, ko nondo ko biyomi telo, yengo nowoondoye hamoo teyingongga, ngu yanggango kingo yunowono. Ariya, ngundilo nangge, ataga, yengo nalu, yeba nangge saya, oni simoo baleno ngundiya kingo yunoyi.

9Mete, ye bobeye ma yolo, siliyowelo.

10Ye siyaki, ko towi elaya, keye goweyi elaya, ko usutoko gula, ngu ma yowelo. Kini, oni endemo oolootenggoku, ngundo mete oo bidodo yunolo hoolooweyelowanggo.

11Ngundilo nangge, ye ende ululumo ko bobodimo, nguno ye oni gome ereweya, yeyoya, oni metemi nenengongga kenoya, ngundo yano nangge oodega, oolouya, nalu saweloyigakuno yokoya sayi.

12Ye ya gulano uya ngu, oni ngu yano oolootenggoku, ngu kumana yunoyi.

13Oni simoo bale ngu yano oolootenggoku, ngundo ye gome soboyelootoyiga ngu, ngu Anutlo kumanangga enedodo mete oluwa. Asa, ngundilo nangge, enendo gome ma soboyelootoyiga ngu, ngu Anutlo kumanangga eneno ma oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ngundilo nangge, oni gulado yoyolo, enengo yano ma utoni ngu, ko endemo oni simoo baledo Anutlo mande kootu inootoyiga ngu, asa, ye ende yokoya, oolouya ngu, keyemo gugukakawu yonggulumooya, ye sayi.

15Nondo yeno hamoo eteno. Kootusina, oni simoo bale wilikoyeloweloyi nalu ulunggano, ngu Anutndo ngu endemo oni simoo bale ngu kowuli ulungga oolengo yunowa. Ngu endemo kowulingga yunoyingo, ngundo oni simoo bale Sodom ko Gomora ende elayagano kowulingga, ngu dagatelo ewolo.

Kootusina, Kristen Onino Tewootewoo Gula Gula Tunootewa
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16Yesusndo mande gula ewolo. Ye gome ingondale teyi! Nondo ye Kristen oni, Sipsip ngundilo ngu suleyelootoowe, se goki kewooloyemo oolouwanggo. Ye silelo damoni keyoyi. Ene ingondudu ulungga telo, oo gome kenolo ingolo, oo tewelo ingooteku, ngu tete. Ye nu mumukondililo damoni nguya keyoya, ngunonggo damoni biyomi teweloyim, ngu ma ingowelo.

17Ye onilo ingonda gome teyi! Enendo yoyolo, ya biyomimo oolelo, wilikoyeloyi musiyomo oolelo, enengo goobooyingo yano gisasaluyelowanggo.

18Ye nono oni nowoondoye hamoo tetoyi, ngulo enendo ye yodowoolo, Gabman oni, ko, melako oni koleteyingo tabango ulungga, ngu doongeyemo ombuwanggo. Ngundilo ngulo, ngu naluno, ye Anutlo Mande Keda Mesalango ngu onino, ko oni sowe oowooyingga Yuda oni kini, nguno nguya wesiyoya yunoyi.

19Ye nono nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngulo kowulingga ngu tunootetoni ngu, ye nowoondoyemo sosolelo, ngandilo ma ingowelolo ewolo. No oni ululumo ndatelo mandega ewano; ngundi, enendo etoyi ngu, nondo gumi ndatelo ewanolo ma ingololuwelo. Ngu nalunggano nguno, ye ma sosolewelo. Ndatelo ngulo, yengo Anut, ngundo ingondudu ye yunootoni, mande ngundilo wesiyolo ewanggo.

20Yengombo ngu oo ngu ma wesiyolo ewanggo. Kini, Anutlo Yuka Kundingiyi, ngundo nangge ingonduduyemo etoni ewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Kowuli naluno, oni gulado koneyo dowoolo, oo wilikoweloyi musiyomo ooletoni, uleyi kumoowa. Ngundilo nangge, eweyimbo nguya nangonimo ngundilo tetoni, simoongombo ewenemi nguya ngundilo tewa.

22Yo, hamoo, ngu naluno, ye nolo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngulo oni nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngundo yeya nowoondoye biyomi ulungga ingowanggo. Ene ngundilo tetoyi ngu, oni gula newende hamoo yanggango telo oode, nalu wengamo oluwaku ngu, asa, Anutndo ene yootoni, ngu oningga ngu Anutya sugi sugi oluwali.

23Oni simoo bale ende gulado yombuliyelowelo tetoyiga ngu, ye ende gulano sodedo sayi. Ngu endemo oni ngundo nguya damoni biyomi yeno tetoyi ngu, asa, ye ende gulano sopiyoya sayi. No yeno hamoo oolengo eteno. Ye Iserel ende bidodomo ko ngundilo ngu ma temukoyingomo, no Anut Nangoni Oni Kilalongo ko ombulo yoyowano.

24Simooye Skulno oolouwonggoku ngu, ngu komo enengo etuyeloyingo oningga ngu nowoondoyemo oliyi. Ene ngundilo nangge, sulena oni nguya komo enengo sobosobo oni ululu nowoondoyemo oliyi.

25Mete Skul oni nguya, etuyeloyingo oni ngu kilalongo oolengo tunootewanggo. Ngundilo nangge, sulena oni nguya enengo oni ululu kilalongo oolengo mete tunootewanggo. Ngu hamoo, nondo yengo nowoondoye hamoo teyingo ngulo Awaye oolooteno. Ene nolo me oni gidalegado no kootunesina oowoone biyomi Setan, ngundi, Biyelsebab elo ngu, asa, ngundilo nangge, ye nolo kilalongo telo oolootenggoku, ye nguya ngundilo kootuyesina oowooyi biyomi guladilo guladilo ewanggo.

Oni Komo Ene Anutlo Nangge Sosoleyi
(Luk 12:2-7)

26Ngundilo ngulo, ye me oni melako ngano oolootenggoku, ngu ma sosolewelo. Ndatelo ngulo, mande bidodo nowoondoyemo ngu ingolo, kombiteyingo oolooteku ngu, kootusina oode, tunoo oolengo tunootemukowa. Ngu oo ngu wiliyoyingo ngu, kootusina, onindo kenowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Nondo mande uleriko etuyelolo, yunootenoku nga ngu, yendo mela himi sano wesiyoya yunoyi. Ngundilo nangge, ye mande tolige sodeyebo ingootenggoku ngu, ye mande eweloyi musiyomo, ngunonggo mande wesiyoya eyi.

28Ene ye oni goweye moondeye uleyi kumootenggoku, ngulo ma sosolewelo, ndatelo ngulo, ene gaboye nguya mete ma uleyi kumoowa. Kini, ye komo Anutlo nangge sosoleyi. Ngundo ngu, ene mete moondeye gaboye nguya elayadodo Setanlo ende biyomi, de nombo ma kumooweloyi, nguno ye oolongooyelowa.

29Oni ngu nu bobodi digi tanggooli gulanangge, ngundo nangge uliyootenggo. Ene Awaye Sambono oolooteku, ngundo ma ingootoni ngu, asa, ngundilo nu bobodi ngu melako ma solewa.

30-31Yo, Anutndo nu ngulo gome ingolo, sobowoolo, ene ye soboyelolo ingooteku, ngundo nu bobodi soboyelooteku damoningga, ngu dagate. Yo, Anutndo tabaye uye ngu kuli kandangelo, ingowoku ngu, ye ngu watayi kini. Ngundilo ngulo, ye ma sosolewelolo ewolo.

Yesus Oowooyi Wesiyolo Eweloyimbolo Ma Sosolewato
(Luk 12:8-9)

32Ngulo oni gulado no oowoone oni simoo bale doongeyemo wesiyolo, ewaku ngu, nondo nguya ngu oningga oowooyi Awane Sambono oolooteku, ngu doongeyimo nguya wesiyolo ewano.

33Ene oni gulado oni simoo bale doongeyemo no kootu nunootoni ngu, asa, nondo nguya ngu oningga Awane Sambono oolooteku, ngu doongeyimo nguya kootu inowano.

34Ye ngandilo ma ingondudu tewelo, no melako ngano ebe yeni, kumoowelo ombutelo, ma ingowelo. Kini, no ebe yewe kumoowelo ma ombuwonowolo. No duge ngu Anutlo mandeni ngundilo ngu yolo ombuteno.

35Yo, nolo dugega ngando ngu oni simoo bale bidodo kewoolo wesowooyilootoni, wata elaya tunootelo, gula oni simoo bale nono nowoondoyemo hamoo telo oodoyi, oni simoo bale wata gula

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondoyemo hamoo ma teyingo oluwanggo. No ngulo ombuwono. Simoo gulado eweyimboya mundi telo, sungo sungo oluwali. Bale gulado nemimboya mundi telo, sungo sungo oodoli, ngundilo nangge, bale gulado neboyiboya mundi telo oluwali.

36Ngundilo nangge, oni simoongolo ya gulananggemo oolootenggoku, nguya mundi telo, sungo sungo oluwanggo. *Mayika 7:6*

37Oni gula eweyi nemimbolo nangge ingooteku damoningga, ngundo nolo ingooteku damoningga, ngu dagatoni ngu, ngu oningga ngu nolo doboone kini. Ngundilo nangge, oni gula nangoninggalo ko namboninggalo gome ingooteku damoningga, ngundo nolo ingooteku damoningga, ngu dagatoni ngu, asa, ngu oningga nguya nolo doboone kini.

38Ene oni gula enengo newendemo hamoo teyingo ngulo ene ma kumoowelo telo, ngunonggo ene no kenelowaku ngu, asa, ngu oningga nolo doboone kini.

39Oni gula melako ngano enengombo enengo keda oluweloyiga ngu yowaku ngu, oniyooge, kootusina, ene oonatewa. Ngundilo nangge, oni gula nolo ingolo, meyelo, nolo konemo enengo keda sugi sugi oluweloyi yokowaku ngu, asa, ngu oningga, ngundo noya keda sugi sugi oluweloyi ngu Sambo endemo yowa.

Oni Uli Metemi Yoote
(Mak 9:41)

40Oni gulado ye yomosiyelowaku ngu, ene ngundilo nangge, no nguya yomosineloote. Ngundilo nangge, oni gulado no yomosinelooteku ngu, asa, ene Anut, no sulenelootoni ombuwonokungga, nguya yomosiyoote.

41Oni gula Anutlo ingondudu ewo oningga ombutoni, kenolo, no Anutlo ingondudu eyingo oni hooloowewelo ingolo, ene yolo, enengo yano ulo gome sobowooteku ngu, asa, Anutndo ngulo uli ulungga inowa. Ngundilo nangge, oni gula oni nenengo metemingga ombutoni, kenolo, ingolo, ene yolo, enengo yano ulo sobowoowaku ngu, asa, ngu oningga nguya Anutndo uli ulungga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

inowa. Ndatelo ngulo, onindo oni Anutlo ko tetenggoku, ngu hoolooweyelootenggoku ngu, Anutlo ko goboolo tetenggo.

42Oni gulado ngu oni simoo bale nolo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu oowooyidodo kini, ngu kenolo, ingolo, ngulo ene sono gingo tobano wendolo, inowaku ngu, asa, no yeno hamoo eteno. Ngu oningga ngu uliyi gome yowalo ewolo.

Matiyu 11

Yondo Enengo Sulena Oni Gidega Soweyelootoni, Yesusno Oolouwolo

(Luk 7:18-35)

1Yesusndo enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayagaku, ko teweloyi ngulo mande yunowolo. Ene mande kinitetoni ngu, asa, ene ngu endegaku yokolo, ende oowooyingga ngu Galili mela oolooteku nguno oololo, Anutlo mande wesiyolo etuyelolo, oni simoo baleno yunowolo.

2Ngu naluno nguno, Sonoyeloyingo oni Yonngga ya biyomimo oode, ngunonggo Yesusndo ko tewoku ingolo, ngulo enengo sulena oni suleyelootoni, Yesusno oololo, sumoo ewelo.

3Ene Yesusno mande ngundilo sumoo ewolo. Ge nooleno nenengo tunoo oolengo e. Ge Yuda onindo oni ulungga sobowootetoku, bine; ngundi, noolendo oni gula sobowoowato, bine? Elo ewolo.

4Ene oo ngundilo sumoo etoyi, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. Ye oolouya, Yonno oo kenolo ingootenggoku, nga eyi.

5Ye oolouya, Yonno ngandiya eyi. Oni doongeyi kilingomu ngu ataga doongetetoyi; oni keye biyomimu ataga gome endeyootoyi; golimambudodo oni enengo goweyi ataga metemi tetoyi; oni sodeye tuwoomu ngu mande ingootoyi; oni kuli kumooyingomu ataga ootookoodoyi; owoolongo oni Anutlo Mande Keda Mesalango ataga ingootenggo.

6Oni gula newende nolo hamoo telo, ingonduduni elaya kini oluwaku ngu, ariya, ngu oningga newende imakeyingo ootoolo, oni oni tewalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7-9Ariya, Yonlo sulena oniku ngu ingolo, ene sawonggori. Ngundilo tetoyi, Yesusndo oni simoo bale kewooloyemo, Yonlo mande ewolo. Ye kuli oni kini kingo melako oolouwonggoku, nguno ndawuga kenowonggo? Ye, bine, doogobo kumuku nungo umamingootoni, kenowelo oolouwonggo, bine? Kini, ye nguno ndawuga kenowelo oolouwonggo? Ye bine, oni gulado nenggulo gomengga tetoni, ngu kenowelo oolouwonggo, bine? Kini, oni nenggulo gome gomemu tetenggoku ngu, ene mela oni sobosobo koleteyingo ulungga, ngundo yano nangge oolootenggo. Asa, ye nono eyi. Ye nguno ndawugalo oolouwonggo? Anutlo ingondudu eyingo oningga kenowelo oolouwonggo, bine? Yo, no yeno hamoo eteno. Yon, ngu Anutlo ingondudu ewo oni, ngundo Anutlo ingondudu eyingo oni gidega ngu dagayeloote.

10Yo, Yon ngu Anutlo ingondudu eyingo oni, ngundo Anutlo ingondudu eyingo oni gidega ngu dagayeloote. Ndatelo ngulo, Anutlo mandeno, Anutndo Yonya ngandilo ewolo. Nondo ko oni gula suleyootoowe, ngundo ge koletelo ulo, nolo mandene wesiyolo ewa. Ngundo gengo oolege yoonenengowalo ewolo. *Malakayi 3:1*

11Nondo yeno hamoo eteno. Sonoyeloyingo Yon ngulo oowooyi, ngundo melako oni tunooteyingo nga bidodo dagayeloote. Ene Anut doongeyemo, nolo nowoondoye hamoo tetenggoku, ngu kewooloyemo oni bingamini kiningga, ngudodo Sonoyeloyingo Oni Yonlo oowooyi dagate.

12Yo, kuli Sonoyeloyingo Oni Yondo no tunooteweloyi, ngulo mande wesiyolo ewolo. Ngu naluno, ko ataga nga naluno nguya, Anutlo me oni enengo yanggangoye, ngundo Anutlo mande damoni, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu keyoyelolo, andangewelo ko yanggango tetenggo. Ene ngundilo tetenggoku, ene oni oowooyingga oolengo Anutno nowoondoyemo hamoo tetenggo.

13Anutlo ingondudu eyingo oniku, mamana mandeno nguya, ko Sonoyeloyingo Oni Yon nguya, ngu bidodo nga nalunggano ngano, Anutndo noole ko yoyoweloyi oni Kristus suleyootoni ombuweloyi, ngulo mande ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ene ye mete nowoondoyemo hamoo teya ngu, asa, ye ingoyi. Yon ene Ilayisa oningga ngundo ombute.

15-16Oni gula sodeyidodo tetoningga ngu, asa, ene komo gome ingoni! Oni simoo bale ngano oolootenggoku, ngu simooyembo ende kewooloko koondoongetetenggoku ngundilo. Simooye wata gulado simooye gidegalo meno yanggango ewonggori.

17Noole nggusi uwoolo, yambo utooye, ngulo ye ma kunowonggori. Ngundilo nangge, noole nggusi uwoolo, nowoondoyi teweloyi yambo utooye, ngulo ye ma sendowonggorilo ewolo.

18Ngundilo nangge, simooyembo koondoonge tewelo ma oni oni teyingo, ngulo ye nguya, Sonoyeloyingo Oni Yon oningga, ngulo ko nolo nguya, ye noolengo ma oni oni tetenggo. Yo, Sonoyeloyingo Oni Yon ngundo ombulo, ene oowali ko Wayin sonoyi nguya oowooyingga ma netoni, ngulo oni simoo baledo enengo damoni ngundilo kenolo ewolo. Nga oningga nga ngu, yuka biyomi eneno oolootelo ewolo.

19Ene Anut Nangoni Oni Kilalongo nondo ombulo, oowali nelo, Wayin sono bodaga netoowe, enendo neyolo etenggo. Nga oningga nga oowali ulungga oolengo, logoyimo neweloyi, ngu dagalo nete. Ngundilo nangge, ene Wayin sonoyi nguya ulungga logoyimo neweloyi, ngu dagalo nete. Ene Gabman bobeye yoweloyi oni ko mbumbuwadodo oni nguya ngulo dobooyelo ewolo. Ene Anutlo ingondudu gomengga, onindo ngu kenolo, ngandilo ingootenggo. Anutlo simoo bale, ngundo damoni gome nenengo ngu keyootenggoku, ngundo simoo bale gidalega etuyelootoyi, kenolo etenggo. Hamoo oolengo, Anutlo ingoyingoni gomengga nga ngu, nenengo oolengolo etenggo.

Ende Gidegalo Simoo Bale Nowoondoye Ma Yowoolengolo Teyingo, Ngulo Nowoondoyi

(Luk 10:13-15)

20Yesusndo ende gidegawoole damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu oni simoo bale doongeyemo tewolo. Ngundilo tetoni, ene oni simoo baledo oo ngu kenolo, nowoondoye ma yowoolengowonggori. Ngulo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesusndo ngu naluno nguno damoni yelo, ngu endemo simoo bale ngu yeyolo mamanayelowolo.

21Ye Korasin, ko, Betsayida ende elayaga nguno simoo bale oolootenggoku, yengo nondo nowoondoyi yunooteno! Nondo Tayiya ko Sayidon ende elayaga, nguno simoo baleno damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu nondo yengo endemo tewonoku, ngundilo eneno tetoowe ngu, asa, ngu ende elayagano oni simoo bale, ngundo ngundilo oo kenolo, nowoondoye kowuli ingolo, ngulo ene sodedonangge nowoondoye yowoolengolo, nolo hamoo ingowanggo.

22Asa, no yeno hamoo eteno. Kootusina, oni simoo bale wilikoyeloweloyi nalu ulungga nguno, yendo kowuli yowanggoku, ngundo Tayiya ko Sayidon onilo kowuliye tunootewaku ngu dagalo yowanggo.

23Ariya, ataga, no ye Kaperniyam endemo oni yeya eteno. Yengombo ingootenggoku, yengo ende ngundo ende bidodo melako oolootenggoku nga dagayeloote, bine? Ngundilo nguya kini. Anutndo ye yoyolo, Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyi, nguno oolongooyelowa. Oni gulado Sodom endemo, damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, nondo ye kewooloyemo tewonoku ngu, ariya, ataga Sodom endega ngundilo oluwa.

24Ene no yeno hamoo eteno. Kootusina, oni simoo bale wilikoyeloweloyi nalu ulungga nguno, yengo kowuliye yowanggoku, ngundo Sodom onilo kowuliye tunootelo, ngu dagawalo ewolo.

Ye Nono Ombuya, Kengeya Oliyi
(Luk 10:21-22)

25Ngu naluno, Yesusndo Eweyimo yemboongelo ewolo. Awa, ge sambo melalo Sembuli Ulungga. No oowoongge elo bingamingge okooteno. Ndatelo ngulo, gengo mande gome ngu oni ingonduduyedodo nguno imangoolo, oni ingoyingoye bodaga, simooyembolo ingoyingoye ngundilo oni ngu etuyelowolo.

26Yo, awa, gengombo ingolo tewoku, ngulo ge oni oni tete. Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Yesusndo mande gula ewolo. No Awanembo oo bidodo nunowolo. Awando nangge enengo Nangoni ingoote. Ngundilo nangge, Nangonimbo nangge eweyi ingoote. Yo, Anut Nangoni, ngundo eweyi ingolo, ene Anutlo Mande Keda Mesalango ngu oni simoo baleno wesiyolo yunowolo. Oni gidalega nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, Nangoni kuli logoyelowoku, ngu oni ngundo Awa nguya ingootenggo.

28Ye nolo kenemo oni simoo bale, ye kowuli ulungga koolowoolo, kiyayi yetenggoku ngu, asa, ye nono ombutoyi, nondo ye kengeyingo yunowano.

29Ye ngu kongga yunowonoku, ngu kowuli kini. Ndatelo ngulo, no ye hoolooweyelootoowe, nolo damonine imakeyingo, ko, nondo nenengo oowoone bingami ngu ma okooteno. Ngundilo ngulo, ye nono ombutoyi ngu, nondo yengo gaboye hamoo kengeyingongga, ngu yunowano.

30Yo, nolo kongga nondo ye yunowonoku ngu, ngu kowuli kini, imakeyingo nangge. Ngu ooga ngu koolowooyi, elo yunootenoku, ngu kowuli kinilo ewolo.

Matiyu 12

Yudalo Kundingiyi Nalu Sabat, Nguno Ko Loogu Teweloyi, Ngulo Mande

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1Yudalo nalu kundingiyi Sabat gulano, Yesus enengo sulena onindo nggile ko gula oole kewoolokuli oolouwolo. Ngundilo oololo, enengo sulena onikundo nggile engge wembuyimonggo andangelo, goweyi tuloolo, engge tanggoolimu keda newonggori.

2Ene ngundilo netoyi, Moseslo mamana mande sobowooyingo oni oowooyi Parisi, ngundo yeyolo ewonggori. Yesus, keno! Gengo sulena onindo Sabatno ko tetenggoku, ngu mamana mandeno ewoku, ngu toongootenggoku ngu! Elo ewonggori.

3Ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Ye kuli Iserel mela oni sobosobo koleteyingo ulungga Dewit, enengo me oni, ngundo oodoolo kumoolo teyingomu, ngu ye ngulo mande kandangelo, kuli ingowonggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Dewit ko enengo me oni Yudalo towimbo ya kundingiyi ngu newendemo ulo, oomanongoyingo kundingiyi ngu yolo newonggori. Ngu oomanongoyingo kundingiyingga, enendo neweloyi kini. Kini, ngu Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngundo nangge neweloyi.

5Ye Moseslo mamana mandeno kuli kandangelo ingowonggo. Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngu Sabatno ngu mete Yudalo towimbo yambo yano ngu ko teweloyi, ngulo loogu kini. Yo, ene Sabatno Anutlo simoo bale hoolooweyeloweloyi, ngulo kowulini kini.

6Ariya, no yeno hamoo eteno. Nga oningga nga oolooteku, ngu oowooyi ngundo Yudalo goobooyingo ya ngulo yanggangoni ngu bidodo dagayeloote.

7Kuli, Anutlo mandeno ngandilo ewolo. Anutndo no woolo kundingiyi ngulo ma oni oni telo, ene nowoondoyi teweloyi ngulo gome ingootelo ewolo. *Hoseya 6:6* Ye nga mandega ngalo damoni gome ingolo ngu, asa, ye oni mbumbuwa ma tetenggoku ngu, ma kowuli yunowanggo.

8Yo, hamoo, no Anut Nangoni Oni Kilalongo nondo Sabat ngulo Sembuli ulunggalo ewonowolo.

Yesusndo Oni Kandeyi Bingo Yeyingongga, Sabatno Yomosiyowolo

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9-10Yesus ngu musiyonggaku yokolo, ene Yudalo goobooyingo yano ulo, ene oni gula kandeyi bingo yeyingomu, oodoni kenowolo. Ngu naluno, Moseslo mamana mande sobowooyingo oni oowooyi Parisi, ngundo Yesus goweyi sanggawelo kingo mande eweloyi ngu erewelo, ngulo sumoo ewonggori. Moseslo mamana mandeno sayi oni mete Sabatno yomosiyeloweloyi, ngundi kini bine? Ewonggori.

11-12Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Sabatno yengo Sipsip ngu meleno soletoni ngu, ye ngundilo kenolo yokootoyi, meleno oluwa, ngundi yowanggo, bine? Ngundilo nangge, Anut doongeyimo, onindo Sipsip ngu dagate. Anut doongeyimo, ngu mete oni nowoondoye yunolo, Sabatno oni hoolooweyelowanggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ngundilo elo, ene yowoolengolo, oni kandeyi biyominggakuya ewolo. Kandege yoonenengo. Etoni, ene ingolo, ngundilo tetoni ngu, kandeyi biyominggaku kandeyi metemi gidalega ngundilo tunootewolo.

14Ariya, Parisi onindo ngundilo kenolo, ene sanggili telo, ngu musiyonggaku yokolo, salo, goobooyingolo, Yesus uleyi kumooweloyimbolo mande oowooyingga ewolo.

Anutndo Yesus Enengo Ko Oni Oolengo, Elo Sunggi Yewolo

15-16Yesus ene Parisi onindo uleyi kumooweloyimbolo mande ewonggoku ngu ingolo, ngulo ene ngu endega ngu yokolo toongewolo. Ene oni simoo bale oowooyingga, ene keyolo, ooloutoyi, Yesusndo oni sayidodomu, ngu bidodo yomosiyelolo, enendo simoo baleya mande yanggango ewolo. Ye ingondale teyi! Nondo ooga tetenoku nga, onino ma yootunolo ewelolo ewolo.

17Ngundilo ngulo, ngu tetoni ngu, kuli Anutlo ingondudu eyingo oni, Ayisaya, ngundo mandega eyingomu, ataga engge tunootete. Ene Yesuslo ngandilo nakangolo ewolo.

18-21Nga oningga, nolo ko oni oolengo, nondo kuli sunggi yewono. Nondo ngulo gome ingolo, nowoondone ene inooteno. Nondo nenengo Yuka Kundingiyi ngu oninggano ngu newendemo yetoowe, ene nolo damoni nenengo oni simoo bale mela bidodomo wesiyolo ewa. Ene longge sambi manggalu ma tetoni, oolekononggo manggowo ngguyi ma ingowanggo. Ene oni nowoondoye yanggango kini ngundi kowuli ingootenggoku, ngu nowoondoyi yunoyi. Ataga, ene ngundilo ko teteku ngu, kootusina, wilikoweloyi nalu wengamo, nguno nowoondoyi teweloyi damoni nenengo ngu simoo bale doongeyemo tunootelo, damoni sungo dagayelowa. Ngundilo ngulo, oni simoo bale mela bidodomo nowoondoyemo hamoo telo, ene nangge sobowoowanggolo ewolo. *Ayisaya 42:*1-4

Oni Simoo Baledo Yesus Ngu Biyelsebab Setan Nguya Ko Tetelo Ewonggori
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22Ariya, ngu naluno, oni gula mboolo biyomimbo doongeyi manggowo gosiyoyingomu, ngu yolo, Yesusno mayewolo. Yesusndo ngu oninggaku yomosiyootoni ngu, ene mande gome elo, ko doongetelo, mela kenowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ene ngundilo tetoni, oni simoo bale ngu kenolo, soli ulungga yokolo, ewonggori. Nga oningga nga, ene mela oni sobosobo koleteyingo ulungga Dewit, ngulo nangge bine, ngundi, ene Anutndo noole ko yoyoweloyi oningga sunggi yewoku, ngu bine? Elo ewonggori.

24Parisi onindo simoo balelo mande ngu ingolo, ene Yuka Kundingiyi nguya, kootusina mande ewonggori. Ngu Yesusga ene yuka biyomi oweteku, ngu mboolo biyomi ngulo tabango ulungga, Biyelsebab Setan, ngundo yanggango inootoni, ko tetelo ewonggori.

25Ene ngundilo etoyi, ariya, Yesusndo enengo ingonduduye ingolo ewolo. Mela sobosobo koletelo oni gula, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku nguya, enengo nangge ebe utolo, nguno ma siyelo ngu, asa, ene mete yanggango ma dikalo oluwanggo. Ngundilo nangge, ende gulananggemo oni nowoondoye goboolo ma siyelo ngu, asa, ngu endega ngu ngundilo sugi yanggango ma oluwa. Ngundilo nangge, ya gulananggemo oni wesowoolo, elaya tunootelo, enengo nangge, ngu ebe utolo, ngu yano oni ngu yanggango ma ootoolo, ya toongoolo, sungo sungo sawanggo.

26Ene ngundilo nangge, Setando enengo nangge yuka biyomimboya ebe utolo ngu, wesowoolo, elaya telo, yanggango ma dikalo oluwa. Ene sodedo kinitewa.

27Asa, nondo yuka biyomi Biyelsebab Setan ngu oowooyimonggo, owewanoku ngu, ariya, yengo oni ngundo yuka biyomi owewelo ngu, ndawu oningga oowooyimo ko tewanggo? Ngundilo ngulo, yengo onindo nangge yengo mande etenggoku ngu, ngu wilikowanggo.

28Ngundilo nangge, Anutlo Yukambo hooloowenelootoni, yuka biyomi owewanoku ngu, ariya, ye ingootenggo. Anutlo nalu enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu ataga yeno ombutelo ingootenggo.

29Ngundilo nangge, no mande yamonggawo gula yeno eteno. Oni gula ene mete oni yanggango gulalo yano kingo ulo, oo sitowini andangelo yowa, bine? Kini, ene koletelo komo ngu oni yanggangongga ngu utombo gome

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gosiyolo yokolo, ngunonggo ene mete yanimo ulo, oo sitowini bidodo andangelo yowa.

30Oni gula no doboone kini oluwaku ngu, ngu oningga ngu nolo me oni. Ngundilo nangge, oni gula no ma hooloowenelolo, Sipsip yoyolo, nowoondoye hamoo teyingo pawa newendemo ma yoyetoyi ngu, asa, ene Sipsip yombuliyelowelo ingolo oluwa.

31Ngundilo ngulo, no yeno hamoo eteno. Yengo mbumbuwa bidodo, ko Anut kootuyisina elo, yumooyinolo mande biyomi etoyi, ngulo ye nowoondoyi telo, yowoolengootoyi ngu, asa, Anutndo kowuliye andangeyunolo kapengo yewa. Ene oni gulado Anutlo Yuka Kundingiyi nguya kootuyisina mande biyomi ewaku, ngu nangge, Anutndo ngulo mbumbuwa ma andangelo kapengo yewa.

32Yo, oni gulado no Anut Nangoni Oni Kilalongo kootuyisina mande biyomi elo, Anutno sumoo yemboongelo, ewaku ngu, Anutndo ngulo mbumbuwa andangelo kapengo yewa. Ene oni gulado Anutlo Yuka Kundingiyi kootuyisina mande biyomi ewaku ngu, ngu nangge Anutndo ngulo mbumbuwa ma andangelo kapengo yewa. Ngu mbumbuwaga ngu sugi sugi oluwalo ewolo.

Oni Enengo Ingondudu Nowoondoyemo Oolooteku, Ngundo Yeni, Engge Ngundilo Tunootewa

(Luk 6:43-45)

33Yesusndo Parisi oniya ewolo. De metemingga ngu gome enggewa. Ngundilo nangge, de biyomingga ngu engge biyomi tunootewa. Koletelo, oni de tanggooli kenolo, ingolo, ene de metemi ngundi biyomi, bine, ngu ingowa.

34Ye sile biyomi simoongo! Ye nowoondoye biyomi oolengo oolooteku ngu! Ngundilo nangge, ye mete manggoyemonggo mande metemi wesiyolo, ma ewanggo. Yo, hamoo oolengo, ye nowoondoyemo ingondudu biyomi oolooteku, ngundilo nangge, manggoyemonggo mande biyomi nguya tunootewa.

35Ngundilo nangge, oni metemingga ngu, ene ingondudu gome nowoondoyemo oolooteku ngu, ngu ene damoni metemi ngu yeni tunootete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ngundilo nangge, oni biyomingga ngu, ene nowoondoyemo ingondudu biyomi oolooteku ngu, ngundo damoni biyomimu yeyi tunootete.

36Asa, no yeno eteno. Anutndo wilikoyeloweloyi naluno, oni kingo mande mande bidodo bulibali ewonggoku ngu, ngulo damoni Anut doongeyimo ngu, wesiyolo ewanggo.

37Yo, hamoo, Anutndo yengo mande bidodo melako etenggoku ngu, ngulo ene ingolo, enengombo wilikoyelolo, ye oni metemi, ngundi, oni biyomi bine, ewalo ewolo.

Oni Gidalegado Damoni Sungo Oolengo Gula Onindo Ma Teweloyimbolo, Ngu Gula Kenowelo Meno Ewonggori

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38Ngu nalunggano nguno, Moseslo mamana mande sobowooyingo oni, oowooyi Parisi, ko, etuyeloyingo onindo Yesus tewoongolo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, mete ge oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim gula tetooga, noole kenowelo ingooteto. Elo ewonggori.

39Ene ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Ye melako oni oolootenggoku nga, ye ingonduduye biyomi ingolo, bosebalese damoningga ngu telo, ngunonggo Anutno nowoondoye hamoo ma telo, damoni sungo gula onindo ma teweloyim, ngu kenowelo, nono elolootenggo. Ataga, nondo yeno sunggi gula ma tetoowe kenowanggo. Kini, nondo ngu Anutlo ingondudu eyingo oni kulimi Yona, ngulo sunggiga ngu nangge ewano.

40Yo, kuli Yona iso ulungga oolengo ngu useyi newendemo sa suwoo kabusa, nguno oluwolo. Ngundilo nangge, no Anut Nangoni Oni Kilalongongga nguya sa suwoo kabusa, mele newendemo ngu oluwano.

41Yo, Yonando Anutlo mande Niniwa endemo oni ngu yunootoni, ngulo ene nowoondoye hamoo yowoolengowolo. Ene ye kewooloyemo oni gula (Yesus) oolooteku, ngundo Yonalo yanggangoni ngu dagate. Ene ye ngulo mande ma ingolo, nowoondoye yowoolengolo, hamoo ma tetenggo. Ariya, ngulo ngu, nalu wengamo, oni wilikoyeloweloyi naluno, Niniwa onindo ye nga oni oolootenggoku ngano dikalo, mande yanggango elo, goweye sanggaweyelowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42Kuli, Anutndo Yuda melako oni sobosobo koleteyingo ulungga, Solomon, ngu ingondudu ulungga oolengo inowolo. Ngulo ngu, melako bale sobosobo koleteyingo ulungga, ngundo Solomonlo ingondudu ulungga ngu ingowelo, ngulo ngu enengo mela yowoko biyomimu ngu yokolo, yade yade mayelo, enendo ingondudu ulunggaku ingowolo. Ene ye kewooloyemo, oni gula (Yesus) oolooteku, ngundo Solomonlo ingonduduni, ngu dagate. Ene ye ngu kenolo, nowoondoye hamoo ma yowoolengootenggo. Aliya, ngu bale sobosoboga nguya nalu wengangga nguno ombulo, dikalo, yengo mande damoni biyomi tewonggoku, ngu bidodo yengo goweye sanggawelo mande yanggango oolengo ewalo ewolo.

Mboolo Biyomi Ko Ombuwolo
(Luk 11:24-26)

43Yesusndo Parisi onino mande gula ko ewolo. Mboolo biyomingga, ngundo oni newende yokolo ngu, ene mela arimo kengewelo musiyo erewelo oolouwolo. Ene ngundilo telo, ene ma kenowolo.

44Mboolo biyomi kengewelo musiyo ma kenolo ngu, ngulo ene enengo ya kuli oluwoku, nguno ko oolouwelo ewolo. Ariya, ene yano ko ombulo, nguno oni kini, ya namboyi kenolo, oo bidodo nenengo oodoni, ngu kenowolo.

45Ariya, ene oo ngundilo kenolo oololo, yuka biyomi kandegula gidembolo elaya yoyolo, ombulo, yano ulo, enedodo oluwonggori. Enengo dobooguliyi, ngulo damoni biyomi oolengo, ngundo koleteloga damoni biyomi tewoku, ngu dagate. Kuli ngu oningga biyomi oluwoku, ataga, ene biyomi oolengo ulungga ooloote. Ngundilo nangge, oni damoni biyomi melako ngano telo oolootenggoku, ngundilo tewanggo. Elo ewolo.

Yesuslo Nemi Koneyo Ngu Oone?
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46Ngu naluno nguno, Yesus oni simoo bale kewooloyemo bibitelo, mande wesiyolo, yunolootoni ngu, nemi koneyo enedodo mande ewelo ombulo, endesina dikawonggori.

47Dikatoyi, asa, oni gulado Yesusno ewolo. Ingo, nangge konege geya mande ewelo ombulo, endesina dikatenggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

48Ene ngundilo etoni, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. No namone konene ngu oone? Elo ewolo.

49Yesusndo enengo sulena onikuno kandedisi telo ewolo. Ngu hamoo oolengo, oni endesina dikatenggoku, ngu nolo namone konedoboone. Ene nga oni ngano nowoondoyemo hamoo telo oolootenggoku, nga nguya nolo namone konedoboone.

50Ngundilo nangge, oni simoo bale, ngundo Awane Sambo Endemo oolooteku, ngulo ingondudu keyowanggoku ngu, ngu oni ngu nolo konene, kuwookuwoone ko nanamonelo ewolo.

Matiyu 13

Onindo Oo Yuwooyi Gula Kono Kuliyoyingo, Ngulo Mande Yamonggawo

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1Ngundilo naluno, Yesus ya yokolo, oololo, Galili sono koongeyingo dabemimo nguno bibitewolo.

2Ene ngundilo tetoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo mayelo, Yesus tanggeyimo gooboowootoyi, ngulo Yesus ene wanggo sanganimo oolelo, bibitetoni, oniku ngu sono dabemimo kelidi sanganimo oluwonggori.

3Asa, ngu naluno, ene mande yamonggawo yunolo, nguno oo oowooyingga etuyelolo ewolo. Oni gula kono Rayis yuwooyi kuliyowolo.

4Ene kuliyootoni, Rayis yuwooyi gidega ooleko soletoni, nguno numbo mayelo nemukowonggori.

5Oo yuwooyi gidega mela digi gumi digidodo musiyosina solewonggori. Mela nguno ulungga kini. Ngulo oo yuwooyingga ngu sodedonangge oolewonggori.

6Ene uli ulo, mela newendemo uweloyi kini. Mela bodaga nangge ngulo ngundilo tewolo. Ene sa oolelo, kenootoni ariyewolo. Ngulo digi gookingombo dedoni, bidodo ariyelo kumoowolo.

7Oo yuwooyi gidalega utoo so sanggilidodomu, kakali dimoo uto oo kewoolokono solewonggori. Kakali dimoo uto sanggilidodomu oolelo, ngundo doobengolo wiliyowonggori. Ngundilo tetoni, ngulo ma enggewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ene oo yuwooyi gidalega mela gome oolengomo solewonggori. Ngu oo yuwooyinggaku gome oolelo, ulungga yelo, gome enggewonggori. Gidalega engge onibi kandegula (100), gidalega engge onibi kabusa (60), gidalega engge onibiga kande elaya (30) enggewolo.

9Oni sodeyidodo ngu mande ingoya, ene komo gome ingoyi! Elo ewolo.

Yesuslo Damoni Ngu Mande Yamonggawo Nangge Ewolo
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10Kootusina, Yesuslo sulena oniku eneno ombulo, sumoo ewonggori. Ge ndawugalo ngulo, mande yamonggawo nangge oni simoo baleno ete? Elo ewonggori.

11Ene ngundilo sumoo etoyi, asa, ene mande gumi ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo mande damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu kombiteyingo oolooteku, ngu ye tunoo etuyelowa. Ene oni gidalegano ngu, no mande nga eneno yootunolo ma ewano.

12Ngundilo nangge, oni gula Anutlo Mande Keda Mesalango ingolo, ngu dowootoni, Anutndo oo gula suleyolo, ingonduduni oowooyingga inowa. Ngundilo nangge, oni gula Anutlo Mande Keda Mesalango ngu ma dowoolo, ene koletelo yowoku ngu nangge dowoololuwaku ngu, asa, Anutndo ngu nguya andangelo yowa.

13Nondo mande yamonggawo eneno etenoku, ngulo damoni ngandilo. Ene doongetelo, oo kenowanggoku ngu, ene ngulo damoni gome ma ingowanggo. Ngundilo nangge, ene mande ingolo ngu, ene ngulo ingondudu telo, nowoondoyemo yolo ma siliyowolo.

14-15Ngundilo oni simoo bale, ngulo damoniye kulimi Anutlo ingondudu eyingo oni, Ayisaya, ngundo mandega eyingomu, engge tunootewolo. Ene ngandilo ewolo. Ye mande ingootenggoku ngu, ene ngulo damoni ma ingootenggo. Ye doongetelo kenowanggoku ngu, ene oo ngulo ma ingowanggo. Oni simoo bale kuli nowoondoye ukingowonggori. Ene sodeye ukingolo, ngulo ko doongeye kumoondi tewonggori. Damoni ngundilo ma tetoyi ngu, ariya, doongeyembo oo kenolo, ingolo, sodeyebo mande gome

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingolo, yolo, nowoondoyemo gome siliyolo, ngu ingondudu tewanggo. Ene nowoondoye yowoolengootoyi ngu, asa, nondo mete ombulo, ene yomosiyelowano. Ene mande nenengo oolengo ngu ingowelo ngu yokootenggoku, ngulo enengo damoniye biyomi ngu ma yomosiyowanggolo ewolo. *Ayisaya 6:*[9-10]

[16]Yesusndo mande gula ewolo. Ngu gome oolengo, ye ngu oni ngundilo kini. Ye doongeyembo oo kenolo, nowoondoye gome ingolo, ko sodeyebo ingolo gome ingowanggo.

[17]Asa, no yeno mande yanggango eteno. Kuli, Anutlo ingondudu eyingo oni, ko, oni gidalega nowoondoyemo hamoo teyingomu, ngundo nowoondoye bidodo yengo ataga kenootenggoku, ngu kenowelo ingowanggo. Ene yendo Mande Keda Mesalango ataga ingootenggoku, ene nguya ingowelo hahangewonggoku, ngulo ngu, ene ereremo kinilo ewolo.

Mande Yamonggawo Oo Yuwooyi Ngulo Damoni
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

[18]Ye komo ingoyi! Onindo oo yuwooyi kono kuliyowoku mande yamonggawo, ngulo damoni ngu ngandilo.

[19]Oni gidalega Anutlo mande damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu ingolo, ingondudunimo nangge ingolo, ngulo gome ma ingootenggoku ngu, ariya, sodedonangge Setando ombulo, Anutlo mandega ingowonggoku, ngu andangelo yowa. Ngungga ngu, oo yuwooyi ooleko soleteku ngundilo.

[20-21]Oni simoo bale gidalega ngu Rayis yuwooyi mela digidodomo soleteku ngundilo. Ene mande ingolo, sodedo yolo, ngulo ene oni oni tewonggori. Oni oni telo, ene kootusina ngulo ingondudu telo, ngu ene newendemo hamoo tewoku ngu yokowa. Ene uli moole kini ngundilo tewa. Enengo newende hamoo teyingo ngu, ootuwoo bodaga. Ene Anutlo me oni, ngundo oni simoo bale Anutlo mande ingowonggoku, ngu kowuli ulungga yunootenggo. Ngundilo tetoyi ngu, sodedonangge, oni simoo bale gidalega enengo nowoondoyemo hamoo ngu yokolo, Anut kootu inowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Oni simoo bale gidalega ngundilo oo yuwooyi utoo sanggilidodo kewoolokono solewonggori. Ene mande ngu ingootenggoku, ngulomu ene kowuli guladilo nga melangga ngalomu eneno tunootetoni, ko, bobeye ulungga yoweloyimbolo ngulo ingondudu bidodo, ngundo Anutlo mande doobengoote. Ngundilo oni simoo bale ene gome ma enggewanggo.

23Oo yuwooyi mela gomemo soleteku ngu, ene oni simoo bale gidalega ngu, ene Anutlo mande ingolo, yolo, gome dowoolo, gome enggewanggo. Yo, oni Anutlo Mande Keda Mesalango ngu ingolo, nowoondoyemo gome siliyowonggori. Oo gidalega engge oowooyingga oolengo (100), gidalega engge logomo nangge (60), ko gidalega engge bodaga nangge (30). Elo ewolo.

So Biyomi Kono Ooleteku, Ngulo Mande Yamonggawo

24Yesusndo mande yamonggawo gula yunolo ewolo. Anutlo mande damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu oni kono oo yuwooyi gome kuliyooteku ngundilo.

25Oni simoo bale suwoono wetomukootoyi, ko sembuliga ngulo me oninggakundo mayelo, kono so biyomi oo yuwooyi kewooloko oolongoolo toongewolo.

26Kootusina, Rayis yuwooyi ko so biyominggaku nguya goobooyingolo oolewolo.

27Ariya, ko oniku ko sembulimo oololo ewonggori. Oni ulungga, noolendo ingootetoku, ngu gengo kono oo yuwooyi gomemu ngu kuliyowonggori. Ndatelo ngulo, so biyomingga nga nguya oolete? Elo ewolo.

28Ene ngundilo sumoo etoyi, enendo ko onikuya mande gumi ewonggori. Ngu me oninggado tewolo. Ngundilo etoni, ko onikundo enedodo gumi ewonggori. Ge ingootooga, noolendo oololo, so biyomi ngu mete gumoowato, bine? Elo sumoo ewonggori.

29-30Ene ngundilo sumoo etoyi, enendo mande gumi ewolo. Kini, yendo so biyomi gumoolo nguno ngu, Rayis nguya gumoowanggo. Ngundilo ngulo, elayadodo yokootoyiga nguno olili. Kootusina engge mandoni yewo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nalunogo, ngu koyi teweloyi onino ewano. Yendo koletelo so biyomimu gumoolo kaweloyimbolo wetumooyi. Ene yendo Rayis yolo, nolo oowalilo yano goobooyingolo, wata yewanggolo ewolo.

De Gula Oowooyi Mastet Ko Oomanongoyingo Koongeyeweloyi Yis Ngulo Mande Yamonggawo Elaya

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)

31Asa, Yesusndo mande yamonggawo gula yunolo ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo mande damoningga enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu de gula oowooyi Mastet yuwooyi ngundilo. Onindo ngu Mastet yuwooyi yolo, enengo kono imiwolo.

32Mastet yuwooyingga ngu bobodi oolengo puka yuwooyi ngundilo. Oo ngu imitoyi ngu, enengombo oolelo, de ulungga biyomi yelo, oowali gidalega kono ngu bidodo dagayelolo, enengo kambini ulungga yelo, yongeyi tetoni, numbo ngu sanganimo bibitetenggolo ewolo.

33Asa, Yesusndo mande yamonggawo gula ene yunolo ewolo. Noole Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo mande damoningga enengo oni simoo bale oo soboyelooteku, ngu ene oomanongoyingo koongeweloyi, Yis ngundilo. Baledo ngu Yis yolo, oomanongoyingododo goobooyingolootoni, Yisga, ngundo yeni oololo, oomanongoyingo ngu bidodo koongewa. Elo ewolo.

Yesusndo Oni Simoo Baleno Mande Yamonggawo Nangge Wesiyolo Yunowolo

(Mak 4:33-34)

34Yesusndo oni simoo baleno mande yamonggawo nangge yunolo, ene mande gula tunoo eneno ma wesiyolo yunowolo.

35Ngundilo nangge, kuli Anutlo ingondudu eyingo oni gulado mandega eyingonggaku, ataga engge tunootete. Ene Yesusya ngundilo ewolo. Nondo manggone goosoolo, mande yamonggawo ewano. No mande kuli kombiteyingo oluwoku, Anutndo amana nga sambo mela yewo naluno yade yade oololo, wenga ombulo, ataga ngulo tunoo wesiyolo etenolo ewolo. *Sam 78:2*

Mande Yamonggawo So Biyomi Kono Ooleteku, Ngulo Damoni Ewolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Ariya, Yesusndo enengo sulena onidodo oni simoo bale yokolo, yano ulo, eneno oololo ewolo. So biyomi kono ooleteku, ngulo mande yamonggawo gedo ewoku, ngulo damoni nooleno etooga, ingowato. Elo ewolo.

37Yesusndo mande ngundilo ingolo, ene mande gumi eneno ewolo. Oni gula kono oo yuwooyi metemi kuliyowoku ngu, ngu no Anut Nangoni Oni Kilalongo, ngu no ngundilo.

38Enengo ko ngu, ngu mela bidodo ngundilo. Oo yuwooyi kono metemimu ngu oni simoo bale Anutlo pawa newendemo oolootenggoku, ngu ngundilo. So biyomingga ngu, ngu oni simoo bale gidalega Setanlomu.

39Oni so biyomi kono kuliyowoku, ngu Setan. Engge yoweloyi nalungga ngu, ngu nalu wenga wilikoyeloweloyiga ngu ngundilo. Engge yoweloyi oningga ngu, ngu Anutlo Sambono Oni.

40Onindo so biyomi gumoolo, goobooyingolo, de nombono kaweloyi ngu, ngu nalu wengamo, nga melako ngundilo tunootewa.

41No, Anut Nangoni Oni Kilalongo, Anutlo Sambono Oni ngu suleyelootoowe, ombulo, ngundo oni simoo baledo oni gidega yowoosoolo, mbumbuwa tetenggoku oni ngu keyoyelolo, ko, oni damoni biyomi tetenggoku nguya keyoyelowa. Keyoyelootoyi, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu newendemo ma uwanggo.

42Ngundilo oni ngu, ene Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyi nguno oolongooyelootoni, ene sendo ulungga biyomi telo, metokalikali telo, ngundilo sugi sugi oluwanggo.

43Ngundilo naluno, oni biyomi Setanlo endemo oluwonggoku, oni nowoondoyemo hamoo teyingo ngu Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno sugi sugi oluwanggo. Ngu ende gomenggano nguno, Kristen oni simoo baledo damoni nenengo oolengongga, ngundo himi sa ngundilo oluwa. Oni sodeyidodo tetoningga ngu, ene nga mandega nga gome ingonilo ewolo.

Onindo Kes Newendemo Bobeye Ngu Ereweyingo, Ngulo Mande Yamonggawo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44Anutndo endega nguno enengo simoo bale soboyelooteku, ngu bobeye oowooyingga oolengo ngundilo. Ngu bobeye ngu Kesdodo mele newendemo oongoowolo. Nalu gulano, oni gulado ngu kenolo, enebana ko yolo, mele gumisina doobengolo oongoowolo. Ngundilo telo, ene oni oni telo, sodedonangge oololo, enengo sitowi bidodo oni yunootoni, uliyootoyi, ngulo ulini yolo, oololo, ene mela sembulimo mela ngu uliyowolo.

Beye Goyayi Gome Ngulo Mande Yamonggawo

45Oni simoo bale Anutlo mande damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu ya dogoni Stuwa oni beye goyayi gula erewelo yoweloyi ngundilo.

46Oni gulado ngu beye goyayiga kenowoku ngu, ngu gome oolengo tetoni ngu, enengo oo yolo, oololo, oni gidalegano suleyolo, ngunonggo bobeye yolo oololo, ngu beye goyayiga uliyowolo.

Iso Yoweloyi Si Ngulo Mande Yamonggawo

47Mande yamonggawo gula oni simoo bale Anutlo mande damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu ngandilo. Isolo si sono koongeyingomo oolongootoyi, iso oowooyingga enengo siko ulo oolootenggo.

48Isolo si isombo hangetoni, yolo, ombulo, sakiko kelidi sanganimo yewolo. Oniku bibitelo, iso metemi nangge wiyokolo, koondomo yewonggori. Ngundilo nangge, iso biyomiku ngu oolongooyi uwonggori.

49-50Ngundilo nangge, wilikoyeloweloyi nalu wengamo nguno, ngundilo tunootewa. Anutlo Sambono Onindo ombulo, oni biyomimu, oni nowoondoyemo hamoo teyingo kewooloyemo oolootenggoku, ngu andangeyelolo, Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyi, nguno oolongooyelowanggo. Ngundilo oolongooyelootoni, ngu de ma kumooweloyinggano nguno sugi sugi ootoolo ngu, sendo ulungga telo, metokalikali telo oluwanggolo ewolo.

51Yesusndo enengo mande gula sumoo ewolo. Ye mande nga bidodo ingootenggo bine? Etoni, enebana gumi ewolo. Yolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

52Ngundilo etoyi, enendo gumi ewolo. Ariya, ngundilo ngulo, Moseslo mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayimbolo mande damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku ngu, ngulo mande gome ingolo, ene ya ulungga ngulo Sembuli ngundilo oolootenggo. Ngu oningga ngundo ene yano ulo, oo kulimimu ko kedamu nguya yolo, goobooyingolo, dowoolo, koyi tewalo ewolo.

Nasaret Endemo Onindo Yesus Kootu Inoyingo
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53Yesusndo mande yamonggawo yunomukolo ngu, ariya, ene ngu endegaku yokolo toongewolo.

54Ene yade yade oololo, enengo ende damoni oowooyi Nasaret nguno oololo, oni simoo bale Yudalo goobooyingo yano, Anutlo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo yunowolo. Yunootoni, oni simoo bale enengo mande ingolo, soliyokolo, sumoo ewonggori. Nga oningga nga ingonduduni, ko, oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu yanggangongga ngu ndanonggo yolo tete?

55-56Nga oningga nga ya yeweloyi oningga, ngulo nangoni nangge. Noole kuli ingowooto. Enengo nemi, Mariya, ko, enengo konedoboongo, Yems, Yosep, Yudas, ko, Sayimon. Enengo kuwookuwooyi nguya, ngano nooledodo oolooteto. Ngu ingondudunningga, ko oo tewoku ngu, ndanonggo yowo? Elo ewonggori.

57Ngundilo elo nowoondoyemo sanggili tewonggori. Ene Yesusndo gumi ewolo. Mela bidodomo, Anutlo ingondudu eyingo oni yeyolo ngu, ngu oni ngu Anutlo oni ulungga. Ene enengo yano, ko, enengo ende damonimo nguya oowooyi bingamiye kinilo ewolo.

58Ndatelo ngulo, ene nowoondoye hamoo ma teyingo, ngulo Yesusndo ngu endegano nguno, oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu oowooyingga ma tewolo.

Matiyu 14

Yon Sonoyeloyingo Oningga Ngu Kumoowolo
(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ngu naluno, Herod ngu Rom Gabman oni, ngundo Galili onilo tabango oode, nguno ene Yesuslo mande binga ngu ingowolo.

2Ngundilo ngulo, Herodndo soli ulungga yokolo, enengo sulena onino mande yanggango ewolo. Eyi! Ngu oningga ngu, ngu Sonoyeloyingo Oni Yondo, kumoononggo ko ootookooteku ngu! Ngulo ene damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngulo damoni yanggangonidodo tunootete! Elo ewolo.

3-4Herodlo sosoleyingo, ngu damoni ngandilo. Kulimi, Herodndo koneyo Pilip baleyi, oowooyi Herodiyas, ngu yakakayi yowolo. Ngulo Yondo balega ngu elambalisa, ngulo mbumbuwayali yootunolo mamanayelowolo. Ngundilo etoni, Herodlo me onindo Yon dowoolo, ya biyomimo yewolo.

5Ngundilo telo, Herodndo Yon uleyi kumooweloyimbolo, ene endemo oni simoo bale yeyolo, sosolelo, ngulo ene yokowolo. Ndawugalo ngulo, ene ingootenggo. Yon ngu Anutlo ingondudu eyingo onilo ingoote.

6Herod ene oo simbo ulungga kayingo, ndatelo ngulo, enengo nalu nemimbo yomoowoolo nalu ingondudu teweloyim oo kawolo. Ngu naluno nguno, Herodiyaslo namboni, ngundo ya newendemo ombulo ngu, yambo utolo kunowolo. Herodiyas nambonimbo yambo kunootoni, ngulo Herod gome ingowolo.

7Ngundilo tetoni, ngulo Herodndo ngu bale buniyonggaku ngu kenolo, oni oni telo, ene mande solumimonggo hamoo oolengo ewolo. Ge komo nono oo gula nuno ewaku ngu, asa, no hamoo gunowanolo ewolo.

8Ene ngundilo etoni, bale buniyonggaku enengo mande ingolo, nemimo oolelo, ngulo ingondudu yolo, ulo, ene mande gumi Herodno ewolo. Anangu, ge Yon tabango toongooya, koondo samayi gulano yeya, ombuya nunolo ewolo.

9-10Herodndo bale buniyonggakulo mande ingolo, newende ngu kowuli ulungga ingowolo. Ene kuli mande yanggango hamoo oolengo solumimonggo tewolo. Yo, oni enedodo oo newonggoku, ngu doongeyemo ewokulo, ngulo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ene bale buniyongga ngulo mandeni ma yokowa. Ngundilo ngulo, ene me oni suleyelootoni, oololo, ya biyomimonggo Yon tabango toongoowolo.

11Toongoolo, koondo samayi gulano Yon tabango yelo, yolo, ombulo, bale buniyonggaku inootoyi, enendo yolo, nemi inowolo. Herodiyas Yon tabango kenolo ngu, ene ingonduduno elo ingolo, nolo me oninggaku kuli kumootelo ingowonggori.

12Ariya, Yonlo sulena oni mande ngundilo ingolo ngu, asa, ene ombulo, Yon bingo yolo, salo melengoowonggori. Ngundilo telo ngu, oololo Yesusno ewolo.

Yesusndo Oni Simoo Bale Oowooyingga (5,000) Oowali Yunowolo

(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Yon 6:1-13)

13Yesus ngu mandegaku ingolo, ene ngu endegaku yokolo, ene wanggo yolo, oni kini melako enesu nangge toongewolo. Ene oni simoo bale oowooyingga oolengo ngu ingolo, enengo ende yokolo, enebana keyolo oolouwonggori.

14Ene Yesus ko oololo, sono dabemimo mayelo, wanggo gosiyolo ngu, oni simoo bale oowooyingga oolengo oodoyi yeyowonggori. Ngulo ene nowoondoyi yunolo, enengo sayi nguya yomosiyelowolo.

15Suwootetoni, enengo sulena oniku eneno ombulo ewonggori. Nga melasina ngano oni kini, ngundilo ngulo, nalu kiniteteku nga. Mete ge oni simoo bale nga suleyelootooga sayi. Ngulo ene mete ende namoko namoko ngano salo, ngunonggo enengo oowali uliyowanggo. Elo ewonggori.

16Ene ngundilo etoyi, Yesusndo enengo mandeye ngu gumi ewolo. Ndawugalo ngulo, ene komo sawanggo? Yendo oowali yunoyi! Elo ewolo.

17Ngundilo etoni, sulena oni enebana mande gumi ewonggori. Noole ngano oowali oowooyingga kini. Ngano oomanongoyingo kandegula, iso elaya nangge moolelo ewonggori.

18Etoyi, enendo mandeye gumi ewolo. Ngu yoya, ombuya nunoyilo ewolo.

19Ene oni simoo baleno elo, ye ombuya so sanganimo bibiteyi. Elo, Yesus ene ngu oomanongoyingo kandegulagaku, iso elayagaku nguya yolo, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sambono doongetelo, Anutno yemboongelo esetewolo. Enendo oomanongoyingoku oososowoolo, sulena oni kilalongo yunootoni, ngundo oni simoo bale yunowonggori.

20Yunootoyi, oni bidodo oo netoyi, useye ndindi tewonggori. Ngundilo tetoyi, oowali gumi oodoni, enengo sulena oni ngu goobooyingolo, si kande elaya kegidembolo elaya (12) siliyowonggori.

21Oni simoo oomanongoyingo newonggoku ngu, ngu oowooyingga oolengo ngu 5,000. Ene bale ko simooye ngu ma kandangeyelowonggori.

Yesus Galili Sono Koongeyingo Sanganiwoole Endeyowolo
(Mak 6:45-52; Yon 6:16-21)

22Kootusina, Yesusndo enengo sulena onikuya elo, ye sodedo wanggo sanganimo ooleya, ye koleteya Galili sono koongeyingo anduloko uleleyi. Elo nondo oni simoo bale suleyelootoowe sawanggolo ewolo.

23Ene oni simoo bale suleyelootoni, satoyi ngu, asa, Yesus enesu nangge mela pulimo nguno, ene Anutno yemboongeweloyimbolo oolewolo. Ene suwootetoni, enesu nangge mela pulinggakuno oluwolo.

24Suwoono, Yesusndo pulimo yemboongetoni ngu, wanggo sono koongeyingo yowoko oodoni, doogo ulungga oolelo, ngundo wanggo wenggelenggeremowolo. Ngundilo tetoni, ene sono sanganiwoole wanggo woosoolo oolouweloyi, ko yanggango biyomi teloluwonggo.

25Sengewelo mela wendooketoni, ariya, Yesus ene Galili sono koongeyingo sanganiwoole kewoongolo, eneno oolouwolo.

26Ngundilo ooloutoni, enengo sulena onikundo Yesus kenootoyi, sono sanganiwoole oolouwolo. Ene Yesus kenolo ngu, oomboolo gulado elo ingolo, ngulo ene ki manggalu ulungga telo ewolo. Eyi! Oomboologa nga! Elo ewolo.

27Ngundilo manggalu tetoyi ngu, sodedonangge, Yesusndo enedodo mande mandelo ewolo. Ye nowoondoye yanggango yeyi! Nondo nangge ombuteno. Ye ma sosolewelo! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Etoni, Pitando gumi ewolo. Oo Sembuli Ulungga, gedo nangge tetoni ngu, ariya, mete no nguya sono sanganiwoole geno oolouwano. Elo ewolo.

29Ngundilo etoni, ene gumi ewolo. Yo, mete ombu. Yesus etoni, asa, Pita wanggo yokolo, sono koongeyingo sanganiwoole Yesusno oolouwolo.

30Oololo, ene doogo ulungga kenolo, sosolelo, damoni yelo, sono newendemo uweloyi telo, manggalu ulungga tewolo. Oo Sembuli Ulungga, ge hooloowenelo! Elo ewolo.

31Etoni, sodedonangge, Yesusndo kandeyi Pitano yelo, dowoolo, woosoolo ewolo. Ge nowoondoge hamoo teyingo ngu bodaga nangge. Ge ndawugalo ingondudu elaya yoote? Elo ewolo.

32Ngundilo elo, enengo elayadodo wanggo sanganimo ooletoli ngu, sodedonangge, doogo kinitewolo.

33Doogo kinitetoni ngu, asa, enengo sulena onindo ngundilo kenolo, soliyokolo, boodoo oondookelo, penggootelo ewonggori. Hamoo oolengo! Ge Anutlo Nangoni Kilalongo! Elo ewonggori.

Yesusndo Genesaret Melako Sayi Oni Oowooyingga Yomosiyelowolo
(Mak 6:53-56)

34Ngu naluno nguno, ene Galili sono koongeyingonggaku usowoolo, mela oowooyi Genesaret, ngu gidesina mayelo, wanggo gosiyowolo.

35-36Ene wanggo yokootoyi, sodedonangge, oni simoo bale Yesus kenolo, ene ingolo, ende gulasina gulasina kendutelo, salo, ene sayi oni yoyolo, Yesus oluwoku, nguno mayelo, Yesusno solengoyelo, sumoo sumoo ewonggori. Sayi onindo gengo nenggulo sosowoomo kandedibiye yetoyi ngu, ge mete enengo sayiye bidodo yeyi kinitewa, bine? Ngundilo etoyi, sayi onikundo Yesuslo nengguloni sosowoomo kandedibiye yetoyi ngu, asa, enengo sayi bidodo kinitewolo.

Matiyu 15

Anutlo Mamana Mande, Ngundo Yuda Onilo Osisambaye Mamana Mande Ngu Dagate
(Mak 7:1-13)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ngu naluno, Moseslo mamana mande sobowooyingo oni, oowooyi Parisi, ko, mamana mandelo etuyeloyingo oni gidalega nguya, ngundo Yerusalemnonggo ombulo, Yesusya goobooyingolo, sumoo ewonggori.

[2]Ndawugalo, gengo sulena oni kandeye ma sonowoolo, oo dowoolo netenggo? Ene noolengo osisambalo damoni ngu ma keyolo yombuliyootenggo. Elo ewonggori.

[3-4]Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesus enebana enedodo sumoo gula gumi ewolo. Ye osisambaye mamana mande ngulo damoni keyolo, ko ndawugalo Anutlo mamana mande hamoo ngu, ye ma keyootenggo? Ye kuli Anutlo mamana mandeno Anutndo ewoku, ngu ingootenggolo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 20:12* Ene ngundilo ewolo. Oni ene komo eweyi nemimbolo mandeyali gome keyoni. Oni gula ewenemi kootu yunolo, mande biyomi ewaku ngu, asa, ngu oningga ngu, ene komo kumoowalo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 21:17*

[5-6]Anutndo ngundilo ewoku, ene ye ngu ma keyolo, yengo damoniye nangge keyootenggo. Oni gula bobeye ene mete ewenemi hoolooweyeloweloyi moolemu, ene ngu ma hoolooweyelowelo ingowa. Ngundilo ingolo, ene ewenemimo ewolo. Gowugowulongo! No digi kuli hoolooweyelowelo ewonoku, ngu yolo, no kuli Anut inowolo. Eneno inolo, ngulo no mete yali ma hoolooweyelowanolo ewolo. Ngundilo elo ngu, ene Anutlo mamana mande kootu inolo, enengo ingondudu nangge keyootenggo.

[7]Ye mebuye sangala oni! Anutlo ingondudu eyingo oni, Ayisaya, ngundo, ye ngundilo oni nguno mande nenengo ewolo.

[8]Nga oni simoo bale nga manggoyebo nangge oowoone bingami etenggo. Ene nowoondoye ngu no ma nunootenggo.

[9]Ene kingo nono yambo mande tetenggo. Ngundilo ngulo, oni enengo mamana mande nangge etuyelolo, nolo mamana mande hamoomu ma etuyelootenggolo ewolo. *Ayisaya 29:13*

Ndawuga Ngundo Oni Yoyeni, Sugabododo Tetenggo?
(Mak 7:14-23)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ariya, Yesusndo oni simoo bale negoyelootoni, eneno ombutoyi ewolo. Ye ingoya, gome ingondudu teyi!

11Oo gula oni goweyi sanganimo oolooteku, ngundo newendesina ulo, ngundo oni yeni, ma biyomi yewa. Kini, damoni biyomi oni newendemo oolooteku, ngundo endesina ooleteku, ngundo oni yeni, biyomi yewalo ewolo.

12Ngu naluno nguno, Yesuslo sulena onindo Yesusno ombulo ewonggori. Ge Parisi onindo gengo mandege ngu ingolo, geya nowoondoye biyomi yetenggoku, ge ngu ingoote, bine? Elo ewonggori.

13-14Ene ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Ngundilo oni, ngulo gome ma ingowelo. Yo, hamoo, ene oni doongeyi kilingo ngundilo. Oni doongeyi kilingo gulado, ko, oni doongeyi kilingo gula oole etungolo ngu, asa, enengo elayadodo meleno solewali. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Awane Sambo endemo oolooteku, ngundo enengo kono oo imiwolo. Oo kono kingo ooleteku, ngu ulidodo gumoowa. Elo ewolo.

15Ngundilo etoni, Pita mande gumi ewolo. Ngu mande yamonggawongga ngulo damoni ndatelo? Ngu nooleno wesiyoya etooga ingowatolo ewolo.

16Ngundilo etoni, Yesusndo eneno mande sumoo ewolo. Ye nguya ingonduduye kini, bine?

17Oo bidodo oni endesina oolooteku, ngundo oni useye newendemo ulo, ngunonggo oolelo toongete. Ye ngundilo kuli ingootenggo.

18Ene damoni biyomi oni newendemo oolooteku, ngunonggo endesina ooleteku, ngundo oni yeni, sugabododo tete.

19Damoni biyomi oni newendemo oolooteku, ngunonggo ootookoolo, endesina oolete. Ene ngandilo ingondudu biyomi; oni uleyi kumooweloyi; elambalisa toongooweloyi; oni bale gidalega yakakayi yodowoolo yombuliyelolo, yakaka teweloyi; mande ebe ganagana, ko oniya mande kootuyisina yumoo inolo etenggoku, ngu damoni biyomi bidodo nowoondoye newendemonggo oolelo, endesina oolete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ngundilo damoni, ngundo oni yeni, sugabododo tetenggo. Ene oo neweloyi naluno, utakalo, kandeyi ma sonowoolo ngu, ngundo oni yeni, sugabododo ma tewalo ewolo.

Balega Sowe Gula Yuda Oni Kini, Ngundo Yesusno Newende Hamoo teyingo
(Mak 7:24-30)

21Ngu naluno nguno, Yesus ootookoolo, ngu endega ngu yokolo, Tayiya ko Sayidon ende elayagano nguno oolouwolo.

22Nguno oololo, sodedonangge, bale Kenan melakonggo ngu melasina oolooteku, ngu Yesus kenolo, solengoyelo, sumoo sumoo ewolo. Oo Sembuli Ulungga, ge Dewit osiyi! Ge nolo nowoondoyi te! Mboolo biyomimbo nolo nambone yombuliyowolo. Ngulo ge mete hooloowenelo! Elo ewolo.

23Ngundilo etoni, Yesusndo nenetelo, mande gumi eneno ma ewolo. Ngundilo tetoni, enengo sulena onikundo eneno ombulo ewonggori. Nga balega keyoyelolo, meno elo ombuteku nga, mete gedo etooga oolouni! Elo ewonggori.

24Ene mande gumi ewolo. Anutndo no sulenelootoni, Iserello Sipsip, enengo oole yokoyingo, ngu hoolooweyelowelo ombuwonolo ewolo.

25Ene ngundilo etoni, ene balega ngu enengo mande ingolo ombulo, Yesus keyi damonimo boodoo oondookelo ewolo. Oo Sembuli Sembunaye, ge no hooloowenelo! Elo ewolo.

26Ngundilo etoni, ngulo ngu, Yesusndo mande gumi ngandilo ewolo. Noole simooyembolo oowali ngu yolo, se ma yunowato. Ngu nenengo kinilo ewolo.

27Balega enengo mandeni ngu ingolo, gumi ewolo. Oo Sembuli, gedo hamoo ete. Ene sebo ngu oo neweloyi yaba newendemo simooyembolo oo sosolango, ngu netenggolo ewolo.

28Yesus enengo mandeni ngu ingolo, enebana mande gumi ewonggori. Bale, gengo nowoondoge hamoo tewoku, ngu ulungga. Ngulo ngu, oo sumoo ewoku ngu, ataga engge tunootetelo ewonggori. Ngundilo etoni, ngu naluno nangge, namboni mete tewolo.

Yesusndo Oni Sayidodomu Oowooyingga Yomosiyelowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Ngu naluno, Yesus ene ngu endegaku yokolo, Galili sono koongeyingo tanggeyiwoole oolouwolo. Oololo, ene puli sanganimo oolelo, nguno bibitewolo.

30Oni simoo bale oowooyingga nguno mayelo goobooyingo. Ene oni keye biyomimu; doongeye kilingomu; keyi biyomi yeyingomu; manggoye gosiyoyingomu; ko, sayi oni gidalega nguya yoyolo, Yesus keyi namoko yoyetoyi, enendo yomosiyelowolo.

31Ngundilo ngulo, oni simoo bale ingondudu ulungga tewonggori. Ndawugalo ngulo, ene oni manggoye gosiyoyingoku mande etoyi, oni keyi biyomingga ngu mete telo, mela wongoolo endeyootoyi, doongeyi kilingoku doongetewonggori. Ngundilo ngulo, ene Iserello Anut ngu oowooyi bingami okoowonggori.

Yesusndo Oni Simoo Bale Oowooyingga Oolengo (4,000) Oni Oowali Yunowolo
(Mak 8:1-10)

32Yesusndo enengo sulena oniku negoyelootoni, eneno ombutoyi ewolo. No nga oni simoo bale ngalo nowoondoyi yunooteno. Nalu kabusa noya oluwootoku, ene oowaliye moole nguya kini. Ene oodoolo kumootoyi, suleyelootoowe, enengo yano sawelo salo ngu, asa, ene oolekono doongeye toongootoni, mela wongosogulumoolo yulewalo ewolo.

33Enengo sulena onikundo enengo mande ingolo, mande gumi ewonggori. Nga mela gumisina ngano oni kini, ngulo noole oowali ndanonggo yolo, oni simoo bale logono yunootooye newanggo? Elo ewonggori.

34Sumoo ngundilo etoyi, Yesusndo sumoo gula yunowolo. Ye oomanongoyingo ndatelo? Etoni, onikundo mande gumi ewonggori. Kandegula gidembolo elaya (7), ko, iso bobodi gidegalo ewonggori.

35Ariya, Yesusndo simoo baleya ewolo. Melakono bibiteyilo ewolo.

36Ariya, Yesus ngu oomanongoyingo, iso nguya yolo, Anutno yemboongelo yokolo ngu, oososowoolo, enengo sulena oni yunowolo. Yunootoni, ngundo bayetelo, simoo bale yunowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Yunootoyi, oo nelo mete tetoyi, oo sosolango oodoni, ngu goboolo, si kandegula gidembolo elaya (7) siliyootoyi hangewolo.

38Simoo oo newonggoku, ngu oowooyingga oolengo, ngu 4,000. Ene bale ko simooye nguya ma kandangeyelowonggori.

39Ngundilo telo ngu, Yesusndo oni simoo bale suleyelootoni, enengo endemo endemo sawonggori. Satoyi, ngu naluno, Yesus enengo sulena onidodo wanggo sanganimo oolelo, Magadan melasina nguno sawonggori.

Matiyu 16

Oni Gidalega Damoni Sungo Oolengo Anutnonggo Kenoweloyimbolo, Ngulo Sumoo Ewonggori

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1Moseslo mamana mande sobowooyingo oni, oowooyi Parisi, ko kumoolo ko ma ootookoowa elo ingoyingo oni, oowooyi Sadusi, ngundo Yesus tewoongolo ewonggori. Ge Sambononggo oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim tetooga, oni simoo baledo kenowanggo.

2-3Ngundilo ngulo, Yesus mande gumi ewolo. Ye Sambono doongetelo, enengo sunggi kenolo, gome ingootenggo. Suwootetoni, sambo seleyingo yelo, kumu yetoni, kenolo ngu, asa, ye ingootenggo. Yangeni nalu gome sa tewa. Ngundi, suwoononggo ye puli sanganimo doongetelo, goboole kenolo, gululu nguya ingolo ngu, asa, ye ingootenggo. Sono ombuwa, ingolo ewanggo. Yo, ye sambo melalo sunggi gome ingolo, wilikolo ingootenggoku, ene ye ataga damoni keda yeno tunooteteku, ye gome ma wilikolo ingootenggo.

4Ye simoo bale biyomi nowoondoye hamoo kini! Ye bosebalese damoni biyomi tetenggoku oni! Ye oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu kenowelo ngu meno etenggo. Ene no oo damoni sungo oolengo gula yeno ma tewano. Kini, ye Yonalo oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu kuli ingowonggo. Yesus ngundilo elo, ene yoyokolo toongewolo.

Parisi Oni Ko Sadusi Onilo Yis Ngulo Mande Yamonggawo

(Mak 8:14-21)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nalu gulano, sulena oniku sono koongeyingo usowoolo, sakiko oolouyingomu, ene oomanongoyingo kapengo yelo, ma yolo oolouwonggori.

6Yesusndo mande yunolo ewolo. Ye ingondale teyi! Parisi oni, ko, Sadusi oni ngulo oomanongoyingo yeni, koongeweloyi Yis, ngulo gome doongeteyi! Elo ewolo.

7Ene ngundilo etoni, ngulo sulena onikundo enengo nanggelo, ingolo ewonggori. Noole oomanongoyingo ma yoyingo, ngulo ngu, ene ngundilo etelo ewonggori.

8Ene Yesus ngu enengo mande ingolo, ngulo enendo ewolo. Ye nowoondoye hamoo teyingo, ngu bodaga nangge. Ndatelo ngulo, yengo nangge mande ngundilo etenggo? Noole oomanongoyingo kinilo ewolo.

9Ye kuli ingowonggoku, ko ataga ye kapengo yetenggo. Nondo kuli oni oowooyingga oolengo (5,000 oni) oomanongoyingo kandegula yolo, yemboongelo, oososowoolo, bayetelo yunowonggori. Yunootoyi, nelo, mete tetoyi, gumi oodoni, ye oo sosolango gumi si ndatelo siliyootoyi hangeyingo?

10Ngundilo nangge, ye nga mandega nga nguya utakatenggo. Kuli nondo oni oowooyingga oolengo (4,000 oni) oomanongoyingo kandegula gidembolo elaya (7) yolo, yemboongelo, oososowoolo, bayetelo yunowonggori. Yunootoyi, nelo, mete tetoyi, gumi oodoni, ye oo sosolango gumi si ndatelo hangewonggo?

11Ndawugalo ngulo, ye gome ma ingootenggoku, nondo oomanongoyingombolo ma eteno. Kini, ye Parisi oni Sadusi oni ngulo oomanongoyingo yeni koongeweloyi, Yis, ngulo ingondale teyi! No ngulo eteno.

12Ene ngundilo etoni, ariya, ngu naluno, ene ingootenggo. Yesus oomanongoyingo yeni koongeweloyi, oo oowooyi Yis, ngulo ingondale teyilo ma ewolo. Kini, ene Parisi, ko, Sadusi onilo mamana mande biyomi etuyeloyingo, ngulo ingondale teyi, ngulo etelo ewolo.

Pitando Yesus Kristus Ngulo Damoni Yootunolo Ewolo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Yesus enengo sulena oniku ootookoolo, ende gula oowooyi Sisariya Pilipayi ngu namoko sawonggori. Ngu naluno, salo, ooleko nguno ene sulena oni sumoo yunolo ewonggori. Oni simoo baledo no ngu Anut Nangoni Oni Kilalongo, noya ndawu oningga etenggo? Elo ewolo.

14Ngundilo sumoo etoni, enebana mande gumi ewonggori. Oni gidalegado geya ngandilo etenggo. Ge Sonoyeloyingo Oni Yon; ngundi, Ilayiya; ngundi, Yeremayiya; ngundi Anutlo ingondudu eyingo oni gidalega, elo, geya ngundilo etenggolo ewonggori.

15Ngundilo etoyi ngu, asa, Yesus enebana sumoo yunowolo. Ene yendo ngu noya ndawu oningga etenggo? Elo ewolo.

16Etoni, Sayimon Pitando mande gumi ewolo. Ge Kristus, Anutndo noole yoyowelo sunggi yewo oni. Anutndo ataga sugi sugi keda oolooteku, ge ngulo nangonilo ewolo.

17Ngundilo etoni ngu, Yesusndo mande gumi ewolo. Sayimon, Yonalo nangoni, ngu gome oolengo, Anut enengombo ngu ingonduduga gunoote. Melako oni gulado, ngu mandega ma etunggelowolo. Kini, Awane Sambo endemonggo oolooteku, ngundo nga ooga etunggelowolo.

18Pita, no geya eteno. Pita, gengo nowoondoge hamoo teyingo ngu digi yanggango ndoni ngundilo tete. Ngulo ngu, Anutndo ge yanggango gunootoni, nguno ge mete oni simoo bale oowooyingga goobooyelolo, nowoondoyemo hamoo teyingo yanggango yunolo, enengo soboyeloyingo awaye oluwa. Ngulo ngu, Setanlo yanggangoni, nolo oni ngu Anutlo pawa newendemo oolootenggoku ngu, ngundo ma keyoyelowa. Ene ereremo kini.

19Ene nondo ge logogelowonoku ngu, nolo mande damonine nguno gedo nenengo oni simoo bale ngu gome etuyelolo soboyelowa. Yo, nondo enengo Sambo endega ngulo yamako ngu goosoolo, hoolooweyeloweloyi ngulo elo, Ki gunooteno. Yo, nondo Sambo endemo oolootenoku, ngunonggo ge yanggangone gunootoowe, ge oo gula melako ngano ukingowaku ngu, nondo Sambono nguya ukingowano. Ngundilo nangge, ge oo gula melako ngano yokowaku ngu, nondo Sambono nguya yokowanolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Mande ngundilo elo ngu, asa, Yesusndo enengo sulena oniya mande yanggango yunolo ewolo. Ye oni gulano noya Kristuslo, ma ewelo, ewolo.

Yesus Enengombo Kumoolo Ko Ootookooweloyi, Ngulo Ewolo
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

[21]Ngu naluno Yesus damoni yelo, enengo sulena oniku mande nenengo oo tunooteweloyi ngu elo yunowolo. No kootusina, Yerusalem endemo ooloutoowe ngu, Yuda onilo tabango oniku, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi sobosobo oniku, ko, mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo nodowoolo, ogingoyingo nunolo, nuleyi kumoowano. Kumoolo ngu, nalu kabusagomo, no mele yokolo, ko ootookoolo, keda oluwano.

[22]Pitando Yesus yolo, sosina oololo, damoni yelo, mamanangolo ewolo. Oo Sembuli Ulungga, ge ngundilo ma ewelo! Ngu ooga geno ma tunootewa! Elo ewolo.

[23]Pita mande ngundilo etoni, Yesus ingolo, yowoolengolo, kenolo, mamanangolo ewolo. Pita, gengo ingonduduge ewoku, ngu Setannonggo mayeteku ngu! Ngu Anutlo ingondudunonggo kini. Yo, ge onilo ingondudu nangge keyolo, nolo ko Anutndo no sunggi yewoku, ngu gedo ma hooloweneloote. Elo ewolo.

[24]Ngundilo elo ngu, Yesusndo enengo sulena oni negoyelootoni, mayelo, gooboowootoyi, mande yunolo ewolo. Oni gula no kenelowelo ngu, ene komo nolo nowoondoyemo hamoo tetoni ngu, nguno ene mete enengo ingonduduni bidodo yokolo, kowuli ene inootenggoku ngu, de mombi ngundilo koolowooya, no keneloya endeyoni.

[25]Oni gula enengo ingondudu yanggangoni gome dowoolo, goweyi sugi oluweloyi ingooteku ngu, asa, ngu oningga ngu, enengo goweyi gaboyi, Anut doongeyimo, ngu hamoo oolengo oonatewa. Ngundilo nangge, oni gula enengo ingonduduni goweyi gaboyi bidodo no nunolo ngu, asa, enengo goweyi gaboyi, kootusina, Sambo endemo sugi sugi keda oluwa.

[26]Oni gula mela ngalo oo bidodo yomukolo, oode kumoowaku ngu, ngu ndawu oogado ene mete hooloowewa? Ngu oningga ngu, ene ndawugado

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

enengo goweyi yanggangoni keda oluweloyi, ngu uliyolo yowa? Ene ereremo kini.

27Ariya, no Anut Nangoni Oni Kilalongo oode, no Awanembolo dulidalinidodo enengo Sambono Engel oni nguya ombuwato. Ngu naluno, oni melako damoni tewonggoku, ngulo gumi yunowano.

28No hamoo oolengo yeno eteno. Oni gidalega nga oolootenggoku nga, ene ma kumooyingomo, ngu koletelo, ene no Anut Nangoni Oni Kilalongo, nondo nalu nolo oni simoo bale soboyelooteku, ngudodo ombutoni ngu kenowanggolo ewolo.

Matiyu 17

Yesus Moondeyi Guladilo Tunootewolo

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1Kootusina, nalu kandegula gidembolo gulanangge yokolo, Yesusndo Pita, Yems, ko, koneyo Yon ngu oni kabusangga ngu yoyolo, mela puli pelungga ndandayingo awuno oolengonggano oolewonggori. Nguno enesu nangge oluwolo.

2Ngu naluno nguno, Yesus moondeyi ngu oni kabusagaku doongeyemo yowoolengowolo. Yowoolengolo, Yesus enesu guladilo tunootewolo. Yo, enengo omukumundoongo solu ngundilo tunootetoni, ko, towikumbani nguya solu ngundilo yowali namboyi oolengo tunootewolo.

3Ilayiya, Mosesya, Sambono kuli oode, ngunonggo ombulo, Yesus tanggeyimo tunootewoli. Tunootelo, Yesusya mande etoyi, sulena oni kabusagakundo yeyowonggori.

4Pitando ngundilo kenolo, ene soliyokolo, Yesusno ngandilo ewolo. Oo Sembuli Ulungga, noole ngano oluweloyi ngu gome. Gedo ngundilo ingootoyi ngu, asa, nondo mete ya tookoododo kabusa yewano. Gula gengo, gula Moseslo, gula Ilayiyalo yewano. Pita elo ewolo.

5Ene mande eloodoni, goboole gula solu ngundilo tunootelo, ngundo doobeyelowolo. Anutndo ngu goboole kewoolokononggo mande ewolo. Ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nenengo nangone mesalango. No nowoondone ngulo gome oolengo ingooteno. Ye ngulo mandeni gome ingoyi! Anutndo mande ngundilo ewolo.

6Ariya, sulena oni oo ngundilo ingolo ngu, ene soliyokolo, sosoleyingo ulungga telo, ngulo ene omukumundooyesinanggo melako solewonggo.

7Ene ngundilo tetoyi ngu, asa, Yesus tanggeyemo ombulo, ikakoyelolo enendo ewolo. Ye ootookooyi! Ye ma sosolewelo! Elo ewolo.

8Asa, ene mande ngundilo ingolo, doongetelo, Yesus enesu nangge eneno oodoni kenowonggo.

9Ngu naluno nguno, Yesusndo enengo sulena onikuya mela pulinggaku yokolo, yade yade ooleko utoyi, Yesusndo mande yanggango yunolo ewolo. Ye awuno oo kenowonggoku, ngu ataga nga nalunggano ngano, oni gulano ma ewelo. Kini, kootusina, no Anutlo Nangoni Oni Kilalongo mele yokolo, ko ootookootoowegago, ariya, ngu nalunggano nguno, ye mete yootunoya eyi. Yesusndo ewolo.

10Ene ngundilo etoni, Yesuslo sulena onikundo Yesus sumoo inowonggo. Anut mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo ngandilo ewonggo. Anutlo ingondudu eyingo oni, Ilayiya, ngundo koletelo ko ombutonigo, ge kootu ko ootookoowalo ewolo. Ndatelo ngulo, ngundilo etenggo? Elo ewolo.

11-12Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo mande gumi elo ewolo. Ngu hamoo, Ilayiya ombulogo oo bidodo yomosiyowa. Ngulo, nondo yeno hamoo eteno. Ilayiya kuli ombuwoku, ngu oni watayi kini. Kini, oni enengo damoni oowooyingga ene nangge teyinowonggo. Ngundilo nangge, no Anut Nangoni Oni Kilalongo, nguya ngundilo ogingoyingo nunowanggo. Ene nolo ko nenengo nguya, ene watayi kini. Yesusndo ngundilo elo ewolo.

13Yesus oo ngundilo etoni ngu, enengo sulena onindo ingolo, Sonoyeloyingo Oni, Yonya eteku ngu elo ingowonggo.

Yesusndo Simoo Kosiyi Gula Mboolo Biyomidodomu Yomosiyowolo

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

14-15Ene puli yokolo, ombutoyi, ngu naluno, oni simoo bale oowooyingga oolengo oodoyi, oni gula ombulo, Yesusno boodoo oondookelo, penggootelo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ewolo. Oo Sembuli Ulungga, ge no nangonengga ngulo nowoondoyi te. Ene komo doongeyi ngganggangelo, sagaga telo, mboolomboolo telo, gaboyi kumoololoote. Yo, nalu bidodo ene nombono, ko, sono nguya solelo loote.

16Ngulo ngu, nondo ene yolo, gengo sulena onino ngu keyoyi, etoowe, ene ngu mboologa ngu andangeweloyi nguya, ereremo kini. Elo ewolo.

17Yesusndo enengo mande ingolo, ngulo ene yuka oolongoolo, mande gumi ewolo. Ye nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango kini, ko, ye nowoondoye nenengo nguya kini! No yeya nalu pulingga oodoowe, nalu ndatelo oodego, no yengo nowoondoyi tewano? Ariya, ye simooyengga ngu yoya, nono ngano ombuyi! Elo ewolo.

18Asa, Yesusndo ngu yuka biyominggaku kenolo, mamanangolo, etoni ngu, simoo kosiyinggaku ngu yokolo toongetoni, ngu naluno nangge, ngu simoo kosiyigaku mete tewolo.

19Ene ngundilo tetoni, ariya, sulena onikundo nangge ombulo, Yesus yolo, sosina oololo, sumoo inolo ewonggo. Ndatelo ngulo, noole ngu yuka biyomingga ngu andangeweloyi, ngu ereremo kini? Elo ewonggori.

20Ene ngundilo sumoo etoyi, asa, enebana mande gumi ewonggori. Ye ngu ooga ngu mete ma yomosiyoweloyi, ndawugalo ngulo, yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngu bodaga nangge. Nondo yeno hamoo eteno. Mastet yuwooyi ngu puka yuwooyi ngundilo. Yengo nowoondoye hamoo teyingo ngu Mastet yuwooyi ngundilo tetoningga ngu, asa, ye mete nga pulingga nga etoyiga, nga musiyongga yokoya, musiyo gula etoyiga, ene nguno oololo oluwa. Ngundilo nangge, nolo yanggangonemo ngu ko telo ngu, ye mete oo bidodo temukowanggo.

21Ariya, ye ngundilo yuka biyomi oweyeloweloyi damoningga ngu, ye amana komo yanggango yemboongeya, oowali loogu telo, asa, nolo yanggangonemo ye mete yuka biyomi ngu andangewanggolo ewolo.

Yesusndo Enengo Nalu Kumoolo Ko Ootookooweloyi, Ngulo Tambu Elayayigaku Ewolo

(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ngu naluno nguno, ene Galili melako oololo, Yesusndo enengo sulena oniku mande yanggango yunolo ewolo. Nalu bodagano, no Anut Nangoni Oni Kilalongo, onindo nodowoolo, oni sungo kandeyemo noyewanggo.

23Ene no nuleyi kumootoyi ngu, no sa kabusagomo mele yokolo, ko keda ootookoowano. Ene ngundilo etoni ngu, enengo sulena oni ngu ingolo, nowoondoye kowuli ulungga oolengo ingowolo.

Yesusndo Bobeye Goobooyingo (Tempel) Ya Inowolo

24Yesusndo enengo sulena onidodo Kaperniyam endemo tunootewonggori. Ngu naluno, Yuda goobooyingo yano bobeye yoweloyi oni, Pitano ombulo, sumoo inolo ewolo. Yengo etuyeloyingo oni nguya bobeye yeloote, bine? Sumoo ewolo.

25Ene ngundilo sumoo etoni, Pitando mande gumi ewolo. Yo, elo ngu, yano uwolo. Utoni, asa, koletelo Yesusndo eneno sumoo ewolo. Sayimon, ge ndatelo ingoote? Bobeye yoweloyi naluno, melako oni sobosobo koleteyingo ululu mela bidodomo, ngulo damoni ndatelo? Ene mela sembuguliye oni, ngunonggo bobeye yootenggo, bine; ngundi, oni sowe gidaleganonggo bobeye yootenggo, bine? Sumoo ewolo.

26Pita enengo mande ingolo, gumi ewolo. Oni sowe gidaleganonggo nangge ewolo. Ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Asa, ngundilo eteku, ngulo mela sembuguliye digi beye yoweloyi koyi ma tewanggo.

27Ene noole ngundilo ma tetooye ngu, ene nooledodo sanggili tewanggo. Ngundilo ngulo, ge sono koongeyingomo uya, isolo si oolongoo. Oolongooya, iso amana gula yoya, manggowo goosooya ngu, bobeye manggowoomo oolooteku, ngu kenolo, yowaku ngu! Ngu bobeyega yowoku ngu, noolengo geyambolo ene yunolo ewolo.

Matiyu 18

Onendo Ngu Oni Ulungga?
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ngu naluno, sulena oni Yesusno ombulo, sumoo ewonggo. Anutlo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno oni onendo ngu tabango ulungga? Elo ewolo.

2-3Yesus ngundilo ingolo, ene simooyengga negongootoni, ombulo, kewooloyemo dikawolo. Dikatoni, Yesusndo ewolo. No yeno hamoo eteno. Ye nowoondoye yowoolengoya, hamoo teya, simooyembolo damoni ngundilo teyi. Ye ngundilo ma telo ngu, asa, ye mete Anutlo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno ma uwanggo.

4Ngundilo nangge, oni gula ye kewooloyemo nguno enengo oowooyi bingami elo ma okootoni, simooye bodagado teteku, ngundilo tewaku ngu, asa, hamoo oolengo, ngu oningga ngu, Anutlo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku nguno, ene oni gidalega oowooye ngu dagayelolo, ulungga tewa.

5Oni ene no oowoonembolo ingondudu telo, ene oni simooye bodaga ngandilo yolo, hooloowewaku ngu, asa, ene no nguya ngundilo hoolooweneloote. Elo ewolo.

Damoni Biyomi, Ngundo Oni Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngu Yombuliyoote
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6Yesusndo mande gula ewolo. Oni gulado simooye nga nolo nowoondoyemo hamoo ingolo oolootenggoku, nga gula yolo, nolo nowoondoye hamoo ingootenggoku, ngu yombuliyolo ngu, enengombo damoni biyomi tewoku, ngulo gumi ogingoyingo ulungga oolengo yowa. Yo, ngu oningga ngu enengombo biyomi ngundilo tewoku, ngu ngandilo: oni ngu digi ulungga ngu yolo, ngundo bungeyimo gosiyolo yolo, sono koongeyingo ulungga ngu kewooloko oolongoowonggori. Oolongootoyi, oni sono newendemo ulo kumooyingo, ngu ngandilo. Yo, ene oni buniyo newende hamoo teyingo ngu yombuliyowoku, ngulo gumi ulungga oolengo yowa.

7Mela bidodomo, oo oowooyingga oni nowoondoye hamoo teyingo ngu woosootoyi yokootenggo. Nalu oowooyingga, oo ngundilo biyomi ngu tunooteloluwa. Ene oni oni yooge, onindo oni gidalega yowoosootoyi,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mbumbuwa tetenggoku, ngulo ngu oningga ngu, ngu uliyi biyomi ulungga yowa. Yo, no ngundilo oni biyomi ngulo nowoondoyi teteno!

8Ngulo ngu, ye keyembo ngundi kandeyebo yoyeni, mbumbuwa gula teya ngu, asa, ye mete ngu toongooya, andangeya, oolongooyiga uni. Ngundilo nangge, kandeye gulanangge, ngundi, keye gulanangge oodoni ngu, ngundo mete keda oluweloyi gome ngu yowa. Kinitetoni ngu, ye kandeye ela elaya, ngundi, keye ela elaya oodoni ngu, ngundo yoyolo, ende biyomi de nombo ma kumooweloyi (Hel) nguno oolongooyelowanggo.

9Ngundilo nangge, doongeyembo yoyeni, mbumbuwa gula tetoyiga ngu, ye mete ngu doongeyengga ngu yokoya, oolongooyiga uni. Ye doongeye gulanangge, ngu ye mete Anutya keda sugi sugi oluweloyi, ngu yowanggo. Kinitetoni ngu, ye doongeye ela elaya oodoni ngu, ngundo ye yoyolo, ende biyomi de nombo sugi sugi ma kumooweloyi, nguno oolongooyelootoyi uwanggo. Yesusndo mande ngundilo ewolo.

Bo Gula Oowooyi Sipsip, Ngundo Enengo Oole Yokowolo, Ngulo Mande Yamonggawo

(Luk 15:3-7)

10Yesus mande gula ewolo. Ye ingondale teyi! Ye simooye bobodi nono nowoondoyemo gome ingootenggoku, ngu ma kootu yunowelo. Kini, no yeno hamoo eteno. Sambono Anutlo oni, ngundo simooye bobodi gome soboyelolo, Awane Sambo endemo oolootenggoku, ngu tanggeyimo ootoolo, Anutlo omukumundoongo kenololootenggo.

11Ndatelo ngulo, no Anut Nangoni Oni Kilalongo, ngano ombulo, oni enengo oole yokoyingo, ngu ko yoyowa.

12Ye ndatelo ingonduduga ingootenggo? Oni gulado Sipsip onibi kandegula (100) moolemu, Sipsip gula doboogulingo yoyokolo, enengo oole nenengo yokowolo. Ngundilo yokowaku ngu, asa, ngu oninggaku Sipsip wata ulunggaku pulimo oolootenggoku, ngu yoyokolo, ene toongewokunggaku erewelo toongewa.

13Yo, no yeno hamoo eteno. Ngu Sipsip sobosobo oningga, ngundo enengo Sipsip toongeyingongga ngu kenolo ngu, asa, ene oni oni ulungga tewa. Yo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

enengo oni oni tewaku, ngundo Sipsip oowooyingga pulimo oluwonggoku, ngulo oni oni teyingo, ngu dagate.

14Sipsip sobosobo oningga, ngundo enengo Sipsip gula yokootoni, toongewelo ma ingooteku, ngundilo nangge, Awangge Sambo endemo oolooteku, ngundo nguya, enengo simooye ngu gula yokowelo ma ingootelo ewolo.

Dobooguliyebo Damoni Biyomi Tetoyi, Yomosiyeloweloyi Ngulo Damoni

15Yesus mande gula ewolo. Dobooge gulado geya damoni biyomi tetoningga ngu, ariya, mete yalisu nangge bibiteya, enengo damoni biyomi, ngu yeyiga tunooteni. Ngundilo tetoni, ene gengo mande ingootoni ngu, ariya, ge dobooge ko yowa.

16Ene oni damoni biyomi tewoku, ngu oningga ngu mande ma ingootoningga ngu, ariya, mete ge oni gula, ngundi, oni elaya yoyoya, geya oolouya, ngu oni damoni biyomi tewoku, ngu yomosiyoyi. Ngu oni gula ngundi oni elaya, gedodo ngundo yalingo mande ngu ingolo wilikowanggo.

17Ene oni damoni biyomi tewokungga, ngu mande ma ingootoningga ngu, asa, mete Kristen oni gooboono onino ooloutoyi gooboongoolo, mande telo yomosiyowanggo. Nguno oni damoni biyomi tewokungga ngu, ene enengo mande ma ingolo keyootoni ngu, ariya, ngu oningga ngu, ye nowoondoye hamoo teyingo gidalesina ene ma gooboongoolo oluwanggo. Ngu mbumbuwa oningga ngu, Anut hamoo kootu inooteku oni ngundilo, ngundi Takis bobeye yoweloyi oni ngu ngundilo.

18No yeno hamoo eteno. Ye oo bidodo melako ngano ukingowanggoku ngu, Anut Sambo endemo oolooteku, ngundo nguya ukingowa. Ngundilo nangge, ye oo bidodo melako ngano yokowanggoku ngu, Anutndo nguya Sambo endemo nguya yokowa.

19-20Yo, no yeno ko eteno. Oni elaya melako ngano oo yowelo nowoondoyali gulanangge yelo, yemboongewaliku ngu, ariya, Awane Sambo endemo oolooteku, ngundo yunowa. Ngundilo nangge, oni elaya ngundi kabusa musiyo gulano no oowoonemo gooboongoowanggoku ngu, ariya, no ene kewooloyemo oluwanolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ko Onindo Weti Ma Andangeteku, Ngulo Mande Yamonggawo

21Ngu naluno, Pita Yesusno tunootelo ewolo. Oo Sembuli Ulungga, nalu ndatelo, doboonembo nono damoni biyomi tetoni, nondo enengo damoni biyomi ngu andangewano? Tambu kandegula gidembolo elaya, bine? Ene ngundilo sumoo ewolo.

22Sumoo etoni, Yesusndo eneno mande gumi ngandilo ewolo. No geno tambu kandegula gidembolo elaya nanggega, ngulo ma ewolo. Kini, nalu bidodomo, ye komo oni gidalegado yeno mbumbuwa tetenggoku, ngu andangeyunoyi.

23Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo enengo endega oni simoo bale soboyelooteku, ngu ngandilo. Ngu melako sobosobo oni koleteyingo enengo ko oniya wetiye ngu andangelo yomosiyowa.

24Oni ulungga, ngundo damoni yelo, enengo wetiye andangewelo, etoni, ngu ko oni gula yolo, eneno ombuwolo. Ko oningga enengo wetini ngu bobeye kande elaya Miliyon (10,000,000 Kina) ngundilo weti yowolo. Ngundilo ngulo, oni ulunggado ko oningga nguya etoni, weti ko wendangelo inowa.

25Ene enengo weti ulungga oolengo, oni ulungga nguno, ene mete ma andangewa. Ene ereremo kini. Ngulo ngu, ngu oni sobosobo ulungga, ngundo enengo baleyi simoongo enedodo suleyelootoni, ya biyomimo oodego, enengo weti ngu mete bidodo andangewa.

26Oni ulunggado ngundilo etoni ngu, asa, ko oni wetidodoga enengo mande ingolo, ngulo ene sosolelo, oni ulungga ngu keyi damonimo boodoo oondookelo, penggootelo, sumoo sumoo elo telo, ewolo. Oo oni ulungga, ge nolo nowoondoyi teya, sobonelootooga, nondo ngu weti bidodo yokowano! Elo ewolo.

27Ngundilo etoni ngu, Oo Sembuli ulungga ngulo nowoondoyi telo, oninggaku yokolo, enengo weti nguya yokoyinowolo.

28Yo, enengo oni ulunggado enengo weti bidodo andangetoni, ene ngu ko oninggaku endesina oolelo, enengo ko goboologaku kenoyingomu ngu, eneno weti bobeye kande elaya (10 Kina) ngu moole. Ngundo ngu, ko oninggakundo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sanggili telo, sodedonangge dobooyi bungeyi yanggango dowoolo, manggalu telo ewolo. Ge weti bidodo ataga wendangeya nuno! Elo ewolo.

29Ngundilo etoni ngu, oninggaku boodoo oondookelo, solengoyelo, sumoo sumoo ewolo. Ge nolo ingoya, soboneloootooga, nalu bodagano, gengo weti bidodo ngu andangegunowanolo ewolo.

30Ngundilo etoni, ene ngu oningga ngulo mandeni ma ingowolo. Ngulo ngu, oni ulungga ngundo etoni, kumba ootuwoo onindo ene dowoolo, ya biyomimo yetoyi, nguno ootoolo, ngunonggo oo ngu wendangenilo yewolo.

31Ariya, ko oni goboolokundo enengo damoni biyomi kenolo, nowoondoye kowuli hamoo ingolo, ngulo ene enengo sobosobogakuno oololo, mande mande bidodo oningga ngundo tewoku, ngu emukowonggo.

32-33Sobosobogakundo mande ngu ingolo, ene ngulo sanggili ulungga telo, ko oninggaku negongootoni, ombutoni ewolo. Ge ko oni biyomi oolengo! Koletelo oolengo, ge nono sendolo, sumoo sumoo elo tetoyi, ngulo nondo kingo gengo weti ulungga oolengo ngu andangegunowono. Nondo gengo nowoondoyi tenggunootoowe, ndawugalo gedo gengo ko goboologa, ngulo ma nowoondoyi teyinowo? Elo ewolo.

34Sobosobo oninggaku sanggili ulungga telo, ko oninggaku dowoolo, kumbadogoni oni kandeyemo yetoni, ngundo dowoolo, ya biyomimo yewonggori. Yetoyi, nguno ootoolo, ngunonggo weti bidodo andangenilo yewololo ewolo.

35Yesusndo mande yanggango gula eneno ewolo. Ariya, ye nga mande yamonggawongga ko oningga ogingoyingo yolo, kowuli yowoku, nga ye gome ingoyi. Ngundilo nangge, ye nowoondoyemonggo dobooguliye kowuliye yeno tewonggoku, ngulo ye ma andangelo, kapengo yewanggoku ngu, asa, Awane Sambo endemo oolooteku, ngundo nguya, yengo mbumbuwa ngu ma andangelo kapengo yewalo ewolo.

Matiyu 19

Yesusndo Elambalisa Toongooweloyi Damoni, Ngulo Etuyelowolo

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ngu naluno, Yesus mande kinitetoni ngu, ene Galili mela yokolo, ene Yudiya mela Yodan sono anduloko nguno ulelewolo.

[2]Uleletoyi, oni simoo bale oowooyingga oolengo nguya, ene keyolo ooloutoyi, ngu mela gumisina nguno, Yesusndo sayi oni yomosiyelootoni, ene mete temukowonggo.

[3]Ngu naluno nguno, Parisi onindo ene tewoongowelo ombulo, sumoo ewonggo. Noolengo mamana mandeno, ngu mete oni enengo ingonduduno baleyi andangewa, bine? Elo ewonggori.

[4]Ngundilo sumoo etoyi, asa, Yesusndo enengo mande ingolo, gumi ewolo. Ye kuli nga mandega nga kandangelo ingootenggo. Anutlo mandeno ngandilo ewolo. Kuli amana oolengo, Anutndo oo bidodo tewokuno nguno, ene simoo ko bale nguya tewolo.

[5]Ngundilo ngulo, simoo ewenemi yokolo, nalu bidodo baleyiboya ebe dowoodowoo telo, goweyali gulanangge oluwali. Anutlo mandeno ngundilo ewolo.

[6]Yesusndo mande gula suleyolo ewolo. Ngundilo ngulo, elambalisa ngu, ene goweyali elaya kini. Ene goweyali gulanangge. Ngulo Anutndo oo gosiyolo yokowoku ngu, onindo ma toongoowelolo ewolo.

[7]Parisi onikundo mande ingolo, gumi sumoo ewonggori. Ndawugalo ngulo, Moseslo mamana mandeno simoondo baleyi yokowelo ngu, ene komo so uyi nakangolo, baleyi inolo, owetoni toongewa? Elo ewonggori.

[8]Ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Mosesndo yengo nowoondoye yanggango oolengo elambalisa toongooweloyi damoni ngu kenolo, ngulo ngu damoni damoninggano, ngunonggo yoyokootoni, elambalisa damoni ngu toongootenggo. Ene Anutndo amana simoo bale yoyeyingomo, ngu naluno, ene elambalisa toongooweloyi damoningga ngu, ene ma yewoli.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9No yeno hamoo eteno. Ene oni gulado enengo baleyi bosebalese damoningga ma teyingomu ngu yokolo, ene bale gula yowaku ngu, ngu oningga ngu, ene elambalisa damoningga ngu yombuliyootelo ewolo.

10Enengo sulena onindo enengo mande wilikolo ingolo, gumi ewonggori. Ngu elambalisa damoni ngu oo ulungga oolengo. Ene sosoleyingo bodaga telo, ingolo, ngulo ene mande gula ewolo. Ariya, noole bale ma yowato. Ngu damoni mete, bine? Elo ewonggori.

11Ngundilo sumoo etoyi, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. Elambalisa teweloyi damoningga nondo etuyelootenoku ngu, ngu oni bidodobolo kini. Kini, ngu elambalisa teweloyi damoningga ngu, Anutndo oni sunggi yeyingomu, ngulomu nangge.

12Ndawugalo ngulo, oni oowooyingga mete bale ma yowanggo. Bale ene simoo yomoolo ngu, ene kenolo ingolo oode, bale ma yowelo ingowa. Oni gidalega ene bale ma yoweloyi, ndawugalo ngulo, oni gulado ene moondeye yootoongooyingo ngulo. Oni gidalega enesu nangge elambalisa teweloyi ngu gosiyolo, ndawugalo, ene Anutlo ko telo, oni simoo bale yowoosoolo, Anutlo mandeni damoningga enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu yoyeweloyimbolo Oni gula ene mete nga mandega ingowelo ngu, ene komo gome ingonilo ewolo.

Yesusndo Simooye Kumana Yunowolo
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13Ngu naluno, oni simoo baledo simooye bobodi gidalega yoyolo, Yesusndo kandeyi tabayemo yeya, yemboongeni, elo, yoyolo mayewonggori. Mayetoyi, ene ngulo sulena onindo ngu oni simoo baleku manggaluyelolo oweyelowonggori.

14Ngundilo tetoyi ngu, asa, Yesusndo ewolo. Ye simooye bobodi yoyokootoyiga, nono ombuyi. Ye ngu ma oweyelowelo. Kini, ye Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu komo simooye ngundilomu, ngundo yowanggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ene ngundilo elo, kandeyi simooye tabayemo yelo, kumana yunolo, ene yoyokolo toongewolo.

Simoo Kosiyi Gula Ene Sitowinidodo Mande
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16Ngu naluno nguno, oni gulado Yesusno ombulo, sumoo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, no ndatelo damoni gomengga telogo, no suwoo suwoo keda oluweloyi ngu yowano? Elo ewolo.

17Ene ngundilo etoni, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. Ndawugalo ngulo, ge nono oo gome ngulo sumoo ete? Anut enengombo nangge oni gome. Ge keda sugi sugi oluweloyi ngu yowelo ngu, asa, ge komo Anutlo mamana mande ngu bidodo keyolo ewolo.

18-19Yesusndo etoni, ngu simoo kosiyinggakundo sumoo ewolo. Ndatelo mamana mandega? Ene ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Mamana mande ngu ngandilo: ge komo oni ma uleyi kumoowelo; ge komo bale gidalega yakakayi yodowoolo, oweyelolo, ma yombuliyelowelo; ge komo yakaka ma tewelo; ge oni gulano mande ebe ganagana ma ewelo; ge komo awanangge tanggeyemo gome ootooya, manggoye oweya, gome oodoya; ge oni gidalega tanggegemo oolootenggoku, ngu hoolooweyeloya, gome soboyeloya, gengo gowege sobowooteku ngundilolo ewolo.

20Simoo kosiyinggakundo enengo mande ngu ingolo, gumi ewolo. No kuli bodagano, ko, ataga nguya, no ngu mamana mande ngu bidodo keyolo, ombulo oolooteno. Ariya, no ataga ndatelo oo gome gula tewano? Elo ewolo.

21Yesusndo enengo mande ngu ingolo, gumi ewolo. Ge oni nenengo oolengo tunootewelo ngu, asa, ge komo oo gulanangge ngu te. Ge komo oolouya, gengo oo bidodo suleyoya, ngunonggo bobeye yoya ngu, owoolongo oni ngu bayeteya yuno. Ge ngundilo tewaku ngu, asa, gengo bobeye oo gome gome Sambo endemo ooloote. Ge ngundiya teya, ombuya, no keneloya endeyolo ewolo.

22Simoo kosiyinggaku ngu mandeningga ngu ingolo, omukumundoongo yomoowelo newende nguya kowuli ulungga ingowolo. Ndawugalo ngulo, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oo sitowini ulungga ngu yokolo, oni sungo yunoweloyi nguya kini. Ngundilo telo, ene ootookoolo toongewolo.

23Ngundilo tetoni ngu, Yesusndo enengo sulena onino yowoolengolo ewolo. No yeno hamoo eteno. Oni ene sitowidodo ngu, ene Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu newendesina uweloyi ngu, ngu kowuli oolengo.

24No mande gula ko eteno. Bo ulungga nga, ngu nggusi newendekuli uweloyi ngu kowuli. Ene beye sitowidodo oni ngu Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno uweloyi nguya, ngundilo kowuli ulungga oolengolo ewolo.

25Yesus enengo sulena onikundo ngu ingolo, ene soli ulungga telo, enengo nangge mande elo, ingolo, sumoo ewonggori. Ngundilo ngu, onendo ngu mete ene suwoo suwoo keda oluweloyi ngu yowa? Elo ewonggori.

26Enengo sulena onindo ngundilo sumoo etoyi, asa, Yesusndo ene gome gome yeyolo ewolo. Anutndo oni ma hoolooweyelootoni ngu, asa, oni enesu nangge oo yanggango ngu hamoo ma tewa. Ene Anutndo oni ootoolo ngulo, ngunonggo ene oo yanggangomu ngu bidodo hamoo oolengo temukowalo ewolo.

27Ngundilo etoni, Pitando mande gula Yesusnolo ewolo. Ingoyi, noole oo bidodo yokolo, ge kenggelolo endeyolooteto. Ngulo ngu, noole ndawuga yowato? Elo ewolo.

28Ene ngundilo sumoo etoni, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. No hamoo oolengo yeno eteno. Kootusina, oo bidodo keda tunooteweloyimbolo ngu naluno, no Anut Nangoni Oni Kilalongo yaba bingaminidodo Sambo endemo nguno, no Anutlo yanggangoni dulidalinimo bibitewano. Ariya, ngu naluno, ye nguya yaba bingamidodo kande elaya kegidembolo elayaga (12) nguno bibitewanggo. Bibitelo, ngunonggo Iserel oni wata kande elaya kegidembolo elaya (12) ngu wilikoyelowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[29]Yo, oni bidodo ene nolo ingolo, Anutlo mande metemi ngano ingolo wesiyolo, ene enengo ya, konebobeyi, kuwooyi, ewenemi, simoongo, enengo oowali koyi yokolo ngu, oo bidodo ye kuli yokowonggoku ngu, nondo ngu dagalo, ulungga oolengo ko yunowano. Yo, ngu oo ngu ulungga oolengo onibi kandegula (100) ngu yowanggo. Ngandilo nguya, ene keda sugi sugi oluweloyi, ngu yowanggo.

[30]Ene oni gulado melako ngano ngu oowooyi bingamidodo telo ngu, Sambo endemo, ene oowooyi kini. Ngundilo nangge, oni gula melako ngano ngu oowooyi kini oolooteku ngu, ene Sambo endemo, ngu oowooyidodo ulungga tewalo ewolo.

Matiyu 20

Wayin Ko Ngulo Ko Oni

[1]Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngulo mandeni damoningga ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu oni gulado enengo mela ulungga ngu ngundilo. Ene suwoononggo oolengo ko oni yoyolo, Wayin kono ko teyilo oolouwolo.

[2]Ene ngundilo telo, Wayin ko ngulo sembuli enengo ko oni mande yunolo, no bobeye Kina gulanangge ataga ko tetenggoku, ngulo nangge yunowano. Enengo ko oni mande ingolo, ngulo ngu nangge keyolo, enengo Wayin kono oolouwonggo.

[3]Asa, suwoononggo nalu kandegula gidembolo namolaya (9) nguno, ende oo uli yoweloyi musiyomo oololo, oni kingo dikaloodoyi yeyowolo.

[4]Yeyolo, ene mande eneno ngandilo ewolo. Ye nguya nolo Wayin kono ulo, ko tetoyi, ngundilo logono, no bobeye yunowanolo ewolo.

[5]Ngundilo etoni, ingolo, kono satoyi, asa, sambolo naluno (12), ko nalu suwootetoni (3) nguno, ene oni gidalega yeyolo, ene nguya ngundilo tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ene suwootetoni, namoko ko yokoweloyi naluno, (5 Klok) ko sembuligaku ko oololo, oni gidega yeyolo, sumoo ewolo. Ye ndawugalo sano ngano kingo oolootenggo? Elo ewolo.

7Ngundilo etoni, enendo mande gumi ewonggori. Noole ko yunoweloyi oni kinilo ewonggori. Ariya, ko sembuligakundo ingolo, mande gumi ewolo. Asa, ye nguya, nolo Wayin kono uya, ko teyilo ewolo.

8Wayin ko sobosobogakundo ngundilo elo, asa, suwootetoni ko kiniteteku naluno ngu, enengo kono oololo, ko sobosobogakuno ewolo. Ye oolouya, ko oni negoyelootooga ombutoyiga ngu, ngu beye yuno. Ge ko oni suwootetoni ko tewonggoku, ngu digi beye yunoya, wenga suwoononggo ko tewonggoku oni, ngu bobeye yunolo ewolo.

9Ene ngundilo etoni, asa, ko oni suwootetoni namoko ko yokoweloyi ene ko ootookoowonggoku naluno, (5 Klok), eneno ombutoyi, ko oni sobosobogakundo sa gulanangge ko tewonggoku, ngulo bobeye Kina gulanangge nangge yunowolo.

10Ariya, ko oni suwoononggo ko tewonggoku, ngundo ko oni suwootetoni ko tewonggoku, ngulo Kina gulanangge kenolo, ngandilo ingowonggori. Noolengo bobeyega ngundo enengomu ngu dagawalo ingowonggori. Ene ngundilo nguya kini. Kini, ko oni sobosobo ko oni bidodo ko tewonggoku, ngundo bobeye Kina gulanangge nangge yunowolo.

11-12Ngundilo ngulo, suwoononggo ko tewonggoku oninggakundo Kina gulanangge ene bidodo yolo, kenolo, ngulo ene ko sembuligakuya sanggili telo, enedodo longgeyolo ewonggori. Ndawugalo ngulo, nga oni nga kootu oololo, nalu bodaga nangge ko tewonggoku, ngulo uli noolengo bidodo gulanangge yunoote? Noole sa ulunggano ko ulungga telo, nosili yudoni, nalu bidodo ko tewootolo ewonggori.

13Ngundilo etoyi, ko sembuligakundo mande gumi ewolo. Oo dobooguline, no yeno hamoo ewono. No suwoononggo mande yunolo ewono. Sa gulananggembolo ko tetenggoku, ngulo uli Kina gulanangge yowanggolo ewono. Nguno ngu, ye ngu mandega ngu ingolo, metelo ewonggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ariya, ye uli yoya sayi. Oni suwootetoni ko tetenggoku, ngulo uli ko yengo uli gulanangge. No ngundilo tewelo gome ingolo teteno.

15Ngu nenengo bobeyebo oni suwootetoni ko tetenggoku, ngu nowoondoyi yunolo, ngundilo yunooteno. Ye, bine, nondo ngundilo oni ngu nowoondone yunootoowe, ngulo sanggili tetenggo? Elo ewolo.

16Yesusndo mande gula ewolo. Yo, ko oni bidodo uliyi gulanangge yowonggoku, ngundilo nangge, simoo bale ululu ko buniyo bobodi nguya, nowoondoyemo hamoo teyingongga ngu gulanangge. Ngulo ngu, ene bidodo Anutlo Sambo endemo nguno uwanggolo ewolo.

Yesusndo Enengo Kumoolo Ko Ootookooweloyimbolo Tambu Kabusayi, Ngulo Ewolo

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

17Ngu naluno nguno, Yesusndo enengo sulena oni nangge oolekanare Yerusalemno yade yade ooloutoyi, Yesusndo enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayagakuno, enengo mande yunolo ewolo.

18-19Ingoyi! Ataga noole Yerusalemno ooletooye ngu, no Anut Nangoni Oni Kilalongo, ngu Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oniku, ko, mamana mande etuyeloyingo oni nguya, ngu me oni kandeyemo noyewanggo. Ngu oni ngundo mande gulanangge nuleyi kumooweloyimbolo elo gosiyolo ngu, ene Gabman oni kandeyemo noyewanggo. Ngundo ngu, kootunesina mande yumoonunolo, gisalunelolo nutolo, de mombimo nuleyi kumoowano. Nalu kabusa yokolo, ko keda ootookoolo oluwanolo ewolo.

Yems, Yon Elabasa Ene Oni Ululu Oluweloyimbolo Ewoli

(Mak 10:35-45)

20Ngu naluno nguno, Sebedi simoongo elayagaku Yems, Yon, namoyalimbo yoyolo, Yesus tanggeyimo ombulo, boodoo oondooketoni, namoyalimbo sumoo ewoli.

21Ene Yesusndo koletelo namoyali sumoo inolo ewolo. Ge ndawu oo galo ingoote? Etoni, namoyalimbo mande gumi ewolo. Kootusina, Sambo endemo, ge nguno yaba gengo dulidalinidodo yabagemo bibitetoyi ngu, mete ge

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nenengo simoone elayaga, ngundo kandege koondosina, gulado kandege dedalesina ngundilo bibitewali. Ngu mete, bine? Elo ewolo.

22Ene ngundilo sumoo etoni, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. Ye ngu ooga nono sumoo etenggoku ngu, ye damoni ma ingootenggo. Yali, bine, mete nondo kowuli ogingoyingo koolowoowanoku, ngu yali nguya bine, mete koolowoowali? Ngundilo sumoo etoni, elayagakundo enengo mande ingolo, gumi ewoli. Yo, noole metelo ewoli.

23Etoli ngu, asa, Yesusndo enedodo ewolo. Hamoo oolengo, ngu sono tobaga (kowuli koolowooteno) no netenokungga, ngu yali nguya newali. Ene onendo kandene koondosina, kandene biyomisina bibiteweloyi ngu, nondo mete ma ewano. Kini, Awane enengombo nangge, ene kuli oni yunoweloyimbolo yomosiyoyingolo ewolo.

24Sulena oni kande elayagaku ngu mande ngu ingolo, ene Yems Yon elabasa nguya sanggili biyomi tewonggo.

25Ene Yesusndo enengo kowuli ingolo, negoyelootoni, eneno ombutoyilo ewolo. Oni sowe gidalega Yuda oni kini ngulo sobosobo oni ululu, ngundo oni simoo baledo ene oni ulungga, elo ingootoyi, nguno ngu, ene yanggango oolengo soboyelootenggo.

26-28Ene ngu damoningga tabango onindo keyootenggokungga, ngu ye simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo nguya ngundilo ma keyowelo. Kini, ene ye kewooloyemo ulungga oowooyidodo oluwelo tewanggoku ngu, asa, ene yengo sulena oni tewanggo. Ngundilo nangge, oni gula ye kewooloyemo tabango ulungga oluwelo tewaku ngu, ene yengo kingo sulena oni oluwa. Ngundilo nangge, no Anut Nangoni Oni Kilalongo nguya onindo ko teya, hoolooweneloyi elo, ma ombuwono. Kini, no onino ko telo, hoolooweyeloweloyimbolo ombuwono. Nenengo keda oluweloyi, ngu nondo oni simoo bale bidodo mbumbuwanonggo, ko uliyeloweloyimbolo ombuwonolo ewolo.

Yesusndo Oni Elaya Doongeyali Kilingomu Ngu Yomosiyelowolo
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[29]Asa, ngu naluno nguno, Yesusndo enengo sulena onindo Yeriko ende ngu yokolo, yade yade ooloutoyi, oni simoo bale ene keyelolo oolouwonggori.

[30]Ooloutoyi, oni doongeyali kilingo elayagaku, oole dabemimo bibitelo oodoli, Yesus oolekana ooloutoni, ingolo, meno yanggango ewoli. Oo Sembuli Ulungga, ge Dewitlo sembeni, ge noolengo nowoondoyi yuno! Elo ewoli.

[31]Nguno oni simoo baledo sanggili telo, yeyolo ewonggori. Yali manggoyali gosiyoli! Elo ewonggori. Ene elayagaku meno yanggango ulungga oolengo ewoli. Oo Sembuli Ulungga, ge Dewitlo sembeni, ge noolengo nowoondoyi yuno! Elo ewoli.

[32]Ene ngundilo meno yanggango etoli, asa, Yesusndo oni elayagakulo meno ingolo, negoyelootoni, ombutoli ngu, sumoo yunolo ewolo. Nondo ndawuga yunowano? Elo ewolo.

[33]Elayagakundo enengo mande ngu ingolo, ngulo ene gumi ewoli. Oo Sembuli Ulungga, noole doongetewelo ingootelo, elo ewoli.

[34]Yesusndo enengo mandeyali ingolo, ngulo ene nowoondoyi yunolo, kandeyi doongeyalimo yewolo. Ngundilo tetoni ngu, sodedonangge, ene doongetelo, Yesus kenolo, keyolo sawoli.

Matiyu 21

Yesus Bingamidodo Yerusalem Ende Uwolo

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Yon 12:12-19)

[1]Yesus enengo sulena onikudodo Yerusalem namoko oololo, Betipas ngu ende bodaga Olib puli ngu tanggeyimo, ene nguno tunootewonggori. Ngu naluno nguno, Yesusndo enengo sulena oni elaya ende bodagano suleyelowelo ewolo.

[2]Yali endega namokono kenooteliku anduno oolouli. Yali oololo, Hos gula oowooyi Donki gula nangonidodo de bungomo gosiyootoyi oolooteliku, ngu kenoya, wesiyoya, kimbonanonggo dowooya, yoya, nono ombuli.

[3]Ende oni ngundo yali sumoo yunootoningga ngu, ariya, yali ngandiya eli. Oo Sembuli Ulungga, ngundo nga Donkingga nga ko inowelo etoni, ngundiya eya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

eli. Ngundilo etoni ingolo ngu, asa, yali sodedonangge suleyelootoni, ko ombuwalilo ewolo.

4Yesusndo mande gula nguya ewolo. Kuli, Anutlo ingondudu eyingo oni gulado mandega eyingo, ngu ataga engge tunootete. Kuli ene ngandilo nakangolo ewolo.

5Ye Yudalo oni simoo bale Sayon Yerusalem endemo oolootenggoku, nguno ye ngandiya eyi. Nga kenoyi, gengo sobosobo oni koleteyingongga nga ataga ombute. Enendo Donki nangoni sanganimo bibitelo ombutoni, Donki nangoni ngu newende imakeyingo nangge oolooteku, ngulo ene oolengo yolo ombutelo ewolo. *Sekarayiya 9:9*

6Ariya, sulena oni elayagaku oololo, Yesusndo ewoku, ngundilo tewoliyo.

7Ene Donki nangoni nguya kimbonadodo yoyolo, Yesusno ombulo, enengo dokikilo nenggulo ngu andangelo, Donki nangoni sanganimo yomiwoli. Ene ngundilo yomitoli, ariya, Yesus oolelo, ngu sanganimo bibitewolo.

8Enengo sulena oni ngundilo tetoyi, oni simoo bale oowooyingga oolengo nguya, enengo dokikilo nenggulo oolekana yomilo yomilo oolouwonggori. Gidalegado de uyi ulungga nguya toongoolo, oolekanare yomiwonggori. Ngundilo telo, Yesus oowooyi bingaminidodo okoolo, mela ngano sobosobo koleteyingo ngundilo tewolo.

9Ene ngundilo tetoyi, simoo bale koletetoyi, gidalega kootu telo, oololo, ene moguluwoolo ewonggori. Hosana, gengo oowoongge awuno oolengo! Ge Dewitlo sembeni! Anutndo ene mete kumana nga oningga nga inowolo. Ene Oo Sembuli Ulungga, oowooyimo ombuteku ngu! Hosana, gengo oowoongge awuno oolengo! Elo meno ewonggori.

10Asa, Yesus yade yade Yerusalem utoni ngu, endemo simoo bale oowooyingga ngu kenolo soliyokolo, sumoo ewonggori. Nga oningga nga ndawu oningga? Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Simoo bale enedodo oolouwonggoku, ngundo enengo mande ingolo, gumi ewonggori. Nga oningga nga ngu Yesus, Nasaret oni, Galili melakononggo ombulo, ene Anutlo ingondudu eyingo oni gulalo ewonggori.

Oni Tempel Yano Oo Uliyootoyi Yesusndo Oweyelowolo
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Yon 2:13-22)

12Asa, Yesus oololo, Yuda goobooyingo ya oowooyi Tempel newendemo ulo, damoni yelo, oni Tempel yano bobeye oo koyi tewootoyi oweyelowolo. Ngu konggaku goobooyingo yano ngundilo telo, oni bobeye gulalomu gulalomu yowoolengolo, bayetetoyi, ngulo Yesus sanggili tewolo. Sanggili telo, ene, yabagakudodo wenggelemootoni, ukelo uwolo. Oni nu kundirimanggowo ngu uliyolo, koyi nguya tetoyi, ngulo yabani wenggelemootoni, ukelo, utoni oweyelowolo.

13Awanembolo mande nakayano, ngandilo ete. Nolo yane ngu oni simoo bale bidodobo yemboongeyingo yalo ewanggo. *Ayisaya 56:7* Ngundilo nangge, ene yendo ngu yeyi, yakaka onilo kombiteyingo musiyo tetelo ewolo.

14Ngu naluno nguno, Tempel yano, oni doongeye kilingo ko kekandeye biyomi ngu nguya Yesusno mayetoyi, ene bidodo yomosiyelowolo.

15-16Ngundilo ngulo, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi sobosobo oniku, ko, mamana mande etuyeloyingo oni, Yesuslo oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim tewoku, ngu kenolo, simooye bobodi Tempel newendemonggo ngandilo meno etoyi ingowonggo. Hosana, gengo oowoongge awuno oolengo! Yesus ge Dewitlo sembeni! Elo etoyi, ngu ingolo, ngulo ene nowoondoye biyomi ulungga ingowonggori. Ngulo ene Yesusno ewonggori. Ge bine, ngu mandega simooyembo etenggoku, ngu ingoote? Ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Yo, no ingooteno. Anutlo mande ye kuli kandangelo ingootenggo. Ene Anutno ngandilo ewolo. Ge simooye bobodi ko simooye nonono nguya manggoye tango yetoni, ngulo ene gengo oowoongge bingamingge etenggolo ewolo. *Sam 8:2*

17Ngundilo elo yokolo ngu, asa, ene endesina oolelo, ende yokolo, Betani endemo oololo, suwoono nguno oluwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesusndo De Gula Oowooyi Pik Ngu Ma Enggetoni, Ngulo Yombuliyootoni Kumoowolo
(Mak 11:12-14,20-24)

18Sengetoni, Yesus enengo sulena onikudodo endemo ko oolouwelo yade oololo, oolekono Yesusndo oodoolo kumoowolo.

19Oodoolo kumoolo, ngulo ene de gula oowooyi Pik, ngundo tanggooli nenggulo ngundilo ngu yowoko kenowolo. Uyi oowooyingga tutu ulewolo. Ene namokono oololo, engge doongetewelo damonimo oololo, engge gula ma kenowolo. Kini, uyi nangge oluwolo. Ngundilo kenolo, ngulo ene Pik degakuya ewolo. Kootusina, ge ko ma enggewalo ewolo. Ngundilo etoni, sodedonangge Pik degaku ariyelo kumoowolo.

20Ngundilo tetoni ngu, asa, enengo sulena onikundo kenolo, soliyokolo ewonggori. Ndatelo ngulo, Pik dega sodedonangge ariyelo kumoote? Elo ewonggori.

21Yesusndo enengo mande ingolo, gumi ewolo. No yeno hamoo eteno. Ye nowoondoye hamoo telo, nowoondoye elaya kini ngu, asa, ye nguya, nondo Pik degano tetenoku, ye nguya mete ngandilo tewanggo. Yo, ye nowoondoyemo hamoo ngu yanggango oolootenggoku ngu, asa, ngu nguya, ye mete nga pulingga ngaya ewanggo. Ge ootookooya, ukeya, wendeyino u. Ewanggoku ngu, asa, ene ngundilo tewa.

22Ngundilo nangge, ye nowoondoye hamoo telo, nguno ye oo gulalo elo yemboongewanggoku ngu, ariya, Anutndo ngu ooga ngu yunootoni yowanggolo ewolo.

Oni Yesusno Sumoo Elo Inowolo. Onendo Ene Yanggango Inowo?
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23Ngu naluno nguno, Yesus ene Yuda onilo goobooyingo ya ulungga oowooyi Tempel, ngu newendemo ulo, oni simoo bale oo etuyeloweloyimbolo. Ngundilo tetoni, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi sobosobo oniku, ko, Yudalo oni simoo bale tabango oniku nguya ombulo, eneno sumoo ewonggori. Onendo ngu mande damoni yanggangongga ngu, ge gunowo? Onendo ge logogelootoni, nga kongga nga tete? Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Yesusndo enengo mande ingolo, gumi ewolo. No nguya, ye oo gulalo sumoo yunowelo. Ye ngu gumi etoyi ngu, asa, nondo kongga tetenoku, ngulo yanggangoni nguya ewano.

25-26Ndawu oninggado Sonoyeloyingo Oni Yon suleyootoni ombuwolo? Anutndo sono kundingiyimbo oni sonoyeloni elo, ngulo Yon suleyootoni ombuwo; ngundi, oni simoo baledo bine suleyootoyi sonoyelowo? Ariya, ye nolo mandega gumi eyilo ewolo. Etoni, ariya, enengo nangge elo, ingolo, ewonggori. Noole ngandilo ewato. Anutndo Sonoyeloyingo Oni Yon suleyoyingo, ewatoku ngu, asa, enebana sumoo yunowa. Ye ndatelo ngulo nowoondoyemo hamoo ma ingootenggo? Ngundilo nangge, noolendo onindo Yon suleyoyingo ewatoku ngu, ariya, oni simoo baledo nooledodo sanggili ulungga tewanggo, ngulo noole sosoleteto. Ndatelo ngulo, oni simoo bale ene kuli ingootenggo. Yon ngu Anutlo ingondudu eyingo oni oolengolo ingowololo ewonggori.

27Ngundilo ngulo, ene Yesusno mande gumi ngandilo ewonggori. Noole watayi kinilo ewonggori. Ene ngundilo etoyi, asa, Yesus enebana ewolo. No nguya yengo sumoo nono ewonggoku ngu, no yanggangonengga ndanonggo yolo, nga kongga tetenoku, ngu nguya yeno ma ewanolo ewolo.

Simooye Elaya Awayali Gulanangge Ngulo Mande Yamonggawo

28Yesusndo mande yamonggawo gula ewolo. Ye ndatelo ingootenggo? Oni gula simoongo elaya nguno oololo, nangoni koletelogakuno ewolo. Ataga mete ge oolouya, nolo Wayin kono uya, ko telo ewolo.

29Ngundilo etoni, nangoni koletelogakundo gumi ewolo. Kini, no ma! Ewolo. Ngundilo elo oode, ene kootusina ingonduduni yowoolengolo, kono toongelo ko tewolo.

30Asa, awayalinggaku ulo, nangoni kootunggakuno nguya ngundilo etoni, ene gumi ewolo. Yo, elo oode, ene kono ma uwolo.

31Ariya, ndawu simoongongga, ngundo eweyi manggowo ngu keyowo? Ewolo. Ngundilo etoni, ene mande gumi ewolo. Nangoni koletelogakundo, etoyi, Yesusndo enengo mande ingolo ewonggori. Yo, no yeno hamoo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolengo eteno. Gabman bobeye yoweloyi oni, ko, ooleko ooleko bale nguya, ene koletelo ye dagayelolo, Anut enengombo oni simoo bale soboyelooteku endega, nguno ulo oluwanggo.

32Ndatelo ngulo, Yon koletelo ombulo, ngundo oole nenengo ngu keyoyi, elo etuyelootoni, ene ye nowoondoye ma yowoolengootenggo. Ene Gabman bobeye yoweloyi Takis oni, ko, ooleko ooleko bale nguya, ene Anutlo Mande Keda Mesalango ngu ingolo, ngulo ene nowoondoye yowoolengolo, hamoo tewonggori. Ene ye ngu yeyolo, ngulo nowoondoye ma yowoolengolo, nowoondoyemo hamoo ma tetenggolo ewolo.

Ko Oni Biyobiyomi Ngundo Wayin Ko Sobowootenggoku, Ngulo Mande Yamonggawo

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33Yesusndo mande yamonggawo gula ewolo. Asa, ye mande gula ingoyi. Oni gula Wayin kongga telo, oonggoyi pawangolo, Wayin nguno imiwolo. Ene Wayin engge yolo, wongoolo, winggooweloyi musiyo nguya tewolo. Ene ko ngu sobowooweloyimbo ya pelungga Sambono yelo, ngunonggo ene mete Wayin kono oo bidodo gome kenolo, sobowoolo oluwolo. Oni ko sembuliga, ngundo oni gidalegado ngu kongga ngu sobowooya, Wayin ngulo engge gumi ko uliyi, enengo yoyi, elo logoyelolo yokolo, asa, ene mela gula yowoko nguno toongewolo.

34Ariya, Wayin enengo enggeyingo nalu, ngu tunootewolo. Tunootetoni, asa, ene ko sembulibo enengo sulena oni suleyelootoni, Wayin koyi sobosobo tetenggoku onikuno oolouwonggori. Ndatelo ngulo, ko sembuliga, ngundo ko ngulo oo engge gula yenunoyi, elo, ngulo ene oni ngu suleyelootoni oolouwonggori.

35Ooloutoyi ngu, asa, Wayin kono ko onikundo, oni ko sembuligakulo sulena oniku yodowoolo, gulanangge ngu ene gome gome utolo, ko oni gula ene uleyi kumootoni, ko oni gula ene digi oowooyingga yolo, moondeyimo oolongoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Ene ngundilo tetoyi, ko sembuligakundo enengo sulena oni oowooyingga suleyelootoni ooloutoyi, ngu damoningga koletelo tewonggoku, ngundilo nangge tewonggori.

37Ngundilo tetoyi, ko sembulibo enengo nangoni gulanangge kootu ngu suleyootoni oolouwolo. Ene ngandilo ingolo, nenengo nangone suleyootoowe, ooloutonigo, ngulo manggowo mandeni keyowanggo. Elo ingolo suleyowolo.

38Ene oni kono ko tetenggokundo, enengo nangge kewooloyemo mandelo, ingolo ewolo. Nga oningga ngando ngu eweyimbolo oo bidodo yomukolo, enendo sembuli tewa. Ariya, noole ene nguya uleyiga kumooni. Noole ngundilo telo ngu, asa, nga kongga nga ngu, noolengombo sobowoolo, koyi tewatolo ewolo.

39Ngundilo elo, ene oni ulungga nangoninggaku ngu dowoolo, uleyi kumoowolo. Kumootoni, bingo okoolo, kanggaloko oolongooyi uwolo.

40Ene ngundilo tetoyi, asa, oni ko sembuligaku ombulo, ko sobosobo oni biyomi nguno ene ndatelo damoningga tewa? Sumoo ngundilo ewolo.

41Ene mandeni ingolo, gumi ewolo. Ene ombulo ngu, ko oni biyomi ngu yutolo, yuleni kumoomukowanggo. Ngundilo telo, ene kongga ngu ko oni sobosobo gome gidalega yunowa. Wayin enggeteku naluno, asa, ko sobosobo keda, ngundo Wayin bayetelo, gidesinanggo enengombo yolo, gidesina Wayin sembuli inootoyi yowalo ewolo.

42Asa, ngu naluno nguno, Yesusndo mande gula yunolo ewolo. Anutlo mande nakangoyingo ngu, ye kuli kandangelo, ngandilo ingootenggo. Nga ya ungoombolo ndonggolomi nonggini gomengga nga ngu, ya yeweloyi onindo yokootenggo. Ene ataga, ngu nonggini ndonggolomi ngu, ene ya kowuli ngu bidodo koolowooweloyi nonggini koletewolo. Oo Sembuli Ulungga, enengombo ngu ooga ngu yeni tunootewolo. Noole ngu kenootooye, ngu mesalango tetelo ewolo.*Sam 118:2*2-23

43Ariya, no yeno hamoo eteno. Ye nowoondoye ma yowoolengolo, nowoondoye hamoo ma teyingo, ngulo no Anutlo mandeni damoningga,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu yenonggo andangelo, oni sowe gidalega Yuda oni kini ngu yunowano. Eneno nguno ngu, oo gome enggewa.

44Oni gula Kristus Yesus kootu inolo, ngu ene ngandilo. Oni ya ungoombolo osiyingga ngu sanganimonggo solelo ngu, ene biyomi yewa. Ko biyomi ngundilo tetoni, ngulo ngu Kristus uli gumi biyomi teyinowa. Ene osiyi koleteyingo ngu Kristus, ngundo ngu oningga ngu sanganimo solelo, utolo, yombuliyootoni, ene sosolango yelo kinitewalo ewolo.

45Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi sobosobo oniku, ko, Parisi onindo Yesuslo mande yamonggawo oowooyingga ingolo, ngulo ene ingootenggo. Yesusndo ngu enengombolo mande nooleno sanggawelo ewolo ingowolo.

46Ngundilo ngulo, ene sanggili telo, uleyi kumooweloyimbolo oole erewewonggori. Yo, ene dowoolo, uleyi kumooweloyimbolo tewelo, ene oni simoo balelo sosolelo, ngulo ene yokowonggori. Ndatelo ngulo, ene ingootenggo. Oni simoo bale ngu, Yesus ene Anutlo ingondudu eyingo onilo ingootenggo.

Matiyu 22

Bale Yoweloyi Naluno Simbo Kawolo, Ngulo Mande Yamonggawo

(Luk 14:16-24)

1Yesusndo eneno mande yamonggawo gidalega ewolo.

2Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku ngu, ngu melako oni sobosobo koleteyingo ulungga, ngulo damoni ngandilo. Melako oni ulungga, ngundo nangonimbo bale yowelo tetoni, ngulo simbo ulungga kawolo.

3Koletelo, ene (Yuda) oni ngu simbo ulungga nguno mayeyi, elo, nalu logo tewolo. Ariya, oo neweloyi naluno, enengo sulena oni suleyelootoni, oololo, ngu oni sunggi yeyingoku negoyelootoyiga, ombuyi, elo negoyelootoyi, ene yokowolo.

4Ngu oniku yokootoyi ngu, asa, enengo sulena oni gidalega suleyelolo ewonggori. Ye oni sunggi yeyingoku, nguno ngandiya eyi. Oni ulunggado kuli

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oo simbo ulungga kalo yewolo. Bulmakau ko, oo nusago moondeyi ndindi teyingo gomemu nguya kuli yutolo, kalo, oo bidodo yomosiyolo, yetoni ooloote. Nga nalungga nga, nangone bale yoweloyi, ngulo ngu, ye nguya ombutoyi, ngu naluno, gooboongoolo, oni oni telo, oo newatolo ewolo.

5Ariya, sulena onikundo oololo etoyi, ene oniku enengo mandeni ma ingowelo, ngulo yokolo sawonggori. Oni gidalega enengo oowali kono satoyi, oni gidalega enengo bobeye yoweloyi kono nguno sawonggori.

6Ngundilo satoyi, ene oni gidalega oni ulungga enengo ko oni yodowoolo, gisaluyelolo yuleyi kumoowolo.

7Ngundilo tetoyi ngu, melako oni sobosobo koleteyingo ulungga ngundo ingolo, ngulo ene sanggili telo, enengo me oni suleyelootoni, oololo, ngundo enengo ko oni yulewonggoku oniku yutomukolo, enengo ende yande nguya kamukowolo.

8Ene ngundilo ya kamukootoyi ngu, asa, oni ulungga enengo sulena onikuya ewolo. Bale yoweloyi oo simbo ulunggaku ngu oolooteku nga, ene oni negoyelowonoku, ngulo damoniye nenengo kini, ngulo no ene yoyokootoni, ngano ma ombuwanggo.

9Ariya, ye oolouya, oolesanga bidodomo onilo doongeteya, negoyelootoyiga, nga bale yoweloyi simbogano ngano ombuyilo ewolo.

10Ngulo ngu, enengo sulena oniku ngundilo ingolo, ene oole sungo sungo oololo, oni simoo bale bidodo yeyolo, goobooyelolo, oni biyomi ko oni metemimu nguya ombuyi elo sumoo yunolo, suleyelootoyi ombuwonggori. Ngundilo tetoyi ngu, bale yoweloyi musiyonggaku oni simoo bale oowooyingga hangewolo.

11Ngu bale yoweloyi naluno, enengo damoniye ngu ngandilo. Oni simbo sembuliga, ngundo oni kuli sunggi yewoku, nguno nenggulo keda bayetelo yunowolo. Ngu naluno, melako oni sobosobo koleteyingo ulunggado yaloko ulo, oni simoo bale oo simbo ulunggano mayewonggoku yeyoyingomu ngu, oni gula ngu nenggulo yunowoku, ngu ma tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Oni ulunggakundo ngu oninggakuya ewolo. Doboone, ge ndawugalo bale yoweloyi nengguloga ngu ma tewolo? Ene sumoo etoni, ngulo oninggaku sosolelo, mande gumi ma ewolo.

13Ngundilo tetoni ngu, oni oo sembuligaku enengo sulena oniya ngandilo ewolo. Nga oningga nenggulo inowonoku, ene ma teyingo, ngulo kekandeyi ukingoya, yoya, endesina oolongootoyiga uya, uleliko olini. Ngu uleli musiyonggano nguno, ngu oni bidodo sendo ulungga telo, metokalikali telo oluwanggolo ewolo.

14Yesusndo mande gumi gula soweyolo ewolo. Yo, Anutndo oni bidodo negoyelolo, ngundilomu, ene gulanangge nangge logoyelootoni, newendesina ulolootenggolo ewolo.

Oni Rom Mela Onilo Sobosobo Ulungga Sisa Ngu Bobeye Inoweloyi, Ngulo Yesus Sumoo Inowolo

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15Ngu naluno nguno, Moseslo mamana mande sobowooyingo oni oowooyi Parisi, ngundo enengombo mande gosiyolo, ingondudu ewonggori. Ene mande gosiyolo, Yesus sumoo mande elo inootooye, ene mete mande gumi metemimu ma ewa. Ngulo ene oole erewelo, Yesus goweyi sanggawelo mande ewanggo.

16Ngundilo ngulo, Parisilo sulena oni, ko, Herodlo ko oni suleyelootoyi, Yesusno oololo, sumoo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, noole ingooteto. Ge mande hamoomu nangge ete. Ge oni gulalo nangge gome ma ingondudu tete. Kini, ge oni simoo bale bidodo goobooyelolo, Anutlo mande damoni metemi nanggelo etuyeloote.

17Ngundilo ngulo, ge nooleno e. Ge ndatelo ingoote? Noole Yuda oni nga, digi beye Takis Sisano inowato, bine, ngundi kini bine? Elo ewonggori.

18-19Ngundilo sumoo etoyi ngu, Yesusndo enengo mande ebe ganagana ngu ingolo, enebana mande gumi ewolo. Ye mebuye sangala oni! Ndawugalo ye no tewoonelootenggo? Ye bobeye gula Sisa inoweloyi ngu yoya, ombutoyiga, nondo kenoowe. Ngundilo etoni, ingolo, ene beye gula yolo, ombulo, Yesus inowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Inootoyi, Yesusndo kenolo, enebana sumoo yunowolo. Nga bobeye bungomo gabogaboyi, ko, oowooyi nakangoyingo nga oonelomu? Elo ewolo.

[21]Ene ngundilo sumoo etoni, enebana mande gumi ewonggori. Ngu Sisalomu. Ngundilo etoyi, Yesus enebana mande gumi ewonggori. Sisalo oo ngu, ye komo Sisa inoyi. Anutlo oo ngu, ye komo Anut inoyilo ewonggori.

[22]Oniku ngu enengo mandega ngu ingolo, ngulo ene soliyokowonggori. Ngundilo ngulo, ene Yesus yokolo sawonggori.

Oni Kumoolo Ko Ootookooweloyi, Ngulo Yesus Sumoo Inowonggori
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

[23]Ariya, ngu naluno nangge, Yuda oni gidalega oowooyi Sadusi, ngundo Yesusno, mayewonggori. Ngu Sadusi oni, ngundo ngu, ene ngandilo ingolo etenggo. Oni kumootenggoku ngu, ene ko ma ootookoowanggolo ingootenggo. Ngu oni ngu Yesusno ombulo, tewoongowelo sumoo inolo ewonggori.

[24]Oo etuyeloyingo oni, Mosesndo mande gula ngandilo nakangolo yunowolo. Oni gula simoongo kiningga kumoowaku ngu, ariya, kameyimbolo konebeyi gula ootoolo ngu, ngundo ngu bale nggami ngu yowa. Nguno nangoningga tunootewaku ngu, ngu bobeyi hoolooweyingo oluwalo ewolo.

[25]Ariya, oni simoongolo gulanangge ngu, ene kandegula gidembolo elaya, noole kewoolonayimo oluwonggo. Koleteloga, ngundo balega yowolo. Asa, ngu simoongo kini oode, kootusina kumoowolo. Kameyi kumootoni ngu, asa, koneyombo ngu baleyi nggaminggaku ngu yowolo.

[26]Yo, koneyo enebana ngu balegaku yolo, ene nguya simoongo kini oode, kumoowolo. Ngulo koneyo kabusayigaku enebana ngu balegaku nangge yolo oode, ene nguya simoongo kini oode kumoowonggori. Ngundilo nangge, ngu simoongolo kandegula gidembolo elayagaku bale gulanangge yolo, kumooloodoyi kinitewolo.

[27]Kootusina, balegaku nguya kumoowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Ariya, kootusina, oni kumooyingoku, ko ootookoowanggoku naluno nguno, ngu balega ngu oone baleyi nenengo? Ge ingoote. Ngu kandegula gidembolo elayagaku, ngu bidodo baleye gulanangge. Elo ewolo.

29Yesusndo enengo mande ngu ingolo, gumi ewolo. Ye Anutlo mandeno, ko, enengo yanggangoni nguya, ngu ma ingootenggo. Ngulo ngu, ye mande bulibali etenggo.

30Oni kumooyingo ngu ko ootookooyingo naluno nguno, simoo bale kameyi baleyi teweloyi kini. Kini, ene Anutlo Sambono Engel oni oolootenggoku, ngundilo oluwanggo.

31Ene nga mandega oni kumooyingo ko ootookooweloyi ngu, ye Moseslo buk kuli kandangelo ingolo, ene ye ngulo damoni nenengo ma ingootenggo. Ngu mandegano nguno, Anutndo Moseslo ewolo.

32No Ebarahamlo Anut, Ayisaklo Anut, Yekoblo Anut. Ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 3:6* Yesusndo mande gula soweyolo ewolo. Moseslo mande, ngundo etuyelooteku ngu, ngu ngandilo. Oni simoo bale keda oolootenggoku, ko oni kumooyingomu, ngulo gaboye keda oolootenggoku, ngulo Anut. Elo ewolo.

33Ngundilo etoni, oni simoo bale enengo mande etuyelowoku, ngu ingolo soliyokowonggori.

Anutlo Mamana Mande, Ngundo Mamana Mande Gidalega Dagayeloote
(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

34Ngu naluno, Parisi onindo mande ingootoyi, Yesusndo Sadusi onilo sumoo mande bidodo ewonggoku, ngu andangemukootoni, ngulo Parisi oni ene nguya Yesus tewoongoweloyimbolo oololo gooboongoowonggori.

35Parisi oni gula, mamana mande gome watayi, ngundo Yesusno ombulo, tewoongoweloyi mande ngu ingolo, sumoo ewonggori.

36Oo etuyeloyingo oni, ndawu mamana mandega, ngundo mamana mande gidalega ngu dagayeloote? Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Yesusndo mande ngundilo ingolo, gumi ewolo. Oo Sembuli Ulungga, ngu gengo Anut hamoo oolengo. Gengo nowoondoge bidodo, ingonduduge bidodo, ngu yanggangongge oo ngu bidodo komo Anut inoya, gome keyo.

38Nga mamana mandega ngando mamana mande gidalega bidodo dagayeloote.

39Ngu mamana mande elayayiga nguya ngandilo. Gengombolo gome ingooteku, ngundilo nangge, ge tanggegemo oni gidalega oolootenggoku, ngu bidodo nguya nowoondoyi yunolo ewolo.

40Nga mamana mande elayaga geno etenoku nga, ngu Anutlo mamana mande bidodo ngulo damoni oolengo, ko, Anutlo ingondudu eyingo oniku, enengo mande bidodo ngulo damoni nguyalo ewolo.

Kristus Ngu Oone Nangoni?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41Asa, ngu naluno nguno, Parisi oni gooboongoolo oodoyi, Yesusndo sumoo yunowolo.

42Ye ndatelo ingootenggo? Kristus, Anutndo noole yoyoweloyi sunggi yewo oni, ngu oone nangoni? Etoni, Parisi onindo mande gumi ewonggo. Kristus, ngu Dewitlo sembenilo ewonggori.

43-44Etoyi, enendo mande gumi ewolo. Ariya, Anutlo mandeno nguno, ndawugalo Yuka Kundingiyimbo Dewit newende yokutuwootoni, Kristuslo elo eyingo, Oo Sembuli Ulunggalo eyingo? Anut Oo Sembuli Ulungga, ngundo nolo Sembune Oo Bidodo Sembuli, nguno ngandilo ewolo. Ge kandene koondosina musiyo bingamidodo nguno bibite. Kootusina ngu, nondo gengo me oni yoyewe, gengo kengge damonimo yoyewanolo ewolo. *Sam 110:1*

45Ariya, ene ngu Dewit enengo osiyi nangge ngu, ariya, ndawugalo Dewitndo enedodo Oo Sembuli Ulungga, ewa? Yesusndo ewolo.

46Yesusndo sumoo mande yanggangongga ewoku, ngulo mande gumi eweloyi, oni gula ene ereremo kini. Ene ngu mandega ngu ingolo, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naluno, damoni yelo, sosolelo, ngulo ene mande gulalo ko ma sumoo inowolo.

Matiyu 23

Mamana Mande Etuyeloyingo Oni, Ko, Parisi Onilo Damoniye Biyomi, Ngulo Ingondale Teyi!

(Mak 12:38-39; Luk 11:43-46; 20:45-46)

1Ngu naluno, Yesusndo enengo sulena oni, ko, oni simoo bale oowooyingga ngu mande wesiyolo ewolo.

2Mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Parisi oni, ngundo Moseslo mamana mande ngu sobowoolo, ngunonggo ye etuyelootenggo.

3Mamana mande bidodo etuyelootenggoku, ye komo ngu bidodo keyoyi. Ene nondo ye loogu yunooteno. Ye komo enengo damoniye tetenggoku, ngu ma keyowelo. Ndatelo ngulo, ene mande metemi wesiyolo elo, ene enengombo ngu ma keyootenggo.

4Yo, Parisi oni, ngundo mamana mande oowooyingga oni simoo baleno yetoyi, ngulo ene ngu keyowelo ko biyomi telootenggo. Ngundilo telo, ene oni simoo bale ma hoolooweyelolo, mamana mande keyootenggo.

5Ene oo bidodo tetenggoku ngu, onindo yeyoya, bingamiye okooyi, elo tetenggo. Ene kembwasayesina oo ulungga yelo, nguno Anutlo mamana mandeni gidalega nakangolo gosiyowolo. Ene towikumba pelungga pelungga oni bingamiyedodomu nguya yemulo, dokikilo nenggulo dalinidodo telo kuduwootenggo.

6Yo, ene Yuda onilo goobooyingo yano, oni simoo bale doongeyemo tunoo bibiteweloyimbolo, ngulo gome oolengo ingootenggo. Ene oo simbo kayingo naluno nguya, yaba koleteyingo nguno bibiteweloyimbolo, ngu gome ingootenggo.

7Oowali uliyoweloyi musiyomo nguno, onindo ene yeyolo, kambayeloyi etoyi, ngulo nguya gome ingootenggo. Ngundilo nangge, oni simoo baledo oo etuyeloyingo oni elo, oowooye bingami okooyi, elo tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ene yendo oni gidalegado oowooye bingamiye okoolo, ngunonggo oo etuyeloyingo oni, eyilo ma ingowelo. Ndatelo ngulo, ye bidodo Anut doongeyimo ngu siyelo oluwanggo. Yengo oo etuyeloyingo oni gulanangge, ngu Anutndo nangge.

9Ngundilo nangge, ye nga melako ngano, oni gulaya, Awanayilo ma ewelo. Ndawugalo ngulo, ye Awaye gulanangge ngu, Anutndo nangge Sambo endemo ooloote.

10Ngundilo nangge, onindo yeya, tabango onilo, ma ewelo. Kini, yengo tabango oni ngu gulanangge Kristus nangge.

11Ene ye kewooloyemo oni ulungga tunootewelo ingowaku ngu, asa, ene komo yengo ko oni olini.

12Ngundilo nangge, oni gula enengo oowooyi bingami okoowelo ngu, Anutndo ngu oningga ngulo oowooyi yeni bodaga ameno uwa. Ngundilo nangge, oni gula, enengo oowooyi ingootoni, ameno bodaga tewaku, Anutndo ngu oningga ngulo oowooyi yeni, ulungga tewa.

Yesusndo Simoo Baleya, Ye Mamana Mande Etuyeloyingo Oni, Ko Parisi Oni, Ngulo Ingondale Teyi! Elo Ewolo

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; Luk 20:47)

13Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Parisi oni, ye mebuye sangala oni! Ye ingondale teyi! Ye nowoondoye ma yowoolengolo, Anutno nguno ma oolouwelo ingootenggo. Yo, ye nowoondoye hamoo ma teyingo, ngulo ye oni simoo bale gidalega nguya, ye yoyokootoyi, ene Anutlo mandeni damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno ma utenggo. Yo, yendo enengo Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo damoningga, ngulo oole gosiyolootenggo.

14Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Parisi oni! Ye mebuye sangala oni! Ye ingondale teyi! Ye bale nggami ngu ganayelolo, tolige tolige ye enengo oo sitowi, ko, enengo ya nguya ngu kingo yololootenggo. Ngundilo telo ngu, oni doongeyemo, ye Anutno kingo kila pelu pelungga tetoyi, Anutndo mete ngu bale nggami ngu hoolooweyelowa. No yeno mande yanggango eteno!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kootusina ngu, yengo damoni biyomi tetenggoku, ngu Anutndo ngulo gumi kowuli ulungga oolengo yunowa.

15Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Parisi oni, ye mebuye sangala oni! Ye ingondale teyi! Ye wendeyino, ko, mela yowoko biyomi yade yade oololo, oni gula yootoyi, ngundo yengo nowoondoye hamoo teyingongga ngu keyowa. Ene ye ngu ko oningga ngu yolo, yengo damoniye biyomi etuyelootoyi, enengo damoni biyomi, ngundo yengo damoni biyomingga ngu bidodo dagayelowa. Yendo ene nguya yolo, Setanlo ende biyomi nguno uwanggo.

16-17Ye doongeye kilingo oni, ye oni gidalega oole etuyelowelo ngu, ye ingondale teyi! Ye oni simoo bale ngandilo damoni biyomi ngu, ebe ganagana mandelo etuyelootenggo. Oni gula mande awuno oolengo solumimonggo elo, Anutlo goobooyingo ya kundingiyi Tempel, ngu oowooyimonggo mande ewaku ngu, ariya, mande elo gosiyowoku, ngu ene mete yokowa. Ngulo ngu, onindo ene yolo, mande wilikoyingo onino oolouweloyi nguya kini. Ngundilo nangge, oni gulado mande elo, bobeye gol gome gome Tempelno oolooteku, elo mande gosiyolo, ene mande awuno oolengo solumimonggo etoni ngu, ariya, ngu mandega ngu, ene komo keyoni. Ene mande logo gosiyowoku, ngu ma keyolo tetoni ngu, asa, onindo ene mete yolo, mande wilikoyingo onino oolouwanggo. Mande ebe ganagana ngundilo elo etuyelootenggoku, ngu biyomi oolengo! Ye doongeye kilingo oolengo! Ndawuga, ngu koleteyingo? Beye gol gome gome Tempelno oolooteku, ngundo bine, ngundi, Anutlo Tempel, ngundo beye gome gome ngu yeni, kundingiyi tete, bine? Tempel kundingiyi ngundo gol beye yeni, kundingiyi nguya tunootete.

18-19Yendo mande biyomi gula nguya oni simoo baleno etuyelootenggoku, ngu ngandilo. Oni gula mande gosiyolo ngundilo elo, Anutno woolo yeweloyi digi yawasano ngu hamoo awuno oolengo solumimonggo etoni ngu, ariya, ene mande gosiyowoku, ngu mete yokowa. Ngulo ngu, onindo ene yolo, mande wilikoyingo onino oolouweloyi nguya kini. Ngundilo nangge, oni gula mande gosiyolo, ngundilo elo, oo Anut inowoku, ngu woolo yeweloyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sanganimo oolooteku, ngu mande hamoo awuno oolengo solumimonggo etoni ngu, asa, mande ewoku, ngu ene komo keyoni. Ene mande logo gosiyowoku ngu ma keyolo tetoni ngu, asa, onindo ene mete yolo, mande wilikoyingo onino oolouwanggo. Ye doongeye kilingo oolengo! Ndawuga, ngundo dagate? Oo Anut inowoku ngu, bine; ngundi, Anutno woolo yeweloyi digi yawasa, ngundo oo Anut inowoku, nguno yeni, kundingiyi tete, bine? Gol beye yemboongeyingo musiyomo yetenggoku, ngu musiyongga ngundo yeni, gol beye kundingiyi nguya tunootete.

[20]Ngu damoni ngu, nenengo kini. Oni gula mande gosiyolo, Anutno woolo yeweloyi digi yawasa, ngulo mande awuno oolengo solumimonggo mande etoni ngu, ariya, ene mande gosiyolo, Anutno woolo yeweloyi, ko oo nguno Anut inowoku, ngu sanganimo nguno oolooteku, nguya gosiyowolo.

[21]Ngundilo nangge, oni gula Tempel ngulo mande gosiyolo, awuno oolengo solumimonggo etoni ngu, ariya, ene mande gosiyolo, Tempelno ko Anut kundingiyi nguya Tempelno oolooteku, ngu gosiyowolo.

[22]Mande gula ngandilo. Oni gula Sambo ende ngulo mande gosiyolo, awuno oolengo solumimonggo etoni ngu, ariya, ene mande gosiyolo, Anutlo yaba bingaminidodo, ko, Anut nguya yaba sanganimo bibiteteku nguya, mandelo gosiyowolo.

[23]Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Parisi oni, ye manggoye sangala! Ye ingondale teyi! Ye yanggango yelo, oo bidodo yengo kono suwe oo sookiyagoolo nguya yootenggoku, ngulomu kande elayaga ngu yolo, gulanangge andangelo, Anut inootenggo. Ngu hamoo oolengo, ngu damoni gome tetenggoku, ngu metemi. Ene Anutlo mamana mande oo ulungga oolengo ngu, ye ma keyootenggo. Yo, ye damoni nenengomo oni wilikoweloyi; nowoondoye ebe ino ino teweloyi ngulo damoni; ko, nowoondoye hamoo teyingo ngulo damoni, ngu ye ma keyootenggo. Ye komo ngu oo ngu teya, ko, Anut oo inoweloyi nguya keyoyi. Ngundilo damoningga ngu, gome oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24-25Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Parisi oni! Ye manggoye sangala! Ye ingondale teyi! Ye oni doongeye kilingo, ngundo oni gidalega oole etuyelowelo tetenggoku ngundilo. Yengo koondo samayi, toba sanganisina ngu sonowoolo, newendemo ngu yakaka damoni, yengo ingondudu keyootenggoku, ngundo hangelo ooloote. Koletelo, yengo toba newendemo ngu yomosiyootoyi, namboyi oodoni ngu, ariya, sangani nguya namboyi oluwa. Ye oni gula enengo sonono imimoo bodaga ngu sanganimo ooleteku, ngundilo. Oningga ngu sodedonangge mimoongga yolo, yokolo, ene bo ulungga biyomi sono nelo nemukooteku ngundilo.

26Ye Parisi oni, ye doongeye kilingo! Ye komo koletelo toba newende sonowootoyiga namboyi yetoninggago, asa, kootu sanganisina nguya namboyi oluwa.

27Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Parisi oni manggoye sangala! Ye ingondale teyi! Ye oni melengooweloyi musiyo sanganimo kumu nomboyimbo dowootenggoku ngundilo. Sanganimo ngu, gome oolengo kenomayingoweloyi, ene mele newendemo ngu, oni wembuye oowooyingga, ko oo bidodomo biyomi buwoo ngundo nangge hangete.

28Ye ngundilo nangge oolootenggo. Oni goweye sangani kenolo ngu, oni nenengolo ingootenggo. Ene nowoondoyemo ngu, ye ebe ganagana teweloyi damoni, ngundo nowoondoyemo hangelo oodoni, ngulo mamana mande nenengo ngu yokootenggolo ewolo.

Yesusndo Oo Etuyeloyingo Oni Ngu Kootusina Kowuli Ulungga Yoweloyi, Ngulo Ewolo

(Luk 11:47-51)

29Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Parisi oni manggoye sangala! Ye ingondale teyi! Ye Anutlo ingondudu eyingo oni, ko, oni nenengo kuli kumooyingo, ngu meleyeloyingo ngulo meleye ngu gome yomosiyolo, so uyi nakango imitoyi, gome tetoni ngu, ngundilo oni ngulo oowooyi bingamiye okootenggo.

30Meleyemo ye nakayangga tetenggoku, ngu oni simoo bale telo, etuyelowelo ngundilo etenggo. Noole osisambado nalungga oluwonggoku, nguno ootoolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu, ariya, noole Anutlo ingondudu eyingo oni yulewonggoku, ngundilo noole ma yulewootowolo etuyelootenggo.

31Ye simoo bale doongeyemo damoni ngundilo tetenggoku, ngundo tunoo oolengo etuyeloote. Ngu hamoo oolengo, ye ngu oni kuli Anutlo ingondudu eyingo oni yuleyi kumooyingo, ye ngulo osisambaye oolengo yootunolo etuyelootenggo.

32Asa, yengo osisambayebo oo damoni tewonggoku, ngu yendo enengo musiyemo dikaya, oo ngu bidodo temukoyi!

33Ye sile! Ye sile biyomi simoongo! Ye osisambayeboya, Setanlo ende de nombo ma kumooweloyi, nguno oolouwanggo. Ye saweloyi oole gula kini!

34Ariya, no yeno etoowega, ye ingoyi! No Anutlo ingondudu eyingo oni, ingondudu gome oni, ko, Anutlo mande etuyeloyingo oni gome, no suleyelootoowe, yeno oolouwanggo. Ene yendo gidalega yuleyi kumootoyi; gidalega de mombimo yosanggawetoyi kumootoyi; gidalegado ye goobooyingo ya bidodo ngu newendemo gisasaluyelowanggo; gidalega yendo ende gulanonggo oweyelootoyi, ene ende gulano satoyi, keyelolo sawanggo.

35-36Ye ngu damoningga ngu tetenggoku ngu, ariya, oni nenengomu bidodo melako ngano me onindo yuleyi kumooyingo, ngulo kowuli kootusina, ye yowanggo. Ye ngundilo oni ngulo kowuliye koolowootoyi, kuli oolengo, Adamlo nangoni Ebel, bebeyibo uleni kumooyingomu ngundilo nangge ombulo, yade yade oololo, goobooyingo ya Tempel newendemo Anutlo woolo yeweloyi tanggeyemo, ngu naluno, oni gulado Sekarayiya, Berekayiya nangoni, ngu uleyi kumoowonggori. Ngulo no yeno hamoo eteno. Ye nga oni oolootenggoku nga, ye bidodo uli biyomi, ngu oo tewonggoku ngulo yowanggo.

Yesusndo Yerusalem Endega Ngulo Gome Ingolo Sendowoowolo
(Luk 13:34-35)

37Oo Yerusalem, Yerusalem simoo bale! Suwoo suwoo, no nowoondoye hamoo teyingo, ngulo oole nenengo etuyelolo, kandenembo yodowoolo soboyelowelo ingooteno. No yodowoolo, hoolooweyelootoowe, kooduli

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nemimbo simoongo wileyo newendemo wiliyolo, boogoyelooteku, ngundilo tewelo ingooteno. Ene ye ngulo ma ingolo, no noyokowonggo. Ngundilo telo, ye Anutndo enengo ingondudu eyingo oni suleyelootoni yeno ooloutoyi, yendo ene yuleyi kumoolo, digi yolo, nolo ko onino oolongoolo, ene nguya yulewonggo.

38Ngundilo ngulo, ye ingoyi! Anutndo ye yoyokootoni, ngulo ye kingo oluwanggo.

39Yo, no yeno hamoo eteno. Ye ko no ma neyolo oode oode oololo, yengo manggoyebo mete ko ewanggo. Anut, gedo oningga ngu gengo oowoonggemo ombuteku, ngu kumana inolo ewanggo. (Sam 118:26)

Matiyu 24

Yesusndo Yuda Onilo Goobooyingo Ya Oowooyi Tempel Yombuliyoweloyi, Ngulo Ewolo

(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1Yesusndo Yuda onilo goobooyingo ya oowooyi Tempel ngu yokolo ooloutoni, ngu naluno nguno, enengo sulena oniku eneno ombulo, ene Yesus Tempel ngu ya digibo yeyingo, ngu etungowonggori.

2Ngundilo etungootoyi, Yesusndo mande gumi enedodo ewolo. Ye ngu oo ngu bidodo kenomukootenggo? No hamoo oolengo, yeno eteno. Ngundilomu, kootusina, Tempel ngu bidodo toongoolo yombuliyowanggo. Yo, digi gula yokootoyi, gula sanganimo ma oluwa. Nga digi nga bidodo usosowoolo, oolongooyi melako umukowalo ewolo.

Yesusndo Kowuli Oowooyingga Oolengo Kootusina Ombuweloyi, Ngulo Ewolo

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3Yesus mela puli ngu oowooyi Olib, nguno oolelo, bibitetoni, enengo sulena onikundo nangge, Yesus tanggeyimo ombulo, sumoo inolo ewonggori. Ge nooleno e. Ndawu nalunggano, ngu ooga ngu tunootewa? Ge ko ombuweloyi naluno, ko nalu wengamo oo tunooteweloyi, ngu ndawu sunggiga? Ene ngundilo ewonggori.

4Yesusndo enengo mande ngu ingolo, enebana gumi ewolo. Ye komo ingondale teyi! Ye oni yoyokootoyi, ngundo ye ma ganayelowelo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Oni oowooyingga oolengo no oowoonemonggo tunootelo, ngu ganayelolo, ngandilo ewanggo. No nangge, Kristus. Anutndo oni simoo bale yoyowelo elo, no sulenelootelo ewanggo. Ene ngundilo elo, nguno ene oni simoo bale oowooyingga oolengo ganayelowanggo.

6Kootusina, ye me ebe ngguyi ingolo, me ebe ngulo mande binga nguya ingowanggo. Ngundilo ingolo, ye ngulo ma sosolewelo. Ndawugalo ngulo, oo ngu hamoo tunootewaku, ene ngu nalu wenga kini.

7Ngu naluno nguno, oni sowe gulado ootookoolo, oni sowe gulaya ebe ulewali. Mela gulalo oo bidodo sobosobo oni, ngulo me oni, ngundo ootookoolo, mela gulalo oo bidodo sobosobo oni, ngulo me oniya ebe ulewanggo. Ngundilo nangge, mela bidodomo, simoo bale oodoolo kumooyingo ulungga tunootetoni, mela guminggano, ngu imimi ulungga yowa.

8Yo, baledo simoo yomoowelo ogingoyingo ulungga koletelo ingooteku, ngu ye ingootenggo. Ene simoo yomooweloyi ngu namoko. Ngundilo nangge, ye ngu oo ngu tunootetoni kenolo ngu, asa, ye ingowanggo. Nalu wenga ngu namoko tetelo ingowanggo.

9Yo, ngu naluno, me onindo ye yodowoolo, ogingoyingo ulungga kowuli nguya yunolo, yuleyi kumoowanggo. Mela bidodomo, oni simoo baledo ngundilo damoni biyomi yeno tetoyi ngu, ndawugalo ngulo, no oowoone yeno oodoni, ye nowoondoye nono hamoo tetenggokulo.

10Kootusina, kowuli ulungga tunooteweloyi naluno, oni oowooyingga Anutno nowoondoye hamoo teyingo, ngu kowulingga ngu koolowooweloyi ma ingowelo. Ngundilo ngulo, enengo nowoondoye hamoo teyingo, ngu yokolo, ene ko ma keyowanggo. Ngundilo telo ngu, ene dobooguliye Anutlo pawa newendemo oolootenggoku, ngu yodowoolo, me oni kandeyemo yelo, ene nguya ngu oni Anutno nowoondoyemo hamoo teyingo nguya boguwoolo, sanggili tewanggo.

11Ngu naluno, Setanlo ingondudu ewo oni ebe ganagana oowooyingga, ngundo tunootelo, oni simoo bale oowooyingga oolengo ganayelowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ngu naluno, mela bidodomo, damoni biyomi ulungga oolengo ngu tunootetoni, nguno ngu, oni simoo bale enengo ingondudu nangge keyowanggo. Ngundilo ngulo, enengo nowoondoye ebe ino ino teweloyi damoningga, ngu yokowanggo.

13Ene oni simoo bale Anutno nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango oode oode oololo, nalu wengamo nguya oodoyi ngu, asa, Anutndo ngu ko yoyowa.

14Kuli ngandilo kowulingga ma tunooteyingomo, ariya, koletelo, Anutndo enengo ko oni suleyelootoni, mela bidodomo salo, oni simoo bale sowe oowooyingga nguno Anutlo mandeni damoningga, ngundo enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu wesiyolo yunowanggo. Ngundilo sunggiga ngu temukootoyi ngu, asa, hamoo oolengo, nalu wenga nguno tunootewalo ewolo.

Oo Biyomi Oolengo Ngu Tunootewa

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15Yesus mande gula soweyolo ewolo. Ngu oo biyomi oolengo, Setan ngundo Anutlo kundingiyi oolengo musiyomo dikatoni, ye ngu kenolo ingolo ngu, asa, ye ingowanggo. Kuli Anutlo ingondudu eyingo oni Daniyel, ngundo mande ngundilo eyingo, ngu ataga engge tunootetelo ewolo. Oni gula nga mande oo naka nga kandangeya, ene komo gome ingoni.

16Ngu naluno nguno, oni simoo bale Yudiyano oolootenggoku ngu, ene komo mete sodedo salo, pulimo oolewanggo.

17Oni endesina oolootenggoku ngu, ene ko ya newendesina ulo, enengo oo sitowi yoweloyimbolo ma uwanggo.

18Ngundilo nangge, oni kono oolooteku ngu, ene ko oololo, ya newendesina ulo, enengo dokikilo nenggulo yoweloyimbolo ma uwanggo.

19Yo, ngu naluno, bale useyedodo, ko, bale simooye nono yunootenggoku, ngulo oni oni yooge! Ndatelo ngulo, ene sodedo kendutelo, mela pulimo ooleweloyi, ngu ereremo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Ngulo ye komo yemboongeyi. Doogo dokiki, ko, sono medugu naluno, ngundi, kundingiyi naluno nguno oo ngundilo ngu ma tunootewelo. Ndatelo ngulo, ngu nalu biyomimo tunootetoni ngu, oni pulimo ooleweloyi, ngu ereremo kini.

[21]Ngu naluno nguno, kowuli ulungga oolengo tunootewa. Kulimi oolengo, Anutndo oo bidodo yewo naluno, ngunonggo ombulo, ataga nga naluno ngano nguya, kowuli ngundilo kuli ma tunootewolo. Kootusina nguya, kowuli ngundilomu nguya kini.

[22]Ene Oo Sembuli Ulungga, ngu kowuli nalungga ngu woosootoni, ma ootutetoni ngu, ariya, oni simoo bale bidodo Anutndo kuli logoyeloyingo, ngu keda oluweloyi ereremo kini. Ngulo ngu, ene ngu nalungga ngu woosootoni ootutewa.

[23]Ngu naluno nguno, oni gulado yeya ewaku ngu, kenoyi, Kristus nga oolooteku nga; ngundi, kenoyi, ene andusina oolooteku andu! Ene ngundilo etoni ngu, ye ngulo nowoondoyemonggo hamoo ma tewelo.

[24]Ngulo ngu, Setanlo ko oni gidalegado tunootelo, ganayelolo elo, no Kristus, Anutndo noole yoyowelo sunggi yewo onilo ewanggo. Ngundi, Setanlo ingondudu eyingo oni ebe ganagana, ngundo elo ewanggo. No Anutlo ingondudu eyingo onilo ewanggo. Ene sunggi guladilo guladilo sungo sungo tewanggoku, ngundo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngundilo telo, simoo bale Anutndo kuli enengo logoyelowoku ngu, ene mete tetoni ngu, ene ngu ganaganayelolo yoyoweloyimbolo tewanggo.

[25]Ingoyi, no oo bidodo kootusina tunooteweloyi, no ataga yeno etoowe, ye ingootenggoku, ngulo ye komo ingondale teyi! Elo ewolo.

[26]Ngundilo nangge, oni gulado yeya elo, kenoyi, ene andesina oni kini kingo melako oolooteku ande, etoyi ngu, ye nguno ma oolouwelo. Ngundilo nangge, ene ko ewanggo. Kenoyi, ene nga yangga nga newendemo kombitelo oolooteku nga! Etoyi ngu, ye enengo mande ingootoyi nowoondoyemo hamoo ma tewelo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Yo, yowali soluyi sa ooletekusinanggo delo oololo, sa utekusinanggo delo toongete. Yowaliwali soluyi kenooteku, ngundilo nangge, no Anutlo Nangoni Oni Kilalongo ngu tunoo oolengo neyootoyi, ko ombuwano.

28Ngu naluno, mela gumisina punggi ululumelo, oololo, ombulo tetoni, ye bidodo nguno kenolo tunoo ingowanggo. Oo buwoo gula ngu melasina nguno ooloote. Ngundilo nangge, no ko ombutoowe ngu, ye bidodo tunoo oolengo ingowanggo.

Kootusina, Anut Nangoni Oni Kilalongo, Ene Ko Ombuwa
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29Yesusndo mande gula ewolo. Ngu kowuli ulungga ngu kinitetoni ngu, ariya, sa kombo nguya doobeyelootoni, himi ma yewali. Dootu bidodo ngu yokutuwoolo sisolewanggo.

30Ngu nalunggano nguno, no Anut Nangoni Oni Kilalongo, nolo sunggi Sambono tunootetoni, melako oni simoo baledo kenolo sendowanggo. Ndatelo ngulo, no Anut Nangoni Oni Kilalongo gooboolenо dulidalinedodo, yanggangone oolengododo ombutoowe neyowanggo.

31Anutlo unggu gula oowooyi Biyugel ngu yanggango uwootoni, ngu naluno, Anutndo enengo Sambono Engel oniku ngu suleyelootoni, ombulo, mela bidodomo, ende oowooyingga bidodomo oololo, oni simoo bale Anutno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu bidodo yoyolo, ombulo, eneno watayewanggolo ewolo.

Kopi Dega, Ngundo Ngu Nalungga Ngu Logowoote
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32-33Yesusndo mande yamonggawo gulalo ewolo. Ye Kopi dega ngu kenoya, ko, de gidalega nguya yeyoyi. Ye kenootoyi, nungo yelo, busiyo yetoni, ye ngu kenolo ingootenggo. Ataga Kopi enggeweloyi naluwo tunootewelo tetelo ingootenggo. Ngundilo nangge, kootusina, ye ngu ooga ngu kenootoyi, tunootewaku ngu, ariya, ye nguno ingowanggoku ngu, ngu ooga ngu, Yesus ko ombuweloyi naluwo namoko tetoni, ngulo sunggi ngundilo tunootewalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34No hamoo oolengo, yeno eteno. Ataga nga naluno, ye Yuda sowengga ngalo simoo bale nga ma kumoomukoyingomo, nga oo nga bidodo tunootewa.

35Sambo mela nguya ngu oololo kinitewa. Ene ngundilomu, nolo mandene nga ngu ma kinitewalo ewolo.

Oni Nalu Wenga Naluwo Tunootewaku, Ngu Ma Ingootenggo
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

36Yesus mande gula ewolo. Oni ngu nolo nalu ko ombuweloyiga, ngu sangga nguya, ene ngu ma ingootenggo. Anutlo Engel oni Sambono oolootenggoku ngu, ene nguya ma ingootenggo. No nguya, ene ma ingooteno. Awane Anutndo nangge ngu ingoote.

37Ngundilo damoni onindo kuli Nowa oodoni, nguno tewonggoku, ngundilo nangge, no Anut Nangoni Oni Kilalongo ombutoowe, nguya damoni ngundilo tewanggo.

38Yo, kuli Nowalo naluno, koletelo Anutndo sono tuwi ulungga oolengo suleyootoni, ombulo, mela bidodo ma doobengoyingomo, ngu naluno, oni simoo bale oo nelo, sono nelo, kamebale teloodoyi, Nowa nguno wanggo newendemo uwolo.

39Ene ngundilo telo, Anutndo oo yeni tunooteweloyi, ngu ene ma ingowolo. Ngulo Anutndo sono tuwi ulungga oolengo suleyootoni, ombulo, mela bidodo doobengootoni, oni simoo bale yutomukowolo. Ngundilo nangge, nalu wenga oolengomo, no Anut Nangoni Oni Kilalongo ombutoowe, ngundilo damoni nguya tunootewa.

40Ngu naluno nguno, oni elaya kono oluwaliku ngu, Anutndo ombulo, oni gula yolo, gula kono yokowa.

41Ngundilo nangge, bale elaya oomanongoyingo tetoli ngu, Anutndo ombulo, gula yolo, gula yokowa.

42Ariya, no yeno hamoo oolengo eteno. Ye ingondale teyi! Ndawugalo ngulo, Oo Sembuli Ulungga ngu ombuweloyi nalungga, ngu ye ma ingootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43Ene ye komo ingoyi! Ya sembuli (Kristen) ene ndawu nalunggano yakaka oni ombulo, ya usowooweloyi ngu ingolo ngu, ariya, ene meyelo oodoni, yakaka oni ombulo ngu, ene ya usowooweloyi, ngu ereremo kini.

44Ngundilo nangge, ye nguya komo meyeya, doongeteya oliyi! Ndatelo ngulo, no Anut Nangoni Oni Kilalongo ombuweloyi nalu ngu, ye ngulo ma ingondudu tetoyi, nguno no ko ombuwanolo ewolo.

Ko Oni Metemi, Ko Oni Biyomi, Ngulo Mande Yamonggawo
(Luk 12:42-46)

45Ya sembulibo ene mela gulasina toongewelo ngu, ene ko oni gomengga ingondudu gome ngu sunggi yetoni, ngundo ya ngulo ko oni sobosobo gome ootoolo, oo neweloyi naluno, oo nenengo yunootoni, oo nelo gome oluwanggo.

46Ngundilo nangge, kootusina, ya sembuligaku ko ombulo, ko oninggakuya oo ewoku, ngundilo tetoni, kenolo ngu, ariya, enengo ko oni sobosobogaku, ene mete oni oni tewa.

47Ariya, no yeno hamoo eteno. Ngu ya sembuliga, ngundo ko sobosobo oninggaku yelo, ngulo oo nggilinggala bidodo, ngu ko oningga ngu kandeyimo yetoni, gome sobowoowa.

48-49Ngundilo nangge, ngu ko sobosoboga ngulo damoni biyomi oluwaku ngu, enengombo ngundilo ingolo ewolo. Nolo sobosobo oni ulunggaku nalu oowooyingga ngu ma ombuwolo. Ene ngundilo ingolo, ngulo ene damoni yelo, enengo ko goboolo oni yutolo, ene oni gidalega ngu oowali nelo, sono biya gome gome nelo, kapengo yelo oluwolo.

50Kootusina, nalu gulano, ngu ko sobosobo oni biyomingga, ngu enengo sobosobo oni ulunggaku ombuweloyi nalu ngu ma ingolo oodoni, ariya, enengo sobosobogaku ombulo, ko oningga ngulo ko biyomi tewoku, ngu kenowa.

51Ko biyomi ngundilo kenolo ngu, asa, ngu ko sobosobo oni biyominggaku ogingoyingo ulungga inolo, suleyootoni, oololo, oni mebuye sangala oni oolootenggoku musiyo biyominggano, nguno ene nguya oluwanggo. Ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ende biyominggano nguno, sendo ulungga telo, metokalikali telo oluwanggolo ewolo.

Matiyu 25

Bale Kosiyi Kande Elaya, Ngulo Mande Yamonggawo

1Ngu naluno, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo nalu enengo oni simoo bale ngu soboyelooteku, ngundo nga bale kosiyi simoondoya ma weleyingo kande elayaga, ngulo damoni ngu ngandilo. Simoo gula bale yoweloyi naluno ngu, ngu bale ko enengo bale doboogulingo mayelo, ngu balega ngundo yano kameyinggaku ombuweloyi, ngu sobowoolo oluwanggo. Ariya, ngu simoongga ngu baleyi yoweloyimbolo ombutoni ngu, enengo baleyi ngulo doboogulingo ngu kameyi ombutoni ngguyi ingolo, ngulo ene solu kalo dowoolo, endesina oolelo, doongetelo, kameyi kenoweloyimbolo oolewanggo.

2Asa, baleyi doboogulingo kande elaya ngulomu kandegula ngu ingondudu kini, ko, bale kandegula ngu ene ingonduduyedodo.

3Bale ingonduduye kiningga enengo solu ngu yowonggoku, ene Karasin ngu ene ma yowonggori.

4Ene bale ingonduduyedodo ngu, enengo solu, ko, Karasin nguya nggusingolo, ngu yolo ombuwonggori.

5Ene bale yowoku oninggaku, sodedo ma ombutoni, ngulo baleku kubooyelootoni welewonggori.

6Suwoo kewooloko oni meno mogulu telo, ewolo. Bale yowoku oninggaku ombuteku ngu! Ngulo ye oolouya, ooleko kenoya, yoya ombuyi! Ewolo.

7Ariya, baleku ngu ingolo ootookoolo, enengo solu yomosiyolo yoonenengowonggori.

8Asa, ngu naluno nguno, bale ingonduduye kinikundo bale ingonduduyedodokuya ewonggori. Yendo Karasin gula noole yunootoyiga nggusingowato. Noolendo solungga kumoowelo teteku ngalo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ene ngulo mande ingolo, enebana gumi ewonggori. Kini, noole Karasin ye nguya ko noole nguya logoyimo kini. Noolengo logoyimo nangge. Ngundiloga ngu, mete ye oolouya, Karasin gula uliyoyi. Elo ewonggori.

10Ariya, ngu baleku Karasin uliyowelo ooloutoyi ngu, ngu naluno nguno, bale yoweloyi oninggaku ngu ombuwolo. Bale kandegula ngu enengo solu kuli yomosiyolo, yoonenengolo oodoyi, bale yoweloyi oninggaku ngu ombulo, bale yolo, ngu bale kosiyi kandegula nguya hoolooweyeloweloyi, ngu bidodo yoyolo, ya oo simbo kayingo yanggakuno utoyi, ene yamako goodoowolo.

11Kootusina, bale kandegulagaku Karasin uliyowonggoku ngu ombulo, yamako utolo ewonggori. Ulungga, ulungga, ombuya, noolengo yamako goosooyuno! Elo ewonggori.

12Ene ngulo mandeye ingolo, enebana gumi ewolo. No yeno hamoo eteno. No ye watayi kinilo ewolo.

13Asa, Yesusndo mande gula soweyolo ewolo. Ye komo ingondale teya sobowooyi! Ye oni gulado ombuweloyi nalungga ngu, ko sangga nguya, ye ma ingootenggololo ewolo.

Ko Oni Kabusagobo Bobeye Oowooyingga Sobowooyingo, Ngulo Mande Yamonggawo

(Luk 19:11-27)

14Yesusndo mande yamonggawo gula ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu ngandilo. Oni gula mela yowokono oolouwelo ngu, ariya, ngu enengo ko oni negoyelootoni, ombutoyi, enengo oo sitowi ko oni ngu kandeyemo yetoni sobowooweloyimbolo.

15Sobosobo oninggakundo enengo ko oniku wilikoyelolo, damoniye yanggangoye kenolo, ingolo, ngulo ene ngundilo bobeye andangelo yunowonggori. Enengo sulena oni ngulo damoniye metemi oolengo kenolo, ngulo ene ngu oninggaku ya sembuligakundo bobeye oowooyingga oolengo K5,000 Kina sobowoonilo inowolo. Enengo sulena oni ngulo damoniye metemi kenolo, ngu oninggaku sobosobo oninggakundo bobeye oowooyingga K2,000 Kina sobowoonilo inowolo. Ngundilo nangge, ko oni gulalo ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bobeye K1,000 Kina sobowoonilo inowolo. Ngundilo telo ngu, ene yoyokolo, yowokono toongewolo.

16Toongetoni ngu, ariya, enengo ko oni bobeye K5,000 Kina yowoku, ngundo ko yanggango telo, ngunonggo digi gumi K5,000 Kina gula ngundilo soweyolo yowolo.

17Ngundilo nangge, oni gulado digi beye K2,000 Kina yowoku, ene nguya ngundilo koyi telo, digi K2,000 Kina gula yowolo.

18Ngundilo nangge, ko oni bobeye K1,000 Kina yowokunggaku, ene digi yolo, oololo, mele selo, nguno sobosobo oningga ngulo bobeyeku, nguno oongoowolo.

19Kootusina, nalu kinitetekuno, sobosobo oningga ko mayelo, enengo ko oni kabusagaku yeyolo, bobeye yunowoku, ngulo mande ingowelo.

20Ariya, ko oni bobeye K5,000 Kina yowoku, ene ko telo, ngunonggo digi K5,000 Kina ko yolo, enengo oo sobosobo onikuno oololo ewolo. Oo ulungga, ge kuli digi K5,000 Kina nunowoku, nguno nenengombo ko yanggango telo, digi K5,000 Kina gula soweyolo yowonoku, nga kenolo ewolo.

21Enengo oo sobosobo oninggakundo enengo mandeni ingolo, enebana gumi ewolo. Ge ko oni gome oolengo! Gedo ko gome hamoo tewo! Gedo nga bobeye bodaga sobowookulo, ngulo no digi beye oowooyingga gunootoowega sobowoo lo. Ariya, yano ombutooga, noya oni oni tewalo. Elo ewolo.

22Ko oningga bobeye K2,000 Kina yowoku, ngundo bobeye K2,000 Kina gula soweyolo, yolo, ombulo, oo sembulinggaku etungolo ewolo. Oo sembuli ulungga, gedo bobeye K2,000 Kina nunowoku, ngundo ko yanggango telo, bobeye K2,000 Kina gula ko yowonoku, nga keno. Elo ewolo.

23Etoni, enengo oo sobosobo oninggakundo enedodo mande gumi ewolo. Ge ko oni gome! Gedo gome oolengo telo, ko gome tewo! Gedo nga bobeye bodaga gome sobowookulo, ariya, ngulo no bobeye oowooyingga gunootoowega sobowoo lo. Ngulo ngu, yano ombutooga, noya oni oni tewalolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Ariya, ko oni gula bobeye 1,000 Kina yowoku, nguya ombulo, oo sobosobo oni ulunggano ewolo. Oo sembuli ulungga, no kuli ingootenoku, ge bobeye woosoolo, yoweloyi oni yanggango. Ge onindo kononggo oowali, gedo ma imiwoko, ngu yoote.

25Ngundilo ngulo, no gengo sosolelo, ngulo bobeye nunowoku, no sodedo oololo, mele selo, nguno oongoowono. Ngu digi beye nunowoku ngu, nga oolooteku ngalo ewolo.

26-27Asa, oo sobosobo oni ulunggakundo sanggili telo, mande gumi ewolo. Ge ko oni biyomi oolengo! Ge suleyokinikini oni! Ge kuli ingooteku ngu, no onindo kononggo nondo oowali ma imiwoko, ngu yootenoku, asa, ndawugalo ngulo, ge bobeye sobowoo, elo gunowonoku, ngu bobeye yeweloyi musiyomo, nguno ma yewo? Noole bobeye ngundilo oolooteku ngu, no ko ombutenokuno, ariya, ngunonggo bobeye gula nguya yolo, gooboongoolo yowano.

28Ariya, oni ulunggakundo enengo ko oniya ewolo. Ye ngu oningga, bobeye K1,000 Kina inowonoku, ngu sopiyoya, nolo ko oni gome bobeye K10,000 Kinadodoga, ngu inoyi.

29Ndawugalo ngulo, oni gulado oo oowooyingga ngu gome sobowoowaku ngu, ariya, no oo oowooyingga gula soweyolo inowano. Ngundilo nangge, oni gulado oo bodaga ngu biyomi sobowoowaku ngu, asa, ngu oo bodaga ngu dowooteku, ngu andangelo yokowano.

30Yo, ngundilo ko oni biyomingga ngu owetoowe, endeloko mela uleriko ootoolo, ngunonggo sendo ulungga telo, metokalikali telo oluwanggolo ewolo.

Anut Nangoni Oni Kilalongo, Ngundo Oni Wilikoyelowa

31Yesusndo mande elo yokolo ngu, asa, yowoolengolo, enengo sulena onino ngandilo ewolo. Kootusina, no Anut Nangoni Oni Kilalongo nenengo dulidalinedodo ko ombuwano. Nenengo Sambono Anutlo Engel oni ngudodo ombulo, ngu naluno dulidalinedodo nenengo yaba bingaminedodo nguno bibitewano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Ngu naluno nguno, oni simoo bale nono mayelo gooboongootoyi, nondo wilikoyelolo, wata elaya yoyewano. Yo, sobosobo onindo Sipsip andangelo, pawa gulano yelo, bo Meme andangelo, pawa gulano yetenggoku, ngundilo tewano.

33No Sipsip ngu andangeyelootoowe, ngu kandene koondosina ooloutoyi, ngundilo nangge, bo Meme ngu andangeyelootoowe, ngu kandene biyomisina oolouwanggo.

34Ngundilo ngulo, oo bidodo sobosobo koleteyingo oningga, ngu enengo kandeyi koondosina oolootenggoku nguya ewa. Ye Awanembo kumana yunowa! Kuli mela nga keda tunootetoni, Awa ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu kuli yomosiyoyunowoku, ngu endegano nguno uwanggo.

35Ndawugalo ngulo, kuli no oodoolo kumootoowe, nguno yendo oowali yolo nunowonggo. No sonolo ingootoowe, nguno yendo sono yolo nunowonggo. Ngundilo nangge, no ende gula oni, ene yendo noyolo, yengo yano uwonggo.

36Ngundilo nangge, no towi kinimu, nguno yendo towi nunowonggo. No sayi yootoowe, nguno yendo yomosinelowonggo. Ngundilo nangge, no ya biyomimo oodoowe, ye nguno oololo neyowonggolo ewolo.

37Ngu oni kandeyi koondosina oolootenggoku, ngundo sumoo inolo, ngandilo mande gumi ewanggo. Oo Sembuli Ulungga, ndawu nalunggano, ge oodoolo kumootoyi, oowali gunowooto? Ko ndawu nalunggano, ge sonolo ingootoyi, nguno noolendo sono gunowooto?

38Ndawu nalunggano, ge ende gula onimu geyolo goyolo, noolengo yano uwooto? Ko ndawu nalunggano, ge towikumba kinimu, nguno noolendo towikumba gunowooto?

39Ndawu nalunggano, ge sayidodo telo, ngundi, ge ya biyomimo oodoyi geyowooto? Ene ngundilo elo, sumoo ewanggo.

40Yesusndo enengo mandeye ngu ingolo, enebana gumi ewa. No hamoo oolengo, yeno ewano. Ye melako ngano nolo konedoboonengga oowooyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kinimu, ngu yomosiyowonggoku ngu, asa, ye no nguya yomosinelowonggo. Elo ewolo.

41Ngundilo nangge, no oni kandene biyomisina nguya ewano. Ye oonateweloyi oni! Ye noyokoya, de nombo ma kumooweloyi, nguno oolouyi! Ngu de nombo ma kumooweloyingga ngu, ngu yengo Awaye Setando nguno enengo Engel oni biyomidodo oliyilo yewolo.

42Ndatelo ngulo, no kuli oodoolo kumootoowe ngu, nguno yendo oowali no ma nunowonggori. Ngundilo nangge, no sonolo ingootoowe ngu, nguno ye sono yolo, no ma nunowonggori.

43No ende gulalo onimu oluwonoku ngu, ye noyolo, yengo yano ma uwonggori. Ngundilo nangge, no towikumba kinimu, nguno yendo towikumba ma nunowonggori. No sayi kumoolo, ko, ya biyomimo nguya oluwonoku, nguno ye ombulo, ma neyolo hooloowenelowonggorilo ewano.

44Yesusndo ngundilo etoni ngu, enebana mande gumi ewanggo. Oo Sembuli Ulungga, ndawu nalunggano noole geyootooye, oodoolo kumoolo, sonolo ingolo, ngundi, ge ende gula oni, ngundi, ge towikumba kini, ngundi, ge sayi kumoolo, ko, ge ya biyomimo nguya oodoyi, nguno noole ge ma yomosinggelowooto? Ngundilo sumoo ewanggo.

45Ngundilo sumoo etoyi ngu, asa, Yesus enebana mande gumi ewa. No hamoo oolengo, yeno eteno. Ye melako ngano oni gula oowooyi kinimu, ma yomosiyoyingo ngu, ye no nguya ma yomosinelowonggolo ewolo.

46Ngundilo ngulo, ngu oni ngu uli biyomi yolo, Setanlo ende de nombo ma kumooweloyingga, nguno oolongooyelootoowe, sugi sugi ogingoyingo yolo oluwanggo. Ngundilo nangge, oni nenengo kandene koondosina oolootenggoku, ene ngu musiyo metemimo nguno, Anutya sugi sugi keda oluwanggolo ewolo.

Matiyu 26

Tabango Onindo Yesus Uleyi Kumooweloyimbolo Mande Gosiyolo Ewonggori

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Yon 11:45-53)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Yesus mande bidodo etuyelomukolo, yokolo ngu, ngu naluno, enengo sulena oniya ewonggori.

2Ye kuli ingootenggo. Nalu elayaga nguya yokolo, Anutlo sunggi kenolo, dagayeloyingo naluwo, oowooyi Pasowa, ngu tunootewa. Ngu naluno, no Anut Nangoni Oni Kilalongo, onindo no mundi oni kandeyemo yootunonelolo, de mombimo nuleyi kumoowanolo ewonggori.

3Ngu nalu nguno, Anutlo woolo yewo oni kundingiyi sobosobo oniku, ko, Iserel onilo tabango oni bidodo, Kayiyapaslo ya gome oolengo, nguno gooboongoowonggori. Kayiyapas ngu Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi sobosobo oni koletewolo.

4Yo, tabango onindo gooboongoolo, ene oole erewelo mande gosiyolo, Yesus yolo, ya biyomimo yewelo telo, uleyi kumooweloyimbolo tewonggori.

5Ene ngandilo ingondudu telo ewonggori. Noole nalu kundingiyimo, ngu ooga ngu ma tewato. Ndatelo ngulo, oni simoo baledo me ebe ngu yeyi tunootewalo ewonggori.

Balegado Yesus Tabangomo Kumu Bo Ulumi Ndindingo Gomengga Wendowolo

(Mak 14:3-9; Yon 12:1-8)

6Ngu naluno nguno, Yesus Betani endemo oololo, kuli oni golimambudodoga oowooyi Sayimon, ene ngulo yano oolouwolo.

7Ngu naluno nguno, bale gula ombulo, ngu nggusiyi gome oolengongga digibo teyingo, ngu kumu bo ulumi gula ndindingo gomemu oluwoku, ngu ulini ulungga yokolo uliyowolo. Ngu oo ndindingo gomengga ngu yootoni, Yesus ene oo neweloyi yabano bibitetoni ngu, ene ngu bo ulumi nggusiga ngu Yesus tabangomo wendowolo. Ngu balega ngundo damoningga teyingo ngu, ene Yesuslo gome oolengo ingolo, ngundilo telo etuyelowolo.

8Enengo sulena oni oluwonggoku, ngu kenolo, nowoondoye biyomi yelo ewonggori. Ndawugalo, nga bo ulumi gomengga nga kingo yombuliyoote?

9Nga ngu oni yunootoyi, ngundo uliyootoyi ngu, ngulo ulini ulungga yolo, ngundo mete owoolongo oni yunoweloyilo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Yesusndo enengo nowoondoye kuli kenolo, ingolo ewolo. Ndawugalo, ye nga balega nga kowuli inootenggo? Ene damoni gome ngu nono tete.

11Owoolongo oni ngu yeya suwoo suwoo oluwanggo. Naludodomo, ye mete ene hoolooweyelowanggo. Ene no ngu, yeya suwoo suwoo ma oluwato.

12Balega ngundo ingolo, tenunooteku nga, ene bo ulumi no gowenemo yeteku ngu, ene no meleno noyeweloyi, ngulo no yomosineloote.

13No hamoo oolengo yeno eteno. Mela bidodomo, Anutlo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo, ewanggoku ngu, nga bale ngando teteku nga nguya mandeni elo, ngulo nguya ingondudu telo ingowanggo. Elo ewolo.

Yudasndo Yesus Tabango Oni Yunoweloyi Ngulo Mande Gosiyowolo
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14Ngu nalunggano nguno, Yesuslo sulena oni kande elaya kegidembolo elaya, ngulomu gula, Yudas Iskariyoot, ngundo ene Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo onikuno oolouwolo.

15Yudasndo eneno sumoo ewolo. Yendo ndawuga ngu nunootoyi, Yesus yolo, ombulo, kandeyemo yunowano? Elo ewolo. Enengo mande ngundilo ingolo, ariya, ene bobeye doobe kabusa (30 Kina) kandeyimo yewonggori.

16Ngu naluno, Yudasndo damoni yelo, oole erewelo, ndawu nalunggano Yesus yootunolo, me oni kandeyemo yeweloyimbolo.

Yesusndo Oowali Kundingiyi Sulena Oniya Newonggori
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14,21-23; Yon 13:21-30)

17Kowooyingombolo nalu koleteyingo, oomanongoyingo Yis kini neweloyi naluwo tunootetoni, sulena oni Yesusno ombulo, sumoo ewonggori. Gedo ngu noole ndano saya, nalu kundingiyi ngulo oowali yomosiyolo, neweloyimbolo ingoote? Elo ewonggori.

18Yesusndo enengo mandeye ngu ingolo, enebana gumilo ewolo. Ye ende gulano uya ngu, oni gula Anutndo sunggi yewoku, nguno oolouya, ngandiya eyi. Oo etuyeloyingo oningga, ngundo ete. Nolo nalu namoko tetoni, ngulo no nenengo sulena oniya gedo yano oowali kundingiyi newatolo ete, ngundiya eyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ene ngundilo etoni, ariya, sulena oniku ulo, Yesusndo ewoku ngundilo telo, ene oowali kundingiyi ngu yomosiyowolo.

20Suwootetoni, enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayagakudodo, oo neweloyi yabano bibitewonggori.

21Oo nelootoyi, Yesusndo ewolo. No hamoo oolengo, yeno eteno. Oni gula ye kewooloyemo nganonggo, windoga no yootunonelolo, me oni kandeyemo noyewalo ewolo.

22Sulena oniku enengo mandeni ngu ingolo, ngulo ene nowoondoye kowuli ulungga ingolo, gulanangge nangge oololo, Yesus sumoo inolo ewolo. Ge noya ete, bine? Elo ewolo.

23Ngundilo etoyi, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. Nga oningga noya kandenali koondomo goboolo yetelokungga, ngando me onino yootunonelowa.

24Yo, oo bidodo kuli Anutndo enengo mande nakangoyingo ngu, no Anutlo Nangoni Oni Kilalongo, nono engge ngundilo tunootewa. Ngundilomu oningga no Anut Nangoni Oni Kilalongo, me onindo oni yootunonelooteku ngu, ngu oni yooge! Yo, no ngu oningga ngu oni yooge, ene nemimbo ma yomoowoolo ngu, kowuli ngundilo ngu eneno ma tunootewalo ewolo.

25Ngu naluno, Yudasndo me oni kandeyemo yewelo mande gosiyowoku, ngundo Yesusno ewolo. Oo etuyeloyingo oni, ge noya ete, bine? Etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Gengombo eteku ngu nanggelo ewolo.

Yesusndo Oowali Kundingiyi Damoni Yelo, Sulena Oni Yunowolo

(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

26Ene oo nelo oodoyi, Yesusndo oomanongoyingo gula yolo, Anutno yemboongelo, oosowoolo bayetelo, yunolo ewolo. Nga yoya neyi. Nga nenengo songgiwinelo ewolo.

27-28Ngundilo elo ngu, ene Wayin sonoyi tobaga ngu yolo, Anutno yemboongelo, yunolo ewolo. Ye bidodo nga Wayinngga nga neyi. Ngangga nga, ngu nenengo dalone. Nga dalonengga, ngando Anutndo sunggi mande

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

keda ewoku, ngu gosiyoote. Ngu no oni simoo bale oowooyingga ngu, enengo mbumbuwaye andangewelo ingolo, nenengo dalone enengo wendowano.

29Ngulo ngu, no yeno hamoo oolengo eteno. No nga Wayinngga nga ko ma newano. Kootusina, Anutndo endega nguno enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu Sambo endegano nguno, no Wayin sonoyi keda yeya, ko newatolo ewolo.

30Ngundilo telo ngu, asa, ene Anutlo bingami okoolo, yambo gula utolo yokolo, kootusina ootookoolo, pulingga oowooyi Olib, nguno oolewolo.

Yesusndo Pitaya Ewolo. Ge No Noyokolo, Kootu Nunowa
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Yon 13:36-38)

31Ngu naluno nguno, Yesusndo sulena onikuya ewolo. Nga suwoongga ngano, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, nono yombuliyowanggo. Yo, hamoo, ye bidodo noyokolo sawanggo. Kulimi, Anutlo mandeno ngu ngandilo nakangolo ewolo. No Sipsip Sembuli utoowe, ngulo Sipsip sosolelo, mela bidodomo sungo sungo sawanggo. Ngundilo nakangolo ewolo.*Sekarayiya 13:7*

32Ene no melenonggo ko ootookoowanokuno, nguno no ye koletelo, Galili melako oolouwanolo ewolo.

33Ene ngundilo etoni, asa, Pita Yesusya mande yanggango gumi ewolo. Oni bidodo ngu ge goyokolo, satoyi ngu, ene nondo ngu ge ma goyokolo toongewanolo ewolo.

34Yesusndo enengo mandeni ngu ingolo, enebana gumi ewolo. No geno hamoo eteno. Nga suwoonggano ngano, kooduli ma eyingomo ngu, ge tambu kabusa no oowoone oongoowalo ewolo.

35Ngundilo etoni ngu, Pitando Yesusya mande yanggango gumi ewolo. No mete geya kumoowaloku ngu, no ge oowoongge ma oongoowanoku ngu! Hamoo oolengo, kini! Etoni, sulena oni bidodo mande gulanangge ngundilo nangge ewolo.

Yesusndo Gesemani Kono Nguno Yemboongewolo
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Ngu naluno nguno, ene oololo, musiyo gula oowooyi Gesemani, nguno oolouwonggori. Nguno Yesusndo enengo sulena onikuno ewonggori. Ye ngano bibiteya oliyi. Oodoyiga, no oololo, anduno Anutno yemboongewelo. Elo ewonggori.

37Yesusndo sulena oni kabusa yoyolo, enedodo oolouwonggori. Ngu sulena oniku ngu, Pita ko Sebedi simoongo elaya, ngundo oolouwonggori. Nguno ngu, Yesus damoni yelo, newende kowuli ulungga oolengo ingowolo.

38Ngundilo ingolo, ene sulena oni kabusagakuno ewolo. No gabone kowuli ulungga oolengo yelo, ngundilo telo, namoko yombulinelowa. Ngundilo ngulo, ye ngano ootooya, ye komo ingondale meyeya soboneloyilo ewolo.

39Yesus ngundilo elo, ene bodaga sungo oololo, melako penggootelo welewolo. Ngundilo telo, Anutno yemboongelo ewolo. Oo Awane, nga toba kowuli ogingoyingo ulungga nga, ngu mete gedo andange. Ene ge nolo ingondudune ma keyowelo. Kini, no gengo ingonduduge ngu nangge keyowanolo ewolo.

40Ngundilo yemboongelo yokolo ngu, ene ootookoolo, sulena oni kabusagakuno oololo, yeyootoni, wetoloodoyi, yeyolo, Pitaya ewolo. Ndawugalo, ye kabusaga nalu bodagano, no ma sobonelowonggo?

41Ye gome sobowooya, yemboongeya, ngundilo tetoyi ngu, Setando tewooyelootoni ngu, ye yanggango oluwanggo. Hamoo, ye nowoondoyebo ngu tewelo ingootoni, ene goweyebo ngu suleyeyokiniyelo yanggango ma yetelo ewolo.

42Ngundilo elo, ene tambu elaya ko oololo, Anutno yemboongelo ewolo. Oo Awane, ge nga tobagano ngano sono neni, elo ingolo, ma yolo yokowaku ngu, ariya, no bidodo nemukolo, gengo ingooteku, ngu nangge keyowanolo ewolo.

43Ene ngundilo yemboongelo elo yokolo, ene sulena onino ko oololo, yeyootoni, ene kubooyelootoni, ene wetololuwonggori.

44Ngundilo yeyolo, ene yoyokolo, ko oololo, tambu kabusa koletelo yemboongewoku, ngu ngundilo nangge, ko yemboongewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45Yemboongelo yokolo ngu, enengo sulena onino ko ombulo ewolo. Ye komo kengelo, wetolo, oolootenggo, bine? Ye ingoyi! Ataga, no Anut Nangoni Oni Kilalongo me oni, ngundo noyolo, mbumbuwadodo me oni kandeyemo noyewanggo.

46Ariya, ye ootookootoyiga oolouwooto. Kenoyi! Me oni no yootunonelolo, oni sanggili kandeyemo noyeweloyi oninggaku ngu, ombuteku andu! Elo ewolo.

Yudasndo Yesus Oni Sanggili Kandeyemo Yewolo
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Yon 18:3-12)

47Yesusndo mande ewootoni, Yudas Yesuslo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga, (12) ngulomu gula me oni oowooyinggadodo gooboongoolo ombuwonggori. Yo, me oni oowooyingga nguya duge, mata komuko ebe uleweloyi oo ngu yootoyi, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oniku, ko, Yuda onilo tabango oni, ngundo suleyelootoyi ombuwonggo.

48Windoga oni Yudas, ngundo kuli sunggi gula yunolo ewolo. Nondo ngu oningga kandeyi dowoolo, yenggonangootoowega ngu, ngu oningga ngu Yesus. Ngu dowooya, yoya oolouyilo ewolo.

49Asa, Yudas sodedonangge Yesusno oololo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, suwoo gome elo, ene kandeyi dowoolo yenggonangowolo.

50Ene ngundilo tetoni, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. Doboone, ooga tewelo ingolo, ombuteku ngu, asa, sodedonangge te! Elo ewolo. Ngundilo etoni ngu, me onikundo Yesusno kandeye oolongoolo dowoowonggori.

51Ngundilo tetoyi ngu, asa, Yesuslo sulena oni gulado kewooloyemonggo sanggili telo, enengo duge woosoolo, yolo, ngundo Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oni koleteyingo, ngulo sulena oninggaku doongoolo ulewelo tewolo. Ngulo ene duge oolongootoni, woosoolo ooloutoni, sodeyi nangge takatoni solewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

52Yesus ngundilo kenolo ngu, enengo sulena oningga nguno ewolo. Gengo duge ngu ko musiyomo ye. Oni bidodo dugebo oni uleyi kumoowanggoku ngu, ene nguya dugebo yuleyi kumoowanggo.

53Ge komo gome ingo! No mete Awanemo meno etoowe, enengo Sambo Endemo oni oowooyingga oolengo suleyelootoni, ombulo, hooloowenelowanggo.

54Ene no ngundilo tewanoku ngu, oo bidodo Anutndo kuli elo nakangoyingo, ngu engge nenengo ma tunootewa. Ngundilo ngulo, ene komo oo ewoku, ngundilo nangge, tunootewalo ewolo.

55Ngu naluno, Yesusndo me onikuno ewolo. Ye ndawugalo duge, mata komuko ebe uleweloyi oo ngu dowoolo, ombulo, no yakaka oni ngundilo nodowootenggo? Nalu oowooyingga, no yeya Yuda onilo goobooyingo ya Tempelno ootoolo, mande yunololuwonoku, ene ye nguno ma nodowoowonggo.

56Ene ataga oo tunooteteku nga, kuli Anutlo ingondudu eyingo onindo nakangoyingo, ngu ataga engge tunootete. Etoni, ngu naluno, enengo sulena oniku sosolelo, ngulo ene Yesus yokolo, sodedonangge samukowonggori.

Oni Yesus Yolo, Oni Tabangokudodo Gooboongoowonggori

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Yon 18:13-14,19-24)

57Onikundo Yesus yolo, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo sobosobo koleteyingo oowooyi Kayiyapaslo yano oolouwonggori. Moseslo mamana mande etuyeloyingo oniku, ko, Yuda onilo tabango oni bidodo mayelo, gooboongoolo oluwonggo.

58Ene Pitando Yesus keyolo, oololo, ene boda yowokoyi oluwolo. Pitando olengomonggo tolige penggopenggootelo, kundingi onilo tabango ulungga, ngundo yasiliko uwolo. Ngu yangga ngulo kumba ootuwoo onindo de katoyi, Pita ngu yokowelo nombono ombulo, de yokolo, ngunonggo Yesusno ndatelo tewanggoku, ngulo ingoweloyimbolo bibitewolo.

59Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oniku, ko, gooboolo oni tabango bidodo, ngundo Yesuslo mande ebe ganagana goweyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sanggaweloyi oninggaku erewewonggori. Ndatelo ngulo, ene uleyi kumooweloyimbolo oole erewewonggori.

60Nguno ngu, oni oowooyingga tunootelo, ngundo mande ebe ganagana oowooyingga Yesusno sanggawelo ewonggori. Ene mande nenengo gula elo, ngu keyolo, nguno uleweloyi ngu ma kenowonggori. Ngundilo tetoyi, kootusina, oni elaya tunootelo, ombulo, ngandilo ewoli.

61Nga oningga ngando ngandilo ewolo. Yudalo goobooyingo ya, Tempel, ngu nondo mete toongoolo, nalu kabusagomo, ko yewanolo ewolo.

62Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo koleteyingongga, ngundo enengo mande ingolo, kewooloyemonggo ngu ootookoolo, dikalo, Yesus sumoo inolo ewolo. Ge mande nga gumi ma ewa? Nga mandega nga mande wilikoyingo oni doongeyemo, ge bungomo etenggo. Ge mande moole, ngundi kini bine? Elo ewolo.

63Yesusndo enengo mande ngundilo ingolo ngu, nenetelo, mande gumi ma ewolo. Ngulo kundingiyi onilo tabangokundo, Yesus ko sumoo inolo ewonggori. Anut keda oolooteku, ngu oowooyimonggo mande hamoo awuno oolengo solumimonggo, nooleno etooga ingowato. Ge Kristus, Anutndo noole yoyoweloyimbolo sunggi yewo oni, ko, Anut Nangoni hamoo, bine? Elo ewonggori.

64Asa, Yesusndo enengo mandeni ngu ingolo, enebana gumi ewolo. Gedo kuli ewoku, ngulo no yeno eteno. Ataga ko kootusina nguya, ye no Anut Nangoni Oni Kilalongo neyootoyi, no Anut yanggangonidodo ngu kandeyi koondosina bingamidodo bibitewano. Eme no Sambono goboole ngu sanganimo ombulo oodoowe, neyowanggolo ewolo.

65-66Yesusndo ngundilo etoni ngu, asa, kundingiyi onilo tabangonggakundo enengo nenggulo dowoolo, oomboongelo, sanggili oolengo telo ewolo. Ene Anut kootuyisina yumooyinolo mande eteku nga! Noole oni gidalegano meno etooye ombulo, ngundo mande gula ma ewanggo. Kini, enengombo mande eteku nga, noolengombo nenengo enengo mandeni ingooteto. Ene Anut kootuyisina yumooyinolo mande ete. Ngulo ngu, ye enengo mande

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingootenggoku ngu, ye ndatelo ingootenggo? Ngundilo sumoo etoni, enendo gumi ewolo. Yesusndo Anut yumooyinolo mande biyomi kootuyisina eteku, ngulo ene komo uleyiga kumoonilo ewolo.

67-68Ariya, oni gidalegado Yesus ene doongeyi doobengolo, omukumundoongomo mukendongolo, nguno utolo ewonggori. Ge Kristus, gengo ingondudunonggo ngu yootunoya e. Onendo gulete? Elo yumooyinolo ewonggori.

Pitando Ewolo. No Yesus Watayi Kinilo Ewolo

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Yon 18:15-18,25-27)

69Pita ngu endesina ya kosingeyimo nguno bibitelo oodoni, kundingiyi onilo tabango ulungga, ngulo sulena bale gula tanggeyimo ombulo ewolo. Ge nguya Yesus Galili mela oningga, ge nguya oluwolilo ewolo.

70Sulena balegakundo ngundilo etoni, asa, Pitando oni oowooyingga doongeyemo, no ngu oningga ngu, no watayi kini. No gedo mandega eteku ngu, no watayi kinilo ewolo.

71Ngundilo elo yokolo, Pita endesina sisipawa ngulo yamako dabemimo ooletoni, bale gulado kenolo, oni namoko dikayingokuno ewolo. Nga oningga nga nguya, Yesus Nasaret oningga nguya oluwolilo ewolo.

72Ene ngundilo etoni, asa, Pita Yesus oowooyi ko imangoolo ewolo. Hamoo oolengo, solumimonggo, no nga oningga nga no watayi kini! Elo ewolo.

73Asa, ene bodaga oode, oni namokono oluwonggokundo Pitaya ko ewolo. Hamoo oolengo, ge Yesuslo oni gula. Gengo mande eteku, ngu Yesuslo mande bungeyi ngundilolo ewolo.

74Ene ngundilo etoyi, ariya, Pita manggalu telo ewolo. No yeno etenoku, no nenengo ma ewanoku ngu, asa, Anutndo ngulo ogingoyingo gumi nunowa. Ariya, no hamoo oolengo, solumimonggo awuno etenoku ngu! Ngu oningga yendo etenggoku ngu, no ma ingooteno! Elo ewolo. Ngundilo etoni, sodedonangge, kooduli ewolo.

75Pitando kooduli etoni, ingolo, ariya, kuli Yesusndo mandega enedodo eyingo, ngu ingondudu ulungga tewolo. Kooduli ma eyingonggakuno ngu, ge

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

no oowoone tambu kabusa oongoonelowa, ewolo. Pita ngu ingolo, ngulo ene oluwoku musiyo ngu yokolo, sendolo biyobiyomi oolengo tewolo.

Matiyu 27

Yesus Yolo, Payilat Oni Ulungga Nguno Oolouwonggori
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Yon 18:28-32)

1Sengetoni ootookoolo, Anutlo woolo yewo oni ngulo sobosobo oniku, ko, Iserel onilo tabango oniku, ngundo goobooyingomo mande gulanangge gosiyolo, eweloyimbolo gooboongoowonggori. Ngulo ene Yesus uleyi kumooweloyimbolo mande gosiyowonggori.

2Mande ngundilo gosiyolo ngu, asa, Yesus utombo (sen) gosiyolo, yolo, oololo, Rom Gabman oni, Yuda mela ngulo oo sobosobo oni ulungga, oowooyi Payilat, ngu kandeyimo yewolo.

Yudas Ngu Damoningga Ngu Tewokulo, Ngulo Nowoondoyi Telo, Enengombo Bungebolo Tewolo
(Aposel 1:18-19)

3Ngu naluno, Yudas oningga, ngundo Yesus damoni telo, me oni kandeyemo yunoyingo oningga, ngundo Yesus uleyi kumoowelo mande gosiyootoyi, ngu kenolo, ingolo, ngulo ene damoni biyomi tewoku, ngulo nowoondoyi telo, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oniku, ko, Iserel onilo tabango onikuno oololo, bobeye doobe kabusa (30 Kina) ko yunowelo tewolo.

4Yudasndo mande ngandilo onikuno ewolo. Nondo mbumbuwa telo, Yesus ye kandeyemo yewono. Ene oo biyomi gula ma teyingomu, ngu nondo damoni tewonoku, ngulo ene kumoowa. No mbumbuwa ulungga oolengo tewonolo ewolo. Enengo mandeni ngundilo ingolo ngu, enebana mande gumi ewonggori. Ngu gengombo tewokulo, ngu gengomu nangge! Elo ewonggori.

5Yudas ngulo mande ingolo, ngulo ene newende kowuli ulungga oolengo ingolo, bobeyeku yolo, Tempello yawasa sanganimo oolongooni uwolo. Ngundilo telo, ene oololo, utono bungebolo telo kumoowolo.

6Asa, ngu naluno nguno, Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oniku, ngundo ngu, bobeyeku yolo ewonggori. Nga bobeyega ngando, ngu oni uleyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kumooweloyi ngulo uliyi. Ngundilo ngulo, nga bobeye biyomingga nga, Tempello digi beye nguno ma gooboongoolo yewatolo ewonggori.

7Ngulo ene mela gumisina nguno, nogo kumbe gome nguno ooloote. Nguno ngu, Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oniku, ngundo mande gosiyolo, nogo kumbe teweloyi sembuligaku bobeye inolo, ngu mela kumbe musiyonggaku uliyowolo. Ngu mela gumi uliyowonggoku, ngu oni sowe gidalega Yuda oni kini yowokonggo mayeyingo, ngu kumootoyi, nguno meleyeloweloyimbolo, ngulo musiyo.

8Ngundilo telo, ngu mela guminggaku ngu oowooyi, dalolo mela, ewolo. Ngu oowooyinggaku, ataga ngundilo ooloote.

9Ngundilo tetoyi ngu, kuli Anutlo ingondudu eyingo oni, oowooyi Yeremayiyando mandega eyingomu, ataga engge tunootete. Ene ngandilo ewolo. Ene ngu bobeye onibiga kande elaya ngu yolo, Iserel onindo ngu uliyowelo, ngundilo sunggi yewolo.

10Ngundilo tetoni, ngu bobeyekundo nogo kumbe teweloyi sembuligaku inolo, enengo mela uliyowolo. Oo Sembuli Ulunggado nono mande eyingomu ngundilolo ewolo. *Sekarayiya 11:1*2-13

Payilatndo Yesus Sumoo Inowolo

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Yon 18:33-38)

11Ngu naluno nguno, oni ngu Yesus yolo, ombulo, Gabman oni koleteyingo ulungga doongeyimo yeyi dikawolo. Payilat ngundo Yesus sumoo inolo ewolo. Ge Yuda mela oni simoo bale ngalo oni sobosobo koleteyingo ulungga, bine? Elo ewolo. Ngundilo sumoo etoni, Yesusndo mande gumi ngandilo ewolo. Yo, gedo eteku ngundilolo ewolo.

12Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oniku, ko, Iserel onilo tabango oniku, ngundo kingo mande ebe ganagana Yesus goweyi sanggawelo etoyi, ene mande gumi gula ma ewolo.

13Ngu naluno nguno, Payilatndo ko Yesus sumoo inowolo. Ge gowegemo mande oowooyingga geno sanggawelo etenggoku nga, ge ma ingoote? Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ene ngundilo sumoo etoni, ene Yesusndo mande ngu Payilatno gumi gula ma ewolo. Ngundilo ngulo, Gabman oni mela sobosobo oni ulungga, ngundo ingondudu ulungga tewolo.

Payilatndo Yesus De Mombimo Sanggaweyi Ewolo
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Yon 18:39; 19:16)

15Mooma bidodomo, nalu kundingiyi oowooyi Pasowa, ngu naluno, mela sobosobo oni ulungga ngulo damoniye ngu ngandilo. Ya biyomimo oni gulanangge andangetoyi toongewa. Ngundilo ngulo, oni simoo bale enengombo oni gulalo etoyi ngu, ariya, Payilatndo ngu oningga ngu nangge andangetoni toongewa. Payilatndo ngu damoningga ngu telo, nguno Yuda oni simoo bale oni oni yunoweloyimbolo tewolo.

16Ngu naluno, ene oni biyomi gula moole, ngu ya biyomimo oluwoku, ngu oowooyi Yesus Barabas.

17Ariya, oni simoo bale mayelo, gooboongootoyi, Payilatndo sumoo yunolo ewolo. Yendo ngu, nondo ndawu oningga yokootoowega, toongenilo ingootenggo? Yesus Barabas andangetoowega toongeni; ngundi, Yesus Kristus etenggokungga, ngu Anutndo ye yoyowelo sunggi yewo oningga, ngu andangewe, bine? Elo ewolo.

18Ene ngundilo sumoo elo, ndatelo ngulo, ene kuli ingowoku, ngu Yuda goobooyingo yalo sobosobo oni ululuku, Yesusndo oo tewoku, ngulo nowoondoyemo boguwoolo, ingolo, ngulo ene me oni kandeyemo yelo, uleyi kumoowelo tewolo.

19Payilatndo ngundilo ingolo, ngulo ene bibitelo, Yesusno mande sanggawelo etoyi, ngu wilikolo oodoni ngu, ngu naluno, enengo baleyibo mande yanggango soweyolo ewolo. Ge ngu oni nenengonggano, nguno oo gula ma tewelo. Ndatelo ngulo, suwoono, no gabono ene kenolo, ngulo nowoondone kowuli ulungga oolengo ingowonolo ewolo.

20Ene Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oniku, ko, Iserel onilo tabango oniku, ngundo oni simoo bale suleyelolo, Payilatno etoyiga, Barabas andangeya, yunoya, Yesus uleyiga kumoonilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ariya, Payilat ngundo ko sumoo yunolo ewolo. Nga oni elayaga nga, yendo ngu ndawu oningga andangeya yokowelo ingootenggo? Ene ngundilo etoni ngu, asa, Barabas andangeya yoko, elo mande gumi ewolo.

22Payilatndo enengo mandeye ngu ingolo, enebana gumi ngandilo ewolo. Ngundilo ngulo, nondo Yesus Kristus etenggokungga, ngu ndatelo teyinowano? Elo ewolo. Ngundilo etoni, oni simoo bale bidodo manggalu ulungga telo ewonggori. De mombimo boolowooyi! Ewonggori.

23Ene ngundilo meno etoyi ngu, asa, Payilatndo mande gumi ewolo. Ndawugalo? Ene ndawu oo biyomingga tewo? Etoni, ene oni simoo bale bidodo ko manggalu ulungga telo ewolo. De mombimo boolowooyi! Elo ewonggori.

24Ngundilo meno etoyi ngu, asa, ngu naluno nguno, Payilat ngu enengo ingonduduye ngu ene ingooteku, ene damoni yelo, ebe ulungga yeyi, tunooteweloyi tetoyi, ngulo enengo mandeni nguya ma ingowolo. Ngundilo ngulo, ene ngandilo ewolo. Nga oningga nga, ene oo biyomi gula ma teyingo, ngulo no ene uleyiga kumooni, elo, ma sunggi yeteno. Ngulo ngu, no ngu ooga ngulo kandene sonowoolo, andangelo, yengo kandeyemo yetenoku ngu! Ataga ngu yengomu nangge. Elo ewolo. Ngundilo elo, ene sono yolo, oni simoo bale doongeyemo kandeyi sonowoowolo.

25Ngundilo tetoni, oni simoo bale bidodo mande gumi ewonggori. Nga kowulingga mete ombutoni, noolengombo simoonayidodo koolowoowato. Elo ewonggori.

26Ngundilo ngulo, Payilatndo ngu nangge ingolo, ngulo ene Barabas andangelo yunowolo. Ene Yesus tulimbo gisasaluwolo, me oni kandeyemo yunootoni ngu, ngundo de mombi sanganimo sanggaweyilo yunowolo.

Me Onindo Yesus Yumooyinolo Mande Ewonggori
(Mak 15:16-20; Yon 19:2-3)

27Ariya, Payilatlo me oni bidodo Yesus yolo, Rom gabmanlo yano ulo, nguno Yesus yumooyinolo, utolo, yombuliyowelo mayelo gooboongoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Me onindo Yesuslo nengguloni ngu andangelo yokolo, enendo nenggulo seleyingongga yolo teyinowolo.

29Ene uto sanggilidodomu ngu yolo, ngundo Yesuslo tomuku teyinoyingomu, ngu yolo, enengo tabangomo kuduwooyinowolo. Ngundilo telo, kumuku wembuyiga yolo, kandeyi koondosina yewolo. Ngu kumuku wembuyiga ngu mela oo sobosobo koleteyingo yanggangoni, ngulo sunggiyi, elo, ngulo ene kandeyimo yetoyi dowoowolo. Ene ngundilo telo, Yesus tanggeyimo boodooye oondookelo, yumooyinolo mande ulunggalo ewonggori. Ge mayeteku nga! Ge Yuda onilo oo bidodo sobowooyingo oni koleteyingo ulunggaku ge! Elo ewonggori.

30Ngundilo elo, mukendongolo, ngu kumuku wembuyigaku kandeyimonggo woosoolo yolo, ngundo tabangomo oolongoolo ulewolo.

31Me onindo Yesus yumooyinolo yokolo ngu, ariya, enengo nenggulo seleyingonggaku andangelo yokolo, Yesus enengo nenggulogaku yolo, ko teyinowonggori. Ngundilo telo, Yesus yolo, de mombimo yuleweloyi musiyomo, nguno oolouwonggori.

Me Oniku Yesus Yolo, De Mombimo Sanggawewonggori

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Yon 19:17-27)

32Ngu naluno nguno, me oniku oolekanare ooloutoyi, oni gula oowooyi Sayimon ngu endeni oowooyi Sayirin, ngu ombutoni kenowonggori. Kenolo, ngu me onikundo nguno dowoolo, woosoolo, suleyootoyi, oololo, Yesusndo de mombigaku ngu inootoyi koolowoowolo.

33Ene ngundilo koolowootoni, yade oololo, mela musiyo gula, oowooyi Golgata, nguno tunootewonggori. Golgata oowooyingga ngulo damoni ngu ngandilo: tabaye wembuyi musiyo.

34Nguno ngu, ene sono kowoododo Wayindodo goobooyingomu Yesus inootoyi, ene ngu sono kowoonggaku nelo tewoongootoni, ngu yokowolo.

35Ngundilo telo ngu, ene Yesus de mombimo dowoolo, sanggawelo, enengo nengguloni yolo, ebe dagadaga telo, yoweloyimbolo koondoongetelo, oni gulado dagayelolo ngu, asa, ngundo yowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Ene ngundilo telo, ngu mela musiyonggakuno bibitelo sobowoowonggori.

37Yesus tabango sanganimo de mombi sosowoomo wilikoyeloyingo oni, ngundo mande ewoku, ngu so uyi gulano ngandilo nakangowolo. Nga Oningga Nga Ngu, Yesus. Ene Yuda Onilo Sobosobo Oni Koleteyingo Ulungga Oolengo. Ngundilo nakangowolo.

38Ngu musiyomo nguno, oni biyomi elaya Yesus tanggeyi gide gide booloyelowoli. Gula kandeyi koondosina, gula kandeyi biyomisina booloyelowoli.

39-40Oni simoo bale mayelo, kenolo, yumooyinolo mande elo, tabadoli telo, kandedisi telo, kenolo ewonggori. Ehe! Ge nga oningga ngando goobooyingo ya tootoongolo yokolo, nalu kabusagomo ko yewelo ewonggori. Ge ngu tewelo ngu, ariya, ge mete de mombi ngu yokowa. Yo, ge Anut Nangoni tetoningga ngu, asa, ge de mombi yokoya, melako ombu! Elo ewolo.

41-42Ene ngundilo etoyi, Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oniku, mamana mandelo ingondudu oni, ko, Iserel onilo tabango oniku, ngundo yumooyinolo mande elo, yumoolo ewonggori. Ene oni gidalega yomosiyelolo, ene enengombo enengo ma hooloowewolo. Ariya, ge Iserel onilo sobosobo koleteyingo ulungga tetoningga ngu, asa, ge komo de mombi yokoya, melako ombutooga, noole geyolo ngu, asa, noole nowoondonayimo hamoo tewa!

43Yo, nga oningga nga, ene Anutno newende hamoo telo elo, No Anut Nangoni elolooteku ngu. Ariya, Anutndo gengo gome ingoya ngu, ene mete anangu hooloowenggelonilo ewolo.

44Ene ngundilo nangge, yakaka oni elayaga Yesus tanggeyimo de mombimo booloyeloyingo elayagaku nguya, Yesus yumooyinolo mande ewoli.

Yesus Kumoowolo

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Yon 19:28-30)

45Sa kewoolo sambolo oolengo nguno, mela bidodo suwoo ooleli telo, oololo, sa nemimo utoni 3:00 Klok, ngu kinitewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

46Ngu naluno, Yesusndo meno yanggango ulunggalo ewolo. Eloyi, Eloyi Lama Sabakatani? Ewolo. Nga mandega nga, ngu damoni ngandilo. Nolo Anut, nolo Anut, ge ndatelo noyokowo? Ewolo. (Sam 22:1)

47Ene ngundilo meno etoni, oni simoo bale gidalega nguno oluwonggokundo, ngu ingolo ewonggori. Nga oningga ngando ngu, ene Ilayiya negongoote. Elo ewonggori.

48Ngundilo etoyi, sodedonangge kewooloyemo gulado kendutelo, oololo, sono kowoo oowooyi Winiga ngu towi sosowoo nguno yelo, de sanggano gosiyolo, yeyi Yesus manggowoomo nenilo inowolo.

49Ene oni gidalegado ewonggori. Sobowoolo oode, kenowato! Ilayiyando ombulo hooloowewa, ngundi kini bine? Elo ewonggori.

50Ngu naluno nguno, Yesus ki yanggango ulungga ko elo, enengo gaboyi yokolo, ooloutoni kumoowolo.

51Ngu naluno nangge, Yuda onilo Tempel goobooyingo yano towi ulunggaku awu wengamonggo kewoolokuli pitilo, oosowoolo, ombulo, wenga melako nggolongelo elaya tunootewolo. Ngu naluno nguya imimi yolo, digi ululu udookewolo.

52Ngundilo tetoni ngu, oni meleyeloyingo musiyonggaku goosootoni, Anutlo oni simoo bale oowooyingga kuli kumooyingoku, ko ootookoowonggori.

53Ene oni melengooweloyi musiyo yokolo oodoyi, kootu Yesus ko ootookoolo, Yerusalem ende kundingiyi nguno oolouwonggori. Ooloutoyi, oni oowooyingga ngu yeyowonggori.

54Me oni ko enengo tabango, ngu Yesus sobowoolo oodoyi, mela imimi yootoni, oo bidodo tunootetoni ngu kenolo, ngulo ene sosoleyingo ulungga telo ewonggori. Hamoo oolengo, nga oningga nga, ngu Anut Nangoni nga! Elo ewonggori.

55Ngu bale gidalega nguya ngu yowokoyi dikalo, ngunonggo Yesus kenondadangelo oluwonggo. Ngu bale ngu, ene kuli Yesus Galili melako oliyingo, ene ngu Yesus keyolo, oololo hooloowewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

56Ngu bale kabusaga ngu kewooloyemo, ngu Mariya Magadala; Mariya Yems Yosep elaga namoyali; ko, Sebedi simoongo elayaga ngu namoyali nguya oluwonggo.

Arimatiya Mela Oningga Yosep, Ngundo Yesus Bingo Yolo Melengoowolo
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Yon 19:38-42)

57Suwootetoni, Yosep Arimatiya melakonggo oningga ngu, ene bobeyenidodomu ngu mayewolo. Ene nguya Yesuslo sulena oni gula.

58Ene yanggango telo, Payilatno oololo, Yesus bingonggaku yoweloyimbolo sumoo ewolo. Ariya, Payilatndo me onino etoni, Yesus bingonggaku Yosep yokoyinowolo.

59Ariya, Yosepndo Yesus bingonggaku ngu yolo, kumba nomboyinggado doobengolo, mbimboongowolo.

60Ene ngundilo telo, yolo oololo, oni melengooweloyi musiyo gula keda teyingomu, nguno yewolo. Ngu melengga ngu, digi kowu newendemo tewolo. Mele manggowo ngu digi ulungga gula wenggelemoolo, ngundo ukingowolo. Ene ngundilo telo ngu, asa, ene yokolo toongewolo.

61Mariya Magadala, ko, Mariya gula, ngu bale elayagaku ene nguno mele tanggeyimo bibitelo, ootoolo, ngunonggo doongetelo, Yesus ndatelo telo melengootenggoku, ngu kenowelo oluwoli.

Me Onindo Yesus Melengooyingo Melenggaku Sobowooweloyimbolo, Ngulo Ewonggori

62-63Nalu wengamo, oo yomosiyoweloyi Yudalo Kengeyingo nalu, oowooyi Sabat kinitetoni, Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oniku, ko Parisi oniku ngu Payilatno mayelo, gooboongoolo ewonggori. Oni ulungga, noolendo mande gula ngano ebe ganagana oni ngundo kuli keda oluwokuno, mande eyingoku, ngu ingooteto. Ene ngandilo ewonggori. Kootusina, sa kabusa yokolo, no ko ootookoowanolo ewolo.

64Ngundilo ngulo, ge etooga, oni oolouya, ngu melengga ngu, sa kabusaga nguno gome sobowooyi. Yokootoyi ngu, enengo sulena onindo ombulo, yakakayi yolo, salo, oni simoo baleno ewanggo. Ene ko melenonggo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ootookootoni, etoyi, kootu ebe ganaganangga tewanggoku, ngundo koletelo ebe ganaganangga ewonggoku, ngu dagawalo ewolo.

65Ngundilo etoyi ngu, Payilatndo enedodo mande gumi ewolo. Ariya, ye sobosobo oni gidalega yoyoya, ooloutoyiga, ngundo melengga ngu yanggango ukingoya sobowooyi. Yengombo ngundiya teyi, ewolo.

66Ngundilo ngulo, ene oololo, digi kowu melenggaku, ngu sunggi gula loogu teweloyim ngu yetoni, me oni yoyetoni, ngundo ngu melenggaku sobowoowonggori.

Matiyu 28

Yesus Ko Ootookoowolo

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Yon 20:1-18)

1Yudalo Kengeyingo nalu, oowooyi Sabat kinitetoni, sengetoni suwoononggo, kowooyingo ngulo nalu koleteyingo, ngu Sande naluno, Mariya Magadala, ko, Mariya gula nguya yade oololo, Yesus melengooyingo melenggaku kenowelo oolouwoli.

2Asa, imimi ulungga oolengo yootoni ngu, ngu naluno nangge, Anutlo Sambono Engel oninggado Sambononggo ombulo, Yesus melengooyingo musiyomo oololo, digi ulungga mele manggowo ukingoyingonggaku ngu andangetoyi, ukelo, utoni, ngu sanganimo bibitewolo.

3Enengo omukumundoongo solu yowali ngundilo tunootelo, enengo nengguloni nguya namboyi oolengo tunootewolo.

4Me oni, Yesus melengooyingo mele ngu sobowoolo oodoyi, oo ngundilo kenolo ngu, ene sosolelo, mboolomboolo telo, gaboye kumookumootewonggori.

5Ene Anutlo Sambono Engel oningga, ngundo bale elayagakuya ewolo. Yali ma sosolewelo! No kuli ingooteno. Yali Yesus de mombimo boolowooyingo oningga, ngu erewelo ombuteli.

6Ene ngano kini. Ene kuli enengombo ewo ngundilo, ataga ene keda ootookoote. Yali ombuya, meleno yewonggoku musiyongga ngu kenoli.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Yali enengo musiyongga kenoya, sodedonangge oolouya, enengo sulena onikuno ngandiya eli. Ene kuli mele yokolo ootookoolo, ye koleteyunolo Galili melako ooloute, eya eli. Ye ngu mela gumisina nguno kenowanggo. Ingoyi, no ataga yeno etenoku ngu! Elo ewolo.

8Ene mande ngundilo etoni, asa, bale elayagaku mande ingolo ngu, ene sosolelo, oni oni ulungga nguya telo, ngulo ene sodedonangge mele yokolo, sulena onikuno woosoolo, ngu mande ngu ewelo oolouwoli.

9Ene woosoolo, yade ooloutoli ngu, Yesus oolekono tunootelo, eneno ewolo. Yali mayeteliku ngu. Etoni, bale elayakundo enengo mande ingolo, oololo, Yesus keyi damonimo penggootelo, nguno yambo mande tewoli.

10Ngundilo tetoli ngu, Yesusndo enedodo ewolo. Yali ma sosolewelo. Yali oolouya, nolo sulena oni dobooguline oolengo nguno ngandiya etoliga, ene Galili oolouya, nguno neyoyi. Yali ngundiya eli. Ewolo.

Me Onilo Mande

11Bale elayagaku oolekono ooloutoli, me oniku Yesus melengooyingo musiyongga sobowooyingoku, ene endemo ulo, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo onikuno oololo, oo tunootemukowoku, ngulo ewonggo.

12-13Ngulo ngu, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo onikundo, ko Iserel onilo tabango onikuya gooboongoolo, ngu oo tunootewonggoku, ngulo ndatelo tewatolo, mande gosiyowolo. Ngulo ene me oniku digi beye oowooyingga kingo yunolo ewolo. Ariya, ye saya, oni simoo baleno nga mande ngandiya eyi. Suwoono weteloootoole ngu, sulena onindo ngu tolige ombulo, Yesuslo bingo yakakayi yolo sawonggo. Ngundiya ewanggo.

14Ngulo ngu, yengo Gabman sobosobo oni tabangongga, ngundo nga mandega yendo etoyi, ingootoni ngu, ariya, ye nowoondoye kowuli ma ingowelo. Ndatelo ngulo, no yengo sobosobo oninggano oololo, mande inowano. Inootoowe, ene ye kowuli ma yunowalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ngundilo etoni ngu, asa, me onindo digi beye yolo, oo ngundilo ewonggoku, ngundilo tewonggori. Ngu mandegaku, ene Yuda oni simoo bale bidodo etoyi, ingoyingomu, ataga nguya, ngu mandegakulo ingololootenggo.

Yesusndo Sulena Oni Ko Yunowolo
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Yon 20:19-23)

16Ariya, enengo sulena oni kande elaya kegidembolo gulanangge, Galili melako oololo, pulingga Yesusndo kuli eyingomu, nguno oolewonggori.

17Ene nguno, Yesus kenolo, sulena oni bidodo penggootelo, eneno yemboongetoyi, ene gidalega ingonduduye bulibali ingowonggori.

18Ariya, Yesus tanggeyemo ombulo, mande wesiyolo ewolo. Anutndo kuli Sambo mela ngalo nguya, yanggango bidodo nunowolo.

19Ngundilo ngulo, ye oolouya, oni simoo bale bidodo, Anutlo Mande Keda Mesalango yunoya, yoyeyiga, nolo sulena oni tunooteyi. Ene nowoondoyemo hamoo tetoyiga ngu, ariya, ye sono (kundingiyi) newendemo utoyiga, ngu Awa, Nangoni, ko, Yuka Kundingiyi oowooyimo sonoyeloyi.

20Ngundiya teya, nolo mande bidodo etuyelowonoku, ngu bidodo yeba nangge oo ngundilo eneno etuyelowanggo. Ye ma kapengo yewelo. Ingoyi, no suwoo suwoo yeya oode, oololo, nalu wenga kinitetoni, nguno nguya, no yeya oluwatolo ewolo. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mak

Mak 1

Sonoyeloyingo Oni Yon, Ngundo Mande Wesiyolo Ewolo
(Matiyu 3:1-12; Luk 3:1-9,15-17; Yon 1:19-28)

1Nga mandega nga, ngu Yesus Kristus Anut Nangoni, ngulo Mande Keda Mesalango.

2Anutlo ingondudu eyingo oni Ayisaya, ngundo kuli Sonoyeloyingo Oni Yon, ko, Yesuslo nguya nakangolo, ngandilo ewolo. Ingoyi. Nondo nolo ko oni ge koleteyingo nolo sulenggelowano. Enendo ngu gengo oole yomosiyonggunowa.

3Kootusina, ngu oningga, ngundo oni kini melako, nguno ombulo meno ewa. Oo Bidodo Sembuli, ngulo ooleni ngu yomosiyoyinowa! Ewolo.

4Ngulo ngu, Yon Sonoyeloyingo Oni, ene oni kini kingo melako nguno ombulo, oni simoo baleno mande wesiyolo ewolo. Ye komo nowoondoye hamoo yowoolengoya, sono (kundingiyi) gemuyi. Ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutndo yengo mbumbuwa andangelo kapengo yeyunowa.

5Ene mande ngundilo wesiyolo etoni, ngulo Yudiya mela, ngulo simoo bale bidodo, Yerusalem endemo simoo bale bidodo, ene Yonno oolouwonggori. Ene nguno oololo, enengo mbumbuwaye Yonno wesiyolo etoyi, ngulo Yondo Yodan sonono yoyolo ulo, sonoyelowolo.

6Yonlo nenggulo ngu pelungga, ngu Hos gula oowooyi Kamel, ngu uyimbo nengguloni ngu tewolo. Ene Kamel goweyi, ngundo utoyi telo, wanggangomo nguya gosiyowolo. Enengo oowali ngu deguno katu, siso, ngu nelo oluwolo.

7Ene mande ngandilo wesiyolo ewolo. Kootusina, oni gula no kenelolo ombuwa. Ene ngu oningga, ngu yanggangoni ngu ulungga oolengo. Yo, hamoo, ngu oningga ngulo yanggangoni, ngundo nolo yanggangone ngu dagate. No ene newendemo ootoolo, enengo sulena oni nangge oolooteno.

8No ye sonombo sonoyelooteno. Ene ngu oningga, ngundo ngu Anutlo Yuka Kundingiyimbo sonoyelowalo ewolo.

Yondo Yesus Dowoolo, Sono Newendemo Ulo Sonowoowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Matiyu 3:13-17; Luk 3:21-22)

9Ngu nalungga nguno, Yesus ene Nasaret ende Galili melakonggo mayewolo. Mayetoni, Yondo Yesus yolo, Yodan sonongga nguno ulo sonowoowolo.

10Ene ngundilo sonowootoni, Yesus sono yokolo, sakiko ooletoni ngu, asa, sodedonangge Sambo goosootoni, nguwoole Yuka Kundingiyi Sambononggo nu kundirimanggowo ngundilo telo, Yesusno ombuwolo.

11Ngu naluno nangge, Anutndo Sambononggo Yesusya ngandilo meno ewolo. Ge nenengo nangone. No gengo gome ingooteno. Nowoondone gengo gome oolengo ingootenolo ewolo.

Setando Yesus Tewoongowolo

(Matiyu 4:1-11; Luk 4:1-13)

12Ngu naluno sodedonangge, Anutlo Yuka Kundingiyimbo Yesus suleyootoni, oni kini kingo melako toongewolo.

13Toongelo, ene oni kini kingo melako nguno, sa nalu onibi elaya ene nusago goki kewooloyemo oluwolo. Nguno oodoni, ene Sambono Engel oni galodo ombulo, Yesus hooloowewolo. Ngu naluno nguno, Setando Yesus tewoongowolo.

Yesus Ene Galilino Ko Damoni Yelo Tewolo

(Matiyu 4:12-17; Luk 4:14-15)

14Me onindo Yon dowoolo, ya biyomimo yetoyi oodoni, ngu naluno, Yesus Galili melako oololo, nguno Anutlo Mande Keda Mesalango simoo baleno wesiyolo ewolo.

15Ataga nalunggaku tunootete. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo nalu enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu kuli namoko ombute. Ngundilo ngulo, ye mande gome ngalo nowoondoye yowoolengoya, Mande Keda Mesalango nga ingoya, nowoondoyemo hamoo teni! Ewolo.

Yesusndo Oni Namolaya, Ene Keyoweloyi, Ngulo Negoyelowolo

(Matiyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

16Ngu naluno, Yesus ene Galili sono koongeyingo dabemiwoole oolouwolo. Oololo, ene Sayimon koneyo Enduru nguya yeyowolo. Ngu elabasa elayaga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu ene isolo si sono koongeyingomo oolongoolo, ngu koyi tewoliyo. Ene ngu ko ngu telo, iso uliyolo beye telo oluwoli.

17Ene ngundilo tetoli ngu, Yesusndo elayaga nguya ewolo. Yali ombuya, no keneloya endeyoli. Kootusina yalindo oni simoo bale yoyolo, Anutlo mandeno yoyoweloyi ngu etuyelowano. Yo, hamoo, yali iso yooteliku ngundilo oni yoyowaliwali.

18Ene ngundilo etoni, ngu naluno nangge elayagaku isolo si ngu yokolo, oololo, ene keyowoli.

19Ngu naluno, Yesusndo bodaga nguya oololo ngu, ene Yems, Yon elabasa, Sebedilo simoongo yeyowolo. Ngu elayaga nguya wanggo sanganimo isolo si yomosiyoloodoli yeyowolo.

20Yesusndo elayaga ngu yeyolo negoyelowolo. Negoyelootoni, elabasa mandeni ngu ingolo, ngulo ene awayali Sebedi enengo ko onidodo wanggono yoyokootoli, oodoyi, ene oololo, Yesus keyowoli.

Yesusndo Oni Gulano Yuka Biyomi Owewolo
(Luk 4:31-37)

21Ene Kaperniyam endemo oololo, ngu Yuda onilo Kengeyingo Nalu (Sabat) nguno ene goobooyingo ya newendemo ulo, oni simoo baleno mande wesiyolo ewolo.

22Ene ngundilo mande wesiyolo etoni, oni enengo mandeni ingolo, ngulo ene sosolewonggori. Ndatelo ngulo, enengo mandeni etuyelooteku, ngu yanggango oolengo. Yo, enengo mandeni, ngu mamana mande onilo mande etuyelootenggoku, ngundilo kini.

23Ngu naluno, oni gula goobooyingo yano oluwolo. Ngu oningga, nguno yuka biyomi newendemo oolooteku, ngundo menolo ewolo.

24Yesus Nasaret oni, ge nooleno ngano ndawuga tewelo ombute? Ge noole yombuliyelowelo ombute, bine? No ge kuli ingooteno. Ge Anutlo oni kundingiyi!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Ene ngundilo etoni ngu, Yesusndo yuka biyomingga ngu kenolo, manggaluwoolo ewolo. Ge manggoge ukingoya, ge nga oningga nga yokoya toonge!

26Ene ngundilo etoni, yuka biyomingga, ngundo mandeni ingolo, ngulo ene sodedonangge oninggaku yeni, yanggango biyomi mboolomboolo tetoni, mboologa ngundo manggalu telo, ene oningga ngu yokolo peselo toongewolo.

27Ene ngundilo tetoni, oni simoo bale bidodo soliyokolo, enengo nangge kewooloyemo mande mandelo ewolo. Ngu ndawuga? Nga mande damoni keda gula tunooteteku nga! Nga oningga, nga enengo yanggangoni ngu yanggango oolengo. Ngulo ngu, ene mete yuka biyomi mande yunootoni, enengo manggowo ingolo keyootenggolo ewolo.

28Ngundilo tetoni, ngu mandegaku, sodedonangge Galili meladodo logowoowolo.

Yesusndo, Pita Konggeyi Yomosiyowolo
(Matiyu 8:14-15; Luk 4:38-39)

29Ngu naluno, ene Yems koneyo Yon ngudodo goobooyingo ya yokolo, endesina oolelo, ene oololo, Sayimon koneyo Enduru elagado yano uwolo.

30Ene yano ulo, Sayimon konggeyi ngu yabano wetolo oodoni kenowolo. Ene sayi ulungga moondeyi gookingo ulungga tetoni, ngulo ene sodedonangge Yesusno ngulo ewolo.

31Yesusndo mandeye ngu ingolo, ngulo ene balega ngu tanggeyimo oolouwolo. Oololo, kandeyi dowoolo hooloowetoni ootookoowolo. Ene ngundilo tetoni, ngu naluno nangge, sayini kinitewolo. Kinitetoni, ngulo ngu balegaku ootookoolo, mete telo, Yesus galolo oo kalo yomosiyowolo.

Yesusndo Oni Simoo Bale Oowooyingga Yomosiyelowolo
(Matiyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

32Suwootetoni sa utoni, oni sayi oni, ko, yuka biyomimbo yoyoyingo nguya yoyolo mayewonggori.

33Ngundilo mayetoyi, ngulo endemo oni simoo bale bidodo endesina yamako dabemimo gooboongoolo, ende ndindi telo oluwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Asa, nguno Yesusndo oni simoo bale sayi oowooyingga yomosiyelolo, yuka biyomi oweyelootoni sawonggori. Ngundilo telo, ene Yesusndo oo yuka biyomi nguya mande ma ewelo, elo loogu yunoote. Ndatelo ngulo, yuka biyomi, ngundo ene ingoyingo, Anutndo Yesus suleyootoni ombuyingo, ngu ingootenggo.

Yesus Ene Galili Mela Nguno Endeyolo, Ko Tewolo
(Luk 4:42-44)

35Sengewelo tetoni, Yesus ootookoolo, ende oolelo, oni kini mela nguno toongelo, ene nguno yemboongelo oluwolo.

36Ene ngundilo yemboongelo oodoni, Sayimondo dobooguliyidodo ene erewelo sawonggori.

37Salo, oololo ene kenolo ngu, asa, ene Yesusno ewolo. Oni simoo bale bidodo ge erewenggelootenggo!

38Ngundilo etoyi, enebana gumi ewolo. Nguno yokoyi. Noole ende gidalega namoko ngano salo, nguno no Anutlo mande nguya wesiyolo ewelo no ombuwono. Ngulo damoni ngandilo: no Anutlo Mande Keda Mesalango wesiyolo ewelo ngulo ombuwonolo ewolo.

39Ngulo ngu, ene Galili mela bidodomo oololo, Yuda onilo goobooyingo yano ngu bidodomo uwolo. Nguno ulo, Anutlo mande wesiyolo elo, ene yuka biyomi nguya andangewolo.

Yesusndo Oni Gula Golimambudodo Ngu Yomosiyowolo
(Matiyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40Ngu naluno, oni gula golimambudodo ngu Yesusno ombulo sumoo elo, solengoyelo, bodowo oondookelo, Yesusno ewolo. Ge mete tetoningga ngu, no yomosinelootooga, mete tewelo ewolo.

41Yesusndo, enengo mandeni ngu ingolo, nowoondoyi ulungga teyinolo, ngulo ene kandeyi eneno yelo dowoolo ewolo. Yo, no ingooteno. Gengo sayingge kinitenilo ewolo.

42Ene ngundilo etoni, ariya, sodedonangge mambugoli goweyimo oluwoku ngu peselo kinitewolo. Ngundilo telo, ene mete tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43-44Ariya, Yesusndo mande yanggango enedodo ewolo. Ge ingondale te! Ge oni gulano nga mandega, nga ma ewelo. Kini, ge sodedonangge goobooyingo yano oolouya, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyingga, nguno gowege, ene etungo. Gowege mete tewoku ngulo ge woolo yeya, Mosesndo kuli eyingo, ngundiya te! Ngundilo tetoyi ngu, oni ene ingowanggo. Hamoo oolengo, enengo sayi ngu kinitetelo ingowanggo.

45Ene ngu oninggaku, ene mande ngu toongoolo, oololo, enengo moondeyi mete tewoku, ngulo mandeni mela bidodomo, elo endeyowolo. Ngundilo ngulo, Yesus ende bidodo newendesina tunoo ko ma uwolo. Kini, ene deguno oni kini kingo mela gumisina nguno nangge oluwolo. Ene nguno oodoni, ene oni simoo bale mela bidodomonggo eneno mayewonggori.

Mak 2

Yesusndo Oni Gula Kekandeyi Biyomi Yomosiyowolo

(Matiyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1Nalu gidega yokolo, Yesus Kaperniyam endemo ko oolouwolo. Ooloutoni, oni simoo bale, ene Yesus ya gulano oolooteku ngulo, etoyi, ingowonggori.

2Oni simoo bale oowooyingga ene ngundilo ingolo, ngulo ene oololo, Yesus oluwoku yanggakuno gooboongootoyi, ngu yanggaku ndindi tetoyi, musiyo gula ma oluwolo. Yamako dabemimo musiyo nguya ndindi tewolo. Nguno, Yesus ene Anutlo mande yunolo oluwolo.

3Mande wesiyolo eloodoni, oni gidalegado sayi oni gula yolo, Yesusno mayewonggori. Ngu oningga ngu kekandeyi bidodo bingo yelo kumoowolo. Ngundilo tetoni, ngulo oni namolayagobo ngu sayi oninggaku, yaba telo, nguno yelo, sumoolo koolowoolo mayewonggori.

4Ene onindo musiyo kuli ukingowonggo. Ngulo ngu, ene sayi oninggaku yolo, Yesus tanggeyimo uweloyi nguya kini. Ngundilo ngulo, ene ya omungo Yesus oluwokusina awuno andangelo, nguwoole ene sayi oninggaku wetoloodoni yawasadodo yeyi, Yesus tanggeyimo uwolo.

5Ene sayi oninggaku, yawasadodo yeyi utoni, Yesusndo enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu kenolo, ngulo ene ngu sayi oninggakuya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ewolo. Nangone, no gengo mbumbuwage kuli andangengunootoowe kinitetelo ewolo.

6Ene ngundilo etoni, asa, ngu naluno nguno, Moseslo mamana mandelo etuyeloyingo oni, ene nguno bibitelo oluwonggoku, ngundo nowoondoyemo ingondudu telo, ngandilo elo ingowonggori.

7Ndatelo ngulo, nga oningga, ngando ngundilo ete? Hamoo oolengo, ene Anut kootuyisina elo, yumooyinolo mande biyomi ete. Noole ingootetoku, oni gulado mbumbuwa andangeweloyi nguya kini. Ngu Anutndo nangge mete mbumbuwa andangewa!

8Ene mande ngundilo ingowonggoku, ngulo Yesus ene sodedonangge ngu ingonduduyega nowoondoyemo ngu ingowolo. Ngundilo ngulo, enebana gumi ewolo. Ndawugalo, ye ngundilo ingonduduga ngu nowoondoyemo ingootenggo?

9Nondo ndawu mandega etoowe, ngundo mande gumingga dagayeloote? Gengo mbumbuwa kinitete, ewano, bine; ngundi, ge ootookooya, gengo yawasa yoya, oolou ewano. Ndawu mandegado ngu dagate?

10No, Oni Nangoni, melako ngano yanggangonedodo onilo mbumbuwa mete andangeweloyi, ngu telo etuyelowelo, ngulo no sayi oningga ngaya eteno.

11Ge ootookooya, dikaya, gengo yaba yoya, gengo yano oolou! Ewolo.

12Ngundilo etoni, sayi oninggaku mandeni ngu ingolo, sodedonangge ootookoolo, oni simoo bale bidodo doongeyemo, enengo yaba yolo, koolowoolo oolouwolo. Ngundilo tetoni, oni bidodo soliyokolo, mboolomboolo telo, Anut bingami elo okoolo, ene ngandilo ewolo. Hamoo oolengo, noole kuli oo ngandilo ma kenoyingo! Elo ewonggori.

Yesusndo Liwayi Negongootoni, Ene Keyowolo
(Matiyu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13Ngu naluno, Yesus ene Galili sono koongeyingo tamakuli ko ooloutoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo eneno mayewonggori. Mayetoyi, Yesusndo Anutlo mande elo, nguno etuyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ngundilo telo, ene oololo, Liwayi, ngu Aripiyas nangoni kenowolo. Kenootoni, ene beye yoweloyi yano (Gabman Takis) nguno bibitelo oodoni, Yesusndo ewolo. Ge ombuya, no keneloya endeyo. Ngundilo etoni, Liwayi ootookoolo, Yesus keyolo, endeyowolo.

15Ende oololo, Liwayindo Yesus yolo, enengo yano ulo, bibitelo oo newonggori. Bobeye yoyingo oni oowooyingga, mbumbuwadodo oni oowooyingga, ko, Yesuslo sulena oni nguya Yesusndo bibitelo, oo newolo. Ngu naluno, oni oowooyingga Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo ene nguya Yesus keyolo endeyowonggori.

16Ngundilo tetoyi, Yuda oni gidalegado, Moseslo mamana mande etuyeloyingo oni, oowooyi Parisi, ngundo Yesus kenootoyi, mbumbuwadodo oniya, ko, bobeye yoyingo oniya oo netoni, yeyolo, ngulo ene Yesuslo sulena onikuno elo, sumoo ewonggori. Ndatelo ngulo, ene bobeye yoyingo oni, ko, mbumbuwadodo oni nguya oo netenggolo? Ewonggori.

17Yesus enengo mandeye ngu ingolo, enebana gumi ewolo. Oni enengombo goweyimo, sayi kini ingolo ngu, ene sayi mambu yomosiyeyingo, onino (Dokta) nguno ma oolouwanggo. Ngundilo nangge, no oni metemi, ngu yomosiyelowelo ma ombuwono. Kini, no oni mbumbuwadodo ngu yomosiyelowelo ombuwonolo ewolo.

Oowali Loogu Teweloyi, Ngulo Mande Damoni
(Matiyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18Nalu gulano, Yonlo sulena oni, ko, Moseslo mamana mande etuyeloyingo oni, oowooyi Parisi nguya oowali loogu tewonggo. Ndatelo ngulo, oowali neweloyi naluno, Anutno yemboongelo oowali ma newonggori. Asa, ngu naluno nguno, oni gidalegado ombulo, Yesusno sumoo ewonggori. Ndatelo ngulo, Yonlo sulena oni, ko, Parisi onilo sulena oniya, ngundo oowali loogu tetoyi, ene gengo sulena oni, ngando ngu oowali ma loogu tetenggo?

19Ene ngundilo sumoo elo etoyi, asa, enebana gumi ewolo. Bale kame yoweloyi naluno, dobooye ngu kenolo, oowali kalo, ngu loogu tewanggo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bine? Kini, oni mayewonggoku ngu oodoyi, ene oni oni telo, oowali ma loogu tewanggo.

20Ene kootusina, oni bale yoweloyiga ngu andangelo, enedodo nguya ma oodoni, asa, ngu naluno, ene mete oowali loogu tewanggo. Ngundilo nangge, no nenengo sulena oniya oolootetoku ngano, ene oowali ma loogu tewanggo. Ene kootusina, me onindo noyolo satoyi, asa, ene kowuli koolowootenggoku naluno, ene mete oowali loogu tewanggo.

21Oni kumba sosowoo kedaga yolo, ngundo nenggulo kulimingga ngulo wetu ngu ma ukingolo wesibiyowanggo. Ene ngundilo tetoyi ngu, asa, ngu kumba sosowoongga wetu ukingowonggoku, ngundo nenggulo ko oomboongewa. Kedaga ngundo kulimingga ngu oomboongetoni, wetu ulungga tunootewa.

22Parisi onilo mande kulimi, ngundo nolo mande keda nguya ma gooboongoowali. Ngu ngandilo, oni gulado bo nangoni kedaga si kuliminggano siliyootoni ngu, asa, ngu si kulimingga ngu oomboongelo, si bo nguya ngu biyomi yewali. Ngundilo nangge, ene bo kedaga ngu yolo, si kedanggano siliyootoyi ngu, asa, ngu siga ngu, ko boga nguya ngu gome oluwalilo ewolo.

Yuda Onilo Kengeyingo nalu Oowooyi Sabat, Ngulo Mande

(Matiyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23Yuda onilo Kengeyingo nalu Sabat gulano, Yesusndo enengo sulena onidodo nggile gula, oowooyi Wit, ko kewoolokuli endeyowonggori. Ene oololo, Wit engge gidalega andangelo, newelo yowonggori.

24Ene ngundilo tetoyi, Parisi onindo Yesuslo sulena onindo oo tewonggoku ngu yeyolo, ngulo ene Yesusno sumoo elo ewonggori. Ingo, kengeyingo naluno, oo yolo neweloyi, ngu loogu oolengo. Ndatelo ene ngundilo tetenggolo? Ewonggori.

25Ene mande ngundilo sumoo etoyi, asa, enebana gumi ewolo. Ye bine Dewitndo oo tewoku ngu mande ngu ma kandangelo ingootenggo? Ngu nalungga nguno, Dewitndo enengo onidodo oo kini, ngulo ene oodoolo kumoolo oluwonggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[26]Ngundilo telo, ngu naluno, Abayiyata ngu, ene Anutno woolo yeyingo oni, ngulo sobosobo tabango oodoni, nguno Dewitndo Anutlo goobooyingo ya newendemo ulo, ene ngu oomanongoyingo kundingiyi Anut doongeyimo oluwoku, ngu yolo newolo. Ngu oomanongoyingo ngu loogu, oni kundingiyi ngundo nangge mete newanggo. Ene Dewitndo ngu yolo, nelo, gumi enengo dobooguliyi nguya yunootoni newonggorilo ewolo.

[27]Yesusndo mande gula suleyolo ewolo. Anutndo Kengeyingo Nalu Kundingiyi (Sabat), ngundo oni hooloowetoni, ene kengelo, Anutlo ingondudu tewanggo. Anutlo Kengeyingo Nalungga, ngundo oni ma sobowoowa. Hamoo oolengo kini.

[28]Ngundilo ngulo, no Oni Nangoni, ngu Kengeyingo Nalu Kundingiyingga, no ngulo Sembuli ulungga oolooteno.

Mak 3

Nalu Kundingiyimo, Yesusndo Oningga Kandeyi Biyomi Ngu Yomosiyowolo

(Matiyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

[1]Nalu gulano, Yesus goobooyingo ya newendemo ko uwolo. Utoni, oni gula nguno oluwoku, ngu kandeyi biyomi, bingo yelo, oo ma dowooweloyi teyingongga, ngu kenowolo.

[2]Ngu naluno, Parisi oni, ko, oni gidalega nguya Yesusndo oo tewelo ingowoku, ngulo sobowoowolo. Ndatelo ngulo, ene ngu oningga, ngu nalu kundingiyimo yomosiyowa, bine; ngundi kini, bine? Ene nguno Yesusndo oningga yomosiyootoni, kenolo, ngunonggo dowoolo mamanangowelo ngulo tewolo.

[3]Yesusndo ngu oni kandeyi biyomingga nguya ewolo. Ge ootookooya, kewooloko dikaya ombulo ewolo.

[4]Yesusndo ngundilo telo, yowoolengolo, yeyolo, Parisi onino ewolo. Anutlo mamana mandedo kengeyingo nalu kundingiyi, nguno ndawu kongga tewelo ngulo ete? Noole mete oni yomosiyoweloyi, bine; ngundi, noole damoni biyomi yunowato, bine? Ngundi noole Sabatno oni hoolooweyelowato, bine;

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngundi noole oni yuleyi kumoowato, bine? Ene ngundilo sumoo etoni, ene Parisi onindo nenetelo, ene mande gumi gula ma ewonggori.

5Yesusndo yeyondandangelo, nowoondoye kenoyingo ngu, ko oo tewoku, ngulo nowoondoye ma ingowonggori. Kini, enengo nowoondoye yanggango oolengo ukingowonggori. Ngundilo tetoyi, Yesusndo sanggili telo, oni kandeyi biyomingga nguya ewolo. Kandege yoonenengo! Ngundilo etoni, ariya, ene kandeyi yoonenengootoni, kandeyi ko mete tewolo.

6Ene ngundilo tetoni, kenolo, sodedonangge Parisi oni ootookoolo, salo, Gabman onilo tabango oowooyi Herod ngulo keyimo onikuya salo gooboongoowolo. Ene nguno gooboongoolo, Yesus uleyi kumoowelo ngulo oole erewelo ngulo mande mandelo ingowonggori.

Oni Oowooyingga Oolengo Sono Koongeyingo Tanggeyimo Gooboongoowonggori

7-8Ngu naluno, Yesus, ko, enengo sulena onikudodo, ene ngu endega ngu yokolo, ene Galili sono koongeyingo tanggeyimo uwonggori. Nguno simoo bale oowooyingga oolengo Galilinonggo, Yudiyanonggo nguya, Yerusalem ende ngulo simoo bale, Idumiya mela ngulo simoo bale, Yodan sono anduloko simoo bale, Tayiya ende, ko, Sayidon endemo simoo bale oowooyingga oolengo, ngu bidodo Yesusndo ko oo tewoku, ngulo mandeni ingowelo ngulo ene mayelo gooboongoowonggori.

9Yesusndo oni oowooyingga yeyolo, enengo sulena oniya ewolo. Oni simoo bale oowooyingga oolengo oolootenggoku, ngundo no wenggelenelowanggo, bine? Ngundilo ngulo, ye wanggo gula yomosiyoya, no soboneloyi. No ngu sanganimo oolewanolo ewolo.

10Kuli oni simoo bale oowooyingga yomosiyelowoku, ngulo oni sayidodo ngu ene mayelo woologongowolo. Ndatelo ngulo, ene ingootenggoku, ngu kandeye Yesus moondeyimo yetoyi, enengo sayiye kinitewalo ingootenggo.

11Ngu naluno ngu, yuka biyomi oowooyingga oni nowoondoyemo oolootenggoku, ngundo Yesus kenolo, ene boodoo oondookelo, kiyelo, Yesusno ewonggori. Ge Anut Nangoni! Ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ene ngundilo etoyi ngu, Yesusndo mande yanggango mela yuka biyomi nguya ewolo. Ge mande elo, no Anut Nangoni elo, oni gidalegano ma yootunolo ewelo ewolo.

Yesusndo Enengo Sulena Oni Kande Elaya Kegidembolo Elaya Logoyelowolo
(Matiyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13Ngu naluno ngu, Yesus pulimo oolewolo. Ene oni gidalega enengombo ingowoku ngu, oni ngu enengo sulena oni teyi, elo yootunoyelowolo. Ene ngu oniku negoyeloyingoku, ngu eneno ombuwonggori.

14-15Ene oni kande elaya kegidembolo elaya logoyelowolo. Ngu oni ngu enedodo oluwelo, ngulo logoyelowolo. Ene ngu oni ngu suleyelootoni, toongelo, Anutlo mande wesiyolo eweloyimbolo. Ene ngu oni ngu yanggango yunolo, yuka biyomi andangewelo, ngulo ene yanggangododo yunowolo.

16-19Ene oni kande elaya kegidembolo elaya yootunoyelowolo. Sayimon oowooyi keda gula inolo, ngu Pita ewolo. Yems koneyo Yon elabasa Sebedi simoongo, Yesusndo ngu oowooyali keda gula Bowaneslo yunowolo. Ngu oowooyingga ngu damoni ngu, gusilo. Ndatelo ngulo, mandeyali, damoniyali ngu yanggango oolengo, gusilo ngundilo. Ene Enduru; Pilip; Batolomeyu; Matiyu; Tomas; Yems, Alipiyas nangoni; Tadiyas; Sayimon, nguya logoyelowolo. Sayimon oningga ngu Kenan melakonggo ombuwolo. Sayimonlo damoni ngandilo. Enengo mela ngu mela gula onindo sobowooweloyi ingonduduni kini oolengo. Yudas Isakaliyoot, ngu oningga, ngundo Yesus me oni kandeyemo yelo yootunowa.

Onindo Yesusya Biyelsebab Oowooyimo Ko Tetelo Ewonggori
(Matiyu 12:24-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20Ngu naluno, Yesus yano ooloutoni, oni simoo bale oowooyingga nguya gooboongoowolo. Ngundilo ngulo, Yesus enengo sulena onidodo oo neweloyi nalu nguya kini, ene Anutlo ko ngu nangge simoo baleno tewolo.

21Oni simoo baledo ene ngundilo kenolo ewolo. Yesus kapengo yetelo ewolo. Ngundilo etoyi, Yesus enengo konebeyibo mande ngundilo ingolo, ene yanggango yelo, Yesus yowelo ngulo ene ombuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ngu naluno nguno, mamana mande etuyeloyingo oni gidega, Yerusalemnonggo ombuwonggoku, ngundo ewolo. Mboolo biyomi tabango ulungga oowooyi Setan, oowooyi gula Biyelsebab, eneno oodoni, ene ngu yanggangomonggo yuka biyomi gidalega oweyelootelo ewolo.

23Ene mande ngundilo etoyi, asa, Yesusndo ngu oniku negoyelootoni, tanggeyimo ombutoyi, ene mande yamonggawo gidalega eneno ewolo. Ndawuga Setan, ngundo mete Setan ngu owewa?

24Ende gulananggemo oni nowoondoye ma siyelo ngu, ngu endega ngu ngundilo sugi yanggango ma oluwa. Hamoo oolengo kini.

25Ngundilo nangge, ya gulananggemo oni ngu wesowoolo elaya tunootelo, enengo nangge, ngu ebe utolo ngu, asa, ngu yano oni ngu, ene yanggango ma oluwanggo. Kini ene ya toongoolo, sungo sungo salo oluwanggo.

26Ngundilo nangge, Setando enengo nangge yuka biyomimboya ebe utolo ngu, asa, wesowoolo elaya telo, yanggango ma oluwa. Ene sodedo kinitewa.

27Oni gula ene mete oni yanggango gulalo yano kingo ulo, oo sitowini andangelo yowa, bine? Kini, ene koletelo ngu, oni yanggangongga ngu utombo gome gosiyolo yokolo ngu, asa, ene mete yanimo ulo, oo sitowini bidodo andangelo yowa.

28No yeno hamoo oolengo eteno. Anutndo ene mbumbuwa, ko, kootuyisina yumooyinoyingo mande oni simoo baledo tetenggoku, ngu bidodo ene mete andangeyunowa.

29Ene oni Yuka Kundingiyi kootuyisina yumooyinolo mande eteku, ngulo mbumbuwa ngu nangge, Anutndo ngu ma andange inowa. Kini, ataga ko kootusina nguya, ngu mbumbuwani ngu suwoo suwoo eneno sugi oluwa. Yesusndo ngundilo ewolo.

30Ngu mande damoningga nguno, simoo baledo kuli ngandilo ingolo, Yesusno yuka biyomi oolootelo ewonggori.

Yesuslo Nemi, Konebeyi
(Matiyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Ngu nalungga nguno, Yesus nemi, konedoboongo, ene Yesusno tunootelo, endesina dikalo, oni gulano Yesuslo mande soweyowolo. Yesus eneno oolenilo, ewolo.

32Ngu naluno ngu, oni simoo bale oowooyingga oolengo, ene Yesus pawangolo, bibitelo oodoyi, enenolo ewolo. Ingo, nangge, konedobooge, ene endesina dikalo, ngunonggo gengo etenggo.

33Ene mande etoyi, enebana gumi ewolo. Oone ngu namone konedoboone?

34Ene ngundilo elo, oni simoo bale pawangolo, bibiteyingo ngu, yeyondandangelo ewolo. Yo, hamoo, ene ngu nolo namone konedoboone, ene nga oni simoo bale, nolo nowoondoyemo hamoo teyingo nga ngu, ngu nguya nolo namone konedoboone.

35Yo, hamoo, simoo bale ene Anutlo ingondudu keyootenggoku, ngu ene nolo konedoboone kuwookuwoone, nanamonelo ewolo.

Mak 4

Oni Oo Yuwooyi Kono Kuliyowonggori

(Matiyu 13:1-9; Luk 8:4-8)

1Nalu gulano, Yesus ene ko telo, oni simoo bale Galili sono koongeyingo tanggeyimo, mande etuyelolo oluwolo. Nguno ngu, simoo bale oowooyingga oolengo mayelo, Yesus tanggeyimo gooboowolo. Ngulo ngu, ene wanggo gula sanganimo oolelo, nguno bibitelo, wanggo sono koongeyingo sanganimo oluwolo. Ngundilo tetoni, simoo bale ngu sono dabemimo kelidi sanganimo oluwonggo.

2Ngu naluno, ene mande mande oowooyingga oolengo mande yamonggawo nangge elo yunowolo.

3Ene mande ngandilo yunowolo. Ye ingoyi! Oni gula kono Wit yuwooyi kuliyowolo.

4Ene ngundilo kuliyootoni, Wit yuwooyi gidega ooleko soletoni, numbo mayelo nemukowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Oo yuwooyi gidalega mela gumi digidodo musiyosina solewolo. Mela nguno ulungga kini. Digi newendemo amuno mela nguya kini, digi nangge. Ngulo oo yuwooyiga ngu sodedo oolewolo.

6Ene uli ulo, mela newendemo uweloyi kini. Mela bodaga nangge ngulo ngundilo tewolo. Ene sa oolelo, kenootoni aliyewolo. Ngulo digi gookingombo tetoni, bidodo ariyelo kumoowolo.

7Oo yuwooyi gidale uto so sanggilidodo, kakali dimoo uto oo kewooloko solewolo. Kakali dimoo uto sanggilidodo oolelo, ngundo doobengolo wiliyowolo. Ngundilo tetoni, ngulo ma enggewolo.

8Ene oo yuwooyi gidalega mela gome oolengomo solewolo. Ngu oo yuwooyigaku gome oolelo, ulungga yelo, gome enggewolo. Gidalega engge onibiga kande elaya (30), gidalega engge onibi kabusa (60), gidalega engge onibi kande elaya (100) enggewonggori.

9Yesusndo oni nguya ewolo. Oni sodeyidodo ngu mande ingoya, ene gome ingonilo ewolo.

Yesuslo Damoni Ngu Mande Yamonggawo Oowooyingga Ewolo

(Matiyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10Kootusina, Yesus enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayagaku, ko, oni gidalega enedodo oolouwonggoku, ngundo nangge oluwonggori. Ngundilo oode, ene mande yamonggawo ngulo Yesus sumoo inowonggori.

11Ene sumoo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengo simoo bale soboyelooteku, ngu ye etuyelowa. Oni Anutlo mande ma ingooteku ngu, ene mande yamonggawo nangge ingowanggo.

12Ngundilo ngulo, Anutlo mande Ayisayando nguya ngandilo nakangowolo. Ene nguya doongetelo, kenowanggoku ngu, ene oo gula ma kenowanggo. Ene mande ingowanggoku ngu, ene damoni ma ingowanggo. Ndatelo ngulo, enengo damoniye biyomi ma yokolo, yowoolengootoyi, ngulo Anutndo enengo mbumbuwa ma andangewa. Ene mande nga gome ingolo, newende

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Anut inootoni ngu, asa, Anutndo oni ngulo mbumbuwa bidodo andangeyinowalo ewolo. *Ayisaya 6:*[9-10]

Mande Yamonggawo Oo Yuwooyi, Ngulo Damoni
(Matiyu 13:18-23; Luk 8:11-15)

[13]Yesusndo sulena oniya ewolo. Ye nga mande yamonggawongga ngalo mande damoni ma ingootenggo. Ngulo ngu, ye mande yamonggawo gidalega ndatelo telogo, ye damoni ingowanggo?

[14]Nga mande yamonggawongga, nga ngandilo. Ngu oningga oo yuwooyi imiteku ngu, Anutlo mande ngu oo yuwooyi ngundilo imite.

[15]Oo yuwooyi oole dabemimo soleteku ngu, oni simoo bale gidalega Anutlo mande ingootoyi, nguno nangge Setando sodedo ombulo, Anutndo mandega oni nowoondoyemo imiteku ngu, andangelo yoote.

[16]Oni simoo bale gidalega ngu Wit yuwooyi mela digidodomo soleteku ngundilo. Ene mande ingolo, sodedo yolo, ngulo ene oni oni tewonggo.

[17]Ene mande ngulo ene nowoondoyemo yanggango kini. Ngundilo ngulo, nalu bodaga nangge yanggango oodoyi, oni ene Anutlo mande uleyi uweloyi oni, ngundo oni simoo bale, Anutlo mande ingowonggoku, ngu kowuli yunootenggo. Ngundilo tetoyi, sodedo enengo nowoondoyemo hamoo ngu yokolo, ene Anut kootu inootenggo.

[18]Oni simoo bale gidega, ngundilo oo yuwooyi uto sanggilidodo kewooloko soleteku ngu, ene mande ingowonggo.

[19]Mande ngu ingolo, ene kowuli guladilo nga melangga ngalo ngu tunootetoni, nguya digi beye ulungga yowelo nowoondoye ngulo nangge hahangelo ingootenggo. Mande ebe ganagana, ko, oo gula gulalo ingondudu telo, ngu damoningga, ngundo Anut mande wiliyowa. Ngu oni simoo bale ngu, ene ma enggewanggo.

[20]Oo yuwooyi mela gomemo soleteku ngu ngandilo, ene oni simoo bale gidalega ngu, ene mande ingolo, yolo, gome dowootenggo. Ene ngandilo enggewanggo. Gidalega engge onibiga kande elaya (30), gidalega engge onibi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kabusa (60), gidalega engge onibi kande elaya (100) ngundilo enggewanggolo ewolo.

Solu Tunoo Mindingootoyi Oluwa
(Luk 8:16-18)

21Yesusndo ewolo. Oni ngu solu yolo, ombulo, kumbe newendemo yawasa newendemo nguya yewa, bine? Kini, ene tunoo mindingowa.

22Oo bidodo kombiteyingo, ngu kootusina tunootewanggo. Ene mande bidodo onindo wiliyootenggoku ngu, kootusina, solu himimo tunootewanggo.

23Oni sodeyidodo mande ingoweloyi ngu, ene komo gome ingoni. Yesusndo ngundilo ewolo.

24Yesusndo mande gula soweyolo ewolo. Mande ye ingootenggoku ngu, ye gome oolengo ingondudu teyi. Yengo damoniye koye nguya ndatelo tewanggoku ngu, ngundilo nangge, gumi yunolo, Anutndo yengo ngu suleyolo, sanganimo nguya yelo yunowa.

25Ene oni gula, enengo damoni koni gome tewaku ngu, Anutndo ngu suleyolo, gumi ulungga nguya inowa. Ene oni gula enengo damoni koni bodaga tewaku ngu, ngundilo nangge, enengo koni damoni ngu yokowaku ngu, ene komo kingo oolengo oluwalo ewolo.

Mande Yamonggawo Oo Yuwooyi Ooleweloyimbolo

26Yesusndo ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengo simoo bale soboyelooteku, ngu ngandilo. Oni gula oo yuwooyi melako kuliyoote.

27Suwoono, oningga ngu wetolo oodoni, sano ngu ene ootookoolo endeyowa. Ngu naluno nguno, oningga oo yuwooyi kuliyowoku ngu oolelo, ulungga yelo, enggewoku ngu kenolo, sobowoolo ma ingowolo.

28Mela enengombo nangge koyi tetoni, oo yuwooyiga ngu mbongeyi tunootelo, oolelo, ngu uyi yelo enggewa.

29Kootusina, oo enengo nalu tunootetoni ngu, oo sembuligakundo duge dowoolo, ngundo koyi telo, engge yowalo ewolo.

De Gula Oowooyi Mastet, Ngu Yuwooyi Ngulo Mande

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Matiyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

30Yesusndo ewolo. Noole Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengo simoo bale soboyelooteku ngu, noole ndawuga bungomo kilalongo tewato? Noole ndatelo mandegano ooga bungomo kilalongo mande tewato?

31Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengo simoo bale soboyelooteku, ngu Mastet yuwooyi ngundilo. Ngu de gula oowooyi Mastet, oo yuwooyi gidalega ngu bobodi, ene Mastet yuwooyi ngu buka tanggooli ngundilo, kondibo bobodi oolengo.

32Oo ngu milo yokootoni, enengombo oolelo, ulungga oolengo yete. Ene oowali gidalega kono ngu bidodo dagayelolo, enendo oolelo, de ulungga yewa. Enengo de kandeyi ulungga yelo, yongeyi tetoni, numbo nguno bibitewanggolo ewolo.

Yesus Mande Yamonggawo Nangge Wesiyolo Ewolo

(Matiyu 13:34-35)

33Yesusndo mande yamonggawo oowooyingga oni simoo baleno ngandilo wesiyolo ewolo. Oni simoo bale ingonduduno ingoweloyi logoyimolo ewolo.

34Ene mande gula tunoo oni simoo baleno ma wesiyolo ewolo. Kini, ene mande yamonggawo nangge wesiyolo ewolo. Nalu gula oni simoo bale ma oodoyi, nguno enesu nangge sulena oniya nangge oode, asa, nguno ngu, ene mande yamonggawo ngulo damoni wesiyolo ewolo.

Yesusndo Doogo Ulungga Kenolo Etoni Imakewolo

(Matiyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35Ngu sangga ngu suwootetoni, Yesusndo enengo sulena onikuya ewolo. Noole Galili sono koongeyingo anduloko ulelewatolo ewolo.

36Ene ngundilo etoni, ngulo Yesuslo sulena oni ngundo ene oni simoo bale ulungga ngu yoyokolo, ene Yesus bibiteyingo wanggogakuno oolewolo. Oolelo, ene Yesus nguya yolo, Galili mela anduloko ulelewonggori. Uleletoni, wanggo gidalega nguya ene keyelolo ulelewonggori.

37Uleletoyi, ngu naluno nangge, doogo ulungga oolengo tunootewolo. Ngundilo tunootelo, wendeyi yowoolalingolo, dookelo, sono wanggo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

newendemo nguya uwolo. Ngulo ngu, wanggogaku sonombo koongelo, manggowoomo oolewelo tewolo.

38Ene ngundilo tetoni, ene Yesus ngu wanggo timbuyisina oode, ene nguno tabadudu gula sanganimo welewolo. Wetoloodoni, ene yokutuwoolo mande yanggango ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, noole oonatewelo tetetoku nga! Ge bine ma ingoyingo? Ewonggori.

39Ene ngundilo etoyi ngu, asa, Yesus ootookoolo, doogogaku kenolo, elo, sono koongeyingongga nguya ewolo. Ge imakeya, tolige ootoo! Ngundilo etoni, sodedonangge, doogo kinitetoni, sononggaku nguya bodaga ma ikakootewolo.

40Ene ngundilo tetoli, enengo sulena oniya ewolo. Ye sosoletenggo? Ndatelo ngulo, ye nowoondoyemo hamoo kinilo? Ewolo.

41Ene ngundilo etoni, ene sosoleyingo ulungga telo, enengo nangge enengo kewooloyemo mandelo ingolo ewonggori. Nga oningga nga, ngu oone? Ene mande nangge etoni, ngulo doogo, sono nguya, enengo mandeni ingootelilo ewonggori.

Mak 5

Yesusndo Mboolombo Yoyingo Oni Gulano, Enengo Yuka Biyomidodo Oluwonggoku, Ngu Oweyelowolo

(Matiyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

1Yesusndo enengo sulena oniya, Galili sono koongeyingo sagi gidalesina mela gula, oowooyi Gerasin, nguno tunootewonggori.

2Ene tunootelo, wanggo yokolo, sakiko sodedonangge oolewonggori. Ooletoyi, oni gula mboolombo yoyingo oningga nguno oluwolo. Ene nguno ootoolo, ngunonggo ene oni kumooyingo yoyeyingo melewoole bulibali endeyololuwoku, ngundo ombulo, Yesus kenowolo.

3Oningga ngu oni melewoole wetolo, endeyolo oluwolo. Oodoni, ene oni gulado nguya ene uto yanggayanggango gula, oowooyi (sen), ngundo gosiyoweloyi nguya ereremo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ngundilo ngulo, nalu oowooyingga uto gula, oowooyi sen, ngundo kekandeyi gosiyootoyi ngu, nguya oomboongeloluwa. Ndatelo ngulo, ene oni yanggango oolengo. Ngulo ngu, oni gulado ene dowoolo, gosiyoweloyi nguya ereremo kini.

5Ngundilo ngulo, ene suwoo sa ngu bidodo oni yoyeyingomo ko mela pupulimo nguno nangge oluwolo. Nguno ootoolo, ene ki manggalu telo, digi kuningo ngu yolo, ngundo enengo moondeyi doongoolo oluwolo.

6Ene Yesus yowoko oodoni kenolo, ene kendutelo, ombulo, Yesusno penggootewolo.

7-8Bogoomootoni, Yesusndo enedodo ewolo. Ye oo yuka biyomi, ye nga oningga nga, yokoya sayi! Elo ewolo. Ene ngundilo etoni ngu, asa, oo yuka biyomingga, ngundo manggalu ulungga oolengo telo ewolo. Yesus, ge Anut awuno oolengo ngulo Nangoni. Ge ndatelo no tenunowa? Ge hamoo oolengo Anut awuno oolengo ngu oowooyimo, ge hamoo eya. Ge no ogingoyingo ma nunololuwelo ewolo.

9Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo ene sumoo inowolo. Ge oowoongge ndatelo? Etoni, enebana gumi ewolo. No oowoone me oni (Ami). Ndatelo ngulo, damoni ngu noole me oni oowooyingga oolengo! Ewolo.

10Ngu oomboolo biyomingga, ngundo solengoyelo, sumoo sumoo inolo ewolo. Ge noole nga oomboolo nga oweyelootoyi, noole mela gulano ma sawatolo ewolo.

11Ariya, mela puli bodaga namoko nguno, bo oowooyingga oolengo nguno oo nelo oluwonggo.

12Oomboolokundo Yesusno sumoo ewolo. Ge mete bine noole suleyelootooga, bo kewooloyemo oolouwato. Noole mete ene nowoondoyemo umukowatolo ewolo.

13Yesusndo melamboolokulo mandeye ngu ingolo, gumi ewolo. Ye mete ngundiya teyilo ewolo. Etoni ngu, asa, oomblooloku ngu oninggaku yokolo, ene oololo, bokuno newende uwonggori. Ngu bo oowooyingga (2,000)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolengo. Bo ngu yanggango oolengo kendutelo oololo, ulo, mela biyomimo solelo ngunonggo sono koongeyingomo umukowonggori. Boku sono koongeyingo newendemo ulo, ene sono nelo kumoomukowonggori.

14Bo ene sono nelo kumootoyi, bo ngulo sobosoboku ngu kenolo, ngulo ene salo, ngu mandegaku yolo, ende ulunggakuno ulo, ende bobodimo nguya oolouwonggori. Ene ngundilo tetoyi ngu, oni simoo bale oowooyingga ombulo, ngu oogaku kenowonggori.

15Ene Yesusno mayelo, kuli mboolombo yoyingo oninggaku, ngu kenowolo. Kuli oomboolo oowooyingga eneno oluwonggoku, ene ataga ngu, ene kumba yemulo, enengo ingondudu nguya himi yelo, ene metemi bibitelo oluwolo. Ngundilo oodoni, oni simoo bale ngu kenolo, ngulo ene sosoleyingo ulungga tewolo.

16Ngundilo ngulo, oni ngu oo ngu kenoyingokundo, oni sungokuno ngu oo tunootewoku, ngulo mandeni ewolo. Kuli, oo yuka biyomi ngu oningga nguno oluwoku ngulo, ko, bokulo mande nguya wesiyolo ewolo.

17Oni simoo bale mande ngu ingolo, ngulo ene Yesusno ombulo, mande yanggango elo, eneno sumoo sumoo ewonggori. Ge komo nga melangga nga yokoya, mela sungomo toongelo ewonggori.

18Ariya, ene ngundilo etoyi ngu, Yesus ene wanggo sanganimo oolewolo. Ooletoni, ngu oo yuka biyomi oluwokuno oninggaku, Yesusno sumoo sumoo inolo ewolo. No nguya geya sawalo ewolo.

19Etoni, ene Yesusndo gumi ewolo. Kini, ge gengo dobooguligemo oolou! Anut Oo Sembuli, ngundo oo bidodo gengo nowoondoyi telo, oo tewoku, ngulo ge mete eneno wesiyoyalo ewolo.

20Ariya, ene ngundilo etoni ngu, ngu oninggaku oololo, mela oowooyi Dikapolis, nguno ende kande elaya oluwolo. Ngu endemo nguno, Yesusndo eneno oo tewoku, ngulo mande damoni wesiyolo ewolo. Ngulo ngu, oni simoo bale ngu oo ngulo ingondudu ulungga tewonggo.

Yesusndo Yayiras Namboni Yokutuwoolo, Bale Gula Nguya Yomosiyowolo
(Matiyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Nalu gulano, Yesus wanggo sanganimo ko oolelo, Galili sono koongeyingo anduloko ko ulelewolo. Ngu naluno, oni simoo bale oowooyingga oolengo mayelo, Yesus sono koongeyingo tanggeyimo oluwokuno nguno enedodo gooboongoolo oluwonggo.

22Ngu naluno nguno, Yuda onilo goobooyingo ya ngulo oni tabango gula, oowooyi ngu Yayiras, ngu Yesus kenolo, ombulo, tanggeyimo bodo oondookelo, penggootelo, sumoolo ewolo.

23Nenengo nambone bodaga komo kumoowelo teteku nga! Ngulo ngu, ge ombuya, kandege eneno yetooga, ene ma kumoowelo, mete tenilo ewolo.

24Yesusndo, enengo mandeni ngu ingolo, ngulo ene Yayirasya ooloutoli, oni simoo bale oowooyingga Yesus pawangolo, moguluwoolo, keyolo oolouwonggori.

25Ariya, bale gula nguya ooloote. Ene suwoo suwoo kombolo sayi yambiyootelo ooloote. Ngu balega ngu mooma nalu kande elaya kegidembolo elaya oluwolo.

26Sayi mambu yomosiyoyingo oni (Dokta), oni oowooyingga oolengo yomosiyootoyi, sayi ma yokowolo. Ene ogingoyingo ulungga ingololuwolo. Ngu balega ngu, enengo beye bidodo oni yomosiyoyingo (Dokta) onino yokololuwolo. Ene enengo sayini ngu bodaga ma yokowolo. Kini, enengo sayini ngu ulungga tunootewolo.

27Ngu balega ngu Yesuslo mande binga ingowolo. Ngulo ngu, ene mayelo, Yesus tanggeyimo, oni simoo bale ulungga, ngu kewooloyemo, ene nguya, nguno oluwolo. Ene Yesus kootusinanggo ombulo, kandeyi enengo nenggulonimo yewolo.

28Ndatelo ngulo, balega ngu ingowolo. No kandene enengo nenggulono yetoowe, ngulo sayine yokootoni, no mete tewano.

29Ngundilo elo ingootoni, asa, sodedonangge, enengo daloninggaku soli yewolo. Enengo goweyimo ingootoni, ngu enengo sayinggaku, ataga kinitetelo, ingowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Ene ngundilo tetoni ngu, Yesusndo ngu ingowolo. Nenengo yanggangone gidega no noyokolo toongete. Ngundilo ingolo, oni simoo bale kewooloyemo yowoolengolo sumoo ewolo. Onendo nolo towi nenggulonemo kandeyi yetelo? Ewolo.

31Ene ngundilo sumoo etoni, Yesuslo sulena onindo gumi ewolo. Ge keno! Oni simoo bale ulungga oolengo, ge woologogelootenggo. Ndatelo ngulo ge ngandilo ete? Onendo nono kandeyi yetelo? Ewolo.

32Yesusndo ngundilo elo, doongetelo endeyowolo. Ene ngu oningga ngu kenowelo, onendo ngu tete.

33Ene ngundilo tetoni ngu, asa, ngu balega sayini yokowoku, ngu ingowolo. Oo ngu enendo tewokulo, ene sosolelo, mboolo utolo, ombulo, Yesus tanggeyimo penggootewolo. Ngundilo telo, Yesusno oo bidodo tewoku, ngu yootunolo ewolo.

34Ngundilo ngulo, Yesusndo eneno gumi ewolo. Nambone, gengo nowoondoge hamoo teyingo, ngundo goyeni, mete tete. Ge oolouya, gengo nowoondoge ngu mete imakeyingomo olini. Gengo sayinggega ngu mete kinitetelo ewolo.

35Ariya, Yesus mande etoni, Yuda onilo goobooyingo yalo oni tabangongga ngulo yanonggo ko onikundo ombulo ewonggori. Gengo namboge ngu kuli kumoowolo. Ngundilo ngulo, ge ndawugalo Oo Etuyeloyingo Oni ko ulungga inowalo? Ewonggori.

36Yesusndo ngu mandega etenggoku, ngu sodeyibo ingowelo ma ingowolo. Kini, Yesusndo goobooyingo yalo oninggakuya ewolo. Ge ma sosolewelo. Ge gengo ingondudu ngu, hamoo tenilo ewolo.

37Ene ngundilo elo, oni simoo bale ene keyolo, ya newendemo ma uwelo, elo loogu tewolo. Ene Yesusndo Yems, Yon elabasa, Pita ngu oni kabusaga ngu nangge yoyolo, ya newendemo uwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Ene Yayirasndo yano ulo, Yesusndo yeyoyingo ngu, oni bidodo mayelo, Yayiraslo ya newendemo ulo, Yayiras namboni bingomo sendo mogulu ulungga tetoyi, ngu yeyowolo.

39Yesus yeyolo, ya newendesina ulo ewolo. Ndawugalo ye sendo mogulu gilitaka ulungga tetenggo? Nga bale buniyongga nga, ngu ma kumoowolo. Ene wetolo, kapengoyelo ooloote.

40Yesusndo ngundilo etoni ngu, asa, oniku ngu ingolo, ngulo ene yumooyinowonggori. Ene ngundilo tetoyi, ene Yesusndo oni simoo bale bidodo keyoyelootoni, endesina oolewolo. Eweyi, nemi Yesus enengo sulena oni kabusaga ngundo nangge Yesusndo onibi yeyingo ya guminggakuno uwonggori.

41Ngu naluno ngu, Yesus bale buniyonggaku kandeyi dowoolo, enengo mandenonggo ewolo. Talita kumilo ewolo. Ngu mandega, ngulo damoni ngu ngandilo. Bale buniyo no geya eteno. Ge ootookoolo ewolo.

42Ene ngundilo etoni ngu, ariya sodedo oolengo, ngu bale buniyonggaku ootookoolo, oololo, ombulo, tewolo. Bale buniyo, ngulo moomani, ngu kande elaya kegidembolo elaya (12). Oniku oo ngu kenolo, ngulo ene soliyokowonggori.

43Asa, Yesusndo mande yanggango enedodo elo ewolo. Ye nga ooga ngalo oni gulano hamoo oolengo ma ewelo. Ene ataga ye oowali gula yoya, nga bale buniyongga, nga inootoyiga nenilo ewolo.

Mak 6

Nasaret Oni Yesus Kootu Inowonggori

(Matiyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

1Ngu naluno ngu, Yesus ngu endega ngu yokolo, ene enengo ende damonimo oolouwolo. Enengo sulena oni kilalongo nguya, ene keyolo oolouwonggori.

2Yudalo Kengeyingo nalu Sabatno, ene goobooyingo yano ulo, oni simoo baleno Anutlo mande etuyelo ewolo. Oni oowooyingga enengo mande ingolo, soliyokolo ewonggori. Nga oningga nga, ndanonggo nga mandega nga yowo?

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ngu ndatelo ingonduduga, ngunonggo ene damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu ngundilo tete?

3Ngu oningga ngu, ya yeweloyi oni nangge. Ene Mariya nangoni. Ene ngu Yems, Yosis, Yudas, Sayimon ngulo baye. Ngulo kuwookuwooye ngu, nooledodo oolootetoku nga, ngundilo elo ewonggori. Ngundilo ngulo, ene Yesusya nowoondoye biyomi ingowonggori.

4Yesusndo enengo mandeye ngu ingolo, ngulo enedodo gumi ewolo. Anutlo ingondudu eyingo oni, ngu ende sungomo oowooye bingamidodo oluwa. Ene enengo ende damonimo, enengo sowenimo, enengo ya goboolo onino ngu, ene oowooyidodo ma tewa.

5Ngundilo ngulo, ene ngu endega nguno, damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, oo ngu ma tewolo. Kini, ene sayi oni gulanangge nanggemo kandeyi okoolo yomosiyelootoni, mete tewonggori.

6Ene oni simoo bale Yesusno nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngulo Yesusndo ngu oni ngulo ene ingondudu ulungga tewolo.

Yesus Ene Sulena Oni Kilalongo Kande Elaya Kegidembolo Elaya, Ngu Ko Yunowolo

(Matiyu 10:5-15; Luk 9:1-6)

7Ariya, ngu naluno, ene oololo, ende sungomo nguno endeyolo, oni simoo baleno Anutlo mande elo etuyelolo, enengo sulena oni kilalongo kande elaya kegidembolo elaya, ngu negoyelootoni ombuwonggori. Ombutoyi, ene ela elaya suleyelootoni sawonggori. Yesusndo ene yanggango yunowolo. Ngu yanggangongga ngu yuka biyomimbolo andangeweloyi ngulo yanggango yunowolo.

8Yesusndo ko oniya mande yanggango oolengo ewolo. Ye oomanongoyingo, siyaki, beye, oo ngu bidodo ma yowelo. Usutoko nangge yoya sayi.

9Ye towikumba elaya ma yowelo. Towi gulanangge nguya, keye goweyi nangge, keye elaya elaya doobengoya sayi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ye ende gulano uya, oni gulado yeyolo, oni oni telo, yoyolo, enengo yano utoningga ngu, asa, ngu yanggano nguno nangge oodega ngu, saweloyi naluno ootookooya sayi.

11Ene ende gidalegano satoyiga, ene ye ma yoyoya, enengo yano ma uya, ko yengo mande nguya ma ingootoyiga ngu, asa, ye mete ngu endega ngu yokoya sayi. Saweloyi naluno ngu, ye keyemo gugukakawu oolooteku, ngu endega nguno yonggulumooya sayi. Ngundilo tetoyi ngu, asa, enengo damoniye biyomi yeno tewonggoku ngu eneno sugi sugi oluwalo ewolo.

12Ariya, ene ngundilo etoni, sulena oni kilalongo sawonggori. Salo, Anutlo mande oni simoo bale nowoondoye yowoolengoweloyi, ngu wesiyolo ewonggori.

13Ene yuka biyomi oowooyingga oweyelolo, bo ulumi sayi onino yelo, sayi oni oowooyingga moondeye dowoolo yomosiyelootoyi, mete tewonggori.

Yon Sonoyeloyingo Oningga Ngu Kumoowolo

(Matiyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

14Herod ngu Rom Gabman oni, ngundo Yudiya melako simoo bale ngulo sobosobo koleteyingo oluwoku, ngundo Yesuslo mande binga ngu ingowolo. Yesuslo oowooyi mela bidodo pawangootoni, simoo bale gidalegado ngu ingolo ewonggori. Sonoyeloyingo Oni Yon, ngu melenonggo ko ootookoote. Ngundilo ngulo, ene mete oo sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu teweloyi, ngulo yanggangoni ulungga kandeyimo tunootetelo ewolo.

15Ngundilo etoyi, gidalegado ewonggori. Ngu Ilayisa ewonggori. Gidalegado ewonggori. Ngu Anutlo Ingondudu Eyingo Oni, kulimiku gulalo ewonggori.

16Ngundilo ngulo, Herodndo Yonlo mandeni etoyi, ingolo, enebana ewolo. Yon ngu, kuli nondo bungeyi toongoowolo. Ehe! Ene ataga ko ootookooteku ngu! Elo ewolo.

17Herodlo sosoleyingo ngulo damoni ngandilo. Kulimi, Herodndo koneyo Pilip baleyi yakakayi yowolo. Balega ngu oowooyi Herodiyas. Yondo Herod elambalisa ngulo mbumbuwayali yootunolo mamanayelowolo. Ngundilo mamanayelootoni ngu, asa, Herodiyasndo Yonya sanggili ulungga telo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Herodno ewolo. Herodndo enengo mandeni ngu ingolo, ngulo ene enengo sulena oni suleyelootoni, oolelo, Yon dowoolo, utombo gosiyolo, ya biyomimo yewolo.

18Kuli, Yondo Herodya ewolo. Ge konege baleyi yooteku ngu, Anut doongeyimo ngu, ge damoni biyomi tewolo ewolo.

19Ngulo ngu, Herodiyas Yonya biyomi ulungga ingowolo. Ene Yon uleyiga kumoonilo ingowolo. Ene Herodndo ngu Yon uleni kumoowelo, ma ingowolo.

20Ndatelo ngulo, Herod ene Yonlo sosolelo ingoote. Yon ngu Anutlo oni nenengo ootoolo, kundingiyi oluwolo. Ngulo ngu, ene gome sobowoowolo. Nalu oowooyingga, Herod ngu Yonlo mandeni gome ingowelo ingolo, ene ngulo ingondudu kowuli ulungga tewolo.

21Kootusina, Herodiyas oole ngandilo erewewolo. Herod enengo nalu nemimbo yomoowoolo nalu ngulo ingondudu tewelo ngulo ene oo simbo ulungga kawolo. Nguno ngu, me oni tabango ululu, enengo Gabman oni tabango ululu ngulo nguya, Galili melako oni tabango ngu nguya mayelo gooboongoowolo.

22Ngu naluno nguno, Herodiyas namboni, ngundo ya newendemo ombulo, ngu gome oolengo kunowolo. Herodiyas nambonimbo yambono gome kunootoni, ene ngulo gome ingowolo. Ngundilo ngulo, Herodndo bale buniyongga nguya ewolo. Ge oo gulalo ingoya ngu, ge nono e! Ngundilo tetoyi, hamoo oolengo, no gunowanolo ewolo.

23Herod ene solumimonggo hamoo oolengo, ko ewolo. Ge komo nono oo gula nuno, ewaku ngu, no hamoo gunowano. Ge nolo mela oo sitowine nga kewoolo wesowooya gidale no nuno, elo ewaku ngu, ariya, no mete ngundilo telo gunowanolo ewolo.

24Ngundilo etoni, balegaku mandeni ngu ingolo, ngulo ene endesina oolelo, nemimo sumoo ewolo. No ndawugalo ewano? Etoni, nemimbo gumi eyingo, Ge Sonoyeloyingo Oni, Yon, ngulo tabangombolo e! Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Ariya, bale buniyonggaku nemimbolo mandeni ngu ingolo, ngulo ene sodedo ko ombulo, Herodno ewolo. No Yon tabango yowelo ingoote. Anangu, ge Yon tabango toongooya, koondo samayi gulano yeya, yoya, ombuya, nonunolo ewolo.

26Ariya, Herodndo mandeni ngu ingolo, ngulo ene newende ngu kowuli ulungga ingowolo. Ndatelo ngulo, ene kuli mande yanggango solumimonggo oni doongeyemo elo gosiyowolo. Ngundilo ngulo, ene bale buniyo ngulo mandeni ngu ma yokowa.

27Ariya, ngundilo ngulo, Herodndo me oni gula suleyootoni, ya biyomimo oololo, Yon tabango toongoolo, yolo ombuwolo.

28Toongoolo, koondo samayi gulano, Yon tabango yelo, yolo, ombulo, Herod inootoni, ngundo bale buniyonggaku inowolo. Bale buniyongga, ngundo yolo, oololo, nemi inowolo.

29Ngundilo tetoni, Yonlo sulena oni mande binga ngundilo ingolo ngu, asa, ene ombulo, Yon bingo yolo, salo melengoowonggori.

Yesusndo Oni Simoo Bale Oowooyingga Oolengo (5,000) Oowali Yunowolo

(Matiyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Yon 6:1-13)

30Ngu naluno nguno, Yesuslo sulena oni kilalongo ko mayelo, Yesusno gooboongoolo, simoo baleno ko tewonggoku ngulo mandeni Yesusno wesiyolo ewonggori.

31Ngundilo telo, Yesusndo sulena onikuya ewolo. Oni simoo bale oowooyingga oolengo oololo, ombulo tetoyi, ngulo noole oo ma newato. Ariya, sodedonangge, noolengo nangge mela gula oni kini nguno salo, noole bodaga kengewatolo ewolo.

32Etoni, ngulo ene wanggo yolo, mela gula oni kini nguno sawonggori. Enesu nangge sulena oniya nangge sawonggori.

33Ene oni simoo bale oowooyingga oolengo yeyolo ingowolo. Ngulo oni simoo bale oowooyingga endeni endeni bidodo kendutelo, ngu mela gidalesina nguno ene nguya salo, ene koletelo, Yesusno tunootewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Ene Yesus oololo, sono dabemimo mayelo, wanggo gosiyolo, oni simoo bale oowooyingga yeyowolo. Ngulo ene nowoondoyi yunolo ingowolo. Ngu oni ngu Sipsip sobosobo kinilo ingowolo. Ngulo ngu, Yesusndo mande damoni yelo, mande oowooyingga oolengo elo etuyelowolo.

35Ngundilo telo oodoyi, sa uwelo tetoni, Yesuslo sulena oni Yesus tanggeyimo ombulo ewonggori. Nga melasina ngano oni kini. Ngundilo ngulo, nalu kiniteteku nga.

36Ge oni simoo bale nga suleyelootooga sayi. Ene mete ende namoko namoko ngano salo, nguno ene oowali uliyowanggolo ewonggori.

37Ene ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Yendo oowali yunowanggo. Etoni, enengo sulena oni enebana gumi ewonggori. Ge, bine, noole oolouya, digi doobeno nangge onibigado (Kina 200) oomanongoyingo uliyoya yunowootolo? Ewonggori.

38Ene ngundilo sumoo etoyi ngu, asa, Yesus enebana gumi ewolo. Ye oomanongoyingo ndatelo? Ye oolouya kenoyilo ewolo. Etoni, ene oololo, kenolo, gumi ewonggori. Noole oomanongoyingo kandegula, ko, iso elaya nangge oolootelo ewonggori.

39Ene ngundilo etoyi, Yesusndo enedodo gumi ewolo. Oni simoo bale ene mete tambuyi tambuyi so metemimo nguno bibiteyilo ewolo.

40Ariya, oni bibitewonggoku ngu, wata oowooyingga onibi elaya kande elaya (50), wata oowooyingga onibi kandegula (100), ngundilo bibitewonggori.

41Ene ngundilo bibitetoyi ngu, ariya, Yesus ene ngu oomanongoyingo kandegula, ko iso elayaga ngu yolo, ene Sambono doongetelo, Anutno esetelo yemboongewolo. Yemboongelo yokolo ngu, ene oomanongoyingo oososowoolo, sulena oni kilalongo yunootoni, ngundo oni simoo bale bayetelo yunowolo. Iso elayagaku nguya ngundilo nangge tewolo.

42Ngundilo tetoyi, oni bidodo netoyi, useye ndindi tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43Oni simoo bale oo ngu netoyi, oomanongoyingo sosolango, iso sosolango nguya oliyingoku, ngu gooboongoolo, si kande elaya kegidembolo elaya (12) siliyootoyi, si manggowoomo oolelo angewolo.

44Oni ngu oomanongoyingo neyingo, simoo nangge oowooyingga oolengo (5,000).

Yesusndo Galili Sono Koongeyingo Sanganiwoole Endeyowolo
(Matiyu 14:22-23; Yon 6:15-21)

45Kootusina, Yesusndo enengo sulena oni kilalongoku eririyelolo ewolo. Ye sodedo wanggo sanganimo ooleya, ye koleteya Galili sono koongeyingo andu, Betsayida mela gidalesina ooloutoyiga, nobana oni simoo baleno etoowe, satoyigo oolouwanolo ewolo.

46Ene ngundilo elo, oni simoo bale suleyelootoni, satoyi, Yesus enesu nangge mela pulimo oolelo, nguno Anutno yemboongewelo ngulo ene oluwolo.

47Suwootetoni, wanggo sono koongeyingo kewooloko oodoni, Yesus enesu nangge puli bodaga nguno yemboongelo oluwolo.

48Ngu naluno ngu, doogo ulungga oolelo, ngundo wanggo wenggelenggereyelowolo. Ngundilo tetoni, ene de sosimbo sono sanggawelo wanggo woosoolo oolouweloyi, ko yanggango oolengo teloluwonggo. Sengewelo mela wendooketoni, ariya, Yesus ene Galili sono koongeyingo sanganiwoole kewoongolo, enengo sulena onino oololo, dagayelowelo tewolo.

49Enengo sulena onikundo Yesus kenootoyi, Galili sono koongeyingo sanganiwoole kewoongolo, eneno oolouwolo. Ooloutoni, sulena onindo Yesus kenolo, oo gabo elo ingolo, ngulo ene ki manggalu ulungga tewonggori.

50Oni bidodo ngundilo telo, kenolo, sosoleyingo ulungga tewonggori. Ngundilo ngulo, sodedonangge, Yesusndo enedodo mandelo ewolo. Ye nowoondoye yanggango yeyi. Nondo nangge ombutenoku nga! Ngulo ye ma sosolewonggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51Ngundilo elo, Yesus wanggo sanganimo ooletoni, ngu naluno nangge, doogogaku kinitewolo. Ngundilo tetoni, nowoondoye sosolelo, ingondudu ulungga oolengo tewonggori.

52Ndatelo ngulo, Yesusndo oomanongoyingongga oni simoo bale yunowoku, yanggangoningga ngulo ma ingondudu tewolo. Kini, enengo nowoondoye ukingowonggori.

Yesusndo Genesaret Melako Sayi Oni Oowooyingga Yomosiyelowolo
(Matiyu 14:34-36)

53Ene Galili sono koongeyingonggaku usowoolo, mela oowooyi Genesaret, ngu gidalesina mayelo, wanggo gosiyowonggori.

54Ene wanggo yokootoyi, sodedonangge oni simoo bale Yesus kenolo, ene ingowonggori.

55Ngundilo ngulo, oni sodedonangge ende gulasina gulasina kendutelo salo, ene sayi oni yoyolo, Yesus ndano oolooteku, nguno mayewonggori.

56Yo, hamoo, ende bobodi, ende ululu, ndawu melanggasina Yesus tunootetoni ngu, asa, ene sayi oni ende kewoolokono yoyewonggori. Ene ngundilo telo, Yesusno sumoo sumoo elo, inowonggori. Ndatelo ngulo, sayi onindo nangge kandeye Yesusndo nenggulo dabemisina yetoyi ngu, asa, sayi oniku bidodo mete temukowonggori.

Mak 7

Anutlo Mamana Mande, Ngundo Yuda Onilo Osisambayebolo Mamana Mande, Ngu Dagate
(Matiyu 15:1-9)

1Moseslo mamana mande sobowooyingo oni, ngu oowooyi Parisi oni gidalega, ko, mamana mande etuyeloyingo oni gidalega, ngundo Yerusalemnonggo ombulo, Yesusya gooboongoowonggori.

2Ene Yesuslo sulena oni gidega kandeye ma sonowoolo oo dowoolo, netoyi yeyowonggori. Parisi onindo yeyolo, ngulo ene nowoondoye kowuli yelo ewonggori. Noolengo osisambanayimbolo damoni ngundilo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3(Parisi oni, Yuda oni bidodo, enengo osisambaye damoniye keyelolo, kandeye gome ma sonowoolo ngu, asa, ene oo ma dowoolo newanggo.

4Ngundilo nangge, ene oo uliyoweloyi musiyomo salo, ngunonggo mayelo ngu, ene kandeye ma sonowoolo ngu, asa, ene oo ma newanggo. Ene osisambaye mamana mande oowooyingga damoni gidalega nguya keyolo, ngulo ene sono toba, kumbe, koondo, oo ngu bidodo ngu damoningga ewoku, ngu keyolo sonowoowonggori.)

5Ngundilo ngulo, Parisi oni, ko, mamana mande etuyeloyingo onikundo Yesus sumoo inowonggori. Ndatelo ngulo, gengo sulena oni, ene osisambalo damoni ngu ma keyootenggo? Enengo kandeye ngu sugabododo oo dowoolo netenggo. Noolengo osisambanayimbolo damoni yombuliyootenggolo ewonggori.

6Ene ngundilo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Anutlo Ingondudu Eyingo Oni Ayisayando yeya mebuye sangala nakangowolo. Ene mande ngandilo nakangowolo. Ngu oni gidalega ngu, ene kingo manggoyemonggo no bingaminelo okootenggo. Enengo nowoondoyemo biyomi ingootenggoku, ngu damoniyemonggo tunoo etuyelootenggo.

7Ngulo ngu, ene kingo nono yambo mande tetenggo. Ene onilo mamana mande nangge oni simoo baleno wesiyolo etuyelootenggoku ngu, ngundilo ngu ebe ganaganalo ewolo. Noole Anutlo mande nangge wesiyolo etetolo ewolo. Ayisayando ngundilo nakangowolo. *Ayisaya 29:13*

8Yesusndo ewolo. Ye Anutlo mamana mande ngu andangelo yokolo, ye onilo damoniye ngu nangge, yanggango gome dowootenggolo ewolo.

9Yesusndo mande gula soweyolo ewolo. Yengo ingonduduye yowoolalingoweloyi oni, Anutlo mamana mande ngu andangelo yokowelo, gome ingootenggo. Yengo damoniye ngu nangge keyootenggo.

10Kulimi, Mosesndo Anutlo mamana mande nguno ewolo. Ge mete gengo awanangge manggowo keyo. Oni gula enengo eweyi nemimboya mande biyomi elo ngu, asa, ene hamoo oolengo udoyi kumoowa. *Kisim Bek/Eksodas 20:12*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ye Anut kootu inolo, ngandilo etenggo. Oni gulado bobeye oododo eweyi nemi hoolooweyeloweloyi, ene eweyi nemi elayagakuya elo ewa. Nga bobeyega nga ngu, no Anut inowelo yewanolo ewolo.

12Ene ngandilo etenggoku, damoni nenengo kini ewolo. Ariya, eweyi, nemi yomosiyoweloyi damoni ngulo gome ma ingootenggoku, ngulo ye ganayeloya, eneno etoyiga ene ingoyi. Ngu damoningga tetenggoku, ngu gome oolengolo ewolo.

13Ngulo ngu, ye damoni osisambayemonggo yoyingo ngu keyootenggoku ngu, ye Anutlo mande ngu yeyi, kingo oo ngundilo tetenggo. Ye damoni oowooyingga ngundilo oowooyingga tetenggo. Ye ngu mandega ngu elo etuyelootenggoku, ngu Anutlo mamana mande toongootenggolo ewolo.

Damoni Biyomimbo Oni Yeni, Biyomi Yete

(Matiyu 15:10-20)

14Yuda onilo damoniye ngu ngandilo. Oni sowe oowooyingga oowali oo dowootoyi, ngu oo ngu ma newonggori. Nguno Yesusndo oni simoo bale ko negoyelo ewolo. Ye bidodo nolo mande nga ingoya, ngulo ingondudu teyi!

15Oni gula goweyi sanganimo oo oolooteku, ngundo newendesina ulo, ngundo oni yeni, ma biyomi yewa. Kini, damoni biyomi oni newendemo oolooteku, ngundo endesina ooleteku, ngundo oni yeni, biyomi yewa.

16Oni sodeyi mande ingoweloyi tetoningga ngu, ene komo nga mandega nga, gome ingonilo ewolo.

17Ene oni simoo bale ngu yoyokolo, yano oolouwolo. Enengo sulena onikundo ngu mande yamonggawongga, ngulo sumoo inowonggori.

18Ene sumoo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ye nguya ingonduduye kini? Ye bine ma ingootenggo? Oo bidodo oni endesina oolooteku, ngundo oni newendesina ulo, ngundo oni yeni, ma biyomi yewa.

19Ndatelo ngulo, oo ngundilo ngundo oni nowoondoye oolengomo ma ute. Kini, ngu enesu useyi newendemo ulo, ngunonggo oolelo toongete. Ngu mandega nguno, ngu Yesusndo oowali bidodo metemi ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ene mande gula suleyolo ewolo. Damoni biyomi oni newendemo oolooteku, ngunonggo endesina ooleteku, ngundo oni yeni, biyomi yete.

21-23Damoni biyomi oni newendemo oolooteku, ngunonggo ootookoolo, endesina oolete. Ngu ngandilo. Ingondudu biyomi teweloyi damoni; bosebalese teweloyi damoni biyomi; yakaka teweloyi damoni; oni uleyi kumooweloyi damoni; oni bale gidalega yakakayi yodowoolo yombuliyootenggoku damoni; oo kenomayingootenggoku damoni; damoni biyomi oowooyingga; ebe ganagana mande teweloyi damoni; oyumoyumo teweloyi damoni; oo kenomayingoweloyi damoni; yumooyinolo mande, sanggili teweloyi damoni; oni enengombo enengo ingootoni, ulungga teteku ngulo damoni; wenonoyingo mande eweloyi damoni; ngu damoni biyomi ngu bidodo oni nowoondoyemonggo endesina tunootelo, ooleteku, ngu bidodobo oni yeni, biyomi yetelo ewolo.

Salopinisiya Melako Balega, Yesuslo Newende Hamoo Teyingo
(Matiyu 15:21-28)

24Yesus ootookoolo, ngu endega ngu yokolo, Tayiya ende, Sayidon melasina oolouwolo. Ene oololo, ya gula newendemo ulo, Yesus nguno kengewelo ingolo kombitetoni, oni gulado nguno mayelo ma kenowelo, elo ingowolo. Ene Yesus kombiteweloyi nguya ereremo kini.

25-26Kini, sodedonangge bale gulado Yesusno nguno oolooteku, ngu etoyi ingowolo. Ngu balega ngu, ene namboni bodaga nguno oo yuka biyomidodo ngu oluwolo. Ngu balega ngu Girik balega ene ngu Salopinisiya melako mayelo, nguno oluwolo. Ngundo, ene Yesus oluwoku ngu ingolo, ngulo sodedonangge ene yano ombulo, Yesus keyi damonimo boodoo oondookewolo. Ene boodoo oondookelo, Yesusno sumoo sumoo ewolo. Yesus gedo melamboolo nolo nambonemo oolooteku, ngu owenilo ewolo. Ndatelo ngulo, ngu balega ngu newendemonggo hamoo ingoyingo, Yesus ene mete nambone yomosiyowalo ingowolo.

27Yesusndo Yuda onilo ingondudu ngu ngandilo ingowolo. Noole Yuda oni ngu noole oni oolengo, elo, oni sowe gidalega Yuda oni kini, ngu se ngundilo, elo ingootenggo. Ngulo ngu, Yesusndo ngandilo ewolo. Noole simooye oowali

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yunootooye, nelo yokootoyiga, kootusina gumi yolo, se yunowato. Simooye oo ma neyingomo oo ngu yolo, se ma inowatolo ewolo. Yesusndo ngu balega ngulo newendemo hamoo teyingo, ngu tewoongolo, ngulo ene ngundilo ewolo.

28Ene balegakundo Yesuslo mande gumi ewolo. O Oni Ulungga, ge hamoo ete. Ene sebo ngu oo neweloyi yaba newendemo simooyembolo oo sosolango, ngu netenggolo ewolo.

29Ene ngundilo etoni, Yesus enebana enedodo gumi ewolo. Ge ngundilo etekulo, ariya, ge mete oolou! Melamboolo biyomi ngu kuli namboge yokolo toongewolo ewolo. Ndatelo ngulo, Yesusndo enengo newendemo hamoo teyingo, ngu yanggango kenolo ngulo ene mande ngundilo ewolo.

30Ariya, balegaku enengo yano ko oolouwolo. Ene ko oololo, ene namboni yabano wetolo oodoni, kenowoku, oomboolo ngu ene kuli yokolo toongewolo.

Yesusndo Oni Gula Manggowo Kini, Ko, Sodeyi Nguya Tuwoo Ngu Yomosiyowolo

31Ngu naluno nguno, Yesus ko ootookoolo, Tayiya mela yokolo, Sayidon mela nguya yokolo, yade mela gula oowooyi Dikapolis nguno oolouwolo. Ngu melako nguno ende ululu kande elaya nguno oluwolo. Ngu kewooloye oolengowoole yade oololo, Galili sono koongeyingo ngu tanggeyimo tunootewolo.

32Oni sowe gidalegado oni gula sodeyi tuwoo ko mandeni moole nguya kini, ngu yolo, Yesusno mayewonggori. Mayelo, ene Yesusno solengoyelo, sumoo sumoo inolo, ngu oningga nguno kandeyi yeya yeningga, mete tenilo ewonggori.

33Ariya, Yesusndo enengo mandeye ngu ingolo, ngulo ene oninggaku yolo, oni simoo bale yoyokolo, sungo oololo, nguno enesu nangge dikawoliyo. Dikalo, Yesusndo kandedibiyi ngu oningga ngu sodeyimo yewolo. Yelo, kandedibiyi yolo, muketelo, oninggaku mebuyimo yewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Yelo, Yesus Sambono randolo doongetelo, yanggango iyangelo, newende sendoweloyi tewolo. Ene ngu oninggakuya enengo mandenonggo ewolo. Epata! Ewolo. Ngulo damoni ngu ngandilo. Ge goosoo! Elo ewolo.

35Asa, ngu naluno nangge, oni sodeyigaku ngu himi yetoni, oo mebuyi gosiyoyingonggaku sodedonangge peselo toongewolo. Ene mete mande metemi ewolo.

36Ene mete tetoni, ene Yesusndo loogu yanggango yunowolo. Ene oni gulano nga ooga ngalo ma ewelo. Ene Yesuslo mande ma ingolo, ene yanggango yelo, ngulo damoni wesiyolo, elo endeyowonggori.

37Yo, hamoo, simoo bale bidodo ngulo mandeni ngu ingolo, ene hamoo sosoleyingo ulungga oolengo telo, ene ewonggori. Yesusndo oo bidodo tewoku ngu gome oolengo tete. Ene komo oni sodeye tuwoo ngu tetoni, mande gome ingootenggo. Oni mandeye kini, ngu nguya mande gome etenggolo ewonggori.

Mak 8

Yesusndo Oni Simoo Bale Oowooyingga Oolengo 4,000 Oowali Yunowolo

(Matiyu 15:32-39)

1Ngu nalunggano, nguno oni simoo bale oowooyingga oolengo gooboowonggori. Ene gooboongoolo, ene oowaliye nguya kini. Ngundilo ngulo, Yesusndo enengo sulena oniku negoyelootoni, ombutoyi ewolo.

2No nga simoo bale ngalo nowoondoyi yunooteno. Nalu kabusa noya oluwootoku, ene oowaliye nguya kini.

3Ene oodoolo kumootoyi, suleyelootoowe, enengo yano sawelo salo ngu, asa, oolekono doongeye toongootoni, mela wongosogulumoolo yulewa. Ngulo ngu, oni gidalega ngu yowokononggo mayewonggo.

4Ene ngundilo etoni, sulena onindo gumi sumoo ewonggori. Nga mela gumisina ngano oni kini, ngulo noole oowali ndanonggo yolo, oni simoo bale yunootooye newanggolo? Ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ngundilo sumoo etoyi ngu, asa, Yesusndo sumoo gula yunowolo. Ye oomanongoyingo ndatelo? Ewolo. Enebana gumi ewonggori. Kandegula gidembolo elayalo ewonggori.

6Yesusndo mandeye ngu ingolo, ngulo ene simoo baleya ewolo. Ye melako bibiteyilo ewolo. Bibitetoyi, Yesusndo ngu oomanongoyingo kandegula gidembolo elayagaku yolo, Anutno yemboongelo yokolo, oososowoolo, enengo sulena oni yunowolo. Yunootoni, ngundo bayetelo, simoo bale yunowonggori.

7Ene iso bobodi gidalega nguya moole. Ngulo ngu Yesus ene nguya yolo, Anutno iso ngulo esetelo, yemboongelo yokolo ngu, asa, ene sulena oniku iso yunolo ewolo. Iso nguya bayeteya, simoo bale yunoyilo ewolo.

8Ngundilo yunootoyi, oo netoyi, mete tetoni, oo sosolango oodoni gooboongoolo, nguno ngu ene si kandegula gidembolo elaya siliyootoyi, angewolo.

9Ngu oni ngu oowooyingga oolengo 4,000 oluwonggo. Ngundilo telo, Yesusndo oni simoo bale suleyelootoni, enengo endemo endemo sawonggori.

10Ene ngu naluno, enengo sulena onidodo wanggo sanganimo oolelo Dalumanuta melasina nguno sawonggori.

Oni Gidalega Damoni Sungo Oolengo Gula Anutnonggo Kenowelo, Ngulo Sumoo Ewolo

(Matiyu 16:1-4; Luk 12:54-56)

11Moseslo mamana mande sobowooyingo oni oowooyi Parisi ombulo, Yesusya mande gumgum elo longgeyolo, Yesus tewoongowelo ngulo ene sumoo ewonggori. Sambo ende sunggi oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu teya, etuyelootooga kenowootolo ewonggori. Ngu kenolo, noole ingowato. Hamoo oolengo, ge Anut Nangoni oolengo yanggangonggedodo, elo tewoongowonggori.

12Yesusndo mandeye ngu ingolo, ngulo ene kowuli ingolo, yanggango yuka oolongoolo ewolo. Ndatelo ngulo, nga simoo bale nga nalungga ngano oode

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sunggilo etenggo? No hamoo yeya eteno. No sunggi gula nga nalungga ngano hamoo ma tewanolo ewolo.

13Ngundilo ngulo, ene ko yoyokolo, wanggo sanganimo oolelo, ene Galili sono koongeyingo gidalesina toongewolo.

Yesusndo Enengo Sulena Oni, Parisi Oni, Ko, Oni Tabango Ulungga Herod Nguya Mande Yamonggawo Nguno Ewolo

(Matiyu 16:5-12)

14Yesuslo sulena oni oowali kapengoyelo, oomanongoyingo ma yolo ombuyingo, ene oomanongoyingo gulanangge wanggono oluwolo.

15Ngu naluno nguno, Yesusndo mande yanggango enedodo ewolo. Ye ingondale teyi! Parisi oni, Gabman oni tabango ulungga Herod ngundo oomanongoyingo yeni, koongeweloyi Yis, ngulo gome doongeteyi. Enengo mandeye ngu Yis oomanongoyingo newendemo utoni, koongeteku ngundilo.

16Enengo nangge elo ingolo ewonggori. Ene ngundilo eteku ngu, ndatelo ngu, noole oomanongoyingo ma yoyingolo ewolo.

17Asa, Yesus ene ingolo, ngulo gumi ewolo. Ndatelo ngulo, yengo nangge mande ngundilo etenggo? Noole oomanongoyingo kini? Ye, bine, ingonduduye kini? Ye bine kuli ma ingoyingo; ngundi, nowoondoye ukingoyingo, bine?

18Ye doongeyedodo, ye oo ma kenoyingo? Ye sodeyedodo, ye mande ma ingootenggo? Kapengo yetenggo, bine?

19Kuli, no oomanongoyingo kandegula oosososowoowonoku, oni oowooyingga oolengo 5,000 yunowonoku, ngulo ngu gumi oodoni, ye si ndatelo siliyootoyi, manggowoomo oolewolo? Ewolo. Etoni, enendo gumi ewonggori. Kande elaya kegidembolo elayalo ewonggori.

20Asa, Yesusndo mande gula soweyolo ewonggori. Nalu gulano, oomanongoyingo kandegula gidembolo elaya oosososowoowonoku, oni oowooyingga oolengo 4,000 yunowonoku, ngu gumi oodoni, ye si ndatelo siliyootoyi, manggowoomo oolewo? Elo sumoo etoni, enebana gumi ewonggori. Kandegula gidembolo elayalo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ngundilo etoyi ngu, asa, Yesusndo sumoo gula elo yunowolo. Ye ngu kenolo ma ingootenggo, bine? Elo ewolo.

Yesusndo Oni Doongeyi Kilingo Gula Betsayidano Yomosiyowolo

22Yesus ko sulena oni nguya, ene Betsayidano oololo tunootewonggori. Ngu oni simoo bale gidalega, ngundo oni gula yolo, Yesusno mayewonggori. Ngu oningga ngu, doongeyi kilingo. Ngulo ngu, ene Yesusno solengoyelo, sumoo sumoo inolo ewonggori. Ge kandege nga oninggano ngano yetooga mete tenilo sumoo ewonggori.

23Ariya, Yesusndo mandeye ngu ingolo, ngulo ene oni doongeyi kilingonggaku kandeyi dowoolo yolo, ende yokolo, ende dabemimo oolewoliyo. Yesusndo ngu oni doongeyinggakuno muketewolo. Muketelo, Yesus kandeyi ngu oninggakuno yelo, sumoo inolo ewolo. Ge oo kenoote, bine? Elo ewolo.

24Ene ngundilo etoni, ngu oni doongeyi biyominggaku doongetelo, gumi ewolo. No oni yeyootoowe ngu, de ngundilo telo, ene oololo ombulo tetenggo. Oo gome ma kenootenolo ewolo.

25Ngundilo etoni ngu, asa, Yesusndo kandeyi, oni doongeyi biyominggakuno ko yewolo. Ngundilo tetoni, oni doongeyinggaku yanggango doongetelo, metemi oolengo telo, oo bidodo gome tunoo kenowolo.

26Ngundilo telo, Yesusndo ngu oninggaku suleyootoni, enengo yano oolouwolo. Ene Yesusndo oninggakuya ewolo. Ge ende kewooloko sodedo ma uwelo ewolo.

Pitando Yesus Kristuslo Damoni Yootunolo Ewolo
(Matiyu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27Yesus enengo sulena oniya ootookoolo, ende gula oowooyi Sesariya, gula oowooyi Pilipayi nguno sawonggori. Salo, ooleko sulena oni sumoo yunolo ewolo. Oni simoo baledo noya ndawu oningga etenggo? Ewolo.

28Ene ngundilo sumoo etoni ngu, asa, sulena onindo Yesusno gumi ewonggori. Oni gidalegado ngu geya ngandilo etenggo. Sonoyeloyingo Oni Yon. Etoyi, ene oni gidalegado ngu ngandilo etenggo. Ge Ilayisa, Anutlo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ingondudu Eyingo Oni. Etoyi, ene gidegado ngu etenggo. Ge Anutlo Ingondudu Eyingo Oni gula, etenggo.

29Ngundilo etoyi, Yesus enebana sumoo yunowolo. Yendo ngu noya ndawu oningga etenggo? Ewolo. Pitando enengo mandeni ngu ingolo, ngulo ene sodedonangge gumi ewolo. Ge Kristus, Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni.

30Ngundilo etoni, Yesusndo mande yanggango ewolo. Ye nga mandega nga onino ma ewelo ewolo.

Yesus Enengombo Kumoolo Ko Ootookooweloyi, Ngulo Ewolo

(Matiyu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31Yesus damoni yelo, sulena oni mande keda mesalango ngu elo etuyelo ewolo. Oni Nangoni tunootewoku, ene komo oo bidodo ogingoyingo ulungga yowa. Tabango oni, Anutlo Woolo Yeyingo Onilo sobosobo mamana mande etuyeloyingo oni nguya, ngundo mande biyomi elo, kootu inolo, uleyi kumoowa. Ene nalu kabusa oode, nguno ko ootookoowalo ewolo.

32Yesusndo ngu mandega ngu tunoo oolengo etoni, Pitando Yesus yolo, sosina oololo, damoni yelo mamanangowolo.

33Ngundilo tetoni ngu, asa, Yesusndo Pita kootu inolo, yowoolengolo, sulena oni yeyolo, Yesus enebana Pita mamanangolo ewolo. Pita, ge Setanlo ingondudu ete. Setan, ge ombuya kootunesina oolou! Ge Anutlo ingondudu ma ingoote. Kini, ge onilo ingondudu nangge ingootelo ewolo.

34Ngundilo elo, Yesusndo enengo sulena oni, ko, oni simoo bale nguya negoyelootoni, mayelo, gooboongootoyi, mande yunolo ewolo. Oni gula no kenelowelo ngu, ene mete enengo ingonduduni bidodo yokoya, kowuli ene inootenggoku ngu de mombi ngundilo koolowooya, no keneloya endeyoni.

35Oni gula enengo ingonduduni, yanggangoni gome dowoolo, goweyi sugi oluweloyi ingooteku ngu, enengo ootootoni Anut doongeyimo hamoo oolengo oonatewa. Oni gula enengo ingonduduni ootootoni bidodo no nunolo ngu, ene ngunonggo mandene keda mesalango ngulo ingolo, gome dowoolo ngu, asa, ene mete kootusina Sambo endemo sugi sugi keda nguno oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Oni gula mela ngalo oo bidodo yomukolo oode, kumoowaku ngu, ndawugado ene hooloowewa?

37Ngu oningga ngu, ene ndawugalo enengo goweyi yanggangoni keda oluweloyi ngu uliyolo yowa? Oni gulado Anutlo endemo oolouweloyi oole ngu enengombo oo gulado hamoo oolengo uliyoweloyi kini.

38Ataga, oni simoo bale endeni endeni bidodomo elambalisa oluweloyi yombuliyolo, bulibali endeyolo, damoni biyomi ngulo ingondudu telo, Anutlo mande kootu inootenggo. Ene oni gula oni ngu kewooloyemo ootoolo, ngunonggo nolo mandene damonine elo, oyumo yolo oolooteku ngu, ariya, kootusina, no nguya Awanembolo yanggangoni dulidalini, Sambono Engel oni kundingiyi, ngudodo ombutetoku naluno, no nguya hamoo oolengo, ngu oningga nguya oyumo yowano.

Mak 9

1Ngu naluno nguno, Yesusndo enedodo ewolo. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Oni gidalega nga dikatenggoku nga, gumi ma kumooyingomo, Anutndo enengo simoo bale soboyelooteku naluno, enengo yanggangonidodo tunootetoni ye kenowanggolo ewolo.

Yesus Moondeyi Guladilo Tunootewolo
(Matiyu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2Kootusina, nalu kandegula gidembolo gulanangge yokolo, Yesusndo Pita, Yems, Yon, ngu oni kabusaga ngu yoyolo, mela puli pelungga ndandayingo oolewolo. Nguno oolelo, enesu nangge oluwonggo. Ngu naluno, Yesus moondeyi ngu oni kabusaga doongeyemo yowoolengolo, Yesus enesu guladilo tunootewolo.

3Yo, hamoo, Yesuslo towikumbani ngu solu ngundilo yowali, ko, namboyi oolengo tunootewolo. Melako ngano oni gulado towikumbani oo ngundilo yeni, ma namboyi yewa.

4Ngu naluno, Ilayisa, Mosesya Yesus tanggeyimo tunootelo, Yesusya mande etoyi, sulena oni kabusaga, ngundo ngu yeyowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5-6Pitando oo ngundilo kenolo, ngulo ene soliyokolo, Yesusno ndawu mandega ewanolo, ngu ma ingowolo. Ngundilo ngulo, ene Yesusno ngandilo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, noole ngano oluweloyi ngu gome. Ngulo ngu, gedo mete elo etoni ngu, asa, noole tookoododo kabusa yewato. Gula gengo, gula Moseslo, gula Ilayisalo yewatolo ewolo.

7Pitando mande etoni ngu, asa, ngu naluno nangge, goboole gula tunootelo, ngundo doobeyelowolo. Doobeyelootoni, Anutndo ngu goboole kewoolokononggo tunootelo ngandilo ewolo. Ngu nenengo nangone, no nowoondone ngulo gome ingooteno. Ye enengo mandeni, ngu gome ingoyi!

8Ene ngundilo etoni, asa, sodedo oolengo ene doongetelo, Yesus enesu nangge oodoni kenowolo.

9Ariya, Yesus, enengo sulena onikuya, mela pulinggaku yokolo, ko uwolo. Ulo, Yesusndo mande yanggangolo ewolo. Ye awuno oo kenowonggoku, ngulo oni gulano ma ewelo. Anut Nangoni Oni Kilalongo mele yokoya, ko ootookootoninggago, asa, ye mete yootunoya eyilo ewolo.

10Ene ngu mandega ngu gome dowoolo, enengo nangge mandelo ingowolo. Ngu mandega mele yokolo ko ootookootoni, ngu ndatelo? Ingowolo.

11Ngu naluno, Yesuslo sulena onikundo Yesus sumoo inowolo. Anutlo mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo ngandilo etenggo. Ilayisando, Anutlo ingondudu eyingo oni, koleteyunolo ombuwalo etenggo. Ndatelo ngulo, ngundilo etenggo?

12Ene mande ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Hamoo, Ilayisa ombulogo, oo bidodo yomosiyowa. Ngu ndatelo ngulo, Anut mandeno ngu mandega ngu ooloote? Ngu ene Oni Nangoni, ngundo oo bidodo ogingoyingo ulungga koolowootoni, onindo yumooyinolo mandeni biyomi ewanggo.

13Ene no yeno eteno. Ilayisa ene kuli ombuwolo. Ene onindo ngu enengo ingondudu nangge keyolo, damoni biyomi oowooyingga nguya ene teyinoyingo, Anutlo mande nakayano ewoku, ngundilo teyinowololo. Ewolo.

Yesusndo Simoo Kosiyi Gula Melamboolododo, Ngu Yomosiyowolo
(Matiyu 17:14-21; Luk 9:37-43)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Yesus sulena oni kabusagakuya oololo, enengo sulena oni gidalegano tunootewolo. Ene tunootelo, yeyoyingo ngu oni simoo bale oowooyingga oolengo mayelo, gooboongoolo, mamana mande etuyeloyingo oni gidalega, sulena oni nguya, mande gumgumlo longgeyowolo.

15Longgeyootoyi, oni simoo bale bidodo Yesus kenootoyi, ombutoni, sodedonangge soliyokolo, kendutelo, Yesusno oololo, yenggonangowolo.

16Ene ngundilo tetoyi, Yesusndo enengo sulena oniku sumoo yunowolo. Ye ndatelo mandega enedodo elo longgeyootenggo?

17Ngundilo sumoo etoni, ene oni gula ngu oni simoo bale ngu kewooloyemonggo, Yesuslo mande gumi ewolo. Oo etuyeloyingo oni ulungga, no nangone, oo yuka biyomi, ngundo newendemo ootoolo, ngunonggo manggowo wetumoololoote. Ngundilo ngulo, no ngu yolo, geno ombuteno.

18Nalu oowooyingga ngu, oomboologa, ngundo yanggango biyomi dowoolo ooloote. Ene melako wenggelemootoni solelo ooloote. Koodo namboyi ngu manggowoomo nguya ooletoni, metoyi gome kini ndindi telo, moondeyi sagaga tewa. Ngulo ngu, no gengo sulena onino ngu oweyilo etoowe, ene ngu oomboologa ngu andangeweloyi nguya ereremo kinilo ewolo.

19Yesusndo ngu mandega ngu ingolo, enengo sulena oni, ko, simoo balekuya ewolo. Ye simoo bale nowoondoyemo hamoo kini! No yeya nalu pelungga oolootetoku, ene nalu ndatelo ngu yengo kowuliye koolowoowanggo? Ariya, ye simooye bodaga ngu yoya, nono ombuyilo. Ewolo.

20Ene ngundilo etoni, onikundo ngu simoonggaku yolo, Yesusno ombuwolo. Ene ngu oomboologakundo Yesus kenolo, sodedo oolengo ngu simoo kosiyinggaku, newendemonggo yanggango oolengo wenggelemootoni, simoonggaku melako ukelo, wetolo, nguno yowoolalingolo, sagaga telo, koodu namboyi manggowoomonggo oolewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ene ngundilo tetoni ngu, asa, Yesusndo eweyi sumoo inowolo. Nalu ndatelo ngundilo teloluwo? Etoni, eweyimbo gumi ewolo. Kuli ene bodagano damoni yelo oolootelo, ewolo.

22Nalu oowooyingga, oo yuka biyomi, ngundo simooyengga nga wenggelemootoni, de nombono, sonono nguya ulo, uleni kumooweloyi teloloote. Ge mete tetoningga ngu, ge nowoondoyi yunoya, ge noole hoolooweyelo ewolo.

23Ene ngundilo etoni, Yesusndo simooyengga ngu eweyimboya ewolo. Ataga, ge noya ngandilo ete. Ge mete tewa tetoni ngu, ge no nangone yomosiyo. Ndatelo ngulo, ge ngundilo ete? Oni nowoondoyemo hamoo Anutno yelo ngu, asa, ene mete oo bidodo teweloyi ingowa. Ewolo.

24Yesusndo ngundilo oo etoni, asa, sodedo oolengo, oni eweyingga ngundo menolo ewolo. No nowoondonemo hamoo tete. Ene nolo nowoondone hamoo ngu ootuwoo! Ngulo ngu, ge no hooloowenelo! Ewolo.

25Etoni, Yesusndo yeyolo, ngu oni simoo bale oowooyingga oolengo mayelo, gooboongootoyi, ngulo ngu, ene ngu oomboologa nguya sanggili telo, kenolo ewolo. Ge oomboolo manggowo sodeyi ukingoyingo, no geya eteno. Ge nga simooyengga nga yokoya, kootusina, ge ene newendemo ko ma uwelo! Ngundilo ewolo.

26Ariya, ene ngundilo etoni ngu, simoo kosiyigaku newendemonggo oomboologaku ki biyomi elo, oninggaku yanggango oolengo wenggelenggeremowolo. Ngundilo telo, oninggaku yokolo, peselo toongewolo. Oomboolo toongetoni, oninggaku gaboyi kumoowolo. Gaboyi kumootoni, oni oowooyingga ngulo ewonggo. Oni kuli kumooteku nga! Elo ewonggo.

27Ene ngu naluno, Yesusndo kandeyimonggo dowoolo okootoni, ko ootookoolo dikawolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Kootusina, Yesus enengo sulena oniya ya gulano ulo, nguno enesu nangge ootoolo, Yesusno sumoo ewolo. Ndatelo ngulo, noole ngu oomboologa ngu oweweloyi ma ingowootolo? Ewolo.

29Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Anutno yemboongetoyi ngu, ngundilo oo yuka biyomi ngu ye mete andangetoyi toongewa. Oole gulano ngundilo yuka biyomi ngu, ma andangetoyi toongewa. Kini, Anutno yemboongelo andangeweloyi ngu mete.

Yesusndo Nalu Kumoolo Ko Ootookooweloyi Ngulo Ko Ewolo
(Matiyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

30-31Ene ngu endega ngu yokolo, oololo, Galili mela kewoolokuli oolouwolo. Ndatelo ngulo, Yesus enengo sulena oni etuyeloweloyi naluno, ngulo ngu, Yesusndo enengo sulena oni nguya kombitelo, Anutlo mande etuyelowelo ewolo. Oni Nangoni, ngu me oni kandeyemo yetoyi, ngundo uleyi kumoowa. Uleyi kumootoni, nalu kabusa yokolo, ene ko ootookoowalo ewolo.

32Ene mande ngundilo etoni, ene sulena oni ngu mandega, ngu damoni ma ingolo, ngulo ene sumoo inoweloyi nguya sosolewonggori.

Onendo Ngu Oni Ulungga?
(Matiyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33Ariya, ene Kaperniyam endemo tunootewolo. Ene ende oololo, ya newendemo ulo, ariya, Yesusndo sulena oni sumoo yunolo ewolo. Ye oolekono ndawu mandegalo ewonggo? Elo sumoo ewonggori.

34Ene sumoo ngundilo etoni, ene sulena oni mande gumi ma ewonggori. Ndatelo ngulo, sulena oni oolekono oololo, mande ngandilo elo ingowolo. Onendo koleteyingo ulungga oluwa? Ewonggoku ngulo ene oyumo yolo, Yesusno mande gula gumi ma ewolo.

35Yesus enengo ingonduduye ngu kuli ingolo, ngulo ene bibitelo, sulena oniku kande elaya kegidembolo elayagaku negoyelootoni, ombutoyi ewolo. Oni gulado koleteyingo oluwelo, ingolo ngu, asa, ene komo ombulo kootu telo, oni bidodo sulena oni telo oluwalo. Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Yesus ngundilo elo, simooye gula bodaga yolo, kewooloyemo yelo, ngunonggo okoolo boogomoolo, enengo sulena oni kilalongo nguno ewolo.

37Oni ene no oowoonembolo ingondudu telo, ene oni simooye ngandilo bodaga yolo, hooloowewaku ngu, ene no hooloowenelоote. Oni ene no hooloowenelolo ngu, ene no, ko, nolo Awane no sulenelootoni ngano ombuwono, ngu ene nguya hooloowewalo ewolo.

Oni Nooledodo Ma Sanggili Tewaku Ngu, Ene Noolengo Doboonayi Oolengo
(Luk 9:49-50)

38Yondo Yesusno ewolo. Oo etuyeloyingo oni, noole oni gula kenootooye, ene gengo oowoonggemo melamboolo oweyelootoni, ngu noolengomu kini. Ngundilo ngulo, noole ene loogu teyinowooto. Ndatelo ngulo, ene gengo sulena oni kini.

39Ene ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Ye ma loogu teyinowelo. Ene oni gula no oowoonemo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu tewaku ngu, ene noya mande biyomi sodedo ma ewa.

40Ndatelo ngulo, oni gula nooledodo sanggili kini, ngu noolengo doboonayi ngundo noole hoolooweyelowa.

41No hamoo oolengo yeno eteno. Kristus oowooyimo, hoolooweyelowo, elo ingolo, sono tobano ye yunowaku ngu, ariya, ngu oningga, ngulo Anutlo uli, ngu hamoo oolengo, ene Anutlo endemo sugi sugi ngundilo ulini yololuwalo ewolo.

Damoni Biyomi, Ngundo Oni Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngu Yombuliyoote
(Matiyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42Yesusndo sulena onino mande gula ewolo. Oni gulado simooye nga nolo nowoondoyemo hamoo ingolo oolootenggoku, nga gula yolo, newendemo hamoo ingooteku, ngu yombuliyowaku ngu, enengombo damoni biyomi tewoku, ngulo gumi ogingoyingo ulungga oolengo yowa. Ariya, ngu oningga, ngu enengombo ngundilo tewoku, ngulo mete ngu digi ulungga yoya, ngundo bungeyimo ukingoya, yoya, sono koongeyingo ulungga ngu kewooloko oolongootoyiga uni.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43Ge kandegebo weti mbumbuwa gula tetoningga ngu, ge mete toongooya, andangeya, oolongooga uni. Kandege gulanangge, ngundo mete keda oluweloyi gome, ngu yowa. Kinitetoni, ge kandege ela elaya oodoni, ngundo goyolo, ende biyomi de nombono ma kumooweloyi nguno oolongoonggelowa.

44Ngu endega nguno, bunimbo suwoo suwoo oni goweyi songgiwi nelo oodoni, oninggaku ogingoyingo ulungga ingolo, sugi sugi oluwa. Enendo de nguya ma wemoowa.

45Ngundilo nangge, kengge gulado mbumbuwano goyoya, utoningga ngu, ariya, ngu kengega ngu toongooya yoko. Ngundilo telo, ngu ge mete keda oluweloyi gome ngu yowa. Kengge ela elaya oodoni ngu, ngundo goyolo, ende biyomi de nombo ma kumooweloyimbolo endegano, nguno oolongoonggelowa.

46Ngu endega, nguno bunimbo suwoo suwoo oni goweyi songgiwi nelo oodoni, oninggaku ogingoyingo ulungga ingolo, sugi sugi oluwa. Enendo de nguya ma wemoowa.

47Ngundilo nangge, ene doongenggebo mbumbuwa gula tetoningga ngu, ge mete ngu doongenggega ngu yowukeya, oolongoongga uni. Ge doongengge gulanangge, ngu ge mete Anutlo mande mande damoni nguno uwa. Ge doongengge ela elaya oodoni ngu, ngundo goyolo, ende biyomi de nombo ma kumooweloyi oolengo (Hel) nguno oolongoonggeloni uwa. Anutlo Mandeno ngandilo ete.

48Ngu endega nguno, bunimbo suwoo suwoo oni goweyi songgiwi nelo oodoni, oninggaku ogingoyingo ulungga ingolo, sugi sugi oluwa. De nguya ma wemoowa. *Ayisaya 66:24*

49Kumbe gula dowoolo yetoyi, ngu gagiwi kini. Ariya, gagiwi yelo, ariyetoni, de koondodongoombo poosowootoyi, yanggango oolengo yeteku ngundilo. Tewootewoo ombulo, ngundo oni yeni, kumbe poosowootoyi, yanggango yeteku, ngundilo tewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

50Anutlo mande keda gome, ngu sayi nembo ngundilo. Sayi nembo ngu oo gome. Ene sayi nembo, ngulo yanggangoni kuli kiniteyingo ngu, ye ndatelo tetoyi, ngu sayi nembo ngu ko mete tewa? Sayi nembo ye nowoondoyemo oolooteku ngu, ye komo dobooguliyeboya gome oolengo imakeyingomo bibiteya oliyi. Ngundilo ewolo.

Mak 10

Yesusndo Elambalisa Toongooweloyi, Ngulo Ewolo

(Matiyu 19:1-12; Luk 16:18)

1Ngu naluno nguno, Yesus ootookoolo, ngu endegaku yokowolo. Endegaku ngu yokolo, ene Yudiya mela Yodan sono anduloko ulelewolo. Uleletoni, ngu naluno, Yesus tanggeyimo oni simoo bale ulungga oolengo gooboongoowonggori. Ngundilo gooboongootoyi, Yesusndo enengo damoni ngu keyolo, Anutlo mande oni simoo bale etuyelolo ewolo.

2Ngu naluno, Parisi onindo Yesusno ombulo, Yesus dowoolo ulewelo ngulo ene Yesus tewoongolo sumoo ewonggori. Noolengo Moseslo mamana mande ngu oni ene mete baleyi andangewalo mete ete, ngundi kini, binelo? Ewolo.

3Ngundilo etoyi, asa, Yesusndo enengo mandeye ngu ingolo, ngulo ene Parisi onilo sumoongga ngu gumi ewonggori. Mosesndo ndatelo mamana mandega ye yunoyingolo? Ewolo.

4Ene ngundilo sumoo etoni, enebana gumi ewolo. Mosesndo ngu oni ene bale andangeweloyi so uyi ngu nakangolo ngu, ene mete baleyi andangelo yokowalo ewolo.

5Ngundilo ngulo, Yesusndo Parisi onilo mande gumi ewolo. Ye mande unggalangoolo yanggayanggango yetoyi, ngulo Mosesndo ngu mamana mandega ngu nakangolo yunowolo.

6Koletelo oolengo, Anutndo oo bidodo yemukolo, ene oni simoongga ko balega nguya yoyewolo.

7Ngundilo ngulo, simoo ene eweyi nemi yokolo, baleyiboya nalu bidodomo, ebe dowoodowoo telo, gooboongoolo oluwali.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ngundilo ngulo, elambalisa ngu ene goweyali gulanangge. Ene ko goweyali elaya kini, ngu goweyali gulanangge ngundilo.

9Ngulo ngu, Anutndo oo gosiyowoku ngu, onindo ngu ma toongoowanggolo. Ewolo.

10Kootusina, ene yano ko ooloutoyi, sulena onikundo nga mande ngalo damonimbolo Yesus sumoo inowonggori.

11Ngundilo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ene oni gulado enengo baleyi yokolo, bale gula yowaku ngu, asa, enengo baleyi koletelo ngu yombuliyolo, ene mbumbuwa tete.

12Ngundilo nangge, bale gulado enengo kameyi yokolo, simoo gula yowaku ngu, enengo kameyi koletelo ngu yombuliyolo, ene mbumbuwa tetelo ewolo.

Yesusndo Simooye Kumana Yunowolo
(Matiyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13Ngu naluno, oni simoo bale enengo simooye bobodi gidalega yoyolo, Yesus tanggeyimo mayewonggori. Ngundilo yoyolo, mayetoyi, enengo sulena onindo simooye yoyolo, ngano ma ombuwelo, elo, manggaluyelolo keyoyelowonggori.

14Yesuslo sulena onindo ngundilo tetoyi, yeyolo, ngulo Yesus newende biyomi ingolo, enengo sulena onikuya ewolo. Ye simooye bobodi yoyokootoyiga, nono ombuyi. Ye ngu ma oweyelowelo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku ngu, ngu simooye ngundilo ngundo uwanggo.

15No hamoo oolengo yeno eteno. Oni gula Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengo simoo bale soboyelooteku endega, nguno simooye nowoondoyi ngundilo ma telo ngu, asa, ene nguno hamoo oolengo ma uwalo ewolo.

16Ngundilo elo, Yesusndo simooyeku yodowoolo, boogoyelolo, kandeyi tabayemo yelo, kumana yunowolo.

Oni Ene Sitowinidodo Ngulo Mande
(Matiyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ngu naluno, Yesus ootookoolo ooloutoni, oni gula kendutelo ombuwolo. Ombulo, Yesus tanggeyimo boodoo oondookelo, sumoo ewolo. Oo etuyeloyingo oni gome, no ndatelo telogo, no suwoo suwoo keda oluweloyi, ngu yowanolo? Ewolo.

18Ene ngundilo sumoo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Ndatelo ngulo ge noya oni gome ete? Anut enengombo nangge oni gome nenengo.

19Ge Anutlo mamana mande kuli ingoote. Ge oni ma uleyi kumoowelo; ge bale gidalega yakakayi yodowoolo yowoosoolo ma yombuliyowelo; bulibali nguya ma endeyowelo; ge yakaka ma tewelo; ge oni gulano mande ebe ganagana ma ewelo; ge ebe ganagana elo, oni gulalo oo sitowini ma woosoolo yowelo; ge awanangge tanggeyemo gome ootooya, ngulo manggoye keyoya ootoolo ewolo.

20Yesusndo ngundilo etoni, ngu oningga ngundo Yesusno gumi ewolo. Oo etuyeloyingo oni, no kuli bodagano, ko, ataga nguya, no ngu mamana mande ngu bidodo keyolo, ombulo, oolootenolo ewolo.

21Ene ngundilo etoni, Yesusndo ene kenondadangelo, oningga ngulo nowoondoyi ulungga oolengo telo, ngulo gome ingolo, ngu oningga nguya ewolo. Ge oo gulanangge ma tewolo. Ge oolouya, gengo oo sitowi bidodo onino uliyoya, ngunonggo beye yoya ngu, asa, beye ngu owoolongo oni ngu bayeteya yuno. Ngundilo telo ngu, asa, gengo oo gome oolengo ngu Sambo endemo ooloote. Ge ngundiya teya ngu, asa, ge ombuya, no keneloya endeyolo ewolo.

22Ngu oningga ngu mandega ngu ingolo, omukumundoongo biyomi yomoowelo, newende nguya kowuli yewolo. Ndatelo ngulo, enengo sitowini ulungga ngu yokolo, oni yunoweloyi kini. Ngulo ngu, ene ootookoolo toongewolo.

23Ngundilo tetoni, ene Yesus doongetelo, endeyolo, enengo sulena onino ewolo. Oni sitowidodo ngu, ene Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo endega enengo simoo bale soboyelooteku, ngu newendesina uweloyi nguya, kowuli oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Ngundilo etoni, enengo sulena oniku ngu ingolo, ngulo ene soliyokootoyi, Yesusndo mande suleyolo mande gula ewolo. Ye simoone, oni Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo endega enengo simoo bale soboyelooteku, ngu newendesina uweloyi ngulo koyi, ngu kowuli oolengo.

25Yo, hamoo, bo ulungga nga ngu nggusiyi newendekuli uweloyi ngu kowuli, beye sitowinidodo oni ngu Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo endega enengo simoo bale soboyelooteku nguno uweloyi nguya ngundilo kowuli oolengolo ewolo.

26Yesus enengo sulena oniku mandeni ngu ingolo, ngulo ene soli ulungga telo, enengo nangge mandelo ingolo ewolo. Hamoo, onendo suwoo suwoo keda oluweloyi, ngu mete yowalo? Ewonggori.

27Ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo gome gome yeyolo, mande gumi ewolo. Anutndo oni ma hooloowetoni ngu, asa, oni enesu nangge, oo yanggango ngu hamoo ma tewa. Kini, Anutndo oniya ootoolo, ngunonggo ene mete oo yanggango ngu bidodo hamoo oolengo tewalo ewolo.

28Yesusndo ngundilo etoni, asa, Pitando mande gula Yesusno ewolo. Ingo, noolengo ya, ko, sitowi bidodo kuli yokolo, noole ge kengelolo endeyootetoku nga! Ewolo.

29-30Ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. No hamoo oolengo yeno eteno. Oni bidodo sungo sungomo ene nolo ingolo, Anutlo Mande Keda Mesalango nga ingolo, ngu wesiyolo eweloyi ngulo enengo ya, konebaye, kuwookuwooye, awanamoye, enengo oowali koye nguya, yoyokowanggoku ngu, asa, oo bidodo ene kuli yokowonggoku, ngulo gumi ngu dagalo ulungga yowanggo. Yo, hamoo, ngu kedaga, nguno enengo ya, konebaye, kuwookuwooye, awanamoye, oowali koye nguya, ulungga oolengo yowanggo. Ene ye no oowoonemo ko tewanggoku ngu, oni gidalegado nolo ma ingootenggoku, ngundo damoni biyomi ngu ye yunowanggo. Ene kootusina ngu, suwoo suwoo keda oluweloyi, ngu yowanggo.

31Ene oni gulado koleteyingo oluwelo ewaku ngu, ene ombulo, kootu telo, oni bidodo sulena oni telo oluwalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesusndo Enengo Kumoolo Ko Ootookooweloyi, Ngulo Ko Ewolo
(Matiyu 20:17-19; Luk 18:32-34)

32Ene Yerusalem oolouwelo Yesusndo oole keyolo, koletelo oolouwolo. Ngundilo ooloutoni, enengo sulena oniku keyolo, oololo, nguno ingondudu ulungga telo soliyokowolo. Ngundilo tetoyi, oni simoo bale oowooyingga ene keyelolo oolouwonggoku, ngundo sosolewonggori. Ngulo ngu, Yesusndo enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayagaku yoyolo, sungo oololo, enengo goweyimo oo tunooteweloyi, ngulo mande yunowolo.

33Ene ngandilo ewolo. Ingoyi, ataga noole Yerusalem endemo ooletooye, nguno Oni Nangoni, ngu Yudalo goobooyingo yalo tabango oni ululu, ko, mamana mande etuyeloyingo oni nguya kandeyemo yewa. Ngu oni ngundo, mande gulanangge ulewelo mande elo gosiyolo, oni sowe gidalegalo Gabman oni kandeyemo yewanggo.

34Yetoyi, ngundo ngu yumooyinolo, mukendolo, gisalu utolo, uleyi kumoowa. Ene nalu kabusa yokolo, ene ko keda ootookoowa. Yesusndo ngundilo elo ewolo.

Yemsya Yonya, Ene Oni Ululu Oluwelo, Ngulo Ewoliyo
(Matiyu 20:20-28)

35Sebedi simoongo elayagaku, Yems, Yon, ngundo Yesusno ombulo, sumoo inolo ewoliyo. Oo etuyeloyingo oni, noole oo gulalo ge sumoo gunowelo. Ge ngu ooga ngu noole yunolo ewoli.

36Ngundilo etoli, ene mandeyali gumi ewolo. Nondo ndawuga yali yunoowelo? Ewolo.

37Ngundilo etoni, elayagakundo gumi ewoli. Ge nooleno logo ye. Kootusina, gengo yabage dulidalinidodo nguno bibitetoyi, noole gulado kandege koondosina, gulado kandege biyomisina, nguno bibitewalolo. Ewoliyo.

38Ene ngundilo sumoo etoli, Yesusndo mandeyali gumi ewolo. Yali ngu ooga ngulo nono sumoo eteliku, ngulo damoni ma ingooteli. Yali bine, nondo tobaga sono netenoku, nguno yali nguya sono newali, bine? Ngundilo nangge, yali sono (kundingiyimbo) sonowootenoku, ngu yali nguya, bine, mete ngu sonongga ngu gemuwali? Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Ngundilo etoni, sulena oni elayaga ngundo mande gumi ewoli. Noole mete, etoli, Yesus enebana ewolo. Hamoo oolengo, ngu tobaga no sono netenoku, ngu yali nguya sono newali. Ngu sono (kundingiyingga) nondo gemutenoku, ngu yali nguya gemuwali.

40Ene onendo kandene koondosina, kandene dedalesina bibiteweloyi ngu, nondo ma ewano. Ndatelo ngulo, Anut enengombo nangge, ene kuli oni yunowelo ngulo ene yomosiyowolo ewolo.

41Ene sulena oni kande elayagaku mande ngu ingolo, ene Yems, Yon elayaga nguya, sanggili oolengo tewonggori.

42Ngundilo tetoyi, Yesusndo negoyelootoni, eneno ombutoyi ewolo. Oni sowe gidalegalo tabango oni ngu, ene yanggangoyedodo telo, dobooguliye soboyeloweloyi, ngulo mamana mande enengo oni ululu ngundo etoyi, ngundilo yanggango soboyelootenggo.

43Ene ngu damoningga ngu ye kewooloyemo ma oluwa. Hamoo oolengo kini. Ene ye kewooloyemo oni gulado ulungga oluwelo tewaku ngu, asa, ene yengo kingo sulena oni tewa.

44Oni gula ene yengo koleteyingo oluwaku ngu, asa, ene oni ngu bidodo kingo ko oni telo oluwanggo.

45Ndatelo ngulo, Oni Nangoni, nguya onindo ko teya, hoolooweyilo, ma ombuwolo. Kini, ene ngu onilo ko telo, oni hoolooweyelolo, enengo keda oluweloyi, ngundo simoo bale bidodo mbumbuwanonggo, ko uliyelowelo ombuwolo ewolo.

Yesusndo Oni Doongeyi Kilingongga Yomosiyowolo

(Matiyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46Ngu naluno, ene Yeriko endemo mayelo, ko, Yeriko dagalo, Yesuslo sulena oni, oni simoo bale gidalega nguya, ngundo Yesusndo sawelo tewonggori. Nguno, Timiyaslo nangoni Batimiyas, ngu doongeyi kilingo yeyingo, ngundo oole dabemimo bibitelo oluwolo. Ene suwoo suwoo oni simoo baleno bobeye oolo solengoyelo, sumoo sumoo eloluwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

47Ngu oningga ngundo ingootoni, Yesus Nasaret oni ngu namoko ombutoni, ingolo, damoni yelo, ene meno yanggango ewolo. Yesus, ge Dewitlo sembeni, ge nolo nowoondoyi tenunolo! Ewolo.

48Oni simoo bale oowooyingga oolengo sanggilitelo, kenolo ewonggori. Ge ali yoko! Etoyi, ene oningga ngu ingolo, ene manggalu ulungga telo ewolo. Dewitlo sembeni, ge nolo nowoondoyi tenunolo! Ewolo.

49Ariya, Yesus enengo mandeni meno ewoku, ngu ingolo, ngulo ene ombulo, dikalo ewolo. Oningga ngu negongootoyiga ombunilo etoni, oni sungokundo, ngu oni doongeyi kilingonggaku negongolo ewolo. Yesusndo ge negogeloote. Nowoondoge metemi ingoya, sodedo ootookooya ombulo! Ewonggori.

50Ariya, oni doongeyi kilingonggaku meno ngu ingolo, ngulo enengo dokikilo nenggulogaku oolongooni, utoni, sodedo ootookoolo, dikalo, Yesus tanggeyimo oolouwolo.

51Ooloutoni, Yesusndo oni doongeyi kilingonggakuya sumoo ewolo. Nondo ndawuga tenggunowano? Etoni, ngu oni doongeyi kilingongga, ngundo gumi ewolo. Oo etuyeloyingo oni ulungga, no doongetewelo ingootenolo ewolo.

52Ngundilo etoni, Yesusndo ngu oni doongeyi kilingongga nguya ewolo. Ge mete oolou. Ge nolo nowoondogemo hamoo teyingo, ngundo doongengge yeni, metemi tete. Etoni, ngu naluno nangge, oni doongeyingga, ngu metemi tewolo. Ngundilo tetoni, ene doongetelo, mela kenolo, ene oolekana Yesus keyolo, toongewolo.

Mak 11

Yesus Bingamidodo Yerusalem Ende Newendemo Uwolo

(Matiyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Yon 12:12-19)

1Yesus ko enengo sulena oni nguya Betipas, Betanino ngu, ende bobodi elayaga ngu, Olib puli damonimo, ngu Yerusalem tanggeyimo oluwoliku nguno tunootewolo. Nguno Yesusndo enengo sulena oni kilalongo elaya suleyelo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Yali andu endega namoko kenooteliku, anduno sodedo oolouya, Hos gula oowooyi Donki. Ngu nangoni duliyoga gosiyootoyi oolooteku, ngu wesiyoya, yoya ombuli. Oni gulado kuli nguno ma bibitewolo.

[3]Ene oni gulado yalino sumoo yunolo ewa. Yali ndawuga tewelo, etoningga ngu, asa, yali ngandiya eli. Oo Bidodo Sembuli, ngundo Donki nga ko inolo, ko sodedo suleyootoni ombuwa, eya elilo ewolo.

[4]Ngundilo etoni, ariya, elayaga ngu oololo, Donki duliyoga ngu oole oolouweloyisina nguno endesina yamako dabemimo gosiyoyingo, ngu kenowolo. Ngundilo kenolo, elayaga, ngundo Donki ngu uto wesiyowoli.

[5]Ngundilo tetoli, oni namoko dikayingo, ngundo elayaga nguno sumoo ewolo. Yali ndawuga tewelo Donki duliyoga ngu uto wesiyootelilo? Ewolo.

[6]Ngundilo sumoo etoyi, sulena oni elayaga, ngundo ewoliyo. Yesusndo ngalo ewololo etoli, ngulo ene yokolo sawonggo.

[7]Ariya, elayagaku Donki duliyogaku yolo, Yesusno ombuwoliyo. Ngundilo telo, elayagakundo enengo dokikilo nenggulo andangelo, Donki sanganimo yomitoli, Yesus ngu sanganimo bibitewolo.

[8]Ngundilo bibitetoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo enengo dokikilo nenggulo andangelo, oole sanganiwoole yomilo yomilo oolouwonggori. Ngundilo tetoyi, gidalegado kono oololo, de duwoo toongoolo, ombulo, oole sanganiwoole yomilo oolouwonggori.

[9]Ngundilo telo, simoo bale koletetoyi, gidalega kootu telo oololo, ene meno mogulu telo ewonggori. Sugi sugi oluwa! Hosana! Anutndo ene mete kumana nga oningga, nga inootoni, ngu Oo Bidodo Sembuliga, ngu oowooyimo ombuteku nga!

[10]Noole Yesus bingamilo okoowato! Ene osinayi, Dewitlo naluni ngundilo noole soboyelowelo ombuteku nga! Hosana, awuno oolengo! Elo ewonggori.

[11]Asa, Yesus Yerusalem endemo ulo, Yudalo goobooyingo ya oowooyi Tempel ngu newendemo uwolo. Yesus oo bidodo kenondadangelo yokolo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

suwootetoni, Yesus enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga nguya Betani endemo oolouwonggori.

Yesusndo De Gula, Oowooyi Pik, Ma Enggeyingombolo Ewolo
(Matiyu 21:18-19)

12Sengetoni, Yesus enengo sulena onikudodo Betani ende yokolo, ombulo, yade ooleko Yesusndo oodoolo kumoowolo.

13Yesusndo de gula oowooyi Pik, ngu de gudo, kukungo nenggulo ngundiloga, ngu yowoko kenowolo. Uyi oowooyingga tutu uleyingo, ene engge doongetewelo namoko de damonimo oololo doongetelo, engge gula ma kenowolo. Kini, uyi nangge oluwolo. Ndatelo ngulo, de Pik enggeweloyi naluni kini.

14Yesusndo ngu degakuya ewolo. Kootusina, onindo gengo tanggoolige ko ma yolo newanggo. Ngundilo etoni, enengo sulena onindo ngu mandega ngu ingowonggori.

Yesusndo Oni Goobooyingo Yano Oo Uliyootoyi Oweyelowolo
(Matiyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Yon 2:13-22)

15Yesus enengo sulena oni nguya Yerusalem endemo oolouwonggori. Nguno Yesus oololo, Yuda onilo goobooyingo ya oowooyi Tempel newendemo ulo, yeyootoni, oni Tempel yano bobeye yowoolengoweloyi koyi tetoyi, ngulo ene damoni yelo oweyelowolo. Ngundilo telo, Yesusndo yeyootoni, oni bobeye oowooyingga yowoolalingolo, bayetetoyi, ngu yeyolo, yabakudodo wenggelemootoni, ukelo uwolo. Ngundilo nangge, oni nu kundilimanggowo ngu uliyowelo koyi nguya teyingo ngulo yabaye nguya wenggelemootoni, ukelo, utoni oweyelowolo.

16Yesusndo loogu telo mamanayelo ewolo. Ye oo oowooyingga yolo, Tempel ngalo pawa newendekuli ngando ma oololo, ombulo tewelo ewolo.

17Ariya, Yesusndo oni ngu mamanayelolo mande gula ewolo. Anutlo mande nakangoyingo, ngundo ngandilo ete. Nolo ya ngu oni simoo bale sowe mela bidodomo oolootenggoku, ngundo oowooyi yemboongeweloyi ya, elo ewanggo.*Ayisaya 56:7* Ene yendo ngu yeyi, yakaka onilo kombiteyingo musiyo tetenggolo ewolo. *Yeremayiya 7:11*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Yudalo goobooyingo yano Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oni, ko, Anutlo mamana mandelo etuyeloyingo oni, ngundo Yesuslo mandeni ingolo ngu, ariya, ene damoni yelo, Yesus uleyi kumoowelo ngulo ene oole erewewolo. Ndatelo ngulo, oni simoo bale oowooyingga Yesuslo mandeni ingowelo gome ingootenggo. Ngundilo ngulo, Parisi onindo Yesuslo koni ngu kenomayingolo, ngulo ene Yesus dowoolo uleyi kumoowelo, ngulo hahangewonggori. Ndatelo ngulo, oni simoo bale bidodo Yesuslo mandeni nangge ingowelo ingootenggo.

19Suwootetoni, Yesus enengo sulena oni, ngudodo Yerusalem ende yokolo sawonggori.

Oni Ene Newendemo Hamoo Telo, Nguno Yemboongewaku Ngu, Ene Hamoo Oo Yowa

(Matiyu 21:20-22)

20Suwoononggo oolengo, Yesus, enengo sulena onidodo, ko oololo, Pik dega ngu kenowonggoku, ngu kuli kumooni yewolo. Yo, hamoo, uyi uli oo ngu bidodo kuli ariyelo, kumooni yewolo.

21Pitando ngundilo kenolo, Yesusndo Pik dega nguya kuyowo mande ewoku ngu ingolo, Yesusno ewolo. Oo Bidodo Sembuli, keno! Nga Pik dega nga gedo kuyowo kowuli eneno yewoku, ngulo kuli kumoowoku nga! Elo ewolo.

22Ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Ye komo Anutlo nowoondoyemo hamoo teyi.

23No hamoo oolengo yeno eteno. Ye ngandiya ingoyi! Oni gula ene newende elaya kini ngunonggo mela pulingga ngaya ewa. Ge ootookooya, ukeya, wendeyino u, elo ewaku ngu, asa, hamoo oolengo, enendo ewoku, ngundilo tunootewa.

24Ariya, no hamoo oolengo yeya eteno. Ye nowoondoyemo hamoo telo, nguno ingoyingo elaya kini, ngunonggo ye oo gulalo yemboongewanggoku ngu, asa, hamoo oolengo, Anutndo ooga ngu yunootoni yowanggo.

25Yengo yemboongeyingo naluno nguno, oni gulado yeno damoni biyomi gula telo, kowuli yunoyingo tetoni ngu, asa, ye Anutno sodedo yemboongeya,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingondudu biyomingga ngu Anut kandeyimo yetoyi, ngundo hoolooweyelolo, ngu kowulingga ngu andangelo kapengoyeyunowa. Ye ngundilo tewanggoku ngu, asa, yengo Awaye Sambo endemo oolooteku, ngundo yengo mbumbuwaye nguya andangeyunolo kapengoyewa.

26Ene ye oni gulado kowuli ye yunowoku, ngu ma andangewanggoku ngu, asa, yengo Awaye Sambo endemo oolooteku, ngundo nguya yengo mbumbuwa ma andangeyunowalo ewolo.

Onindo Yesusno Sumoo Ewonggori. Onendo Ge Yanggango Gunowo?

(Matiyu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27Yesus ko enengo sulena oniya Yerusalem ko oolouwolo. Ngu naluno, Yesus ene Yuda onilo Tempel ya ngu newendewoole endeyootoni ngu, asa, Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oni ululu, Moseslo mamana mandelo etuyeloyingo oni, ko, endemo tabango oni ngudodo Yesusno mayewonggori.

28Ngundilo mayelo, Yesus sumoo inolo ewonggori. Onendo ngu sunggiga ngu ge gunolo, ngunonggo nga kongga nga telo logogelowo? Sumoo ewonggori.

29Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. No nguya yeno oo gulalo sumoo yunowelo. Ye nondo sumoongga ngu gumi etoyi ngu, asa, no nguya yengo sumoongga ngu gumi ewano.

30Ariya, onendo Sonoyeloyingo Oni Yon oningga ngu suleyootoni ombuyingo? Anutndo sono kundingiyimbo oni sonoyeloni, elo, Yon suleyootoni ombuwo; ngundi, oni simoo baledo suleyootoyi, sonoyelowo, bine? Ye nolo mandenengga nga gumi eyi.

31Ngundilo sumoo yunootoyi, tabangoku enengo nangge mande elo, ingolo ewonggori. Noole ngandilo ewato. Anutndo Yon suleyootoni, oni simoo bale sono kundingimbo sonoyelowelo ombuyingo, ewatoku ngu, ariya, enebana ewa. Ye ndawugalo, ngu nowoondoyemo hamoo ma ingowonggo?

32Ngundilo nangge, noolendo ngandilo ewato. Onindo Yon suleyootoyi, ngu kongga ngu teyingo ewatoku ngu, asa, oni simoo baledo nooledodo sanggili ulungga tewanggo. Ndatelo ngulo, oni simoo bale ene kuli ingootenggo. Yon ngu Anutlo ingondudu eyingo oni oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Ngundilo ngulo, ene Yesuslo mande gumi ngandilo ewonggo. Noole watayi kini, etoyi, Yesus enebana ewolo. No nguya yengo sumoongga, ngu gumi ma ewano. Ndawu oninggado nga sunggiga nga nunootoni, ngunonggo no ko nga tetenoku, ngu ma ewanolo ewolo.

Mak 12

Wayin Ko Sobosobo Oni Biyomi, Ngulo Mande Yamonggawo

(Matiyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1Ngu naluno nguno, Yesusndo mande yamonggawo gidalega nguya simoo baleno ngandilo ewolo. Oni gula Wayin kongga telo, oonggoo pawangolo, Wayin nguno imiwolo. Ene Wayin engge yolo, wongoolo, winggooweloyi musiyo nguya telo, ene kongga ngu sobowooweloyi ngulo ya pelungga awuno yewolo. Ngundilo yetoni, oni nguno bibitelo, Wayin kono oo ngu bidodo gome kenolo, sobowoolo oluwolo. Oni ko sembuliga, ngundo oni gidalegado ngu kongga nguno digi beye koyi teyi, elo, ene yoyelo, ene mela gula yowoko, nguno toongewolo.

2Wayin enggeweloyi nalunimo, ko sembuli, ngundo enengo sulena oni gula suleyootoni, Wayin koyi tetenggoku onikuno oolouwolo. Ko oni ngundo kono oo engge gula yenunoyi, elo, ko oni gula ngu suleyootoni oolouwolo.

3Ngundilo ko oningga ngu suleyootoni, ooloutoni, Wayinlo kono oni, ngundo oni ko sembuligakulo sulena oninggaku dowoolo, gome gome ulewolo. Ngundilo telo, oo gula ma inowolo. Kini, ene kingo oolengo suleyootoyi oolouwolo.

4Ngundilo tetoyi, ko sembulibo sulena oni gula ko suleyootoni oolouwolo. Ooloutoni, ngu sulena oninggaku nguya utolo, tabangomo dongo sosowoolo, uleyi biyomi yetoni, mandeni biyomi elo yumooyinowolo.

5Ko sembulibo sulena oni gula nguya suleyootoni oolouwolo. Ooloutoni, kono onikundo ngu ko oninggaku nguya, uleyi kumoowonggori. Ngundilo tetoyi, ko sembulibo, sulena oni oowooyingga suleyelootoni oolouwolo. Ooloutoyi, gidalega yutolo, oweyelootoyi, satoyi, gidalega yuleyi kumoowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[6]Ngundilo tetoyi, ko sembuli ngulo oni gula nguya moole. Ngu enengo nangoni gulanangge oolengo. Ngulo gome ingolo, newende nangonimo ooloote. Kootu oolengo ngu, enengo nangoni suleyootoni oolouwelo tetoni ewolo. Nga ngu nenengo nangone, ngulo ene manggowo ingolo, keyowanggolo suleyootoni oolouwolo.

[7]Ngundilo ooloutoni, ene kono oni ko tetenggoku, ngundo nangoni kenolo, enengo nangge kewooloyemo mandelo, ingolo ewonggo. Nga oningga ngando ngu eweyimbolo oo bidodo yomukolo, enendo sembuli tewa. Ariya, noole ene nguya utooye kumoowa. Ngundilo telo ngu, asa, nga kongga nga ngu noolengo sobowoolo, koyi tewatolo ewonggori.

[8]Ngundilo elo, kono oni, ngundo ene nguya dowoolo, uleyi kumoowolo. Kumootoni, bingo okoolo, kanggaloko oolongooyi uwolo.

[9]Ariya, oni ko sembuligaku, ndandilo tewa? Ene ombulo ngu, oni kono ko tetenggoku ngu yutolo, yuleni kumoomukowanggo. Ngundilo telo, ene kongga ngu ko oni gidalega yunowa.

[10]Anutlo mandeno nakangoyingo, ngu ye kuli kandangelo ingowonggo. Yesusndo ngandilo ewolo. Nga ya ungoombolo osiyi yanggango ngu ya yeweloyi onindo andangelo yokowonggo. Ene ataga, ngu ya osiyingga, ngundo ya yanggango dowoolo dikate.

[11]Oo Bidodo Sembuli, enengombo ngu ooga ngu yeni tunootewolo. Noole ngu kenootooye ngu, gome oolengolo ewolo. *Sam 118:2*[2-23]

[12]Yerusalem goobooyingo yano oni tabango ngu bidodo ngu mandega ngu ingootoyi, Yesusndo ngu mande yamonggawongga eteku, ngu enengombolo tewolo. Ngundilo ngulo, ene Yesus dowoolo, ya biyomimo yewelo tewonggo. Ene oni simoo balelo sosolelo, ngulo ene yokolo, ootookoolo sawonggori.

Mela Ngalo Sobosobo Oni Koleteyingo Ngu, Bobeye Inoweloyi, Oni Ngulo Yesus Sumoo Inowonggori

(Matiyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

[13]Ene Parisi oni Herodlo oni gidalega, ngudodo Yesusno suleyelootoyi, tewoongowelo oolouwonggori. Ndatelo ngulo, ene mande nenengo gula ma

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

etoni ngunonggo yolo, wilikoyingo onino yeweloyi ngulo sumoo inowelo tewonggori.

14Ariya, ngu oni ngu ombulo, Yesusno ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, noole ingooteto. Ge mande hamoo nangge ete. Gedo ngu oni oowooyedodo, ko, oni oowooye kini nguya mande damoni gulanangge eneno yunoote. Yo, ge oni simoo bale bidodo goobooyelolo Anutlo mande damoni metemi nanggelo etuyeloote. Ariya, ge ngu ndatelo ingoote? Noole Yuda oni nga bobeye (Takis) Sisa inowato, bine; ngundi, Anut nangge inowato, bine? Anutlo mamana mande nguno ooloote, binelo? Ewonggori.

15Ngundilo sumoo etoyi, ene Yesus ingoyingo, ene ebe ganagana etenggo. Ngulo Yesus enebana enedodo gumi ewolo. Ndatelo ngulo, ye no tewoonelootenggo? Ye bobeye gula yoya, ombutoyiga, nondo kenoowelo ewolo.

16Ngundilo etoni, ene bobeye gula yolo, ombutoyi, Yesusndo sumoo yunolo ewolo. Nga oo gaboyiga nga oonelomu? Elo etoni, enebana gumi ewonggo. Ngu Sisa gaboyi.

17Ngundilo etoyi, ariya, Yesus enebana gumi ewolo. Sisalo oo ngu, ye komo Sisa inoyi. Anutlo oo ngu, ye komo Anut inoyi. Yesusndo ngundilo etoni, oniku ngu mandega, ngulo ingondudu ulungga tewonggo.

Oni Kumoolo Ootookooweloyi, Ngulo Yesus Sumoo Inowonggori

(Matiyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18Ariya, ngu naluno nguno, Yuda oni gidalega oowooyi Sadusi, Yesusno mayewonggori. Sadusi oni, ngundo ene ngandilo etenggo. Oni kumootenggoku ko ma ootookoowanggolo ingootenggo. Ene Yesus sumoo inolo ewonggo.

19Oo etuyeloyingo oni, Mosesndo mande gula ngandilo nakangolo yunowolo. Oni gula simoongo kini kumootoni ngu, ngulo konebeyi gula ootoolo ngu, asa, ngundo ngu bale nggamingga ngu mete yowa. Nguno nangoningga tewaku ngu, beyi musiyomo oluwalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ariya, oni simoongolo gula simoo nangge kandegula gidembolo elaya oluwonggo. Koleteloga, ngundo balega yowolo. Asa, ngu simoongo kini oode kootusina kumoowa.

21Ngundilo kumootoni, enengo koneyo enebana ngu balegaku yolo, ene nguya simoongo kini oode kumoowa. Ngulo koneyo kabusayigaku enebana ngu balegaku nangge yolo oode, ene nguya simoongo kini oode kumoowa.

22Ngundilo nangge, ngu simoongolo kandegula gidembolo elayagaku bale gulanangge yolo, kumooloodoyi kinitewa. Ngulo simooye nguya kini. Kootusina, balegaku nguya kumoowa.

23Ariya, kootusina, oni kumooyingoku, ko ootookooweloyi naluno nguno, ngu balegaku, ngu oone baleyi nenengo? Ge ingoote, ngu kandegula gidembolo elayagaku ngu bidodo baleye gulananggelo ewonggori.

24Ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ye Anutlo mandeno ma ingootenggo. Ye Anutlo yanggangoni nguya ma ingootenggo. Ngulo ngu, ye mande bulibali etenggo.

25Oni kumooyingoku ko ootookooyingo naluno, nguno simoo bale kameyi baleyi kini. Kini, ene Anutlo Sambono Engel oni oolootenggoku, ngundilo oluwanggo.

26Ene nga mandega nga oni kumooyingo ko ootookooweloyi, ngu ye bine Moseslo Buk, ngu ye ma kandangelo ingowonggo. Ngu Anutlo mandega ngu de bodagano solu tunootewolo. Ye ngu kuli kandangelo ingootenggo. Ngu mandegano nguno Anutndo Mosesno ewolo. No Ebarahamlo Anut, Ayisaklo Anut, Yekoblo Anutlo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 3:6*

27Moseslo mande ngundo etuyelooteku ngu, ngandilo oni kumootoyi, ngulo gaboyi keda oolootenggoku, ngulo Anut. Yengo mande ngu hamoo oolengo yombuliyolo etenggolo ewolo.

Anutlo Mamana Mande Koleteyingo Oolengo
(Matiyu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28Anutlo mande etuyeloyingo oni gula ombuwolo. Ombulo, ingootoni, Sadusi onindo Yesusya mande gumgum elo longgeyootoyi, ene ingootoni, Yesusndo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sadusi onilo mande gumi gome oolengo ewolo. Ngundilo tetoni, enebana Yesus sumoo inolo ewolo. Ndatelo mamana mandega, ngundo mamana mande gidalega dagayelolo koleteyingolo? Ewolo.

29Ngundilo sumoo etoni, Yesusndo ngu oningga ngulo mande gumi ewolo. Mamana mande gulanangge koleteyingo ngu ngandilo. Ngulo ye Iserel, gome ingoyi! Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo nangge, noolengo Anut gulanangge.

30Ye komo Oo Bidodo Sembuli ngulo nangge gome ingoyi! Yengo Anut nguno ye komo nowoondoye bidodo, gaboye bidodo, yengo ingonduduye bidodo, yengo yanggangoye bidodo, ye ene inoya, ngu nangge keyoya endeyoyi.

31Mamana mande elaya kootu, ngu ngandilo. Gengombolo gome ingooteku, ngundilo ge tanggegemo oni gula nguya, nowoondoyi teyino. Mamana mande gulado nga mamana mande elayaga, nga ma dagayelootelo ewolo.

32Ngundilo etoni, mamana mande etuyeloyingo oningga, ngundo Yesusno ewolo. Oo etuyeloyingo oni, gedo hamoo ete. Yo, hamoo, Anut gulanangge oolengo. Anut gula nguya kini.

33Yo, noole komo ngulo gome ingooteto. Noole komo nowoondonayi bidodo, ingondudunayi bidodo, yanggangonayi nguya bidodo Anut Oo Bidodo Sembuliga inowato. Ngundilo telo, noole komo doboogulinayimbolo nowoondoyi yunoweloyi, ngu noolengo ingootetoku, ngundilo ingowato. Noole nga mamana mande elayaga, nga gome keyowatoku damoningga, ngundo nusago utolo, deko kagisokolo, woolo yeweloyi damoningga, ngu dagate.

34Ngu oningga ngundo mande gumi etoni, Yesusndo ingootoni ngu, ene oni ingonduduni metemi. Ngulo ngu, Yesusndo oningga nguya ewolo. Ge Anutno nowoondogemo hamoo tetoni, ngunonggo ge oni gidalega nguya nowoondoyi teyunolo, ngunonggo ge Anutlo mande damoni, ngundo simoo bale soboyelooteku, ngu tanggeyimo ombulo ooloote. Yesusndo ngundilo etoni, ngulo oni gidalegado ingolo, sosolelo, ngulo ene oo gulalo Yesusno ko ma sumoo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kristus Ngu Oone Nangoni?
(Matiyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35Yesus Yuda onilo goobooyingo yano ootoolo, ngunonggo oni simoo baleno mande wesiyolo elo etuyelolo, sumoo yunolo ewolo. Anutlo mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo ndatelo ngulo, ene Kristus ngu Dewitlo sembenilo etenggo?

36Yuka Kundingi, ngundo Dewit ingondudunimo yetoni, ngulo Dewit enengombo ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli, ngundo nolo oni ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembune nguno ngandilo ewolo. Ge kandene koondosina bibite. Kootusina ngu, gengo me oni yoyewe, gengo kengge damonimo yoyewanolo ewolo. *Sam 110:1*

37Ndatelo ngulo, Dewit enengo sembeni tunooteweloyi ngu nolo Sembunelo etelo? Ewolo.

Mamana Mande Etuyeloyingo Oni, Ngulo Damoniye
(Matiyu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

38Yesusndo ngundilo etoni, simoo ulunggaku, Yesuslo mandeni ingowelo oni oni tewolo. Ngu naluno nguno, Yesusndo oni simoo bale mande yunolo ewolo. Ye Anutlo mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo tetenggoku, ngundilo ma tewelo. Ndatelo ngulo, ene towikumba pelu pelungga oni bingamiyedodobo yemutenggoku, ngundilo yemutenggo. Ngundilo yemutoyiga, simoo baledo yeyoya, oni ululu, eya, ingoyilo, ngundilo tetenggo.

39Ene ngundilo telo, Yuda onilo goobooyingo yano oni simoo bale doongeyemo tunoo bibitewelo gome oolengo ingootenggo. Ene oo simbo kayingo naluno, yaba koleteyingo nguno bibitewelo nguya, gome ingootenggo.

40Ene bale nggami kamesumooye kumooyingo ngu ganaganayelolo, bale nggaminonggo ya oo sitowi kingo woosoolo yootenggo. Ngundilo yomukolo yokolo ngu, asa, enengo bingamiye elo okoolo, ngunonggo ene Anutno kingo yemboongeyingo pelu pelungga tetenggo. Nguno ngu, Anutndo nggami bale ngu hoolooweyeloni, elo ngundilo yemboongetenggo. Ene kootusina, oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngundilo tetenggoku, ngu Anutndo ngulo gumi kowuli ulungga oolengo yunowalo ewolo.

Bale Nggami Sumbuyinggado Bobeye Anutno Yewolo
(Luk 21:1-4)

41Yesusndo Yuda onilo goobooyingo yano ulo, bobeye yoweloyi musiyomo oololo, namokoyi bibitewolo. Bibitelo, ene ngunonggo simoo bale yeyootoni, bobeye musiyomo yetoyi yeyowolo. Yeyootoni, oni sitowiyedodo, ngundo ngu bobeye oowooyingga biyomi yetoyi yeyowolo.

42Ngu naluno nguno, bale nggami gulado ombulo, enengo bobeye bobodi elaya nangge ngu kondibo yewolo, siko gula kini. Ngu bobeye bobodi elayaga, ngu Toya gulanangge ngundilo.

43Ngundilo tetoni ngu, asa, Yesusndo enengo sulena onikuno negoyelootoni, tanggeyimo ombutoyi ewolo. No hamoo oolengo yeno eteno. Nga bale nggami howoolongonggangga, ngando ene bobeye ulungga oolengo yete. Yo, hamoo, oni simoo bale goobooyingo yalo bobeye musiyomo yetenggoku, ngu bidodo dagayeloote.

44Ndatelo ngulo, nga oni nga bidodo bobeye oowooyingga yano ooloote. Ene gidalega nangge yolo, mayelo yetenggo. Ene nga bale nggamingga nga, ngu enengo yano gula kini, siko nguya gula kini. Ene oowali uliyoweloyi nguya gula kini. Enengo bobeye bidodo yeteku ngalo! Ewolo.

Mak 13

Yesusndo Yuda Onilo Goobooyingo Ya Tempel Yombuliyowanolo Ewolo
(Matiyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

1Yesus Yuda onilo Tempel ya yokolo ooloutoni, enengo sulena oni gulado eneno ewolo. Oo etuyeloyingo oni, digi yanggango ululu oolengo ngu digi goobe oo yowali gome gome, ngundo yeyingo, nga kenolo! Ewolo.

2Yesusndo sulena oningga ngulo mande eteku gumi ngandilo ewolo. Ge keno nga ya ululu nga, kootusina, digi gula yokootoyi, gula sanganimo ma oluwa. Kini, onindo nga digi nga usososwoolo, oolongooyi, melako umukowalo ewolo.

Yesusndo Kowuli Oowooyingga Biyomi Kootusina Ombuweloyi, Ngulo Ewolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Matiyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

3Yesus mela puli oowooyi Olib nguno bibitelo, ngunonggo Yuda onilo Tempel, ngu andusina oodoni kenowolo. Ngu naluno nguno, Pita, Yems, Yon, Enduru, ngu oni namolayaga, ngundo nangge Yesus tanggeyimo ombulo, Yesus sumoo inolo ngandilo ewonggori.

4Ge nooleno e. Ndawu nalunggano oo ngu tunootewa? Nalu sosowoomo oo bidodo tunootewelоyi, ngu namokono tetoni, nguno noole ndawu sunggiga ngu koletelo tunootetoni, nguno noole kenowato? Ewonggori.

5Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo mande yunolo, gumi ewolo. Oni gulado ganayeloweloyi ngulo ye ingondale teyi!

6Oni oowooyingga oolengo no oowoonemonggo tunootelo, ngu ngandilo ewanggo. No nangge Yesus Kristus. Anutndo oni simoo bale yoyoweloyi, elo, no sulenelootelo ewanggo. Ngu oni ngundo ngundilo elo, ene oni simoo bale oowooyingga oolengo ganayelowanggo.

7Kootusina, ye me ebe ulungga ngguyi ingolo, ko, me ebe ulungga mela sungomo tunootewelоyi, ngulo mande binga nguya ingowanggo. Ngundilo ingolo, ye ngulo ma sosolewelo, ngundilo damoni ngu hamoo koletelo tunootewa. Ene nalu wenga, nguno kini.

8Yo, hamoo, oni sowe gulado ootookoolo, oni sowe gulaya ebe ulewali. Ngundilo nangge, mela gulalo oo bidodo sobosobo oni, ngundo ootookoolo, mela gulalo oo bidodo sobosobo oniya ebe ulewanggo. Mela guminggano ngu imimi ulungga yootoni, oni simoo bale oodoolo kumooyingo ulungga tunootewa. Ngu oo ngulo ogingoyingoyi ulungga oolengo, ngu baledo simoo yomoowelo ogingoyingo ingootenggoku, ngundilo tunootewa.

9Ngundilo oo ngulo, ye ingondale teyi! Nalu wenga ma tunooteyingomo, kowuli ngundilo tunootewa. Ye nolo nowoondoyemo hamoo ingolo oodoyi ngu, ariya, mundi onindo, ye nguya, enengo tabango oni goobooyingomo yoyeyi dikawanggo. Goobooyingo yano nguya ene ye gisaluyelowanggo. Ndatelo ngulo, ene no oowoone, ko, nolo mandene nguya wongooyi uwelo tewanggo. Yo, hamoo, ye oni mela ngalo oo sobosobo ululu ngu doongeyemo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yoyeyi dikawanggo. Ngundiya tetoyiga ngu, asa, ye nguno Anutlo Mande Keda Mesalango ngu wesiyoya eneno eyi.

10Ngundiya tetoyi ngu, asa, koletelo Mande Keda Mesalango ngu simoo bale mela bidodomo oolootenggoku, nguno onindo wesiyolo eneno etoyi ingowanggo.

11Ene ye yodowoolo, wilikoyingo oni goobooyingomo yoyetenggoku naluno nguno, ye koletelo ma sosoleyingo, elo ingowelo. Noole ndawu mandega ewatolo, ma ingowelo. Kini, ngu naluno nguno, Anutlo Yuka Kundingiyi, ngundo mande yendo eweloyi ngu yetoni, ngu nangge ye yootunoya eyi.

12Ene bebeyibo, koneyo, ngu wilikoyingo oni, goobooyingomo windoga yunootoni, yuleyi kumoowelo tewanggo. Ngundilo nangge, eweyimbo enengo nangoni windoga teyinootoni, nangosumooye ngundo awanamoyemboya nguya sanggili telo, windoga yunootoyi, yuleyi kumoowanggo.

13Ngundilo telo, oni bidodo yeya, nowoondoye biyomi oolengo yewanggo. Ndatelo ngulo, no oowoone ngu yeno ooloote. Ngulo ngu, ene yeno ngu damoningga ngu yunowanggo. Ene oni nolo mande yanggango dowoolo oodoni, oololo nalu wenga tunootewaku ngu, asa, Anutndo ngu oningga ngu ko yowalo ewolo.

Oo Biyomi Oolengo Ngu Tunootewa
(Matiyu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14Yesusndo ngundilo ewolo. Ngu oo biyomi, ngundo Anutlo kundingiyi oolengo musiyomo dikatoningga, ngu ingoyi. Ngu nalunggano nguno, oni simoo bale Yudiya melako oolootenggoku ngu, ene komo sodedo salo, pulimo oolewanggo. (Oni nga mandega nga kandangeya, ngu gome ingondudu teni!)

15Oni endeloko oolooteku ngu, ene ya newendesina ulo, enengo oo sitowi nguya yowelo ma ingowa.

16Ngundilo nangge, oni kono oolooteku ngu, ene ko yowoolengolo, enengo towikumba yowelo, yano ma oolouwa.

17Ngu naluno, bale useyedodo; ngundi, bale simoonamboye nono yunootenggoku, ngu oni oniyooge.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ngulo ye komo yemboongeyi. Oo ngu doogo dokiki sono medugu naluno ma tunootewelo.

19Ngu nalungga nguno, kowuli ulungga oolengo tunootewa. Koletelo oolengo, Anutndo oo bidodo yemukoyingo nalu ngu bidodomo, ombulo, nga naluno ngano nguya kowuli ngundilo ngu kuli ma tunootewolo. Kootusina nguya, kowuli ngundilo ngu ko ma tunootewa.

20Ene Oo Bidodo Sembuli, ngundo kowuli nalungga ngu woosootoni, ma ootutetoni ngu, asa, oni simoo bale bidodo oonatewanggo. Ene Anutndo oni simoo balelo ingolo, enengo kuli logo yewolo. Ngulo ngu, ene nga nalungga nga woosootoni ootutewa.

21Ngu nalungga nguno, oni gulado yeya ewa. Kenoyi! Kristus nga oolooteku nga; ngundi, kenoyi, ene andusina oolooteku andu, etoni ngu, asa, ye ngulo nowoondoyemo hamoolo ma ingowelo.

22Oni gidalegado ombulo, ganayelolo ewanggo. No Kristus, Anutndo simoo bale yoyowelo logoneloyingo etoni; ebe ganagana eyingo oni gidalega, ngundolo ewanggo. No Anutlo ingondudu eyingo onilo ewanggo. Ene damoni sungo gula onindo ma teweloyi ngu telo, nguno ene Anutlo simoo bale ngu tewooyelolo ganaganayelowanggo.

23Ngulo ngu, ye ingondale teyi! No oo bidodo kuli yeno etoowe, ingootenggoku ngu! Ewolo.

Kootusina, Oni Nangoni Ko Ombuwa
(Matiyu 24:29-31; Luk 21:25-28)

24Yesusndo ewolo. Ngu kowuli ulungga ngu kinitetoni ngu, ariya, sa kombo doobeyelootoni, himi ma yewali.

25Dootu soletoyi, oo yanggango Sambono oolootenggoku, ngu bidodo Anutndo yokutuyelowa.

26Ngu nalunggano nguno, Oni Nangoni gobooleno dulidalini yanggangonidodo oolengo ombutoni kenowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ngu nalungga nguno, enengo Anutlo Sambono Engel oni ngu suleyelootoni, Anutlo simoo bale Sambo mela bidodomo oolootenggoku, ngu yoyolo, mayelo goobooyelowanggolo ewolo.

Pik Dega, Ngundo Wilikoweloyi Nalu, Ngulo Damoni Tete
(Matiyu 24:32-35; Luk 21:29-33)

28Yesusndo ewolo. Ye Pik dega nguno ingoyi! Kambini sonoyidodo teteku naluno, ngu nungoyelo, tanggooli keda ngu yeteku, ngu kenolo ingootenggo. Sa naluwo gome ataga tunootetelo ingootenggo.

29Ye de ngundilo tetoni, kenolo, ye ingootenggo. Enggeweloyi nalu namoko tunootetelo ingootenggo. Ngundilo nangge, kootusina, ye ngundilo oo ngu kenootoyi, tunootetoni ngu, ariya, ye nguno ingowanggo. Yesus ko ombuweloyi naluni namoko tetoni, ngulo sunggi ngundilo tunootetelo ingowanggo.

30No hamoo oolengo yeno eteno. Nga naluno ngano oni simoo bale oolootenggoku, ngu ma kumoomukoyingomo, ngu oo ngu bidodo tunootewa.

31Yo, hamoo, Sambo mela ngu oololo kinitewali. Ene nolo mandene ngu ma kinitewalo ewolo.

Oni Gulado Nga Mandega Ngalo Naluwo Ma Ingoote
(Matiyu 24:36-44)

32Yesusndo ewolo. Ene oni gulado ngu nalungga ngu, ko sangga ngu ma ingoote. Anutlo Engel oni Sambono oolootenggoku, ngu nguya ma ingootenggo. Enengo nangoni nguya ma ingoote. Kini, Eweyi Anutndo nangge ngu ingoote.

33Ye ingondale teya, gome sobowooya oliyi! Ndatelo ngulo, ye ma ingootenggo. Nalu ndatelo tunootewa.

34Ngu ngandilo: oni gula enengo ya yokolo, mela sungosina endeyowelo. Ngulo enengo ko onindo oo sobowooyi, elo, ene ko bayetelo, sungo sungo yunowa. Ene yamako sobosobo oningga nguya ewa. Ge gome oolengo soboneloya ootoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Ngulo ngu, ye nguya komo gome sobowooyi! Ndatelo ngulo, ye ma ingootenggokulo ngulo, ndawu nalunggano ya sembuli ko ombuwa. Ene suwootetoni ombuwa; ngundi, suwoo kewooloko, bine; ngundi, sengewelo kootoori etoni, bine; ngundi, suwoononggo, bine; ngu ye ma ingootenggo.

36Kinitetoni, ene sodedo ombulo, ye yeyootoni wetololuwanggo.

37Nondo nga mandega nga, yengo, ko, simoo bale bidodo nguya elo yunooteno. Ngulo ye komo gome sobowooya oliyi! Ewolo.

Mak 14

Yesus Uleyi Kumooweloyi Ngulo Mande

(Matiyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Yon 11:45-53)

1Nalu elaya nguya yokolo, Anutndo sunggi kenolo, dagayeloyingo naluwo (oowooyi Pasowa) ngulo nalu kundingi, Oomanangoyingo Yis Kini, ngulo nalu kundingiyi oo simbo ulungga neweloyi nguya tunootewa. Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo ululu, mamana mandelo etuyeloyingo oni ululu, ngundo tolige Yesus dowoolo ulewelo oole erewewonggori.

2Ene ewolo. Noole nalu kundingiyimo ngu ooga ngu ma tewato. Ndatelo ngulo, oni simoo baledo me ebe yeyi tunootewalo ewonggori.

Balegado Yesus Tabangomo Kumu Bo Ulumi Gula Wendowolo

(Matiyu 26:6-13; Yon 12:1-8)

3Yesus Betani ende oololo, golimambudodo oni oowooyi Sayimon ngulo yano ulo, nguno oo neweloyi yabano bibitewolo. Ngu naluno, bale gula ombuwolo. Ngu balega ngu bo ulumi nggusi gome oolengongga, ngu kumu bo ulumi gula ndindingo gome ngu newendemo nggusingowolo. Ulini ulunggado uliyingo oowooyi Nard. Ene ngu nggusiga ngu udookelo, Yesus tabangomo wendowolo.

4Ene ngundilo wendootoni ngu, asa, oni gidalega nguno oluwonggoku, ngundo nowoondoye biyomi yelo, enengo nanggelo ingolo ewonggori. Ndatelo ngulo, bo ulumi gomengga nga kingo yombuliyoote?

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nga oni yunootoni, uliyootoyi, ngulo uliyi ulungga (300.00 Kina) yolo, ngundo owoolongo oni yunoweloyi. Elo balegakuya boguwoolo kenolo ewonggori.

6Ngundilo etoyi, ene Yesusndo ewolo. Nguno yokoyi! Ye balega nga ndatelo kenolo elo kowuli ene inootenggo? Ene nolo damoni gome ngu tete.

7Owoolongo oni ngu yeya suwoo suwoo oodoyi, naludodomo, ye mete ene hoolooweyelowanggo. Ene no ngu yeya suwoo suwoo ma oluwato.

8Ene balega, ngando bo ulumi gula no gowenemo wendooteku nga ngu, ene no meleno noyeweloyi ngulo yomosineloote.

9Nondo hamoo oolengo yeno eteno. Mela mela bidodomo, Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo ewanggoku, ngu melasina nguno nga balegado teteku ngalo mandeni elo, ngulo nguya ingondudu telo ingowanggolo ewolo.

Yudasndo Yesus Tabango Oni Yunowelo Mande Gosiyowolo
(Matiyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10Ngu nalunggano nguno, Yesuslo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga ngulomu gula Yudas Iskariyoot, ngundo ene Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo ululu nguno oolouwolo. Ngundilo oololo, ene Yesus yootunolo, kandeyemo yewelo ewolo.

11Yudasndo ngundilo etoni, Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo ululu ngu ingolo, ngulo ene oni oni telo, Yudas bobeye inowelo mande gosiyowonggori. Ngundilo ngulo, Yudasndo damoni yelo, oole erewelo, ndawu nalunggano Yesus yootunolo, kandeyemo yewanolo ingowolo.

Yesusndo Pasowa Sulena Oniya Neyingo
(Matiyu 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Yon 13:21-30)

12Kowooyingombolo nalu koleteyingo, Oo Omanongoyingo Yis Kini oowooyi Pasowa, ngu neweloyi naluni tunootewolo. Ngu nalunggano nguno, ene Anutlo sunggi kenolo, dagayeloyingo naluwo Sipsip nangoni utolo, ngulo oowali kawonggori. Ngulo ngu, sulena onikundo Yesusno sumoo ewonggo. Gedo ngu noole ndano saya, oowali oo ngu yomosiyolo, neweloyi ingoote? Elo sumoo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ngundilo sumoo etoyi, ariya, Yesusndo sulena oni elaya suleyelolo ewolo. Yali oolouya, ende uli. Nguno, oni gula sono nggusi koolowooya, oolekana ooloutoningga ngu, yali kenoya, ene keyoya, endemo oolouli.

14Ene oolouya, ya gula newendemo utoningga ngu, asa, yali ngu ya sembuliga, nguno ngandiya eli. Oo etuyeloyingo oni, ngundo geno sumoo ewolo. Gengo ya gumi ndano, no nguno nenengo sulena onidodo Pasowa oowali ngu newato?

15Yali ngundilo sumoo etoli, enendo ya gumi ulungga awu sanganimo ngu etuyelowa. Ngu ya gumingga ngu, oo neweloyi yaba, bibiteweloyi yaba, ngu bidodo kuli yomosiyeyingo ngu. Yali nguno noolengo oowali yomosiyolilo ewolo.

16Yesusndo ngundilo etoni ngu, ariya, sulena oni elayaga ngu endemo oololo, Yesusndo ewoku ngundilo kenowoliyo. Ngundilo telo, ene nguno oowali yomosiyowoliyo.

17Suwootetoni, Yesus enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayagakudodo ombuwolo.

18Ngundilo ombulo, ene oo neweloyi yabano bibitelo, oo nelo, Yesusndo ewolo. Nondo hamoo oolengo yeno eteno. Oni gula ye kewooloyemo nganonggo, windoga no yootunonelolo, me oni kandeyemo noyewa. Ngu oningga ngu, noya oo netelo ewolo.

19Yesusndo ngundilo etoni ngu, asa, sulena oni nowoondoye kowuli oolengo yewolo. Ngu mandega ngulo, ene damoni yelo, gulanangge nangge, Yesus sumoo inowonggori. Ge noya ete, binelo? Ewonggori.

20Ene ngundilo sumoo sumoo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ye kande elaya kegidembolo elaya ngu kewooloyemo nga gulado. Nga oningga, noya kandenali koondomo goboolo yetelokungga nga.

21Yo, hamoo, no Oni Nangoni, Anutlo mandeno kuli eyingo ngundilo ooloute. Ene ngu oningga Oni Nangoni yootunolo etekungga ngu, ngu oniyooge! Ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oningga ngu oniyooge nemimbo ma yomoowoolo ngu, kowuli eneno ma tunootewalo ewolo.

Yesusndo Oowali Wayin Damoni Yelo, Sulena Oni Yunowolo
(Matiyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

22Ene oo nelo oodoyi, Yesusndo oomanongoyingo gula yolo, Anutno yemboongelo, oososowoolo, bayetelo yunolo ewolo. Nga yoya neyi. Nga nenengo songgiwinelo ewolo.

23Yesusndo ngundilo elo, ene toba gula Wayin sonoyimbo newendemo hangeyingo, ngu yolo, Anutno yemboongelo, sulena oni yunootoni ngu, sono toba gulananggegakuno goboolo newonggori.

24Ngundilo netoyi, Yesusndo yeyolo ewolo. Nga sono tobaga nga nenengo dalone. Nga ngu yeya, mande kedalo gosiyooteno. Nga dalonengga nga, ngu oni simoo bale bidodomo wendoyunooteno.

25No yeno hamoo oolengo eteno. No nga Wayinngga nga ko ma newano. Kootusina, Anutlo Endega enengo simoo bale soboyelooteku nguno, no Wayin sonoyi ko newanolo ewolo.

26Ngundilo telo yokolo, Anut bingami okoolo, ene yambo gula utolo ngu, asa, ene ootookoolo, Olib pulimo oolewonggori.

Yesusndo Pitaya Ewolo. Ge No Noyokolo Kootu Nunowa
(Matiyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Yon 13:36-38)

27Ngu naluno nguno, Yesusndo sulena onikuya ewolo. Ye bidodo noyokolo sawanggo. Anutlo Mandeno ngu ngandilo nakangowolo. No Sipsip sembuli utoowe, Sipsip sosolelo, sungo sungo sawanggo. Elo nakangowolo. *Sekarayiya 13:7*

28Ene no melenonggo ko keda ootookoolo ngu, no ye koleteyunolo, Galili melako oolouwanolo ewolo.

29Ngundilo etoni, Pitando Yesuslo mande gumi ewolo. Oni gidalebo goyokolo, satoyi, ene nondo ngu ge ma goyokolo toongewanolo ewolo.

30Ngundilo etoni ngu, asa, Yesusndo Pitaya ewolo. Nondo geno hamoo eteno. Ataga nga, suwoonggano ngano, kootoori tambu elaya ma eyingomo, ge no

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oowoone imangoolo ewa. No ngu oningga ngu watayi kini, elo, tambu kabusa ewalo ewolo.

31Ngundilo etoni, ene Pitando yanggango yelo, gumi ewolo. No hamoo oolengo eteno. No mete geya kumoowaloku ngu, no ge oowoongge ma oongoowanolo ewolo. Ngundilo etoni ngu, asa, sulena oni bidodo mande ngundilo nangge emukowonggori.

Yesusndo Gesemanino Yemboongewolo
(Matiyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32Ariya, ene oololo, musiyo gulano salo tunootewonggori. Ngu musiyongga ngu oowooyi Gesemani. Nguno ngu, Yesusndo enengo sulena onikuno ewolo. Ye ngano bibiteya oodoyiga, no oololo, anduno Anutno yemboongewelo ewolo.

33Yesusndo ngundilo elo, sulena oni kabusa, ngu Pita, Yems, Yon, ngu yoyolo, oolouwolo. Ngundilo oololo, nguno Yesus newende kowuli ulungga oolengo ingowolo.

34Ngundilo ingolo, sulena oni kabusagakuno ewolo. No nowoondone kowuli ulungga oolengo yetoni, no kumooweloyineloote. Ngulo ngu, ye ngano ootooya, ye komo ingondale teya sobonelo ewolo.

35-36Yesus ngundilo elo, ngulo ene bodaga sungo oololo, melako penggootelo welewolo. Ngundilo telo, eweyi Anutno sumoolo yemboongewolo. Awa, Awane, oole moole tetoni ngu, kowulingga ngu ombuya daganeloni. Ge nenengo awane, ge oo bidodo teweloyi ingoote. Ngulo no ngandilo ingooteno. Gedo mete nga kowuli ogingoyingo ulungga nga ngu, gedo andange. Ene ge nolo ingondudune ma keyowelo. Kini, gengo ingonduduge ngu nangge, no ngu keyowanolo yemboongewolo.

37Yesusndo ngundilo yemboongelo yokolo ngu, asa, ene ootookoolo, sulena oni kabusaga nguno oololo yeyootoni, wetolootoyi, yeyolo, ngulo ene Pita yokutuwoolo ewolo. Sayimon, ge wetololoote? Ge nalu gulanangge ma doongetelo oluweloyi kini? Sumoo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Ngundilo elo, sulena oni kabusagaku yeyolo ewolo. Ye doongeteya, yemboongeya oliyi, Ye ngundilo telo oodoyi ngu, asa, Setando tewooyelootoni, yanggango ma yelo oonatewanggo. Hamoo, yengo nowoondoyemonggo ngu tewelo ingootoni, ene goweyebo ngu suleyeyokiniyelo yanggango ma yetenggolo ewolo.

39Ngundilo elo, Yesus ko oololo, Anutno yemboongewolo. Ngu kilangga ngu koletelo, Anutno ewokungga, ngundilo nangge ko ewolo.

40Ngundilo yemboongelo yokolo ngu, asa, Yesus sulena onino ko ombulo yeyootoni, ko wetolo oluwonggo. Ndatelo ngulo, nowoondoye kowuli ulungga oolengo yetoyi, ngulo ene gome gome kubooyelootoni welewonggori. Yesusndo sumoo yunootoni, ene oyumoyelootoni, ngulo mande gula eneno ma ewonggori.

41Ariya, Yesus tambu kabusayi nguno oololo Anutno ewoku ngundilo ko yemboongelo yokolo ngu, asa, ene ootookoolo, sulena oni kabusaga nguno oololo yeyootoni, ko wetolo oluwonggori. Ngundilo telo oodoyi, Yesusndo yeyolo ewolo. Ye komo wetolo kengelo oolootenggo? Ngu mete, ariya, nalu kiniteteku nga! Ye ootookooya kenoyi! Ataga, mbumbuwadodo onindo, no yootunonelolo, me oni kandeyemo noyewanggo.

42Ngulo ngu, ye ootookootoyi oolouwooto. Kenoyi! Windoga oni no yootunonelolo, oni sanggili kandeyemo noyeweloyi oni ombuteku andu! Ewolo.

Yudasndo Yesus Me oni Kandeyemo Yewolo
(Matiyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Yon 18:3-12)

43Yesus mande etoni, sodedonangge Yudas, Yesuslo sulena oni ngulomu gula, ngundo ombuwolo. Ombutoni, me oni oowooyingga ombulo, ene duge, idi, nasa, mata komuko ebe uleweloyi, oo bidodo yolo ombuwonggori. Anutlo woolo yeyingo oni, ngulo sobosobo oni ululu, mamana mande etuyeloyingo oni, ko, goobooyingo yalo tabango oni, ngundo me oni suleyelootoyi ombuwonggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44Windoga oni, oowooyi Yudas, kuli sunggi gula yunolo mandelo gosiyowolo. Nondo ngu oni kandeyi dowoolo, yenggonangolo, yenggonangootoowega ngu, asa, ngu oningga ngu Yesus. Ngu dowooya, yoya oolouyilo ewolo.

45Ariya, Yudas tanggeyemo ombulo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, elo, kandeyi dowoolo yenggonangowolo.

46Ngundilo tetoni, ariya, me oni Yudasdodo mayeyingo, ngundo kandeye oolongoolo, Yesus dowoowolo.

47Ngundilo tetoyi, Yesuslo sulena oni kewooloyemo gulado sanggili telo, enengo duge woosoolo, ngundo woolo yeyingo oni ngulo sulena oningga, ulewelo oolongootoni dagatoni, sodeyi nangge takatoni solewolo.

48Ngundilo tetoni, Yesusndo yeyolo ewolo. Ye idi, nasa, duge, ngudodo ye yakaka oni yodowoolo yoweloyi ngundilo me ombutenggo?

49Nalu oowooyingga, no yeya Yuda onilo goobooyingo yano ootoolo, mande yunololuwono. Ene ye nguno ma nodowoowonggo. Ene Anutlo mande nakangoyingo ngu ataga engge tunootetelo ewolo.

50Ngu naluno nguno, enengo sulena oni bidodo Yesus yokolo samukowonggori.

Simoo Kosiyi Gula Sosolelo Toongewolo

51Simoo kosiyi gula kumba nomboyingga nangge yemulo, Yesus keyolo ooloutoni, me onikundo kenolo, ngulo ene nguya dowoowonggori.

52Dowootoyi, simoo kosiyigaku, enengo kumba nomboyinggaku kandeyemo yokolo, mbilimbili toongewolo.

Oni Yesus Yolo, Oni Tabangokudodo Gooboongoowonggori

(Matiyu 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Yon 8:13-14,19-24)

53Me onindo Yesus yolo, Anutlo woolo yeyingo ngulo sobosobo oni koleteyingo ngulo yano oolouwonggori. Nguno Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo ululu, goobooyingo yalo tabango oni, mamana mande etuyeloyingo oni, bidodo mayelo gooboongoowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

54Ngundilo gooboongoolo oodoyi, Pita ngu yowokoyi sungo Yesus keyolo oolouwolo. Ngundilo telo, Pitando olengomonggo penggo penggo Anutlo woolo yeyingo onilo sobosobo koleteyingo, ngundo yasiliko uwolo. Ngu yangga ngulo kumba ootuwoo onindo de katoyi, Pita ngu yokowelo nombono ombulo, de yokowolo.

55Anutlo woolo yeyingo oni, ngulo sobosobo ululu, gooboolo oni tabango bidodo, ngundo Yuda oni negoyelootoyi, mayelo, Yesusndo mande biyomi gula eyingo tetoni, ngunonggo Yesus uleyi kumoowelo ngulo sumoo elo, mande erewewolo. Ene mande nenengo gula ma kenowonggori.

56Oni oowooyingga mande ebe ganagana oowooyingga Yesusno ewonggori. Ene oni ngulo mandeye ngu gulanangge kini.

57Ngundilo nangge, oni gidale ootookoolo, mande ebe ganagana oowooyingga Yesus goweyimo yelo, Yesus ganangolo ewonggori.

58Yesus enengombo ngandilo etoni ingowooto. Nondo, Yuda onilo Tempel, nga toongoowano. Kuli onindo kandeyebo nalu oowooyingga koyi telo yewonggori. Ene nondo ngu nalu kabusagomo ko gula yewano. Ene onindo kandeyebo yeweloyi nguya kinilo ewonggori.

59Ene ngu mandega eyingo nguya, mande gulanangge kini.

60Woolo yeyingo oni, ngulo koleteyingo oningga, ngundo tabango oni, kewooloyemonggo ootookoolo, dikalo, Yesus sumoo inolo ewolo. Ge mande nga gumi gula ma ewa? Nga mandega nga mande wilikoyingo oni doongeyemo ge bungomo etenggo. Ge mande gula moole, bine, ngundi kinilo? Ewolo.

61Ngundilo sumoo etoni, ene Yesusndo mande gumi gula ma elo, nenetelo oluwolo. Ngundilo nenetetoni, woolo yeyingo oni, ngulo koleteyingo oningga, ngundo Yesus ko sumoo inolo ewolo. Ge Kristus, Anutndo simoo bale yoyoweloyi sunggi yeyingo oni? Ge Anut Oo Bidodo Sembuli, noole ngu bingami okootetoku, ngulo Nangoni, binelo? Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

62Ngundilo sumoo etoni ngu, asa, Yesusndo gumi ewolo. Nondo nangge. Kootusina, no Oni Nangoni, no Anut yanggangonidodo ngulo kandeyi koondoyisina bingamidodo bibitelo, kootusina, Sambono gobooleno, ombutoowe, neyowanggolo ewolo.

63Woolo yeyingo onilo koleteyingo oningga, ngundo sanggili ulungga telo, enengo nenggulo dowoolo, oomboongeweloyi telo ewolo. Noole oni gidalegano sumoo ma ewato. Kini, enengombo mande eteku, nga nangge.

64Ene Anut kootuyisina yumooyinolo mande ete. Ngundilo ngulo, ye enengo mande eteku, ngulo ye ndatelo ingootenggo? Ngundilo sumoo etoni, ene bidodo mande gulanangge ewonggori. Yesus mande biyomi eteku, ngulo ene komo kumoonilo ewonggori.

65Ariya, oni gidalega damoni yelo, mukendolo, towimbo doongeyi doobengolo, nguno utolo ewonggori. Ge ingondudu eyingo oni tetoni ngu, asa, onendo ge gulete? Ngu yootunoya e! Ngundilo elo, kumba ootuwoo onindo yolo, gisalu ulewolo.

Pitando Yesus No Watayi Kinilo Ewolo

(Matiyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Yon 18:15-18,25-27)

66Pita ngu yasiliko nguno bibitelo oodoni, Anutlo woolo yeyingo oni, ngulo sobosobo oni koleteyingo oni, ngulo sulena bale gula ombuwolo.

67Balegakundo ombulo, Pita kenootoni, de yokolo oodoni kenowolo. Ngu balega ngundo Pita gome gome kenolo ewolo. Ge nguya Yesus Nasaret endemo oningga nguya oluwolilo ewolo.

68Ngundilo etoni, Pitando gumi ewolo. Kini, no ngu oningga ngu, no watayi kini. No gedo mandega eteku ngu, no damoni ma ingooteno. Ngundilo elo yokolo, Pita endesina yamako dabemimo ooletoni, ngu naluno, kootoori ewolo.

69Ngundilo tetoni, sulena balegakundo, Pita ko kenolo, oni namoko dikayingoku, nguno ewonggori. Nga oningga nga nguya, Yesuslo keyimo oni gulalo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

70Ngundilo etoni, Pitando gumi ewolo. Hamoo oolengo kini. Etoni, nalu bodaga oode, oni namoko oluwonggoku, ngundo Pitaya ko ewonggori. Hamoo oolengo, ge Yesuslo oni gula. Gengo mande eteku ngu, Yesuslo mandeni ngundilo. Ge nguya Galili onilo ewonggori.

71Ariya, Pitando sanggili sanganimonggo manggalu telo ewolo. No hamoo ma etoowe ngu, Anutndo nulewa! Ngu oningga, yendo etenggoku ngu, no watayi kini! Ewolo.

72Ngundilo etoni, ariya, kootoori tambu elayayiga ngu ewolo. Ariya, Pita ingowolo. Kuli Yesusndo enedodo eyingo, kootoori tambu elaya ma eyingomo, ge no oowoone tambu kabusa oongoonelowa. Pita mande ngu ingondudu telo, ngulo ene sendolo biyobiyomi tewolo.

Mak 15

Ene Yesus Yolo, Oni Mela Oo Sobosobo Oni Ulunggano Oolouwonggori

(Matiyu 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Yon 18:28-38)

1Suwoononggo, Anutlo woolo yeyingo oni, ngulo sobosobo oni koleteyingo, mamana mande etuyeloyingo oni, goobooyingo yalo sobosobo oni, Yudalo goobooyingo ya ngulo tabango oni goobooyingomo, oni ngu bidodo mande gulanangge ewelo gooboowolo. Ngu oni ngundo Yesus utombo gosiyolo, yolo, oololo, Yuda mela ngulo sobosobo oni ulungga, ngu Rom Gabman oni, oowooyi Payilat, ngu kandeyimo yewonggori.

2Payilat ngundo Yesus sumoo inolo ewolo. Ge, Yuda mela, ngalo oni simoo bale ngulo sobosobo oni ulungga? Ngundilo sumoo etoni, Yesusndo mande gumi ngandilo ewolo. Yo, gengombo eteku ngundilolo ewolo.

3Anutlo woolo yeyingo oni, ngulo sobosobo oni koleteyingo, ngundo mande mande oowooyingga kingo Yesus goweyi sanggawelo ebe ganagana ewonggori.

4Payilatndo ko Yesus sumoo inowolo. Geno mande oowooyingga etenggoku nga, ge gumi gula ma ewa? Ge ingoote! Mande yanggango oowooyingga, ge yombuligelowelo etenggoku nga! Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ene, Yesusndo mande mande, ngu gumi gula ma ewolo. Ngundilo tetoni ngulo, Payilat ngu, ene ingondudu ulungga ingowolo.

Yuda Onindo Yesus De Mombimo Sanggaweyilo Ewonggori
(Matiyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Yon 18:39–19:16)

6Mooma bidodomo, nalu kundingiyi oowooyi Pasowa, nguno ngu, Gabman sobosobo oni ululu, ngulo damoniye ngundilo, ya biyomimo oni gulanangge andangetoyi toongewa. Ngundilo ngulo, oni simoo bale enengombo oni gulalo etoyi ngu, oningga ngu nangge andangetoyi toongewa.

7Ngu naluno nguno, oni gula ya biyomimo oluwolo. Ngu oningga ngu, oowooyi Barabas. Barabas ngu oni mela oo sobosobo onidodo ebe utolo, oni uleyi kumootoni ngu, oni ngudodo, ene ya biyomimo yoyewonggori.

8Ariya, oni simoo bale oowooyingga mayelo, Payilat sumoo inolo ewonggori. Ge suwoo suwoo teteku ngundiya, ataga nguya telo ewonggori.

9Ene, Payilatndo gumi ewolo. Yuda onilo mela oo sobosobo oni ulungga, nga bine, andangetoowega toongenilo? Ewolo.

10Payilat, ngundilo elo ene ingowolo. Anutlo Woolo Yeyingo Onilo sobosobo oni koleteyingo, ngundo Yesusya boguboguwoolo nowoondoye biyomi ulungga yetoni, ngulo ngundilo tewolo. Ndatelo ngulo, oni simoo bale ulungga Yesus bingami okoowonggori.

11Ene Anutlo Woolo Yeyingo Onilo sobosobo oni koleteyingo, ngundo oni simoo bale suleyelo ewonggori. Barabas andangeya, yuno, etoyiga ngu, ene komo Barabas andangeya, yunonilo ewonggori.

12Payilatndo oni simoo baleya ewolo. Ye nga oningga nga, Yuda onilo mela oo sobosobo oni ulungga etenggoku nga, ndatelo teyinowano? Elo sumoo yunowolo.

13Asa, oni simoo bale bidodobo gumi ngandilo meno manggalu telo ewonggori. De mombimo sanggawetoyiga kumooni! Ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ngundilo etoyi, Payilatndo gumi ewolo. Ndatelo etenggo, enendo ndawu oo biyomingga tewo? Etoni, ene oni simoo bale bidodo meno mogulu ulungga telo ewonggori. De mombimo sanggawetoyiga kumoonilo ewonggori!

15Ngundilo etoyi, Payilatndo, oni simoo baledo ewonggoku, ngundilo nangge elo ingolo, ene Barabas andangetoni toongewolo. Ene Yesus yolo, me oni yunootoni, tulimbo gisasalu, uleyi biyomi yewolo. Kootusina, ngu de mombi sanganimo sanggawetoyi kumoowa.

Me Onindo Yesus Yumooyinolo Mande Ewonggori
(Matiyu 27:27-31; Yon 19:2-3)

16Me onindo Yesus yolo, Payilatlo ende pawaloko oolelo, ngunonggo, me oni gidalega bidodo negoyelootoyi, mayelo gooboongoowolo.

17Me onindo gooboongoolo nenggulo seleyingongga yolo, Yesus teyinowolo. Uto sanggilidodomu yolo, ngundo Yesuslo tomokuyi tewolo. Ngu uto sanggilidodo tomokuyingga ngu yolo, Yesus tabangomo kuduwooyinowonggori.

18Ngundilo telo, Me oni ngundo damoni yelo, Yesus doongeyimo tabadoli telo, nggunuwoolo ewonggori. Ge mayeteku nga, ge Yuda onilo mela oo bidodo sobowooyingo oni koleteyingo ulunggaku nga! Ewonggori.

19Ngundilo elo, mata yolo, ngundo Yesus tabangomo oololongoolo utolo, mukendolo, kenolo, elo, Yesus tanggeyemo boodooye oondookelo, oni oowooye bingamiye okootenggoku, ngundilo tewonggori.

20Ngundilo telo, me onindo Yesus yumooyinolo yokolo, ariya, Yesusno nenggulo seleyingonggaku andangelo yokolo, Yesus, enengo nengguloni yolo, Yesus teyinowolo. Ngundilo telo, Yesus yolo, de mombimo boolowoowelo, yolo oolouwonggori.

Oniku Yesus Yolo, De Mombimo Sanggawewonggori
(Matiyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Yon 19:17-27)

21Ngundilo oololo, ooleko oni gula oowooyi Sayimon ngu endeni oowooyi Sayirin. Ngu oningga ngu, ene degunonggo ende uwelo mayewolo. Sayimon, enengo nangosumoongo elayaga ngu oowooyali Aleksanda, Rupus. Me

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

onindo oolekonggo dowoolo, woosoolo, Yesuslo de mombigaku inootoyi koolowoowolo.

22Ngundilo telo, me onindo Yesus yolo, mela musiyo gulano oolouwonggori. Ngu melangga, ngu oowooyi Golgata. Golgata oowooyingga, ngulo damoni ngandilo: tabaye wembuyi musiyo.

23Golgatano mayelo, nguno sono kowoododo goobooyingo, ngu Yesus inowelo tewolo. Ngundilo tetoyi, ene Yesusndo ngu sono kowoongga ngu yokolo, ene ma newolo.

24Ariya, ene Yesus de mombimo dowoolo sanggawewolo. Ngundilo telo, Yesuslo nengguloni, ngulo ebe dagadaga koondoonge telo, oni onendo dagayelolo ngu, enendo yowolo.

25Yesus de mombimo boolowooyingo ngu, suwoononggo sa oolelo, mela yanggango yeteku nalungga nguno, sa gaboyi nalu kandegula gidembolo namolaya (9:00am), nguno sanggawewolo.

26Yesus tabango sanganimo de mombi sosowoomo so uyi gula ngandilo nakangowolo. Yuda Onilo Mela Oo Bidodo Sobosobo Oni Ulungga Oolengo. Ngundilo nakangowolo.

27Oni biyomi elayaga, Yesus tanggeyi gide gide booloyelowolo. Oni gula kandeyi koondosina, gula kandeya dedalesina booloyelowonggori.

28Ngundilo teyingo ngu, kuli oolengo, Anutlo mandeno nakangoyingo ngulo engge tunootete. Ngu ngandilo: Ene oni biyobiyomimboya oluwonggolo ewolo. *Ayisaya 53:12*

29Oni simoo bale mayelo, kenolo, yumooyinolo mande elo, tabadoli telo ewonggori. Ehe! Ge nga oningga ngando yambo ya tootoongolo yokolo, nalu kabusagomo ko yewelo ewonggori.

30Ariya, ataga gengombo de mombi ngu yokoya, melako ombu! Ewonggori.

31Ngundilo tetoyi, asa, Anutlo woolo yeyingo onilo sobosobo oni koleteyingo, Anutlo mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo nguya Yesus yumooyinolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mande ewolo. Kenoyi! Ene oni gidalega yomosiyeloote. Ene enengombo hooloowewelo ma ingoote.

32Nga Iserello mela oo bidodo sobosobo oni koleteyingo ulungga, Kristus, ene de mombi yokolo, ombutoni ngu, asa, noole ngu kenolo, nowoondonayimo hamoo tewa! Ewolo. Oni elayaga, Yesus tanggeyi gide gide de mombimo elayaga nguya, Yesus yumooyinolo mande ewoliyo.

Yesus Kumoowolo

(Matiyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Yon 19:28-30)

33Sa kewooloko (12:00am) oolengo, mela bidodo suwoo ooleli ulungga telo, oololo, sa nemimo uyingo (3:00pm).

34Ngu naluno, Yesusndo meno yanggango ulunggalo ewolo. Eloyi Eloyi Lama Sabakatani? Nga mandega ngalo, damoni ngandilo: Nolo Anut, Nolo Anut, ge ndatelo noyokowolo? Ewolo.

35Ngundilo etoni, oni simoo bale gidalega namoko oluwonggoku, ngundo ingolo ewonggori. Ingoyi! Ene Ilayisa negongootelo ewonggori.

36Ngundilo etoyi, oni gula kendutelo oololo, sono kowoo oowooyi Winiga ngu towi sosowoo, nguno yelo, de sanggano gosiyolo, yeyi, Yesus manggomo nenilo inolo ewonggori. Sobowoolo oode kenowato! Ilayisando ombulo, andangelo, yolo, ombuwa, binelo? Ewonggori.

37Yesus ki ulungga elo, yuka yokolo kumoowolo.

38Yesus kumootoni, asa, Yuda onilo goobooyingo ya oowooyi Tempel, nguno towi ulunggaku awu wengamonggo kewoolokuli pitilo, oosowoolo, ombulo, wenga melako goloongewolo.

39Ariya, me onilo tabango, ngundo Yesus omukumundoongomo dikalo, kenondadangelo oluwoku, ngundo Yesus ngundilo telo, kumootoni ngu, kenolo ewonggori. Hamoo oolengo. Nga oningga nga, ngu Anut Nangoni!

40Ngundilo etoni, bale gidalega yowokoyi dikalo, kenondadangelo oluwonggo. Ngu bale ngu kewooloyemo, bale kabusa oowooyi nga, Mariya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Magadala; Mariya, Yems, bebeyi oowooyi Yosis nguya, namoyali; ko, Salomi, ngundo oluwonggo.

41Ngu bale ngu, kuli Yesus Galili melako sulena teyinolo, yade ngunonggo bale gidalega nguya keyolo, Yerusalem endemo enedodo mayewolo.

Arimatiya Mela Oningga Yosep, Ngundo Yesus Bingo Melengoowolo

42Ngu nalungga ngu oololo suwootetoni, kundingi nalu yangeni, ngulo oo yomosiyoyingo naluwolo.

43Ngu nalungga nguno, Yosep Arimatiya oningga, ngu tabango oni goobooyingo, ngulo oni gula bingamidodo, ene Anutlo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo naluni enengo oni simoo bale sobowooyeloweloyi, ngu sobowoolo oluwolo. Ene yanggango telo, Payilat tanggeyimo oololo, Yesus bingombolo ewolo.

44Ngundilo etoni, Payilatndo Yesus kumoowo, bine; ngundi ma kumoowo, binelo, ingondudu ulungga telo, asa, me onilo tabango gula negongolo, sumoo inolo ewolo. Oninggaku, kuli kumoowo, binelo? Ewolo.

45Ngundilo sumoo etoni, me onilo tabangongga, ngundo Yesus kuli kumoowolo ewolo. Ngundilo etoni, ingolo, asa, bingongga ngu, Yosep yokoyinowolo.

46Ngundilo yokoyinootoni, asa, Yosepndo oololo, kumba namboyi gula uliyolo, oololo, Yesus bingo andangelo yowolo. Ngundilo telo, kumba nomboyingga, ngundo Yesus bingo doobengolo, mbimboongolo yolo, oololo, digi meleyi gula onindo kuli selo digi kowu ngundilo tewolo. Ngu melengga nguno, Yesus bingo melengoolo, asa, mele manggowo ngu digi gula ulungga wenggelemoolo, ngundo ukingowolo.

47Mariya Magadala balega, ngu Mariya, Yosis nemi elayaga, ngundo, Yesus melengootoyi kenowolo.

Mak 16

Yesus Ko Ootookoowolo

(Matiyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Yon 20:1-10)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Yudalo Kengeyingo nalu oowooyi Sabat kinitetoni, Mariya Magadala balega; ngu Mariya, Yems oningga ngu nemi; bale gula oowooyi Salomi, ngundo kumu, bo ulumi ndindingo gome ngu uliyowolo. Ngu bo ulumi oo ngu yolo, oololo, ngundo Yesus bingo moondeyi sonowoolo, yomosiyowelo tewonggori.

[2]Kowooyingo ngulo nalu koleteyingo ngu, Sande suwoononggo sa ooletoni, ene oni meleno oolouwolo.

[3]Ngundilo oololo, enengo nangge mandelo, ingolo, ngandilo ewonggori. Onendo noole hoolooweyelolo, digi ulungga mele manggowo ukingoyingo, ngu andangewalo? Ewonggori.

[4]Ngundilo elo, oololo, doongetelo, mele manggowo kenootoyi, digi ulungga mele manggowoomo ukingoyingo nguno kini. Ngu digi ulungga mele manggowoomo ngu kuli andangewonggori.

[5]Ene oololo, mele newendemo uwonggori. Ulo, doongetetoyi, oni simoo kosiyi gula, ngu mele newendemo nenggulo namboyi pelungga telo, kandeyi koondosina bibitetoni kenowonggori. Ngundilo kenolo, ene soliyokowonggori.

[6]Ngundilo kenootoyi, simoo kosiyiga meleno ngundo ewolo. Ye ma soliyokowelo. No ingooteno. Ye Yesus Nasaret oningga de mombimo sanggawelo uleyi kumoowokungga, ngu erewelo mayetenggo. Ene kuli ootookoowolo. Ene ngano kini. Nga kenoyi! Yewonggoku musiyo nangge nga.

[7]Ene, ye oolouya, enengo sulena onino eya, Pitano nguya eyi. Yesus ngu koletelo, Galili melako ooloute, eya eyi. Ye ngu Galili melako ene kenowanggo. Yesusndo kuli yeno eyingo ngundilo ewolo.

[8]Ngundilo ingolo, ngu bale ngu mele sodedo yokolo, endesina oolelo sawoliyo. Ene soliyokolo, sosolelo, ene oni gulano mande gula ma ewoli. Ndatelo ngulo, ene sosolelo mboolomboolo tewoliyo.

Mariya Magadala Balega, Ngundo Yesus Kenowoliyo
(Matiyu 28:9-10; Yon 20:11-18)

[9]Kowooyingombolo nalu koleteyingo ngu, Sande suwoononggo oolengo, Yesus ootookoowolo. Yesus ngu koletelo, Mariya Magadala balega nguno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tunootewolo. Ngu balega nguno, kuli Yesusndo mela yuka biyomi kandegula gidembolo elaya andangewolo.

10Mariyando Yesus kenolo oololo, oni Yesusya endeyoyingo, ngundo ngu nowoondoye kowuli ingolo, sendolo oodoyi, nguno ewoliyo.

11Mariyando ngu oni nguno ewolo. Yesus keda ooloote! No kuli kenooteno! Elo etoni, ngu oni, ngundo mandega ngu ingolo, ene nowoondoyemo hamoolo ma ingowonggori.

Sulena Oni Elaya Ooleko Yesus Kenowoliyo
(Luk 24:13-35)

12Kootusina, sulena oni elayaga, ende yokolo, oole keyolo ooloutoli, nguno Yesus, ene guladilo oolengo telo, sulena oni elayaga ngu doongeyalimo tunootewolo.

13Ngundilo tunootetoni, ngu oni elayaga ngundo oololo, sulena oni gidalegano ewoliyo. Ene, sulena oni gidalegado, ngu oni elayaga, ngundo Yesus kenowoliku, ngu etoli, mande ngulo nowoondoyemo hamoo etelilo ma ingowonggori.

Yesusndo Enengo Sulena Oni, Ko Yunowolo
(Matiyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Yon 20:19-23)

14Kootusina, sulena oni kande elaya kegidembolo gulanangge, ngu oowali newelo bibitewonggori. Yesus ngu kewooloyemo tunootewolo. Yesusndo yeyolo, mamana yelo ewolo. Ye nowoondoye yanggango yetoni, ye nowoondoyemo hamoo ma teyingolo ewolo. Ndatelo ngulo, ene ootookoowoku, ngu kenolo, ngundo etoyi, ye ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewonggori.

15Yesusndo mande yunolo ewolo. Ye oolouya, mela bidodomo mande keda mesalango nga wesiyoya, oni simoo bale bidodo oolengomo eyi.

16Oni ene newendemo hamoo ingolo, ngunonggo ene sono (kindingiyimbo) sonowoowaku ngu, asa, Anutndo ngu oningga ngu yootoni, ene Anutlo oni telo oluwa. Ene, Anutno newendemo hamoo elo, ma ingowoku ngu, ene Setanlo ende biyomi, de nombo ma kumooweloyi, nguno ulo oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ariya, oni nolo oowoone, ngulo nowoondoyemo hamoo tewaku, ngulo sunggi guladilo guladilo yeni tunootewa. Oni simoo bale goweyemo yuka biyomi oodoyi ngu, asa, no oowoonemo ngu oomboolo biyomi ngu oweyelootoyi sawanggo. Ene mande mebuyi keda oowooyingga nguya ewanggo.

18Ene kandeyebo sile biyomi dowoolo okoolo, ko, ene sono oo biyomi oni nelo kumooweloyi, ngu nelo ngu, ene ma kumoowanggo. Ene ngu ooga, ngundo ma yombuliyelowa. Ene sayi oni tabayemo kandeye okootoyi, sayi oni ngu mete tewanggolo ewolo.

Anutndo Yesus Yolo, Sambono Oolewolo

(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

19Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ngundo enengo sulena oni mande yunolo yokolo, ene Anutndo yolo, Sambo endemo oolewolo. Yesus ngu Anut kandeyi koondoyisina bibitewolo.

20Yesuslo sulena oni ende mela bidodomo salo, mande ngu wesiyolo ewonggori. Anut Oo Bidodo Sembuli, ngundo enedodo ootoolo, ngunonggo ko telo, enengo mandeni ngu yanggango teyinowelo, oo damoni sungo oolengo guladilo guladilo onindo ma teweloyi, ngu telo, oni simoo bale etuyelowonggori. Mande ngu hamoo oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luk

Luk 1

Lukndo Nga Mandega, Nga Tiyopilaslo Nakangowolo

1-2Oni ulungga Tiyopilas, kuli oni oowooyingga kandeye tewoongolo, Kristusndo noole kewoolonayimo ko telo ene tunootewoku, ngu bidodo nakangowolo. Ene oni Yesus enengo doongeyembo kenowonggoku ngulo mande etoyi, oni sungombo ngulo mande ingolo wesiyolo etoyi, ngu ingolo nakangowolo.

3-4Ngulo ngu, no nguya nga mandega nga gengo nakangooteno. Nalu pelunggano nga mande oo ngalo sumoo oowooyingga telo, damoni bidodo ingolo yowelo, asa, no mande nenengo oolengo kuli tunootewoku, ngu ataga nakangooteno. Ngulo ge komo gome nenengo oolengo ingo. No nga mandega nga nakangolo ge etunggelowonoku, ngu hamoo mande oolengo.

Anutlo Sambono Oni Oowooyi Engel Onindo Yon Tunoo Teweloyimbolo Sekarayiyano Ewolo

5Ngu naluno, Herodndo Yudiya mela oo ngu bidodo sobosobo oni koleteyingo oodoni, ngu oni gula oowooyi Sekarayiya, ngundo Anutno woolo yeyingo oni telo oluwolo. Anutno woolo yeyingo oni ngu, Abayisa ngu Sekarayiyalo woolo yeyingo oni, watangga ngulo osiye. Ngulo baleyi oowooyi Ilisabet ngu, Eron oningga ngulo soweni.

6Ngu oni elambalisa elayaga ngu, ene Anut doongeyimo ene oni nenengo oolengo oluwoli. Ngu elambalisa elayaga ngu Anut Oo Sembuli Ulungga, ngulo mamana mande oo ngu bidodo keyolo oluwoliyo. Ene oo biyomi gula ma tewolo.

7Ngu elambalisa elayaga ngu, ene kuli dogoni oolengo. Ilisabet ngu ninggoo teyingo, ngulo elambalisa elayaga ngu ene simoo namboyali kini.

8Sekarayiyalo keyimo woolo yeyingo oni ngu, ko tewelo mayewonggori. Sekarayiya ngu ene Anut doongeyimo woolo yeweloyi ko ngu teloluwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Onindo Sekarayiyano sunggi yetoyi, ngundo ene Anutno woolo yeweloyi damonimo ene yambo ya ulunggano (Tempel) nguno ulo, Anut Oo Sembuli ulungga, nguno woolo ndindingo gomemu yewolo.

10Ngu nalungga ngu, Anutno woolo ndindingododo yeweloyi naluwo, oni simoo bale oowooyingga oolengo endesina gooboongoolo, nguno Anutno yemboongelo oluwonggori.

11Sekarayiya ko tewoodoni, asa, ngu naluno, Ulungga Oo Bidodo Sembuliga ngulo Sambono Engel oni gula kenootoni, woolo ndindingo yeweloyi nombo musiyo ngu kandeyi koondosina, dikatoni kenowolo.

12Sekarayiya Sambono Engel oninggaku kenolo soliyokolo sosoleyingo ulungga oolengo tewolo.

13Ene Sambono Engel oninggakundo sodedo elo ewolo. Sekarayiya, ge ma sosolewelo. Anutndo gengo yemboongengga ngu kuli ingowolo. Gengo balege Ilisabet, ngundo ngu nangongge simoongga yomoowa. Oowooyi ngu ge komo Yonya e!

14Gengo nowoondoge ngu gome mete telo oluwaku, ngunonggo ge oni oni tewa. Baledo simoo yomootoni, asa, oni simoo bale oowooyingga oolengo, ene ngulo nguya oni oni tewanggo.

15Ene ngu Oo Bidodo Sembuli Ulungga ngu doongeyimo, ene oowooyi ulungga oluwa. Ene Wayin sonoyi kowoomu, ko sono yanggangomu nguya ma newa. Ene nemi useyimo oolooteku ngu Yuka Kundingiyi ngundo newendemo ulo hangewa.

16Enendo Iserel oni simoo bale oowooyingga oolengo mande yunootoni, nowoondoye yowoolengolo, enengo Anut ulungga nguno oololo keyowanggo.

17Kuli, Anutndo Yuka Kundingiyimbo yanggango ulungga oolengo Ilayiya inootoni, ene Anutlo ko tewoku, ngundilo nangge, Yon nguya Yuka Kundingiyimbolo yanggangonimo, Anutlo ko ngu tewa. Enendo simoo bale ululu hoolooweyelootoni, nowoondoye yowoolengoya, ngunonggo enengo simoo namboye nguya hoolooweyelootoyi, nowoondoye yowoolengolo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

awanamoyemboya nowoondoye goboolo gulanangge yewanggo. Oni Anutlo damoni ma keyootenggoku ngulo nowoondoye nguya enengo mandeni ingolo keyowanggo. Ngundilo damoningga ngunonggo oni simoo bale bidodo nowoondoye yomosiyootoni, oo bidodo Sembuli Ulungga ngulo mandeni ingowanggolo ewolo.

18Sekarayiyando Sambono Engel onino ewolo. Noole balenemboya kuli dogoni yewoloku, ngulo simoo yomooweloyi naluwo ngu kuli kini tewolo. Ngundilo ngulo, no gengo mandega eteku ngu, ndatelo telo ingootoowe hamoo tewa? Ewolo.

19Ngundilo etoni, Sambono Engel oni enebana mandeni gumilo ewolo. No Gebiriyel Anut doongeyimo dikalo oolooteno. Anut enengombo no sulenelootoni, no geno mande gome nga wesiyolo ewelo ombuteno.

20Ariya, ge ingo! Ge nolo mandene nga nowoondogemo hamoo ma tete. Ngulo ngu ngandilo, ataga gengo gagige ngu wetumootoowe, ge mande ma ewa. Kootusina, nga oo nga tunootetoni ngu, nolo mandega nga, ngu hamoo oolengo enengo naluno engge tunootetoni ngu, asa, ge mete ko mande ewalo ewolo.

21Oni simoo bale Sekarayiya, sobowoolo ingondudu bulibali ingolo ewonggo. Ndatelo ngulo, Sekarayiya nalu pelungga ene ya gumi kundingiyingga, nguno ootoolo endesina ma oolewolo ingootenggo.

22Kootusina, Sekarayiya endesina oolelo, oni simoo baledoya mande eweloyi kini. Ngundilo ngulo, ene ingoyingo, ene ya gumi kundingiyi newendemo ameno oo sungo guladiloga Anutndo etungootoni kenootelo ingowonggori. Sekarayiya, ngu kandeyibo nangge mande tewootewoongolo enedodolo ewolo. Gagingo manggowo ngu wetumootoni, mande eweloyi ereremo kini.

23Kootusina, Sekarayiya enengo ko kini tetoni, ngu naluno, ene enengo endemo ko toongewolo.

24Kootusina, Sekarayiya baleyi oowooyi Ilisabet, useyidodo tewolo. Ngundilo tetoni, Ilisabet, ya newendemo kombo kandegula kombitelo oluwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Oode ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayembo, ataga nolo sumange tenunolo, oni simoo bale doongeyemo oyumonengga ngu andangenunowolo ewolo.

Sambono Engelndo Mariyano Yesus Tunooteweloyi, Ngulo Ewolo

26Ilisabet, kombo kandegula gidembolo gulanangge useyidodo tewoolo. Ngu naluno, Anutndo Sambono Engel oni oowooyi Gebiriyel suleyootoni, Nasaret, ende ulungga, Galili melako, nguno oluwolo.

27Ngu endemo nguno, ene bale buniyo gula, ene simoo gulaya ma weleyingongga, nguno mande yolo oolouwolo. Ngu balega ngu simoo gulano kametenilo sunggi yewolo. Ngu simoongga ngu oowooyi Yosep. Yosep ngu Dewitlo soweni. Ngu balega ngu, oowooyi Mariya.

28Gebiriyel eneno oololo ewolo. Ge oni oni teya ootoo, Anutndo ge bingamingge awuno okoote. Anutndo kumana ge gunooteku, Oo Sembuli geya oolootelo ewolo.

29Mariyando ngu mandega ngu ingolo, sosolelo, ingondudu ulungga telo, enengo newendemonggo ewolo. Ndawugalo ngulo, ngu simoongga ngundo ombulo nono ngandilo ete? Ewolo.

30Anutlo Sambono Oni Engelndo Mariyano ewolo. Mariya, ge ma sosolewelo. Anutno newende ngu gengo gome ingolo, sumangeni gunoote.

31Gome ingo! Ge usenggedodo telo nangongge simoongga yomoowa. Ngu oowooyi ngu, ge komo Yesusya e!

32Ngu oningga ngu, oni ulungga oolengo oluwa. Ngu oningga nguya ngandilo ewanggoku, ene Anut bingaminidodo enengo nangonilo ewolo. Anutndo ene yolo, sobosobo oni koleteyingo ulungga yetoni oluwa. Enengo osiyi Dewitndo sobosobo koleteyingongga, ngundo ko tewoku, ene ngundilo nangge ko tewa.

33Ene ngu oo bidodo sobosobo koletelo oni, ngundo ngu, Yekob Iserel ngulo soweni, ngulo sobosobo suwoo suwoo oluwa. Enengo oo bidodo sobowooteku nalu ngu ma kinitewalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Mariyando ngundilo ingolo sumoo ewolo. No simoo gulaya ma welewolo. Ngulo gengo mandega eteku ngu, ndatelo telo, engge tunootewa? Ewolo.

35Sambono Engelndo mande gumilo ewolo. Anutlo Yuka Kundingiyi ngu geno ombuwa. Anutlo yanggangoni awuno oolengo, ngundo ge wilinggelolo kuduwoonggunowa. Ngundilo tetoni, kootusina ngu simoongga ngu ge yomoowa. Onindo enedodo ngandilo ewanggo. Ene oni kundingi, Anut Nangonilo ewanggo.

36Ingo! Momongge, Ilisabet ngu, ene kuli bale dogoni ngu, ene nguya useyimo simoongga ooloote. Kuli ngu, oni sungombo ewonggori. Ene ninggootete ewonggori. Ene ataga useyidodo oodoni, kombo kandegula gidembolo gulanangge kuli yokowolo.

37Melako ngano, ko gula Anutndo teweloyi, kowuli ma ooloote. Hamoo oolengo kini. Anutndo ene oo bidodo temukowalo ewolo.

38Mariyando gumi ewolo. Ene ngu ooga ngu nono eteku, ngu mete tewa. No ngu oo bidodo Sembuli, ngulo sulena bale nanggelo ewolo. Ariya, Sambono Oningga, ngundo Mariyando oo teteku ngu ingomukolo, ene toongewolo.

Mariyando Ilisabet Kenowelo Oolouwolo

39-40Ngu naluno, Mariya ootookoolo oo bidodo yomosiyolo, sodedonangge yade yade oololo, Yudiya melako ende gula puli sanganimo nguno oolewolo. Ene Sekarayiyando yano oololo ya newendemo ulo, Ilisabetno ewolo. O momo, Ilisabet! Elo ewolo.

41Ilisabetndo, Mariyalo, manggowo ingootoni, Ilisabet useyimo simoongonggaku palelo ooletoni, Yuka Kundingiyimbo Ilisabetlo newendemo ulo hangewolo.

42Ngundilo tetoni, ene ki ulunggalo ewolo. Anutndo ge Kumana gunooteku ngu, gedo bale gidalega ngu dagayeloote. Ge usenggemo nangonggega oolooteku nguya ene kumanadodo.

43No ndatelo ngulo, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngulo nemi, no bingamine okoowelo ombute?

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44Ingo! No mande gula geno ewelo. No sodenembo gengo manggoge ingootoowe, usenemo simoongga oolooteku, ngando palelo oolelo, oni oni tete.

45Ndawugalo ngulo, Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo mande wesiyolo eteku, ge nowoondoge hamoo teteku ngulo engge tunootewa. Ngulo ngu, Anutndo ge sobogelootoni, ge mete oni oni tewalo ewolo.

Mariyalo Yambo

46-47Mariyando ewolo. Nolo nowoondonemonggo Oo Bidodo Sembuli, ngulo bingami oowooyi hahangelo okooteno. Nenengo gabone ngu Anutlo oni oni tete. Anut ngu nolo hooloowenelowolo.

48No kuli ngu, enengo sulena bale owoolongo oodoowe ngu, Anut enengo sumange nunowolo. Asa, ngundilo ngulo, oni simoo bale kootusina tunootewanggoku, ngundo nguya nolo oowoone bingamine okoowanggo.

49Anut yanggangonidodo oolengo, ngundo oo ulungga telo, no nunowolo. Enengo oowooyi kundingiyi oolengo olini!

50Enengo sumangeningga ngu, oni enengo ingolo oowooyi okoolo manggowo keyolo oolootenggoku ngu, ko kootusina ngulo oni sowengga tunootewanggoku, ngu bidodomo nguya oluwa.

51Enengo kandeyi yanggangomo, ngundo ko yanggango oolengo nenengo tete. Oni ene nowoondoyemonggo enengo bingamiyembolo nangge ingolo endeyootenggoku, ngundilo oni ngu, ene oweyelootoni, sungo sungo sawanggo.

52Ene mela ngalo oo sobosobo oni yanggangoyedodo ngu yowoosootoni, enengo oowooye ameno ombutoyi, oni oowooye kini ngu yowokolo, enengo oowooye bingamiye okootoni, awuno oolewanggo.

53Anutndo oni oodoolo kumoolo oolootenggoku ngu, ene oo gomemu yunootoni, oni sitowiyedodo telo oolootenggoku ngu, Anutndo ene oweyelootoni, kingo kande sawanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

54-55Ene kuli osinaye Ebarahamno mande elo gosiyoyingo, ngulo nowoondoyi telo, enengo simooye kootusina tunootewanggoku, ngulo sumange yunowa. Ngulo ngu, ene noole enengo ko oni Iserel hoolooweyelolo sumange yunowalo ewolo.

56Ngundilo elo, Mariya, ngu Ilisabetya, kombo kabusa oode yokolo, enengo endemo ko toongewolo.

Ilisabetndo Yon Yomoowoowolo

57Ilisabetndo simoo yomooweloyi naluwo tunootetoni ngu, ene nangoni simoongga yomoowolo.

58Ilisabetlo ende goboolo oni ko enengo sulena oniku nguya Ilisabetlo Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye Ulungga, ngundo sumange teyinolo simoongga inowoku, ngulo mandeni ingolo, oni oni ulungga oolengo tewolo.

59Nalu kandegula gidembolo kabusa, nguno (nalu 8) mayelo simooyenggaku moondeyi yomosiyolo, sunggi yeweloyimbolo yambo ya ulunggano, (Tempel) mayewonggo. Mayelo, gooboongoolo simooyengga ngulo oowooyi enengo eweyi oowooyi Sekarayiya ewatolo ewonggori.

60Ngundilo etoyi, simooyengga ngu nemimbo ngu mandega ngu gumi ewolo. Kini, noole komo oowooyi Yonlo ewatolo ewolo.

61Oni sungokundo nemimboya mande gumi ewonggo. Gengo gumoogumoongge degooge gula oowooyi ngundilo kinilo ewonggori.

62Ngundilo telo, kande tewootewoo telo eweyi sumoo inolo, eweyimbo nangoni oowooyi ndatelo ewalo ewolo.

63Sekarayiyando oo nakangoweloyi, oo ngulo kandeyibo tewootewoo telo sumoo ewolo. Ene nguno nangoni oowooyi nakangowelo, elo oowooyi Yonlo nakangowolo. Oniku ngundilo kenolo, ngulo ingondudu ulungga tewonggori.

64Ngundilo nakangootoni ngu, asa, Sekarayiyalo gagingo tango yetoni, ene mande elo, Anut bingamilo okoowolo.

65Ngundilo tetoni ngu, enengo ende goboolo oniku bidodo sosolewonggori. Ngulo mandeni ende ende toongetoni, ngulo mande mande ulungga elo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingolo, Yudiya mela pupulimo oolootenggoku oni, ngu bidodomo oolouwonggori.

66Oni bidodo ngu mandega ngu ingolo, ngulo ingondudu ulungga nowoondoyemo ingolo ewonggori. Kootusina, ngu simooyengga ngu ndawuga tewa? Elo ewonggori. Oni simoo bale ene ingoyingoku, Anut oo bidodo Sembuli Sembunaye, ngulo yanggangoni, ngundo ngu simooyengga ngu sobowoote.

Sekarayiyando Yambo Utolo, Anutlo Bingami Okoowolo

67Yuka Kundingiyimbo eweyi Sekarayiya, newendemo hangetoni, oo kootusina, tunooteweloyi ngu koletelolo ewolo.

68Noolengo oo bidodo Sembuli Sembunaye, Iserel onilo Anutga, ngulo bingami okoowato. Ndawugalo ngulo, ene noole hoolooweyelowelo ombulo, noole enengo oni simoo bale uliyelowoolo ko yoyowelo ombuwa.

69Anutndo enengo ko oni Dewit, ngulo sowenimonggo oni yanggango gula yeni, dikalo ngu, ngundo noole ko yoyowelo.

70-71Ene kulimi enengo ingondudu eyingo oni kundingiyi, ngu manggoyemo mande ngundilo elo gosiyootoni, Anutndo noolengo longge oni yanggango ngu kandeyemonggo noole ko yoyolo; oni nooledodo nowoondoye biyomi yelo boguwootenggoku, ngu kandeyemonggo nguya ko yoyowa.

72Ene noolengo osisambanaye ngu sumange teyunolo hoolooweyelowolo. Ene kulimi sunggi mande kundingiyi elo, ngulo suwoo suwoo ingondudu teloloote. Ene ma kapengoyewa.

73-75Ene hamoo mande solumimonggo Ebarahamno sunggi mande ngandilo ewolo. Ene noolengo longge oni kandeyemonggo andangeyelolo yoyootoni, ngulo noole Anutlo koni tewelo ma sosolewato. Noole nalu bidodomo keda ootoolo, nguno ngu, noole gome nenengo oolengo kundingiyi ootoolo; asa, noole enengo koni damoni kundingiyimo, ko damoni gome nenengo nguno noole mete enengo doongeyimo endeyowato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

76Ngundilo elo, Sekarayiya yowoolengolo nangoni kenolo ewolo. Ge nangone, oni geyolo geya elo Anut awuno oolengo ngulo ingondudu eyingo onilo ewanggo. Ge Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngu koleteyinolo ngulo oole yomosiyoyinowa.

77Gedo enengo oni simoo bale ngu, ngulo mande elo etuyelootoyi, ene nguno ingowanggo. Ene enengo mbumbuwaye andangeyunolo ko yoyowa.

78-79Noolengo Anutga ngulo sumange ayibiyi ulungga, ngundo noolengo ngandilo tete. Anutndo enengo nangoni suleyootoni ombuteku, ngu noolengo nowoondonaye oo biyomi oolooteku andangeyunowa. Ngu sengelo ooleli toongooteku, ngundilo ene oni nowoondoyemo ooleli biyomi oolooteku, ngu himi yunowa. Ene Sambo ende himingga ngu yeni, nooleno ombulo himi ngu, oni ooleliko oolootenggoku, ko oni kumoowelo telo oolootenggoku nguya himi yunowa. Noolengo kenaye yoonenengootoni, ayibi imakeyingo, oole metemimo nguno oololo ombulo tewatolo ewolo.

80Kootusina, ngu simooyenggaku ulu tetoni, enengo goweyi ingonduduni yukani nguya yanggangonidodo ulu tewolo. Ene toongelo, deguno oni kini melako nguno enesu nangge oluwokuno, ngu nalu nguno, ene Iserel oni simoo bale doongeyemo, Anutlo mande etuyelowelo tunootewa.

Luk 2

Mariyando Yesus Yomoowoolo
(Matiyu 1:18-25)

1Ngu naluno, mela bidodomo sobosobo oni koleteyingo, oowooyi Sisa Ogastas, ngundo mamana mande gula yelo ewolo. Mela bidodomo, oni simoo bale komo bidodo oowooye bukno nakangowelo ewolo.

2Sayiriniyas oningga, ngundo Siriya mela ngulo Gabman sobosobo koleteyingo oluwolo. Ngu nalungga nguno, amana oolengo damoni yelo, oowooye bukno nakangowolo.

3Ngundilo ngulo, oni simoo bale bidodo enengo ende damonimo salo, nguno oowooye bukno yewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ngundilo ngulo, Yosep ngu Dewitlo soweni, ene Galili melako Nasaret ende ngu yokolo, ene Yudiya melako Dewitlo endemo yade yade oolouwoliyo. Ngu endega ngu, oowooyi Betelehem.

5Yosep ngu enengo bale sunggi yeyingo, ngu oowooyi Mariya nguya oolouwoliyo. Ene oowooyali bukno yeweloyimbolo. Ngu nalungga ngu, Mariya useyidodo.

6Yosep Mariya elaga ngu endemo nguno oodoli, Mariya simoo yomooweloyi nalu tunootewolo.

7Ngu naluno, endemo weleweloyi ya ngu kuli onindo ndindi tewonggori. Ngulo ngu, elambalisa bulmakaulo yano oololo oode, nguno Mariya nangoni gogolo simoongga yomoolo, towimbo doobengolo yolo, bulmakaulo oo neyingo koondomo yeni welewoolo. Ndatelo ngulo, weleweloyi ya onindo kuli ndindi tewonggori.

Engel Onindo Sipsip Sobosobo Onino Ewolo

8Ngu melasina nguno, sipsip sobosobo oni gidalega ende dabemimo suwoono Sipsip sobowoolo oluwonggori.

9Oo Bidodo Sembuli Sembunayembolo Sambono Engel oni, ngundo sipsip sobosobo onino ombulo tunootewolo. Ulunggado enengo solu himi dulidalini ulungga yeni ombulo, ngundo sipsip sobosobo oniku pawayelolo himi yewolo. Ngundilo tetoni ngu, sipsip sobosobo oniku sosoleyingo ulungga tewonggori.

10Ene Engel gulado mande yunowolo. Ye ma sosolewelo! Ingoyi! No mande gome mesalango ngu yengo yolo ombuteno. Ngundo ngu oni simoo bale bidodo yoyeni, oni oni tewanggo.

11Ngu sa nalunggano nguno, Dewitlo endemo bale gula simoo yomoote. Ngu simoongga ngu noolengo oo bidodo Sembuli Sembunaye. Ene Kristus, Anutndo sunggi yetoni, Noole Ko Yoyowelo Sunggi Yeyingo oni ngu!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ye ngu simooyengga ngu kenoweloyi, sunggi ngu ngandilo. Kumbabo doobengolo, bulmakau, ngundo oo neweloyi koondomo yetoni, welooteku ngu! Elo ewolo.

13-14Sambono Onindo ngundilo etoyi, ariya, sodedonangge Sambono Oni oowooyingga oolengo ombulo tunootetoyi, gooboongoolo, Anut bingami okoolo, yambo utolo, ngandilo ewonggori. Anut awuno oolengo, noole gengo oowoongge bingamingge okoolo, noole gengo yemboongetooye, oni simoo bale mete gedo nowoondoge yunolo, gengo imakeyingo damoningga nguya yunowalo yambo ulewonggori.

Sipsip Sobosobo Oni Oololo Yesus Kenowonggori

15Sambono Oniku ngundilo telo, ene ko Sambono oolewonggori. Ariya, sipsip sobosobo oniku enengo nangge mandelo ingolo ewonggori. Noole sodedonangge Betelehem endemo oolouya, ngu ooga ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo ewoku, ngu oololo kenowatolo ewonggori.

16Ngundilo elo, ene sodedonangge oololo, Mariya Yosep elaga yeyolo, ko simooyenggaku bulmakaulo koondomo wetolo oodoni kenowonggori.

17Ngundilo kenolo ngu, Sambono Onindo ngu simooyengga ngulo mande ewonggoku ngu, wesiyolo ewonggori.

18Oni simoo bale bidodo, Sipsip sobosobo onindo mande ngu etoyi ingolo, ene mande ngulo ingondudu ulungga oolengo tewonggori.

19Ene nemi Mariyando, ngu mande ngu bidodo gome newendemo yelo, gome dowoolo, ene mande ngulo ingondudu teloluwolo.

20Sipsip sobosobo oniku, enengo kono ko oololo, Anutlo dulidalini Sambono Onindo etoyi, oololo kenowonggoku, ngulo ene Anutlo oni oni telo, oowooyi bingami okoololuwolo.

Simiyon, Ana Elagado Anutlo Yambo Ya Ulunggano (Tempel) Nguno Yesus Kenowoliyo

21Kootusina, sa nalu kandegula gidembolo kabusagomo (Nalu 8) simooyengga ngu moondeyi yomosiyoweloyi naluwomo, oowooyi Yesuslolo ewolo. Mariya useyidodo ma teyingomo ngu, oowooyingga ngu Engel oninggado ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Moseslo mamana mandeno eteku, Mariya ngu keyolo oodoni, ngu nalunggaku tunootetoni, ene yambo yano ulo, Anut doongeyimo ko goweyi metemi teweloyim oolouwolo. Ngundilo ngulo, Mariya, Yosep elambalisa, ngundo Yesus yolo, Yerusalem endemo oololo, goobooyingo ya ulunggano (Tempel), nguno Oo Bidodo Sembuli Sembunayemo woolo yewelo oolouwonggori.

23Ngu Oo Bidodo Sembuli ngulo mamana mandeno nakangootoni oolooteku ngundilo. Nemimbo nangoni gogolo yomootoni ngu, nangoningga ngu yolo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayingga ngulo kundingiyi oni ewolo. Anutndo ngu nangoni gogologa ngu sunggi yeyingongga, ngu enengo ko tenilo ewolo.

24Ngulo Anutno woolo yewelo ngu, nu kundilimanggowo ululumu elaya, ngundi, owita duliyo elaya yolo, ngundo Anutno woolo yeweloyimbolo ewolo.

25Moseslo mamana mandeno ewoku, ene ngundilo tewoliyo. Ngu naluno, oni gula oowooyi Simiyon ngu Yerusalemno oluwolo. Ene Anut doongeyimo, oni nenengo gome oolengo. Ene Anutno suwoo suwoo yambo mande nangge teloluwolo. Yuka Kundingiyi, ngundo Simiyondodo oluwolo. Ene Iserel oni nowoondoye yeni, imakelo ngulo kowuliye andangeweloyi oningga, ngu sobowoolo oluwolo.

26Yuka Kundingiyi, ngundo Simiyonno kuli ewolo. Ge oode oo Sembuli ngulo Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni, Kristus, kenologo ge kumoowalo ewolo.

27-28Ariya, Yuka Kundingiyimbo yokutuwootoni, ene ootookoolo, yambo ya newendemo uwolo. Ulo doongetetoni, Mariya Yosep elambalisa nangoyali Yesus yolo, gobooyingo yano, mamana mandeno ewoku, ngundilo tewelo ombuwoliyo. Simiyonndo Yesus yolo, dowoolo, Anut oowooyi bingami elo okoolo, ngandilo ewolo.

29Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ataga gengo ko oningga nga yokootooga, sumangenggemo oolouni. Ataga no mete kumoowano. Nolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondone imakeyingo ootoolo, kuli gengombo ewolomu, ngundilo ataga tunootete.

30No doongenembo gedo noole yoyoweloyi oningga sunggi yewoku, ngu ataga kenooteno.

31Ge nga oningga ngu sunggi yetoyi, ombulo, oni simoo bale bidodo hoolooweyeloweloyimbolo.

32Ene ngu solungga ngu, Yesus oni sowe gidalega yunolo, oole etuyelootoni, Anutno nowoondoye yewanggo. Ngundo ngu, Iserel oni simoo bale nguya oowooye ulungga yunowalo ewolo.

33Yesus eweyi nemi ngu, Simiyonndo mandega eteku, ngulo soliyokolo, ingondudu ulungga tewoliyo.

34Simiyonndo kumana yunolo, simooyengga ngu nemi Mariyano oo eme tunooteweloyi, ngulo ewolo. Ingo, nga simoongga nga ngu, Anutndo sunggi yelo suleyowoku ngu, ye Iserel oni simoo bale enengo yanggangoni ngu etuyelo. Ene ngundilo tetoni, ngulo Iserel oni simoo bale oowooyingga enengo mandeni ngu ingolo, gidalega nowoondoye hamoo tetoyi, gidalegado ene kootu inolo, enedodo sanggili tewanggo.

35Nga nangonggega ngando ngu oni simoo balelo ingonduduye bidodo nowoondoyemo kombitelo oolootenggoku, ngu yeni, tunoo oolengo etuyelowa. Kootusina, kowuli ulungga eneno tunootewaku, nguno ge nguya nowoondoge kowuli oolengo dugebo gosanggawetoni ogingoyingooteku ngundilo ingowalo ewolo.

36-37Anutlo ingondudu eyingo bale gula oowooyi Ana, ngu eweyi Panuwel, ko enengo soweni oowooyi Aser. Ana ngu kuli dogoni oolengo, ene kuli kameyimboya mooma kandegula gidembolo elaya (7) nangge oode, ngu naluno nguno, ngu kameyi kumoowolo. Kameyi kumootoni, enesu nggami oodoni, moomani onibi namolaya ko mooma namolaya nguya (84) nggami oluwolo. Ene (Tempel) goobooyingo ya ulunggano ngu ma yokowolo. Ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

suwoo suwoo, Anutno yambo mande telo oluwolo. Ene ngundilo telo nguno, nalu oowooyingga ene oowali loogu telo, ngulo yemboongelo oluwolo.

38Ngu naluno, Ana nguya ombulo, Yesus kenolo, Anutno eselo, Anut bingami okoolo, Yesuslo mandeni oni simoo baleno wesiyolo ewolo. Yerusalem endemo oni, ko Iserel oni ngu bidodo ko yoyoweloyi oningga Anutndo yunowelo eyingo ngu sobowoolo oolootenggoku, ngu oningga ngu, Yesusngga nga!

Yosep, Baleyi, Nangoyali, Nasaret Endemo Ko Oolouwoli

39Yosep, Mariya elagado, ene Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngulo mamana mandeno eteku, ngundilo temukolo ngu, asa, ene Tempel ya ngu yokolo, Galili melako enengo ende Nasaretno ko oolouwoliyo.

40Simooye bodagaku ulu telo, ingonduduni ulungga oolengo telo, yanggangonidodo tewolo. Enengo ingo ingoni, ngu gome oolengo. Anutlo sumangeni, ngundo ene wiliyowolo.

Yesuslo Mooma Kande Elaya Kegidembolo Elaya Tetoni, Tempel Yano Oolouwolo

41Mooma bidodomo, Yesus eweyi nemi, Yosep Mariya elaga, ene Yerusalem endemo Anutlo sunggi kenolo dagayeloyingo oowooyi Pasowa, nguno oololo oolooteli.

42-43Yesuslo mooma ngu kande elaya kegidembolo elaya, (12) tetoni, ariya, ngu nalu kundingiyingga, nguno Yosep Mariya elaga, ko Yesus nguya yolo, ene Yerusalemno oolouwonggori. Kootusina, Pasowalo nalungga ngu kinitetoni, Yosep Mariya elaga, oni sungoku ngu bidodo enengo endemo endemo ko sawoliyo. Ene Yesus enesu nangge, Yerusalemno oodoni, enengo eweyi nemimbo ngulo ma ingowoliyo.

44Yosep, Mariya elagado, ngu Yesus ngu oni simoo bale gidalegaya kuli oololo satenggolo ingolo, ene nguya ngu sanggano nguno ooleko doongetelo doongetelo ooloutoli, kinitewolo. Enengo konebobeyi dobooguliyi kewooloyemo doongetewoliyomu nguya kini.

45Elayaga ngu Yesus erewetoli, nguya kini. Ngundilo tetoni, ngulo elayaga ngu, ene Yerusalemno Yesus erewelo ko oolouwoliyo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

46Yosep Mariya elagado, Yesus erewelo endeyolo oodoli, sa kabusa kinitewolo. Kootusina, Tempel ya newendemo oodoni kenowoli. Yesus ene oo nakangolo etuyeloyingo oni kewooloyemo bibitelo, mande etoyi ingolo, ko enebana sumoo ngu oniku nguya yunolo oluwolo.

47Ngu ingondudu etuyeloyingo oni, ngundo Yesuslo mandeni ingolo, ko ingonduduni ingoyingongga, ko enengo mandeye gumi yootunolo ewokungga, ngulo ene soliyokowonggori.

48Eweyi nemi elaga nguya ngundilo kenolo sosolewoliyo. Nemimbo ewolo. Nangone, ge ndatelo ngulo, ge nooledodo ngundilo tete? Noya awanggeboya nowoondonale ngu kowuli oolengo yetoni, noole ge erewenggeloyingo ulungga tetelolo ewolo.

49Yesusndo enengo mande gumilo ewolo. Yali ndawugalo no erewenelooteli? Nondo awalo ko teweloyi, ngu yali ngundilo ma ingooteli, bine? Elo ewolo.

50Ene elagado, Yesusndo mandega enedodo ewoku ngu, damoni ma ingowoliyo.

51Ariya, Yesus ootookoolo, eweyi nemimboya oolouwonggori. Oololo, yade yade Nasaretno tunootewonggori. Yesus ene suwoo suwoo, eweyi nemimbolo manggoyali keyolo, sulena yunowolo. Nemi Mariyando ngu mande ngu bidodo ingondudunimo yelo, gome dowoolo, ingonduduwoolo oluwolo.

52Yesus ulu tetoni, enengo ingoyingo nguya gome ulungga oolengo tunootewolo. Anut doongeyemo, oni simoo bale doongeyemo nguya, ene oni gome nenengo oolengo oluwoolo.

Luk 3

Sono Yeloyingo Yondo Mande Wesiyolo Ewolo

(Matiyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Yon 1:19-28)

1Mela bidodomo, tabango koleteyingo oni oowooyi Tayibiriyas Sisa, ngu mooma kande elaya kengga (15) ngu oni simoo balelo sobosobo oluwolo. Pontiyas Payilat ngundo ngu, ene Yudiya onilo sobosobo koleteyingo oluwolo. Ngu naluno, Herodndo ngu Galili mela ngulo sobosobo koleteyingo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oluwolo. Beyi, Pilipndo ngu Ituliya ko Tarakonayitis mela ngulo tabango oluwolo. Layiseniyas, ngundo ngu Abilini mela ngulo tabango telo oluwolo.

[2]Ngu naluno, Anas ko Kayiyapas elaga, ngundo ene Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oni koletelo telo oluwoliyo. Ngu nalunggano nguno nangge, Sekarayiya nangoni Yon, ngu deguno oni kini melako nguno oluwolo. Yon nguno oodoni, Anutndo enengo mandeni soweyootoni, eneno ombutoni ingowolo.

[3]Ngundilo tetoni, Yon ene oololo, Yodan sono dabemiwoole endeyolo oololo, oni simoo bale bidodo komo nowoondoye yowoolengolo Anutno yetoyi ngu, asa, Anutndo oni simoo bale ngulo mbumbuwaye andangeyunolo kapengo yewoolo. Ngundilo tetoni ngu, asa, Yondo sonoyelowolo.

[4]Nguno ngu Anutlo ingondudu eyingo oni oowooyi Ayisaya, ngundo kuli nakangolo, ngandilo ewolo. Etoni, deguno oni kini melako, oni manggowo gula oni simoo bale gidalegalo meno ewolo. Oo bidodo Sembuli Sembunaye, ngulo oole yoonenengoyino! Enengo oole gome yomosiyoyino!

[5]Anutndo oole nggitinggooto, mewuyi ngu bidodo wiliyoyi. Mela pupuli ngu doongootoyiga guwu yeni. Oole wigiwagayingo ngu yoonenengoyi. Oole mela pikipokuli ngu yomosiyoyi.

[6]Nguno ngu, oni simoo bale bidodo ngu, Anutndo noole ko yoyowelo ko teteku, ngu kenolo ingowanggolo ewolo.

[7]Oni simoo bale oowooyingga oolengo Yon kandeyimo sono yowelo ombuwonggori. Ngundilo ombutoyi, yeyootoni, nowoondoye ma yowoolengootoyi, ngulo ngu, Yon sanggili ulungga telo, ene mamanayelolo ewolo. Ye sile dingeyi kosonggini biyomidodo! Onendo yeno etoni, ye mete Anutlo sanggilini kootusina tunooteweloyi, ngu dagalo sawanggo, bine?

[8]Ye komo nowoondoye yowoolengootoningga ngu, ye komo engge yeyiga tunooteni. Yengo nowoondoyemonggo ngandilo ma ewelo. Ebaraham ngu noolengo awanaye, ngulo Anutndo nooledodo ma sanggili tewalo, ma ingondudu tewelo. Nondo yeno eteno. Anutndo, ene mete nga digiga nga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yoyeni, Ebaraham simoongo tunootewanggo. Ye Anutlo ko yokootenggoku ngu, asa Anutndo mete oni gidalega yoyootoni, enengo ko tewanggo.

9Anutlo sopolo de damonimo kuli yetoni ooloote. De bidodo engge gome ma enggewaku ngu, ene doongoolo, deko oolongootoni dewalo ewolo.

10Yondo ngundilo etoni, oni simoo bale bidodo enengo mandeni ngundilo ingolo, sumoo ewonggori. Noole ndatelo tewato? Ewonggori.

11Yondo manggoye gumi ewolo. Oni gula ene nenggulo elaya moole ngu, oni gula kenootoni, ene nenggulo kinitetoni, asa, ngu gula inowa. Oni oowalinidodo ngu, ene komo nguya ngundilo tewalo ewolo.

12Gabman Takis bobeye yoweloyi oni gidalega nguya, sono yowelo Yonno mayelo ewonggori. Mande etuyeloyingo oni, noole ndawuga tewato? Ewonggori.

13Yondo gumi ewolo. Ye ngu komo mela ngalo oo sobosobo onindo etenggoku, ngundilo nangge, bobeye ngu yoyi. Yengombo, yengo ingonduduno bobeye sanganimo gula ma yowelolo ewolo.

14Ngu naluno, me oni gidalega nguya Yon sumoo inolo ewonggori. Noole ndatelo tewato? Etoyi, Yondo mande gumi ewolo. Ye komo oni yutolo, ngulo enengo bobeye kingo ma yowelo. Ye oni sungomo ebe ganagana mande elo bobeye sitowiye ma yowelo. Ye komo yengo koye ngulo uliyi ngu nenengo yoya, ngulo oni oni teya oliyilo ewolo.

15-16Oni simoo bale ingonduduyemonggo, ingondandangelo, Yonlo ewonggori. Nga ngu Kristus bine, ngundi kini, bine? Elo ingowonggori. Yondo enengo mandeye ingolo ngulo gumi ewolo. Nondo ngu sonombo nangge ye sonoyelooteno. Ngundilo, oni gula no kenelolo ombuwa. Ngu oningga ngulo yanggangoni, ngundo nolo yanggangone, ngu hamoo oolengo dagate. Nondo enengo keyi goweyiga ngulo utoyi wesiyoweloyi, ngu ereremo kini. No enengo sulena oni nangge. Enendo ngu Yuka Kundingiyimbo, ko debo nguya gooboongoolo, ngundo ye sonoyelowa ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Kootusina, Yesus oningga, ngundo ombulo, oni simoo balelo nowoondoye hamoo teyingo ngu wilikoyelootoni, oni simoo bale bidodo eneno nowoondoye hamoo tetoyi ngu, enendo yoyolo, enedodo Sambo Endemo oluwanggo. Ngulo ngu, oni simoo bale bidodo eneno nowoondoye hamoo ma telo, Yesus ma keyootoyi ngu, asa, Anutndo ngu oni ngu suleyelootoni, Setanlo ende biyomi de ma kumootekuno, nguno uwanggo ewolo.

18Yondo mande mande yanggangomonggo elo, ngundo oni simoo bale ingonduduye yokutuwoolo ewolo. Ngu damoninggano ngunonggo, Yondo Mande Keda Mesalango ngu oni simoo baleno wesiyolo ewolo.

Herod, Mela Sobosobo Oni, Ngundo Yon Yolo, Ya Biyomimo Yewolo

19Yondo Galili mela ngulo oo bidodo sobosobo oni ulungga oowooyi Herod, ngu kenolo, elo mamanangowolo. Herodndo damoni biyomi oowooyingga telo, ngunonggo koneyo Pilip baleyi Herodiyas woosoolo yowoolo, ngulo nguya mamanangolo kenolo ewolo. Ngundilo telo, ngu damoni biyomingga nguya tetoni, tunoo oolengo tewolo.

20Ngundilo telo, ngu damoni biyomingga, ngunonggo damoni gula soweyolo tewolo. Ngulo Yon dowoolo, ya biyomimo yewolo.

Yondo Yesus Sono Newendemo Utoni Sonwoowolo
(Matiyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

21-22Yondo oni simoo bale oolootenggoku, ngu bidodo sono newendemo yodowoolo ulo, sonoyelomukolo oodoni ngu, Yesus nguya Yondo dowoolo sonombo sonowoowolo. Ngundilo tetoni, Yesus ngu Anutno yemboongelo oodoni, ngu naluno, Sambo yamako goosootoni, nguwoole Yuka Kundingiyi ombuwolo. Onindo ngu Yuka Kundingiyingga ngu kenoyingo ngu, nu kundilimanggowo ngundilo tewolo. Ngundilo telo, Yuka Kundingiyingga Yesus tabango sanganiwoole ululumelo oololo ombulo, telo uwolo. Anutndo Sambononggo menolo, ngandilo ewolo. Ge nolo nangone oolengo, no gengo gome kumootenoku ngu! Nowoondone ngu bidodo gengo oni oni teteno! Ewolo.

Yesuslo Soweni Osi Sembeni Ngulo Oowooye
(Matiyu 1:1-17)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Yesuslo moomani ngu onibiga kande elaya tetoni, (30) ene nguno enengo koni nenengo damoni yelo tewolo. Oni simoo baledo ngu Yesus kenolo ngu, ingondudu telo, ngu Yosep nangonilo ingowonggori.

24Hilayi ngu Matat nangoni. Matat ngu Liwayi nangoni. Liwayi ngu Melki nangoni. Melki ngu Yanayi nangoni. Yanayi ngu Yosep nangoni.

25Yosep ngu Matatayiyas nangoni. Matatayiyas ngu Emos nangoni. Emos ngu Neyam, nangoni. Neyam ngu Esalayi nangoni. Esalayi ngu Nagayi nangoni.

26Nagayi ngu Meyat nangoni. Meyat ngu Matatayiyas nangoni. Matatayiyas ngu Semen nangoni. Semen ngu Yosek nangoni. Yosek ngu Yoda nangoni.

27Yoda ngu Yowanan nangoni. Yowanan ngu Resa nangoni. Resa ngu Serababel nangoni. Serababel ngu Siyalitiyel nangoni. Siyalitiyel ngu Nerayi nangoni.

28Nerayi ngu Melki nangoni. Melki ngu Edayi nangoni. Edayi ngu Kosam nangoni. Kosam ngu Elemedam nangoni. Elemedam ngu Eya nangoni.

29Eya ngu Yosuwa nangoni. Yosuwa ngu Eliyesa nangoni. Eliyesa ngu Yolim nangoni. Yolim ngu Matat nangoni. Matat ngu Liwayi nangoni.

30Liwayi ngu Simiyon nangoni. Simiyon ngu Yuda nangoni. Yuda ngu Yosep nangoni. Yosep ngu Yonam nangoni. Yonam ngu Elayiyakim nangoni.

31Elayiyakim ngu Meliya nangoni. Meliya ngu Mena nangoni. Mena ngu Matata nangoni. Matata eweyi ngu Netan nangoni. Netan ngu Dewit nangoni.

32Dewit ngu Yesi nangoni. Yesi ngu Obet nangoni. Obet ngu Bowas nangoni. Bowas ngu Salomon nangoni. Salomon ngu Nason nangoni.

33Nason ngu Aminadap nangoni. Aminadap ngu Admin nangoni. Admin ngu Anayi nangoni. Anayi ngu Hesalon nangoni. Hesalon ngu Peres nangoni. Peres ngu Yuda nangoni.

34Yuda ngu Yekob nangoni. Yekob ngu Ayisak nangoni. Ayisak ngu Ebaraham nangoni. Ebaraham ngu Tera nangoni Tera ngu Nehor nangoni.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Nehor ngu Serak nangoni. Serak ngu Riyu nangoni. Riyu ngu Pelek nangoni. Pelek ngu Iba nangoni. Iba ngu Sila nangoni.

36Sila ngu Kenan nangoni. Kenan ngu Apaksat nangoni. Apaksat ngu Sem nangoni. Sem ngu Nowa nangoni. Nowa ngu Lemek nangoni.

37Lemek ngu Metusala nangoni. Metusala ngu Inok nangoni. Inok ngu Yeret nangoni. Yeret ngu Mahalalil nangoni. Mahalalil ngu Kenan nangoni.

38Kenan ngu Inos nangoni. Inos ngu Set nangoni. Set ngu Adam nangoni. Adam ngu Anut nangoni.

Luk 4

Setando Yesus Tewoongowolo

(Matiyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

1Yuka Kundingiyi, ngundo Yesus newendemo hangetoni, Yesus ene ootookoolo Yodan sono yokolo ooloutoni, ngu naluno, Yuka Kundingiyimbo yolo, oni kini kingo mela, degu kewooloko toongewolo.

2Yesus ene, oni kini melako oololo, nguno nalu onibi elaya (40) oode, ene oo ma newolo. Ngu nalungga ngu kinitetoni ngu, Yesus oodoolo kumooyingo ulungga oolengo tewolo. Ngu naluno, Setando Yesus tewoongowelo ombuwolo.

3Setando Yesusya ewolo. Ge Anut Nangoni tetoningga ngu, ariya, ge nga digiga ngaya etooga, oomanongoyingo oowali tenilo ewolo.

4Yesusndo Setanlo mande gumilo ewolo. Anutlo mande nakangoyingomo ete. Oni ene oowalilo nangge ngu keda ma oolootenggolo ewolo.

5Ngundilo tetoni, Setando sodedonangge Yesus yolo, mela puli ndandayingonggano oolelo, mela ngalo oo gome gome nga keno, elo, bidodo etungowolo.

6Setando Yesusya ewolo. Mela bidodomo, nondo yanggango gunootoowe sobowoowa. Oo sitowi gome gomemu oolooteku, ngu nguya gunowano. Nga oo nga ngu bidodo nolomu. No oni gula inowelo elo ngu, no mete ene inowano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ge nono penggootelo, yemboongetoyi ngu, asa, oo nga ngu bidodo gengo oolengo yowalo ewolo.

8Yesusndo mandeni gumilo ewolo. Anutlo mandeno ete. Ge komo gengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembuge, gengo Anut nguno nangge yambo mande teya, ene gulanangge ngulo koni ngu nangge teyinolo ewolo.

9Asa, Setando Yesus yolo, Yerusalemno Tempel ya ulunggaku, ngu sanganimo awuno oolewoliyo. Tempel ya ungoomo awuno dikalo, ngunonggo Setando Yesusya ewolo. Ge Anut Nangoni tetoningga ngu, asa, nganonggo paleya soleya u!

10Anutlo mande nguno ngandilo ete. Anutndo enengo Sambono Engel oni, nguno etoni, ngundo ombulo, sobogelolo goyolo, melako goyewanggo.

11Enengo kandeyebo godowoolo goyolo utoyi, digi oo gulado kengge ma sanggayelo tutuwoowalo ewolo. *Sam 91:1*1-12

12Yesusndo Setanlo mande gumilo ewolo. Ge komo gengo ingondudugemonggo oo biyomi gula telo, ngulo Anutndo hooloowenelonilo ma ewelo. Anutlo Mande nakangoyingo oolooteku ngu ngandilo. Gengo oo Bidodo Sembuli Sembuge, ngu gengo Anut. Ngu ma tewoongowelo! Ewolo.

13Setando Yesus ngundilo oo ngu bidodomo tewootewoongolo yokolo, nalu gulano ko tewoongowelo ingolo, ene toongewolo.

Yesus Galili Melako Ko Damoni Yelo Ko Tewolo
(Matiyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

14Yesus ngu Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni, ngundo yolo, Galili melako ko oolouwolo. Yesuslo mandeni ngu Galili mela ngu bidodo elo endeyootoyi ingowonggori.

15Yesusndo suwoo suwoo Yudalo goobooyingo yano ulo, oni simoo bale mande yunootoni, ngulo oni simoo bale bidodo Yesus bingami, elo okoowonggori.

Nasaret Ende Ngulo Onindo Yesus Kootu Inowonggori
(Matiyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Yesus Nasaret endemo oolouwolo. Kuli Yesus bodagano, ngu endemo nguno oode ulungga tewolo. Yesus enengo damoni ngu ngandilo. Sabat naluno, ene suwoo suwoo Yudalo goobooyingo yano oluwolo. Ngu naluno, ene dikalo, Anutlo mande kandangelo ewolo.

17Ngundilo etoni, ene Anutlo ingondudu eyingo oni, Ayisayalo bukno oo naka yolo, Yesus inowolo. Yesusndo bukga ngu yolo wesiyolo, ene mande ngandilo nakangoyingomu ngu erewelo kenowolo.

18Ngu ngandilo, Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngulo Yuka Kundingiyi nono ooloote. Ngundo no sunggi yenunootoni, ngunonggo no owoolongo oni simoo bale Anutlo mande keda mesalango nga wesiyolo yunowano. Ene no sulenelootoni ombuwonoku, ngu mande ngandilo etoowega, ye ya biyomimo oolootenggoku, ngu yokoya sayi. Oni doongeye kilingomu ene doongetelo, mela kenowanggo. Ene no sulenelootoni ombuwonoku ngu, oni hoolooweyelolo, enengo longge onilo kowuliye yunootoyi, andangeweloyimbolo ombuteno.

19No mande wesiyolo, ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngulo nalu gome ataga oolootelo ewolo.

20Yesusndo mande ngundilo kandangelo yokolo, ene bukgaku ukingolo buk sembuli inolo yokolo, ene bibitewolo. Ene oni simoo bale yambo yano oluwonggoku, ngu bidodo Yesus nangge kenondadangewonggori.

21Ngundilo kenootoyi, Yesusndo mande ngandilo elo ewolo. Anutlo mande nakangoyingo nga ngu, ene ataga engge tunootelo oolooteku nga! Ewolo.

22Oni bidodo Yesuslo oni oni telo, enengo bingami okoolo elo, enengo mande nga gome tunoo oolengo ewoku, ngulo soliyokolo, ingondudu telo ewonggori. Ene nga oningga nga Yoseplo nangoni nangge, binelo ewonggori?

23Yesusndo mande gumi ewolo. Hamoo oolengo, yengo ingonduduyemonggo mande ngandilo nono ewanggo, bine? Sayi mambu yomosiyeloyingo oni, Dokta, ge komo gengo sayingge yomosiyo. Ge Kaperniyam endemo oo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tewoku ngu, noole ingowooto. Ngundilo nangge, gengo ende damonimo ngano nguya ngundiya telo ewolo.

24Yesusndo mandelo ewolo. Hamoo oolengo yeno eteno. Anutlo ingondudu eyingo oni gula, enengo ende damonimonggo mande ngu gome ma ingowolo.

25Nga ingonduduyega nga ngu, yengo osi sambaye oo biyomi ingoyingoku, ngundilo ingootenggo. No hamoo oolengo yeno eteno. Ilayiyalo naluno, Iserel bale nggami oowooyingga oluwonggori. Ngu naluno, mooma kabusa ko kombo kandegula gidembolo gulanangge sa nangge oodoni, sono ma ombuwolo. Ngundilo tetoni, oowalilo kumooyingo nalu ulungga mela bidodomo tunootewolo.

26Ngundilo tetoni, Anutndo Ilayiya suleyootoni, Iserel onilo bale nggami gulano ma oolouwolo. Kini, Anutndo Ilayiya suleyootoni, Sarepat ende Sayidon melako, bale nggami gula nguno oolouwolo.

27Ngundilo nangge, Anutlo ingondudu eyingo oni, Ilayisalo naluno nguya, Iserel oni goli mambudodo oowooyingga oluwonggori. Ngu kewooloyemo gula ma mete tewolo. Kini, Siriya oni oowooyi, Neyamando nangge mete tewolo. Yesusndo ngundilo ewolo.

28Oni simoo bale Yuda onilo goobooyingo ya newendemo oluwonggoku, ngu mandega ngu ingolo, sanggili biyomi tewonggori.

29Ngundilo sanggili telo, oni simoo bale ootookoolo, Yesus uleyi kumoowelo tewonggori. Ngu endega ngu, puli sanganimo ngulo, ene ootookoolo, Yesus owelo moguluwoolo yolo ulo, ende wengamo, kembemo wenggelemootoyiga uni, elo, ngundilo tewonggori.

30Ngundilo telo utoyi ngu, Yesus ngu kewooloyemonggo kini telo toongewolo.

Yesusndo Oni Gulano Yuka Biyomingga Owewolo
(Mak 1:21-28)

31Ngu naluno, Yesus ngu Galili mela nguno ende gula oowooyi Kaperniyam, nguno uwolo. Ngu endemo nguno Sabat naluno, Yesusndo oni simoo baleno Anutlo mande wesiyolo etuyelowelo damoni yewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Yesuslo mandeni ingolo, ngulo soliyokowonggori. Ndatelo ngulo, enengo mandeni ngu yanggango oolengo.

33-34Goobooyingo ya nguno, oni gula yuka biyomimbo yoyingomu ombulo, nguno oluwolo. Ngu oningga, ngundo manggalu ulungga telo ewolo. Ehe! Yesus Nasaret oni! Ge ndawuga noole tewelo ombute? Ge bine noole yombuliyelowelo ombute? No ingooteno. Ge Anutlo oni kundingiyi! Ewolo.

35Ene Yesusndo manggaluwoolo ewolo. Ge manggoge ukingo! Ngu oningga ngu yokoya toonge! Ewolo. Ngundilo etoni ngu, asa, yuka biyominggakundo oninggaku wenggelemootoni, oni sungoku kewooloyemo melako wedoni yuka biyominggaku peselo toongewolo. Ene oninggaku goweyi moondeyi ma utolo yombuliyowolo.

36Oni bidodo ngundilo kenolo soliyokolo, enengo nangge mande, elo ingolo ewonggori. Nga ndatelo mandega? Enengo yanggango oolengo etoni, yuka biyomi yanggangododo ngu peselo oni yokolo, toongeteku ngalo ewonggori!

37Yesuslo mandeni ko oo tewoku, ngulo mande ngguyi bingamini, ngu mela ngulo ende ngu bidodomo logowoowolo.

Yesusndo Pitalo Konggeyi Yomosiyowolo

38Nalu gulano, Yesus ootookoolo, ngu goobooyingo ya ngu yokolo, Sayimon Pitando yano oololo uwolo. Sayimon Pita konggeyi ngu sayi ulungga oolengo telo, moondeyi gookingo ulungga tewolo. Ngundilo tetoni, ngulo Yesusndo yomosiyonilo sumoo ewolo.

39Yesusndo ngu balegakuno oololo, ngu sayinggakuya etoni, sayinggaku peselo toongewolo. Ariya, ngu balegaku ootookoolo mete telo, oowali kayunowelo sulena tewolo.

Yesusndo Oni Simoo Bale Oowooyingga Yomosiyelowolo
(Matiyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

40Sa nemimo uwelo tetoni, oni enengo dobooguliyemo sayi damoni oowooyingga, yoyolo mayewonggori. Yesusndo kandeyi ngu sayi onikuno sungo sungo yetoni, ngu sayi oniku goweye moondeye gome mete temukowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41Ngundilo telo, mela yuka biyomiku nguya, oni simoo bale oowooyingga yoyokolo peselo satoyi, oni mete tewonggori. Ngu mela yuka biyomi, ngundo meno manggalu telo ewonggori. Ge Anut Nangoni! Elo etoyi, ene Yesusndo ewolo. Ye mande ma ewelo, elo loogu yunowolo. Ndatelo ngulo, ene ingootenggoku, Yesus ngu Kristus.

Yesus Ende Sungomo Nguya Ko Telo Endeyowolo
(Mak 1:35-39)

42Sengetoni suwoononggo Yesus ootookoolo, endesina oolelo, mela eluwooyingomo oni kinimo toongewolo. Ngundilo tetoni ngu, oni simoo bale ootookoolo erewewonggori. Ngundilo pawangootoyiga, ene ma yoyokolo toongenilo ngundilo tewonggori.

43Ene Yesusndo ewolo. No komo ende ende nga bidodomo Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale enengo sobowooteku, ngu elo wesiyolo etuyelowano. Ndawugalo ngulo, no Anutndo nga kongga ngalo sulenelootoni ombuwonowolo ewolo.

44Enengo mandeni emukolo ngu, Yesus ene oololo, Galili mela ngulo ende ngu bidodomo, Yuda onilo goobooyingo ya newendemo ulo, nguno Anutlo mande onino elo etuyelowolo.

Luk 5

Yesusndo Etoni, Pitando Iso Oowooyingga Yowolo
(Matiyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

1Nalu gulano, Yesus ngu Genesaret sono koongeyingo ngu dabemimo dikatoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo, Anutlo mande ingoweloyimbolo mayelo, musiyo bidodo ndindi tewonggori.

2Yesus ene doongetelo, wanggo bobodi elaya yeyootoni ngu, sono koongeyingo ngu tamako nguno oluwolo. Wanggo sembuguliyi ngu sono koongeyingo tamakono ulo, isolo si sonowoolo oluwolo.

3Yesus ngu Sayimondo wanggoga ngu sanganimo oolelo, Sayimonya ewolo. Wanggo bodaga woosootooga sono kewooloko oolounilo ewolo. Ngundilo elo, ene wanggono bibitelo, oni simoo bale ngu Anutlo mandelo etuyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Yesusndo mande elo yokolo ngu, yowoolengolo, Sayimon Pitano ewolo. Wanggo woosootooga, sono kewooloko ooloutoningga, ye isolo si oolongooya, iso yoyilo ewolo.

5Sayimon Pitando Yesuslo mandega ngu gumi ewolo. Oni ulungga, noole suwoono nalu ulungga ngu si oolongoowootoku iso gula ma yowolo. Ene gedo etoyi ngulo, asa, tewoongolo ko oolongoowanolo ewolo.

6Ene ngundilo tetoyi ngu, iso ulungga oolengo si newendemo uwonggori. Ene isombo si oomboongewelo tewolo.

7Ngundilo tetoni, ene dobooguliye wanggo gula sanganimo oluwonggoku, ngu negoyelootoyi, ombulo ngudodo iso sigaku woosoolo yolo, wanggo ela elaya hangelo ooletoli, sono newendemo uwelo tewolo.

8Sayimon Pitando ngundilo kenolo ingowolo. Yesus komo ngu oni kundingiyi. Ngulo, ene Yesus keyi damonimo penggootelo ewolo. Oni ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ge no noyokoya toonge. No mbumbuwa oni biyomilo ewolo.

9-10Pita iso oowooyingga oolengo yolo, ngu kenolo soliyokowolo. Oni gidalega nguya, ngundilo nangge, soliyokowonggori. Sebedi simoongo elayagaku ngu oowooyali Yems, Yon, elabasa nguya ngu Sayimon ko goboolo oniku nguya soliyokowoliyo. Soliyokootoyi; asa, Yesusndo Sayimonya ewolo. Ge ma sosolewelo! Kootusina, ge oni simoo bale Anutlo mande keda mesalango nguno ngundilo yoyowalo ewolo.

11Ngundilo telo, Pita galo enengo wanggo woosoolo, sakiko yelo, enengo oo bidodo yokolo, ene Yesus keyolo endeyowonggori.

Yesusndo Oni Gula Golimambudodomu Yomosiyowolo
(Matiyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

12Nalu gulano, Yesus ende gulano uwolo. Ngu endemo nguno, oni gula golimambudo goweyi kondibo yombuliyootoni oluwolo. Ngundo Yesus tanggeyimo penggootelo wetolo, solengoyelo, sumoo ewolo. Oni ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ge ma yokowelo, ge no yomosinelootoyi ngu, asa, no gowene mete tewalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Yesusndo kandeyi sayi oninggakuno yelo ewolo. Nondo ge gowege mete tenilo, elo ingooteno. Asa, ge mete te! Ngundilo etoni, ariya, sodedonangge ngu golimambuku tootelo kinitewolo.

14Yesusndo ngu oningga nguya mande yanggangolo ewolo. Ge oni gulano ma ewelo. Ene ge oolouya, gowege Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngu etuyelo. Ge gowege mete teteku ngulo Moseslo mamana mandeno eteku ngundilo, gowege ngulo Anutno woolo yetoyi, oni simoo bale nguno ingowanggo. Ge gowege mete tewololo ingowolo.

15Yesusndo ko mande oo tewoku, ngulo ende bidodomo elo toongewolo. Ngundilo tetoyi, oni simoo bale oowooyingga oolengo Yesuslo mandeni ingowelo mayewonggori. Enengo sayi oni nguya yomosiyelonilolo ewonggori.

16Ene nalu gulanangge nangge, nguno Yesus enesu nangge tolige oni kini mela eluwooyingomo toongelo, nguno Anutno yemboongelo oluwolo.

Yesusndo Oni Gula Kekandeyi Bingo Yeyingomu Yomosiyowolo

(Matiyu 9:1-8; Mak 2:1-12)

17Nalu gulano, Yesus oni simoo bale Anutlo mande yunolo oluwolo. Mamana mandelo sobosobo oni oowooyi Parisi, ko mamana mande etuyeloyingo oni gidalega nguya, ngu Yudiya mela ngulo ende ende bidodomonggo, Yerusalem ende ulunggano ngunonggo ko Galili melako ende ngu bidodomonggo mayelo oluwonggori. Anut oo bidodo Sembuli Ulungga, ngundo yanggango Yesus inootoni, ngundo sayi oni yoyeni, metemi telo toongewonggori.

18Oni gidalegado oni gula wembuyi ko kekandeyi bingo yeyingomu, ngu yabanidodo sumoolo, koolowoolo mayelo, yolo ya newendemo Yesus keyi damonimo yewelo tewonggori.

19Ene simoo bale ulungga oolengo ngulo ya newendemo uweloyi kini. Ngundilo ngulo, ene koolowoolo, ya sanganimo oolelo, ya uyi andangelo, nguwoole oni simoo bale kewooloyemo sayi oninggaku wetoloodoni yawasadodo yeyi, Yesus tanggeyimo uwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Yesusndo ngu oniku enengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yeyolo, sayi oninggakuya ewolo. Doboone, gengo mbumbuwage andangetenolo ewolo.

21Ngundilo etoni ngu, mamana mande etuyeloyingo oniya, Parisi oni ngudodo enengo nangge ingondudunolo ingolo ewonggori. Nga oningga nga onendo? Ene Anut yumooyinolo mande ngundilo ete. Onendo mbumbuwa andangeweloyi ingoote? Ngu kongga ngu Anutlo nangge, Anut enengombo ngu mbumbuwa andangeweloyi ngu ingooteku ngu! Ewonggori.

22-24Yesusndo ngu oni ngulo ingonduduye ingolo, ngulo mande gumilo ewolo. Nondo kowuli kini, no mete gengo mbumbuwa ngu andangewano. Ndatelo ngulo, ye ma ingootenggoku, ngu hamoo bine, ngundi kini bine? Ene nondo ngandilo ewanoku ngu, ge mete ootookooya, oolouwelo etoowe, asa, ye ngu tunoo kenolo, ngunonggo ingowanggo. No Anutlo Onilo Nangoni no yanggangonedodo no mete mbumbuwa nguya andangewano. Asa, no mete nga oni kekandeyi biyominggaya ewanoku ngu, ge ootookooya oolou! No ngundilo etoowe ngu, ye kenolo, ngu ye ingowanggo. No nguya mela nga bidodo simoo balelo mbumbuwa ngu mete andangeyunowano. Ene ngundilo elo, Yesus yowoolengolo, oni wembuyi bingo yeyingonggakuya ewolo. Asa, ge ootookooya, gengo yaba yoya, koolowooya, gengo yano ooloulo ewolo.

25Ngundilo etoni, asa, ngu oni simoo bale ngu doongeyemo, ngu oni biyominggaku ootookoolo, enengo yabaga kuli ngu sanganimo wetolo oluwokunggaku, ngu yolo koolowoolo, Anut bingami ulungga elo okoolo, enengo yano oolouwolo.

26Ngundilo tetoni ngu, oni simoo bale bidodo ngu kenolo soliyokowonggori. Ngundilo telo, ene nguya Anutlo oowooyi bingamilo okoowonggori. Nowoondoye sosolelo ewonggori. Ataga, noole damoni sungo oolengo gula kenootetoku ngu! Ewonggori.

Yesusndo Liwayi Oningga, Ngu Negongowolo
(Matiyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Kootusina, Yesus ootookoolo, oololo, oni gula kenootoni, Gabmanlo bobeye yoweloyi tookoododo yano bibitelo oodoni kenowolo. Ngu oningga ngu oowooyi Liwayi, (oowooyi gula Matiyu), Yesusndo kenolo ewolo. Ge ombuya, no keneloya endeyolo ewolo.

28Ngundilo etoni, Liwayi ootookoolo, enengo oo sitowi bidodo yokootoni oodoni, ene Yesus keyolo oolouwolo.

29Liwayindo enengo yano oo Simbo ulungga Yesuslo kawolo. Gabmanlo bobeye yoyingo oni oowooyingga, ko, oni simoo bale gidalega nguya enedodo bibitelo oo newonggori.

30Parisi oniya, mamana mande etuyeloyingo oni, ngudodo Yesuslo sulena onikuya boguwoolo mande mande ulungga ewonggori. Ndawugalo ye oni damoniye biyomi Gabmanlo bobeye yoyingo oni, ko, mbumbuwadodo oniya sono oowali netenggo? Ewonggori.

31-32Yesusndo manggoye gumi ewolo. Oni goweye moondeye gome metemimu, ngu sayi oni yomosiyeloyingo onino (Dokta) ma oolouwanggo. Kini, sayi onindo nangge ene nguno oolouwanggo. Ngundilo nangge, no oni nenengo oolootenggoku, ngu negoyelootoowega, nowoondoye yowoolengoyilo ma ombuwolo. Kini, mbumbuwadodo oni ngu negoyelootoowega nowoondoye yowoolengoyi, elo ngulo ombuwonowolo ewolo.

Yesusndo Oo Kundingiyi Teweloyimbolo, Ngulo Ewolo

(Matiyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

33Ene Yesusno ewolo. Yonlo sulena oni, ko, Parisi onilo sulena oni nguya, ene oowali yokolo kundingiyi telo, nalu ulungga yemboongelo oolootenggoku, ndawugalo gengo sulena oni, ngundo ngu damoningga ma tewonggori? Ene oowali sono nguya netenggolo ewolo.

34-35Etoyi, Yesusndo mande yamonggawo gumi ewolo. Ye bine oni gula bale yoweloyi naluno, ngulo keyimo dobooguliyi ngu oodoyi, ene oowali mete loogu tewanggo, bine? Kini, kootusina, ngu oni bale yoweloyiga ngu yolo satoyigo, ngu naluno, nowoondoye kowuli yelo, ene oowali loogu telo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kundingiyi tewanggolo ewolo. Yo, ngundilo nangge, ngu naluno enengo sulena oni Yesusya oode, ene oni oni telo oluwonggori. Ene Yesus toongeweloyi naluno, nguno ngu, enengo sulena oniku, kowuli yolo, ngulo oowali loogu telo yemboongewanggo.

36Yesusndo mande yamonggawo gula, elo yunowolo. Oni gulado kumba kedaga oomboongelo, ngundo kumba kuliminggano wetu ma ukingolo wesibiyowa. Ene oni gulado ngundilo tewaku ngu, ene kumbani kedagaku yombuliyowa. Ngu kumba kedaga ngu kumba kulimingga nguya metemi kinilo ewolo.

37No mande yamonggawo gula yeno eteno. Oni gulado bo nangoni keda ngu yolo, si kulimimo nguno ma siliyowa. Ene ngundilo tewaku ngu, bo nangoni, ngundo ngu bo siga ngu oomboongelo bo nangoni melako solelo yombuliyowa. Ngundilo tetoni, enengo si, bo nguya biyomi yewali.

38Kini, oni ene komo bo nangoni keda si kedamo nguno siliyowa. Ngundilo tewaku ngu, enengo ela elaya keda, ngulo ene gome oluwali.

39Ngundilo nangge, oni dogoni, ngundo mande damoni keda ngu keyolo endeyolo oluweloyi, ngu kowuli oolengo. Ngundo mande damoni kulimi, ngulo ngandilo ete. Damoni gome metemilolo ete.

Luk 6

Yesus Ngu Sabat Nalu, Ngulo Sobosobo Sembuli Ulungga Oolengo

(Matiyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

1Sabat nalu gulano, Yesus, enengo sulena oniku nguya, nggile ko gula kewoolokuli endeyowonggori. Kono endeyolo, Yesus enengo sulena onikundo kono nggile ngulo engge gidalega andangelo yolo, kandeyebo tuloolo, andangelo daboolo newonggori.

2Parisi onindo ngundilo yeyolo ewonggori. Sabat naluno, ngundilo oo ngu ma teweloyi, ngu loogu oolengo. Ndawugalo ye ngundilo tetenggo? Ewolo.

3-4Yesusndo mande gumi ewolo. Ye Dewitndo teyingo ngu ma kandangelo ingootenggo, bine? Dewitndo enengo keyimo onikuya oowalilo kumoolo biyomi telo, ene ndatelo tewo? Dewitndo Anutlo yano ulo, oomanangoyingo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Anut doongeyimo oluwoku yolo nelo, gidalega enengo keyimo oniku yunootoni newonggori. Ngu oomanangoyingo ngu kundingiyi, kingo onindo ma neweloyi, goobooyingo yalo sobosobo oni, ngundo nangge mete newanggo. Ye bine ngu ma kandangelo ingootenggo? Ewolo. Ngu Dewitndo ngundilo tewolomu, ngu mete bine, ngulo nolo sulena onikundo teyingo ngu, nguya metemi nangge? Ewolo.

5Ngu naluno, Yesusndo mande gula elo ewolo. Onilo Nangoni ene Sabat nalu, ngulo Sembuli ulungga oolengo. Noso nangge mete oni oo gula Sabatno tewelo ingowanggoku, no mete sobowoowano ewolo.

Yesusndo Oni Kandeyi Kumooyingo Yeyingongga Sabat Naluno Yomosiyowolo

(Matiyu 12:9-14; Mak 3:1-6)

6Sabat nalu gulano, Yesusndo Yuda onilo goobooyingo ya gula nguno ulo mande elo, oni simoo bale etuyelowolo. Oni gula nguno oluwoku ngu, oningga ngu kandeyi koondosina ngu biyomi yewolo.

7Mamana mande etuyeloyingo oni, ko mamana mandelo sobosobo oniku oowooyi Parisi, ngundo Yesus uleyi kumooweloyimbolo kenondadangelo sobowoowonggori. Yesusndo Sabat naluno sayi oningga ngu yomosiyowa, ngundi kini, bine? Elo ingowonggori.

8Yesusndo ngu oni ngulo ingonduduye biyomi ngu ingolo, ene yowoolengolo, oni kandeyi biyomingga nguya ewolo. Ge ootookooya kewooloyemo dika. Ngundilo etoni, oni kandeyi biyominggaku ootookoolo kewooloyemo dikawolo.

9Yesusndo ngu onikuya ewolo. No ye sumoo yunooteno. Noole Sabat naluno, damoni metemimu tewato, bine; ngundi, damoni biyomi ngu tewato, binengga? Oni yomosiyolo yowato, bine; ngundi, yombuliyowato bine? Ewolo.

10Ngundilo elo, enendo oniku yeyondandangelo yokolo, yowoolengolo kandeyi biyominggakuya ewolo. Kandege yoonenengo, elo etoni, ene ngundilo tetoni, kandeyigaku mete tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ngundilo tetoni, onikundo ngundilo kenolo, ngulo sanggili biyomi oolengo telo, enengo nangge mandelo ingolo ewonggori. Noole ndatelo ooga ngu Yesus teyinowato? Ewonggori.

Yesus Enengo Sulena Oni Kilalongo Kande Elaya Ke Gidembolo Elaya Yoyowolo
(Matiyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

12Ngu naluno, Yesus mela puli gulano yemboongewelo oolewolo. Ngu suwoonggano nguno, Anutno kila elo oodoni oololo sengewolo.

13Sengetoni suwoononggo enengo sulena oniku negoyelootoni, ombutoyi, kewooloyemo kande elaya kegidembolo elaya yoyolo oowooyi Aposello ewonggori. (Aposel, ngu damoni ngandilo, ngu Yesuslo sulena oni kilalongo.)

14-16Ngu oniku, ngu oowooyi nga: Sayimon, Yesusndo oowooyi Pitalo ewolo. Oowooyi gula ngu Enduru ngu Sayimonlo koneyo; Yems, Yon, Pilip, Batolomeyu Matiyu, Tomas, Yems, ngu Alipiyaslo nangoni, Sayimon. Enengo damoni ngandilo, enengo mela ngu mela gula onindo sobowooweloyi ingonduduni kini oolengo. Yudas ngu Yemslo nangoni, Yudas Iskariyoot, nguya yoyowolo. Yudas Isakaliyoot, ngundo kootusina, damodamoni telo, Yesus longge onino yootunolo yunowa.

Yesusndo Sayi Oni Oowooyingga Oolengo Yomosiyelowolo
(Matiyu 4:23-25)

17Yesusndo enengo sulena onikudodo mela pulimonggo ulo, mela ngguwungoomo dikalo oodoyi, oni simoo bale oowooyingga oolengo mayewonggori. Ene Yudiya melanonggo, Yerusalem endemonggo, ko wendeyi tamako ende Tayiya Sayidon ngunonggo, Yesuslo mandeni ingowelo elo mayewonggori.

18Enengo sayi oni nguya Yesusndo yomosiyeloni, elo yoyolo mayewolo. Oni gidalega ngu yuka biyomimbo yombuliyeloyingomu, nguya Yesusndo yomosiyelootoni mete temukowolo.

19Oni simoo bale ulungga oolengo Yesus dowoolo ingowelo ingowonggori. Ndatelo ngulo, enengo yanggangoni ngu goweyimonggo tunootewolo. Ngundo sayi oni bidodo yomosiyelootoni, oni metemi tewonggori.

Oni Ene Oni Oni Teweloyi, Ko Kowuli Ingoweloyi Ngulo Mande

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Matiyu 5:1-12)

20Yesus doongetelo enengo sulena oniku yeyolo ewolo. Ye owoolongo oni, oo gidalegalo ootututetenggoku ngu, ye oni oni teya ingoyi. Anutndo ye ngu oo ngulo hoolooweyelowa. Ataga ko kootusina nguya, Anut enengo endeningga sobowoolo oolooteku nguno uwanggo.

21Ye ataga Anutlo mandeni damoni gome ngulo hahangelo oolootenggoku, useyembolo kumootenggoku ngundilo tetenggoku, ene kootusina, ye sambolo oowali nelo useye ndindi tetoni, ngulo oni oni tewanggo. Ye ataga mbumbuwa tetenggoku ngulo nowoondoye ogingoyingootoni, sendolo oolootenggoku ngu, kootusina Anutndo yengo kowuli ngu yowoolengootoni gome metemi tunootetoni, ye ngulo oni oni telo nggonggangolo oluwanggo.

22Ye oni oni teya oliyi. Mela ngalo onindo ye yeyootoyi, Onilo Nangoni, ngulo mande damoni ngu keyolo oodoyi ngu, yeyolo nowoondoye biyomi kowoo oolengo ingolo, ye keyolo yoyokolo, mande biyomi elo, yengo oowooye nguya oo biyomimonggo ewanggo. Etoyi ngu, Anutndo ngu kowuliye ngu yolo yowoolengootoni gome metemi tunootetoni, ye komo oni oni tewolo.

23Nalu gulano, yeno ngundiya yunootoyiga ngu, ye ootookooya Anutno oni oni teyi. Ngulo yengo uliye sitowiye Sambo Endemo ngu ulungga oolengo ooloote. Kowuli ye yunootenggoku, kulimi enengo osi sambayebo Anutlo ingondudu eyingo oni, nguya ngundilo yunowonggori.

24Ene ye bobeye sitowiyedodo oni, ye ingondale teyi! Gowugowulongo! Yengo nowoondoye ngu sitowiyembolo ingonduduye ngulo yetoyi, dowoomomoolo ooloote. Ye nowoondoye yomosiyoyingo oo ngu ye kuli yomukowonggori.

25Ye mela ngalo oowali, ko oo ngu oo sitowi yomukowelo hahangelo endeyootenggo. Ngulo gowugowulongo! Anutndo oowali gomemu yunootoni, useye ndindi teweloyim ngu ye yokootenggokulo, kootusina, ye komo biyomi oolengo tewanggo. Ye ataga oni oni telo yumoolo gonggangootenggo. Ene kootusina, ye ngu sendolo biyobiyomi telo oluwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Ene oni simoo bale bidodo ye oowooye bingamiye okootoyiga ngu, ariya, ye ingondale teyi! Kulimi, osi sambayebo ingondudu eyingo oni ebe ganagana ngulo onino nguya ngundilo tewonggori. Ene Anutlo ingondudu eyingo oni hamoo, oni simoo baledo enengo mandeni ma ingolo, ngulo ene mande inolo, kowuli oowooyingga inowonggori.

Longge oni Nowoondoyi Teyunoweloyi, Ngulo Damoni
(Matiyu 5:38-48)

27Ye nolo mandene ingootenggoku oni yeno eteno. Yengo longge oni ngu nowoondoyi yunoyi. Oni yeya nowoondoye biyomi yetoyiga ngu, yendo ngu komo damoni gome nangge eneno teyi.

28Oni yeya mande biyomi eya yombuliyelootoyiga ngu, ye ngulo Anutno yemboongetoyi, Anutndo ene hoolooweyelowa. Oni ene kingo ye yombuliyelootoningga ngu, ye Anutno yemboongetoyi, Anutndo ene hoolooweyelowa.

29Oni gulado gagiye gidalesina oolongooya yudoningga ngu, ariya, gagiye gidale nguya yowoolenggootooga uleni. Oni gulado yengo dokikilo nenggulo udageloya yootoningga ngu, yengo kumbaye nguya ma solengowelo. Ngu nguya yokoyinootooga, udageloya yoni.

30Oni gulado yeno oo gulalo kila etoni ngu, ye komo ngu ooga ngu inoyi. Oni gulado yengo oo gula udayelolo yootoningga ngu, ye komo ko yowelo ma ewelo.

31Ye oni nowoondoye yunolo, damoni metemi yeno tetenggoku, ye ngulo gome ingootenggo. Ngundilo ngulo, ye nguya damoni ngundilo nangge oni sungomboya tewanggo.

32Oni ye nowoondoye yunootenggoku ngu, ye nguya ene nowoondoye yunolo ngu, asa, ngungga ngu, oo ulungga kini. Mbumbuwadodo oni nguya, ene oni nowoondoye yunootenggoku, ene nguya nowoondoye yunootenggo.

33Oni gula yeno damoni gome telo, yooneneyelolo yomosiyelootenggoku, ye gumi ngundilo nangge yomosiyolo ngu, asa, ngungga ngu, ngu nguya ulungga kini. Mbumbuwadodo onindo nguya ngundilo nangge tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Ye oo gula oni yunolo ngu, ndatelo ngulo ye ingootenggoku, enebana gumi yunowalo ingootenggo. Ye ngulo ngu ndatelo eselo ewanggo? Hamoo oolengo kini. Mbumbuwadodo onindo enengo dobooye oo kingo inolo ngu, enebana oo gumi ngundilo nunowalo ingootenggo.

35Ene nondo yeno eteno. Ingoyi! Yengo longge oni ngu komo nowoondoye yunoyi, ye komo nenengo damoni gome ngu teya, oo kingo duwoo yunowolo. Ngulo ye ngu oo ngulo gumi wendangelo, oo gula yunoyilo ma ingowelo. Oni Anutno ese ma tetenggoku, ko, oni biyobiyomi nguya Anutndo ene sumange yunoote. Ye ngundilo telo ngu, kootusina, yengo uliye ulungga oolengo Anutlo Sambo Endemo yolo, Anut ulungga ngulo simoongo telo oluwanggo.

36Yengo Awayembo yengo newende yunooteku, ngundilo nangge, ye komo nguya oni sungo nowoondoye yunoyi.

Oni Wilikoyeloweloyi, Ngulo Damoni
(Matiyu 7:1-5)

37Ye oni gidalega goweye sanggawelo mande elo ma wilikoyelootenggoku ngu, asa, Anutndo nguya ye ma wilikoyelowa. Onilo kowuliye, wilikoyunolo, ngulo kowuliyengga tewonggoku, ngulo yengo ingonduduyemo sugi sugi ma ingondudu telo oluwelo. Ye ngundilo tetoyi ngu, Anutndo yengo kowuliye nguya ma ingonduduwoolo oluwa. Ye oni guminggalo mbumbuwaye andangelo kapeyelowanggoku ngu, Anutndo yengomu nguya andangeyunolo kapeyelowa.

38Ye komo oni oo gidalega yunowanggoku ngu, enebana ye yunowa. Yo, yengo oo wilikoyingo gome nenengo onindo nguya ngundilo oo gome nenengo oolengo yunootenggo. Ye wilikolo, ulungga oolengo siko gome siliyootoyi, manggowoomo oolelo, wendoni uweloyi tetoni, ngulo kowuli okooweloyi kinitetoni, ye yunowanggo. Yendo oni yunowonggoku, ngundilo nangge, Anutndo ye nguya ngundilo yunowalo ewolo.

39Yesusndo mande yumoonggawo gula nguya elo ewolo. Oni gula doongeyi kilingo, ngundo oni gula nguya doongeyi kilingomu oole etungowa, bine? Kini, enengo ela elaya meleno yoyolo solewali.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40Skul simooye ngu oo etuyeloyingo oni ngu ma dagayelowanggo. Kini, ene ulu telo, ingoyingo gome yologo ene etungoyingo oninggakundo ko tetenggoku ngundilo ko tewanggolo ewolo.

41Ene mande yumoonggawo gula ngandilo ewolo. Ndawugalo dobooge doongeyimo oo kakawu bodaga oolooteku ngu kenolo ete, ko gengo doongenggemo de sosi ulungga oolooteku, ngu ma ingowo?

42Ge ndatelo ngulo doboogeboya ete, doboone, doongenggemo oo kakawu bodaga oolooteku ngu, yewega toongenilo ete. Ene gengo doongenggemo, de sosi ulungga oolooteku, ngu ge ma kenowo? Ge mebuge sangala oni! Ge koleteya komo gengo doongenggemo de sosingga oolooteku ngu, ngu yega toongetoningga, ariya, kootusina, ge dobooge doongeyimo oo kakawu oolooteku, ngulo gome doongetelo yeyi toongewalo ewolo.

De Biyomi, Ngundo Biyomi Enggewa
(Matiyu 7:17-20; 12:33-35)

43De metemi, ngundo engge biyomi ma enggete. Ngundilo nangge, de biyomi, ngundo engge metemi ma enggewa.

44Onindo ngu de engge nguno kenolo ingootenggoku, ngu de metemi, ngundi de biyomi binelo ingootenggo. Onindo bata dega ngulo engge ngu utoo sanggilidodo oowooyi dimoo utoo, ngu bungomonggo ma andangelo yootenggo. Ngundilo nangge, bo nggile ngundo nggile oolengo engge ma enggewa.

45Oni gome metemingga ngu, ene newendemo ingoyingoni gome metemimu newendemo ooloote. Ngulo ingonduduni mandeni gome gome nangge ingolo, enengo ootoo ootoo damoni, nguya gome metemi ngu yeni tunootete. Oni biyomi ngu enengo ootoo ootoo damoni nguya biyomi, ko ingonduduni biyomi ingooteku, ngu nguya yeni tunootete. Enengo newendemo damoni oolooteku, ngundilo nangge ene koyi telo, manggowoomo nguya yeni tunootete.

Ya Yeweloyi Damoni Elaya
(Matiyu 7:24-27)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

46Ndawugalo ye noya ngandilo etenggo? Ulungga, Ulungga oo Bidodo Sembuli Sembunaye, elo etenggo, ngulo ye nolo manggone ma keyootenggo? Ene ye nolo mandene damoni ma keyootenggoku ngu, asa, ye noya Oo Bidodo Sembuli Sembunayelo ma ewelo.

47No ngandilo etuyelowano. Oni oowooyingga no tanggenemo ombulo, nolo mandene ingolo ngu, ene ngandilo keyowanggo.

48Ngu oni ngu ngandilo. Oni gula ene ya yewelo ingooteku ngandilo. Oni ya yewelo ngu, ene mela selo, siyakiyolo, mela yanggangonggakuno mele selo de osiyinggaku nguno yetenggo. Ngundilo telo ngu, asa, ngu sanganimo ya yewa. Kootusina, sono doogo ulungga telo, mewuyi ombulo, ya samanga damoni setoni, yanggaku onggi anggi ma tewa. Yanggango dikalo oluwa. Ndatelo ngulo, ene koletelo ya osiyi ngu mela gagiyimo mele selo, nguno ya yewoku ngulo.

49Ene oni gula nolo mandene ingolo yokolo, ngu ma keyooteku ngu, ene oni gula mela mbumbuwango sanganimo mele bodaga nangge selo, nguno ya osiyi palalo, ya osiyi imilo ma samangawolo. Ngundilo telo, ene kingo mela bodagado damoni wiliyolo nguno ya yewolo. Ngundilo yetoni, kootusina, sono mewuyi tuwi ulo, yanggaku bungomo oolongootoni, yanggaku onggi anggi telo, ukelo uwa. Oni ene nolo mandene ingolo yokolo, enengo ingonduduni keyooteku ngu, ngundilo tewalo ewolo.

Luk 7

Yesusndo Me Onilo Tabangongga Ngulo Sulena Oningga Yomosiyowolo

(Matiyu 8:5-13)

1Asa, Yesusndo oni simoo bale doongeyemo mande ngu yootunolo, elo etuyelolo yokolo, ene Kaperniyam endemo uwolo.

2Me onilo tabango gula nguno oluwoku, ngu oningga ngu Rom Gabman (Yuda oni kini) ngunonggo mayelo, ene me oni ngu onibi kandegula (100), ngulo sobosobo oningga oluwolo. Ngu oningga ngulo sulena oningga ngulo gome ingooteku, ngu sayi ulungga yolo, kumoowelo tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ngu me onilo tabangongga ngu mande ingowolomu ngu, Yesus Kaperniyamno ooloote. Ngu ingolo, ene Yuda oni tabango gidalega suleyelolo eneno etoyiga ombuya enengo sulena oningga ngu yomosiyonilo ewolo.

4-5Ngundilo etoni, ene Yesusno ombulo, sumoo sumoo telo ewolo. Ge komo ma yokowelo, ene oni gome, enengo sulena oni, ngundo sayi ulungga kumoowelo tetoni, ngulo ge mete ene hooloowe! Enendo, noolengo Yuda onilo goobooyingo ya gula yeyunowolo. Ene Yuda oni simoo bale noolengo gome ingolo, newende yunootelo ewolo.

6Yesus enengo mande ingolo, ariya, ene ootookoolo, ngu Yuda onilo tabango onikuya oolouwolo. Yade oololo, ya tanggeyimo ooloutoyi, ngu me onilo tabangongga, ngundo dobooguliyi gidalega suleyelolo ewolo. Ye ende ooleya, ngandiya eyi. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ge ngalo ko ulungga ma tewelo. No oni nenengo kini. Ngundilo ngulo, ge nolo ya newendemo ma ombuwelo.

7Ngulo ngu, no nenengombo ge tanggegemo ma oolouwonowo. Ngulo ge mande gula nangge etooga, nolo sulena oninengga nga ko mete teni.

8Ngu ngandilo. No ngu oni ko no nunootenggoku, ngulo sulena oni. Nondo nguya ngu me oni gidalega sobosobo oolooteno. Ene nondo ngu me oni ngu gulaya eteno. Ge oolou, elo etoowe ngu, ene ooloute. Gulaya eteno. Ge ombu, elo etoowe ngu, ene ombute. No sulena oni gulaya eteno. Oo ngu yomosiyo, elo etoowe ngu, ene oo yomosiyootelo ewolo.

9Ngundilo elo yokootoni ngu, Yesusndo ngu mandega ngu ingolo, ngulo ingondudu ulungga ingolo, yowoolengolo, oni simoo bale ulungga ene keyolo endeyootenggoku, nguno ewolo. No yeno eteno. Iserel oni kewooloyemo oni gula, nga oningga newendemo hamoo teyingongga, ngandilo ma kenootenolo ewolo.

10Me oni tabangongga, ngundo oni suleyelootoni, Yesusno oolewonggoku ngu, ya newendesina ulo, sayidodo oninggaku kenowoku, ene kuli mete tewolo.

Yesusndo Nayin Endemo Simoo Kosiyi Gula Kumootoni Yokutuwoowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Kootusina, Yesus ootookoolo, Nayin endegano nguno oolouwolo. Yesus enengo sulena oni ngu bidodo, ko, oni simoo bale oowooyingga oolengo nguya enedodo oolouwonggori.

12Yesus galo yade oololo, endesoono oolouwonggori. Ngu endega ngulo onindo, oni gula kumootoni, bingo sumoolo koolowoolo uwonggori. Ngu simoongga kumoowoku, ngulo nemi ngu, nangoni komo gulanangge ngu kumooteku ngu! Ngu endega ngulo oni simoo bale ulunggaku, ngu bale nggaminggakundo sendolo utoyi, ngulo ene keyolo uwonggori.

13Ulungga oo Bidodo Sembuli, Yesus, ngundo ngu bale nggamingga ngu kenolo, nowoondoyi ulungga telo, eneno ewolo. Ge ma sendowelolo ewolo.

14Yesus ene onibi sumoolo ombuyingomu tanggeyimo oololo, onibigakulo Bogis dowoowolo. Oni onibi koolowooyingo oniku dikalo, nenetelo oodoyi, Yesusndo ewolo. Simoo kosiyi, no geya eteno. Ge ootookoo! Elo ewolo.

15Ngu oni kumooyingonggaku ootookoolo, bibitelo, mande etoni, Yesusndo dowoolo, oololo, nemi ko inowolo.

16Ngundilo tetoni ngu, oni simoo bale bidodo soliyokolo, Anutlo bingami okoolo ewonggori. Anutlo ingondudu eyingo oni ulungga, noole kewoolonayemo ataga tunootetelo ewonggori. Ngundilo elo, Anut kuli ombuwoku, ngundo enengo oni simoo bale hoolooweyelowelo! Ewonggori.

17Yesusndo ngu kongga tewoku, ngulo mandeni elo endeyootoyi, Yuda mela ngu logowootoni, oololo mela sungomo nguya, elo soweyolo sawonggori.

Sonoyeloyingo Oni Yondo Enengo Sulena Oni Elaya Yesusno Mande Yolo Oolouwonggori

(Matiyu 11:2-19)

18-19Sonoyeloyingo Oni Yondo, enengo sulena onindo Yesus ko tewoku, ngu bidodo damoni, Yonno etoyi ingowolo. Ngundilo tetoyi, ene ingolo, Yondo enengo sulena oni elaya negoyelootoni ombutoli. Suleyelootoni, Oo Bidodo Sembuli Ulungga, nguno mande yolo oolouwoliyo. Yali Yesusno oolouya, ngandiya sumoo eli. Ge Anutndo sulenggelootoni, noole yoyoweloyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oninggaku, ngundi, noole komo oni gulalo doongetelo sobowoowato, bine? Ewolo.

[20]Ngu oni elayaga ngu Yesusno ombulo ewoliyo. Sonoyeloyingo Oni Yon, ngundo noole ngandilo elo, suleyelootoni ombutelo. Ge nga oningga nga, Anutndo sulenggelootoni noole yoyowelo, binengga, ngundi, noole oni gula sobowoowato, bine? Ewolo.

[21]Ngu nalunggano nguno, Yesusndo oni simoo bale ulungga oolengo, sayi damoni oowooyingga yomosiyelolo, oni mela yuka biyomidodo oowooyingga oweyelolo, oni doongeye kilingomu yooneneyelootoni, ene doongetelo, oo kenowonggori.

[22]Ngundilo telo yokolo, Yesusndo Yonlo sulena oni elayagakuya ewolo. Asa, yali oolouya, Yonno eli. Oo ataga yalindo kenolo ingooteliku nga! Oni doongeye kilingomu ene doongetetenggo. Oni kekandeye biyomi yeyingomu, ene mete telo, metemi endeyootenggo. Oni golimambudodomu ngu goweye metemi tetenggo. Oni sodeye tuwoomu, mela mande ingootenggo. Oni kumooyingomu, ko keda ootookootenggo. Owoolongo oni, ene Anutlo mande keda mesalango, nga ingootenggo.

[23]Oni ene nolo newendemo hamoo telo bulibali ma teyingo ngu, asa, ngu oni ngu, ene mete oni oni telo oluwalo ewolo.

[24]Sonoyeloyingo Oni Yonlo sulena oni elayagaku mande ngundilo ingolo, ene Yon tanggeyimo ko oolouwoliyo. Ngu naluno, Yesusndo oni simoo baleno Yonlo ewolo. Kuli oni kini kingo melako nguno, ye oololo, ndawuga kenoyingo? Ye nggusi duwoo doogobo yowoolalingootoni, kenowelo oolouyingo, bine; ngundi ye oololo, oningga oo bulibali tetoni, kenolo oolouyingo, bine? Kini, Yon ngu ngundilo oni kini.

[25]Ngundi ye ndawuga kenowelo oolouwonggo? Oni gula towikumba gome gomemu telo oodoni kenowelo, bine? Kini, ingoyi! Oni towikumba gome gomemu telo ngu, ene sitowiyedodo telo, enengo ya gome oluwanggo. Kini, Yon ngundilo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Ene ye ndawuga kenowelo oolouwonggo? Ye Anutlo ingondudu eyingo oningga kenowelo, bine? Yo, no yeno hamoo eteno. Yon ngu Anutlo ingondudu eyingo oniku, ngu dagayelolo, enendo nangge ulungga oolengo.

27Ngu Yonngga, ngulo Anutlo mandeno Anutndo enengo Nangonimboya ngandilo ewolo. Ingo, no oni gula suleyootoowe, ngundo nolo mandene yolo, ge koletelo oololo, gengo oole yomosiyonggunowalo ewolo.*Malakayi 3:1*

28No yeno eteno. Yondo Anutlo ko teteku ngu, ngu oni melako ngano ko telo oolootenggoku, ngu bidodo dagayeloote. Ene oni Anutlo nowoondoye hamoo teyingo, ko nolo mandene keyootenggoku ngu damoningga ngundo Yon ko yanggango tewoku ngu dagalo ulunggalolo ewonggori.

29Yesusndo Yonlo mande etoni, oni simoo bale bidodo ingolo yokolo, asa, simoo baledoya, bobeye yoyingo oniya ewolo. Yo, Anutlo mande damoni ngu gome oolengolo ewolo. Ngu oni ngu, ene Yon kandeyimbo sonoyelowolo.

30Ene Parisi oni, ko mamana mande kandangelo etuyeloyingo oni nguya, ene Yondo ma sonoyelowolo. Ene ngu Anutndo oole gomemu etuyelootoni, ene kootu inolo yokowonggori.

31Yesusndo ewolo. Nga naluno, oni simoo bale endeyootenggoku ngalo damoniye wilikootoowe, ndatelo oningga ngundilo?

32Ene ngu simooye koondoonge tetoyi ngandilo tewonggori. Ene ende kewooloko bibitelo, enengo nangge meno manggalu telo ewonggo. Noolendo sumbi uwootooye, ye yambo ma utolo kunowolo. Noolendo oni kumootoni solengoyelo nowoondoyi teweloyi yambo ulewootoku, ye ma sendowolo ewolo. Simooye gidega oo tetoyi ko ngulo simooye guminggado suleyeyokini yewonggori.

33Ene Sonoyeloyingo Oni Yondo ombulo, ene oomanangoyingo ma nelo, Wayin sonoyi nguya ma newolo. Yendo ngu ewonggori. Yuka biyomi eneno oolootelo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Ene Onilo Nangoni Kilalongo ombulo, ene oowali nelo, sono nguya netoni, yendo ngu kenolo etenggo. Kenoyi, nga oningga nga, ngu oo bidodo nemukolo, Wayin sonoyi nguya gome gome neteku nga! Nga oningga nga, ngu bobeye yoyingo oni, mbumbuwadodo oni ngulo dobooyelo etenggo. Noolendo oo gula tetoowe ngu, ngu bidodo ye ngulo ma ingootenggo.

35Oni simoo bale Anutno nowoondoye hamoo teyingo ngu, enengo keda oluweloyi ngu enggedodo. Oni gidalega keda oluweloyi gomemu ngu kenolo, ngundilo ingootenggo. Anutlo mande ngu hamoo oolengolo ingootenggo.

Mbumbuwadodo Balegado Yesus Keyi Bo Ulumimbo Sonowoowolo

36Nalu gulano, Parisi oninggado Yesus negongootoni, enengo yano ombutoni, enedodo goboolo oo neweloyimbolo ewolo. Ngundilo etoni, asa, Yesusndo ombulo, enedodo oo neweloyimbolo oololo, Parisi oningga ngundo yano ulo, oo neweloyi yabano bibitewonggori.

37Ngu endemo nguno, bale gula oluwolo. Ngu balega ngu, ene bulibali bosebalese damoni biyomi keyooteku, ngundo ingowolomu, Yesus Parisi oningga ngulo yano ulo, oowali netenggo. Ngulo ngu, balega ngu ene ootookoolo, digi nggusiyi gomenggano bo ulumi ndindingo gomengga yolo ombuwolo.

38Ngu balega ngu ombulo, Yesus kootusinanggo ombulo, Yesus keyi damonimo dikalo sendootoni, doongeyi sonoyimbo ulo, Yesus keyi sonowootoni, ngu enengo tabango uyimbo yonggulumoowolo. Ngundilo telo, Yesus keyinggaku mududu yunolo, nguno bo ulumi gomengga ngu wendolo, ngundo Yesus keyi sonowoowolo.

39Parisi oninggado Yesusno etoni, enengo yano ombuwonggokungga, ngundo ngundilo tetoni ngu, kenolo, ene ngandilo elo ingowonggori. Nga oningga nga, ngu Anutlo ingondudu eyingo oni tetoningga ngu, asa, ene balega ngalo damoni biyomi ngu kenolo ingolo, asa, nga bale biyomingga ngando ombulo, tanggeyimo loogu yetoni, ma ombuwalo ingowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40Ngundilo ingootoni, Yesusndo ngu oninggakulo ingondudunningga, ngu gumilo ewolo. Sayimon, no geno mande gula ewelo. Etoni, Sayimondo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, mete mandega ngu elo ewolo.

41Yesusndo mande yamonggawo gula ewolo. Bobeyedodo oninggado oni elaya bobeye gumimbolo yunowolo. Oni gulano doobe onibi elaya kande elaya (500 Kina) inolo, ko oni gulano doobe kandegula (50 Kina) nangge inowolo.

42Kootusina, bobeyeku wendangelo gumi ngundilo inoweloyi nguya ereremo kini. Ngulo bobeye sembuliga, ngundo nguno yokolilo ewolo. Ariya, ngu oni elayaga ngu, onendo bobeye sembuliga ngulo gome oolengo ingolo eloluwa? Ewolo.

43Sayimondo ngundilo ingolo, gumi ewolo. Ngu oningga bobeye ulungga kingo inoyingongga ngundo. Ngundilo etoni, Yesusndo ko ewolo. Ge hamoo nenengo ingolo etelo ewolo.

44-45Yesusndo balegakusina yowoolengolo, kenolo, Sayimonya ewolo. Nga balega nga keno. No gengo ya newendemo ombutoowe, kene sonowooweloyi sono gula ge ma nunowolo. Ene nga balega ngando enengo doongeyi sonoyimbo kene sonowoote. Ngundilo telo, enengo tabango uyimbo yonggulumoolo yomosiyoote. Ge no ma yenggonayelolo mududu teyinolo, kuli gengo yano ombuwonoku, ngunonggo ombulo anangu nga! Ene nga bale mbumbuwadodoga ngando, ngu ene kenengga ame mududu teyinolo, gome ingolo, hahangelo yade mayelo mududu tete.

46Ge nolo tabane bo ulumimbo ma sonowoolo domooyingo, ngulo ngu, ene balega ngando moondene dowooweloyi bo ulumi ndindingo gome, ngundo kene sonowoolo yoonenengoote.

47Ngundilo ngulo, no geno eteno. Nga balega ngando, ene nolo newende ulungga oolengo teteku, ngulo nondo enengo mbumbuwani ulunggaku andangetoowe ute. Ene oni gulalo mbumbuwani bodaga tewoku ngu, Anutndo ngu andangelo inootoni uwa. Ngu oningga ngundo newende bodaga nangge Anutno esetewalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

48Yesusndo ngu balega nguya ewolo. Gengo mbumbuwage ngu, nondo kuli andangetenolo ewolo.

49Oni Yesusya oo newelo bibitewonggoku, ngundo ngu ingolo, enengo nangge mandelo ingolo ewonggori. Nga oningga nga, ngu oone, ene mete mbumbuwa andangelo yokowa? Ewonggori.

50Yesusndo ngu balega nguya ewolo. Ge Anutlo nowoondogemo hamoo tewokuga, ngunonggo Anutndo ge ko goyoote. Ge mete sumangedodo toongeya, nowoondoge imakeyingomo ootoolo ewolo.

Luk 8

Bale Gidalega Ene Yesus Keyolo Endeyowonggori

1-3Kootusina nalu gidalegano, Yesusndo enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga nguya, Anut oo bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo enengo nalungga sobowooteku ngulo mande mandeni damoni, ngu ende ululu, ende bobodi ngu bidodomo, oni simoo baleno wesiyolo elo etuyelolo, oololo ombulo tewolo. Bale gula gula nguya, ngu bale ngu Yesusndo kuli yuka biyomidodomu owelo andangeyunowoku ngu, ko sayidodomu yomosiyeloyingoku, ngundo Yesus keyolo endeyowonggori. Ngulomu, bale gula oowooyi Mariya nguya ngandilo etenggoku, Mariya Magadala balelo etenggo. Ngu balegano nguno yuka biyomi kandegula gidembolo elaya (7) oweyelowolo. Bale gula oowooyi Yowana, ngu Herodlo yanimo ko sobosobo oningga, oowooyi Kusa, ngulo baleyi; Susana, ko bale gidalega nguya Yesus keyolo, mandeni ingolo yaliwolo. Ngu bale ngundo enengo bobeyebo Yesus, ko, enengo sulena oniya hoolooweyelootoyi, ngundo oowali oo uliyolo, nelo endeyowolo.

Oni Oowali Yuwooyi Kono Kuliyoyingo, Ngulo Mande Yamonggawo

(Matiyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

4Ende ende oni simoo bale oowooyingga oolengo ende bidodomonggo mewoosoolo, Yesus tanggeyimo mayelo, gooboongoolo dikawonggori. Ngu naluno, Yesusndo mande yamonggawo gula, ngu oni simoo balekunolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Oni gulado Rayis yuwooyi kono yolo oololo kuliyowolo. Ngundilo kuliyootoni, Rayis yuwooyi gumingga ooleko soletoni, onindo wongoomukootoyi, numbo mayelo newonggori.

6Oo yuwooyi gidalega mela digi sangganimo solewonggori. Ngu oo yuwooyiku ngu gome ooleyingomu, ene mela ngu ulumi kini. Ngundilo ngulo, bidodo oolelo, ariyelo kumoomukowolo.

7Gidalega ulu sodabo, kakali so oo kewoolokono solewolo. Ngu ulu so kakali ookudodo oolelo, ngundo doobeyelootoni, siyokongo yewolo.

8Rayis yuwooyi gidalega mela gome metemimo solewolo. Ngu nangge gome oolelo, engge oowooyingga oolengo enggewolo. Yesusndo ngundilo elo yokolo, manggalu telo ewolo. Oni gula mande ingoweloyi sodeyidodoga tetoningga ngu, ene komo mandega nga gome oolengo ingonilo ewolo.

Yesuslo Mande Yamonggawo, Ngulo Damoni Ewolo

(Matiyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

9Yesus enengo sulena onindo, Yesus sumoo inolo ewonggori. Ge mande damoni wiliyolo, ge mande yamonggawo nangge eteku, ngulo damoni ndatelo?

10Etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ye ngu, Anut oo bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale enengo soboyelooteku, ngu mande kombiteyingongga ngu, ye kuli Anutndo etuyelowolo. Ene simoo bale gidalegado ngu, ene mande yamonggawo nangge ingootenggo. Ene kenowelo doongetewanggoku, ene ma kenowanggo. Ene mande ingowanggoku, ene nowoondoyemo mande ngu ma ingowanggo.

11Mande yamonggawo ewonoku, ngu damoni ngandilo. Ngu oo yuwooyingga ngu Anutlo mande.

12Oo yuwooyi gidalega ooleko soletelo ewonoku ngu, oni simoo bale Anutlo mande ingootoyi, kootusina, Setando ombulo, ngu mandeku, oni nowoondoyemonggo andangelo yootoni, nguno ene Anutlo nowoondoyemo hamoo ma tewonggo. Ngulo ngu, Anutndo ene ma yoyowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Digi sanganimo elo ewonoku ngu, oni simoo bale koletelo Anutlo mande ingolo, ngulo gome ingolo, oni oni telo, ngu koyi tewolo. Ene ngu nowoondoyemo hamoo teyingo ngu bodaga nangge tetoyi, ngu naluno, kowulingga kenolo, nguno enengo hamoo ingowonggoku, ngu yokowonggo.

14Oo yuwooyi so daboo sanggilidodo kewooloko oolooteku, elo ewonoku, ngu ngandilo. Simoo bale Anutlo mande ingootenggoku, kootusina, mela ngalo kowuli oowooyingga, bobeye oo sitowi, oo ngulo hahangelo, ingondudu tewonggori. Oo ngulo nowoondoyemo mande oo ngu doobengolo wiliyootoni, aliyelo, enggeni kini.

15Mela gomemo oo yuwooyi solelo ooletelo, elo ewonoku ngu, simoo bale Anutlo mande ingolo, ene nowoondoye gome yomosiyolo, hamoo ingolo, yolo, yanggango dowoolo keyootenggo. Anutlo nangge ingondandangelo endeyootenggoku ngu, ene gome enggetenggolo ewolo.

Solu Kumbe Newendemo Oongoowolo
(Matiyu 4:21-25)

16Oni solu kalo, kumbe oo newendemo ma yelo wiliyolo, ko, yaba newendemo nguya ma yetenggo. Kini, yaba sanganimo yetoyi, ngundo oni gumingga nguya himi yunoote. Oni gidalega ya newendemo ombulo ngu, ene solu ngu kenowanggo.

17Nga mande Anut oo bidodo Sembunaye, ngundo simoo bale enengo sobowooteku, ngu oo bidodo kombiteyingo ngu, kootusina, oo ngu tunootewanggo. Oo bidodo onindo oongooyingo ngu, kootusina, Anutndo yeni tunootemukowa. Oni oo ngu doongeyembo tunoo kenomukowanggo.

18Ye komo ingondale teyi! Ye komo ndatelo mandega nga, ngu gome ingoyi! Oni ene Anut oo bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale enengo sobowooteku ngu, ngulo ingoyingo bodaga ingolo oolootenggoku ngu, ene newende bidodo hahangelo, enengo mande ingolo keyootenggoku, asa, Anutndo enengo ingoyingongga ngu yeni, ulungga yewa. Ene oni ene Anut oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale enengo sobowooteku ngu, ngulo damoni bodaga ingooteku ngu, asa, ngu ingoyingongga soweyolo, gumi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ma ingootoni ngu, asa, Anutndo enengo ingoyingo bodaga ngu yolo oongoowalo ewolo.

Yesus Enengo Nemi, Ko, Konedoboongo
(Matiyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

19Ngu naluno nguno, Yesus enengo nemi, ko enengo konedobooge, ngundo Yesusno mayewonggori. Ene oni simoo bale ulungga oolengo ngulo, ene Yesus tanggeyimo ombuweloyi nguya kini.

20Oni gidalegado Yesusno ewonggori. Gengo nangge ko konedobooge ge geyowelo mayelo, endesina dikatenggoku awelo ewonggori.

21Ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Oni ene Anutlo mande ingolo, ngu keyootenggoku, ngu nolo namone, ko nolo konedoboone. Ngundilo elo ewolo.

Yesusndo Doogo, Ko, Sono Koongeyingo Nguya Mande Etoni Imakewolo
(Matiyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

22Nalu gulano, Yesusndo enengo sulena oniya wanggo gula sanganimo oolelo ewolo. Ye wanggo woosootoyiga, noole sono koongeyingo anduloko ulelewato. Yesusndo ngundilo etoni, wanggo woosoolo, dowoolo ulelewolo.

23Wanggo sono koongeyingo sanganiwoole uloluwootoni, Yesus wanggo sanganimo wetolo kapengo yewolo. Ngu naluno, doogoga sono koongeyingo kewooloko tunootewolo. Ngu doogo ulungga, ngundo wanggo yowoolalingootoni, wanggo nguya sono koongetoni, ene oonatewelo tewolo.

24Ngundilo tetoni, sulena oniku oololo, Yesus yokutuwoolo ewonggori. Awa, Awa! Noole oonatewelo tetetoku nga! Ewonggori. Etoyi, Yesusndo ootookoolo, doogo, sono koongeyingo nguya yeyolo etoni, imakelo kinitewoliyo. Doogogaku ko sono koongeyingonggaku ma dokelo ikakooteyingo, ngu kondibo imakewolo.

25Ngundilo tetoni, Yesusndo sulena oniku mamanayelolo ewolo. Yengo nowoondoye hamoo tewoku, ngu ndano? Ewolo. Sulena oniku goweye mboolomboolo telo, sosolelo ngunonggo, enengo nanggelo ingolo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nga oningga nga onendo? Doogoya elo, ko, sono koongeyingomboya etoni, enengo ela elaya ene manggowo keyooteliku ngu! Ewonggori.

Yesusndo Gegesa Melasina Oningga Yuka Biyomigado Yoyingo Ngu Owewolo
(Matiyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

26Kootusina, ene Gegesa melasina nguno oolouwonggori. Ngu mela ngu, Galili sono koongeyingo ngu gidalesina ooloote.

27Yesus ene sulena oniya wanggo yokolo, wendeyi tamako uwolo. Nguno ende gula oluwoku, nguno oni gula oo yuka biyomimbo yoyingomu, ngundo Yesusno ombuwolo. Ngu oni yuka biyomimbo yoyingongga ngu, ene nalu pelungga towikumba ma yemuyingo, ene mbilimbili endeyolo ootoolo, ene ya gulano nguya ma oluwolo. Kini, ene nalu bidodomo, oni yoyeyingo melewoole nangge wetolo oluwolo.

28-29Kuli ngu, yuka biyomingga ngulo yanggangoni ngundo oningga ngu gome dowoolo oodoni, nguno enengo onindo ene dowoolo kekandeyi gome gome gosiyowolo. Gosiyolo ya biyomimo oni ngundilo sobowoolo oluwolo. Ene yuka biyomi ngulo yanggangoni, ngundo ngu sen uto bidodo oomboomboongelo ootoolo, ene oni yeni oni kini melasina nguno toongelo endeyolo oluwolo. Ngu oningga, ngundo Yesus kenolo meno manggalu telo, Yesus keyi damonimo ukelo melako welewolo. Ngu oni mboolombo yoyingongga, ngundo manggalu ulungga oolengo telo ewolo. Ge Yesus, Anut awuno oolengo ngulo Nangoni! Ge nono ndawuga tewa? No geno solengoyelo, yemboongetenoku, ge no ogingoyingo ma nunowelo! Ewolo. Yesusndo ngu yuka biyomingga nguya kuli, ene ngu oningga ngu yokoya toongenilo ewolo.

30Ariya, Yesusndo sumoo inolo ewolo. Ge oowoongge ngu ndawuga? Etoni, yuka biyomingga ngundo gumi ewolo. No oowoone Ami ewolo. Ndatelo ngulo, yuka biyomi oowooyingga oolengo, ngu oningga ngu newendemo ulo oolootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Ngu yuka biyomi, ngundo mande yanggango oolengo Yesusno sumoo sumoo elo ewolo. Ge noole suleyelootoyi mele goloyi oolengo wenga kini nguno ma uwelo! Ewolo.

32Ngundilo etoyi, ngu mela puli bodaga namoko, nguno bo oowooyingga nguno so erewelo neloluwonggo. Ene ngundilo kenolo Yesusno solengoyelo sumoo sumoo ewolo. Mete noole bo ngu nowoondoyemo uwato, bine? Etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Yo, ye ngundiya teyilo ewolo.

33Ariya, ngu mbooloku oninggaku yokolo, sodedonangge ene oololo boku nowoondoyemo utoyi, asa, ngu boku yanggango oolengo kendutelo oololo, mela biyomi kembemo solelo sono koongeyingomo ulo sono nelo kumoomukowolo.

34Ngundilo tetoni, bo sobosobo oniku ngundilo kenolo, sodedonangge endemo salo, ene oo tunootewoku ngu mandega ngu wesiyowolo. Ngu mandega ngu ende ulunggano onino, ko deguno ende bobodikuno onino nguya elo endeyowolo.

35Ngundilo etoyi, simoo bale ngu ooga ngu kenowelo Yesus tanggeyimo mayelo oni mboolombo yoyingongga ngu kenowolo. Mbooloku ene kuli yokolo peselo satoyi, ene towikumba yemulo ingonduduni nguya himi yetoni, ene nenengo Yesus tanggeyimo bibitelo ooloote. Oni simoo baledo ngundilo kenolo ene soliyokowolo.

36Oni Yesus kenootoyi, oni mboolombo yoyingonggano oo tewoku ngulo mandeni, simoo bale ngu kenowelo kootu mayetenggokuno ewolo. Kuli ngu yuka biyomimbo nga oningga nga, dowoolo oluwolo. Ene ataga ngu, ene metemi teteku nga! Ewolo.

37Gegesa melasina oni simoo bale bidodo ngu oningga ngu kenolo, ko bo ngulo nguya ingolo, ngulo ene sosoleyingo ulungga telo, Yesusdodo ewonggori. Ge komo noole yoyokoya toonge! Ngundilo etoyi, ngulo Yesus ene sulena oniya wanggo sanganimo oolelo, ene sono koongeyingo gidalesinanggo ko oolouwonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38-39Ngu oningga ngu yuka biyomi ngundo yokowonggoku, ngundo Yesusya toongewelo Yesus sumoo sumoo inolo ewolo. No komo geya oolouwelo ewolo. Etoni, Yesusndo suleyolo ewolo. Kini, ge gengo endemo oolouya, Anutndo geno oo tetoni tunootewoku, ngulo mandeni yootunoyalo ewolo. Ngundilo ngulo, ngu oningga ngu ko yowoolengolo oolouwolo. Ene Yesusndo oo tetoni tunootewoku, ngulo mandeni enengo endemo oni simoo bale bidodomo yootunolo ewolo.

Yesusndo Tabango Oni Gula Oowooyi Yayiras Namboni Yokutuwoolo, Ko Bale Gula Nguya Yomosiyoyingo

(Matiyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

40Yesus ko yowoolengolo ombuwolomu ngu, simoo bale ulungga oolengo wendeyi tamako gooboongoolo Yesuslo doongetelo oluwolo.

41-42Ngu naluno, oni gula oowooyi Yayiras ngu, ene Yuda onilo goobooyingo ya ngulo tabango oluwoku, ngundo Yesus tanggeyimo ombulo, keyi damonimo penggootelo, sumoo sumoo ewolo. Ge komo nolo yano ulo ewolo. Ene ngundilo ewoku ngu ndawugalo, Yayiras ngu namboni gulanangge enengo moomani ngu kande elaya kegidembolo elaya, (12) ene komo kumoowelo namoko tewolo. Asa, Yesus ene Yayirasndo yano oolouwelo ooloutoni, ene simoo bale ulunggakundo oole doongoowolo.

43Nguno bale gula nguya oluwoku, ene kombolo sayi yolo, yambiyootelo, mooma kande elaya kegidembolo elaya (12) oluwolo. Sayi mambu yomosiyoweloyi oni gulado enengo sayiningga ngu yomosiyoyinoweloyi nguya kini.

44Ngu balega, ngundo Yesus kootusina, kendungomo ombulo, tolige kandedibiyi, Yesusndo nenggulono yewolo. Ngundilo tetoni ngu, sodedonangge enengo dalo soli yetoni, ko ma ombuwolo.

45Ngundilo tetoni, Yesusndo ewolo. Onendo kandeyi nono yete? Ewolo. Etoni, oni bidodo mande gumi ewonggori. No kini, no kini ewonggori. Etoyi, Pita galodo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, simoo bale ulunggado pawanggelolo ngundo woologogelootenggo. Ndawugalo, ge ngundilo sumoo ete? Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

46Ene Yesusndo ewolo. Oni gulado kandeyi nono yetoni, no ingootoowe, yanggangone gidega noyokolo, eneno ooloutelo ewolo.

47Asa, ngu balega ngu ingoyingo, ene kombiteweloyi nguya kini. Ngundilo ngulo, ene sosolelo mboolomboolo telo, ene ombulo, Yesus keyi damonimo penggootelo, enengo sayini ngulo damoni wesiyolo simoo bale doongeyemo ewolo. No sayi, ngundilo ngulo, ombulo kandene Yesuslo nenggulono yetenoku ngu, ndawugalo ngulo, no nowoondone hamoo tetoowe, Yesusndo mete yomosinelowa. Ngundilo tetoowe, nenengo sayine sodedonangge kinitetelo ewolo.

48Ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Nambone, gengo nowoondogemo hamoo teteku, ngulo Anutndo goyeni mete tete. Ngundilo ngulo, ge mete oolouya, nowoondoge imakeyingomo ootoolo ewolo.

49Yesus ngu mande ngu ewoodoni, Yayiraslo yanonggo oni gula ombulo, tabango oninggakuno ewolo. Gengo namboge ngu kuli kumoote. Ge oo etuyeloyingo oni ngu keyi ma ogingoyingolo oolouwelolo ewolo.

50Yesusndo ngu mandega ngu ingolo, tabango oninggakuya ewolo. Ge ma soliyowelo. Ge komo nowoondogemo hamoo teni. Namboge ngu ko mete tewalo ewolo.

51Ariya, Yesus tabango oninggakundo yano oolouwonggori. Yesusndo simoo bale enedodo ya newendemo ma uwelo, elo, ngulo ene oweyelowolo. Yesusndo Pita, Yon, Yems, ko eweyi nemi ngudodo yoyolo, ya newendemo uwonggori.

52Oni simoo bale ulungga ngu simooyengga ngulo sendo mogulu teloluwonggo. Ngulo ngu, Yesusndo ewolo. Ye ma sendowelolo ewolo. Nga ngu ma kumoowolo. Ene ngu wetolo oolootelo ewolo.

53Yesusndo ngundilo etoni, ngulo ene ulungga yumooyinowolo. Ene ingoyingomu ngu hamoo oolengo kumoowolo.

54Ene Yesusndo bale bodaga ngu kandeyi dowoolo, menolo ewolo. Bale buniyo, ge ootookoo! Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

55Ariya, ngu bale bodaga ngulo gaboyi ombulo woologongootoni, ene sodedonangge ootookoowolo. Ngundilo tetoni, Yesusndo mande yunolo ewolo. Ye oowali inootoyiga nenilo ewolo.

56Ngundilo etoni, bale bodaga ngulo eweyi nemi ngundo ulungga oolengo soliyokolo, oni oni tetoli. Ariya, Yesusndo mande yanggango oolengo eweyi nemimo ewolo. Yali ngalo mandeni oni gulano hamoo oolengo ma ewelolo ewolo.

Luk 9

Yesusndo Enengo Sulena Oni Kande Elaya Kegidembolo Elayaga Ngu Ko Yunowonggori

(Matiyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

1Yesusndo enengo keyimo sulena oni kande elaya kegidembolo elaya ngu negoyelootoni, ombulo gooboongoowonggori. Ngundilo tetoyi, Yesusndo yuka biyomi ko sayi damoni oowooyingga nguya yomosiyoweloyi yanggango ulungga yunolo sunggi yewolo.

2Ngundilo soweyelootoni, salo, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo enengo simoo bale sobowooteku damoni ngulo mandeni ngu elo etuyelolo, ko sayiye nguya yomosiyelootoyi, mete tewolo.

3Yesusndo enedodo ewolo. Ye sawelo ngu, oo sitowi oowooyingga ma yowelo. Ye usutoko, siyaki, oowali, oo uliyowelo bobeye, towi nenggulo ela elaya ma yowelo.

4Oni gulado yoyoya, enengo yano utoningga ngu, ye komo ngu yanggano nguno nangge oliyi. Ye ootookoolo saweloyi nalunggano, nguno nangge, ngu yangga ngu yokoya sayi.

5Ye yoyolo yano ma utoyiga ngu, asa, ye ngu endega ngu yokoya sayi. Yengo keyemo ende ngulo gugukakawu nogolu keyemo damoowoku, ngu enengo endemo nguno ko siyakiyootoyiga uni. Ngundilo tetoni ngu, endemo oni ngu enengo damoniye biyomi ngulo nangge ingondudu telo oluwanggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ngundilo etoni ingolo ngu, asa, ene sawonggori. Ene ende bidodomo salo, Anutlo mande gome mesalango ngu wesiyolo elo etuyelolo, sayi oni oowooyingga ende bidodomo yomosiyelootoyi, metemi temukowolo.

Herodndo Yesuslo Mandeni Ingolo, Ngulo Ingondudu Ulungga Tewolo
(Matiyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

7Yuda mela ngulo oo bidodo sobowooyingo oni koleteyingo oowooyi Herod, ngundo Yesuslo sulena onindo oo tetenggoku, ngulo mande ingolo, ngulo ingondudu bulibali ingowolo. Ndatelo ngulo, gidalegado Sonoyeloyingo Oni Yondo kumooyingo nga, ko ootookootelo ewolo.

8Gidalegado ewonggori. Ilayiya ko ombulo tunootetelo etoyi, gidalegadolo ewonggori. Oni gidalegado etenggo. Anutlo ingondudu eyingo oni gula ko ootookoowo, ewonggori.

9Ngundilo ngulo, Herodndo ewolo. Nondo Yon bungeyi toongootoowe kumoowolo. Ngundo binengga ngundilo ko damoni oowooyingga tetoni, ngulo mande etoyi ingooteno, bine? Ewolo. Herod nguya Yesus kenolo ingoweloyimbolo doongetelo sobowoowolo.

Yesusndo (5,000) Oni Simoo Bale Oowali Yunoyingo
(Matiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Yon 6:1-13)

10Aposel oni ko mayelo, Yesusno ko tewonggoku, ngulo mandeni ewonggori. Yesus enengo sulena oni nangge yoyolo, oni simoo bale gidalega yoyokolo enesu nangge, ende gula oowooyi Betsayida ngu tanggeyimo oolouwonggori.

11Ene simoo bale ngundilo yeyolo ingolo, enebana keyelolo oolouwonggori. Ene ngu simoo bale keyelolo mayetenggoku ngu yeyolo, suleye ma kini yewonggori. Kini, ene oni oni telo, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale enengo sobowooteku damoningga, ngulo mande ngu wesiyolo elo etuyelowolo. Gidalega sayidodomu yomosiyelowolo.

12Ngu sangga ngu suwootetoni, Yesus enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga, ngundo Yesusno ombulo ewonggori. Ge simoo bale nga yoyokootooga, enengo endemo sungo sungo saya oowali kenoya neya weleyi. Ndawugalo ngulo, noole ngano kingo melako ngano oolootetoku, nga melako ngano oni kinilo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ene Yesusndo mande gumi ewolo. Yendo nangge oowali yunootoyi newanggo. Ngundilo etoni, enebana ewonggori. Noole oowali kini. Noolengo oomanongoyingo ngu kandegula, ko iso elaya nangge nguya ooloote. Noolendo bine saya oowali uliyoya mayeya nga simoo bale nga bidodo yunootooye, mete newanggo, bine? Ewooto.

14Simoo nangge kandangetoyi, 5,000 tewonggori. Ariya, Yesusndo sulena onino ewolo. Ye oolouya oni ngu kandangeyeloya onibi elaya kande elaya, (50), wata oowooyingga bibitetoyiga ngundiya tambuga tambuga bibiteyilo ewolo.

15Yesuslo sulena onikundo ngu tetoyi, oni simoo baleku ngundilo bibitemukowonggori.

16Ngundilo telo, oomanangoyingo kandegulagaku, ko iso elayagaku yolo gooboongoolo dowoolo, Sambono randolo doongetelo, Anutno esetelo yokolo, oomanangoyingoku iso elayagaku nguya oososowoowolo. Ngundilo telo, enengo sulena oniku yunootoni, ngundo oni simoo baleku bayetelo yunowolo.

17Ngundilo tetoyi, oni simoo bale oowali netoyi, useye bakini yemukowonggori. Ene oowali gumgum oodoni ngu gooboongoolo si kande elaya kegidembolo elaya (12) siliyootoyi, manggowoomo oolewonggori.

Pitando Yesuslo Damoni Yootunolo Eyingo
(Matiyu 16:13-19; Mak 8:27-29)

18Nalu gulano, Yesus enesu nangge sungo ootoolo, ene yemboongelo oluwolo. Enengo sulena onindo nangge tanggeyimo oolouwonggori. Ngu naluno, Yesusndo sulena oniku sumoo yunolo ewonggori. Oni simoo baledo noya ndatelo etenggo. No ndawu oninggalo etenggo? Ewolo.

19Sulena onindo gumi ewonggori. Ene ngandilo etenggo. Ge ngu sonoyeloyingo Yon; gidalegado etenggo. Ge Ilayiya; ko gidalegado etenggo. Ge Anutlo ingondudu eyingo oni kulimiku gula ko ootookoowolo etenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Yesusndo yowoolengolo, sulena oniya ewonggori. Ene yendo ngu noya ndawu oningga, elo etenggo? Ngundilo etoni, Pitando mande gumi ewolo. Ge ngu Kristus Anutndo noole yoyoweloyi ngulo sunggi yeyingo onilo ewolo.

Yesusndo Kumoolo Ko Ootookooweloyi Ngulo Ewolo
(Matiyu 16:20-28; Mak 8:30–9:1)

[21]Yesusndo mande yanggango oolengo sulena oninolo ewolo. Ye komo oni gidalegano nga mandega nga ma ewelo elo soleyelowolo.

[22]Nalu gulano, Yesusndo ewolo. Anut Nangoni Oni Kilalongo ene ogingoyingo ulungga oolengo ingowa. Yudalo tabango oni, ko Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oni, ko mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo kootu inolo, uleyi kumoowa. Ene nalu kabusa yokolo ko yokutuwootoni ootookoowalo ewolo.

[23]Ngundilo elo, enengo sulena oni mande gula yunolo ewolo. Oni gula no kenelowelo ngu, ene komo enengo ingonduduni damoni biyomingga ngu komo yokoya meyeya oodoni, ngulo simoo bale nowoondoye hamoo ma teyingo, ngundo kowuli inowanggoku, ngu koolowoowa. Ene komo ngundilo telo, ngu kenelolo endeyowa.

[24]Oni gula enengo ingondudunimonggo nangge enengo oo teweloyi ko keda oluweloyi ingooteku ngu, asa, kootusina nalu wengamo, ene oonatewa. Ene oni newende ngu bidodo Anutno yeteku ngu, ngu oningga ngu enengo ingonduduni oololo ombulo teteku, ngu komo yokowa. Ngundilo telo ngu, asa, ene kootusina suwoo suwoo Anutya keda oluwa.

[25]Oni gula mela ngalo bobeye oo sitowi nguno ingonduduni bidodo yelo endeyooteku ngu, kootusina, ene Setanlo ende biyomimo oololo oluwaku, nguno ndatelo telo oo ngundo ene hooloowewa?

[26]Oni gula nolo mandene, ngalo oyumo yowaku ngu, asa, kootusina, no Oni Nangoni nolo dulidaline ko awane ngulo Engel oni kundingiyi ombutetoku naluno, no enengo oyumo yowanolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27No hamoo oolengo yeno eteno. Oni nga dikatenggoku nga ngu, gidalega ma kumooyingomo, ene oni oowooyingga oolengo Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo damonimo nguno ulo kenowanggolo ewolo.

Yesuslo Moondeyi Yowoolengolo Guladilo Tunooteyingo
(Matiyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

28Yesusndo ngu mandega ngu elo yokolo, oode nalu kandegula gidembolo kabusa yokolo, ene Pita, Yon, Yems, oni kabusaga ngu yoyolo, mela puli gulano awuno, Anutno yemboongewelo oolewonggori.

29Yesus nguno yemboongelo oodoni, enengo omukumundoongo yowoolengolo guladilo oolengo tunootewolo. Enengo towikumbani nguya nomboyi oolengo solu ngundilo yowali oolengo yewolo.

30-31Ngu naluno, Moses, Ilayiya oni elayaga, ngundo Anutlo dulidalinidodo tunootelo Yesusya mandelo ingowoli. Ngu oni elayaga, ngundo kootusina Yerusalem endemo nguno Yesus goweyimo oo tunooteweloyiku ngulo mande mandenilo ingowoli.

32Pita ko enengo dobooguliyi elayagakuya kubooyelootoni, welewelo tewonggori. Ene ma welewolo, Yesuslo moondeyimo oo yowali kenolo, ko oni sungo elayaga ngulomu nguya kenowoli.

33Ngu oni elayagaku yoyokolo sawelo tetoli, Pitando Yesusno ewolo. Oni ulungga, noole ngano oluweloyi ngu gome. Ge etoyi ngu, noolendo mete tookoododo kabusa yewato. Tookoododo gula gengo, gula Moseslo, gula Ilayiyalo yewatolo ewolo. Ene Pitando ngu ma ingolo ngulo ngundilo mande ewolo.

34Pitando ngu mande ngu ewoodoni, sodedonangge goboole gula ombulo, tabaye sanganimo ombutoni, ngundo ene bidodo doobeyelootoni ngulo ene sosolewolo.

35Goboole newendemonggo Anutndo menolo ewolo. Nga nolo nangone nga! Nondo ene sunggi yewonoku ngu! Ye komo enengo manggowo ngu ingoyi! Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Ene mandeni ngu ingolo yokolo, ene doongetelo Yesus enesu nangge kenootoyi oluwolo. Ene mande gula ma elo, ene nenetelo oluwolo. Ngu naluno nguno, oo kenowonggoku ngu, oni gidalegano ma ewonggori.

Yesusndo Simoo Kosiyi Gulano Oomboolo Biyomi Gula Yomosiyowolo
(Matiyu 17:14-21; Mak 9:14-29)

37Yangeni ngundilo pulimonggo utoyi, simoo bale oowooyingga oolengo mewoosoolo ombulo Yesus galo ooleko yeyowonggori.

38-39Ngu oni simoo bale ulungga ngu kewooloyemonggo, oni gulado solengoyelo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, no geno yemboongeteno. Ge nolo nangone nga keno. No komo nangone gulanangge nga. Oo yuka biyomi gulado ene woologongolo ngundilo dowootoni, ene sodedonangge, kiyelo biyobiyomi telo ooloote. Ngu oo yuka biyomingga, ngundo yanggango oolengo melako wenggelemootoni, ulo sagaga telo nosilili udoni kumootoni manggowoomo koodo nomboyi oolelo ooloote. Ngu oomboolo biyomingga, ngundo ene gome gome utolo goweyi ulungga yombuliyolo ene sodedo ma yokolo toongete.

40No kuli gengo sulena onino etoowe, ene ngu oomboologa ngu owetoyi toongeweloyi, ene ereremo kinilo ewolo.

41Ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi elo ewolo. Ye simoo bale, nga naluno ngano oolootenggoku, ye nowoondoyemo hamoo teyingo ngu kini. Yengo nowoondoye ngu nenengo oolengo kini. Nalu ndatelo no yeya ootoolo yengo kowuliye koolowoolo oluwano? Ewolo. Elo, ene yowoolengolo oninggaku kenolo ewolo. Ge nangongge yoya ombulilo ewolo.

42Ene nangoni yolo ombuwootoli, ngu oomboolo biyomingga, ngundo simooyenggaku yanggango oolengo wenggelemootoni, melako wetolo sagaga telo yowoolalingolo gome gome ulewolo. Yesusndo kandedisi telo ngu mboologaku, kenolo elo ene simooyenggaku yomosiyolo, yolo eweyi ko inowolo.

43-44Ngu simoo bale, ngu bidodo Anutlo yanggangoni ulungga ngu kenolo, ene ulungga oolengo soliyokowolo. Ngu oo Yesusndo tewoku ngulo, simoo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bale ngu kenolo sosolelo, ngulo ingondudu ulungga tewonggori. Ngundilo tetoyi, ene Yesusndo enengo sulena oninolo ewolo. Ye mande nga gome sodeyeya, gome oolengo ingoyi! Nalu bodaga nangge yokolo, Oni Nangoni ngu yolo oni sungo kandeyemo yelo yunowanggolo ewolo.

45Enengo sulena onindo ngu mandega ngu gome ma ingolo, yolo dowoowonggori. Mande ngu damoni kombiteyingo, ene ngulo nowoondoyemo gome ma ingowonggori. Ngulo ene Yesuslo sosolelo ngulo ma sumoo telo ingowolo.

Sulena Oni Onendo Ulungga Oluwa?
(Matiyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

46Yesuslo sulena oniku enengo nangge mande elo, onendo sungo bidodo dagayelolo ulungga oluwa? Ewolo. Elo, mande gumgum elo longgeyowolo.

47-48Yesusndo enengo sulena oni nowoondoyemo ngu mandega ngu oodoni kenolo ingolo, ngundilo ngulo, ene simooye bodaga yolo enengo tanggeyimo yelo ewolo. Oni gula ene no oowoonembolo simooye ngandilo gula yolo yomosiyolo yoonenengowaku ngu, ene no hooloowenelolo yomosinelooteku ngundilo. Oni gula no hooloowenelooteku ngu, ene oni no awane sulenelootoni, ngano ombuwonomungga ngu hooloowelo yomosiyoote. Oni gula ye kewooloyemo nguno enengo oowooyi bingami elo ma okoolo, ene Anutlo ko nenengo tewaku ngu, hamoo oolengo, ngu oningga ngu, ene oni gidalega dagayelolo ulungga tewalo ewolo.

Oni Yeya Mundi Kini, Ngu Yengo Dobooguliye
(Mak 9:38-40)

49Ngu naluno, Yondo mande gumi ewolo. Oni ulungga, noole oni gula kenootooye, ene ge oowoonggemo oo yuka biyomi oweyelootoni kenowooto. Ene ngu noole ma keyelolo endeyootenggoku, ngulo noolendo ene loogu teyinowootolo ewolo.

50Ene Yesusndo Yonya ewolo. Ye ene ma loogu teyinowelo. Oni yeya mundiyi kini, ngu oningga ngu yengo dobooyelo ewolo.

Sameriya Oni Gidalegado Enengo Ende Solengolo, Yesus Keyowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51Yesus ngu Sambo endemo ooleweloyi nalu namoko tetoni ingolo ngulo ene ingonduduni gosiyolo Yerusalem oolouwonggori.

52Yesusndo oni gidalega suleyelootoni, enengo mandeni yolo oolouwonggori. Ngu oni ngu koletelo Sameriya ngulo ende gulano ulo nguno Yesus oluweloyimbolo oo yomosiyowelo.

53Ene ngu endemo oni, ngundo Yesus yolo, enengo yano oolouwelo yokowolo. Ndatelo ngulo, ene ingoyingo, Yesus ngu ene Yerusalem ooloutelo ingowolo.

54Yesuslo sulena oni elaya Yems, Yon elagado enengo damoniye biyomi kenolo sanggili telo ewoliyo. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ge etooga, Sambononggo de ombuya nga oni nga yodemukoni. Ngundilo ewolo.

55-56Ene Yesusndo yowoolengolo yeyolo mamanayelolo yokootoni, asa, ene ende gulano sawolo.

Oni Yesus Keyoweloyimbolo, Ngulo Mande
(Matiyu 8:19-22)

57Yesusndo enengo sulena oniya yade ooleko ooloutoyi, oni gulado Yesusno ombulo ewolo. Ge ende bidodomo toongeteku ngu no nguya kenggelolo no nguya toongewanolo ewolo.

58Yesusndo ngu oningga ngulo mandeni gumi ewolo. Mando ngu, ene mela newendemo tagiyododo, ko nu nguya de sanganimo tagiyododo, ene Onilo Nangoni ngu, ene bibitelo weleweloyi musiyoni nguya kini. Elo ewolo.

59Yesusndo oni gulaya ewolo. Ge ombuya no keneloya oolou! Ewolo. Ene ngu oningga ngundo ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ge mete noyokootoyi no oololo awane kumootoni kenolo, melengoologo eme ko ombuwanolo ewolo.

60Yesusndo ngulo mande gumi ewolo. Nguno yoko, oni nolo nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngundo ene sobowooya oodega kumootoningga ngu, enengo bingo melengooyi. Ene ge ngu oolouya, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngundo simoo bale enengo sobowooteku, ngu wesiyoya oni simoo bale etuyelolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

61Oni gulado ewolo. Oo bidodo Sembuli Sembunaye, no nguya ge kenggelolo endeyowano. Ene gedo mete elo etoyi ngu, asa, no oololo nenengo oni kandeye dowoologolo ewolo.

62Ngundilo etoni, Yesusndo oningga ngulo mande gumi ewolo. Anutndo oni gula enengo koni logo teweloyim negongootoni nguno oodoni, ene ko gula gulano endeyolo oode ngu, asa, ngu oningga ngundo Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo enengo endega oni simoo sobowooteku, nguno ma uwalo ewolo.

Luk 10

Yesusndo Oni Onibi Kabusa Ko Kande Elaya (72) Yoyolo Anutlo Kono Suleyelowolo

1Kootusina, Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo oni onibi kabusa kande elaya kegidembolo elaya (72) sunggi enengo ko teweloyim ela elaya suleyelootoni sawonggori. Ngundilo salo ngu, ene ende bobodi, ende ululu ngu bidodomo nguya koletelo satoyi, asa, kootusina Yesus enebana keyelolo toongewonggori.

2Yesusndo ngu oniku mande yamonggawo gula yunolo ewolo. Oowali kono gome enggemukoote. Ene ko oni oowooyingga kini. Ngundilo ngulo, ye oolouya ko sembuli Anutno yemboongetoyiga, ngundo ene mete ko oni suleyelootoni, oololo, kono oowali engge ngu yolo gooboongoowanggo. Oowali ngu oni simoo bale ene Anutlo mandeni ingowelo ingootenggo.

3Ye oolouyi! Ingoyi! Nondo ye suleyelootoowe, satenggoku ngu, bo Sipsip nangoni imakeyingo damoningga ngundilomu ngu bo goki kewooloyemo suleyelootoowe satenggo.

4Ye bobeye sili, siyaki, ko keye goweyi nguya ma yowelo. Salo ooleko oni simoo bale yeyolo nguya, mande mande ma ewelo kini ye komo dagayeloya sayi.

5Ye salo ya gula newendemo uya ngu, ngandiya eyi. Nga ya newendemo simoo bale nga Anutnonggo sumange ayibidodo ombuteku ngu yeya oliyilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ene ngu yano nguno oni simoo bale gula ene nowoondoye damoni imakeyingo ngu oodoyi ngu, asa, yendo Anutlo sumange ayibiningga yunootenggoku ngu, oololo ngu oningga nguya oluwa. Ene kinitetoni ngu, yengo sumange ayibiga ngu ko yowoolengolo yengomo ko ombulo oluwa.

7Ye komo ngu ya gulananggega nguno nangge oliyi. Ye enendo oowali sono oo yunootenggoku, ngu nelo oodoyi, nguno yengo ko tetenggoku, ngulo uliyi mete yowanggo. Ye komo ngu yangga nguno nangge wetoya ngunonggo saya ko teyi.

8Ene ende gulano saya utoyiga, ngu endemo oni, ngundo ye yoyoya enengo yano utoyiga nguno oowali yunootoyiga, ngu nangge neyi.

9Ye mete ngu endemo sayi oni yomosiyeloya, ye ngandiya eyi. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale soboyeloweloyi naluni, ngu kuli ye tanggeyemo ombuteku nga, eya eyilo ewolo.

10-11Ye ende gulano ooloutoyiga, ngu oni, ngundo ye ma yoyoya yano uya yoyokootoyiga ngu, asa, ye oolouya, endesoono nguno dikaya ye ngandiya eyi. Yengo ende ngalo gugu nogolu noole kenayimo damoowoku ngu siyakiyootooye, yengo endemo ko uteku nga, eya Anutlo sumbuyi andangeya yunootoyiga olini. Ene ye gome ingondudu teyi! Ndatelo ngulo, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo nalu enengo simoo bale sobowooteku, ngu kuli namokono ombulo sobowooyelooteku nga! Ewolo.

12No yeno hamoo eteno. Anutndo wilikoyeloweloyi nalu wenga ulunggano, nguno ngu ende gulado Anutlo ko oni ma yoyolo kawararayelolo ngu, asa, ene ngulo ngu naluno kowuli ulungga oolengo yowanggo. Ngu ogingoyingo ulungga ngu Sodom endemo oni damoni biyomi teyingongga ngulo ogingoyingo yowanggoku ngu endemo oni damoni biyomi tewonggoku ngu dagayelolo ogingoyingo ulungga oolengo yowanggolo ewolo.

Ende Gidalegalo Oni Nowoondoye Ma Yowoolengoyingo Ngu Oni Oniyooge!

(Matiyu 11:20-24)

13Ye Korasin ende oni, ye Betsayida ende oni ye gowugowulongo! Tayiya Sayidon ende elaya nguno damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu, yeno tewonoku ngundilo ngulo tetoowe ngu, ene mete nowoondoye yowoolengootoyi, ngulo solengoyelo, de nombo dabemimo bibitelo oliyingo ngundilo.

14Hamoo oolengo Anutndo wilikoyeloyingo naluno, yendo kowulingga yoweloyiga ngu, ngu Sayidon Tayiya ende elayaga ngundo kowuli yoweloyi ngu dagayelolo ulungga oolengo yowanggo.

15Ye Kaperniyam endemo oni ngundo yengo oowooye bingamiye okootoyi Sambono oolelo oolootenggo, bine? Hamoo oolengo kini. Ye Anutlo nowoondoyemo hamoo ma teyingo ngulo Anutndo yoyolo de nombono nguno oolongooyelootoni uwanggolo ewolo.

16Yesusndo enengo sulena onino ewolo. Oni ene ye manggoye ingootenggoku, ngu ene no manggone nguya ingowanggo. Oni ene kootuyunootenggoku ngu, asa, ene no nguya kootu nunoote. Ene no kootu nunooteku ngu, ene Anutndo sulenelootoni ombuwonomu nguya kootu inootelo ewolo.

Ko Oni (72) Ko Yowoolengolo Mayewonggori

17Enengo ko oni onibi kabusa kande elaya kegidembolo elaya ngundo kono sayingoku ko mayelo oni oni ulungga telo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye nguno ewonggori. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, noole salo ko telo nguno, gengo oowoongge etooye oo yuka biyomi ngu noolengo manggonayi nguya, gome keyolo sawonggolo ewonggori.

18Yesusndo gumi ewolo. Kulimi, no Setan kenootoowe, Sambononggo himi, yowali ngundilo solewolo.

19Ye ingoyi! Ngu hamoo oolengo! Nondo yanggango ye kuli yunowono. Ngulo ngu, ye sile biyomi, budegoolo dogingoyingo ko oo biyomi gula wongoowanggoku nguno, ko ye longge oni oo biyomi ngulo yanggangoye ngu, ko oo biyomi gulado ye ma yombuliyelowa.

20Oomboolo biyomimbo yengo manggoye ingolo keyowonggoku ngulo, ye ma oni oni tewelo. Kini, Anutndo yengo weti biyomi ngu andangeyunowokulo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngulo yengo oowooye ngu Sambo endemo kuli nakangoyunowoku, ngulo ye Anutlo oni oni teyilo ewolo.

Yesusndo Oni Oni Telo, Eweyi Anutno Ese Ewolo
(Matiyu 11:25-27; 13:16-17)

21Ngu naluno nguno, Yuka Kundingiyi, ngundo Yesus yeni oni oni telolo ewolo. Awa, ge Sambo ende ngulo, ko mela ngalo nguya oo ngu bidodo sembuli ulungga oolengo ooloote. Ngulo no geno esetelo yemboongeteno. Gedo kuli oo ngu oni ingonduduye mande mandeyedodo onino ngu oongoowolo. Ene ge simooye bobodi nangge tunoo etuyeloote. Yo, Awa gengo ingonduduge ngundilo.

22Nenengo Awanembo oo bidodo no kandenemo yemukowolo. Oni gulado enengo Nangoni ngulo ma ingootoni ngu, Awa enengombo nangge Nangonimbolo ingoote. Oni gulado Awa ma ingooteku, enengo Nangonimbo nangge Eweyi ingoote. Ene oni ngu Nangonimbo Eweyi etuyelootoni ngu, ene nguya Eweyimbolo damoni ingowanggolo ewolo.

23Yesus enengo sulena oni nangge oodoyi ngusina yowoolengolo ewolo. Oni ene oo yendo kenootenggoku nga, ene nguya ngu kenolo ngu, ene oni oni telo oluwanggolo ewolo.

24No yeno hamoo eteno. Kulimi, Anutlo ingondudu eyingo oni, ko mela ngalo oo sobosobo oni Koleteyingo nguya ene oo nga kenowelo elo ene ma kenowonggori. Yendo ataga oo kenootenggoku, ngandilo ene ma kenowonggori. Ene nga mandega yendo ingootenggoku nga ingowelo ewonggori. Ene ma ingowonggorilo ewolo.

Sameriya Oninggado Longge Oningga Nowoondoyi Teyinowonggori

25Nalu gulano, mamana mande etuyeloyingo oninggado Yesus tewoongowelo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, no ndatelo telogo, no suwoo suwoo keda gome oluwano? Ewonggori.

26Ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Mamana mandeno ngu ndatelo nakangoyingo? Ge ndatelo kandangelo ingoote? Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ngu oningga ngundo gumi ewolo. Anut ngu gengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembuge. Gengo nowoondoge bidodo, gaboge bidodo, ingonduduge bidodo yanggangongge ngu bidodo ene ino! Gengombolo ingooteku ngundiya nangge oni dobooge tanggegemo oolootenggoku ngulo nguya gome ingolo ewolo.

28Yesusndo ngu oningga nguya ewolo. Ge hamoo nenengo ete. Ge ngundilo nangge telo endeyolo oluwaku ngu, ge keda suwoo suwoo oluwalo ewolo.

29Ngu mamana mandelo oningga ngu newendemonggo Yesusndo mandega ewoku ngu ingowelo yokolo, enengo ingondduningga wesiyolo ewelo no oni nenengo elo, ene ngulo sumoo gula ewolo. Oni no tanggenemo oolooteku ngu, oone ngu nolo doboone? Ewolo.

30Etoni, ariya, Yesusndo mande yamonggawo gula ngandilo ewolo. Oni gula Yerusalemnonggo Yeriko uwelo uwolo. Ngundilo uwootoni, yakaka oni biyomi, ngundo ooleko kenolo, dowoolo uleyi kumoowelo tetoni yokolo, enengo sitowini udangelo yomukolo satoyi, oninggaku kumoowelo namoko tewolo.

31Ngu naluno, Anutno woolo yeyingo oni gula, oole ngu keyolo ulo, ngu oningga ngu kenolo, ene oole dabemisinanggo tolige tolige ulo dagalo toongewolo.

32Ngu naluno nangge, yambo yalo sulena oni ngu oolega ngu keyolo uwolo. Ngu oningga ngu kenolo yokolo, ene oole dabemisinanggo dagalo ulo toongewolo. Liwayi ngu Yekob nangoni gula, ngulo sowe. Anutndo ene woolo yeweloyi ngulo oo sulena teweloyi ko yunoyingo.

33Kootu oolengo Sameriya oni gula, ngu oolega ngu nangge keyolo ombuwolo. Yuda oni ngu Sameriya oni ngu ko goboolo ma tetenggo. Ngundilomu ene Sameriya oningga ngu ombulo, ngu oningga ngu kenolo, nowoondoyi ulungga tewolo.

34Tanggeyimo ombulo kenolo, Wayin sonoyi ko bo ulumimbo nguya mambuni sonowoolo yomosiyolo Marasinmbo mambuniku gosiyolo yokolo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

okoolo, enengo Hos bodaga oowooyi Donki, ngu sanganimo yelo endemo toongelo, nguno ooleko oni mayelo weleweloyi yano ulo, nguno yomosiyolo gome sobowoolo oluwolo.

35Sengetoni, ene toongewelo ootookoolo, sa gulanangge ngulo ko uli bobeye ngu ya sembuligaku inolo ewolo. Ge nga oningga nga gome sobowooya ootoo! Gengo bobeye gula nga oningga ngalo yokowaku ngu, nobana ko ombulo, wendangelo gumi gunowanolo ewolo.

36Ge ndatelo ingoote? Oni kabusa ngu oolega ngu keyolo ombuwonggori. Onendo ngu oningga ogingoyingo biyomi yolo oluwoku, ngulo dobooyi oolengo? Ewolo.

37Ngundilo elo yokootoni, mamana mande etuyeloyingo oningga ngundo mande gumi ewolo. Ngu oningga ngulo nowoondoyi telo hoolooweyingongga ngulo dobooyilo ewolo. Etoni, Yesusndo gumi ewolo. Ge oolouya, ngundiya, nangge telo ewolo.

Mata, Mariya Elayaga Ngulo Mande

38Nalu gula, Yesusndo enengo sulena onidodo, yade yade oololo, ende bodagano tunootewonggori. Nguno bale gula oowooyi Mata, ngundo Yesus galo yoyowelo enengo yano oolouwonggori.

39Mata ngulo koneyo oowooyi Mariya. Mariya ngu ombulo Yesus tanggeyimo bibitelo, mande etoni ngu ingolo oluwolo.

40Ene Matando ngu oowali, ko oo ulungga telo, yomosiyoweloyi ngulo oololo ombulo tewolo. Ngundilo telo, nguno Matalo ingonduduni ngu oowali oo ngu yomosiyolo, ngulo ingondudu ulungga tewolo. Ngundilo telo, Matando Yesusno oololo ewolo. Oo Bidodo Sembuli, konegene Mariya ngu ene no noyokootoni, noso nangge oo yomosiyootoowe, ene ngu kingo bibitelo ooloote. Gedo ene suleyootooga, no hoolooweneloni. Ge ngulo ma ingondudu tetelo ewolo.

41-42Yesusndo manggowo gumi ewolo. Mata, Mata, gengo ingonduduge ngu ge oo oowooyinggalo ingondudu bulibali telo, ge ngulo gome ingoote. Ene ge

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oo gulanangge ngulo ge ma ingoote. Mariyando ngu ene oo gomengga ngulo ingoote. Noole ngu oo gomengga Mariyando ingolo yootekungga, ngu ma woosoolo yoyinowatolo ewolo.

Luk 11

Yemboongeweloyi, Ngulo Damoni
(Matiyu 6:9-15; 7:7-11)

1Nalu gulano, Yesus enesu nangge sungo yowoko oololo, nguno yemboongelo oode, yokootoni, kootusina enengo sulena oni gulado ombulo ewonggori. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ge noole nguya yemboongeweloyi damoni ngu etuyelo, Yondo enengo sulena oni etuyeloyingo ngundilolo ewonggori.

2-4Ngundilo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ye yemboongewelo naluno ngu, ye mete ngandiya eyi. Awa, noolendo gengo oowoongge ngu komo kundingiyi olini, ngulo ewelo eteto. Noolendo gengombo nalu oni simoo bale enengo soboyelooteku ngu komo ombuyalini, noole ewelo eteto. Noolengo oowali engge nga nalungga ngalomu, ko nalu bidodomo nguya yunololuwa. Oni gidalegado nooleno mbumbuwa tetenggoku ngulo noole kowuli ngu andangelo kapengo yewato. Ngundilo nangge, mete ye nguya noolengo kowulinayi andangeyunoya kapengo. Gedo oo biyomi noole tewooyeloweloyimbolo, nguno ma yowoosoolo oolouwelolo ewolo.

5-6Yesusndo ko ewolo. Ye kewooloyemo nguno oni gula enengo dobooyibo, suwoo kewooloko oololo ewa. Doboone, ge oomanongoyingo kabusa nunolo ewa. Nolo doboone gula yowokononggo mayetoni, ngulo no oowali gula ene inoweloyi nguya kinilo ewolo.

7Ya newendemo oningga, ngundo mande gumi ewa. Ge ndatelo ngulo suwoo kewooloko ombulo no yokutuneloote? Yamako kuli goodoowono. No nenengo simoonedodo yabano kuli welewooto. No ootookoolo oo ge gunoweloyi, ereremo kinilo ewolo.

8No yeya eteno. Ene ngu oningga ngu enengo dobooyi oolengo ngulo ma ingolo, ngulo ene ootookoolo oo ma inowa. Ene ngu oningga yemboongelo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

eriritelo oolooteku ngulo ingolo, ene ootookoolo, oo bidodo eneno kini ngulo ewoku, ngu bidodo yolo inowa.

9Ngu no yeno eteno. Ye Anutlo nowoondoye hamoomonggo oolo wenonolo, ngulo Anutno yemboongetoyigo, enendo oo ye yunowa. Ye oo erewelo ngu, ye oo kenowanggo. Ye oo ereweya ngu Anutno yemboongetoyi, enendo etuyelolo goosooyunowa.

10Oni bidodo Anutno yemboongelogo oo yootenggo. Oni ene oo erewelo ngu, ene oo kenootenggo. Oni yamako udoni ngu, Anutndo yamako goosooyunoote.

11Ye kewooloyemo nguno oni gula nangonimbo isolo etoni, ngu eweyimbo yowoolengolo, sile biyomingga yolo, nangoni inowa, bine? Kini.

12Ene nangonimbo nu mindiyo etoni, eweyimbo yowoolengolo, oo biyomi budegoologa inowa, bine? Kini, ngundilo nguya ma tewa.

13Ariya, ye oni biyomi melako oolootenggoku, ngundo yengo simooye ngu oo gomemu yunootoyi ngu, asa, yengo Awaye Sambono oolooteku nguno yemboongetoyi, enendo enengo Yuka Kundingiyi ngundo oo ulungga oolengo yengo melako onilo damoniye, ngu bidodo dagalo yunowalo ewolo.

Yesusndo Golemboolododo Ko Tetelo Ewolo
(Matiyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

14Yesusndo oo yuka biyomi gula manggowo kininggado oni gula yoyingomu owetoni toongetoni, oninggaku manggowo tango yetoni, mande ewolo. Ngundilo tetoni, simoo baledo ngu kenolo, ene soliyokolo ingondudu ulungga tewonggori.

15Ene oni gidalegado ewonggori. Ene oo yuka biyomi oweteku, ngu oomboolo tabango ulungga oowooyi Biyelsebab (Setan) ngulo yanggangoni, ngunonggo ko tetelo ewonggori.

16Oni gidalegado Yesus tewoongowelolo ewonggo. Sambolo onindo ma teweloyi gula teya etuyelootooga kenowato. Ngundilo kenolo ingowato, ge Anutndo sunggi yewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ene Yesusndo enengo ingonduduye ngu ingolo, ngulo elo ewolo. Ene mela oo sobosobo oni gulanangge ngulo oni simoo bale wesowootoni, wata elaya tetoni ngu, ngundo enengo nangge ebe utolo, ngu oningga ngulo koni ngu biyomi yewa. Ya gulananggemo oni simoongolo gula nowoondoye gulanangge kini wesowootoyi elaya tetoni ngu, ko gula goboolo teweloyi, ene ereremo kini. Asa, nondo Setan yanggangonimbo oomboolo biyomi owewonoku, ngu ngandilo nondo nenengo kone yombuliyowano. Ngu hamoo oolengo ngundilo kini.

18Ngundilo ngulo, Setando enengo keyimo oni wesowooyelootoni elaya tetoni, ngundo enengo nangge ebe utolo ngu, enengo koni mandeni ngu ndatelo telogo, yanggango oluwa? Ene ereremo kini. Yendo noya etenggo. Nondo Biyelsebab (oowooyi Setan) oowooyimonggo oomboolo gidalega owetelo etenggo. Kini, no Setan yanggangonimonggo oo yuka biyomi ngu ma oweteno. Kini, no Anutlo yanggangonimbo oweteno. No ngulo eteno.

19Ene nondo Biyelsebab oowooyimo ko ngundo no hooloowenelootoni, oo yuka biyomi gidalega owewanoku ngu, onendo yengo ko goboolo ngu hoolooweyelootoni, ene oo yuka biyomi ngu owetenggo? Ye ngundilo ingootenggoku ngu, asa yengo ko goboolo oo yuka biyomi owetenggoku ngu Setanlo yanggangonimbo nguya tetenggo? Hamoo oolengo kini.

20Ene Anutlo yanggangoni, ngundo no hooloowenelootoni, ngunonggo no oo yuka biyomi ngu owetoowe ngu, ye ingowanggoku ngu, Anutndo nalungga enengombo sobowooteku, ngu yeno ombulo tunooteteku nga!

21Ene oni yanggango gulado (Setan) enengo yani gome sobowoolo, sangga dowoolo oodoni ngu, enengo yanimo oo ngu bidodo gome oolengo oluwa.

22Ene oni gula yanggango oolengo, ngundo mayelo ngu oni yanggangongga nguya ebe utolo, duge, sangga ooni ngu woosoolo yolo ngu, asa, ene mete uleni kumootoni, yanimo ulo, oo sitowi ngulo musiyo, ene watayi ingooteku ngulo wiyokolo, bayetelo dobooguli yunowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Oni no doboone kini ngu, ene noya mundi tete. Oni ene nolo kone ngulo newende gulanangge kini ngu, asa, ene kingo bulibali telo endeyooteku ngu, ene nolo doboone kini. Ewolo.

Oomboolo Biyomi Ko Ombuwolo
(Matiyu 12:43-45)

24Yesusndo mande gula ewolo. Oomboolo biyomi, ngundo oni gula yokolo toongewa. Toongelo mela ariwoole endeyolo yade nguno musiyo ene kengelo oluweloyi musiyo gula ma kenolo ngu, ene ewa. No ko oololo nenengo yangga kuli oluwonoku, nguno ulo oluwanolo ewa.

25Ene ngundilo elo, oololo yanggaku kenootoni, ngu yangga ngu onindo kitikata siyakiyolo yomosiyootoyi, kingo oodoni, gome tewolo.

26Ngundilo telo, ene oololo oomboolo kandegula gidembolo elaya nguya yoyolo, ngu yanggano nguno ombuwonggori. Enengo yanggangoye ngu koleteloga ngu dagalo biyomi oolengo. Ene ngu oningga ngu koletelo bodaga biyomiyi oluwolo. Ene ataga ngu, ene biyomi oolengo telo oolootelo ewolo.

Oni Oni Teweloyi Ngu Yoweloyi Damoni

27Yesusndo ngu mandega ngu etoni, simoo bale oowooyingga oolengo oluwonggori. Nguno bale gula ngu oni ngu kewooloyemo oluwoku, ngundo meno elo ewolo. Ngu balega ge yomoonggelolo nono gunoyingongga, ngundo enesu nangge kumana ulungga tewalo ewolo.

28Ene Yesusndo mande gumi ewolo. Yo, ngundilo oni ngu, ene mande ingolo, nowoondoyemo hamoo telo, Anutlo mande ngu gome yolo dowoolo, keyootenggoku ngulo ene oni oni ulungga tewanggolo ewolo.

Oni Gidalega Damoni Sungo Oolengo, Onindo Ma Teweloyimbolo, Ngu Kenowelo Ewolo
(Matiyu 12:38-42; Mak 8:12)

29Oni simoo bale ulungga mayelo gooboongootoyi, Yesusndo mande yunolo ewolo. Nga naluno oni simoo bale nga biyobiyomi. Ene damoni sungo oolengo onindo ma teweloyim kenowelo etenggo. Ene nondo ngu ooga ngu gula telo ma etuyelowano. Yonando mande oo teyingo ngu nangge etuyelowano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Kulimi, Yona ngu Anutlo sunggi ngundilo telo, Niniwa oni simoo bale etuyelowolo. Ngundilo nangge, Anut Nangoni Oni Kilalongo nguya Anutlo sunggi ngundilo, ataga nga oni simoo bale nga etuyeloote.

31Kootusina, Anutndo simoo bale wilikoyeloweloyi naluno nguno, mela ngalo oo sobosobo bale koleteyingo gula yowoko oolengomonggo, nga naluno simoo bale nga kondibo ootookoolo; enengo damoniye biyomi ngu yootunoyelowa. Ndatelo ngulo, ngu balega mela wengamo oo bidodo sobosoboga, ngundo ombulo, Solomonlo ingonduduni gome ngu etoni ingowolo. Ene ataga nga oningga nga oolooteku, ngando Solomonlo ingoyingoni ngu dagalo oolooteku nga! Bale sobosobo koleteyingongga, ngundo Solomonlo mandeni gome ingootoni, ene ye simoo bale ngano oolootenggoku, ngu nolo mandene ingowelo yokootenggo.

32Anutndo simoo bale wilikoweloyi naluno nguno, Niniwa oni nguya nga naluno oni simoo bale ngaya ootookoolo, enengo damoniye biyomi ngu ewanggo. Ndatelo ngulo, Niniwa oni ngu Yonalo mandeni ingolo, ene nowoondoye yowoolengootoni, ene hamoo Anutlo ingowolo. Ene ataga nga oningga oolooteku, ngando ngu Yona dagate. (Yesus enengombolo eyingo). Ene ye oni simoo bale ataga oolootenggoku ngu nolo mande ma ingolo nowoondoye ngu ma yowoolengootelo ewolo.

Goweyebolo Solu
(Matiyu 5:15; 6:22-23)

33Oni gulado solu (Lam) kalo yolo ya kosingeyimo ngundi kumbe oo gula newendemo ma oongoowa. Kini, oni solu kalo ngu, ene tunoo oolengo mindingootoyi, oni ya newendemo utenggoku, ngu nguya solu ngu gome kenowanggo.

34Doongengge ngu gowege solu ngundilo. Gengo doongengge ngu gome metemi, ngundo gengo gowege moondege ngu bidodo yeni soludodo tete. Ene gengo doongengge ngu biyomi yetoni ngu, ngu gowege moondege ngu oolelidodo telo oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Ngulo ngu, ge ingondale te! Gengo solungga nowoondogemo oolooteku ngu gome sobowoolo. Kinitetoni ngu, gengo solungga ngu ooleli tewa.

36Asa, gengo gowege ngu bidodo himi oodoni ngu, asa, gumisina ooleli kini. Gengo gowege moondege ngu bidodo himi, ngu solu (Lam) himi ngundilo oluwalo ewolo.

Parisi Oniya Mamana Mande Etuyeloyingo Oniya Damoni Biyomi Tewolo

(Matiyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37Yesusndo mande ngu elo yokootoni, Parisi oni gulado Yesus enedodo oowali neweloyimbolo negongowolo. Ngundilo tetoni, Yesus ene ngu Parisi oningga, ngundo yano ulo oo neweloyi yabano bibitewolo.

38Bibitelo oo netoni, Parisi oningga ngundo Yesus kenootoni ngu, ene kandeyi ma sonowoolo ngundo oo dowoolo netoni, ngulo ene ingondudu ulungga tewolo. (Moseslo mamana mandeno eteku ngu ma keyootoni ngulo gome gome kenowolo.)

39Yesus Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngu Parisi oningga ngulo ingonduduni ingolo ewolo. Ye Parisi oni ngu koondo toba ngu goweyi nangge sonowoolo yomosiyootenggo. Ene yengo nowoondoye ngu yakaka, ko, damoni biyomi, ngundo nangge hangelo ooloote.

40Ye wenonoyingo oni! Anutndo ene oo goweyi sangani nangge bine yelo, ene newendededodo nguya ma yeyingo, bine?

41Ene Anutndo nowoondoye yomosiyooteku ngu, ngulo ye nguya oni gula nowoondoye yunoya hooloowe. Onindo ngundilo kenolo ngu, ene ingowanggo. Gengo nowoondoge ngu gome nomboyi.

42Ene ye Parisi oni, ye ingondale teyi! Ye ngu oo sookiyagoolo, suwe oo bidodo kono oolooteku, ngu kewoolo wesowoolo kande elaya ngulomu gula Anut inootenggo. Ene ye mande damoni gome nenengo ngu dagalo yokolo, nowoondoye Anut inoweloyi damoni ngu yokootenggo. Ye oo ngu yunoweloyi damoningga ngu mete tetenggo. Ene ye nowoondoye bidodo oolengo Anut inoweloyi damoningga ngu ma yokowelo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43Ye Parisi oni, ye gowugowulongo ye ingondale teyi! Yengo yambo yano ye koletelo oni doongeyemo bibitewelo gome ingootenggo. Ye oowali uliyoweloyi musiyomo, simoo baledo yeyoya bingaminayi eya okooyi elo gome ingootenggo.

44Ye ingondale teyi! Yengo nowoondoye ngu oni mele goloongelo uteku musiyo ngundilo. Mele sanganimo ngu so uyi nakango oo gomemu ooloote. Ene mele newendemo ngu buwoo biyomi telo, ndindingo biyomi oolootelo ewolo.

45Ngundilo etoni, mamana mande etuyeloyingo oni gulado Yesuslo mande gumilo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, ge ngu mandega ngu nooledodo mande kootunayisina elo yimitoolo eteku ngu! Ewolo.

46Yesusndo mande gumi ewolo. Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ye ingondale teyi! Yendo mamana mande ulungga oolengo oni simoo bale yunootenggoku, ngulo ene oo kowuli ulungga oolengo ene koolowooweloyi ereremo kini. Ene yendo kandedibiye bodaga nguno yelo boda ma hoolooweyelolo kowuli ngu ma koolowootenggo.

47Ye ingondale teyi! Yengo osi sambayebo Anutlo ingondudu eyingo oni, gidalega kingo yuleyi kumoowonggori. Ene yengo damoniye ngu osisambaye damoniye ngundilo. Ngulo ngu, ye meleye ngu nakayelootenggo.

48Ngulo ngu, ye nguya enedodo damoniye gulanangge. Ngulo ye osisambaye mande damoniye biyomi ngulo etenggo. Yengo nowoondoye ngu damoningga teyingongga ngulo gome ingootenggo. Ene Anutlo ingondudu eyingo oni yuleyi kumoowonggori. Ye ngulo meleye komoongolo nakangootenggo.

49Ngulo ngu, Anutlo ingonduduni gomemo ene kuli elo ewolo. Nondo nolo ingondudu eyingo oni, ko nenengo sulena kilalongo oni suleyelootoowe, eneno oolouwanggo. Enendo ngu yutolo, mandeye biyomi elo yumooyunolo, gidalega yuleyi kumoomukowanggo.

50-51Ngulo ngu naluno, oni simoo bale nga osisambayebolo kowuliye yowanggo. Ene kuli Anutlo ingondudu eyingo oni yulewonggoku ombulo, nga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

naluno ngano nguya yulootenggo. Kulimi, Ebel uleyi kumooyingo, ngunonggo yade yade ombulo Sekarayiya nguya ulewolo. Sekarayiya ngu Tempel, yambo ya newendemo Anutno woolo yeyingo musiyomo uleyi kumoowolo. Ngulo kowuli ngu, ataga nga oni simoo bale oolootenggoku ngano, ngulo kowulini weti gumi ngu bidodo ataga yowanggo.

52Ye mamana mande etuyeloyingo oni, ye ingondale teyi! Yendo Anutlo hamoo mande ngu oni bidodo ingoweloyingga ngu oongootenggo. Yengombo ngu ma keyolo ngulo ye oni gidalegado ingolo keyoweloyinggaku nguya oole goodooyunootenggolo ewolo.

53Ngundilo elo yokolo, Yesus ngu yangga ngu yokolo, ene endesina ooletoni, mamana mande etuyeloyingo oniya, Parisi onidodo ngu mandega ngulo nowoondoye biyomi oolengo ingolo oluwonggo. Ngu naluno, ene damoni yelo Yesus uleyi kumooweloyi ngulo suwoo suwoo oole erewelo oo bidodo Yesus sumoo sumoo inolo oluwonggo.

54Ene ngundilo telo, Yesus kenondadangelo sobowoolo endeyolo oluwonggo. Yesusndo mande biyomi guladilo gula manggowoomonggo etoni ngu, ingolo, ene ngunonggo dowoolo mande elo uleyi kumooweloyimbolo.

Luk 12

Mande Ebe Ganagana Ngulo Ingondale Teyi

(Matiyu 10:26-27)

1Nalu gulano, oni simoo bale ulungga oolengo, ende ende bidodo mayelo gooboongoolo, ebelolo telo ombuwolo. Yesusndo ootookoolo enengo sulena oni mande yunolo ewolo. Ye Parisi onilo ebe ganagana mande ngulo ingondale teyi! Ene oni doongeyemo ngu oni damoni nenengo keyootenggoku ngundilo tewanggoku, nguno ngu ebe ganagana tetenggo. Kootusina, ngu damoni elayaga tetenggoku, ngu endesina tunootewa.

2Oo bidodo imangoolo wiliyootoni oolooteku ngu, kootusina, ngu tunoo temukowa. Oo doobengootoni oolooteku ngu, kootusina, doobe wesiyootoni tunootetoni, oni nguya kenolo ingowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ngundilo ngulo, mande bidodo suwoo oolelikono ewonggoku ngu, oni simoo baledo sano tunoo elo ingowanggo. Mande bidodo yendo ya newendemo tolige kisikoso telo ingowonggoku ngu, onindo ende kewooloko dikalo, ngunonggo wesiyolo meno manggalu telo ewanggolo ewolo.

Oni Ene Anutlo Nangge Sosolewanggo
(Matiyu 10:28-31)

4Yesus mande gula ewolo. Ye nolo dobooguline, nondo yeno ngandilo eteno. Ye onindo goweyega nga uleyi kumootekungga ngulo ma sosolewelo. Ndatelo ngulo, ene kootusina, oo gula yeno teweloyi, ereremo kini.

5Oni ye ngulo sosoleweloyi ngu etuyelowano. Ye komo Anutlo sosoleyi, ngundo oni uleyi kumoowa. Kootusina, ene yanggangonidodo, ngundo oni yolo, de nombo ma kumooteku nguno oolongooni uwa. Yo, no yeno eteno. Ye komo Anutlo nangge sosoleyi.

6Ye ingoyi! Nu sibe bobodi kandegula ngu uliyi bodaga nangge (2 Toya 2 Toya). Ene Anutndo nu bobodi ngundilo ngu ma kapengo yewolo.

7Anutndo ye tabaye uyi ngu bidodo kandangemukoote. Ye ngulo ma sosolewelo. Anutndo nu bobodi ngulo ingolo sobowoolo oo yunooteku ngu, asa, ye ingootenggoku, ene ye nguya gome soboyelowalo ewolo.

Yesus Oowooyi Yootunolo Eweloyi Ngulo Damoni
(Matiyu 10:19-20,32-33; 12:32)

8Yesusndo ewolo. No mande gula nguya yeno eteno. Oni gulado simoo bale doongeyemo no oowoone yootunolo ewaku ngu, no Onilo Nangoni nguya ngu oningga ngulo oowooyi Anutlo Engel onino yootunolo ewano.

9Ene oni gula simoo bale doongeyemo, noya mande biyomi elo, no kootu nunowaku ngu, no nguya Anutlo oni Engel doongeyemo enedodo mande biyomi elo kootu inowano.

10Oni gulado no Onilo Nangoni yomooyinolo mandega ewoku, ngu andangeweloyimbolo yemboongewaku ngu, asa, Anutndo ngu oningga ngulo mbumbuwani andangeyinowa. Ene oni gula Yuka Kundingiyi yumooyinolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mandega ewaku ngu, Anutndo ngu oningga ngulo mbumbuwani hamoo oolengo ngu ma andangeyinowa.

11-12Ene oni gidalega ye yoyolo yambo ya newendemo yoyelo, ngundi, Gabman oni doongeyemo yoyelo, ngunonggo yoyolo oni oowooyedodomu nguno nguya yoyewanggoku ngu, asa, ye ma sosolelo ngandilo ma ingowelo. Noole ndatelo mandega elo nguno enengo mande ngu wongoowe utoni sawato? Noole mande ndatelo ewato? Elo, ma ingowelo ewolo. Yuka Kundingiyimbo ngu naluno nguno nangge, ye mande eweloyi ngu ingonduduyemo tunootetoni, ye ngu yolo eneno ewanggolo ewolo.

Oni Sitowiyedodo Teweloyimbolo Nangge Ingootenggoku Ngulo Mande Yamonggawo

13Nalu gulano, ngu oni simoo bale ulungga kewooloyemonggo oni gulado Yesusno elo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, no ngandilo ingooteno. Gedo banemo etooga noolengo awanarimbolo oo sitowiku wesowooya gumi gidale no nunonilo ewolo.

14Ngundilo etoni, Yesusndo ngu oningga nguya ewolo. Onendo no sunggayetoni, no yengo oo wilikolo ngu wesowoolo bayetelo, ye yunoweloyi tabango noyewo? Ewolo.

15Ngundilo telo, Yesusndo simoo bale bidodomo ewolo. Ye ingondale teyi! Ye oo sitowi ulungga yowelo ko oo gidalegalo nguya doongeye ma ulu tewelo. Anutndo keda oluweloyiga ngu yunoote. Oo sitowi ngundo keda oluweloyi ngu uliyoweloyi, ereremo kini. Kini, oo sitowi ngu gowenayi nga hoolooweyeloyimbolo nangge yunoote.

16Yesusndo mande yamonggawo gulalo ewolo. Sitowidodo oni gulalo konimo oo ulungga enggemukowolo.

17Ngu sitowidodo oningga ngundo newendemonggo ingondudu telo ewa. No ndatelo tewano? Oowaline nga yeweloyi yane nguya kini.

18Ngu oningga ngundo enengo ingonduduno ingolo ewolo. Yo, no nenengo oowalilo ya nga toongoolo ya ululumu nangge yelo, nguno oowali bidodo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yolo, nguno wata yewano. Nggile ko nenengo oo gome gome ngu yano nguno yetoowe oluwa.

19No ataga mete elo ingondudunemo ingowano. Nenengo oo gome gome ulungga oolooteku, ngalo ngu mooma oowooyingga oolengo yolo netoowe, ma kini tewa. No yolo nelo, sonoyi nguya yolo nelo, kengelolo, oni oni telo, oluwanolo ingowolo.

20Ene Anutndo kenolo enedodo ewolo. Ge wenonoyingo oni! Ataga suwoono ge kumoowa. Ngundilo tetoyi, gengo oo yomosiyolo yewoku ngu onendo yowa? Anutndo ewolo.

21Oo ngundilo yeno nguya tunootewa. Oni ene oo sitowi ulungga yolo enengo wata yetenggoku ngu, ene Anut nowoondoyemo hamoo teyingongga ngu kini. Anut doongeyimo ngu, ene owoolongo oolengo yetenggolo ewolo.

Mela Ngalo Oo Sitowi Oowalilo Ingondudu Ulungga Telo Ngulo Ingowatoku Teweloyi

(Matiyu 6:25-34)

22Yesusndo ngundilo elo, enengo sulena onikunolo ewolo. Ngundilo ngulo, no yeno eteno. Ye goweyebolo oo ngulo ye ma ingondudu ulungga tewelo. Noole ndawuga newato? Ngundi noole ndawuga kuduwoowato? Ngundilo elo, ye goweye ngalo ma ingondudu ulungga tewelo.

23Kedaga Anutndo yunoyingo ngu ulungga oolengo. Ngu oowali ngundi towikumba oo ngulo ingootenggoku ngu oo bobodi nangge.

24Ye nu yeyoya ingoyi. Ene ko telo oowali ma imitenggo. Ene oowali engge ma yolo gooboongoolo wata yetenggo. Ene Anutndo suwoo suwoo oowali oo yunolo muwooyeloote. Ye oni simoo bale ngando Anut doongeyimo ngu, nu oo ngu dagayelootenggo! Anutndo kuli watayi, ye towikumba, oo neweloyi, ya weleweloyi oo ngu yunowelo ingoote.

25Ye kewooloyemo nguno oni gulado enengo ingondudu telo, enengo keda oluweloyi ngulo nalu, ene mete suleyowa, bine? Kini, ye ereremo kini.

26Ngulo ngu, yendo oo bobodi ngundilo ngu ma tetenggoku, ndawugalo ye gidalegado ngundilo ingondudu ulungga tetenggo?

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ye so uyi nakango nga yeyoya ingoyi. Ene yaki koyi telo towikumba ma tetenggo. Ngulo, no yeno eteno. Ye oolo ma ingondudu telo, ma hahangewelo. Kulimi Solomon ngu, ene towikumbani gome mesalango ngu bidodo tewolo. Ene ataga nga oo naka kenootenggoku, enengo so uyi nakango ngu Solomonlo ngu dagate.

28Yo, ulu so oo kono ooletenggoku ngu, ataga nangge oolelo dikatenggo. Yangeni ngu gumoolo de nombono oolongootoyi dewa. Kingo so ulu ngundilo ngu, Anutndo ngu gome nakangoyeloote. Ngundilo ngulo, ye komo gome ingoyi! Ye simoo bale yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu bodaga nangge. Anutndo yengo nowoondoyi ulungga oolengo telo gome soboyeloote.

29Ngundilo ngulo, ye ndawuga ko sonongga neweloyi ngundilo ingondudu ulungga ma tewelo.

30Oni ende ende ngu, ene oo ngalo erewetenggo. Ene yengo Awaye Sambono oolootekungga, ngundo ngu yengo oo ngulo ingootenggoku ngu, oo ngu enendo hoolooweyelootoni yowanggo.

31Ene ye Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo nguno nowoondoye yelo, ngunonggo dobooguliye nguya mande nguno hoolooweyelolo elo yunolo ngu, asa, Anutndo oo sungo nguno hoolooweyelowalo ewolo.

Sambo Endemo Oo Gome Gooboongooweloyi, Ngulo Damoni
(Matiyu 6:19-21)

32Ye nolo nowoondoye hamoo teyingo oni wata bodaga nangge, ye ma sosolewelo. Yengo awayembo ene kuli enengo endega enengo simoo bale sobowooteku, ngu yunowelo yomosiyowolo.

33Yengo oo bidodo oni yunootoyiga uliyoyi, ngulo bobeye ngu yoya, owoolongo oni oolo wenonootenggoku, ngu hoolooweyeloya yunoyi. Ngu damoni gomengga melako ngano tetenggoku ngu, Sambo endemo ngu duwoo ma yokowa. Sambo endemo yakaka onindo oo gomemu ma yowanggo. Nguno kookoose ma tetoni, toowumbo nguya ngu ma netoni biyomi yewa.

34Yengo oo gome oolooteku musiyongga nguno, yengo nowoondoye nguya nguno yetoyi oluwa. Ye oo gome gome ngano oolooteku, ngulo hahangelo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingolo ngu, asa, nowoondoye ngu bidodo nguno domoolo oluwa. Ngundilo nguya ye Anutlo ko tewelo ngulo hahangelo ingootenggoku ngu, asa, yengo nowoondoyemo ngu bidodo Sambono oluwanggo. Yo, hamoo, Anutndo Sambo endemo musiyo metemi nguno noolengo oo gome yoonenengootoni oolootelo ewolo.

Doongedoongoodoongoo Telo Sobowoolo Oluweloyi

35-36Ye oo yomosiyoya doongedoongoodoongoo teya noolengo Sembunaye ulungga ngu sobowooya oodoyi, ene ombulo ko yoyoweloyi, ngu ko onindo enengo sobosobo oni ulungga sobowootenggoku ngundilo. Ene towikumba ingondale telo, yemulo, wanggayemo utombo gome gosiyolo, enengo solu kalo dowoolo oolootenggo. Ngundilo telo, oodoyi, enengo oni ulunggaku bale kameyoweloyi oo simbo ngu kinitetoni suwoo kewooloko ombulo, enengo ko onikuno yamako udoni, ya goosootoyi, nguno yeyootoni, doongedoongoodoongoo telo ootoolo, ngulo ene sodedonangge yamako goosooyinootenggo.

37Oni ulungga ngu ombulo, enengo sulena oniku yeyootoni, ma weleyingo doongetelo oodoyi yeyolo ngu, sulena oni ngu, ene oni oni tewanggo. No hamoo oolengo yeno eteno. Sulena oni enengombo kumba yemulo kimbonambo wanggaye gosiyolo, ya sembulibo sobowoolo oodoni, ombulo oo neweloyi yabano bibitetoyi, enengombo oowali yunowa.

38Ngu oni ulunggaku suwoo kewoolo oolengomo ombuwa, bine, ngundi, sengeweloyi telo, nu kootoori koletelo etoni nguno, bine, ombulo, enengo sulena oni yeyootoni, ma welewolo. Ngulo ngu, sulena oni ngu, ene mete oni oni tewanggo.

39Ye nga mande oo nga gome ingoyi! Ya sembuli ngu, ene yakaka oni ombuweloyi naluwo ingolo, ene ngulo doongedoongoodoongoo telo oluwa. Ndatelo ngulo, yakaka oni enengo yano ma ombuwelo elo ngulo.

40Ye komo ngulo suwoo suwoo doongeteya, doongedoongoodoongoo teya oliyi! Onilo Nangoni ngu nalu gulano ombuweloyi ngu, ye ma ingootoyi nguno ene ko ombuwalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sulena Oni Gome ko Sulena Oni Biyomi Ngulo Mande Yamonggawo
(Matiyu 24:45-51)

41Pitando ewolo. Ulungga oo bidodo Sembuli Sembunaye, ge ngu mande yamonggawongga ngu nooledodo nangge ete, bine; ngundi simoo bale bidodo ete? Ewolo.

42Etoni, Ulungga oo bidodo Sembuli Yesus, ngundo mande gumi ewolo. Oone ngu newende gome sobosobo ootoolo enengo ko gome tete? Enengo oni ulungga, ngundo ngu oningga ngu yetoni, ngundo enengo ko oni ngu soboyelolo, nalu nenengo oolengo looguyimo ingolo oowali yunowa.

43Kootusina, oni ulunggaku ko yowoolengolo ombulo, ngu ko sobosobogaku kenootoni, ko kuli teloluwoku ngundilo telo oodoni kenolo ngu, asa, ngu sobosobo oninggaku ngu, ene oni oni ulungga teyinowa.

44Hamoo oolengo no yeno eteno. Oni ulungga, ngundo ko oni gome ngundilo kenolo, asa, enengo bobeye sitowi bidodo ngu sobosobo oningga ngu kandeyimo yetoni ngundo gome sobowoowa.

45Ene ngu ko oningga ngulo ingondudunimonggo ingowaku ngu, nenengo oni ulungga ngu sodedo ma ombuwalo ingolo, ngulo ene damoni yelo, ko oni simoo baleku yutolo, ene sono kowoo nelo, ngundo yeni wenonolo oluwa.

46Ene ngundilo telo ngu, enengo oni ulungga ngu ma sobowoolo oodoni, nalu gulano, enengo oni ulunggaku ko ombulo ngu, ko sobosobo oninggaku gome gome utolo yombuliyolo yolo oni enedodo ko gome ma sobowoolo oolootenggoku nguno yetoni oluwa.

47Ko sobosobo oninggakundo enengo oni ulungga ngulo ingonduduni koni damoni ngu gome oolengo ingooteku ngu, ene oo ma yomosiyolo enengo oni ulungga ngulo ingonduduni ma keyowolo. Ngundilo ngulo, enengo oni ulungga, ngundo gome gome utolo, uleni biyomi yewolo.

48Ene ko sobosobo oningga ngu, enengo oni ulungga ngulo ingonduduni ngu, ene ma ingolo, ngundilo ko biyomi telo, ngulo enengombo kowuli bodaga ngu yowa. Oni ene oo oowooyingga yowoku ngu, ene ngundilo nangge gumi oowooyingga wendangelo hoolooweyelowa. Simoo baledo oo ulungga oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gula kandeyimo yetoyi, gome sobowoowaku ngu, asa, ingootenggoku ngu oningga ngu, ene mete ko oo ulungga oolengo telo ngu gome sobowoowalo ewolo.

Yesus Ngu Oni Simoo Bale Wesowooyelowelo Ombuwolo
(Matiyu 10:34-36)

49No de kawelo melako ngano ombuwono. Nolo nowoondonemo ngu de solu delo sodedo denilo gome ingooteno. (Ene Anutlo mande keda gome mesalango ngulo ewolo.)

50Ene koletelo no onilo mbumbuwalo de mombi koolowoolo ogingoyingo ingolo kumoowano. Kumoowelo, ngulo nowoondone kowuli oolengo yetoni, ene ngu ma tunootewolo.

51Ye bine ngandilo ingootenggo? No melako ngano ombuwonomu ngu, imakeyingo damoni ngu yunowelo elo ma ombuwono. Kini, no yeno eteno. No mela ngano oni simoo bale wesowooyelowelo ombuwono. Gidalega Anutno nowoondoye hamoo tetoyi, gidalega nowoondoye hamoo ma tewonggo.

52Ataga nga naluno ngano, nga wesowooyeloweloyi damoni nga, ngu ngandilo. Oni gidalega nolo nowoondoyemo hamoo teweloyi ngulo ataga ko kootusina, oni simoongolo kandegula ya gulananggemo oodoyi, oni kabusa, ngundo oni elayaga nguya elo boguwootoyi, ko oni elayaga ngundo kabusayi nguya boguwoolo longgeyolo sungo sungo oluwanggo.

53Eweyimbo nangonimboya sanggili tetoni, nangonimbo eweyimboya sanggili tewa. Nemimbo nambonimboya sanggili tetoni, nambonimbo nemimboya sanggili tewa. Oni gula baleyibo, neboyiboya sanggili tetoni, ko nangoni baleyi enebana ootookoolo neboyiboya sanggili tewalo ewolo.

Oo Tunooteweloyi, Ngulo Sunggi
(Matiyu 16:2-3; Mak 8:11-13)

54Yesusndo simoo baleno elo ewolo. Ye Sambono goboole sa utekusina kenolo sodedo ingootenggo, sono ombuwalo ingootenggo. Ngundilo ingootoyi ngu, hamoo oolengo sono ombute.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

55Sono medugu nalu kinitetoni, doogo ulungga mayetoni ngu, ye ingolo etenggo. Sa gookingo ulungga tewalo etoyi, ngundilo nangge tete.

56Ye ebe ganagana oni! Ye mela ngalo nalu sunggi oo ko samboga awelo nalu sunggi, oo ngu gome kenolo ingootenggo. Ene ndawugalo ngulo, ye nalu ngalo oo nga gome ma wilikolo kenolo ingootenggo? Ewolo.

Oni Yeya Sanggili Mande Etenggoku, Nguya Mande Yoonenengowanggo
(Matiyu 5:25-26)

57Ndawugalo yengombo ingondudu gome ma telo, ngunonggo damoni nenengo ngu wilikootenggo?

58Ye oni gulado yoyolo mande wilikoyingo onino ooloutoningga ngu, asa, ooleko nguno yengo nangge mande sodedonangge yomosiyoyi. Kinitetoni, enendo ye yoyolo mande wilikoyingo oni ulungga ngu kandeyemo yoyetoni, ngu oningga ngu enebana yoyolo, kumba ootuwoo oni kandeyemo yoyetoyi, enendo yoyolo, oololo ya biyomimo yoyewanggo.

59No ye eteno! Ye ya biyomi ngu sodedo ma yokolo sawanggo! Ye komo koletelo yengo weti ululu ko weti bobodi ngu bidodo wendangemukoya yokoyi! Elo ewolo.

Luk 13

Oni Gula Ene Newende Ma Yowoolengolo, Ngu Ene Oonatewa

1Ngu nalunggano nguno, oni gidalega Yesusno mayelo ewonggori. Galili oni gidalegado woolo yewelo yetoyi, ngu naluno, Rom Gabman tabango oni oowooyi Payilat, ngundo ombulo, woolo yeyingo oniku gidale yutolo, ngulo daloye nguya wendoni melako uwonggori. Ngulo ewolo.

2Yesusndo enengo mande gumi ewolo. Ye ndatelo ingootenggo? Ngu Galili oni ngulo damoniye biyomi ngu, Galili oni gidalega dagayelolo, ngulo ene mbumbuwa ulungga telo ngulo kumootenggo, bine?

3Ngundilo ingonduduga ngu nenengo kini. No yeno hamoo nenengo eteno. Ye bidodo nowoondoye hamoo oolengo ma yowoolengowanggoku ngu, ye bidodo ngundilo nangge hamoo oonatewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Kulimi ngu, oni kande elaya kengga gidembolo kabusa (18) ngu Sayilom endemo nguno ya pelungga dookelo, ngundo yuleni kumoowonggori. Ngulo ye ndatelo ingootenggo? Enengo mbumbuwaye, ngundo Yerusalem oni oolootenggoku, ngulo weti ngu dagayelolo, ene kumooyingo, bine?

5Ngundilo ingonduduga nguya metemi kini. No yeno hamoo oolengo eteno. Ye nowoondoyemo hamoo oolengo ma yowoolengolo ngu, asa, ye nguya bidodo ngundilo oonatewanggolo ewolo.

De Ma Enggeteku, Ngulo Mande Yamonggawo

6Yesusndo mande yamonggawo gula elo ewolo. Oni gulado enengo kono de gula imiwolo. Kootusina, engge yowelo ombulo kenowoku, ngu engge kini.

7Ngundilo kenolo, ngu kongga ngulo sobosobono ewolo. Ingo. Mooma kabusa (3) no nga dega nga engge ombulo kenootoowe, engge kini tewolo. Ngundilo ngulo, ge doongooya oolongooga uni. Oode, ngundo ko ngalo mela ulumi kingo yeni kinitewalo ewolo.

8Ko oninggakundo mande gumilo ewolo. Oni ulungga, nguno yokootooga, nga moomangga nguya kono dikaya olini. Nondo damonimo mela ngu komoongolo nguno bulmakau boga, ngulo use yolo mayelo yewano.

9Anduno, moomanggano nguno enggetoni ngu, asa, ngu gome. Nguno ma enggetoningga ngu, ariya, ge mete doongoolo ewolo.

Kengeyingo Naluno Yesusndo Bale Gula Yomosiyowolo

10Kengeyingo naluno, Yesusndo Yuda onilo yambo ya gulano oni simoo bale mande yunolo etuyelowolo.

11Bale gula nguno oluwolo. Ngu balega ngu oomboolobo toobuli wembuyimo woologongolo oluwolo. Ene nenengo randolo nguya ma endeyowolo. Kini, ene penggo penggo nangge telo endeyolo oluwolo. Ngulo moomani ngu (18) kande elaya kengga ke gidembolo kabusa, oomboolo ngundo yeni biyomi yewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Yesusndo balega ngu kenolo negongootoni, tanggeyimo ombutoni ewolo. Ge nga balega nga gengo sayingge kinitete. Oo yuka biyomi peseya sayilo ewolo.

13Ngundilo telo, Yesusndo kandeyi ngu balega ngu tabangomo yetoni, ngu balega ngu sodedonangge ootookoolo, nenengo oolengo dikalo, Anutlo bingami ulungga oolengo elo okoowolo.

14Yuda onilo yambo ya, ngulo tabango, ngundo Yesusya sanggili telo, oni simoo baleno ewolo. Ko teweloyi nalu ngu kandegula gidembolo gulanangge, (6) yengo sayiye goweyemo ngu onindo yomosiyoyi, elo ngu ye ko teweloyi naluno mayeyi. Ye ngu oo ngu yolo, Sabat naluno ma mayewelolo ewolo.

15Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Yesus, ngundo mandeni gumi ewolo. Ye nowoondoye ebe ganagana oni! Yengombo ngu kengeyingo naluno, bulmakau bo donki yoyolo salo, sono yunootenggo.

16Ene nga balega nga, ngu Ebarahamlo sowe. Setando mooma kande elaya kengga kegidembolo kabusa, gosiyolo oluwolo. Ngundilo ngulo, Sabatno, no ngu utongga ene gosiyoyingongga, ngu wesiyooteno. Ngundilo damoningga ngu metemilo ewolo.

17Yesusndo ngundilo etoni ngu, enengo longge oniku oyumo yelowonggori. Simoo bale bidodo Yesusndo ngu oo amana onindo ma teweloyim ngu tetoni kenolo, ngulo ene oni oni ulungga oolengo tewonggori.

Yesusndo Mastet, Yis Oo Ngulo Mande Yamonggawo Eyingo
(Matiyu 13:31-33; Mak 4:30-32)

18Ariya, Yesusndo ko ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngundo simoo bale enengo sobowooteku, ngu ndawuga ngundilo? Nondo ndawuga bungomo etoowe ngu mete ingowanggo?

19Ngu ngandilo. Oowali yuwooyi gula oowooyi Mastet. Ngulo tanggooli ngu bobodi oolengo. Ngu oni gulado yuwooyi yolo enengo kono imitoni, kootusina oolelo, de ulungga ke kambinidodo tetoni, numbo nguno mayelo bibitelo nguno tagiyo telo mindiyo yomoowalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Yesusndo ko ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale enengo sobowooteku, ngu ndawuga ngundilo?

[21]Ngu ngandilo. Ngu oomanangoyingo koongeweloyi oowooyi Yis. Bale gulado ngu Yisga ngu yolo ngundo oo kiki uleyingo koondo kabusa ngu yolo, Yis nguno yetoni, yowoolengolo, asa, kootusina, Yis ngundo ngu bidodo yeni koongemukowalo ewolo.

Anutlo Yoyo Pawano Uweloyi Ngu Ooleyi Ulu Kini Bodaga
(Matiyu 7:13-14,21-23)

[22]Ngu naluno, ene ende bobodimo ululumo nguya salo, oni simoo bale mande elo etuyelolo, yade yade oololo, Yerusalem endemo tunootewonggori.

[23]Ngu naluno, oni gulado Yesusno ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, oni gulanangge nangge bine Anutndo yoyowa? Etoni, Yesusndo enengo mande ingolo gumi ngandilo ewolo.

[24]Ye yanggango oolengo yelogo, ye komo yamako bodaga nguwoole uwanggo. No yeno eteno. Oni oowooyingga nguno uwelo ingootenggoku, ene uweloyi ereremo kinilo ewolo.

[25]Kootusina, ya Sembulibo ootookoolo, yamako goodootoni, ye ngu naluno ombulo, endesina dikalo, ngunonggo yamako utolo ewanggo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunaye yamako goosooyunolo ewonggo. Ngundilo etoyi, enebana manggoye gumi ngandilo ewa. Ye ndawu oningga? No ye watayi kini! Ye ndanonggo mayetenggo? Ewolo.

[26]Yendo eneno ngandilo ewanggo. Noole geya oowali sono oo goboolo nelo, ge noolengo ende kewooloko dikalo, ngunonggo mande nooleno elo etuyeloyingo, ngundo mayeteku nga.

[27]Etoni, enebana manggoye gumi ngandilo ewa. Ye ndanonggo oni? No ye ma ingooteno! Ye nolo nowoondoyemo hamoo kini! Ngunonggo ko sayi, ye oo biyomimu telo yalatenggoku oni biyobiyomi, ye yokoya sayi! Ewolo.

[28]Kootusina ye osisambaye Ebaraham, Ayisak, Yekob, ko Anutlo ingondudu eyingo oniku Sambo endemo oolootenggoku, ngu yeyolo ngu, ye sendolo biyobiyomi telo metooye kini ndindi telo oluwanggo. Ndatelo ngulo, ye

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Anutlo mande ingolo ma keyowonggoku, ngulo ene ye yoyokootoni, Sambo endemo nguno ma uwanggo.

29Oni simoo bale ene Anutlo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu, mela bidodomonggo ombulo, Anutlo endenimo nguno oo simbo ulungga katoyi, ngu newanggo.

30Ye komo gome ingoyi! Oni gidalega kootu ombutenggoku, ngundo oololo koletewanggo. Oni koleteyingo ngu, ene ombulo, kootu tewanggolo ewolo.

Yesusndo Yerusalem Ende Sendoluwoowolo
(Matiyu 23:37-39)

31Ngu naluno nangge, Parisi oni gidalega mayelo, Yesusno ewonggori. Ge nga endega nga sodedonangge yokoya, ende gulano toonge. Ndawugalo ngulo, Herodndo ge guleni kumoowelo etelo ewonggori.

32Ngundilo etoyi, Yesusndo ngu onikuya mande gumi ewolo. Ye oolouya, ngu se gokingga nguno ngandiya eyi! Ingo! Ataga ngu no simoo baleno oo yuka biyomi owelo, sayi mambudodo oni yomosiyelolo, ngu no ko temukowano.

33Ene ataga, yangeni, yangenggoodoo nguya, no yade yade oololo, Yerusalem ende yootoowegago; ndatelo ngulo, Anutlo ingondudu eyingo oni gula, ende sungomo ma uleyi kumoowa. Kini, ene komo Yerusalemno uleyi kumoowa.

34Ye Yerusalem oni simoo bale, gowugowulongo, ye komo Anutlo ingondudu eyingo oni, yuleyi kumoowonggo. Anutndo oni ye etuyelowelo suleyootoni, yendo digi yolo, ngundo yulewonggo. Nalu oowooyingga no yengo simooye goobooyelowelo teteno. Kootooribo simoongo yoyeni wileyo newendemo goobooyelooteku ngundilo. Ene ye ngu yokowonggori.

35Ye gowugowulongo ingoyi! Anutndo ye hoolooweyelowelo teni kinitetoni, ngulo ene yengo ende ngu kuli yokowolo. No yeno eteno. Ye no ko ma neyolo oodoyi, oololo ngu nalungga ngu tunootetoni ngunonggo ye ngandilo ewanggo. Ene oowooyi bingami okoowato. Ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ngu oowooyimo ombute. Ngundilo elo, ngu naluno, ye no neyowanggolo ewolo.

Luk 14

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesusndo Oni Gula Moondeyi Bidodo Koongeyingongga Yomosiyowolo

1Sabat nalu gulano, Yesus oololo, Parisi onilo tabangonggalo yano enedodo oowali newonggori. Ngu yano oni ngu bidodo Yesus kenondadangelo oluwonggori.

2Nguno oni gula kekandeyi koongeyingongga Yesus tanggeyimo ombuwolo.

3Yesusndo ngundilo kenolo, yowoolengolo mamana mandelo ingondudu onikuya, Parisi oniya sumoo yunolo ewolo. Noole mete sayi oni nalu kundingiyimo ngano yomosiyowato, bine, ngundi kini, bine? Ewolo.

4Ene mande gumi ma elo nenetewolo. Ngundilo tetoyi, Yesusndo ngu oni moondeyi koongeyingonggaku ngu yolo yomosiyolo suleyootoni toongewolo.

5Yesusndo ene bidodo sumoo yunowolo. Oni gula ye kewooloyemo ngano, enengo nangoni bine ngundi bulmakau boningga sono meleno soletoni ngu, ene nalu kundingiyimo sodedo ma woosoolo yowa, bine? Ewolo.

6Ene ngu mandega ngu gumi ma ewolo.

Oni Enengombo Enengo Dowooni Uweloyi Mande

7Yesusndo yeyootoni, ngu oowalingga nguno mayelo ene yaba koleteyingomo bibitewelo ingowonggori. Ngundilo tetoyi, ngulo Yesusndo mande yamonggawo gula elo ewolo.

8Oni gulado bale kameyowelo oo simbo gulano ge negogelootoni ngu, ge yaba koleteloga nguno ma bibitewa. Ngu oningga, ngundo ene oni gula oowooyi ulungga ge dagagelolo ene ulungga, ngulo nguya ombuwa, bine?

9Ngundilo telo, oo simbo kayingo Sembuliga, ngundo ombulo geya ewa. Ge woosooya ooloutooga nga oningga ngando ngu yabaga nguno bibitenilo ewa. Ge ngu yaba koleteyingongga ngu yokolo, ene inootoyi bibitetoni, ge ngulo oyumo ulungga oolengo yolo, ge oololo ulo, kootusina amuno bibitewa.

10Ye ingoyi! Ge oni gulado oo simbo kaya, ge negogelootoningga ngu, ge ombuya, yaba wengamo amuno oni kootuyesina bibite. Kootu oo simbo kayingo sembuli, ngundo ombulo geyolo ewa. Doboone, ge ombuya oolouya,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

awuno bibitelo etoni, ge oni mayewonggoku ngu doongeyemo koletelo bibitelo, ge bingaminggedodo tewa.

11Oni gula enengombo enengo oowooyi bingami okooteku ngu, Anutndo oowooyi yeni melako uwa. Ene oni gula, ene oni sungo nowoondoyemo ameno oolootekungga ngu, Anutndo yolo oowooyi bingamidodo awuno oolengo yewalo ewolo.

12Yesusndo Parisi oningga oo kayingo sembuliga nguya ewolo. Ge oowali gula kaya ngu, ge gengo doboogulige, konebage, ko gengo kenggemo oni, ko ende goboolo oni ngu, ene bobeye digidodo oni ngu nangge ma negoyelowelo. Ge ngundilo tewaku ngu, enebana gengo oo kawoku ngulo gumi oo kalo gunootoyi, ge enengo yano oololo, oowali gumi newa. Gengo nowoondoge ngulo nangge ma ingowelo.

13Kini, ge oo simbo ulungga ko kaya ngu, ariya, ge komo oni simoo bale owoolongo, sayi mambudodo goweye biyomi ngu, kekandeye biyomi ko doongeye kilingo oni ngu negoyelootoyi, ngundo mayelo newanggo.

14Ge damoni ngundilo ngu tetoyi, ngulo Anutndo geyolo oni oni tewa. Ngundilo oni, ngundo ene gengo oo simboga kalo yunowoku, ngu gumi ma kalo gunowanggo. Ene ereremo kini. Kootusina, Anutndo gengo oo simboga kawoku ngulo ngu Anutlo oni nenengomu melenonggo ko ootookoowanggoku naluno, ngundo gumi oo gunowalo ewolo.

Oo Simbo Ulungga Ngulo Mande Yamonggawo
(Matiyu 22:1-10)

15Ngu naluno, oni Yesusndo oowali neyingomu ngu gulado Yesuslo mandeni ngu ingolo, ootookoolo Yesusno ewolo. Oni ene Anutlo ende musiyonimo simbo kayingo ngu newaku ngu, ene mete oni oni telo oluwalo ewolo.

16Ene Yesusndo ngu oningga nguya mande yamonggawo ewolo. Oni gula ene oo simbo ulungga kawelo ngu, ene koletelo oni simoo bale oowooyinggano kuli elo endeyootoni ingowanggo. Ngulo naluni nguya elo yunowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Oode oowali kaweloyi naluno, oni oo sembuligakundo enengo sulena oni suleyelolo ewa. Ge toongeya, nondo kuli onino ewonoku nguno ngandiya e. Ye mete ataga mayeyi, no oo kuli kalo yomosiyootenolo ewolo.

18Ene ngu oniku bidodo enengo ko sungo sungolo ewonggo. Noole ma oolouwatolo ewonggo. Oni gulado ewolo. No mela gula keda uliyowonoku, no toongelo ngu kenowano. Oniyooge, no ma oololo kenowano. Gedo oolouya ngundiya e.

19Ngundilo etoni, oni gulado elo ewolo. No bulmakau bo keda kande elaya (10) uliyowonoku, ngulo no oololo ngu tewoongolo kenowelo ngulo oolouya awanggemo e. Oniyooge, nolo ma ingowelolo ewolo.

20Oni gulado ewolo. No ataga bale yolo, ngulo no ma oolouwano.

21Ngundilo ngulo, sulena oni ko oololo, enengo oni ulunggakuno ngu bidodo ewolo. Ya sembuligaku ngundilo ingolo, ene sanggili telo, enengo sulena oniya ewolo. Ge sodedo oolouya, nga endega ngalo oole ulungga nguno ko oole bobodimo nguno, owoolongo oni, oni goweye biyomi, doongeye kilingo, ko, oni kekandeye biyobiyomi ngu bidodo yoyoya mayetooga, ngundo nolo yano ngano ombuyilo ewolo.

22Kootusina, sulena oninggakundo, oni ulunggakuya ewonggori. Ulungga, gedo ewoku ngundilo tewono. Ene yaba gidalega kingo oolootelo ewonggori.

23Oni ulungga ngundo enengo sulena oninggakuya ewolo. Ge oolouya, oole ululu bidodomo endeyoya, ko kanggaguli endeyoya ngunonggo, oni simoo bale yoyoya mayetooga, ngundo nolo yangga nga ndindi tenilo ingooteno.

24No geno hamoo eteno! Nondo oni kuli elo endeyowonomu oni ngu bidodo ene nondo oowali simboga katenoku, nga gulado bodaga ma nelo ingowalo ewolo.

Oni Ene Ingondudu Gome Teyago, Yesus Keyoya Endeyoni
(Matiyu 10:37-38)

25Oni simoo bale ulungga Yesus keyolo endeyoyingomu ngusina yowoolengolo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Oni gula no tanggenemo ombulo ngu, ene komo Anutlo ingooteku ingonduduga, ngundo eweyi, nemi, simoongo, konebeyi, kuwookuwooyi, ko enengo goweyi keda oluweloyi, ingonduduga ngu Anutlo ingootekuga, ngundo oo bidodo dagayeloote. Ene ngundilo ma telo ngu, asa, ene nolo sulena oni telo ma oluwa.

27Oni gula nolo ingolo no kenelolo endeyootoni, ngulo ene komo meyelo kowuli oowooyingga onindo inowanggoku ngu no oowoonembolo ngu koolowoo. Ene oni gula kowuli ngundilo koolowooweloyi elelemo kini ngu, ene nolo sulena oni ma tewa.

28Ye kewooloyemo oni gula ya pelungga Sambono yewelo ngu, ene komo koleteya bibiteya ya ngu yemukoweloyi ngulo ulini ngu gome kandangelo ingowa.

29-30Ene ngundilo ma telo ngu, ya ngulo ulini ma ingolo nguno damoni yelo, ene Simen yemukolo yokootoni, asa, oni bidodo kenolo yumooyinolo ewanggo. Nga oningga nga oniyooge ene, ya yeweloyi, ereremo kini. Oniyooge! Ewonggori.

31Ngundilo elo, asa, mande yamonggawo gula ewolo. Mela ngalo oo sobosobo tabango oni gula, ene toongelo tabango gulaya ebe ulewelo ngu, asa, koletelo, ene bibitelo ingondudu gome telogo, enengo me oni (10,000) ngundo ene mete tabango gulado me oni (20,000) ngu yutolo oweyelowa, bine, ngundi kini, bine? Ene komo gome ingondudu telogo.

32Ene ebe uleweloyi yanggangoni ereremo kini ngulo, asa, enengo me oniku yowoko oodoyi, ene sodedonangge mande soweyolo ewa. Noole ebe sodedo ma ulewato. Kini, noole komo koleteya bibiteya, imakeyingo damonimo doboo yeyigalo ewolo.

33Ene koletelo ye komo nowoondoye, ingonduduye ngu bidodo Anutno yelo, enengo ko tewanggo. Ngundilo nangge, oni gula ye kewooloyemo nguno, ene enengo oo bidodo ma kootu inolo ngu, asa, ene nolo sulena oni kilalongo ma telo oluwalo ewolo.

Wendeyi Nembo Ngu Yanggangoni Kini

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Matiyu 5:13; Mak 9:50)

34Ene mande yamonggawo gula ewolo. Wendeyi nembo (Sol) ngu oo gome. Ene wendeyi nembo nenggulo kinitetoni ngu, asa, noole ndatelo tetooye, ngu nengguloga ngu ko mete tewa? Kini, noolendo ngu yomosiyoweloyi, ereremo kini.

35Wendeyi nembo (Sol) ngundilo ngu, mela oo imiweloyi kono nguno yeweloyi nguya kini. Noole bulmakau usedodo gooboongoolo ngundo mela tetooye, ulumidodo teweloyi nguya kini. Noole ngundilomu ngu kingo talangooteto. Oni sodeyi mande ingoweloyi gome metemi ngu, ene komo mande nga gome ingoni! Ewolo.

Luk 15

Bo Sipsip Oonatetelo Ngulo Mande Yamonggawo

(Matiyu 18:12-14)

1Gabman bobeye yoweloyi (Takis) oni, ko mbumbuwadodo onindo Yesuslo mandeni ingowelo tanggeyimo mayewolo.

2Parisi oniya, ko mamana mande etuyeloyingo oniya ngundilo kenolo, ngulo boguwoolo ewonggori. Nga oningga nga, ngu ene mbumbuwadodo oni yoyolo, nguya oowali netenggoku eke! Ene nguya dobooyelo endeyootenggolo ewonggori.

3-4Ngundilo etoyi, Yesusndo mande yamonggawo gula elo ewolo. Ye kewooloyemo nguno oni gula ene Sipsip onibi kandegula (100) oluwolo. Ngulomu gula oonatetoni, ene enengo Sipsip gidalega mela gulasina yokootoni oo newoodoyi, ene Sipsip nangoni gula oonatewokungga ngu erewelo yade kenolo yologo, asa, ene kengewa.

5Ene ngu Sipsipgaku kenolo yolo koolowoolo, oni oni telo oolouwa.

6Ngu oninggaku enengo Sipsipku yoyolo ende mayelo, enengo dobooguliyimo elo ete. Ye noya oni oni tewato! Nolo Sipsip gula oonatewoku, ene no erewelo ko yowonolo ewolo.

7No yeno hamoo eteno. Oni gula ene mbumbuwa damoni yokolo newende yowoolengootoni ngu, Sambono Oni ngu bidodo oni oni ulungga oolengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tetenggo. Oni oowooyingga ene ngundilo ingootenggo. Noole nenengo elo ingootooye, ngulo ene Anutndo nowoondoye ma yowoolengootoni ngu, asa, Engel oni Sambono oolootenggokundo ngu enengo ma oni oni tewanggo. Kondibo kini, oni gula Anutno newende yowoolengootoni ngu, ngulo ene oni oni oolengo tewanggolo ewolo.

Bobeye Toongewolo Ngulo Mande Yamonggawo

8Yesus ene mande yamonggawo gula yunolo ewolo. Yengo bale gula ene bobeye tanggooli kande elaya (10) enengo siko oluwolo. Kootusina, gulanangge toongewolo. Ene solu kalo ngu himimo ya newendekuli, gugu so oo oolengo siyakiyolo, nguwoole erewelo oode yologo ene kengewa.

9Ene yolo yokolo ngu, asa, enengo dobooguliyi negoyelootoni, ombulo, gooboongoolo bibitetoyi ewa. Ye noya oni oni tewato. Ngulo nolo bobeye gula toongetoni erewelo oode, ko yootenolo ewolo.

10No yeno hamoo eteno. Anutlo oni Engel, ngundo mbumbuwadodo oni gula newende Anutno hamoo telo yowoolengootoningga, ngulo oni oni ulungga oolengo ngundilo tewanggolo ewolo.

Simoo Kosiyiga Eweyi Yokolo Toongeyingo, Ngulo Mande Yamonggawo

11Yesusndo mande yamonggawo ngu soweyolo ewolo. Oni gula ene nangosumoongo elaya.

12Nalu gulano, nangoni kootungga ngundo eweyimo ewolo. Awa, gengo bobeye oo sitowi ngu wesowooya nolomu nunolo ewolo. Ene ngundilo etoni, ingolo, bobeye sitowiku wesowoolo, enengomo enengomo yunowolo.

13Ene nalu bodaga oode, ngu naluno, nangoni kootungga, ngundo enengo oo sitowi bidodo telo tewoolo ende ulungga yowokomu, nguno toongelo nguno oluwolo. Ngu simoongga ngu endega nguno oode, nguno bobeye sitowiniku ngu, bulibali endeyoyingo damoni biyomi nguno oolongooni umukootoni kingo oluwolo.

14Ngundilo oode, enengo bobeye oo sitowiku oolongooni umukootoni, kootusina, ngu endega nguno oowalilo kumooyingo nalu ulungga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tunootewolo. Ngu simoongga ngu, ene oowali gula yolo neweloyi oo gula kini.

15Ngundilo ngulo, ngu simoongga ngu, ene ende dabemiwoole oo sosolango erewelo yade mayelo, ngu mela ngulo oni sitowinidodo oni ulunggano ko tewelo sumoo ewolo. Ngundilo sumoo etoni, ngu oni ulungga, ngundo yolo suleyootoni, enengo bodolo yano bo sobowoonilo, etoni oolouwolo.

16Ngundilo telo, ene bodolo de tanggooli ngu yunootoni, nelo useye bakini yetoyi, yeyolo ingowolo. No nguya gula netoowega usene ndindi teni, elo ingowolomu nguya kini. Oni gulado kenolo oo gula ma inootoyi neyingo.

17-18Ngundilo telo, newende himi yetoni, ingondudu telo ingowolo. Nenengo awanembolo ko oni ngu ene oowaliye ulungga telo netenggo. Nondo ngano ootoolo oowalilo kumooteno. Ngundilo ngulo, no ko awano oololo ewano. Awa, no Anut doongeyimo, ge doongenggemo nguya mbumbuwa telo, endeyolo oode, ngunonggo ko mayeteno.

19No oni biyomi, ngulo noya nenengo nangonelo ma ewelo. Kini, noyoya gengo sulena oni eya noyelo ewanolo ewolo.

20Ngundilo elo ingolo, ene ootookoolo eweyi tanggeyimo oolouweloyimbolo oolouwolo. Ngundilo telo, yade yade mayetoni, eweyimbo yowoko anduno doongetelo, nangoni kenolo, nowoondoyi telo, ootookoolo kendutelo oolouwolo. Oololo nangoni dowoolo mududu telo yenggonangowolo.

21Nangonimbo eweyimo oyumo ulungga yolo ewolo. Awa, no Anut, doongeyimo ko ge doongenggemo nguya mbumbuwa telo endeyolo yade ngunonggo mayeteno. Ngundilo ngulo, nalu gulano, nenengo nangone elo ma ewelolo ewolo.

22Ngundilo etoni, eweyimbo enengo sulena onino ewolo. Sodedonangge, ye oolouya, ye nenengo kumba gome pelungga ngu yoya ombuya yemuyinoyi! Kandeyimo tombo yeya ko keyi goweyi nguya yoya yeyinoyi.

23Ye bo bulmakau nangoni moondeyi ndindi teyingo ulumidodoga yoya utoya katoyiga ngu nelo oni oni tewato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Ndatelo ngulo, nga nangonengga nga kuli kumooyingo elo ingolo oodoowe, ene keda oode ataga mayete. Ene kuli oonateyingomu, ene noole ataga kenolo ko yooteto. Ngundilo ngulo, ene damoni yelo, oni oni tewonggori.

25Ngundilo tewootoyi, asa, enengo nangoni koletelogaku ngu kono ko telo oluwoku, ngunonggo kootu mayelo, ya tanggeyimonggo ingowolo ngu, yambo sumbimboolo telo, kunobulo tetoyi, ngguyi ingowolo.

26Ngundilo ingolo, ene sulena oni gula etoni tanggeyimo ombutoni ewolo. Ame ndawuga tetenggo?

27Ngundilo etoni, ngu sulena oningga ngundo gumi ewolo. Gengo konege yade yade keda mayetoni, ngulo awanggebo bo bulmakau ulumidodoga utolo katoni, ngu nelo ngulo oni oni tetenggo. Ndatelo ngulo, enengo nangoni kootungga ngu ma kumoowolo ewolo.

28Ngundilo etoni, nangoni koletelogaku ngu ingolo, sanggili telo ya newendemo uwolo. Ngundilo tetoni, eweyimbo ya newendemonggo oolelo oolengo oolengomangge nangonimo mandelo ewolo.

29Ngundilo tetoni, ene nangonimbo eweyimbolo mande gumi ewolo. Ge ingo! Mooma oowooyingga no gengo ko kingo telo oolooteno. No nalu gulano gengo mandege manggoge ma toongoowolo. Ge ngulo meme bo nangoningga kingo nunootoyi, utolo, kalo doboogulinemboya nelo, ma oni oni tewolo. Hamoo oolengo kini!

30Ene nangongge ngu gengo bobeye sitowi ngu bulibali ooleko ooleko se telo endeyolo, nguno bobeye baleno yokomukolo yade mayetoni, ngulo ge bo bulmakau ulumidodomu utolo kateku ngu! Elo ewolo.

31Ngundilo etoni, eweyimbo mande gumi ewolo. Nangone, suwoo suwoo noole gome goboolo oolootelo. Nolo oo sitowi ngu gengomu nangge.

32Ene ataga ngu noole komo oni oni telo, nowoondonayi gome imakeyingomo oluwato. Ndawugalo ngulo, ene nga konegega nga kuli kumooyingomu, ene ataga ko keda ooloote. Ene toongelo kombiteyingomu, ene noole ko kenooteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luk 16

Ko Sobosobo Oni Metemi, Ngulo Mande Yamonggawo

1Yesusndo enengo sulena oniku mande yamonggawo gula ewolo. Beye sitowidodo oni gula ene enengo ko sobosobo oni ooloote. Oni bobeye sitowinidodo oningga, ngu enengo ko sobosobo oningga ngu goweyi sanggawelo mande ewonggo. Gengo ko sobosoboga ngundo gengo bobeye oo sitowige kingo yombuliyowolo ewolo.

2Ngundilo etoyi, ariya, ngu oni ulungga, ngundo ngu ko sobosobo oningga ngu negongootoni ombutoni ewolo. Geya etoyi ingowonoku, ngu ndatelo? Oo tewoku ngulo damoni wesiyoya e. Ge nolo ko sobosobo oni ko ma oluwalo ewolo.

3Asa, ngu ko sobosobo oninggaku newendemonggo ingondudu telo ingowonggori. No ndatelo tewano? Nenengo oni ulungga oo bidodo Sembuli, ngundo ooni no kandenemo oolooteku ngu ko yolo, no sobosobo kono oweneloote. Ngundilo ngulo, no ndatelo tewano? No ko ulungga yanggango teweloyi oni, ereremo kini. No oni gidalegano oowali oolo yemboongewelo no oyumo ulungga moole.

4Ene kowuli ingolo, ingondudunimonggo no oo gula ingooteno. Ulunggado sobosobo kono, owenelooteku nalu nguno, no ndawu kongga tetoowe, ngundo doboogulinembo nowoondoyi tetoyi, no enedodo ko doboo yewato? Elo ewolo.

5Ngundilo ingolo, oni enengo oni ulungga, ngulo oo weti telo oo yoyingoku ngu, gulanangge nangge sungo sungo sumoo yunolo ewolo. Ge ko sembuli ulungga ngulo weti ndatelo inowa? Ewolo.

6Ngu oni koleteloga, ngundo gumi ewolo. No Daram 100 de oo ulumi ngundilo inowano. Etoni ngu, asa, ko sobosobo tabangonggakundo ewolo. Geno weti oolooteku ngulo, ge bibiteya sodedonangge ngu weti tewoku Pepangga ngu yoya (50) nangge nakangolo ewolo.

7Ngundilo telo, oni gula sumoo inolo ewolo. Gedo ngu gumi ndatelo inowa? Etoni, ngu oningga ngundo ewolo. Nondo ngu Rayis si 100 (onibi elaya 25

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kilo Bek Rayis) inowano. Etoni, ko sobosobogakundo ewolo. Ge gowegemo wetidodo ngulo, ge sodedo bibiteya 80 Bek (onibiga kande elaya gidembolo elaya 25 Kilo Bek) nangge nakango.

8Ngundilo telo, ngu ko sobosobo oningga ngu, ene ingondudunimonggo nowoondokara telo, ko teweloyi oni ngulo ko sembuli ulungga, ngundo enengo ko sobosobo oningga ngulo damoni biyomi ngu kenolo yokowelo ingowolo. Ene ko ingondududodo oni. Ngu hamoo oolengo, nga naluno nguya oni ingonduduyedodomu ngundilo ulungga oolootenggo. Oni simoo bale Anutno nowoondoye hamoo teyingo damonimo oolootenggoku ngu, ene ebe ganagana teweloyi nguno ingoyingo metemi nguya kini.

9Yesusndo ewolo. No yeno hamoo eteno. Oni Anutno newende hamoo teyingo, ene nguya enengo bobeye ngu gome sobowooya simoo bale gidega hoolooweya doboo yeyi. Kootusina ngu oningga ngu oo tewelo wenonootoni, asa, ngu naluno doboogulingombo hooloowewanggo. Kootusina ngu oningga ngu oolelo Anutya sugi sugi oluwa.

10Ene oni gula oo bidodogano newendemo hamoomonggo gome sobowoowaku ngu, ene oo ulungga nguya ngundilo newende hamoomonggo sobowoowa. Oni ene ko bodagano ko gome ma tewaku ngu, ene ko ulunggano nguya ngundilo ko gome ma sobowoolo tewa.

11Ene yengo bobeye kandeyemo oolooteku ngu, gome ma sobowoolo ngu, asa, Anutndo hamoo engge gome ngu ye yunootoni, ngu gome sobowoowanggo? Hamoo oolengo kini.

12Ye oni gulalo oo ngu gome ma sobowoolo ngu, onendo yengo oolengo oo ngu yunowa? Kini, oni gulado oo gula ma inowa.

13Ko oni gulado oni ululu elayagomo ko telo ma oololo ombulo tewa. Ngu ko oningga ngundo ngu oni ululu elayagaku, gulano newende inolo, ngulo nangge ko tewelo ingolo, gulagakuya newende biyomi ingolo, ngulo koni ma tewa. Ene gulalo konimo ngu suleyo kiniyetoni, ko gulalo konimo ngu, ene ko gome telo yomoosiyolo ko teyinowa. Ngundilo nangge, ye Anutlo ko oni telo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondoye bidodo bobeye yoweloyimbolo nguno nangge ma yewelo. Ye nowoondoye ko elaya teweloyi, ngu ereremo kinilo ewolo.

Anutlo Mamana Mande Ngulo Ewolo

14Yesus mande soweyolo gula yunolo ewolo. Parisi oni ngu, ene bobeyedolo gome ingolo, ngulo hahangetenggo. Ngulo ngu, Yesusndo mande nga bidodo etoni, ingolo, ngulo ene yumooyinolo mande ewolo.

15Ene Yesusndo yeyolo elo ewolo. Ye damoniye gome nenengo ngu simoo bale yengo nowoondoye ingoote. Onindo oo bingami okootenggoku ngu, Anut doongeyimo ngu oo ngu buwoo biyomi kookoosedodo.

16Mamanalo mande nguya Anutlo ingondudu eyingo onilo mandeye oode oode ombulo, Sonoyeloyingo Oni Yon ngulo naluno. Ene Yonlo nalunonggo ombulo, wenga ataga nga, ngu Anutlo mande gome mesalango ngu Anutlo yoyo pawanonggo tunootelo, ende bidodomo ooloute. Oni simoo bale bidodo ngu yoyo pawangga ngu newendemo uwelo yanggango oolengo yetenggo.

17Kootusina, Sambo ende mela nga nguya oololo kinitetoni, ene mamana mande ngalo gumi bodaga ngu hamoo oolengo ma kinitewalo ewolo.

Yesusndo Elambalisa Toongooweloyi, Ngulo Damoni Ewolo

(Matiyu 5:21-22; 19:9; Mak 10:11-12)

18Oni simoo bidodo enengo bale sumooye yoyokolo bale sungo yoyolo, nguno ene elambalisa oluweloyi ngu yombuliyootenggo. Kuli kameyimbo ene yokowoku ngu, ene elambalisa oluweloyi mamana mandega ngu yombuliyowolo. Simoondo bale gula yooteku ngu, asa, Anut doongeyimo, ngundo bale elayaga ngu yombuliyelootelo ewolo.

Owoolongo Oni Lasaras Ko Beye Sitowinidodo Oni Ulungga Nguya Ngulo Mande

19Yesusndo mande gula ewolo. Kulimi bobeye sitowinidodo oni gula oluwolo. Ene suwoo suwoo towi nenggulo gome gomemu nangge telo, kumba seleyingo gome ngu yemulo ootoolo, ngunonggo ene suwoo suwoo oowali gome nenggulomu nangge nelo oni oni telo, oololo ombulo teloluwolo.

20-21Ngu sitowinidodo oni ulungga ngulo yamako dabemimo nguno, oni owoolongo gula oluwolo. Ngu oowooyi Lasaras, ngu mambubo goweyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kondibo yeni kini teyingomu, ngu sitowinidodo oningga ngulo yamako dabemimo bibitelo, oowalilo sumoo sumoo elo oluwolo. Ngu sitowinidodo oningga ngundo oowali neya sosolango yeni melako soletoningga newelo Lasaras hahangelo, ingondudu ulungga telo oluwolo. Ene yamako dabemimo nguno bibitelo oodoni, sebo mayelo, enengo mambuniku meyabolo oluwonggo.

22Kootusina, owoolongo oninggaku kumoowolo. Anutlo Engel onindo ombulo, Lasaras gaboyi okoolo yolo oolelo, Ebaraham begowoomo yetoyi, bibitelo oluwolo. Kootusina, ngu sitowidodo oninggaku nguya kumootoni melengoowolo.

23Ngu sitowinidodo oninggaku gaboyi oolelo, ende biyomi de nombo buni ma kumooteku, nguno uwolo. Ulo, nguno ogingoyingo ulungga oolengo ingolo oode, ngunonggo doongetelo, Ebaraham yowoko anduno kenootoni, Lasaras begowoomo bibitelo oodoli yeyowolo.

24Ngundilo yeyolo, menolo ewolo. Awa, Ebaraham, ge nolo nowoondoyi teya, Lasaras suleyootooga, kandedibiyibo sono bodaga sanggaweya ombuya, mebunemo yetoningga bodaga gingo yeni. Ndatelo ngulo, no de nombono moondene gookingo oolengo yetoni, ngulo hahangelo ogingoyingo ulungga ingootenolo ewolo.

25Ngundilo etoni, ene Ebarahamndo gumi ewolo. Nangone, ge ingondudu te! Ge kuli melako keda ootoolo nguno, oo gome gomemu bidodo kuli yomukowoku, nguno ge Lasaras ma hooloowewolo. Ngundilo tetoyi, Lasarasndo ngu, ene oo biyomi nangge yolo oluwoku, ngulo ene ataga nga endemo ngano ngu, ene newende imaketoni ooloote. Ene ge ngu ogingoyingo ulungga ingooteku ngu!

26Oo gula nguya ingo! Noole ko ye kewoolonayimo Anutndo kembe ulungga ngundo logo yewolo. Ngundilo ngulo, oni ngalokonggo yeloko oolouweloyi nguya hamoo oolengo kini. Ko yeloko ngunonggo nooleloko ngano mayeweloyi nguya hamoo oolengo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27-28Ngu sitowinidodo oningga, ngundo solengoyelo ewolo. Ngundiloga ngu, Awa, ge Lasaras suleyootooga, nenengo awanembolo yano uya, nolo konebane kandegula oolootenggoku ngu, ene nguno mande yanggango oolengo eya sodeye kookootoningga, ene mande ngu gome ingolo, ene nguya nga ende biyomi oolengonggano ngano ma ombuwanggo.

29Ngundilo etoni, ene Ebarahamndo ngulo mande gumi ewolo. Ene Moseslo mande ko Anutlo ingondudu eyingo oni ngulo mande nguya eneno ooloote. Ene komo ngu ingowanggo!

30Ngundilo etoni, sitowinidodo oningga ngundo gumi ewolo. Kini, Awa Ebaraham, oni gula ene kumooyingomundo ko ootookoolo mayetoni, ngu kenolo ene soliyokolo ngu, asa, ene nowoondoye yowoolengowanggo.

31Etoni, Ebarahamndo mande gumi ewolo. Ngundilo kini. Ene Moseslo, ko Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo mande ma ingolo keyolo ngu, asa, oni kumooyingo ngu ko ootookoolo, ngundo mande etoyi, nguya ma ingolo, ngulo nowoondoyemo nguya hamoo ma tewanggolo ewolo.

Luk 17

Damoni Biyomi, Ngundo Simoo Balelo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngu Yombuliyoote

(Matiyu 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

1Yesusndo enengo sulena onino ewolo. Oo guladilo guladilo tunootelo, ngundo simoo bale yoyeni, mbumbuwano uwanggo. Oni ene oni gula yolo, mbumbuwa damonimo nguno yewoku ngu, ngu oniyooge oolengo!

2Oni gula damoni biyomi tewoku ngu, ngulo uliyi ene kondibo digi ulungga yolo bungeyimo gosiyolo wendeyi dumuyimo oolongooyi utoni kumoowa. Ngulo uliyi ngu, ngu ulungga. Ene oni gula simooye nowoondoye yombuliyooteku ngu, asa, ngulo uliyi ngu, ngu kowuli kondibo ulungga oolengo. Yengombolo ingondale teyi!

3Gengo konegegado mbumbuwaga tetoningga ngu, ge kenoya sanggili tetooga, ene newende yowoolengootoningga ngu, ge komo enengo weti ngu andangeyinoya wongooga utoningga kapengoye.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ene nalu gulananggemo geno mbumbuwa tambu kandegula gidembolo elaya telo, ngu sanganimo nguno nangge tambu kandegula gidembolo elaya ombulo, geno solengoyelo ewa. No nowoondone yowoolengoote, eya etoningga ngu, asa, ge komo mbumbuwani andangeya wongooga utoningga kapengoyeyinolo ewolo.

Nowoondoyemo Hamoo Teweloyi Ngulo Damoni

5Aposel onindo Oo Bidodo Sembuli ulungga, Yesus nguno elo ewolo. Ge komo nooleno nowoondonayemo hamoo nga yega yanggango yeni.

6Etoyi, oo bidodo Sembuli ulungga ngundo ewolo. Ye nowoondoyemo hamoo teyingo bodaga oodoni ngu, asa, ngundo ye mete Anutlo ko ulungga tewanggo. Yo, hamoo oolengo, ye nowoondoye hamoo teyingo ngu bodaga ngu Mastet yuwooyi ngundilo ngu, asa, Anutndo ngu tetoni, ulungga oolengo yewa. Anutndo yeno ngundilo tetoni ngu, ye mete ngu dega nguya ewanggo. Ge gengo damoningge ukeya toongeya uya wendeyi sono koongeyingo kewooloko uya nguno dika elo etoyi ngu, asa, ene yengo manggoye keyolo ngundilo tewalo ewolo.

Ko Oni Damoniyembolo Mande

7Yesusndo mande yamonggawo gula ewolo. Ye gulado enengo sulena oni gula ene kono mela doongoolo, ngundi Sipsip boga ngu sobowoolo oode ngunonggo mayetoni, ye sodedo ngandilo ma ewanggo. Sodedo ombuya bibiteya oowali neya ootoo.

8Etoyi ngu, ene ngandilo ewa. Ge nolo oowali kaya yomosiyoya, oo gidalega yomosiyootooga, oo detoningga wendoya, no nunootooga, nelo sono nguya nelo yokootoowe, ariya, gebana kootu oo nelo sono nguya newalo ewolo.

9Enengo sulena oningga, ngundo manggowo keyolo oo bidodo temukootoni, sumange teyinolo esetewa, bine? Kini, ngu enengo ko nangge.

10Ngundilo ngulo, ye nguya, Anutndo etoni, ye oo bidodo ewoku ngundilo temukolo ngu, ariya, ye ngandilo ewanggo. Noole ko oni biyomi, noolengombo ko oo nangge teteto. Yo, oni Anutno newende hamoo teyingo ngu Anutlo oo ewoku ngu temukootoni, ngulo ngu melako ngano onindo oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oni teyinowelo, ngulo ma ingowelo. Kini, enengo uliyi hamoo ngu Sambo endemo nguno oolootelo ewolo.

Yesusndo Goli Mambudodo Oni Kande Elaya Yoyeni, Mete Tewolo

11Yesus Yerusalem oolouwelo Galili Sameriya mela elayaga ngu kewoolokuli oolega ngu keyolo oolouwolo.

12-13Ngu naluno, Yesus ene ende gulano ulo tunootetoni, oni goli mambudodo kande elayagobo ombulo, oole dabemimo sungo yowoko dikalo, Yesusno meno elo ewolo. Yesus, oo etuyeloyingo oni, ge noolengo nowoondoyi teyunoya yomosiyelo! Ewolo.

14Ngundilo etoyi, Yesusndo yowoolengolo yeyolo ewolo. Ye oolouya, Anutno woolo yeyingo onino nguno goweye etuyeloyi! Ariya, ngundilo etoni ngu, oni goli mambudodo yowoolengolo oolouwootoyi, ooleko goweye moondeyemo mambuku peselo toongetoni, goweye mete temukowolo.

15Ngundilo teyunootoni, ngu oni kande elayagaku ngulomu gula, ngu Sameriya oningga enengo goweyi kenootoni, ko mete tetoni, ngulo ene yowoolengolo, Yesusno ko oololo, meno manggalu telo, Anut bingamilo okoowolo.

16Ene omukumundoongosinanggo Yesus tanggeyimo penggootelo wetolo, Yesusno esetelo ewolo. Eso, no gowene mete tetoni ngulo ombutenoku nga! Ewolo.

17Ngundilo etoni, Yesusndo ngu kenolo gumi ewolo. Nondo ngu kande elaya bidodo metemi tetenggoku, elo ingooteno. Kandegula gidembolo namolaya ngu ndano oolootenggo?

18Ndatelo ngulo, ngu oningga ngu, ene Yuda oni kini, enesu nangge ombulo, Anutndo oo goweyimo tewoku, ngulo elo okoowolo. Yuda oni kandegula gidembolo namolaya ngu ndano? Elo ewolo.

19Yesusndo ngu Sameriya oninggakuya ewolo. Ge ootookooya toonge! Gengo nowoondogemo hamoo, ngundo goyeni gowege metemi tetelo ewolo.

Anutndo Enengo Simoo Bale Sobowooweloyi Nalungga, Ngu Ombuwa
(Matiyu 24:23-28,37-41)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20-21Nalu gulano, Parisi onindo Yesus sumoo inolo ewolo. Ndawu nalunggano, Anutndo oo bidodo Sembuli telo oo sobowooweloyi naluningga ngu ombuwa? Etoyi ngu, Yesusndo mande gumi elo, Anutndo oo bidodo Sembuli telo simoo bale sobowooweloyi naluningga ngu ombutoni ngu, oni simoo baledo ngu doongeyembo tunoo ombutoni ma kenowanggo. Ene ngandilo ma ewanggo. Kenoyi nga oolooteku nga, ngundi, andusina oolooteku andu! Ingoyi! Anutndo oo bidodo Sembuli telo oo sobowooweloyiga ngu ye nowoondoyemo oolooteku nga! Ewolo.

22Yesusndo simoo bale oowooyinggano mande emukolo yokolo ngu, ene yowoolengolo enengo sulena onikunolo ewolo. Kootusina nalu wengamo ngu namoko tunootetoni ngu, kowuli oowooyingga ombulo ye wiliyelowaku, ngu naluno ye nowoondoye hahangelo Oni Nangoni ombutoningga kenowelolo etenggo. Ene yengo ingondudu ngu ma keyowa. Kini, ene enengo ingonduduni nangge keyowa.

23Ngundilo ingootoni, oni sungombo ewanggo. Kenoyi, Yesus oolooteku nga! Ngundi, ene kenoyi andusina oolooteku andu. Ngundilo etoyi ngu, ye ngulo nowoondoyemo hamoo ma telo, ye oololo ngu ma keyowelo.

24Ye ingoyi! Sambononggo yowali soluyi ngundo Sambo bidodomo himi yelo oolouwa. Ngundilo nangge, Oni Nangoni ngulo tunooteweloyi naluwo ngu sodedonangge ombuwa.

25Koletelo, ene komo kowuli ulungga koolowoolo ogingoyingo ingolo oodoni, ngu naluno, oni simoo bale oolootenggoku, ngundo mandeni soweyo kini elo kootu inowanggo.

26Nowalo naluno onindo damoni biyomi teyingo, ngundilo nangge Oni Nangoni nalunimo nguya ngundilo tewanggo.

27Ngu naluno, ene oo simbo kalo nelo, sono nelo, bale kameyolo oololo ombulo telo oodoyi, ngu naluno, Nowa wanggo newendemo utoni, sono tuwi ulungga tunootelo, ngundo oni simoo bale bidodo yutolo yombuliyelowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28-29Lotlo naluno nguya ngundilo tewonggori. Ene oowali kalo nelo, ngulo sonoyi nguya nelo, ene oo uliyolo yolo, ko ulilomu oni gidaleganonggo bobeye yolo oowali koyi telo, imilo, yawudada telo ya yeloluwonggo. Ngundilo telo oodoyi, Lot ngu Sodom ende yokolo toongewonggori. Ngundilo toongetoni, Sambononggo de soludodo, ko digi gookingo wooloyi biyomi oni kumooweloyimbolo sambo sono ngundilo ombulo, ngundo oni simoo bale bidodo yombuliyelootoni kumoomukowonggori.

30Ngundilo nangge, Onilo Nangoni tunooteweloyi naluwomo ngundilo tewa.

31Ngu nalungga nguno oni gula ene ya sanganimo awuno oolelo oode, ngunonggo enengo oo sitowi ya newendemo oodoni ngu yowelo ya newendemo ma uwa. Ngundilo nangge, oni gula kono toongelo oode, ngunonggo ene ko endemo mayelo sitowi yoweloyimbolo ma ingowa.

32Ngundilo nangge, ye Lotlo baleyimo nguno ingoyi. (Ene Sodom endemo ko doongetetoni ngulo Anutndo kowuli inolo uleni kumoowolo.)

33Ene oni gula enengo keda goweyiga ngulo gome sobowoowelo nangge ingolo ngu, ene oluweloyi ngu gome dowoolo solengolo oode ngu, asa, kootusina nalu wengamo, ngu kedaga ngu oonatewa. Ene oni gula enengo keda oluweloyiga ngulo ma ingondudu telo oluwelo kini. Ene Anutlo koni nguno yetoni oluwaku ngu, asa, ene enengo gaboyi Sambo endemo keda gome suwoo suwoo oluwa.

34Yo, no yeno eteno. Ngu suwoongga, nguno Yesus enengo oni simoo bale ko ombuteku naluno, oni elaya yaba gulano welewaliku, ene suwoo kewooloko oni gula Anutndo andangelo yolo, gulanangge yokootoni oluwa.

35Bale elaya oomanangoyingo kawelo yowoolengolo yewoliku, Anutndo gula yolo, gula yokootoni oluwa.

36Oni simoo elaya kono oluwoliku, ene Anutndo ngu simoo elayagaku gula yolo, gula yokootoni kono oluwa.

37Ngundilo etoni ngu, Yesus enengo sulena onikundo ngu mandega ngu ingolo sumoo ewonggori. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ngu ooga eteku ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ndano tunootewa? Ewonggori. Ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Oni kumooyingo bingongga oolooteku musiyongga nguno, oni simoo bale ingootenggoku, ngu karakambi ululumelo mayelo gooboongoowanggolo ewolo.

Luk 18

Bale Nggaminggado Mande Wilikoyingo Onindo Hoolooweneloyi Elo Ngulo Mande Yamonggawo

1Yesusndo mande yamonggawo gula enengo sulena oni ewolo. Ene nalu bidodomo Anutno yemboongelo oluweloyi ene suleye ma kini yewa.

2Ene ngandilo ewolo. Ende gulano mande wilikoweloyi oni gula oluwolo. Ngu oningga mande wilikoweloyiga ngu, ene Anutlo ma sosoleyingo, oni simoo balelo nguya ma nowoondoyi teyunoote.

3Bale nggami gula ngu endemo nguno oluwolo. Ngu bale nggamingga, ngundo ngu mande wilikoweloyi oninggano nguno suwoo suwoo ombulo, sumoo eloluwolo. Nolo longge onindo yombulinelowelo tetenggo. Ge hoolooweneloya mandene yomosiyolo ewolo.

4-5Ngundilo tetoni, nalu pelungga, ene ngu bale nggamingga ngu ma hooloowewelo ewolo. Kootusina, enengo ingondudunimo ingowolo. No Anutlo ma sosoletenoku, ngulo no simoo balelo ma ingolo yombuliyelooteno. Ene nga bale nggami ngando suwoo suwoo enengo mande mande yomosiyowelo, no eririnelolo ooloote. Yokowanoku ngu, ene komo ngundilo eririnelolo oodoni, sulenekini yewa. Ngundilo ngulo, no komo ene hooloowelo mandeni elo yomosiyowanolo ewolo.

6-7Ulungga Oo Sembuli ngundo ewolo. Eririteloootoni, ngulo nangge mande wilikoyingo oni biyomingga, ngundo bale nggamingga ngulo mandeningga ngu yomosiyowolo. Asa, Anutndo enengo oni simoo bale soleyelolo sunggi yewoku, ngulo mande mandeye yemboongega suwoo suwoo, nalu logono tetenggokungga, ngu Anutndo ngulo nowoondoyi ulungga telo, hoolooweyelolo mandeye yomosiyoyunolo oluwa. Ene sodedo hoolooweyelowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8No yeno eteno. Hamoo oolengo, ene sodedo enengo simoo balelo kowuliyemo hoolooweyelowa. Ene kootusina, ngu Oni Nangoni, ngu ombulo, ngu naluno, ene mela ngalo oni simoo bale yeyootoni, ene nowoondoyemo hamoo telo oolootenggo, bine, ngundi kini, bine? Elo ewolo.

Parisi Oni Ko Gabmanlo Beye Yolo Goobooyingo Oni, Ngulo Mande Yamonggawo

9Oni gidalegado enengombolo ingoyingo ngu, ene hamoo oni nenengo oolengo elo ingolo, ene oni gidalegaya ngu, ene ngandilo ingolo etenggo. Oni biyomilo ingootenggo. Ngu oni ngulo Yesusndo mande yamonggawolo ewolo.

10Nalu gulano, oni elaya yambo ya oowooyi Tempel nguno yemboongewelo oolouwoliyo. Ngu oni elayaga ngu, gula Parisi, gula gabmanlo bobeye yoyingo oni.

11Ngu Parisi oningga ngu dikalo, enengo newendemonggo, ngandilo yemboongewolo. O Anut, no oni gidalega ngundilo kini, ngundo geno yemboongeteno. No yakaka ma telo ko mande ebe ganagana ma teteno. No ooleko ooleko bulibali se telo ma endeyooteno. No nga bobeye yoyingo oningga ngandilo nguya kini!

12Kowooyingo gulananggemo tambu elaya no oowali loogu telo kundingiyi oolooteno. No oo bidodo yootenoku ngulomu wesowoolo kande elaya ngulomu gulanangge ge gunootenolo ewolo.

13Ngundilo yemboongetoni, ene Gabmanlo bobeye yoyingo oninggaku yowoko anduno dikalo, ngunonggo ene sambosina doongetewelo oyumo yolo, ngulo penggootelo yemboongelo ewolo. O Anut, no mbumbuwadodo oni! Ge gengo sumange ayibige ngu yoya wilinelo! Ewolo.

14Yesusndo mande soweyolo gula ewolo. Ngu bobeye yoyingo oningga ngu, Anutno newende hamoo telo, enengo oowooyi ma okoowolo. Ngulo no yeno eteno. Ngu bobeye yoyingo oningga ngu, Anutndo nguya oni nenengolo etoni, ene ootookoolo, enengo yano oolouwolo. Ngu oni gulaga ngu ene kini. Oni gula enengombo bingami elo okootoni, oowooyi ulungga teteku ngu, Anutndo oowooyi dowoolo woosootoni ombulo, kootu tewa. Oni enengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oowooyi bingami ma eteku ngu, asa, Anutndo oowooyi bingami okoowalo ewolo.

Yesusndo Simooye Bobodi Kumana Yunowolo
(Matiyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

15Oni simoo baledo simooye bobodi yoyolo, Yesus tanggeyimo mayetoyi, ngulo Yesusndo kandeyi tabayemo yelo, kumana yunoweloyimbolo. Enengo sulena onindo ngundilo yeyolo, sanggili telo manggaluyelowolo.

16Ngundilo tetoyi, ene Yesusndo simooyeku negoyelootoni, tanggeyimo ombutoyi ewolo. Ye komo ingoyi! Yengo nowoondoye bidodo Anutno yetoyi ngu, simooye bobodibo enengo awanamoye nowoondoye yunootenggoku ngundilo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale enengo sobowooteku, ngundilo oni ngulomu.

17No yeno hamoo oolengo eteno. Oni ene Anutno newendemo hamoo oolengo ngu ma oolooteku ngu, simooye bobodibo awanamoyembolo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngundilo ma telo ngu, asa, ngu oningga ngu, ene Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo oni simoo bale sobowooteku nguno ma uwalo ewolo.

Sitowinidodo Oni Tabangonggado Ombulo, Yesus Sumoo Inowolo
(Matiyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

18Nalu gulano, sitowidodo oni tabango gulado ombulo, Yesus sumoo inolo ewolo. Oo etuyeloyingo oni gome, no ndawu oo gula gomengga telo ngu, no keda suwoo suwoo sugi sugi oluwano? Ewolo.

19Ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ngandilo ewolo. Ge ndatelo ngulo, noya oni gome, elo ete? Anut nangge, ene oni gome.

20Ge mamana mande ngu, ge kuli kandangelo ingoote. Ge bulibali ooleko ooleko balese mande ngu ma tewelo, oni ma uleyi kumoowelo, oo yakaka ma tewelo, oni dobooge goweyi sanggawelo mande kootuyisina ma ewelo, awanangge tanggeyemo tolige kapengo ootoolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Etoni, ngu tabango oningga ngundo mande gumi ewolo. Ngu mamana mande ngu bidodo no kuli simooyemonggo keyolo yade ombulo ataga ngalo ewolo.

22Yesusndo ngu mande ngu ingolo ewolo. Ge oo gulanangge ngu ge kuli ma tewolo. Ngu gengo oo ngu bidodo oni sungomo uliyoya bobeye yo. Ngulo bobeyeni ngu bayeteya, owoolongo oni ngu yuno. Ge ngundilo telo ngu, asa, gengo oo gome Sambo endemo oluwa. Ngundiya teya, ge ombuya, no keneloya endeyolo ewolo.

23Ngundilo etoni, ngu tabango oningga, ngu mandega ngu ingolo, newende kowuli oolengo ingowolo. Ndatelo ngulo, enengo sitowini bobeyeni ulungga ngulo ingolo.

24Yesusndo ngu oni tabangongga ngulo newendemo ingooteku ngu, enengo bobeye sitowini ngulo biyomi ingowoku ngu, kenolo ewolo. Oni sitowiye ulunggadodo ngu, ene nowoondoye bidodo Anutndo hoolooweyelootenggoku, nguno uweloyi kowuli ulungga. Oni bobeye sitowiyedodo ngu, ene nowoondoye bidodo enengo bobeye sitowiye, ngundo hoolooweyelowa elo nowoondoye bidodo nguno yetenggo.

25Ngulo ngu, bo ulungga ngu nggusi yayimo uweloyi ngu kowuli. Ene bobeye sitowidodo oni ngu, newende bidodo bobeye sitowinimo yeloolooteku ngu, ngu oningga ngu, ene Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale sobowoolo oolooteku, nguno uweloyi ngu kowuli oolengolo ewolo.

26Ngundilo etoni, oni simoo baledo ngu mandega ngu ingolo ewonggori. Ngundiloga ngu, onendo ene mete suwoo suwoo keda oluweloyiga ngu yowa? Ewonggori.

27Yesusndo enengo ingonduduni kenolo, mande gumi ewolo. Oo onindo ma teweloyi ngu, Anutndo ngu oo ngu ene mete temukowalo ewolo.

28Ngundilo etoni, Pitando ewolo. Noole noolengo ende oo sitowinayi ngu bidodo yokomukolo, noole mayelo ge kenggelolo endeyootetolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29-30Ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Hamoo oolengo no yeno eteno! Oni bidodo Anutlo mandeni koyi teweloyi ngalo ingolo, ngulo ene enengo ende, ya, baleyi, simoongo, konebeyi, eweyi, nemi, ngu yoyokolo mayetenggo. Ngu oo yokowonggoku, ngu Anutndo wendangelo oo ulungga oolengo ataga yunolo, ko kootusina naluno nguya yunootoni, ene nguno suwoo suwoo keda oluweloyimbolo, ngu yowanggolo ewolo.

Yesusndo Enengo Kumoolo Ko Ootookooweloyi, Ngulo Tambu Kabusayi Ewolo
(Matiyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

31Yesusndo enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elaya yoyolo, sungo oololo elo ewolo. Ingoyi, noole Yerusalem oolewato. Anutlo ingondudu eyingo onindo, Oni Nangoni, ngulo mande elo nakangoyingo ngu bidodo engge yeni tunootewa.

32Ene yolo oni sowe gidalega Yuda oni kini ngu kandeyemo yeloyunootoyi, ngundo kootuyisina mandeni biyomi elo utolo, yumooyinolo, mukendolo, gisalu utolo, uleyi kumoowa.

33Ene nalu kabusagomo, ene melenonggo ko ootookoowalo ewolo.

34Ngundilo etoni, enengo sulena onikundo ngu mandega ngulo damoni nowoondoyemo ma himi yetoni ingowonggori. Sulena onindo ngu mandega Yesusndo eteku, ngulo ingondudu gome ma tewonggori.

Yesusndo Oni Doongeyi Kilingongga Yomosiyoyingo
(Matiyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

35Yesusndo ene Yeriko ende tanggeyimo ombuwolo. Oni doongeyi kilingongga oole dabemimo ootoolo, ngunonggo ene oni simoo baleno bobeye oolo solengoyelo, yemboongelo oluwolo.

36Ngu oni doongeyi kilingongga, ngundo ingowolomu ngu, oni simoo bale oowooyingga oolengo mayetoyi, ngguyi ingolo, ngulo ene oni sumoo yunolo ewolo. Ngu oni ngu ndawuga tetenggo? Ewolo.

37Ngundilo sumoo etoni oni sungokundo, ngu oni doongeyi kilingonggakuno ewolo. Nasaret oni Yesusga ngundo mayetelo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Ngulo ngu, oni doongeyi kilingonggaku ngundilo ingolo, ene meno elo ewolo. Yesus Dewitlo osiyi, ge nolo nowoondoyi nuno! Ewolo.

39Oni koletewonggokundo manggaluwoolo ewonggori. Ge nenete! Etoyi, ene ngu ma ingolo, ene meno ulunggalo ewonggori. Yesus Dewitlo osiyi, ge no nowoondoyi nuno! Ewolo.

40-41Ngundilo meno etoni, Yesus ingolo, ombulo dikalo ewolo. Ngu oningga ngu yoya, no tanggenemo ngano ombuyi! Etoni, oninggaku yolo Yesus tanggeyimo ombutoyi, Yesusndo sumoo inolo ewolo. Nondo ndawu ooga tenggunowelo ingoote? Elo sumoo etoni, ngu oni doongeyi biyomingga, ngundo mande gumi ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembune, no doongetelo, mela oo kenowelo ingooteno.

42Etoni, Yesusndo ewolo. Doongeteya keno! Gengo nowoondogemo hamoo teyingongga, ngundo yomosinggelootoni, ge ko mete tetelo ewolo.

43Yesusndo ngundilo etoni ngu, oni doongeyinggaku sodedonangge metemi telo doongetewolo. Ene doongetelo mela kenolo, Yesus keyolo endeyolo, ene Anutlo bingami ulungga oolengo elo okoowolo. Oni simoo bale ngundilo kenolo ngu, ene nguya Anut oowooyi bingami elo okoowolo.

Luk 19

Sakiyaslo Mande

1Yesus oololo, Yeriko ende yayimo ulo, oolouwelo tewolo.

2Yeriko nguno oni gula oluwoku, ngu oowooyi Sakiyas. Ene ngu Gabmanlo bobeye yoyingo oningga ngulo tabango, ene bobeye sitowinidodo.

3Ene Yesus kenolo ingoweloyimbolo Yesus ngu onendo elo, ngulo kenowelo hahangelo oluwolo. Ene oni simoo bale ulunggado doobengootoyi, ngulo ene ma kenoweloyi tewolo. Ene oni ootuwoo oolengo tondongo ngulo ene Yesus kenoweloyi ereremo kini.

4Sakiyas ingowolo. Yesus ngu, ene ngu oolega ngu keyolo ombuwalo ingowolo. Ngulo ene koletelo kendutelo oololo, de oolelo ngunonggo ene Yesus gome kenowelo, elo tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Yesusndo ngu oolega, ngu keyolo yade ombulo, Sakiyasndo oluwoku degaku damonimo ombulo, randolo de sanganimo doongetelo, kenolo ewolo. Sakiyas, ge sodedo melako ombu! Ataga no komo gengo yano geya oluwalolo ewolo.

6Sakiyas ngundilo ingolo, ene sodedonangge somooluluwoolo melako ombulo, ene newendemo oni oni telo, ngulo Yesus yolo, enengo yano oolouwoli.

7Oni bidodo ngundilo kenolo, sanggili telo boguwoolo ewonggori. Yesus kenoyi! Ene weti mbumbuwadodo oni Sakiyas, ngulo yano ulo, nguya oolooteliku eke! Ewonggori.

8Sakiyas ene Yesus kenolo, enengo mbumbuwa tewoku, ngulo ingolo, newendemo hamoo tetoni yowoolengowolo. Ngulo Sakiyas ootookoolo dikalo, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Yesusno ewolo. Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ge ingootooga, no nenengo oo bidodo kewoolo oolengo wesowoolo, gumi gula ngu owoolongo oni bayetelo yunowano. Ene nondo oni gidalegalo bobeye oo kingo ganayelolo yowonoku ngu, nobana gumi ataga tambu namolaya namolaya yunowanolo ewolo.

9Yesusndo ngu ingolo, mande gumi ewolo. Ataga Anutndo nga yano oni simoo bale nga yoyoote. Ndatelo ngulo, nga oningga nga, ngu Ebarahamlo osiyi gula.

10No Onilo Nangoni, nondo oni oonatelo oolootenggoku ngu ereweyelolo ko yoyowelo ombuwonolo ewolo.

Ko Oni Kande Elaya Beye Yowolo Elo Ngulo Mande Yamonggawo

11Yesus Yerusalem ende namoko mayetoni, ngulo oni simoo bale ngandilo ingowonggori. Ataga, Yesus Yerusalem oolelo utoni ngu, Anut enengombo sobowooweloyi naluwo ataga tunootewalo ingootenggo. Ngulo oni simoo bale enengo mande ingootoyi, Yesus mande yamonggawo gula ewolo.

12Ene ngandilo ewolo. Nalu gulano, oni ulungga ene yowoko ende gulano toongewelo, nguno ene oowooyi ulungga oo bidodo sobosobo koleteyingo oowooyi ngu etoyi, ene ko mayewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ngu oningga, ngundo enengo ko oni kande elaya negoyelootoni ombutoyi, bobeye 20 Kina ko oni gulanangge nangge yunolo ewolo. Ye nga bobeye ngando ko teya ngulo gumi yoya soweyoya yeyadoyiga, no ko yowoolengolo mayelo yeyowanolo ewolo.

14Enengo ende goboolo onikundo oo sobosobo tewelo toongewoku, ngulo ene ngu oningga ngu yokowolo. Ngundilo ngulo, ene enengo oni gidalega suleyelootoyi, keyolo, salo ewolo. Nga oningga ngando oni ulungga telo noolengo sobosobo koleteyingo oodoni, ngu ma ingowatolo ewolo.

15Ene ma ingolo, ngulo ene oo bidodo sobosobo koleteyingo olini, elo sunggi yewonggo. Oni ulunggado mande ngundilo ingolo, ariya, yade yade enengo melako ko mayewolo. Oni nondo kuli bobeye yunowonomu, ngu negoyelootoyi, mayetoyi ewolo. Nondo kuli bobeye yunowonoku ngu koyi telo, ngulo gumi ndatelo yowonggoku, ngu etoyiga, ingowe ewolo.

16Nga, koleteloga ngundo mayelo ewolo. Ulungga, gedo kuli bobeye doobe elaya (20 Kina) nunootoyi, ngundo ko teloodoowe, ngulo gumi yowonoku ngu, onibiga (200 Kina) tunootewolo.

17Ngundilo etoni, ngu oni ulungga ngundo ingolo, gumi ewolo. Ge ko oni gome! Ge ko gome yanggango tewo! Ge oo bodaga ngu gome sobowoolo koyi tewolo. Ngundilo ngulo, no ge goyewe oni ulungga telo, ende kande elaya ngulo sobosobo oluwalo ewolo.

18Ariya, Ko oni elayayiga ngundo ombulo ewolo. Ulungga, kuli gengo bobeye doobe elaya (20 Kina) nunowoku, no ngundo ko telo, gumi yolo yelootoowe, doobe kande elaga (100 Kina) tunootewololo ewolo.

19Ngundilo etoni, asa, oni ulunggakundo gumi ewolo. Gome oolengo! No ge goyewe oni ulungga telo, ende kandegula ngulo sobosobo oluwalo ewolo.

20-21Asa, ko oni kootungga ngundo ombulo ewolo. Ulungga, ge kuli doobe elaya (20 Kina) nunowomu ngu nga. No nga yolo, oololo, tolige towimbo doobengolo oongootoowe oolooteku nga! Ndatelo ngulo, no ge geyootenoku ngu, ge oni sanggili ngulo, oni gulado oo yetoni ngu, gedo ngu ooga ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yoote. Oowali oni gulado imiteku ngu, gedo oo ngu selo engge yoote. Ngundilo ngulo, no gengo sosolelo ngulo yetoowe oolootelo ewolo.

22-23Ngu oni ulungga oo bidodo sobosoboga, ngundo sanggili ulungga telo ewolo. Ge ko oni biyomi oolengo! Gengo mandege, ngundo goyeni, ge mandedodo tete. Ge ingooteku ngu, no oni sanggili oo oni sungombo yetenggoku ngu no yooteno. Oni sungombo oowali imitenggoku ngu, nondo ngu selo yooteno, elo ete? Ndawugalo ge nolo bobeyega nga, oni bobeye yowoolalingoweloyi oni yunootoyi, ngundo ko tetoyi, no ombulo, nenengo bobeye nga gumi yolo, ngulo duwoo nguya gula yoweloyi? Elo ewolo.

24Ngu oni ulungga ngundo oni tanggeyimo dikayingokuya ewolo. Ye ngu bobeye doobe elaya (20 Kina) ngu sopiyoya, oni bobeye onibiga (200 Kina) ngu inoyi! Ewolo.

25Ngundilo etoni, ngu onikundo, oni ulunggakuno ewolo. Ulungga, nga oningga nga, ngu ene onibiga (200 Kina) kuli yowo! Ewolo.

26Oni ene ingondudu gidalega Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo simoo bale enengo sobowooteku, ngulo damoniye sowoongga watayi, asa, Anutndo ngu enengo ingondudu ngu soweyolo ulungga inowa. Asa, ene oni gula ngundilo ingondudu bodaga ngu oodoni ngulo ma koyi telo ngu, asa, Anutndo enengo ingoyingo bodaga ngu bidodo yolo yokowa.

27Ene nolo longge oni, ngundo no enengo sobosobo ma oluwelo ewonggoku, ngu oni ngu yoyoya, ngano ombuya, nenengo doongenemo yuleyiga kumooyilo ewolo.

Yesus Yerusalem Endemo Bingami Ngguyidodo Oololo Uyingo

(Matiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Yon 12:12-19)

28Yesusndo ngu mande ngu elo yokolo, ene ootookoolo koletelo ene Yerusalem ooloutenggoku oolega ngu keyolo oolouwolo.

29Yesus yade yade oololo Betipas ko Betani ende elayaga ngu namoko mela puli oowooyi Olib, ngu damonimo mayelo, ngunonggo enengo sulena oni elaya suleyelootoni, koletelo oolouwoliyo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Yesusndo sulena oni elayaga nguya elo ewolo. Yali andu endegano anduno oolouya, uya Hos gula oowooyi donki duliyo gula gosiyootoyi oolooteku ngu, gulado kuli ngu sanganimo ma bibiteyingongga ngu kenoya, yoya ombuli.

31Ngu donkingga ngulo kimbonayi wesiyootoliga, oni gulado ewaku ngu, yali ndawugalo ngu wesiyolo yowelo, eya etoningga ngu, yali ngandiya eli. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ngundo ko tewelo ngundiya eya yoya ombulilo ewolo.

32Asa, sulena oni elayagaku mande ngundilo ingolo oololo, oo bidodo Yesusndo ewoku, ngundilo nangge kenowoliyo.

33Sulena oni elayagaku, ene donki duliyo kimbonayinggaku wesiyowootoli, ngulo sembuguliyibo yeyolo, sumoo ewoli. Yali ndawugalo ngu donki nangoningga ngu wesiyooteli? Ewolo.

34Sulena oni elayagakundo gumi ewoliyo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ngundo ko tewelo ewokulo ewoliyo.

35Ariya, sulena oni elayagaku donki nangoni duliyogaku yolo Yesusno ombuwoliyo. Ngundilo telo, yolo ombulo, enengo towikumba ngu donki duliyogaku sanganimo yomiwolo. Ngundilo yomitoyi, Yesusndo ngu sanganimo bibitewolo.

36Yesusndo donki sanganimo bibitelo ooloutoni, asa, simoo baledo enengo nenggulo andangelo oolekana yomitoyi, donki ngu sanganiwoole oolouwolo.

37Yesus yade ombulo, Olib puliwoole oolegaku yokolo uwolo. Ngundilo utoni, asa, Yesus enengo sulena onikuya oni sungo ulungga nganoku nguya, ene Yesusndo bibitelo utoni, kenolo, ene oo bidodo onindo ma teweloyim ngu tetoni kenoyingoku, ngulo ingondudu telo, ngulo ene damoni yelo, Anut bingami elo okoolo, oni oni tewonggori.

38Ngundilo telo, ene meno mogulu telo ewonggori. Noole enengo bingami elo okoowato! Anutndo kumana nga oni sobosobo koleteyingongga nga inootoni, ene Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngu oowooyimo ombuteku ngu! Oni bidodo Sambo endemo oolootenggoku nguya, ene komo Anut ulungga awuno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolengo oolooteku, ngulo oni oni teya, bingamini dulidalinidodo teyingo! Ewonggori.

39Yesuslo sulena onindo ali mogulu tetoyi, Parisi onindo kewooloyemo ootoolo, ngunonggo ngundilo yeyolo Yesusno ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, gengo sulena oni kenggemo oni nga manggaluyeloya etooga, ali mogulu nga yokoyi! Ewonggori.

40Ngundilo etoyi, ene Yesusndo gumi elo ewolo. No yeno hamoo eteno! Ene manggoye gosiyolo nenetetoyi ngu, ariya, digi melako nga enengombo elo moguluwoowanggo! Nondo nga oni nga manggoye ma gosiyelowano. Ene komo Anut oowooyi elo okoowanggolo ewolo.

Yesusndo Yerusalem Ende Sendowooyingo

41-42Yesus ende namoko tunootelo, ene Yerusalem ende kenondadangelo, oni simoo balelo sendolo ewolo. Ye Yerusalem oni simoo bale gowugowulongo! Nondo ombuwonomu ngu, ye nowoondoye imakeyingo damoni ngu, ye Anutya goboolo yeyi etoowe, ene ye ngulo ma ingondudu tetenggo. Ene ye yokootoyi, ngulo Anutndo oo doongeyemo oongooyunootoni, ye ma kenowonggo. Ene ataga ngu naluni kini teteku nga!

43Ye ingoyi! Kootusina, nalu gula tunootewaku nguno, yengo longge oni ngu ombulo, ebe ulewelo pawayelolo, mele selo woodoo yelo, ende newendemo ulo ye bidodo pawayelolo yutomukowanggo.

44Ngundilo telo, ene ye yengo simoo namboye nguya yombuliyelolo yoyokowanggoku ngu, ngu nguya kowuli koolowoolo oluwanggo. Ene yengo digi gula yokootoyi, digi dobooyi sanganimo ma oluwa. Ndatelo ngulo, ye Anutndo nalu ngano ombulo yoyolo hoolooweyeloweloyi ngu ma ingowonggoku ngulolo ewolo.

Yesusndo Tempelno Oni Oo Uliyolo Beye Koyi Tetoyi Oweyelolo Tempel Yomosiyowolo

(Matiyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Yon 2:13-22)

45Ngu naluno, Yesusndo yambo ya oowooyi Tempel ngu newendemo ulo, simoo bale yeyondandangetoni, oo uliyolo yolo, oololo ombulo tetoyi, ngu oweyelootoni, oolelo sawonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

46Yesusndo elo ewolo. Anutlo mandeno ngandilo nakangowolo. Nolo ya ngu yemboongeweloyi ya nangge oluwa! Ewolo. Ngundilomu, ene yendo ngu yeyi yakaka onilo kombiteyingo digi wondokoyi ngundilo tetelo ewolo.

47Yesusndo nalu bidodomo, Tempel yano mande damoni gomemu elo etuyelolo oluwolo. Ene Anutno woolo yeyingo oni ngulo sobosobo mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Yuda simoo balelo tabango oni, ngundo uleyi kumooweloyimbolo oole erewewonggori.

48Ene oni simoo bale bidodo Yesuslo mande ingoweloyimbolo yanggango yetoyi, ngulo ene teweloyi kini. Ngundilo ngulo, tabango oni ene Yesus uleyi kumooweloyi oole gula ma kenowonggori.

Luk 20

Tabango Onindo Yesuslo Koni Ngulo Sumoo Inowolo

(Matiyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

1-2Nalu gulano, Yesus Tempelno damoni gome etuyelolo, mande mesalango ngu simoo baleno wesiyolo elo oodoni, nguno Anutno woolo yeyingo oni, ngulo sobosobo, mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Yuda simoo balelo tabango oni, ngundo Yesusno ombulo ewonggori. Ge nooleno e! Ge ndawu sunggiga geno oodoni, ge ngunonggo ngu kongga ngu tete? Onendo sunggi ge gunowo? Ewonggori.

3-4Yesus enebana mande gumi ewolo. No nguya no mande gulalo ye sumoo yunowelo, ye nono eyi. Yondo sonoyeloyingongga ngu Sambo Endelomu, ngundi melako onilomu nangge, bine? Ewolo.

5-6Ariya, enengo nangge mandelo ingolo ewonggori. Sambo endelomu ewatoku ngu, enendo nooledodo ewa. Ndatelo ngulo, ye nowoondoyemo hamoo kinilo ewa. Noole ngandilo ewatoku ngu, oo melako oni simoo balelo ewatoku ngu, asa, simoo baledo sanggili telo, digi yolo, ngundo noole yuleyi kumoowato. Ene Yonlo ngu nowoondoyemonggo ngandilo hamoo ingootenggoku ngu, Yon ngu Anutlo ingondudu eyingo oni gulalo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ngundilo ngulo, ene Yesusno mande gumi ewonggori. Noole ma ingooteto. Ngu sono gemuyingo mandega ngu Yondo, ndanonggo yolo mayewololo ewonggori.

8Ngundilo etoyi, Yesusndo ngu oni tabango nguya gumi ewolo. Ngundilo nangge, no ndawu sunggigano ko tetenoku, ngu yeno ma ewanolo ewolo.

Oowali Ko Oni Sobosobo Biyomi Ngulo Mande Yamonggawo
(Matiyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

9Asa, Yesusndo ootookoolo, ene nga mande yamonggawongga nga simoo baleno ewolo. Nalu gulano, oni gulado Wayin kongga telo imiwonggori. Ene ngu Wayin kongga ngu, ene oni gidalegado sobowooya bobeye koyi teyilo ewolo. Ngundilo telo, ko sembuli ngu (Anutndo) ene toongelo, ende yowoko nalu pelungga nguno oluwolo.

10Wayin engge yoweloyi naluwomo, ko sembuligakundo ko oni gula suleyootoni, enengo Wayin kono ko oni ko tewootoyi nguno oolouwolo. Ko ngulo oo engge gula inootoyiga, yoya ombunilo suleyowolo. Ene kono ko onikundo ngu oninggaku dowoolo utolo suleyootoyi, kingo kande enengo oni ulunggaku tanggeyimo oolouwolo.

11Ngundilo tetoyi, ko sembuligakundo ko oni gula suleyootoni oolouwolo. Kono onikundo ngunggaku nguya dowoolo utolo yokolo suleyootoyi, kingo kande enengo oni ulunggakuno oolouwolo.

12Oni ulunggakundo enengo ko oni tambu kabusayi ngu suleyootoni oolouwolo. Kono onikundo ngu ko oningga nguya utolo okoolo kanggaloko oolongootoyi uwolo.

13Ngundilo tetoyi ngu, ko sembuli ngundo ingondudu telo ewolo. No ndatelo tewano? No nenengo nangone gulanangge (Yesus) no ngulo gome ingootenoku nga suleyootoowe oolouwa. Ene nenengo nangone kenolo ene sosolelo, enengo manggowo ingowanggolo ewolo.

14Ngundilo suleyootoni, ombulo, ene oni kono ko telo oluwonggoku, ngundo doongetelo, ko sembuli nangoni kenootoyi ombutoni, enengo nangge mandelo ewolo. Ngu oningga ngundo ngu kootusina eweyimbo oo ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bidodo enendo yomukowa. Ngundilo ngulo, noole ataga ene uleye kumoowa. Ngundilo telo ngu, asa, nga kongga nga, ngu oode noolengo yowato.

15Ngundilo elo, sobowootoyi ombutoni, dowoolo okoolo, kanggaloko oolongooyi utoni, owelo ulo nguno utolo, uleyi kumoowolo. Ariya, Wayin kongga ngu sembulibo ngu oniku ndatelo yunowa?

16Wayin ko sembuli, ngundo ngu ko oniku bidodo yuleni kumoomukootoyi, ngu Wayin kongga ngu oni sungo gidalega yunowa. Ngundilo etoni, ngu oniku ngu mandega ngu ingolo gumi ewonggori. Enengo ko sobosobo oni ngundo ngundilo damoni ngu ma tewanggolo ewonggori.

17Yesusndo yeyondandangelo ewolo. Ngu mandega Anutlo mandeno oolooteku, ngulo damoni ngu ndatelo? Nga Anutlo mande nakangoyingo ngano oolooteku ngu hamoo bine, asa, mande yamonggawo nguno ko oni biyomi enengo nangoni uleyi kumooyingo ngu nguya hamoo. Nga ya nomonimbolo osiyi ko onindo andangelo yokowonggo. Ngungga ngu ya nomonimbolo osiyi koletewolo ewolo.*Sam 118:22*

18Oni bidodo sungo sungo Kristus Yesus kootu inolo ngu, ene ngundilo telo, ene ya nomonimbolo osiyi, ngu sanganimo solelo, ene biyomi yewa. Ko biyomi tetoni, ngulo ngu Kristus ko uliyi gumi biyomi yunowa. Ngundilo nangge, ya nomonimbolo u osiyi koleteyingo, ngundo ngu oningga ngu sanganimo solelo utolo yombuliyootoni, sosolango oolengo yewalo ewolo.

19Mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Anutno woolo yeyingo onilo sobosoboku, ngundo ngu ingowonggoku, ngu mande yamonggawongga nguno ko oni oo biyomi tewonggoku ngu, Yesusndo ene yosanggawelo ete. Ngundilo ngulo, ngu nalungga nguno nangge dowoolo uleyi kumoowelo telogo, ene oni simoo balelo sosolelo, ngulo yokowonggori.

Ngu Onikundo Bobeye Gabmanlo Tabango Koleteyingo Inoweloyi Ngulo Yesus Sumoo Inowonggori

(Matiyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

20Mamana mande etuyeloyingo oni, ko, Anutlo woolo yeyingo onilo sobosobo, ngundo Yesus uleyi kumoowelo oole erewelo, ngulo ene oni gidalega suleyelootoyi, ombulo Yesus kenondadangelo sobowoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ngu oni ngu enengo damoniye biyomi ngu imangoolo, ene oni gome nenengo eya eyi, ebe ganagana tewonggori. Ene Yesusndo mande biyomingga etoningga, ngulo dowoolo, Gabman mande wilikoyunoyingo onino yeweloyimbolo ngundilo tewolo.

21Ngu onikundo Yesus sumoo inolo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, noole ingootetoku ngu, gengo mandege ngu gome nenengo oolengo. Ge Anutlo mande gome nenengo nangge oni simoo bale bidodomo etuyeloote. Ge oni goweye nangge ma kenolo ingoote. Kini, ge oni nowoondoye wilikoyelolo kenoote. Nguno noole ingootetoku ngu, gedo Anutlo mande hamoo nangge nenengo etuyeloote.

22Ge ndatelo ingoote? Noole Gabman oni (Takis) bobeye inoweloyi ngu mete inowato, ngundi Anutno bobeye yewato, bine? Ewonggori.

23-24Ngundilo etoyi, ene Yesusndo enengo mande ebe ganagana etenggoku, ngundilo ingoote. Nga oni ngando, ene no tewootewoonelowelo etenggo. Nondo gulalo etoowe ngu, asa, enendo nosina mande sanggawelo ewanggo. Ene ngundilo ingolo yokolo, enebana ewolo. Beye gula no etunelootoyiga kenoowe. Ngu Gabman tabango gabogaboyi, ko oowooyi nguno oolootekungga ngu, oone oowooyi nakangootoyi ooloote? Etoni, ngu enendo gumi ewonggori. Ngu Gabmanlomulo ewonggori.

25Etoyi, Yesusndo ewolo. Ariya, Gabmanlo oo ngu Gabman inoyi. Anutlo oo ngu, Anut inoyilo ewolo.

26Ngundilo etoni, ene Yesus sodedo simoo bale doongeyemo dowooweloyi nguya kini. Ene bidodo Yesuslo mandeni ngulo ingondudu ulungga telo, ingoyingomu ngu nenengo, ngulo ene mandeni gumi gula ma ewonggori.

Oni Kumoolo Ko Ootookooweloyi Ngulo Yesus Sumoo Inowonggori

(Matiyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

27Sadusi oni ngundo oni kumoolo ngu, ene ko ma ootookoowa, elo nowoondoyemo hamoo ingootenggo. Nalu gulano, Sadusi oni gidalegado ombulo Yesusno ngandilo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Oo etuyeloyingo oni, Mosesndo mande gula ngandilo nakangowolo. Oni bale yolo oode, ene simoongo kinimo kumootoni ngu, ene kootusina, koneyombo ngu balega ngu yolo, baleyi telo oluwa. Oode, nangoni telo, banembolo nangonilo ewa.

29Ariya, oni simoongolo gula ngu kandegula gidembolo elaya oluwonggo. Koletelo bayega, ngundo bale yolo, simoongo kini oode kumoowolo.

30Ariya, elayayiga ngundo ngu balega ngu yolo oode, ene nguya kumoowolo.

31Kootusina, ngu koneyali kabusayi oode ngu balega ngu yowolo. Ngundilo nangge, ngu oni simoongolo kandegula gidembolo elaya ngu bale gulanangge ngu yolo simooye kini, kingo yolo, oode kumoomukowolo.

32Kootusina, ngu balega nguya simoongo kini kingo kumoowolo.

33Ariya, oni kumoononggo ko ootookooyingo naluno ngu, balega ngu kameyi oolengo ngu oone? Kuli ngu oni simoongologa ngu baleye gulanangge ngulolo ewonggori.

34Ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Nga naluno ngano, ngu oni bale yolo, kameyi baleyi teweloyi damoni ngu tetenggo.

35Ene oni bidodo Anutno nowoondoye hamoo teyingongga ngu, nalu wengamo, ene ko keda ootookoolo Sambo endemo oluwanggo. Ngu naluno ngu, ene ko ma ebe yoyootelo elambalisa ma tewali.

36Kini, nalu gulano, ko ma kumoowanggo. Nguno, ene Anutlo Engel oni ngundilo telo oluwanggo. Ene Anutlo simoongo telo oluwanggo. Ngundilo ngulo, Anutndo melenonggo yokutuyelootoni ko ootookoowanggo.

37Mosesndo nguya oni kumoononggo ko yokutuyelowa, elo etuyelowolo. Kulimi, Anutndo de bodagano de solu tunootelo ngunonggo Mosesno ngandilo ewolo. Ataga nga naluno ngano, no ngu gengo osi osingge Ebaraham, Ayisak, ko Yekob ngu Sembuye Anutlo ewolo. Anutndo Mosesya mande ewolo. Osi osingge kuli kumooyingomu, enengo gaboye ngu ataga Sambono keda oolootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Anutga ngu oni kumooyingo ngulo Anut kini. Kini, oni simoo bale Anutlo nowoondoyemo hamoo telo kumoowanggoku ngu, ngulo gaboye keda sugi sugi Yesusya oluwanggo. Anut doongeyimo ngu oni nowoondoyemo hamoo teyingomu, ngu ataga keda oolootenggoku, ko kuli kumooyingomu ngulo gaboye keda oolootenggoku ngulo Anut nguyalo ewolo.

39Yesusndo ngundilo etoni, asa, mamana mandelo oni gidalegado mandeni gumi ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, ge hamoo nenengo mande enggemo elo etelo ewonggori.

40Ngulo ene sosolelo, Yesus ko ma sumoo inowonggori.

Yesusndo Parisi Oni Kristus Oowooyingga Ngulo Sumoo Yunowolo
(Matiyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

41Yesusndo ewolo. Onindo noya ngandilo etenggo? Kristus ngu Dewitlo osiyi nanggelo etenggo?

42-43Ene ngundilo elo ngulo Anutlo yambo bukno ngu Dewitndo enengombo Kristusdodo ewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo nolo Sembune ulungga ngandilo ewolo. Ge kandene koondosina bibite. Kootusina, gengo longge oni yoyewe gengo kengge damonimo wata yenggunowanolo ewolo. *Sam 110:1*

44Dewit enengombo ngu ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye Ulunggalo ewolo. Ndatelo ngulo, enengo osiyi tewa? Ewolo. Dewitndo ngu ko uliyolo yoyoweloyi oni tunooteweloyiga, Kristus, ngulolo ewolo.

Mamana Mande Etuyeloyingo Oni Ngulo Damoniye
(Matiyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45Ngu naluno, oni simoo bale bidodo oode, Yesuslo mandeni ingootoyi, Yesusndo enengo sulena oninolo ewolo.

46Ye mamana mande etuyeloyingo oni ngulo ingondale teyi! Ene towikumba pelu pelungga yemulo endeyowelo gome ingootenggo. Ene gobooyingo musiyomo simoo baledo bingamiye elo okooweloyi, ngulo gome ingootenggo. Ene yambo yano oni doongeyemo, amuno koletelo bibitewelo gome

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingootenggo. Ene oo simbo ulungga kayingo naluno, yaba koleteyingo nguno bibitewelo nguya gome ingootenggo.

47Oni doongeyemo ngu oni nenengo gome, ene nowoondoyemo ngu Anutlo ma ingootenggo. Ngulo, ene bale nggami ngu ganaganayelolo yemboongeyingo pelu pelungga tetoyi, Anutndo bale nggami ngu hoolooweyeloni, elo tetenggo. Ene tolige kombi telo, nguno bale nggami ngulo ya, oo sitowi bidodo ganaganayelolo, siyakiyolo yoyunootenggolo ewolo.

Luk 21

Bale Nggami Owoolongonggado Enengo Beyeku Bidodo Anutlo Kolo Yewolo

(Mak 12:41-44)

1Yesus doongetelo yeyootoni, oni bobeye sitowiyedodoku Anutlo yambo yano (Tempel) Pawusno bobeye ulungga kingo duwoo yetoyi yeyowolo.

2Ene bale nggami sumbuyiga nguya kenowolo. Ngundo enengo bobeye bobodi elayagaku ene ela elaya yolo, oololo Pawusno yewolo.

3Ngulo Yesusndo kenolo ingolo ewolo. Hamoo oolengo no yeno eteno! Nga bale nggami, ngando oni pawusno bobeye ulungga yetenggoku, ngu dagayelolo, enendo ulungga oolengo yete.

4Ndatelo ngulo, oni nga bidodo ene bobeye ulungga enengo yano ooloote. Ene ngunonggo gidalega andangelo, yolo ombulo, Anutlo koni ngulo yetenggo. Ene nga bale nggami nga, ngu ene hamoo ooni kini. Ngundo enengo bobeye ngu bidodo yolo ombulo yete. Ene oowali uliyolo neweloyi gula kinilo ewolo.

Yesusndo Oo Kowuli Ulungga Oolengo Kootusina Tunootewalo Ewolo

(Matiyu 24:1-14; Mak 13:1-13)

5-6Yesuslo sulena oni gidalegado yambo ya oowooyi Tempel ngulo mande ewonggori. Nga Tempelga nga, ngu onindo kuli digi oo gome nakayaye yelo oo ngu kingo sumangeno Anutno yetoyi, ngundo ngu Tempel ya nakanakangoyingge tewonggori. Etoyi, Yesusndo ingolo gumi ewonggori. Ngu oo ngu ataga kenootenggoku ngu, nalu gula tunootetoni, digi gula

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yokootoyi, digi gula sanganimo ma oluwa. Onindo ngu bidodo usososwoolo, dolowooyi melako uwanggolo ewolo.

7Ene Yesus sumoo inolo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, ngu ooga ngu ndadi tunootewa? Ngulo naluwo namoko tetoni, noole ndawu sunggiga kenolo, noole nguno ingowato. Nalunggaku namoko tete, elo ingowato? Ewonggori.

8Ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Ye komo ingondale teya oodoyi, oni sungombo ye ma ganayelowanggo. Kootusina, no oowoonemo, oni oowooyingga oolengo mayelo, ye ganayelolo ewanggo. No nga Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oningga nga nangge, Kristus gula kini. Ngu hamoo! Nalu namoko tetelo ewanggo. Ye ngundilo ingolo ngu, ye oololo, ngu ma keyolo oolouwelo.

9Kootusina, me ebe ulungga teweloyi mande binga ye ingowanggo. Oni longge ebe nguya telo, nowoondoye sungo sungo yelo, bulibali oodoyi, ye ngu ingowanggo. Ye ngulo ma sosolewelo. Oo ngundilo ngu bidodo koletelo ombumukolo yokowa. Nalu wenga, ngu nalunggano, nguno sodedo ma tunootewalo ewolo.

10Asa, ngu naluno, Yesusndo ngu mande ngu soweyolo ewolo. Oni sowe gulado ootookoolo, oni sowe gidalegaya ebe longge sambi telo, ebe ulewanggo. Melako ngalo sobosobo oni gulalo keyimo onindo ootookoolo, sobosobo gulalo keyimo oniya ebe kendukendu telo, ebe ulewanggo.

11Imimi ululumu nangge mela nga dowoolo yokutuwoowa. Mela ngano, oowalilo kumooyingo ulungga oolengo tunootewa. Sayi ko oo biyomi ululu mela gulano gulano nguya tunootewa. Sambono oo sosoleweloyi sunggi guladilo guladilo nguya tunootetoni kenowanggo.

12Ene oo ngu ma tunooteyingomo nguno ye nolo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngulo, onindo ye yodowoolo, ye kowuli oowooyingga yunowanggo. Ene ye yoyolo, goobooyingo yano mande wilikoyingo onino yoyewanggo. Wilikoweloyi musiyomo, yoyolo, ya biyomimo yoyewanggo. Mela ngalo oo sobosobo onino, ko, Gabman onino nguya yoyolo ooloutoyi,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngundo yengo mandeye nguya wilikoyunowanggo. Ngu oo ngu bidodo no oowoonembolo yeno tewanggo.

13Ngundilo teyunootenggoku oni nguno, ngu ye Anutlo mande keda mesalango ngu eweloyimbolo ooleyi yetenggo.

14Mande nga nowoondoyemo nakangootoyiga nguno olini. Yeno ngundilo damoni ngu ombuwelo tetoningga ngu, ye nowoondoye bulibali ma ingondudu telo ewelo, noole ndatelo ewatolo ma ingowelo.

15Ndawugalo ngulo, no nenengombo manggoye yewe tango yetoni, mandeye ingonduduye nguya yewe himi yetoni, ingondudu gome ye yunowano. Yengo longge oni, ngundo yengo mandeye ngu ma utolo, oolongoolo yokowanggo.

16Ngundilo nangge, ene nolo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu, kootusina, yengo awanamoye, konebaye, yengo sowisawi, dobooguliye, ngu bidodobo ye yoyolo, mundi onino yoyetoyi, onindo ye gidalega yuleyi kumoowanggo.

17Oni gula gulado yeya nowoondoye biyomi oolengo yewanggo. Ndatelo ngulo, no oowoone ngu yeno oolooteku ngulo.

18Ene yengo tabayemo uye gulanangge nguya ma oonatewa.

19Ye yanggango ootoolo ngu, yengo keda suwoo suwoo sugi sugi oluweloyiga ngu yowanggolo ewolo.

Yesusndo Yerusalem Kootusina Biyomi Yeweloyi, Ngulo Ewolo

(Matiyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

20Yesusndo mande gula ewolo. Ye Yerusalem kenootoyi, me oni mayelo, ngundo pawangolo woolilingootoyiga ngu, ye nguno ingoyi. Yerusalem ende yombuliyoweloyi naluwo namoko tete, eya ingoyi.

21Asa, ngu nalungga nguno, oni Yudiyano oolootenggoku ngu, ene sodedo saya, mela pupulimo kombiteyi. Oni Yerusalem endemo oolootenggoku ngu, ene mela sungomo sayi. Oni Yerusalem dabemimo deguno oolootenggoku ngu, ende newendemo ma uwelo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ngu nalungga ngu, Anutndo mbumbuwa gumi yunoweloyi naluwolo. Ngundilo ngulo, mande bidodo Anutlo mandeno oolooteku ngu, engge yeni tunootewa.

23Ngu nalungga nguno, bale useyedodo, ko, bale simooye owita nono netenggoku, ngu naluno, oni oniyooge! Kowuli ulungga oolengo nga melanggano ngano tunootewa. Anutlo sanggili nga oni simoo baleno ngano ombulo kuduwooyunowa.

24Me onindo dugebo yootoongoowanggo. Me onindo gidalega yoyolo, enengo melako salo, ya biyomimo yoyetoyi, nguno oluwanggo. Oni sowe gidalegado Yerusalem ende yanggango sugi sugi soboyelolo, yombuliyelolo oodoyi, oololo, Anutndo me ebe yeni, kiniteweloyi naluno yokowalo ewolo.

Kootusina Anut Nangoni Oni Kilalongo Ngu Ombuwa
(Matiyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

25Yesusndo mande gula ewolo. Kootusina, Sambono sano, kombono, dootuno nguya sunggi guladilo guladilo tunootetoni kenowanggo. Melako oni simoo bale nowoondoye bulibali ingolo, hahangelo ingowatoku oolengo tewanggo. Ndatelo ngulo, wendeyi nguya ulungga ulungga dokelo, tuwi telo ngguyi ulungga oolengo utoni ingolo, ngulo sosolewanggo.

26Oo kowuli ulungga ngundilo melako ngano ombuwelo tetoni, ngulo oni simoo bale sosoleyingo ulungga oolengo telo, ngulo ingondudu tewanggo. Nowoondoyemonggo ngundilo sosoleyingo ulungga telo, Sambono dootu oo ngu kenootoyi, pipalelo, mboolomboolo tetoyi, ngu kenolo, doongeye toongootoni, gaboye kumoowanggo.

27Ngundilo oo ngu tunootetoni ngu, asa, Oni Nangoni ngu gooboolenо ombutoni kenowanggo. Ngundilo ombutoni ngu, enengo yanggangoni, bingami ko dulidalini ngu bidodo kenowanggo.

28Kootusina, oo ngu tunootewelo tetoningga ngu, ye ootookooya, dikaya, sambosina randoya doongeteyi, Anutndo ye ko yoyoweloyi nalunggaku tunooteteku ngu! Elo ewolo.

Kopi Dega, Ngundo Ngu Nalungga Ngu Logowoote
(Matiyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Yesusndo mande yamonggawo gula elo ewolo. Ye Kopi dega ngu kenoya, ko, de gidalega nguya yeyoyi.

30Ye kenootoyi, nungo yelo, busiyo yetoni, ye ngu kenolo ingootenggo. Ataga Kopi enggeweloyi naluwo tunootewelo tetelo ingootenggo.

31Ngundilo nangge, ye nga oo kowuli etenoku nga, tunootetoningga ngu, ye nguno ingoyi! Anutndo oo bidodo sobowooweloyi nalunggaku, ngu kuli namoko tete, eya ingoyi.

32Elo, Yesusndo mande soweyolo ewolo. Hamoo oolengo no yeno eteno! Ataga nga naluno, ye Yuda sowengga ngalo simoo bale nga ma kumoomukoyingomo, nga oo nga bidodo tunootewa.

33Sambo, mela nga, ngu oololo kinitetoni, ene nolo mandene nga, ngu sugi sugi oluwalo ewolo.

Sulena Oni Ene Komo Doongedoongoodoongoo Teya Oliyi

34-35Ngu naluno, Yesusndo ngandilo ewolo. Ene yengombolo ingondale teyi! Kinitetoni ngu, ye sono kowoo nelo (biya), ye suwoo suwoo wenonolo oluwanggoku, ye goweye oo gula gulalo ingonduduyemonggo ngulo hahangelo oode ngu, damoni ngundilo ye wiliyelowaku, ngundilo telo oodoyi ngu, asa, ngu nalungga ngu sodedonangge tunooteweloyi, ngu sepando sodedo nusago uleteku ngundilo oolengo tunootewa. Ngu nalungga ngu mela bidodomo oni oolootenggoku, nguno kowuli ngu bidodomo tunootewa.

36Suwoo suwoo, ye komo sobowooya, doongedoongoodoongoo teya, ye komo Anutno yanggango oluweloyi, ngulo yemboongeya oliyi! Ndawugalo ngulo, oo kowuli kootu tunooteweloyi, ngulo Anutndo ye yanggango yunootoni ngunonggo yanggango dikaya ngunonggo nowoondoye hamoo teyingongga ngu ma yokowelo. Kootusina, ye Anut Onilo Nangoni ngu doongeyimo dikawanggolo ewolo.

37Nalu bidodomo, Yesusndo Tempel ya newendemo simoo bale Anutlo mande etuyelolo oluwolo. Ene suwoono ngu, Yesus oololo, Olib, mela pulinggano nguno wetolo oluwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Oni simoo bale bidodo suwoononggo oolengo ootookoolo, Yesuslo mandeni ingoweloyimbolo, Tempel yano ngu newendemo ulo oluwolo.

Luk 22

Yudasndo Tabango Onino, Yesus Yootunolo Yunowelo Tolige Ewolo

(Matiyu 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11; Yon 11:45-53)

1Oomanangoyingo koongeweloyi ooga oowooyi Yis kini kingo kayingo ngu oowooyi Pasowa naluwo, ngulo simbo kayingo kundingiyi tunootewelo tewolo.

2Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo, ko, mamana mandelo etuyeloyingo oni, ngundo Yesus uleyi kumoowelo erewewonggori. Ene ngundo oni simoo bale sosolelo ngulo ene ereremo kini.

3Setando Yudas Iskariyoot newendemo uwolo. Yudas Yesuslo sulena oni kegidembolo elayaga ngulomu gula.

4Ngu Yudasga, ngundo oololo, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo sobosobo, ko, Tempelno kumba ootuwoo onilo tabango nguya mande elo, oole erewelo kenolo, ngunonggo Yesus ngu oni tabango ngu kandeyemo windoga damoni telo yunowa.

5Damoni telo yunowelo, ene etoni, ngulo tabango oni ene oni oni telo, nowoondoye gulanangge yelo, ene Yudas bobeye inowelo ewonggori.

6Ngundilo tetoyi, Yudasndo ngu metelo ingolo, asa, ene oole ndatelogano Yesus yolo, tolige ngu oni tabango ngu kandeyemo yewelo, oole erewewonggori. Nalu gula oni simoo bale oowooyingga kini, ngu naluno ngu, yootunowelo sobowoolo oluwolo.

Yesuslo Sulena Oni Elaya Pasowa Neweloyimbolo Yomosiyowoli

(Matiyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Yon 13:21-30)

7Oomanangoyingo koongeweloyi oo kini kingo kayingo naluwo kundingiyi, Pasowa, ngu tunootewolo. Ngu nalunggano nguno, ene Sipsip nangoni woolo yeweloyimbolo ulewolo.

8Ngu naluno, Yesusndo Pita, Yon, elaga suleyelolo ewolo. Yali oolouya, noolengo Pasowa yomosiyootoliga, noole nguya oo newatolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ngundilo etoni, Pita, Yon elagado, Yesusno gumi ewoliyo. Noole ndano oo ngu yomosiyowalo? Ewoliyo.

10Etoni, Yesusndo elayagakuya gumi ewolo. Ingoli! Yali endemo oololo, ya oni gula kumbe ulunggano sono moondoya koolowooya ombutoningga ngu, yali ngu keyoya oolouya, enedodo ya newendemo uli.

11Yali ya sembuliga nguno eli! Oo etuyeloyingo oningga, ngundo geya ewolo. Nolo ya gumi ndano, no nguno nenengo sulena onidodo Pasowa oo newato? Ewolo.

12Nguno ngu, ene ya gumi ulungga awu sanganimo ngu etuyelowa. Nguno ngu, oo neweloyi yaba ko bibiteweloyi yaba nguya oolooteku ngu! Yali ngu ya guminggano nguno Pasowa oo yomosiyolilo ewolo.

13Ariya, sulena oni elayagaku oolouwoliyo. Pita, Yon elaga oololo, Yesusndo oo ewoku, ngundilo kenolo, nguno Pasowa oo ngu yomosiyowoliyo.

Yesusndo Enengo Sulena Oni Oowali Kundingiyi Yunowolo

(Matiyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

14Pasowa naluwo tunootetoni, asa, Yesus ko enengo sulena oni nguya oo neweloyi yabano bibitewonggori.

15Ngu naluno, Yesusndo ewolo. No nga Pasowa nga yeya newelo gome ingolo hahangelo oolooteno. Ngundilo telogo, asa, no ogingoyingo kowuli ulungga ngu koolowoowano.

16No yeno eteno. No ngalomu ko ma nelo, ngu ooga ngu engge tetonigo, ngu Anutlo endega sobowooteku newendemo nguno ko newanolo ewolo.

17-18Ngundilo telo, Yesusndo sono tobaga yolo dowoolo, Anutno esetelo, yemboongelo yokolo ewolo. Ye nga yoya, bayeteya neyi. No yeno eteno! No kootusina, Wayin sonoyi ngalomu ko ma nelo, Anutlo nalungga sobowooteku tunootetoni, ngu nalunggano nguno, sono ko newanolo ewolo.

19Yesusndo ngundilo elo, ene oomanangoyingo yolo, Anutno esetelo, yemboongelo yokolo, oososowoolo yunolo ewolo. Nga ngu, nenengo gowene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nondo ye hoolooweyeloyingo yunooteno. No yengo mbumbuwalo kumoowano. Ngulo ye nelo ngu, nolo ingondudu telo oluwanggolo ewolo.

[20]Oowali nelo yokolo, ene sono tobaga yolo ngundilo nangge dowoololo ewolo. Nga sono tobaga nga, ngu nolo dalone ngu ye hoolooweyelolo wendooteno. Nga dalonengga nga, ngu sunggi mande keda Anutndo enengo oni simoo baleyalo gosiyoote.

[21]Ene ye nga ingoyi! Oni no yootunonelolo longge oni kandeyemo yeweloyi oningga ngu, nga noya yabano bibiteteku nga!

[22]Yo, Oni Nangoni ngu, kuli Anutndo ooleningga sunggi yeyinoyingongga ngu keyolo, ngundilo nangge tewa. Ene oni ngu yootunolo, longge oni kandeyemo yetekungga ngu, oniyooge oolengo! Ewolo.

[23]Yesusndo ngundilo elo etoni, ngulo sulena onikundo enengo nangge sumoo sumoo telo ewonggori. Onendo ngu mandega ngu tewa? Ewonggori.

Sulena Onikundo, Onendo Oni Ulungga Koleteyingo Oluweloyi, Ngulo Longgeyowonggori

[24]Ngu naluno, Yesuslo sulena onikundo enengo nangge longgeyolo ewonggori. Onendo noole gidalega dagayelolo, enendo oni ulungga oolengo telo, koleteyingo oluwa? Ewonggori.

[25]Yesusndo enengo mande ingolo ewolo. Oni sowe gidalega, Yuda oni kini, ngulo oo bidodo sobowooyingo oni koleteyingo ngu, ene oni yanggango oolengo telo, oni gidalega yowongolo, enendo nangge ululu telo oluwanggo. Enengo oni ulungga, ngundo enengo melako soboyelooteku ngu yoyeni, Oni Sumangeyi Damoni Metemi Teweloyi Oni, eya eyi.

[26]Ene yendo ngundilo ma tewelo. Kini, oni gula ene ye kewooloyemo oni ulungga telo, ene dagayelolo oluwelo ewaku ngu, ene ombulo enengo newendemo ngundilo ingolo, (oni sungo hoolooweyelootooga, ngundo no oowoonengga ngu daganelootelo ingowonggori. Ene oni tabangongga ngu, ene ombulo, ye hoolooweyeloyingo oni telo, sulena yunowa.)

[27]Oni onendo gidalega bidodo dagayelolo ulungga oolengo ooloote? Oni ene oowali nelo bibiteteku nga, bine, ngundi, ko oni oowali yomosiyolo yolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ombutekungga ngu, bine? Ye kuli ingootenggoku, ngu oningga bibitetekungga ngu! Ene no ngu ye kewooloyemo hoolooweyeloyingo sulena oni nangge oolooteno. Ye oni tabangongga ngu, ene ombulo ye hoolooweyeloyingo oni telo, sulena yunowa.

28Kuli, ye ngu no tewootewooneloyingo nalu nguno ngu, ye no ma noyokolo sawonggori.

29No Awanembo oni simoo bale bidodo sobowooteku yanggangoni no nunowolo. Ngundilo nangge, nondo nguya ngu yanggangoningga ngu ye yunooteno.

30Ngundilo tetoowe, Sambo endemo ye mete nolo yaba oo neweloyi nguno bibitelo, noya oowali, sono newato. Ngundilo telo, ye mande wilikoweloyi yaba metemimo nguno bibitelo, Iserel oni sowe kande elaya kegidembolo elayaga ngulo mandeye damoniye wilikoyelowanggolo ewolo.

Pitando Yesus Kootu Inoweloyi, Ngulo Ewolo

(Matiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Yon 13:36-38)

31Yesusndo ewolo. Sayimon Pita, ge ingo! Setando ye sulena oni bidodo yoyolo yodowoolo tewooyelowelo meno elo, boguboguwoolo ooloote.

32Ene nondo ge hooloowenggelolo, Anutndo ge yanggango gunoni, elo yemboongewonoku ngu, gengo nowoondogemo hamoo ngu ma yombuliyolo yokowelo. Ge kootusina, nowoondoge ko yowoolengootoni, gengo dobooguliige yanggango teyunoyingo mande yunowalo ewolo.

33Ngundilo etoni, Pitando Yesusno mande gumi ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ulungga, no hamoo oolengo, no kuli yoonenengolo oode, no komo geya ya biyomimo oololo, nguno goboolo kumoowalolo ewolo.

34Yesusndo Pitaya mande gumi ewolo. Pita, no geno eteno. Ataga, nga suwoonggano ngano, kootoori ma eyingomo, ge tambu kabusalo ewa. No Yesus oningga ngu no watayi kini elo, no oongoonelowalo ewolo.

Beye Sili, Kingo Si, Ko Duge Sanggayi Ngulo Mandeni

35Ngu naluno, Yesusndo sulena onino ewolo. Kuli, no ye suleyelootoowe toongewolo. Ngu naluno nguno, ye bobeye sili, yengo kingo si, ko keye

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

goweyi nguya ma yowonggori. Ngu nalunggano nguno, ye oo gulalo ingolo wenonoyingo, bine, ngundi kini, bine? Etoni, sulena onikundo mande gumi ewonggori. Kini.

36Etoyi ngu, Yesusndo ngandilo ewolo. Ene ataga nga, ngu oni gula ene bobeye siga tetoningga, ngu yoni, ko enengo si nguya ngundilo nangge yoni. Ene oni duge gula kinitetoningga ngu, ene komo enengo nengguloga andangeya, oni sungomonggo dugega uliyoya yoni.

37Ndatelo ngulo, Anutlo mande ngundo no gowenemo engge yeni tunooteweloyi, ngulo ewolo. Ene oni biyomidodo gooboongoowanggo. No yeno eteno. Ngu mandega ngu komo no bungomo engge tunootewa. Yo, Anutlo mande bidodomo ngu nolo eyingoku ngu, ataga engge yeni tunootewalo ewolo.

38Ngundilo etoni, sulena onikundo ewonggori. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ulungga keno! Duge elaya oolooteku nga! Etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Ngu mete, nguno yokoyilo ewolo.

Yesusndo Gesemanino Yemboongewolo
(Matiyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

39Ngu naluno, Yesus ene ootookoolo, ende yokolo, Olib, pulimo oolelo, ene suwoo suwoo teteku damoningga ngundilo telo yemboongeweloyimbolo. Yesus enengo sulena oniku enebana ootookoolo, keyolo oolouwonggori.

40Ene ngundilo ooloutoyi, Yesusndo nguno tunootelo, sulena onino ewolo. Ye komo Anutno yemboongetoyi, Anutndo nowoondoye yanggango inootoni, ye tewootewoono ma kiyayi yewanggolo ewolo.

41-42Yesusndo mande elo, ene sulena oni yoyokolo, ene musiyo sungosina, sungo oololo, nguno bodowo oondookelo, mela sanggawelo bibitelo, Anutno ogingoyingo ulungga koolowoowanoku, ngulo yemboongelo ewolo. Awa, ge etoyi ngu, nga sono tobaga nga ombulo daganelowa. Ene nolomu kini. Awa, ngu gengomu nangge. Gedo etoyi, no komo ngu nangge keyolo tewanolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43Ngundilo yemboongetoni, Anutlo Engel oni gula Sambononggo Yesus tanggeyimo ombulo, tunootelo, yanggango inowolo.

44Yesus newende kowuli ulungga oolengo ingolo, ene yanggango yelo yemboongelo oluwolo. Ngundilo telo oodoni, nosilili ulungga dalo ngundilo tunootelo, ombulo melako uwolo.

45Yesus ngundilo yemboongelo yokolo, ootookoolo, sulena onino oololo, yeyootoni, kubooyelootoni wetolo oodoyi yeyowolo. Ene ngulo nowoondoye biyomi ingolo kowoo yetoni, ngulo ene wetolo oluwonggori.

46Yesusndo ngundilo yeyolo ewolo. Ye ndatelo telo, ngulo wetolo oolootenggo? Ye ootookooya, yemboongeyi! Ye ngundilo telo ngu, Setanlo tewootewoo ngu yeno ombutoni, yanggango telo, enengo ingonduduni ma keyowanggolo ewolo.

Yudasndo Yesus Dowoolo Longge oni Kandeyemo Yewolo

(Matiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Yon 18:3-12)

47Yesusndo sulena oniya mande ewoodoni, me oni endega mayewonggori. Ngu Yudasga ngu Yesuslo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga (12) ngulo gula, ngundo koletelo yunolo ombulo, Yesus dowoolo yenggonangolo, duleyoweloyimbolo ombuwonggori.

48Ene ngundilo yenggonangootoni, Yesusndo ewolo. Yudas, ge Oni Nangoni yenggonangolo mududu, nguno yootunolo, longge oni kandeyemo yelo, yunowelo bine, ombute? Ewolo.

49Yesus ene sulena onikuno enedodo oluwonggoku, ngundo longge onindo Yesus ndatelo teyinowanggo, elo kenolo ewonggori. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ge etooga, noole dugebo nga yulewato, bine? Ewonggori.

50Ngundilo etoyi, sulena oni kewooloyemo gulado Anutno woolo yeyingo oni tabango gulalo ko oni gula utolo, sodeyi gidalegasina takatoni solewolo.

51Ene Yesusndo ngu kenolo ewolo. Ye ngundilo mande damoningga ngu yokoyi! Yesusndo ngundilo elo, kandeyi ngu oni sodeyigaku yolo yetoni, ko mete tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

52-53Asa, Yesusndo Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo, yambo yano kumba dogoni onilo sobosobo, ko, Yudalo tabango oni gidalega nguya ewolo. Ye yakaka oningga dowoowelo ngulo ye duge, so, mata komukododo ombutenggo? Nalu bidodomo, no yeya Tempelno oolootetoku, nguno ye ma nodowoowelo ngulo, ene ataga nga nalungga nga, ngu yengo nalu! Setanlo yanggangoni ngu ngano tunootetelo ewolo.

Pitando Ewolo. No Yesus Oningga Ngu Watayi Kini

(Matiyu 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Yon 18:12-18,25-27)

54Yesusndo ngundilo elo yokootoni, onikundo dowoolo, yolo oolouwonggori. Yesus yolo, yade oololo, Anutno woolo yeyingo onilo tabango ulunggakulo yano uwonggori. Pitando ngu keyelolo bodaga yowokoyi sungo oolouwolo.

55Ngu yangga ngu yasiliko de kalo yokowelo kawonggori. Ngu degaku yokolo bibitetoyi, Pita nguya ombulo, nguno enedodo de yokolo bibitewonggori.

56Ngundilo telo, sulena bale gulado Pita kenootoni, ombulo, de yokolo bibitetoni, gome gome kenondadangelo ewolo. Ge nga oningga nga nguya kuli Yesusndodo endeyowolo ewolo.

57Ene Pitando imangoolo ewolo. Ayi, ngu no kini! Ge nga balega ngando ebe ganagana ete! No ngu oningga ngu ma ingooteno! Ewolo.

58Asa, bodaga nguya oode, oni gulado Pita kenolo ewolo. Ge nguya ame oningga amelo keyimo oni gula! Etoni, Pitando sodedonangge gumi ewolo. Ge ebe ganagana ete! No kini! No ngu oningga ngu ma ingooteno! Ewolo.

59Nalu bodaga nguya oode, oni gulado Pita bungomo kandedisi telo, mande yanggango elo ewolo. Hamoo! Nga oningga nga, ngu enedodo endeyolo oluwolo! Ene nguya Galili oni! Ewolo.

60Asa, Pitando mande yanggango gumi ewolo. Ge nga oningga nga, ge ndatelo ete? No ngu oningga ngu watayi kini! Pita ngundilo etoni, sodedonangge kootoori ewolo.

61Ulungga Oo Bidodo Sembuli, Yesusndo yowoolengolo, Pita gome kenowolo. Pita ngundilo kenolo, ene kuli Ulungga Oo Bidodo Sembuli Yesusndo ewolomu, ngu ingondudu tewolo. Yesusndo ngandilo ewolo. Nga suwoongga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngano kootoori ma eyingomo, ge ewa. No ngu oni Yesusga ngu ma ingootenolo tambu kabusa ewalo ewolo.

62Ngu ingonduduwoolo Pita ootookoolo, endesina oolelo, ya kootusina oololo, sendolo biyobiyomi tewolo.

Yesus Yumooyinolo Mande Elo Uleyingo
(Matiyu 26:67-68; Mak 14:65)

63Ngu naluno, me oni Yesus dowoolo kerekasi telo, yumooyinolo ulewonggori.

64Towimbo Yesus doongeyi doobengolo ewonggori. Ge Anutlo ingondudu eyingo oni tetoningga ngu, asa, oni gulootekungga ngu omukumundoongo nenengo kenoya e. Ngu onendo gulete? Ewonggori.

65Ene mande ngundilo oowooyingga oolengo elo, nguno yumooyinolo mande biyomi elo yombuliyowonggori.

Yesus Yolo Mande Wilikoyingo Tabango Onino Yeyi Dikawolo
(Matiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Yon 18:19-24)

66Sengetoni suwoononggo, Iserel onilo tabango oni, woolo yeyingo onilo sobosobo oniku, ko, mamana mande etuyeloyingo oni ngu gooboongoolo oodoyi, nguno Yesus yolo, mande wilikoyingo onino oololo, yeyi dikatoni, sumoo inolo ewonggori.

67-69Ge nooleno e. Ge Kristus, bine, ngundi kini, bine? Etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Nondo yeno etoowe ngu, ye nowoondoyemo hamoo ma tewanggo. Nondo ye mande gidalegalo sumoo yunootoowe ngu, ye ngu mandega ngulo gumi yootunolo ma ewanggo. Ene ataga ngano ko kootusina nguya, nalu bidodomo Oni Nangoni ngu, ene Anut yanggangonidodo, ngu kandeyi koondosina bingamidodo bibitelo oluwalo ewolo.

70Asa, ngu oni ngu bidodo sumoo ewonggori. Ngundilo ngulo, ge Anut Nangoni, bine? Ewonggori. Ngundilo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Yengombo etenggoku ngu nangge, no Anut Nangonilo ewolo.

71Enengo mandeni elo ingolo ewolo. Noole ndawu mande gula ewato? Enengo manggowoobo mande nenengo etoni kuli ingooteto. Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luk 23

Yesus Yolo, Payilatno Oololo, Nguno Mande Ingowelo Yolo Oolouwonggori

(Matiyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Yon 18:28-38)

1Oni bidodo oolengo ootookoolo, Yesus yolo, Yuda mela (Rom Gabman) ngulo tabango ngu oowooyi Payilatno oolouwonggori.

2Nguno ene Yesus kingo ganangolo goweyi sanggawelo mande damoni yelo ewonggori. Noole nga oningga nga kenootooye, ene ende ende noolengo oni ganaganayelolo endeyoote. Ye (Gabman) bobeye ma inowelo elo, noole soleyelolo ete. Ene ngundilo nguya ete. No ngu Kristus, mela ngalo oo bidodo sobosobo oni koleteyingo, etelo ewolo.

3Mandeye ngundilo ingolo, Payilatndo Yesus sumoo inolo ewolo. Ge Yuda onilo oo bidodo sobosobo koleteyingo, bine? Ewolo. Ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Gedo eteku ngu nangge, no Yuda onilo sobosobo koletewololo ewolo.

4Ngundilo etoni, Payilatndo oni simoo baleno, ko, Anutno woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oniku, ngu bidodomo elo ewolo. No nga oningga nga, goweyimo mande kowuli biyomi gula ma kenootenolo ewolo.

5Etoni, ene meno manggalu telo ewonggori. Ene Yudiya mela nga bidodomo oni simoo bale ganaganayelolo endeyoote. Ene Galili melako andunonggo ngundilo telo, yade yade ngano mayewololo ewonggori.

6Payilatndo ngu ingolo simoo bale sumoo yunowolo. Nga oningga nga Galili oni, bine? Ewolo.

7Yesus ngu Galili mela ngulo oni ngu ingolo, ngulo ene Yesus suleyootoni Herod tanggeyimo oolouwolo. Herodndo ngu Galili melangga ngu sobowooteku, ngulo suleyootoni, eneno oolouwolo. Ngu nalunggano nguno, Herod nguya Yerusalem endemo nguno oluwolo.

8Herodndo Yesus kenolo, ngulo ene oni oni telo, newende gome ingowolo. Ndatelo ngulo, ene kuli Yesuslo mandeni etoyi ingolo, ene komo kulimimonggo kenowelo ingondudu telo, ene damoni sungo gula onindo ma teweloyim, ene doongeyimo tetoni, kenolo, ingoweloyimbolo ingololuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ngundilo ngulo, Herodndo oo gula gulano Yesus sumoo sumoo inowolo. Ene Yesusndo Herodlo mande gumi gula ma ewolo.

10Anutno woolo yeyingo oni, ngulo sobosobo oniku, ko mamana mande etuyeloyingo oni, ngundo ombulo, Yesus bungomo mande ebe ganagana ulungga oolengo ewonggori.

11Herodndo enengo me oniku, ko enengo keyimo oni ngu bidodo, Yesus yumooyinolo mande elo mukendolo, oni biyomilo ewonggori. Ngundilo ngulo, ene towi nenggulo gula nakanakangoyingo gomengga yolo, Yesus yemuyinolo ewolo. Kenoyi! Mela ngalo sobosobo koleteyingo ulungga tunooteteku nga! Elo yumooyinolo yolo, Payilatno ko suleyootoyi oolouwolo.

12Kulimi Herod, ko Payilat, elaga ngu, mundi mundi telo oluwoli. Ene ataga ngano ngu, ene dobooyelo siyelo oolooteli.

Payilatndo Yesus De Mombimo Sanggaweyilo Ewolo

(Matiyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Yon 18:39–19:16)

13Payilatndo Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo oniku, ko simoo bale, Yudalo tabango galo, ngudodo negoyelootoni ombulo gooboongoowonggori.

14Payilatndo elo ewolo. Yendo nga oningga nga yolo, nono ombuwonggo. Nga oningga ngando simoo bale ganaganayelolo endeyootelo ewonggo. Ene nondo ngu mandega ngulo yengo doongeyemo nenengo sumoo inowonoku ngu, ye ingoyi! Nondo ngu yendo enedodo mande etenggoku ngu wilikootoowe, eneno biyomi gula ma kenooteno.

15Herodndo nguya ene ko suleyelootoni, noolengomo ko ombuteku nga! Ngulo ye ingoyi! Oo biyomi gula ene ma tewolo. Nguno noole nguya ene ulewe kumooweloyi oo biyomi gula eneno ma kenowolo. Payilatndo ngundilo ewolo.

16Ngundilo ngulo, nondo gisalu sanggilidodo ngundo utolo, gisalu yokootoowe, ene toongewalo ewolo.

17Ngulo Yudalo damoni ngandilo oolooteku, nalu kundingiyi bidodomo, Payilatndo ya biyomimonggo oni gulanangge nangge andangetoyi toongete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ngundilo telo, oni simoo bale bidodo meno manggalu telo ewonggori. Ngu oningga ngu utooga kumootoningga, ge Barabas andangeyuno! Elo ewonggori.

19Ngu Barabas oningga ngu, ene kuli (Gabman) oniya me yeni tunootewolo. Ende kewooloko oni gula uleni kumootoni, ngulo ene dowoolo ya biyomimo yewolo.

20Ariya, Payilatndo mande elo ko eyingo, ene Yesus yokootoni, toongeweloyimbolo ewolo.

21Ene meno manggalu telo ewonggori. De mombimo sanggawega kumooni! Ngu ma yokootoyi oluwelo, sanggawega kumooni! Meno elo ewonggori.

22Payilatndo tambu kabusayi sumoo yunolo ewolo. Nga Yesus oningga ngando ndawu oo biyomingga tewoku, ngulo noole ene ulewe kumoowa? Nondo ene goweyimo mande biyomi gula ma kenooteno. Ngundilo ngulo, nondo nangge utolo, gisalu sanggilidodo, ngundo gisalu yokootoowe toongewalo ewolo.

23Ene yanggango oolengo yelo, Payilatlo mande utolo wiliyolo meno mogulu telo ewonggori. Kini, de mombimo sanggaweya uto! Ngundilo meno elo, ngundo Payilatlo manggowo wiliyowonggori.

24Ngundilo tetoyi ngulo, Payilat ene ko mande gula ma ewolo. Ene simoo bale manggoye keyolo, ewonggoku, ngundilo nangge tewolo.

25Ngu oningga, (Gabman) ebe utolo oni uleni kumootoni yolo, ya biyomimo yeyingongga ngulo simoo baledo ewonggori. Mande ewonggoku, ngundilo nangge, Payilatndo Barabas andangetoni toongewolo. Ene meno manggalu telo etenggoku, ngulo Yesus ngundiya teyinoyi elo, me oni kandeyemo yelo yunowolo.

Yesus De Mombimo Sanggawewolo
(Matiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Yon 19:17-27)

26Ene Yesus yolo oolouwonggori. Ene oni gula oowooyi Sayimon ngu Sayirinya mela ngulo, ene oole ngundilo ombulo ende ulunggano nguno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

uwelo tewolo. Me oni ngu oningga ngu dowoolo de mombigaku ngu mooleyomo yetoyi, ngundo koolowoolo, Yesus keyiwoole oolouwolo.

27Simoo bale oowooyingga oolengo ene keyolo ooloutoyi, bale oowooyingga oolengo nowoondoyi telo, ngengeyolo sendolo keyolo oolouwonggori.

28-31Ene Yesusndo yowoolengolo ewolo. Ye Yerusalem bale, ye nolo ma sendowelo. Kini, yengom, ko yengo simooyembolo nguya sendoyilo ewolo. Ye ingoyi! Kootusina nalu biyomi oolengo gula tunootewaku nguno, bale ninggooteyingomu, bale simoo kuli ma yomooyingomu, bale simooye nono ma yunootoyi neyingomu, ngundo ene mete oni oni tewanggo. Ndawugalo ngulo, ngu naluno nguno, ye kowuli ingolo, ye mela puli nguya ewanggo. Ye bidodo sodedo ukeya mayeya wiliyelootooga kumoowooto. Mela puli bobodiboya nguya ewanggo. Ye ukeya noole wiliyeloyi! Elo ewanggo. Ataga nono damoni biyomi tetenggoku nga ngu, no ngu de keda biyomine gula kini ngundilo ene ndatelo damoni biyomi gula ye oni simoo baleno yunowanggoku, ngu ye de kumooni ngundilo? Ewolo. (Ene nalu wengamo Anutndo wilikoyeloweloyi nalu ngulo ewolo.)

32Oni biyobiyomi elaya nguya yulewelo, yoyolo, Yesusndodo oolouwonggori.

33Ene yade puli bodaga sanganimo oolewonggori. Ngu musiyongga ngu, oowooyi tabango wembuyi (Golgata). Ngu musiyonggano nguno Yesus boolowoolo, oni biyomi elayagaku Yesus tanggeyi gide gide booloyelowonggori. Gula kandeyi koondosina, gula kandeyi dedalesina booloyelowonggori.

34Ngundilo booloyelootoyi ngu, Yesusndo yemboongelo ewolo. Awa, no nutolo, mukendonelolo, boolonelootenggoku, ngu ene ma ingolo ngulo tetenggo. Ngulo ge nga kowuliyengga nga andangeyunoya yokoya kapengo! Elo ewolo. Ngundilo elo yokootoni, asa, me oni Yesuslo nengguloni ngu yolo, ebe dagadaga telo, oni gulado oni dagayelolo, ngundo nengguloga ngu yowolo.

35Oni simoo bale yowoko pawayelolo dikalo yeyolootoyi ngu, Yuda onilo tabango onindo yumooyinolo mande elo, tabadoli telo ewolo. Kenoyi, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kuli oni gidalega hoolooweyelowoku ngu, asa, ene Anutndo noole yoyoweloyi sunggi oni yeyingo oni tetoningga ngu, ene komo enengombo enengo hooloowetoningga melako ko ombuni. Elo ewolo.

36Me oni nguya yumooyinolo mande elo, namoko ombulo, Wayin sono kowoo biyomi Yesus inowelo tewolo.

37Ngundilo telo, me oni enebana ewolo. Ge Yuda mela oni sobosobo koleteyingo oni tetoningga ngu, asa, gengombo gengo hooloowenggeloya melako ombulo ewolo.

38Ene de mombi sosowoomo awuno, so uyi nakango gula Payilatndo ngandilo nakangowolo. Nga Oningga Nga, Ngu Yuda Onilo Sobosobo Ulunggalo nakangowolo ewolo.

39Asa, ngu oni biyomi gula Yesus tanggeyimo boolowoowonggoku, ngundo Yesus yumooyinolo manggalu telo ewolo. Ge Kristus tetoningga ngu, asa, gengo hooloowenggeloya ngunonggo noole nguya hoolooweyelolo ewolo.

40-41Ngundilo etoni, asa, oni biyomi gulagakundo dobooyi mamanangolo ewolo. Ndatelo ngulo, ge ene yumooyinolo ngundilo ete? Ene oo biyomi gula ma tewolo. Ngulo ene kingo duwoo uletenggo. Ene noolendo ngu noolengo biyomi tewoloku ngu kenolo, ngulo gumi ngundilo teyunootenggo. Noolengo bidodo ngu ataga kumoowato. Ngulo ngu, noolengombo biyomi tewoloku, ngulo ge Anutlo ma sosolewa? Elo ewolo.

42Ariya, ngundilo elo tabango yowoolengolo Yesusya ewolo. Oo Yesus, gengo Awanggebo endemo oolouya ootooya ngu, asa, nolo ingondudu telo ewolo.

43Ene ngundilo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. No hamoo oolengo geno eteno. Ataga nga sanggano ngano, ge noya Awando ende gome mesalango oolengongga nguno ulo oluwalolo ewolo.

Yesus Kumoowolo

(Matiyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Yon 19:28-30)

44Sa kewoolo oolengo, sambolo mela bidodo suwoo ooleli ulungga telo, oololo, sa nemimo uteku naluno wenga, (3 klok) yokowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45Ngu naluno, Tempelno kumba gagiwi ulunggado ya gumi kundingiyi wemboongelo boolowooyingonggaku, Anut enengombo kumbagaku wengamo awunonggo oomboongetoni, oosowoolo, ulo melako utoni, gide gide elaya tunootewoli.

46Ngu naluno nangge, Yesusndo menolo ewolo. Awa, ataga no nenengo gabone kandegemo yetenolo ewolo. Ngundilo elo, ene kumoowolo.

47Ngundilo tetoni, me oni tabangongga, ngundo oo ngundilo kenolo, ene Anut bingami okoolo ewolo. Hamoo oolengo, nga oningga nga biyomi gula ma teyingo! Ene oni nenengo oolengo! Ewolo.

48Ngu naluno, oni simoo bale oowooyingga oolengo mayelo, Yesus udooyi, kenowelo dikayingoku nguya, ene ngundilo kenolo, nowoondoyi telo, solengoyelo, enengo yano sawonggori.

49Ene Yesus enengo dobooguliyi, ko bale gidalega Galilinonggo keyolo mayeyingomu, ngu yowoko dikalo, ngunonggo Yesus bingo ndatelo tewanggolo ingolo oluwonggori.

Yesus Kumootoni Melengoowonggori
(Matiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Yon 19:38-42)

50Oni gula, oowooyi Yosep, ngu endeni ngu Arimatiya ngunonggo mayewolo. Ngu oningga ngu, ene Yuda onilo mande wilikoweloyi oni, ene oni nenengo oolengo.

51Ngu oningga ngu, ene oni simoo bale Anutndo oo bidodo sobowooweloyi nalungga ngu sobowoolo oodoni, nguno Yesus ulewelo mande elo etoyi, ene nguya nowoondoye gulanangge kini.

52Ariya, ene Payilat tanggeyimo oololo, Yesus bingo yowelo sumoo inowolo.

53Ngundilo telo, ene oololo, Yesus bingo de mombimonggo andangelo yolo, towi nomboyinggado doobengowolo. Ngundilo telo, enengo bingo yolo oololo, digi kowu nguno mele seyingomu nguno melengoowolo. Ngu melengga ngu kuli oni gula nguno ma melengoowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

54Ngu nalungga ngu, (Sabat) nalu kundingiyi, ngulo oo yomosiyoweloyi nalu. Suwootetoni, ngu Sabatlo nalu namoko tunootewolo.

55Ngu naluno, bale gidalega Yesus keyolo, Galilinonggo mayeyingo, ene Yosep keyolo oololo, Yesus melengootoni, ngu kenowonggori.

56Ngundilo telo, enengo yano sodedo oololo, ene sosara, bo oo ulumi ndindingo gomemu winggoolo yomosiyowonggori. Ngu oo ngundo ko kootusina, Yesus bingo sonowoolo yomosiyootoyi, sodedo ma buwoo yewelo. Asa, nalu kundingiyi, Sabat, nguno ene ko kini mamana mandeno eteku, ngundilo telo kengelo oluwonggori.

Luk 24

Yesus Ko Ootookoowolo

(Matiyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Yon 20:1-10)

1Sande sengetoni suwoononggo, oo ulumi ndindingo gome ngu yomosiyowonggoku, ngu yolo, yade meleno oolouwonggori.

2Ene oni meleno ombulo, doongeteyingomu ngu, digi ulungga mele manggowo ukingoyingonggaku, nguno kini. Mele manggowo kuli goosoowolo.

3Ene mele newendemo ulo, Oo Bidodo Sembuli Sembunaye Yesus ngulo bingo ma kenowonggori.

4Ngundilo telo, ngulo ingoyingo oowooyingga telo oodoyi ngu, asa, sodedonangge oni elaya enengo towikumbayali namboyi oolengo, yowali soluyi dedeku ngundilo tunootelo, tanggeyemo dikatoli yeyowonggori.

5Ngundilo kenolo, baleku sosoleyingo ulungga telo, penggootelo, melasina doongetelo oodoyi, oni elayagakundo ewoliyo. Ye ndawugalo oni keda oolooteku, ngu meleno ngano erewelo ombutenggo?

6-7Ene meleno ngano kini, kuli ootookoowolo. Ye Galilino mande ewolomu ngu ma kapengoyewelo. Ene ngandilo ewolo. No Oni Nangoni ngu mbumbuwadodo oni kandeyemo yetoyi, ngundo de mombimo boolonelootoyi kumoowano. Ene sa kabusayi yokolo ko ootookoowanolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ngundilo etoni, ngu baleku nowoondoye imi yetoni ingowonggori.

9Ene mele yokolo, sodedonangge ende oololo, oo bidodo kenowonggoku ngulo sulena oni kande elaya kegidembolo gulanangge (11), ko oni gidalegano nguya, oo kenowonggoku, ngulo mande mande ewonggori.

10Ngu bale ngu oowooye ngandilo: Mariya Magadala, Yowana, Mariya gula Yems nemi, ko, bale gidalega nguya, ngundo sulena onino oo kenowonggoku, ngulo ewonggori.

11Ene sulena onikundo ngu ingolo ngu, ene nowoondoyemo hamoo etenggolo ma ingowonggori. Baledo ganayelootenggolo ewonggori.

12Asa, Pita ootookoolo, kendutelo, meleno oololo uwolo. Ulo, doongetetoni, hamoo nguno kini. Towi nangge kenowolo. Ngundilo kenolo, ene yowoolengolo ende oololo, ene Yesuslo bingo ngu ndatelo tewolo ngulo ingondudu ulungga telo oluwolo.

Oni Elayagobo Emeyas Ooleko Yesus Kenowoliyo
(Mak 16:12-13)

13Ngu sanggano nguno nangge, sulena oni kewooloyemonggo oni elaya Yerusalem endemonggo ootookoolo, Emeyas oole keyolo, yade (11 Kilomita) ngundilo oolouwoliyo.

14Ngu oni elayaga, ngundo Yesusno oo tewonggoku, ngulo ene elo ingolo oole keyolo oolouwoliyo.

15Ngundilo elo, ingolo ingolo oolouwoodoli, Yesus enengombo doongeyalimo tunootelo, nguya oolouwonggori.

16Ene doongeyali ukingootoni, nga Yesusndo elo ma ingowoliyo.

17Ngundilo telo, Yesusndo ewolo. Yali ndawu mandega elo ingolo ingolo oolouteli? Ewolo. Ngundilo etoni, elayagaku omukumundooyali yumoowelo dikawoliyo.

18Asa, oni gula oowooyi Kiliyopas oningga, ngundo yowoolengolo, Yesusya ewolo. Ge Yerusalemno oolooteku ngu, oo Yerusalemno oo tewonggoku ngu, ma kenolo ingoyingo? Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ngundilo etoni, enebana gumi ewolo. Ndawuga? Ewolo. Elayagakundo mande gumi ewoliyo. Oo bidodo Nasaret oni, Yesus, goweyimo oo tewonggoku ngu! Ene Anut doongeyimo, oni simoo bale doongeyemo nguya, ene Anutlo ingondudu eyingo oni. Enengo mandeni, koni oololo ombulo teyingo, ngu yanggangonidodo.

20Anutlo woolo yeyingo oni kundingi ngulo sobosobo oniku, ko Yuda onilo tabango oniku, ngundo uleyi kumoowelo mande gulanangge elo gosiyolo, Gabman oni kandeyemo yetoyi, ngundo dowoolo, de mombimo udoyi kumoowolo.

21-23Noolendo kuli ngandilo ingowooto. Anutndo ngu oningga ngu yootunolo yunootoni, ngundo noole Rom kandeyemonggo ko yoyootoyi, noole gome oluwatolo ingowooto. Ene utolo yombuliyowonggoku ngu, ene ataga nalu kuli kabusa yokowooto. Ngu oo ngu tewonggoku ngu, ene ataga noolengo bale gidalegado meleno oololo, enengo bingo ma kenolo, ombulo, nooleno ngulo mandeni etoyi, ngulo noole soliyokolo sosolewooto. Ene Anutlo Sambono Oni elaya (Engel) yeyootoyi, ngundo ewoli. Ene kuli keda ootookoowolo ewoli!

24Noole ngu ingolo, noolengo oni gidalega ene melengoowonggoku, meleyimo oololo doongetewonggoku, ngu hamoo baledo ewonggoku ngundilo, ene Yesuslo bingo ma kenowonggorilo ewoliyo.

25Ariya, Yesusndo mande gumi ewolo. Yali ingonduduyali himi kini, Anutlo ingondudu eyingo onindo eyingomu, ngu yali nowoondoyalimo hamoo ma tewoli!

26Yali, bine, ma ingooteli? Anutlo ingondudu eyingo onindo, kuli ngandilo ewolo. Kristus ene komo ogingoyingo koolowoolo yokolo, ene kootusina, enengo ende dulidalinidodomo oolouwalo ewolo.

27Ngu naluno, Yesus ene damoni yelo, ene mande Mosesndo, ko Anutlo ingondudu eyingo onindo, enengombolo elo nakangoyingo, mande gumgumku bidodo damoni wesiyolo elayagakuno, elo etuyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Ene ende namoko tetoni, Yesusndo mande ngu elo dagayelolo, toongewelo ewolo.

29Ngundilo tetoli, elayagakundo solengolo ewoliyo. Suwootewelo teteku nga, ngundilo ngulo, ge nooledodo ngano oluwato. Ngundilo etoli, enedodo yano oolouwonggori.

30Oo neweloyi naluno, yabano bibitelo, Yesusndo oomanangoyingo gula yolo, dowoolo, Anutno yemboongelo yokolo, oososowoolo yunowolo.

31Ariya, ene nguno doongeyali himi yetoni yokolo, ngundilo ingootoli, Yesus, doongeyalimo kini telo, ko toongewolo.

32Ngundilo tetoni, enengo nangge mande ewoliyo. Ene nooledodo oole keyolo, Anutlo mande bidodo damoni wesiyolo elo, etuyelootoni ngu, ingootoole, nowoondonayemo ngu hamoo himi yetoni, ngulo gome ingowolo! Elo ewoliyo.

33-34Ngundilo elo, ene ootookoolo, suwoono nangge, ene Yerusalem ko oolouwoliyo. Ngundilo oololo, sulena oni kande elaya kegidembolo gulananggegaku ko oni gidalega nguya ereweyelolo yeyowonggori. Elayagakundo ewoliyo. Hamoo oolengo! Oo Bidodo Sembuli Ulungga ko ootookoowo! Sayimon doongeyimo tunootetoni kenowo! Ewoliyo.

35Ariya, ngundilo elo yokootoyi, elayagakundo sodedonangge nguya gumi ewoliyo. Noole ooleko Yesusndo mande etoni, ingolo, ko yano ulo, oomanangoyingo oosowoolo yunootoni, nelo, ngu naluno, noole ingowooto. Yo, ngu hamoo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayimbolo ingowooto! Ewolo.

Sulena Onindo Yesus Kenowonggori
(Matiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Yon 20:19-23)

36Ngu oni elayagakundo mande ewootoli, ngu naluno nangge, Yesus enengombo kewooloyemo tunootelo dikalo ewolo. Ye nowoondoye imakeyingomo oliyi! Ewolo.

37Ngundilo etoni, ene soliyokolo, sosoleyingo ulungga tewonggori. Noole enengo gaboyi kenootetolo ingowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38-39Yesusndo enengo ingonduduye ingolo ngulo ewolo. Ye ndatelo sosoletenggo? Ye ndatelo ngulo nowoondoye bulibali ingootenggo? Ye ombuya, nolo kekandene nga kenoyi! No nenengombo nangge. Ye ombuya nodowooya kenoyi! Oomboolo ngu, no ngandilo songgiwine wembunedodo dowoolo kenootenggoku ngundilo kinilo ewolo.

40Ene ngundilo elo yokolo, enengo kekandeyi nguya etuyelowolo.

41Ene nowoondoye metemi ingolo, oni oni ulungga tewonggori. Ene nowoondoyemonggo hamoo nenengo elo ma ingowonggori. Nowoondoye kowuli ingowonggori. Ngundilo tetoyi, ngulo Yesusndo ewolo. No oodoolo kumooteno. Ye oowali bodaga ooloote, bine? Ewolo.

42-43Ngundilo etoni, ene iso kayingomu gumi gula yolo, inootoyi, ene yolo, doongeyemo newolo.

44Ene oo nelo yokolo ewolo. Moseslo mamana mande, Anutlo ingondudu eyingo onilo mande, ko Iserel onilo yambo bukno (Sam) nguya nakangoyingo ngu, ngulo mandeye kuli no yeya ootoolo etoowe ingowonggoku, ngu bidodo nolo ewolo. Ngu ataga engge nenengo ngundilo nangge tunootetelo ewolo.

45Ngundilo telo, ene Anutlo mande damoni oowooyingga wesiyolo elo etuyelootoni, nowoondoye himi yewolo.

46Ngu mande gula soweyolo ewolo. Anutlo mandeno ngandilo nakangolo ewolo. Kristus, Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni, ngundo kowuli ogingoyingo ulungga ingolo, kumoolo, asa, nalu kabusayi melenonggo ko ootookoowa.

47Kristus oowooyimo, nowoondoye yowoolengoweloyi damoningga ngu, ko Anutndo onilo mbumbuwa ngu andangeyunoweloyimbolo damoningga ngu oni simoo bale mela bidodomonggo wesiyolo etuyelowanggo. Ngu kongga ngu Yerusalem endemo nguno koletelo damoni yelo ko telo, ngunonggo mela bidodomo nguya ko telo, elo etuyeloya endeyoyilo ewolo.

48Elo, Yesus mande gula soweyolo ewolo. Ye oo bidodo kenowonggoku, ngulo mandeni yootunoya eya endeyoyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

49Ye ingoyi! Nolo Awanembo Yuka Kundingiyi yanggango ye yunowelo mande gulanangge elo gosiyoyingongga ngu, nondo suleyootoowe, yeno ombuwa. Ye komo nga endegano ngano sobowooya oodoyiga, ngu Yuka yanggangongga ngu Sambo endemo awunonggo ombulo, ye nowoondoyemo ulo hangewalo ewolo.

Anutndo Yesus Yolo, Sambono Oolewolo
(Mak 16:19-20; Aposel 1:9-12)

50Ene ngundilo elo yokolo, sulena oniku yoyolo, oololo yade Betani ende namoko nguno oolouwonggori. Nguno oololo, Yesusndo sulena oni kandeyi tabayemo okoolo, kumana yunowolo.

51Ene kumana yunowootoni ngu, Anutndo ene Yesus okoolo, sulena oni yoyokolo, Sambo endemo oolewolo.

52Yesus Sambono ooletoni, sulena oniku Yesusno yemboongelo yokolo, ootookoolo, oni oni ulungga oolengo telo, Yerusalem ko oolouwonggori.

53Ene suwoo suwoo Tempelno ulo, Anut bingami nangge elo okoololuwonggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yon

Yon 1

Suwoo Suwoo Keda Oluweloyi Mandega, Ngulo Ewolo

1Kulimi oolengo, Anutndo oo bidodo ma yeyingo, ngu naluno, Mande ngu (Yesus) oluwoliyo. Yo, Yesusndo ngu Anutya goboolo oluwoliyo. Ngu enengombo Anut.

2Kulimi oolengo damonimonggo ngu, ene Anutya oluwoli.

3Yo, Yesusndo ene oo bidodo temukowolo. Ngulo ngu, oo gula oole gulano ma tunootewolo. Kini, oo bidodo tunootewoku ngu, Yesus enengombo yeni tunootemukowolo.

4Eneno keda sugi sugi oluweloyi oolooteku, ngu keda oluweloyiga ngu simoo balelo solu himi.

5Ngu solu himingga ngu suwoono delo himi yetoni, ngu ooleli ngundo doobengoweloyi ereremo kini.

6-7Oni gula tunootewo, ngu oowooyi Yon. Anutndo ene koletelo suleyootoni ombuwolo. Yo, ene ombulo oni simoo bale tunoo etuyelolo, Yesus ngu hamoo solu himi oolengo. Ngundilo tetoni, ngulo oni simoo bale mande ngu ingolo, ene nowoondoyemo hamoo tewanggo.

8Yon enengombo ngu solu himingga ngu kini. Kini, ene ombuyingo ngu solu himingga (Yesus) ngulo mandeni wesiyolo eweloyimbolo ombuwolo.

9Yo, Yesus ngu hamoo solu oolengo. Ngundo ombulo, oni simoo bale bidodo melako oolootenggoku, ngu solu himi yunowelo ombuwolo.

10Ngu ene melako ootoolo, ngunonggo ene melako, oni simoo bale, oo bidodo yewolo. Ene melako oni simoo baledo, ene kenolo, ma ingowonggori.

11-12Ene enengo ende damonimo oolouyingomu, ene enengo Yuda onindo ngu ma yowonggori. Kini, oni gidalegado yowonggori. Ene oni ngu enengo oowooyimo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu, ene mete Anutlo simoongo oolengo tunootetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Yo, ene Anutlo simoongo tunootetenggoku ngu, ene awa namoyembolo daloyebo kini, ko onilo ingonduduno nguya kini, enengo koyemo nguya kini. Anut enengombo yoyeni, enengo simoongo tunootetenggo.

14Mande (Yesus) ngundo oni tunootewoku, ngu nalu ootuwoo bodaga nangge, noole kewoolonayimo oluwolo. Yo, eweyimbo suleyootoni, ombutoni, noole kuli enengo dulidalini ngu kenowootowolo. Ngu dulidaliningga ngu, enengo nangoni gulananggega ngulomu. Sumange ko damoni hamoo gome nenengomu, ngu eneno hangewolo.

15Yondo ngu oningga ngulo mandeni wesiyolo elo, ngandilo meno ewolo. Ngu oningga ngu, kuli nondo yeno etoowe ingowonggoku, ngu ngandilo. Ene no kootunemo ombulo tunootewoku, ene no oowoone dagalo ulungga tunootete. Ndatelo ngulo, ene kuli tunootelo oluwoku, ngu naluno, no ma oluwololo ewono.

16Eneno ngu sumange ulungga oolengo hangelo ooloote. Ngu sumangeningga, ngunonggo nangge suwoo suwoo oo gome gome guladilo guladilo, ene noole yunololoote.

17Yo, hamoo, Moses kandeyimonggo Anutndo mamana mande noole yunowolo. Ene sumange nowoondoyi, ko mande damoni hamoo gome nenengo, ngu Yesus Kristusnonggo nangge tunootewolo.

18Oni gulado hamoo oolengo Anut ma kenowolo. Anut Nangoni gulanangge, ngu Anut kilalongo. Ngundo eweyi tanggeyimo oolooteku, ngundo nangge, Anutlo damoni ngu nooleno yootunolo ete.

Sonoyeloyingo Oni Yon, Ngundo Mande Wesiyolo Ewolo

(Matiyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

19Yuda onindo Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, Liwayi oni ngu suleyelootoyi Yerusalem yokolo, ombulo, Yon sumoo inowonggori. Ge ndawu oningga? Elo ewonggori.

20Ngundilo sumoo etoyi, ariya, Yondo mande tunoo elo, mande gula ma oongoowolo. Ene ngandilo wesiyolo ewolo. No Kristus, Anutndo noole ko yoyoweloyi suleyowoku oningga ngu kinilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Yondo ngundilo etoni, enendo sumoo inowonggori. Ngu ndatelo? Ge ndawu oningga? Ge bine Ilayisando? Ewolo. Etoyi, enendo mande gumi ewolo. No Ilayisa kini. Etoni, enendo sumoo gula ewonggori. Ge bine Anutlo ingondudu eyingo oningga, noolendo sobowootetoku, ngu bine? Elo ewonggori. Asa, enebana mande gumi ewolo. Kini.

22Ngundilo etoni, enebana Yonno sumoo gula ewonggori. Ge ndawu oningga? Noole komo mande gumi oni noole suleyelootoyi ombuwootoku, nguno ewato. Ge, gengomboya ngu, ge ndatelo ete? Elo ewonggori.

23Ene ngundilo etoyi, Yondo gumi ewolo. No nga oningga ngalo Anutlo ingondudu eyingo oni Ayisaya, ngundo ewolo. Oni gula kingo mela oni kini, ngunonggo manggowo gula meno ete. Oo Sembuli Ulungga, ngulo oole yomosiyoyino! Elo ewolo. (Ayisaya 40:3)

24-25Parisi onindo ngu oni ngu, suleyelootoyi ombuwolo. Ene Yon sumoo inowonggori. Asa, ge Kristus kini, ge Ilayisa kini, ko Anutlo ingondudu eyingo oni kini, asa, ndawugalo ngulo, ge oni simoo bale sono kundingiyimbo sonoyeloote? Elo sumoo inowonggori.

26Ene ngundilo sumoo etoyi, asa, Yondo mandeye gumi ewolo. Nondo ngu sonombo nangge sonoyelooteno. Ene oni gula kewooloyemo dikalo oolooteku ngu, ye ngu watayi kini.

27Ngu oningga ngu, no kootusina ombuteku, ngu oningga ngulo yanggangoni ulungga oolengo. Nolo yanggangone ngu bodaga nangge, ngulo ngu, no enengo ko oni telo, ma oluwanolo ewolo.

28Nga mandega nga Betani ende, Yodan sono anduloko nguno tunootewolo. Nguno Yondo oni simoo bale sono kundingimbo sonoyelowolo.

Yesus Anutlo Sipsip Nangoni

29Sengetoni, Yesus ombutoni, Yondo kenolo ewolo. Kenoyi, nga ngu Anutlo Sipsip Nangoni. Ngundo oni simoo bale mela bidodo mbumbuwaye andange yunowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Ngu oningga ngulo, nondo kuli ewonomu ngu. Oni gula no kenelolo ombuteku, ngundo no daganelowolo. Ndatelo ngulo, ene no ma oliyingo naluno nguno, ene kuli oluwolo.

31No ngu oningga nguya watayi kini. Ene no ombulo, oni sono kundingiyimbo sonoyelootoowe, nguno Iserel oni simoo baleno, ngu oningga ngu tunoo etuyelowanolo ewolo.

32Yondo mande ngandilo yootunolo ewolo. No Yuka Kundingiyi ngu, nu kundirimanggowo ngundilo telo, Sambononggo ombulo, ene tabango sanganimo oodoni kenowono.

33No nenengombo ngu oningga ngu, kuli watayi kini. Anutndo oni sonoyelo elo, sulenelolo ngu, ngandilo ewolo. Ge Yuka Kundingiyi kenootoyi, oni gula tabango sanganimo oodoningga ngu, ariya, ngu oningga ngundo Yuka Kundingimbo oni simoo bale sonoyelowalo ewolo.

34Asa, no nenengombo ngu ooga kenootoowe tunootewolo. No ngulo mandeni yeno kuli ewonoku, nga oningga nga, ene Anut Nangoni. Yondo ngulo ngundilo ewolo.

Yesusndo Sulena Oni Gidalega Yoyowolo

35Sengetoni, Yon dikatoni, enengo sulena oni elaya nguya dikawoliyo.

36Ene Yesus kenootoni, oole keyolo ombutonilo ewolo. Kenoli, ngungga ngu, Anutlo Sipsip Nangoni! Elo ewolo.

37Enengo sulena oni elayagaku Yonlo mande ngu ingolo, ene Yesus keyolo oolouwoliyo.

38Ene ngundilo tetoli, Yesus yowoolengolo, elayagaku ene keyolo ooloutoli, yeyolo ewolo. Yali ndawuga ereweteli? Ewolo. Etoni, elayagakundo gumi ewoliyo. Rabayi, ge ndawu yanggano ooloote? Elo ewoliyo. Rabayi mandega ngulo damoni ngandilo, oo etuyeloyingo oni ewolo.

39Yesusndo gumi ewolo. Mete yali ombuya kenoli! Ewolo. Etoni, asa, elayagaku Yesus keyolo oololo, ene oluwoku ya ngu kenolo, enedodo ngu sangga nguno oluwolo. Ene, ngu sangga nguno mande elo oodoyi, oololo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

suwootetoni ngu, sa gaboyi nalu namolaya tunootetoni, ko suwoono nguya oluwolo.

40Nga oni elayaga, ngando Yonlo mande ingolo, ene Yesus keyolo oololo, ene oni gula oowooyi Enduru, ngu Sayimon Pita ngulo koneyo.

41Enduru, sodedonangge Yesusndo oluwonggoku yangga, ngu yokolo ulo, bebeyi Sayimon koletelo erewelo kenolo ewolo. Noole kuli Mesayiya kenootetoku nga! Elo ewolo. Mesayiya ngulo damoni ngandilo. Ene Kristus, Anutndo noole ko yoyoweloyi sunggi yeyingo onilo ewolo.

42Ngu naluno nguno, Endurundo Sayimon yolo, Yesusno oolouwolo. Yesusndo kenolo ewolo. Ge Sayimon, Yonlo Nangoni. Kootusina oowoongge Sipas (Pita) ewanggolo ewolo. Ngu oowooyi Pitangga ngulo damoni ngu digi ulunggalo ewolo.

Yesusndo Pilip Ko Nataniyel Elaga Negoyelowolo

43Sengetoni suwoononggo, Yesusndo enengo ingondudunonggo, Galili melako oolouwanolo ingowolo. Ene Pilip kenolo ewolo. Ge ombuya no kenelolo ewolo.

44Pilip ngu ene Betsayida oni. Enduru Pita elagalo ende damoni nguya.

45Pilipndo oololo, Nataniyel kenolo ewolo. Nga oningga nga ngu, ene kuli Mosesndo mamana mandeno nakangoyingo, ko Anutlo ingondudu eyingo onindo nguya nakangoyingonggaku, noolendo kuli kenowooto. Ngu Yesus, Nasaret oni, ngu Yosep Nangonilo ewolo.

46Ene ngundilo etoni, ariya, Nataniyeldo eneno ngandilo sumoo ewolo. Oo metemi gula Nasaretno tunootewa, bine? Ene ngundilo etoni, asa, Pilipndo mande gumi ewolo. Ombuya kenolo ewolo.

47Yesusndo Nataniyel kenootoni, eneno ombutoni, ngandilo ewolo. Keno, Iserel oni ene hamoo! Eneno ebe ganagana mande ko damoni biyomingga nguya, eneno ma oolootelo ewolo.

48Ene ngundilo etoni, Nataniyeldo Yesus sumoo inowolo. Ndatelo, ge no watayi tewo? Ene ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Pilipndo ma

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

negogeloyingomo, no nguno (Pik) dega damonimo oodoni geyowonolo ewolo.

49Etoni, Nataniyeldo gumi ewolo. Oo etuyeloyingo oni, ge Anutlo Nangoni! Ge Iserel mela ngulo onilo sobosobo koleteyingo ulungga! Ene ngundilo ewolo.

50Ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. No ge amana (Pik) de damonimo geyowonolo etoowe, ngulo ge nowoondogemo hamoo tete. Kootusina, oo ulunggado nga ooga nga dagatoni, ge kenowalo ewolo.

51Yesusndo ene ko ewolo. No hamoo oolengo, yeno eteno. Kootusina, ye Sambo goosootoni, kenootoyi, Anutlo Sambono Engel oni, ngundo Oni Nangoni, ngu tanggeyi gidegide oolelo, ombulo tetoyi, ye yeyowanggolo ewolo.

Yon 2

Oni Gula Kena Endemo Bale Yowolo

1Sa elaya nguno yokolo, sa kabusayiga nguno, Yesus nemimbo ngu, bale yoweloyi yanggakuno oluwoliyo. Ngu bale yoweloyi nalungga ngu, Kena ende ngu, Galili mela nguno tunootewolo.

2Ene Yesus ko enengo sulena oni nguya, ngu bale yoweloyi nalungga, nguno negoyelootoyi oolouwonggori.

3Ngundilo oololo oodoyi, Wayin kinitetoni, Yesus nemimbo Yesusya ewolo. Ene Wayin gula kinilo ewolo.

4Yesusndo eneya ewolo. Namo, nondo ndawuga tewe? Ngu noolengo geya oo kini. Nolo nalu ma tunooteyingolo ewolo.

5Ene ngundilo etoni, asa, nemimbo ko onikuya ewolo. Yesusndo yeno mande gula etoningga ngu, ye komo ngu keyoya teyilo ewolo.

6Ngu yangga nguno, nogo kumbe kandegula gidembolo gulanangge oluwonggori. Nguno Yuda oni enengo damoniye sono gemuweloyi sono oolengo, nguno oodoni, Anutlo mamana mandeni Yuda onindo keyoyi elo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngulo ewolo. Kumbe gulanangge nangge ngu 100 Lita ngundilo. (Ngu 6 ngundi 7 Kelo Dram ngundilo).

7Yesusndo ko oniya ewolo. Kumbeno sono moondoya, kumbengootoyiga, hangeni. Ene ngundilo etoni, asa, ko onindo Yesusndo ewoku, ene ngundilo tewonggori.

8Yesusndo ko onikuya ewolo. Nga gumi wendoya, yoya, oolouya, oo simbo kayingo sobosobo ngu inoyi. Ene ngundilo etoni, ko onindo gumi wendolo, yolo, oololo, oo simbo kayingo sobosobogaku inowolo.

9Oo simbo kayingo sobosobogakundo, sono tewoongolo netoni ngu, ngu naluno ngu, Wayin oolengo tunootete. Ngulo ngu, ene ndanonggo yoyingo ngu, ene watayi kini. Ene enengo ko oni ngundo nangge watayi, sono oolengo moondowonggori. Ariya, oo simbo kayingo sobosobogakundo, bale yoweloyi oninggaku negongowolo.

10Ombutoni ewolo. Oni bidodo koletelo Wayin metemimu bayetelogo, kootu oni simoo oowooyingga netoyi ngu, ariya, ngu naluno, ene Wayin biyomi bodaga nguno yunootenggo. Ene ge Wayin metemi oolengo ngu gosiyowoku, ge ataga kootu yolo ombulo, bayeteteku nga!

11Kena ende Galili melako nguno, Yesusndo koletelo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu tewolo. Nguno enengo dulidalini ngu etuyelootoni, enengo sulena oni ene damoni yelo, Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggori.

12Ngu nalu ngu kinitetoni, Yesus, nemi, konebeyi, ko enengo sulena oni nguya, Kaperniyam endemo ulo, nguno sa nalu gidalega kengelo oluwonggo.

Yesusndo Oni Goobooyingo Yano Oo Uliyootoyi Oweyelowolo

(Matiyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13Yuda onilo kengeweloyi kundingiyi nalu oowooyi Pasowa, ngu namoko tete. Ngundilo ngulo, Yesus yade oololo, Yerusalemno oolouwolo.

14Yesus oololo, Yuda onilo goobooyingo ya oowooyi Tempel, ngu newendemo ulo, oni Bulmakau, Sipsip, nu kundirimanggowo uliyootoyi yeyolo, ko oni bibiteweloyi yabano bibitelo, bobeye yowoolengolo yunootoyi yeyowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yesusndo uto gisalu telo, ngu yolo, Bulmakau, Sipsip ko nusago bidodo musiyomo oolootenggoku oweyelowolo. Ngundilo telo, ene oni digi yowoolengowonggokuno oololo, bobeye siyakiyoni satoni, yaba bidodo wenggelemootoni, ukelo utoni oweyelowolo.

16Ene oni nu kundirimanggowo uliyoyingo nguno ewolo. Ye nu yoya, musiyo nga yokoya sayi! Ye nolo Awanembolo yangga nga yeyi, oo uliyoweloyi musiyo ma tewelolo ewolo.

17Yesuslo sulena oni ngu, ene Anut mandeno kuli oolooteku, ngu ingonduduwoolo ingowolo. No gengo ya ngulo gome oolengo ingolo, ngulo no ko yanggango oolengo tetoowega, gengo ya gome olinilo ingootenolo ewolo. *Sam 69:9*

18Ene Yuda onilo tabango, ngundo ngundilo kenolo, Yesusya mande yanggango elo ewonggori. Anutndo nga kongga ngano logogelowo tetoni ngu, asa, ge oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu anangu tetooga, noole kenolo ingowato. Ngu hamoo, Anutndo ngu kongga nguno logogelowolo ingowato ewonggori.

19Ene ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi elo ewolo. Yendo nga yolo yangga nga toongootoyi ngu, nobana nalu kabusagomo ko yewe dikawalo ewolo.

20Ngundilo telo, Yuda onindo ewonggori. Oni nga goobooyingo Tempel yangga nga yeloodoyi, mooma nalu onibi namolaya, kandegula ke gidembolo gulanangge (46) yokowonggori. Ngundilomu, gedo ngu ko sa kabusa nanggemo, ko yewelo ete? Elo ewonggori.

21Ngu goobooyingo yangga Yesusndo ewoku ngu, enengo goweyimbolo ewolo.

22Ngundilo ngulo, kootusina, Anutndo melenonggo Yesus ko yokutuwootoni, ko ootookooyingo, nguno enengo sulena oni ko ingondudu telo, Yesusndo mande kuli ewo, ngundilo tunootetoni, nguno ingowolo. Ngundilo tetoni,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sulena oni ene Anutlo mande so uyi nakango, ko Yesusndo mande ewoku, ngu bidodo ingootoyi, nowoondoyemo hamoo oolengo tewonggori.

Yesusndo Oni Simoo Bale Bidodo Damoniye Kuli Ingowolo

23Yesus ngu Yerusalemno Pasowa nalu kundingiyi ngu sobowoolo oodoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo, Yesusndo oo onindo ma teweloyim ngu tetoni, kenolo, ngulo oni ulungga oolengo, eneno nowoondoyemo hamoo tewonggori.

24Ene Yesusndo simoo bale bidodo ingonduduye bulibali ingootenggoku, ngulo ene ngu oningga, ngulo newendemo hamoo ma tewonggori.

25Ndatelo ngulo, Yesusndo ene oni simoo bale bidodo damoniye, ingonduduye ingomukoote. Yesus ene onilo ingonduduye, ngulo oni gulado ma etoni ingowa. Kini, ene bidodo ingomukoote.

Yon 3

Yesusndo Nikodimas Oningga Nguya Mande Ewoli

1Oni gula oluwoku, ngu oowooyi Nikodimas. Ngu Nikodimas oningga ngu Parisi oni, ko Yuda onilo tabango nguya.

2Ngu oningga ngu, suwoono Yesusno ombulo ewolo. Oo etuyeloyingo oni, noole ingooteto. Ge oo etuyelowelo, Anutndo sulenggelootoni ombuwolo. Ene Anutndo oni gulaya ma ootoolo ngu, ene oo sungo gula oni ma teweloyi, gedo teteku, ngu ma tewalo ingooteto.

3Ene ngundilo etoyi, asa, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Hamoo oolengo, no geno eteno. Oni gula ene newende buniyo keda ngundilo ma tunootelo ngu, asa, ene Anutlo endega enengo oni simoo balelo soboyelooteku, nguno ma ulo oluwalo ewolo.

4Ene ngundilo etoni, asa, Nikodimasndo gumi ewolo. Ndatelo telogo, oni kuli dogoni yeyingo, ngundo ene ko yowoolengolo, oni buniyo ngundilo tunootewa? Ene mete nemi useyimo utoni, nemimbo ko yomoowa bine? Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ngundilo etoni, Yesusndo Nikodimaslo mande gumi ewolo. Hamoo oolengo, no geno eteno. Oni ene sono (kundingiyi), ko Yuka Kundingiyimo nguya, keda ma tunootelo ngu, ene Anutlo endega enengo oni simoo balelo soboyelooteku, nguno ulo ma oluwa.

6Oni ene eweyi nemimbo kedaga yeli tunootete. Ene Yuka Kundingiyimbo oni newendemo ulo, ngundo yeni keda tunootewa.

7Ge nondo mandega geno etenoku, ngulo ingondudu ulungga telo, ma sosolewelo. Ye komo yengo nowoondoye buniyo keda ngundiya tunooteyi!

8Doogo ngu enengo ingonduduni keyolo, doogo yolo gulasina gulasina, oololo ombulo tete. Ge kingo ngguyi nangge ingoote. Ene ndasinanggo ombulo, ndasina oolouteku ngu, ge ma ingoote. Oni bidodo ko keda Yuka Kundingiyimo tunootewanggoku nguya, ngundilo nanggelo ewolo.

9Ene ngundilo etoni, Nikodimasndo gumi ewolo. Nga ooga nga ngu, ndatelo telogo tunootewa?

10Etoni, Yesusndo gumi ewolo. Ndatelo ngulo, ge Iserel onilo oo etuyeloyingo oni, ge mande oo nga ma wilikolo ingoote?

11Hamoo oolengo, no geno eteno. Noole oo kenolo ingootetoku, ngulo mandeni yootunolo eteto. Ene noolendo mandega etetoku ngu, ye ingowelo yokootenggo.

12Nondo kuli mela ngalo oo nguno elo etuyelowonoku ngu, ye ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewolo. Ngulo nondo Sambo ende oo nguno mande elo etuyelowanoku ngu, ndatelo telogo, ye nowoondoyemo hamoo tewanggo?

13Oni gula ene Sambono oolelo, Sambo ende oo damoni ma kenolo ingowolo. Kini, Oni Nangoni, ngundo ene Sambo endemonggo ombuyingo, ngundo nangge, Sambo ende damoni nenengo oolengo, ye etuyeloweloyimbolo ombuwolo.

14Kulimi Mosesndo oni kini, kingo melako nguno sile gaboyiga telo, de bodaga sanganimo yelo boolowoolo okootoni, oni ngu kenolo, ene ma

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kumooyingo. Ngundilo nangge, Anutlo Nangoni Oni Kilalongo nguya, de sanganimo yelo, okoolo boolowoowanggo.

15Oni simoo bale bidodo ngulo nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, ene suwoo suwoo sugi sugi keda gome oluweloyi, ngu yowanggo.

16Yo, Anutndo oni simoo bale mela ngano oolootenggoku, ngu bidodo nowoondoyi ulungga telo, ngulo enengo Nangoni gulananggega, ngu oni simoo bale yunowolo. Ene ngundilo tewongga nguno oni simoo bale bidodo nowoondoyemo hamoo telo ngu, asa, ene ma oonatewanggo. Ene ngundilo telo ngu, ene suwoo suwoo sugi sugi keda oluweloyiga ngu yolo, oni oni telo oluwanggo.

17Anutndo enengo Nangoni ngu melako ngano suleyootoni ombuwolo. Ene oni simoo bale wilikoyelowelo ma ombuwolo. Kini, Anutndo ngu mela ngalo oni simoo bale bidodo mbumbuwanonggo ko yoyoni elo, suleyootoni ombuwolo.

18Oni ene ataga newendemo hamoo teteku ngu, asa, Anut doongeyimo oni nenengo tunootete. Ene oni ene newendemo hamoo ma teteku ngu, Anut doongeyimo ene mbumbuwano oonatelo ooloote. Ndatelo ngulo, ene Anut Nangoni gulananggega ngulo newendemo hamoo ma tewoku, ngulo ene oonatewa.

19Mande wilikoyingo damoni ngu ngandilo. Solu himi ngu kuli melako ngano tunootewolo. Ene onindo ngu ooleliko oluwelo ingolo, ngulo ene solu himi ngu yokootenggo. Ndatelo ngulo, enengo damoniye ngu biyomi oolengo.

20Yo, ngundilo oni simoo bale ngu ooleliko damoni biyomi ngu telo oluwelo, gome ingootenggo. Ngundilo ngulo, ene solu himimo ombuwelo ma ingootenggo. Ndatelo ngulo, enengo damoniye biyomi ngu solu himi ngundo yootunoweloyi, ngulo ene yokootenggo.

21Ene oni damoni hamoo teteku ngu, ene solu himimo nguno ombute. Enengo damoni, enengo koni, ngu Anutya ko teteliku ngu, oni doongeyemo tunoo kenowanggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sonoyeloyingo Oni Yondo Yesus, Ngulo Ewolo

22Ngu naluno nguno, Yesusndo enengo sulena onikuya, Yudiya melasina oolouwonggori. Nguno, Yesus enengo sulena oniya nguno oode, oni simoo bale gidalega sono (kundingiyi) gemuyunolo oluwonggo.

23Ngu naluno nguno, Ayinon ende ngu, Salim ende ngu tanggeyimo, nguno Yondo nguya, oni simoo bale sono gemuyunowolo. Ngu melasina nguno sono oowooyingga oolooteku, ngulo oni simoo bale suwoo suwoo nguno mayelo, sono (kundingiyi) yowolo.

24Ngu naluno nguno, Herodndo Yon yolo ya biyomimo ma yewolo.

25Ngu naluno, longge mande gula Yonlo sulena oni, ko Yuda oni gulaya ngu kewooloyemo tunootewolo. Ndatelo sono gemuweloyi, Yudalo damoningga ngu keyolo ngu, ene Anut doongeyimo, namboyi tunootewatolo longgeyolo ewonggori.

26Ngundilo telo, enengo sulena oni Yonno oololo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, kuli geya oningga Yodan sono anduloko ootoolo, gedo ngulo mandeni ewolo. Ngu oningga ngundo oni simoo bale sono (kindingiyimbo) sonowooyunootoni, simoo bale bidodo eneno ooloutenggolo ewonggori.

27Ene ngundilo etoyi, asa, Yondo mandeye gumi ewolo. Anut Sambo endemo oolooteku, ngundo oni gula oo ma inootoni ngu, asa, ngu oningga ngu, ene mete ma yowa.

28Nondo mandega yeno ewonomu, ye ngu kuli ingowonggo. No ngu oningga, Anutndo oni noole ko yoyowelo elo sunggi yewokungga, ngu kini. Ene no ngu, Anutndo ngu oningga ngulo ooleni yomosiyoyinoweloyimbolo elo, koletelo no sulenelootoni ombuwono.

29Ngu ngandilo. Ene oni gula bale yowaku ngu, asa, ngu balega ngu, ene ngu simoongga ngulo baleyi. Ngu simoongga ngulo dobooyi ngu dikalo, sodeyelo, ataga bale yowoku oningga ngulo mandeni ingolo, oni oni tewa. Ngundilo nangge, no nguya nowoondonemonggo ngu oningga ombuyingo, ngulo no oni oni ulungga teteno. Ataga ngu engge oolengo tunootete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Hamoo oolengo, ngu oningga ngu (Yesus), ngulo oowooyi ngu komo ulungga oolengo tunootetoni, nolo oowoone ngu komo ombulo bodaga telo, ameno uwalo ewolo.

31Oni Sambono awunonggo ombuyingo ngu, enengo damoni ngundo mela ngalo damoniye ngu bidodo dagayeloote. Oni mela ngano tunooteteku ngu, ene mela ngalomu. Ene mela ngalo oo ngulo nangge mandenilo tete. Yo, hamoo, oni ene Sambo endemonggo ombuyingo ngu, enengo damoni ngundo mela ngalo damoniye ngu bidodo dagayeloote.

32Ene oo kuli kenowoku, ko ingowoku, ngulo elo yootunolo ete. Ene oni gulado ngu mandega elo yootunooteku, ngu ma yolo dowoote.

33Oni ene mande ngu gome ingolo, yolo dowoolo ngu, asa, ene yo elo ewaku, ngu mandega nguno ngu, Anut ene hamoo mande nangge etelo etuyelowalo ewolo.

34Ngu oningga Anutndo suleyootoni ombuwoku ngu, ene Anutlo mandeni nangge yootunolo ete. Ndatelo ngulo, Anutndo Yuka Kundingiyi ngu ulungga oolengo inowolo.

35Eweyimbo enengo Nangonimbolo gome ingolo, nowoondoyi teyinolo, ngulo oo bidodo ene kandeyimo yelo inowolo.

36Oni ene Nangonimbolo newendemo hamoo teteku ngu, ene suwoo suwoo keda sugi sugi oluweloyiga ngudodo ooloote. Ene oni Nangonimbolo mandeni ngu ma ingolo keyolo ngu, asa, ngu oningga ngu, Anutya nguno keda ma oluwali. Kini, Anutlo sanggilininga ngu eneno oluwa.

Yon 4

Yesusndo Sameriya Mela Ngulo Balegaya Mande Ewoliyo

1Ngu nalunggano nguno, Parisi onindo mande gula ngandilo ingowonggori. Yesusndo Yon dagalo, sulena oni oowooyingga oolengo yoyolo, sono (kindingiyimbo) sonowooyunootelo ingowonggori.

2(Ene Yesus enengombo ma sonoyelowolo. Kini, enengo sulena onindo nangge oni sonoyelowonggori.)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Yesus ene Parisi onilo mandeye ngu ingolo ngu, ene Yudiya mela yokolo, ene ootookoolo, Galili melako ko oolouwolo.

4Yesus ngu ene ootookoolo, Sameriya mela kewoolokuli oolega ngu keyolo oolouwolo.

5Yesus ngundilo yade oololo, Sameriya mela ngulo ende gula oowooyi Sayika, nguno tunootewolo. Ngu endega ngu namoko mela gula Yekobndo enengo nangoni Yosep kuli inowolo.

6Yo, ngu musiyonggano nguno, Yekobndo kuli sono melengga sewolo. Yesus oole yade yade ombulo, moondeyi ogingoyingootoni, ngulo ene sono melengga ngu tanggeyimo bibitewolo. Ngu nalungga ngu, sa kewoolo (12 Klok).

7Ngu naluno nguno, Sameriya mela ngulo bale gula sono moondowelo ombuwolo. Ene ombutoni, Yesusndo ngu balega ngu kenolo, ngandilo ewolo. Sono bodaga nunootooga newelo ewolo.

8Ngu naluno ngu, Yesuslo sulena oniku bidodo, oowali uliyowelo endemo umukowonggori.

9Yesusndo ngundilo etoni, asa, Sameriya balega ngundo gumi ewolo. Ge ngu Yuda oni, ko no ngu Sameriya bale. Ngulo ge ndawugalo, nono sonolo sumoo ete? Elo ewolo. (Ndatelo ngulo, Yuda onindo Sameriya oniya doboo ma yelo, goboolo ma endeyootenggo.)

10Ene ngundilo etoni, asa, Yesusndo ngu balega nguya gumi ewolo. Ene ge Anutndo oo kingo duwoo gunooteku, ngu ingolo ngu, ko nga oningga ngando geno ete, sono bodaga nunootooga newe eteku, ngu nguya ingolo ngu, gebana eneya ewa. Suwoo suwoo, keda oluweloyi sono ngu, no nunootooga newe elo ewaku ngu, enendo suwoo suwoo keda oluweloyi sono ngu gunootoni newa.

11Ngundilo etoni, balega ngundo Yesuslo mandeni gumi ewolo. Oni ulungga, ge sono moondoweloyi oo gula kini, nga sono melengga nga ngu, mela

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

newendemo oolengo amu. Ge sono suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu ndanonggo yowa?

12Yekobndo nga sono melengga nga ngu, selo yunowolo. Ngu enengombo enengo simoongo, ko enengo nusagododo nga sonongga nga neloluwolo. Ge noolengo osinayi, Yekob, ngu dagalo ulungga, bine? Elo ewolo.

13Yesusndo balega ngulo mandeni ngu ingolo, gumi ewolo. Oni bidodo nga sonongga nga nelo ngu, ene kootusina sonolo ko ingolo hahangewanggo.

14Ene oni gula nondo sonongga nga inootoowe newaku ngu, asa, ene sonolo bungeyi ko ma soliyetoni hahangewa. Nga sonongga nondo inootenoku ngu, suwoo suwoo keda oluweloyi sonongga ngu newendemo ngunonggo oolelo oolelo, ene sugi sugi oluwalo ewolo.

15Ene ngundilo etoni, asa, balegaku enebana Yesusno ewolo. Oni ulungga, ge ngu sonongga ngu, no nuno. Nunootoyi ngu, asa, kootusina, no bungene soliyetoni, sonolo hahangelo, no sono moondowelo, ngano ko ma ombuwanolo ewolo.

16Etoni, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Ge oolouya, kamengge negongoya, yalingo ela ela ngano ombuli! Elo ewolo.

17Ngundilo etoni, balegakundo gumi ewolo. No kamene moole kini. Etoni, Yesusndo balegakuyalo ewolo. Ge ngandilo ete, no kamene kini, ge ngu hamoo oolengo ete.

18Ndatelo ngulo, kuli ge kamesumoongge kandegula. Ataga simoongga oolooteliku, ngu gengo kamengge oolengo kini. Gengo mandega eteku, ngu hamoo oolengo etelo ewolo.

19Etoni, balega ngundo Yesusno ewolo. Oni ulungga, ataga no ingooteno. Ge Anutlo ingondudu ewo oni.

20Noole osi sambanayimbo nga mela pulimo ngano gooboongoolo, Anutno yambo mande tewonggori. Ene ye Yuda onindo ngu etenggo. Oni gooboongoolo yambo mande teweloyi ngu, Yerusalemno nanggelo etenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Baledo ngundilo etoni, asa, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Ge bale, ge komo nolo mande etenoku nga ingoya, nowoondogemo hamoo teni. Nalu gula tunootetoningga ngu, ye nga mela pulimo ngano, ko ye Yerusalemno nguya, awanayimo yambo mande ma tewanggo.

22Ye ngu, oo ye ma ingootenggoku, nguno yambo mande tetenggo. Noole Yuda onindo ngu oo ingootetoku, nguno yambo mande teteto. Ndatelo ngulo, Anutndo ko yoyoweloyi koningga, ngulo ingonduduga ngu, noole Yuda oni simoo bale kandenayimo ooloote.

23Nalu gula tunootetoni ngu, ngu nalunggaku ngu ataga kuli tunootewoku nga! Oni bidodo hamoo yambo mande tewelo ngu, asa, ene komo Yuka Kundingimbolo Awangga ngulo yanggangoni, damonimo, nguno yambo mande tewanggo. Ene damoni ngundilo tetenggoku ngu, asa, Awando ngundilo oni ngulo gome ingoote.

24Anut ngu Yuka oolengo. Ngulo oni simoo bale komo Yuka Kundingiyi, ngulo yanggangonimo ngu yambo mande tewanggo. Yo, ene komo Anutndo damoni metemi tewelo ingooteku, ngu nangge teyi.

25Ene ngundilo etoni, asa, balegakundo mandeni gumi ewolo. No ingooteno. Mesayiya ombuwa. Ene Kristus, Anutndo noole ko yoyoweloyimbolo elo sunggi yewo oni, ngundo ombuya. Ene ombuteku naluno nguno, ene oo bidodo etoni, noole ingowatolo ewolo.

26Balega ngundo ngundilo etoni ngu, Yesusndo enengo mandeni gumi ewolo. Ngu nondo nangge, no ataga geya mande eteloku nga! Elo ewolo.

27Yesusndo balega nguya ngundilo etoni, asa, ngu naluno nangge, enengo sulena oniku ombulo, yeyolo, ene ngulo ingondudu ulungga tewonggori. Ene sulena oni gulado sumoo ewelo ma ingowolo. Ge ndawuga yowelo erewete; ngundi, ge ndawugalo eneya mande eteli? Elo ingowolo.

28Ariya, ngu balega ngu, enengo sono nggusi nguno yokolo, ene kendutelo, endemo oololo, oni simoo baleno ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[29]Ye ombuya, ande oningga ande kenoyi! Ene nondo oo kuli tewonoku, ngu bidodo yootunolo ete. Ene Kristus bine? Elo ewolo.

[30]Ene ngundilo etoni, ariya, oni simoo bale endemo oluwonggoku, ngu bidodo ootookoolo, ende yokolo, Yesus tanggeyimo ombuwonggori.

[31]Ngu nalunggano nguno, sulena onindo Yesusya oo neni elo, eriringolo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, ge komo oowali ne! Elo ewonggori.

[32]Ene Yesusndo ewolo. No oowali gidalega moole, ye ngulo ma ingootenggo.

[33]Ngundilo etoni, ngulo enengo sulena oni enengo nangge elo ingolo ewonggori. Oni gulado bine, oowali kuli yolo, mayelo inowo? Elo ewonggori.

[34]Yesusndo enengo ingonduduye ngu kenolo ingolo, ngulo ene ewolo. Nolo oowali ngu ngandilo. No komo oni no sulenelootoni, ngano ombuwonomu, ngulo ingonduduni ngu keyolo, enengo koni ngu temukowano. Ngungga ngu, nolo oowali nenengo.

[35]Yendo ngandilo etenggo. Kombo namolaya yokolo ngu, kono oowali enggelo mandoni yemukootoni, yolo, ngu neweloyi nalu. Ene no yeno eteno. Ye komo ootookooya, doongeteya, endeyoya, oowali koyi nga kenoyi. Oowali kuli enggelo mandoni yemukowolo.

[36]Oni oowali engge yooteku ngu, ene enengo uliyi yolo, ene suwoo suwoo sugi sugi keda oluweloyi, ngulo oowali ngu gooboongoolo watayewa. Ngundilo ngulo, oni oo imiteku, ko oni oo engge yooteku nguya, ene goboolo oni oni tewali.

[37]Ngundilo ngulo, nga mandega nga ngu hamoo. Oni gulado ngu, oo yuwooyi imitoni, ko oni gulado ngu oowali enggelo mandoni yetoni, ngu yoote.

[38]Nondo kuli ye suleyelootoowe, ye ko telo oo ma imiyingomo, nguno oowali enggelo mandoni yetoni yowanggo. Oni sungombo ko kuli yanggango ko tetoyi, oowali oolelo enggewoku ngu. Yendo ngu kongga nguno ulo, oowali engge yowonggo. Yesusndo mande ngundilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Sameriya ende ulungga ngulo oni simoo bale oowooyingga oolengo, balega ngulo mandeni ngu ingolo, ngulo ene Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ndatelo ngulo, balega ngundo ewolo. Nondo kuli oo biyomi telo endeyowonoku, ngu bidodo yootunolo emukootelo ewolo.

40Ngundilo etoni, Sameriya endemo oni simoo bale ngu, ene Yesusno ombulo ewonggori. Ge ombutooga nooledodo ngano oluwato. Ngundilo etoyi, ngulo Yesusndo ngu endegano, nguno sa elaya oluwolo.

41Sa elaya nguno oodoni, nguno ngu, oni simoo bale oowooyingga nguya Yesusndo mande etoni, ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggori.

42Ene ngu balega nguya ewonggori. Noole gedo etoyi ingolo, ngulo noole nowoondonayimo hamoo ma tewootowolo. Kini, noole ngu noolengombo enengo manggowoomo mandeni nguya ingolo, ngulo noole nowoondonayimo hamoo teteto. Noole ingooteto. Nga oningga ngando nangge, ene mela ngalo oni simoo bale bidodo ko yoyoweloyi oni oolengolo ewonggori.

Yesusndo Gabman Onilo Tabango, Ngulo Nangoni Yomosiyowolo

43Ngu sa elayaga nguno yokolo, ene ootookoolo Sameriya ende yokolo, yade yade ooleko oololo, Galili melako tunootewolo.

44Yesus enengombololo ewolo. Anutlo ingondudu eyingo oni ngu, enengo ende damonimo oowooye bingami ma tunootewalo ewolo.

45Ngundilo elo, Yesus ene yade oololo, Galili melako tunootewolo. Ene tunootetoni, Galili oni ngundo Yesus kenolo, ene oni oni tewonggori. Ndatelo ngulo, ene nalu kundingiyi nguno Yesusndo Yerusalemno ko oo tewoku, ngu ene nguya oololo kenowonggori.

46Ngundilo telo, Yesus ene Kena ende Galili mela nguno mayelo tunootewolo. Ngu endega nguno ene kuli sono yowoolengootoni, Wayin tunootewolo. Ngu melako nguno ende gula oowooyi Kaperniyam. Nguno Gabman onilo sobosobo tabango gula oluwoku, ngu enengo nangoni ngu sayidodo oluwolo.

47Ngu oningga ngundo Yesuslo mandeni ingowolomu ngu, Yudiya mela yokolo, ene mayelo, Galilino ooloote, elo etoyi, ingowolo. Ngulo, ene Yesus

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tanggeyimo oololo ewolo. Ge komo ombuya, nolo nangone kumoowelo namoko tete. Ngulo ge ombuya, yomosiyootooga mete tenilo ewolo.

48Ene ngundilo etoni, asa, Yesusndo ewolo. Ene yeno Anutndo oo sungo gula onindo ma teweloyim teteku, ngu kenolo, ngulo ye nowoondoyemo hamoo ma tetenggolo ewolo.

49Yesus ngundilo etoni, asa, Gabman onilo sobosobo oni tabangongga, ngundo Yesusno ewolo. O oni ulungga, ge komo sodedo Kaperniyam endemo ombu, no nangone kumoowelo teteku nga! Elo ewolo.

50Tabango oningga ngundo ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Ge mete oolou, gengo nangongge ngu keda oluwa. Ene ngundilo etoni, asa, ngu oningga ngu, ene Yesuslo mandeni ngu ingootoni, hamoo tetoni, ngulo ene oolouwolo.

51Ngu oningga ngu ene ooloutoni, enengo yano sulena oni ooleko yeyootoni, ngundo ewonggori. Gengo nangongge keda oolootelo ewonggori.

52Ngundilo etoni, ngulo enengo sulena oniku sumoo yunolo ewonggori. Kuyowo ndawunalunggano ene sayimbo yokootoni, ene metemi tewo? Ene ngundilo etoni, enengo sulena onikundo gumi ewonggori. Ene kuyowo sa gaboyi ngu nalu gulananggemo (1 klok), moondeyi gookingo ulunggaku yokootoni, mete tewo.

53Ngundilo etoyi, eweyi ingoyingo, kuyowo ngu nalunggano nguno nangge, Yesusndo gengo nangongge ngu keda oluwa, eneno ewolo. Ngundilo ngulo, ene Yesusno newendemo hamoo tetoni, enengo keyimo oniku nguya eneno nowoondoyemo hamoo temukowonggori.

54Ngu naluno, Yesus ene Yudiya mela yokolo, Galili melako mayelo, nguno ene oo sungo gula onindo ma teweloyim, ngu tambu elayayiga, nguno tewolo.

Yon 5

Yesusndo Betsayida Sono Koongewomo Sayi Oni Gula Yomosiyowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Yuda onilo nalu kundingiyi gula tunootetoni, ngulo Yesus ene Yerusalemno oolouwolo.

[2]Yerusalem ende oonggoo pawa ngulo yamako ngu oowooyi, Sipsiplo yamako. Ngu yamakongga ngu tanggeyimo nguno sono koongeyingo gula oluwolo. Ngu Hiburu mandeno ngu oowooyi Betsayidalo ewolo. Ngu sono koongewongga ngu, dabemimo ya tookoododo kandegula oluwolo.

[3]Ngu ya tookoododo nguno, sayi oni oowooyingga oolengo oluwonggo. Oni doongeye kilingomu, oni kekandeye nggiminggameyimu, ko kekandeye bingo yeyingo oni, ngudodo nguno oluwonggo.

[4]Nalu gidalegano, Anutlo Sambono Engel ngundo ombulo, sono newendemo ulo, sono tetoyi, lolingolo, ikakowoowolo. Oni gula ene koletelo oololo, sonono uwaku ngu, enengo sayini kinitetoni, mete tewa.

[5]Ngu musiyomo nguno, oni gula ngu ya tookoododono oluwoku, ene sayidodo oodoni, mooma onibiga kande elaya kengga kegidembolo kabusa (38) nguno oluwolo.

[6]Yesusndo oningga ngu kenootoni wetolo oodoni, ene ingowolo. Nga oningga nga, ene nalu pelungga ene sayidodo oluwolo. Ngundilo ingolo, Yesusndo oni sayidodoga nguya sumoolo ewolo. Ge gengo gowege ngu gome metemi tewelo ingoote, bine? Elo ewolo.

[7]Ene ngundilo sumoo etoni, sayi oninggakundo Yesuslo mandeni gumilo ewolo. Oni ulungga, sono koodo oolelo ikakooteteku naluno ngu, oni gula no hooloowenelolo, noyolo sonono noyeweloyi kini. No nenengombo oolouwelo ooloutoowe, oni sungombo oololo, no daganelolo, enendo sonono koletelo oololo utenggolo ewolo.

[8]Etoni, asa, Yesusndo ngu oni sayidodoga nguya ewolo. Ge ootookooya, gengo yaba, oo ngu yoya, dikaya ooloulo ewolo.

[9]Ene ngundilo etoni, ariya, sodedonangge ngu sayi oningga ngulo goweyi mete tetoni, ene ootookoolo, enengo yaba oo ngu yolo, dikalo oolouwolo. Ngu kongga ngu Sabat nalu kundingiyimo tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Yuda tabango onindo, oni sayidodoga ko mete tewokungga nguya ewonggori. Ataga ngu nalu kundingiyi (Sabat). Moseslo mamana mandeno ngu, ge gengo yaba koolowoolo endeyoweloyi nguya loogulo ewonggori.

11Ene ngundilo etoyi ngu, asa, ngu oni sayidodoga mete tewokungga, ngundo mandeye gumi ewolo. Oningga no yomosinelootoni mete tetenokungga, ngundo elo, nono ete. Gengo yaba oo ngu yoya, koolowooya ooloulo ewolo.

12Ngundilo etoni, Yuda onindo sumoo inolo ewonggori. Ndawu oninggado geno ete, ge gengo yaba yoya, koolowooya ooloulo ete? Elo ewonggori.

13Ene ngundilo sumoo etoyi, oni goweyi mete tewokungga ngu, ene onendo tewoku ngu ma ingowolo. Ndatelo ngulo, oni simoo bale oowooyingga oolengo oodoyi, Yesus ene ngu kewooloyemonggo kuli toongewolo.

14Kootusina, Yesusndo ngu oninggaku goobooyingo yano kenolo ewolo. Ataga ngu ge mete tewoku nga, ge mbumbuwa gula ma tewelo. Kinitetoni ngu, kowuli gula ulungga oolengo ge moondegemo tunootewalo ewolo.

15Ariya, ngu oningga Yesuslo mandeni ingolo ngu, ene oololo, Yuda onino ewolo. Nga oningga ngando no yomosinelowoku, ngu oowooyi Yesuslo ewolo.

16Ngundilo etoni, Yuda onindo ngunonggo Yesus yombuliyoweloyimbolo damoni yewonggori. Ndatelo ngulo, ngu ooga ngu Sabat nalu kundingiyimo nguno tewoku ngulo.

17Ene Yesusndo mandeye gumilo ewolo. Awanembo ngu nalu bidodomo ko telo oolooteku, ngundilo ngulo, no nguya ko tewanolo ewolo.

18Ngundilo etoni, Yuda onindo ngu ene komo Yesus uleyi kumooweloyimbolo yanggango yewonggori. Ndatelo ngulo, Yesusndo Sabat nalungga ngulo mamana mande ngu yombuliyolo, ko nguya Yesusndo ete. Anut ngu enengo eweyi oolengolo ewolo. Ngu mandega eteku, nguno ngu, enengombo Anut ngundilo tunootete.

Anut Nangoni Ngu Ene Ko Teweloyi Sunggidodo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ariya, Yesusndo Yuda onilo mandeye gumi ewolo. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Nangonimbo enengo ingondudunonggo oo gula ma tewa. Kini, ene oo eweyimbo tetoni kenowoku, ngu nangge tete. Eweyimbo oo bidodo teteku, ngu enengo Nangonimbo nguya ngundilo nangge tewa.

20Eweyimbo Nangonimbolo gome ingolo, nowoondoyi teyinolo, ngulo ene oo bidodo gome etungootoni, Nangoni nguya tete. Eweyimbo ko nga dagalo ulungga nguya etungootoni tewa. Nguno ye nowoondoye soliyokolo, ingondudu ulungga ingowanggo.

21Eweyimbo oni kumooyingomu yokutuwootoni, ootookootoyi, keda oluweloyi ngu yunoote. Ngundilo nangge, Nangonimbo nguya, ene keda oluweloyiga ngu yunowelo ngu, ene mete keda yunoote.

22-23Eweyi Anutndo oni gulalo mandeni ma wilikoote. Kini, oni wilikoweloyi ko ngu bidodo enengo Nangoni kuli inowolo. Ndatelo ngulo, oni bidodo Anut oowooyi bingami elo okootenggoku, ngundilo nangge, enengo Nangoni nguya ngundilo oowooyi bingami elo okoowanggolo ingoote. Oni ene Nangoni oowooyi bingami ma elo okooteku ngu, asa, ene Eweyimbo, Nangoni suleyootoni ombuwoku, nguya oowooyi bingami ma elo okoote.

24Hamoo oolengo, no yeno eteno. Oni ene nolo mandene ingolo, keyolo, Anutndo sulenelowoku, nguya newendemo hamoo tewaku ngu, asa, ngu oningga ngu, ene keda sugi sugi oluwa. Yo, hamoo, ngundilo oningga ngu Anutndo oni nenengo etekungga ngu, kootusina, Anutndo ene ko ma wilikowa. Kini, ene Anutya keda oluwali.

25Hamoo oolengo, no yeno eteno. Nalu tunooteweloyi ngu, ataga kuli tunooteteku nga, oni kumooyingo ngu, ene Anut Nangoni ngulo manggowo ingolo ngu, asa, ene suwoo suwoo keda oluweloyi ngu yowanggo.

26Eweyi enengombo ngu oni simoo bale yoyeni, keda oluweloyi ngu tunootete. Ngu yanggangongga ngu nangge Nangoni inootoni, ngulo ene nguya keda oluweloyiga ngu oni simoo bale yunoote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ene Oni Nangoni, ngundilo ngulo, Eweyimbo oni wilikoweloyi kongga ngu ene inowolo.

28-29Ngu hamoo, tunooteweloyi naluno tunootetoni ngu, oni bidodo kumooyingomu meleno oolootenggoku, ngu ene nenengo manggone ingolo ootookoolo, endeloko oolewanggo. Yo, hamoo, oni ene damoni gome nenengo endeyolo oluwonggoku ngu, ene keda ko ootookoolo Anutya sugi sugi oluwanggo. Ene oni damoni biyomi telo oluwonggoku ngu, ene ko ootookoolo, mandeye wilikoyingo onino oololo, dikalo, ngunonggo ene Setanlo ende biyomi nguno sugi sugi oluwanggo. Ye ngulo ma soliyokolo tewelo.

Oni Gidalegado Yesuslo Mandeni Yootunolo Etenggo

30Yesusndo Yuda oni tabango nguya mande ngandilo ewolo. No nenengombo nenengo ingondudunemonggo oo gula ma tewano. Kini, no Awanonggo mande ingowonomu ngu nangge keyolo, no oni wilikoyelowano. Nolo mande wilikoyingo ngu nenengo oolengo. Ndatelo ngulo, no nenengo ingondudune ma keyooteno. Kini, Awando no sulenelootoni, ombuyingongga ngulo manggowo nangge keyolo ko teteno.

31Ene no gulanangge, nondo nangge nenengo mandene wesiyolo elo ngu, asa, ngu mandega wesiyolo ewonoku, ngu hamoo kini.

32Ene gula (Anut) nguya oolooteku, ngundo ene nolo mande elo yootunoote. Ngu nolo mandega ewoku, ngu hamoo oolengolo ingooteno.

33Kulimi, yendo oni gula suleyootoyi, Yonno oololo, ene nolo mande wesiyolo etoni ingowonggo. Mande bidodo ingowonggoku ngu, ngu hamoo mande nangge.

34Oni dikalo, nolo mande, oowoone elo yootunootenggoku, ngulo no ma ingondudu teteno. Ene nondo ngu Anutndo ye ko yoyoni elo, ngulo gome ingooteno. Ngundilo ngulo, nondo nga mandega nga yeno etenoku, ngu Yonlo koni ngulo mande ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Yon ngu solu ngundilo delo, oni simoo bale himi gomemo yunowolo. Yengo nowoondoye ngu mete tetoni, ye nalu ootuwoo bodaga enengo himimbolo oni oni tewonggo.

36Ene nolo kone, damonine, oo sungo gula onindo ma teweloyim, ngu ye kewooloyemo tewonoku, ngundo Yonlo mande hamoo ewoku, ngu dagawolo. Ene ataga nolo damonine ngu nga yootunolo ete. Ko bidodo awando no nunowoku ngu, no temukowano. Yo, hamoo, nondo ko tetenoku, ngu enengombo oni simoo bale etuyelootoni, Awando no sulenelootoni, no ombuwonolo ingowanggo.

37Awando no sulenelootoni, ombuwonoku, ngu enengombo no yootunonelolo, mande elo yunowolo. Yo, hamoo, ye enengo manggowo bodaga ma ingolo, ko enengo omukumundoongo nguya ma kenowonggori. Ene enengo mande ngu bukno ooloote.

38Ene ye ngulo mandeni nowoondoyemo ngu ma ooloote. Ndatelo ngulo, ye Anutndo no sulenelootoni ombuwonoku, ye ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewoowonggori.

39-40Ye ngandilo ingootenggo. Anutlo mande so uyi nakangoyingo, ngundo suwoo suwoo keda oluweloyi kedaga ngu yunootoni, suwoo suwoo gome oluweloyilo etenggo. Ngundilo ngulo, ye mande bidodo ngu so uyi nakango ngu newendemo oolooteku, ngulo koyi telo erewetenggo. Ene ngu oo naka, ngu nolo yootunolo ete. Ene ye nono ombulo suwoo suwoo keda oluweloyiga ngu ma yowelo ingootenggo.

41No onindo bingamine eya okooyi elo, ma sumoo yunooteno.

42Ene nondo ye ingooteno. Yendo ngu, yengo nowoondoyemo Anutno hamoo ma telo oolootenggo.

43No kuli awanembolo oowooyimo ombuwonoku, ene ye nolo mandene ma yolo ingootenggo. Ene oni gula enengo oowooyimo elo ombuwaku ngu, ye ngulo mandeni ngu ye hahangelo yolo ingowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44Ye yengo bingamiye ngu yengo dobooguliyemonggo yootenggo. Ene ngu bingamingga ngu Anutndo yunowelo ingooteku, ngu ye yowelo ma ingootenggo. Ngundilo ngulo, ye nowoondoyemo hamoo ma telo, ngulo nguya ma ingootenggo.

45Ye nowoondoyemonggo ngandilo ma ingowelo, nondo Awano ye wilikoyelowelo mande eweloyi kini elo, ma ingootenggo. Ye Mosesndo nangge ye hoolooweyeloweloyi elo, ingondudu tetenggo. Kini, ngu ingonduduga ngu nenengo kini. Mosesndo ngu yengo wilikoyeloweloyi oni.

46Mosesndo nolo newendemo hamoo tewolo. Ngulo ngu, ye Moseslo mande nowoondoyemo hamoo telo ngu, ye nolo mandene nguya nowoondoyemo hamoo tewanggo. Ndatelo ngulo, Mosesndo ngu ene nolo mandene nakangowolo.

47Ene ye Mosesndo mande nakangoyingo ngu nowoondoyemo hamoo ma telo ngu, ye ndatelo telo ngu, ye nolo mandene ngalo nowoondoyemo hamoo tewanggo? Ye ereremo kini! Ewolo.

Yon 6

Yesusndo Oni Simoo Bale Oowooyingga Oolengo 5,000 Oowali Yunowolo

(Matiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1Ngu mandega ngu kinitetoni, Yesus ene Galili mela ngulo sono koongeyingo oowooyi Tayibiriyas, (Galili) ngu anduloko nguno ulelewolo.

2Nguno ulooletoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo, ngundo Yesusndo oo sungo gula onindo ma teweloyim sayi onino tetoni, ngulo ene Yesus kenolo, keyolo endeyowonggori.

3Ene ngundilo tetoyi, Yesusndo enengo sulena onikuya pulimo oolelo, nguno bibitewonggori.

4Ngu naluno nguno, Yuda onilo Pasowa nalu kundingiyi, ngu namoko tete.

5-6Yesus doongetelo, endeyolo, oni simoo bale oowooyingga oolengo yeyootoni, ene tanggeyimo ombuwonggori. Ombutoyi, Yesusndo oo teweloyi kuli ingolo, ngulo ene Pilip tewoongolo, ngandilo sumoo ewolo. Noole

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oomanongoyingo ndanonggo uliyolo, nga oni simoo bale nga yunootooye newanggo? Elo ewolo.

7Pilipndo mandeni ngu ingolo, gumilo ewolo. Noole sa nalu onibiga (200) ko tetooye ngu, ko ngulo uliyi yowatoku, ngundo nga oni simoo bale ulungga ngalo oomanongoyingo bodaga uliyootooye, ma mete tewa. Hamoo oolengo kinilo ewolo.

8Ngu naluno nguno, Yesuslo sulena oni gula, oowooyi Enduru, ngu Sayimon Pita koneyo, ngundo Yesusnolo ewolo.

9Simoo kosiyi gula nooledodo ngano oolooteto. Ngundo ene oomanongoyingo kandegula ko iso elaya bodaga nguya moole. Ene ngundo oni simoo bale ngandilo ulungga nga ma mete tewalo ewolo.

10Ene ngundilo etoni, asa, Yesusndo ewolo. Simoo baleno etoyiga, ene bibiteyi, so gome gome nguno oluwolo. Ene ngundilo etoyi ngu, asa, oniku nguno bibitewonggori. Ngu simoo ngu bidodo gooboongootoni, ngu ulungga oolengo (5,000).

11Oni simoo bale bibitemukootoyi, Yesusndo ngu oomanongoyingoku yolo, Anutno esetelo, enengo sulena oni yunootoni, ngundo bayetelo, oni simoo bale yunowonggori. Ngundilo telo, Yesus ene iso elayagaku nguya yolo, Anutno esetelo, bayetelo yunootoni, nelo, ene useye mete tewonggori.

12Oowali netoyi mete tetoni, asa, Yesusndo enengo sulena onikuno ewolo. Ye oowali netoyi sosolango gumgum oolooteku, ngu yoya, ngu gula ma yokootoyi biyomi yewelo ewolo.

13Ngundilo etoni, ene oowali oomanongoyingo gumgum gooboongoolo, siliyootoyi, si kande elaya kegidembolo elaya hangewolo. Ngu oowali oomanongoyingo kandegulaga, ngu netoyi, gumi oodoni, ngundilo siliyowonggori.

14Oni simoo bale ngu oo sungo gula onindo ma teweloyim, ngu Yesusndo tetoni kenolo ewonggori. Hamoo oolengo, nga oningga nga, ene Anutlo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingondudu eyingo oni Mosesndo sobowooyi, elo ewoku, ngu nga oninggaku nga! Elo ewonggori.

15Ene ngundilo etoyi ngu, ariya, Yesus ene ingowolo. Oni simoo baledo ene dowoolo, enengo mela nga oo bidodo sobosobo ulungga yeweloyimbolo ingowonggori. Ngundilo ngulo, Yesus enesu nangge oololo, mela pulimo oolewolo.

Yesus Sono Koongeyingo Sanganiwoole Oolouwolo
(Matiyu 14:22-33; Mak 6:45-52)

16Ngu nalungga ngu suwoo tetoni, Yesuslo sulena oniku sono koongeyingomo uwonggori.

17Ene wanggo gula sanganimo oolelo, ene sono koongeyingo kewoolo oolengowoole oolouwonggori. Ene Kaperniyam endemo ulelewelo ooloutoyi suwootewolo. Suwootetoni, Yesus eneno ma tunooteyingo.

18Ngu naluno nguno, doogo yanggango ulungga oolengo yootoni, sono koongeyingonggaku dookelo, pigipokuli ulungga yewolo.

19Ene wanggo woosoolo bodaga yowoko (Kilomita) kandegula (5) ngundi kandegula gidembolo gulanangge (6) ngundilo oololo ngu, ene Yesus kenootoyi, sono koongeyingo sanganiwoole eneno ombuwolo. Yesus yade oololo, wanggo tanggeyimo ombuwelo tetoni, ngulo enengo sulena oniku sosoleyingo ulungga oolengo tewonggori.

20Ene Yesusndo enengo sosoleyingo, ngu yeyolo ingolo, ngulo ene sodedonangge ewolo. Ye ma sosolewelo! Nondo nangge, yeno ombutenoku nga! Elo ewolo.

21Ene ngundilo etoni, ariya, enengo sulena onikundo Yesus wanggo sanganimo oolenilo etoyi, ngulo ene sanganimo oolewolo. Ooletoni, wanggo ngu naluno nangge, melangga sawelo ewonggoku, nguno tunootewolo.

Oni Simoo Baledo Yesus Erewewonggori

22Sengetoni, oni simoo bale sono koongewo anduloko oluwonggo. Ene ngandilo ingowonggori. Kuyowo wanggo gulanangge oodoni, nguno Yesus

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ooletoni, ngu ma kenowonggori. Kini, enengo sulena oni ngundo nangge wanggo ngu sanganimo oolelo sawonggori.

23Ene ngu naluno nguno, wanggo gidega Tayibiriyas endemonggo ngu mayelo, sakiko oni simoo bale oolootenggoku, nguno gosiyowonggori. Ngu musiyonggano, nguno Yesusndo kuli oomanongoyingo Anutno esetelo yunootoni, newonggoku melanggano nguno.

24Oni simoo baledo, ngu Yesus enengo sulena oni nguya, ereweyelolo, ene nguno ma yeyowonggori. Ene ma yeyolo, ngulo ene wanggo gidega sanganimo oolelo, Yesus erewelo Kaperniyam endemo oolouwonggori.

Yesus Ngu Sambo Endebolo Oomanongoyingo Oolengo

25Oni simoo bale ngu Yesus sono koongeyingo anduloko kenolo, sumoo inolo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni ulungga, ge ndawu nalunggano ngano mayewo? Elo ewonggori.

26Ene ngundilo sumoo etoyi ngu, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. No hamoo oolengo, yeno eteno. Ye oo sungo gula onindo ma teweloyim, nondo tetoowe tunooteteku ngu, ye ma kenolo ingolo, ngulo ye no erewenelootenggo. Kini, ye no erewenelootenggoku ngulo damoni ngandilo. Ye oomanongoyingo newonggoku, ngundo useye bakini yewoku, ngulo ye no erewenelootenggo.

27Ye oowali ngundilo biyomi yeweloyi, ngulo nangge, ma koyi telo yowelo. Kini, ye komo oowali sugi sugi oluweloyi ngulo koyi teya yoyi. Ngu oowalingga ngu Oni Nangoni ngundo ye yunowa. Yo, enengo eweyimbo ngu kongga ngulo eneno elo sunggi yewolo ewolo.

28Ngundilo etoni, enebana Yesusno sumoo inolo ewonggori. Noole komo ndatelo telo, noole Anutlo ko ngu tewato? Elo ewonggori.

29Ene ngundilo sumoo etoyi, asa, Yesusndo gumi ewolo. Anutlo koni ngu ngandilo. Ye komo nga oningga Anutndo suleyootoni, ombuyingo, ngulo ye nowoondoyemo hamoo teyilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Ngundilo etoni, enebana Yesusno sumoo ewonggori. Ge ndatelo oo sungo gula onindo ma teweloyiga ge tewaku, ngulo noole ngu kenolo, gengo mandege ingootooye, nowoondonayimo hamoo tewa? Ge ndawu kongga tete?

31Noolengo osi sambanayi, ene kuli oni kini melako ootoolo, nguno ene oowali gula yolo newonggori. Ngu oowalingga ngu oowooyi Mana. Anutlo mandeno ngandilolo ewolo. Ene Sambo endemo oowali ngu yunootoni, yolo newolo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 16:1*3-21

32Ngundilo etoyi, Yesusndo ewolo. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Mosesndo Sambo endemo oomanongoyingo ye ma yunowolo. Kini, nolo Awane ngundo Sambo endemo oowali oolengo ngu ye yunowolo.

33Nga oomanongoyingo hamoongga nga, ngu Anutndo Sambo endemonggo oningga suleyootoni ombuyingongga ngu. Ombulo, ngundo keda oolengo oluweloyi ngu oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, ngu yunootelo ewolo.

34Ngundilo etoni, onikundo Yesusno ewonggori. Oni ulungga, ge komo ngu oowali oomanongoyingongga ngu suwoo suwoo noole yunoyatolo ewonggori.

35Ene ngundilo etoyi, asa, Yesusndo gumi ewolo. Nondo nangge, no suwoo suwoo keda oluweloyi ngulo oomanongoyingo oolengo. Oni ene nono ombulo ngu, ene oowalilo ko ma kumoowa. Ngundilo nangge, oni nolo newendemo hamoo teteku ngu, ene sonolo ko ma ingolo hahangewa.

36Nondo yeno eteno. Ye kuli no neyowonggoku, ene ye nono nowoondoyemo hamoo ma tewonggori.

37Oni simoo bale bidodo ngu Awando no nunootoni, ene nono ombuwanggo. Oni nono ombuwanggoku, ngu nondo ene ma oweyelootoowe, sawanggo. Hamoo oolengo kini!

38No Sambo Endemonggo ombuyingo ngu, no nenengo ingondudune keyowelo ma ombuwonowo. Kini, no mela ngano ombuwonoku ngu, nolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Awane, ngundo no sulenelootoni, ombuwonokungga, ngulo ingonduduni nangge keyolo ombuwonowo.

39No sulenelootoni ombuyingo, Awanengga ngulo ingonduduni, ngu ngandilo. Oni simoo bale ene kuli no nunoyingo, no ngu gula ma yokowano. Kini, no komo nalu sosowoomo ko yokutuyelootoowe, ootookoowanggo.

40Nolo Awanembolo ingonduduni ngu ngandilo. Oni bidodo nangoni kenolo, ngulo nowoondoyemo hamoo telo ngu, asa, ene suwoo suwoo sugi sugi kedaga ngu yowanggo. Nondo kootusina nalu sosowoomo ko yokutuyelootoowe ootookoowanggolo ewolo.

41Yesusndo ewolo. No nangge, no nga oomanongoyingongga ngando Sambo ende ngu yokolo, ombuwonoku nga! Yesusndo ngundilo etoni, ngulo Yuda onindo ngu ingolo sanggili telo, mande mande ulungga eneya ewonggori.

42Enendo ewonggori. Nga Yesus oningga nga, ngu Yoseplo nangoni. Noole enengo eweyi nemi nguya ingooteto. Ndatelo ngulo, ene ngandilo ete. Nondo Sambo ende yokolo ombuwonowo, elo ete? Elo ewonggori.

43Ene mande ngundilo etoyi, asa, Yesusndo mande gumi ewolo. Yengo nangge mande oowooyingga elo, ma boguwoolo oluwelo.

44Oni gula kingo nono ma ombuwa. Kini, Awando no sulenelootoni, ombuwonoku, ngu enengombo oni gula ingoyingo inootoni, ngunonggo ene nono ombuwaku ngu, asa, nalu sosowoomo, nondo yokutuwootoowe, ene ko keda ootookoowa.

45Mande nga ngu, Anutlo ingondudu eyingo onilo nakayano ooloote. Anutndo oni simoo bale bidodo etuyelowalo ewolo. *Ayisaya 54:13* Oni bidodo ene Awalo mandeni ingolo yootenggoku ngu, asa, ene nolo nguya ingootenggo.

46Oni gulado ene no Awane kuli ma kenowolo. Kini, nga oningga ngando nangge, ene Anut tanggeyimonggo ombuwoku, ngundo nangge ene Anut kenolo oluwoli.

47Hamoo oolengo, no yeno eteno. Oni nolo newende hamoo tewaku ngu, ene ngu suwoo suwoo sugi sugi keda oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

48Nondo nangge, no oowali oomanongoyingo oolengo suwoo suwoo keda oluweloyiga ngu!

49Kulimi yengo osisambayebo, ene oni kini melako oluwonggoku, nguno ene Sambononggo Mana nelo, ene kuli kumoomukowonggori.

50Ene nga oowali oomanongoyingo hamoongga, ngu Sambo endemonggo yokootoni, melako ngano ombuyingongga nga, oni ngu nelo ngu, ene ma kumoowanggo.

51No nga oomanongoyingongga nga ngu, suwoo suwoo keda oluweloyiga nga Sambo ende yokolo, melako ngano ombuwonowo. Oni gula ene ngu oowali oomanongoyingongga ngu nelo ngu, ene suwoo suwoo keda oluwa. Yo, hamoo, nenengo gowene nga ngu, mela ngalo oni simoo balelo woolo yeweloyimbolo yunootoowe, ene nguno suwoo suwoo keda oluweloyiga ngu yowanggolo ewolo.

52Ngundilo etoni ngu, Yuda onindo enengo nangge longgeyolo ewonggori. Ndatelo ngulo, nga oningga ngando enengo songgiwi ngu noolendo neweloyi yunowa? Elo ewonggori.

53Ene ngundilo etoyi, ngulo Yesusndo Yuda oninolo ewolo. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Ye Oni Nangoni, ngulo songgiwi ma nelo, ko ye ngu oningga ngulo daloni nguya ma nelo ngu, asa, ye suwoo suwoo kedaga ngu yengombo ma yowanggo.

54Oni ene nolo songgiwi nelo, ko dalone nguya newaku ngu, ene suwoo suwoo gome keda oodoni, nondo nalu sosowoomo yokutuwootoowe, ko keda ootookoowa.

55Ndatelo ngulo, nolo songgiwine, ngu oowali oolengo, ko nolo dalone ngu, neweloyi sono gome oolengo.

56Oni ene nolo songgiwine, dalone nelo ngu, ene noya oodoni, no eneya oluwalo.

57Awa ngu ene suwoo suwoo sugi sugi oluweloyi keda ngudodo, ngundo no sulenelootoni ombuwono. Ngulo ngu, no keda yanggango Awanemo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolooteno. Ngundilo nangge, oni no nonelo ngu, ene ngunonggo yanggango yolo, ene noya sugi sugi keda oluwalo.

58Ngangga nga, ngu ene oowali oomanongoyingo oolengo Sambo endemonggo suleyootoni ombuwolo. Nga ngu kuli osi sambado oomanongoyingo nelo kumooyingo, ngundilo kini. Oni nga oomanongoyingongga nga nelo ngu, ene suwoo suwoo keda sugi sugi oluwalo ewolo.

59Yesusndo Kaperniyam ende ngulo goobooyingo ya newendemo, nga mandega nga elo etuyelowolo.

Yesus Ene Suwoo Suwoo Keda Oluweloyi, Ngulo Mande

60Ariya, sulena oni oowooyingga Yesuslo mandeni ngu ingolo ewonggori. Nga mandega nga ngu, kowuli oolengo. Onendo ene mete ingowa? Elo ewonggori.

61Ene Yesusndo newendemonggo ingooteku ngu, sulena onindo mande ngulo boguwootoyi, ngulo ewolo. Nondo nga mandega etenoku, ngando yengo ingonduduye yombuliyoote, bine?

62Ariya, ye Oni Nangoni kuli Sambo endemo oluwoku, nguno ko ooletoni, kenolo ngu, ye ndatelo ewanggo?

63Yuka Kundingiyi, ngundo oni suwoo suwoo keda oluweloyi ngu yunoote. Ene oni enengombo oni keda yunoweloyi ngu ereremo kini. Ene nga mandega nondo ye yunolo etenoku nga ngu, ene Yuka Kundingiyi ngundo yeni, ene suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu yeno oluwa.

64Ene Yesusndo ene kulimimonggo oni ene kewooloyemo, nowoondoyemo hamoo kini ngu ingolo, ko kootusina, oni ngundo ene dowoolo, mundi oni kandeyemo yeweloyi nguya, ene kuli ingowolo. Ngundilo ngulo, ene ngandilo ewolo. Ye kewooloyemo nguno oni gidalega ngu, ene nowoondoyemo hamoo ma tewolo ewolo.

65Yesusndo mande ngu soweyolo ewolo. Ngu damoninggano nguno, no yeno eteno. Ene Awando yo elo ma etoni ngu, asa, ngu oningga ngu ene nono ombuweloyi nguya kini. Ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

66Yesusndo mande ngundilo etoni, ngulo enengo sulena oni ulungga ene Yesus yokolo, enengo endemo ko sawonggori. Ene Yesus keyolo, ko ma endeyowonggori.

67Ngundilo tetoyi, Yesusndo yowoolengolo, enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga, nguno elo ewolo. Ye nguya bine, no noyokolo sawanggo? Elo ewolo.

68Ene ngundilo etoni ngu, Sayimon Pitando gumi elo ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Ulungga, noole ndawu oninggano oolouwato? Gengo mandege ngu suwoo suwoo keda gome oluweloyimbolo yunoote.

69Noole nowoondonayimo hamoo tetoni, ngandilo kuli inooteto. Ge nangge, oni kundingiyi Anutndo sulenggelootoni ombuwolo ewolo.

70Yesusndo enengo sulena onikulo mandeye gumilo ewolo. Yo, hamoo, nondo ngu ye kande elaya kegidembolo elayaga kuli logoyelowono. Ene ye kewooloyemo nguno, oni gulano boolomboyoyingo biyomi eneno oolootelo ewolo.

71Yesusndo ngu Yudas, Sayimon Iskariyoot nangoningga, ngulo ewolo. Ngu oningga ngu Yesus enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga ngulomu gula. Enendo kootusina Yesus dowoolo, me oni kandeyemo yetoni uleyi kumoowa.

Yon 7

Yesuslo Konedoboongombo Yesusno Nowoondoyemo Hamoo Ma Tewonggori

1Ngu naluno, Yesus ene Galili mela nguwoole ko telo, oololo ombulo telo, ene Yudiya melasina ko oolouwelo ma ingowolo. Ndatelo ngulo, Yuda onindo ngu uleyi kumoowelo tewonggori.

2Yuda onilo nalu kundingiyi, oowooyi Towimbo ya Tookoododo (Sel Ya) Nalu Kundingiyi, ngu namoko.

3Ngundilo ngulo, enengo konedoboongombo Yesusno ewonggori. Ge komo ootookooya, nga endega nga yokoya, ge Yudiya melako oolou! Gengo sulena oni ngundo ene mete gedo ko teteku, ngu kenowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Oni gula ene tunoo oni doongeyemo oluwelo ngu, ene oo tewelo nguya, kombitelo ma tewa. Yo, ge ko oo nga tunoo tewaku ngu, asa, oni simoo bale bidodo doongeyemo ge tunoo dikalo, ko mete telo etuyelowalo ewonggori.

5Yesus enengo konedoboongo nguya, Yesusno nowoondoyemo hamoo kini. Ngulo ene ngundilo ewolo.

6Ngundilo ngulo, Yesusndo ewolo. Nolo nalune, ngu ma tunootewolo. Ene nalu bidodo ngu yengo naluye.

7Mela ngalo oni simoo baledo yeya mundi ma tewanggo. Kini, ene ngu nolo me oni tewanggo. Ndatelo ngulo, nondo enengombo damoni biyomi tetenggoku, ngu yootunolo etenoku ngulo.

8Yengombo oolouya, ngu nalu kundingiyingga ngu kenoyi. Kootusina no nguya nalu kundingiyingga nguno oolouwanoku, ene ataga no nguno, no ma oolouwanolo ewolo.

9Yesusndo ngundilo elo, ngulo ene sa nalu gidega Galilino oluwolo.

Yesus Ene Tookoo Ya (Sel Ya) Yewoku Nalu Kundingiyi Ngu Kenowelo Oolouwolo

10Yesus enengo konedoboongo ene nalu kundingiyi ngu kenowelo kuli Yerusalemno oolouwonggori. Kootusina, Yesus ene nguya Yerusalemno oololo, ene oni doongeyemo tunoo ma oolouwolo. Kini, ene tolige nalu kundingiyi nguno oolouwolo.

11Yuda onindo, nalu kundingiyi nguno, ene erewelo ewonggori. Yesus oningga ngu ndano ooloote? Elo ewonggori.

12Oni simoo baledo Yesuslo mande mande ulungga oolengo, enengo nangge ewonggori. Oni gidalegado, ene oni gome, etoyi, gidalegado ewonggori. Kini, ngu oningga ngundo simoo bale ganaganayelolo endeyootelo ewonggori.

13Ene Yuda tabango onilo sosolelo, ngulo oni gulado Yesuslo mandeni tunoo ma elo endeyowonggori.

14Nalu kundingiyi ngu kewooloko, Yesus ene goobooyingo ya ngulo yasiliko ulo, oni simoo baleno mande elo etuyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yuda oni mandeni ngu ingolo, ngulo ingondudu ulungga telo ewonggori. Nga oningga nga, ndanonggo ingoyingo nga yolo, ete? Ene kuli ngu oo ngulo ingondudu yowelo ma Skul tewolo ewonggori.

16Ngundilo etoyi, Yesusndo enengo mandeye gumi ewolo. Nga mandega nondo yeno etenoku nga, nolo mandene kini. Nga mandega nga ngu, Anutlomu. Enendo no sulenelootoni, no ombuyingo ngulo mandeni eteno.

17Ene oni gula Anutlo mandeni keyolo ingowelo ngu, ngu oningga ngu, ene nga mandega elo etuyelootenoku, ngalo damoni ingowa. Ene ngandilo ingowa. Nga mandega nga, ngu Anutlo ingondudunonggo bine, ngundi no nenengo ingondudunemonggo eteno bine, ngu wilikoya ingoyi.

18Oni enengo ingondudunimonggo, mande mande ewaku ngu, ene nguno oowooyi bingamidodo teweloyim tete. Ene oni ene suleyootoni, ombuyingongga ngulo oowooye bingami elo okoowaku ngu, asa, ene oni nenengo oolengo telo, ene ebe ganagana ma ewa.

19Kulimi Mosesndo mamana mande ye yunowolo. Ene ye kewooloyemo nguno oni gulado ngu mamana mandega ngu ma keyoote. Ndawugalo, ye no nulewelo ingondudu tetenggo? Elo ewolo.

20Ene ngundilo etoni, simoo baledo mandeni gumi ewonggori. Geno oo yuka biyomi gula oolooteku ngu! Onendo ge guleni kumoowa? Elo ewonggori.

21Ene ngundilo etoyi ngu, Yesusndo mandeye gumi ewolo. No kuli oo sungo gula onindo ma teweloyi ngu tewonoku, ye ngu kenolo ngulo soliyokowonggo.

22Mosesndo goweye doongoolo, yomosiyoweloyi mande damoningga ngu, ye yunowolo. Hamoo, ngu damoningga ngu Mosesno ma tunootewolo. Kini, ngu damoningga, ngu osi sambano tunootewolo. Ene yendo ngu yengo nangosumooye ngu, Sabat naluno nguya goweye doongootenggo.

23Yendo ngu Moseslo mamana mande ngu keyowelo ingolo, ye nangosumooye gula Sabat naluno tunootetoni ngu, asa, ye Sabat naluno goweyi doongoolo yomosiyootenggo. Ariya, nondo ngu Sabat naluno nguno,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

no oni gula sayidodomu yomosiyootoowe ngu, yendo ndawugalo ngulo noya sanggili tetenggo?

24Ye oo doongeyembo nangge kenolo, ngulo elo ma wilikowelo. Kini, ye komo oo bidodo damoni gome nenengo nguno wilikowanggoku, ngu metemilo ewolo.

Nga Oningga Nga Kristus, Binengga?

25Yerusalem ende ngulo oni simoo bale gidalegado elo ewonggori. Ndatelo ngulo, nga oningga nga nangge uleyi kumoowelo tetenggo?

26Kenoyi, ene mande mande tunoo oolengo eteku nga, ene oni ululu ngundo mande gula eneya ma etenggo. Ene nguya bine nga oningga nga ene Kristuslo ingootenggo?

27Ene noole nga oningga ngalo endeni ngu noole ingooteto. Kristus tunootewelo naluno ngu, oni gulado ngulo endeni ngu kenolo ingoweloyi kinilo ewolo.

28Yesus ngu Tempel ya newendemo ootoolo ngu, onino mande elo etuyelolo oode, ngunonggo ene manggalu telo ewolo. Yengo ingoyingoyemo ngu nolo ingolo, ko nolo endene nguya ingootenggo. Ene no nenengo ingonduduno ma ombuwono. Kini, Awando sulenelootoni, no ngano ombuwono. Awa enengo damoni ngu hamoo oolengo, ene yendo ngulo ma ingootenggo.

29Ene nondo ngu Awane ingooteno. Ndatelo ngulo, no kuli eneya oluwolo, enendo no sulenelootoni, ngano ombuwonolo ewolo.

30Ngu naluno, ene dowoolo ya biyomimo yewelo tewonggori. Ene Yesuslo nalu ma tunootewoku, ngulo oni gulado Yesus dowoowelo ma tewonggori.

31Ene oni simoo bale oowooyingga Yesusno nowoondoyemo hamoo telo ewonggori. Kristus ombulo ngu, nga oningga ngando oo sungo gula onindo ma teweloyim teteku, nga dagalo, enendo oo ulungga oolengo tewa, bine? Elo ewonggori.

Tabango Onindo Yesus Dowooya, Ya Biyomimo Yeyilo Ewonggori

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Parisi oni ingootoyi, oni simoo baledo Yesusya mande guladilo guladilo ewonggori. Ngundilo ngulo, Anutno woolo yeweloyi ngulo sobosobo oni, ko Parisi oni nguya, ngundo enengo kumba ootuwoo oni gidalega suleyelootoyi, Yesus dowoolo, ya biyomimo yewelo oolouwonggori.

33Ngu naluno nguno, Yesusndo ewolo. Nalu bodaga nangge no yeya oode, Awando sulenelootoni, no ombuwonokungga, ngu tanggeyimo no ko oolouwano.

34No oolouwanoku, ene ye no erewenelolo, ko ma neyowanggo. No oolootenoku endegano nguno, ye nguya oolouweloyi kini. Ewolo.

35Ene ngundilo etoni ngu, asa, Yuda oni enengo nangge mande mandelo ewonggori. Ene ndawoole utoni, noole ene ko ma kenowato? Ene bine, noolengo doboogulinayi, Girik oni, enengo mela kewoolokono ulo, nguno Girik oni, mande yunolo etuyelolo oodoni, nguno noole ene ma kenowato?

36Mande eteku, ngulo damoni ndatelo ete? Ene ngandilo ewolo. Ye no erewenelolo, ye no ma neyowanggo. Nondo endega oolootenoku, nguno ye nguya, ma oolouwanggolo ewolo.

37Kundingiyi nalu wengangga, ngu enengo nalu kundingiyi ulungga. Ngu naluno nguno, Yesus ootookoolo, dikalo, manggalu telo ewolo. Oni oowooyingga sonolo ingoya ngu ene komo no tanggenemo ngano ombuya, sono nga neyi.

38Ngungga ngu, Anutlo mande so uyi nakangoyingo, ngundo ngandilo ete. Oni ene nolo ingootoni newendemo hamoo telo oolooteku ngu, ene newendemo ngunonggo suwoo suwoo sugi sugi keda oluweloyi, ngulo sono ulungga oolelo ulooluwalo ewolo.

39Yesusndo Yuka Kundingiyi oo ngulo ewolo. Oni simoo bale ene Yesusno nowoondoyemo hamoo telo, ngundo ngu Yuka Kundingiyi yowanggo. Ene ngu nalunggano nguno, Anutndo Yesus enengo dulidalini ngu yolo ma teyinowolo. Ngulo ngu, Anutndo Yuka Kundingiyi nguya ma suleyootoni ombuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40Oni simoo bale gidalega, ngu mandega ngu ingolo ewonggori. Hamoo oolengo, nga oningga nga ngu, ene Anutlo ingonduduni eyingo oni, noole sobowootetokungga ngundolo ewonggori.

41Ene ngundilo etoyi, gidalegado ewonggori. Ene Kristus Anutndo noole ko yoyoweloyi sunggi yewo oni ngu! Ewonggori. Etoyi, ene oni gidalegado ewonggori. Galili melako nguno Kristus mete tunootewakulo bine?

42Kini, Anutlo mande so uyi nakangoyingo ngundo kuli ete. Kristus ngu Dewitlo soweni ngulomu. Ngu Betelehem endemo nguno tunootewa. Ngu endega ngu Dewitndo kuli oluwolo ewolo.

43Ngulo ngu, simoo bale usowoolo, wata elayaga tetoyi, wata gulado Yesusya sanggili telo, mundi tewonggori.

44Yo, hamoo, oni gidalegado dowoolo, ya biyomimo yewelo ewonggori. Ene oni gulado kandeyi sodedo Yesusno ma yelo dowoowolo.

45Ngundilo ngulo, kumba ootuwoo oni ene Tempelno ko ooloutoyi, woolo yeweloyi sobosobo onindo, ko Parisi onindo ene yeyolo ewonggori. Ye ndawugalo, Yesus oningga ngu yolo ma ombuyingo? Elo ewonggori.

46Ene ngundilo etoyi ngu, asa, kumba ootuwoo onikundo mande gumi elo ewonggori. Kulimi oni gulado ngundilo ingondudu mandega ande oningga andedo mande eteku, ngundilo ma ewololo ewonggori.

47Ngundilo etoyi, Parisi onindo sanggili telo, mande gumi ewonggori. Enendo ye nguya ganayeloote bine?

48Noole tabango oni, ko Parisi oni nga kewoolokono gula kenootoyi, ene ngu Yesus oningga, ngulo newendemo hamoo tete, bine? Hamoo oolengo, kini!

49Ene nga oni simoo bale nga ngu, ene mamana mande ma ingootenggo. Ngulo ene Anut doongeyimo kuli biyomi yemukowonggolo ewonggori.

50Nikodimas ngu nalu gulano, Yesus tanggeyimo oolouyingo, ene nguya ngu tabango oni ngulomu gula, ngundo sumoo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51Noolengo mamana mande ngando oni mandeni ma ingolo, nguno mete wilikowa, bine? Kini, koletelo noole enengo mandeni wilikolo ingologo, nguno ngu, noole mete oo enendo teteku, ngu gome oolengo ingowatolo ewolo.

52Ene ngundilo etoni ngu, asa, tabango onikundo mandeni gumi ewonggori. Ge nguya Galili oni, binengga? Anutlo mande nakangoyingomo oolooteku, ngu gome kandangeya ingo. Anutlo ingondudu eyingo oni gula Galili melako ma tunootewalo ewonggori.

53Ariya, oni bidodo enengo yano ko oolouwonggori.

Yon 8

Ooleko Ooleko Bale Gula Yolo, Yesusno Mayewonggori

1Oni simoo bale bidodo enengo yano samukootoyi, ene Yesus Olib pulimo oolewolo.

2Sengetoni suwoononggo, Yesus ene ootookoolo, Tempel yasiliko oolouwolo. Nguno oni simoo bale bidodo Yesus tanggeyimo ombulo gooboongootoyi, Yesusndo mande elo etuyelolo bibitelo oluwonggori.

3Ngu naluno, mamana mande etuyeloyingo oni, ko Parisi oni, ngundo ooleko ooleko bale gula enengo kameyi yano oodoni, ene oololo simoo gulaya wedoni, kenowonggori. Ngundilo oo biyomi tetoni, ngulo kenolo, yolo ombuwonggori. Oni Yesusya gooboongoolo oodoyi, ngu kewooloyemo yeyi dikawolo.

4Ene ngundilo telo, Yesusno ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, nga balega nga ngu enengo kameyi oodoni, ene oololo, simoo gidalegaya bosebalese telo endeyootoni kenowonggo.

5Moseslo mamana mande ngundo nooledodo ngandilo ete. Bale gula ngundiya tetoni nga ngu, asa, digi yoya, yudoyiga kumooyilo ewolo. Ene gedo ngu ndatelo ete? Elo ewonggori.

6Ene Yesus tewoongowelo elo ngundilo tewonggori. Ene nguno Yesusndo mande biyomi gula etoni, ene ngunonggo Yesus yolo, mande wilikoyingo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

onino yelo, ene ganangolo, mande ebe ganaganangga etoningga ingowootolo tewonggori. Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesus ene nenetelo, melasina penggootelo, kandedibiyibo mela bungomo oo nakangowolo.

7Ene ngundilo tetoni, tabango onikundo sumoo sumoo ulungga elo oodoyi, asa, Yesusndo ootookoolo ewolo. Ye kewooloyemo nguno, oni gula ene mbumbuwani kiningga, ngundo ene mete koleteya, digi yoya, nga balega nga bungomo oolongoonilo ewolo.

8Yesusndo ngundilo elo yokolo, asa, ene melako ko penggootelo, mela bungomo ko nakangowolo.

9Tabango oniku mande ngundilo ingolo, ene bidodo gulanangge nangge endesina oolewonggori. Oni tabango ulungga ene mande damoni yelo ewoku, ngundo oolelo toongetoni, sungoku bidodo ende oolelo samukowonggori. Yesusndo enesu nangge penggootelo oodoni, ko balega ngundo nangge Yesus tanggeyimo dikalo oluwolo.

10Yesus ootookoolo, dikalo, balegakuyalo ewolo. Bale, oni geya ewonggoku, ndano? Oni gula ngano, gengo biyomingga, ngu eweloyi nguya kini, bine? Elo ewolo.

11Ene mande ngundilo etoni ngu, balega ngundo gumi ewolo. Oni Ulungga, ngano oni gula kini. Etoni, Yesusndo gumi ewolo. No nguya gengo biyomingga ngulo ma ewano. Ge toongelo, kootusina mbumbuwa gula ma tewelolo ewolo.

Yesus Ngu Mela Ngalo Solu Himi

12Yesusndo ene ko ewolo. No ngu mela ngalo solu himi. Oni ene no neyolo kenelolo ngu, ene ooleliko ma endeyowa. Kini, enengo keda oluweloyiga ngu, ene solu himidodo oluwalo ewolo.

13Ene mande ngundilo etoni, asa, Parisi onindo Yesusdodolo ewonggori. Ge, gengombolo mandege elo wesiyoote. Ngundilo ngulo, gengo mandege ngu hamoo kinilo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Yesusndo mandeye ngu ingolo, gumi ewolo. Ngu hamoo, nondo nenengo mandene yootunolo eteno. Ene nolo mandega ngu hamoo oolengo. Ngundilo ngulo, no nenengombo ootookoolo ombuwonomu endega ngu ingooteno. No nganonggo nguno oolouweloyi ngu, no ingooteno. Ene yendo nolo ende damoni ngu ma ingootenggo. No ndawoole toongewanoku nguya, ye ma ingowanggo.

15Yendo ngu mela ngalo damonimo oni wilikoyelootoyi, ene nondo ngu oni ma wilikoyelooteno.

16Ene nondo oni wilikowelo ngu, no oni gome nenengo wilikowano. Ngundilo ngulo, nondo noso nangge oni ma wilikoyelooteno. Kini, Awane no sulenelootoni ngano ombuyingongga, ngu noya goboolo ko tetelo.

17Yengo mamana mandeno ngu ngandilo ooloote. Oni elaya enengo mandeyali elo wesiyooteliku, ngu gulanangge etoli ngu, asa, ngu oni elayaga ngulo mandeyali, ngu hamoolo ewolo.

18No nenengo mandene wesiyolo etoowe ngu, Awando no sulenelootoni ombuwonomu, ene nguya nolo mande wesiyolo etelo ewolo.

19Ene ngundilo etoni ngu, asa, ene Yesusno sumoo ewonggori. Gengo Awangge ndano ooloote? Etoyi, Yesusndo mandeye gumi ngandilo ewolo. Ye nolo ma ingootenggo. Ngulo ngu, ye nolo Awane nguya ma ingootenggo. Ene ye nolo ingolo ngu, ye Awanembolo nguya ingowanggolo ewolo.

20Yesusndo nga mandega nga ngu, Beye yeweloyi ya gumimo ewolo. Ene oni simoo bale Tempel ya newendemo oolootenggoku, ngu mande elo etuyelolo oluwolo. Ene oni gulado ene dowoolo, ya biyomimo ma yewonggori. Ngundilo ngulo, Yesuslo naluni ma tunootewolo.

Ye Nondo Endega Ooloutenoku, Nguno Ye Nguya Ma Oolouwanggo

21Yesusndo ko ewolo. No toongetenoku nga, ye no erewenelolo ma neyowanggo. Ye mbumbuwa telo oode ngu, asa, ye kumoowanggo. Ye nondo musiyongga ooloutenoku nguno, ye ma oolouwanggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ngundilo etoni, Yuda tabango onindo enengo nangge mandelo ewonggori. Ndatelo ngulo, Yesusndo ete? Ye nondo musiyongga ooloutenoku, nguno ye ma oolouwanggo, ete. Enengombo enengo uleni kumoowelo bine ete? Elo ewonggori.

23Ene ngundilo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ye ngu ameno, no ngu awuno. Yo, hamoo, ye ngu mela ngalomu, ene no ngu mela ngalomu kini.

24Ngundilo ngulo, no yeno kuli ewonoku ngu. Ye kumootoyi ngu, yengo mbumbuwa ngu yengomo oluwa. No tambu elaya yeno eteno. Ye no nga oningga ngando yeno etenoku, ngu nowoondoyemo hamoo ma telo ngu, ariya, ye kumootoyi ngu, yengo mbumbuwaye yengomo oluwalo ewolo.

25Ene ngundilo etoni, asa, Yuda onindo gumi ewonggori. Ge onendo? Ngundilo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Nondo, no nga oningga ngando no kuli yeno ewonoku ngu!

26No mande oowooyingga, no komo yengomo yengo damoniyemo ewono. Nondo yengo damoniye ngu, mande wilikoyingo oni ngundilo mandeye wilikowano. Ene oni no sulenelootoni ombuwonomu, ngu enengo damoni ngu hamoo oolengo. Mande bidodo no eneno ingowonomu, ngu nangge, no mela ngalo oni simoo baleno elo etuyelootenolo ewolo.

27Yesusndo eweyimbolo mande ewoku ngu, Yuda onindo ngu nenengo ma ingowonggori.

28Yesusndo ewolo. Kootusina, yendo Oni Nangoni dowoolo, boolowoowanggoku, ngu nalunggano nguno, ye nolo tunoo oolengo ingowanggo. Nondo nenengo ingonduduno ko oo gula ma teteno. Kini, no mande elo, wesiyolo etuyelootenoku nga ngu, Awando ene kuli no etuneloyingo, ngu nangge eteno.

29Awando no sulenelootoni, no mela ngano kuli ombuwonomu ngu, ene Awa noya ooloote. Ene no ma noyokootoni, noso nangge ma oolooteno. Kini, suwoo suwoo no Awando oo nondo tewelo ingooteku, ngu nangge tetenoku, ngulo ene oni oni tetelo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Yesusndo ngundilo etoni, oni simoo bale ulungga oolengo, enengo mandeni ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggori.

Hamoo Mande Ngundo Oni Yeni Newende Imakelo Oluwa

31Yesusndo Yuda oni ene kuli enengo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, nguno ewolo. Ye nolo mandene nga gome ingolo yolo, dowoolo, keyolo ngu, ariya, ye ngu nolo sulena oni oolengo.

32Ye ngu Anutlo hamoo mande ngu ingowanggo. Hamoo mande, ngundo ye hoolooweyelootoni, yengo endeyoyingo ngu gome sobowoolo, nguno ye kingo ko oni ma oluwanggolo ewolo.

33Yuda onindo Yesuslo mande ngu ingolo, gumi ewonggori. Noole ngu Ebarahamlo soweni. Noole nalu gulano, oni gulalo kingo ko oni ma tewooto. Ndatelo ngulo, ge ngundilo ete, ge kingo ko oni ma oluwanggolo ete?

34Etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Oni bidodo mbumbuwa tetenggoku, ngu ene mbumbuwalo yanggangoni, ngundo gosiyelolo wetumooyelootoni oolootenggo.

35Hamoo, kingo ko oni ngu, ene ya sembuli ngulo nangoni ngundilo kini. Kini, enengo nangoni oolengo, ngundo nangge ene suwoo suwoo sugi sugi oluwa.

36Ngulo ngu, Anut Nangoni, ngundo yengo mbumbuwa ngu andangeyunootoni ngu, asa, ngundo hoolooweyelootoni, ngunonggo yengo mbumbuwalo yanggangoni ngu andangelo yokootoyi, ngundo ye ko ma soboyelowelo.

37No ingooteno. Ye Ebarahamlo soweni, ene nolo mandene nga ngu, ye nowoondoyemo nguno ma ooloote. Ngundilo ngulo, ye no nuleyi kumoowelo tetenggo.

38No mande wesiyolo elo etuyelootenoku nga ngu, no kuli Awanembo oo etunelootoni, kenolo ingowonoku, ngu elo etuyelooteno. Ene yendo ngu yengo awayemonggo mande damoni yoyingo, ngu tetenggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Ene ngundilo etoni, asa, Yuda onindo gumi ewonggori. Noolengo awanayi, ngu Ebaraham! Etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Hamoo ye Ebaraham simoongo tetoni ngu, ye komo Ebarahamlo damoni ngu yoya keyoyi.

40Nondo kuli hamoo mande bidodo Anutlo manggowoomonggo ingowonomu ngu, yeno elo etuyelowonoku ngu. Ene yendo ataga no nuleyi kumoowelo tetenggo. Ebarahamndo ene damoni ngundilo ma tewolo.

41Ye ngu yengo awayembolo mande damoni nangge tetenggo. Yesusndo mande ngundilo etoni, asa, Yuda onindo gumi ewonggori. Namo galodo ene kuli bulibali endeyolo, nguno noole ma yomoowonggori. Hamoo oolengo, noole ngu awanayi gulanangge, ngu Anut! Elo ewonggori.

42Ene ngundilo etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ngu hamoo, Anut ngu yengo Awaye tetoningga ngu, asa, ye nolo nguya ingowanggo. Ndatelo ngulo, no Anutya oode, ngunonggo no nenengo ingondudunemonggo ma ombuwono. Kini, Anutndo no sulenelootoni, no ombuwolo.

43Ndatelo ngulo, ye nolo mandene ngalo ma ingondudu telo, nowoondoyemo siliyootenggo? Ngulo damoni ngu ngandilo. Ye nolo mande nga ingowelo yokolo, ngulo ye nowoondoye ukingootenggo.

44Ye ngu, awaye Setan ngulo simoongo! Ye ngu awayengga ngundo yendo oo tewelo ingootenggoku, ngu nangge tewelo gome ingolo, koyi tetenggo. Kulimi ngu, ene oni yuleyi kumooweloyi, ngulo nangge oluwolo. Ene damoni hamoo nenengo ngu ma keyowolo. Ndatelo ngulo, damoni hamoo nenengo ngu eneno kini. Ene mande ebe ganagana eweloyi damoningga ngulo sembuli oolengo.

45Ngu damoningga ngunonggo nangge, ye nondo hamoo mande nga elo etuyelootenoku, ye ngulo nowoondoyemo hamoo ma yolo siliyootenggo.

46Ye kewooloyemo nguno oni gulado nondo mbumbuwa tewonoku, ngu ingowoku ngu, ariya, wesiyoya etoningga noolengododo ngu wilikolo kenowato. Ene nondo mbumbuwa ma teyingo tetoni ngu, ndatelo ngulo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nondo hamoo mande elo etuyelootoowe, ye ngulo nowoondoyemo hamoo ma tetenggo?

47Hamoo, Anutlo simoongo ngu, ene Anutlo mandeni gome ingootenggo. Ene ye ngu Anutlo simoongo kini. Ngundilo ngulo, ye enengo mandeni ma ingootenggoku ngu! Elo ewolo.

Ebaraham Ma Tunooteyingomo, No Oluwonowo

48Yuda onindo Yesuslo mandeni ngu ingolo, sanggili telo gumi ewonggori. Noole hamoo oolengo, geno eteto. Ge ngu Sameriya ende ngulo oni gula. Ngulo ngu, geno oomboolo biyomi gula oolooteku ngu! Elo ewonggori.

49Ene ngundilo etoyi ngu, asa, Yesusndo mande gumi ngandilo ewolo. Nono ngano oo yuka biyomi gula ma ooloote. Kini, no nenengo Awanembolo oowooyi bingami elo okooteno. Ene yendo nolo oowoone ngu yombuliyootenggo.

50No nenengo bingamine elo ma okooteno. Ene oni gulado (Anut) nolo bingamine elo okoote. Ngu oningga ngundo nolo damonine wilikonelowa.

51Hamoo oolengo, no yeno eteno. Oni gula ene nolo mandene nga keyolo ngu, asa, ene ma kumoowalo ewolo.

52Yesusndo ngundilo etoni, asa, Yuda onindo gumi ewonggori. Noole ataga ingooteto. Geno oo yuka biyomi gula oolooteku ngu! Ebaraham ngu kuli kumooyingo, ko Anutlo ingondudu eyingo oni nguya kuli kumoomukoyingo, ene gedo ngandilo ete. Oni gula ene nolo mandene gome keyolo ngu, ene ma kumoowalo ete.

53Ndatelo ngulo? Gedo bine noolengo osinayi Ebaraham dagate? Ene kuli kumoowolo. Anutlo ingondudu eyingo oni nguya, ene kuli kumoomukowonggori. Gengombo ngu ge oone, elo ingoote? Elo ewonggori.

54Yesusndo mandeye ngu ingolo, gumi ewolo. Nondo nenengo oowoone bingami nangge okoowanoku ngu, asa, nolo oowoone bingamine ngu kingo oo ngundilo tewa. Ene Awanembo nolo oowoone bingamine elo okootekungga, ngu yendo noolengo Anut, elo etenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

55Ene yendo ngulo ma ingootenggoku, ene nondo ngu, no ene ingooteno. Ene nondo ene ma ingootenolo ewanoku ngu, asa, no yendo etenggoku, ngundilo ebe ganagana oni tewano. Ene no enengo kuli ingootenoku, ngulo ngu, no enengo mandeni ngu gome keyooteno.

56Yengo osiye Ebaraham ngu, ene no tunooteweloyi nalune nga kenowelo, ene oni oni oolengo telo, sobowoolo hahangelo oluwolo. Ebaraham ene kuli ingowoku hamoo oolengo no ombuwanolo, ene newendemonggo gome ingowololo ewolo.

57Ene ngundilo etoni, asa, Yuda onindo mande gumi ewonggori. Gengo mooma onibi elaya kande elaga (50) kini, nguno ge Ebaraham kuli kenowonolo ete? Hamoo oolengo kini! Elo ewonggori.

58Ene ngundilo etoyi, asa, Yesusndo gumi ewolo. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Kulimi oolengo, Ebaraham ma tunooteyingo naluno, no kuli oluwonolo ewolo.

59Yesusndo mande ngundilo emukootoni ngu, Yuda onindo sanggili telo, digi yolo, ngundo Yesus ulewelo oolongoowonggori. Ene Yesusndo ngu oni ngu kewooloyemonggo ene kombitelo, tolige oololo, Tempel yasili pawa ngu yokolo, endesina oolewolo.

Yon 9

Oni Doongeyi Biyomi Kilingongga Oo Kenowolo

1Yesus ngu ene oololo, oni doongeyi kilingo gula kenowolo. Ngu oningga ngu nemimbo doongeyi kilingo ngundilo yomoowolo.

2Yesus enengo sulena onikundo sumoo inolo ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, onendo mbumbuwa tetoni, ngulo nga oningga nga nemimbo ngandilo doongeyi kilingo yomoowolo? Nga oningga enengombo mbumbuwa tetoni, ngundi enengo eweyi nemimbo mbumbuwa tetoli, bine? Elo ewonggori.

3Ene ngundilo sumoo etoyi, Yesusndo mande gumi ngandilo ewolo. Nga oningga ngando mbumbuwa ma tewo, ko enengo eweyi nemimbo nguya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mbumbuwa ma tewoli. Kini, nga ooga nga ngu, ngano Anutlo koni damoni nguno tunoo oolengo teweloyim tunootewolo.

4Mela himi oodoningga, noole komo Anutndo no sulenelootoni ombuwonoku, ngulo enengo koni tewato. Ndatelo ngulo, suwoo tunooteweloyimbolo ngu, oni gulado ene ko teweloyi kini.

5No mela ngano oolootenoku naluno ngu, simoo balelo oole etuyeloyingo, ngulo solu himilo ewolo.

6Ngundilo elo, Yesusndo melako muketelo, muke ngu tetoni, nogoluyi yetoni, ngu yolo, oni doongeyi kilingongga ngu doongeyimo yewolo.

7Yesusndo ngu oningga nguya ewolo. Ge oolouya, Silowam sono koongeyingo ngu gemulo ewolo. Silowam mandega ngulo damoni ngu ngandilo. Ene suleyootoyi oolouwolo. Asa, ngu oni doongeyi kilingongga ngu oololo, Silowam sonono sono gemulo ombutoni, doongeyi mete tetoni doongetelo oo kenowolo.

8Ngu oningga doongeyi kilingongga ngu, enengo ende goboolo oni, ngundo ene kuli kenolo ingowonggori. Nga oningga nga, ene oni simoo baleno bobeye oolo kalongoyelo, yemboongeloluwolo ingowonggori.

9Oni gidalegado ewonggori. Yo, nga oningga ngando nangge. Etoyi, gidalegado ewonggori. Kini, nga oningga ngandilo, ene ngu oningga ngu gula. Etoyi, ene ngu doongeyi kilingo oningga ngu enengombo ewolo. Ngu nondo nanggelo ewolo.

10Ene ngundilo etoni, simoo baledo oninggakuya ewonggori. Ndatelo telo, ge doongengge mete tewo? Elo ewonggori.

11Ngu oni doongeyi kilingongga, ngundo mandeye ngu ingolo, gumi ewolo. Ngu oningga oowooyi Yesus elo etenggoku, ngundo no doongenengga nga, melako muketetoni, nogoluyi yetoni, ngundo no doongenemo nogolu yonggulumoolo sulenelolo ewolo. Ge oolouya, Silowam sono koongeyingomo sono gemulo ewolo. Etoni, ngulo no oololo, sono gemutoowe, doongene mete tetoni, no doongetewonolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ene ngundilo etoni ngu, onikundo ngu oni doongeyi kilingongga nguya ewonggori. Ngu oningga ngu ndano ooloote? Etoyi, ngu oningga ngundo gumi ewolo. No watayi kinilo ewolo.

13Ariya, ngu naluno, ene ngu oningga kuli doongeyi kilingongga ngu yolo, Parisi onino oolouwonggori.

14Ngu nalunggano nguno, Yesusndo mela yeni nogoluyi yetoni, ngundo oni doongeyi yeni, mete teyingo nalungga ngu Sabat nalu.

15Ariya, Parisi onindo sumoo inolo ewonggori. Ge doongengge ndatelo telo, ko mete tewo? Ewolo. Etoyi, ngu oningga ngundo gumi ewolo. Ene mela nogoluyi yolo, doongenemo yetoni, no sonono oololo sonowootoowe, nguno doongene mete tetoni, no mete oo kenootenolo ewolo.

16Ngundilo etoni, Parisi oni gidalegado ewonggori. Anutndo ngu oningga ngu, ma suleyootoni ombuwolo. Ndatelo ngulo, ene Sabatlo mamana mande ngu ma keyowolo. Etoyi, Parisi oni gidalegado ewonggo. Ndatelo telogo, mbumbuwadodo onindo, ngundilo oo sungo gula onindo ma teweloyi, ngu tewa? Ngundilo elo, Parisi oni usowoolo, wata elaya tunootewoliyo.

17Ariya, ngu naluno, Parisi onindo ko yowoolengolo oni doongeyi kilingongga nguno ewonggori. Ngu oningga doongengge yeni mete tewokungga nguya, ge ndatelo ete? Ewolo. Etoyi, enebana ewolo. Ngu oningga ngu, ene Anutlo ingondudu eyingo oni gulalo ewonggori.

18Ngu hamoo, kuli ngu oningga ngu, ene doongeyi kilingo oolengo, ene ataga ngu doongeyi mete tete. Ene Yuda onindo ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewonggori. Ngulo ngu, oni doongeyi kilingongga, mete tewokungga, ngulo eweyi nemi negoyelowonggori.

19Ene oningga ngulo eweyi nemi sumoo yunolo ewonggori. Nga oningga nga yali nangoyali, bine? Nga doongeyi ngundilo kilingo biyomi, nemi gedo ngundilo yomoowoolo, bine? Ariya, ndatelo telo, ngulo ene ataga oo mete kenowa? Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Ngundilo sumoo etoyi ngu, eweyi nemimbo mande gumi ewoliyo. Noole ingootelo, nga ngu noolengo nangonali. Nemimbo yomootoni, ngunonggo doongeyi ngundilo kilingo yeyingomu, ngu noole ingootelo.

[21]Ene ataga ngano doongeyi mete teteku nga, ndatelo ngundilo tewoku, ngu noole nguya watayi kini. Onendo doongeyi yeni mete tewoku, ngu nguya noole watayi kini. Ene kuli oni ulungga ngulo enengo sumoo inoya ingoyilo ewoliyo.

[22]Oningga ngulo eweyi nemi ngu, Yuda onilo tabango oni ngulo sosolelo, ngulo ene ngundilo ewoliyo. Yuda onindo mande gulanangge ngandilo elo gosiyowonggori. Oni gulado, Yesuslo Kristus elo ewaku ngu, asa, Yuda onilo tabango, onindo ngu oningga ngu, goobooyingo yanonggo owetoyi, oolelo toongewalo ewonggori.

[23]Ngu damoningga ngulo nangge, eweyi nemimbo ewoliyo. Ene kuli oni ulungga nga, ngulo ye komo enengo sumoo inoya, mande nenengo oolengo ingoyilo ewoliyo.

[24]Ngu oni doongeyi kilingongga ngu tambu elayayigaku negongolo, nguno ewonggori. Ge komo Anutlo oowooyimonggo, ngunonggo ge mande nenengo oolengo, nooleno etooga ingowooto. Noole kuli ingooteto. Ngu oningga ngu gengo doongengge yomosiyowoku ngu, ene mbumbuwadodo oni! Elo ewonggori.

[25]Ene ngundilo etoyi, oni doongeyi kilingongga ngundo gumi ngandilo ewolo. Ene bine mbumbuwadodo, ngundi kini, no ngulo watayi kini. Ene nondo ngu oo gulanangge ingooteno. Kulimi, no doongene kilingo oluwonoku, ene ataga nga ngu no doongene mete tetelo ewolo.

[26]Ene mande ngundilo etoni, asa, Yuda onindo ngu doongeyi biyomi oningga nguya ko ewonggori. Enendo geno ndatelo tewo? Enendo ndatelo telo doongengge yeni mete tewo? Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ene mandeye ngu ingolo, gumi ewolo. No yeno kuli ewono. Ene ye ngu ma ingowonggo. Ndawugalo ye ko ingowelo? Ye nguya enengo sulena oni tewelo, bine? Elo ewolo.

28Ene mandeni biyomi eyinolo gumi ewonggori. Gedo nangge enengo sulena oni teya ootoo! Ene noole ngu Moseslo sulena oni telo oolootetoku ngu!

29Noole kuli ingooteto. Anutndo Moses mande kuli inowolo. Ene ngu oningga ngu ndanonggo tunootewoku, ngu noole ma ingootetolo ewonggori.

30Tabango onindo mande ngundilo etoyi, oni doongeyi kilingongga ngundo gumi ewolo. Yengo mande etenggoku, ngu nenengo kini! Yendo ewonggo. Ngu oningga ngu ndanonggo mayewoku, noole watayi kini ewonggo. Ene ngu oningga, ngundo no doongene yeni mete tewolo.

31Noole ingooteto. Anutndo mbumbuwadodo onilo manggoye ma ingowa. Ene oni gula ene Anutno yambo mande telo, ngulo ingonduduni manggowo keyootoni ngu, asa, Anutndo ngu oningga ngulo mandeni nguya ingowa.

32Kulimimonggo ombulo, ataga nga, oni gula nemimbo doongeyi kilingo yomootoni, oni gulado kootusina doongeyi yomosiyoyingomu, ngulo mandeni ma ingooteto.

33Hamoo oolengo, Anutndo ngu oningga ngu ma suleyootoni, ombulo ngu, asa, ene ngandilo ko nga tewelo ngu, ene ereremo kini! Elo ewolo.

34Ene ngundilo etoni, asa, Yuda tabango onindo sanggili telo, mande gumi ewonggori. Gengo nanggebo, ge mbumbuwa damonimo yomoonggelootoni, ge mbumbuwalo oni oolengo telo ooloote! Ene ataga gedo noole mande yunolo damoni gome ngu etuyelowelo ete, bine? Yuda onindo ngundilo elo yokolo ngu, ene oni doongeyi kilingongga, doongeteyingo oningga ngu goobooyingo yanonggo owelo, ko eneya yambo mande ma tewelo elo, loogu teyinowonggori.

Oni Nowoondoyemo Hamoo Kini, Ngu Oni Doongeyi Kilingo Ngundilo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Yuda onindo ngu oni doongeyi kilingongga owetoyi toongetoni, Yesusndo ngu ingolo, ene ngu oningga ngu erewelo kenololo ewolo. Ge Oni Nangoni, ngulo nowoondogemo hamoo tete bine, ngundi kini? Elo ewolo.

36Ene ngundilo etoni, ngu oningga ngu enebana gumi ewolo. Oni ulungga, Oni Nangoni ngu oone? Ge nono etooga, no ene kenolo, nowoondonemo hamoo tenilo ewolo.

37Yesusndo mandeni ngu ingolo, gumi ewolo. Ge kuli kenowolo. Ngu nga oningga ataga geya mande mande etelikungga nga! Ewolo.

38Yesusndo mande ngundilo etoni, ngu oningga ngundo gumi ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, no nowoondonemo hamoo tetelo, ene Yesus keyi damonimo penggootelo, eneno yambo mande tewolo.

39Yesusndo ewo, No melako ngano ombuwonomu ngu, simoo balelo mbumbuwa yootunolo etuyelowelo ombuwono. Ngundilo ngulo, oni doongeye kilingo ngu ene doongetewanggo. Ene oni doongeye mete oo kenootenggoku, ngu doongeye kilingo yetoni oo ma kenowanggolo ewolo.

40Parisi gidalega, Yesus tanggeyimo oluwonggoku, ngundo enengo mande ngu ingolo, sumoo inolo ewonggori. Noole nguya doongenayi kilingo bine? Elo ewonggori.

41Ene ngundilo sumoo etoyi, asa, Yesusndo gumi ewolo. Ye doongeye kilingo telo ngu, ye mbumbuwaye kini. Ene yendo ngandilo etenggo. Noolengo doongenayi ngu metemi elo etenggokulo, ngulo yengo mbumbuwaye, nguya sugi oolootelo ewolo.

Yon 10

Yesus Ngu Sipsiplo Sobosobo Gome Oolengo

1Yesusndo ngandilo ewolo. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Oni ene Sipsip ngulo sisipawa newendesina yamakowoole ma uwaku ngu, ene sisipawa kalongolo, sisipawa newendemo uteku, ngu oningga ngu, ene Sipsip yakakayi yolo, yutolo yoyoweloyi oni.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Ene oni Sipsiplo sisipawa ngulo yamakowoole, newendemo uteku ngu, asa, ngu oningga ngu Sipsip ngulo Sembuli.

[3]Sisipawa ngulo sobosobo, ngundo ngu Sipsip sembuli yamako goosooyinoote. Ene yamako goosootoni, Sipsip ngundo sembuye manggowo ingootoyi, sembuyebo enengo Sipsip oowooye elo mudiyelootoni, keyolo, endesina ooletenggo.

[4]Ene Sipsip bidodo yoyolo, ende oolemukolo yokolo, ariya, sembuyebo koletelo ooloutoni, Sipsip ngu, sembuye manggowo ingolo, ene keyolo kootu ooloutenggo.

[5]Ene Sipsip ngu, oni gula manggowo sungo ingolo, ene ma keyootenggo. Kini, ene sosolelo sungo sungo sawanggo. Ngundilo ngulo, ene oni sungo gulalo manggowo ma ingootenggolo ewolo.

[6]Yesusndo ngu mande yamonggawo ngu etoni, ene onindo mandeningga ngulo damoni ma ingowonggori.

[7]Ngulo ngu, Yesusndo mande yootunolo, oni simoo baleno ko ewolo. No yeno hamoo oolengo eteno. Nondo nangge, Sipsiplo sisipawa ngulo yamako.

[8]Oni bidodo no koletenunolo ombutenggoku, ngu ene yakaka oni, ko yutolo enengo oo udayelolo yoweloyi oni. Ndatelo ngulo, Sipsip ngundo enengo manggoye ma ingowonggori.

[9]No nenengombo nangge no yamako. Oni gula ene nono ombulo sisipawa newendemo uwaku ngu, ene imakeyingo ootoolo, ene oni oni telo, ene sisipawa newendemo ulo, ko endeloko oolelo, oowali gome yolo nelo oluwa.

[10]Ene yakaka oni ngundo Sipsip yomosiyelowelo ma ombute. Kini, ene Sipsip yakakayi yoyolo, yombulibaliyelolo yuleyi kumooweloyimbolo nangge ombutenggo. Ene nondo ombuwonomu ngu, no yoyolo, suwoo suwoo keda oluweloyi kedaga ngu yunoweloyimbolo ngulo ombuwono. Yo, hamoo, oni ene nolo newendemo hamoo tetoni ngu, asa, no eneya keda oluweloyi kedaga ngu inootoowe, eneno hangelo oolelo, ngunonggo sugi sugi hooloowelo oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Yo, hamoo, no Sipsip ngulo sobosobo gome oolengo. Sipsip ngulo sobosobo gome ngu, ene enengo Sipsip ngu hoolooweyelolo, kumooweloyimbolo meyelo oluwa.

12Oni ene ulilo nangge ko telo oolooteku, ene Sipsip ngulo sembuye kini. Ngulo ngu, ene se goki oo biyomi ombutoni, ngu kenolo ngu, ene sosolelo toongewa. Ene ngundilo toongetoni, se goki oo biyomi, ngundo ombulo, Sipsip ngu yutolo, yoonelo, yombuliyelootoni, ngulo Sipsip sungo sungo sawanggo.

13Ngundilo ngulo, ngu oningga ngu ene ulilo nangge ko teteku ngulo. Yo, hamoo, ene Sipsip ngulo ma ingondudu telo nowoondoyi yunowa.

14Nondo nangge no Sipsip sobosobo gome oolengo. No nenengo Sipsip ngulo ingootoowe, ko nolo Sipsip ngundo nguya, ene nolo ingootenggo.

15Ngu ngandilo, Awando nolo ingootoni, nondo ngu Awalo nguya no ingooteno. No nenengo Sipsip ngu hoolooweyelolo, nenengo kedaga, ngu yokolo, hoolooweyelolo kumoowano.

16Nolo Sipsip gidalega, nga sisipawangga, ngano ma oolootenggoku, ngu nguya yoyolo, ombulo, nga sisipawano ngano yoyetoowe, ene nguya nolo manggone ingowanggo. Ngundilo telo, Sipsip wata gulanangge, ko Sipsip ngulo sobosobo nguya gulanangge oluwa.

17Awando nolo gome nowoondoyi tenunolo, newende no nunoote. Ngundilo ngulo, no kumoolo nenengo kedaga ngu yokolo ngu, ene no kedaga, oluweloyi ngu ko yowano.

18Oni gulado, nolo kedaga oluweloyiga, ngu ma andangewanggo. Kini, no nenengombo ngu kedaga ngu yokowano. No kumooweloyimbolo yanggangonedodo, ko no keda ootookooweloyi, ngulo nguya yanggangonedodo. Ngu mamana mandega ngu, no Awanemonggo yowonowolo ewolo.

19Yesusndo mande ngundilo etoni, ingolo, Yuda oni simoo bale kewoolo usowoolo wata elaya tunootewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Oni oowooyingga ewonggori. Oo yuka biyomi eneno oodoni, ngundo yeni kapeteteku eke. Ndatelo ngulo, ye enengo mandeni ingolo keyootenggo? Elo ewonggori.

21Ene ngundilo etoyi, gidalegado ewonggori. Nga ngu oni mboolomboyoyingo, ngulo mandeni ngundilo kini. Oo yuka biyomidodo, ngundo ene mete oni doongeyi kilingomu ngu yeni, doongeyi mete telo, ko doongetewa, bine? Hamoo oolengo kini! Elo ewonggori.

Yuda Oni Yesusya Sanggili Telo, Mundi Tewolo

22Yerusalem ende ulungga nguno nalu kundingiyi tunootewolo. Ngu ngandilo. Anutlo goobooyingo ya oowooyi Tempel ngu yelo goosooyingo, ngulo ingondudu teweloyi naluwo tunootewolo. Ngu nalungga ngu, doogo dokiki gingo yewo naluwolo.

23Ngu naluno nguno, Yesus ene Tempel ya koneyo oowooyi Solomon, ngu newendekuli oolouwolo.

24Ngundilo tetoni, Yuda oni ombulo, Yesus pawangolo, sumoo inolo ewonggori. Nalu ndatelo, ge noole nowoondonayi yeyi bulibali teloluwato? Ge Kristus tetoningga ngu, asa, ge komo nooleno nenengo oolengo tunoolo ewonggori.

25Yesusndo mandeye ngu ingolo, gumi ewolo. No yeno kuli ewonoku ngu, ene ye ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewonggori. Nondo oo sungo gula onindo ma teweloyim, ngu bidodo awane oowooyimo tewono. Ngundo nolo damonine yootunoote.

26Ye nondo oo sungo gula tetenoku, ngulo nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku ngu, ndatelo ngulo, ye nolo Sipsip kini.

27Nolo Sipsip bidodo ngu, ene nolo manggone ingootoyi, nondo nguya enengo ingootoowe, ene no kenelolo endeyootenggo.

28Ngulo ngu, nondo suwoo suwoo sugi sugi keda oluweloyi ngu yunootoowe, ene ma oonatewanggo. Ngu oni ngu, oni gulado no kandenemonggo, hamoo oolengo ma andangelo yoyowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Nolo Awanembo ngu oni ngu, ene kuli no nunowoku ngu. Awane ngu, ene oo bidodobolo koleteyingo awuno oolengo. Oni gulado Awa kandeyimonggo ene andangeyelolo yoyoweloyi nguya kini.

30No nenengo Awane nguya noole gulananggelo ewolo.

31Ngundilo etoni ngu, asa, Yuda onindo sanggili ulungga telo, ngulo ene digi yolo, ngundo Yesus uleyi kumoowelo tewonggori.

32Ngundilo tetoyi, Yesusndo eneno ewolo. Nondo Awalo oo sungo gula onindo ma teweloyi, ngu oowooyingga telo etuyelowono. Nondo ngundilo etuyelootoowe, ngunonggo nondo ndawu ko metemingga tetoowe, kenolo, yendo ko ngulo ndatelo ingondudu telo, ngulo ye digi yolo, no bungomo oolongoolo nuleyi kumoowelo tetenggo? Elo ewolo.

33Yesusndo mande ngundilo etoni, Yuda onindo eneno gumi ewonggori. Noole gengo ko gome gulalo ingolo, noole digi ge bungomo ma oolongooteto. Kini, gedo Anut kootuyisina yumooyinolo mande etoyi ngulo. Ge ngu oni oolengo nangge. Ene gedo ngandilo ete, gengombo no Anut, elo etelo ewonggori.

34Onindo mande ngundilo etoyi ngu, asa, Yesusndo gumi elo ewolo. So uyi nakangoyingo, ngu yengo mamana mandeno nakangolo, Anutlo ewolo. Nondo kuli ewono. Ye ngu anut ngundilo, elo ewolo.

35Noole kuli ingooteto. Anutlo mande bidodo bukno oolooteku, ngu hamoo mande nangge, ngu sugi sugi oluwa. Ngu bukno nguno, Anutndo oni mande yunolo, ngu oni nguya anut ngundilo elo ewolo.

36Ene awa enengombo no logonelowolo. Enendo no sulenelootoni, no melako ngano ombuwonowolo. Asa, nondo eteno, no Anut Nangoni, ngulo ndawugalo yendo etenggo, ge Anut kootuyisina yumooyinolo mande ete, elo etenggo? Elo ewolo.

37Ene no nenengo Awanembolo koni ma tetoowe ngu, ariya, ye mete nolo mandene ngalo nowoondoyemo hamoo ma tewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Ene no enengo koni tetoowe ngu, ye nolo mandene ngulo nowoondoyemo hamoo ma teya ngu, asa, ye mete nondo oo sungo gula onindo ma teweloyim tetenoku, ngulo nowoondoyemo hamoo teni. Ngulo ngu, ye mete ingondudu metemi ngu, ngandiya ingoyi. Awando noya oodoni, nondo Awaya oolootelolo ewolo.

39Yesusndo mande emukootoni ngu, asa, Yuda onindo sanggili ulungga telo, Yesus ko tewoongolo, dowoolo, ya biyomimo yewelo tetoyi, ene Yesus Yuda oni kandeye dagalo, tolige toongewolo.

40Yesus toongelo, oololo, Yodan sono ko wongoolo, gidaleloko ulelelo, ene yade oololo, kuli Yondo oni sono (kindingiyimbo) sonowooyunoyingo endega, nguno tunootelo, nguno oluwolo.

41Ngu naluno, oni simoo bale oowooyingga oolengo, ene Yesusno mayelo, mande enengombo ngandilo ewonggori. Hamoo oolengo, Yondo oo sungo gula onindo ma teweloyim gula ngu ma tewoku, ene Yondo nga oningga, ngalo mande ewoku, ngu hamoo nenengolo ewonggori.

42Ngu mela gumisina nguno, oni simoo bale oowooyingga oolengo, ene Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggori.

Yon 11

Lasaras Sayi Yolo Kumoowolo

1Oni gula oowooyi Lasaras ene sayi yowolo. Lasaras ngu Mariya, Mata, elaga ngulo gumooyali, enengo endeyali oowooyi Betani.

2Ngu Mariyangga ngundo ene kuli bo ulumi (Sanda) Ulungga Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngu keyimo wendolo, enengo uyimbo yonggulumooyingongga ngu. Ngu enengo gumooni Lasaras ngu sayidodo tewolo.

3Ngundilo ngulo, kuwookuwooyi elayagakundo mande Yesusno suleyolo ewoli. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, gengo oningga ngulo gome ingootekungga, ngu ene sayidodo telo oolootelo ewoli.

4Ene mande ngundilo soweyootoli ngu, asa, Yesusndo ngu mandega ngu ingolo ewolo. Ngu sayingga ngundo oni yeni ma kumoowa. Kini, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sayingga ngundo tetoni, oni simoo baleno Anutlo dulidalini tunootewa. Ngu oo nguno Anutlo Nangoni ene dulidalinidodo tunootelo, enengo oowooyi bingamidodo oluwalo ewolo.

5Yesusndo Mariya, Mata, elabasa ko gumooyali Lasaras, ngulo gome ingoote.

6Ene mande etoyi, Yesus ingowolomu ngu, Lasaras sayi kumoolo oolootelo etoyi ingolo ngu, ene sa elaya nguya ngu endega oluwokungga, nguno oluwolo.

7Ngu naluno nguno, Yesusndo enengo sulena onikuno ewonggori. Noole Yuda melasina ko oolouyigalo ewolo.

8Ene ngundilo etoni ngu, asa, sulena onikundo eneno ewonggori. Oo etuyeloyingo oni, kuyowo yange nga, Yuda onindo, digibo gulewelo tewonggoku, nguno ge ataga ko oolouwelo ete? Elo ewonggori.

9Etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Sa gulanangge nangge ngu sa ooloote. Oni ene sano endeyolo ngu, ene digino ma yulewa. Ndatelo ngulo, ene melangga ngalo himimo mela kenolo endeyowa.

10Ene oni suwoono endeyolo ngu, ene digi wongosogulumoolo welewa. Ndatelo ngulo, ene solu himi kini ngulo ewolo.

11Yesusndo ngundilo elo, kootusina ene mande gula soweyolo ewolo. Noolengo doboonayi Lasaras kuli wetolo kapengoye yewolo. Ene nondo oololo, yokutuwootoowe ootookoowalo ewolo.

12Ngundilo telo, sulena onindo ewonggori. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ene wetolo, kapengoyelo ngu, ene ko mete telo oluwalo ewonggori.

13Yesusndo ngu Lasaras ngu kuli kumootoni, ngulo ngundilo ewolo. Ene sulena onindo ngu, Lasaras ngu hamoo wetolo kapengoyelo oodoni, ngulo etelo ingowonggori.

14Ngundilo tetoyi, Yesusndo yootunololo ewolo. Lasaras doboonayi ngu hamoo kumoowolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ene no yengo ingolo, nowoondoyemo yanggango yunowelo, ngulo no anduno eneya ma ootoolo, ngulo no oni oni teteno. Ariya, ataga noole mete ene tanggeyimo oolouyigalo ewolo.

16Yesusndo mande emukolo ngu, Tomas oowooyi gula Didimas, ngundo sulena oni gidalegaya ewolo. Ariya, noole ootookootoyiga, oolouya, enendo Yesus uleyi kumootoni ngu, noole eneya goboolo kumoowootolo ewolo.

Oni Ko Ootookooweloyi, Ko, Oni Sugi Sugi Suwoo Suwoo Keda Oluweloyi, Ngu Yesus Sembuli

17Ariya, Yesus enengo sulena oniya yade oololo, Betani endemo tunootelo ingoyingo, Lasaras bingo ngu meleno nalu kuli namolaya oluwolo.

18Betani endega ngu Yerusalem ende ulungga ngu tanggeyimo. Ngulo logo ngu 3 (Kilomita), ngundilo nangge.

19Yuda oni simoo bale oowooyingga oolengo Mariya, Mata, elagano gumooyali kumoowoku naluno nguno mayelo, enengo nowoondoyali yeyi imakeweloyimbolo oluwonggori.

20Ngu naluno nguno, Matando ingowolomu ngu, Yesus mayewolo. Ngulo, Mata ootookoolo, Mariya yokolo, ooleko oololo, Yesus kenowolo.

21Matando Yesus kenolo, eneno ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ge ngano oodoyi ngu, nolo gumoone ma kumoowa.

22Ene no ingooteno. Ge oo gulalo Anutno yemboongewaku ngu, asa, ngu ooga ngu, ene ge gunowalo ewolo.

23Ene ngundilo etoni ngu, Yesusndo Matano gumi ewolo. Gengo gumoonggega ngu ko ootookoowalo ewolo.

24Ene ngundilo etoni, Matando eneno gumi ewolo. No ingooteno. Ene nalu sosowoomo ko ootookoowa. Ngu nalunggano nguno, oni simoo bale melenonggo ko ootookoowanggolo ewolo.

25Ene ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Ko ootookooweloyi ngu nondo nangge, ko keda sugi sugi suwoo suwoo oluweloyi nguya, nondo nangge. Oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ene nolo ingootoni, newendemo hamoo telo, nguno ene kumoowaku ngu, asa, ene noya keda oluwalo. Yo, ene keda ko ootookoolo sugi sugi oluwa.

26Oni bidodo doongeye keda ootoolo, ngunonggo nolo nowoondoyemo hamoo telo oolootenggoku ngu, ene ma kumoowanggo. Kini, ene suwoo suwoo sugi sugi keda oluwanggo. Ge ngulo nowoondogemo hamoo tete bine, ngundi kini? Elo ewolo.

27Etoni, Matando eneno ewolo. Yo, Ulungga Oo Bidodo Sembuli, no nowoondonemo hamoo ge Kristus, Anut Nangoni, ge nga oningga nga Anutndo mela ngano sulenggelootoni ombuwolo ewolo.

28Matando ngundilo elo yokolo, ene ko oololo, Mariya yolo, sungo oololo ewolo. Oo etuyeloyingo oningga ngu ombulo, ge negogelootelo ewolo.

29Mariyando mandeni ngu ingolo, ene sodedonangge ootookoolo, Yesusno oolouwolo.

30Ene Yesus endemo ma tunootewolo. Kini, Yesus ngu Mataya mande ewoliku, musiyongga, nguno nangge oluwolo.

31Yuda oni Mariyadodo yano ootoolo, ene ngunonggo Mariya newende yeyi imakeweloyimbolo oluwonggori. Ngundo Mariya kenootoyi, sodedonangge ootookoolo, endesina ooletoni, ngulo ene keyolo, ene nguya endesina oolewonggori. Ndatelo ngulo, Mariya ngu meleno sendowelo ooloutelo ingowonggori.

32Mariya ngu ene Yesus oluwoku mela musiyonggakuno oololo, kenolo ngu, ene Yesus keyi damonimo penggootelo ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ge ngano oodoyi ngu, nolo gumoone ma kumootonilo ewolo.

33Ene ngundilo etoni ngu, asa, Yesusndo Mariya ko Yuda oni Mariya keyolo oolouwonggoku nguya sendootoyi yeyowolo. Ngundilo yeyolo, Yesus newendemonggo, enengo nowoondoyi yunowolo.

34Yesusndo ngundilo telo ewolo. Ye enengo bingo yolo ndano melengoowonggo? Etoni enebana ewonggori. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ombuya kenolo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Yesusndo sendowolo.

36Ngundilo tetoni, Yuda onindo kenolo ewonggori. Kenoyi, ene ngu oningga ngulo gome ingootelo ewonggori.

37Etoyi, ene oni gidalegado ewonggori. Nga oningga nga ngu, oni doongeye kilingo yomosiyootoni doongetetenggo. Ene Lasaras hooloowetoni ngu, ene bine ma kumoowolo ewonggori.

Yesusndo Lasaras Melenonggo Ko Yokutuwootoni, Ootookoowolo

38Ariya, Yesus ngu newende kowuli oolengo yetoni, oni mele tanggeyimo oolouwolo. Ngu oni melengga ngu, digi kowu ulungga newendemo oni meleyi yomosiyolo, oni nguno melengoolo, digi ulungga yolo, ngundo mele manggowo ukingowonggori.

39Yesusndo ewolo. Ye digiga mele manggowo ukingoyingongga ngu andangeyi. Ngundilo etoni, oni kumooyingongga ngulo kuwooyi, Mata ngundo Yesusno gumi ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ene kumootoni, melengooyingo ngu noole nalu namolaya kuli yokowooto. Ngundilo ngulo, ndindingo ukayi biyomi melenonggo oolewa! Elo ewolo.

40Matando ngundilo etoni ngu, asa, Yesusndo eneno gumi ewolo. No kuli geno ewonoku, ge nowoondogemo hamoo tetoni ngu, ge Anutlo dulidalini yanggangoni ngu kenowalo ewolo.

41Ariya, ene Yesuslo mandeni ingolo, ngulo ene digigaku andangewonggori. Ngundilo andangetoyi, Yesusndo randolo doongetelo ewolo. Awa, ge nolo yemboongene ingowoku, ngulo no geno eseteteno. Ndatelo ngulo, ge nolo yemboonge ngu kuli ingowoku ngu!

42No kuli ingooteno, ge suwoo suwoo nondo mande etenoku, ngu ingolo ooloote. Ene nondo, ataga nga oni simoo bale dikatenggoku, ngando ngu ingoya, ene nowoondoyemo hamoo tetoningga, gedo nangge kuli no sulenelootoyi, ombuyingo, ngulo elo, meno yanggango telo, yemboongewolo.

43Yesusndo yemboongewo ngundilo elo yokolo ngu, ene meno ewolo. Lasaras, ge endesina oole! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44Ariya, Yesusndo mande ngundilo etoni ngu, oni kumooyingonggaku ootookoolo, endesina oolewolo. Keyi kandeyi, omukumundoongo ngu towikumbabo doobengolo mbimboongolo gosiyowonggori. Ene ngundilo oodoni, Yesusndo ewolo. Towikumba ngu wesiyoya yokootoyiga oolouni! Elo ewolo.

Tabango Onindo Mande Gulanangge Yesus Uleyi Kumooweloyimbolo, Elo Gosiyowonggori

(Matiyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45Ariya, ngundilo tetoyi, Yuda oni oowooyingga ene kuli mayelo, Mariyadodo oluwonggoku, ngundo ngu oo Yesusndo teteku ngu kenolo, ene ngulo nowoondoyemo hamoo tewolo.

46Ene Yuda oni gidalega kewooloyemo ngundo Parisi onino oololo, Yesusndo oo tewoku, ngulo ewonggori.

47Ngundilo ngulo, Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo oniku, ko Parisi oni, ngundo Yuda tabango oniya gooboongoolo ewonggori. Noole ndatelo tewato? Ngu oningga ngundo ene oo sungo gula onindo ma teweloyim, ngu oowooyingga tete.

48Ene noole doongenayimbo nangge kenowatoku ngu! Ngu oningga ngu yokootooye ngu, asa, ene ko ngundilo ulungga tewa. Ngundilo tetoni ngu, simoo bale oowooyingga enengo nowoondoyemo hamoo tewanggo. Ngundilo tetoyi, asa, Rom onindo ombulo, noolengo goobooyingo ya kundingiyi oowooyi Tempel, ko noolengo Yuda oni simoo bale kenayimo nguya yombuliyelowanggolo ewonggori.

49Ene mande ngundilo etoyi, asa, oni gula ene kewooloyemo, ngu oowooyi Kayiyapas, ngu oningga ngu, ene ngu moomangga nguno, ene Anutno woolo yeweloyi ngulo sobosobo tabango oluwolo. Ngundo mandelo ewolo. Ye ingonduduye kini.

50Ye oo gula ma ingootenggoku, ngu mete oni gulananggebo oni simoo bale hoolooweyelolo kumoowa. Kini tetoni ngu, noolengo kenayimo Yuda oni simoo bale nga oonatewanggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51Kayiyapasndo, enengo ingondudunonggo ma ewoku, enendo kootusina oo tunooteweloyi ngulo ewolo. Kini, Kayiyapas ngu moomangga, nguno ene Anutno woolo yeweloyi ngulo sobosobo sunggi yetoyi, Yesuslo mande ngulo ene koletelo ingondudu telo ewolo. Yesusndo Yuda oni simoo bale hoolooweyelolo kumoowa.

52Ene Yuda oni nangge hoolooweyelowelo nangge ma kumoowa. Kini, ene kumooweloyingga ngu Anutlo simoongo mela bidodomo oolootenggoku, ngu goobooyelootoni, wata gulanangge tunootewanggo.

53Ariya, ene ngu sa nalungga nguno, oololo, ene Yesus uleweloyimbolo mande elo oole erewewonggori.

54Ngundilo ngulo, Yesus ene Yuda oni kewooloyemo tunoo ma endeyowolo. Kini, Yesus ngu, ene ngu endega ngu yokolo, oololo, oni kini kingo mela ngu tanggeyimo, Ipirim ende bodaga, nguno enengo sulena onidodo nguno oluwonggo.

55Yuda onilo sunggi Anutndo dagayeloyingo naluwo, Pasowa, ngu namoko tewolo. Pasowa ma tunooteyingomo, oni oowooyingga endeni endenimonggo, Yerusalem endemo mayelo, nguno enengo yoyeyi, Anut doongeyimo, mete teweloyim mayewonggori. Ndatelo ngulo, ene Moseslo mamana mandeni ngu nenengo keyolo oolootenggo.

56Mayelo, ene Yesuslo doongetelo, erewelo ewonggori. Ye ndatelo ingolo etenggo? Yesus ene nalu kundingiyi ngalo mayewa, ngundi kini, bine? Elo ewonggori.

57Yuda onindo Yesus erewewo ngu damoni ngandilo. Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo oni, ko, Parisi oniya mande ngandilo kuli ewonggori. Onindo Yesus ndano oolooteku ngu ingoya ngu, asa, ene komo mayeya etoni, ingolo, nguno dowoolo, yolo, ya biyomimo yewatolo ewonggori.

Yon 12

Mariyando Yesus Keyimo Bo Ulumi Wendolo, Ngundo Yesus Keyi Sonowoowolo

(Matiyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Nalu kundingiyi ngu ma tunooteyingomo, nalu kandegula gidembolo gulanangge oodoni, Yesus nguno ene Betani endemo oolouwolo. Betani endega ngu, Lasaraslo ende. Ngu Lasaras oningga ngu, kuli Yesusndo melenonggo ko yokutuwootoni, ootookoowokungga ngu.

2Ene Yesuslo oo simbo gula ngu endemo nguno kawonggori. Mata ngu ene oowali moondootoni, Lasarasndo ngu oniya nguya bibitelo, Yesusndo oowali newolo.

3Ene oowali netoyi, Mariyando kumu bo ulumi gula oowooyi Nard, ngu ndindingo gome, (Kilo) gumi nangge yolo, ngundo Yesus keyi sonowoowolo. Ngundilo sonowoolo, enengo tabango uyimbo yonggulumoowolo. Ngu kumu bo ulumngga ngulo ulini ngu ulungga oolengo. Yo, ndindingo ngu gome, ngunonggo ndindingo gomengga ngu yangga ngu nangge tewolo.

4Ene sulena oni gula, ngu oowooyi Yudas Iskariyoot, ngu oningga, ngundo kootusina Yesus yootunolo, me oni kandeyemo yelo yunowaku, ngundo boguwoolo ngandilo ewolo.

5Ndawugalo ngulo, noole nga kumu bo ulumngga nga oni yunolo, ngulo ulini ngu, mooma gulanangge ko telo, bobeye yolo, owoolongo oni ma yunoyingo? Elo ewolo.

6Ene Yudasndo owoolongo onilo ingondudu telo ma ewolo. Kini, ene ngu yakaka oni, ene ngu bobeye sobowoolo, ngunonggo ene beye onindo yetoyi, enendo yakakayi gidalega yololuwolo.

7Ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Nguno yokoyi! Ye nga balega ngando teteku, ngulo ma ewelo. Ndatelo ngulo, no kumootoowe, meleno melenelowelоyi nalungga, ngu yootunoote.

8Yo, hamoo, owoolongo oni ngu, ene yeya suwoo suwoo oluwanggo. Ene nondo ngu yeya suwoo suwoo ma oluwatolo ewolo.

Anutno Woolo Yeyingoku Ngulo Sobosobo Oni, Ngundo Lasaras Uleyi Kumooweloyimbolo Ewonggori

9Yuda oni simoo bale oowooyingga ene Yesus Betanino oolooteku ngu ingolo, ngulo ene nguno ombuwonggori. Ene Yesus kenowelo nangge kini. Yesusndo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ene kuli Lasaras melenonggo yokutuwootoni ootookooyingo, ngulo ene Lasaras nguya kenowelo ombuwonggori.

10Ngundilo ngulo, Anutno woolo yeyingo oni ngulo sobosoboku, ngundo Lasaras nguya uleyi kumooweloyimbolo mandelo gosiyowonggori.

11Ndatelo ngulo, Yuda oni oowooyingga, ene Lasaras kenolo ingolo, ngulo ene Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, enengo tabango oni yoyokowonggori.

Yesusndo Bingamidodo Yerusalem Endemo Oololo Uwolo
(Matiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12Sengetoni, oni simoo bale ulungga oolengo ene nalu kundingiyi ngu kenowelo mayelo oolootenggo. Ngu nalungga nguno, ngu simoo bale ngundo Yesus ene Yerusalemno ombuteku ngu ingowonggori.

13Ngundilo ngulo, ene toonggoo uyi toongoolo yolo, ilosarayi dowoolo, umamingolo, Yesus oowooyi bingami okoolo oololo, ooleko Yesus kenolo, meno mogulu ulungga telo ewonggori. Hosana! Gengo oowoongge awuno oolengo! Nga oningga nga ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu oowooyimo ombuteku nga! Ene Iserel onilo oo bidodo sobowooyingo oni ulungga! Elo ewonggori.

14Yesus ngu Hos gula oowooyi donki nangoni gula kenolo, yolo, nguno bibitewolo. Ngu Anutlo mandeno ngandilo ewolo.

15Ye Sayon (Yerusalem) endemo oni simoo bale, ye ma sosolewelo! Kenoyi! Yengo oo bidodo sobosobo oni ombuteku ngu! Ene donki nangoningga sanganimo bibitelo ombute! Elo ewolo. (Sekarayiya 9:9)

16Yesus enengo sulena oni ngu, ene ngu mandega ngulo damoni ma ingowonggori. Ene, Yesus ko ootookoowongga, ngu dulidalinidodo tunootetoni, ene nguno nowoondoyemo ingondudu tewonggori. Ngu naluno nguno, sulena onindo Anutlo mandeno ewoku, tunoo oolengo ingolo, ngunonggo onindo Yesusno teyingomu ngulo ingondudu tewonggori.

17Kuli Lasaras kumootoni melengootoyi, nguno oodoni, oni simoo bale ulungga oolengo Yesusndo oode, ngunonggo Lasaras negongootoni, ko

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ootookootoni kenowonggori. Ngu oni simoo bale ulungga, ngundo ene ngu ko mande oo Yesusndo tewoku, ngulo mande mandeni elo yootunowonggori.

18Ene ngundilo mande mandeni yootunootoyi, oni simoo bale oowooyingga ene Yesusndo kuli oo sungo gula onindo ma teweloyim tewoku, ngu kenolo ingolo, ngulo ene oololo, ooleko Yesus kenowelo oolouwonggori.

19Ngundilo tetoyi, Parisi onindo enengo nangge mande elo ingolo ewonggori. Nga kenoyi! Oni simoo bale ene oololo, Yesus keyolo endeyootenggoku nga! Noolendo oo tetetoku ngu, kingo oo ngundilo tunootete! Elo ewonggori.

Yesusndo Enengo Kumooweloyilo Ewolo

20Oni simoo bale ene Yerusalem endemo oolelo, nalu kundingiyimo nguno Anutno yambo mande tewelo ooletoyi, Girik oni gidalega nguya yambo mande tewelo, ngulo ene Yerusalemno oolewonggori.

21Ngu Girik oni ngu, ene Pilipno ombulo ewonggori. Ulungga, noole Yesus kenowelolo ewonggori. Pilip oningga ngu, ene Betsayida ende Galili mela ngunonggo ombuwolo.

22Ariya, Pilipndo enengo mandeye ngu ingolo oololo, Enduruno elo enengo ela ela oololo, Yesusno Girik onilo mande ewoli.

23Ene ngundilo etoli ngu, asa, Yesusndo mandeyali gumi ewolo. Anut Nangoni Oni Kilalongo ngulo nalu ombutoni, ene dulidalinidodo ngu yoweloyi nalungga ngu kuli tunootete.

24Hamoo oolengo, no yeno eteno. Nggile yuwooyi melako ulo ma kindangelo ooletoni ngu, asa, enesu nangge oluwa. Ene oo yuwooyi kindangelo oolelo ngu, oo engge oowooyingga tunootewa.

25Oni enengo goweyi ngulo nangge ingolo sobowoolo oluwaku ngu, ngu oningga ngulo keda oluweloyiga ngu oonatewa. Ene oni enengo kedaga ngu mela ngano kootu inolo, ene dobooguliyi nowoondoyi yunolo, Anutlo koni ngu telo hoolooweyelolo ngu, asa, ene suwoo suwoo keda sugi sugi oluwa.

26Ene oni gula nolo kone nga dowoowelo telo ngu, ene komo no keneloni. Ene ngundilo kenelolo ko tetoyi ngu, asa, nondo endega oolootenoku, nguno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nolo ko oni nguya noya goboolo oluwalo. Yo, ene ngundilo telo no hooloowenelolo ko telo oodoole ngu, nolo Awanembo ene oowooyi bingamidodo inowa.

27Ataga, nolo nowoondone kowuli oolengo yetoni, ngulo no ingondudu oowooyingga teteno. Ngulo no ndatelo ewano? Nondo bine ewano, Awa ge nono oo ataga tunooteweloyiga nga andangenuno, ewano? Kini, no ngundilo ma ewano. No ngu kowulingga ngu koolowoowelo, ngulo nangge no melako ngano ombuwono.

28Awa, gengo oowoongge yega ulungga tunooteni! Yesusndo ngundilo etoni, Anutndo Sambononggo ngandilo meno ewolo. Nondo nenengo oowoone kuli yewe ulungga tunootewoku, ko kootusina nguya no oowoone yewe ulungga oolengo tunootewalo ewolo.

29Ene ngundilo etoni, asa, oni simoo bale oowooyingga oolengo ene tanggeyimo dikayingo, ngundo ngu ingolo ewonggori. Gululu gusiloga ngguyi utelo ewonggori. Oni gidalegado ewonggori. Sambono Engel oninggado eneno mande etelo ewonggori.

30Ene ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Kini, nolo Awanembo mandega eteku nga ngu, no hooloowenelowelo ma ete. Kini, ye hoolooweyeloweloyimbolo ngulo ete.

31Ataga nga nalunggano ngu, Anutndo mela ngalo oni simoo bale wilikoyelolo ete. Yengo damoniye ngu biyomi nanggelo ete. Ataga ngu mela ngalo damoni biyomi ngulo sobosobo tabangongga, ngu Anutndo andangelo owewa.

32No ataga melako ngano oolooteno. Ene kootusina, onindo nowokoolo awuno noyetenggoku, nalungga nguno, oni simoo bale bidodo yoyewe, nono ombuwanggolo ewolo.

33Yesusndo ngundilo ewokungga ngu, enengo kumooweloyi, ngulo damoni tunoo yootunolo ngundilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Ngundilo etoni, oni simoo bale ulungga, ngundo Yesuslo mande gumi eneno ewonggori. Noole mamana mandeno, mande eteku, ngu ngandilo ingooteto. Kristus, ene Anutndo simoo bale ko yoyowelo sunggi yeyingo oningga ngu, ene ngano ombulo, sugi sugi oluwa. Ndatelo ngulo, gedo ete, oni ene komo Oni Nangoni, ngu okoolo boolowoowanggo? Etoni, ngu Oni Nangoni oningga, ngu oone? Elo ewonggori.

35Ene ngundilo sumoo inootoyi, Yesusndo ngandilo ewolo. Nalu bodaga nangge nolo solu himi ngu yeya oluwa. Ataga ngu ye solu himidodo oolootenggo. Ngulo ngu, ye komo solu himimo endeyoyi. Kini tetoni ngu, suwoo ooleli biyomi, ngundo ombulo ye wiliyelowa. Oni ene ooleliko endeyooteku ngu, ene oole oolouteku, ngu kenolo, ma ingootenggo.

36Ataga, ye nolo solu himidodo oolootenggo. Ngulo ngu, ye komo, nondo solu himi yolo ombuyingo, ngulo nowoondoyemo hamoo teyi! Ye ngundilo telo ngu, asa, ye nolo simoone ngulo solu himimo nguno endeyowanggo. Yesusndo ngu mandega ngu elo yokolo, ene musiyo sungosina oni nguno kini nguno oololo kengewololo ewolo.

Yuda Oni Oowooyingga Yesuslo Nowoondoyemo Hamoo Ma Tewonggori

37Oni ene Yesus kenootoyi, oo sungo gula onindo ma teweloyim, ngu ulungga tetoni kenolo, ngulo ene nowoondoyemo hamoo ma tewonggori.

38Ngundilo ngulo, Anutlo ingonduduni eyingo oni, Ayisayalo mandeni, ngulo engge tunootete. Ayisayando kulimi ngandilo ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, onendo ngu noolengo mandenayi ngalo newendemo hamoo tewa? Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengo yanggangoni ngu oone etungowo? Elo ewolo. *Ayisaya 53:1*

39Ene Yesusno nowoondoyemo hamoo ma tewonggori. Ngulo damoni ngu, Ayisayando so uyi nakangoyingo gulano ngandilo nakangowolo.

40Anutndo enengo doongeye ngu, kuli ukingoyingo, enendo tetoni nowoondoye yeni digi ngundilo gagiwi oolengo yewolo. Ngundilo ngulo, ene doongeyembo oo kenolo, nowoondoyemo hamoo ingoweloyi nguya kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nguno ngu, ene nowoondoye ma yowoolengootoyi, nondo ma yomosiyelowanolo ewolo. *Ayisaya 6:10*

41Anutndo Yesuslo dulidalini tunootelo teweloyi, ngu Ayisaya etungootoni, kenolo, ngulo ene Yesuslo mandeni ewolo.

42Hamoo, oni tabango ulungga nguya Yesuslo nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ene Parisi onilo sosolelo, ngulo enengo nowoondoyemo hamoo ngu, ene yootunolo ma ewonggori. Ene tunoo etoyi ngu, asa, Parisi onindo yambo yanonggo oweyelolo, yambo mande teweloyi ngulo loogu teyunolo, elo ingolo, ngulo ngundilo tewonggorilo ewolo.

43Ene tabango onindo enengo ingonduduye ulungga ngu simoo baledo enengo oowooye eya okooyi elo, gome ingootenggo. Yo, hamoo, ngundilo ingoyingongga, ngundo Anutndo oowooyi okooweloyiga, ngu dagate.

Yesuslo Mandeni, Ngundo Onilo Mandeye Ngu Wilikowa

44Yesusndo manggalu telo ewolo. Oni ene nolo newendemo hamoo teteku ngu, ene nolo Awane no sulenelootoni ombuwonoku, ngulo nguya newendemo hamoo tete.

45Oni ene no neyolo ngu, ene nolo Awane no sulenelootoni, no ngano ombuwonoku ngu nguya kenowa.

46No ngu mela ngano ombuwonoku, ngu solu himi ngundilo ombuwono. Ngulo ngu, oni bidodo ene nolo nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, ene ooleliko ma oluwanggo.

47Ene oni gula nolo mandene ingolo, ene ngu ma keyolo ngu, asa, no nguya ene ma wilikowano. Kini, no mela ngalo oni simoo bale wilikoyelowelo ma ombuwono. Kini, nondo ngu enengo mbumbuwanonggo andangeyelolo yoyoweloyimbolo ombuwono.

48Oni ene no kootu nunolo noyokolo, ene nondo mande ewonoku, ngu ma ingolo, yolo dowoolo ngu, asa, nalu sosowoomo, nondo mandega ewonoku, ngundo ene wilikowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

49Nondo nenengo ingondudunonggo mande nga ma eteno. Kini, Awane enengombo no sulenelootoni ombuwonoku, ngundo oo bidodo nunootoni mete temukowanoku, ngu no ngu nangge yootunolo eteno.

50No ngu ingooteno. Awalo mamana mandeni ngundo suwoo suwoo sugi sugi keda oluweloyiga, ngu oni Awalo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, nguno yeni tunootete. Ngundilo ngulo, nondo mande bidodo etenoku nga ngu, Awando kuli etoni, ingowonoku, ngu nangge etenolo ewolo.

Yon 13

Yesusndo Enengo Sulena Oni Keye Sonowoowolo

1Nalu kundingiyi oowooyi Pasowa, ngulo naluwo namoko tetoni, nguno Yesus ene ngandilo ingowolo. Ene komo nga melangga nga yokolo, ene eweyi tanggeyimo, ko ooleweloyi naluwo ngu tunootewolo. Enengo oni simoo bale mela ngano oolootenggoku, ngulo nowoondoyi yunowolo. Ene bidodo nowoondoyi yunolo oode oololo, ene kumooyingo naluno wenga.

2Suwootetoni ene oowali nelo oodoyi, Setando ingondudu biyomimu, kuli Yudas Iskariyoot, Sayimon oningga ngulo nangoni, nguno yewolo. Yo, hamoo, Setando Yudas eriringootoni, ngu Yesus yolo, me oni kandeyemo yeweloyimbolo oole yomosiyowolo.

3Yesusndo ngu ene kuli ingowolo. Eweyimbo oo bidodo ene kandeyimo yelo inowolo. Eweyimbo ene suleyootoni, ombuyingomu, ngu Eweyi tanggeyimo ko oolewa.

4Ngundilo ingolo, Yesus ene oowali nelo yokolo, ootookoolo, enengo towi pelungga nengguloyi ngu andangelo yelo, ene sono gemuweloyi towingga yolo, wanggangomo gosiyowolo.

5Yesusndo ngundilo telo, ene sono yolo, koondo gulano wendolo, sono ngundo enengo sulena oni keye damonimo yelo sonoyelowolo. Ngundilo sonoyelolo, enengo wanggangomo sono gemuweloyi towingga, ngundo yonggulumooyunowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Yesusndo ngundilo telo, yade Sayimon Pitano ombutoni, Pitando Yesus sumoo inolo ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ge no kene nguya sonowoowelo, bine? Elo ewolo.

7Ene ngundilo sumoo etoni, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Nondo ataga oo tetenoku nga, ge ngulo damoni ge ma ingoote. Ene kootusina ngu ge ngalo damoni ingowalo ewolo.

8Ngundilo etoni, Pitando mande gumi ewolo. Ge nolo kene hamoo oolengo ma sonowoowelo. Etoni, Yesusndo gumi ewolo. Nondo ge ma sononggelowanoku ngu, ge noya goboolo ma oluwalolo ewolo.

9Etoni, Sayimon Pitando eneno gumi ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ge kene nangge ma sonowoowelo. Kini, ge komo kene, kandene, tabane nguya sonowoomukolo ewolo.

10Etoni, Yesusndo gumi ewolo. Oni ene goweyi bidodo sono gemuwoku ngu, ene sugabo kini. Ene mete keyi nangge sonowoowaku ngu, asa, ene goweye moondeye bidodo namboyi. Yo, ye bidodo mete oolootenggo. Ene, ye kewooloyemo, ngano oni gulanangge ene mete kinilo ewolo.

11Yesus ene kuli ingoote. Ngu oningga ngundo ene yootunolo, me oni kandeyemo yewa. Ngundilo ngulo, ene ngandilo ewoku, ye kewooloyemo oni gula ngu mete kinilo ewolo.

12Ariya, Yesusndo keye sonowoolo yokolo, enengo nenggulogaku yolo telo, bibitelo, enengo sulena oniku sumoo yunolo ewolo. Ye bine nga kongga yeno tetenoku ngalo damoni ingootenggo?

13Yendo noya ngandilo etenggo. Oo etuyeloyingo oni, ko, Oo Bidodo Sembuli Sembunayilo etenggo. Ngu yendo hamoo etenggoku, no ngu nangge.

14Ngu hamoo, no ngu yengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ko, no yengo Oo Etuyeloyingo oni nguya, nondo yengo keye sonowootenoku ngu, ariya, yendo nguya dobooguliye keye sonowooyi.

15Nondo ataga ye etuyelootenoku damoningga ngu, kingo gaboyi nangge etuyelooteno. Yendo nguya ngu damoningga ngu teyaliyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Hamoo oolengo, no yeno eteno. Ko oni ngu, enengo sobosobo oningga ngu dagalo awuno ma oluwa. Ngundilo nangge, oni gula ko gulano oololo ngu, enengo oningga suleyootoni kono oolouteku, ngu dagalo awuno ma oluwa.

17Ene ye nga oo nga ingolo, ye nguya ngundilo telo ngu, asa, ye mete oni oni tewanggo.

18Nondo ye bidodo ma eteno. Nondo oni nenengo sunggi yewonoku, ngulo ingooteno. Ene ngu ooga, ngu Anutlo mande, ngu engge tunootete. Anutlo mandeno ngandilo ete. Oni ene noya oomanongoyingo goboolo nelo, ene no nowoondowelo keyi okoowalo ewolo. *Sam 41:9*

19Ngu ma tunooteyingomo, no yeno eteno. Ngulo ngu kootusina ngu tunootetoni, asa, ye nowoondoyemo hamoo teweloyi ngu no nga oningga nga.

20Nondo hamoo oolengo yeno eteno. Oni nondo ko oni suleyootoowe, oolouteku ngu yolo, gome telo, yomosiyolo ngu, asa, ngu oningga ngu, ene no nguya noyolo yomosinelowa. Yo, ngu oningga ngu no noyolo ngu, ene nolo Awane no sulenelootoni, ombuwonomungga, ngu nguya yowalo ewolo.

Yudasndo, Yesus Yootunolo, Me oni Kandeyemo Yewolo

(Matiyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21Yesusndo ngundilo elo yokolo, ene newende kowuli oolengo yetoni, ngulo ene yootunolo ewolo. Hamoo oolengo, no yeno eteno. Ye kewooloyemo nganonggo gulado no yootunonelolo, mundi oni kandeyemo noyewalo ewolo.

22Yesusndo ngundilo etoni, sulena oni enengo nangge ebe keno keno telo, ngu ooneya etelo ingowonggori.

23Ene ngundilo tetoyi, sulena oni gula, Yesusndo ngulo gome oolengo ingooteku, ngundo Yesus tanggeyimo oluwolo.

24Ngundilo oodoni, Sayimon Pitando tabangombo telo, eneno ewolo. Gedo sumoo ino ene ooneya etelo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Ariya, ngu oni Yesus tanggeyi oolengomo bibitewonggokungga, ngundo Yesus tanggeyi oolengomo oololo, sumoo inolo ewolo. Oo Bidodo Sembuli, ge ooneya ete? Elo ewolo.

26Ene ngundilo sumoo etoni, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Nondo oomanongoyingo gumi gula oo sonoyimo yelo yolo, oni gula inootoowega ngu, ngu oningga ngu! Ngundilo elo, ene oomanongoyingo gumi gula yolo, oo sonoyimo yelo, yolo, Yudas Iskariyoot, Sayimonlo nangoni, ngu inowolo.

27Yudas oowali ngu yolo netoni, ngu naluno, Setando newendemo utoni, Yesusndo Yudasya ewolo. Ge oo tewelo ingooteku, ngu ge komo sodedo ngundiya te! Elo ewolo.

28Yesusndo mande ngundilo Yudasya etoni, oni oo neweloyi yabano bibitewonggoku, ngundo mande ingolo, ene ngulo damoni ma ingowonggori.

29Yudasndo ngu, Yesus galo ngu bidodobolo bobeye ngulo si, ngu enendo sobowoote. Yesuslo sulena oni gidalegado ngu, Yesusndo mande ngu etoni, ene ingowonggori. Nalu kundingiyi ngulo oo gula uliyoni, ngundi, oo gula owoolongo oni yunoni, elo eteku, ngu elo ingowonggori.

30Ariya, Yudas oomanongoyingo gumingga ngu yolo, ene ende oolelo toongewolo. Ngundilo toongetoni, ngu nalungga ngu, suwoo ooleli tewolo.

Mamana Mande Keda

31Yudas endesina oolelo toongetoni, ngu naluno, Yesusndo ewolo. Ataga Oni Nangoni, ene bingaminidodo tetoni, ngunonggo Anut nguya enengo nangonimonggo bingaminidodo tete.

32Ene Anutndo enengo nangonimonggo bingamidodo yolo ngu, asa, Anutndo bingamidodoga ngu yolo, enengo Oni Nangoni nguya ko inootoni, enengo ela ela sodedonangge bingamiyalidodo tunootewali.

33Ye simoone, nalu bodaga nangge, no yeya oode, kootusina, ye no erewenelowanggo. No kuli Yuda onino ewonomu, ngundilo nangge, ataga yeno nguya eteno. Ye nondo endega ooloutenoku, nguno ye ma oolouwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Ene ataga nondo mamana mande keda gula ye yunooteno. Ye komo dobooguliye nowoondoyi teyunoyi! Yo, nondo yengo nowoondoyi yunootenoku, ngundilo nangge, ye komo dobooguliye nguya nowoondoyi yunoyi!

35Ye dobooguliye nowoondoyi tewanggoku ngu, asa, oni simoo bale bidodo ye yeyolo ingowanggo. Ye ngu nolo sulena oni oolengolo ewolo.

Yesusndo Pitaya Ewolo. Ge No Kootu Nunowalo Ewolo

(Matiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36Sayimon Pitando Yesusno ewolo. Oo Bidodo Sembuli, ge ndawoole ute? Etoni, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Nondo endega ooloutenoku, nguno ge no kenelolo oolouweloyi, ngu ereremo kini. Ene kootusina, ge no kenelolo nguno oolouwalo ewolo.

37Ene ngundilo etoni, Pitando gumi ewolo. Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ndatelo ngulo, no ataga ge ma kenggelolo oolouwano? No nenengo kedaga, ngundo ge hooloowenggelowelo, ingootenolo ewolo.

38Ene ngundilo etoni, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Gedo gengo kedaga ngu yokolo, no hooloowenelowelo ete? Hamoo oolengo, no geno eteno. Kootooli ma eyingomo, ge no oowoone tambu kabusa elo oongoonelowalo ewolo.

Yon 14

Yesus Ngu Awano Oolouweloyi Oole

1Yesusndo enengo sulena onino mande gula ewolo. Yengo nowoondoye soliyokolo ma sosolewelo. Ye Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoningga, ngunonggo ye komo nolo nguya nowoondoyemo hamoo teyi.

2Nolo Awanembolo yangga ngu, ya gumi kowookowoo ooloote. Ngundilo kini ngu, asa, no kuli yeno ewano. No yeno hamoo eteno. No yengo musiyo yomosiyoyunowelo oolouteno.

3No oololo, yengo musiyo yoonenengolo yokolo ngu, asa, no ko ombulo, ye yoyolo oolelo, noya goboolo oluwato. Yo, nondo musiyongga oolootenoku, nguno ye nguya noya goboolo oluwato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[4]Yo, hamoo, nondo ngu endemo nguno oolouweloyi ooleyiga ngu, ye kuli ingootenggolo ewolo.

[5]Ene ngundilo etoni, Tomasndo mande gumi ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ge ndaruwelo ete? Noole ma ingooteto. Ariya, ndatelo telogo, noole ngu oolega ngu kenolo ingowato? Elo ewolo.

[6]Etoni, Yesusndo gumi ewolo. No, nondo nangge no oole. No nangge hamoo mande ngulo Sembuli. Nondo nangge, suwoo suwoo keda oluweloyi ngulo Sembuli. Oole gulanonggo Awa tanggeyimo oolouweloyi kini. Hamoo oolengo kini. Nononggo nangge Awa tanggeyimo oolouweloyi.

[7]Ene ye kuli nolo ingootenggoku, ngulo ngu, ye nolo Awanembolo nguya ingootenggo. Ataga ye damoni yelo, ye ene ingolo kenootenggolo ewolo.

[8]Ene ngundilo etoni, Pilipndo eneno ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ge Awangge etuyelo! Ge ngundilo etoyi ngu, asa, noole mete elo ingowatolo ewolo.

[9]Ene ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Pilip, nalu pelungga no yeya goboolo oluwootoku, ge nolo ma ingoote? Oni ene no neyooteku ngu, ene Awane nguya kenoote. Ndatelo ngulo, ge Awangge noole etuyelo, elo ete?

[10]No Awano oodoowe, ko, Awando ene nono oolooteloku, ngulo ge nowoondogemo hamoo ma tete, bine? Nondo mande yeno etenoku nga ngu, nondo nenengo ingondudunonggo ma eteno. Kini, Awa noya ootoolo, ngunonggo enengo ingondudunimonggo nangge enengo koni ngu tete.

[11]Ye ngu komo nga mande ngalo nowoondoyemo hamoo teyi. No awano oodoowe, ko, Awa ene nono ooloote. Ye ngulo nowoondoyemo hamoo mete ma tetoni ngu, asa, ye komo nondo oo sungo gula onindo ma teweloyi tetenoku, nga bidodo ingondudu teya, ngulo ye komo nolo nowoondoyemo hamoo teyi.

[12]Hamoo oolengo, no yeno eteno. Oni ene nolo newendemo hamoo tetoni ngu, nondo ko oo tetenoku nga, ene nguya ngu ko oo ngu mete tewa. Ene ko

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ulungga oolengo telo, ene nondo kongga tewonoku, ngundo no daganelowa. Ndatelo ngulo, no Awa tanggeyimo oolouteno.

13Yendo oo bidodo no oowoonemo yemboongewanggoku ngu, no ngu ooga ngu tewano. Ngundilo ngulo, Awa ngu enengo nangonimo ene bingami dulidalinidodo tewa.

14Yo, hamoo, ye no oowoonemo oo gulalo yemboongelo teni ewanggoku ngu, asa, no ngu ooga ngu komo hamoo tewanolo ewolo.

Yesusndo Yuka Kundingiyi Suleyootoni Ombuweloyi, Ngulo Mandelo Gosiyowolo

15Yesusndo ngandilo ewolo. Ene ye nowoondoye no nunolo ngu, ariya, ye nolo mamana mandene ngu gome keyowanggo.

16Nondo Awano yemboongetoowe, enendo ngu oo gula ye hoolooweyelolo yanggango yunootoni (Yuka Kundingiyi), ngundo yeya suwoo suwoo sugi sugi oluwanggo.

17Ngungga ngu, hamoo mande eweloyi Yuka. Mela ngalo oni simoo bale ngu, ene ma yowanggo. Ndatelo ngulo, ene nowoondoye hamoo ma teyingo, ngulo ene kenolo ingoweloyi nguya, ereremo kini. Ene yendo ngu ingootenggo. Ene yeya goboolo ootoolo, ngunonggo ye nowoondoye newendemo ulo, yeya oluwanggo.

18Nondo ye yoyokootoowe, ye awanamoye kini koogewa ngundilo ma oluwanggo. Kini, no ye tanggeyemo ombulo, yeya oluwato.

19Nalu bodaga nangge, mela ngalo oni simoo baledo, ngu no ma neyowanggo. Ene yendo nangge no neyowanggo. Ndatelo ngulo, nondo keda sugi sugi oluwanoku, ngundilo nangge, ye nguya sugi sugi kedaga nguno oluwanggo.

20Yo, hamoo, ngu naluno nguno, ye ingowanggo. No Awanemboya oodoowe, ko, yendo ngu noya oodoyi, nondo yeya oluwato.

21Oni ene nolo mamana mande yolo, gome keyooteku ngu, ngu oningga ngu ene newende no nunoote. Oni ene newende no nunooteku ngu, Awando newende nguya ene inowa. Nondo nguya nowoondone ene inolo, nenengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

damonine, ene doongeyimo yootunolo etungootoowe, ene no neyolo ingowalo ewolo.

22Yesusndo ngundilo etoni, Yudas gula, Yudas Iskariyoot kini, ngundo Yesusno ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ndatelo ngulo, ge noole doongenayimo tunootewelo eteku, ene ge mela ngano oni simoo bale doongeyemo ma tunootewa? Elo ewolo.

23Yudas ngundilo sumoo etoni, asa, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Oni ene newende no nunolo ngu, ene nolo mande gome keyowa. Ene ngundilo keyootoni ngu, asa, nolo Awanembo nguya, ngu oningga ngu, newende inootoni, noole eneno ombulo eneya suwoo suwoo sugi sugi oluwato.

24Oni ene newende no ma nunolo ngu, ene nolo mandene gome nga ma keyoote. Nga mandega yendo ingootenggoku nga, ngu nolomu kini. Nga ngu Awa no sulenelootoni ombuyingongga, ngulo mandeni.

25No ataga yeya goboolo ootoolo, ngunonggo mande oo nga tunootewelo yi ngu yeno elo etuyelootenoku nga.

26Ene ye hamoo oolengo Hoolooweyeloyingo ngu, Yuka Kundingiyi. Ngu no oowoonemo ngu Awando yengo suleyootoni ombuwa. Enengo koni ngu ngandilo. Ngundo ngu oo bidodo etuyelolo, nowoondoye yokutuwootoni, ngunonggo nondo mande yeno ewonoku, ngu bidodo tunoo oolengo ingomukowanggo.

27Ariya, no ye yoyokowelo, ngulo nolo nowoondoyi imakeyingo oolooteku, ngu yeno nguya yewe tunootelo oluwa. Nondo yengo nowoondoyiga ko nowoondoyi imakeyingo yunootenoku, ngundo mela ngalo oni simoo baledo nowoondoyi imakeyingo yunootenggoku, ngu dagate. Ngulo ye nowoondoye ma soliyokolo sosolewelo.

28Ye nga mandega nga ngu etuyelowonoku, ngu ye kuli ingowonggo. No ye yoyokolo oolelo, no ko yeno ombuwanolo ewonoku, ngu ingoyi. Ene kuli ye nowoondoye no nunowonggoku ngu, asa, ye ingolo oni oni tetoyi, no Awano ko oolouwano. Ndatelo ngulo, Awando no daganelolo, ene Ulungga oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[29]Ataga oo ngu ma tunooteyingomo, no yeno kuli elo etenoku nga. Ngundilo ngulo, kootusina oo ngu tunootetoni ngu, asa, ye nguno nowoondoyemo hamoo tewanggo.

[30]Ariya, no yeya mande mande ulungga ko ma elo ingowato. Ndatelo ngulo, mela ngalo ngulo sobosobo tabango ulungga ngu ombute. Enengo yanggangoni ngundo no ma sobonelowa.

[31]Ene mela ngalo oni simoo bale ngu komo ingowanggo. No nowoondone Awane inooteno. Ngundilo ngulo, no Awando oo teweloyi mande elo no nunowoku, ngu nangge teteno. Ariya, ye ootookootoyiga oolouwooto! Elo ewolo.

Yon 15

Yesus Ngu Ene Wayin De Oolengo

[1]Yesusndo mande gula ewolo. No ngu Wayin de oolengo. Awanembo ngu ene Wayin kongga ngulo Sembuli.

[2]Nolo kandene ngu ma enggetoni ngu, Awando andangelo yokowa. Ene ko kandene bidodo enggeteku ngu, Awando gome toongoolo, gome yomosiyowa. Ngundilo tetoni, engge gome oowooyingga oolengo enggewanggo.

[3]Ye ngu nondo mande ngu elo etuyelowonoku, ngundo ye nowoondoye yeni gome namboyi tunootewonggo.

[4]Ye komo no dowoolo oodoyi ngu, asa, nondo nguya ye yodowoolo oluwato. Wayin dega ngu kandeyi wembuyi bungomo ma dowoolo ngu, ene enggeweloyi nguya kini. Ngundilo nangge, ye nguya nono ma ootoolo ngu, ye ma enggewanggo.

[5]No de Wayin. Ye ngu Wayin de ngulo kandeyi. Oni ene nono oodoni ngu, no nguya eneya oodoole, ene ngunonggo gome ulungga enggewanggo. Ene ye no noyokolo ngu, asa, ye oo gula nguya ma tewanggo.

[6]Ene oni gula nono ma oluwaku ngu, asa, ene ngu de kandeyi ngundilo andangelo yokootoyi aliyewa. Yo, onindo ngu de kandeyi, ngu gooboongoolo siyakiyolo, de nombono katoyi demukowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ene ye noya oodoyi, nolo mandene yeya oodoni ngu, ariya, ye oo gulalo ingolo yemboongewanggoku, ngu oo ngu ngundilo yeno tunootewa.

8Ene yendo gome ulungga enggewanggoku damoningga nguno, ye nolo sulena oni kilalongo, ngu simoo bale etuyelowanggo. Ngundilo damoni gomengga, ngunonggo nolo Awane ngulo oowooyi bingaminidodo tunootewa.

9Awando newende no nunoyingo, ngundilo nangge, nondo yengo kuli nowoondone nguya yunowono. Ngulo, ye komo nolo mandene nga suwoo suwoo ingolo oodoyi, ngu nondo hamoo nowoondone ye yunowano.

10Nondo kuli Awanembolo mamana mandeni gome keyowonoku, ngulo ngu, no Awane enengo nowoondoyiningga ngu newendemo oolooteno. Ngundilo nangge, ye nolo mamana mande gome keyowanggoku ngu, ariya, ye nguya nolo nowoondoyinengga ngu newendemo oluwanggo.

11No ngandilo ingooteno. Nolo oni oningga ngu yeno oodoni, ye nowoondoyemo nguno hangeya manggowoomo ooleni, elo ngundilo ingooteno. Ngundilo ngulo, no nga mandega nga yeno eteno.

12Nolo mamana mande ngu ngandilo. Nondo yengo nowoondoyi yunootenoku, ngundilo nangge, ye komo dobooguliye ngundiya teyi!

13Ene oni gulado ene dobooguliyi hoolooweyelowelo, enengo kedaga ngu yokowaku ngu, ariya, nowoondoyi teyingo damoningga, ngundo nowoondoyi teweloyi damoni gidalega, ngu hamoo oolengo dagayeloote.

14Ye nondo etenoku damoningga nga tetoyi ngu, asa, ye ngu nolo dobooguline.

15Ko oni ngu enengo oni ulungga, ngundo ko oo teteku ngu ma ingoote. Ngundilo ngulo, nondo yeya ko oni elo ma ewano. Kini, mande bidodo nondo Awanonggo ingowonoku, ngu yeno etoowe, ingomukowonggoku ngu! Ngulo nondo yeya ngu dobooguliniello ewano.

16Yendo no ma logonelowonggori. Kini, nondo ye ngu nenengo logoyelowonoku, ngulo ye komo oolouya, gome oolengo enggewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yengo enggeyega ngu gome sugi sugi oluwanggo. Ye ngundilo telo, ngunonggo ye oo gula yowelo, no oowoonemo Awano yemboongetoyi ngu, asa, Awando ngu ooga ngu, hamoo oolengo, ye yunowa.

17Nondo nga mamana mandega nga ye yunooteno. Ye komo dobooguliye nowoondoyi teyi! Elo ewolo.

Oni Nowoondoyemo Hamoo Kini, Ngundo Yesuslo Ko Oni Nguya Mundiyi Tewanggo

18Yesusndo ngandilo ewolo. Mela ngalo oni simoo bale ngando yeya mundiyi tetoyiga ngu, asa, ye ingoyi! Ene noya koletelo mundi tewonggoku, ngulo yeno nguya tewanggo.

19Ene hamoo ye mela ngalo damoni biyomi ngu keyootoyi ngu, ariya, mela ngalo damoni biyomi tetenggoku oni simoo baledo, ene mete yengo ingowanggo. Ye enengo keyemo oni ngulo, elo ingowanggo. Ene ye ngu damoni biyomimbolo oni kini. Kini, nondo ye kuli logoyelowonoku ngu, ye mela ngalo damoni biyomi yokootoyi, yoyolo, sungo yoyewono. Ngundilo ngulo, mela ngalo oni simoo bale, ngundo yeya mundi tewanggo.

20Ye komo nondo mandega yeno ewonoku, ngulo ingondudu teyi! Ko oni ngu enengo oni ulungga ngu dagalo ma oluwa. Ngulo ngu, no noyolo yombulinelolo, no keyonelowonggoku ngu, asa, ye nguya ngundilo keyoyelolo yombuliyelowanggo. Ene nolo mandene keyolo ingolo ngu, asa, yengo mande nguya keyolo ingowanggo.

21Ene nolo Awanengga no sulenelootoni, no ngano ombuyingo, ngulo nowoondoyemo hamoo ma tetenggo. Ngundilo ngulo, ene nolo nowoondoyemo hamoo ma tetoyi ngu, asa, ene yeno nguya damoni biyomi tewanggo.

22Hamoo, nondo kuli ma ombulo mande gome nenengo ngu ma etuyelootoowe ngu, ariya, ene mbumbuwaye telo ngulo damoni ma ingowanggo. Ene ataga, ene oole gulano mbumbuwaye oongooweloyi kini.

23Oni ene noya mundiyi tetenggoku ngu, ene nolo Awanemboya nguya mundiyi tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Ko oowooyingga, oni sungombo kuli ma tewoku ngu, nondo ngu ko ngu ene kewooloyemo kuli tewono. Ngu hamoo, nondo ko ngundilo ngu ma tetoowe ngu, ariya, ene mbumbuwaye telo, ngulo damoni ma ingowanggo. Ene ataga ngu, ene kuli kenolo yokolo, ngulo ene noya ko Awanemboya nguya mundiyi telo boguwootenggo.

25Ene ngundilo damoniyengga tetenggoku, ngundo enengo mamana mandeno nakangoyingo ngu, ataga engge tunootete. Ngu mandega ngu ngandilo. Ene noya kingo mundiyi tetenggolo ewolo. *Sam 35:19; 69:4*

26Ene, ye Yanggango Teyunolo Hoolooweyeloweloyi oningga ngu (Yuka Kundingiyi) ene Awaya goboolo oolooteli. Nondo ngu suleyootoowe, yeno ombulo, ngundo nolo mandene nolo damonine elo yootunolo etuyelowa.

27Ngundilo ngulo, yendo nguya komo nolo mandene, nolo damonine nguya yootunolo, wesiyolo ewanggo. Ndatelo ngulo, kuli ye noya oluwootokuno, no ko damoni yetoowe, ye nguno oode oode ombulo, ataga nga naluno ngalo ewolo.

Yon 16

Yesusndo Enengo Sulena Onino, Oo Kootu Tunooteweloyi Ngulo Ewolo

1Yesusndo ngandilo ewolo. Nondo ngandilo ingooteno. Ye nowoondoye kiyayi yelo, nowoondoyemo hamoo ngu yokoweloyi, ngulo ma ingooteno. Ngundilo ngulo, no nga mandega nga yeno kuli ewonoku ngu!

2Kootusina nalu gula tunootetoni, ene onindo Yudalo goobooyingo yanonggo ye oweyelowanggo. Yo, hamoo, onindo ye yuleyi kumooweloyi, ngundo ingolo ewanggo. Nga oni, ngando ene mbumbuwa tetenggolo ingowanggo.

3Hamoo, ene nolo Awane, ko, no nguya ma ingootenggo. Ngundilo ngulo, ene ngu damoningga ngu tewanggo.

4Oo ngu ma tunootewonoku, nondo yeno kuli etoowe ingowonggo. Ariya, kootusina ngu oo ngu tunootetoningga ngu, asa, ye nondo ewonoku, ngu ingonduduyemonggo ko ingoyilo ewolo.

Yuka Kundingiyimbolo Koni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ene no ataga oni no suleneloootoni, no ngano ombuwonomungga nguno ko oolouteno. Ene ye kewooloyemo ngunonggo oni gulado, no sumoo nunolo, ngandilo ma ewolo. Ge ndarute? Elo ewolo.

6Nondo nga mandega yeno etenoku ngalo, ye ataga nowoondoye kowuli oolengo yetenggo.

7Ene nondo hamoo oolengo yeno eteno. No ye yoyokolo oolouwanoku ngu, Hoolooweyeloyingo, yewe yeno ombuwa. Ngulo no ma oolouwanoku ngu, asa, oni ye Yanggango Yunolo Hoolooweyeloweloyi Yuka Kundingiyi ngu yeno ma ombuwa. Ene no oololo ngu, ariya, nondo ene suleyootoowe, yeno ombuwa.

8Enendo ombulo, mela ngalo oni yoyeni, mbumbuwa ngulo damoni yootunolo, nolo damoni gome nenengo ngulo damoni, ngu wilikoyeloweloyi naluwo tunooteweloyi, ngulo nguya etuyelowa.

9Onilo weti mbumbuwaye, ngulo damoni ngandilo. Ene no kootu nunolo nolo nowoondoyemo hamoo ma tetenggo.

10Koletelo, ngu no Awanonggo ombuwonoku, kootusina no ko Awano oolewano. Ngungga ngu, damoni gome nenengo ngulo hamoo ngu simoo bale melako ngano ngu ma ingootenggo. Ngulo no Awano ooloutoowe ngu, ye no ko ma neyowanggo.

11Wilikoyeloyingo ngulo damoni nguya ene watayi kini. Yo, hamoo, Anutndo mela nga sobowooteku, ngulo tabango oowooyi Setan, ngu ene kuli oonateweloyi ngulo sunggi yete.

12No mande mande ulungga ye yunowelo ingootenoku, ene yendo ataga ingolo yoweloyi nguya, ereremo kini.

13Ene Yuka Kundingiyingga ngundo ombulo ngu, hamoo mande Anutlomu, ngu bidodo etuyelolo yunowa. Enendo enengo ingondudunonggo nangge ma ewa. Kini, mande ene ingowoku ngu nangge ewa. Enendo ngu oo kootusina tunooteweloyi, ngu nguya elo etuyelowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ene nononggo mande yologo yeno yootunolo ewa. Ngu damoningga nguno ene nolo oowoone bingamine elo okoowa.

15Awanembolo oo bidodo ngu nolomu, ngulo no yeno eteno. Yuka Kundingiyi ngu nononggo mande yologo, yeno yootunolo ewalo ewolo.

Nowoondoye Kowuli Ngu Yowoolengootoni, Oni Oni Teweloyi Tunootewa

16Nalu bodaga nangge ye no ma neyowanggo. Kootusina, nalu bodaga nangge ye ko no neyowanggolo ewolo.

17Yesusndo mande ngundilo etoni ngu, asa, sulena oni gidalegado enengo nangge mande mande ngandilo ewonggori. Ene ngu mandega ngu, ndawu mande damoninggalo, ene mande ngu nooleno ete? Enendo ngandilo ete. Nalu bodaga nangge, ye no ma neyowanggo. Kootusina nalu bodaga nangge, ye no neyowanggo. Ndatelo ngulo, no hamoo oolengo Awanemo ooloutenolo ewonggori.

18Asa, enengo sulena, onindo mande gula nguya ewonggori. Nalu bodaga nangge elo eteku, mandega nga ndatelo? Noole ngu mandega eteku, ngulo damoni ma ingootetolo ewonggori.

19Yesus ene ingoyingo, sulena onindo ene sumoo inowelo tetoyi, ngulo ene ewolo. Ye bine nondo mandega etenoku, ngulo sumoo ewelo etenggo? Nondo ngandilo ewono. Nalu bodaga nangge, ye no ma neyowanggoku, kootusina, nalu bodaga nangge, ye no ko neyowanggolo ewono.

20Hamoo oolengo, no yeno eteno. Kootusina, ye sendo mogulu ulungga telo, ebe sendosendolutelo oluwanggo. Yo, yendo ngundilo tetoyi, ene mela ngalo oni simoo bale ngu, ene ngulo oni oni telo oluwanggo. Ene yendo nowoondoye kowulingga ngu yowoolengootoni, ye nowoondoye oni oni oolengo tunootewa.

21Bale simoo yomooweloyi naluno ngu, ene komo ogingoyingo ingolo, newende kowuli ingowanggo. Ene kootusina simoongongga ngu yomootoni, melako soletoni ngu, ene newende mete ingolo, ogingoyingo ngulo ma ingowa. Kini, ene simoongongga ngulo oni oni tewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ngundilo nangge, ataga ye nguya nowoondoye kowuli yetenggo. Ene nondo ye ko yeyootoowe, nguno ye nowoondoye ko oni oni tewanggo. Ngundilo tewanggoku, oni gulado yengo oni oningga ngu ma andangelo yowa.

23Ngu nalunggano nguno, ye oo gulalo no ma sumoo nunowanggo. No hamoo oolengo, yeno eteno. Ye oo gula Awando noole yunoni elo, no oowoonemo yemboongewanggoku ngu, asa, Awando ngu ooga ngu, ye yunowa.

24Kuli ye oo gula yowelo no oowoonemo ma yemboongeyingo. Ene ye ngandilo yemboongelo ngu, ye oo yowanggo. Ngundilo telo ngu, yengo nowoondoyemo oni oningga ngu yeyi gome oolengo tunootewalo ewolo.

Yesusndo Mela Ngalo Damoni Ngu Kuli Dagawolo

25Nondo mande ngalo kuli mande yamonggawononggo nangge elo ewonomu ngu. Kootusina no mande yamonggawomonggo yeno ko ma ewano. Kini, no Awalo mande tunoo yootunolo yeno ewano.

26Ngu naluno nguno, ye no oowoonemo Awano yemboongewanggo. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, nondo ye hoolooweyelolo, Awano ma yemboongewano. Kini, ye mete yengombo Awano nenengo yemboongeyi. Ngulo ngu, nondo ngu ye hooloowelolo ma yemboongewano.

27Yendo ngu nolo nowoondoyemonggo gome ingolo, yengo nowoondoye hamoo tetoni, ngulo no Awaya oode, ngunonggo ombuwono. Ngundilo ngulo, Awando yengo gome ingoote.

28Kulimi no Awaya oode, no ngunonggo ene yokolo, no melako ngano ombulo oolooteno. Ataga ngu no mela nga yokolo, Awano ko oolewelo ingootenolo ewolo.

29Yesus ngundilo etoni ngu, enengo sulena onikundo mande gumi ewonggori. Ataga ge mande yamonggawo ma ete. Kini, ge mande tunoo oolengo eteku ngu!

30Ataga noole ingooteto. Ge onindo sumoo ewanggo elo ma soboyelolo, ge ngu noolengo ingondudu kenolo ingomukoote. Kini, ge oo bidodo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingomukoote. Ngundilo ngulo, noole ge kuli Awanggeboya oode, ngunonggo ombuyingo, ngulo nowoondonayimo hamoo teteku ngalo ewonggori.

31Ene mande ngundilo etoyi ngu, asa, Yesusndo mandeye gumi ewolo. Ye ataga nowoondoyemo hamoo tetoni, gome ingomukootenggo?

32Ingoyi! Nalu kuli namoko tunoo tewelo tete. Yo, ene kuli tunoo telo namoko teteku ngu! Ene ye oweyelootoyi, ye sungo sungo yengo endemo sawanggo. Nguno ngu, ye no noyokootoyi, noso nangge oluwano. Ene nondo noso nangge ma oluwano. Kini, nolo Awane ene noya oluwaloku ngu.

33Nondo ngandilo ingolo, yeno eteno. Yengo nowoondoye ngu nono yetoyi oodoyi ngu, ariya, yengo nowoondoyemo nguno nguya, nolo imakeyingongga ngu yeno oluwa. Ngundilo ngulo, no nga mandega nga, ngu yeno ewonoku ngu! Oni melako ngano ye ogingoyingo kowuliyedodo yunowanggo. Ene ngundilo yunowanggoku, ene yengo nowoondoye ngu, ye komo oni oni teya yanggango oliyi. Ndatelo ngulo, nondo mela ngalo damoni yanggangoni, ngu hamoo oolengo bidodo wongoowe uwoku ngu! Elo ewolo.

Yon 17

Yesusndo Sulena Oni Hoolooweyelolo Yemboongewolo

1Yesusndo mande ngundilo elo yokolo, ene sambosina doongetelo yemboongelo ewolo. Awane, nalu kuli tunootete. Gengo dulidalige no nunoyingomu, ngu oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, ngu etuyelo. Ngunonggo gengo nangongge nguya, gengo dulidalige simoo baleno yootunolo etuyelowa.

2Ndatelo ngulo, gedo ene simoo balelo tabango ulungga kuli ene sunggi yewolo. Ngulo ngu, ene mete simoo bale gedo kuli elo sunggi yewoku, ngundo sugi sugi keda oluweloyiga ngu yunowa.

3Suwoo suwoo keda oluweloyi ngu ngandilo. Ene gengo ingootenggoku, ge gulanangge hamoo Anut oolengo. Ngundilo nangge, ene no Yesus Kristusndo, gedo gengo sunggi yeyingo oni, ge kuli sulenelootoyi, ngano ombuyingo, ngulo nguya ene nowoondoyemo hamoo tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Gedo ko elo nunoyingoku, ngu no kuli temukowono. Ngundilo tewonoku ngundo gengo dulidalige simoo bale doongeyemo yootunolo tunoo oolengo etuyelowolo.

5Awa, kuli mela oo nga ma tunooteyingomo, no geya oluwoloku naluno, no bingamine dulidalinedodo. No ataga nguya ngu dulidaline bingaminengga, ngu ko nunolo ingooteno.

6Nondo gengo damoningge, mela ngalo oni gedo no nunowoku, nguno kuli elo etuyelowono. Gengo oni ngu, gedo kuli no nunowolo. Ene gengo mandege ngu gome keyootenggo.

7Ataga ene ingootenggo. Oo bidodo gedo no kuli nunowoku ngu, ngu genonggo nangge ombuwolo.

8Mande bidodo gedo no nunowoku ngu, nondo ene kuli yunomukootoowe, ene yolo, ene hamoo oolengo ingowonggo. Kuli no geya oode, ngunonggo no ombutoowe, ngulo ene gengo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, gedo no sulenelootoyi, no ngano ombuwonolo ingowonggori.

9Nondo ene hoolooweyelolo yemboongeteno. Nondo ataga mela ngalo oni gengo ma ingootenggoku, ngulo ma eteno. Kini, no ataga gedo oni no nunowoku, ngulo no geno yemboongeteno. Ndatelo ngulo, ngu oni ngu gengomu.

10Nolo oni nono nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngu gengomu nguya. Ngundilo nangge, oni ngu gengomu, ngu nolomu nguya. Yo, ene nolo nowoondoyemo hamoo tewokungga, ngulo ene oowoone bingamine elo okootenggo.

11No ataga mela nga yokolo, geno ko oolouwanoku ngu, ene gengo nowoondoye hamoo teyingo oni melako ngano oluwanggo. Awa, ge kundingiyi oolengo! Gengombo gengo yanggangongge no nunowoku, ngundilo ge ene soboyelowa. Ge ene soboyelootooga, ene nowoondoye gulanangge, noole geya nowoondonali ngundilo, gulanangge oluwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12No enedodo oluwootoku naluno, nondo gengo yanggangongge no nunowoku, nguno ene gome soboyelowono. Yo, hamoo oolengo, no gome soboyelootoowe, ngulo ngu, ene bidodo ma oonatewonggo. Kini, oni (Yudas Iskariyoot) ene ge kootu gunolo, ngulo ene oonateweloyi musiyomo nguno oololo, enendo nangge oonatete. Gengo mande nakayano oolooteku, ngulo engge tunooteweloyimbolo tete.

13Ataga no ge tanggegemo ma oolouyingo naluno nguno, nondo melako ngano ootoolo, nguno nga mandega nga eteno. Ndatelo ngulo, nolo nowoondonemo oni oni telo oolootenoku, ngundo nolo oni simoo baleno ngu oni oni tewokungga, ngundilo nangge eneno hangelo oolenilo, ngulo gome ingooteno.

14Gengo mandege nunowoku ngu, nondo kuli elo yunowono. Ngundilo ngulo, mela ngalo oni simoo baledo kowuli yunootenggo. Yo, no mela ngalo damoni biyomi, nguno no ma endeyolo oolooteno. Ngundilo nangge, no kenelootenggoku, simoo bale nguya, ene mela ngalo damonimo ma endeyootenggo.

15Gedo mela nganonggo ene andangeya yoyo, elo ma yemboongeteno. Kini, gedo ene soboyelolo, ngulo yemboongeteno. Awa, gedo oni damoni biyomi eweyingga, (Setan) ngu yokootoyi, ngundo ene nolo simoo bale ma yutolo yombuliyelowelolo, ngulo no geno yemboongeteno.

16Yo, no mela ngalo damoni biyominimo no ma endeyooteno. Ngundilo nangge, nolo kenemo simoo bale nguya, ene mela ngalo damonimo ma endeyootenggo.

17Awa, ge nolo keneloyingo simoo bale ngu yoyega, ene gengo mandege nguno nowoondoye bidodo, nguno damooya, ngunonggo ene oni kundingiyi tunooteyi. Yo, gengo mandege, ngu hamoo mande oolengo engge.

18Kuli ge no sulenelootoyi, no oni simoo bale kewooloyemo, mela ngano ombulo oolooteno. Ngundilo nangge, no ene suleyelootoowe, ene oololo mela mela oni simoo bale kewooloyemo, gengo mandege wesiyolo elo etuyelowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19No nenengombo nowoondone bidodo gedo kongga nunowoku, nguno domoolo ngu telo, kundingiyi oolooteno. No ngundilo tetenoku, ngunonggo gengo simoo bale kosiyingo, ene hoolooweyeloweloyimbolo, ngulo ene nguya enengombo gedo kongga yunowoku, nguno nowoondoye bidodo nguno domoolo ngu kundingiyi telo, ngunonggo ene ko tewanggo.

20Yo, nondo oni nolo nowoondoyemo hamoo teyingo nga hoolooweyelolo, geno yemboongetenoku ngu, ko, ngundo kootusina, nga oni ngando mande etoyi, ingolo, nolo nowoondoyemo hamoo tewanggoku, ngulo nguya geno yemboongeteno.

21Nondo ngundiya yemboongetoowega, nguno oni ngu bidodo ene nowoondoye gulanangge oliyilo ingooteno. Awa, ge noya oodoyi, ko nondo geya goboolo oolooteloku, ngundilo nangge, ene nooledodo nguya goboolo oluwatolo ingooteno. Ngundilo telo ngu, mela ngalo oni simoo bale, ene hamoo ingowanggo. Gedo no sulenelootoyi, no melako ngano ombuwonomu, ngulo nowoondoyemo hamoo ingowanggo.

22Gedo dulidaliga no nunoyingongga ngu, nondo kuli ene yunowono. Nguno ene nowoondoye gulanangge siyeya oliyi, noolendo awa, geya nowoondonali gulanangge siyelo oolooteloku ngundilo.

23Nondo eneya ootooye, ko gedo ngu noya oolooteku, ngulo nondo ngu komo enengo nangge nowoondoye gulanangge oolengo yeya oliyilo ingolo yemboongeteno. Ngundilo tetoyi ngu, asa, mela ngalo oni simoo bale ene ingowanggo. Gedo kuli no sulenelootoyi, no mela ngano ombuwono. Gedo nolo ngundilo nowoondoyi tenunooteku, ngundilo nangge, gedo enengo nowoondoyi teteku ngu! Elo ingowanggo.

24Awa, nondo ngandilo elo ingooteno. Oni simoo bale gedo kuli no nunowoku ngu, ene noya gedo musiyongga no nunowoku, nguno eneya goboolo oluwato. Ene nguno nolo dulidaline ngu kenoweloyimbolo ingooteno. Yo, kulimi mela nga ma tunooteyingo naluno nguno, gedo nolo nowoondoyi tenunolo, ge ngu dulidaliga nunoyingongga ngu, ene nguya kenoyilo ingooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Awa, gengo damoningge, ngu gome nenengo oolengo. Mela ngalo oni simoo bale ngu gengo ma ingootenggo. Ene nondo ngu gengo ingootoowe, ko, nolo oni nga nguya gengo ingootenggo. Gedo kuli no sulenelootoyi, no melako ngano ombuwonomu, ngu ingootenggo.

26Nondo gengo damoningge elo etuyelootoowe, ingowonggoku, ngu ataga nguya ngu damoningga, ngu suleyolo etuyelooteno. Ngundilo tetoowe, nguno ene komo enengo nangge nowoondoyi teweloyi damoningga ngu gome ingowanggoku, ngu gedo, nolo nowoondoyi teyingo damoningga, ngu gome ingolo dowoowanggo. Ene ngundilo tetoyi, nondo ene nowoondoyemo ulo, eneya goboolo oluwatolo yemboongewolo.

Yon 18

Yudasndo Yesus Yolo, Me Oni Kandeyemo Yewolo

(Matiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1Yesusndo yemboongelo yokolo, Yesusndo enengo sulena onidodo ene oololo, Kidolon nggooto ngu kalongolo, anduloko ngu Olib dega ngulo ko gula oluwoku, nguno uwonggori.

2Yudas, ngu Yesus yolo, me oni kandeyemo yewoku oningga, ngu nguya ngu kongga ngu ingoote. Ndatelo ngulo, nalu oowooyingga Yesus ene ngu kongga nguno enengo sulena oniya gooboongoowonggori.

3Ngulo Yudas ngu Rom Gabman ngulo me oni Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo oni, ko, Parisi oni ngulo kumba ootuwoo oni, ngu yoyolo, ngu melasina nguno mayewonggori. Ene solu ko Lam nguya kalo, dowoolo, ko, me ebe uleweloyi idi sangga yolo mayewonggori.

4Yesus eneno oo bidodo tunooteweloyi ngu, ene kuli ingowolo. Ngundilo ngulo, Yesusndo tanggeyemo oololo, sumoo elo ewolo. Ye oone erewelo mayetenggo? Elo ewolo.

5Ene ngundilo sumoo etoni ngu, asa, mandeni gumi elo ewolo. Noole Yesus, Nasaret oningga, ngu erewelo mayeteto, etoyi, Yesusndo gumi ewolo. Ngu no nangge. Ene ngundilo etoni, ngu Yudasga Yesus yootunolo, eweloyingga ngu eneya goboolo dikawoli.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Yesusndo ewolo. Ngu no nangge, etoni ingolo ngu, asa, ene soliyokolo, woosoolo oololo, melako ukelo, ulo welewonggori.

7Ngundilo tetoyi, Yesusndo ene ko sumoo yunowolo. Ye ndawu oningga erewetenggo? Ngundilo etoni, me oniku enebana gumi ewonggori. Nasaret oni, Yesusga ngu erewelo mayetetolo ewonggori.

8Ene ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ngandilo ewolo. Nondo kuli yeno ewono. Ngu oningga, ngu no. Ene ye no erewenelolo noyoya ngu, asa, ye ngu oni nga yoyokootoyiga sayilo ewolo.

9Ene ngundilo elo, ngundo kuli mandega ewoku, ngulo engge yeni tunootete. Ene ngu mandega ngu ngandilo ewolo. Ngu oni ngu gedo no kuli nunoyingo, no ngu gula ma yokowanolo ewolo. *Yon 6:39*

10Sayimon Pita ngu ene duge moole. Ngu naluno, ene duge ngu woosoolo yolo, woolo yeyingo oni sobosobo, ngulo tabango onilo ko oningga, ngu ulewelo duge oolongootoni, ene woosoolo ooloutoni, sodeyi koondosina gidale nangge, ngu tagatoni, melako solewolo. Ngu oningga ngu oowooyi ngu Malkus.

11Ene ngundilo tetoni, asa, Yesusndo ewolo. Pita, gengo duge sili, ko siliyo. Ndatelo ngulo, Awando ngu sono tobaga no nunowoku, ngu nondo ma neni, elo ingoote, bine? Ngundilo nguya kinilo ewolo.

Onikundo Yesus Yolo, Anasno Oolouwonggori

12Ngundilo tetoyi, me oniku, ko, enengo sobosobo oni, Yuda onilo kumba ootuwoo onilo sobosobo, ngundo Yesus dowoolo, utombo gosiyolo, yolo oolouwonggori.

13Ene Yesus yolo, Anasno koletelo oolouwonggori. Anas ngu Kayiyapas tengali. Kayiyapas ene Anutno woolo yeweloyi oni, ngulo tabango ulungga, ngu moomangga, nguno yeyi tunootewolo.

14Kayiyapas oningga, ngundo ene kuli Yuda onino ngandilo ewolo. Mete oni gulananggebo kumoolo ngu, asa, ngundo oni simoo bale ulungga hoolooweyelowalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pitando Yesusno No Watayi Kinilo Ewolo
(Matiyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15Sayimon Pitando, sulena oni gulaya, ene Yesus keyowoliyo. Sulena oni gulaga ngu Anutno woolo yeyingo oni ngulo sobosobo tabangongga ngundo ene watayi. Ngundilo ngulo, ene sobosobo tabangongga, ngulo ende sisi ngulo pawaloko, Yesus keyolo, nguno uwolo.

16Ene Pitando ngu ene yamako dabemimo endesina dikalo oluwolo. Sulena oni gulaga ngu Anutlo woolo yeweloyi sobosobo tabango ngu ingooteku, ngundo oololo, yamako sobowoolo oluwoku balega, nguno ewoku, ene Pita yoya, ya newendesina unilo ewolo.

17Yamako sobosobo balega, ngundo Pitaya ewolo. Ge bine nguya, Yesus oningga, ngalo sulena oni gula, bine? Ene ngundilo sumoo etoni ngu, Pitando gumi ewolo. No kini! Elo ewolo.

18Ko oni ko kumba ootuwoo oni, ngundo de gula kalo, mela gingo yetoni sosolelo, ngulo ene de yokowelo de kawonggori. Ngundilo tetoyi, Pita nguya ngu dega ngu yokowelo eneya nguno dikalo oluwolo.

Anutno Woolo Yeweloyi Oni, Ngulo Sobosobo Tabango, Ngundo Yesus Sumoo Inowolo
(Matiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19Anutno woolo yeweloyi onilo sobosobo tabango, ngundo Yesusno sulena onilo sumoo elo, ko enendo simoo bale mande elo etuyelowoku, ngulo nguya sumoo ewolo.

20Ene ngundilo sumoo etoni, asa, Yesusndo mandeni gumi ngandilo ewolo. Nondo ngu kuli oni simoo bale tunoo oolengo endemo mande elo etuyelowono. No suwoo suwoo goobooyingo ya newendemo, ko Tempel ya newendemo, Yuda oni simoo bale gooboongootenggoku, nguno nguya mande elo etuyelolo yunowono. No mande kombitelo, gula ma ewono.

21Ge ndawugalo, no sumoo nunoote? Ge komo oni ene kuli mande no manggonemonggo ingowonggoku, ngu sumoo yunowa. Ene kuli nolo mandene ingowonggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ene ngundilo etoni, kumba ootuwoo gula dikalo oluwoku, ngundo Yesus utolo ewolo. Ge Anutno woolo yeweloyi onilo sobosobo ngulo tabangongga, ngalo mandeni ngu gumi ngundilo ete?

23Ene sumoo ngundilo etoni, asa, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Nondo mande biyomingga etoowega ngu, asa, ge komo ngu nangge yootunoya nono e. Ene nondo mande metemi etoowe ngu, ariya, gedo ngulo ndatelo telo, no nulete? Elo ewolo.

24Ariya, utombo Yesus gosiyoyingo utooku ngundilo oodoni, ene Anasndo Yesus suleyootoyi, Anutno woolo yeweloyi onilo sobosobo tabango oowooyi Kayiyapas, nguno oolouwolo.

Pitando Yesus Oowooyi Ko Oongoowolo
(Matiyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25Sayimon Pita ngu dikalo, de yokolo oodoni, oni sungokundo Pita sumoo inolo ewonggori. Ge nguya enengo sulena oni, bine? Ene ngundilo etoyi, Pitando imangoolo ewolo. No kini! Elo ewolo.

26Woolo yeweloyi oni, ngulo sobosobo tabango, ngulo ko oningga, Pitando kono anduno sodeyi tagawokungga, ngulo dobooyi gulado ewolo. Hamoo oolengo, no ge geyowono. Ge nguya kono anduno geyowonoku ngu! Elo ewolo.

27Ene mande ngundilo etoni ngu, asa, Pitando ko elo, imangoolo ewolo. No kini! Ene ngundilo etoni, asa, ngu naluno nangge, kootoori ewolo.

Yesus Yolo, Payilatno Oolouwonggori
(Matiyu 27:1-2,11-14; Mak 5:1-5; Luk 23:1-5)

28Ene Yesus yolo, Kayiyapaslo ya yokolo, Gabman koleteyingo ngulo yano mande wilikoweloyi musiyomo oolouwonggori. Ngu nalungga ngu suwoononggo oolengo, ngulo ene sodedo yano ma oolewonggori. Ndatelo ngulo, ngu Gabman oni koleteyingo, ngu Rom oni. Moseslo mamana mandeno, ene ngandilo ewolo. Yuda oni ngundo Yuda kini enengo yano ulo ngu, ene wetidodo telo, Pasowa nalu kundingiyi nguno noole ulo, bibitelo, oowali ma newatolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[29]Ngundilo ngulo, ene endesina oluwolo. Gabman onilo oni koleteyingo, oowooyi Payilat, ngundo eneno oolelo sumoo ewolo. Yendo nga oningga nga ndawu oo biyominggalo, nga yolo mayetenggo?

[30]Ene sumoo ngundilo etoni, asa, mandeni gumi elo ewonggori. Nga oningga nga, ene damoni biyomi ma tetoni, ngu noole ene yolo, geno ngano ma mayewatolo ewonggori.

[31]Ngundilo etoyi, Payilatndo ko ewolo. Yengombo yoya, oolouya, yengo mamana mande, nguno yengombo mandeni wilikoyi! Ene ngundilo etoni, asa, Yuda onindo eneno gumi ewonggori. Rom onilo mamana mande, ngundo ngandilo ewolo. Noolendo oni uleye kumooweloyi ngu loogu oolengolo ewonggori.

[32]Yesusndo ene kumooweloyimbolo kuli ewoku ngu, ene kumooweloyi damonimo teyingo, ngu mandegaku ataga engge tunootewelo tete.

[33]Ngulo Payilatndo Gabman ya newendemo ko ulo, ngunonggo Yesus negongootoni, ombutoni, sumoo inowolo. Ge Yuda onilo mela sobosobo ulungga (King), bine? Elo ewolo.

[34]Ene ngundilo sumoo etoni, Yesusndo mande gumi ewolo. Gengombo bine, ngu mandega ngu ingolo ete, bine, ngundi, oni sungombo geno etoyi, ingolo, bine, ge ngundilo ete?

[35]Ene ngundilo sumoo etoni, Payilatndo mandeni gumi ewolo. No bine, Yuda oni, ngulo ge ngu mandega ngu noya ete? Hamoo oolengo kini! Gengo oni simoo bale, ngu ko gengo, Anutno woolo yeyingo onilo sobosoboku, ngundo goyolo nono mayetenggoku nga! Ngulo ge ndawu ooga tewo? Elo ewolo.

[36]Ene ngundilo sumoo etoni, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Nondo endega oni simoo bale sobowooweloyi, ngu mela ngalomu kini. Ene nondo mela, ngano simoo bale sobowooweloyi ngu, asa, nolo ko oni, ngundo ngu ebe yeyi tunootetoni, ebe utolo, nguno oni gula no noyolo, Yuda oni kandeyemo nguya ma noyewa. Ene ataga ngu, nondo endega simoo bale sobowooweloyi, ngu melako ngano kinilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Ene ngundilo etoni, Payilatndo Yesuslo mandeni gumi ewolo. Ngulo ge mela sobosobo oni ulungga (King) gula, bine? Etoni, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Gedo eteku ngu, ge nenengo oolengo ete. No ngu mela sobosobo oni ulungga (King). Ngundilo ngulo, no namondo no yomoonelootoni, mela ngano ombulo tunootewono. Yo, no melako ngano ombuwonoku, ndatelo ngulo, no hamoo mande ngu elo yootunolo eweloyi oni. Oni bidodo hamoo mande ngu keyolo ngu, ene nolo mandene ngu ingootenggolo ewolo.

38Yesusndo mande ngundilo etoni ngu, asa, Payilatndo mande gumi ewolo. Hamoo mande ngu ndawuga? Elo ewolo. Payilatndo ngundilo elo yokolo, ene Yuda onino endesina oolelo ewolo. Nondo nga oningga, ngano biyomi gula ma kenootenolo ewolo.

39Ene yengo damoniye gula, ngu Pasowa nalu kundingiyi nalungga, nguno ya biyomimo oni gula andangetooye toongete. Ngundilo ngulo, nondo Yuda onilo mela sobosobo ulungga (King) nga bine, andangeya yunowe? Elo ewolo.

40Yuda oni simoo bale enengo mande ngu ingolo, ngulo ene meno manggalu ulungga telo ewonggori. Ngungga ngu kini! Ge komo Barabas andangeya yuno! Elo ewonggori. Barabasndo ngu oni yuleni kumootoyi, ko oni sungombolo oo sitowiye yakakayi yowolo.

Yon 19

Payilatndo Yesus De Mombimo Boolowoowelo Ewolo

(Matiyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

1Asa, ngu naluno nguno, Payilatndo enengo me onino etoni, ngundo Yesus yolo, utolo, gisasalu polo gome gome ulewonggori.

2Ngundilo telo, me onindo tomoku gula uto sanggilidodomundo telo, yolo, Yesus tabangomo yewonggori. Ngundilo telo, towi seleyingo yolo yemuyinowonggori.

3Me oni bidodo Yesus doongeyimo mayelo, yumooweloyi mande oowooyingga telo ewonggori. Ge Yuda onilo King ge e! Ngundilo elo ulewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ngu naluno nguno, Payilatndo ko endesina Yuda onino oolelo ewolo. Ye ingoyi! Nondo ene yolo, yeno endesina ooletoowega, yendo kenoyi! Nondo ene goweyimo oo biyomi gula ma kenooteno!

5Ene ngundilo etoni, ariya, Yesus endesina ooletoni, ngu tomoku uto sanggilidodobo tewonggokungga, ngu Yesus tabangomo oodoni, ko, towini seleyingo nguya teyingo ngudodo ooletoni, Payilatndo Yuda onino etuyelolo ewolo. Ye nga oningga nga kenoyi!

6Ngundilo etoni, Anutno woolo yeyingo oni ngulo sobosobo, ko, kumba ootuwoo oni, ngundo Yesus kenolo, ngu ene manggalu ulungga telo ewonggori. De mombimo sanggawetoyiga kumooni! Yo, de mombimo sanggaweyiga kumooni! Ene ngundilo etoyi, Payilatndo Yuda onilo mande gumi ewolo. Yengombo yoya, de mombimo sanggaweyiga kumooni, ene nondo ene goweyimo biyomi gula ma kenooteno!

7Ene mande ngundilo elo yokolo ngu, asa, Yuda onindo mandeni gumi ewonggori. Noole mamana mande gula oolooteku, ngu mamana mandega ngundo ete. Oni gula ene Anut yumooyinolo mandega elo ngu, ene komo kumoowa. Ngundilo eteku, ngulo ngu oningga ngu, ene komo kumooni. Ndatelo ngulo, ene ngandilo ewolo. No Anut Nangoni, ewoku ngulo ewolo.

8-9Payilatndo ngu mandega ngu ingolo, ene sosoleyingo ulungga telo, ngulo ene Gabmanlo ya newendemo ko ulo, Yesus sumoo inowolo. Ge ndanonggo mayewo? Ngundilo sumoo etoni, ene Yesusndo eneno gumi ma ewolo.

10Yesus nenetelo oodoni, ariya, Payilatndo Yesusya sanggili telo ewolo. Ndatelo ngulo, ge nolo mandene gumi ma ete? Nondo ge goyokootoowe, toongeweloyi ngulo yanggangonedodo, ko, de mombimo gosanggawetoowe, kumooweloyi nguya yanggangonedodo, ge ngu ma ingoote? Elo ewolo.

11Ene ngundilo etoni, Yesusndo mandeni gumi ewolo. Anut awuno oolengo, ngundo yanggango ge ma gunootoni ngu, asa, ge no nodowoolo nuleweloyi nguya ereremo kini. Ene nondo geno hamoo eteno. Oni no noyolo, ge kandegemo yootunonelolo noyewoku, ngulo mbumbuwani, ngundo gengo mbumbuwage ngu dagalo, ulungga oolengo! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ene mande ngundilo etoni ngu, asa, Payilatndo ngu ingolo, ene oole erewelo kenolo, Yesus yokootoni, toongewelo oole erewewolo. Ene Yuda onindo meno elo ewonggori. Gedo ngu oningga, ngu yokootoyi toongewaku ngu, asa, ge Sisa dobooyi kini! Oni gula enengombo ene King elo ngu, ene Sisa nguya mundiyi teteku ngu! Elo ewonggori.

13Payilatndo ngu mandega ngu ingolo, ngulo ene Yesus yolo, endesina oolelo, ene oololo, mande wilikoweloyi yabano yeyi bibitewolo. Musiyo gula oowooyi digi yabayi, Hiburu mandeno ngu oowooyi Gabata.

14Ngu sa nalungga ngu, Pasowa nalungga ngulo oo yomosiyoweloyi naluwolo. Ngu nalungga, ngu sa kewoolo oolengo, ngu naluno, Payilatndo Yuda onino ewolo. Kenoyi, yengo mela sobosobo ulungga (King) nga! Elo ewolo.

15Payilatndo ngundilo etoni, asa, Yuda onindo manggalu ulungga telo ewonggori. Ngu andangeya yoko! Andangeya yokootooga, de mombimo sanggaweya uleyi! Ene ngundilo manggalu tetoyi, Anutlo woolo yeyingo onilo sobosobo oni, ngundo mande ngandilo meno ewonggori. Noolengo mela sobosobo ulungga (King) gula kini! Sisa nangge, ngu noolengo mela sobosobo ulungga (King)! Elo ewonggori.

16Ngundilo etoyi, Payilatndo enengo mandeye ngu ingolo, ngulo ene Yesus dowoolo, enengo kandeyemo yelo ewolo. Ye mete, ene yokootoyiga, me onindo dowoolo, oololo, de mombimo sanggaweya uleyiga kumoonilo ewolo.

Yesus Yolo, De Mombimo Sanggawelo Ulewonggori

(Matiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17Payilatndo ngundilo etoni ngu, asa, me onindo Yesus yolo, enengo de mombi inootoyi, koolowoolo, ende yokolo oololo, musiyo gula oowooyi tabango wembuyi, nguno oolouwolo. Hiburu mandeno musiyo ngu oowooyi Golgata.

18Ngu mela musiyonggano nguno, Yesus de mombimo sanggawewonggori. Ene oni sungo elaya nguya Yesusndo de mombino booloyelowonggori. Oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

elayagaku, Yesus tanggeyi gide gide, ko Yesus kewooloko boolowoolo de mombino elaya gide gide, nguno booloyelowonggori.

19Payilatndo mande gula nakangolo, oni yunootoni, de mombi sosowoomo yewonggori. Ngu oo naka ngu ngandilo. Nasaret Oni Yesusga, Ngu Yuda Onilo Mela Sobosobo Ulungga (King) Ewolo.

20Ngu musiyongga Yesus de mombimo boolowooyingo musiyongga ngu, Yerusalem ende ulungga ngu tanggeyimo. Ngundilo ngulo, Yuda oni ulungga ngu mandega ngu kandangelo ingowonggori. Payilatndo ngu mandega ngu Hiburu mandeno, Rom mandeno, ko Girik mandeno nguya nakangowolo.

21Ngundilo ngulo, Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo, ngundo Payilatno ewonggori. Ge ngundilo ma nakangowelo, Yesus, Yuda Onilo Mela Sobosobo Ulungga (King). Ge komo mande ngandiya nakango. Nga oningga ngando ewoku, No Yuda onilo Mela Sobosobo Ulungga (King), ngulo ngundilo nakangowalo ewonggori.

22Ene ngundilo etoyi, asa, Payilatndo gumi ewolo. Nguno yokoyi, nondo mandega nakangowonoku ngu, no komo kuli nakangowonoku ngu! Elo ewolo.

23Ngu naluno me onindo Yesus deno boolowoolo yokolo, enengo kumbaninggaku yolo wesosoowootoyi, namolaya tunootewolo. Namolaya tunootetoni, me onikundo gumgum yowonggori. Ngundilo telo, ene Yesus enengo nengguloni oolengo pelunggaku ngu ma toongoolo wesibiyoyingo, ngu gulanangge pelungga ndandayingongga.

24Ngundilo ngulo, me oni enengo nangge mande ewonggori. Noole nga nengguloga nga, ngu ma oomboongewato. Noole komo ebe dagadaga koondoonge telo, oni gulado oni sungo dagayelolo ngu, asa, ngundo yowa. Ene ngundilo elo, koondoonge tewonggori. Anutlo mandeno mande nakangolo ewoku, ngu engge tunootete. Mande ngu ngandilo. Ene nolo nenggulone, oo ngu bayetelo yowonggori. Ene nolo nenggulone pelungga ngu so uyi (Kad) koondoonge telo, ndawu oninggado dagayelolo ngu yowalo ewolo. *Sam 22:18*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Yesuslo de mombi tanggeyimo, enengo nemi nguno dikalo oluwolo. Mariya Yesus nemi ngulo bobeyi, ngu Kolpas baleyi oowooyi Mariya, ko, Mariya gula Magadala, ende ngulo balega, ngu nguya oluwonggori. Ngu bale ngu, de mombi tanggeyimo nguno oluwonggori.

26Yesusndo doongetelo, nemimboya sulena oni ene ngulo gome ingootenggoku, ngu nguya yeyootoni, dikalo oodoli, yeyolo, nemimboya ewolo. Namo, ge keno, ngungga ngu, gengo nangonggelo ewolo.

27Yesusndo ngundilo elo, sulena oningga nguya ewolo. Keno, ngungga ngu gengo nanggelo ewolo. Ngu naluno nguno, ngu sulena oningga, ngundo Mariya Yesus nemingga ngu yolo, enengo yano oololo, gome kawararangolo oluwolo.

Yesus Kumoowolo

(Matiyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28Ngu naluno, Yesus enengo koni ngu bidodo ataga kinitetoni ingowolo. Ariya, Anutlo mandeni so uyi nakangoyingomo, ngu engge tunooteteku, ngulo ene ngandilo ete. No sonolo ingootenolo ewolo.

29Sono nggusi gula oluwoku, ngu Wayin kowoo nangge nggusi manggowoomo oolelo oluwolo. Ngundilomu ene towi sosowoo gula yolo, Hisop dega ngu kandeyi pelunggano gosiyolo, yolo, Wayin sonoyimo yetoyi, Wayin kowoo nguno koongetoni, ngu yolo, Yesus manggowoomo yeyi oolewolo.

30Yesusndo ngu Wayin kowoo sonongga ngu nelo yokolo ewolo. Asa, nolo kone kinitete. Ene ngundilo elo yokolo, mudungo kiyayi yetoni, penggootelo, yukani yokootoni, ooloutoni kumoowolo.

Me Onindo Yesus Bebulimo Sanggawewolo

31Ngu nalungga nguno, Yuda onilo nalu kundingiyi ngulo oo yomosiyoyingo naluwo, oowooyi Pasowa. Ngundilo ngulo, Yuda oni ene oni bingo yokootoyi, de mombimo nalu kundingiyimo ma oluwa. Ngulo ene Payilatno oololo, oni de mombimo ngu keye udooketoyi, ngulo ene sodedo kumootoyi, oni bingoye yoyolo meleyelowelo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Ariya, me onindo oololo, oni elayaga Yesusya booloyelowonggoku, ngu keyali udoodokewonggori.

33Ene ngundilo telo, ombulo, Yesus kenootoyi, ene kuli kumoowolo. Ngundilo ngulo, ene Yesus keyi ma udookewonggori.

34Ene ngundilo kenolo, me oni gulado Yesus tanggeyisina bebulimo sanggabo sanggawewolo. Ene ngundilo sanggewetoni, sodedonangge dalo sono nguya wendoni ombuwolo.

35Oni gula (Yon enengombolo ete) enengo doongeyimbo me oninggado Yesus sanggawelo utoni, ngu kenowoku ngulo mande yootunolo ewolo. No nenengombo yeyootoowe, sanggawetoyi kenowonoku, ngulo no hamoo oolengo mandeni elo etuyelootenoku nga! Ye ngu ingoya, ngulo ye nowoondoyemo hamoo teyilo ewolo.

36Nga oo tunooteteku nga ngu, Anutlo mande ngu engge tunootete. Ngu mandega ngu ngandilo. Onindo enengo wembuyi gula ma udookewanggolo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 12:26*

37Ko Anutlo mande gula ngandilo. Oni sanggawewonggoku oningga ngu kenowanggolo ewolo.*Sekarayiya 12:10*

Digi Kowuno, Yesus Melengoowonggori

(Matiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38Kootusina, Yosep, Arimatiya mela ngulo oningga, ngundo Payilatno oololo, Yesus bingo yolo, melengoowelo sumoo inolo ewolo. Yosep ngu Yesuslo keyolo, endeyoyingo oni gula, ene Yuda onilo tabango ngulo sosolelo, ngulo enengo newendemo hamoo ngu oongoowolo. Payilatndo mete elo etoni, ngulo Yosep ene oololo, Yesus bingo yowolo.

39Ngu Nikodimas oningga ngu ene kuli suwoono Yesusno mayelo tunootewoku, ene Yosepya ombuwoli. Ngu oningga ngundo de elaya situmi gooboongoolo yowoolalingoyingomu ngu yolo ombuwolo. Ngu de situmi ngulo kowuli ulungga, ngu onibiga kande elaya (30 Kilo).

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40Ngu oni elayaga, ngundo Yesus bingo yolo, de situmi ndindingo gomemu ngundo kumbadodo gooboongoolo doobengowoli. Yuda onindo onibi meleyelowelo telo melengootenggoku, ngundilo tewoliyo.

41Yesus de mombimo ulewonggorimu musiyongga, nguno ko gula oluwolo. Ko nguno oni mele keda gula oluwolo. Oni gula nguno kuli ma melengoowolo.

42Ngu nalungga ngu, Yuda onilo nalu kundingiyi ngulo oo yomosiyoweloyi nalu, ngu oowooyi Pasowa; ko, ngu oni melengga ngu namoko oluwolo. Ngundilo ngulo, elayaga ngundo Yesus bingo yolo, nguno melengoowoli.

Yon 20

Yesus Kumoolo Ko Ootookoowolo

(Matiyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1Kowooyingo ngulo naluwo koleteyingo nguno, Mariya ngu Magadala balega, ngundo suwoononggo oolengo oolelidodomonggo, Yesus melengooyingo melengga, nguno oolouwoliyo. Ene meleno oololo, ene digiga mele manggowo ukingoyingongga, ngu mele manggowoomo ma kenowoliyo. Kini, oni gulado ngu digiga kuli andangewolo.

2Ngundilo ngulo, ene kendutelo, Sayimon Pitano, ko, Yesus enengo sulena oni gula ngulo gome ingooteku, nguno nguya ewolo. Oni sungombo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayingga, ngu mele manggowo andangelo, kuli yowonggoku ngu! Ene yolo, ndano yewonggoku, ngu noole ma ingootetolo ewolo.

3Ngundilo etoni, ngulo Pita ko, sulena oni gula nguya ene ende yokolo, damoni yelo, meleno oolouwoliyo.

4Ngu sulena oni elayaga ngu enengo ela ela kendutelo oololo, ene ngu sulena oni gulaga, ngundo Pita dagalo, enendo koletelo oololo, meleno tunootewolo.

5Ene meleno penggootelo, doongetelo, kumba nomboyingga ngu nangge meleno oodoni kenowolo. Ene ngundilo kenolo, ene mele newendemo ma uwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ene ngundilo tetoni, Sayimon Pitando kootu ene keyolo, ombulo, ene mele newendemo ulo, ene nguya kumba nangge oodoni kenowolo.

7Kumba gula nguya, ngundo Yesus tabangomo gosiyoyingo kumbaga ngu, kumba sungomboya nguno ma oluwolo. Towingga Yesus doobengolo yewonggokungga ngu nangge oondookelo, musiyo sungosina yewonggoku, ngu kenowolo.

8Ariya, ngu sulena oni gulaga koletelo meleno oolouyingongga ngu nguya, oni mele newendemo ulo, oo ngu kenolo, ene Anutndo melenonggo Yesus yokutuwoowoku, ngulo newendemo hamoo tewolo.

9Ngu naluno nguno, ene Anutlo mande so uyimo kuli elo nakangoyingo ngu, ene ma ingonduduyemo ingowonggori. So uyi nakangoyingomo, ngundo ngandilo ete. Yesus ngu kumoononggo ngu komo hamoo oolengo ko keda ootookoowalo ewolo.

10Ariya, sulena oni elayaga ngu, endega oluwonggoku, nguno ko oolouwoli.

Mariya Magadala Balega, Ngundo Yesus Kenowolo
(Matiyu 28:9-10; Mak 16:9-11)

11Yo, sulena oni elayaga ngu, enengo endemo ko ooloutoli, ene Mariya ngu mele tanggeyimo endesina dikalo, sendolo oluwolo. Ngundilo sendoya sendoya penggootelo, mele newendemo doongetewolo.

12Ene doongetelo, mele newendemo Anutlo Sambono Oni, Engel elaya, nengguloyali namboyi elayaga, ngu Yesus kuli yewoku mele musiyomo nguno yeyowolo. Engel oni elayaga ngu gulado tabango musiyosina, gulado ngu keyi musiyosina bibitelo oodoli yeyowolo.

13Engel oni elayagakundo, Mariya sumoo inolo ewoliyo. Bale, ge ndatelo telo, ge sendolo ooloote? Ene ngundilo etoli, Mariyando gumi ewolo. Oni sungombo nolo oni Ulunggaku yolo, ndano yewonggoku, ngu no ma ingooteno! Elo ewolo.

14Mariyando ngundilo elo, ene yowoolengolo, Yesus kenolo, ngu Yesusndo elo ma ingowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Asa, Yesusndo Mariyano ewolo. Bale, ge ndatelo telo, ge sendoote? Ge oone erewelo ooloote? Ene ngundilo etoni ngu, Mariyando ngu kongga ngu sembulibo elo ingolo, ngulo ene gumi ewolo. Oni ulungga, gedo yoya yeya ngu, ge komo yewoku musiyongga ngu etunelootooga, no nguno kenolo, no oololo yowanolo ewolo.

16Ene mande ngundilo etoni, asa, Yesusndo eneno gumi ewolo. Mariya. Etoni ngu, sodedonangge Mariyando yowoolengolo, Hiburu mandenonggo Yesusya ewolo. Rabonayi! Elo ewolo. Ngulo damoni ngu ngandilo, Oo etuyeloyingo oni!

17Yesusndo Mariyano ewolo. Ge no ma nodowoowelo, no awuno Awano ma ooleyingo. Ene ge komo oolouya, nolo dobooguline nowoondoyemo hamoo teyingo nguno ngandiya etooga ingoyi. No awuno nenengo Awanemo, ko, yengo Awayengga nguno ooleteno. Yo, nolo Anut, ko, yengo Anut nguya, nguno ooletenolo ewolo.

18Ariya, Mariya Magadala balega enengo mandeni ngu ingolo, sodedonangge ngu oololo, sulena oninolo ewolo. No Ulungga Oo Bidodo Sembuli, kuli kenootenoku ngu! Ngundilo elo, ene Yesusndo mande ewoku nguya ewolo.

Enengo Sulena Onindo Yesus Kenowonggori

(Matiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19Yesuslo sulena onindo ngu Yuda onilo tabango ngulo sosolewonggori. Sosolelo, ngulo ene ya ene oluwonggoku, ngulo yamako goodoolo, ene ya newendemo nangge oluwonggo. Ngu nalungga ngu, kowooyingo ngulo nalu koleteyingo, ngu suwootetoni, Yesusndo kewooloyemo tunootelo ewolo. Yengo nowoondoye imakewomo oliyi! Elo ewolo.

20Ene ngundilo elo, kandeyimo ko tanggeyimo nguya mambu doongoo ngu etuyelowolo. Ngundilo tetoni, Yesus enengo sulena oniku Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ngu kenolo ngu, ene nowoondoye metemi ingolo, ene oni oni tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ariya, Yesusndo ko ewolo. Ye nowoondoye imakewomo oliyi! Awando no sulenelootoni, no ngano ombuwonoku, ngundilo nangge, nondo nguya ye suleyelooteno.

22Yesusndo ngundilo elo, enengo yukani sulena onino uwoolo, yunololo ewolo. Ye Yuka Kundingiyi yoyi! Ewolo.

23Yendo oni gidalegalo mbumbuwaye andange yunowanggoku ngu, asa, ngu mbumbuwangga ngu hamoo kinitewa. Ene yendo oni gidalegalo weti mbumbuwa ngu, oni enengo goweyemo olinilo, yokoyunowanggoku, ngu hamoo, oni enengo mbumbuwa ngu sugi sugi goweyemo oluwalo ewolo.

Tomasndo Yesus Kenowolo

24Yesusndo enengo sulena onino tunootewoku, ngu nalunggano nguno, sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga, ngulomu gula nguno eneya ma oluwolo. Ngu Tomas oowooyi gula Didimas (sangala).

25Ngulo ngu, sulena oni gidalegado Tomasno ewonggori. Noole Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ngu ngano kuli kenowooto! Ene mande ngundilo etoyi, ene Tomasndo gumi ewolo. Nondo kandeyimo disi musiyo ma kenolo, nenengo kandene dibiyi ene kandeyimo disi musiyomo ma sanggawelo, ko kandene dibine ene tanggeyisina sangga doongoomo ma yelo sanggawelo ngu, asa, hamoo oolengo, no nowoondonemo hamoo ma tewano. Hamoo oolengo kini! Elo ewolo.

26Kowooyingo gula yokolo, Yesuslo sulena oni ene ya newendemo, Tomas nguya oluwonggoku nalungga ngu, yamako goodoomukolo ya newendemo oluwonggori. Ngu naluno nguno, Yesusndo tanggeyemo ko tunootelo ewolo. Ye nowoondoye imakeyingomo oliyi! Ewolo.

27Ngundilo elo, ariya, ene yowoolengolo, Tomasno ewolo. Gengo kandege dibiyi disiyi teya, ombuya, disi musiyo nga sanggaweya kenoya, ko kandege dibiyi yega tanggenemo sangga musiyomo ngano ye! Gengo nowoondogemo hamoo ngu bulibali ma ingowelo. Kini, ge komo nowoondogemo hamoo teni!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[28]Ene mande ngundilo etoni ngu, asa, Tomasndo gumi ewolo. Ge nolo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembune, nolo Anut!

[29]Ngundilo etoni, Yesusndo gumi ewolo. Ge no neyolo, ngulo nowoondogemo hamoo tete? Oni ene no ma neyolo, ene nono nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ene ngu oni ngu oni oni ulungga tewanggolo ewolo.

Yondo Nga Bukga Nga Ngulo Mande Damoni Nakangowolo

[30]Yesusndo oo sungo gula onindo ma teweloyim nguya, sulena oni doongeyemo tewolo. Ene nondo ngu oo ngu bidodo, nga bukgano ngano ma nakangowono.

[31]Ene nga mandega nga kuli nakangowonoku nga ngu, ye nowoondoyemo hamoo teweloyim nakangowono. Ngu ngandilo. Yesus ene Kristus, Anut enengo Ko Yoyoweloyi Ngulo Sunggi Yewolo. Ngu Anut enengo nangoni. Ene ye ngulo nowoondoyemo hamoo telo ngu, asa, ye suwoo suwoo oluweloyi kedaga ngu yowanggo.

Yon 21

Enengo Ko Oni Yesus Ko Kenowonggori

[1]Kootusina, Yesusndo Tayibiriyas sono koongeyingongga, nguno enengo sulena oni doongeyemo ko tunootewolo. Ngu sono koongeyingo ngu oowooyi gula Galili. Ngu ngandilo.

[2]Sayimon Pita, Tomas, ngu oowooyi gula Didimas, Nataniyel ngu Kena ende Galili melangga ngunonggo, Sebedi simoongo elayagaku, ko, Yesuslo ko oni elaya nguya oluwonggori.

[3]Ngu naluno nguno, Sayimon Pitando ewolo. No toongelo, iso erewewelo. Ene ngundilo etoni, oni gidalegado nguya ewonggori. Noole nguya geya oolouwatolo ene oololo, wanggo sanganimo oolewonggori. Ene ngu suwoonggano nguno, ene iso gula ma yowonggori.

[4]Sengetoni, sa oolewelo tetoni, Yesus ngu sono tamako dikawolo. Dikatoni, enengo ko onindo, ngu Yesusndo elo, ngu ma ingowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Asa, Yesusndo sumoo yunolo ewolo. Simoone, ye iso gula yowonggo? Ene ngundilo etoni ngu, asa, sulena onindo gumi ewonggori. Kinilo ewonggori.

6Ene mande ngundilo etoyi, Yesusndo mande gumi ewolo. Ye isolo si yoya, wanggo tanggeyi koondosinanggo oolongootoyi, utoni ngu, asa, ye iso gidalega yowanggo. Ene mande ngundilo etoni, ngulo ene isolo sili oolongootoyi, wendeyino uwonggori. Ngundilo telo, ene iso oowooyingga oolengo yowonggori. Ngulo ene iso sigaku woosoolo, ene wanggo sanganimo ooleweloyi kini. Ndatelo ngulo, ngu kowuli oolengo.

7Ngu Sulena oningga, Yesusndo ngulo gome ingootekungga, ngundo Pitano ewolo. Andu, ngu Ulungga Oo Bidodo Sembuliga ngu! Ene ngundilo etoni, Sayimon Pita ngu, ene nenggulo andangelo yelo ko tetoni, nguno ngu, mande ngundilo etoni ingolo ngu, asa, ene sodedonangge ootookoolo, enengo nenggulo yewoku yolo, telo, ene sonono solelo oololo sakiko ulelewolo.

8Pitando sonono uleletoni, ko, oni gidalega ngu ene wanggo sanganiwoole mayelo, iso sigaku woosootoyi, sakiko namoko ombuwolo. Ene yowoko ma oolouwonggori. Kini, ene 100 Mita nangge oolouwonggori.

9Ene ombulo, wanggo gosiyolo yokolo, ene de nombo gula oodoni kenowonggori. Ngu de nomboga ngu iso, ko, oomanongoyingo nguya oodoni kenowonggori.

10Ngundilo kenootoyi ngu, asa, Yesusndo ewolo. Yendo ataga iso yootenggoku ngu gidalega yoya ombuyi! Elo ewolo.

11Ngundilo etoni, ngulo ngu Sayimon Pitando wanggo sanganimo oolelo, isolo sigaku woosootoni, wendeyi tamako oolewolo. Ooletoni, iso ululu oowooyingga oolengo, ngundo siga ngu manggowoomo hangelo oolewonggori. Yo, iso ngu oowooyingga oolengo (153), ene isombo siga ngu ma oomboongeyingo.

12Ngundilo tetoni, Yesusndo ewolo. Ye ombuya, oowali nga neyi! Ene ngundilo etoni ngu, ko oni gulado, ge onendo elo, sumoo inowelo ma

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingowonggori. Kini, ene ingoyingo, nga ngu Oo Bidodo Sembuliga, ngundo elo ingowonggori.

13Ngu naluno, Yesusndo ombulo, oowali oomanongoyingoku yolo, ko, iso yolo, bayetelo, yunootoni newonggori.

14Yesus, melenonggo kuli ootookooyingo naluno nga, ngu tambu kabusayi, enengo sulena oni doongeyemo tunootewolo.

Yesusndo Pita Sumoo Inowolo

15Ene oowali nemukolo yokolo, asa, Yesusndo yowoolengolo, Sayimon Pitano ewolo. Sayimon, Yonlo nangoni, gedo nga oni nga dagayelolo, ge nolo gome ingolo, nowoondoge bidodo no nunoote? Ene ngundilo sumoo etoni ngu, asa, Pitando gumi ewolo. Yo, Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ge ingoote. No gengo ingootenolo ewolo. Yesusndo enengo mandeni ngu ingolo, gumi ewolo. Ge nolo simoo bale soboyeloweloyi ngu, Sipsip nangoni oowali yunolo muwooweloyi, ngundiya te!

16Ene ngundilo elo, asa, tambu elayayigaku eneno ko ewolo. Sayimon, Yonlo nangoni, gengo nowoondoge ngu bidodo no nunoote, ngundi kini, bine? Ngundilo sumoo etoni ngu, Pitando gumi ewolo. Yo, Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ge kuli ingoote. No gengo ingootenolo ewolo. Ngundilo etoni, asa, Yesusndo gumi ewolo. Ariya, gedo nolo Sipsip ngu oowali yunolo gome soboyelowalo ewolo.

17Asa, tambu kabusayigakuno, ene sumoo inolo ewolo. Sayimon, Yonlo nangoni, ge bine nolo ingoote? Ngundilo sumoo etoni, Pita ene newende kowuli yewoku, ndatelo ngulo, Yesusndo tambu kabusayi sumoo inolo, ge nolo ingoote, etoni, ngulo ene gumi ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ge oo bidodo ingomukoote. Ge ingoote, no gengo ingootenoku ngu! Ene ngundilo etoni ngu, Yesusndo Pitaya ewolo. Ariya, gedo komo nolo Sipsip ngu oowali yunolo, gome muwooyelowa!

18Hamoo oolengo, no geno eteno. Kulimi ge simoo kosiyi ootoolo ngu, gengombo gengo Let kimbona, ngundo gengombo wanggagemo gosiyolo, ende gulano toongewelo elo ngu, ge nguno toongete. Ene kootusina ngu, ge

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oni dogoni yeteku naluno ngu, ge kandege okootoyi, oni gulado Let yolo, wanggagemo gosiyogunolo, goyolo, ende ge nguno ma oolouwelo ewoku, nguno goyolo oolouwalo ewolo.

19Yesusndo ngandilo ewolo. Kootusina, onindo Pita yolo, uleyi kumooweloyi, ngulo mande damoni elo etungowolo. Pitando kumooteku nalunggano nguno ngu, ene Anutlo bingami elo okoowa. Ngulo Yesusndo Pitano yootunololo ewolo. Ge no keneloya endeyo! Ewolo.

Yesusndo Sulena Oni Gulalo Ingooteku, Ngulo Mandeni

20Pitando yowoolengolo, ngu sulena oningga Yesusndo ngulo gome ingootekungga, ngu kenootoni, ene keyelolo ombuwolo. Ngu oningga ngundo kuli oowali newoku, ngu naluno, ene Yesus tanggeyimo, nomoni lolowoolo, bibitelo, ngunonggo ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, onendo ngu ge me onino yootunonggelowa? Elo ewolo.

21Pitando ngu kenolo, Yesusno ewolo. Ulungga, nga oningga nga, kootusina, ndawu ooga eneno tunootewa? Ewolo.

22Ene ngundilo etoni, asa, Yesusndo Pitano gumi ewolo. Nondo ngu ene oodoningga, oolouya, no ko ombuyingo naluno nguno keda olini ewanoku ngu, gengo oo kini. Ge komo ombuya, no keneloya endeyo! Ewolo.

23Ngulo ngu, dobooguliyi gidalega kewooloyemo, ngu mandega ngu nangge elo endeyowolo. Yesuslo ko oni ngu, ene ma kumoowalo ewolo. Ene Yesusndo ngu ene ma kumoowalo ma ewolo. Kini, ene ngandilo ewolo. Nondo ngu ene oodoningga, oolouya, no ko ombuwanoku naluno nguno keda olini, ewanoku ngu, gengo oo kinilo ewolo.

24Ngu sulena oningga, ngundo nangge, ene ataga ngulo mandeni elo wesiyolo, mande nga nakangoote. Noole nga mandega nga ngu, ene hamoo yootunolo ewoku ingooteto.

25Yesusndo oo gidale ulungga oolengo nguya tewolo. Ene oni nga mande oo nga sungo sungo gulanangge nangge nakangowelo ngu, asa, ngulo Buk nguya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oowooyingga oolengo nakangowanggo. Nondo ngu ngandilo ingooteno. Noolengo mela nga bidodomo, ene Buk nangge tewa. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Aposel

Aposel 1

Yesusndo Kootusina Yuka Kundingiyi Yeni Ombuweloyimbolo Ewolo

1-2O Tiyopilas, kuli ngu bukgano nguno nondo nakangowonoku, ngu oo bidodo Yesusndo telo, ko mande nguya oni simoo baleno ewolo. Ngu ko ngu bidodo temukootoni ngu, asa, Anutndo Yesus yolo, Sambono ko oolewolo. Ene Sambono ma ooleyingomo, ngu naluno ngu, Yuka Kundingiyi ngulo yanggangonimonggo, Yesusndo sulena onino kuli ene sunggi yelo, enengo koni teweloyi damoningga ngulo etuyelowolo. Ngu bidodo nakangowonoku ngu!

3Kuli ene ogingoyingo ulungga ingolo kumoolo, kootusina ootookoolo enengo sulena oni doongeyemo tunootewolo. Ene ko oowooyingga telo, ene nguno ingootoyiga hamoo teni, ene keda ooloote. Nalu onibi elaya (40) sulena onino tunootetoni kenowonggori. Ngu naluno, Yesusndo sulena onino, Anutlo mande damoningga, ngundo simoo bale enengo sobowooteku, ngu wesiyolo ewolo.

4Yesusndo sulena oniya oode ngu, ene mande yunolo ewolo. Ye Yerusalem ende ngu ma yokowelo, yengo ooga Awando yunowelo mande elo gosiyolo eyingonggaku, ngu sobowooya oliyi! Kuli nondo yeno etoowe ingoyingongga ngu, ngu Yuka Kundingiyi yolo, elo eyingongga ngu!

5Sonoyeloyingo Oni, Yon, ngundo sonombo oni simoo bale sono (kundingiyi) newendemo ulo gemuwolo. Ene nalu bodaga nangge yokolo ngu, Yuka Kundingiyi nguno nowoondoyemo ombuwalo ewolo.

6Ngu naluno, sulena onindo gooboongoolo, Yesus sumoo inolo ewonggori. Noolengo Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ataga nga nalunggano ngano, ge nga melangga nga Iserel oni kandeyemo yeyi, ko tunootewa, bine? Sumoo ewonggori.

7Ene Yesusndo sulena onino gumi ewolo. Awa Oo Sembuli Ulungga, enengombo nangge ngu sa nalungga ngu sobowoote. Yendo ngu nalungga ngu ingoweloyi kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ene kootusina Yuka Kundingiyi ombulo, yeya oodoni ngu, ye yanggango yowanggo. Ye ngunonggo nolo mandene damonine ngu yootunolo, Yerusalem endemo oni simoo baleno wesiyolo elo, Yuda oni bidodomo elo, Sameriya oni bidodomo elo, toongelo, yade oololo, mela bidodomo, nguno nolo mande damoni yootunolo ewanggolo ewolo.

Yesus Sambono Oolewolo
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

9Yesusndo mande ngu elo yokootoni, sulena oni kenootoyi, Anutlo yanggangoni, ngundo Yesus yolo, oolelo, goboole newendemo utoni, ngulo enengo sulena onikundo ko ma kenowonggori.

10Yesus ooletoni, sulena oni Sambono doongetelo, kenondadangelo oodoyi, asa, sodedonangge Sambono oni Engel elaya sulena oni tanggeyemo dikawoliyo. Ngu oni elayaga ngu nengguloyali ngu namboyi oolengo.

11Oni elayagakundo ewoliyo. Ye Galili oni, ye ndatelo ngano dikalo, ngunonggo Sambono doongetelo oolootenggo? Nga Yesusga ataga ye tanggeyemonggo Anutndo yolo, Sambono ooletoni kenootenggo. Nga Yesusga, nga nangge, ngandilo ooletoni, kenootenggoku, ngundilo nangge, ene kootusina ko ombuwalo ewoliyo.

Ene Oni Gula Yootunootoyi, Yudas Musiyomo Tunootewolo

12Ngundilo etoni, Yesuslo suleyeloyingo Aposel onindo ngu mela pulingga ngu yokolo, ene Yerusalem ende ko oolouwonggori. Ngu mela pulingga ngu oowooyi ngu Olib. Ngu pulingga ngu Yerusalem ende ngu tanggeyimo.

13Ene endemo ulo, ene ya gula ya gumi awu sanganimo nguno oolelo oluwonggori. Ngu oni ngu oowooye ngu ngandilo: Pita, Yon, Yems, Enduru, Pilip, Tomas, Batolomeyu, Matiyu, Yems Alipiyas ngulo nangoni, Yudas Yemslo nangoni, ko, Sayimon. Sayimon, ngundo enengo mela ngu yuto onindo sobowooweloyi ingonduduni kini.

14Ngu oni ngu bidodo nowoondoye gulanangge yelo, Anutno yemboongelo oluwonggo. Bale oowooyingga nguya, Yesus nemi Mariya, Yesuslo konebeyi nguya yemboongelo oluwonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ngu nalu gulano, oni bidodo ngu onibi kandegula, onibiga gula nguya (120) oluwonggo. Ngu naluno nguno, Pitando oni dobooguliyi, ootookoolo, dikalo, mande ewolo.

16Pitando ewolo. Ye dobooguline, nakangoyingo gula oolooteku, kulimi Yuka Kundingiyimbo Dewit manggowoomonggo Yudaslo ewolo. Ngu oningga, ngundo oni gidalega oole etuyelootoni, ene Yesus dowoowonggori. Ngu mandega ngu engge tewa. Ngu hamoo, ngundilo nangge tunootewolo.

17Kulimi Yudas nooledodo oluwooto. Ene nga kongga nga, ene nooledodo goboolo yowootowo. Pitando ngundilo ewolo.

18Yudasndo oo biyomi teyingomu, ngulo uliyingga yowoku, ngundo mela gula uliyowolo. Ngu melanggano nguno, Yudas melako ukelo, ulo, utolo useyi pokomelo, usekawooyi bidodo wendoni, ende ombutoni kumoowolo.

19Kootusina, oni simoo bale bidodo Yerusalemno oluwonggoku, ngu Yudaslo mande ingolo ewonggori. Ngu melangga ngu oowooyi ngu Akelidama ewonggori. Enengo mandenonggo ngu damoningga ngundilo: ngu dalo mela.

20Ariya, Pitando ewolo. Ngu oo nakangga ngu, Sam bukno ooloote. Ngu ngandilo: Enengo mela ngu kingo olini. Oni gulado nguno ma oluwelo kingo olinilo ewolo. *Sam 69:25* Sam bukga ngundo gula ete. Oni gulado enengo koni ngu yowalo ewolo. *Sam 109:8*

21Ngulo ngu, ataga oni gula yootunowato. Ngu oningga ngu, nooledodo ko goboolo tewato. Ngu oningga ngu, kuli ulungga Yesus nguya endeyowootomu, oni ngu gula yootunolo ewato.

22Sonoyeloyingo Oni Yonngga, ngundo oni simoo bale sonoyeloyingo naluno, Yesus oni simoo baleno ko damoni yelo, telo, ombulo, Anutndo Yesus, noolenonggo yolo Sambono oolewoku, ngu bidodo kenolo, ombulo, ataga nguya ngundilo oni ngu gula yootunolo yewato. Ene nooledodo gooboongoolo, ko goboolo telo, Yesus ko ootookooyingo ngulo damoni yootunolo ewatolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ariya, ene oni elaya yootunolo ewoliyo. Gula ngu Yosep, ene oowooyi gula Barabaslo etenggo. Ene nangge oowooyi gula nguya ngu Yasitas. Oni gula nguya, ngu oowooyi ngu Matiyas.

24Oni bidodo Anutno yemboongelo ewonggori. Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ge oni bidodo nowoondoye kenolo ingoote. Ge mete noole etuyelo, nga oni elayaga nga oone, ngu gedo etuyeloya yootuno.

25Ene Aposel kongga ngu onendo yowa. Yudas ngu kuli ko yokolo, Setanlo ende biyomimo toongelo, nguno oluwalo ewolo.

26Ariya, oni elayagaku tewooyelolo, ebe dagadaga tetoyi, Matiyasndo tunootete. Ngundilo tunootetoni, ene yolo, sulena oni kande elaya kegidembolo gulananggegakuno (11) gooboongoowonggori.

Aposel 2

Yuka Kundingiyi Ombuwolo

1Nalu kundingiyi, oowooyi Pentikos tunootetoni, nguno Yesuslo sulena onindo ya gulananggemo nguno gooboongoolo oluwonggori.

2Sodedonangge oo ngguyi gula Sambononggo ngguyi ulo ombuwolo. Ngguyi ngu doogo yanggango ulungga ngguyi ngundilo telo ombuwolo. Ngundilo ombulo, ya ene oluwonggokungga ngu newendemo ulo, ya newende ene bibiteweloyi yangga ngu, bidodo ndindi tewolo.

3Ene kenoyingomu ngu, de solu ngundilo tunootewolo. Ngu wilikolo Anutndo suleyeloyingo oni ngu ko oni gidalega, ngu yano oluwonggoku, ngu bidodo tabayemo sungo sungo bibitewonggori.

4Ariya, Yuka Kundingiyi, ngundo sulena oni bidodo ene nowoondoyemo hangewolo. Ngundilo tetoni, ene mande bungeyi gula gulanonggo mande etenggo. Yuka Kundingiyi enengombo mande oowooyingga yunootoni, manggoyemonggo ngundilo ewonggori.

5Yuda oni Anutlo ingondudu telo oluwonggoku, ngu mela bidodomonggo mayelo, Yerusalemno oluwonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[6]Oni simoo bale oowooyingga oolengo ngu ngguyiga ngu ingolo, asa, ene sodedo ombulo gooboongoowonggori. Ombulo, dikatoyi, Yesuslo sulena onikundo mande bungeyi gula gulanonggo, oni enengo mandenonggo mande etoyi ingowonggori. Ngulo ene soliyokowonggori.

[7]Oni bidodo soliyokolo, ingondudu telo ewonggori. Kenoyi! Nga oni mande etenggoku nga, ngu bidodo ngu Galili oni nangge!

[8]Ndatelo ngulo, noolengomo noolengomo sungo sungo noolengo mandenonggo, mande etoyi ingooteto.

[9]Noole ngu Patiyan oni, Midiyan oni, Ilam oni. Noole oni gidalega Mesopootemiya, Yudiya, Kapadosiya, Pondas, Esiya,

[10]Perigiya, Pampiliya, Igip, Libiya mela Sayirin oni ko noole gidalega Romnonggo nguya ngano ombulo oolooteto.

[11]Noole Yuda oni, ko, oni sowe gidalega, ngundo Yudalo damoni keyootenggoku, noole Krit oni, Arebiya oni nguya, noole bidodo ingootooye, ene Anutlo mandeni damoni yanggango, ngu noolengo mandenonggo mande wesiyolo etoyi ingootetolo ewonggori.

[12]Ngundilo elo, ene bidodo soliyokolo, wenonoyingo ulungga telo, enengo nangge mandelo ingolo ewonggori. Nga mande etenggoku nga ngu damoni ndatelo? Ewonggori.

[13]Ene oni gidalegado yomooyunolo, mandelo ewonggori. Ene Wayin sonoyi ulungga oolengo nelo, ngulo ngundilo mande etenggolo ewonggori.

Pitando Mande Wesiyolo Ewolo

[14]Asa, Pitando sulena oni kande elaya kegidembolo gulanangge nguya dikawonggori. Ene manggalu telo, oni simoo baleno ewolo. Ye Yuda oni simoo bale, ko, ye ngano Yerusalemno oolootenggoku, ye sodeyeya nolo mande nga gome ingoya, ye nguya nga mandega ngalo damoni ngu gome ingoyi!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yendo ngu ingootenggoku, nga oni nga Wayin sonoyi ulungga nelo, mande ngandilo, elo ingootenggo. Ene hamoo oolengo kini, ene sa gaboyi nalu kandegula gidembolo namolaya nangge teteku nga (9:00am)!

16Ene nga mandega nga, ngu Anutlo ingondudu eyingo oni, oowooyi Yowel, ngundo kulimi ngandilo ewolo.

17Anutndo ewolo. Nalu wenga namokono tetoni ngu, nolo Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni ngu suleyootoowe, oni simoo baleno uwa. Yengo simoo namboye ngu Anutlo ingondudu eyingo oni ewonggoku, ngundilo nangge ngu wesiyolo ewanggo. Nolo oo oowooyingga yengo simoo kosiyi nguno gaboya gaboya oo etuyelowano. Yengo oni dogodogoni ngu gabono etuyelowano.

18Yo, ngu nalunggano nguno, nolo Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni wendootoowe, nolo ko oni simoo baleno nguya uwa. Ene ngunonggo nolo mandene, damoni Anutlo ingondudu eyingo oni ngundilo eyingomu, ngu wesiyolo ewanggo.

19No Sambono awuno, ko, melako ngano nguya, nondo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu tewano. Ngundilo tetoowe, ngu dalo, de solu, woolo sobugo ulungga ngu tunootewa.

20No sa yewe ooleli tunootetoni, kombo yewe, seleyingo dalododo ngundilo yewa. Kootusina Oo Sembuli Ulunggalo nalu ulungga dulidalinidodo tunootewa.

21Ngundilo tetoni, oni simoo bale ene Anut Oo Sembuli Ulungga ngulo oowooyimo meno etenggoku ngu, Anut enengo kandeyibo yodowoolo yoyootoni, enengomboya oluwanggo. Anutlo ingondudu eyingo oni, Yowelndo ngundilo ewolo. *Yowel 2:28-32*

22Ye Iserel oni, ye nga mande nga ingoyi! Yesus Nasaret oni, Anutndo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim ko telo, Anutndo Yesus ene kandeyimo yewolo. Yesus oo ngundilo tetoni, ngulo oni simoo bale kenolo ingolo, ene Anutndo suleyootoni ombuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Anutndo kulimi oolengo Yesusno oo tunooteweloyi ngu ingolo, kuli mande gosiyowolo. Ngu ngandilo: Oni Yesus yolo, ye Yuda oni, ko, oni biyomi gidalega nguya ngu kandeyemo yunowa. Yo, ene ye hoolooweyelolo, Yesus de mombi sanganimo sanggawelo udoyi kumoowolo.

24Yesusndo ogingoyingo ulungga koolowoolo kumoowolo. Ene Anutndo ogingoyingonggaku, ngu andangetoni, mele yokootoni, ko keda yokutuwoowolo. Kumoo ngulo yanggangonimbo Yesus dowooweloyi nguya kini.

25Yo, kuli Dewitndo ngu Yesuslo mandelo ewolo. No Oo Sembuli Ulungga doongenemo suwoo suwoo dikalo ooloote. Ene kandene koondosina ootoolo, ngu oo bidodomo hoolooweneloowolo.

26Ngulo ngu, nowoondone manggone bidodo oni oni teteno. Gowene nguya oo sumangeyi ngulo sobowoowano.

27Anut ge nolo yuka yokootoyi, kumoo musiyomo ma oluwa. Kini, gengo oni kundingiyi ma yokootoyi, ene meleno buwoo yewa.

28Gengo endeyoyingo damoni gome ngu kuli etunelowolo. Dewitndo ngundilo ewolo. *Sam 16:*8-11

29Pitando ewolo. Ye dobooguline, nondo noolengo osinayi Dewitlo nenengo tunoo etoowega ingoyi. Ene kulimi kumootoni melengoowonggori. Enengo meleni ngu ataga nguya oodoni, kenootetoku ngu.

30Ene Dewit ngu Anutlo ingondudu eyingo oni. Ngu ene ingoyingo, Anutndo mande elo gosiyolo, ngandilo ewolo. Nondo gengo sowengge gula (Yesus) yetoowe, ngundo gengo mela ngalo oni sobosobo koleteyingo musingge ngu yowalo ewolo.

31Anutndo oo teweloyi ngu kuli Dewit etungootoni, kenolo, Anutndo Kristus yeni ko ootookooweloyi ngu nguya ewolo. Anutndo ene ma yokootoni oni kumooyingombolo musiyomo ootoolo, nguno goweyi ma buwoo yewa.

32Ngu Yesusga ngu Anutndo kuli yokutuwootoni, noole bidodo kenowootoku, ngulo eteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Ataga ene kuli eweyi Anut tanggeyimo awuno oolelo, Anut kandeyi koondosina bingaminidodo musiyomo bibitelo ooloote. Ene eweyi Anut kandeyimonggo Yuka Kundingiyi inowelo kuli mande elo gosiyoyingomu, ngu yowolo. Ngulo ataga nga ooga nga suleyootoni, ye kenolo ingootenggo.

34-35Dewitndo ngu ene Sambono ma ooleyingomo, ene Yesuslo mande ngandilo ewolo. Anut Oo Sembuli Ulungga, ngundo nolo Oni Ulungga nguno ngandilo ewolo. Ge no kandene koondosina bingaminidodo bibite. Kootusina gengo me oni nondo yoyewe, gengo kengge damonimo oolouwanggo. Anutndo elo ewolo. *Sam 110:1*

36Ariya, ye Iserel oni simoo bale, ngu gome ingoyi! Ngu Yesusga yendo dowoolo, de mombi sanganimo sanggawelo udoyi kumoowokungga ngu, Anutndo ene Oo Bidodo Sembuli, sunggi yewolo. Ene Kristus, noolengo yoyowelo sunggi yeyingo oni oolooteku ngu! Pitando ngundilo ewolo.

Oni Simoo Bale Oowooyingga Nowoondoye Yowoolengolo, Sono (Kundingiyi) Newendemo Ulo Gemuwolo

37Oni simoo balekundo ngu Yesus uleyi kumooyingo mandega ngu ingootoyi ngu, ngundo nowoondoyemo utoni, ene hamoo ingolo, ngulo ene Pitano, Yesuslo suleyeloyingo Aposel oni gidalegano nguya sumoo ewonggori. Ye doboogulinayi, noole ndawuga tewato? Elo ewonggori.

38Ene ngundilo sumoo etoyi, Pitando oni simoo balekuya gumi ewolo. Ye komo nowoondoye yowoolengootoningga, ye Yesus Kristus oowooyimo sono gemulo ngu, asa, ye enengo oni tewanggo. Ye ngundilo tetoyi ngu, Anutndo yengo mbumbuwa andangelo, kapengo yeyunolo, Yuka Kundingiyi ngu ye kingo duwoo yunowa.

39Anutndo Yuka Kundingiyi ye yunowelo, yengo simooye, ko, oni simoo bale mela gidalegasina nguya yunowelo, mande kuli elo gosiyowolo. Yo, Anut noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo oni simoo bale kuli sunggi yewoku, ngu bidodo Yuka Kundingiyi yowanggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40Pitando mande oowooyingga elo mamanayelolo, ingonduduye yokutuwoolo ewolo. Ye ingondale teyi! Kinitetoni ngu, ye oni biyobiyomi nguya oonatewanggolo ewolo.

41Oni simoo bale Pitalo mandeni hamoo ingolo, Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, ene sono (kundingiyi) nguya newendemo ulo gemuwonggori. Ngu nalunggano nguno, Anutndo oni simoo bale oowooyingga oolengo (3,000) ngu yoyolo, nowoondoyemo hamoo teyingo oni ngudodo soweyowonggori.

Yesusno Nowoondoyemo Hamoo Tewonggori, Oni Simoo Bale Ngulo Damoni Gome

42Nalu bidodomo, ene Anutndo suleyeloyingo Aposel oni ngulo mande ingowelo etuyelowonggoku, ngu gome ingolo, ene ngunonggo dobooguliye hoolooweyeloweloyi koyi ngu telo, oowali goboolo nelo, Anutno nguya yemboongewonggori.

43Ngu nalungga nguno, Yesuslo sulena oni, ngundo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim oowooyingga tetoyi, oni simoo bale bidodo ngu kenolo ngu, ene Anutno ingondudu ulungga tewonggori.

44Oni simoo bale bidodo Yesus Kristus ngulo nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ene nowoondoye gulanangge yelo, ene ngunonggo enengo oo sitowi ngu gulado nolomu nangge, elo ma ewonggori. Kini, oo ngu oni bidodobolo ingowonggori.

45Ene mela oo gula oni gulano uliyolo ngu, ngulo bobeyeni yolo, wilikolo bayetetoyi, oni simoo bale oo wenonolo, ngundi, oowalilo kumootenggoku yunowonggori.

46Nalu gulanangge nangge, ene Anutlo goobooyingo yano Tempel gooboongoolo, goboolo oluwonggo. Ene ya gulano gulano nguya oowali nelo, nowoondoye ngu gulanangge yelo, oni oni telo, oni sungo sungo oowali yunolo, yolo neloluwonggo.

47Suwoo suwoo, ene Anut bingami okoolo oluwonggo. Simoo bale bidodo doongeyemo nowoondoye gome metemi oodoyi, yeyolo, gome tetenggolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ewonggori. Nalu gulanangge nanggemo, Oo Bidodo Sembuli, ngundo oni simoo bale gidalega yoyootoni, eneno nowoondoyemo hamoo teyingo, Anutlo nowoondoyemo hamoo tewonggoku oni watangga, ngu soweyelowonggori.

Aposel 3

Oni Gula Keyi Biyomi Ngu Mete Tewolo

1Nalu gulano, Pita Yon elaga yemboongeweloyi naluno suwooya (3:00pm) Anutlo goobooyingo ya Tempel nguno oolewoliyo.

2Oni gula nguno oluwoku ngu nemimbo yomoowoolomu nalunonggo oololo, ataga nguya keyi biyomi oluwolo. Nalu bidodo ngu oni keyi biyomingga ngu sumoolo, koolowoolo, mayelo, ngu Tempel yamakongga, oowooyi ngu gome oolengo, nguno yeloluwonggo. Ngu oningga nguno oodoni, oni Tempel yano uwelo mayetoyi, yeyolo ngu, ene ngu oni nguno bobeye oolo kalongoyelo kilalo ewolo.

3Ngu oningga ngu Pita Yon elaga yeyootoni, Tempel ya newendemo nguno uwelo tetoli ngu, oo ene inoweloyimbolo yemboongewolo.

4Pita Yon elagado oninggaku kenootoli, Pitando ewolo. Ge doongeteya, noole yeyo! Ewolo.

5Etoni, ene ngulo elayagakusina yowoolengolo, ngandilo ingowoliyo. Oo gula nunowelo, eteliku ngulo ingowoliyo.

6Ene Pitando ewolo. No bobeye kini. Ene no oo gula moolemu ngu gunowelo. Ngu ooga ngu Yesus Kristus Nasaret oningga, ngu oowooyimo no geno eteno. Ge ootookooya oolou! Ewolo.

7Ngundilo elo, Pita kandeyi koondosinanggo dowoolo, okootoni, ootookoowolo. Ariya, sodedonangge bodowo keyi kendibiyi ngu bidodo yanggango yetoni, wembuyi nguya yanggangododo tetoni, ootookoolo dikawolo.

8Ngu oninggaku dikalo pipalelo endeyowolo. Ene nguya elagaya ngu Tempel ya newendemo ulo, endeyolo, pipalelo, ombulo telo, oololo, Anut Oo Sembuli ngu bingami elo okoowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9-10Ngundilo tetoni, oni simoo bale bidodo ngu oningga kenootoyi, ene keyi mete telo, ene pipalelo oololo ombulo telo, Anut oowooyi bingami ulungga okootoni, ngu kenolo, ingolo, ewonggori. Nga oningga nga nangge, ngu Tempel yamako oowooyi gome oolengo, ngu dabemimo bibitelo, bobeye oolo suwoo suwoo solengoyelo, elo oluwoku ngu oninggaku nga! Ene ngundilo ingolo kenoyingo, ngu ene ataga mete tetoni, ngulo ene soli yokolo, ene ngulo ingondudu oowooyingga tewonggori.

Pitando Tempel Ya Newendemo, Nguno Mande Wesiyolo

11Oni keyi biyomingga mete tewoku, ngundo Pita Yon elaga yodowootoni ngu, oni simoo bale bidodo kendutelo, ombulo, Tempel yasiliko, oowooyi Solomon, nguno gooboongoowonggori. Ene ngu kenolo, soli ulungga yokowonggori.

12Ulungga soliyokolo tetoyi, Pitando ngundilo kenolo, simoo bale mande yunolo ewolo. Ye Iserel oni, ye ndawugalo soli yokootenggo? Ndatelo ye noole yeyondandangelo, noolengombo nangge noolengo yanggangonalimo ingondudu gomemo, nga oningga nga tetoole, mete telo endeyootelo ingootenggo? Hamoo oolengo ngundilo kini! Anut enengombo nga oningga nga yomosiyoyingo!

13Yo, Anut ngu Ebaraham, Ayisak, Yekob ngulo Anut noolengo osi sambanayi ngulo Anut, ngundo enengo ko oni Yesus ngulo bingami okoote. Ene ngu oningga ngu nangge, yendo me oni kandeyemo yewonggori. Mela ngalo sobosobo oni Payilat, ngundo yokootoni, toongeweloyimbolo etoni, ene yendo sobosobo doongeyimo Yesus kootu inowonggori.

14Ene yendo ngu oni kundingiyi, ene oni gome nenengo oolengongga ngu kootu inowonggori. Kootu inolo, yendo Payilatno meno manggalu telo ewonggori. Oni gula oni uleni kumooyingongga ngu andange! Ewonggori. Ngundilo etoyi, Payilat, ngundo ngu oni biyomingga ngu andangelo, ye yunowolo.

15Enendo nangge ngu, keda oluweloyi ngulo Sembuli, ngundo noole yoyolo, sugi sugi keda oluweloyi ooleko yoyeweloyi ngu, ene yendo ngu uleyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kumoowolo. Ene Anutndo melenonggo ko yokutuwootoni, ko keda ootookoowolo. Noolengombo nangge kenolo, ngulo mandeni yootunolo eteto.

16Yo, noole Yesus oowooyimo ko yanggangonimo eneno nowoondonali hamoo tetoole, nga oningga nga mete tetoni, kenootenggoku nga! Yo, ene Yesus oowooyimo, ko enengo newende hamoo teyingo damoningga, ngundo nangge, ene yeni mete tewolo.

17Hamoo, dobooguline, no ingootenoku, ye yengo tabango oni nguya ngu gome ma ingolo, ngulo ye ngu damoningga ngu tewonggori.

18Ene kulimi ngu, Anutlo ingondudu eyingo oni ngu bidodo manggoyemo, Anutlo mande yootunolo ewonggori. Enengo Kristus ene komo kingo ngu koolowoowa. Ngu damoningga ngu yendo kuli tewonggoku, ene ngu mandega eyingongga ngu, ngu engge tunootewolo.

19Ngulo ngu, ye komo ingonduduye yowoolengoya nowoondoyemo hamoo teni. Ngundilo tetoyi ngu, Anutndo yengo mbumbuwa bidodo yonggulumoolo andangetoni, asa, yengo nowoondoye ngu nomboyi oolengo tunootewa.

20Ngundilo tetoyi ngu, asa, Oo Bidodo Sembuli ngundo yanggango keda ngu yeno yeni tunootetoni, ngu Kristus, Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni, ngu yeni yeno ombuwa. Ngu oni Yesusga Anutndo ene kuli sunggi yewolo.

21Ataga Yesus Sambono ootoolo, kootusina Anutndo oo bidodo ko yeni keda nangge tunootewelo yi nalungga ngu, ngu sobowoolo oode, ngu naluno nguno, ene ko ombuwa. Kulimi enengombo Anutlo ingondudu eyingo oni kundingiyi manggoyemo, ngundilo ewolo.

22Mosesndo ngandilo ewolo. Yengo Anut Oo Bidodo Sembuli, ngundo yengo kewooloyemo oni gula yolo yetoni, ngundo ene Anutlo ingondudu eyingo oni gula no ngandilo tunootewa. Ye ngu komo enengo mandeni ingolo, ngulo yeno oo eteku, ngu bidodo keyolo oluwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Oni bidodo ngu Anutlo ingondudu eyingo oningga ngulo mandeni ma ingootenggoku, asa, ene Iserel oni kewooloyemo ma oluwanggo. Anutndo andangeyelootoni oonatewanggo. *Lo/Dutoronomi 18:15,18,19*

24Kulimi Anutlo ingondudu eyingo oni, ko, Samuwel nguya, ngundo oo kootu kootu tunooteweloyi nalungga, ngulo ewolo.

25Ye ngu Anutlo ingondudu eyingo oni ngulo simooye oolootenggo. Ye ngu Anutndo sunggi mandega elo gosiyoyingo, ngulo oo yengo osi sambayemo yeyingongga, ngu yootenggo. Ene osiye Ebarahamno ewolo. Gengo simoonggemonggo mela bidodomo oni simoo bale kumana yowanggolo ewolo. *Stat/Yenesis 22:18; 26:4*

26Anutndo enengo ko oni Yesus ngu koletelo suleyootoni, yeno ombuwolo. Ngundo hoolooweyelolo, kumana ye yunowelo ombuwolo. Yo, ene ombulo hoolooweyelootoni nowoondoye yowoolengolo, yengo damoni biyomi ngu yokoyilo ngulo ombuwolo.

Aposel 4

Ene Pita Yon Elaga, Ya Biyomimo Yoyewonggori

1Pita Yon elaga oni simoo baleno mande wesiyootoli, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi; Anutlo Tempel ngulo me oni tabango koleteyingo oni; ko, Sadusi, oni kumoolo ko ma ootookoowanggo eyingo oni, ngudodo mayelo tunootewonggori.

2Ngundo Pita Yon elagado simoo bale mande yunolo, Yesus melenonggo ko ootookooyingo ngulo mandeni wesiyolo elo, ko, oni kumooyingomu ko ootookoowanggoku, ngu nguya wesiyolo etoli ingowonggori. Ene ngundilo ingolo, ngulo ngu, ene sanggili ulungga tewonggori.

3Ngundilo ngulo, ene Pita Yon elaga yodowoolo, ya biyomimo yoyewonggori. Suwootetoni ngulo, yangenigo mandeyali tewato.

4Ene ngu naluno, oni simoo bale ulungga biyomi elagalo mandeyali ingolo, Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggo. Ngu 5,000 oni simoo bale nowoondoyemo hamoo tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pita Yon Elagalo Mandeyali Tabango Oni Goobooyingo Doongeyemo Wilikoyelowonggori

5Sengetoni suwoononggo ngu naluno, sobosobo oniku, enengo goobooyingo yalo tabango onikudodo, mamana mande etuyeloyingo oni ngu bidodo Yerusalemno mayelo gooboongoowonggori.

6Ngundo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oni ulungga, oowooyi Anas, nguno gooboongoowonggori. Kayiyapas, Yon, Aleksanda oni ulungga, ko, Anas ngulo dobooguliyi gidalega ngu bidodo nguya mayelo gooboongoowonggori.

7Pita, Yon elaga ngu, oniku doongeyemo yoyeyi, dikatoli, sumoo yunolo ewonggori. Ndatelo telo, yali ngu oningga ngu mete yomosiyowali? Yali ndawu yanggangonggano, ko tewoli? Ene sumoo ewonggori.

8-9Ene ngundilo sumoo etoyi, ariya, Yuka Kundingiyi, ngundo Pita ingondudunimo ulo, hangetoni, enebana eneya ewolo. Ye Iserel sobosobo oni, ye onilo tabango oni, ye bine noolendo oni keyi biyomingga hooloowewoloku, ngulo sumoo yunowelo etenggo? Ye ngu ingowelo, bine?

10Ngulo ngu, ariya, ye, ko, ye bidodo Iserel oni, ye gome ingoyi! Ngu oni keyi biyomingga ngu, Yesus Kristus Nasaret oningga ngu oowooyimo, ene mete tewolo. Ene ataga ye doongeyemo dikate. Yendo Yesus de mombi sanganimo sanggawelo udoyi, kumoowokungga ngu, ene Anutndo melenonggo ko yokutuwootoni ootookoowolo. Ngu Yesusga, ngundo nangge oni keyi biyomingga ngu yeni, mete tewoku ngu!

11Anutlo bukno, Anutndo ngu Yesuslo mande ngandilo eyingo: Nga ya ungoo ndonggolomingga nga, ye ya yeweloyi onindo, elo yokowonggo. Ene ataga ngu ya ungoo ndonggolomi ngu, ene ya osiyi koletewololo nakangowolo. *Sam 118:22*

12Yesusndo nangge ene mete oni simoo balelo nowoondoye yoonenengolo, hoolooweyelolo, ko yoyowa. Yo, Anutndo Yesus sunggi yetoni, ngundo nangge, noole ko yoyoweloyi inowolo. Mela bidodomo, oni gula oni ngundilo hoolooweyeloweloyi nguya kini. Pitando ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Elo yokootoni, asa, goobooyingomo onikundo Pita Yon elaga yeyootoyi, mande yanggayanggango yootunolo, etoyi, ene elayaga ngu, ene ma sosoleyingo. Yeyolo, ene ingowonggori. Pita Yon elaga ingondudu yano Skul ma tewoliyo. Ene kingo oni oluwoli, elo ngulo oniku ingondudu ulungga telo ingowonggori. Elayaga nga ngu kuli Yesusdodo endeyowonggokulo ingowonggori.

14Ene tabango onindo ngu oningga goweyi mete tewoku kenootoyi, Pita Yon elagaya dikatoni, ngulo ngu, ene elagado mandeku gumi gula ma ewoliyo.

15Ngundilo ngulo, ene elayaga nguya ewonggori. Tabango onilo goobooyingo ya yokoya, endesina ooleli! Etoyi ngu, asa, Pita Yon elaga endesina ooletoli, tabango onikundo enengo nangge mandelo, ingolo ewonggori.

16Noole oni elayaga ngu ndatelo yunowato? Oni elayaga, ngundo ngu damoni sungo gula onindo ma teweloyim ngu tewoliku, ngu oni simoo bale Yerusalemno ngu kuli ingomukowonggo. Ngulo ngu, noole nguya ma oongoowato.

17Ngu ooga ngu mela bidodomo elo ingowanggokulo, ngulo noole mande yanggango oolengo eneno ewato. Yali oni simoo bale gidalegano Yesus oningga ngu oowooyi ko ma ewelolo ewato.

18Ngundilo elo yokolo ngu, ariya, ene elaga ngu ko negoyelootoyi, yano ko ombutoli, mande yanggango oolengo ewonggori. Yali Yesus oningga ngu oowooyi oni gidalegano, ko ma elo endeyowelo. Hamoo oolengo, yali ngu kongga telo, simoo bale ma etuyelowelolo ewonggori.

19-20Ngundilo etoyi, elagado mande gumi ewoliyo. Noolendo Anutlo mande yokolo, ye manggoye keyowaloku ngu, Anut doongeyimo ngu mete bine? Ngu yengombo ngu ingondandangeya wilikoyi. Noolendo ngu ene manggowoomo ingolo, doongenalimbo nguya oo bidodo kenoyingomu, ngulo ngu, noole komo ma yokowalo. Kini, noole tunoo yootunolo, elo endeyowalo ewoliyo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ngundilo etoli, ngulo oni simoo bale Anut oowooyi bingami okootoyi, tabango oniku elayagado oo tewoliku, ngulo kingo yunoweloyi gula ma kenowonggori. Tabangoku ngu simoo balelo sosolelo, ngundilo ngulo, ene mande yanggango oolengo elagano manggalu telo, yeyolo, elo yoyokootoyi, ende oolelo sawoliyo.

22Pita Yon elagado oningga yomosiyowoliku ngu, mooma onibi elaya (40) ko mooma gula nguya yokolo oodoni, yomosiyowoli.

Anutno Nowoondoye Hamoo Teyingo Oni, Ngundo Yanggango Yowelo Anutno Yemboongewonggo

23Asa, Pita Yon elaga goobooyingomo salo, dobooguliyali tanggeyemo ko oolouwoliyo. Oololo, Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo oniku, onilo tabango onidodo, ngundo mande mande ewonggoku ngu, ngu bidodo wesiyolo ewoliyo.

24Etoli, dobooguliyali ngu mande mande ngu ingolo, gooboongoolo, nowoondoye bidodo gulanangge yelo, Anutno ngandilo yemboongelo ewonggori. Anut ge sambo, mela, wendeyi, ko, wendeyi ngu newendemo oo yetoyi oolootenggoku nguya, ngu bidodo Sembuli Ulungga.

25Kulimi Yuka Kundingiyi, ngundo noolengo osinayi Dewit gengo sulena oningga, ngu manggowoomo tunootelo, ngandilo ewolo. Ndawugalo oni sowe gidalegado Yuda oni kini, ngundo sanggili ulungga tetenggo? Ndawugalo, endeni endeni oni nguya ingondudu oowooyingga bulibali telo, Anut yombuliyolo tetenggoku, ngu ingondudu kini ngundilo?

26Mela mela oni bidodo sobosobo oni koleteyingo, tabango oni ululu nguya gooboongoolo ootookoolo ngu, Oo Bidodo Sembuli ngu ebe ulewelo tetenggo. Ngundilo telo, enengo Kristus noole ko yoyowelo oni Anutndo suleyootoni, ye nguya ebe ulewelo tetenggolo ewolo. *Sam 2:1,2*

27Hamoo oolengo, Herod, Pontiyas Payilat nguya oni sowe gidalega, Iserel onidodo ende ulunggano gooboongoolo, Yesus gengo ko oni kundingiyingga, noole ko yoyoweloyi oningga, gedo sunggi yewoku, ngu ebe uleweloyimbolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Yo, ene gooboongoolo, Yesusno oo tewonggoku, ge kuli yanggangongge ingonduduge ngu bidodo sunggi yeyunowoku, ngundilo nangge tewonggori.

29Nguno ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, tabango onindo mande yanggayanggango nooleno etenggo. Ngulo ngu, ge ataga ingondudu teya, ge komo yanggango noole yunoya, hoolooweyeloya, gengo mandega nga yanggangonidodo wesiyolo elo, ma sosolewato.

30Anut, gedo mete sayi oni yomosiyelootooga, ene mete teyi. Gedo mete mande mande sungo onindo ma teweloyim oowooyingga bidodo, Yesus gengo ko oni kundingiyi oowooyimo yega tunooteni. Elayaga ngundo ngundilo yemboongelo ewoliyo.

31Ene yemboongelo yokootoyi ngu, yangga gooboongoolo, bibitelo, oluwonggoku yanggaku imimi ngundilo yokutuwoowolo. Ya yokutuwootoni, Yuka Kundingiyi ombulo, ngundo oni nowoondoye sungomo sungomo siliyolo, yanggango yunootoni, ene ngunonggo Anutlo mandeni ngu yanggango mete wesiyolo elo, ene ma sosolewonggori.

Kristen Oni Bidodo Nowoondoye Gulanangge Yewonggori

32Oni Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ngu bidodo nowoondoye gulanangge yelo, ene ingonduduye nguya gulanangge yewonggori. Ngulo ngu, oni gulado enengo oo gula kenolo yolo, ngu nolomu nanggelo ma ewonggori. Kini, oo ngu oni bidodolo ewonggori.

33Aposel onindo Oo Bidodo Sembuli Yesus melenonggo ko ootookooyingo, Anutlo yanggangoni ulungga oolengo, ngulo damoni wesiyolo elo, koyi tewonggori. Ngulo Anutlo sumange ulungga, oni simoo baledodo eneno oluwonggori.

34Oni bidodo yaye, melaye, oowaliye, koye, ngudodo oni gidalegano uliyolo ngu, ngulo beyeni ngu bidodo yolo, mayelo gooboongoowonggori. Ngundilo ngulo, ene kewooloyemo oni gula oodoolo, ma wenonowonggori. Kini, ene bidodo oo sitowi logoyimo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Ngu beyeku Yesuslo suleyoyingo Aposel oni tanggeyemo watayewonggori. Yesuslo suleyoyingo Aposel onindo ngu beyeku yolo, logoyino logoyino bayetelo, yunolo oluwonggori.

36Yesuslo suleyoyingo Aposel oni kewooloyemo oni gula oowooyi Yosep, nguno oluwolo. Yesuslo Aposel onindo oowooyi gula Banabaslo ewonggo. Ngu oni oowooyingga ngu damoni ngandilo: oni yanggango yunoweloyi onilo ewolo. Banabas ngu Liwayi oni gula meladoni ngu Sayiparas, ngunonggo ombuwolo.

37Banabasndo enengo mela gumi gula oni gulano uliyowolo. Uliyolo, ngulo beyeni ngu yolo, Yesuslo suleyoyingo Aposel oni tanggeyemo yewolo.

Aposel 5

Ananayiyas Sapayira Biyomi Tewoliyo

1Oni gula oowooyi ngu Ananayiyas, ngu baleyi oowooyi Sapayira. Ananayiyas ngundo enengo mela gumi gula onino uliyowoliyo.

2Uliyolo, ngulo beyeni gumi nangge yolo oololo, Anutlo suleyoyingo Aposel oni tanggeyemo yewolo. Gumi ngu enengo imangoolo yokowolo. Ngundilo tetoni, baleyi nguya kenolo ingowolo.

3Pitando beye ngu kenolo ewolo. Ananayiyas, ndatelo Setando nowoondogemo ulo yootoni, ngulo ge Yuka Kundingiyi ganangowo? Ge mela ngulo beye gumi gengo imangoolo yokowoku ngu!

4Kuli mela ngu ma uliyoyingomo, ngu melangga ngu gengomu kini, bine? Kootusina ngu melangga ngu onindo uliyootoyi, ngulo beyeni ngu gengombo bine sobowoowelo? Ndawugalo, ge ngu damoningga ngu gengo ingonduduno nangge, ngu ingolo ngundilo tewo? Ge oni ma ganayelooteku, kini, ge Anut ganangowololo ewolo.

5Ananayiyas ngu mandega ngu ingolo, ukelo ulo melako kumoo oolengo tewolo. Oni simoo bale ngulo mandeni ingolo ngu, ene sosoleyingo ulungga tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Simoo kosiyi gidalega ootookoolo, Ananayiyas bingonggaku yolo towi kumbabo doobengolo, yolo salo melengoowonggori.

7Kootusina, sa gaboyi nalu kabusa yokolo (3 awa) Ananayiyas baleyi ombuwolo. Ene kameyi kuli kumoowoku, ngu ene ma ingowolo.

8Pitando Sapayiraya, ewolo. Yali melangga uliyowoliku, ngulo beyeni nga nangge, ngundi kini? Etoni ngu, Sapayirando ewolo. Yo, nga nanggelo ewolo.

9Ngundilo etoni, Pitando Sapayirano ewolo. Ndatelo ngulo, yali mande gulanangge elo gosiyolo, yali Anut Oo Sembuli ngulo Yukani ngu ganangooteli? Ingo! Kamengge sumoolo melengootenggoku oniku ombulo yamakono dikatenggoku, ngundo ge nguya ngundilo koolonggelolo oolouwanggolo ewolo.

10Ariya, ngundilo etoni, sodedonangge Sapayira ukelo ulo, Pita keyi damonimo kumoowolo. Simoo kosiyi ya newendesina ulo, ngu balega ngu kuli kumoowoku, kenowonggoku ngu, ariya, ene yolo sumoolo oololo kameyi melengoowonggoku mele tanggeyimo melengoowonggori.

11Kristen oni simoo baleku, oni gidalega nguya ngu ingolo ngu, sosolelo mbooloboolo yulewonggori.

Oo Damoni Gula Gula Yesuslo Sulena Onindo Tewonggori

12Yesuslo suleyoyingo Aposel oni damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim ngu telo, ko sunggi yanggango oowooyingga oni simoo bale kewooloyemo tewonggori. Oni simoo bale Yesuslo ingolo nowoondoye hamoo teyingo ngu, ngundo nowoondoye gulanangge yelo, Tempel yasili oowooyi Solomon, nguno gooboongoolo oluwonggori.

13Oni gidalega sosolelo ngulo, ene ombulo ngu, Yesuslo onikuya ma gooboongoolo oluwonggori. Ene simoo bale Yesuslo sulena oni bingamiye, elo okoowonggori.

14Oni simoo bale ulungga biyomi Yesusno nowoondoyemo hamoo telo ombulo, Yesuslo dobooguliyedodo gooboongoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Anutlo suleyoyingo Aposel oni ko ngundilo tetoyi, onindo sayi oni oowooyingga yabayedodo yoyolo mayelo oole dabemimo yoyetoyi, nguno oluwonggo. Oodoyi, Pita ombulo ooloutoningga ngu, sa gabogaboyimo yolo sayi onino ooloutoningga ngu, ariya, ene mete teyi.

16Ende bidodo Yerusalem tanggeyimo ngulo oni simoo bale nguya mayelo gooboongoolo, sayi oni, oni mela mboolombo yuleyingo oni nguya yoyolo mayewonggori. Ngu oni biyomiku, ngu bidodo yoyeyi mete temukowonggori.

Sambono Anutlo Engel Onindo Yesuslo Suleyoyingo Aposel Oni Ya Biyomimonggo Andangeyelolo Yoyowolo

17Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi onilo sobosobo tabango ngu, ko Sadusi oni enedodo oluwonggoku, ngu ene Yesuslo suleyoyingo Aposel onilo nowoondoye biyomi ingolo, sanggili tewonggori. Sadusi oni watangga ngu kumoononggo ma ootookoowaku elo ingoyingo oni.

18Ngu oniku ootookoolo, Yesuslo suleyoyingo Aposel oni yodowoolo ya biyomi ulungga, oni oo biyomi tetoyi yoyetoyi oolootenggoku yano nguno yoyewonggori.

19Ene suwoono Oo Bidodo Sembuli ngulo Sambono Oni, oowooyi Engel, gulado ombulo, ngundo ya biyomimbolo yamako yanggango ulungga ngu goosoolo, nguwoole Yesuslo sulena oni yoyolo endesina oolelo ewolo.

20Ye oolouya, Tempel goobooyingo yano uya dikaya, simoo baleno Yesuslo damoni keda oluweloyi, ngulo damoni bidodo wesiyoya, yootunoya eyi! Elo ewolo.

21Yesuslo suleyoyingo Aposel oni ngu mandega ngu ingolo oodoyi sengetoni, Yesuslo suleyoyingo Aposel oni suwoononggo oolengo oololo Tempel goobooyingo yano ulo, oni simoo baleno keda oluweloyi ngulo mande yunowonggori. Asa, ngu naluno nguno, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi onilo sobosobo tabango, enengo dobooguliye tabango goobooyingomo ngu mayelo gooboongoowonggori. Gooboongoolo ene Iserel onilo tabango oni, ngu bidodo negoyelootoyi mayelo gooboongoowonggori. Ngundilo telo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mande yeyi ya biyomimo uwonggori. Yesuslo sulena oni yoyoya goobooyingomo ombuyilo ewonggori.

22Etoyi, kumba ootuwoo oni sobosobo ya biyomimo oololo, Anutlo suleyoyingo Aposel oniku ma yeyolo ngulo ene goobooyingo yano ko oololo ewonggori.

23Noole ya biyomi yamako ngu kenowootoku ngu, yanggango goodooyingo ngulo sobosobo nguya yamako ngu bidodo sobowoolo oluwonggo. Ene noole yamako goosoolo ya newendemo doongetewootoku ngu, oni gula nguno ma kenowootolo ewonggori.

24Ariya, Tempel ya kumba ootuwoo ngulo sobosobo, Anutno woolo yeyingo kundingiyi onilo sobosobo ngu mandega ngu ingolo ngu, ene ingondudu ulungga tewonggori. Ene ewonggori. Ngu ooga ngu ndatelo tewo? Ewonggori.

25Ngu naluno nangge, oni gulado mayelo ewolo. Ingoyi! Ngu oni yendo ya biyomimo yoyewonggoku, ene Tempel goobooyingo ya newendemo dikalo, ngunonggo ene simoo bale mande yunolo oolootenggolo ewolo.

26Etoni, ene ngundilo ingolo kumba ootuwoo onilo sobosobo oni, kumba ootuwoo oni nguya ootookoolo, oniku yoyolo, ko oolouwonggori. Ene ma yulewonggori. Ndawugalo ngulo, ene ingoyingoku, noole ngundilo tetooye ngu, asa, simoo baledo digi yolo ngundo noole nguya yulewanggolo ewonggo.

Yesuslo Suleyoyingo Aposel Oni Tabango Oni Goobooyingomo Onino Mande Wesiyolo Eweloyi, Ngulo Ma Sosolewonggori

27Ene yoyolo, ombulo, tabango oni goobooyingomo oni kewooloyemo yoyeyi dikawonggori. Ngundilo dikatoyi, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi onilo tabango ulunggakundo yeyololo ewonggori.

28Noole kuli mande yanggango ewooto. Ye oni oowooyi Yesusga ngu simoo baleno ma ewelolo ewooto. Ene yendo mandega ngundo Yerusalem ende ngu nangge tete. Ye nooleno ngandilo ewelo, yendo ngu oningga ngu uleyi kumooyingolo eweloyimbolo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Etoni, ene Pita, Yesuslo suleyoyingo Aposel oni gidalegado mande gumi ewonggori. Noole Anutlo mande ngu komo keyolo, melako oni ngalo mande ngu ma keyowato.

30Yendo Yesus yolo, de mombi sanganimo sanggawelo uleyi kumoowolo. Ene osi sambanayimbolo Anut ngundo ko yokutuwootoni, ko keda ootookoowolo ewolo.

31Anutndo yolo, Sambo Endemo oolelo kandeyi koondosina bingami musiyomo, yeni bibitewolo. Ene yengo tabango, yengo mbumbuwano teyingomu andangelo, ko uliyeloweloyi oni ngu! Iserel simoo bale nowoondoye yowoolengolo Yesusno hamoo tetooye ngu, asa, Anutndo mbumbuwaye andangewa.

32Noole ngu oo bidodo kenolo ingowooto. Yuka Kundingiyi ngundo nguya ngu mandega ngu wesiyolo, ete. Anutndo Yuka Kundingiyi ngu simoo bale enengo mande keyootenggoku ngu, ngulo ene kuli yunoyingolo ewolo.

Gameliyelndo Ewolo

33Ene mande ngu ingolo, sanggili ulungga telo, oni yuleyi kumooweloyi tewonggori.

34Ngu naluno nguno, tabango oni goobooyingomo oni gula oowooyi Gameliyel, ngu ootookoolo dikawolo. Ngu oningga ngu, ene mamana mande etuyeloyingo oni, Parisi oni. Simoo bale bidodo ngu oningga ngulo ingolo, ene bingami okootenggo. Ngundo ootookoolo ewolo. Oniku andangeyelootoyiga endesina ooleyi! Elo ewolo.

35Endesina ooletoyi ngu, asa, ene goobooyingo onino ewolo. Ye Iserel oni, ye oo gula nga onino ngano tewelo ngu, ye ingondale teyagogo ooga ngu teyi!

36Ye ingootenggo. Nga nalu nga ma tunooteyingomo ngu, Tiyudas oningga ngundo ootookoolo ewolo. No oni ulungga yanggangonedodo. Ngundilo etoni, oni ulungga (400) ootookoolo ene manggowo keyowonggori. Ene oni mela oo sobosobo ulungga, Tiyudas onindo ngu uleyi kumoowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kumootoni, oni ene owewonggoku ngu, sungo sungo sawonggori. Enengo koye nguya kingo kini tewolo.

37Kootu oni simoo bale mela sobosobo oni ulungga doongeyimo oowooyi nakangowonggori. Ngu naluno Galili oni oowooyi Yudas, ngundo simoo bale gidalega ganayelolo yoyootoni keyowonggori. Ene ngu oningga ngu nguya kumootoni, ngulo keyimo oni simoo baleku bidodo ootookoolo, sungo sungo samukowonggori.

38Ngulo ngu, no ataga yeno eteno. Ye nga oni nga yoyokootoyiga saya, enesu nangge enengo kongga ngu teyi. Oni enengombo ko ngu telo ngu, biyomi yelo kinitewa. Yo, kinitelo nga oni wata elaga ewonoku, ngundilo tewanggo.

39Ene Anut enengombo ngu kongga ngu damoni yelo telo ngu, ngu ma kinitewa. Yendo keyootoyi nguya ma yokowa. Ngundilo telo ngu, ye Anutya ebe ulewanggo. Ngulo ye ingondale teyi! Ewolo.

Anutlo Suleyoyingo Aposel Oni Yesus Oowooyimbolo Ogingo Koolowoolo, Ngulo Oni Oni Tewonggori

40Ngundilo elo yokootoni ngu, ariya, Gameliyelndo mande ngu keyowonggori. Tabango onindo Yesuslo suleyoyingo Aposel oni ko negoyelootoyi yasina utoyi, yutolo, gisasaluyelolo, manggaluyelolo ewolo. Ye Yesus oni oowooyingga ngu ko ma ewelo. Ngundilo elo yoyokootoyi, sawonggori.

41Ngundilo telo, Yesuslo suleyoyingo Aposel oni tabango oniku yoyokolo endesina oolelo, ene Anutlo bingami okoolo, ngulo oni oni telo ingowonggori. Noole oni oni telo, ndawugalo ngulo, Yesus nowoondonayimo hamoo teyingomu, ngulo noole mete ogingoyingo koolowoowelo, elo ingowonggori.

42Nalu bidodo ene Anutlo goobooyingo yano, enengo ya gula gulano nguya, oni simoo baleno Yesuslo mandeni gome ngulo damoni, ngu wesiyolo elo etuyelowonggori. Ene Yesus ene Kristus Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni, ngu etuyelowonggori. Ngulo ene manggoye ma ukingolo yokoyingo.

Aposel 6

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Oni Kandegula Gidembolo Elaya, Yesuslo Suleyoyingo Aposel Oni Hoolooweyeloweloyimbolo Yootunoyelowonggori

1Ngu naluno, Yesuslo sulena oni oowooyingga tunootewonggori. Sulena oni Giris melakonggo ene Girik mande ingootenggoku, ngundo ko sulena oni Iserel melakonggo, ene Hiburu mande ingootenggo. Yuda oni Girisnonggo Yuda gidalega nguya sanggili telo ewonggori. Yendo noolengo bale ngami ngu, nalu gulanangge nangge oowali ma bayetelo, yunolo hoolooweyelootenggolo ewonggori.

2Ngundilo etoyi, Yesuslo suleyoyingo Aposel oni kande elaya kegidembolo elayaga, ngundo Yesuslo koni tetenggoku onino meno etoyi, mayelo gooboongootoyi ewonggori. Noole Anutlo mande nga yokolo, oowali nangge bayetelo yunolo oluwatoku ngu, ma mete tewa.

3Kristen doboogulinayi, ye oni kandegula gidembolo elaya ye kewooloyemo nguno ereweyi. Ene simoo bale doongeyemo oni nenengo ereweyeloya yeyoyi. Bingamiyedodo, Yuka Kundingiyi ingonduduyemo hangeyingo oni, ngu kenootoyi, ngu yootunowato. Ngundo oowali bayeteweloyi kongga, ngu tewanggo.

4Ene ko ngundilo tetoyi, noole Anutlo suleyeloyingo Aposel, oni ngu Anutno yemboongelo, enengo mandeni simoo baleno ko teweloyi, hoolooweyelolo, Anutlo mande koyi ngu nangge tewatolo ewonggori.

5Oni simoo bale bidodo ngu mandega ngulo metelo ewonggori. Ene oni gula oowooyi Stiwen oningga ngu yootunowonggori. Ene newendemo hamoo teyingo yanggango, Yuka Kundingiyi newendemo hangewolo. Oni kandegula gidembolo gulanangge nguya oni ngu oowooyi Pilip, Polokoras, Nikanoor, Timon, Pamenas, Nikolas. Nikolas ngu Antiyok ende oni. Ene kuli mayelo Yuda onilo damoniye newendemo hamoo telo, Yuda oniya goboolo oluwonggo.

6Ngu oni ngu, Anutlo suleyeloyingo Aposel oni doongeyemo yoyetoyi, dikatoyi, Anutlo suleyeloyingo Aposel onindo kandeye ngu oniku tabayemo yelo, Anutno yemboongelo yootunoyelowonggori. Ene ngundilo tetoyi, asa,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oni sunggiyelowonggoku, ngundo oni simoo bale oolo wenonootoyi, ngu bayetelo yunowonggori.

7Ngundilo tetoyi, ene Anutlo mande ende bidodomo etuyelootoyi, ngulo sodedonangge oni oowooyingga biyomi, Yesusno nowoondoyemo hamoo telo tunootewonggori. Anutno woolo yeyingo oni ululu nguya kewooloyemo, ngundo Yesuslo mande ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggori.

Yuda Onindo Stiwenya Sanggili Tewonggori

8Stiwen oningga ngu Anutlo sumangeni, yanggangonidodo eneno hangewolo. Ngulo ene mande damoni gula gula onindo ma teweloyim, simoo bale kewooloyemo, ulungga oolengo tewolo.

9Ngu Yuda oni ngu, Sayirin melakonggo, ko, Aleksandariya mela, ngulo Yudalo goobooyingo ya gulanonggo mayewonggori. Oni Sayirin oni Aleksandariya oni, Silisiya oni, Esiya oni, ngundo ootookoolo, Stiwendodo longge sambi tewonggori.

10Anutlo Yukambo ingondudu gome Stiwen inowolo. Ngundilo ngulo, oni Stiwenlo mande ngu gumi ingondandangelo eweloyi nguya kini.

11Ngulo ene sanggili ulungga telo, ene damoni biyomi tetenggoku oni nguno tolige oololo, bobeye yunolo, ngundo oolouya Stiwen goweyi sanggaweya mande eyi! Elo uliyelowonggori. Ngulo ngu, oni ngundo ganayelolo ewonggori. Noole nguya ngu oningga ngu manggowoomonggo ene Moses, Anut nguya yumooyunolo, kootuyalisina mande etoni ingowooto. Ene mande ganayelolo ngandilo ewonggori.

12Ene ngando ngundilo ganayelootoyi, nguno ngu, simoo bale, tabango oni nguya, mamana mandelo etuyeloyingo oniku nguya nowoondoye yeyi, sanggili tewonggori. Ngundilo tetoyi, ene oololo, Stiwen dowoolo, yolo, tabango oni goobooyingo onino oolouwonggori.

13Tabango onindo oni gidalega yoyetoyi, ngundo Stiwenya mande ebe ganagana ewelo dikawonggori. Suwoo suwoo nga oningga ngando Anutlo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tempel ya kundingiyi, ko ngulo mamana mandelo nguya mande biyomi eloluwa.

14Noole ingootooye, ene ewolo. Ngu Nasaret oni Yesus, ngundo nga Anutlo goobooyingo ya ulungga Tempel musiyongga nga yombuliyolo, Mosesndo damoningga yunoyingoku, ngu yowoolengolo, keda gula yewelo ewolo. Ene ganayelolo ewolo.

15Oni bidodo mande wilikoyingo yano bibiteyingo ngu, Stiwen gome gome kenondadangetetoyi, ngu Stiwen omukumundoongo yowoolengolo, Anutlo oni, Engel omukumundoongo ngundilo tetoni kenowooto.

Aposel 7

Stiwendo Tabango Onilo Goobooyingomo Mande Wesiyowolo

1Ngundilo kenootoyi, nguno ngu, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oni ulungga, ngundo sumoo ewolo. Ngu mandega ngu hamoo? Elo ewolo.

2Etoni, Stiwendo mande gumi ewolo. Dobooguline, awa awane ingoyi! Kulimi noolengo sambanayi Ebaraham ene Haran endemo nguno ma oliyingo. Ene Mesopootemiya melako oluwolomu, ngu naluno nguno, Anut Oo Bidodo Sembuli dulidalinidodoga, ngundo eneno tunootewolo.

3Ngu naluno nguno, Anutndo Ebarahamno ewolo. Gengo mela gengo konebage nguya yoyokoya, ge nondo mela gula etunggelowanoku, nguno toongeya ootoolo ewolo.*Stat/Yenesis 12:1*

4Anutndo ngundilo etoni, asa, Ebaraham ootookoolo, Kalidiya mela yokolo, ene oololo, Haran melako oluwolo. Kootusina eweyi kumootoni, Anutndo Ebaraham yolo, ombulo, nga melangga ye oolootenggoku ngano yokootoni, ene nguno oluwolo.

5Oodoni, Anutndo mela gumi gula Ebaraham enengo oolengo ma inowolo. Kini, hamoo oolengo, mela bodaga nguya ma inowolo. Ene Anutndo mande gosiyolo ewolo. Kootusina, nga melangga nga bidodo gunolo, gengo osisambage simoongo nguya kootusina nguya melanggano ngano ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oluwanggolo mande gosiyowolo. Ebaraham simoongo kini naluno, Anutndo ngu mandega ngu, elo gosiyowolo.

6Anutndo Ebarahamno, ngandilo ewolo. Gengo osisambage ngu ene oni gidalegado melako oluwanggo. Ene yuto oni ngundilo oluwanggo. Ngu mela sembuli, ngundo gengo sowengge ngu, kingo sulena oni tetoyi, kowuli ulungga biyomi yunolo oodoyi, mooma oowooyingga (400) yokowanggo.

7Oni gidalegado gengo sowengge ngu enengo kingo ko oni tewanggoku, ene kootusina, no ngu simoo bale ngulo mandeye wilikoyelolo, ngulo gumi kowuli yunowano. Kootusina ngu sowengge ngu, ene ngu melangga ngu yokolo, yade oololo, nga melangga ngano ko ombulo, nono yambo mande telo, bingamine okoowanggo. Anutndo ngundilolo ewolo. *Stat/Yenesis 15:13,14*

8Anutndo sunggi mande gula Ebaraham, ko osiyi nguya gosiyolo inowolo. Ngu sunggiga ngu simoo moondeye doongooweloyi. Ngundilo ngulo, kootusina, Ebaraham ene nangoni Ayisak tunootetoni, nalu kandegula gidembolo kabusa nguno Aiysak moondeyi doongoowolo. Ayisak nangoni Yekobno ngundilo tewolo. Yekob nguya simoongo kande elaya kegidembolo elaya nguya yunowonggorilo ewolo.

9Stiwendo mande gula nguya ewolo. Osi osinayi, Yekob simoongo, ngundo koneyo Yosep nguya boguwoolo, ngulo ene Yosep yolo, oni sowe gidalega yunowonggori. Yunolo, ene beye yootoyi, ene kingo sulena oni tunootewolo. Ngu oni, ngundo Yosep yolo, Igip melako oolouwonggori. Ene Anutndo Yosep ma yokoyingo, kini, eneya oluwoliyo.

10Anutndo Yosep hooloowelo kowulini nguya andangelo, ingondudu metemi inolo, sumange teyinowolo. Ngundilo ngulo, Anutndo Yosep Pelo doongeyimo ingondudu ulungga inowolo. Pelondo Igip mela sobosobo koleteyingo onindo ngu Yosep yolo, Igip onilo sobosobo ulungga yelo, ngu enengo yano oo ngu bidodo sobosobo ulungga yetoni oluwolo.

11Kootusina, oowalilo kumooyingo nalu ulungga Igip mela ko Kenan melako nguno tunootetoni, ngulo ene kowuli ulungga ingowonggori. Osisambanayi ngu oowali erewelo yolo, neweloyi nguya kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ene Yekobndo ingoyingo, Igipno ngu oowali ooloote, elo ingolo, ngulo ene koletelo osi osinayi suleyelootoni, Igip melako oolouwonggori.

13Kootusina, ene ko Igip ooloutoyi, nguno Yosepndo enengo yootunolo, bebeyimo ewolo. No Yosepndo. Ngundilo etoni, Pelo nguya ngunonggo mande ingowolo.

14Yosep eweyi Yekob, ngundo enengo keyimo oni ngudodo ombuyi, elo mande soweyowolo. Yekob enengo keyimo oni simoo bale bidodo ngu ngandilo: onibi kabusa ko kande elaya kengga nguya (75) oluwonggo.

15Ariya, Yekob Igipno oode, nguno kumoowolo. Noolengo osi osinayi gidalega nguya Igip melako kumoomukowonggori.

16Kumootoyi, enengo biye nangge yoyolo, oololo, Sekem endemo meleyelowonggori. Ngu melengga ngu, kulimi Ebarahamndo Hemorlo simoongomonggo beyebo uliyowolo.

17Kulimi, Anutndo Ebarahamno sunggi mande elo gosiyoyingomu, ngu nalungga namoko teweloyi tetoni, Igip melako Iserel oni simoo bale oowooyingga oolengo tunootewonggori.

18Igip onilo sobosobo koleteyingo gula tunootewolo. Ngu sobosoboga, ngundo Yoseplo ma ingondudu tewolo.

19Ngulo, ngu oningga, ngundo ngu noolengo oni ngu ko ulungga yunolo, ene damoni biyomi oolengo osisambanayimo teyunowolo. Ene yanggango yetoni, Iserel simooye owita yomoolo ngu talangootoyiga kumoomukoyi, Pelondo ngundilo ewolo.

20Ngu naluno, Moses nemimbo yomoowoolo nalungga ngu, ene simoo gome bodaga tunootewolo. Ngundilo ngulo, eweyi nemimbo ya newendemo nangge gome sobowooloodoli oode, kombo kabusa yokowolo.

21Ngu naluno nguno, ene yolo, sonono yetoni, ngunonggo Pelo nambonimbo enengo yowolo. Yolo, enengo nangoni ngundilo sobowooloodoni, ulungga tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Moses ngu Igip onilo ingondudu yano ulo, nguno Igip onilo mande mande ngu bidodo gome ingowolo. Moses ngu ene oni yanggango, mandeni nguya yanggango biyomi, ko, enengo koni nguya ngundilo.

23Kootusina, Moses ene moomani onibi elaya yokowolo. Moseslo ingondudu ngu, ene enengo dobooguliyi Iserel oni yeyowelo ingowolo.

24Ngu naluno nguno, ene Igip oni gula kenootoni, Iserel oninggaku gome gome ulewolo. Ngundilo kenolo, Mosesndo Iserel oninggaku hooloowelo, Igip oninggaku uleni kumoowolo.

25Ngundilo telo, Moses ngandilo ingowolo. Dobooguline nguya, ngandilo ingowanggo. Noole Anutndo Moses kandeyimonggo hoolooweyelowa. Ene ngundilo ma ingowonggori.

26Yangeni ngundilo Iserel oni elaya ebe udoli, nguno Moses mayelo yeyowolo. Moses ngu oni elayaga ngu yeyootoni, ebe udoli, ngulo kawarara telo ewolo. Yalingo nangge ndatelo ngulo ebe uleteli? Dobooguline, yali elabasa yalingo nangge, ngulo yali ngundilo ma tewelo.

27Etoni, oningga dobooyi yombuliyoyingongga, ngundo Moses wenggelemoolo, sumoo inolo ewolo. Onendo ge noolengo sobosobo mande wilikoyingo oni goyewo?

28Ge kuyowo Igip oningga uleyi kumoowoku, ataga ge no nguya nuleyi kumoowelo ete, bine? *Kisim Bek/Eksodas 2:14*

29Oningga ngundo ngundilo etoni, Moses ngu ingolo, ngulo ene sosolelo, toongewolo. Moses toongelo oololo, Midiyan onilo melako nguno yuto oluwolo. Kootusina, Moses Midiyan balega yolo, ngunonggo simoongo simoo elaya tewolo.

30Mooma onibi elaya yokolo, nguno Mosesndo oni kini kingo melako oluwolo. Nguno pulingga oowooyi Sayinayi, nguno oodoni, ngu namoko nguno dimoo uto sanggilidodo utongga, nguno de solu tunootetoni, nguno Anutlo Sambono Engel oni gula, ngundo de solu kewooloko dikatoni, Mosesndo ngu kenowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Moses ngu kenolo soliyokolo, ingondudu ulungga ingowolo. Ngu ooga tunooteyingo, ngulo Moses ngu kenowelo, tanggeyimo oolouwolo. Ooloutoni, Oo Bidodo Sembuli ngulo manggowo nguno tunootelolo ewolo.

32No gengo osisambagebolo Anut, Ebaraham, Ayisak, Yekob ngulo Anut. *Kisim Bek/Eksodas 3:6* Etoni, Moses ngu ingolo, sosolelo, mboolomboolo telo, dimoo uto kewooloko solunggaku kenoweloyi nguya ma tewolo.

33Ngundilo tetoni, Oo Bidodo Sembuli, ngundo Mosesno ewolo. Gengo kenggemo keyi goweyi (Su) ngu andangeyago. Ge dikateku, mela ngu kundingiyi.

34No nenengo oni simoo baleno damoni biyomingga Igip melako tetenggoku ngu, kuli kenowono. No enengo sendo mogulu nguya ingowono. No ataga ene hoolooweyelowelo ombuteno. Eneno kowulingga ngu andangelo hoolooweyelowelo. Ngulo ge ootookootooga, no ge sowenggelootoowe, Igip melako ko oolouwalo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 3:5,7,8,10*

35Ngu Mosesngga kuli Iserel onindo kootu inolo, sumoo ewonggori. Onendo ge noolengo sobosobo tabango ko mande wilikoyingo oni goyewo? Ewonggori. Yo, ene ngu oningga ngu nangge, Anutndo suleyootoni, oololo, sobosobo telo, ko Igip oni kandeyemonggo andangelo yoyowolo. Anutndo ngu Engel oningga de sanggilidodo dimoo utono tunootelo, ngunonggo Moses yanggango inowolo.

36Ngundilo ngulo, Mosesndo yoyolo, Igip melako ko sono wendeyi seleyingomo nguya, damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu telo etuyelowolo. Mela kewooloko oni kini melako nguya mooma onibi elayagomo (40), nguya ngundilo telo etuyelowolo.

37Ngu Mosesngga, ngundo nangge Iserel onino ewolo. Anutndo yengo dobooyega yolo yetoni, ngundo no ngandilo Anutlo ingondudu eyingo oni oluwalo ewolo. *Lo/Dutoronomi 18:15*

38Kootusina, Iserel oni simoo bale bidodo Mosesya mela kewooloko, oni kini melako goobooyingo tewolo. Moses ngu noolengo osi sambanayimboya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oodoyi, ko, Anutlo Engel oningga Moses mande inoyingo oningga nguya, Sayinayi pulimo nguno oluwolo. Ene Anutlo mande ngu keda yanggangonidodo ngu yolo, noole yunowolo.

39Ene osi sambanayi ngulo mandeni ma ingowonggori. Ene mandeni utolo, oolongoolo, ma ingowonggori. Nowoondoye ngu Igip melalo ingolo oluwonggo.

40Ngu naluno, noolengo sambanayi Eronno ewolo. Ge noolengo anut gidalega yuno. Ngundo ngu, noole koleteyunowanggo. Ngano Mosesngga nganoku ngu, ene Igip melakononggo noole yoyolo, ngano mayelo, ene noole ma ingootooye, ene noole kuli yoyokolo toongeyingolo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 32:1*

41Ngu naluno nguno, ene bulmakau nangoni gula gabogaboyi telo, ngu anut ebe ganagana nguno woolo yelo oluwonggo. Ene ngu ooga ngu enengo kandeyebo tewonggokungga, ngulo oni oni tewonggori.

42Ngundilo tetoyi, Anutndo kootu yunowolo. Ngundilo ngulo, ene sa kombo dootu oo nguno yambo mande tewonggori. Anutlo ingondudu eyingo onilo bukno eteku ngandilo. Ye Iserel oni, kulimi oni kini melako mooma onibi elaya (40) nguno ootoolo, ye ngu no, bulmakau, sipsip, oo utolo, ye woolo yeloluwonggoku ngu, ye nono ngundilo ma tewonggori.

43Kini, ye anut ebe ganagana oowooyi Molok ngulo mboolo ya yolo, koolowoolo, dootu gabogaboyi oomboolo ebe ganagana oowooyi Repan, ngu oo gabogaboyi ngu yengombo telo, ngulo goobooyingo ya newendemo yewonggori. Ngundilo ngulo, no ye yoyolo Babilon, mela tanggeyi andu gidalesina yoyetoowe oluwanggo. Anutndo kulimi ewolo. *Emos 5:2*5-27

44Kulimi osisambanayi oni kini melako oluwonggoku, ngu naluno, ene towimbo goobooyingo ya yewonggori. Ngu Anut Oo Sembuli, ngulo goobooyingo ya nguno enengo mande hamoo nguno tunootewa. Ngungga ngu, Mosesndo gabogaboyi kenowolo. Ngundilo Anutndo Mosesno ngundiya yenilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45Kootusina, osisambanayi Yosuwaya oni simoongolo gidalega yutolo, oweyelolo, melaye yolo mayewolo. Anut Oo Sembuli, ngundo osisambanayi hoolooweyelootoni, ngundilo tewolo. Ngu towimbo goobooyingo yangga ngu osisambanayi kandeyemo oodoni ngu, yolo mayewonggori. Ngu towimbo goobooyingo yangga ngu oodoni, oololo, Dewitlo naluno nguya oluwolo.

46Anutndo Dewitlo damoni ngulo oni oni tewolo. Dewitndo Anutno yemboongelo, sumoo ewolo. Mete no ge Yekoblo Anutga ngulo, goobooyingo ya oolengo goyetoowe, nguno ge sugi sugi oluwa, bine? Elo ewolo.

47Ene ngu goobooyingo yangga ngu Solomondo yewolo.

48Ene Anut Oo Sembuli awuno oolengo ngu melako onindo ya yetoyi, nguno ma oluwa. Anutlo ingondudu eyingo oni, ngundo ngandilo ewolo.

49Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngandilo ewolo. Sambo ende ngu nolo bibiteweloyi yaba bingamidodo. Mela ngu nolo kene ngu sanganimo yeweloyi musiyo. Ndatelo yangga yendo nolo yewelo? No bibitelo, kengeweloyi ngu, ndatelo musiyongga? No onindo ya yetenggoku, nguno no ma oolooteno.

50Ingoyi! Noso nangge oo bidodo yemukowonolo ewolo. *Ayisaya 66:1,2*

51Ngu naluno nguno, Stiwendo mande yanggango oolengo tabango oniya yosanggawelo ewolo. Mela ngalo oo nguno nowoondoye yetoyi oodoni, ye Anutno hamoo oolengo nowoondoye nguno ma yetenggo. Ye nowoondoye sodeye doongeye nguya wenonoyingo oni oolootenggo! Ye suwoo suwoo Yuka Kundingiyi keyootenggoku, ngu yengo osisambayebo teyingo ngundilo!

52Anutlo ingondudu eyingo oni kuli oodoyi, nguno yengo osisambayebo nguno damoni biyomi tewonggori. Kulimi oni nenengo metemi (Yesus) ombuweloyi, ngulo mande etoyi, ngu oni nguya yuleyi kumoowonggori. Nga naluno nguya, yendo Yesus ngu tolige windoga me onino yootunolo, kandeyemo yetoyi, uleyi kumoowolo.

53Yendo Anutlo mamana mande Engel oni kandeyemonggo yowonggoku, ene ye ngu ma keyootenggoku ngu! Stiwendo ngundilo ewolo.

Stiwen Digibo Uleyi Kumoowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

54Oni ngu mandega ngu ingootoyi, nowoondoye biyomi ulungga yetoni, mawukimboongelo, Stiwenya sanggili tewonggori.

55Ene Yuka Kundingiyimbo Stiwen newendemo ulo, hangetoni, ene Sambono gome gome doongetelo, Anutlo dulidalini kenowolo. Yesus kenolo, Anut kandeyi koondosina bingamidodo dikalo, oodoni kenowolo.

56Stiwendo ngundilo kenolo ewolo. Kenoyi! No Sambo goosootoni kenooteno. No Anut Nangoni Oni Kilalongo, Yesus, ngu Anut kandeyi koondosina bingamidodo, dikatoni, kenootenoku ngu! Elo ewolo.

57Ngundilo etoni ngu, oniku manggalu ulungga telo, sodeye ukingolo enengo bidodo ootookoolo, kendutelo oololo, Stiwen dowoowonggori.

58Stiwen dowoolo, woosoolo, ende oolelo, keyolo ooloutoyi, endesoono oololo, nguno digi yolo, ngundo damoni yelo ulewonggori. Oni koletelo Stiwenya mande ebe ganagana eyingomu, ngundo enengo nenggulo andangelo, simoo gula oowooyi Sol, ngu tanggeyimo watayewonggori.

59Digibo Stiwen udoyi, ene ngandilo yemboongewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye Yesus, ge nolo yukane yo! Elo ewolo.

60Stiwen ngundilo yemboongelo, ene boodoo oondookelo, kiyelo ewolo. Oo Bidodo Sembuli, ge nga oni ngalo mbumbuwa ngu gumi ma telo yunowelo. Stiwen ngundilo elo, ene kumoowolo.

Aposel 8

Solndo Anutlo Kristen Oni Simoo Bale Yombuliyelowolo

1Solndo, Stiwen udoyiga kumooni, elo newende oni oni tewolo. Ngu naluno nangge, me onindo, ene Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bale Yerusalemno oluwonggoku, damoni yelo yombuliyelowonggori. Ngundilo ngulo, Kristen oni simoo bale Yudiya, Sameriya melako sungo sungo sawonggori. Yerusalemno ngu Yesuslo sulena onindo nangge oluwonggo.

2Oni gidalega Anutlo mande gome ingowonggoku, ngundo Stiwen bingo yolo, sendo mogulu ulungga telo melengoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ngundilo tetoyi, ene Solndo ngu Anutlo simoo bale yombuliyelowolo. Enendo ya bidodomo ulo, simoo bale bidodo yoyolo, yowoosoolo, ya biyomimo yoyelo, ya goodooyunowolo.

Pilipndo Sameriya Mela Ende Gulano Mande Keda Mesalango Wesiyolo Ewolo

4Kristen oni mela bidodomo salo, ende gulano gulano Anutlo Mande Keda Mesalango, ngu wesiyolo ewonggori.

5Pilip ngu Sameriya mela ende ulunggano uwolo. Nguno Yesus Kristus oowooyi yootunolo ewolo.

6Oni simoo bale ulungga oolengo Pilip oningga, ngundo mande gome ngu etuyelootoni, gome ingowonggori. Ngu gome ingowelo sodeyelo, gome ingolo, ko damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi ngu tetoni, ngu kenowonggori.

7Oni simoo bale gidalega oolengo, mela mboolombo woologoyelowonggori. Ngu mela mbooloku oni yoyokolo, ki mogulu telo, peselo sawonggori. Oni simoo bale ulungga oolengo kekandeye bingo yelo, biyomi yeyingo ngu, ko mete temukowonggori.

8Ngundilo ngulo, ngu endemo oni simoo bale bidodo oni oni ulungga oolengo tewonggori.

Sayimon Ngu Kosonggi Oni

9Oni gula oowooyi Sayimon, ngu endemo nguno ootoolo, kosonggi oowooyingga telo oluwolo. Ngundilo tetoni, Sameriya oni simoo bale bidodo ingonduduye guladilo guladilo ingondudu telo oluwonggo. Ngu oningga, ngundo ngandilo ewolo. No, noso nangge oni ulungga oolootenolo ewolo.

10Oni simoo bale oowooyedodo, oni oowooye kini nguya bidodo Sayimonlo mande ingowelo yanggango yewonggori. Ene ngandilo ewonggori. Nga oningga nga ngu, Anutlo yanggangonidodo. Ene yanggangoni ulungga oolengolo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ngulo ngu, Sayimondo ngu damoningga ngu yowoolalingolo, kosonggi guladilo guladilo tetoni, ngu kenolo keyowonggori. Ene ngulo ingondudu ulungga oolengo tewonggori.

12Ene kootusina, Pilipndo Anutlo Mande Keda Mesalango Anutlo simoo bale soboyelooteku ngu wesiyolo, elo, Yesus Kristus oowooyi etoni ingowonggori. Ngu naluno, oni simoo bale ene hamoo elo ingolo, nowoondoye yowoolengolo, Anutno yelo, sono (kundingiyi) sonowoowonggori.

13Sayimon nguya Anutno newendemo hamoo tetoni, ene nguya sono (kindingiyimbo) sonowoowolo. Ngundilo telo, Sayimon ngu Pilip tanggeyimo oluwolo. Sayimon ngu Pilip kandeyimo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu tetoni, kenolo, ene ingondudu guladilo guladilo ulungga telo soliyokowolo.

14Yesuslo Aposel oni Yerusalemno ootoolo, mande ngandilo ingowonggori. Sameriyano simoo bale Anutlo mande gome ingolo, Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngundilo ingolo, ngulo Aposel onindo Pita Yon elaga suleyelootoyi, ene Sameriya melako oni simoo baleno oluwoli.

15Oololo, elagaya ulo, Anutno yemboongewoliyo. Ge Sameriya oni simoo bale Yuka Kundingiyi yunoni, elo hoolooweyelolo, ngundilo yemboongewoliyo.

16Kuli ene Sameriya simoo bale Yesuslo nowoondoyemo hamoo telo, ngulo sono (kundingiyi) nangge Yesus oowooyimo sonowoowonggori. Ndatelo ngulo, Yuka Kundingiyi eneno ma ombuwolo.

17Ngundilo ngulo, elagado kandeyali Sameriya simoo bale tabayemo okootoli, Yuka Kundingiyi yowonggori.

18Sayimondo elaga yeyootoni, kandeyali oni simoo baleno okootoli, Yuka Kundingiyi yootoyi, ngu yeyolo, ene bobeye yolo, elagano Yuka Kundingiyi ngu uliyowelo ombulo ewolo.

19Yali komo ngu yanggangongga ngu no nguya nunoli. Ngundilo tetoli ngu, no nguya oni gula tabangomo kandene yetoowe, ene Yuka Kundingiyi ngu yowalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Ngundilo etoni, ene Pitando Sayimon mamanangolo ewolo. Anutndo ge gengo beye nguya yombuliyelowaku ngu! Ngundilo ngulo, nga Yuka Kundingiyingga nga, ngu Anutndo kingo duwoo yunoote. Gedo ngu ingolo, ene ngu beyebo uliyoweloyi, elo ma ingowelo!

[21]Nga kongga noolendo oo tetetoku, ngu gengomu nguya kini. Gumi hamoo ma yowaku ngu! Ndatelo ngulo, nowoondoge ngu Anut doongeyimo gome nenengo kini!

[22]Ge komo nowoondoge yowoolengoya, Anutno yeyago, ngundilo yelo gengo damoningge biyomi ngu nguya yokoya kootuyino. Ge komo Anut Oo Bidodo Sembuli nguno yemboongetoyi, Anutndo ngu gengo nowoondogemo ingondudugemo biyomingga yeteku, ngu andangewa. Yemboongetoyi, Anutndo yemboongeteku, ngu ingowa bine, ngundi kini, bine? Ngu noole watayi kini.

[23]Ndawugalo ngulo, nondo nowoondoge kenootenoku ngu, oo biyomi ulungga oolengo kowoo, ngundo nguno ooloote. Gengo damoningge biyomi, ngundo gosigelootoni, ge biyomi oolootelo ewolo.

[24]Etoni, Sayimondo mande ingolo sosolelo, gumi ngandilo ewolo. Yali komo noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi nguno yemboongetoliga, oo biyomi ngu nono ma tunootewelo, elo ewolo.

[25]Aposel oni Pita Yon elagado simoo baleno Oo Bidodo Sembuli ngulo mandeni wesiyolo elo, Sameriya ende yokolo, Yerusalemno oolouwelo ko oolouwoliyo. Oololo ooleko, Sameriya ende oowooyingga nguno oololo, simoo baleno Anutlo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo, elo oololo, Yerusalemno ko oolouwoliyo.

Pilipndo Itiyopiya Goweyi Iliyo Oninggano Mande Keda Mesalango Wesiyolo Ewolo

[26]Ngu naluno, Anut Oo Bidodo Sembuli ngulo Engel oninggado Pilipno ewolo. Ge ootookooya, Yerusalem oole yokoya, Gasa ende utenggoku oole kulimingga, ngu keyoya u! Ngu oolega ngu, oni nguno kini kingo degu mela nangge nguwoole oolou!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ngundilo etoni, ariya, Pilip ootookoolo, ulo, oololo, ngu oolegakuno ulo Itiyopiya oningga kenowolo. Itiyopiya mela ngulo bale sobosobo koleteyingo ulungga oowooyi Kandes. Ngu ko oningga, ngundo ngulo beye sobosobo oluwolo. Ene Itiyopiya ko sobosobo oningga kootoyi doongootoyi, kingo oluwolo. Ene Yerusalemno Kengeyingo naluno, Anutlo mande ingowelo yemboongewelo ombuwolo.

28Ngu naluno, ngu enengo endemo toongewelo oolouwolo. Enengo Hosmbo karis ngundilo yabagakuno bibitelo, oololo, ene nguno Anutlo ingondudu eyingo oni Ayisayalo buk ngu kandangelo, kandangelo oolouwolo.

29Asa, ngu naluno, Yuka Kundingiyimbo Pilipno ewolo. Ge ngu oningga ngu tanggeyimo oolouya, eneya ooloulilo ewolo.

30Etoni, ariya, Pilip kendutelo, oololo, Itiyopiya oningga tanggeyimo oolouwolo. Oololo, ingootoni, ngu oningga ngundo Anutlo ingondudu eyingo oni Ayisayalo buk ngu kandangelo, ombutoni, Pilipndo ingolo sumoo ewolo. Ge ngu mande kandangeteku, ngu damoni ingoote bine? Elo ewolo.

31Ngundilo etoni, ngu oningga, ngundo gumi ngandilo ewolo. Oni gulado mande damoni ma etunelootoni ngu, no oo ngu ma watayi tewano. Ge mete noya ngano bibitelo, no hoolooweneloootoyi oolouwalolo ewolo.

32Itiyopiya oninggado Anut mandeno Yesuslo eteku, ngu ngandilo kandangete. Ngulo damoni ngandilo. Ene Sipsip, uleyi kumooweloyimbolo dowoolo, woosoolo satenggo. Sipsip nangoni uyi toongootoyi, ma kiyelo, ene neneteteku ngundilo. Ngundilo nangge, ngu oningga nguya, ene ma manggakelo ewolo.

33Onindo enengo mandeni utolo wiliyowonggori. Ngulo mandeni nenengo ma tewolo. Onindo ngu oningga ngulo osiyi ma kenowanggo. Ndatelo ngulo, ene kuli kumooyingo ngulo simoongo kinilo ewolo.*Ayisaya 53:7,8*

34Ngu oni sobosoboga, ngundo Pilipno ewolo. No ge sumoo gunooteno. Anutlo ingondudu eyingo oni, ngundo ooneya ngu mandega ngu eyingo? Enengombolo eyingo, ngundi bine, oni gulalo eyingo?

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Etoni, ariya, Pilipndo Anutlo mandega ngu damoni yelo, wesiyolo elo, ko, Yesuslo Mande Keda Mesalango, nguya damoni wesiyolo ewolo.

36Mande ngu wesiyolo elo, ingolo ingolo oololo, sono gula tanggeyimo oolouwoliyo. Ngu oningga, ngundo Pilipya ewolo. Keno, sono ame. Mete no nguya sono (kindingiyimbo) sonowoowano, bine? Ewolo.

37Ngundilo etoni, Pilipndo gumi ewolo. Ene ge komo Yesusno nowoondogemo hamoo ngu bidodo ingootoyi ngu, ge mete sono (kindingiyimbo) sonowoowa. Ngundilo etoni, ngu oningga, ngundo mande gumilo ewolo. No nowoondonemo hamoo telo ingooteno. Yesus Kristus ngu Anut Nangoni oolengolo ewolo.

38Ariya, ene ngundilo etoni, karis ngundilo yawasanggakuno dikatoni, ene melako ulo, Pilipndo oningga ngu yolo, sonono ulo, sono (kindingiyimbo) sonowooyinowolo.

39Ngundilo telo, ene sonowoolo yokolo, sakiko oolewoliyo. Sakiko oolelo, dikatoli, Oo Bidodo Sembuli ngulo Yukambo Pilip yolo, tolige kombitelo, gulasina toongewolo. Ngulo oni sobosoboga ngu, ene Pilip ma kenowolo. Ngu sobosobo oningga, ngu enengo newende hamoo teyingo keda, ngulo oni oni telo, enengo oole keyolo, enengo endemo ko toongewolo.

40Ngundilo tetoni, Pilipndo Asodus endemo nguno tunootelo, Yesuslo mande damoni wesiyolo elo etuyelolo, endeyolo, ene ende bidodomo yade yade oololo, Sisariya endemo nguno tunootewolo.

Aposel 9

Solndo Newende Yowoolengolo, Yesusno Newende Hamoo Tewolo

(Aposel 22:4-16; 26:9-18)

1Ngu naluno ngu, Sol ngu mande yanggango oolengo elo, Oo Bidodo Sembuli ngulo sulena oni ngu yutolo, yowoosoolo, yuleni kumoowelo ewolo. Ngundilo telo, ene Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo oni ulungga nguno oolouwolo.

2Solndo oololo, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi sobosobo oni ulunggakuno ewolo. Ge Yuda onilo goobooyingo ya ngulo tabango Damaskas

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ende ulunggano oolootenggoku, ngulo so uyi nakangolo ewolo. Ngu so uyi nakangoyingongga ngu no nunowa. Ngu so uyi nakangoyingongga, nguno ngu ngandilo nakangowolo. Oni simoo bale oowooyingga Yesuslo mande damoni keda ngu keyootenggoku, ngu yeyolo ngu, Solndo ngu oni ngu mete gosiyelolo yoyolo, Yerusalemno mayelo, ya biyomimo yoyewa. Ngundilo nakangowolo.

3Nakangootoni, ariya, Sol ngu so uyi so uyi nakangoyingo, ngudodo yolo oolouwolo. Sol Damaskas namoko tetoni, sodedonangge Sambononggo solu gula ombulo Sol moondeyi bidodo woolilingolo himi yewolo.

4Ngundilo tetoni, Sol melako solewolo. Solungga ngunonggo manggowo gula Solno, ewolo. Sol, Sol, ndawugalo, ge no yombulibalineloote? Ewolo.

5-6Ngundilo etoni, Solndo gumi ewolo. Oo Bidodo Sembuli, ge onendo? Ngundilo elo etoni, enebana ewolo. No Yesusndo. Ge no yombulinelootekungga ngundo! Ge ootookooya, endemo u! Kootusina, oni gulado geno ewaku, ngu kongga ngu tewa. Ngundo ewolo.

7Oni Solya endeyoyingoku ngu, ene dikalo oodoyi, ene nenetelo, mande ma elo, oni engge ma kenowonggori. Kini, ngu manggowooga ngu nangge ingowonggori.

8Sol ootookoolo, doongetewelo doongetetoni, ene doongeyi ooleli telo, ene oo ma kenoweloyi tewolo. Ngundilo tetoni, ngulo oni sungombo kandeyimonggo dowoolo, Damaskas ende uwonggori.

9Utoyi, Sol ngu endemo nalu kabusa ootoolo, doongeyi ooleli teyingo, ngundilo oluwolo. Ngulo ene oowali sono nguya ma neyingo.

10Yesuslo sulena oni gula Damaskas endemo nguno oluwolo. Ngu oningga ngu oowooyi Ananayiyas. Ene gaboya gaboya ingootoni, Oo Bidodo Sembuli, ngundo ewolo. Ananayiyas, ngundilo etoni, enebana mande gumi ewolo. Oo Bidodo Sembuli, no oolootenoku nga! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ngundilo etoni, Anutndo eneno ewolo. Ge ootookooya, oole gula oowooyi Nenengo, nguno oolou! Tarsas endemo oni gula oowooyi Sol mayelo, Yudaslo yano yemboongelo oolooteku, ngulo sumoo e!

12Sol gaboya gaboya ene oni gula kenowolo. Ngu oningga ngu oowooyi Ananayiyas. Ngundo ya newendemo ombulo, kandeyi eneno okoowolo. Ngundilo tetoni, ene ko doongetewolo. Ene ngundilo kenowolo. Oo Bidodo Sembulilo ewolo.

13Ananayiyas mande ingolo, gumi ewolo. Oo Bidodo Sembuli, no ingootenoku, oni oowooyinggado ngu oningga ngulo mande etoyi ingowono. Ene damoni biyomi ngu oni geno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu Yerusalemno oolootenggoku, nguno tetoni, no ingowono.

14Ene woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo so uyi sunggi yanggango yowolo. Yowoku ngu, nga endemo oni simoo bale gengo mande ingolo, keyolo, geno yemboongetenggoku, ngu oni ngu yoyolo, ya biyomimo yoyewelo mande elo gosiyowolo.

15Etoni, Oo Bidodo Sembulibo Ananayiyasno gumi ngandilo ewolo. Ge oolou! Ngu oningga ngu ataga ngu nolo ko oni. No kuli ene yowono. Ene nolo oowoone koolowoolo, oololo, oni sowe gidalegano elo, ngunonggo enengo mela sobosobo oni koleteyingo, ko, Iserel onino nguya nolo mandene nguno wesiyolo ewa.

16No kowuli ogingoyingo oowooyingga ene etungolo, inootoowe, koolowoolo, ngunonggo ene nolo oowoone yootunolo, elo endeyowalo ewolo.

17Ariya, Ananayiyas ngu mande ngu ingolo, ootookoolo oolouwolo. Ene oololo, ya newendemo ulo ewolo. Doboone, Sol, gowulongo! Oo Bidodo Sembuli Ulungga, Yesus, ngundo ooleko geno tunootewoku, ngundo no sulenelootoni, geno ombuteno. Ngundilo ngulo, nondo tabagemo kandene yetoowe, ge mete doongengge himi yetoningga, ko, Yuka kundingiyi nguya ge nowoondogemo hangeni, elo gunooteno. Ananayiyasndo ngundilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ngundilo etoni, sodedonangge mambu toobelango ngundilo telo, ngundo Sol doongeyi ukingoyingonggaku, ngu peselo soletoni, Sol doongeyi ko himi yewolo. Ngundilo tetoni, Sol ootookootoni, Ananayiyasndo sono (kundingiyimbo) sonowoowolo.

Solndo Damaskasno Yesuslo Mande Keda Mesalango Ngu Wesiyolo Ewolo

19Ngundilo telo, kootusina Sol oo nelo, yanggango ko yewolo. Nalu gidalega, Sol Yesuslo sulena onidodo Damaskasno oluwonggo.

20Ngu naluno, sodedonangge Sol ngu Yuda onilo goobooyingo ya ngu bidodomo toongelo, Yesuslo mande wesiyolo ewolo. Ngu Yesus oningga ngu Anut Nangonilo ewolo.

21Ngundilo etoni, oni simoo bale Sollo mandeni ingolo, soliyokolo ewonggori. Eke oningga ekendo nangge ngu, oni simoo bale oowooyingga Yerusalemno Yesus oowooyimo yemboongetoyi, ngu yoyolo, yombuliyelolo tewolo. Ene oo nguno tewoku, ko, ataga ngano nguya ombulo, yoyolo, oololo, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo sobosobo onino oololo, ya biyomimo yoyetelo ewonggori.

22Ene Sol Yesuslo mande wesiyolo eloodoni, oni simoo oowooyingga oolengo ngu Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggori. Yuda oni Damaskasno oluwonggoku, Sollo mandeni ingolo, soliyokootoyi, ngulo Solndo Yesus ngu Kristus, Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni, elo, gome tunoo oolengo etuyelowolo.

23Nalu ulungga yokolo, Yuda oni gooboongoolo, Sol uleyi kumooweloyimbolo mande ewonggori.

24Ene Sol enengo mande ngu ingowolo. Ngulo ngu, Yuda oni ngu Sol uleweloyimbolo elo, ngulo ene ende ngulo oonggoo pawa yamako ngu bidodo suwoo sa nguya meyelo sobowoowonggori.

25Ene Sol enengo sulena onikundo suwoono Sol yolo, ende ngulo digi oonggoo sanganimo oolelo, si ulunggano siliyolo, utombo si tawooyimo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gosiyolo, utono dowoolo, oolengo yokootoyi, yade ulo, endeloko oonggoo damonimo ulo toongewolo.

Sol Ngu Yerusalemno Oluwolo

[26]Sol ngu Yesuslo sulena onidodo gooboongoowelo, ngulo ene Yerusalemno oolouwolo. Ene oni bidodo Sollo sosolewonggori. Solndo no Yesuslo sulena oni elo ewoku, ngulo simoo baledo nowoondoyemo hamoolo ma ingowonggori.

[27]Ene Banabasndo Sol yolo, Yesuslo sulena onino oololo ewolo. Sol ngu Damaskas ooleko Oo Bidodo Sembuli Yesus kenowokulo etoni, ingowonggori. Ngu naluno ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngundo mande mande Solno etoni, ingowonggori. Nguya, Solndo Damaskas ende, ngulo oni simoo baleno, Yesuslo mande yanggango oolengo eyingoku, nguyalo ewolo.

[28]Ngundilo ngulo, Sol eneya Yerusalemno oode, ngunonggo oololo, ombulo teloluwonggo. Sol ngu suwoo suwoo nguno ene Oo Bidodo Sembuli, Yesus, ngulo mandeni oowooyi ngulo mande mande yanggango elo, ngulo ene ma sosoleyingo.

[29]Ngundilo telo, Yuda oni Girik melakononggo mayeyingo, ngu mande yunootoni, ngulo Solndo eneya longgeyowolo. Ngundilo telo, ngulo Yuda onindo Sol uleyi kumooweloyimbolo oole erewewonggori.

[30]Kootusina, dobooguliyibo ngu mande ngu ingolo ngu, ene Sol yolo, Sesariya endemo uwonggori. Ngunonggo yeyi, Tarsas enengo ende damonimo toongewolo.

[31]Ngu naluno, oni simoo bale Yesuslo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, Yudiya mela bidodomo, Galili meladodomo, ko, Sameriya meladodomo nguya, ngundo gome ootoolo, nguno ebe longge nguya kini. Anutlo yambo mande yanggango yelo, ene Anut Oo Bidodo Sembuli ngu newendemo nangge oluwonggo. Anutlo Yuka Kundingiyi, ngundo nowoondoye yanggango yunootoni, oni simoo bale oowooyingga oolengo yambo mandeno ombuwonggori.

Pitando Iniyas Yomosiyowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Pita ngu mela bidodomo endeyolo, ene Lida endemo nguya ulo, nguno Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo onidodo oluwolo.

33Ngu endemo nguno, oni gula kenowoku, ngu oowooyi Iniyas. Iniyas ngu kekandeyi ngu bidodo kumoowolo. Ene ngu yabano nangge oode, mooma kandegula gidembolo kabusa yokowolo.

34Pitando Iniyasya ewolo. Iniyas, ataga Yesus Kristusndo gowege yeni, mete tete. Ge ootookooya, gengo yaba yomosiyo! Ngundilo etoni, ingolo, ariya, Iniyas sodedonangge ootookoowolo.

35Lida, Selon ende elayaga ngulo oni simoo bale bidodo ngundilo kenolo, ene bidodo nowoondoye yowoolengolo, Oo Bidodo Sembulimo nowoondoye yewonggori.

Pitando Tabita Yokutuwoowolo

36Yopa endemo, bale gula, oowooyi Tabita, ngu Yesuslo sulena telo oluwolo. Girik mandeno ngu enengo oowooyi ngu Dokas. Suwoo suwoo ngu balega ngundo damoni gome telo, owoolongo oni nguya oolo wenonootenggoku, ngu hoolooweyelolo oluwolo.

37Ngu nalunggano nguno, ene sayi yolo kumoowolo. Kumootoni, enengo onindo bingonggaku sonowoolo, ya gumi gula awu sanganimo, nguno bingo yetoyi oluwolo.

38Kumootoni, Lida ende ngu Yopa ende tanggeyimo sulena oni gidalegado ingowonggori. Ngu naluno ngu, Pita ngu Lida endemo ooloote. Ngulo oni elaya suleyelootoyi, oololo, Pitano elo eriringolo, ngandilo ewoliyo. Ge nooledodo ombu. Ge pelungga ma tewelo, sodedo ombu! Elo ewoliyo.

39Ngundilo etoli, ariya, Pita ootookoolo, oni elayagakuya oolouwolo. Pita oololo, endemo tunootetoni, Yopa oni ngundo Pita yolo, onibi yetoyi oluwoku, ya gumimo oolelo, ngu ya guminggakuno uwonggori. Utoyi, bale nggamiku ngu bidodo mayelo, Pita tanggeyimo dikalo sendoluwoowonggori. Sendolo, kumbadali Dokasndo kuli metemi ootoolo, telo yunoyingoku, Pita etungowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40Etungootoyi, Pitando simoo bale bidodo oweyelootoni, ende oolewonggori. Ngundilo telo, Pita boodoo oondookelo yemboongewolo. Pitando omukumundoongo bale kumoowokunggasina yowoolengolo ewolo. Tabita, ge ootookoo! Elo etoni, asa, balegaku doongetelo, Pita kenolo, ootookoolo bibitewolo.

41Bibitetoni, Pitando kandeyimonggo dowootoni, ootookoolo dikawolo. Dikalo, ko keda oluwolo. Pitando oni Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, bale nggamiku nguya negoyelootoni, yasina utoyi, Dokas ko keda oodoni, ngu etuyelowolo.

42Ngu mandega ngu elo endeyolo, Yopa endemo oni simoo baleku oowooyingga ingolo, nguno ene Oo Bidodo Sembuli nguno nowoondoyemo hamoo tewonggori.

43Ngundilo tetoyi, Pita Yopa endemo nalu oowooyingga nguno oluwolo. Pita ngu ende ngulo oni gula oowooyi Sayimon nguya oluwoli. Sayimon ngulo koni ngu bulmakau goweyi yomosiyolo oluwoku oningga nguya oluwoli.

Aposel 10

Engelndo Ombulo, Koniliyas Mande Inowolo

1Ngu naluno, oni gula oowooyi Koniliyas ngu Sisariyano oluwolo. Koniliyas ngu Yuda oni kini. Ene ngu me oni onibi kandegula (100) ngulo tabango. Ngu Koniliyas, ko, enengo me oniku nguya, ngu Itali melakononggo ombuwonggori.

2Ene ngu Anutno yambo mande telo oluwolo. Eneya ya goboolo oni ngu bidodo Anutlo sosolelo oluwonggori. Koniliyasndo oni simoo bale ngu oni oolo wenonoyingo ngu hoolooweyelolo, oo ulungga yunolo, suwoo suwoo, ene Anutno yemboongelo oluwolo.

3Nalu gulano, sa gaboyi nalu kabusayi nguno, ene gaboya gaboya gula tunoo oolengo doongeyimbo kenowolo. Gaboya gaboya oo kenootoni, Anutlo Engel oni gula ya newendemo ombutoni, tunoo kenowolo. Kenootoni, Engel ombulo, eneya ewolo. Koniliyas! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ngundilo etoni, Koniliyas Engel kenolo, sosoleyingo ulungga oolengo telo ewolo. Oo Sembuli Ulungga, ndawugalo? Ngundilo etoni, Engelndo eneno gumi ewolo. Gengo yemboongewoku, ngu gengo simoo bale oolo wenonootoyi yunowoku, ngu bidodo Anutlo ingonduduno tunoo ooloote.

5Ataga ge komo oni gidalega suleyelootooga, Yopa oolouyi. Oni gula oowooyi Sayimon nguno oolooteku, ngu ereweya kenoyi! Sayimon oningga ngu oowooyi gula Pita. Ene ngu oningga nguno negongootoyiga ombuni.

6Sayimon ngu akeyombo yano ooloote. Ngu okeyingga ngu bulmakau goweyi koyi tete. Ngu oningga ngulo yani ngu wendeyi tanggeyimo ooloote. Engelndo ngundilo ewolo.

7Engelndo Koniliyas mande ngundilo inolo, ene toongewolo. Ariya, Koniliyas ootookoolo, enengo ko oni elaya, enengo me oni gulaga negoyelootoni ombuwonggori. Ngu me oningga ngu oni metemi Anutno yambo mande telo, ene suwoo suwoo Koniliyas tanggeyimo oluwonggori.

8Koniliyasndo mande Engelndo etoni ingowoku, ngu oni kabusagakuno mande ngundilo elo soweyelootoni, Yopa oolouwonggori.

Pitando Anutnonggo Oo Ombutoni, Gabo Kenoyidingowolo

9Koniliyaslo oni kabusagaku sengetoni suwoononggo yade yade oololo, sambolo ngu Yopa ende tanggeyimo tunootewonggori. Ngu naluno, Pita yawasa sanganimo yemboongewelo oolewolo.

10Nguno ootoolo, Pita ngu ootoolo kumoolo, ngulo oo newelo ingolo etoni, oni oowali yomosiyowolo. Ngu naluno, Pita ngu ene doongeyimbo oo gabogaboyi kenowolo.

11Ene sambo kenootoni, yamako goosootoni, nguwoole oo gula kumba gome oolengo ulungga ngundilo ombuwolo. Ngu ooga mundumi namolaya ngu yokootoni, olengomonggo ombuwolo.

12Ngu kumbaga ngu sanganimo ngu nusago oowooyingga, nu, kinikunali, nggunde oo ngudodo ombutoni kenowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Oo kenootoni ngu, Anutlo manggowo ngunonggo eneno ewolo. Pita, ge ootookooya, nusago gula utoya ne! Elo ewolo.

14Etoni, Pitando gumi ewolo. Nolo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, no ma newano. Moseslo mamana mandeno, ngu oo ngu loogu teyingo, ngulo no ma newanoku ngu! Elo ewolo.

15Etoni, ngu Anutndo tambu elayayiga ewolo. Nondo oo bidodo mete neweloyi ewonoku, ngu gedo ngu loogu tewolo elo ma ewelo ewolo.

16Ngundilo etoni, ngu ooga ngu tambu kabusa ngundilo telo, sodedonangge ngu kumbagaku woosootoyi, Sambono ko oolewolo.

17Pita ngu ooga kenolo, ngulo damonimbolo ingondudu ulungga oolengo ingondandangewolo. Ingondandangelootoni, oni Koniliyasndo suleyelootoni mayewonggoku, ombulo tunootewonggo. Tunootelo, oni sumoo yunolo yade ombulo, Sayimondo yamakono dikawonggori.

18Yamakono dikalo, Koniliyaslo onikundo meno elo ewonggori. Sayimon oowooyi gula Pita ngu ngano ooloote, bine? Elo ewonggori.

19Ngundilo etoni, Pita ingondudu tewoodoni, Yuka Kundingiyimbo ewolo. Ingo! Oni kabusa ge erewenggelootenggo.

20Ge ootookooya, uya, enedodo oolouyi! Ge ngu oni nguya oolouwelo ma sosolewelo. Nondo oni ngu suleyelootoowe ombutenggolo ewolo.

21Yuka Kundingiyimbo mande ngundilo ingolo, asa, Pita ngu onikuno ulo ewolo. Ye oningga erewetenggoku, ngu no nga! Ye ndatelo mayetenggo? Elo ewolo.

22Ngundilo etoni, onikundo mande gumi ewonggori. Koniliyasndo, ene ngu me oni onibi kandegula (100) ngulo tabango, ngundo suleyelootoyi, ge goyowelo mayeteto. Ene oni nenengo gome. Ene Anutlo sosoleyingo oni. Yuda oni bidodo Koniliyaslo mande ingolo, ngulo ene oowooyi bingami okootenggo. Ene oni gome ngulo Engel kundingiyi gulado ombulo, eneno ngandilo ewolo. Ge oolouya, ngu oningga ngu yoya, gengo yano ko ombuya, mande mande etooga, gome ingoni! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ngundilo etoyi, Pitando ngu onikuya mande gumi ewolo. Yano ombuya, nga suwoongga ngano welewatolo ewolo. Sengetoni, Pita ootookoolo, onikudodo oolouwonggori. Yopa ende ngulo oni Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo oni gidalega nguya oolouwonggori.

Pita Koniliyasndo Yano Oolouwolo

24Pita onikuya sengetoni suwoononggo, yade oololo, Sisariyano tunootewonggori. Koniliyas ngu soboyelolo oluwolo. Koniliyas ngu enengo konebeyi enengo dobooguliyi ngu bidodomo negoyelootoni, mayelo, Koniliyasndo yano gooboongoolo oluwonggo.

25Yano oodoyi, Pita yade oololo, Koniliyasndo yano uwolo. Utoni, Koniliyas ootookoolo, Pita doongeyimo ombulo, keyi damonimo boodoo oondookelo, penggootelo eseteyinowolo.

26Ngundilo telo ngu, Pitando Koniliyasya ewolo. Ge ootookoo! No nguya oni oolengo, ngundilo ewolo.

27Elo, Pita Koniliyas elaga mande elo ingolo, ya newendemo uwoliyo. Ya newendemo ulo, oni simoo bale oowooyingga gooboongoolo oodoyi yeyowonggori.

28Yeyolo, Pitando mande yunolo ewolo. Yengombo ngu noolengo Yuda onilo damoninayi ingootenggo. Yuda oni ngu oni sowe gidalegaya goboolo oluweloyi, ngu loogu oolengo. Ene Anutndo no ngandilo etunelowolo. No oni sowe gulaya ewelo loogu kinilo ma ewano.

29Yo, Anutndo oo etunelowoku, ngulo ge negonelowoku ngu, no nowoondone kowuli ma ingolo, ngulo no oni oni telo ombuteno. Ene no ye sumoo yunowelo, ye ndawugalo no negonelootoyi mayeteno? Sumoo ewolo.

30Ngundilo etoni, Koniliyasndo gumi ewolo. Nono oo tunootewoku, ngulo ewelo. Nalu namolaya yokolo ngu, no nenengo yano kundingiyi oode yemboongewono. Yemboongelo oodoowe, sa gaboyi nalu kabusagomo suwootetoni, sodedonangge oni gula doongenemo dikawolo. Oningga ngulo towikumbani ngu, yowali nomboyi oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Ene nono elo ngandilo ewolo. Koniliyas, Anutndo gengo kila ngu kuli ingowo. Gengo bobeye oo oni wenonootoyi, hoolooweyelolo yunooteku, nguya ingolo kenowolo.

32Ngundilo ngulo, ge komo oni suleyelootooga, Yopa endemo oolouya, Sayimon oowooyi gula Pita nguno negongoyilo ewolo. Ngu oningga ngu okeyi Sayimondo yano oolooteku ngu, ngu oni ya sembuliga ngu, ene bulmakau goweyi yomosiyooteku oni. Ngulo yani ngu wendeyi tanggeyimo ooloote.

33Etoni, ngulo no sodedonangge oni suleyelootoowe, ge goyowelo oolouwonggori. Ge damoni gome telo ombute. Ngulo ngu, noole bidodo mayelo, nga gooboongoolo, Anut doongeyemo oolooteto. Oo Bidodo Sembuli Anut, ngundo ge mande gunowoku ngu, nooleno etoyi, ingowelo mayelo, ge sobogelolo, nga oolootetoku nga! Koniliyasndo ngundilo ewolo.

Pitando Koniliyaslo Yano Mande Wesiyolo Ewolo

34Ariya, Pita damoni yelo, mandelo ewolo. Hamoo oolengo, ataga no damoni nenengo ingooteno. Anutndo oni mela bidodomo onino damoni gulanangge yunoote.

35Anutndo mela bidodomo oni sowe enengo yemboongelo, damoni gome nenengo oolengo telo ngu, asa, Anutno newendemo mesalango tetenggoku, ngulo gome ingoote.

36Ye ingootenggo. Anutndo nga mandega nga yeni, Iserel oni nooleno ombuwolo. Ngu ngandilo. Ene Yesus Kristuslo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo, oni simoo bale etuyeloote. Nguno ngu, ene Yesus Kristusno ngu, ene noole yoyeni, Anutya nowoondonayi goboolo siyeyingo oolooteto. Yesusndo nangge oni simoo bale bidodo Sembuli.

37Yengombo ingootenggoku ngu, kuli Yondo sono kundingiyimbolo mande wesiyolo ewolo. Ngu nalunggano nguno, Galili melako damoni yelo, ngunonggo oololo, Yudiya mela ngu bidodomo oolouwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Nga mandega nga, ngu Yesus Nasaret oningga ngulo mandeni Anutndo ene sunggi yelo, Yuka Kundingiyimbo ko yanggangoni ulungga, ene inowolo. Nguno ngu, Yesus endeni endeni toongelo, oni simoo bale hoolooweyelowolo. Anut eneya oodoni, ngunonggo oni simoo bale Setando yombuliyelolo oodoni, ngu yomosiyelootoni, mete tewolo.

39Noole ngu Yesuslo koni oo bidodo tewoku, Yuda ende bidodomo Yerusalemno nguya tetoni kenowooto. Ene me onindo ngu oningga ngu yolo, de mombi sanganimo sanggawelo udoyi kumoowolo.

40Ene sa nalu kabusayi nguno, Anutndo ko yokutuwootoni, keda ootookootoni, yolo, tunoo endesina yewolo.

41Melenonggo ootookoowoku, ngu naluno, oni simoo bale bidodo doongeyemo ma yeni tunootewolo. Kini, oni bodagano nangge Anutndo kuli sunggi yewoku, tunootetoni kenowonggori. Ngu naluno, noole ene kenolo, oo nelo, sono nelo, oo ngu tewooto.

42Ene noole mamana mande yunolo ewolo. Ye komo nolo mandene oni simoo baleno nenengo wesiyoya, ngandiya eyi. Anutndo ngu oni Yesusga ngu nangge sunggi yetoni, ngundo oni simoo bale keda oolootenggoku, kumooyingomu nguya, wilikoyelowalo ewolo.

43Anutlo ingondudu eyingo oni bidodo, ngu oningga ngulo mandeni wesiyolo ewonggori. Yesus ko tewoku, ngundilo ngulo, oni simoo bale bidodo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, asa, Anutndo enengo mbumbuwaye hamoo andangelo, wongooni utoni kapengo yewalo ewolo.

Oni Sowe Gidalega, Yuda Oni Kini, Ngundo Yuka Kundingiyi Yowonggori

44Pita ngu mande ngu etoni, ngu naluno nangge, Yuka Kundingiyi, ngundo oni Anutlo mande ingoyingomuku ngu bidodomo ombuwolo.

45Yo, Yuda oni Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo ngu Pitadodo mayewonggoku, ngundo Yuka Kundingiyi oni sowe gidalegano nguya suleyootoni, ngulo ngundilo kenolo ngu, enengo ingonduduno soliyokoyingo ulungga telo, ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

46Ene ingootoyi, Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi keda yunootoni, ngunonggo Anut bingami okoowonggori. Ngundilo telo etoyi, Pitando ewolo.

47Onendo nga oni ngano sono (kundingiyi) ngu sunggi yeyunowa? Ndatelo ngulo, ene Yuka Kundingiyi ngu nooleno ngundilo yootenggolo ewonggori.

48Ngundilo elo, Pitando Yuda oniku mande yunolo ewolo. Ye komo Yesus Kristus oowooyimo sono (kundingiyi) Koniliyas, ko, enengo keyimo oni ngadodo sono kundingiyimbo sonoyeloyilo ewolo. Ngundilo sono (kundingiyi) sonowoomukootoyi ngu, asa, Koniliyas, galodo Pita sumoo inololo ewolo. Ge komo nooledodo ngano nalu gidalega oodegago, noole Anutlo mande gome etuyeloyago toongelo ewonggori.

Aposel 11

Pitando Enengo Ko Tewoku, Ngulo Yerusalemno Oni Simoo Baleno Ewolo

1Aposel oni, ko, enengo oni Yesuslo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, Yudiya mela bidodomo oolootenggoku ngu, ngandilo ingowonggori. Oni sowe gidalega Yuda oni kini nguya, Anutlo mande kuli yolo, ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggorilo ingowonggori.

2Ngundilo ngulo, Pita Yerusalem endemo oolouwolo. Yuda oni, ngundo Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo Pita kenolo ngu, boguwoolo mande sanggawelo ewonggori.

3Ge kuli oni sowe gidalega Yuda oni kini ngulo yano ulo, nguya oo newonggoku ngu! Elo ewonggori.

4Ngundilo etoyi, Pitando ingolo, oo bidodo eneno tunootetoni tewoku, ngu bidodo wesiyolo ewolo.

5No Yopa endemo oode, ngunonggo yemboongelo oluwono. Ngundilo tetoowe, nolo ingondudune yowoolengootoni, oo gula gabono ombutoni, ngundilo kenowono. Ngu ooga ngu kumba ulungga ngundilo, mundumi ngu namolaya. Ngu Sambononggo yeni, oolengo ulo, no doongenemo ombutoni kenowono.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Nondo kumba newendemo gome gome doongetelo kenowonoku, ngu nusago mela ngano oluwonggo. Nguno nusago deguno sile, kinikunali, nggunde, nu oo guladilo guladilo oluwonggo. Ngu oo ngu, nondo bidodo kenolo ingoweloyimbolo.

7Ngundilo kenootoowe, Anutndo noya ewolo. Pita, ge ootookooya, nusago ngu gula sanggaweya, utoya, kaya ne! Elo ewolo.

8Ngundilo etoni, nondo gumi ewono. Oo Bidodo Sembuli Sembune hamoo oolengo, no ma! Nusago nga ngu sugabododo biyomi, no kuli ngundilo ngu gula ma newono. Ngundilo ngulo, no ma newanolo ewono.

9No ngundilo etoowe, ene ngu manggowooga Sambononggo ko ombulo ewokungga, ngundo tambu elayayigakulo ewolo. Oo bidodo, Anutndo yeyingomu, ngu gome metemi nangge. Ngulo ngu, gedo komo ngu oo ngu sugabododo, elo ma ewelo. Anutndo ngundilo ewolo.

10Ngundilo etoni, Pita mande kuli ewoku ngundilo ko ewolo. Ngundilo tambu kabusayigaku Anutndo emukolo ngu, asa, ooku bidodo woosootoni, Sambono ko oolewolo.

11Kumba woosootoni, ooletoni, ngu naluno nangge, oni kabusa noole oluwootoku yanggano nguno mayewonggori. Oni gula Sisariyano oolooteku, ngundo suleyelootoni, nono mayewonggori.

12Ngu naluno, Yuka Kundingiyimbo nono ewolo. Ge nga oni ngaya oolouyi! Ge ingondudu bulibali ulungga ma ingowelo. Ngundilo etoni, ngulo oni dobooguline kandegula gidembolo gulanangge ngu noya yade yade oololo, noole Koniliyasndo ya newendemo uwootowo.

13Noole utooye, Koniliyasndo nooleno ewolo. Engel oningga nolo yano ombulo, dikatoni, kenowonoku ngundo mande etoni, nondo ingowono. Engelndo nono mande elo ngundilo ewolo. Ge oni suleyelootooga, Yopa endemo oolouya, Sayimonno etoyiga ombuni. Ene oowooyi gula Pita ngu.

14Enendo mande gidalega etoni ingowa. Ngu mandega nguno ngu Anutndo gengo mbumbuwa andangelo, yomosinggelolo, ngunonggo gengo yano oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu nguya bidodo ko yoyootoni, ngulo mande ngundilo etuyelowa. Ngu Engel oningga ngundo ngundilo ewolo.

15Ariya, no mande damoni yelo, etoowe, Yuka Kundingiyi eneno ombuwolo. Koletelo nooleno ombuyingo, ngundilo oolengo eneno nguya ombuwolo.

16No Oo Bidodo Sembuli ngulo mande ngu ko ingowonolo ewolo. Yondo ngu sonombo oni simoo bale sonoyeloyingo, ene ye ngu Yuka Kundingiyimbo sonoyelowa. Etoni, Pita mande gula ewolo.

17Ene kuli noole Yesus Kristus Oo Bidodo Sembuli ngulo nowoondonayimo hamoo teyingo, ngulo Anutndo sumange ulungga yunowolo. Ngundilo nangge, Anutndo ene nguya sumange yunowolo. Ngulo ndawu oninggado ene komo Anutlo mandeni, ngu owelo yokowa? Oni gulado mete Anutlo mandeni ma ukingowa. Hamoo oolengo kini. Pitando ngundilo ewolo.

18Ene Pitalo mande ngu ingolo ngu, ene ngu mandega ngu yokolo, ene Anut bingami okoololo ewolo. Ngu naluno, ene ngandilo ingowolo. Anutndo oni sowe gidalegalo nowoondoye nguya yowoolengolo, ene mete mande keda nguya yunootoni oluwanggo. Ngundilo elo ingowolo.

Antiyok Oni Yesuslo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo Oni Simoo Bale, Ngu Keda Tunootewonggori

19Kuli Stiwen uleyi kumootoni, nguno ngu, Yesuslo keyimo oni ngu kowuli ulungga tunootewonggori. Ngulo oni Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo gidalega sungo sungo samukowonggori. Salo, oololo, Pinisiya mela, Sayiparas meladoni, Antiyok ende nguno ko tewonggori. Ene Anutlo mande ngu oni sowe sungo Yuda oni kini, nguno ma wesiyolo ewonggori. Kini, ene Yuda onino nangge Anutlo mande wesiyolo ewonggori.

20Ene oni gidalega ene kewooloyemo ngu Sayiparas meladonimonggo, ko, Sayirin endemonggo, ngundo Antiyok endemo oololo, Girik oni mande yunowonggori. Ene Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngulo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Wesiyolo etoyi, Oo Bidodo Sembuli ngulo yanggangoni eneya oluwolo. Ngundilo ngulo, oni simoo bale oowooyingga Yesusno nowoondoye yowoolengolo, Oo Bidodo Sembuli ngulo nowoondoyemo hamoo tewonggori.

22Ngundilo tetoyi, Yerusalemno Yesuslo keyimo oni simoo bale mande ngu ingolo, ene Banabas suleyootoyi, Antiyok oolouwolo.

23Banabas Antiyok oololo, yeyootoni, Anutlo sumange eneya oodoni, yeyolo, oni oni telo, oni simoo bale bidodo ingonduduye samangalo mande yunowolo. Ye komo nowoondoye ingonduduye bidodomo yeya, ene komo Oo Bidodo Sembuli enengo mandeni nangge keyoyi, elo mande yunowolo.

24Banabas ngu oni gome Yuka Kundingiyi, ko, Yesuslo nowoondoyemo hamoo teyingo damoni, ngu enengo newendemo ulo, hangelo, yanggango oluwolo. Ngulo ngu, simoo bale ulungga oolengo Yesuslo nowoondoyemo hamoo telo, Oo Bidodo Sembuli nguno ombuwonggori.

25Ariya, ngu naluno, Banabas ngu Tarsas endemo ulo, Sol erewewelo oolouwolo.

26Banabas Sol erewelo, kenolo, yolo, Antiyok endemo ko oolouwoliyo. Mooma gula ngu bidodomo, Sol Banabasya Antiyok nguno ootoolo, Anutlo oni simoo bale mande yunolo, etuyelootoli oluwonggo. Yo, hamoo, ene oni simoo bale ulungga oolengo Anutlo mande yunowolo. Antiyok nguno ngu, Yesuslo sulena onindo oowooyi ngu Kristen oni koletelo, elo ewonggori.

27Ngu naluno, Anutlo ingondudu eyingo oni gidalega Yerusalemnonggo ootookoolo, ende yokolo, Antiyok nguno oolouwonggori.

28Oni gula kewooloyemo oluwoku, ngu oowooyi Agabas. Ene dikalo, Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni, ngundo etoni, elo ewolo. Oodoolo kumooyingo nalu ulungga Iserel mela bidodomo, ko, endeni endeni mela bidodomo nguya ombulo tunootewa.

29Ngu mande ewoku ngu ingolo, ngulo Yesus keyimo oni simoo bale ene beye yeyi, Yudiya melako Yesuslo keyimo dobooguliye hoolooweyeloweloyimbolo suleyowelo mande gulanangge, elo gosiyowonggori. Ngundilo teweloyim,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesuslo sulena oni sungo sungo beye enengomo oodoni, ngunonggo wesowoolo, gumi ngu kongga ngu tewelo, elo ewonggori.

30Ene ngundilo tetoyi, Banabas Sol elagado beye ngu yolo, Yesuslo keyimo oni ngulo tabango onino yunoweloyimbolo Yerusalemno oolouwoliyo. Kootusina, ngu mande Agabas ewoku, ngu Rom melako sobosobo oni koleteyingo, Koloodiyas, enengo naluno, mande ewoku, ngu engge tunootewolo.

Aposel 12

Herodndo Yems Uleni Kumootoni, Pita Yolo, Ya Biyomimo Yewolo

1Ngu naluno, Iserel mela sobosobo koleteyingo oni oowooyi Herod, ngundo Anutlo Yesus keyimo oni simoo bale gidalega yutolo, yombulibaliyelolo, ya biyomimo yoyewolo.

2Ene Yems, Yon koneyo, uleni kumoowolo. Ene dugebo doongooni kumoowolo.

3Ene ngundilo tetoni, Yuda oni yeyolo, ngulo gome ingootoyi, ngulo Herod ene Pita nguya yolo, ya biyomimo yewolo. Ene ngu damoningga ngu Yuda oni Oomanongoyingo Yis Kini Kingo Kayingo Kundingiyi Naluno (Enengo Pasowa Naluwo) nguno tewolo.

4Ngu naluno, ene Pita dowoolo, ya biyomimo yelo, me oni wata namolaya kandeyemo yewolo. Ngu me oni watangga gulanangge nanggega, nguno me oni namolayayi ko telo oluwonggo. Ngundo ngu Pita sobowooyi elo nguno yewolo. Herodndo ngandilo ingondudu tewolo. Pasowa naluwo kinitetoningga ngu, Pitalo mandeni Yuda oni simoo bale doongeyemo wilikolo, Pita uleyi kumoowalo ingowolo.

5Ngundilo ngulo, Pita ya biyomimo oodoni, me onindo nguno sobowoowonggori. Ene Yesuslo keyimo oni simoo baledo ngu gooboongoolo, Pitalo Anutno yanggango oolengo yemboongewonggori. Anutndo Pita gome sobowooni, elo ngulo yemboongewonggori.

Anutlo Sambono Oni Engel, Ngundo Pita Ya Biyomimonggo Andangewolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Herod ene Pita yolo, tabango onino Nggawo (Koot) mandeno yewelo ingowolo. Ngu suwoono, Pita ene me oni elaya kewooloyalimo welewonggori. Ene ngu uto yanggango oowooyi sen, ngundo kekandeyi ela elaya gosiyowolo. Ene toongeweloyi kini, ngulo me oni ngu yamakono sobowoolo oluwonggori.

7Ngu naluno nangge, Anut Oo Sembuli ngulo Sambono Oni, Engel, ngu tunootewolo. Ngu oningga ngu tunootetoni, solu himi ya newendemo himi yewolo. Engelndo Pita tanggeyisina dowoolo, yokutuwoolo ewolo. Sodedo ootookoo! Elo etoni, Pita ootookootoni, kekandeyimo utoku peselo, nggolongelo, melako solelo toongewolo.

8Ngundilo tetoni, Engelndo ewolo. Pita gengo towi nenggulo yoya, yemuya, wanggagemo uto ngu yoya, ukingoya, gengo kengge goweyi (Su) ngu yoya, kenggemo ye! Ngundilo etoni, Pita ootookoolo, Engelndo oo ewoku, ngundilo temukowolo. Ngundilo tetoni ngu, Engelndo mande gula ewolo. Gengo dokikilo nenggulo yoya, teya, no keneloya, ombu, elo etoni, ngundilo tewolo.

9Pita ngu ya gumingga ngu yokolo, ene Engel keyolo, oolelo, ene ngu ingowolo. Ngu ooga Engelndo etoni, hamoo ma tewolo. Ene ngu gabono nangge kenootenolo ingowolo.

10Asa, Pita Engel elagaya oolouwoliyo. Oololo, me oni watangga koleteloga ko wata kootungga nguya dagayeloyingo ngu, ene watayi kini. Elagado ya biyomi yokolo, yade yade oololo, Yerusalem oonggoo pawa ngulo yamako yanggango biyomi teyingonggakuno oolouwoliyo. Ngu yamakongga ngu kuli enengombo goosoolo, kulundodo oluwolo. Ngulo Pita elaga nguwoole ende oolelo, oole gula keyolo, salo oolouwoliyo. Oololo, Engelnggaku sodedonangge Pita yokolo toongewolo.

11Ngundilo tetoni ngu, ngu naluno, Pitalo ingonduduni himi yetoni, ene ingowolo. Yo, no ataga ingootenoku, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembune, ngundo enengo Engel suleyootoni, ombulo, ngundo Herod kandeyimonggo no noyoote. Ene oo bidodo Yuda oni simoo baledo biyomi nono tewelo ingondudu tewonggoku nguya, ngunonggo noyootelo ingowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Pita ngundilo elo ingolo, Yon nemi Mariyando yano oolouwolo. Yon ngu oowooyi gula Mak. Ngu yanggano nguno, oni simoo bale oowooyingga gooboongoolo, Anutno yemboongelo oluwonggoku, Pita nguno oolouwolo.

13Oololo, Pitando yamako endesinanggo ulewolo. Ngundilo yamako udoni, ya nguno ko teteku bale gulado ingowolo. Ngu balega ngu oowooyi Roda, ngundo yamako goosoowelo, yamakono oolouwolo.

14Oololo, ngu balega, ngundo Pita manggowo ingolo, oni oni ulungga telo, ngulo ngu, ene yamako ma goosooyingo, sodedonangge yowoolengolo, kendutelo, ya newendemo ulo, meno manggalu telo ewolo. Ehe! Pita endesina dikateku awe! Meno manggalu telo, elo ewolo.

15Ngundilo etoni ngu, yano onikundo ngu balega nguya ewonggori. Ge mboolombo goyoote! Ngundilo etoyi, ngu balega ngundo yanggango oolengo meno ewolo. No hamoo oolengo eteno! Pita endesina awe! Elo ko ewolo. Etoni, yano onikundo gumi ewonggori. Ngu enengo Engelkundo ngu bine? Elo ewonggori.

16Ene Pitando yamako senggedodo udolo oluwolo. Ngundilo telo oodoni, ariya, ene yamako goosoolo, Pita kenolo, soliyokowonggori.

17Pitando kandeyi okoolo ewolo. Ye ali ma tewelo, elo ewolo. Ariya, Pitando ndaditelo mayeteku, ngulo damoni wesiyolo eweloyimbolo tewolo. Oo Bidodo Sembuli, ngundo ya biyomimonggo noyolo, endesina yewoku, ngulo mande wesiyolo ewolo. Ye komo, nga mande damoningga ngalo, Yemsno ko dobooguline gidalegano nguya etoyiga ingoyi. Ngundilo elo, Pita endesina ko oolelo, ene ende yokolo, yade ende gulano toongewolo.

18Kootusina, sengelo sa ooletoni ngu, me oni Pita erewewonggori. Erewelo sumoo ewonggori. Pita ndano? Elo erewelo ma kenowonggori.

19Herodndo ngu ingolo, ngulo ene oni suleyelootoni, ngundo Pita ko erewelo ma kenowonggori. Ngulo ngu, Pita erewelo yokolo, ngulo yamakono me oni watangga Pita sobowoowonggoku ngu, wilikoyelolo, ngu onikuya sanggili ulungga telo, ngu yoyolo, yuleni kumoowelo mande gosiyolo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ngundilo elo, Herod ene Yudiya ende yokolo, ene Sisariya endemo ulo, nguno oluwolo.

Herod Kumoowolo

20Herod ene Tayiya, Sayidon ende elayaga ngulo oni simoo bale longge sambi telo, nguya sanggili ulungga tewonggori. Ngundilo telo yokootoyi, ngu ende elayaga ngu gooboongoolo, Herodno mande yomosiyoweloyimbolo mande soweyolo ombuwonggori. Herodlo ya musiyomo ngulo sobosobo oni oluwolo. Ngu oowooyi Balastas. Ngu Tayiya Sayidon ende elayaga ngulo oni, ngundo Balastas sumoo inolo, suleyootoyi, ngundo Herodno oololo mande yoonenengowalo ewonggori. Nguno etoyi, ngundo ngulo sanggilini yeni imakeni, elo ngulo sumoo ewonggori. Ngu oni ngu, ene Herod ngulo melakonggo oowali uliyootenggoku, ngulo ene siyeweloyimbolo ewonggori.

21Ariya, nalu gula Herodndo yeyingo, ngu naluno nguno, Herod ene mela oo bidodo sobosobo koleteyingo ngulo nenggulo gome gomemu telo, ombulo, oo bidodo sobosobo onilo yabano bibitelo, ngunonggo mande mande ulungga oolengo simoo baleno ewolo.

22Mande emukootoni ngu, mandeni gome ingolo, ngulo oni simoo baledo meno manggalu telo, elo ewonggori. Ngu manggowooga ngu anut gula manggowo! Ngu onilo manggowo ngundilo kini! Elo ewonggori.

23Ngundilo etoyi, Herod ene Anut oowooyi bingamini ma ewolo. Kini, ngu enengo newendemo gosiyolo, ene yowoolengolo, Anut bingami ma ewolo. Ngundilo tetoni, ngulo sodedonangge Anutlo Engel onindo ombulo, Herod udoyi, goweyimo buni tunootelo, ngundo songgiwi kilo netoyi, Herod kumoowolo.

24Ene Oo Bidodo Sembuli ngulo mandeni yanggangododo telo, ngundo oni simoo bale nowoondoyemo udoni, ene gome keyowonggori. Ngu mandeningga ngu ulungga tunootelo, ngundo endeni endeni bidodomo oolouwonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[25]Banabas, Sol elagado, enengo kongga ngu temukolo ngu, asa, ene Yon nguya yolo, Yerusalemno ko oolouwonggori. Ngu Yonngga ngu oowooyi gula Mak.

Aposel 13

Banabas, Sol Elaga, Anutlo Kono Suleyelowonggori

[1]Antiyok endemo, Yesus keyimo oni simoo bale kewooloyemo Anutlo ingondudu eyingo oni, ko, etuyeloyingo oni nguya nguno oluwonggo. Ngu oni ngu oowooyi ngandilo: Banabas; Simiyon, ene oowooyi gula Nayisa, (ngu damoni ngundilo goweyi iliyo); Lusiyas, ngu Sayirin endemonggo oni; Maneyen ngu Herod, mela sobosobo koleteyingo oningga, ngulo dobooyi; ko, Sol oningga nguya oluwonggori.

[2]Nalu gulano, Yesuslo keyimo oni simoo bale Anut Oo Sembuli nguno yambo mande telo, oowali oo nguya loogu telo, yemboongetoyi, ngu naluno, Yuka Kundingiyi, ngundo eneya ewolo. Ye komo Banabas, Sol, elaga, nolo ko nangge telilo sunggi yelowolo. Yo, ene nondo ko teyi, elo negoyelowonoku, ngu nangge teyaliyilo ewolo.

[3]Ariya, Yuka Kundingiyimbolo mande ingolo, ene oowali oo bidodo loogu telo, ene kundingiyi ootoolo, ngunonggo ene yanggango yemboongelo oluwonggo. Ngundilo oode yokolo ngu, asa, ene Banabas, Sol, elaga, tabayalimo kandeye yelo, Anutno yemboongelo ngu, ko ngulo nangge teli, elo logoyelowonggo. Ngundilo telo, Banabas, Sol, elaga, suleyelootoyi sawoliyo.

Banabas, Sol, Elaga, Sayiparas Meladonimo, Mande Gome Ngu Yootunolo Ewoliyo

[4]Yuka Kundingiyi ngundo suleyelootoni, Banabas, Sol elaga sawoliyo. Ngundilo ngulo, Banabas dobooyi Sol nguya ende gula oowooyi Selusiya nguno ulo, ngu wendeyino nguno wanggo sanganimo ooletoli, wanggobo yoyolo, Sayiparas meladonimo oolouwoliyo.

[5]Oololo, Sayiparas meladoni nguno ende gula oowooyi Salamis nguno tunootewoliyo. Ngu endega nguno, Yuda onilo goobooyingo ya nguno ulo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Anutlo Mande Keda Mesalango ngu yano wesiyolo ewoliyo. Yon oningga ngu nguya Banabas, Sol, elaga hoolooweyelolo, ko tewolo.

6Banabas, Sol, elaga, Sayiparas meladoni, ngu bidodomo endeyolo, yade oololo, Pepos endemo uwoliyo. Ngu endemo nguno, Yuda oni gula kenowoliyo. Ngu oningga ngu, ene kosonggi oowooyingga teloluwolo. Ngu oningga ngu enengombo ngandilo ete. No Anutlo ingondudu eyingo oni eteku ngu, ene ebe ganagana ete. Ngu oningga ngu oowooyi Ba-Yisas, oowooyi gula ngu Elimas.

7Ba-Yisas oningga, ngundo Gabman mela koleteyingo oni ngulo dobooyi. Koleteyingo oningga ngu oowooyi Serigiyas Polas. Enengo ingondudu ngu gome oolengo. Ene Anutlo mande ingowelo, ngulo Banabas, Sol, elaga negoyelowolo.

8Ene Elimas kosonggidodo oningga ngu, oowooyi Girik mandeno ngu damoni ngandilo: ngu kosonggi oni. Ngu oningga, ngundo Banabas, Sol, elagado, Anutlo mande wesiyolo etoli, enendo tootoongolo gosiyoweloyimbolo. Ngundilo tetoni, ngulo ene mela oo sobosobo koleteyingongga, ngundo Anutlo mande ingolo, newende nguno ma yewelo, elo ingolo gosiyowolo.

9Asa, Sol, oowooyi gula ngu Pol, ngundo Yuka Kundingiyi ulungga bidodomonggo Elimas gome gome kenondadangelo, manggaluwoolo ewolo.

10Ge Setan nangoni! Ge damoni gome mesalangombolo sanggili teteku ngu, gengo damoningge ngu biyomi, ko, gengo ebe ganagana oo biyomingge, ngundo nowoondogemo ulungga ooloote! Ngundo Oo Bidodo Sembuli oole damoni gome ngu yombuliyeloloote! Gengo damoni biyomingga, ngu ma yokowa, bine?

11Ariya, ingo! Ataga, Oo Bidodo Sembuli enengombo gulewa! Gutolo doongengge ukingowa! Ataga, ge sa ma kenowa! Ge ngundilo oode, nalu gidalega yokowalo ewolo. Polndo ngundilo etoni, sodedonangge goboole woolo iliyo gula tunootelo, ngundo Elimas doongeyi ukingowolo. Ngundilo ukingootoni, mela ma kenowolo. Mela ma kenoweloyi telo, ngulo ene oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

erewelo erewelo oololo, oni gula dowoolo, ingootoni, ngundo mete hooloowenelonilo erewewolo.

12Mela oo sobosobo oni ulungga ngu kenolo, soliyokolo, sosolelo, ene Anut Oo Bidodo Sembuli, ngulo mandeni ingolo, newendemo Anut ingootoni, hamoo tewolo.

Banabas, Sol, Elaga, Pisidiya Melako Antiyok Ende Nguno Ko Tewoliyo

13Polya oni endeyoyingo, ngu bidodo Pepos ende yokolo, wanggo sanganimo oolelo, Pega ende, ngu Pampiliya melako oolooteku, nguno oolouwonggori. Oololo, Yondo oniku yoyokolo, enesu nangge Yerusalemno ko oolouwolo.

14Ooloutoni, oni sungoku Pega ende yokolo, oololo, yade Antiyok ende, Pisidiya melako oolouwolo. Ngu nalungga ngu, Kengeyingo nalu ngulo ene Yuda onilo goobooyingo yano ulo, nguno bibitewonggori.

15Bibitetoyi, goobooyingo ya ngulo tabango, ngundo mamana mande Anutlo ingondudu eyingo onilo mande kandangewolo. Kandangelo yokootoyi, kootusina, Polndo enengo dobooguliyi nguya negoyelolo ewolo. Dobooguline, ye mande gula simoo bale nowoondoye yanggango yunoweloyi moole tetoningga ngu, mete wesiyoya, etoyiga ingoyilo ewolo.

16Ngundilo etoyi, asa, Polndo ootookoolo, kandeyi okoolo, elo ewolo. Ye Iserel oni, ye oni sowe oowooyingga Yuda oni kini Anutlo ingolo, yambo mande tetenggoku ngu, ye ingoyi!

17Nga Iserel oni ngalo Anutga, ngundo osisambanayimo yootunoyelolo, sunggi eneno yewolo. Ngu naluno, ene Igip melako yuto oodoyi, ene Anutndo oode, oni simoo bale oowooyingga yoyeni tunootewonggori. Kootusina, Anutlo yanggangonimbo ko yoyootoni, Igip mela yokolo sawonggori.

18Oni kini kingo melako nguno, mooma onibi elaya (40) nguno, Anutndo Iserel oniku enengo mandeye damoniye biyomi teyingomu, ngulo Anutndo newende kowuli ulungga oolengo ingowolo.

19Anutndo Kenan melako oni simoo bale sowe kandegula gidembolo elaya (7) yombuliyelowolo. Yombuliyelolo, melaye Iserel oni simoo bale yunowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ene ngu melangga nguno oluwonggoku, ngu mooma ulungga oolengo (450) nguno oluwonggo.

[20]Kootusina, Anutndo Iserel oni wilikoyeloweloyi oni ngu kandeyimo yetoni, ngundo Iserel simoo bale soboyelowolo. Ene ngundilo telo oodoyi, oololo, Anutlo ingondudu eyingo oni oowooyi Samuwel oningga ngulo naluni ngu kinitewolo.

[21]Ngu naluno, Iserel simoo baledo mela oo bidodo sobosobo koleteyingo oni gula yowelo, ngulo Anutno sumoo elo ewonggori. Etoyi, ngulo Anutndo oni gula oowooyi Kis, ngu nangoni ngu yunowolo. Ngu Kis oningga ngu nangoni oowooyi ngu Sol. Ngu oningga ngu, Beniyamin oningga, ngulo sembeni. Sol ngundo sobosobo oluwoku ngu, mooma onibi elaya (40) oluwolo.

[22]Ene Anut Oo Bidodo Sembuli, ngundo Sol oningga ngu andangelo, Dewit yolo, ngu musiyomo yewolo. Anutndo oni simoo baleno Dewitlo, ngandilo ewolo. No Dewit Yesi nangoni kenowono. No nowoondone ngu enengo gome ingooteno. Dewitndo ngu nondo ingootenoku, ngundilo ko tewa. Anutndo ngundilo ewolo.

[23]Anutndo ngulo kuli mande gosiyoyingo ngundilo tunootewolo. Ngu ngandilo ewolo. Dewitndo ngulo sowenimo ngu, nguno nondo Yesus yewe tunootewalo ewolo. Ngu oningga, ngundo ngu Iserel oni simoo bale bidodo damoni biyomimonggo ngu andayelolo, ko yoyowa. Ene noole Ko Yoyoweloyi Oni.

[24]Kulimi Yesus ma ombuyingomo, ngu naluno, Yondo Iserel oni simoo bale bidodomo mande wesiyolo yunolo ewolo. Ye komo nowoondoye hamoo yowoolengoya, sono (kundingiyi) nga sonoyilo ewolo.

[25]Yon enengo koni namoko yokoweloyi naluno, ene sumoo yunolo ewolo. Ye noya ndatelo etenggo? No ngu yendo oningga sobowoolo oolootenggokungga ngu kini. Ene ye ingoyi. Oni gula no kenelolo, ombutekungga ngu, ene oni ulungga oolengo oowooyidodo. No ngu enengo ko oni nangge.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[26]Ye dobooguline, Ebarahamlo osisembeni, ko, ye oni sowe gidalega Anutlo yambo mande tetenggoku oni, ye ingoyi! Anutndo mandega ngu nooleno soweyowoku ngu ngandilo. Anutndo Yesus ngu noole ko yoyoweloyimbolo soweyowolo.

[27]Ene oni Yerusalemno ko enengo tabango oni ngudodo, Yesus oningga ngulo ene gome ma ingolo, kootu inowonggori. Ene Kengeyingo nalu bidodomo, Anutlo ingondudu eyingo onilo mande ngu kandangelo ingowonggoku, ene nowoondoyemo ma yewonggori. Yo, Anutlo ingondudu eyingo onindo oni simoo baledo Yesus kootu inowanggolo kuli eyingomu, ngu ataga engge tunootewolo.

[28]Yudalo tabango onikundo ngu Yesus goweyimo biyomi gulalo uleyi kumooweloyi, oo gula ma kenowonggori. Kini, ene Rom Gabman oni, ngundo Iserel melako oo sobosobo koleteyingo oni oowooyi Payilat, nguno meno manggalu telo ewonggori. Udooga kumooni! Elo ewonggori.

[29]Ene ngundilo telo yokolo, kootusina, de mombi sanganimonggo andangelo yolo, mele gulano melengoowanggo. Ene Anutlo ingondudu eyingo onindo mande nakangoyingo ooku bidodo temukowolo.

[30]Yesus kumootoni, melengooyingomu, Anutndo ngunonggo, ene ko yokutuwootoni, ko keda ootookoowolo.

[31]Ngundilo tetoni, oni Galili melakonggo Yesusndo Yerusalem mayeyingomu ngu, nalu oowooyingga Yesus kenowonggori. Ngu oni, ngundo Yuda oni simoo baleno ngulo mande wesiyolo ewonggori.

[32-33]Ene mande gula ewolo. Noolendo mande gome ngu yeno wesiyolo eteto. Ngu ooga kuli Anutndo noolengo osisambanayi yunowelo mandelo gosiyowolo. Yo, ngu ooga Anutndo elo tewelo mande elo gosiyoyingomu, ngu ataga, noole enengo bugobugonimo engge tunootete. Yo, yambo Sam bukno Anutndo Yesuslo ngandilo ewolo. Ge nolo nangone. No ataga oni doongeyemo wesiyolo no gengo awanggelo ewolo. *Sam 2:7*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Anutndo Yesus melenonggo ko yokutuwooyingomu, ene meleno ko ulo, ma buwoo yewolo. Ngulo ngu, Anutlo mandeno ene ngandilo ewolo. No oo gomemu kundingiyi ye yunowanoku, kulimi no oo ngundilo Dewit inowelo mande gosiyolo ewonowolo ewolo. *Ayisaya 55:3*

35Ngundilo ngulo, yambo Buk Sam gulado Anutya ete. Ge gengo oni kundingiyi yokootoyi, ma buwoo yewalo ewolo. *Sam 16:10*

36Noole ingooteto. Dewit ene Anutndo ingooteku, ngundilo oni simoo bale kewooloyemo enengo mandeni ngu keyolo, ko tewolo. Kootusina, ene kumootoni, enengo osisembeni tanggeyemo melengoowolo. Ene ngu goweyi ngu buwoo yewonggori.

37Yo, Dewitlo goweyi buwoo yetoni, ene ngu oningga ngu Anutndo yokutuwootoni, keda ootookooyingongga ngu, ene ma buwoo yewolo.

38-39Ariya, ye dobooguline, ngu mandega ngu gome ingoyi! Noolendo mande ngandilo ngulo yeno wesiyolo eteto. Ye Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, Yesus ngundo, yengo mbumbuwa bidodo andangelo, sonowoolo kapengo yewolo. Ene Moseslo mamana mandeno, ene mete yengo mbumbuwa andangetoyi ngu, ene ngu ooga, ngundo Anut doongeyimo goyeni, oni nenengo ma tunootewanggo. Kini, nga Yesus oningga ngando nangge ene mete oni simoo bale bidodo mbumbuwa andangetoni, Anut doongeyimo yoyeni, ye oni nenengo gome tunootewanggo.

40Ngundilo ngulo, mande nga yeno ombuteku ngu, ye ingondale teyi! Ngu ooga yeno ma ombuwakulo, ngulo kulimi Anutlo ingondudu eyingo onindo, ngulo ewonggori. Anutlo bukno, enendo ngandilo ewolo.

41Ye yumooyinolo, kootusina mande ewonggoku oni, ye ingoyi! Ye ngu ooga ingondudu ulungga ingolo, ngulo biyomi yewa. Ngulo no yengo naluno ko gula tewanoku, ene oni gulado ngu kongga ngulo yeno etoni, ye ngu ingolo, hamoo etelo ma ingowelolo ewonggori. *Habakak 1:5*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42Ngundilo mande emukolo ngu, Pol, Banabas elaga, endesina ooletoli, oni simoo baledo eneya, elo ewonggori. Andeno nalu kundingiyingga nguno nguya, nga mandega nga nangge, nooleno ko wesiyoya elilo ewonggori.

43Ene goobooyingo ya yokolo, endesina oolelo, Yuda oni simoo bale oowooyingga oolengo, oni sowe sungoku nguya Anutlo mande ingolo, ngulo koyi tetenggoku oni, ngundo Banabas, Pol elaga keyelowonggori. Ngundilo keyelootoyi, elagado Anutlo sumange mande ngu yanggango teya oliyi, elo ingondudu yunowoliyo.

44Andeno, nalu kundingiyimo, ngu endemo oni simoo baleku namoko bidodo, ngundo Oo Bidodo Sembuli ngulo mandeni ingowelo, goobooyingo yano ulo gooboongoowonggori.

45Oni simoo bale ulungga oolengo mayelo, gooboongootoyi, Yuda onindo ngu oni sowe gidalega Yuda oni oowooyingga oolengo ngu yeyolo, nowoondoyemonggo biyomi ulungga ingowonggori. Ngulo ngu, ene damoni yelo, Pol elagalo mandeyali tootoongolo, yombuliyolo yumooyunolo, kootuyalisina nguya mande mande tewonggori.

46Ngundilo tetoyi, ngulo ngu, Pol, Banabas elagado mande yanggango oolengo manggalu telo ewoliyo. Hamoo, noole Anutlo mande komo ye Yuda onino koletelo elogo, ene ye nga mandega nga ngu yokolo, kootu inowonggori. Kootu inolo, ye yengombo ingonduduyemo ye mete Anutya suwoo suwoo keda sugi sugi oluweloyi, ngu ma yowelo ingootenggo. Ngulo ngu, ye ingoyi! Ataga noole yowoolengolo, oni simoo bale sowe gidalegano, Yuda oni kini nguno sawalo.

47Anut Oo Bidodo Sembuli, ngundo nooleno mande yanggango yunolo, Pollo ngandilo ewolo. No ge goyetenoku ngu, ge oni sowe gidalega Yuda oni kini ngulo solu. Gedo ende mela bidodo nguno, oni simoo bale bidodo hoolooweyelolo ewolo. Ngundilo tetoyi, Anutndo ngu oni simoo bale ngu mbumbuwa andangeyunolo, ko yoyowalo ewolo. *Ayisaya 49:6*

48Oni sowe gidalega Yudalo goobooyingo yano oolootenggoku, ngu mandega ngu, mandeni ingolo ngu, ene oni oni telo ewonggori. Anut Oo Bidodo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sembuli, ngulo mandeni ngu gome oolengo! Elo ewonggori. Ngulo ngu, simoo bale bidodo Anutndo sunggi yewoku, ngundo keda suwoo suwoo oluweloyiga, ngu oolo, ene Anutlo nowoondoyemo hamoo tewonggori.

49Ngu naluno, Oo Bidodo Sembuli mande ngu mela gidalega bidodomo oolouwolo.

50Ene Yuda onindo ende ngulo bale yambo mande tetenggoku oowooyedodomu, ende ngulo tabango oni ululumu oowooyedodomu, ngu nguya nowoondoye yeyi, sanggili tetoyi, ngundo Pol, Banabas elaga yutolo, enengo ngu endega ngu yokoya sali, elo keyowonggori.

51Ngundilo tetoyi, ngulo Pol, Banabas elagado ootookoolo, keyalimo gugukakawu mela ngu endemo nguno kasiyootoli, melako uwolo. Simoo bale ngu enengo damoni biyomiye, ngu ngundiya olini, elo ngulo kumana biyomi yeyunowoliyo. Ngundilo telo, elaga ootookoolo, Ayikoniyam ende oolouwoliyo.

52Yesuslo ko oni simoo bale ngu, ene Yuka Kundingiyimbo nowoondoyemo yanggango oolengo ulo, hangetoni, ene ngunonggo oni oni ulungga oolengo tewonggori.

Aposel 14

Banabas, Pol Elaga, Ayikoniyam Endemo Ko Tewolo Mande Wesiyowoliyo

1Ayikoniyam endemo nguya, ene Anutlo mande wesiyolo, ngundilo tewoliyo. Banabas, Pol elaga, enengo damoniyali ngundilo teteliku, ngu Yuda onilo goobooyingo yano ulo, nguno Yesuslo mande wesiyolo ewoliyo. Elayaga ngu mande gome wesiyolo etoli, ngulo Yuda oni simoo bale, ko, oni simoo bale sowe gidalega oowooyingga oolengo nguya mandeyali ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggori.

2Ene Yuda oni gidale ngu nowoondoyemo mande ngu ingootoyi, hamoo ma tewonggori. Ngulo ngu, ene oni sowe gidalega nowoondoye yokutuwootoyi, ngulo ene oni elayaga nowoondoye sanggili telo, longge tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Banabas, Pol elaga, Ayikoniyamno nalu pelungga nguno oluwoliyo. Elayaga ngu Oo Bidodo Sembuli ngulo mandeni wesiyolo ewelo, yanggango yewoliyo. Oo Bidodo Sembuli ngundo, elayaga ngu kandeyali yeni, yanggangododo tetoni, ngundo ko damoni sungo oolengo onindo ma teweloyim ngu telo, ene oni simoo bale etuyelowoliyo. Oo Bidodo Sembuli ngulo sumangeni ko mandeni ngu hamoo oolengo, elo ngundilo etuyelowoliyo.

4Ene ngu endemo oni simoo bale ngu wesowoolo, wata elaya tewonggori. Wata gula Yuda oniya siyewonggori. Wata gula Yesuslo Aposel oni elayagakuya siyewonggori.

5Ngundilo tetoyi, kootusina, oni sowe gidalega, Yuda onidodo, ko enengo tabango oni nowoondoyemo hamoo ma teyingomu, ngudodo ootookoolo, gooboongoolo, mande elo gosiyolo, Pol, Banabas elaga, biyomi yunowelo ingowonggori. Ngulo ngu, ene digi yolo, oolongoolo, yuleyi kumoowelo, elo ingowonggori.

6Mande ngundilo gosiyootoyi, ene Banabas, Pol elaga, ngu ingolo, ngulo sodedonangge ene yade oololo, Layikoniya melako nguno Listara, Debi ende elayaga, ngu tanggeyimo ende nguno nguya sawoliyo.

7Salo, ene Anutlo Mande Keda Mesalango ngu ende nguno koyi telo, wesiyolo ewoliyo.

Banabas, Pol Elaga, Listara Endemo Ko Tewoliyo

8Ngu naluno nguno, Listara endemo, oni gula bibitelo oluwoku, ene keyi ngu yanggango kini. Ene kulimi nemimbo keyi biyomi ngundilo yomoowoolo. Ngu oningga ngu keyimbo bodaga ma endeyoyingo.

9Polndo mande etoni, ngu oni keyi biyominggakundo Pollo mande gome ingolo oluwolo. Ngundilo ingootoni, Polndo gome gome kenondadangelo, ingowoku, ene newendemo hamoo, ngundo ngu ene metemi teweloyi, ngu kenowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ngundilo ngulo, Polndo mande eneno meno ewolo. Ge ootookooya, kenggebo nenengo dika! Elo etoni, oninggaku ngundilo ingolo, ariya, sodedonangge ene palelo oolelo, kewoongolo oolouwolo.

11Ene ngundilo tetoni ngu, oni simoo bale ulungga oolengo ngu ooga Polndo teteku, ngu kenolo ngu, Layikoniya mandenonggo meno manggalu telo ewonggori. Anut, galo oni ngundilo tunootelo, nooleno ombutenggoku ngu! Meno elo ewonggori.

12Banabas anut gula oowooyi Sus, elo, ko, Pol ngu anut gula, oowooyi Hermis ewonggori. Ngundilo oowooyi etoyi, ndawugalo ngulo, Polndo ngu keyi biyomingga nguya ootookoo, elo etoni, ngulo ene Polya anut Hermislo ewonggori.

13Suslo koodu ya, ngu ende ngu dabemisina oluwonggori. Ngu goobooyingo yangga ngulo Suslo woolo yeyingo oningga, ngundo bulmakau ulumoni gula yolo, ilosala utono gosiyoyingomu yolo, ombulo, sisi pawa yamakono ombuwonggori. Ngundilo tetoyi, ende ngulo oni simoo bale ngu bidodo gooboongoolo, Banabas, Pol elagano, woolo yewelo, elo tewonggori.

14Ene ngundilo tetoyi ngu, Aposel oni elayaga, ngu Banabas, Pol, mande ngu ingolo ngu, ariya, enengo nengguloyali dowoolo, oomboongeweloyi telo, kendutelo, simoo bale kewooloyemo oololo, manggalu telo ewoliyo.

15Ye oni simoo bale, ndatelo ngulo, ye ngundilo tetenggo? Noole ngu oni oolengo, noole ye ngundilo! Ngu hamoo noole oni nangge! Noole ombulo, Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo, yeno elo, ngulo ye ngu ingolo, damoni biyomi ngu yokoya, ye yowoolengoya, nowoondoye Anutno yeya, nguno keda oliyi. Anut ngundo sambo, mela, wendeyi, nguya yewolo. Ngano oo oolootenggoku, ngu bidodo nguya yewolo.

16Hamoo, kulimi ngu oni simoo bale mela bidodomo yoyokootoyi, enengo damoniye biyomimo endeyolo oluwonggori.

17Ene Anut doongeyimo, oo ngu bidodo ma kombitewolo. Kini, ene oo gomemu nooleno teteku, ngulo noole tunoo oolengo etuyelooteku, ene Anut

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gome. Ene Sambono oode, ngunonggo sono medugu yeni, yeno ombulo, ngundo tetoni, oowali ulungga gome oolete. Enendo oowali gome noole yunolo, ngunonggo ye nowoondoye yeni, oni oni tetelo ewoliyo.

18Banabas, Pol elagado, ngu mandega ngu ewoliyo. Ene elayaga ngu oni simoo baledo woolo yewelo tewonggoku ngu yokoyi, elo, ko yanggango tewoliyo. Nguno ngu, ye komo noole elagano, woolo ma yewelolo ewoliyo.

Onikundo Digi Yolo, Pol Ulewonggori

19Ariya, ngu naluno nguno, Yuda oni gidalega ngulo ende elayaga ngu Antiyokno Ayikoniyamno, ngu Listara endemo mayelo, endemo oni simoo bale nowoondoye yokutuwoolo ganaganayelowonggo. Ngundilo ganaganayelootoyi, ngulo endemo oni ngu sanggili ulungga telo, ene digi yolo, ngundo Pol uleyi kumoowolo. Pol bingo woosoolo, endesina oolelo, nguno yewonggori. Oni Pol ulewonggoku, ngundo ngu Pol kumoowolo ingowonggori.

20Ene Yesuslo keyimo oni simoo bale mayelo, Pol bingonggaku pawangolo oluwonggori. Oodoyi, Pol ko ootookoolo, ende newendesina ko ulo welewolo. Sengetoni, dobooyi Banabasya, Debi endemo oolouwoliyo.

21Ngu Debi endega nguno, ene mande gome ngu wesiyolo ewoliyo. Nguno simoo bale ulungga koyi tetoli, ene Yesuslo ko oni tunootewonggori. Kootusina, ene Listara, Ayikoniyam, Antiyok endemo ko oolouwoliyo.

22Nguno Yesuslo keyimo oni simoo bale nowoondoye yanggango yunolo, mande ewoliyo. Ene mande yanggango elo ewoliyo. Ye komo nowoondoyemo hamoo teyingo yanggango olini. Noole Anutlo endega enengombo oni simoo bale soboyelooteku, ngu newendesina uwelo ngu, asa, koletelo ngu, noole komo melako ngano kowuli ulungga koolowoologo uwatolo ewoliyo.

23Ende ngu bidodomo, Pol, Banabas, elagado, ngu oni Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango yunolo, ngu sunggi yetoli, ngu oni, ngundo tabango tunootewonggori. Ngundilo tetoyi, oni simoo bale ene oowali yokolo, kundingiyi telo, yemboongelo nangge ootoolo, ngunonggo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tabango oniku ngundo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngu kandeyemo yelo, ndawugalo ngulo, ene nguno nowoondoyemo hamoo tewonggoku ngulo.

Banabas, Pol Elaga, Ene Antiyok Ko Oolouwoliyo

24Kootusina, Banabas, Pol elaga, Pisidiya mela kewoolo oololo, Pampiliya melakokuli tunootewoliyo.

25Elagado oololo, Pega endemo mande wesiyolo elo yokolo, ene kootusina, elayaga ngu Ateliya ende wendeyino nguno uwoliyo.

26Ngundilo ulo, Ateliya endemonggo ngu wanggono ooletoli, wanggobo yoyolo, Antiyok endemo ko ulelewoliyo. Kuli ngu endemo Yesuslo keyimo oni simoo bale, ngundo elayaga ngu Anutlo sumangeni nguno nangge ko teli, elo sunggiyelowoliyo. Elayaga ko ngu teli, elo sunggiyelootoyi, ene ko ngu temukowoliyo.

27Banabas, Pol elaga, Antiyok endemo mayelo ngu, Yesuslo keyimo simoo bale goobooyelolo, ko tewoliku ngulo mandeni oo bidodo wesiyolo, elo ewoliyo. Ene oo bidodo Anutndo eneya telo tewonggoku, ngu bidodo ewoliyo. Anutndo oni simoo bale sowe sungombolo yamako goosootoni, ene nguya nowoondoyemo hamoo tewonggori.

28Ngundilo elo, elaga, Yesuslo keyimo oniya nalu ulungga nguno oluwoliyo.

Aposel 15

Aposel Onilo Goobooyingo Ulungga Yerusalemno Tunootewolo

1Ene Yuda oni gidalegado, ngu Yudiya mela yokolo ngu, Antiyok endemo mayelo, Yesuslo keyimo oni simoo baleno mande mande etuyelolo, elo ewonggori. Ye Moseslo mande damoni ngu ma keyolo, moondeye ma yomosiyootoyi ngu, ariya, Anutndo ye ma yoyowa. Ngundilo ngulo, ye komo Mosesndo damoningga ngu keyoyilo ewonggori.

2Ngundilo mande etuyelolo, etoyi, Pol, Banabas elaga, mande ngu ingolo, ariya, ene sanggili ulungga ngu oni nguya tetoli, ngu oni nguya longgesambi ulungga tewonggori. Ngundilo tetoyi, asa, Yesuslo keyimo oni simoo baledo Pol, Banabas elaga, ko, ngu melako oni gidalega nguya suleyelootoyi,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yerusalem nguno ngu, mandega ngu, Yesuslo Aposel oni, ko tabango oni ululu ngudodo yomosiyowelo oolouwonggori.

3Ngulo simoo baledo ngundilo suleyelootoyi, salo, oololo, Pinisiya mela, Sameriya mela ngu ende elayaga ngu kewoolokuli oololo uwonggori. Yade oololo, Yesuslo keyimo oni ngu oo tewoliku, ngulo Anutndo oni sowe gidalega nowoondoye yowoolengootoni, ene nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngundilo etoli, Yesuslo keyimo oni nowoondoyemo ingolo, ngulo ene oni oni tewonggori.

4Pol, Banabas, elaga oololo, Yerusalemno tunootewoliyo. Yerusalemno Yesus keyimo simoo bale, Yesuslo Aposel oni, tabango oni, ngundo yeyolo kambayelowonggori. Pol, Banabas elagado, Anutndo ko tewoliku, ngulo mande bidodo yootunolo ewoliyo.

5Ngundilo etoli, ngu naluno, Parisi oni gidalega ngu Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingomu, ngundo ootookoolo, Pol Banabas elaga goweyalimo mande sanggawelo etenggo. Ye komo oni sowe gidalegalo moondeye yomosiyelootoyiga, ene komo Moseslo mamana mande ngu keyoyi! Ewonggori.

6Ngundilo etoyi, ariya, Yesuslo Aposel oni, tabango onidodo goobooyingo, ngu mandega ngu yomosiyowelo ewonggori.

7Ene mande mande ulungga elo, mande pelungga woosoowonggori. Ngundilo tetoyi, Pitando ootookoolo ewolo. Yesuslo keyimo dobooguline, ye ingootenggo! Anutndo kuli ko nga bayetelo, noole yunowolo. Ene no yootunonelowoku ngu, no mande gome ngu nangge etoowe, ngulo oni sowe gidalega ngu mande ingolo, nowoondoye yowoolengolo, hamoo tewanggo.

8Anutndo ngu oni bidodo nowoondoye kenolo ingoote. Ene galo etuyelolo, ene nowoondonayemo metemi ingootenggoku, ngulo ene Yuka Kundingiyi ene yunoote. Noole yunowoku ngundilo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Anutndo damoni gula noole yunolo, damoni guladilo gula ene ma yunoote. Kini, ene Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoyi, nguno ene nowoondoye yeni namboyi mete tetoyi, nooleno nguya ngundilo tewolo.

10Ngundilo ngulo, ye ngundilo tetoyi, ngulo Anutndo ye gumi ogingoyingo yeyunowa, bine? Ye ngu oo kowulingga, ngundo Yesuslo keyimo simoo bale bungeye ma gosiyowelo. Kulimi osisambanayi noole nguya ngu kowulingga ngu koolowooweloyi, ngu ereremo kini.

11Kini, ene noole ngu nowoondonayimo hamoo tetoni, hamoo ingowato. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesuslo sumangeningga, ngundo nangge noolengo bidodo yoyowoku ngu! Ngundilo nangge, ngu oni nguya yoyowaku ngu! Elo ewolo.

12Pitando mande ngundilo emukootoni, goobooyingo ngundo mande gome ingolo, ene nenetewonggori. Ngu naluno, Pol, Banabas elagado, damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu tewoli; ngu Anutlo sumange mande, Anutndo ene kandeyalimo tetoni, simoo bale sowe gidalega kewooloyemo, mande oo tewoliku ngu nangge etoli, ene sodeyelo ingowonggori.

13Elagado mande elo yokootoli, asa, Yemsndo ewolo. Yali dobooguline, yali nolo mande nga ingoli!

14Sayimondo yalino kuli ewoku ngu, koletelo Anutndo oni sowe sungomo ombulo, ene ngu kewooloyemo enengo simoo bale nenengomu yoyowolo.

15Yo, Anutndo oni sowe gidalega ngu kewooloyemo, ene gidalega Anutno nowoondoyemo hamoo teyi, elo negoyelowoku, ngu nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngu mandega ngu ingondudu eyingo oni, ngundo nakangolo, Anutndo simoo bale soboyelowaku, ngu Dewitndo kuli soboyeloyingo ngundilo. Ene oo ngulo ngundilo nakangowolo.

16Oo Bidodo Sembuli, ngundo ewolo. Kootusina, no ko ombuwano. Ngu naluno, Dewitlo yangga ngu kuli dookewolo. Ngu nondo ngu ko yewano. Ngu yangga ngulo oo biyomi yewolo. Ngu nondo ko yomosiyootoowe, mete tewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ngundilo ngulo, simoo bale bidodo, ene mete Anut Oo Sembuli erewelo kenowanggo. Oni sowe gidalega nga ngu, nondo nolo oni oolengo elo, sunggi yewonoku, ngundo nguya erewenelolo neyowanggo.

18Kulimi oolengo, Anut Oo Bidodo Sembuli, ngundo nga mandega nga tunoo oolengo ewolo. Enengombo ataga nguya ngundilo, elo ewolo. Ngundilo elo nakangowolo. *Emos 9:1*1-12

19Ngundilo ngulo, nolo ingondudune ngandilo: oni sowe gidalega nowoondoye yowoolengolo, Anutno nowoondoye yetoyi ngu, ngulo noole ko kowuli gula ene ma yunowato.

20Kini, noole komo so uyi nakangolo yunowato. Ngu so uyingga nguno ngandilo nakangowelo. Ene oowali oowooyingga mbooluyi ngu ko woolo yeweloyimbolo, anut ebe ganagana nguno ngu ma newanggo. Ene kameyi baleyi yombuliyoweloyi damoni ngu yokoyi. Nusago onindo utombo bungeyi gosiyootoyi, kumooyingomu, ngu ma newelo. Oo dalododo nguya ma newelo.

21Noole ingooteto. Kulimimonggo ombulo ataga nga, loogu mande namolaya Moseslo mamana mandeno oolooteku, ngu endeni endeni nga bidodomo wesiyolo ewolo. Kundingiyi naluno, Yudalo goobooyingo ya bidodomo ngu, Moseslo mande ngundilo ngu kandangelo ingootenggolo ewolo.

Ene So Uyi Nakangolo, Oni Sowe Gidalega Yunowolo

22Ngu naluno, Yesuslo Aposel oni, tabango oni, Yesus keyimo oniku bidodo mande gulanangge elo, ene oni elaya, ko, enengo oni gidalega nguya suleyelowelo ewonggori. Ngu oni elayaga ngu, Yudas ngu oowooyi gula ngu Banabas, ko, oni gula oowooyi Sayilas. Ngu oni elayaga ngu, Yesuslo keyimo oni simoo balelo oni tabango oluwoliyo. Oni elayagado ene nguya Antiyok endemo Pol, Banabas, elayagadodo oolouwonggori.

23Ngu oni elayaga ngu, kandeyalimo ngu so uyingga ngu yelo, mande elo nakangowoku, ngu ngandilo. Noole Yesuslo sulena oniya, tabango oni, noole yengo dobooguliye, noole nga so uyingga nga, ye Yesuslo keyimo oni sowe gidaleganonggo, ngulo nakangowooto. Ye Antiyokno, Siriyano, Silisiyano oolootenggoku, ngu bidodo akeyo, elo soweyelowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Noole kuli ingowooto. Noolengo oni gidalega yeno oololo, ye ganaganayelolo, yengo ingonduduye yombuliyowonggo. Ngu oni ngu noolendo yeno ngundiya teyi, elo ma suleyelowooto.

25Ngundilo ngulo, noole mande ngu ingolo, noole mande gulanangge, elo gosiyolo, nowoondonayi nguya gulanangge yelo, doboogulinayi elaya suleyelootooye, ko, doboogulinayi elaya noole enengo gome ingootetoku, Pol, Banabas nguya ooloutenggoku ngu!

26Pol, Banabas elaga, enengo keda oluweloyingga ngu yokoweloyimbolo ma sosoleyingo, ene noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngulo nangge oowooyi bingami okoowoliyo.

27Ariya, noole Yudas, Sayilasya suleyelootooye oolouteli. Ene manggoyalimbo nga so uyino mandega nga, yeyunolo ewali.

28-29Yuka Kundingiyi nooledodo oodoni, ngunonggo noole mande elo gosiyolo, yeno etetoku, ngu ngandilo. Noole kowuli gula ye ma yunowato. Mande etetoku, ngu nangge teyi! Ngu ngandilo: anut ebe ganagana nguno yemboongelo oowali katenggoku, ngu ye ma newelo. Ye dalo ma newelo. Ye onindo nusago bungeyi gosiyootoyi kumooteku, ngu ma newelo. Ye kameyi baleyi yombuliyoweloyi damoningga ngu dagayi. Ye ingondale telo, ngu damoni biyomi ngu dagalo ngu, ngu gome oolengo. Akeyo, ye komo gome oliyi. Ngundilo nakangolo soweyowonggori.

30Ngundilo telo, ariya, ene Yesuslo keyimo onindo suleyelootoyi, ene Antiyok endemo oolouwonggori. Nguno ngu, ene Yesuslo simoo bale goobooyelolo ngu, so uyingga yunowonggori.

31Yesuslo simoo bale ngu so uyinggaku ngu kandangelo, ingoyingomu ngu mande gome, ngulo ene oni oni tewonggori.

32Ngu naluno, Yudas, Sayilas elaga, Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo ene mande gome gome oowooyingga Yesuslo simoo baleno elo, yanggango yunowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Elaga ngu nalu pelungga bodaga Antiyokno nguno oodoli, ariya, Yesuslo simoo baledo gome elo, imakeyingomonggo sali, elo suleyelowonggori. Suleyelootoyi, Yerusalemno Yesuslo Aposel oni tanggeyemo ko oolouwonggori.

34Ooloutoli, ene Sayilas enengo ingondudu keyolo, ene Antiyok melako nguno oluwonggori.

35Ene Pol, Banabas elaga, ngu Antiyokno oluwoliyo. Elayaga ngu oni ulungga hoolooweyelootoyi, ene oni simoo baleno Anut Oo Bidodo Sembuli ngulo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo, elo etuyelowoliyo.

Pol, Banabas Elaga, Longgeyolo, Sungo Sungo Tewoliyo

36Kootusina, nalu gidalega yokolo, Polndo Banabasno ewolo. Noole ko oolouya, ende bidodomo Yesuslo keyimo doboogulinali yeyoya, endeyoya goobooyelowolo. Kuli noole Oo Bidodo Sembuli ngulo mande wesiyolo ewoloku, ngundilo eneno oololo ngu, noole ngu ingowalo. Ene mete bine oolootenggo, ngundi, kini binelo ewolo.

37Polndo ngundilo etoni, Banabasndo ngu Yon nguya yolo, sawelo ingowolo. Yon ngu oowooyi gula ngu Mak.

38Ene Polndo mande gumi ewolo. Ngu oningga ngu, ene kuli Pampiliyano ene noolengo ko kewoolonayimo ngu yoyokolo toongewolo. Ngundilo ngulo, ene nooledodo salo, ko ma tewolo. Ngulo ngu, noole ene yolo, ma sawatolo ewolo.

39Etoni, ngunonggo ingonduduyali sungo sungo telo longgeyowoliyo. Nguno ngu, mande gosiyolo, Polndo sungo toongetoni, Banabasndo Mak yolo, eneya sungo sawoliyo. Ngulo ngu, Banabas ene Mak yolo, wanggo gula sanganimo oolelo, Sayiparas meladoningga nguno ulelewoliyo.

40Ngundilo tetoni, ariya, Polndo ngu Sayilas yolo, nguya saweloyi ngulo Yesuslo keyimo simoo baledo eneno ewonggori. Noole Anutno elo yemboongelo, Oo Bidodo Sembuli ngulo sumangeni yalidodo sawalilo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41Etoyi, ariya, Pol ngu Siriya mela, Silisiya mela kewoolokuli salo, Yesuslo keyimo simoo bale yanggango yunolo, mande yunowonggori.

Aposel 16

Timooti Ngundo Pol Sayilas Elagadodo Sawonggori

1Ngu naluno, Pol ene oololo, Debi ende, Listara endemo tunootewolo. Ngu endemo nguno, Yesuslo keyimo oni gula oowooyi Timooti oluwolo. Ngu nemi Yuda bale ngu Yesusno newendemo hamoo teyingo bale. Ene enengo eweyi ngu Girik oni.

2Yesuslo keyimo oni Listarano, Ayikoniyamno oolootenggoku, ngundo Timooti ngulo damoni wesiyolo, elo ewolo. Timooti ngu, ene oni gome metemilo ewolo.

3Polndo, Timooti yolo, eneya saweloyimbolo ngulo gome ingowolo. Ene Yuda oni ngu mela gidalesina nguno oolootenggoku, ngulo Pol ene Timooti moondeyi doongooweloyi damoningga, ngu tewolo. Polndo ngu damoningga ngundilo telo, ndatelo ngulo, ene ingooteku, Yuda oni ene tolige bibitelo, Anutlo Mande Keda Mesalango, ngu gome sodeyelo ingowanggo. Ndatelo ngulo, oni bidodo ingootenggo. Timooti eweyi ngu Girik oni, nemi ngu Yuda bale, elo ingowonggori.

4Ene yade endemo oololo, Yesuslo Aposel oni, tabango oniya, Yerusalemno mandega ewonggokungga ngu, Yesuslo keyimo simoo baleno elo yunowolo. Pol galodo ewonggo. Ye komo nga mandega nga keyoya oliyi! Elo ewonggori.

5Ngundilo ngulo, simoo balelo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggangododo tunootetoyi, ngulo ngu, nalu bidodomo, oni simoo bale oowooyingga, ko, gidalega nguya, eneno nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngundilo yade oololo, oowooyingga oolengo tewonggori.

Polndo Masedoniya Oni Gula Gabono Kenowolo

6Pol, galo Perigiya, Galesiya ende elayaga ngu kewoolokuli oolouwonggori. Yuka Kundingiyi, ngundo Esiya melako nguno, mande ma wesiyolo ewelo, elo soleyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ngulo ene oololo, Misiya mela wengamo oololo, Bitiniya melasina oolouwelo tewoongowonggori. Ene Yesuslo Yuka, ngundo suleyelowolo.

8Ngundilo tetoni, ngulo ene Misiya mela ngu dagalo, ene Trowas melako ulo tunootewonggori.

9Nguno ngu, suwoono, Pol ene oo gula gaboya gaboya nguno kenowolo. Ngu ngandilo: Masedoniya oni gula dikalo, Polno meno elo ewolo. Ge komo sonongga ngu wongooya, Masedoniya ngano mayeya, noole hoolooweyelo! Elo ewolo.

10Polndo ngu gabono kenolo ngu, ariya, ngundilo ingowolo. Anutndo noole negoyelooteku, ngu Masedoniya melako nguno Mande Keda Mesalango nguno wesiyolo, oni simoo baleno ewatolo ingowolo. Ngundilo ngulo, noole sodedo oole gula kenolo, noole Masedoniya ulelewato.

Lidiyando Yesusno Newendemo Hamoo Tewolo

11Ngundilo telo, noole wanggo sanganimo oolelo, Trowasnonggo nenengo Samooteresno oololo welewootowo. Sengetoni suwoononggo, noole Niyapolisno oolouwootowo.

12Oololo, noole ngu endega ngu yokolo, Pilipayi endemo oolouwootowo. Ngu endega ngu, kuli Rom oni nguno ombulo oode, ko gula nguya, ene Masedoniya mela ngulo ende tabango ulungga oluwootowo. Noole nalu gidalega, ngu endega nguno oluwootowo.

13Nalu kundingiyimo, noole endesina oolelo, ende dabemimo sono gula ombuteku, nguno uwootowo. Noole sonono ulo, ngu tanggeyimo ngu bibitelo, yemboongelo teweloyim. Ngu sonongga nguno, ngu bale gidalega gooboongoolo oodoyi, noole yeyolo, enedodo mande elo, noolendo mande gome ngu wesiyolo yunowootowo.

14Bale kewooloyemo ngu bale gula ngu oowooyi Lidiya. Ene Anutno yambo mande telo oode, enengo endeni ngu Tayatara. Ene kumba seleyingo koyi telo, suleyolo, beye yololuwolo. Oo Bidodo Sembulibo ene newende yowoolengowolo. Ene Polndo mande ewoku, ngulo sodeyelo gome ingowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Oo Bidodo Sembuli, ngundo newende yowoolengootoni, ngulo ene Pollo mande ewoku ngu ingolo, newendemo hamoo tewolo.

15Ngundilo ngulo, ngu balega ngu, sono (kundingiyi) sonowootoni, enengo oni simoo bale ya goboolo oluwonggoku, ngu bidodo nguya sono gemuwonggori. Ene sono gemulo yokootoyi ngu, Lidiya ngundo nooleno ewolo. Ye noya Oo Bidodo Sembuli ngulo nowoondonemo hamoo tetenoku, ingoya ngu, ariya, ye ombutoyiga, noya nenengo yano ngano oodoyi no ye yelowano. Ngundilo etoni, ene nooledodo yanggango oolengo yelo, ngulo ngu, noole ene manggowo keyolo, enendo yano eneya oluwootowo.

Pol, Sayilas Elaga, Pilipayi Endemo Ya Biyomimo Uwoliyo

16Nalu gulano, noole yemboongeweloyi musiyomo uwooto. Ngu musiyonggano nguno, kingo sulena bale gulado ooleko noole yeyowolo. Ngu kingo sulena balega ngu, ene ke dalo teyingo bale. Yuka biyomimbo ene mande kombiteyingomu yootunolo eloluwolo. Ngu balega ngu, enengo mbooloni ngu sumoo inootoni ngu, mande mande gumi etoni, ingowa. Ngundilo ngulo, ngu balega ngu, sobosobo onindo enengo koni ngulo uli ulungga yololuwonggo.

17Ngu balega ngu, Pol ko nooledodo keyelolo, ombulo, manggalu telo ewolo. Nga oningga nga, ngu Anut Sambo oolengo ngulo ko oni! Ene noole Anutndo ko uliyelolo yoyoweloyi oole ngu etuyelootenggo! Elo meno ewolo.

18Nalu ulungga balega, ngundo mande mande ngundilo meno elo ariyolo oodoni, Pol ngu ingolo oode, suleyokini yewolo. Ngulo ngu, Pol yowoolengolo, yuka biyomingga nguya mande yanggango ewolo. No Yesus Kristus oowooyimonggo geno eteno. Ge nga balega nga, yokoya toonge! Mande yanggango ngundilo etoni, sodedonangge yuka biyominggaku peselo toongewolo.

19Peselo toongetoni, ngu balega ngulo sobosobo onikundo beye yololuwonggoku damoninggaku kinitetoni, ngundilo ingolo ngu, ariya, ene Pol, Sayilas elaga, yodowoolo, yowoosoolo oololo, goobooyingo musiyomo tabango oni kewooloyemo yoyewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Ngundilo telo, oni elaga ngu yoyolo, wilikoyeloweloyi onino oololo ewonggori. Nga oni elayaga nga, ngu Yuda oni, ngundo noolengo endemo oni simoo bale yombuliyooteli.

[21]Nga oni elayaga, ngando damoni gidalega yolo, noole Rom oniya ngu ma tewelo elo, loogu yunolo damoni gidalega yolo, nga keyoyi! Elo eteli.

[22]Ngundilo etoli, oni simoo bale nguya Pol, Sayilas elagaya, mande ebe ganagana gidalega goweyalimo etenggo. Ngundilo etoyi, ariya, oni mela oo sobosobo ulungga onindo ewonggori. Ye elagalo towikumba andangelo, yokolo tulimbo yuleyi! Elo mande yanggango ewonggori.

[23]Ngundilo etoni, tulimbo elaga, gome gome yutolo, yoyolo, ya biyomimo yoyewonggori. Yoyetoyi, ene mande yanggango ya biyomi sobosobo nguno elo ewonggori. Ye komo gome soboyeloyi!

[24]Ngundilo etoyi, sobosobo onindo mande yanggango ngundilo ingolo, asa, Pol, Sayilas elaga yoyolo, ya gumi newende oolengomo yoyelo, utombo keyali de sosi bungomo gosiyelowonggori.

[25]Ngundilo tetoyi, suwoo kewooloko, Pol, Sayilas elaga, Anutno yemboongelo, yambo utolo, ngengeyolo oodoli, ya biyomimo oni gidalega ngu ingolo oluwonggori.

[26]Ngundilo telo oodoli, sodedonangge, imimi ulungga tunootewolo. Imimi ngundo ya biyomi ngulo samanga yokutukutuwoowolo. Ngundilo tetoni, sodedonangge yamakoku bidodo andandangelo, kulundodo yokowolo. Ngundilo tetoni, oni keyemo uto yanggango oowooyi sen, ngu bidodo peselo solewonggori.

[27]Imimi ulungga ngu ingolo, sobosobo oningga ngu ootookoolo, ya biyomingga ngulo yamako kulundodo oodoni kenolo, ene ngandilo ingowolo. Oni bidodo kuli samukowonggo. Ngundilo ingolo, ngulo enengo duge ngu woosoolo, enengombo enengo sanggaweni kumoowelo tewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Ene Polndo sobosobo oningga ngu kenolo, sodedonangge manggalu telo ewolo. Gengombo gengo gowege ma yombuliyowelo. Noole bidodo oolootetoku nga! Elo ewolo.

29Ngundilo etoni, ingolo, sobosobo oninggaku solulo, meno ewolo. Solu yoya, sodedo ombuyi! Elo meno ewolo. Ene sosolelo, mboolomboolo telo, ene Pol, Sayilas elagano, boodoo oondookewolo.

30Boodoo oondookelo, ene elayaga ngu yoyolo, ende oolelo, sumoo yunowolo. Yali oni ululu, no ndatelo ooga tetoowe, Anutndo no hooloowenelolo ko noyowa? Elo sumoo yunowolo.

31Ngundilo sumoo etoni, Pol, Sayilas elagado mande gumi ewoliyo. Gedo Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngulo nowoondogemo hamoo tetoni ngu, asa, Anutndo ge goyowa. Ge, ko, gengo simoongge balege nguya yoyowa. Elagado ngundilo ewoliyo.

32Ngu nalu nguno, Pol, Sayilas elagado, Oo Bidodo Sembuli ngulo Mande Keda Mesalango ngu etoli ngu, sobosobo oningga ngu enengo yano oniku bidodo, Oo Bidodo Sembuli ngulo mande ingowonggori.

33Ene Anutlo mande gome ingolo, nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngulo ene ngu suwoono, ngu oningga ngundo Pol, Sayilas elagano, mambuyaliku sonowoolo yomosiyelowoliyo. Ngundilo tetoni, ariya, elagado, ngu oninggaku enengo simoongo, baleyi ngu bidodo sono (kundingiyimbo) sonoyelowoliyo.

34Ngundilo tetoli ngu, asa, ngu oningga, ngundo Pol, Sayilas elaga, yoyolo, enengo yano oololo uwonggori. Ulo, elaga oo yunootoni newoliyo. Enengo yano oniku bidodo Anutno nowoondoye hamoo tetoyi, ngulo oni oni tewonggori.

35Sengetoni suwoononggo, wilikoyeloweloyi onikundo enengo me oni sobosobo gidalega suleyelootoyi, ombulo ewonggori. Ge elayaga ngu yoyokootooga salilo ewonggori.

36Asa, me oni sobosoboku, ngu ya biyomi sobosobo onindo ngu mandega ngu etoyi ingolo, ngulo ene Pol, Sayilas elagano ombulo ewoliyo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wilikoyeloweloyi onikundo ewonggori. Yali yoyokootoyiga salilo etenggo. Ngundilo ngulo, yali ya biyomi yokoya sali. Saya, nowoondoyali imakeya olililo ewonggori.

37Ene Polndo me oni sobosobo onikuya, mande gumi ngandilo ewolo. Noole Rom oni! Ye noole kingo mande ebe ganagana gowenali sanggawelo, noolendo oo biyomi tewoloku, ngulo ye noole kingo yoyolo, simoo bale doongeyemo yutolo, gisaluyelolo yoyolo, ya biyomimo yoyetenggo. Ene ngu mandega ngu yolo, koletelo mande wilikoyeloyingo oni nguno ooloutoyi, mandeno ma yomosiyowonggori. Yo, ngu oo ngu oni doongeyemo tewonggoku, ene ye ataga ngu ko tolige windoga ooleya, kingo sali, etenggo, bine? Hamoo oolengo kini! Kini, ye oolouya, yengo sobosoboga nguno etoyiga, ombuya, enengombo noole yoyoya, endesina oni simoo bale doongeyemo yoyokootoni, sawaloku ngu! Elo ewolo.

38Ariya, me sobosobo onikundo ngu mandega ngu yolo, oololo, wilikoyeloweloyi onino ewonggori. Etoyi, wilikoyeloweloyi oni mande ngu ingowonggoku ngu, ene Rom oni elayaga, ngulo, ene sosolewonggori.

39Sosolelo, sobosobo onikundo oololo, Pol Sayilas elagaya mande imakeyingo elo, yoyolo, endesina oolelo yoyokowoliyo. Elayagakuya mande oolengo ewonggori. Yali mete nga endegano ngano ma oluwelo, ende nga yokoya, yali mete mela gulasina salilo ewonggori.

40Ngundilo etoyi, Pol, Sayilas elaga, ya biyomi yokolo, ene Lidiya balega ngundo yano oolouwoliyo. Nguno Yesuslo keyimo simoo bale nowoondoye yanggango yunolo, Mande Keda Mesalango ngu elo yunolo yokolo ngu, ariya, ene ko sawoliyo.

Aposel 17

Tesalonayika Endemo Oni, Ngundo Pol, Sayilas Elaga, Yulewelo Tewonggori

1Pol, Sayilas elaga yade oololo, Ampipolis endemo tunootewoliyo. Ngu endega ngu yokolo, yade oololo, Apoloniya endemo oololo, yade oololo, Tesalonayika endemo tunootewoliyo. Ngu endemo nguno, ngu Yuda onilo goobooyingo yano oluwoliyo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Pol enengo damoni kuli goobooyingo yano teloluwoku, ngundilo nangge, goobooyingo ya newendemo ngu oni ngudodo uwolo. Nalu kundingiyi kabusagomo, ene Anutlo mande nakangoyingo, ngulo mande wesiyolo ewolo.

[3]Pol ngundilo telo, ene Anutlo mande damoni ngu wesiyolo etuyelolo ngu, oni simoo baleno nguno ewolo. Anutndo, Yesus Kristus yeni, ombulo, ngundo ogingoyingo ulungga koolowoolo, kumoolo, ko keda ootookoowolo. Ngu Yesusga ngulo mandeni wesiyolo, yeno etenoku nga, ngu Kristus Anutndo noole ko yoyowelo sunggi yeyingo oningga ngu! Ewolo.

[4]Pol mande ngundilo wesiyolo etoni, Yuda simoo bale gidalega kewooloyemo, ngu mandega ngulo nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngulo ene Pol, Sayilas elaga keyelolo, mande ngu gome ingowonggori. Girik oni ulungga oolengo Anutno yambo mande tetenggoku ngu, ko, bale oowooyedodo oowooyingga nguya Pollo mandeni keyowonggori.

[5]Ene Yuda tabango oniku, ngu Yuda oni nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngu oni gidalega gula Pol Sayilas elagalo mande ingolo, nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngu yeyolo, ngulo nowoondoye biyomi ulungga yewonggori. Ngundilo biyomi ingolo, Yudalo tabango onikundo windawinda telo, damoni biyomi tetenggoku oni ngu negoyelolo, nowoondoye yokutuwootoyi, ene sanggili mande oowooyingga elo, Pol Sayilas elaga yuleweloyimbolo tewonggori. Ngundilo tetoyi ngu, endemo oni oowooyingga nguya nowoondoye yokutuwootoyi, ngulo ene mayelo, Yesondo ya newendemo ulo, Pol, Sayilas elaga ereweyelolo, yoyolo, oolelo, oni simoo bale kandeyemo yoyetoyi wilikoyeloweloyimbolo tewonggori.

[6]Ene elaga ngu ma yeyowonggori. Ngundilo ngulo, ene Yeson yolo, Yesuslo keyimo simoo bale gidalega yoyolo, ngu endega ngulo oni mela oo sobosobo onino enengo goobooyingomo oololo, manggalu telo ewonggori. Nga oni nga mela bidodomo damoni biyomi tetenggo. Ataga ngano noolengo endemo mayelo, oolootenggoku nga!

[7]Ngundilo biyomi tetoyi, ene Yesondo yoyolo, enengo yano ulo, nguno oolootenggo. Ngu oni ngu bidodo Rom mela oni sobosobo koleteyingo Sisalo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mamana mande ngu yombuliyolo, ene ngandilo etenggo. Oo bidodo sobosobo koleteyingo oni gula ooloote! Ngu oowooyi Yesus! Ewonggori.

8Ngundilo etoyi, mela oo sobosobo ulungga oni, ko, simoo bale ngu endemo oluwonggoku, ngu mandega ngu ingolo, ene soli yokoyingo ulungga telo, bulibali ingondudu oowooyingga yowonggori.

9Ngundilo ngulo, Yeson, Yesuslo keyimo simoo bale ngunonggo beyelo etoyi, ngu mandega ngu uliyolo yoyokootoyi, Yeson galo sawonggori.

Pol, Sayilas Elaga, Ene Beriya Endemo Ko Tewoliyo

10Ngu suwoongga, nguno ngu, Yesuslo keyimo oni simoo baledo Pol, Sayilas elaga tolige yoyolo, Beriya endemo suleyelolo yoyokowonggori. Elaga Beriya endemo oololo, ene Yuda onilo goobooyingo yano uwoliyo.

11Yuda oni Beriyano oolootenggoku, ngu ene Anutlo mande keda ingolo, nowoondoyemo wilikootenggo. Ene Tesalonayikano Yuda oni oolootenggoku, ngundilo kini. Tesalonayikano, ngu Beriya oni ngu mande ingolo, ngulo gome ingowonggori. Ene suwoo suwoo, Anutlo mande kandangelo, ingolo eteliku, nguya elayaga ngulo mandeyali ngu wilikolo, Pollo mande eteku, ngu hamoo bine, ngundi kini bine, elo wilikoyelolo ingowonggori.

12Ngundilo ngulo, Yuda simoo bale ulungga nowoondoyemo hamoo tewonggori. Girik simoo bale oowooyedodomu nguya nowoondoyemo hamoo tewonggori.

13Kootusina, Yuda oni Tesalonayikano oolootenggoku, ngulo Pol, Beriya endemo oni simoo bale ngu Anutlo mande wesiyolo yunooteku, ene ngundilo ingolo, ngulo ene Beriya endemo oolouwonggori. Oololo, ngu endemo oni simoo bale Polndo mande elo ganaganayelolo, nowoondoye yokutuwootoyi, ngulo ngu, ene nguya nowoondoye biyomi yewonggori.

14Ngundilo ngulo, Yesuslo keyimo oni, ngundo Pol yolo, enedodo wendeyino oolouwonggori. Ene Sayilas, Timooti elaga, ngu Beriya endemo oluwoliyo.

15Oni Pol yolo, oolekana ulo, yade yade oololo, Atens endemo uwolo. Ngundilo utoyi ngu, asa, Polndo ngu onikuya ngandilo mande ewonggori. Ye

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Beriya endemo ko ooleya, Sayilas Timooti elagano mande ngandiya eyi. Yali komo sodedo nono ombuli. Polndo mande elo yokootoni, asa, onikundo Pol yokolo, Beriya nguno ko oolouwonggori.

Polndo Atens Endemo Mande Wesiyolo Ewolo

16Pol, ene Sayilas, Timooti elaga soboyelolo, Atens endemo oluwolo. Polndo ngu endega ngu kenowoku ngu, ebe ganagana anut oowooyingga oolengo oodoyi, kenolo, ngulo ene newende ngu biyomi oolengo yewolo.

17Ngulo ngu, Pol goobooyingo yano ootoolo, Yuda oni, ko, Girik oni Anutno yambo mande tetoyi ngulo mandeni ingowonggori. Mandeni ingolo, ngudodo Polya longge sambi mande mandelo ingowonggori. Ngundilo tetoyi, naludodomo, Pol ene goobooyingo ya musiyomo nguya oololo, simoo bale nguno mayelo gooboongoowonggori. Nguno ngu, Polndo Anutlo mande wesiyootoni, ngudodo nguya longge sambi mande mande elo ingowonggori.

18Ngu naluno, Epiguliyan onilo etuyeloyingo oni gidalega, ko, Sitowik onilo etuyeloyingo oni gidalega ngudodo Polno ombuwonggori. Ombulo, Polya mandebo nangge, elo longgeyololuwonggo. Ngu naluno, Polndo Yesuslo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo elo yunowolo. Ngu ngandilo: Yesus melenonggo ko keda ootookooyingo ngulo mandeni wesiyolo ewolo. Oni mandeni ingolo, ene ngulo sumoo elo ewonggori. Nga oningga ngando mande mande eteku, ngu ene ndawu mandega ewelo, ete? Ngundilo sumoo etoyi, gidalegado mande gumi ewonggori. Ene mela gidalegalo anut ngulo mande ewelo etelo ewonggori.

19Ngu onikundo, Pol yolo, tabango oni goobooyingo musiyomo oowooyi Ariyopagas, nguno oololo ewonggori. Noole gedo mande amana gula simoo baleno eteku, ngu gome wesiyolo, nooleno etoyi ingowato.

20Noole gengo mande ingootooye, ngu sungo guladilo oolengo tete. Ngulo ngu, noole ngu mandega ngu, damoni nenengo ingowelo elo ewonggori.

21Atens ende ngulo oni, ko, ende gidalegalo oni mayelo, nguno oolootenggoku, ene mande keda nga wesiyolo elo ingoweloyimbolo oluwonggori. Yo, ene mande keda ingowonggoku, ngulo kewooloyemo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

enengo nangge mande mande eloluwonggo. Ngu bidodo ene oo gula ma tewonggori.

22Ngundilo ngulo, Pol ene tabango oni, goobooyingomo oni kewooloyemo Ariyopagas musiyomo ngu dikalo, ngunonggo Anutlo mande wesiyolo, elo ewolo. Ye Atens oni, no ye yeyootenoku, ye yambo mandelo yanggango oolengo tetenggo.

23Koletelo, no yengo ende ngu bidodomo toongelo, yengo anut gabogaboyi oowooyingga oolengo oodoyi, ye nguno yambo mande tetenggoku, ngu kenowolo. Ene anut gula gabogaboyi bungomo ngu, ye nguno ngandilo nakangowonggori. Nga Anut gula noole ma ingooteto, elo nakangowonggori. No ngu Anutga ye ma ingootenggokungga ngu, ene ye kingo nguno yambo mande tewonggoku, ngulo ngangga nga nangge, nondo ataga ngulo mandeni wesiyolo, yeno eteno.

24Anutndo mela oo bidodo ko melako ngano oo oolootenggoku, ngu bidodo yewolo. Ngu Anutga ngu sambo, mela ngalo Sembuli Ulungga oolengo. Ngundilo ngulo, ene goobooyingo ya oni simoo baledo yetenggoku, newendemo ma bibitelo ooloote.

25Ene oo gulalo ma wenonootoni, oni kandeyebo ooga ngu yolo, ma inolo hooloowetenggo. Kini, ene enengombo oni simoo bale Yukadogo ko keda oluweloyi, ngu oo bidodo yunoote.

26Anutndo osinayi gulanangge yetoni, ariya, ngunonggo simoo bale oowooyingga oolengo yeni tunootelo, mela bidodomo oolootenggo. Yo, kulimi Anutndo oni ma yeyingomo ngu naluno nangge, Anutndo oni sunggi yelo, ndawu nalunggano tunootelo, ko, enengo musiyo oluweloyi, ngulo kuli sunggi yeyunowolo.

27Yo, Anutndo oni yoyeteku, ngulo damoni ngandilo: oni ene Anut erewelo ko yanggango telo oode ngu, ene mete Anut kenowa. Yo, oni ene ko ngundilo tewoongolo tewoongolo telo ngu, hamoo oolengo, ene Anut ingowa. Anut ngu ene noole gulanangge nanggemo ooloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28Anutno nangge noole keda ootoolo, noole oololo, ombulo telo oolooteto. Ngu ngandilo: yengo ingoyingo oni gidalegado, ene kuli ene ewonggo. Noole nguya enengo simoongolo ewonggo.

29Yo, noole Anutlo simoongo oolootetoku nga! Noole ngandilo ma ingowato. Anut ngu oo yowali (Gol, Siluwa) digi oo gabogaboyi, ngundilo elo ma ingowato. Onindo kandeyebo ingondudunonggo oo kuli tewonggoku ngu, Anut elo ma ingowato.

30Kulimi, Anutndo sambo, mela, oni, ngu bidodo yeyingo; ene oni ngundo gome nenengo ma ingowonggori. Ngundilo ngulo, onindo enengo kandeyebo ngu anut ebe ganagana ngulo gabogaboyi oowooyingga ngu yelo, nguno yambo mande tewonggori. Yo, ene ngundilo telo, ene gome nenengo ma ingootoyi, ngulo Anutndo oni oo tewonggoku, ngulo mande ulungga ma eyingo. Ene ataga nga ngu ende ende mela nga bidodomo, Anutndo oni simoo baleno ete. Ye komo nowoondoye yowoolengoya, nono nowoondoye hamoo yeyilo ewolo.

31Anutndo ene nalu gula sunggi yeyingo, nguno ngu, ene simoo bale bidodo damoniye ngu nenengo oolengo wilikoyelowa. Yo, Anutndo oni gulanangge ngu wilikoyeloweloyi kongga ngu dowoowaku, ngu sunggi yewolo. Anutndo noole tunoo oolengo etuyelowoku ngu, hamoo oolengo, ene ngu oningga ngu, nga kongga ngalo elo sunggi yelo, ene ngandilo ewolo. Ngu oningga ngu, nondo ene melenonggo yokutuwootoowe, ko keda ootookooyingo oningga ngu! Anutndo ngundilo elo ewolo.

32Ene oni melenonggo ko ootookooyingo mandega ngu ingolo ngu, asa, oni gidalegado damoni yelo, yumooyinolo mande etoyi, ko, oni gidalegado ewonggori. Nalu gulano, noole ngu mande oo ngulo manggogemo ko ingowatolo ewonggori.

33Ngundilo etoyi, Pol, ene ngu ingolo, ngulo ene kewooloyemonggo ngu yoyokolo toongewolo.

34Ene oni gidalegado Pol keyolo, endeyolo, mandeni ingolo, Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ende ngulo oni gula oowooyi,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Dayiyonisiyas, ngu oningga ngu tabango onilo goobooyingomo oowooyi ngu Ariyopagas ngulo tabango; ngu bale gula, oowooyi ngu Damalis; oni gidalega nguya, ngundo Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggori.

Aposel 18

Polndo Korin Endemo Ko Tewolo

1Kootusina, Pol, Atens ende yokolo, Korin endemo oolouwolo.

2Ngu Korin endemo nguno, Polndo, Yuda oningga oowooyi ngu Akuwila ngu kenowolo. Baleyi ngu oowooyi Prisila. Ngu oningga ngu, enengo ende damoni ngu Pontiyas. Kuli, ene baleyiboya Itali melangga ngu yokolo mayewoliyo. Ndatelo ngulo, Koloodiyas, Rom Itali mela sobosobo koleteyingo oni, ngundo kuli Yuda oni ngu bidodomo ene komo Rom ende ngu yokoya sayilo etoni, ngulo Korin endemo mayewoliyo. Ariya, Polndo ngu oni elambalisa elayagakuno oolouwoliyo.

3Pol ngu eneya ko goboolo, ngundilo ngulo, Pol nguya nguno, ko telo oluwonggo. Ene towimbo ya yelo, nguno oluwonggori.

4Kengeyingo nalu kundingiyi bidodomo, Polndo Yuda onilo goobooyingo yano oololo, Yuda oni simoo bale, Girik oni simoo bale, ngu nguya Yesusno nowoondoyemo hamoo teyilo, ngulo ene mande mande elo ngundilo longgesambi teloluwolo.

5Kootusina, Sayilas, Timooti elaga, Masedoniya mela yokolo, Korin endemo ombuwoliyo. Elagado Korin ombutoli ngu, asa, ngu naluno nguno, Polndo Yesuslo mandeni ngu nalu bidodomo, Yuda onino nangge ngu wesiyolo, elo oluwolo Yo, Polndo ngu mande yanggango oolengo ngu Yuda onino ewolo. Yesus ngu Kristus, Anutndo noole ko yoyowelo sunggi yeyingo oningga ngu! Elo oluwolo.

6Ene Pollo mandeku ingolo, yokolo ngu, asa, ene Pol tewootewoongolo, yumooyinolo, Yuda onindo mande kootuyisina ewonggori. Ngundilo tetoyi, ngulo Polndo enengo nenggulono oo kakawu oolooteku, nguno kuliyootoni utoni, Yuda oni endemokuya ewolo. Anutndo ye yoyeni, yombuliyelooteku

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu, yengombo tetenggoku, ngulo gumi ngu nolo mbumbuwa kini. Ataga ko kootusina oololo nguya, no oni sowe gidalega Yuda oni kini, ko nguno toongewanolo ewolo.

7Polndo ngu mande elo yokolo, asa, ene goobooyingo yangga ngu yokolo, ende oolelo, oni gula oowooyi, Titiyus Yasitas, ngundo yano oolouwolo. Ngu oningga ngu, ene Anutno yambo mande teloodoni, ngulo yani ngu Yuda onilo goobooyingo ya ngu tanggeyimo nangge ooloote.

8Ngu naluno ngu, Yuda onilo goobooyingo ya ngulo tabango oni, ngu oowooyi Krispus, nguno oluwolo. Ngu enengo simoongo baleyi ngu bidodo, ene Oo Bidodo Sembuli ngulo nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngu nguya Korin oni oowooyingga, ene Polndo mande ewoku, ngu ingolo, ene nowoondoyemo Oo Bidodo Sembuli nguno nowoondoyemo hamoo tetoni, sono (kundingiyi) sonowoowolo.

9-10Suwoo gulano, Polndo oo gula gaboya gaboya nguno kenowolo. Oo Bidodo Sembuli, ngundo Polno ewolo. Ge ma sosolewelo. Kini, ge komo tunoo e! Ge manggoge ma gosiyolo nenetewelo, no geya nguno oluwalo. Oni gulado ootookoolo, ge ma yombuligelowa. Ndatelo ngulo, nga endemo ngano, nolo oni simoo bale ulungga oolootenggolo ewolo.

11Ngundilo etoni, gome ingolo, asa, Pol ngu Korin ende nguno mooma gulanangge bidodo, ko, mooma gulalo kombo kandegula gidembolo gulanangge nguya, nguno yokowolo. Nguno ngu, Pol ene Anutlo mande wesiyolo elo, oni simoo bale etuyelolo oluwolo.

12Ene kootusina Galiyo ngu Akayiya mela ngulo tabango koleteyingo oodoni ngu, ngu naluno, Yuda oni ene ootookoolo, Polya sanggili telo, ene Pol yolo, Kootno yewonggori.

13Ngundilo telo ewonggori. Nga oningga ngando ngu, ene mande yanggango oni simoo baleya longge mande tetoni, oni Moseslo mamana mande ngu toongoolo, Anutno yambo mande damoni guladilo nguya tete. Ene ngundilo telo, ko nguya, ene oni simoo bale gidalega yowoosoolo, ngu damoni biyomingga ngu newendemo utenggoku ngu! Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Polndo mande gumi ewelo tetoni, ene Galiyondo Yuda oni yeyolo ewolo. Ye Yuda oni, ye nga oningga ngando mamana mande kalongootoni, ko, damoni gula sungo tetoningga ngu, goweyi sanggawelo mande ewonggoku, ngulo no yengo mande ingowano.

15Ene ye nono mayelo, no sumoo nunolo, ko, yengo mamana mande elo ewonggoku, no ngulo mandeni mete ma ingowano. Ngu yengombo nangge ngu mandega ngu yomosiyoyi. No ngundilo oo ngulo Nggawono Yewelo (Koot) mande ngu ma ingolo wilikowanolo ewolo.

16Galiyondo ngundilo emukolo ngu, asa, ene Nggawono Yewelo (Koot) ngunonggo Yuda oniku oweyelootoni sawonggori.

17Yo, Galiyo ene mandeye ma ingowelo, ngulo ene Yuda onilo goobooyingo ya ngulo sobosoboga, oowooyi Sositenis, ngu Nggawono Yomosiyeyingo (Koot) yamakono kandeyebo dowoolo, gome gome ulewonggori. Elo utoyi, ene Galiyo oni ulungga, ngu ooga ngulo ingondudu ulungga ma ingowolo.

Pol Ene Antiyok Ende Siriya Melako Ko Oolouwolo

18Pol Korin endemo nalu pelungga bodaga nguno oode ngu, ene kootusina, Polndo Yesus keyimo simoo baledoya akeyolo ewolo. Ngundilo elo, Pol ngu wanggo sanganimo ooletoni, Prisila, Akuwila, elambalisa nguya ooletoli, ngu endega yokolo, Siriya mela oolouwelo oolouwonggori. Senikiriya endemo ngu, Pol ngu uyi toongoowolo. Ndatelo ngulo, Yudalo damoni ngu ngandilo: Polndo ene mande yanggango Anutno kuli mande elo gosiyolo, ngulo ene enengo uyi toongoowolo.

19Ene ngundilo telo, oololo, Epesas endemo tunootewolo. Tunootetoyi, asa, Polndo elambalisa ngu endemo nguno yoyokolo, Pol enesu nangge Yuda onilo goobooyingo yano ulo, longgeyolo, Anutlo mande wesiyolo, elo yunowolo.

20Ngundilo emukootoni ngu, asa, ngu endemo oni, ngundo Polya ewonggori. Mete ge nooledodo nalu mooboga nguya oodegago, asa, toonge. Ngundilo etoni, ene Polndo ngu mande ewoku, ngu ma keyowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Kini, Polndo eneno mande, akeyolo ewolo. Anutndo etoni ngu, no ko ombulo yeyowano. Polndo mande ngundilo elo gosiyolo ngu, asa, ene wanggo sanganimo oolelo, Epesas ende yokolo toongewolo.

22Wanggowoole yade yade oololo, Sisariya endemo uwolo. Ulo, Pol wanggo yokolo, oolelo, simoo baleya, akeyo, elo yokolo, asa, ene Antiyok endemo oolouwolo.

Pol Tambu Kabusayi Endeyoweloyinggaku Damoni Yewolo

23Polndo ene nalu bodaga Antiyok endemo oodego, kootusina, ene Antiyok ngu yokolo, toongelo, Galesiya, ko, Perigiya mela gidesina nangge, ngu bidodomo gulasina gulasina endeyowolo. Nguno ngu, ene Yesuslo keyimo simoo bale yanggango yunolo, mande yunolo endeyowolo.

24Ngu naluno nangge, Yuda oni gula ene Aleksandariya enengo ende damonimo nguno mayelo, Epesas endemo oluwolo. Ngu oningga ngu oowooyi ngu Apolos. Ene ingonduduni gome oolengo oni oode, ko, ene Anutlo mande nakangoyingo, ngu gome ingowolo.

25Oni gulado ngu Apolos Oo Bidodo Sembuli mande ngu gome etungowolo. Ngulo enengo newende ngu nguno yanggango oolengo yewolo. Ngundilo ngulo, ene simoo bale gidalega Yesuslo mande tewoku ngu, nenengo eloluwolo. Ene Yondo sono (kundingiyi) newendemo ulo sonowooyingongga, ngu nangge ingowolo.

26Ene Yuda onilo goobooyingo yano damoni yelo, mande yanggango yootunolo ewelo ewolo. Ngundilo tetoni, Prisila, Akuwila elambalisa, ngundo ngu kenolo, ingolo ngu, asa, ene Apolos yolo, enengo yano oolouwonggori. Nguno ngu, ene Anutlo mande nenengo oolengo etungolo, mande oo ngu suleyolo telo inowoliyo.

27Apolos ene Akayiya mela oolouwelo tetoni ngu, Epesas endemo Yesuslo keyimo oni simoo baledo enengo ingonduduni yanggango teyinolo, ene komo ngundiya tenilo ewonggori. Ngundilo ngulo, ene so uyi Akayiya Yesuslo sulena onino nakangowonggori. Ene ngu so uyingga nakangootoyi, kandangelo, ingolo, ene Apolos gome hooloowewonggori. Apolos Akayiya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tunootelo ngu, ene oni simoo bale Anutndo sumange yunootoni, ngunonggo nowoondoyemo hamoo tunooteyingo, ngulo ene mande yanggango yunowonggori.

28Apolosndo Yuda oniya mande gumgum yanggango oolengo elo, ngulo ene simoo bale doongeyemo ngu mandeku wongooni uwolo. Ene ngundilo telo, tunoo oolengo etuyelowoku, Anutlo mande so uyi nakango nguno, ngu hamoo oolengo oolooteku ngu ngandilo: Yesus Kristus, Anutndo noole Ko Yoyowelo Sunggi Yeyingo Oni ngu! Elo etuyelowolo.

Aposel 19

Pol Ngu Epesas Endemo Ko Tewolo

1Apolos ngu Korin endemo oodoni ngu, ngu naluno, Pol ene mela puli andu tanggeyisina, deguno yade yade oololo, Epesas endemo tunootewolo. Epesasno ngu Yesuslo keyimo simoo bale gidalega yeyowolo.

2Yeyolo, Polndo ngu sumoo yunolo ewolo. Ye kuli Yesusno nowoondoyemo hamoo telo ngu, ye Yuka Kundingiyi yowonggo, bine? Sumoo etoni, enendo ngundilo ingolo, gumi ewonggori. Kini, noole Yuka Kundingiyi gula oolootelo ma ingootetolo ewonggori.

3Etoyi, Polndo eneya gumi ewolo. Ariya, ye ndatelo sonongga yowonggo? Etoni, simoo balekundo gumi ewonggori. Noole Anutno nowoondonayi yowoolengootooye, ngulo Yondo oni sonoyelowoku, ngundo noole nguya sonoyelowololo ewonggori.

4Etoyi, asa, Polndo gumi ewolo. Kuli Yondo simoo bale sonoyelolo, ngu ewolo. Ye komo ngu nowoondoye yowoolengoya, hamoo oolengo ingoya ngu, asa, ye sono (kundingiyimbo) sonowoolo ewolo. Ene simoo baleno, elo ewolo. Ye komo ngu oningga no kenelolo ombuteku, ngulo nowoondoyemo hamoo teyi. Ngu oningga ngu oowooyi Yesuslo ewolo.

5Ene ngu mandega ngu ingolo, ene Oo Bidodo Sembuli Yesus oowooyimo sono (kundingiyi) yowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Polndo kandeyi tabayemo okootoni ngu, Yuka Kundingiyi eneno ombuwolo. Ene mande bungeyi gula gulano mande elo, ene Anutlo ingondudu eyingo oni gumimbo mandeye ngundilo nguya mande wesiyolo ewonggori.

7Ngu oni ngu kande elaya kegidembolo elaya, ngu bidodo Yuka Kundingiyi yowonggori.

8Ngu naluno, Anutlo mande Polndo Yuda onilo goobooyingo yano ulo, ene ko yanggango oolengo, ngu oni ngulo ingonduduye yokutuwoolo yowoolengoweloyimbolo. Yo, ene kombo kabusa ko telo, ngu oni simoo bale, ngundo Anutlo mande damoningga, ngundo simoo bale enengo soboyelooteku, ngundo mande wesiyolo elo hoolooweyeloweloyimbolo.

9Ene gidalega nowoondoye ngu yanggango yelo, ene nowoondoyemo hamoo teyingo ngu kini. Kini, ene simoo bale doongeyemo ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Anut oowooyi, ngu kootuyisina mande elo, ko nowoondoyemo hamoo tunooteweloyimbolo damoni, ngu mandeni nguya biyomilo ewonggori. Ene ngundilo tetoyi, ngulo Pol ene yoyokolo, ngu Yesuslo keyimo oni simoo bale oolootenggoku ngu yoyolo, Tiranasndo gooboongooyingo ya gumi nguno uwolo. Ulo, nalu gulanangge nangge, ene ngu oni simoo bale ngu mande wesiyolo yunolo etuyeloluwolo.

10Ene ngundilo telo oodoni, mooma elaya yokowolo. Ngundilo ngulo, simoo bale bidodo Esiya melako oolootenggoku, Yuda oni, ko, Girik oni nguya, ngu ene Oo Bidodo Sembuli ngulo mandeni ingowonggori.

Siwalo Simoongo Bidodobolo Mandeyi

11Pol kandeyimo Anutndo yanggango gula ene damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim, ngu tewolo.

12Ngundilo tetoni, asa, oni towikumba sosowoo Pol moondeyemo yelo, ngu yolo, salo, sayi oni moondeyemo yetoyi ngu, asa, sayi oniku ngu mete teloluwonggori. Ngu damoningga ngu nangge, oni melamboolobo yoyoyingomu nguya ngundilo tetoyi ngu, asa, sodedonangge melamboolo biyomiku peselo saloluwonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Yuda oni gidalega ene endeyolo, oninonggo melamboolo ngu oweyelolo, ngulo bobeye oo yunololuwonggo. Ngundilo telo, ene Yesuslo keyimo oni yeyootoyi, enengo oo oweyelootenggoku damoningga, ngudodo yeyolo ngu, asa, ene nguya ngu damoningga ngundilo tewoongowelo, ngulo mande gosiyowonggori. Ene Yesus nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngulo ene melamboolo onino oolooteku, ngundilo mande tewoongolo ewonggori. Yesus oowooyimonggo Pol yootunolo ewoku, no geno mande yanggango eteno! Ge nga oningga yokoya, peseya toonge! Elo ewonggori.

14Yuda onilo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo gula oowooyi Siwa, ngu simoongo kandegula gidembolo elaya oluwonggori. Ngundo ngu damoningga ngundilo ngu tewoongolo ewonggori.

15Ngundilo tetoyi ngu, asa, ngu yuka biyomingga, ngundo mande gumi elo ewolo. No Yesus ngu ingolo, Pol nguya no ingooteno. Ene ge onendo? Elo ewolo.

16Mande gumi ngundilo etoni, asa, ngu oningga mela yuka biyomi oluwoku, ngundo onikuno palelo oolelo, yutolo talayelolo, towikumbaye oomboomboongelo yudoni, dalo gemulo biyomi telo oolelo, ngulo ene ya yokolo, kingo mbilimbili oolelo woosoolo toongewonggori.

17Kootusina, Yuda, Girik oni simoo bale Epesasno oolootenggoku, ngu mande ngu ingolo, sosoleyingo ulungga oolengo telo, ene Oo Bidodo Sembuli Yesuslo bingami ulungga oolengolo okoowonggori.

18Ngundilo okoolo, oni simoo bale ulungga oolengo ene ngu mande nguno nowoondoyemo hamoo telo, nguno mayelo, enengo damoniye biyomi kuli tewonggoku, ngu wesiyolo, elo yokowonggori.

19Ngundilo tetoyi, ariya, oni simoo bale gidalega enengo kosonggi bale muwooweloyi oo dogoni ngulo mandeni bukno oolootenggoku, ngu bidodo yolo, mayelo, simoo bale bidodo doongeyemo, ngu gooboongoolo, watayelo, ariya, ngu oo ngu ene de kalo, nguno kamukowonggori. Ngu kamukolo yokolo ngu, ene ngandilo ingolo, buk ndatelo kamukolo yokolo, ko buk gulanangge nangge ngulo uliyi ndatelo elo, wilikolo ingoyingo? Ngundilo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sumoo ewonggori. Ngulo ngu, ene bidodo gooboongoolo kandangetoyi, ngu ngandilo, (50,000) Kina ngu yokowonggori.

20Ngu damoninggano nguno, Oo Bidodo Sembuli enengo yanggangoni onino yeni, ulungga tunooteni. Ngulo ngu, ene Anutlo mandeni wesiyootoyi, ingolo, ngulo oni simoo bale oowooyingga nowoondoyemo hamoo tewonggori.

21Ngu oo ngu temukootoni ngu, Polndo enengo ingondudunimonggo ingolo oode, gosiyolo ingowolo. Ene ngu Masedoniya, Akayiya melasina endeyowelo mande elo, kootusina, no Yerusalem nguya oolouwelo ewolo. Asa, ngunonggo kootusina no komo yade yade oololo, Rom ende mela oo ngu kenowanolo ingowolo.

22Ene ingondudunimo mande ngundilo gosiyolo yokolo ngu, asa, Polndo oni elaya ene hooloowelo oolooteliku, ngu oowooyali ngu Timooti, Erasitas ngu suleyelootoni, Masedoniya melako oolouwoliyo. Elaga Masedoniya ooloutoli, ene Pol enengombo ngu Esiya mela ulungga nguno, nalu bodaga nguya oluwolo.

Epesas Oni Polya Sanggili Telo, Nowoondoye Goboolo Yelo, Gooboongoolo, Uleyi Kumooweloyimbolo

23-24Ngu naluno, oni gidalega endemo oni nowoondoye yokutuwootoyi, ngulo ene Yesus keyimo oni simoo bale watangga oolootenggoku, ngudodo sanggili ulungga telo, mogulu ulungga oolengo tewonggori. Ngulo damoni ngandilo: Ngundilo naluno nangge, oni gula ngu oowooyi Dimitiriyas nguno oluwolo. Ene ngu digi gula oowooyi Siluwa ooga, ngundo anut ebe ganagana ngulo gabogaboyi yelo oode, nguno ngu, oni oowooyingga oo ngulo bobeye uliyootoyi, yolo, ngulo ene bobeye ulungga yololuwolo. Ngu bale anut ebe ganaganangga ngu oowooyi Atemis.

25Asa, ngu naluno, Dimitiriyas, ngundo enengo ko goboolo oniku goobooyelolo, ene yeyolo, Pollo mande ngandilo ewolo. Ye oni, ye kuli ingootenggo. Noolengo anut ngulo gabogaboye tetetoku kongga, ngano uliyi ngu ulungga oolengo ngu gome tunootete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[26]Ene ngu oningga ngu Pol, ngundo oni simoo bale ulungga oolengo nowoondoye ingonduduye yombuliyeloote. Ngu ye kenolo, ingowonggoku, ene ngano Epesasno ngundilo telo, Esiya mela namoko bidodomo nguya ene ngandilo ete. Noolendo anut kandenayimbo tetetoku nga, ngu anut hamoo kinilo ete.

[27]Polndo ngu mandeningga, ngundo ngu noolengo beye koyingga nga ngu yombuliyowa. Nguno nangge, nguya kini, ngu mandeningga ngundo Atemis anut balega ngulo koodu yaningga nga ngu, simoo baledo yeni, ingootoyi, ngu kingo ya ngundilo tewalo ingowanggo. Koletelo, ngu Esiya mela bidodomo oni simoo bale ngu, ngu bale anutga nguno yambo mande tewonggori. Ene ataga Polndo mandega, ngundo ngu ene Atemis oowooyi enengo dulidalini ngu yombuliyowelo, mande eteku ngu! Elo ewonggori.

[28]Ngundilo etoni, ene ngu mandega ngu ingolo, ene nowoondoye yokutuwootoyi, ngulo ene sanggili biyomi telo, meno manggalu yanggango telo ewonggori. Atemis ngu ulungga oolengo anut balega ngu noolengo Epesas onilomu! Elo meno ewonggori.

[29]Dimitiriyas mande emukootoni, enengo ko goboolo oni nowoondoye yokutuwootoyi, ngundo oololo, oni simoo bale endemo oolootenggoku nguya, nowoondoye ngu yokutuwoowonggori. Ngundilo telo, meno manggalu ulungga oolengo ngu endemo tunootelo, oni simoo bale bidodo mogulu ulungga tewonggori. Oni simoo bale bidodo ootookoolo, goobooyingo mela musiyomo kendutelo oolouwonggori. Endemo onindo ngu Gayiyas, Aristakas elayaga, sodedonangge yodowoolo, yoyolo, goobooyingo musiyomo nguno oolouwonggori. Ngu oni elayaga ngu, ene Masedoniya oni ene Poldodo endeyowonggo.

[30]Ngundilo mogulu ingootoyi, ngulo Pol ene simoo bale kewooloyemo oololo, mande yunowelo etoni, ene Yesuslo keyimo simoo baledo solengowonggori.

[31]Ngundilo solengootoyi, Esiya melako oni mela oo sobosobo ululu ngu gidalega nguya Pol dobooguliyi, ngundo mande soweyootoyi Polno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ombutoni, ngundilo ewonggori. Pol ge goobooyingo mela musiyomo ma uwelo! Ngundilo mande yanggango elo solengowonggori.

32Ngu naluno, goobooyingo musiyomo nguno, oni simoo bale ulunggaku ingonduduye sungo sungo tunootewonggori. Ene ndawugalo mayelo, gooboongootenggoku, ene ngu ma ingowonggori. Gidalegado mande ene sungo gula ewonggori. Gidalegado ene sungo mande gula ewonggori. Ene bidodo ngundilo temukolo, ene mayelo gooboongootenggoku, ngulo damoni ma ingowonggori.

33Asa, Yuda onindo oo ngundilo kenolo, Aleksanda kewooloyemo oodoni, ngu wenggelemootoyi, ooloutoni, oni gidalegado Aleksandaya eriringolo mande damoni ngu enenolo ewonggori. Aleksanda ngundilo ingolo, enebana mande gumi simoo baleno manggoye gosiyolo, ewelo kandeyi okoowolo.

34Ene ngu oni ngu kuli kenolo, ingowonggoku ngu, ene Yuda oni. Ngundilo ngulo, oni bidodo manggoye gulanangge moguluwoolo, elo ewonggori. Atemis ngu Epesas oni noolengo anut ulungga! Ene ngundilo meno manggalu telo oodoyi, sa gaboyi nalu elaya yokowolo.

35Asa, kootusina, Epesas ende ngulo so uyi oo nakangoyingo oni, ngundo ootookoolo, ngu kandeyebo manggoye gosiyoweloyimbolo, ngulo ene manggalu telo ewolo. Ye simoo bale manggoye ukingoyi! Ye Epesas oni, ye kuli ingootenggo. Kulimi oolengo, digi kundingiyi Sambononggo solelo, ngano ombuwolo. Ngu digiga nguno, Atemis gabogaboyi nguno ooloote. Ye ngundilo ingoyingo, ngundilo ngulo, noole Epesas oni ngano, noolendo Atemis ngulo koodu ya ulungga oolengo ngu gome sobowoolo, ko, digi kundingiyi nguya gome sobowooteto.

36Ariya, ye bidodo nga mande etenggoku nga, hamoo nangge. Ene ye komo manggoye ukingoyi! Ye sodedonangge eriritelo, oo gula ma tewelo.

37Yengombo ngu oni elayaga ngu yoyolo mayetoyi, ene elayaga ngundo koodu ya, ngulo oo gula yakakayi ma yowolo. Elayaga ngundo noolengo ulungga Atemis ngu yumooyinolo mandega, ngu anut balega nguya ma ewoliku ngu!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Ariya, ene Dimitiriyasya enengo ko goboolo oniya, oni gulaya mande gula moole tetoningga ngu, ariya, ene mete mande wilikoyingo onino mandeyi teyi. Sobosobo oni koleteyingomu oolootenggoku nga, ngundo ngu mandeyega ngu Nggawono (Koot) nguno yomosiyowanggo.

39Ene ye mande gidalega nguya moole tetoningga ngu, mete ye goobooyingo nalu oolengomo nguno, mande ngu yomosiyowanggo.

40Noole ataga nga nalungga ebe yeyi tunooteteku, ngalo damoni oolengo gula kini. Ngulo onindo sumoo yunootoyi ngu, noole nga nalungga ngalo mande damoni nguya kini, ngulo noole mande gumi eweloyi nguya kini, ngundo ngundilolo ewolo.

41So uyi nakangoyingo oninggakundo mande ngundilo elo yokolo ngu, ene oni simoo bale ngu meno manggalugano mayelo, gooboongoowonggoku oweyelootoni samukowonggori.

Aposel 20

Pol Ngu Masedoniya Melako, ko, Girik Melako Nguya Endeyowolo

1Ngu kowuli ulungga Epesasno ngu kinitetoni ngu, asa, Polndo Yesuslo keyimo oni simoo balelo etoni, eneno mayelo, gooboongootoyi, nowoondoye yanggango yunolo, mande yunowolo. Ngundilo mande yunolo yokolo, ariya, ene Masedoniya oolouweloyi ngulo akeyolo oolouwolo.

2Pol ene ngu mela gumisina nguno endeyolo, ene Yesuslo keyimo simoo bale mande ulungga yunolo, endeyootoni, ngulo simoo bale nowoondoye yanggango yunowolo. Kootusina, Pol ngu Girik melako oololo tunootewolo.

3Tunootelo, Pol ngu kombo kabusa Girik melako oode, kootusina, ene wanggo yolo, Siriya melasina oolouwelo ewolo. Ene Yuda onindo ngu Pol uleyi kumoowelo mande gosiyolo etoyi, ngulo ene Masedoniya melako ko oolouwelo ingolo, mande gosiyolo ewolo.

4Beriya endemo oni, Sopata ngu Piras, nangoni; Tesalonayika endemo oni elaya oowooyali Aristakas, Sekandas; Debi endemo oni elaya oowooyali

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Gayiyas, Timooti; Esiya melako oni elaya oowooyali Tikikas, Taropimas, ngu oni ngu bidodo Poldodo sawonggori.

5Ngu oni ngu koletelo, salo, oololo, Trowas endemo noole soboyelolo oluwonggori.

6Ngundilo soboyelolo oodoyi, oomanongoyingo koongeweloyi kini, ngulo kundingiyi nalu gula yokolo ngu, asa, noole Pilipayi mela ngu yokolo, wanggo yolo, yade yade nalu kandegulayigano Trowas endemo mayelo, noole nalu kandegula gidembolo elaya nguno oluwonggori.

Trowas Endemo, Polndo Yutikas Melenonggo Yokutuwoowolo

7Kowooyingombolo nalu koleteyingo, ngulo noole oo neweloyimbolo gooboowootowo. Goobooyingomo nguno, Polndo oni simoo baleno mande mande pelungga oolengo elo oodoni, suwoo kewoolo yewolo. Sengetoni, ene toongewelo ingowolo.

8Ngu ya gula ngu ebe sanga sanga kabusa ooloote. Ngu ya gumi awu sanganimo nguno solu oowooyingga delo oodoni, noole ngu musiyomo nguno gooboongoowootowo.

9Ngu musiyomo nguno, simoo kosiyi gula, ene oo kenoweloyi wetu ngu sanganimo bibitelo oluwolo. Ngu oowooyi ngu Yutikas. Polndo mande mande eloodoni, Yutikas ene kuboongootoni, wetolo kapengo yelo ngu, ya gumi kabusayi, ngu sanganimo awunonggo melako solewolo. Ene ngundilo soletoni, sodedonangge, oni sungombo ulo, okoolo, dowootoyi, ene ngu kuli kumoowolo.

10Simoo kosiyigaku kumootoni, asa, Polndo ulo, ngu simoo kosiyigaku sanganimo penggootelo, simooyenggaku boogomoolo, oni simoo baleno ewolo. Ye ma sosolewelo, ngulo ene keda oolooteku nga! Ene ngundilo ewolo.

11Ngundilo telo, Pol ngu yano ko oolelo, oomanongoyingo oosowoolo newolo. Kootusina, Polndo mande mande pelungga ko elo oodoni, sengetoni ngu, Pol ene mande yokolo toongewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ngu oni simoo bale, ngundo simoo kosiyigaku ko keda oodoni, ngu yolo, ooloutoyi, nguno ene nowoondoye gome oolengo mesalango ingowonggori.

Pol Ngu Trowas Ende Yokolo, Mayilitas Endemo Oolouwolo

13Polya ko goboolo onikundo ewonggori. Noole koletelo ulo, wanggo sanganimo oolelo, oololo, yade Asos endemo oolouwootowo. Noole Asos nguno Pol erewelo kenolo, yolo, wanggo sanganimo oolouweloyimbololo ewootowo. Koletelo, Pol enengombo mande ngandilo ewolo. No kuli kenembo Asos oolouwano, ewokulo ngulo.

14Ngundilo ngulo, Pol ene ombulo, noole Asosno ebe kenokeno telo, Pol nguya nooledodo wanggo sanganimo oolelo, Mitilini endemo nguno ulelewootowo.

15Sengetoni, noole Mitilini ende ngu yokolo, oololo, yade Kayiyos ende namoko oololo, nguno welewootowo. Sengetoni, noole oololo, yade Samos meladoni ngu kenowootowo. Welewootomu sengetoni, noole oololo, yade Mayilitasno tunootewootowo.

16Polndo ene Epesasno ko uwelo ma ingowolo. Ndatelo ngulo, ene nalu ulungga Esiya mela yokowelo ma ingolo, ngulo ene Epesas ende ngu dagawolo. Ene ngundilo telo, ngulo sodedo Yerusalem oololo, ngu nalu kundingiyingga oowooyi Pentikos ngu kenowelo oolouwolo.

Polndo Epesas Tabango Onikuya, Akeyolo Ewolo

17Noole Mayilitasno oodooye, ngunonggo Polndo mande yeni, Epesasno oolouwolo. Ene Yesuslo keyimo oni simoo balelo tabango onilo mande soweyolo ewolo. Tabango oni, ngundo komo ombuyilo ewolo.

18Ngundilo etoni, tabango oniku ombutoyi ngu, ene mande yunolo ewolo. Yengombo ingootenggo. No koletelo, Esiya melako nguno oololo, ko damoni tetoowe kenolo, ingoyingomo ngu, no suwoo suwoo yeya oluwolo.

19Ye ngu ingootenggo. Nalu bidodo Yuda onindo mande gulanangge elo, nolo mandene yombuliyolo, no yombulibalinelowelo tetoyi, nguno no nowoondone kowuli ko tewootewoo gidalega nguya, nono tewonggo. Ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nondo ngu no imakewonoku, Oo Bidodo Sembuli ngulo ko ngu nangge tewono. No enengo ko oni nangge.

20No mande gome ngu yeno wesiyolo eweloyi ngulo no ma sosoleteno. Kini, no ye hoolooweyeloweloyimbolo ngulo eteno. Yo, nondo ngundilo telo, goobooyingo naluno, ko yengo ya bidodomo mande elo etuyelowono. Ngu mande ngu ye kuli ingootenggo.

21Suwoo suwoo, no mande yanggango Yuda oni, Girik onino nguya ewono. Ngu ngandilo. Noole komo nowoondonayi yowoolengoya, Anutno nowoondonayi yewato. Noole komo noolengo Oo Bidodo Sembuli, Yesus ngulo nowoondonayimo hamoo tetoni, nowoondonayi nguno nangge yewato.

22Ariya, ingoyi! Ataga ngu Yuka Kundingiyimbo no gosinelootoni, ngulo no komo Yerusalemno oolouteno. Ndawuga, Yerusalem nguno nono tunootewa? Ngu no ma ingooteno.

23Ene no oo gula ingooteno. Ende bidodo no toongelo, nguno endeyootoowe, Yuka Kundingiyi, ngundo mande yanggango wesiyolo, nunolo, ewolo. Ge ngu ya biyomimo ulo, ko, kowuli ulungga oolengo ngu kenowa, Yuka Kundingiyi ngundo ngundilo ewolo.

24Ngundilo etoni, ene no ngandilo ma ingowono. Nenengo keda oluweloyi, ngulo no ingooteno. No nowoondonemo nenengo kumooweloyiga ngulo no kowuli ma ingooteno. Kini, no nga oolega no endeyootenoku, nga nangge keyooteno. No nga kongga nga, Oo Bidodo Sembuli, Yesusndo nunowoku, nga nangge telo, yade wenga yokowano. Nga Anutlo mande gome metemingga wesiyolo eweloyi koyingga nga ngu, Anutlo sumangenimo nangge, no ko teteno.

25Ariya, ataga ye ingoyi! Kuli no ye kewooloyemo endeyowono. Nguno ngu, no Anutlo mande damoningga, nguno simoo bale enengo soboyelooteku ngu, wesiyolo, yeno ewonoku ngu, ene ataga ngu, no ingooteno. Kootusina ngu, ye bidodo no omukumundoone, ko ma kenowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Ngundilo ngulo, no mande yeno ataga eteno. Ingoyi! Ene ye kewooloyemo nguno oni gula Yesusno newendemo hamoo ma telo, oonatetoni ngu, asa, ngu nono kowuli kini.

27No Anutlo ingonduduni ngu bidodo yeno wesiyolo ewonoku, no ngulo ma sosolewono.

28Ngundilo ngulo, ye ngu yengombo yengo gome ebe sobosobo teya oliyi! Ngundilo nangge, ye komo simoo bale ngu nguya gome soboyeloyi. Yuka Kundingiyi, ngundo ye yootunoyelootoni, ye simoo balelo sobosobo tewonggo. Ngulo ngu, ye komo Anutlo keyimo simoo bale ngu gome soboyeloyi. Ndawugalo ngulo, Yesus enengombo enengo dalowobo onilo mbumbuwa ngu andangeyunolo, ko yoyowoku ngu!

29No ingooteno. No ye yoyokolo ngu, se goki biyomi oolengo (etuyeloyingo oni ebe ganagana), ngundo ye kewooloyemo nguno ombulo, ngundo Yesuslo keyimo simoo bale yombuliyelowelo ombuwanggo.

30Ngulo ngu, yengo oni gidalegado nguya ootookoolo, ngu mande ebe ganagana etuyelolo, endeyolo, ngundo Yesuslo keyimo simoo bale elo yowoosootoyi, ene ngu keyelolo endeyowanggo.

31Ngundilo ngulo, ye komo naludodomo ngulo doongedoongoodoongoo teya, gome doongeteya oliyi! Ye komo ngulo ingondudu teya oliyi! Mooma kabusa no ye mande yunolo, ingonduduye yoonenengowelo, no ma sulenekini yeyingo. Suwoo sa ngundilo nangge telo, ye etuyelowonoku ngu, no yengo sendologo, mande yunowono.

32Ariya, ataga nondo ye yoyolo, no Anut kandeyimo yoyelo, eneno ngandilo yemboongeteno. Gengo nowoondoge yunoweloyi mandega, ngundo ngu gedo mete ene yanggango yunowa. Gengo simoo bale bidodo gengombo soleyelolo, sunggi yewoku ngu, oo bidodo gome mesalango ngu nangge yunowa. No ngulo elo yemboongeteno.

33No oni gulalo beye towikumbani, oo ngu kenomayingolo, ngulo ma ingooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Yengombo ngu ingootenggo. Nga kandene elayaga ngando ko oo ngu telo, oowali, towikumba, beye oo ngu yolo, nenengo hoolooweneloote. Oo gulalo wenonolo ngu, kandenembo koyi telo yooteno. Ngunonggo oni noya oolootenggoku, nguya hoolooweyelooteno.

35Ngundilo telo, nenengo kone ngu bidodomo, ngu nondo ye etuyelooteno. Ye komo nosilidodo ngundiya ko teyi. Noole ngundilo telo, oni yanggango kini ngu mete hoolooweyelowato. Noole komo Oo Bidodo Sembuli, Yesusndo mande eyingo ngu ingondudu tewato. Ene ngandilo ewolo. Oni gula enengo oni oni teyingomonggo oo oni gula inootoni ngu, asa, ngu inoweloyi damoningga, ngundo oo yoweloyi damoni ngu dagatelo ewolo.

36Polndo ngu mandega ngu elo yokolo ngu, asa, ene bodowo oondookelo, ngu oni tabangokudodo Anutno yemboongewolo.

37Yemboongelo yokootoni ngu, asa, kootusina, tabango oniku bidodo sendo mogulu ulungga telo, Pol dowoolo yenggonangowonggori.

38Yenggonangolo, Polndo mande ewoku ngu ingonduduwoowonggori. Ngu ngandilo ewolo. Ye no omukumundoone ko ma kenowanggo. Ngundilo etoni, ngulo tabango oniku biyomi ulungga ingolo, ene Pol yolo, wanggono ulo, yokootoyi toongewolo.

Aposel 21

Pol Wanggo Sanganimo Oolelo, Yerusalem Oolouwelo Oolouwolo

1Noole Epesasno Yesuslo keyimo onilo tabangoku yoyokolo ngu, asa, noole wanggo sanganimo oolelo sawootowo. Oololo, yade nenengo Kos meladoningga nguno tunootewootowo. Sengetoni, noole Los meladonimo nguno ulo, tunootelo, ngunonggo mela ulungga nguno, ende gula, oowooyi Patara, nguno ulelewootowo.

2Noole ngunonggo wanggo gula Pinisiya uleleweloyingga kenoyingo, ngulo noole ngu wanggo sanganimo oolelo oolouwootowo.

3Noole yade yade oololo, Sayiparas meladoni ngu wanggo kande dedalesina oodoni, kenolo, noole ngu dagalo, salo oololo, Siriya melako oololo, Tayiya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

endemo uwootowo. Tayiya ulo, wanggo gosiyolo, nguno oo sitowi yewelo etoni ngulo.

4Ngu naluno, noole nguno ulo, oololo, Yesuslo keyimo oni simoo bale yeyolo, nguno nalu kandegula gidembolo elaya nguno oluwootowo. Yuka Kundingiyi, ngundo Yesus keyimo simoo baleno utoni, ngundo Polya Yerusalem ma oolouwelolo ewonggori.

5Etoyi, ene noolengo nalu gidalega ngu endemo nguno yokoyingoku, noole ngu endega ngu yokolo, sawelo tewootowo. Sawelo tetooye, asa, Yesuslo keyimo simoo bale, simooye ngu bidodo noole yoyolo oololo, ende dabemimo, wendeyi tamako boodoo oondookelo, Anutno noolengo yemboongewonggori.

6Ngundilo telo, asa, ene noole kambayelolo, akeyolo etoyi, noolendo nguya ngundilo kambayelolo yokolo ngu, asa, noole wanggo sanganimo ooletooye, ene ko enengo yano yano oolouwonggori.

Sisariya Endemo Agabas Oningga, Ngundo Polndo Kootusina Oo Teweloyi, Ngulo Ewolo

7Noole wanggo sanganimo oolelo, Tayiya yokolo, kondibo salo, oololo, Potolemayisno tunootewootowo. Noole Yesus keyimo simoo bale kandeye dowoolo, enedodo nalu gula nguno oode welewootowo.

8Sengetoni, noole Potolemayis yokolo, toongelo, yade oololo, Sisariyano tunootewootowo. Noole oololo, oni gula oowooyi Pilip enengo yano ulo, enedodo oluwootowo. Piliplo ko ngu Anutlo mande wesiyolo eweloyi. Oni kandegula gidembolo elayaga ngulomu gula, ngundo oowali nggami baleku bayetelo yunowolo.

9Pilip ngu nambosumoongo namolaya ngu ma kameteyingo. Ngu bale namolayaga ngu Anutlo ingondudu eyingo onindo mande ngundilo, ko tetenggo.

10Noole Sisariyano nalu gidalega nguya nguno oodooye ngu, ngu naluno, Anutlo ingondudu eyingo oni gula oowooyi Agabas ngu ene Yudiya mela yokolo, Sisariyano ombuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ombulo, ngu oningga ngundo nooleno mayelo, Pollo Let ngu yolo, enengo kekandeyi gosiyolo, Yuka Kundingiyimbo etoni, ngandilo ewolo. Yerusalemno Yuda oni, ngundo nga Letga nga sembuli ngu, ngandilo kekandeyi ukingowanggo. Ngundilo telo, yolo, oni sowe gidalega Yuda oni kini, ngu kandeyemo yewanggolo ewolo.

12Ngundilo etoni, noole ngu mandega ingolo, nguno ngu, noole ko ende ngalo simoo bale nguya gooboongoolo, Pol solengoyelo, sumoo sumoo ewootowo. Ene Yerusalem ma oolouwelo elo mande yanggango ewootowo.

13Ene ngundilo etoyi, ene Polndo mande gumi ewolo. Ndatelo ngulo, ye sendo sambi telo, nolo ingondudune yombuliyootenggo? No meyelo, ya biyomimo uweloyimbolo telo, ko, no Yerusalemno kumooweloyimbolo nguya meyelo ngu, Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngulo oowooyi bingami okooweloyimbololo ewolo.

14Ene ngundilo etoni, asa, noole ene solengoweloyi mande gula eweloyi nguya kini. Noole manggonayi ukingolo, noole ngandilo ewootowo. Oo Bidodo Sembuli ngulo ingonduduni ingooteku, ngu nangge teyi! Elo ewonggori.

Pol Yerusalem Oolouwolo

15Nalu gidalega yokolo, noole oo yomosiyolo, Yerusalemno oolewootowo.

16Sisariya ende ngulo Yesus keyimo simoo bale gidalega nguya nooledodo oolouwonggori. Ene noole yoyolo, oololo, Yesus keyimo oni gula oowooyi Nason, ngundo yano ulo oluwootowo. Nason ngu Sayiparas meladoni ngulo oni, ene kulimi oolengo Yesuslo sulena oni tunootewolo.

17Noole Yerusalem mayelo, tunootetooye ngu, Yesus keyimo simoo baledo oni oni ulungga telo, noole yoyowonggori.

18Sengetoni, noole Pol ngudodo Yems kenowelo oololo, tabango oni goobooyingomoku ngu bidodo Yemsdodo oliyingoku, ngu yeyowootowo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Polndo ewolo. Noolendo mayetetolo ewolo. Anutndo Pol hooloowetoni, oni simoo bale sowe gidalega, ngu kewooloyemo ko oo tewoku, ngu bidodo damonimonggo nenengo wesiyolo, tabango onino ewolo.

20Tabango oniku Pollo mande ingolo ngu, ene Anut bingami okoolo, Polya gumi ewonggori. Doboonayi, ge ingoote. Yuda oni simoo bale, ene ulungga oolengo biyomi Yesus keyimo oni tewonggori. Ngu Yesus keyimo simoo bale ngu, ene Moseslo mamana mande ngu keyowelo mande yanggango oolengo yetenggo.

21Ene oni gidalegado gengo etoyi, ingolo, ngandilo ewonggori. Polndo ngu Yuda oni ngu, oni sowe gidalega kewooloko oolootenggoku, nguno ewonggori. Ye Moseslo mamana mande ngu yokoya, yengo nangosumooye moondeye ma yomosiyelowelo, Yudalo damoni kulimi ngu ma keyowelolo ewonggori.

22Ngundilo ngulo, noole ndatelo tewato? Hamoo oolengo, ene ge mayewoku nga, elo ingowanggo.

23Ariya, noolendo ooga geno etooye, ngu nangge ge oo ngundiya te! Noolengo oni namolaya ngu Anutno mande hamoo oolengo eneno elo gosiyolo ewonggori.

24Gedo komo oni Anutno mande gosiyowonggoku nguya Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi nguno oololo, yengo bobeye ene yunootoni ngu, asa, woolo yeyingo oni, ngundo yengo woolo yeyunowanggo. Ye ngundilo telo ngu, ye Moseslo mamana mandeno ye nomboyi oolengo ootoolo, ariya, ye mete tabayemo uye ngu toongoolo, oni doongeyembo kenolo ingootoyi ngu, ye kundingiyi oluwanggo. Oni ngu kenolo, ene tunoo ingowanggo. Ge nguya Moseslo mamana mande ngu keyoote. Yo, oni ngu kenolo, ene ingootoyi, mande gulaga ge gowege sanggawelo ewonggoku ngu, ngu ebe ganagana mande nanggelo ingowonggori.

25Yesus keyimo oni sowe gidalegalo ngu, noole kuli mande, elo nakangolo soweyowootowo. Ene komo ingondale teyi! Ene onindo nusago utolo, mela yuka biyomi nguno oo kalo yemboongetoyi ngu, ngu ma newelo. Ene nusago

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

dalododo ma newelo. Nusago bungeyi gosiyootoyi kumootoni ngu, ngu ma newelo. Ene oni elambalisa tewelo damoningga, ngu ma toongooyelowelo telo, bosebalese damoningga biyomi nguya ma tewanggolo ewonggori.

26Enengo mande ngundilo ingolo, asa, sengetoni, Polndo ngu oniku yeyolo, yoyolo, enendo damoni oo tetoyi, Pol nguya ngu telo, enedodo Moseslo mamana mandeno ewoku, ngulo ene oni namboyi mesalango tewonggori. Ene ngundilo telo, Yudalo goobooyingo ya ulungga, Tempel, newendemo ulo, woolo yeyingo onino enengo nalu kundingiyi ndawu nalunggano kinitewaku ngulo ewolo. Ngu kundingiyi nalungga kinitetoningga ngu, asa, woolo yeyingo onino ko oolouwonggokuno, bobeye ene yunootoyi, ngulo ene Anutno enengo woolo yewolo.

Tempel Goobooyingo Yano, Yuda Onindo Pol Dowoowonggori

27-28Kootusina, nalu kandegula gidembolo elayagaku namoko kiniteweloyi tetoni, ngu naluno, Yuda oni Esiya melakononggo, ngundo goobooyingo ya ulungga, oowooyi Tempel, nguno oololo, Pol kenowonggori. Ngundilo kenolo, oni oowooyingga nowoondoye yokutuwootoni, sanggili telo, ootookoolo, Pol dowoolo gosiyowonggori. Ngundilo telo, ene meno manggalu telo ewonggori. Ye Iserel oni, ye nguya noole hoolooweyeloyi! Nga oningga ngando ende bidodomo noolengo oni simoo bale manggoye utolo, wiliyolo, nga goobooyingo yangga, oowooyi Tempel, ngalo mamana mande nguya yombulibaliyoote. Ene oo gula nguya telo, ene Girik oni yoyolo, goobooyingo ya Tempel newendemo ombulo, ngulo ene ya kundingiyi nga yeni, sugabododo teteku nga! Ngundilo elo ewonggori.

29Ngu damoninggano ngunonggo ene mande goweyimo sanggawelo tewonggoku, ngu ngandilo: kulimi ene kenootoyi, Taropimas, Epesas oningga nguya endemo oluwoliyo. Ene ngu kenolo, ngandilo ingowonggori. Polndo ngu oningga nguya yolo, goobooyingo ya newendemo uyingolo ingowonggori.

30Mande ngundilo ingolo, nowoondoye sanggili ulungga telo, asa, Yerusalem endemo simoo bale bidodo kendutelo, mayelo, Pol dowoolo, woosoolo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

endesina oolelo, uleyi kumooweloyimbolo tewonggori. Ene ngundilo tetoyi, ariya, sodedonangge, ene Tempel yamako bidodo goodoomukowonggori.

31Pol uleyi kumoowelo tetoyi, oni gidalegado me onilo tabangonggaku mande ngu soweyolo, ngundilo etoyi, Yerusalem oni simoo bale bidodo soliyokowonggori.

32Ngundilo tetoyi, ingolo, asa, me oni tabango koleteyingongga, ngundo sodedonangge me oni gidalega yoyolo, ko, me tabango oni gidalega nguya yoyolo, kendutelo, Pol dowoowelo goobooyingomo uwonggori. Yuda onindo me tabango ulungga koleteyingongga, ngu kenolo, me oni nguya yeyolo ngu, asa, ene Pol uleweloyingonggaku ngu yokowonggori.

33Me onilo tabango koleteyingonggakundo tanggeyemo ombulo, Pol dowoolo, enengo keyimo me onikuno etoni, uto yanggango elaya, oowooyi sen yolo, ngundo Pol gosiyoyi! Etoni, ngundilo tetoyi, tabangonggakundo Yuda oni mande yunolo ewolo. Nga simoo nga onendo? Ndawuga tete? Elo sumoo ewolo.

34Tabangonggakundo ngundilo sumoo yunootoni ngu, asa, ngu naluno, oni simoo bale ulungga oolengo ngu enebana manggalu tewonggori. Gidalegado ngu mande gula elo, manggalu tetoyi, sungombo ngu ene mande gula elo, manggalu tewonggori. Meno manggalu ulungga mela ma ingoweloyi tewonggori. Me onilo tabango oninggaku, ngu mandega ngu damoni ma kenolo ingowolo. Ngundilo ngulo, me onikuno ewolo. Pol yoya, yengo me onilo yano oolouyi! Elo ewolo.

35Ngundilo etoni, ngulo ene Pol yolo, yade ya woodooyimo ooloutoyi ngu, simoo baledo yanggango yelo, Pol uleyi kumooweloyimbolo tewonggori. Ngulo ngu, me onindo Pol okoolo, koolowoolo, ya newendemo oolouwonggori.

36Yolo, ya newendemo uwelo tetoyi, ene oni simoo bale oowooyingga meno manggalu telo, keyelolo, oololo ewonggori. Ngu oningga ngu uleyiga kumooni! Elo ewonggori.

Polndo Enengo Damoni Yuda Onino Yootunolo Ewolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37-38Me onindo Pol yolo, enengo ya newendemo uwelo tetoyi, ngu naluno, Polndo me onilo tabangonggakuno ewolo. No mete mande gula geno sumoo ewe? Etoni, me onilo tabangonggakundo gumi ewolo. Ge Girik mande ingoote? Nondo ngu ge Igip onilo ingooteno. Kuli gedo oni ulungga oolengo, 4,000, ngu yoyolo, mela oo sobosobo ulungga oniya ebe ulewelo, ye oni kini melako nguno oolouwonggoku, ge ngundo bine? Sumoo ewolo.

39Ngundilo sumoo etoni, asa, Polndo mande gumi ewolo. Kini, no Yuda oni. Endene oowooyi Tarsas, ngu Silisiya melako. Nolo ende ngu oowooyi bingamidodo. No geno oo gulalo sumoo ewelo. No mete simoo bale nga mande yunowe? Elo sumoo ewolo.

40Etoni, me onilo tabango oninggakundo gumi ewolo. Yo, mete mande e! Etoni, ngulo Pol woodoo sanganimo dikalo, ngunonggo kandeyi simoo baleno okoololuwolo. Ngundilo tetoni, oni bidodo nenetewonggori. Polndo Yuda onilo mande Hiburu ngunonggo ewolo.

Aposel 22

1Polndo ngandilo ewolo. Ye konebane awanamone, ye ingoyi! No yengo mande ngu gumi ewelo ewolo.

2Polndo Yuda onilo mandenonggo etoni, ene Hiburu mande ngu ingolo, nenetelo oluwonggori.

3Ngundilo tetoyi, asa, Polndo ewolo. No Yuda oni. Namonembo Tarsas ende Silisiya melako yomoonelowolo. Ene no nga endemo ngano ootookoolo, ulungga tewolo. No oo etuneloyingo oni, Gameliyelno Skul telo, ingondudu yowono. Ene noolengo osisambanimbolo mamana mande ngu gome gome etunelowolo. Ngundilo ngulo, no Anut keyolo, ngulo damoni nguno no yanggango yeteno. Yendo Anut keyowelo, ataga yanggango yetenggoku ngandilo.

4No nguya ngundilo oni Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, no ngu yombuliyelowono. Simoo bale nguya no yulewe kumoowelo nguya tewono.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

No uto yanggango (sen), ngundo gosiyelolo, yoyolo, ya biyomimo nguya yoyewono.

5Woolo yeyingo onilo tabango, simoo balelo mande wilikoyingo tabango oniku, ngundo etoyi, ye ingowanggoku, ene nguya ingootenggoku, ngulo ene no so uyi nakangolo nunowonggori. Nunootoyi, Yuda dobooguline Damaskas endemo oolootenggoku, no ngu yoyowelo Damaskas uwelo oolouwono. Oni Damaskasno oodooye, Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingomu, ngu yoyolo, ya biyomimo yoyewelo, ngulo no oolouwono. No ngu oni simoo bale ngu yoyowelo oololo, Yerusalem ngano mayelo, nguno enengo biyomiye ngulo ogingoyingo yoyi, elo oolouwono.

Polndo Enengo Newende Hamoo Teyingo, Ngulo Damoni Wesiyolo Ewolo

(Aposel 9:3-19; 26:12-18)

6Polndo mande gula ewolo. No yade yade oololo, Damaskas namoko tetoowe, sa kewoolo sambolo ngundilo nguno, asa, sodedonangge solu gula ulungga Sambononggo no moondene omukumundoone himi oolengo nunowolo.

7Ene ngundilo tetoni, no melako solelo welewonowo. Ngundilo tetoowe, manggowo gula ngu solungga ngunonggo tunootelo, noya ewolo. Sol, Sol, ge ndatelo telo, ngulo ge no yombulineloote?

8Etoni ngu, nondo mande gumi ngandilo ewono. Oo Sembuli Ulungga, ge onendo? Etoowe, enebana gumi ewolo. No Yesus Nasaret oni. Ge no yombulinelowelo, ko telo, endeyooteku ngu! Elo ewolo.

9Ngundilo etoni ngu, oni noya oolouwootomu ngu, ene solu ngu kenolo, ene oni manggowooga noya mande eyingongga ngu, ene ma ingowonggori.

10Oo Bidodo Sembulimo, no ndatelo tewano? Etoowe, Oo Bidodo Sembuli, ngundo noya gumi ewolo. Ge ootookooya, Damaskas u! Ngu endemo nguno, oni gulado geno ewaku, nondo oo bidodo gedo telo ewonoku, ngu etoningga, ngu nangge te! Elo ewolo.

11Ene ngundilo etoni ngu, ngu solungga ngu ngundilo teloodoni, no mela oo ma kenoweloyi tewonowo. Ngulo ngu, oni noya oolouwootomuku, ngundo no kandene dowoolo, noyolo, Damaskas uwonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Oni gula no neyowelo nguno oluwoku, ngu oowooyi Ananayiyas. Ene mamana mande gome keyoyingo oni. Yuda oni Damaskas endemo oolootenggoku, ngundo eneya oni gomelo etenggo.

13Ngu oningga ngundo nono mayelo, tanggenemo dikalo, noya ewolo. Sol doboone, doongengge ngu mete himi yetoningga, doongeteya, mela keno! Elo ewolo. Ngu nalunggano nguno nangge, doongene mete tetoni, no ene gome kenowonowo.

14Doongene mete tetoni ngu, enendo ewolo. Noolengo osisambanayimbolo Anut, ngundo ge goyowelo sunggi yewolo. Ge nguno ngu, ge ene ingootoyi, hamoo tetoningga; ge nguno enengo ingonduduni nguya ingolo; ge oni nenengo Yesus ngu kenowaku, manggowoobo mande etoningga, ngu komo gome ingo!

15Ge enengo mandeni yootunolo ewa. Ge komo simoo bale bidodomo oo kenolo, mande ingowonoku, ngu etoyi ingowanggo.

16Ene ge ataga oo ndawuga sobowoote? Ge ootookooya, Sono (kundingiyimbo) sonowoo! Ge enengo oowooyimbolo meno etoyi ngu, Anutndo gengo mbumbuwa biyomingga, ngu sonowootoni toongewalo ewolo.

Anutndo Pol Suleyootoni, Oni Sowe Gidalega Yuda Oni Kini, Nguno Toongewolo

17Polndo mande gula ewolo. Kootusina, no Yerusalemno ko ombulo, no goobooyingo yano (Tempelno) yemboongelo oodego, no oo gaboya gaboya gula kenoyingo ngundilo tewono.

18Nguno ngu, no Oo Bidodo Sembuli no kenootoowe, enendo nonolo ewolo. Sodedonangge, ge Yerusalem ende yokoya toonge! Ge ngano nolo mandene wesiyolo ewaku ngu, ene ge manggoge ma ingowanggolo ewolo.

19Ene ngundilo etoni ngu, nondo gumi eteno. Oo Sembuli, enengombo ingootenggo. Kuli no goobooyingo ya bidodomo oololo, oni Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, no yoyolo, ya biyomimo yoyelo, no ene yutolo gisaluyelowonowo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Kuli Stiwen ngu uleyi kumooyingo ngu, no ngulo nowoondone nguya metelo ingowono. Nondo ngu oni Stiwen uleyingomu, ngulo dokikilo nenggulo ngu sobowooyunolo oodoowe, ene Stiwen uleyi kumooyingolo ewolo.

[21]No ngundilo etoowe ngu, asa, Oo Sembuli, ngundo noya gumi ewolo. Ge toonge! Nondo ge sowenggelootoowe, mela yowoko toongewa. Oni sowe gidalega gula gula Yuda oni kini, nguno toongewalo ewolo.

Rom Onilo Me Tabango Oninggakundo Pol Gome Sobowoowolo

[22]Oni simoo baledo Pollo mande ewoku, ngu ingolo, oololo, Polndo ngundilo ewoku, Anutndo ene elo, oni sowe gidalegano enengo mandeni wesiyoya eni, elo sunggi yewolo. Polndo ngundilo etoni, asa, ngu naluno nguno, simoo baledo enengo mande wenga ngu yokowonggori. Ngu yokolo ngu, asa, simoo bale damoni telo, meno manggalu ulungga telo ewonggori. Ngu oningga ngu uleyiga kumooni! Oni ngundilomu ngu, melako ngano ma oluwelo! Ene keda nguya ma oluwa! Elo ewonggori.

[23]Ene meno manggalu yanggango telo, enengo dokikilo nenggulo andandangelo, gugukakawu dolowoolo, oolongootoyi, ooletoni, ene sanggili ulungga tewonggori.

[24]Ngundilo tetoyi, me onilo tabangonggakundo sodedo enengo me onino etoni, Pol yoya, enengo ya newendesina uya, Pol utoya, mande damoningga ngu ndawugalo simoo baledo Polya meno manggalu tetenggoku, ngu no damoni gome ingowelo ewolo. Mande ngu sumoo inoya ingoyi! Elo ewolo.

[25]Ene ngundilo etoni ngu, asa, me onikundo Pol kandeyi yolo, de bungomo gosiyolo, gisaluboweloyimbolo tewonggori. Ngu naluno, Polndo tabangonggakuya tanggeyimo oolooteku nguya sumoo yunolo ewolo. Rom onilo mamana mande, ngundo Rom oni ngandiya teyilo ete, bine? Ye Nggawo (Koot) ma teyingomo koletelo ene ulewanggo, bine? Ngu damoningga ngu metemi bine? Elo ewolo.

[26]Ene ngundilo etoni ngu, me onilo tabangonggaku mande ngu ingolo, ene sodedonangge oololo, enengo me onilo tabango ulunggakuno, oo ngulo elo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ewolo. Pol oningga nga ngu, ngu Rom oni nenengo! Ngulo ge ndawuga, ene teyinowelo? Elo ewolo.

27Ngundilo etoni, me onilo tabango ulunggakundo soliyokolo, ombulo, Polno ewolo. Ge nono e! Ge Rom oningga, ngundi kini, bine? Etoni, Polndo gumi ewolo. Yolo ewolo.

28Ngundilo etoni ngu, me onilo tabango ulungga, ngundo mande gumi ewolo. Nondo Rom oni tewelo ngu, ngulo no bobeye ulunggado uliyolo, no Rom oni tewono. Etoni ngu, ene Polndo mande gumi ewolo. No ngu namonembo Romno no yomooyingo! Elo ewolo.

29Ene mande ngundilo elo yokolo ngu, asa, oni sumoo yunolo, ulewelo teyingoku nguya, sodedonangge sosolelo yokowonggori. Me onilo tabango ulungga oninggaku ingowolo. Pol ngu Rom oni gosiyowonggokulo, ene nguya sosolewonggori.

30Me onilo tabango ulunggaku, ene komo gome oolengo ingowelo. Polndo ndawu oo biyomingga tewoku, ene ngu ingowelo. Ngundilo ngulo, sengetoni suwoononggo, ngu Pol gosiyowonggoku, sen uto yanggango ngu wesiyowonggo. Ene mande soweyootoyi, Anutno woolo yeyingo oni sobosobo, simoo balelo mande wilikoyingo tabango onino toongelo ewolo. Ye oni ngu bidodo mayeya gooboongoolo ewolo. Ene Pol yolo, ombulo, oni tabango doongeyemo etoni dikawolo.

Aposel 23

Pol Ene Yuda Onilo Mandeye Wilikoyingo Onino Mande Wesiyolo Ewolo

1Ngu naluno ngu, Polndo mande wilikoyingo tabango oniku, gome gome yeyondandangelo ewolo. Ye konebane, no Anut doongeyimo endeyolo ootoolo, nenengo nowoondone ngu metemi oolengo telo, endeyolo, yade mayelo, ataga no oo biyomi gula ma ingootenolo ewolo.

2Polndo ngundilo etoni, Anutno woolo yeyingo oni ngulo sobosobo oni ulungga, oowooyi Ananayiyas, ngundo oni Pol tanggeyimo dikayingokuno ewolo. Ngu manggowoomo uto mandega etekungga, ngu yokoni!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[3]Ngundilo etoni, asa, Polndo ngu tabango oninggakuya sanggili ulungga telo ewolo. Ge ngu de sosi biyomi! Kumu nomboyimbo gowege sangani nangge metemi, ene newendemo ngu buwoo nangge! Ngulo Anutndo ge gulewa! Ge ngano bibitelo, ge mamana mande keyolo, nolo mandene wilikolo kenowelo, ene gengombo Moseslo mamana mande yombuliyolo, ge no nuleyilo ete! Elo ewolo.

[4]Ngundilo etoni, oni Pol tanggeyimo dikayingokundo, enengo mande ingolo, sodedonangge gumi ewonggori. Ge mete Anutlo woolo yeyingo onilo sobosobo oni koleteyingongga nguya mande biyomi ete, bine? Elo ewonggori.

[5]Ene mande ngundilo elo yokootoni ngu, asa, Polndo mande gumi ewolo. Ye konebane, ene oni Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo oni koleteyingo, ngu no ma ingooteno. Anutlo mandeno ngu ete. Gengo tabango oni nguya mande biyomi ma ewelolo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 22:28*

[6]Polndo ngu ingowolo. Tabango oni goobooyingo ngano, oni ngu gidalega ngu Sadusi, gidalega ngu Parisi watangga oolootenggo. Ngulo ngu, Polndo mande wilikoyingo tabango oni negoyelowelo, ngandilo ewolo. Ye konebane, no ngu Parisi oni, ko, no ngu Parisi oni nangoye nguya. Nondo ingootenoku, ngu oni kumoolo ko ootookoowanggoku, nondo ngu mandega ngu hamoo oolengolo ingooteno. Ngulo nondo ngu mandega ngu wesiyolo etoowe, ngu damoningga, ngulo ene ataga no noyolo, Nggawono (Koot) nguno noyetenggolo ewolo.

[7]Polndo ngundilo etoni ngu, asa, ngu naluno nguno, Parisi oni ngando Sadusi oni nguya sanggili tewonggori. Ngundilo telo, goobooyingonggaku toongoolo, sungo sungo tewonggori.

[8]Sadusi onindo ngandilo ewonggori. Oni kumootoyi meleyelootenggoku ngu, ko ma ootookoowanggo. Elo, ko ene gidalega nguya ingowonggori. Engel oni, Yuka nguya kinilo ingootoyi, ene Parisi onindo ngu oo ngu bidodo, hamoo, elo, ngulo nowoondoyemo hamoo tewonggori.

[9]Ngu naluno, goobooyingomo oni nowoondoye biyomi yelo, ngulo ene meno manggalu ulungga tewonggori. Mamana mande etuyeloyingo oni gidalega,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu Parisi oni ngundo ootookoolo, dikalo, mande yanggangolo ewonggori. Noole nga oningga nga kenootetoku ngu, ene oo biyomi gula ma teyingo. Yukangga, ngundi, Engel oningga bine, nguya mande elo ingoyingolo ewonggori.

10Ngundilo etoyi ngu, nguno enengo sanggiliyegaku yeyi, ulungga oolengo tewonggori. Ngundilo ngulo, me onilo tabango ulungga enengo koleteyingonggaku sosolelo ingowolo. Nga oni wata elayaga, ngando Pol kandeyi gide gide dowoolo, woosootoli, pitilo kumoowalo ingowolo. Ngulo, ene enengo keyimo me onikuno sodedonangge etoni, ulo, kewooloyemonggo Pol dowooya, yoya, yengo yano ooleya, ya newendemo yokoyi! Elo ewolo.

11Yangeni suwoono, Oo Bidodo Sembuli, ngundo Pol tanggeyimo dikalo, eneno ewolo. Nowoondoge ngu komo yanggango olini! Ge nolo mandene yanggango Yerusalemno ewoku, ngundiya nangge, Romno nguya ngundilo wesiyolo ewa. Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngundilo ewolo.

Yuda Onindo Pol Uleyi Kumoowelo, Elo Mande Gosiyowonggori

12Sengetoni suwoononggo, Yuda oni gidalega gooboongoolo, mande gulananggelo gosiyolo ewonggori. Hamoo oolengo, noole Pol uleye kumoowa. Noole Pol ma uleye kumootoni ngu, noole oowali sono ngu ma newatolo ewonggori.

13Yuda oni mande gulanangge elo gosiyowonggoku, ngu onibi elaya ko gidalega nguya ko tewonggori.

14Ene ngundilo telo, ngu oniku oololo, Anutno woolo yeyingo oni ngulo oni sobosobo oniku, ko, tabango oni gidalegano ewonggori. Noole mande yanggango gulanangge hamoo oolengo, elo gosiyooteto. Noole oowali sono oo ngu ma nelo ngundilo oode, oololo, Pol uleye kumootonigo, asa, ngu naluno nguno, noole ko oo newato.

15Ngundilo ngulo, ye Yuda onilo mande wilikoyingo tabango oni komo mande soweyootoyiga, me onilo tabango koleteyingongga, nguno ooloutoningga, ngundo Pol yoya, yeno ombuni. Nguno ngu, ye mete Pollo mande damoni ko etoni ingowanggo. Noole kuli yoonenengowooto. Pol yeno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ma ombutoni ngu, ngu naluno nguno, ooleko nguno, noole ene uleye kumoowalo ewonggori.

16Ene Pol enengo kuwooyi nangonimbo ngu Yuda oni oole meyelo, Pol uleyi kumoowelo etoyi, enengo buliyiga, ngundo ingowolo. Pol buliyiga ngu ene ingolo, ngulo ene oololo, me onilo yano oololo, ya newendemo ulo, yeyeyi Polno ewolo. Yuda onindo oole meyelo, ge gulewelo etenggoku ngu! Elo ewolo.

17Ene ngundilo etoni, asa, Polndo me onilo tabango oninggano ewolo. Nga simoo kosiyiga nga yoya, me onilo tabango ulungga nguno oolouya, ene mande gula eneno ewelolo ewolo.

18Ngundilo etoni, ngulo me oni sobosobogakundo Pol buliyigaku yolo, me onilo tabangonggakuno oololo ewolo. Ya biyomi oni Pol, ngundo no sulenelootoni, nga simoo kosiyiga nga yolo, geno ombuteno. Ene mande gula geno eweloyimbolo mayetoni, ngulo no ene yolo ombutenolo ewolo.

19Ngundilo etoni, me onilo tabango ulungga, ngundo ngu simoo kosiyigaku kandeyimo dowoolo, sungo oololo, enesu nangge telo, sumoo inolo ewolo. Ge ndawu mandega, nono ewelo mayete? Elo ewolo.

20Etoni, ngu simoo kosiyiga, ngundo gumi ewolo. Yuda oni mande gulanangge, elo gosiyootenggo. Ge sumoo elo, yangeni Pol yolo, tabango oni goobooyingomo onino uwelo, ngulo ene Pol ko sumoo inolo, enengo mande damoni ingowelo, mande geno ngundilo sumoo gunowanggo. Ene oo ngundilo geno ewanggoku, ene ganagelowanggo.

21Ge enengo mande ngu ma keyowelo. Ngu oni gidalega ngu bidodo onibi elaya ko gidalega nguya, ngu oowali bidodo ngu loogu telo ewonggori. Ene oowali oo hamoo oolengo ma newatoku, Pol uleye kumootonigo, noole oowali ko newatolo etenggo. Ngundilo elo, ene oole meyelo oolootenggo. Ge nangge sobogelootenggoku, gedo yo, elo ewa bine, elo sobogelootenggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ngundilo etoni, ariya, me onilo tabango elayagakundo, Pol buliyigaku mande yanggango inolo ewolo. Ge nono mandega eteku ngu, oni gulano ma ewelo. Ngundilo elo, ene simoo kosiyigaku suleyootoni toongewolo.

Me Onilo Tabangonggakundo Pol Oni Mela Oo Sobosobo Piliks Suleyowolo

23Ariya, me onilo tabango ulungga koleteyingonggakundo, me oni sobosobo elaya negoyelootoni, ombutoli ewolo. Yali me oni onibi kande elaya 200 oni yoya; onibi kabusa ko kande elaya (70) ngu, Hos sanganimo bibitetoyiga ngu yoya; ko, oni onibi kande elayaga (200), ngundo idi, nasa, dowootoyi, ngu yoya, Pol yoya, Hos sanganimo yetoyiga, bibitetoningga ngu yoya, suwoono sa nalu kandegula gidembolo namolaya, nguno Sisariya oolouyi.

24Ye Hos gidalega yomosiyootoyiga, Pol nguno bibitetoningga, yoya, gome sobowooya, yadega oolouya, oni mela oo sobosobo ulungga koleteyingo Piliksno oolouya, nguno yokoya ngu, asa, ye ko ombuyi! Elo ewolo.

25Me onilo tabango ulungga oni koleteyingongga, ngundo enengo me onindo, elo yokolo ngu, ene so uyi ngandilo nakangowolo.

26No Koloodiyas Lasiyas, nondo nga mandega nga oni ulungga oni mela oo sobosobo ulungga Pilikslo nakangooteno. Akeyo.

27Yuda onindo nga oningga nga dowoolo, uleyi kumoowelo tetoyi, ene nondo ingowonoku ngu, ene Rom oni. Ngundilo ngulo, noya me oniya ulo, kandeyemonggo woosoolo yowolo.

28No nga oningga, nga goweyimo mande etenggoku, ngulo damoni ingowelo, ngulo no yolo, tabango onilo goobooyingomo uwono.

29Ene no kenowonoku ngu, enengo mamana mande gidalegano ene goweyi kingo sanggawelo ewonggori. Ene nga oningga nga goweyimo mande biyomi gulano, noole ene uleye kumooweloyi gula ma kenowooto. Ya biyomimo yeweloyi nguya ma kenolo ingowooto.

30Ataga, mande gula nono mayelo etenggo. Yuda onindo mande gulanangge elo, gosiyolo etenggo. Noole tolige windoga nga oningga nga uleyi kumoowelo tetetolo ewonggori. Ngundilo ngulo, no sodedo yewe, geno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolouteku ngu, no ngu oni eneno Nggawo (Koot) mande tetenggokuno ewano. Ene mete ge doongenggemo, enengo mande ngu yootunolo ewanggo. Ge enengo mande nga oningga ngaya etenggoku, ngu damoni mete ingo! Elo ewolo. Ngundo so uyino mande ngundilo nakangowolo.

31Ngundilo tetoni, me onindo manggowo keyolo, Pol yolo, suwoono nangge Antipatris endemo oololo welewonggori.

32Sengetoni, me oniku yowoolengolo, enengo endemo ko ooloutoyi, oni hos sanganimo bibitewonggokundo nangge Pol yolo, Sisariya oolouwonggori.

33Oni hos sanganimo bibiteyingoku, yade oololo, Sisariyano tunootewonggori. Ene so uyinggaku yolo, oni mela oo sobosobo ulungga koleteyingonggaku inolo, Pol nguya yolo, ombulo, koleteyingonggaku kandeyimo yewonggori.

34Asa, oni mela oo sobosobo koleteyingonggakundo so uyi kandangelo yokolo ngu, asa, ene Pol sumoo inolo ewolo. Ge ndawu mela gidalesinanggo oningga? Elo etoni, Polndo gumi ewolo. No Silisiya onilo ewolo.

35Ngundilo etoni, ariya, oni koleteyingonggakundo gumi ewolo. Oni geya mande gowegemo etenggoku mayetoyiga ngu, no gengo mande ingowano. Elo, Pol ngu Herodlo yano yokoya, gome sobowooya olini! Elo ewolo.

Aposel 24

Yuda Onilo Tabango Oni, Ngundo Pol Nggawo (Koot) Nguno Yewonggori

1Kootusina, nalu kandegula yokolo, Anutno woolo yeyingo ngulo sobosobo oni koleteyingo oowooyi Ananayiyas, ngundo onilo tabango oni gidalega, Yuda onilo oni gula oowooyi Tetulas, ngundo simoo balelo manggoye yolo, Nggawono (Koot) nguno mande eweloyi. Ngu oni ngu bidodo, ngundo Sisariya ulo, oni mela oo sobosobo koleteyingo nguno Pol goweyimo mande eweloyiku, ngu ewonggori.

2Oni mela oo sobosobo koleteyingongga, ngundo Pol negongootoni ombuwolo. Asa, ngu naluno ngu, Tetulasndo Pol goweyimo mande damoni yelo ewolo. Piliks, ge oni ulungga! Ge noole hoolooweyelowoku, ngulo noole

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gome bibitelo oolooteto. Longgesambi ebe oo nguya kini. Gengo ingonduduge ngu metemi gome, ngulo ge noolengo hoolooweyeloyingo ngu nenengo. Oo oowooyingga bidodo kuli ende bidodomo biyomi yeyingomu, ngu tetoyi, mete temukowolo.

3Ngundilo ngulo, noolengo nowoondonayi ngu oo ngulo geya gome mesalango ingolo, noole ese ulungga geno eteto.

4Ene nondo ge ma gosigelowano. No geno mande bodaga ewelo. Gengo sumangengga ngunonggo noolengo mande ootuwoo bodaga nga mete ingo!

5Noole nga oningga nga kenootetoku, ngu ene mandeni damoni biyomi ulungga yeni tunootete. Ene mela bidodomo, Yudalo oni nowoondoye yokutuwootoni, bulibali ingolo, sanggili telo, ebe uleweloyimbolo tewonggori. Ene Yuda oni noole oni wesowoolo, gidalega oowooye Nasaretlo etenggo, ngulo tabango.

6Ene goobooyingo ya (Tempel) ngu sugabo teyinowelo nguya tete. Ngundilo ngulo, noolendo ngunonggo dowoowooto.

7Ene me onilo tabango koleteyingongga, Layisiyas, ngundo ombulo, yanggango oolengo yelo, noole kandenayimonggo andangelo yowolo.

8Ngundilo yolo, Layisiyas elo, oni gengo Nggawo (Koot) teyilo ewoku, ngulo ene ge doongenggemo ngano mayeya eyi. Ngundilo tetoyi, gengombo nga oningga nga sumoo inowaku ngu, ge nga oningga nga enengo manggowoomo mande mande Nggawono (Koot) nguno etenggoku, ngu nenengo ingowa. Tetulasndo ewolo.

9Ene mande elo yokootoyi ngu, asa, Yuda oni nguya ngu oningga ngu hooloowelo, Polya mande ebe ganagana ewonggori. Ene mande yootunolo, nga mande nga hamoo Pollo mandelo wesiyolo, Piliksno ewonggori.

10Ariya, ngu naluno, oni mela oo sobosobo ulungga koleteyingongga, ngundo kandeyibo nangge Polno tewootewootewolo. Ngulo Polndo mande damoni yelo, ngandilo ewolo. No ingooteno. Mooma oowooyingga oolengo, ge nga oni ngalo mande wilikoyunolo ooloote. Ngulo no nenengo mande geno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wesiyolo ewanoku, nguno ngu, no nowoondone gome mesalango oolengo telo ingooteno.

11Ge ene sumoo yunootoyi, enengombo mande ngu etoyi, ge ngu ngandilo ingowaku ngu, no nalu kande elaya kegidembolo elaya yokolo, no Yerusalemno tunootewonoku, ngulo no Anutno yambo mande tewelo oolewono.

12No goobooyingo ya (Tempel) newendemo oluwonoku, nguno nondo oni gulaya longgeyootoole, Yuda onindo ma yeyowonggori. No simoo balelo goobooyingo ya (Tempel) newendemo ngu yombuliyootoowe, ene no ma neyowonggori. Ende newendemo nguya, no oo gula ma yombuliyowono. Hamoo oolengo kini!

13Nga mandega noya etenggokungga nga, ngu damoni gula nenengo oolengo ma yootunolo etoyi, ngulo ge hamoo elo, ma ingowaku ngu!

14Ene no nga mande nga gula geno yootunolo ewelo. Nga mandega enengombo etenggo. No Yesusno nowoondone hamoo telo, enengo damoningga ngu hamoo no ngu keyooteno. Ngundilo etoyi, yo, hamoo no ngu damoningga ngu keyootoowe, ene Yuda oni ene nowoondoyemo hamoo ma tewonggori. No noolengo osisambanayembolo Anutga nguno yambo mande ngundilo teteno. No mande bidodo mamana mandeno, ko, Anutlo ingondudu eyingo onindo nakangoyingomu, ngu bidodo keyolo, telo, no ngulo nowoondonemo hamoo telo, ko teteno.

15No Anutno nowoondonemo hamoo tetoni, ngunonggo Anut sobowootoowe, oni kumooyingomu yokutuyelootoni, keda oluweloyi, ngulo no sobowooteno. Yo, oni nenengo, ko, oni biyomimu nguya Anutndo melenonggo yokutuyelowa. Yuda oni enengo nguya oo ngu sobowootenggo.

16Ngulo no nalu bidodomo, nowoondone gome tunoo oolengo ingootenoku, Anut doongeyimo, ko, simoo bale doongeyemo nguya nenengo oolengo biyomi ngulo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17No kuli mooma gidalega ende gidalegano oluwono. Kootusina, no dobooguline oowalilo kumootenggoku ngulo ingolo, no beye oo ngu yolo, hoolooweyelowelo ko mayewono. No Anutno kingo eseteweloyi, ngulo beyeni nguya yolo mayewono.

18Mayelo, no ngu koyi tewono. Ngulo no nenengo damonine ngu tetoowega, mete mesalango teni, elo, ngulo no goobooyingo ya (Tempel) newendemo oodoowe, ene nguno neyowonggo. Oni simoo bale ulungga noya ma oluwonggori. Nguno oni gulano alimbosi oo gula ma tewono.

19Ene Yuda oni Esiyano oolootenggoku, ngundo mayelo, ene noya mande moole tetoningga ngu, ene mete ngano mayeya, ge doongenggemo ngano noya mande ngu eyi.

20Ene kinitetoningga ngu, ariya, nga oni ngando ene komo nondo oo biyomingga tewonoku ngu, nenengo oolengo neyowonggoku ngu, no tabango oni goobooyingomo tabango oni doongeyemo dikawonoku, ngulo geno eyi.

21Ene no mande gulanangge, kuli no ene kewooloyemo dikalo, no ngandilo manggalu tewono. No Anutlo nowoondonemo hamoo tetenoku, ngu Anutndo oni kumooyingomu yokutuyelowaku, ngungga ngulo nangge, ene no noyolo, ye doongeyemo mayelo, etenggoku nga! Polndo ngundilolo ewolo.

22Ariya, Piliks ngu, ene Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo damoningga ngulo mande ngu, ene gome watayi. Ngulo ene Yuda onino ewolo. Ene komo me onilo tabango Lasiyas sobowooya oodoyiga, ene ombutoninggago, yengo mandega nga yomosiyowatolo ewolo.

23Elo ngu, Piliks ene ya biyomi sobosobogakuno ewolo. Ge Pol yoya, ya biyomimo yelo ewolo. Ene ya gumi ngu ma goodoowelo. Nguno ngu, Pol enengo dobooguliyi mayelo, Pol kenolo, oo inowelo mayetoyi ngu, loogu ma yunowelo. Ene mete mayelo, Pol kenolo, oolo wenonootoni, ngu oo inolo hooloowewanggolo ewolo.

Piliksndo Pol Yolo, Mooma Elaya Ya Biyomimo Yetoni Oluwolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[24]Kootusina, nalu gidalega yokolo, Piliks baleyi oowooyi Darusila nguya ombuwoliyo. Piliks baleyi Darusila ngu Yuda balega yowolo. Ngu naluno ngu, Piliksndo Pol negongolo, ngulo mandeni ingowelo. Polndo ewolo. Yesus Kristus ngulo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngulo damoni Piliksno wesiyolo ewolo.

[25]Ngu naluno, Polndo Piliks etungolo, damoni ngandilo wesiyolo etungowolo. Anut doongeyimo damoni nenengo oluweloyi damoningga ngu; goweye gome sobowooweloyi damoni; ko, Anutndo kootusina wilikoyeloyingo naluno Nggawo (Koot) nooleno tunooteweloyi damoni; ngu damoni bidodo telo etungowolo. Ene oo ngandilo etungootoni ngu ingolo ngu, ngulo ene sosolelo, Polya ewolo. Ariya, mande mete ete. Ge ataga toonge. Kootusina nalu gula oodoni ngu, no ge ko negogelowanolo ewolo.

[26]Piliks ene oo gula nguya sobowoolo oluwolo. Ene Pol sobowootoni, Polndo beye inootoni ngu, ya biyomi yokolo toongeweloyi ngulo tewoongoyingo, ngulo Piliksndo sobowoote. Ngundilo ngulo, ene Pol negongootoni, enengo yano utoni, eneya suwoo suwoo mande elo ingolo oluwolo. Ene Polndo beye ma inoyingo.

[27]Piliks ngu Yuda onilo ingonduduye ingootenggoku, ngu gome ingolo, ngulo kootusina, mooma elaya yokolo, ene Pol solengootoni, ya biyomimo oluwolo. Ngu naluno nguno, Politiyas Pestas, ngundo Piliksndo ko ngu enendo yolo, nguno ko tewolo.

Aposel 25

Polndo Oni Ulungga Mela Bidodo Sobowootekungga, Ngulo Meno Ewolo

[1]Pestas ngu kuli enengo Prowinsno ombulo, ene nalu kabusa Sisariyano oode, ene ko Yerusalemno ombuwolo.

[2]Ngu naluno, Anutno woolo yeyingo kundingiyi onilo sobosobo oniku, Yuda tabango oni ululu, ngundo Pestasno oololo, Polya mande gidalega goweyi sanggawelo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Tabango onikundo Pestasya ewonggori. Ge komo noole hoolooweyeloya, Pol oningga ngu etooga, Yerusalem ngano ko ombunilo ewonggori. Ndawugalo ngulo, ene ngundilo etenggoku, ngu ngandilo: Pol ngu Nggawono (Koot) nguno ma ombuyingo, ngu naluno, noole tolige oole meyelo, Pol uleyi kumoowelo elo, ngundo ngundilo gosiyolo etenggo.

4Ngundilo etoyi, Pestasndo enengo mande ngu gumi ewolo. Pol ngu Sisariya ya biyomi nguno ooloote. Nalu bodaga nangge, no ngano yokolo, no Sisariya ko oolouwano.

5Ngundilo ngulo, yengo tabango oni, ngundo nododo oolouwato. Ngu oni ngundo Pol damoni biyomi gula tetoni ngu, asa, ene mete nguno Nggawo (Koot) tewanggolo ewolo.

6Pestas eneya oode, nalu kandegula gidembolo kabusa bine, ngundi kande elaya yokolo, asa, ene Sisariya ko oolouwolo. Sengetoni suwoononggo, ene mande wilikoweloyi musiyomo nguno, ene bibitewolo. Ngundo Pol yoya ombuyilo ewolo.

7Pol ngu ombutoni, Yuda oni Yerusalemnonggo mayewonggokundo, Pol tanggeyimo dikawonggori. Ngundilo dikalo, mande mande oowooyingga eneno sanggawelo ewonggori. Ene Polndo oo biyomi tewoku, ngu tunoo yootunolo, Pestasno eweloyi, ereremo kini.

8Asa, Polndo mande gowenemo sanggawelo etenggoku, ngu gumi Pestasno ngandilo ewolo. No oo biyomi gula Yuda onilo mamana mande nguno ma teyingo. Tempel yano nguya kini. Oni ulungga Rom mela bidodo sobosobo koleteyingo, oowooyi Sisa, nguno nguya biyomi gula ma tewono. Ngu bidodo kini! Elo ewolo.

9Ngundilo etoni, ene Pestasndo, Yuda onilo mande kuli ewonggoku, ngu ingolo, ngulo ene Polno sumoo ewolo. Ge mete Yerusalem oolouwa? Ngu mete tetoni ngu, ariya, no mete Yerusalemno gengo mande gowege sanggawelo ewonggoku, ngu ingowanolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ngundilo sumoo etoni, ene Polndo mande gumi ewolo. Nga yangga nga, ataga no dikatenoku nga ngu Gabmando mande wilikoweloyi ngulo ya. Nga yangga ngano nangge Nggawo (Koot) telo, noole mande ingoweloyi. Ge kuli ingoote. No Yuda onilo oo gula ma yombuliyowono.

11Ene no oo biyomi gula tetoowe ngu, ngulo nuleyi kumooweloyi ngu, asa, ene mete nuleyi kumoowano. Ene nga mandega noya Nggawo (Koot) tetenggokungga nga, ngu hamoo mande kinitetoningga ngu, ariya, oni gulado no noyolo ene yunoweloyi, nguya kini. No Rom mela sobosobo koleteyingo, oowooyi Sisa, ngulo etoowe, mayetoni, ngundo nolo mande nga kenowaku ngu! Elo ewolo.

12Ngundilo ngulo, Pestas ene tabango oni goobooyingomo oniya mande mande elo gosiyolo ingolo, Polya gumi ewolo. Ge oni mande wilikoweloyi onilo meno ewelo eteku ngu, ngundo gengo mande nga ingoni, ariya, mete ge Sisano nguno oolou! Ewolo.

Pestasndo Pollo Mela Agripa Oni Koleteyingongga, Ngu Sumoo Inowolo

13Nalu gidalega yokolo, mela oo bidodo sobosobo koleteyingo oni, oowooyi Agripa, ene kuwooyi oowooyi Bernis elagado, Pestas kenolo, kandeye dowoowelo Sisariyano mayewoliyo.

14Agripa elaga Sisariyano nalu oowooyingga oluwoliyo. Ngundilo ngulo, Pestas Pollo mande ngu Agripano ewolo. Oni gula ngano oode, kuli ene Piliksndo yolo, ya biyomimo ngano yetoni ooloote.

15Kulimi, no Yerusalemno oodoowe ngu, nguno Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo oniku nguya, Yuda onilo tabango oni, ngundo goweyimo mande sanggawelo elo, nguno uleyi kumooweloyimbolo sunggi yelo, no sumoo nunowonggori.

16Ngundilo sumoo nunootoyi, asa, nondo enengo mande ngu gumi ngandilo ewono. Noole Rom onilo damoni ngu oni gula kingo ogingoyingo, ko kowuli ma inoweloyi. Oni ene mandedodo ngundo nangge oningga eneya Nggawo (Koot) mande sanggawelo tetenggoku, ngu doongeyemo dikawolo. Dikatoni, noole komo musiyo inootooye, ene eneya mande etenggoku, ngu gumi ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ngulo ngu, ene noya ngano ombulo ngu, no pelungga ma teyingo. Kini, ombulo, weleyingomu sengetoni, no Nggawo (Koot) yano bibitelo ewono. Ngu oningga ngu yoya ombuyi, elo etoowe, yolo ombuwolo.

18Oni ene Nggawo (Koot) nguno dikalo, ene mande eneno mande sanggawelo eyingomu, ngu mande nenengo gula kini, ko, mande biyomi gula nguya kini. Ngundilo ngulo, ene mande gulano Nggawo (Koot) inoweloyi nguya kini.

19Ene enengo yambo mande ngulo ko oni kuli kumooyingomu, ngu oowooyi Yesus ngulo mande ewolo. Ene Polndo ewolo. Ngu oningga ngu ko keda oolootelo ewolo.

20No ngundilo mande ngu ingolo, ene no ngu wilikolo eweloyi, ereremo kini. Ngundilo ngulo, nondo Pol sumoo inowono. Ge mete Yerusalemno ko ooloutoyi, ngu naluno nguno, nondo Nggawono (Koot) nguno gengo mandega nga ingowano, bine?

21No ngundilo etoowe, Polndo mande gumi ewolo. No ngano oodoowega, nganonggo sulenelootoyi, Rom endemo oolouwano. Nguno ngu, mela bidodomo koleteyingo oni Sisa, ngundo nolo mande ngu yomosiyowa. Etoni, ngundilo ngulo, nondo yokootoowe, ene ya biyomimo oode, nalu gulano, nondo ene elo suleyootoowe, Sisano toongewalo ewolo.

22Ngundilo elo yokootoni ngu, Agripando Pestasno mande gumi ewolo. Nondo nenengombo ngu oningga ngulo mandeni ingowano. Etoni, Pestasndo gumi ewolo. Yo, mete. Yangeninggago, ngu ingo! Elo ewolo.

23Ngundilo telo, sengetoni suwoononggo, Agripa Bernis elaga Nggawono (Koot) nguno ombuwelo tetoli ngu, asa, ngu naluno nguno, oni bidodo dikalo, ngulo oowooyali bingami elo yunootoyi, goobooyingo yano uwoliyo. Utoli, ariya, me onilo tabango bidodo, ngu ende ngulo tabango oni ululu, ngu bidodo elayaga ngu keyelolo, goobooyingo yano uwonggori. Ngu naluno ngu, Pestasndo etoni, Pol yolo, ombulo, ngu yano uwonggori.

24Pestasndo ewolo. Oni ulungga Agripa, ye oni nooledodo oolootetoku nga, ye bidodo nga oningga nga kenoyi! Yuda oni simoo bale Yerusalemno ngu,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ko, Sisariyano ngano oolootenggoku nguya, ene no doongenemo Nggawo (Koot) inowonggo. Ene meno manggalu telo ewonggori. Ge komo ngu oningga utooga kumooni, ene keda ma oluwalo ewonggori.

[25]Ene nondo kenootoowe ngu, ene oo biyomi gula ma teyingo. Ene oo ngundilo ngulo, uleyi kumooweloyi nguya kini. Enengombo ngu Sisa Agastas enengo mandeni ingonilo ewolo. Ngundilo ngulo, no ene suleyootoowe, Romno toongewalo ewono.

[26]Ene no mande damoni gula ma kenolo, ngulo no ngu mandega ngu nakangolo, ngudodo suleyootoowe, noolengo ulungga Sisa nguno oolouwa. Ngulo ngu, oni ulungga Agripa no nga oningga nga yolo, geno ombuteno. Ye bidodo doongeyemo ombuteku ngu, noole enengo mandeni mete ingowato. No nguno mande damoni gidalega kenowelo ngulo nakangowano.

[27]Nondo ya biyomimo oni gula mandeni Nggawo (Koot) teweloyi mande kini kingo suleyootoowe, toongeweloyi ngu, no ingootoowe, ngu nenengo kinilo ewolo.

Aposel 26

Polndo Agripano Mande Wesiyolo Ewolo

[1]Ngu naluno, oni ulungga Agripando Polno ewolo. Ariya, mete gengo mande ngu e! Etoni, asa, Polndo kandeyi okoolo, enengo mande ngu ngandilo ewolo.

[2]Oni ulungga Agripa, no oni oni telo, no mete nga dikatenoku, no nenengo mande nga ge doongenggemo wesiyolo ewano. Yuda onindo noya mande gowene kingo sanggawelo elo tetenggoku, ngulo no ataga ngu gumi ngandilo ewano.

[3]Ge ngu noolengo Yuda onilo damoninayi, ko, noolengo ingondudunayi sungo sungo teweloyi damoningga ngu, ge komo gome ingoote. Ngundilo ngulo, no geno sumoo sumoo etenoku, ge nolo mandene ingolo, ge sodedo ma sulengge kiniyewelo.

[4]Kulimi, no Silisiya melako oluwonokuno, no bodaganonggo ombulo, ataga nga, ngu naluno no nenengo onidodo Yerusalemno oluwonokuno nguno ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kewooloyemo ngu, damonine ngu Yuda oni simoo bale ngu ene bidodo ingootenggo.

5Ene kuli no ingootenggo. Ene ngu mande ngu ewelo ngu, ene mete ewanggo. No kuli Parisi onilo damoniye keyowono. Parisi oni, ngundo Yuda onilo yambo mande teweloyi damoningga ngu bidodo keyowono. Yo, enengo yambo mande teweloyi damoningga ngu noole Yuda onindo yambo mande tetetoku damoningga ngu dagalo, ene yanggango.

6Ataga, no nga Nggawono (Koot) nguno dikatenoku nga, ngulo damoni ngandilo. No Anutndo noolengo osisambanayimo oni kumooyingo ko yokutuyeloweloyi mande elo gosiyoyingo, ngulo nowoondonemo hamoo tetoni, ngu sobowooteno. Ngulo ngu, no ataga Nggawono (Koot) nguno oolootenoku nga!

7Noolengo oni sowe kande elaya kegidembolo elaya (12) ngundo suwoo sa bidodo, nga Anutga ngano yambo mande telo oluwonggo. Ene ngulo nowoondoyemo hamoo tetoni, ene ngu ooga ngu nangge sobowoolo oluwonggo. Oo Agripa, oni ulungga, no nguya nowoondonemo ngu ooga ngulo hamoo tetoni, no ngu sobowooteno. Ngu damoningga nguno, Yuda onindo noya mande elo, noyolo, Nggawono (Koot) nguno noyetenggoku nga!

8Ndatelo telo, ye oni nowoondoyemo hamoo ma teyingo Anutndo oni kumooyingomu ngu yokutuyelootoni, ko keda ootookoowanggo?

9Kuli, nondo nguya no oo oowooyingga telo, nguno Yesus Nasaret oningga oowooyi wongoowega unilo tewono.

10No Yerusalemno ngundilo tewono. No Anutlo woolo yeyingo oni ngulo sobosobo onikundo ngu ko ngu nondo teweloyilo sunggi yeyunowonggori. Ngulo no Yesuslo oni simoo bale oowooyingga yoyolo, ya biyomimo yoyewono. Oni gidalega yuleyi kumoowelo etoyi ngu, no nguya mete yuleyilo ewono.

11Yo, nalu oowooyingga yambo ya bidodomo oololo, ngu newendemo ulo, nguno oni kowuli yunowono. No suleyelootoowe, oni Yesusno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondoyemo hamoo teyingomu yeningga ngu Yesuslo oowooyi ngu biyomi eya yokoyilo ewono. No eneya sanggili biyomi telo, ngulo no oni simoo bale yoyolo, kowuli yunoweloyimbolo tewono. Ngundilo nangge, nondo ende yowoko nguno nguya ko ngundilo nangge telo toongeyingolo ewono.

Pol Enengombo Yesusno Newendemo Hamoo Teyingo, Ngulo Damoni Wesiyolo Ewolo

(Aposel 9:3-19; 22:6-16)

12Polndo mande gula ewolo. Yo, ngundilo telo, no ko ngu Anutno woolo yeyingo onilo sobosobo oniku, ngundo no sunggi yenunolo so uyi nunootoyi, ngulo no yolo Damaskas oololo, Yesus keyimo oniku yombuliyeloweloyimbolo oolouwono.

13Oni ulungga, sa nalu kewoolo nguno Sambononggo solu gula no gowenemo delo ombutoni kenowono. Ene solu ulungga oolengo sa dagalo ulungga oolewolo. Ngundilo telo, nono ombulo, ngunonggo noya oni oolouwootomu nguya himi yunowolo.

14Noole bidodo melako ulo, wetolo, omukumundoonayi wiliyowooto. No manggowo gula ingootoowe, Hiburu mandenonggo noya ngandilo ewolo. Sol, Sol, ge ndawugalo no yombulineloote? Ge oo kuningo ngu kenggebo utoya ngu, gengombo ogingoyingo yo! Elo ewolo.

15Ngundilo etoni, nondo sumoo ewono. Oo Bidodo Sembuli, ge onendo? Etoowe, Oo Bidodo Sembuli ngundo gumi ewolo. No Yesus. Ge no yombulinelolo, endeyooteku ngu!

16Ene ge ootookooya, kenggebo mela wongooya dika! No gedo kongga telo endeyooteku, ngulo geno ombuteno. No ge goyolo sunggi yetoowe, nolo kone ngu teya, ngunonggo ge mande damonine kenowoku, ngu bidodo wesiyoya, eya endeyo. Ngundilo elo, ngulo no geno ombuteno. Oo gidalega nguya kootusina, no ge etunggelowano.

17No gengo doboogulige, ko, oni sowe gidalega Yuda oni kini, kandeyemonggo andangelo goyowolo. No sulenggelootoowe, oni sowe gidalega Yuda oni kini nguno oolouwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Nondo ge sulenggelootoowe, oni sungo ngu doongeye himi yetoni doongetewanggo. Ngundilo tetoyi, ene ooleliko oolootenggoku ngu yokolo, ene yowoolengolo, himimo ombuwanggo. Ene Setanlo yanggango ngu yokoya, yowoolengoya, Anutno oolouyi. Ngundilo tetoyi, nondo enengo mbumbuwa ngu andangetoowe uwa. No ene goweyemo sunggi yetoowe, simoo bale ene nolo nowoondoyemo hamoo telo, ene kundingiyi tunootewanggolo ewolo.

19Polndo mande gula ewolo. Ariya, Oni Ulungga Agripa, no Sambononggo oo gaboya gaboya ngandilo etunelootoni, kenolo, ngulo no manggowo ma toongoowono.

20No koletelo enengo mandeni Damaskas ende ngulo oni simoo bale, nguno wesiyolo ewono. Kootusina, no Yerusalem endemo oni simoo bale, Yudiya onilo ende ngu bidodomo nguya, ko, oni sowe gidalega Yuda oni kini, nguno nguya no mande ngandilo wesiyolo ewono. Ye komo nowoondoye hamoo yowoolengoya, Anutno oolouyi. Ye Anutno nowoondoye yowoolengoya oni nenengo tunootetoyi ngu, ariya, yengo endeyoweloyi damoningga ngu nguya, simoo bale doongeyemo, ngu nomboyi nenengo tunooteyi.

21No ngundilo etoowe, ngu damoni damoningga ngulo nangge, Yuda onilo goobooyingo yano ene nodowoolo, nuleyi kumoowelo tewonggo.

22Ene Anutndo no hooloowenelolo, yade ombulo, ataga nga. Ngundilo ngulo, no nga dikatenoku nga! Ngulo ngu, no enengo mandeni wesiyolo, oni bingamiye kinimo, ko, oni bingamiyedodomo nguya etenoku nga! No mande sungo gula ma eteno. Kini, kulimi, Moses, Anutlo ingondudu eyingo onindo nga mandega kootusina oo tunooteweloyi ewonggoku, no nguya ngu nangge eteno.

23Kulimi, Moses, ko, Anutlo ingondudu eyingo oni, ngundo ngandilo ewonggori. Kootusina, Kristus ngu, ene komo ogingoyingo koolowoolo kumoowa. Ene mele yokolo, oni simoo bale bidodo koletelo, ko keda ootookoowa. Ene Yuda oni simoo bale, sowe gidalega Yuda oni kini nguno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ombulo, enengo Mande Keda Mesalango wesiyolo, elo ko yoyoweloyimbolo ombuwolo. Ene solu himi ngundilo noole enengo oole etuyelowololo ewolo.

24Polndo mande eloodoni, ngu naluno ngu, Pestasndo Pollo mande toongoolo, manggalu telo ewolo. Pol ge mboolombo goyoote! Ge Skul oowooyingga yelo, ingondudu ulungga telo, ingonduduge ulungga oolengo ngundo goyeni wenonoote! Elo ewolo.

25Ngundilo meno manggalu tetoni, asa, Polndo gumi ewolo. Pestas oni ulungga, no mboolombo ma noyowonggori. No hamoo mande elo, no hamoo nenengo ingondudu telo, etenoku ngu!

26Oni ulungga Agripa, gedo nga oo nga bidodo kuli ingomukoote. Ngundilo ngulo, nondo ngu wesiyolo, geno etenoku ngulo no ma sosoleteno. No ingooteno. Nga mande oo nga bidodo ngu gengo sodege, doongengge, ngu ma dagate. Kini, ge ingooteku, ngulo no ngundilo etenoku, ndawugalo ngulo, nga oo nga ma kombitelo, tunooteyingo.

27Oni ulungga Agripa, ge bine Anutlo ingondudu eyingo onilo mande, ngulo nowoondogemo hamoo ingoote? No kuli ingooteno. Ngu ge nowoondogemo hamoo tetelo ewolo.

28Ngundilo etoni, asa, Agripando Polya kootuyisina mande gumi ewolo. Nalu ootuwoo bodaga ngano, ge mete ingolo noyeyi, Kristen tewano, bine? Elo ewolo.

29Ngundilo sumoo yunolo etoni, Polndo mande gumi ewolo. Nalu ootuwoomo, ngundi, nalu pelunggano nguya, no ngulo ma ingooteno. Ene no Anutno ngandilo yemboongetoowe, enendo mete ge, ko, oni bidodo ngano nguya nga mandega nga etoowe ingootenggoku, Anutndo hoolooweyelootoni, ene Yesusno nowoondoye, no nowoondone ngundilo, hamoo tewanggo. Ene no Anutno ma yemboongetoowe, ene sen no nunoyingo ngundilo ye ma yunowalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Polndo ngundilo etoni ngu, ariya, ngu naluno, Agripando, Gabman Pestas, Bernis nguya, oni mela oo sobosobo oni eneya bibitelo oluwonggoku ngu, ngu nguya ootookoowonggori.

31Ene ootookoolo, endesina oolewelo oolelo, enengo nangge mande mande elo, ingolo ewonggori. Nga oningga nga ngu, ene oo biyomi gula ma teyingo, ngulo ene uleyi kumooweloyi kini, ko, ene ya biyomimo oluweloyi nguya kinilo ewonggori.

32Ene ngundilo ingolo, etoyi ngu, asa, Agripando Pestasno gumi ewolo. Nga oningga nga ngu, ene mela bidodo sobosobo ulungga Sisa enengo mande ingowelo ngu, ngulo ge mete ene ma yokootoyi toongewelolo ewolo.

Aposel 27

Ene Pol Yolo, Wanggo Sanganimo Yetoyi, Rom Melako Oolouweloyimbolo

1Ene kuli mande elo gosiyolo yokootoyi, noole Itali melako Rom endemo oolouweloyi, ngulo elo, ya biyomimo oni gidalega Poldodo suleyelootoyi, Rom oolouweloyimbolo. Enendo me onilo tabango oowooyi Yuliyas, noole ngu kandeyemo yoyetoyi, ngundo yoyolo oolouweloyimbolo. Ngu me onilo tabango, enendo me oni onibi kandegula (100) sobosobo oluwolo. Yuliyas me oni yanggango oowooyidodo, ngundo ngu me oni gidalega oowooyidodo ngulomu gula, ngundo Sisalo ya oo bidodo sobowoowolo.

2Ngu naluno, noole ngu Adaramitiyam ende ngulo wanggo ngu sanganimo oolewooto. Ngu wanggoga ngu Esiya melako wanggo uteku, nguno uwelo oolouwonggori. Asa, noole ooloutooye, Aristakas oningga ngu Tesalonayika ende oni, melani ngu Masedoniya, ngundo nooledodo wanggono oolelo oolouwooto.

3Sengetoni suwoononggo, noole yade oololo, Sayidon endemo wanggo gosiyowooto. Yuliyasndo damoni metemi Polno elo tetoni, ngulo ene Polndo mete ngu endemo uya, dobooguliyi yeyonilo ewolo. Ngunonggo ene oolo wenonootoni ngu, enengo dobooguliyibo inowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Asa, noole Sayidon ende yokolo, ootookoolo, ooloutooye, doogo ulunggado wanggo wenggelemoowolo. Wenggelemootoni, ngulo noole Sayiparas meladoni, ngu kootusina oolouwooto.

5Ariya, noole yade oololo, Silisiya mela, Pampiliya mela ngulo wendeyi ngu kewoolokuli toongoolo oolouwooto. Noole yade oololo, Mayira ende Lisiya melako nguno tunootewootowo.

6Ngu endemo nguno ulo, me onilo tabangonggaku wanggo gula kenootoni, ngu wanggoga ngu Alekisandiriyanonggo, ene Itali melako oolouwelo tewolo. Ngulo ngu, ngundo noole yoyolo, wanggono oolewootowo.

7Ariya, noole ngu wanggoga nguwoole oolengo yade yade oololo, nalu gidalega nguno kinitewolo. Ene ko yanggango teloodoyi, noole yade yade oololo, Nayidas mela namoko tunootewootowo. Ngu naluno nguno, doogo yanggango ulungga ootookoolo, ngundo noole nenengo toongeweloyigaku ngu gosiyelootoni, ngulo noole gulasinanggo sawooto. Ngundilo ngulo, noole yade yade oololo, Krit meladoni ngu kootusina, Salomon ende ngulo mela sosowoo ngu namoko oolouwootowo.

8Ene ko yanggango oolengo telo, noole Krit wendeyi ngu dabemiwoole oolouwooto. Kootusina, noole musiyo gula ngu wendeyi kandeyi musiyo gome, wanggo nguno gome oluweloyi. Ngu musiyonggano ngu Lasiya ende ngu namoko.

9Doogobo wendeyi yeni biyomi yetoni, ngulo nalu oowooyingga ngu noole kuli yokowolo. Yuda onindo oowali sunggi yeyingomu, ngu nalu kundingiyi ngu kuli kinitewolo. Ngundilo kinitetoni ngu, asa, Yuda oni bidodo ene gome watayi. Wendeyi biyomi oolengo yeteku naluno, nguno ngu, wendeyino endeyoweloyi nalu kinilo ingowonggori. Ngundilo ngulo, Polndo mande yanggango yunololo ewolo.

10Ye ingondale teyi! Ataga ngu wendeyino doogo ulungga tunooteyingo nalu. Noole ataga oololo ngu, asa, noole kowuli kenowato. No kuli ingooteno. Noole oololo ngu, asa, wanggo, oo sitowi, noolengo nguya oonatewatolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ene ngundilo etoni, me onilo tabango, wanggo dowooweloyi oni tabango, ko, wanggo ngulo tabango oni, ngu bidodo Pollo mandeni ngu ingootoyi, ene hamoo ma teyingo.

12Ngu musiyongga ngu doogo ulungga, ngulo wanggo oluweloyi nenengo kini. Ngundilo ngulo, wanggono oniku bidodo mande gulanangge, elo gosiyolo, ngu musiyongga ngu yokolo sawelolo ewonggori. Ngundilo ngulo, ene salo, oololo, Piniks endemo oluwato. Nguno ngu, doogo ulunggano mete oluweloyilo ewonggori. Piniks ngu Krit meladoni ngulo wendeyi kandeyiga. Ngu musiyongga ngu doogo ulunggano kombitelo oluweloyi musiyo gome.

Doogo Ulunggado Wendeyi Yeni, Biyomi Yewolo

13Sa utesinanggo, ngu doogo imakeyingo tunootewolo. Wanggono oniku ngundilo kenolo ingowonggori. Ataga metemi, nga wendeyi gidalesina nganonggo sawatolo ingowonggori. Ngundilo telo, ene wanggo utoyiku, wesiyolo, yolo, ene Krit meladoni ngulo wendeyi dabemi nguwoole oolouwonggori.

14Nalu bodaga nangge yokolo ngu, asa, ngu naluno, sono doogo yanggango ulungga oolengo, ngu Krit meladonimonggo nguno ombuwolo.

15Doogobo wanggo ngu yanggango oolengo wenggelemoolo, wanggo pawangolo ulo, ngulo ngu, ene nenengo toongeweloyi kini. Ngundilo tetoni, ngulo noole ngu wendeyi songgulano nguno, kingo awoongololuwootowo.

16Ngundilo telo, doogobo wenggeleyelootoni, noole meladoni bodaga ngu oowooyi Kooda, ngu kootusina uwootowo. Noole ngundilo ulo, ko yanggango telo, wanggo bobodimu yowokolo, wanggo ulunggaku sanganimo yoyelo gosiyowonggori.

17Wanggo bodagaku yowokolo, wanggo ulunggaku sanganimo yemukolo ngu, asa, uto yolo, ngundo wanggo ulunggakudodo gooboongoo yelo, yanggango gosiyowolo. Wanggo tabango oniku ngu elo, doogobo noolengo wanggo ngu yolo yeni, Aprika melako sakiko nguno solelo yulewa, bine, elo, ngulo ene sosoleyingo ulungga tewonggori. Ngundilo ingolo, ngulo ene wanggolo uto yanggango pelungga, ngu sosowoomo nguno Ayen kowuli ulungga oolooteku

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu yolo, wendeyi newendemo oolongootoyi, kelidi sono newendemo oolooteku, ngu dowoowolo. Ngundo kelidi dowootoni, nguno wanggoga ngu uto yanggangongga, ngundo dowootoni, kingo pawangolo, awooyelootoni oluwolo.

18Doogobo noole yanggango biyomi yombulibaliyelootoni, ngulo noole sosoledooye sengetoni ngundilo, ene damoni yelo, sitowi dolowooyi wendeyino uwonggori.

19Nalu kabusayi ngu kinitetoni nguno, wanggo ngulo oo nggilinggalani nguya dolowooyi wendeyino uwonggori.

20Nalu oowooyingga oolengo, noole sa, dootu nga ma kenoyingo. Doogo ulunggado noole yombulibaliyelolo oluwootowo. Ngundilo ngulo, noole ngandilo ma ingowooto. Kootusina, mela gulano tunootewato, bine, ngundi kini bine? Kinitetoni ngu, asa, noole ngu oonatewatolo ingowootowo.

21Nalu oowooyingga, wanggono oniku oowali ma neyingo. Ngulo ngu, Polndo ootookoolo, kewooloyemo dikalo ewolo. Ye nolo mande ingoyingo ngu, asa, Krit mela ma yokolo, ngu noole ngandilo kowuli ma kenootooye, oo sitowi nguya ma yombuliyootenggo.

22Ene no ataga yeno eteno. Ye komo nowoondoye imakeni. Ndatelo ngulo, ye kewooloyemo ngano oni gula ma oonatewa. Kini, wanggoga nga nangge ngu oonatewaku nga!

23Suwoono, Anutlo Engel oni, ngundo no doongenemo ombulo dikawolo. Ngu Anutga nguno nangge no yambo mande telo, no enengo ko oni telo oolooteno.

24Ngu Engel oningga, ngundo nono ngandilo ewolo. Pol ge ma sosolewelo. Ge komo oolouya, melako oni koleteyingo, Sisa, Nggawono (Koot) nguno doongeyimo dika. Ingo! Anutndo enengo sumangeni, ngundo wanggono oni oolootenggoku, ko, ge nguya ngundo gome soboyelowalo ewolo.

25Ngundilo ngulo, ye ma sosolewelo. No Anutno nowoondonemo hamoo, ngulo mande ewoku, ngundilo nangge, komo engge tunootewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[26]Ene wanggoga nga, ngu yade oololo, meladoni gula ngulo kelidi sanganimo oolelo, nguno biyomi yewalo ewolo.

[27]Suwoo kande elaya kegidembolo namolaya nguno, wendeyi ngundo kingo awooyelolo, yade oololo, wendeyi oowooyi Ederiyatik, nguno ngu, suwoo kewoolo oolengomo ngu wanggolo ko onindo ngu ingoyingomu, ngu meladoni gula namoko mayetetolo ingowonggori.

[28]Ngundilo ngulo, ene wendeyi yowoko ngu logo yowelo. Ngundo onibi elaya (40 Mita) logowoowonggoku ngu, ngundilo kenolo, yokolo, noole bodaga nguya oololo, ko yowoko logowoowonggori. Logowootoyi ngu, onibiga kande elaya (30 Mita) yowoko logo yewonggori.

[29]Ngulo ene sosolewonggori. Noole yade oololo, mela digidodomuno ngu sanganimo bine oolewatolo ingowonggori. Ngundilo ngulo, ene wanggo ngulo dowooweloyi digi, oowooyi Anka namolaya yokootoyi uwonggori. Ene mela sodedo sengetoni kenowelo, elo ngulo yemboongewonggori.

[30]Wanggo ngulo ko oniku wanggo yokolo, saweloyimbolo oole erewewonggori. Ngundilo telo, ene wanggo bodagaku uto wesiyolo yokootoyi, oolengo wendeyi sanganimo uwolo. Ene ngundilo telo saweloyimbolo, ene wanggolo oni sobosoboku ganayelolo, wanggo yanggango dowooweloyi Anka wesiyootoyi, oolengo wendeyino uwonggori. Ene ngundilo ganayelootenggoku, ene hamoo oolengo wanggo sosowoosina gosiyolo, nguwoole saweloyimbolo tewonggori.

[31]Ene ngundilo tetoyi, Polndo oo kenolo, wanggo ngulo tabango nguno, me onikuno nguya elo ewonggori. Nga ko oni, ngando wanggoga nga yokolo samukootoyi ngu, ye oonatewanggolo ewolo.

[32]Ngundilo ngulo, me onikundo wanggo bodaga ngulo utoku toongootoyi, wendeyino uwonggori.

[33]Sengewelo, mela debi udooketoni, Polndo oni simoo bale bidodo mande yunowolo. Polndo ngu oowali neyi, elo, mande ingonduduye yanggango

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yunololo ewolo. Nalu kande elaya kegidembolo namolaya kingo yokootoyi, noole usenayimo kingo neyingo. Noole oowalingga nguya ma newootowo.

34Ariya, ngundilo ngulo, no ye yanggango mande yunooteno. Ye komo oowali gula neyi! Ngundo ngu ye yanggango yunowa. Ingoyi! Yengo tabayemo uye gula ma biyomi yewa. Kini, ye bidodo gome oluwanggoku ngu! Elo ewolo.

35Ngundilo elo, asa, ene doongeyemo oomanongoyingo gula yolo, Anutno esetelo, oosowoolo damoni yelo newolo.

36Ngundilo tetoni, oni simoo bale nowoondoye metemi ingolo, ene nguya oowali yolo newonggori.

37Noole wanggono oni ngu bidodo onibi kande elaya, ko, onibi kabusa kande elaya gula, ko, kandegula gidembolo gulanangge gula soweyolo nguya (276) ngundilo wanggono oluwootowo.

38Oniku oowali mete nelo yokolo, ene Wit sisiku yolo, dolowooyi wendeyino utoyi, ngulo wanggo kowuli ulungga ma yeyingo.

Wanggo Biyomi Yewolo

39Sengelo sa ooletoni, ene mela kenowonggoku ngu, mela gula ene ngu melangga ngulo ma ingowonggori. Ene wendeyi omuyi gula kenootoyi, ngulo kelidi tama nguya gome. Ngulo ene wanggo nguno gosiyowelo ingowonggori. Wanggo yade ulo, tolige kelidigo ooletoni ngu, ngu metelo ingowonggori.

40Mande ngundilo elo ingolo, asa, wanggo gosiyowonggoku utoyiku bidodo toongootoyi, wanggo ngulo dowooweloyi digi, oowooyi Anka, ngu wendeyino nguno yokowonggori. Nguno nguya wanggo yoonenengootoni toongeweloyi, ngulo utoyi nguya toongoowonggori. Ngundilo telo, ene wanggo ngulo towi ngu doogobo ngu dowootoningga, wendeyi tamako oolouni, elo ngu yeyi oolewonggori.

41Ene oo ngundilo tetoyi ngu, asa, wanggogaku, ngu digi sanganimo oolelo, nguno ndindi tewolo. Nguno yanggango oolengo gagiwi yewolo. Wendeyi ulungga dookelo, ngundo wanggo sosowoomo oolongootoni, wanggogaku ukewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42Ngundilo tetoni, me onindo ngu ya biyomimo oni wanggono yoyolo mayeyingoku, yuleyi kumoowelo tewonggori. Ngundilo ingolo, ngulo wanggono oni ngu gula ma toongewelolo ingowonggori.

43Ene me oni ngulo tabango oninggakundo, ngu Pol hooloowewelo ingolo, ngulo ene me onino ewolo. Oni sono sanganiwoole sawelo ingootenggoku ngu, ene mete koleteya sakiko oolouyi.

44Ye oni sungo ngu, ene de sosi yoya, ko, wanggo ngalo gidale sosisosi yoya, ngu sanganiwoole sakiko oolouyi! Elo ewolo. Ngundilo etoni, ngulo oni bidodo sakiko mete oolemukowonggori.

Aposel 28

Pol Ngu Malta Meladonimo Nguno Oluwolo

1Noole sakiko nenengo gome metemi mayelo ngu, noole melako oni gula ngu sumoo yunolo ingowootowo. Ngu meladoningga ngu oowooyi Malta.

2Ngu meladoningga nguno, oni simoo bale ngundo damoni gome nooleno tewonggori. Sambononggo sono ombulo, mela gingo yewolo. Ngundilo tetoni, ene de kalo, ene noole yoyolo ooloutoyi, noole de yokowootowo.

3Polndo de made gula bidodo yolo, de nombono kawolo. Ngu de madega nguno, sile gula de gookingo ingolo, endesina oololo, Pol kandeyimo oolelo, wagalo kiwolo.

4Sile biyomingga, ngundo ngundilo tetoni, ngu meladonimo oni simoo bale, ngundo sile biyomingga ngu Pol kandeyimo kilo boolowootoni, ngu kenolo, enengo nangge elo ingolo ewonggori. Hamoo nga oningga nga, ngu oni yuleni kumooyingo! Ene wendeyino ma kumooyingo, ene ngano ooloote. Ngulo ngu, ene damoni nenengo ngulo Anutga, ngundo ene keda ma olini elo ingowonggorilo ewonggori.

5Etoyi, Polndo ngu sile biyominggaku yolo oolongootoni, de nombono solewolo. Ene Pol ngu silengga ngundo kiwoku, ngulo ma kumooyingo.

6Ngu oni ngu Pol sobowoolo oluwonggoku, Pol silembo kiwoku ngu, koongetoni, ukelo, ulo kumoote. Ene Pol sobowooloodoyi, nalu pelungga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oodoyi kinitetoni, ene Pol ma kumootoni, ngulo enengo nangge enengo mandenonggo elo ingolo ewonggori. Nga oningga ombuwoku nga, ngu anut gula oolooteku nga! Elo ingowonggori.

7Ngu meladoningga nguno, oni tabango koleteyingo ngu oowooyi ngu Pabiliyas nguno oluwolo. Ngu oningga, ngu ene melani koni nguya ulungga moole. Ngu oningga ngundo noole yoyolo, enengo yano oolouwootowo. Ene noole gome soboyelolootoni, nalu kabusa yokowootowo.

8Pabiliyas ngu eweyi ngu sayi. Sayini ngu moondeyi ogingoyingolo, use sisilelo oluwolo. Polndo ngu oololo, kenolo, Anutno ngulo yemboongelo, kandeyi tabangomo yelo, Anutno ngu oningga ngu sayiningga ngulo yemboongewolo. Ngundilo tetoni ngu, oningga ngu mete tewolo.

9Ene ngundilo tetoni, ngu meladoningga nguno, oni sungoku ngu kenolo, ingolo ngu, ene nguya sayi oni gidalega yoyolo, Polno mayewonggori. Ngundilo yoyolo mayetoyi, Polndo Anutno yemboongelo, kandeyi tabayemo okootoni, mete temukowonggori.

10Ngundilo ngulo, ene damoni metemi ngu nooleno telo, noole gome soboyelowonggori. Kootusina, noole sawelo tetooye, oo sungombolo ingolo, wenonowootomu ngu, bidodo wiyakolo, wanggono yewonggori.

Pol Ngu Yade Yade Oololo, Romno Tunootewolo

11Ene koletelo noole kombo kabusa ngu meladoningga nguno oluwootowo. Kootusina, noole wanggo gula doogo ulungga naluno mayelo ngu, meladoningga nguno oodoni, noole ngu sanganimo ooletooye, ngundo yoyolo oolouwolo. Ngu wanggoga ngu Aleksandariya endemonggo ngulo wanggomu, ngu sosowoomo ngu, anut ebe ganagana ngu simoongo sangala elaga gabogaboyali tewolo. Ngu simoongo sangala elaga ngu oowooyali ngu Kasto, ko, Polas.

12Noole ngu wanggoga nguno oolelo, yade yade Sirakiyus endemo oololo tunootewootowo. Noole nguno nalu kabusa oluwootowo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Noole ngu endega ngu yokolo, yade oololo, Regiyam endemo tunootewootowo. Kootusina, nalu gulano, doogo sa uteku, ngu dedalesina ngu tunootewolo. Ngulo ngu, noole yade yade oololo, sengetoni, noole Putiyoli endemo tunootewootowo.

14Ngu endega nguno, ngu Yesuslo keyimo oni gidalega yeyowooto. Ngundilo yeyootooye, ene noole soleyelootoyi, enedodo nguno nalu kandegula gidembolo elaya (7) enedodo oluwootowo. Ngundilo telo, noole Rom ende oolewootowo.

15Rom endemo, Yesuslo keyimo oni simoo bale ngu noole mayewootoku, ngulo mande ingowonggori. Ngulo ngu, ene ootookoolo, yade ombulo, Apiyasno goobooyingo ya nguno sono oowali uliyoweloyi ya kabusa, nguno ene ooleko noole yeyowonggori. Polndo ene oniku yeyolo, ene Anutno esetelo, ene newende yanggango ingowolo.

Polndo Rom Endemo Mande Gome Ngu Wesiyolo Ewolo

16Noole Rom ende newendesina utooye ngu, Rom ende ngulo mela sobosobo oningga, ngundo ya gula inootoni, nguno ene sungo olinilo ewolo. Nguno ngu, me oni gulananggebo nguno, Pol sobowooya olinilo ewolo.

17Nalu kabusa yokolo, Polndo Yuda onilo tabango oni negoyelootoni, mayelo goobooyingo. Polndo mande yunolo, ngandilo ewolo. Ye dobooguline, no oo gula telo, noolengo oni nga ma yombuliyelowono. Noolengo osisambanayimbolo mamana mande ngu gula ma yombuliyowono. Ene Yerusalemno ngu, no kingo noyolo, ya biyomimo noyewonggo. Ngunonggo noyolo, Rom oni kandeyemo noyewonggo.

18Rom onindo nolo mandene ngu ingolo ngu, ene ngandilo ewonggori. No biyomine gulano nuleyi kumooweloyi nguya kini. Ngundilo elo, ngulo ene noyokootoyi, toongewelo tewonggori.

19Ene Yuda onindo ngu mandega ngu utolo, oolongoolo, yokootoyi ngu, ngulo no oole gula kini. Ngundilo ngulo no oni ulungga, Sisa, ngundo nolo mande ingonilo, no ngulo meno ewono. Ene ngu nolo dobooguline nguya oo gulano eneya mandega, elo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Ngu damoningga ngulo ye negoyelootoowe, nga mayetenggoku nga, no ye yeyolo, mande yunowelo. Noole Iserel oni bidodo ene sobowootetoku, ngu Kristus ngu Anutndo noole ko yoyoweloyi sunggi yeyingo oni, ngundo sobowootenggo. No nguya ooga newendemo hamoo tetenoku, ngundilo damoningga nangge, nga uto yanggangongga nga ngu, ene no gosinelootoyi oolootenoku nga! Elo ewolo.

[21]Ngundilo etoni, Yuda onikundo Polno mande gumi ewonggori. Yuda melako oni ngu gulado ngu mandega ngulo gengo mande ngu noolengo so uyi ngano mayetoni, noole ma kenowootowo. Yuda oni gulado ngano mayelo, geya mande biyomi gula nguya nooleno etoyi, ma ingowootowo.

[22]Ene noole gengo ingondudu ko gengo manggogemonggo etoyi, ingowelo ingootetoku nga! Noole mande ngandilo ingowooto. Oni simoo bale mela bidodomo, ngundo gengo Yesuslo keyimo oni nguya mande biyomi kootusina etoyi, ngulo noole gengo manggogemo mande nenengo ingowelo ingowatolo ewonggori.

[23]Ene nalu gulano ko goobooyingo tewatolo mande gosiyolo ewonggori. Ngu naluno ngu, oni simoo bale oowooyingga oolengo Pol oluwoku yangga, nguno mayewonggori. Suwoononggo yade oololo suwootetoni ngundilo, nguno ngu, Polndo mande koyi ngu telo, ngu Anutlo mande damoningga, ngundo simoo bale enengo soboyelooteku, ngu damoni nenengo etuyelowolo. Pol ene ko yanggango tewoongolo telo, oni simoo bale enengo mandeni tunoo oolengo hamoo nangge wesiyolo etuyelowolo. Ngu ngandilo ewolo. Kulimi Moses, Anutlo ingondudu eyingo oni, ngudodo Anutndo Mesayiya Kristus, noole ko yoyoweloyi oni, enendo suleyoweloyi, ngulo ewolo. Ngundilo eyingomu, ngu oo ngu bidodo Yesusno engge tunooteyingo ngu! Elo ewolo.

[24]Oni gidalega ngu Polndo mande ewoku, nguno nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ene oni gidalega ngu nowoondoyemo hamoo ma tewonggori.

[25]Ngu onikundo enengo kewooloyemo mande mande ngu elo, ingonduduye ngu sungo sungo ingolo, ngulo ene damoni yelo sawonggori. Ene koletelo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Polndo mande gula wesiyolo yunolo ewolo. Yuka Kundingiyi, ngundo mande hamoo oolengo elo, noolengo osisambanayi ngu yunolo, Anutlo ingondudu eyingo oni Ayisaya manggowoomonggo, ene Anutndo ngandilo ewolo.

[26]Ge ngu oni simoo bale nguno oolouya, mande ngandiya yuno. Ye mande mande ingolo ngu, ene ye ngulo damoni gome ma ingowanggo. Ye doongeteloluwanggoku, ene ye oo gula gome ma kenowanggo.

[27]Ngu oni simoo bale ngulo nowoondoye ngu ukingowonggori. Sodeye nguya mande ingowelo soweyokini yewonggori. Ene doongeye kuli ukingowonggo. Ene nga oo nga bidodo ma telo ngu, asa, doongeyembo oo gome kenolo, sodeyebo mande gome ingolo, nowoondoye ngundo mande damoni ngu gome ingonduduwoolo ingowanggo. Ngundilo telo ngu, asa, ene nowoondoye yowoolengolo, nono ombutoyi, nondo ene yomosiyelootoowe, mete tewanggo. Anutndo ngundilo ewolo. Nga mandega nga Anutndo ewoku, ngu ataga nguya, ngu hamoo mandelo ewolo. *Ayisaya 6:*[9-10]

[28]Asa, Polndo mande gula soweyolo ewolo. Yo, ye Yuda onilo tabango ye komo ingoyi! Anutndo noole ko yoyoweloyi damoningga, ngunonggo Anutndo oni sowe gidalega Yuda oni kini nguno mande elo suleyootoni oolouwolo. Enendo ngu mande ngu ingowanggoku ngu! Elo ewolo.

[29]Polndo ngu mandega ngu elo yokootoni, Yuda oni ene sawonggori. Enengo nangge mandelo, longgesambi ulungga tewonggori.

[30]Mooma elaya bidodo, Pol enengombo ya gula uliyolo, nguno oluwolo. Oni Polno mayetoyi, ene damoni gomemu ngu yunowolo.

[31]Polndo Anutlo mande damoningga, ngundo simoo bale enengo soboyelooteku, ngulo gome gome wesiyolo ewolo. Oo Bidodo Sembuli Yesus Kristus, ngulo mande ngu simoo bale bidodomo wesiyolo elo, ene ma sosoleyingo, ene gome etuyelowolo. Ene mande yootunolo, yanggango oolengo etoni, oni gulado mande ma ewelo, elo ma loogu teyinoyingo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Rom

Rom 1

Aposel Polndo Ko Teyingo, Ngulo Damoni

1No Polndo, no Kristus Yesuslo sulena oni. Yesusndo no noyolo, enengo ko oni kilalongo (Aposel) noyewolo. No nguno Anutlo Mande Keda Mesalango ngalo koyi teweloyi noyewolo.

2-3Kulimi oolengo, Anutndo enengo Mande Keda Mesalangongga ngu elo gosiyolo, ngu enengo Nangoni Yesus Kristus, ngulo ewolo. Ngu enengo ingondudu eyingo onino etoni nakangowolo. Yo, ene Dewit oni ulungga ngulo sowenimonggo oni oolengo tunootewolo.

4Ene Anut Nangoni yanggangonidodo, ene Yuka Kundingiyimbo yeni tunootewolo. Yo, Anutndo melenonggo Yesus yokutuwooyingo naluno, nguno yootunolo etuyeloote. Ngu hamoo, ene noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Yesus Kristus, ngu Anut Nangoni.

5Anutndo, Yesus Kristusnonggo sumange yolo yunowolo. Kristus oowooyimonggo noyolo, enengo ko oni kilalongo (Aposel), enengo kono ngano yoyewolo. Ene ngundilo tetoni, oni simoo bale mela bidodomonggo negoyelootoni ngu, Yesusno nowoondoyemo hamoo telo, enengo mandeni keyowanggo.

6Ye Rom melako oni simoo bale nguya Anutndo ye negoyelowoku, ngulo ye Yesus Kristuslo menongga ngu kuli ingowonggoku, ngu ye keyoyi.

7Ye simoo bale Romno oolootenggoku, ye Anutndo kuli newende ye yunolo enengo elo negoyelootoni, nondo mande nga, yengo nakangooteno. Anut noolengo awanaye, nguno yemboongetoowe, nguya noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Yesus Kristus, ngundo sumange noole suwoo suwoo yunolootoni, nguno ye nowoondoye imakeyingomo oliyi.

Polndo Rom Melako Oni Simoo Bale Ngu Yeyowelo Ingowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Mela bidodomo, oni simoo bale yengo nowoondoyemo hamoo teyingo gomengga ngu mande ingootoyi, ngulo no ngu oni oni telo, Anutno Yesus Kristus oowooyimo, esetelo yemboongeteno.

9Nowoondone bidodo Anut Nangonimbolo Mande Keda Mesalango wesiyolo yunolo ngu, ngu no Anutlo ko oni nenengo tunooteteno. Ngulo ngu, Anut kuli ingowoku ngu, suwoo suwoo no yengo ingondudu telo, Anutno yemboongeteno.

10No yeno ombulo, yeyowelo ingondudu ulungga teteno. Ngulo ngu, no suwoo suwoo yemboongetenoku ngu, Anutno mete tetoni ngu, ene oole gula etunelootoni, nguwoole ombulo yeyowano.

11No ye yeyowelo nowoondone gome ingolo hahangeteno. Ndatelo ngulo, nondo ye Yuka Kundingiyi, ngundo oo kingo duwoo yunootenoku, ngulo ye nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango yunowa.

12Ngu ngandilo. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo no hooloowenelootoni, ngundilo nangge, no nowoondonemo hamoo teyingo, ngundo ye hoolooweyelowano. Ngundilo tewatoku, ngundo noolengo bidodo Yesusno nowoondonayimo hamoo teyingo ngu, yanggango teyinowa.

13Ye Kristen dobooguline, ye komo gome ingoyilo ingooteno. Nalu oowooyingga, no yeno oolouwelo ingootoowe, ene oo oowooyinggado nolo oole ukingoote. Nolo kone oolengo, ngundo oni simoo bale sowe gidalega, Yuda oni kini hoolooweyelootoni, Yesuslo simoo bale tetenggo. Ngundilo ngulo, no ye nguya hoolooweyelolo, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, yanggango samayeloweloyi ingooteno.

14Anutndo oo gome no nunowoku, ngulo no Anutno wetidodo. Ngulo ngu, no komo oni simoo bale bidodo hoolooweyelowano. Ngundilo ngulo, no tuko oni, wendeyi oni nguya, ingondududodo oni, ko, ingonduduye kini oni nguya, no komo ngu bidodo hoolooweyelowelo ingooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ngundilo ngulo, no nowoondonemonggo ngu, ye Rom melako oolootenggoku, ngulo nguya, mande keda gome nga yeno ewelo ingondudu teteno.

Mande Keda Mesalango Ngu Anutlo Yanggangoni

16No Anutlo Mande Keda Mesalango ngalo ma oyumoneloote. Ndatelo ngulo, Mande Keda Mesalango ngu Anutlo yanggangoni. Ngundo ngu, ene mete yoyeni, Anutndo oni simoo bale ngulo nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, ngu yoyowa. Koletelo, Yuda oni yoyolo, kootusina, oni sowe gidalega nguya yoyowa.

17Anutlo mande, ngundo oni yoyeni, oni gome nenengo oolengo tunootewanggo. Oni nenengo yeni tunooteweloyi ngu, Anutlo mande damoni tunootelo oluweloyi ngu, oo bidodo Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo nangge yeni tunootete. Anutlo mandeno, ngu kuli ngundilo ewolo. Oni ene Mande Keda Mesalango ngu gome ingolo, ngulo ene nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, asa, ene oni nenengo tunootelo, suwoo suwoo keda oluweloyi ngu yowanggolo ewolo. *Habakak 2:4*

Oni Simoo Bale Bidodo Anut Kootu Inootenggo

18Noole ingooteto. Anutlo sanggilini, ngundo oni bidodo melako mande biyomi, ko, mbumbuwa tetenggoku, ngulo Sambo endemonggo ombulo, ngano tunootelooloote. Onilo mbumbuwaye, ngundo Anutlo mande wiliyolo, yolo oongootenggoku, ngulo Anutlo sanggilini, ngu oni nguno tunootewa.

19Oni bidodo Anutlo mande damoni ingootenggo. Anutlo hamoo ingoweloyi, ngu mandeni tunoo oolengo oolooteku ngu, Anut enengombo kuli etuyelowolo.

20Kulimi oolengo oo bidodo yeyingo naluno, Anut ene suwoo suwoo, yanggangonidodo, enengo mande damoni ootootoni, ngu bidodo onindo kenolo ingootenggo. Yo, oni ene Anutndo mela nga oo bidodo yeyingo, ngu kenolo, nguno ngu, Anutlo mande damoni ngulo yanggangoni oo nguya kenolo ingootenggo. Ngundilo nangge, kootusina, onindo enengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mbumbuwaye oongooweloyi oole gula kini. Ngulo ngu, ene ma ingootetolo ma ewanggo.

21Oni ene Anutndo mela ngano oo yeyingo, ngu kenolo ingootenggo. Ene Anut hamoo oolengo, elo ma ingolo, ngulo bingami ma okoowonggori. Eneno oni oni nguya ma tewonggori. Kini, ene Anut kapengo yelo, enengo ingonduduye ngu kingo nangge yelo, nowoondoye ooleliko oolootenggo.

22Ngundilo ngulo, ene ingondududodo oni, elo etenggoku ngu, ene Anut doongeyimo, ene oni ingonduduye kini tunootetenggo.

23Anut dulidalinidodoga ngu ma kumooteku, ene ngu kootu inolo, nguno nguya yambo mande ma tetenggo. Ene ngu melako ngano oo kumootenggoku, ngu gabogaboyi telo, ngu bingamiye okoolo, nguno yambo mande tewonggori. Oo kumootenggoku ngu ngandilo: oni, nu, nusago, silesoombalaku, oo kekandeyedodomu endeyootenggoku, ngu gabogaboyemo telo, nguno yambo mande tetenggo.

Damoni Biyomi Gula Gula

24Ngundilo ngulo, Anutndo yoyokootoni, enengo damoniye biyomi, ngundo yoyolo, nowoondoye sugabododo telo yunootoni, ngunonggo enengombo bulibali endeyootenggokuno, goweye yeyi, biyomi oolengo yetenggo. Nguno goweye yombuliyolo, nguno oyumo yootenggo.

25Ngundilo oni simoo bale ngu, ene Anutlo hamoo mande ngu ma keyolo, ene Setanlo ebe ganagana ngu nangge keyowonggori. Yo, ene Anut mela ngano oo bidodo yeni tunooteyingongga, ngu kootu inowonggori. Yo, ene Anut oowooyi bingami ma elo okoowonggori. Kini, ene Anutno yambo mande teweloyi ngu ma telo, ene Anutndo oo melako ngano yeyingo, oo nguno nangge yambo mande tewonggori.

26Ngundilo ngulo, Anutndo yoyokootoni, ene mande biyomimo oodoyi, enengo balesumooye ngu kame nenengo teweloyi damoni ngu yokolo, bale gidalega ngu bosebalese telo, damoni biyomi ngu, keyololootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Simoo nguya ngundilo nangge, balesumooye yoyokolo, ene simoo gidalegaya enengo nangge bosebalese telolootenggo. Nowoondoyemo damoni biyomingga, ngulo nangge, hahangelolootenggo. Ene oni dobooguliyeboya damoni biyomi ngu nangge tewonggo. Simoo enengo nangge oyumo mande ngu oni gulano tetenggo. Oni enengombo enengo damoni biyomi tetoyi, Anutndo ngulo goweyemo kowuli ulungga ngundilo nangge gumi yunoote.

28Oni enengo ingonduduyemonggo, Anutlo mande nenengo ngu yokowonggori. Ngundilo ngulo, Anutndo yoyokootoni, enengo damoniye biyomi, ngu nangge ingolo keyootenggo. Nguno ngu, ene ingonduduye damoni oowooyingga, Anutndo oniya ma tewelo, elo logo teyingo, ngu tewonggori.

29-30Enengo damoniye biyomi, ngundo nangge, nowoondoyemo hangete. Ngu ngandilo: mbumbuwa biyomi; onilo oo kenomayingoweloyi; oni sungomboya damoni biyomi tetenggo; oni gidalega ngulo sitowiye kenolo, ngulo nowoondoye biyomi ingoweloyi; oni uleyi kumooweloyi; bigibogu longgesambi; oni ganayelolo enengo oo sitowi yoweloyi; oni gidalega goweye sanggawelo mande biyomi etenggo; ngundo nangge nowoondoye hangetenggo. Yo, ene oni kootuyesina mande biyomi elo oowooye yombuliyoweloyi; Anutya mundi telo manggalu teweloyi; windawinda telo, enengo oowooye bingami okooweloyi; ene mande damoni biyomi keda nguya yeyi tunootetoni; ko, oni ene awanamoyembolo mande ma keyootenggo.

31Oni ene ingonduduye kini; ene oni mande etenggoku ngu, ene enengombo ngu ma keyootenggo. Ene dobooguliye nowoondoyi ma telo, oni gidalegalo nguya nowoondoyi ma tewonggori.

32Anutlo mamana mande nenengo ngu ngandilo ewoku, oni damoni biyomi bulibali ngundilo tetenggoku ngu, ene Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyi nguno oololo oluwanggo. Ngundilo oni simoo bale ngu, ene komo ngu Anutlo mamana mandega ngu gome ingolo, ene ngu yokolo, kootu inolo, damoni biyomi nangge telolootenggo. Ene ngu damoninggano nguno ootoolo, ngunonggo oni gidalega nguya yoyolo, ngu damoni biyomingga ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

etuyeloweloyimbolo ngulo oni oni telo, nowoondoye bidodo ngulo nangge ingootenggo.

Rom 2

Anutndo Wilikoyeloweloyi, Ngu Nenengo Oolengo

1Ye simoo bale bidodo oni gidalega goweyemo mande biyomi etenggoku, ngu no ye sungomo sungomo eteno. Ingoyi, ye oo ngundilo tetoyi ngu, asa, kootusina wilikoyeloyingo naluno, Anutndo yengo mande damoniye nguya ngu ngundilo wilikoyelowa. Ngu mande damoninggano ngunonggo yengo goweye bungomo mande nguya etenggo. Ndawugalo? Ye oni sungo goweye bungomo nguno mande biyomi etenggokulo ngulo, nalu bidodomo, yengombo nguya ngundilo mande damoningga ngu telolootenggo.

2Noole hamoo ingooteto. Oni mande damoni biyomi ngundilo tetenggoku, ngulo gumi biyomi ulungga oolengo Anutndo yunowa. Ndatelo ngulo, Anutndo oo bidodo wilikoweloyi naluno, ngu nenengo oolengo wilikoyelowa.

3Ge mela ngalo oni nangge, ge oni gulado oo teteku, ngu bungomo mande ma ewelo. Ndatelo ngulo, gengombo nguya ngu damoni biyomingga, ngu tete. Ngundilo tetekulo ngulo, ge Anut doongeyimo ma kombitewa. Kini, Anutndo gengo damoningge nenengo wilikowa.

4Nalu pelunggano, Anutndo ge gome sobogelolo yomosinggeloote. Ene suwoo suwoo nowoondoyi telo, sobogelolo ootoolo, geya sodedo ma sanggili tete. Yo, Anutlo mande damoni gome metemi. Ge bine ngulo ingootoyi, kingo oo ngundilo tete? Kini, Anutndo ngu mande damoningga telo hooloowenggelootoni, nowoondoge yowoolengoya, Anutlo nowoondogemo hamoo tewa.

5Ene ge komo nowoondoge gagiwi, ngulo ge nowoondoge Anutlo ma ingolo yowoolengoote. Ngu mande damoninggano nguno, gengombo gengo mande damoni biyominggega ngu, soweyootoyi ulungga tete. Ngundilo ngulo, kootusina, nalu gulano, Anutlo sanggilini ngu tunootelo, nguno ngu enengo yanggangonidodo, gengo mande damoningge biyomi ngu nenengo wilikootoni, nguno ge biyomi gumi yowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[6]Yo, hamoo, Anutndo oni simoo bale bidodo oo mande damoni tewonggoku, ngulo gumi ngundilo nangge yunowa.

[7]Anutndo sugi sugi oluweloyi ngu oni ngandilo yunowa. Oni ene suwoo suwoo mande damoni gome ngulo ko yanggango tetoyi, Anutndo enengo dulidalinidodo bingamiyedodo teweloyi, ko, sugi sugi keda oluweloyi ngu yunonilo ingootenggo. Ngundilo oni ngu Anutndo sugi sugi keda oluweloyi ngu yunowa.

[8]Ene oni gidalegado ngu enengombolo nangge ingootenggo. Ene mande hamoo ngu kootu inolo, Anutlo mande damoni gome nenengo, ngu ma keyootenggo. Ngulo ngu, Anutndo ngu oni nguya sanggili biyomi telo, ogingoyingo gumi ulungga yunootoni yowanggo.

[9]Yo, hamoo, oni bidodo mande damoni biyomi tetenggoku, ngulo Anutndo kowuli ogingoyingo ulungga oolengo yunowa. Enengombo mande damoni biyomi tetenggoku, ngulo Yuda oni simoo baledo kowuli koletelo yootoyigo, kootu, oni sowe gidalega enebana kowuli ngundilo nangge yowanggo.

[10]Ene oni simoo bale mande damoni gome nenengo tetenggoku ngu, asa, Anutndo Sambo endemo oowooyi bingami gome metemi, ngu inootoni, newende imakeyingomo sumangeyi oluwa. Ngundilo ngu, Yuda oni ngu koletelo, ko, oni sowe gidalega ngu kootu nguya yowanggo.

[11]Anut doongeyimo, oni oowooyedodo, ko, oowooye kini oolootenggoku ngu wilikoyeloweloyi logo gulanangge oolengo ereremo ooloote.

[12-15]Ngu ngandilo: Anutndo oni bidodo mbumbuwa tetenggoku, ngulo ogingoyingo gumi biyomi yunowa. Yo, hamoo, oni bidodo Moseslo mamana mande ma ingolo, weti mbumbuwa tetenggoku ngu, asa, Anutndo ngundilo oni ngu ogingoyingo gumi yunootoni, ene Setanlo ende biyomimo uwanggo. Ndatelo ngulo, Anutndo enengo mamana mande ngu nowoondoyemo yetoni, ngundo newende sanggawetoni, ene mande damoni biyomi ngundi metemi tewonggoku, ngu nenengo etuyelowolo. Ngundilo nangge, Yuda oni simoo bale bidodo Moseslo mamana mande ingolo oolootenggoku, ngundo weti mbumbuwa tewanggoku ngu, asa, Anutndo ngu oni ngulo mande damoniye,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wilikoyelolo ogingoyingo gumi biyomi nguya yunowa. Ndatelo ngulo, ene mamana mande kuli inowonggoku, ene ngu kootu inolo, ma keyoyingo, ngulo ene oonatewanggo. Yo, hamoo oolengo, oni ene Anutndo damoni gome nenengo onindo teyi, elo ingooteku, ngu tetoyi ngu, asa, Anutndo ngu oni ngu yoyowa.

16Nga mande kedaga Anut wilikoyeloweloyi, ngulo nondo wesiyolo etenoku nga, ngu kootusina, ngundilo tunootewa. Oni enengo mande damoniye bidodo imangoolo tetenggoku ngu, Anutndo oni bidodo nenengo wilikoyelowa. Ene ngu wilikoyeloweloyi kongga ngu, Anutndo ngu Yesus Kristus inootoni tewa.

Yuda Onindo Mamana Mandelo Nowoondoyemo Hamoo Tetenggoku, Ngundo Ene Hoolooweyelowa

17Yengombo noole Yuda oni, elo etenggo. Yo, ye Moseslo mamana mande ngu nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngulo nangge ingolo, nguno yengo bingamiye nangge elo okoolo etenggo. No Anutlo oni, elo meno manggalu kingo etenggo.

18Ene ye Anutlo mamana mandeno etuyelootoyi, ye ingowonggoku Anutndo ndawuga yeno yeni, tunootewaku ngu, ngundilo ngulo, ye mande damoni biyomi, ngundi, metemi ngu wilikolo ingootenggo.

19-20Ye ngandilo ingondudu tetenggo. Mamana mandeno, noole kuli hamoo mande ngu damoni ingolo yowooto. Ngundilo ngulo, noole Yuda oni Anutlo mamana mande ma ingoyingo, doongeye kilingo ngundilo, ngu oole etuyelowato. Noole Yuda oni ngu oni ooleliko oolootenggoku, ngulo solu himi. Noole ngu oni ingonduduye kini, ngu Moseslo mamana mande ngu etuyelolo, ngulo ingondudu yunoweloyi oni oolooteto. Noole simooye bobodi Moseslo mamana mande, ngulo etuyeloyingo oni oolootetolo ingootenggo.

21Yo, ye oni gidalega mande damoni gome metemi etuyelootenggoku, ndawugalo ngulo, yengombo yengo ma etuyelootenggo? Yo, ye oni sungomboya, ye yakaka ma tewelo, elo etuyelootenggo. Ene no ye sumoo yunooteno. Yengombo nguya yakaka tetenggo, bine?

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ye ngandilo nguya etenggo. Oni elambalisa oluweloyi ngu yokolo, bulibali ma endeyowelo. Elo etuyelootenggo. Ene no ye sumoo yunooteno. Yengombo nguya bulibali endeyootenggo, bine? Ye ngandilo nguya etenggo. No oo yuka biyomimo ma yemboongewanolo ewonggori. Ene no ye sumoo yunooteno. Yengombo nguya ngu oomboolo oo nusago gabogaboyi yakakayi yolo, yengo yano yetenggo, bine?

23Ye yengo oowooye bingamiye nangge okoolo, meno manggalu kingo etenggoku ngu, noole Anutlo mamana mande ingootetolo ewonggori. Ngundilo elo ngu, ngu mbumbuwa telo, ngundo Anutlo mamana mande ngu yombuliyowonggo. Ngundilo damoninggano nguno, ye Anut oowooyi ngu yombuliyolo, oyumo teyinootenggo.

24Anutlo mandeno, ngu ngandilo nakangowonggori. Ngu yengo mande damoniye biyomi, nguno oni sowe gidalegado Anut oowooyi yumooyinolo yombuliyootenggo. Elo nakangowonggori. *Ayisaya 52:5*

Onendo Ngu Yuda Oni Oolengo?

25Yuda oni ngu Anutlo sunggiga goweyemo ngudodo ngu, ene Anutlo oni oolengo etuyeloote, bine? Ene mamana mande keyolo ngu, ngu sunggiga ngu gome oolengo. Ene ye mamana mande ngu kalongolo ngu, sunggiga yeno oolooteku ngu, kingo oo ngundilo tunootewa.

26Ngulo ngu, oni ene sunggi goweyimo ma yeyingo ngu, ene mamana mande ngu gome keyolo, damoni gome nenengo ngu tewaku ngu, asa, ngu oningga ngu Anutlomu. Ene Anut doongeyimo, sunggi eneno kuli oolooteku, ngundilo ene sunggidodo.

27Oni ngu sunggiga ngu kini, ngu oni ngu Anutlo mamana mande gome keyolo, ngunonggo enengombo ye Yuda onilo damoniye kenolo, ngu mamana mandeno wilikoyelowanggo. Ndatelo ngulo, ye mamana mande so uyi nakango yeno oolooteku ngu, ko, yeno sunggiga ngu nguya ye goweyemo oolooteku, ngu ene ye mamana mande ma keyootenggo.

28-29Ndawu oningga ngu Yuda oni? Oni gula ene sunggi ngu goweyimo nangge, ngu Anutlo oni kini. Kini, oni gula ene sunggi ngu, ene newendemo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolootekungga ngu, ene Yuda oni oolengo Anutlomu. Sunggi hamoongga nga Anutnonggo Yuka Kundingiyimbo yolo ombulo, oni nowoondoyemo yete. Ngundilo oningga ngu, oni doongeyemo oowooyi kini. Ene Anut doongeyimo ngu, ene oowooyi bingamidodo ooloote.

Rom 3

Damoni Biyomi, Ngundo Mande Damoni Gome Ngu Yeni, Ma Biyomi Yewa

1Ngundilo ngulo, Yuda onindo oni sowe gidalega ngu ndawugalo dagayelootenggo? Ndawu oo metemingga goweyemo sunggiga nguno tunootete?

2Yuda onindo ene oo gome guladilo guladilo ooloote. Koletelo ngu ngandilo: Anutndo enengo mandeni ngu Yuda onino yetoni, ngundo sobowooyi, elo yunowonggori.

3-4Oni gidalega, ene Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggangoye ulungga kini, ngulo ene oo gula tewelo elo ewonggoku, ngu ma tetenggo. Ngundilo ngulo, Anutndo nguya enengo mande elo gosiyoyingo, ngu ma tewa, bine? Hamoo oolengo kini. Ngulo ngu, oni bidodo ebe ganagana mande etenggoku, suwoo suwoo Anutndo mande oo elo gosiyoyingo, ngu bidodo temukowa. Anutlo mandeno, ene Anutdodo ngandilo ete. Gengo mandege ngu, hamoo oolengo nenengo. Ene onindo gengo mande wilikowelo tewanggoku ngu, gedo ene dagayelololuwalo ewonggori. *Sam 51:4*

5-6Ndatelo ngulo, oni gidalegado mande ngandilo etenggo. Noolengo mande damoni biyomi ngu, Anutlo mande damoni nenengo ngu yeni tunootetoni, ngu mete noole mbumbuwa ulungga tewato, bine? Noole damoni biyominayi, ngundo Anutlo damoni ngu yeni tunootetoni ngu, ndawugalo Anutndo noolengo mbumbuwa ngulo gumi yunowa? Ene no Polndo eteno. Ngu ingonduduga ngu, ngu hamoo kini. Anut nenengo kini tetoni ngu, ndatelo telo, ene mete endeni endeni oni simoo bale bidodo damoniye ngu wilikoyelowa. Kini, Anut ene oo bidodo ulungga oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[7]Ene nolo ebe ganagana mande, ngundo Anutlo mande damoni metemi yeni tunooteteku ngu, ngundo yeni, oowooyidodo tunootewaku ngu, ndawugalo ngulo, no komo mbumbuwadodobo ngulo kowuli gumi yowano?

[8]Ene noole ngandilo ingowato. Noole mbumbuwa oo biyomi temukootooye, oni simoo bale kenolo ingootoyi, Anutndo nangge, ene mande mande damoni gome nenengo tewa. Ene no Polndo eteno. Ngu ingonduduga ngu, ngu hamoo oolengo kini. Oni mande ngundilo etenggoku ngu, Anutndo ngulo gumi biyomi oolengo yunowa.

Oni Simoo Bale Bidodo Mbumbuwadodo

[9]Ndatelo ingonduduga tewato? Anut doongeyimo, noole Yuda onindo oni sowe gidalega dagayelolo oolooteto, bine? Hamoo oolengo kini. No kuli ewonoku ngu, Yuda oni, ko, oni sowe gidalega nguya noolengo bidodo mbumbuwabo wiliyelolo, gosiyelootoni oolooteto. Ngulo Anutndo noolengo bidodo mande yosanggawelo ete.

[10]Anutlo mande ngandilo nakangowonggori. Oni gula gome nenengo ma ooloote. Kini, oni bidodo biyomimo oolootenggo.

[11]Ndatelo ngulo, oni gula Anutlo ingondudunidodo nguya kini. Oni gulado Anut nguya kenowelo ma erewetenggo.

[12]Kini, oni bidodo kuli Anut kootu inolo yokolo, ene kuli oni biyomi oolengo temukowonggori. Oni gulado mande damoni metemingga ma tetenggo. Hamoo oolengo gulanangge ma ooloote. *Sam 14:*[1-3]

[13]Ye mande manggoyemonggo, ngu usembi mele ndindingo biyomi ooleteku ngundilo. Ene mebuyemonggo, mande ebe ganagana oowooyingga oolengo etenggolo ewonggori.*Sam 5:9* Ene oni goweyi yombuliyelowelo mande guladilo etenggoku ngu, sile dingeyi biyomi oni yokitoni, kumootenggoku ngundilolo ewonggori. *Sam 140:3*

[14]Ene suwoo suwoo, oni kootuyisina yumooyinolo mande biyomi, sanggili mande kowoo ngu nangge manggoyemonggo etoyi tunootelooloote. Ngundo oni kowuli yunootenggolo ewonggori. *Sam 10:7*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ene sodedonangge oni sungomboya sanggili telo, yudoyi kumootenggo.

16Suwoo suwoo, ene oo oowooyingga yombulibaliyolo, ngunonggo kowuli ulungga oni yunootenggo.

17Ene oni simoo baledoya nowoondoye goboolo yelo, imakeyingomo oluweloyi damoni, ngu ma ingootenggolo ewonggori. *Ayisaya 59:7-8*

18Ene nowoondoyemonggo Anutlo boda ma sosoletenggolo ewonggori. *Sam 36:1*

19Noole ingooteto. Oni simoo bale Moseslo mamana mande newendemo oolootenggoku ngu, ene komo mamana mande keyoyi. Ngulo ngu, oni gulado ngandilo ma ewa. No oni nenengo oolengolo ma ewa. Kini, noole mela bidodomo oni simoo bale, noole Anut doongeyimo, mbumbuwadodo oolootetoku ngu, noole ngulo gumi yowato.

20Ndatelo ngulo, oni ene mamana mande ngu nangge keyolo ngu, ene Anut doongeyimo, mamana mande ngundo hooloowetoni, nenengo ma tunootewa. Hamoo oolengo kini. Mamana mande ngulo koni ngu, noolengo mbumbuwanayi ngu yeni tunootete.

Oni Ene Yesus Kristus, Ngulo Nowoondoyemo Hamoo Tewanggoku Ngu, Asa, Anutndo Oni Nenengolo Ewa

21Ataga, Anutndo oole keda gula oni simoo baleno yootunolo etuyeloote. Ngulo damoni ngandilo. Anutndo enengo doongeyimo, oole oni nenengo oolengo tunooteni, elo ingolo tewolo. Ngungga ngu mamana mande kulimi ngu gome keyoyingo, ngulo ooleyimo kini. Ngu ene sungo oole gulano tunootewolo. Kulimi, Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo oo nakaya, ko, mamana mandeno nguya ngandilo ewonggori.

22Nga Anutlo damoni nenengongga nga, ngu ngandilo. Oni ene Yesus Kristus, ngulo nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, asa, Anutndo ngu oni nenengo, elo, oowooye gome metemi ewa. Hamoo oolengo, oni gula ene oole sungo guladilo ma tewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Kini, noole bidodo mbumbuwadodo telo, Anutlo mande damoni ma keyowooto. Ngundilo ngulo, noole Anutlo ende dulidalinidodoga nguno ma uwato.

24Ene Anutlo sumangeni ngu, Yesus Kristus ngulo koni, ngundo noole uliyelolo, ko yoyowolo. Ngungga ngu Anutndo noole kingo duwoo yunowolo. Ngulo ngu, Anutndo nooledodo oni nenengolo eyunoote.

25Kulimi, Anutndo Yesusno sunggi yelo ewolo. Yesusndo kumootoni, ko, enengo daloni, ngu wendoni ombulo, ngundo oni enengo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngulo mbumbuwa ngu sonowoolo yoyowolo. Yo, hamoo, kulimi, Anutndo oolengo ko telo, oni simoo baledolo mbumbuwa ngulo gumi biyomi sodedo ma yunowolo.

26Ngundilo ngulo, ene ataga nga ngu, enengombo enengo damoni nenengo ngu gome tunoo oolengo etuyeloote. Ngulo ngu, noole ingooteto. Anut enengombo ngu nenengo oolengo. Ngundilo ngulo, oni simoo bale bidodo Yesuslo nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, Anutndo ngu oni simoo bale nguya oni nenengo gomelo ewa.

27Ngundilo ngulo, noolengo bingaminayi elo okooweloyi, oole gula ma ooloote. Ndawugado ngu oolega ngu doongoowo? Moseslo mamana mande nga keyolo, ngunonggo noole mete oni nenengo tunootewato? Ngu hamoo oolengo kini. Yesusno nowoondoyemo hamoo teweloyi oolega, ngu nangge noole mete oni nenengo oolengo tunootewato.

28Noole ngandilo eteto. Oni Yesusno newendemo hamoo teteku ngu, Anutndo oni nenengolo ewa. Yo, hamoo, oni ene mamana mande ngulo ooleni, enengo mande damoni keyooteku, nguno Anutndo ene oni nenengolo ma ewa.

29Anutga ngu, Yuda onilo Anut nangge, bine; ngundi, oni sowe gidalegalo Anut kini, bine? Hamoo oolengo kini. Anutga ngu oni bidodobolo Anut.

30Yo, Anut gulanangge ooloote. Ngulo Yuda oni nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, Anutndo oni nenengo gome oolengolo ewa. Oni sowe

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gidalega nguya ngulo nowoondoyemo hamoo tewanggoku, Anutndo oni nenengo oolengolo ewa.

31Nowoondoyemo hamoo teyingo damoningga nguno, mamana mande yombuliyowa, bine? Ngundilo nguya kini. Nowoondoyemo hamoo teyingo damoningga, ngundo mamana mande yanggango teyinolo, yeni dikate.

Rom 4

Anutndo Ebarahamdodo, Oni Gome Nenengo Oolengolo Ewolo

1Ngulo noole ndatelo ewato? Ebaraham ngu noolengo osinayi. Ngundo nowoondoyemo hamoo teyingo damoningga, ngu etuyelowolo.

2Ene Anutndo Ebarahamndo ko tewoku, ngulo oni nenengo etoni ngu, asa, nguno ngu, Ebarahamndo enengo oowooyi bingami elo okooweloyi, ngu mete. Ene ngu nenengo oolengo kini. Ngu Anut doongeyimo, Ebaraham enengo oowooyi bingami elo okooweloyi, ngu ereremo kini.

3Anutlo mandeno ngandilo ete. Ebarahamndo, Anutlo mande ngu ingootoni, hamoo tetoni, ngulo Anutndo ngu kenolo ewolo. Ge oni gome nenengo oolengolo ewolo. *Stat/Yenesis 15:6*

4Noole nguno ingooteto. Oni ene ko telo, uliyi yootekungga ngu, sobosobo oni, ngundo sumange telo yunootelo ma ewato. Kini, ngu kolo uliyi gumi yootenggo.

5Oni gula Anutlo mamana mandelo koyi ma telo, ene Anutlo newendemo hamoo tewaku ngu, Anutndo ngu mande damoninggano nguno weti mbumbuwadodo oningga nguya oni nenengolo ewa. Anutndo ngu nowoondoyemo hamoongga, ngu nangge ingootoni, ngu gome nenengo oolengo tewa. Ngungga ngu, kolo uliyi kini. Ngu Anutlo sumangeni kingo yunoote.

6Dewitndo nguya mande ngandilo ewolo. Anutndo oni nenengo eteku ngu, ngulo oni ene mete oni oni tewa. Anut enengombo oni nenengo etoni, onindo ngundilo ma tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[7]Dewitndo ngu ngandilo nakangolo nguya ewolo. Anutndo oni mbumbuwa damoniye biyomiye ngu kuli andangelo wiliyolo yokoyinowoku, ngulo ene mete oni oni tewanggo.

[8]Ndatelo ngulo, Anut Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngundo onilo mbumbuwa ngu ingolo, nowoondoyi yunolo, enengo mbumbuwaye ngu kapengo yeyunootoni ngu, ngulo ene mete oni oni tewanggolo ewolo. *Sam 32:*[1-2]

[9]Ngu oni oni teweloyiga ngu Anutndo yunowoku ngu, Yuda onilo nangge kini. Ngu oni sowe gidalegalomu nguya. Ngulo mande damoni ngandilo. Ebaraham Anutno newende hamoo tetoni ngu, Anutndo ngu kenolo, oni nenengo oolengolo ewolo.

[10]Ariya, Ebaraham ndatelo oodoni, ngulo Anutndo ene kenolo, ingolo, ene oni gome nenengo oolengolo ewolo. Ene bine, kuli goweyi yomosiyolo sunggidodo teyingomo? Kini, ene goweyi ma yomosiyolo, sunggidodo teyingomo, nguno ene Anutlo newendemo hamoo tetoni, ngulo Anutndo ngu kenolo, ngulo oni gome nenengo oolengolo ewolo.

[11]Ebaraham ene goweyimo sunggiga ngu ene goweyimo ma yoyingo ngu naluno, ene Anutlo newendemo hamoo teyingo. Ngu naluno, Anutndo oni gome nenengo oolengolo ewolo. Ngu sunggiga Ebaraham goweyimo teyinowoku ngu, Anutndo oni nenengo ewokungga, ngu yootunowolo. Ngundilo ngulo, oni sowe gidalega nowoondoyemo hamoo tetenggoku nguya, ngu sunggiga goweyemo kini, ngulo osiye koletewolo. Yo, ene nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngudodo nangge Anutndo oni gome nenengolo ete.

[12]Yuda oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu Ebaraham newendemo hamoo teyingo ngundilo tewanggoku ngu, ene goweyemo ngu sunggiga ngudodo tetenggoku ngu, ngulo nguya osiye koleteyingo ngu Ebaraham. Ndatelo ngulo, Ebaraham kuli goweyi ma yomosiyoyingo naluno, ene Anutno newendemo hamoo teyingo.

Anutlo Sunggi Mande Elo Gosiyoyingo, Ngu Oni Anutlo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo Ngulomu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[13]Ngu sunggi mandega elo gosiyoyingongga ngu, Anutndo Ebaraham enengo sowenidodo yunowolo. Ngu mela bidodomo yoweloyimbolo eyingongga, ngu mamana mandenonggo kini. Ebaraham ngu Anutlo mande ngu ingolo, ene gome dowoolo, ngu keyolo, Anutno newendemo hamoo tetoni, ngulo Anutndo Ebarahamdodo, oni gome nenengo oolengo, elo, ngulo nangge, sunggi mande ngu, elo gosiyowolo.

[14]Ngu ngandilo. Oni ene mete mamana mande nangge keyolo ngu, newendemo hamoo teyingo, ngu kingo oo ngundilo. Ene ngundilo nguya kini.

[15]Anutndo kowuli ulungga oni mamana mande ma keyootenggoku, ngu yunowa. Mamana mande kini ngu, asa, oni mbumbuwaye nguya kini.

[16]Ngundilo ngulo, Anutndo Ebaraham, ko, enengo osisembeni ngudodo sumange yunolo, ngu mande sunggiga, ngu elo gosiyowolo. Ngundilo ngulo, oni ene oo Anutndo elo, sunggi mande elo yunowoku ngu yowelo ngu, ene komo nowoondoye Anutno yelo, ngulo nowoondoyemo hamoo tetoni ngu, ene ngu yowanggo. Ngu oo ngu oni mamana mande gome dowootenggoku, ngulomu kini. Oni bidodo Ebaraham newende ngundilo nowoondoyemo hamoo teyingo, Yuda oni, ko, oni sowe gidalega nguya, ngundilo nangge yowanggo. Ebaraham ngu noolengo bidodo nowoondonayimo hamoo teyingo, ngulo sambanayi koletewolo.

[17]Anutlo mandeno, ngandilo nakangolo ewolo. Oni simoo bale oowooyingga mela bidodomo ngulo awaye, nondo ge goyetenolo ewonggori. *Stat/Yenesis 17:5* Anutndo mande elo gosiyowolo. Oni mela bidodomo, Anutno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu Ebarahamndo newende hamoo teyingo ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutndo oni nenengolo ewa. Anutndo mande ngundilo elo gosiyolo, ene mete oni kumooyingomu yokutuyelootoni, keda oodoyi, ene mete oo ma tunooteyingo ngu negoyelootoni, ngu oo kuli tunooteyingo ngundilo.

[18]Ene Ebaraham, Sera elambalisa ngu, ene kuli dogoni oolengo yewoli. Enengo simoo yomooweloyi naluwo, ngu kuli dagawoliyo. Ngu naluno, Ebaraham simoongo kini, ene Anutndo sunggi mande oo ewoku ngu, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

newendemo hamoo teyingo. Anutndo yeni tunootewalo ingowolo. Ene hamoo ingoyingo ngu, Anutndo simoongo osisembeni oowooyingga inowalo ingowolo. Anutlo mandeno, Anutndo ngundilo ewolo. Gengo osi sambage oowooyingga oolengo tunootewanggolo ewolo.*Stat/Yenesis 15:5*

19Ebarahamlo moomani ngu namoko onibi kande elaya (100). Baleyi Sera nguya enengo ela elaya kuli dogoni oolengo, goweyali oni kumooyingo ngundilo tewoli. Sera ninggoo oode, dogoni yelo, ngulo ene simoo ma yomoowoolo. Ene Ebaraham ngulo ingolo, newendemo hamoo Anutlo ingowokungga, ngu ma yokolo, kiyayi yewolo.

20Anutndo oo kootusina tunooteweloyimbolo ewoku, ngulo newendemo hamoongga ngu ma yokowolo. Kini, ene newendemo hamoo ngu yanggango ootoolo, ngunonggo Anut bingami okoolo eloluwolo.

21Yo, hamoo, Ebarahamndo, Anutlo mandeni hamoo ingolo, gome dowoowolo. Ngundilo ngulo, Anut ene kuli eyingoku ngundilo, ene mete teweloyi ingoote.

22Ngulo ngu, Anutndo, Ebarahamlo newendemo hamoongga ngu kenolo, ngulo ene ge oni gome nenengo oolengolo ewolo. *Stat/Yenesis 15:6*

23-24Anutndo enengo mandeno ngandilo ewolo. Ye oni gome nenengo no doongenemo oolootenggolo ewolo.*Stat/Yenesis 15:6* Nga mandega nga Ebarahamlo nangge ma ewolo. Kini, ngu noole oni simoo bale bidodo Yesus Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Anutndo melenonggo yokutuwooyingongga, ngulo noole nowoondonayimo hamoo tewatoku ngu, asa, Anutndo nooledodo nguya oni gome nenengo oolengolo ewa.

25Anutndo Yesus suleyootoni, melako ngano ombulo, oni simoo baledolo mbumbuwa wongooni utoni, ene ngu kowuliye ngulo kumoowolo. Ene Anutndo melenonggo ko yokutuwootoni ootookoowolo. Ngulo ngu, Anutndo ngu Yesus oowooyimonggo nooledodo oni simoo bale nenengolo ete.

Rom 5

Anutndo Nooledodo Simoo Bale Nenengolo Ete

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ariya, noole Yesusno nowoondonayimo hamoo tewootoku ngu, ngulo Anutndo nooledodo oni simoo bale gome nenengo oolengolo ete. Ngundilo ngulo, noolengo Oo Bidodo Sembuli, Yesus Kristus, ngundo yoyeni, Anutya nowoondonayi gulanangge sumange tunootewolo.

[2]Kristusndo nangge noolengo oole yoonenengootoni, ngundilo ngulo, noole ataga nga sumangengga ngano, sugi sugi oolooteto. Ngulo ngu, noole Yesusno nowoondonayimo hamoo tetoni, noole oni oni telo, ene sobowoolo oodooye, Anutndo yoyootoni, noole enengo endemo gome bibitelo, sugi sugi sumangeno oluwato.

[3]Mande gula ngandilo kini. Kowuli nooleno tunootetoni, ngulo nguya oni oni tewato. Ndatelo ngulo, noole kowuli solondodo koolowootetoku naluno yoyeni, yanggango yeteto.

[4]Oo tewootewoo naluno, noole ngundilo yanggango oodooye ngu, ariya, Anutndo ngu mande damoningga ngu kenolo, ngulo oni oni yunowa. Ngundilo yunootoni ngu, asa, noole Yesus sobowoolo oodooye, ene ombulo, yoyootoni, kootusina, noole eneya metemi oluwato.

[5]Noolendo Yesus sobowootetoku ngu, kingo ma yokowato. Ndatelo ngulo, Anutndo Yuka Kundingiyi noole nowoondonayimo yeni ombuwolo. Ngundo Anutlo sumangeni ulungga oolengo noolengo wendootoni, ombuyingongga ngu etuyelowolo.

[6]Kulimi, noole mbumbuwadodo oluwootoku naluno, kowulinayi andangeweloyi yanggangonayi kini. Anutndo kowulinayi ngundilo kenolo, ene Kristus Yesus suleyootoni, ombulo, noolengo kumoolo, ngunonggo ene noole ko uliyelolo yoyowolo.

[7]Oni gulado ene oni gome nenengo ngu hooloowelo kumooweloyi, ngu kowuli oolengo, sodedo ma teweloyi. Ene nalu gulanangge nangge, oni gome nenengo oolengo ngu kingo kumoowa, elo sunggi yetoyi ngu, nalu gidalegano, ngundilo oni ngu hoolooweyelolo, oni gulanangge nanggebo, ene musiyo yolo kumootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Anutndo newende ulungga oolengo yunolo, ene Kristus Yesus ngu yeni tunootewolo. Noole mbumbuwadodo oodooye, Yesus Kristus ombulo, ngundo noolengo kumoolo, Anutlo sumange ngu etuyelowolo.

9Enengo dalowo wendootoni, ombulo, ngundo noole sonoyelootoni, noole gome metemi tunootewooto. Ngundilo tetoni, Anutndo nooledodo oni simoo bale gome nenengolo ete. Noole ngulo gome ingootetoku ngu, Kristusndo noolengo mbumbuwanayi ngulo kumoowolo. Ngundilo ngulo, Anutndo noole ngulo kowuli ma yunowa.

10Kulimi, noole weti mbumbuwadodo, ngulo noole Anut tanggeyimo ma oluwooto. Ndatelo ngulo, Anut ene kundingiyi oolengo. Ngulo ngu, Anut enengo nangoni yeni, melako ombulo, hoolooweyelolo, noolengo weti mbumbuwa andangelo kumoowolo. Ngundilo ngulo, ngu naluno, noole Anutdodo goboolo siyewooto. Yo, hamoo, Anut enengo nangoni melenonggo ko yokutuwootoni ootookooyingongga, ngulo noole gome ingooteto. Ngulo Anutndo noolengo mbumbuwa teyingoku, noole sugi sugi keda oluweloyi ngu yowato.

11Ngu nangge kini. Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye Yesus Kristus ngulo konimo, nguno noole yoyootoni, ataga, noole Anutya nowoondonayi goboolo yelo, oni oni teteto.

Adamndo Kumoo Ngu Yeni Tunootetoni, Ene Yesusndo Keda Ngu Yeni Tunootewolo

12Ngundilo ngulo, noole ingooteto. Adam ngundo nangge kuli mbumbuwa tetoni, ngu mande damoninggano nguno, melako ngano mbumbuwa mande damoningga ngu tunootewolo. Yo, noole oni simoo bale bidodo mbumbuwa, ngundo ngu kumoo yeni tunootewolo. Ngundilo ngulo, noole nguya kumoo damoningga, ngundo gowenayimo sugi sugi ooloote.

13Moseslo mamana mande ma tunooteyingomo, mbumbuwa melako ngano kuli oluwolo. Mamana mande kini ngu, ariya, oni mbumbuwa sungo sungo ma tewelo ingowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[14]Ene kumoongga ngu, Adamnonggo damoni yelo, ombulo, Moseslo naluno nguya, ngundilo kumoowonggori. Kumoo ngundo oni simoo bale bidodo oolengo yulewonggori. Oni gidalega Adamndo mamana mande ma keyowoku, ngundilo ma teyingo, ene nguya kumoowonggori. Adamndo koletelo kumootoni, ngunonggo damoni yelo, ombulo, ataga nguya kumooteto. Adamndo kumoo ngulo oole etuyelowolo. Ene Kristusndo ngu keda oluweloyiga ngu etuyeloote.

[15]Ene Adamlo mbumbuwa ngu, Anutlo sumangeni ngundilo kini. Hamoo oolengo kini. Oni gulanangge mbumbuwanimo, oni oowooyingga kumootenggo. Ene Anutlo sumangeni ulungga oolengo noolengo wendootoni, ombuyingo ngu, nooleno ooloote. Anutlo sumange ngu kingo yunowolo. Ngu sumangeningga yunowoku, nguno kumoo ngu dagalo, Anutndo oni simoo bale oowooyingga oolengo suwoo suwoo, sugi sugi keda oluweloyi ngu yunowolo.

[16]Ngu oni Adamga ngulo mbumbuwani ooloote. Ene Anutlo sumangeni kingo noole yunooteku ngu, ene sungo guladilo oolengo ooloote. Oni mbumbuwa teyingongga, ngulo gumi oni simoo bale bidodo yunowonggori. Ene Anutlo ayibiyini sumangeyiga ngu, oni simoo bale bidodo mbumbuwaye andangeyunolo kapengo yeyunoote. Ngundilo ngulo, ene mete Anut doongeyimo, oni nenengo tunootewanggo.

[17]Oni gulanangge Adam ngulo mbumbuwa ngulo oni bidodo kumootenggo. Ene oni simoo bale onendo Yesusno nowoondoyemo hamoo telo, ko, ngulo Anutlo sumangeni yoyingo, nguno ngu, Anutndo oni nenengolo ete. Yo, hamoo, Yesusndo ko teyingongga nguno, ngundilo oni simoo bale ngu, ene keda oluweloyi ngulo sobosobo tabango tunootewanggo.

[18]Ngundilo ngulo, noole ngulo ingondudu gome tewato. Adam ngundo nangge mamana mande kalongoyingoku ngu, ngu mbumbuwagano nguno, noole oni simoo bale bidodo Anutndo gumi yunootoni oonatewato. Ene oni gula Yesus Kristus, noolengo mbumbuwalo kumooyingongga, ngulo Anutndo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nguno ingolo, ene noole oni simoo bale oone nowoondonayimo hamoo tetetoku, ngulo oni nenengo gomelo ete. Nguno noole keda oluwato.

[19]Oni gula oowooyi Adam, ngundo kuli Anutlo manggowo toongooyingo damoni ngu tetoni, nguno oni simoo bale oowooyingga oolengo yoyeni, mbumbuwadodo tunootewolo. Ngundilo nangge, Yesus Kristus, ngundo Anut mande eyingoku ngu keyowolo. Ngulo ngu, noole Anut doongeyimo, oni nenengo gome oluweloyi damoni, ngu oni simoo bale oowooyingga bungomo tunootewolo.

[20]Ngu Moseslo mamana mandega ngu Anutnonggo onilo mbumbuwa yootunolo, etuyelowelo ombuwolo. Ene onilo mbumbuwa ulungga tunootetoni, asa, Anutlo sumangeni nga, mbumbuwa dagalo, ulungga oolengo tunootelo loote.

[21]Mbumbuwa, ngundo kumoo damoni ngu yeni, oni bidodo kumooweloyiga, ngulo sobosobo tunootete. Ngundilo ngulo, ataga Anutlo sumangeni, ngundo noole soboyelootoni, noole oni nenengo tunootelo, nguno sugi sugi keda oluwato. Ngundo ngu suwoo suwoo, sugi sugi keda oluweloyiga, ngu noolengo Yesus Kristus Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngulo konimo ngunonggo yeni tunootewolo.

Rom 6

Noole Kristus Yesusndo Kuli Kumoowooto

[1]noole mande ndatelo ewato? Noole bine mete mbumbuwa ko tetooye Anutndo noolengo sumange ulungga yunowa, noole mete ngundilo ewato bine? Hamoo oolengo kini!

[2]Noolengo ingondudunayi ngu, ene mbumbuwa keyolo, endeyolo, ene kuli kumoowolo. Ngundilo ngulo, noole komo mbumbuwalo damoni, ngu yokowato.

[3]Ye nga mandega nga ingoyi! Noole kuli Yesus Kristusdodo gooboongoolo, sono (kundingiyi) sonowoowootowo. Ngu damoninggano, noole bidodo oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gidalega etuyelootetoku ngu, enengo kumooyingomo, nguno noole Yesus Kristus nguya gooboongoolo, goboolo oolooteto.

4Ngulo sono (kundingiyi) mandeningga, ngundo etuyelooteku, ngu ngandilo. Noolengo ingondudu biyomi, wetinayi, ngu Yesus Kristus nguya goboolo kumootooye meleyelowonggori. Ngundilo nangge, noole ataga keda oluweloyi gomengga ngu, Yesusndo ngundilo yunololoote. Ngulo ngu, noole damoni keda, sugi sugi oluweloyi, ngudodo endeyowato.

Noole Kristus Yesusya Suwoo Suwoo Keda Oluwato

5Ngulo ngu, ataga noole kuli Yesus Kristusno gooboongoolo, noolengo mbumbuwa, ingondudu biyominayi, ngu kuli Kristus kumooyingomo nguno, eneya gooboongoolo kumoowooto. Ataga ngu, Yesus Kristusndo nowoondonayimo mande keda amana gula yunooteku ngu, Yesus Kristus enengombo keda amananggano ootookooyingo ngundilo.

6Noole ingooteto. Yesus Kristus, ngudodo nowoondonayi kulimingga nguya de mombimo sanggawelo udoyi, Kristus Yesusndo kumoowolo. Ngulo damoni ngandilo. Ene mete mbumbuwalo yanggangoni gowenayimo, ngundo ko teloluwoku, ngu andangelo yokowolo. Ngundilo ngulo, ataga noole mbumbuwalo sulena oni telo, ma oluwato.

7Ndatelo ngulo, oni noolengo ingondudu biyominayi kuli kumooyingo ngu, ene mbumbuwalo yanggangoni nooleno ma oluwa.

8Yo, noolengo ingondudu biyomi, weti mbumbuwanayi, Yesus Kristusdodo kuli kumoowooto. Ngundilo ngulo, noolengo nowoondonayimo hamoo oolengo ngu eneya suwoo suwoo keda oluweloyi, nguno oluwato.

9Noole ingooteto. Yesus Kristus melenonggo ko yokutuwootoni ootookoowolo. Ngundilo ngulo, ene ko ma kumoowa. Yo, hamoo, kumoo ngulo yanggangoni kinitewolo. Kumoo ngundo ene ko yeni, ma kiyayi yewa.

10Yesusndo nalu gulanangge noolengo mbumbuwalo kumoowolo. Ngu kumoonggano nguno, ene mbumbuwalo yanggangoni yokowolo. Ene ataga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

keda ooloote. Ariya, Yesus ene Anutdodo keda suwoo suwoo oluweloyi, nguno ootoolo, eweyi bingami okoololoote.

11Ngundilo nangge, yengo ingondudu biyomiye nguno dowoomomoolo oluweloyi, ngu kuli kumoowonggori. Ene kumoo ngulo, ko, mbumbuwa ngulo yanggangoni ko ma oolooteli. Kini, ye Yesus Kristusdodo, gooboongoolo, ootookoolo, keda Anutdodo ootoolo, ngunonggo enengo bingami suwoo suwoo okooyaliyi.

12Ariya, yengo goweyemo mbumbuwa, ngundo yengo sobosobo telo soboyelootoni, ma oluwelo. Kini, goweye mbumbuwa biyomingga ma keyowelo.

13Yengo kekandeye, ko, goweye ngulo gumi gide gide ngu bidodo gome sobowooyi. Ye komo yengo goweye yanggangoye, ingonduduye ngu bidodo Anut inoyi. Ndatelo ngulo, Yesus melenonggo ootookoolo, keda oolooteku, ngundilo nangge, ye nguya goweye nowoondoye bidodo Anutno inoya, nguno damoni gome nenengo ngu teyaliyi.

14Ngundilo ngulo, mbumbuwadodo ye ma soboyelootoni oluwelo. Ndatelo ngulo, ye Moseslo mamana mande ngu newendemo ma oluwelo. Kini, Moseslo mamana mande, ngundo mbumbuwa ma andangewa. Ene Anutlo sumangeni ayibi, ngundo nangge yengo mbumbuwaye, ngu mete andangeyunowa.

Noole Mande Damoni Nenengo Ngulo Ko Oni Tewato

15Ngu ndatelo tewato? Noole Moseslo mamana mande ngu kuli yokolo, noole Anutlo sumange ngu newendemo oolooteto. Ngundilo ngulo, noole mete mbumbuwa tewato, bine? Hamoo oolengo kini.

16Ye komo ingoyi! Ye yengo goweye oni gula inolo ngu, asa, ye ngu oningga ngulo ko oni telo, ngulo mandeni nangge keyololuwa. Ngu ngandilo. Ye mbumbuwalo ko oni telo, ngulo mande damoni keyolo oode ngu, asa, ye Setanlo ende biyomimo oololo oluwanggo. Ene ye Anutlo koni teya, ngu keyoya, enengo mandeni ingoya, Anutlo sulena oni teya, enengo doongeyimo, gome nenengo oluwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Hamoo, kulimi ye mbumbuwalo ko oni telo, ngulo mande damoni keyolo oluwonggo. Nga naluno ngu Anutndo ye yoyolo, enengo mandeni etuyelowoku ngu, ye nowoondoye bidodo Anut inoyi. Ngundilo telo ngu, ye Anutlo bingami okoolo esetewanggo.

18Anutndo kuli, yengo mbumbuwanonggo andangeyelolo yoyowolo. Ngundiya teya, ye yowoolengoya, ataga ye mande damoni gome nenengo ngulo ko oni teya oliyi.

19Ye ingonduduye ngu yanggango kini. Ngulo no yeno onilo ingondudu ngu keyolo, ngandilo eteno. Kuli yengo goweye bidodo sugabo mande damoni nguno ko mamana mande tootoongolo, damoni biyomi nguno, mamana mande ulungga toongoolo oluwonggo. Ene ataga ngu, ye komo yengo goweye bidodo tetoyi, oo ngu nangge telo ngu, Anut doongeyimo, damoni gome nenengo ngu nangge telo, yeyi kundingiyi tunooteni.

20Kulimi yengo ingonduduye mbumbuwalo owoolongo telo oluwonggo. Ngu naluno, ye mande damoni gome nenengo, ngulo damonimo ma oluwonggori.

21Asa, mande damoni biyomi tewonggoku, ngulo engge ndatelo tunootewolo, ngulo engge ngu ataga oyumo yolo ingootenggo? Ngu ooga ngulo gumi ngu kumoo damoni nguno ye Anutno yowoko oluwanggo.

22Ene Anutndo mbumbuwabo gosiyeloyingo, ngunonggo andangeyelolo, ko yoyowolo. Ngundilo telo, yoyolo, enengo sulena oni yoyewolo. Ataga ngulo engge ngu, ye eneya kundingiyi ootoolo oode, kootusina, ye suwoo suwoo sugi sugi keda oluwanggo.

23Weti mbumbuwa ngulo gumi ngu kumoo ngu damoni nguno, ye Anut yowokoyi oluwanggo. Nga mandega nga, ngu mbumbuwa ngulo ulini ngundilo. Ene Anutndo Kristus Yesuslo koni, ngunonggo ngu, ene suwoo suwoo keda oluweloyi mande ngu kingo duwoo yunowolo.

Rom 7

Kristus Yesusndo, Mamana Mande Ngulo Kowulinimonggo Andangeyelowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ye Kristen konebane, no nga mandega yeno etenoku nga ngu, ye mamana mande gome ingootenggoku, ngulo eteno. Oni keda oolooteku naluno, nguno nangge, ene mamana mandedo soboyeloote.

[2]Bale kameyi keda oolooteku naluno ngu, mamana mande, ngundo elambalisa damonimo gosiyolootoni oolooteli. Ene bale kameyi kumooteku nalungga nguno ngu, mamana mandega gosiyelolo oolootekungga, ngu toongoowa.

[3]Ngulo ngu, ene kameyi keda oodoni, balega ngu ene toongelo, simoo gula yowaku ngu, asa, ngu balega ngundo elambalisalo mande damoni ngu yombuliyoote. Ngu balega ngu bulibali bale, elo ewanggo. Ndatelo ngulo, kameyi ma kumoowolo. Ene kameyi kumootoni ngu, mamana mande ene elambalisalo mande damoningga, ngu toongoowa. Ngundilo ngulo, ene simoo gula yolo, kameyi tewaku ngu, asa, ngu mbumbuwa kini. Ndatelo ngulo, kameyi kuli kumoowolo.

[4]Ngulo ngu ngandilo. Kristen konebane, ye ngu kuli Yesus Kristus ngu goweyi moondeyimboya gooboongoolo kumoowonggori. Moseslo mamana mande ingondudu biyomi nguya kuli kinitewolo. Ngundo ye ko ma yodowoowa. Ngu oningga Yesus, kuli melenonggo ootookooyingongga, ngundo ye yoyowolo. Nguno ngu, noole Anutlo damoni gome metemi ngu yolo tetooye, engge gome ngu tunootewa.

[5]Noole kuli nalunggano nguno ngu, mbumbuwalo ingonduduni newendemo ootoolo, ngundo noole yoyeni, mamana mande toongoolo, ngu ma keyowooto. Ngulo ngu, noole ngu damoni biyominggano nguno ootoolo ngu, asa, noole Setanlo ende biyomimo nguno ooloutooye, Anutndo yoyokootoni oonatewooto.

[6]Ene nga naluno, noole mamana mandedo ko ma gosiyelowa. Kini, noole kumootooye ngu, mamana mandega gosiyelooteku, ngu yokowooto. Noole ataga ngu mamana mandega nakangoyingo, ngu ma keyowato. Kini, noole Anutlo mande damoni keda, Yuka Kundingiyimbo nowoondonayimo yeni tunooteteku, ngu tewato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Moseslo Mamana Mande Ngu Oo Gome Metemi Kundingiyi

7Ngundilo ngulo, noole ndatelo ewato? Moseslo Mamana mande, ngundo noole yoyeni, mbumbuwa teteto, noole ngundilo ewato, bine? Hamoo oolengo kini. Moseslo mamana mande, ngundo no mbumbuwa ngu ma etunelootoni ngu, no mbumbuwa ma kenolo ingowano. Moseslo mamana mandedo ete. Ge onilo oo ma kenomayingowelo, elo ewolo. Ene mamana mandedo ma etoni ngu, no onilo oo kenomayingoweloyi damoningga, ngu ma ingowano.

8Ene nga ingondudu biyomingga ngando nowoondonemo mbumbuwa teweloyim noyeni, hahangelo oodoni, ngunonggo mamana mande, ngundo loogu tenunootoni, oo gidalega teweloyi ngu nowoondonemonggo ngu oo biyomi ngu tewelo hahangeteno. Ene noole mamana mande kini ngu, asa, noolengo mbumbuwanayi nowoondonayimo oolooteku, ngu ma ingowato.

9Kulimi no bodagano, mamana mande ma ingoyingo, ngu naluno keda oluwono. Ene kootusina, Anutlo mamana mande nono ombutoni, ngu naluno, mbumbuwa nguya ootookoolo, ulungga tunootetoni, ngulo ngu, no Setanlo ende biyomimo oolouwelo mande damoni yewonowolo.

10Ngundo ngu mamana mandedo Anutno oolouweloyi oole ngu etunelowaku, ngulo ingondudu tetoowe, ene ngundilo kini. No oonateweloyi oole ngu nangge keyoweloyi, ngu nangge etuneloloote.

11Ndatelo ngulo, mamana mandedo ngu, mbumbuwalo oole erewelo kenootoni, nguno keda oluwalo ganayelootoni, ngulo ngu, mande damoningga ngu, no mamana mandedo Anutno ingootenoku, nuleni kumoowa.

12Ngundilo ngulo, noole ingooteto. Anutlo mamana mande ngu enengombo kundingiyi ooloote. Mamana mande ngulo mandeni bidodo nguya kundingiyi, ngu mande gome nenengo oolengo.

13Ariya, mamana mande ngundo tetoni, no oonateweloyi oole nguno oolouteno, bine? Kini, mbumbuwa nowoondonemo oolooteku, ngundo nangge noyeni, oonateweloyi oole ngu keyolo endeyooteno. Yo, mamana

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mande, ngundo nenengo mbumbuwa ngu biyomi oolengo, ngu tunoo etuneloote.

Nowoondonemo Mbumbuwa Ooloote

14Noole ingooteto. Moseslo mamana mande ngu Yuka Kundingiyimonggo Anutlo ingonduduni ngu noole etuyeloote. Ene nowoondone kulimi, ngundo gosinelootoni, no Anutlo ingonduduni ngu ma keyooteno. Kini, mbumbuwa ngundo nodowootoni, no nguno dowoomomoolo oolooteno.

15No oo tetenoku ngulo mande damoni nguya ma ingooteno. No oo tewelo elo gome ingootenoku, ene ngu ma teteno. Ene damoni gula tewelo gome ma ingootenokungga ngu, no yowoolengolo, ngu nangge telolooteno.

16Suwoo suwoo oo ma tewanolo, ene ko telolootenoku, Anutlo mamana mandedo etunelootoni, nguno nenengo biyomi ingootenoku ngu, Anutlo mamana mande ngu oo gome oolengo.

17Ene ataga noole ingooteto. No nenengombo ngu oo mande damoni biyomingga ngu ma teteno. Kini, mbumbuwa no nowoondonemo oolootekungga, ngundo no noyeni, ngu oo biyomingga ngu teteno.

18No ingooteno. No nowoondonemo ngu oo metemi gula ma ooloote. Ngulo ngu, no mande damoni metemi ngu tewelo ingootenoku, ngu no ereremo kini.

19Yo, no mande damoni metemi tewelo ingootenoku, ngu damoningga ngu ma teteno. Ene mande damoni biyomi ngu no ma tewanolo ingootenoku, ene no ngu damoni biyomingga ngu teteno.

20Ariya, no oo mande damoni yokowelo ingootenoku ngu, ko teteno. Ngundilo, ngu, no nenengombo ngu oo ngu ma teteno. Kini, mbumbuwa oo biyomi nowoondonemo oolooteku, ngundo noyeni, oo ngu teteno.

21No ngundilo oolootenoku, ngu kenowono. Suwoo suwoo no oo damoni gome metemimu tewelo ingootenoku ngu, ene mande biyomi, ngundo nangge nolo nowoondonemo sugi ngundilo ooloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Hamoo, nenengo ingondudune ngu, Anutlo mamana mande ngulo gome oolengo ingooteno.

23Ene mamana mande gula nguya gowenemo ingooteno. Ngu mamana mandega, ngundo ngu Anutlo mamana mande, ngundo nolo ingondudunemo ebe udoli ingooteno. Ngu ingondudu biyomingga gowene gumi gidalegano oolooteku, ngundo noyolo, gosinelolo, mbumbuwalo ya biyomimo noyetoni oolooteno.

24-25Ehe! Oni yooge! No komo oni biyomi oolengo! Nolo ingondudune ngu Anut inolo, ngulo mamana mande newendemo yetoowe oluwa. Ene ingondudune kulimimo, ngundo nolo mbumbuwa ngu newendemo ngulo mamana mandeni, ngundo gosinelootoni, ene nguya ooloote. Onendo mete nga gowene weti mbumbuwa tewelo ingootenokungga ngulo damoni andangemukolo yomosinelowa? Yesus Kristus Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngu oowooyimo, Anutndo mete ngu andangemukolo yokowa. Ene ngulo ngu, no Anutno yemboongelo, ese ulungga tewano.

Rom 8

Yesus Kristusndo Mbumbuwanonggo Andangeyelolo, Enengo Yuka Kundingiyi Ngu Yunowolo

1Ariya, ngundilo ngulo, noole oni simoo bale Kristus Yesusno nowoondonayimo hamoo telo, eneno woologongolo oodooye ngu, asa, Anutndo nooledodo oni nenengolo ete. Ngulo ngu, ataga Anutndo noolengo mbumbuwanayi andangeyunolo, kapengo yelo yokoyunowa. Nguno ngu, ene noole bungomo mande gula ko yosanggawelo, ma ewa.

2Ndatelo ngulo, no ngu Yesus Kristusno nowoondonemo hamoo tetenoku nguno ngu, no Yuka Kundingiyi ngulo mamana mande keyowono. Ngundilo keyootoowe, nguno ngu, Yuka Kundingiyi, ngundo nowoondone yeni, keda tunootewa. Ngundo mbumbuwa ko kumoo ngulo mamana mandeno andangenelolo noyowoku, ngulo Setanlo yanggangoni nguno no ko ma oluwano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ngu ngandilo. Noole ingondudu kulimingga ngu Moseslo mamana mande keyoweloyi yanggangoni kini. Enengo mamana mande, ngundo noole ma yomosiyelowa. Ngundilo ngulo, ngu mamana mandega, ngundo mbumbuwa ma andangeyingo, ngulo Anutndo nangge enengombo ngu tewolo. Yo, hamoo, Anut enengombo enengo nangoni gulanangge ngu Yesus Kristus suleyootoni, oni kilalongo oolengo tunootewolo. Enendo nangge ombulo, noolengo mbumbuwa ngu andangewolo. Noole onilo biyominayi ngu, Anutndo Yesus gulanangge ngulo koni ngunonggo andangeyunowolo.

4Ngundilo tetoni ngulo, mamana mande ngundo damoni nenengo ngu, noolengo endeyoyingomo tunootewa. Ndatelo ngulo, ataga noole ingondudu kulimimo ma endeyooteto. Kini, noole Yuka Kundingiyimbolo ingonduduno endeyooteto.

5Oni ene ingonduduni kulimi ngulo damonimo endeyootenggoku, ngu enengo ingonduduye ngu, ene goweye oo nguno ingolo, nguno nangge nowoondoye yetenggo. Ene oni Yuka Kundingiyi ngulo oo damonimo endeyootenggoku ngu, ene Yuka Kundingiyimbolo oo ngulo ingolo, nguno nangge nowoondoye yetenggo.

6Ene oni ingondudu kulimi, nguno nangge ingolo, endeyowaku ngu, ngu oningga ngu, ene Setanlo oole keyolo, oololo, ngulo ende biyomimo ootoolo, Anut tanggeyimo ma oluwa. Oni ene Yuka Kundingiyi ngulo ingolo, newende nguno yelo, endeyooteku ngu, ene suwoo suwoo keda oluweloyi ngu yolo, ene newende imakeyingo damoningga, nguno oluwa.

7Onilo ingondudu nangge keyolo endeyootenggoku, ngundo Anutya boguwoolo, sanggili tete. Ndatelo ngulo, ene Anutlo mamana mande, ngu ma keyoote. Hamoo, ene ngu tewelo ma ingondudu tewa.

8Oni ene ingondudu kulimimo endeyootenggoku ngu, ngundilo oni ngu, ene Anutndo oo damoni ingooteku ngu, hamoo oolengo ma tewanggo.

9Ene Anutlo Yuka Kundingiyi ye nowoondoyemo ootoolo, ngundo ye soboyelootoni ngu, asa, ngungga ngundo Setanlo yanggangoni toongoowolo. Ye ene doongeyimo ma oolootenggo. Ataga, ye Anutlo Yuka ngundo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

soboyeloote. Ene oni gula Kristus Yesus ngulo Yukani eneno ma oolooteku ngu, asa, ene Kristus Yesuslo oni kini.

10Mbumbuwa ngundo yengo goweye udoni, kootusina, ye Setanlo ende biyomimo oluwanggo. Ene Yesus Kristus ye nowoondoyemo oodoni ngu, asa, ye oni gome nenengo tetoyi, yengo gaboye ngu Anutya sugi sugi keda oluwanggo.

11Anutndo Yesus Kristus melenonggo ko yokutuwootoni, ootookoolo, keda ooloote. Anutlo Yuka ye nowoondoyemo oodoni ngu, ariya, ye nguya kumoowanggoku, Anutndo gowenayingga nga ko yokutuyelootoni, nguya keda ootookoolo, sugi sugi oluwanggo.

Anutlo Yuka Kundingiyimbo Tetoni, Noole Anutlo Simoongo Tunooteteto

12Ariya, ye Kristen konebane, Anutlo Yuka noole nowoondonayimo oolootekulo ngulo noole komo Anutlo Yukani ngulo ingonduduno endeyololuwato. Ngundilo ngulo, noole ingondudu kulimimo, ko ma endeyololuwato.

13Ye ingonduduye kulimimo endeyowanggoku ngu, Anutndo ye yoyokolo, kootu yunolo, Setanlo ende biyomi nguno yoyokootoni oluwanggo. Ene ye yanggango yelo, Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni, ngundo goweye mande damoni biyomi ngu uleyi kumootoni ngu, ariya, ye Anutya keda sugi sugi oluwanggo.

14Oni simoo bale ene Anutlo Yuka Kundingiyi ngu keyolo, endeyowanggoku ngu, ngu oni simoo bale ngu, ene Anutlo simoongo telo oluwanggo.

15Ye Anutndo enengo Yuka Kundingiyi yunowoku, ngundo yoyeni, sulena oni kilalongo ngundilo telo, ye Anutlo ma sosolewanggo. Kini, ye ngu Anutlo Yuka Kundingiyi yowonggoku ngu, ataga ye Anutlo simoongo tetenggo. Ngulo ngu, Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni, ngundo tetoni, ye meno elo, Awa Awane, mete ewanggo.

16Yuka Kundingiyi ngu enengombo noolengo yuka ngu hoolooweyelolootoni, noole Anutlo simoongo elo, ingolo oluwato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ariya, noole ataga Anutlo simoongo ootoolo, nguno noole awanayimbo yunowelo sunggi mande elo gosiyoyingo, ngu yowato. Yo, hamoo, noole Yesus Kristusdodo oo ngu yowato. Ene noole eneya ataga Anutlo koni ngulo ogingoyingo koolowoologo, nguno ngu, noole eneya dulidalidodo gome bibiteweloyi musiyo, ngu yowato.

Kootusina, Gome Bibiteweloyi Ngu Sambo Endemo Yowato

18No ngandilo ingooteno. Ngu naluno, Anutndo enengo dulidalini ulungga kootusina noole etuyeloweloyi ngulo ingolo, melako ngano kowuli ogingoyingo oo bidodo ataga koolowootetoku, ngu ingootooye, oo bobodi nangge tewa.

19Mela ngalo oo bidodo Anutndo yeyingomu, ngu oo ngundo ootookoolo, doongetelo, Anut kenootoyi, oone ngu enengo simoongo elo, sunggi yetoni, kenoweloyimbolo ngulo soboyelolo oolootenggo.

20Kuli amana mbumbuwabo koletelo tunooteyingo, oo bidodo mela ngano Anutndo yeyingo ngu, damoni yelo, kumoolo, buwoo yelo oolootenggo. Ene oo bidodo Anutndo kuli yeyingo ngu, ngundo Anut sobowoolo, ya biyomi buwoo yeweloyi ngunonggo yoyootoni, eme gome tunootewanggo.

21Mela ngalo oo bidodo Anutndo buwoo yeweloyi damonimo yokowa. Nga nalunggano ngano, Anutndo oo teteku, ngunonggo dulidalidodo Anutlo simoongo nowoondoyemo hamoo teyingo nguya yunowa.

22Noole ingooteto. Oo bidodo Anutndo yeyingo, ngundo oo ogingoyingo ingolo, ngetolo telo, Anutlo doongedoongoodoongoo telo oolootenggo. Ngundilo telo oodoyi, ombulo, ataga ngano bale simoo yomoowelo ogingoyingo ingootenggoku, ngundilo ingolo, sobowoolo oolootenggo.

23Ngu oo ngu nangge kini. Kini, noole Yuka Kundingiyi oo gome gogolo Anutndo noole yunoyingoku nguya noole ogingoyingo ingolo, ngetolo telo oodooye, Anutndo ko yoyolo, enengo simoongo telo, oluweloyi nalungga ngu sobowoolo oolouwato. Ngu nalunggano nguno, mela ngano Anutndo noolengo kumoolo, buwoo yeweloyi damoningga ngu yokolo, gowenayi keda gome yunowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Anutndo noole mbumbuwa andangelo yokoyunootoni, noole Anutlo nowoondonayimo hamoo teteto. Nguno noole damoni yelo, Anutndo dulidalini ngu yunoweloyimbolo sobowoowato. Ene noole ngu kenolo, ngulo ndatelo mande damoni gula nguya sobowoowato?

25Ene oo ngu noole ma kenowooto. Noole ngulo nowoondonayimo hamoo telo, ariya, oo ngulo ingondudu ulungga telo sobowoololuwato.

26Ngu damoninggano nguno, noole Kristen oni yanggangonayi kini ngu, asa, Yuka Kundingiyi, ngundo hoolooweyelolo, yanggango yunololoote. Nalu gidalegano, noole kowuli oolengo ingolo, yanggangonayi Anutno yemboongeweloyi ngu ma ingootooye, ngu naluno, Yuka Kundingiyimbo hoolooweyelolo Anutno yemboongete.

27Ngulo ngu, Anutndo ngu onilo nowoondoyega ngu kenolo, ingolo, Yuka Kundingiyimbolo ingondudunningga nguya, ene ingoote. Ndatelo ngulo, Yuka Kundingiyi ngu, ene Anutlo ingonduduni ngu keyolo, ene Anutlo oni simoo bale ngu hoolooweyeloote.

28Noole ingooteto. Oni nowoondoye Anut hamoo inootenggoku ngu, Anutndo ooleye gome yoonenengolo yunootoni, ngu keyolo hoolooweyeloloote. Ngundilo telo, ene noole negoyelootoni, ngu kongga noolengo elo sunggiga telo yunoyingo ngu yeni, engge tunootewa.

29Ndatelo ngulo, oni ngu Anutndo kulimi oolengo yeyolo, ingoyingo ngu, Anutndo ngu oni ngu enengo Nangoni Yesuslo damoni ngundilo tunooteyilo ewolo. Kristen oni oowooyingga oodoyi ngu, Kristus Yesusndo ngu enengo baye koleteyingo oluwa.

30Anutndo kulimi oolengo ingoyingo oni nowoondoyemo hamoomonggo tunootetoyi ngu, nguno Anutndo negoyelowelo logo yewolo. Ngu naluno, oni tunootetoyi ngu, asa, Anutndo oni gome nenengolo ewolo. Ngu oni nguya oni gome nenengo oolengolo eteku, ngu oni ngu, ene oni gome nenengo Yesuslo dulidali yanggangoyedodo teyi, elo yunowolo. Nguno sugi sugi keda oluweloyi gomengga, ngu ene yunowolo.

Anutno Nowoondoyi, Ngundo Noole Ma Yoyokowa

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31-32Anut enengombo ko telo, noole hoolooweyelolooteku, ariya, mela ngalo onindo kowuli noole yunootoyi ngu, noole ingowato. Ngu kingo oo ngundilo tetoni, ngulo ngu, noole Anutlo yanggangonimo oluwato. Ngulo ngu, Anutndo enengo Nangoni noole hoolooweyelolo yunootoni, me oni biyomi kandeyemo yetoyi, ngundo utolo, ogingoyingo inolo, uleyi kumoowolo. Ngundilo ngulo, noole ingootetoku, ene mete oo bidodo nguya noole kingo yunooteku ngu, noolengo logoyimo yunoote.

33Oni Anutndo enengo elo, kuli sunggi yelo eteku ngu, oni gome nenengo oolengo. Ngulo oni onendo ngu yombuliyelowelo mande nooledodo ewa? Ngundilo nguya kini.

34Onendo oni ene goweye sanggawelo mande ewanggo? Oni gula kini. Ngulo ngu, Kristus Yesus ene kuli kumootoni, Anutndo ko yokutuwootoni ootookoowolo. Ene Anut kandeyi koondosina bingaminidodo musiyomo bibitelo, ngunonggo noole hoolooweyelolo, Anutno yemboongelo ooloote.

35Ndawugado Kristus Yesus ngulo nowoondoyiningga ngu andangewa? Ene kowuli nooleno tunootetoni bine; ngundi, ogingoyingo yootooye bine; ngundi, onindo noole yombuliyelootoyi bine; ngundi, noole oowalilo kumootooye bine; ngundi, towikumbalo mbilimbili oodooye bine; ngundi, oo biyomimbo yombuliyelootoni bine; ngundi, noole dugebo yuleyi kumoowato, bine? Ngundilo oo ngu nooleno tunootetoni, nguno Kristus Yesusno nowoondoyi teyingongga ngu andangewa, bine? Hamoo oolengo kini.

36Hamoo, oo ngundilo ngu nooleno tunootete. Ene ngu Anutlo mandeno nguya ngundilo ete. Noole gengo simoo bale oolooteto. Ngundilo ngulo, naludodomo yuleyi kumoowelo teteto. Ene noole yeyootoyi, Sipsip ngundilo yuleyi kumooweloyi nanggelo ewolo. *Sam 44:22*

37Ene ngundilo oo ngulo ma ingowelo. Ene Yesus Kristus, ngundo noolengo nowoondoyi telo yunowolo. Ngulo ngu, ene naludodomo, noole hoolooweyelootoni, noole oo kowuli nooleno tunooteteku, ngu bidodo dagayelolooteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38-39Yo, no nowoondonemo hamoo oolengo, oo gula Anutndo noolengo nowoondoyi teteku, ngunonggo andangeyeloweloyi nguya kini. Ngu ngandilo: kumooweloyi; keda oluweloyi ngulo kowulini; ngundi, Anutlo Sambono Oni oowooyi Engel; oo yuka biyomi; oo koletelo tunooteyingoku; ngundi, kootusina tunooteweloyimbolo; Setanlo yanggangoni bidodo; oo Sambono awuno; oo mela newendemo amuno; oo Sambono melako oolootenggoku; ngundo oo bidodo Anutndo noolengo nowoondoyi tetekungga ngu, ngu komo ma andangewa. Anutndo noolengo nowoondoyiga tetoni yowootomu ngu, Yesus Kristus ngu noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngu oowooyimo yowolo.

Rom 9

Polndo Iserel Onilo Newende Kowuli Oolengo Yewolo

1No Kristuslo oni. Ngundilo ngulo, no hamoo oolengo eteno. No ebe ganagana nguya ma eteno. Nenengo nowoondonembolo ingondudunemo ngu Yuka Kundingiyi, ngundo ingondudu mandene hooloowetoni, ngunonggo eteno.

2No suwoo suwoo nowoondone kowuli yeteku ngu, ndatelo ngulo, Iserel oni Yesusno nowoondoyemo hamoo ma tewonggori. Ngundilo ngulo, no biyomi ingolo, sendo nguya telolooteno.

3Ndatelo oole gula oodoni, no nguno nenengo konebane dalo goboolo ngu hoolooweyelootoowe, Yesusno nowoondoyemo hamoo tewanggo? Ene no mete Yuda oni konebane hoolooweyelootoowe, Yesusno nowoondoyemo hamoo teweloyi damonimo nguno ombutoyi ngu, asa, no nenengo nowoondonemo hamoo ngu yokolo, keda oluweloyi nguya yokolo, ende biyomimo uwanoku, nguno no mete hoolooweloyimbolo ingooteno.

4Anutndo Iserel oni simoo bale yoyolo, ene nenengo simoone, elo yoyewolo. Ene Anutlo dulidalinidodo kenowonggori. Ene nguya Anutlo sunggi mandelo gosiyoyingo ngu yowonggori. Ene Anutlo mamana mande, Anutlo yambo mande teweloyi, ngulo damoni nguya yowonggori. Anutlo mandeno gosiyoyingo, ngu Yuda oni nenengo gula suleyootoni, ngundo ombulo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yoyowolo. Ene oo ngu bidodo yunootoni, ene Anutlo ma ingolo, nowoondoyemo hamoo ma tewonggori.

5Kulimi, osi sambaye amuno damoningga, ngu Iserel onilo osi sambaye, ngu oni ngu soweyemonggo Yesus Kristus oni kilalongo tunootewolo. Anutndo ngu oni oo ngu bidodo tabango ooloote. Ngu Anutga ngulo bingami elo, oowooyi suwoo suwoo okoowato. Ngu hamoo oolengo.

Anutndo Ngu Oni Simoo Bale Ngu, Enengo Logo Tewolo

6Ene Anutlo mandeni ngulo noole ngundilo ma ewato. Engge ma tunootewalo ma ewato. Kini, oni Iserel oni kewooloyemo oolootenggoku, ngu Iserel oni oolengo kini.

7Noole ngundilo ma ewato. Ene ngu Ebarahamlo dalo sowe tunootewonggori. Ngundilo ngulo, ene bidodo Ebaraham simoongo oolengolo ewato. Kini, kulimi, Anutndo ngandilo Ebarahamno ewolo. Ayisak gengo dalo sowengge, ngundo nangge oowooyidodo telo, gengo sowengge tunootewanggolo ewolo. *Stat/Yenesis 21:12*

8Ngu ngandilo. Yengo simooye yomootenggoku, ngu ene Anut simoongo kini. Ene simooye gidalega Anutndo mande elo gosiyoyingo, ngulo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu, ngulo ene oowooyedodo telo, ene Ebarahamlo simoongo oolengo tunootewanggo.

9Ngu sunggi mandega ngu Anutndo Ebarahamno elo gosiyoyingo, ngu ngandilo. Ngu nalungga ngu no kuli sunggi yewonoku, nguno no ombulo, Sera hooloowetoowe, nangoningga yomoowalo ewolo.*Stat/Yenesis 18:10,14*

10Ngu nangge kini. Rebeka simoongo sangala elaya yomoowolo. Ngu awayali ngu Ayisak, ngu noolengo sambanayi.

11-12Ene kuli simoo ma yomooyingomo, oo metemi gula, ko, oo biyomi gula nguya ma tewonggori. Ngu naluno, Anutndo newende yunolo, sunggi mandega ngu nangge keyolo, Rebekaya ngandilo ewolo. Nangosumoongge sangala usenggemo oolootelikuu ngu, koleteloga, ngundo kootungga ngulo ko

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oni tewa. Nga mandega nga ngu onilo oo kini, Anut enengombo elo sunggi yeteku, ngundilo tunootewa. *Stat/Yenesis 25:23*

13Anutlo mandeno ngandilo ete. No nenengombo nowoondone Yekob inooteno. Ene no Isooya boguwooteno. *Malakayi 1:2-3*

14Ngulo ngu ndatelo ewato? Anutndo oo ngu nenengo ma wilikowa, bine? Hamoo oolengo kini.

15Anutndo Mosesno ewolo. No oni gula sumange teyinowelo elo ngu, asa, no nowoondoyi teyinolo, sumange yolo inootenolo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 33:19*

16Ngundilo ngulo, oni enengombo newendemonggo ingolo ngu, mete no nenengombo ko yanggango tetenoku, nganonggo Anutlo sumangeni yooteno. Ngundilo ingonduduyega ngu nenengo kini. Anutndo enengo newendemonggo, ko, enengo sumangeni ayibini, ngunonggo oni hoolooweyelolo, ko ma hoolooweyeloweloyi nguya sunggi yete.

17Anutlo mandeno ete. Anutndo Igip onilo sobosobo ulungga oowooyi Pelo nguya ngandilo ewolo. No nenengombo ge yootunonggelootoowe, tabango tunooteteku, ngulo damoni gulanangge. No nenengo yanggangone ngu geno yootunootoowe tunootewa. Ngundilo nangge, mela bidodomo, oni simoo bale bidodo nolo oowoone bingaminelo ingowanggo. *Kisim Bek/Eksodas 9:16*

18Ngulo ngu, noole ingooteto. Anutndo oni oowooyingga sumange yolo, inowelo elo ngu, yolo inoote. Ene oni gula newende ukingolo, inowelo eteku ngu, ene ngundilo nangge newende ukingoyinoote.

Anutlo Sanggilini, Ko, Anutlo Sumangeni, Ngulo Mandeni

19Ngungga ngu hamoo tetoni ngu, asa, ndawugalo noolengo biyomi tewootoku ngulo Anutndo noolengo biyominayi ngulo yosanggawelo mande ewa? Ngu ngandilo. Anutndo oo tewelo tetoni ngu, oni gulado ene ma ukingowa.

20Nondo mande gumi ngandilo eteno. Ene ge oni, ge onendo Anutya manggalu tewa? Anut enengombo goyetoni, ge eneya mande gumi ma ewelo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kini, hamoo oolengo kini. Ge kumbe ngundilo. Kumbegado sembulimo mande gula ma ewa. Ge ndatelo, no ngundilo telo noyete?

21Kumbe dowooweloyi oningga, ngundo nogo wande gula yelo, ngundo kumbe elaya dowoowa. Kumbe gula ngu oo kaweloyi dowoowo, kumbe gula gome nakangoyingomu ngu ooloote. Kumbe sembuliga ngulo ingonduduni nangge.

22Anutndo nguya ngundilo nangge tewa. Anut enengo sanggilini noolengo mbumbuwalo, ngu yeni, tunoo oolengo tunootetoni, nguno ngu, oni simoo bale nguno Anutlo yanggangoni kenolo ingowanggo. Oni bidodo mbumbuwa tetetoku, ngulo gumi ogingoyingo yunoweloyi. Ene oni biyomi tetoyi, ngulo Anutndo gumi sodedo ma yunoote. Kini, suwoo suwoo ene nowoondoyi telo yunolo hoolooweyelooteku, ngu noole oni nenengo tunooteweloyimbolo.

23Anutndo oni simoo bale sumange yunowelo elo ngu, enengo dulidalini gome ngu ene tunoo etuyelowa. Anutndo oni nowoondoyemo hamoo teweloyi kuli yoonenengootoni oolootenggoku, ngu oni sumange yunootoni, enengo dulidalini ngu kenowanggo.

24Noole nguya, Anutndo negoyelowolo. Yo, hamoo, ene Yudalo simoo bale, ko, oni sowe gidalega nguya negoyelowolo.

25Hoseya Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo oo nakaya nguno ngandilo ete. Nga oni simoo bale nga ngu nolo oni simoo bale kini, ene nondo yoyewe, nenengo oni tewanggo. Nga oni sowengga nga, kuli nondo nowoondoyi ma yunoyingo, ene nondo nowoondone ene yunowanolo eyingo. *Hoseya 2:23*

26Ene mande gula ngandilo ewolo. Nondo kuli yeno, ye nolo oni simoo bale kini, etoowe ingowonggori. Ngu musiyonggano nguno nangge, no yeya ewano. Ye Anut suwoo suwoo keda oolootekungga, ngulo simoongolo ewano. *Hoseya 1:10*

27Ayisayando Iserel oniya meno elo ngandilo ewolo. Iserel onilo simoongo ngu oowooyingga oolengo tunootewanggoku, ene Anutndo gidalega nangge ko yoyowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[28]Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo sodedonangge ombulo, oni simoo balelo mandeye damoniye ngu bidodo wilikoyelowa. Ngundilo telo, mela ngalo oni simoo bale biyomi ngulo gumi biyomi yunowalo ewolo. *Ayisaya 10:2*[2-23]

[29]Kulimi Ayisayando ngandilo elo ewolo. Anut Oo Bidodo Sambono, melako ngulo Sembuli Sembunaye, yanggangoni ulungga oolengo, ngundo osisambanayi gidalega yoyokootoni, ma oodoyi, ngu yoyokootoni ngu, noole Sodom Gomora endemo oni simoo bale Anutndo bidodo yutomukoyingo ngundilo. Ngundilo ngulo, noole Sodom Gomora ende elayaga enengo oni simoo bale ngundilo tunootewatolo ewolo. *Ayisaya 1:9*

Iserel Oni Ngu Damoni Gome Nenengo Oolengo Ngu Yoweloyimbolo Ko Tewolo

[30]Ngulo noole ndatelo ewato? Oni sowe gidalega ngu, ene mande damoni gome nenengo, Anut doongeyimo tunooteweloyi, ngulo koyi yanggango ma telo erewewonggori. Ene ngundo Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoni ngu, ene mande damoni gome nenengo ngu yootenggo.

[31]Iserel oni nguya Anutndo oni nenengo oolengo eweloyimbolo ngulo oole erewewonggori. Ene ngu mamana mande ngulo koyi yanggango telo, ngu gome keyolo endeyowonggo. Ene mamana mande bidodo keyoweloyi, ereremo kini.

[32]Ndatelo ngulo? Ngu damoni ngandilo. Ene Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo ngulo damoni, ngu ma keyowonggori. Enengo ingonduduyemonggo mande damoni oowooyingga telo, oni nenengo Anut doongeyimo, tunootewelo oole erewewonggori. Ene Yuda oni Yesusya sanggili telo, ngulo ma ingowonggori. Ngundilo nangge, oni endeyootoyi, digino kendibiye tutuwootoni ukelo, ulo, ngulo sanggili tetenggo.

[33]Anutlo mandeno Anutndo ngandilo ewolo. Ye gome ingoyi! Sayonno (Yuda oni simoo balelo) nondo digi soloyi gula oni kendibiye sanggaweloyimbolo yeteno. Oni gula ngulo newendemo hamoo tetoni ngu, ene ngulo oyumo ma yowa. *Ayisaya 8:14; 28:16*

Rom 10

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Iserel Oni Simoo Bale Ene Anutlo Damoni Nenengo, Ngu Ma Yowonggori

1Ye Kristen konebane, nolo nowoondone ngu ngandilo ingolo hahangeteno. Yesusndo ye Iserel onilo mbumbuwaye andangelo, nowoondoyemo ulo, nguno sugi sugi olinilo ngulo yemboongelolooteno.

2Nondo hamoo eteno. Iserel oni simoo bale ene Anutndo mande damoni ngulo koyi yanggango tetenggoku, ene nowoondoyemo ngulo ooleyi Anut doongeyimo, nenengo tunooteweloyi, ngulo ene ma ingootenggo.

3Yuda oni Anutlo oole nenengo erewelo, ma kenolo, ingootoyi, nguno Anutndo oni gome nenengo, elo eweloyi nguya kini. Ene Anutlo mandega nga ma keyolo, enengo ingonduduye nangge keyootenggo.

4Noole ingooteto. Moseslo mamana mande kulimingga ngu oololo, Yesus Kristusno wenga yokowolo. Yokootoni, ataga ngu, oni Yesuslo mamana mande keda keyowanggo. Ngundilo ngulo, oni simoo bale bidodo Yesus Kristusno nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, Anutndo oni simoo bale gome nenengolo ewa.

Oni Simoo Bale Yesus Kristusno Nowoondoyemo Hamoo Teyi

5Mosesndo ngandilo nakangowolo. Oni simoo bale ene mete Moseslo mamana mande bidodo keyolo ngu, ene mamana mande nguno sugi sugi oluwanggolo ewolo.*Wok Pris/Lewitikas 18:5*

6Oni Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoni oolootenggoku, ngulo Anutndo oni gome nenengolo ete. Ge nowoondogemonggo nangge ma ewelo. Onendo Sambo endemo oolelo, Yesus Kristus yolo, ombutoni, ngundo hoolooweyelowa?

7Ge nowoondogemo ngundilo ma ewelo. Onendo ene mela newendemo oni kumooyingombolo musiyomo ulo, ngundo Yesus Kristus yolo, ooletoni, ngundo hoolooweyelowa?

8Mosesndo ngandilo ewolo. Anutlo mande ge tanggege oolengomo ooloote. Anutlo mande ngu gengo manggogemo, nowoondogemo nguya oodoni, ngunonggo eteto. *Lo/Dutoronomi 30:14* Oni komo bidodo Yesusno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngulo mande damoni, noole oni bidodomo wesiyolo eteto.

9Anutndo geya oo elaya telo ingoote. Gengo manggogebo, Yesus Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngu oowooyi yootunolo, oni simoo baleno elo, ko, Anutndo melenonggo Yesus yokutuwooyingo, ngulo ge nowoondogemo hamoo tetoyi ngu, asa, Anutndo gengo mbumbuwage andangelo yokolo, ko goyowa.

10Noole nowoondonayimo hamoo telo oluwatoku, ngulo Anutndo oni simoo bale gome nenengo oolengolo ewa. Yo, hamoo, noolengo manggonayi ngundo Yesusno nowoondonayimo hamoo teyingo ngu, yootunolo etooye, ngulo Anutndo ngu yeyootoni, noole mete eneya sugi sugi oluwato.

11Anutlo mande nakayano, ngu ngandilo ete. Oni gula ene (Yesusno) newendemo hamoo telo ngu, ene oyumo ma yowalo ewolo. *Ayisaya 28:16*

12Anutlo Mande Keda Mesalango ngu oni bidodo, Yuda oni, ko, oni sowe gidalega ngulo oo goboolo. Yesus ngu oni bidodo Sembunaye ulungga. Oni gulado enengo newendemo hamoo tetoni, Anutno meno ewaku ngu, asa, Anutndo sumangenonggo kumana yolo inowa.

13Anutlo mandeno ngandilo nakangowolo. Ngulo ngu oni simoo bale bidodo, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunaye nguno meno etenggoku ngu, asa, Yesusndo enengo weti mbumbuwaye andangeyunolo, ko yoyolo, enengo nowoondoyemo ulo, eneya sugi sugi oluwanggolo ewolo.*Yowel 2:32*

14Ene Yuda oni nowoondoyemo hamoo ma telo, ngulo ene Anut ma negongootenggo. Ngundilo nangge, oni Anutlo Mande Keda Mesalango ma ingolo ngu, asa, ene ndatelo telo, nowoondoyemo hamoo ma tewanggo? Ene Anutlo mande gome etuyeloweloyi oni kini ngu, ene ndatelo telo, Anutlo mande gome ngu ingowanggo?

15Anutndo mande wesiyolo etuyeloweloyi oni eneno suleyootoni, ma oolouwaku ngu, ariya, oni ngu ene mande wesiyolo eweloyi yanggangoye kini. Anutlo mandeno ngandilo ewolo. Anutlo ko oni mayelo, oni simoo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

baleno Anutlo Mande Keda Mesalango etuyelootenggoku oni ngu metemilo ewolo.*Ayisaya 52:7*

Iserel Oni Ene Mande Keda Mesalango, Ngu Ma Keyootenggo

16Ene oni gidalega Mande Keda Mesalango nga ma keyootenggoku, ngulo Ayisayando ngandilo ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, nolo mande nga wesiyolo etooye, ndawu oninggado mandenayi ingolo, ngulo newendemo hamoo tete? Elo ewolo. *Ayisaya 53:1*

17Ariya, noole ingooteto. Noole Yesuslo Mande Keda Mesalango nga ingootooye, ngundo nowoondonayi hamoo teyingo ngu yeni tunootewa. Yo, hamoo, noole Kristuslo Mande Keda Mesalango ngu ingolo, nowoondonayi hamoo tewooto.

18Nondo ngandilo eteno. Hamoo oolengo, ene mande keda gomengga nga kuli ingowonggo. Anutlo mandeno ngandilo ewolo. Enengo mandeni ngguyi ngu mela bidodomo toongewolo. Yo, enengo mandeni ngu mela bidodo looguwootoni, oololo, mela wengamo tunootewalo ewolo. *Sam 19:4*

19Ene nondo ko eteno. Iserel oni Anutlo mandega nga ma ingootenggo, bine? Kini, ene kuli ingowonggoku, ko, kootu inolo yokowonggo. Ene kuli Moseslo nakayano, ngu Anutndo Iserel oni simoo bale ngulo ewolo. Nondo oni simoo bale sowe gidalega sungo sungo ngu wiyokolo yoyootoowe, ge ngu yeyomayiyelolo, ye ngulo nowoondoye biyomi yetoni, ngulo boguboguwoowanggo. No oni sowe gidalega ene ingonduduye kini yoyootoowe, ye ngulo sanggili tewanggolo ewolo. *Lo/Dutoronomi 32:21*

20Ene Ayisayando mande nga ewelo ma sosolewolo. Oni simoo bale ene no ma erewenelolo neyowonggori. Ene oni gidalegano nolo sumoo ma eyingo, ene no nenengombo ene doongeyemo tunooteyingolo ewolo. *Ayisaya 65:1*

21Ene Iserel onilo Anutga ngundo ngandilo ewolo. Nalu pelungga oolengo no nga (Iserel) oni simoo bale nga yododowoolootoowe, nga oni sowengga nga (nowoondoyemo hamoo teyi elo negoyelolo oodoowe,) ene mande ngu toongoolo, yokolo, ene mande gumi biyomi ewonggorilo ewolo. *Ayisaya 65:2*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Rom 11

Anutndo Iserel Oni Simoo Bale Gidalegalo Sumange Yunowolo

1Ngulo no ngandilo eteno. Anutndo enengo Iserel oni simoo bale bidodo andangeyelolo yoyokowo, bine? Ngu hamoo oolengo kini. No nguya Iserel oni. No nguya Ebaraham sembeni Beniyamin ngulo soweni oolootenoku nga. Anutndo no ma kootu nunoote.

2-3Anut enengo oni simoo bale ngu, ene kuli sunggi yeyingo, ene ma yoyokolo oweyelowolo. Ye Anutlo mandeno, Ilayiyalo mandeni kuli kandangelo ingootenggo. Ilayiyando Iserel oni simoo baledoya sanggili telo, Anutno ngandilo yemboongewolo. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, onindo gengo ingondudu eyingo oni yuleyi kumoowonggo. Geno woolo yeweloyi digi yawasa nguya tootoongowonggo. No noso nangge geno nowoondonemo hamoo telo, keda oolooteno. Ene no nuleyi kumooweloyimbolo erewenelootenggolo ewolo. *1 King 19:10,14*

4Ene Anutndo Ilayisalo mandeni gumi ewolo. No oni oowooyingga oolengo (7,000) soleyelootoowe oolootenggo. Ene oomboolo oowooyi Bal, nguno ma boodoo oondookelo yemboongetenggolo ewolo. *1 King 19:18*

5Yo, Ilayisa naluno Iserel oni gidalegado Anutlo nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngundilo nangge, ataga nga nalunggano ngano nguya, Iserel oni simoo bale guminggado nowoondoyemo hamoo telo oolootenggo. Ene Anutndo ngu enengo sumangeni ngunonggo oni simoo bale yoyoote.

6Yo, Anutndo enengo sumangeni ngu Iserel onindo koyi tetenggoku, ngunonggo kini. Anut enengo ingonduduni nowoondoyimonggo ngu, sumangengga ngu yunoote. Ene ngundilo kini ngu, Anutlo sumange ngu, hamoo engge kini tunootewa.

7Ngundilo ngulo, noole ndatelo ewato? Nga ooga nga ngu Iserel onindo Anut doongeyimo oni gome nenengo tunooteweloyi damoningga, ngu yoweloyimbolo koyi yanggango tewonggori. Ene ma yowonggori. Anutndo Iserel oni gidalega sunggiyelowolo. Ngundo nangge nowoondoyemo hamoo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

teweloyi ngu yowonggo. Oni gidalega ngu nowoondoye kuli yanggango yetoni, ngulo ene Anutlo mandeni ma ingowonggori.

8Anutlo mande ngundo ngandilo ewolo. Anutndo enengo nowoondoye kuli yeni, ukingootoni, kapengo yewolo. Ngundilo tetoni, ene (Anutlo mande damoni oo bidodo ngu) kenolo, ma ingowonggori. Enengo sodeyebo nguya mande damoni nenengo ma ingowonggori. Ene ngundilo oluwonggoku, ombulo, ataga nguya ngundilo oolootenggo.*Lo/Dutoronomi 29:4*

9Dewitndo enengo me onilo Anutndo yoyeni kapengoyi, elo ngandilo yemboongewolo. Enengo oo simbo kayingo naluno, nowoondoye imakeyingo oodoyiga, ge yoyega kapengo yetoyiga, me oni kewooloyemo ulo, yoyoya yuleyi. Ngu ngandilo, sepa bowela ngundilo, ko, nusago yoweloyi mele ngundilo, nguno Anutndo enengo biyomiye, ngulo gumi ngundilo yunowa.

10Enengo doongeye ngu ooleli tetoni, ene doongetelo, Anutlo mande damoni ngu ma ingowanggo. Enengo kowuliye ulungga oolengo koolowoolo, ngulo ogingoyingo suwoo suwoo ingolo oluwanggo. *Sam 69:2*2-23

Anutndo Oni Sowe Gidalega Nguya Yoyowolo

11Ngulo nondo ko sumoo eteno. Iserel onindo kuli enengo mbumbuwayemo soletoyi, ngulo Anutndo kootu yunololuwa, bine? Hamoo oolengo kini. Ngulo ngu, Iserel oni Yesusno nowoondoyemo hamoo ma tetoyi, ngulo Anutndo Mande Keda Mesalango ngu yolo, oni sowe gidalega yunootoni, ene nowoondoyemo hamoo tetenggo. Yo, Anutndo oni gidalega kumana yunootoni, ngulo Iserel onindo ngu kenomayingoya, ene nguya yowoolengoya, nowoondoye Anut inoyi, elo ngundilo tewa.

12Yo, Iserel oni oole gome metemi ngu, ene kuli yokowonggori. Ngundo ngu Anutlo kumana metemi ko enengo mande damoni, ngu oni simoo bale bidodo, kuli yokowonggori. Ngundilo ngulo, ngu Anutlo kumanangga ngu, oni sowe gidalegano tunootewonggori. Ngulo ngu, noole gome ingowato. Iserel oni simoo bale Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi ngu, Anutlo kumana gome ngu yolo yunootoni, oni sowe gidalega dagayelolo, awuno oolengo yowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ataga nondo oni sowe gidalega, ye mande yunooteno. No ngu Anutlo ko oni (Aposel), ye oni sowe gidalega yengo ko oni. Ngundilo ngulo, no nenengombo ko tetenoku, ngalo oni oni teteno.

14Nga kongga nga, no gome tewelo ingooteno. Ye nenengo oni simoo bale Iserel oni yendo Yesusno nowoondoyemo hamoo telo yootenggoku, ngulo ene nguya ngu kenomayingoya, ngu yowanggo. Ndatelo ngulo, nolo Iserel oni nguya Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo nguno ulo, sugi sugi oluwato.

15Ngundilo ngulo, Iserel oni simoo bale Yesuslo Mande Keda Mesalango yokootoyi, ngulo ngu, mela bidodomo oni simoo bale mande gome ngu yootoyi, ngudodo nowoondoye gulanangge yelo oolootenggo. Ngundilo ngulo, Anutndo Iserel oni simoo bale ko yoyoweloyi, ngu ngandilo. Oni melenonggo ko ootookootenggoku ngundilo tunootewanggo.

16Oomanangoyingo koondomo oolooteku ngu bodaga Anutlomu, asa, gumi bidodo koondomo oolooteku nguya, Anutlomu nangge. Ngundilo nangge, de damoni kundingiyi ngu, ngu kambini duwoo nguya kundingiyi tunootewa. Kuli Anutndo Ebaraham ngu yoyingo ngulo soweni Iserel oni, ene nguya Anutlomu nangge.

17Anutndo ko kedaga telo, mela doongoolo, yomosiyolo, mela yeni, ulumidodo tewolo. Ene ngu kono nguno koono imitoni (Iserel oni), oolelo, engge ulungga enggewonggori. Koono gidalega gome ma oolelo enggewonggori. Ngundilo ngulo, ene gumoolo, oolongooni utoni, ngu musiyomo koono yuwooyi siyakongo ngu (oni sowe gidalega) degunonggo yoyolo, mayelo, ngu musiyomo imitoni, gome oolelo enggewonggori. Ndatelo ngulo, ko mela himimo mela ulumidodo ngulo kono koono koletelo imiyingo ngundilo, gome oolelo enggewonggori.

18Ngundilo ngulo, ye oni sowe gidalega ngu koono degunonggo siyakongo ngundilo yoyowonggori. Ngulo ye Anutlo kumana, ngu yeno nangge ombuni. Ene Iserel oni enengo kumana ombuni, elo ma ingowelo. Ngulo ye ingondale teyi! Anut enengombo yanggango ye yunoote. Yengombo yanggango gula ma yootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19-21Ngundilo ngulo, ye ngandilo ewanggoku ngu, noole Iserel oni musiyomo, Anutlo kono ulo oolooteto. Ngu hamoo. Ene ye ingondale teya oliyi! Anutndo Iserel oni ene nowoondoyemo hamoo ma telo, ngulo engge ma tetoyi, ngulo andangeyelowolo. Ye nowoondoyemo Yesus oowooyimbolo hamoo tetenggoku, ngulo nangge ye mete oliyi. Ye nguno ingondale teya oliyi! Anutndo Iserel oni nowoondoyemo hamoo ma tetoyi, ngulo keyoyelowolo. Ngulo ngu, ye nguya ngundilo nowoondoyemo hamoo ma tewanggoku ngu, ye nguya Anutndo ngundilo yunowa.

22Ngulo ngu, Anutlo ayibiyini ko ngulo wilikoyeloyingo mande yanggangoningga ingootenggoku nga. Oni Anutlo mande damoni ngu yokootenggoku ngu, ngulo Anutndo ene nguya mande gookingo telo yunoote. Anutndo yengo ngu nowoondoyi telo yunooteku, ngu nowoondoyi yunolo nguno ooloote. Kinitetoni ngu, Anutndo ye nguya yoyokolo, oweyelowelo ingoote.

23Nalu gulano, Yuda oni damoni yelo, Yesus keyootoyi ngu, ariya, Anutndo ko yoyolo, enengo kono ko yoyewa.

24Yo, ye oni sowe gidalega, ye koono yuwooyi siyakongomu degunonggo yolo, Anutlo kono imiyingo ngundilo. Yuda oni ngu koono koletelo kono imiyingo, ngu ngundilo. Yuda oni ene nowoondoyemo hamoo Yesusno tewanggoku ngu, ene Anutndo yoyolo, enengo kono ko yeweloyi, ngu kowuli kini.

Anutndo Oni Simoo Bale Bidodo Sumange Yunowolo

25Kristen konebane, nondo ngandilo ingooteno. Ye nga hamoo mande nga ye kuli ma ingowonggoku, ene ataga ye mande damoni gome nenengo oolengo tunootewanggo. Iserel oni simoo bale gidalega ngu nowoondoye yanggango yelo, Yesuslo mande sodedo ma keyootenggo. Anutndo Iserel oni nowoondoye yeni kapengo yewonggori. Ndatelo ngulo, oni sowe gidalega Anutndo kuli sunggi yeyingo ngu yoyootoni, nowoondoyemo hamoo tewanggo. Ngundilo damoningga ngu, Iserel onino oodoni, oololo, nalu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wengamo tunootewa. Ngu naluno, Anutndo Iserel oni bidodo yoyeni, Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo yoyolo pawa kewooloko uwanggo.

26Ngu mande damoninggano nguno, Anutndo Iserel oni simoo bale Yesusno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu bidodo yoyowa. Anutlo mandeno ngandilo ete. Sayon melakonggo (Yuda onino) hoolooweyeloweloyi oni tunootewa. Ngu oningga, ngundo Yekob osisembenimbolo weti mbumbuwa bidodo andangeyunowelo ombuwa.

27No eneya mande elo gosiyooteno. No enengo mbumbuwa andangeyunowanolo ewolo. *Ayisaya 59:20-21; 27:9*

28Ene Yuda onindo Yesuslo Mande Keda Mesalango ngu kootu inowonggoku ngu, Anutya longge tewonggo. Ngulo ngu, ye oni sowe gidalega Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo damoninggano nguno utenggoku, ngu hoolooweyeloote. Anutndo Yuda oni simoo bale ngulo gome oolengo ingoote. Ndatelo ngulo, Anutndo enengo osisambaye, newende ulungga yunoyingo ngulo.

29Yo, Anutlo sumangeni kumana ngulo Anutndo oni gula negongolo, yowaku ngu, ene kootusina, enengo ingonduduni ma yowoolengowa.

30Kulimi ye oni sowe gidalega Anutlo mande ngu utolo, oolongoolo yokowonggori. Ene ataga ngu, Iserel oni simoo baledo Yesuslo Mande Keda Mesalango ngu toongoolo yokoyingongga, ngulo ngu, ye oni sowe gidalega, Anutlo sumangeni, ngu yowonggori.

31Ene kuli Yuda oni damoni gome nenengomo ma endeyowonggori. Ngulo ngu, Anutndo oni sowe gidalega sumange yunoote. Ngulo ngu, Yuda onindo ngu kenolo, kenomayingolo, ene nguya nowoondoyemo hamoo tewanggo. Ene ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutndo ene nguya sumange yunowa.

32Oni simoo bale bidodo Yuda oni, ko, oni sowe gidalega nguya, Anutlo mande damoni ngu ma keyootoyi, ngulo Anutndo yoyeni, ya biyomimo oni ngundilo tewolo. Ndatelo ngulo, Anutndo ngu enengo sumange yolo, oni simoo bale bidodo yunowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Anutlo Mande Damoni Ngu Dulidalinidodo

33Yo, hamoo oolengo Anutlo sumangeni damoni nguya mela ngalo oo bidodo dagayeloote. Enengo ingonduduni ingoyingoni nguya onilo ingonduduye bidodo dagayelolo, pelungga ndandayingo oolengo. Onindo Anutlo oole oolouweloyi ngu wilikolo, kenoweloyi kini.

34Kuli, Anutlo mandeno ngandilo ewolo. Yo, onendo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngulo ingonduduni ngu ingoote? Onendo enengo ingonduduni ene mete Anut inoyingo? Mela ngalo oni gulado kini, elo ewolo. *Ayisaya 40:13*

35Onendo oo koletelo ene gumimbolo Anut inootoni, enebana oo ngulo gumi wendangelo Anut inowa? Elo ewolo. *Yob 41:11*

36Ngundilo nguya kini. Eneno nangge oo bidodo tunootelo, enengo dulidaliyedodo oolootenggo. Ene oo bidodo Sembuli Sembunaye oolengo. Suwoo suwoo, noole Anut oowooyi bingami okoolo, dulidalini teyinolo oluwato. Ngu hamoo oolengo.

Rom 12

Gowenayingga Nga Anut Inolo, Nguno Kundingi Teyinowato

1Ariya, ye Kristen konebane, Anutlo sumangeni suwoo suwoo ye telo yunooteku, ngulo no mande nga elo yokutuyelolo, ngandilo eteno. Ye goweye, moondeye, ingonduduye, nowoondoye, yanggangoye, ootootooye bidodomo, ye komo keda oolootenggoku, nguno Anutno woolo yeya inoyi. Ye komo yengo keda ootootooye, ngu bidodo gome nenengo oolengo eneno yetoyi, ngulo ene oni oni tete. Ye gome ingoyi! Nalu bidodomo, Anutndo ye gome soboyelolo, hoolooweyelooteku, ngundilo ngulo, yengo de wooloye ngu, ene inootoyi, ngu metemi.

2Oni mela ngalo mande damoni biyomi keyootenggoku, ngu ye ma keyelowelo. Kini, yengo ingonduduye ngu Anutno yetoyiga, ngundo nowoondoye yowoolengootoningga, damoni keda, ingondudu kedamu nguya yunootoningga oliyi. Ngundilo telo ngu, ye Anut doongeyimo, ndawuga ngu gome teweloyi ngu ingowanggo. Yengombo nguya ndatelo mande damoni gome nenengo telo ngu Anutlo ingowanggo. Mande damoni gome nenengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

biyomi kini, oo ngu bidodo Anutndo ngulo gome ingooteku, ngu nangge teya oliyi.

Noole Komo Anutndo Sumange Telo, Oo Yunooteku, Ngulo Koni Tewato

3Anutndo sumange no nunootoni, ngunonggo ye sungomo sungomo eteno. Anutndo ye ingonduduyemo ingonduduga ngu yunowolo. Ngulo logoga ngu ma dagawelo. Logo dagalo awuno, ameno nguya ma tewelo. Kini, Anutndo yengo nowoondoyemo hamoongga ngulo logoga yunooteku, ye komo nguno nangge oliyi.

4Noole ingooteto. Noolengo gowenayi ngu gulanangge, ngulo sosi gumi kowookowoo, ene ngulo koye nguya sungo sungo. Ngu bidodo ko gulanangge ma tetenggo.

5Ngundilo nangge, noole oni simoo bale bidodo Yesuslo nowoondonayimo hamoo tetetoku ngu, noole Yesus Kristusdodo gowenayi gulanangge. Ngundilo ngulo, noole Kristen oowooyingga ngu bidodo doboogulinayi wata gulanangge oolengo oolooteto. Noolengo ingondudunonggo ngandilo ma ingowato. Noolendo Kristen oni gidalega dagayelootetolo ma ingowato. Kini, noole gowenayi gulanangge.

6Anutndo noole sumange yunolo, ingonduduno ingoweloyingga, ngu sungo sungo guladilo guladilo kingo duwoo noole yunootoni, nguno enengo koni tetetoku nga. Oni gula, Anutndo enengo mande wesiyolo eweloyi logoga inowoku ngu, oni enengo newende hamoo teyingongga, ngu logono hamoomonggo wesiyolo ewa.

7Ene oni gula ene Kristen oni gidalega hoolooweyelowelo elo, ingolo ngu, ene komo oni Anutlo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu gome hoolooweyeloyi. Ngundilo nangge, oni gula etuyeloyingo oni tewelo elo ngu, ariya, ene komo ngu kongga ngu teya, hamoo mande ngu oni etuyeloni.

8Ngundilo nangge, oni gula ene oni ingonduduye samangaweloyi oni tetoningga ngu, ariya, ene komo ngu kongga ngu nangge gome teni. Oni gula ene oni oo gula yunowelo ingoya ngu, asa, ene komo newende bidodomonggo, oni oo ngu yunoni. Ngundilo nangge, oni gula ko gulalo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sobosobo tabango teya ngu, asa, newendemonggo ngu kongga ngulo oni oni teya, ko ngu teni. Oni ene nowoondoyi telo, oni hoolooweyelowelo ngu, asa, ene komo oni oni teya, oni hoolooweyeloni.

Dobooguliye Nowoondoye Telo Yunoweloyi, Ngu Gome Nenengo

9Ye dobooguliye nowoondoyi telo yunoweloyi ngu, ye komo hamoomonggo nowoondoye yunoyi. Ye ebe ganagana elo, ma ganayelowelo. Ye komo mande damoni biyomi bidodo ngu kootu inoya, mande damoni gome nenengo ngu nangge yanggango dowooyi.

10Ye komo dobooguliye nowoondoye yunoya, ngunonggo ye sungo sungomo dobooguliye bingamiye sodedo okooyi.

11Nowoondoye ngu suwoo suwoo Anutlo konimo nangge ingondudu teya, sulekinikini ma tewelo. Anutlo Yuka Kundingiyi, ngundo nowoondoyemo hangetoningga, ngunonggo hoolooweyeloni. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngulo koni ye gome teyi.

12Ye gome oni oni teya, doongedoongoodoongoo teya, Anutndo yeno oo teweloyi ngulo sobowooya oliyi. Ene kowuli gula yeno tunootetoningga ngu, ye komo Yuka Kundingiyi nguno yanggango dikaya, Anutno nangge oo bidodo yemboongeya, yanggango teyaliyi.

13Anutlo oni simoo bale oo sitowilo wenonootoyiga ngu, ariya, ye komo hoolooweyeloyi. Ende gidaleganonggo oni yeno mayetoyiga ngu, ye komo gome soboyeloya kawararayeloyi.

14Oni gidalegado ye yombuliyelootoyiga ngu, ye Anutno yombuliyeloni, elo, ma yemboongewelo. Kini, ye Anutno oningga ngu nowoondoye imakeni, ko, kumana biyomi ma yunowelo eya yemboongeyi.

15Oni nowoondoye gome oni oni teya oodoyiga ngu, asa, ge nguya oni oni teyi. Ngundilo nangge, oni ene sendo sambi tetoyiga ngu, ariya, ge nguya nowoondoyi yunoya sendoyi.

16Ye oni bidodoboya nowoondoye gulanangge teyi. Yengombo yengo oni ululu telo oluweloyi, ngulo ma ingowelo. Ye komo oni oowooye kini nguya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ko goboolo teyi. Yengombolo nangge ingolo, ngandilo ma ewelo. No nangge no oni ulungga ingondudunedodo, elo ma ewelo.

17Ene oni gulado mande damoni biyomi gula yeno tetoningga ngu, ariya, yebana ngu gumi mande damoni biyomi eneno ma tewelo. Kini, ye komo mande damoni gome oni simoo bale doongeyemo metemi nangge teyi.

18Ge ebe ulewelo ingondudu ma tewelo. Kini, oole moole tetoningga ngu, asa, ye komo oni bidodoboya nowoondoye goboolo yeya ayibinonggo oliyi.

19Ye Kristen dobooguline, no ye nowoondoyi ulungga teteno. Oni sungombo yeno mande damoni biyomi yunootoyiga ngu, asa, yendo eneya gumi yunowelo, ngu ma ingondudu tewelo. Kini, ye komo ngu kowulingga ngu, Anutlo sanggili ngu yokoyi. Anutlo mandeno, ngandilo ete. Nondo nangge onilo mbumbuwa ngulo gumi wendangewano. Nondo gumi biyomi ulungga wendangelo yunowano. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo ngundilo elo ewolo.*Lo/Dutoronomi 32:35*

20Asa, yengo me oningga oowalilo kumootoningga ngu, ye mete oowali inootoyiga neni. Ngundilo nangge, ene sonolo ingootoningga ngu, asa, sono inootoyiga neni. Ye ngundilo tewanggoku ngu, ariya, ene oo biyomi tewoku, ngulo oyumo ulungga yowa.

21Ye mande damoni biyomi ngu yokootoyi, ngundo ye ma dagayelowelo. Kini, yengo mande damoni metemi, ngundo mande damoni biyomingga ngu wongooni uwa.

Rom 13

Noole Komo Mela Ngalo Gabman Sobosobo Oni Ngulo Manggoye Keyowato

1Oni simoo bale bidodo mela ngalo sobosobo oni ngu nowoondoyemo oluwanggo. Noole ingooteto. Mela ngalo sobosobo oni oolootenggoku, ngu enengombo kingo ma tunootetenggo. Kini, ngu sobosobo tabango oni ngu Anut kandeyimonggo tunootewonggori. Ngundilo ngulo, Anut enengombo mela ngalo sobosobo tabango oni yoyetoni oolootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Ngundilo ngulo, Anut enengombo Gabman oni sobosobo melako ngano yeni tunootewonggori. Ariya, ngu oni ngulo manggoye ma keyolo ngu, ene Anutlo mandeni nguya toongoote. Yo, hamoo, sobosobo oni ngulo manggowo ngu toongoolo, keyolo yokolo ngu, asa, oni ngundilo tetenggoku, ngundo gumi kowuli ulungga oolengo yowanggo. Kowuli ngundilo wendangeweloyi ngu, Anutndo elo yunoyingo, ngundilo yunowa.

3Oni enengo damoni nenengomo ootoolo, sobosobo Gabman onilo mamana mande keyolo ngu, ariya, ene Gabmanlo ma sosolewanggo. Ene oni sobosobo sanggili onilo Gabman ngulo mande ma keyolo ngu, asa, ene sosolelo oluwa. Ge mande damoni gome nenengomu nangge tetooga, ariya, ene ge bingaminggelo okoowa.

4Anutndo Gabman oni ngulo koye ngu, ye hoolooweyeloweloyi ko ngu inowolo. Ye mande damoni biyomi tewanggoku ngu, enengo yanggangoni, ngundo yengo mande damoniye biyomingga ngulo ogingoyingoni yunowa. Anutndo Gabman sobosobo oni yootunoyeloyingo ngu onilo biyomiye ngulo gumi etuyeloweloyimbolo yoyewolo.

5Ngundilo ngulo, noole komo enengo manggowo keyolo, mandeni yolo keyowato. Ndatelo ngulo, Anutndo ngu mamana mandega ngu nowoondonayimo yewolo. Ngundilo ngulo, noole komo, nowoondonayi ngulo gome ingolo, ingonduduwoolo manggowo keyowato.

6Noole komo bobeye Takisno yeweloyi ngu, mela ngalo sobosobo oni tabango ngu Anutndo sunggiyelowoku oni, ngu yunowato. Ndatelo ngulo, ene Gabman sobosobo oni ngundo ko yanggango telo, sobowoolo ko tetenggo.

7Ge bobeye Takislo yoweloyi onindo sunggiga elo gunootenggoku, ngu komo bobeye ngundiya yuno. Oni bobeye yoweloyi onino oo bidodo ge bobeye yuno. Ngundilo nangge, ge oni gulano weti moole tetoningga ngu, ngulo sumoo etoningga ngu, asa, ge mete wendangeya ino. Yengo manggoye, nowoondoye nguya oni ululu ngulo bingamiye okooyi.

Oni Ene Dobooyi Newende Inooteku Ngu, Ene Mande Gome Keyoote

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ye weti telo oni gulanonggo oo gula ma yowelo. Ene noole weti gulanangge ngu suwoo suwoo ooloote. Ngu ngandilo. Oni bidodo ene dobooguliye nowoondoye yunoweloyi damoningga, ngulo weti ulungga ngu nangge olini. Ndatelo ngulo, oni gidalegado, oni gidalega nowoondoye telo yunowanggoku ngu, ene Anutlo mamana mande bidodo keyootenggo.

9Yo, Moseslo mamana mande ngu ngandilo. Ge elambalisa ma yombuliyelowelo. Ge oni ma uleyi kumoowelo. Ge yakaka ma tewelo. Ge oni gulalo oo ma kenomayingowelo. Moseslo mamana mande oolooteku, ngu metemi. Ene nga mamana mande kedaga, ngando mamana mande kulimi ngu bidodo dagayeloote. Ngu ngandilo. Gengombo gengombolo gome ingooteku, ngundilo nangge, oni ge tanggegemo oolootenggoku, ngulo nguya ingo.

10Oni ene dobooyi tanggeyimo oolooteku, ngu newende inolo, ngulo ene mande damoni biyomi ma teyinowa. Ngundilo nangge, oni ene dobooyi newende inooteku ngu, ene Anutlo mamana mande hamoo keyoote.

Noole Anut Doongeyimo Nenengo Oolengo Oluwato

11Noole ingooteto. Yesus ko ombulo, noole yoyoweloyi nalu, ngu namoko oolengo. Ataga ngu nalu wenga namoko tete. Ngundilo ngulo, weleweloyi nalu kini, doongedoongoodoongoo telo, sobowoolo oluweloyi naluni nga. Kulimi noole amana nowoondonayimo hamoo teyingo naluno, Yesusndo yoyoweloyi nalungga ngu yowoko oluwolo. Ene ataga nalungga nga, ngu namoko oolooteku nga.

12Yo, noole mela ngano oluweloyi namoko kinitewelo tete. Suwoo oololo kinitetoni, sengewelo namoko tetoni, ngu ngandilo. Ngulo ngu, noole suwoolo mande damoni biyomi ngu yokolo, noole Anutlo kondimu me idi sangga yolo, Setanya yanggango ebe ulewato.

13Noole komo Anut doongeyimo gome nenengo endeyowato. Ngundilo ngulo, noole sono biya nelo, ma kapengo yewato. Ngundilo nangge, noole ooleko ooleko bulibali ma endeyolo, ngunonggo mande damoni biyomi gidalega nguya ma tewato. Sanggili telo, nguno ebe utolo, ngunonggo oni gidalegalo koye ngulo ma kenomayingolo oluwato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Kini, ye komo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye Yesus Kristus ngu yoya, goweyemo woologongootoyiga oni sungombo ye yeyolo, nguno Yesuslo mande damoni nangge kenowanggo. Ngundilo ngulo, ye ingonduduye kulimi ngulo mande damoni ngu kapengo yeyi. Ngundilo telo ngu, asa, yengo mande damoniye biyomi, ngu ko ma tewelo.

Rom 14

Noole Kristen Oni Doboonayimbolo Damoni Ma Wilikolo Kenowato

1Oni ene newendemo hamoo teyingo ngu yanggango kini, ngundilo oni ngu, ye yoyoya, Kristen oni simoo baleno ombuya gooboongooyi. Ye ene newende yanggango inoweloyimbolo mande gome ngu eneno etoyiga, gome ingoni. Ye mande oowooyingga nangge bulibali eneno ma ewelo.

2Ene oni gula newendemo hamoo ngu yanggango teteku ngu, ene oo bidodo nemukoote. Ene oni gula newendemo hamoo ngu yanggango kini, ngu ene nusago loogu telo, ma nelo, ene oowali gidalega nangge nete.

3Oni ene oo bidodo bulibali neteku, ngundo oni nusago oo ma neteku nguya nowoondoye biyomi ma ingowelo. Ngundilo nangge, oni nusago ma neteku nguya biyomi elo ma ingowelo. Ene oo bidodo bulibali neteku, ngulo ene kootuyisina mande ma elo yumooyinowelo. Ndatelo ngulo, Anutndo ngu oningga nguya kuli yowolo.

4Ge oni gulalo ko oni ngulo koni ma wilikolo ewelo. Ndatelo ngulo, ene enengo sobosobo oningga, ngundo nangge enengo ko oningga ngu wilikolo kenolo ewa. Enengo koni metemi, ngundi, biyomi, bine? Elo wilikowa. Ene hamoo yanggango dikalo, ko tetoni ngu, Oo Bidodo Sembuli ngundo ene mete yeni, yanggango oolengo dikawa.

5Oni gulado Anut doongeyimo, nalu gula ingootoni, kundingiyi nalu ulungga, nalu gidalega dagayeloote. Anut doongeyimo, oni gulado nalu bidodo ngu nalu gulanangge ngundilo Anut bingami okooweloyi ingoote. Oni bidodo enengo nowoondoyemo Anutndo ingondudu yunoyingongga, ngu nangge ingonduduyemo yanggango teya oliyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Oni ene nalu gula ingootoni, nalu gidalega koleteyingo tetoni ngu, ngu oningga ngu, Oo Bidodo Sembuliga ngulo ingoote. Ngundilo nangge, oni ene oo bidodo netekungga ngu, ene Oo Bidodo Sembuli nguno esetelo nete. Yo, oni gulado ene oo bulibali ma neteku ngulo ene Oo Bidodo Sembuli nguno nguya Anutno esetete.

7-8Noole keda oluweloyi, ko, kumooweloyi ngu noolengomu kini. Noole keda oluwato, bine, ngundi, kumoowato, bine, ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunaye nguno nangge ooloote. Keda oluweloyi, ko, kumooweloyimbolo nguya, ngulo damoni ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngulo bingami elo okooweloyi.

9Ngundilo ngulo, Kristus Yesus kumoolo, ko, keda ootookooyingo, ene ngunonggo ngu, oni keda ooloootenggoku, ko, oni kumooyingomu nguya ngulo Sembuli oolengo ooloote.

10Ndatelo ngulo, ye Kristen dobooye ootootoni, wilikolo, kenowelo mande biyomi ene goweyi sanggawelo ma ewelo. Ye dobooye yumooyinolo kootuyisina mande ma ewelo. Ndatelo ngulo, ye ingootenggo. Kootusina, noolengo bidodo Anut doongeyimo dikatooye, enengombo mande damoninayi wilikoyelowa.

11Oo Bidodo Sembuli Anut ngulo mandeno ngandilo ete. No keda ootoolo, ngunonggo hamoo oolengo eteno. Oni bidodo nono boodoo oondookelo, nono yambo mande tewanggo. Oni bidodo manggoyemonggo, no oowoone Anut ngu yootunolo ewanggolo ewolo. *Ayisaya 49:18; 45:23*

12Ngundilo ngulo, noolengomo noolengomo Anut doongeyimo dikalo, noolengo damoninayi telo, endeyowootoku, ngu yootunolo, Anutno ewato.

Noole Kristen Doboonayi Yombuliyowelo Oo Gula Ma Tewato

13Ngundilo ngulo, noole Kristen oni doboogulinayi ingonduduye ma wilikoyelowato. Ndatelo ngulo, ngu Anutlo koni. Noolengo ingondudunayi ngu komo ngundiya dowoomomooni. Ye oo biyomi gula telo, ngundo Kristen dobooye, ngulo newendemo hamoo teyingo ngu, ma yombuliyelowelo. Ngundilo telo ngu, asa, ye nguya mbumbuwa tewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14No ingooteno. No Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Yesus Kristus, nguno nowoondone yetoowe, ngundo etunelootoni, oowali enengombo biyomi ma yewa. Oni gula newendemo ene oowali gulalo loogu tewelo ingooteku ngu, ngu oningga ngundo loogu tewoku, ngu nangge keyoni.

15Ngu ngandilo. Gedo oo neteku, ngundo dobooge newende yombuliyooteku, asa, ge nguno ingooteku, ge nowoondoge ebe ino ino teweloyi mande damoni, nguno ma ooloote. Ndatelo ngulo, Kristus Yesusndo ngu doboogega ngu yowelo, ene kuli kumoowolo. Ngundilo ngulo, gengo oowali ngundo dobooge ma yombuliyowelo.

16Yengo oo gome ingolo oodoni, ngulo onindo ngu oo nguya mandeni biyomi ma ewanggo.

17Anutndo noole Kristen oni ene oowali, sono oo neweloyi nguno ma ingondudu tewelo. Kini, Anutlo damoni ngundo enengo simoo bale soboyelooteku, nguno noole nowoondonayi imakeyingo, gome nenengo endeyoweloyi, ko, oni oni teweloyi nguya Yuka Kundingiyi ngunonggo ombulo, noole hoolooweloyimbolo ingoote.

18Oni ene Kristus Yesuslo ko oni telo, ngulo koni telo, endeyowaku ngu, asa, Anutndo ngulo gome ingowa. Oni simoo baledo nguya, oni gome oolengolo ewanggo.

19Ngundilo ngulo, nalu bidodomo, noole sumange, ayibi mande oo ngulo damonimo, noole komo ebe hooloowe hooloowe telo, nowoondonayi gulanangge yelo, doboogulinayimboya goboolo oluwato. Nalu bidodomo, ye Kristen dobooguliye nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango yunoyi.

20Ge oowali gidalegalo gome ingolo ngu, Anutlo koni ngu ma yombuliyowelo. Hamoo, oo bidodo ngu oo neweloyi. Ene ye oni gidalega oowalino yoyeyi, mbumbuwa telo, nguno ma wenonowelo. Ngundilo ngulo, dobooge oo ma neteku ngu, asa, ye nguya loogu teyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ye Kristen dobooguliye nowoondoyemo hamoo ngu ma yombuliyowelo. Ngulo ngu, dobooye nusago songgiwi Wayin, ma netenggoku, nguno ye nguya loogu teyi. Ngundilo telo nguno, mande damoni metemi tewanggo.

22Gengo nowoondogemo hamoo teyingo ngu yalingo Anutya nangge. Oni ene oo gula ingootoni, oo gome elo newende, ngulo ingooteku, ooga ngundo newende kowuli ma inootoni ngu, asa, ngu oningga ngu, ene mete oni oni tewa.

23Ene oni gula newendemonggo bulibali ingolo, ngunonggo oowali gula loogu teyingo, ngu newaku ngu, asa, ene Anut doongeyimo, mbumbuwa tewa. Ndatelo ngulo, enengo newendemo hamoo teyingo, ngu nenengo kini.

Rom 15

Noole Kristen Oni Dobooguliniayi Hoolooweyelootooye, Ene Nowoondoyemo Hamoo Ngu Yanggango Tewanggo

1Noolengo ingondudu nangge, ma keyowato. Kini, noole nowoondonayimo hamoo yanggango, ngundo oni gidalega nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango kini, ngu hoolooweyelolo, samangayelootooye, nguno ene yanggango dikawanggo.

2Noole Kristen oni dobooguliniayi oolootenggoku, ngu mande damoni metemimo hoolooweyelootooye, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango tewanggo.

3Noole ingooteto. Kristus Yesus ngu enengo ingondudu, ngu ma keyowooto. Kini, Anutlo mande ngundo Yesuslo ngandilo ewolo. Onindo geya mande biyomi etenggoku, ngundo ombulo, no wilinelowanggolo ewolo. *Sam 69:10*

4Yo, Anutlo mande bidodo kuli nakangoyingo, ngu noolendo kandangelo, ingoweloyimbolo nakangowolo. Ngu mande nakangoyingo ngu, noolengo nowoondonayimo hamoo teyingongga, ngu yanggango yunowa. Noole ngunonggo yanggango dikatooye, Anutlo mande, ngundo oole gome etuyelolootoni, Anutndo kawararayelootoni, noole ene sobowoolo oodooye, ene ombulo yoyowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Anut ngulo damoni, ngundo oni nowoondoye yanggango yunootoni, ngunonggo oni yanggango dikalo, Anutya nowoondoye gulanangge yelo oluwanggo. Enendo hoolooweyelootoni, noole ngunonggo Kristus Yesuslo damoni gome ngu keyolo, ngunonggo ingondudu gulanangge yelo oluwanggo.

6Ngundilo ngulo, yengo nowoondoye, manggoye gulananggemo Anut oowooyi bingami eya okooyi. Yo, hamoo, Anut noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngu Yesus Kristus ngulo eweyi ngu bingami elo okoowato.

Kristusndo Yuda Oni, Ko, Oni Sowe Gidalega Nguya Hoolooweyelowolo

7Kristusndo kuli noolengo nowoondoyi telo yunowolo. Ngulo ngu, ye bidodo Kristen dobooguliye yoyoya, nowoondoye gulanangge goboolo yetoyiga, oni bidodo ngundilo damoni ngu kenolo, Anut bingami elo okoowanggo.

8No ngandilo eteno. Kristus Yesus ngu kuli Yuda oni ngu hoolooweyelowelo ko oni tunootewonggori. Ene ngundilo telo ngu, Anutlo mandeni hamoo ngu yanggango telo yunoote. Nguno Anutndo Yuda oni ngulo osisambayemo sunggi mandega Mesayiyalo elo gosiyoyingo, mande ngu bidodo ataga engge yeni tunootete.

9Oni sowe gidalega, ngundo ngu Anutlo sumangeni ngu kenoya, ngunonggo Anut bingami okooyi elo, ngulo Anutlo mandeno eteku ngundilo. Ngundilo ngulo, nondo oowoongge bingamingge oni sowe gidalegano yootunolo ewano. Nondo gengo oowoonggemo yambo utolo, nguno elo, yambo ulewanolo ewolo. *Sam 18:49*

10Mosesndo Anutlo mande gula ngandilo ete. Ye oni sowe gidalega, ye enengo Yuda oni sowengga nguya mete oni oni teyilo ewolo. *Lo/Dutoronomi 32:43*

11Mande gumi gulano nguya ete. Ye oni sowe gidalega bidodo, ye nguya komo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngu bingami eya okooyi. Oni simoo bale bidodo komo enengo oowooyi ulungga oolengo okooyilo ewolo. *Sam 117:1*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ayisayando nguya Yesuslo ewolo. Ngu Yesi oningga ngulo sowenimonggo oni gula tunootewa. Ngu oningga, ngundo ootookoolo, oni sowe gidalega nguya soboyelowa. Oni sowe gidale ngu, ene nowoondoyemo hamoo tetoni, Anutndo mande elo gosiyoyingo ngu sobowoolo oluwanggo. Ayisayando ngundilo ewolo.*Ayisaya 11:10*

13Anut ngu, nowoondonayimo hamoo tetetoku, ngulo Sembuli. Ngulo ngu, noole mete enendo ombulo, yoyoweloyi ngulo sobowoowato. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ulungga, ngundo yoyeni, oni oni teya, ayibi imakeyingo damoni, ngu yeno olini. Ngundilo telo ngu, Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni ngu, ye mete yowanggo. Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno ye Yesus sobowoolo, hahangelo oolootenggoku, ngundo ye nowoondoyemo hangelo ooleloluwa.

Polndo Anutlo Mande Koyi Telo, Ngulo Oni Oni Tewolo

14Ye Kristen konebane galo, nondo yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ko, yeno damoni gidalega gome tetenggoku kenolo, ngulo nowoondonemo hamoo hangelo ooloote. Ye ngu ingondudu gomemudodo, ngundilo ngulo, yengombo mete ebe hooloowe hooloowe telo, ingonduduye gome ngu dobooguliye etuyelolo yunowanggo.

15Nondo mande gidalega yengo nakangooteno. Ndatelo ngulo, ngundo ngu, ye mete hoolooweyelolo, yanggango yunowa. Ene no nakangoweloyi ngu ma sulinekini yete. Kini, nondo yengo ingondudu ngu yokutuwoowelo nakangooteno. No yeno ko yanggango telo, ingonduduye samangawelo. Ndatelo ngulo, Anutndo enengo koni ngalo no loogunelowolo.

16Ngundilo telo, no Kristus Yesuslo ko oni telo oolooteno. No oni sowe gidalega kewooloyemo Anutlo mande gome ngu koyi telo, wesiyolo eteno. Nguno ngu, no oni sowe gidalega ngu yoyolo, Anutno ombuteno. Yuka Kundingiyi, ngundo yoyeni, kundingi oni tewanggo. Ngundilo ootoolo ngu, ene Anutno woolo ngundilo tunootetoyi, Anutndo ngulo gome ingoote.

17Ngundilo ngulo, no Kristus Yesusdodo ko telo, no Anutlo koni tetenoku, ngulo oni oni teteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18No Kristus Yesus ngulo koni, damoni, ngulo mande nangge oni sowe gidalegano elo etuyelowano. No mande oowooyingga ma ewano. Ndatelo ngulo, Kristusndo no hooloowenelolo, yanggango tenunootoni ngu, no komo oni sowe gidalega hoolooweyelootoowe, Anutlo mande gome ngu keyoweloyi ngulo ko teteno.

19No mande elo, ko tetenoku ngu, Anut enengo sunggi, ko, damoni sungo gula oolengo onindo ma teweloyim, ngu bidodo Yuka Kundingiyi ngulo yanggangonimonggo tewono. Ngundilo telo, no Yerusalem ende ngunonggo ko telo, Kristuslo Mande Keda Mesalango ngu mela bidodomo wesiyolo, elo yade yade ombulo, Ilirikam melako mayewolo.

20Yo, nondo ngu ngandilo ingooteno. Oni Kristus oowooyi ma ingoyingo, oni simoo baleno nguno, no Kristus Yesuslo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo elo, nguno ko tewelo ingooteno. No oni gulalo ya osiyi sanganimo nenengo ya ma yewano.

21Kini, Anutlo mandeno eteku ngundilo. Oni ene kuli Anutlo mandeni ma ingowonggoku ngu, ene nga kenowanggo. Ngundilo nangge, oni ene Anutlo mande ma ingowonggoku ngu, ene komo mande gome oolengo ingowanggolo ewolo. *Ayisaya 52:15*

Pol Ene Rom Oololo, Ngunonggo Speyin Melako Ngudodo Oolouwelo Tewolo

22Ngundilomu nga kongga ngando nolo oole suwoo suwoo goodoote. Ngundilo tetoni, ngulo no yeno ma oolouteno.

23Ataga, no nga melako ngano ende bidodo ngu, ene Yesus oowooyi ingomukootenggo. Ngundilo ngulo, no ko teweloyi musine kini. Ngulo ngu, no mooma oowooyingga yeno oolouwelo gome oolengo ingooteno.

24Ngulo ngu kootusina, no Speyin melako ooloutenoku naluno nguno, no yeno tunootelo, yeyologo, no ngunonggo oolouwano. No yeya bodaga oode, nowoondone metemi ingootoowe, asa, ye hooloowenelolo, oo gidalega nunolo, noyolo, ombulo, Speyin oole sangako noyokowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Ene ataga ngu, no Yerusalem nguno oololo, Anutlo simoo bale hoolooweyelolo, bobeye yunowelo oolouteno.

26Ngu ngandilo: Masedoniya, ko, Giris mela ngulo Kristen onindo mande gulanangge elo gosiyolo, Yerusalem Kristen oni simoo bale hoolooweyelowelo, bobeye gooboongoowonggo. Ndatelo ngulo, Yerusalemno Kristen oni simoo bale oowalilo kumootoyi ngulo.

27Yo, nowoondoye gomemonggo nangge ngundilo tewonggo. Ene Yerusalem Kristen oni simoo baleno wetidodo. Ngundilo ngulo, Yuda Kristen onindo Anutlo Mande Keda Mesalango ngu oni sowe gidalegano wesiyolo elo etuyelowonggori. Ngulo ngu, oni sowe gidalegado enebanangge goweye oo ngundo enengo weti ngu wendangelo hoolooweyelowanggo.

28Ngundilo ngulo, no bobeye yewonggoku nga, enengo kandeyemo yelo yokolo ngu, asa, no yeno oololo, yeya nalu bodaga oode, ngunonggo Speyin melako oolouwano.

29No ingooteno. No ye tanggeyemo oolouwanoku ngu, Yesus Kristus ngulo kumana yanggangonidodo nono hangetoni, yeno nguya oolouwano. Ngundilo nangge, yeno nguya ngundilo hangewa.

30Ye Kristen dobooguline, ye komo noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Yesus Kristus, ngulo ingondudu teyilo ingooteno. Nga mandega nga Yuka Kundingiyi, ngundo nowoondonayi yokutuwootoni, ngundilo ngulo, noole Kristen bidodo nowoondonayi gulanangge goboolo yelo oluwato. Ngulo ye komo nolo yanggango telo, hoolooweneloloo, Anutno yemboongewanggo.

31Ye oo elaya goboolo yemboongeyi. Ngu ngandilo. Yuda oni gidalega ene Anutlo mande ma ingolo, manggo unggalanggara tetenggoku, ngundo ma nodowooweloyi ngulo yemboongeyi. Ye ngundiya teya, Yerusalem Kristen onino nga bobeyega nga yunolo, ngulo koyi tewanoku, ngulo Anutno yemboongeya hoolooweneloyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Ngundilo tetoyi, Anutndo mete elo, ingootoni ngu, asa, no oni oni telo, yade oololo, ye tanggeyemo nalu bodaga kengelo, nowoondone metemi ingowano.

33Anut ene nowoondoye imakeyingo, ngulo sembuli. Ngundo ye bidodoboya oluwa. Ngu hamoo.

Rom 16

Polndo Kristen Dobooguliyi Kambayelowolo

1Noolengo Kristen kuwoonayi Pibi ngu, ene Kristen bale gome. Enendo ngu Senikiriya endemo Kristen oni simoo bale ngu hoolooweyelolo, ko teteku ngu.

2Pibi balega ngu Anutno newendemo hamoo teyingo ngu, ye Kristen onindo Oo Bidodo Sembuli oowooyimo, sobowooya kawararangoyi. Ene oo gulalo wenonootoningga ngu, ye komo hoolooweya, oo ngu inoyi. Ndatelo ngulo, ene suwoo suwoo no hoolowenelolo, ko, simoo bale oowooyingga nguya hoolooweyelowolo.

3Prisila nguya kameyi Akuwila elambalisa ngu noya Kristus Yesuslo koni goboolo tewooto. Ngundilo ngulo, ngu no dobooguline.

4Nowoondoyali hamoo teyingo, ngu yanggango. Ngundilo ngulo, ngu elayaga ngu, no hoolowenelolo, ene nguya kumoowelo meyewoli. Ngundilo ngulo, nondo oni oni ulungga telo, enengo eseteteno. Ngu nondo nangge, elayaga nguya ese ma teteno. Kini, oni sowe sungomo, Kristen onindo nguya elambalisa ngulo esetetenggo.

5Ye Kristen simoo bale enengo yano gooboongoolo yambo mande tetenggoku nguya esetelo kambayelooteno. Ye nolo esetelo, mande etenoku nga, ngu doboone Epayinitus nguya etoyiga ingoni. Ngu nenengo doboone oolengo. Esiya mela ulungga oolengo nguno, oni simoo bale bidodo nguno oolootenggoku, Epayinitus ngu koletelo Kristen oni tunootewonggori.

6Ye Mariya nguya nolo ese ngu inoyi. Ndatelo ngulo, ene ye kewooloyemo nguno ye hoolooweyelowelo ko yanggango tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ye nolo dobooguline Andronikas, dobooyi Yuniyas, nguya ese ngu yunoyi. Ngu elayaga ngu noolengo Yuda oni. Ene noya ya biyomimo goboolo uwootowolo. Ene Aposel oni kewooloyemo ene oowooyali gome metemi. Ngu elayaga nguya ene nododo koletelo, Kristusno nowoondoyali hamoo teyingo oluwoliyo.

8Ampliyatus ngu Kristen doboone oolengo. Ngulo nondo enengo gome ingootenoku, ngulo ye nolo ese mande nga nguya inoyi.

9Ye Urubanusno nguya, nolo ese mande nga etungootoyiga kenoni. Ene ngu Kristus Yesuslo konimo ngano, ngu noolengo doboonayi. Nolo ese mande nga ngu, Stekis etoyiga ingoni. Ene nguya nolo doboone oolengo.

10Ye nolo ese mande nga Apeles, nguya inoyi. Ene ngu Kristus Yesus ngu hamoo keyoyingo oni oowooyidodo. Ngundilo nangge, ye nolo ese mande nga Aristobulus, simoongolo nguya, enengo yano oni oolootenggoku nguya, Yesuslo ingolo oolootenggoku, ngu nguya yunootoyiga kenoyi.

11Ye nolo ese mande nga ngu, Herodiyan oni nguya inoyi. Ene ngu noolengo Yuda oni. Ye nolo ese mande nga ngu, Narasisus simoongolo nguya, enengo yano oni nguya Yesuslo ingolo oolootenggoku, ngudodo yunoyi. Ene ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunaye nguno oolootenggo.

12Ye nolo ese mande nga Trayipina, Trayiposa, ko, Perasis nguya yunoyi. Ngu bale kabusa ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngulo koni ngulo ko yanggango tetenggo.

13Ye nolo ese mande nga Rupus nguya inoyi. Ene ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunaye ngulo ko ulungga oolengo tete. Enengo nemi, ngu no namone ngundilo, ene nguya ese mande inoyi.

14Ye nolo ese mande nga oni nguya yunoyi. Aristobulus, Prigon, Hemis, Patolobas, Hemas, ko, Kristen dobooguliye eneya oolootenggoku, nguno nguya eyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ye nolo ese mande nga oni nguya yunoyi. Pilologus, ko, baleyi Yuliya; Neriyas, nguya kuwooyi Olimbas, ngundo oni simoo bale bidodo Anutlo nowoondoyemo hamoo telo, yeya oolootenggoku, ngu nguya yunoyi.

16Nalu bidodomo, yambo uleweloyimbolo, Kristen dobooguliye yeyolo ngu, kandeye dowoolo, kambayeloya, oni oni yunoyi. Kristuslo oni simoo bale, goobooyingo bidodomo, ngu bidodo ye ese teyunolo kambayelootenggo.

Oni Gidalegado Kristen Oni Simoo Bale Goobooyingomo Oodoyi Yombuliyelowonggori

17Ye Kristen konebane, no yeno eteno. Oni gidalegado ombulo, Kristen oni simoo bale ngu tootoongooyelolo, yoyeni, boguwoolo, nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yombuliyootenggoku, ngulo ye gome doongeteya, ingondale teyi! Ngundilo oni ngu, ene mande damoni gidalega Anutlo mandeno ma eteku, ngu elo etuyelootenggo. Ye nguya goboolo ma bibitewelo.

18Ngundilo oni ngu, ene noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Kristuslo koni ma tetenggo. Kini, ene enengo goweye ingondudu biyomi ngu nangge keyootenggo. Ngundilo telo, ngunonggo ene mande gome oolengo ngu elo, oni mande damoni biyomi ma ingootenggoku, ngu ganaganayelootenggo.

19Oni bidodo yengo mande damoni gome Anutlo mande gome ingolo, keyootenggoku ngu ingolo, ene ngulo etoyi, no ingolo, ngulo no oni oni ulungga yengo teteno. Yengo ingonduduye samangawelo mande eteno. Ngundilo ngulo, nondo ngandilo ingootenoku, ngu ye komo oo gome nenengo teweloyi, ngulo damoni nangge teya oliyi. Ye komo oo biyomi gidalega ngulo damoni, ngulo ingonduduye ukingoya, kapengo yeya yokoya, kootu inoyi. Yo, ye komo mande damoni biyomi bidodo ngu yokoya, sungo yowoko oliyi.

20Anut ngu nowoondoye imakeyingo, sumange, ayibi, ngulo sembuli oolengo. Nalu bodaga nguno ngu, Anutndo Setan wongoolo, oolongooni keyi damonimo uwa. Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Yesus Kristuslo sumange, ayibini, ngu yeya olini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Oni Gidalega Pol Hoolooweyingo, Ngundo Rom Oni Simoo Bale Kambayelowolo

21Nolo ko goboolo, Timooti, ngundo yengo esetelo kambayeloote. Nolo dobooguline oowooyi ngu Rusiyas, Yeson, ko, Sosipata, ngu noolengo Yuda oni, ene nguya ye kambayelootenggo.

22No Talitiyas, nondo Pol manggowoomonggo mande yolo, nga so uyi nga nakangooteno. Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Yesus, ngu oowooyimo, no yeno mande esetelo kambayelooteno.

23Gayiyas, ngundo nguya ye kambayeloote. Enendo enengo yano gome sobonelowolo. Ene Anutlo oni simoo bale goobooyingo nguya ngundilo soboyelowolo. Erasitas, ngu ende ngalo beye sobowooyingo oni, ko, doboonayi Kuwootas, ngu elayaga nguya yeno esetelo kambayelooteli.

24Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, Yesus Kristus, ngulo ayibi, sumangeni, ngu ye bidodoboya olini. Ngu hamoo.

Noole Komo Anut Oowooyi Bingami Elo Okoowato

25-26Ariya, noole komo Anutlo oowooyi bingami elo okoolo, oni oni tewato. Anutndo Yesus Kristuslo Mande Keda Mesalango, nondo yeno wesiyolo etenoku, ngu yeni, yanggango yewa. Nga mande kombiteyingongga nga, ngu kulimi kombitelo oluwoku, ene ataga ngu, Anutndo yeni, tunoo oolengo tunootete. Anut sugi sugi oolooteku, ngundo enengo mande nenengo kuli enengo ingondudu eyingo onino etoni, ngulo mandeni nakangowolo. Anutndo enengo mande ngu enengo ingondudu eyingo oni yunoyingo, ngulo damoni ngandilo. Nguno enengo mande, damoni oololo, oni simoo bale bidodo melako ngano oolootenggoku, ngundo ingoya, nowoondoye hamoo teya, yowoolengoya, ene keyoyi elo ingootelo ewolo.

27Anut enengombo nangge ingondudunidodo. Ngundilo ngulo, Yesus Kristus oowooyi, suwoo suwoo dulidalidodo oluwa. Ngulo noole komo enengo oowooyi bingami elo okoololuwato. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Korin

1 Korin 1

Korin Kristen Simoo Balelo Polndo So Uyi Koletelo Nakangowolo

1No Pol, Anut enengombo negonelolo, noyolo, Yesus Kristuslo Aposel sunggi yowolo. Nondo nga so uyingga nga nakangootoowe, ko noolengo doboonayi Sositenis nguya hooloowenelowolo.

2Ye Korin endemo Anutlo simoo bale yoyetoni oolootenggoku, ngulo nakangolo yunooteloku ngu, Yesus Kristus ngundo tetoni, ye kundingiyi tunootetoyi, enengo oolengo sunggi yetoni oolootenggo. Ngundilo nangge, mela bidodomo oni onendo Yesus Kristusno yemboongelo kundingiyi oolootenggoku, ngulo nguya nakangootelo. Yo, noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, oni gidalega nguya Sembuye.

3No Anutno yemboongeteno. Noolengo awanayi Anut ko noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, gedo sumangengge ko gengo nowoondoge imakeyingongga ngu, gengo Kristen simoo bale yunolo yemboongewolo.

Polndo Anutno Esetewolo

4Yesus Kristuslo koni, ngunonggo Anutndo ye sumange ayibini ngu, ye yunowoku, ngulo no suwoo suwoo Anutno yengo yemboongelo eseteteno.

5-6Ngundilo ngulo, ye Kristus Yesuslo mandeni, oo bidodo noolendo yeno wesiyolo ewootoku, ngu yengo nowoondoyemo kuli yanggango ooloote. Ngunonggo Anutndo ye yoyeni, enengo damoni gome oolengo ingolo, enengo mande wesiyoweloyi ngulo gome ingowanggo. Ngundilo telo, ye mete enengo mandeni ngu oni gidalegano gome wesiyolo etoyi, ene nguno yanggango yowanggo.

7Ngundilo ngulo, ataga nga naluno ngano, ye nguya noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus ombulo tunooteweloyi, ngu sobowooya oliyi. Nguno ye Yuka Kundingiyi ngulo sumangeni, ngundo enengo koni teweloyim ingoyingo oowooyingga ye kingo duwoo yunooteku, ngulo ye ma wenonowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Kini, Yesus Kristus, ngundo ye yanggango yunootoni, ye nguno yanggango ootoolo oode, yengo nalu kini teyingo naluno, ye weti biyomi gula noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngu doongeyimo ma tunootewa.

9Anutndo ye negoyelowoku ngu, ye enengo Nangoni Yesus Kristus, noolengo Oo Bidodo Sembuliga nguya nowoondoye goboolo yetoyi, ene suwoo suwoo yeya oluwanggo. Anutndo newende hamoomonggo oo bidodo teweloyim eyingo ngu, ene komo hamoo oolengo ngundilo temukowa.

Korin Kristen Simoo Bale Usowoolo Sungo Sungo Tewonggori

10Ngulo ngu, ye Kristen konebane, nondo ye noolengo Yesus Kristus Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo oowooyimo, no ye ngu damoningga ngu teyi, elo eririyelooteno. Ye bidodo mande gulanangge elogo, ngulo yengo simoo bale ngu usosowoolo ma oluwelo. Ye komo hamoo goobooya ingondudu gulanangge yeya, nowoondoye nguya goboolo yeya siyeya oliyi.

11Yo, nolo Kristen konebane, Kolowi, ngulo keyimo oni, ngundo yengo etoyi ingowono. Yengo nangge, kewooloyemo longgeyi telo oolootenggo.

12Nondo ngulo eteno. Ye bidodo yengomo yengomo mande ngandilo oowooyingga etenggo. Gidalegado etenggo. No ngu Pollo mandeni keyooteno. Etoyi, gidalegado etenggo. No Apoloslo mandeni keyooteno. Etoyi, gidalegado etenggo. No ngu Pitalo mandeni keyooteno. Etoyi, gidalegado etenggo. No Kristuslo mandeni keyootenolo etenggo.

13Ngu ndatelo? Kristus usowooyingomu, sosi sungo sungo bine? Ngundi no Polndo, de mombimo ye hoolooweyelowelo kumoowonowo, bine? Ngundi, ye no Pol oowooyimo, sono kundingiyimbo sonoyeloyingo, bine? Hamoo oolengo, ngundilo nguya kini.

14No nowoondonemonggo Anutno esetetenoku ngu, nondo ye gula ma sonoyelowonowo. Kini, nondo ngu Krispus, Gayiyas elaga, ngu nangge ngu ye kewooloyemonggo, nondo sono (kundingiyi) ngundo sonoyelowonowo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ngundilo ngulo, ye kewooloyemo nguno, gulado ngu, no Pol oowooyimo sono kundingiyi gemuyingolo ma ewanggo.

16Nondo ngu, Sepanas enengo baleyi simoongododo sonoyelowono. Gidalega nguya sonoyelowonomu, no ngu ma ingooteno.

17Kristusndo ngu, no oni sono kundingiyimbo oni sonoyelowelo, ma sulenelowolo. Kini, no Anut enengo mande gome mesalango ngulo damoni ngu nangge wesiyolo eweloyimbolo sulenelowolo. Nondo ingondududodo onindo mande elo wesiyootenggoku, ngundilo ma tewano. Kini, Kristusndo noolengo mbumbuwalo de mombimo kumooyingongga ngulo mandeni ngu, nondo Anutlo yanggangoni, ngulo nangge eteno.

Kristus Ngu Anutlo Yanggangoni

18Oni ene oonateweloyi, ngundo Yesusndo noolengo mbumbuwalo kumooyingo mandeni, ngulo bulibali etenggo. Ene noole Anut, enengo simoo bale ko uliyelolo yoyoyingo, ngundo noole ngandilo ingooteto. Yesusndo noolengo mbumbuwalo kumooyingo mandeningga, ngundo Anut yanggangoni, ngu etuyelootoni ingooteto.

19Yo, Anutlo mandeno ete. Nondo ingondududodo onilo ingoyingo ngu yombuliyolo yunowano. Nondo oni ingoyingoyemonggo ingoyingo oowooyingga ingootenggoku, ngu andangeyunowanolo ewolo. *Ayisaya 29:14*

20Mela ngano ingondududodo oni, Skulno ingoyingo ulungga oolengo ingootenggoku oni, ko oni mande gome wilikolo ingootenggoku, ngu oni doongeyemo nangge, ene oowooyidodo. Ngu oni ngulo noole ndatelo ewato? Ene Anut doongeyimo, ngu oni ngu, enengo ingoyingoye ngu, kingo oo ngundilo tete.

21Mela ngalo oni ngu, ene Anutlo ingoyingoni ngu, enengo ingonduduyemonggo, ma ingolo yowanggo. Kini, Anut enengombo simoo bale ko yoyowelo ingowoku, nguno enengo ko onindo mandeni wesiyolo etoyi, oni ingolo nowoondoyemo hamoo tetenggo. Ene oni mande ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo ma teteku, ngundo nga ngu kingo mande, elo ingootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ene Yuda onindo ngu, damoni sungo gula onindo ma teweloyi ngu tetoyi, kenolo ngu, noole mete nowoondonayimo hamoo tewalo etenggo. Oni sowe gidalegado ngu oni ingoyingo ulungga oolengo, ngulo ingonduduni ingolo ngu, noole nowoondonayimo hamoo tewalo etenggo.

23Ene noolendo ngu Kristus de mombimo dowoolo sanggaweyingo, ngulo mande damoni, elo wesiyolo etetoku, ngu Yuda oni nowoondoyemo hamoo ma tete. Oni sowe gidalegado mande nga ingootoyi, kingo mande ngundilo tete.

24Ene noole Anutndo sunggi yeyingo ngu ingowootoku, ngu noole Yuda oni, ko oni sowe gidalega nguya noole ingooteto. Kristusno Anutndo noole yanggangoni, ingoyingoni nguno etuyelowolo ingowolo.

25Ene Anutndo simoo bale ko yoyowelo ingondudu teyingongga, ngu mela ngalo onindo ingonduduye ulungga ngu dagayelowolo. Ngundilo nangge, Anutlo yanggangongga, ngundo Kristusnonggo, noole ko yoyowelo teyingongga, ngundo mela ngano onilo yanggangoye ulungga oolengo ngu, hamoo oolengo dagate.

26Yo, Kristen konebane, ye ingondudu teyi. Kuli Anutndo ye negoyeloyingomo nguno ye nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ngu mela ngalo oni doongeyemo, ye kewooloyemo nguno ingoyingo oni, yanggangoyedodo oni, ko oowooye bingamiyedodo oni oowooyingga nguya kini.

27Yo, Anutndo enengo ingoyingo, ngunonggo ene oni ngundilo ingoyingoye, ko yanggangoye kini ngu yeni, ingoyingo yanggangoyedodo tete. Ene ngundilo telo, enengo yanggangoni, ngu mela ngalo oni ingoyingoye, ko yanggangoyedodo etenggoku ngu etuyelootoni, ngu kenolo, ingolo, ene oyumo yootenggo.

28Anutndo mela ngano oni oowooye bingamiye kini ngu yolo, onindo oo oowooye biyomi etenggoku, ngu yeni, oowooyidodo tunootewa. Yo, Anutndo oni ingoyingoye kini ngu yoyootoni, ngundo oni ingoyingoyedodo ngu yowoongootoyi oonatewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Ngundilo teweloyi, ngulo mela ngano oni simoo bale gula, Anut doongeyimo, enengombo oowooye bingamiye elo okooweloyi, ngu ereremo kini.

30Yo, Anutndo ye Yesus Kristusdodo goboolo oluweloyimbolo yoyewolo. Anutndo Kristus ngu, noolengo ingoyingo ngulo Sembuli telo, oluweloyimbolo yewolo. Yesus Kristusndo nangge, ngu ene noole yoyeni, gome nenengo oolengo kundingiyi endeyolo oluweloyi, ngundo nangge, ene noole uliyelolo, ko yoyowolo.

31Ngundilo ngulo, Anutlo mandeno ngandilo ete. Oni gula ene oowooyi bingami okoowelo ngu, ene komo Anutlo oowooyi bingami eya okoonilo ewolo. *Yeremayiya 9:24*

1 Korin 2

Polndo De Mombilo Mandeni Yootunololo Etuyeloote

1Ye Kristen konebane, no nguya kuli ye tanggeyemo nguno ombuwonoku, nguno no Anutlo mande keda gome mesalango ingoyingo ulungga oolengo, ngunonggo ma elo wesiyolo ye etuyelowonggori. Ene nondo wesiyolo eweloyi nguya ereremo kini, ene no Anutlo mande ngu gome nenengo oolengo, elo etuyelowono.

2Nowoondonemonggo no mande gosiyowonoku, no ngu naluno, ye kewooloyemo oluwonoku, nguno no oo gulalo ma ingondudu telo, Yesus Kristuslo ingolo, ko de mombimo udooyi kumooyingongga, ngulo nangge no ingondudu tewono.

3Kuli no yedodo oluwootoku, ngu naluno ngu, no yanggangone kini. No sosolelo soliyokolo ulungga oolengo telo oluwooto.

4Nondo mande gome elo wesiyolo etuyelowonoku ngu, no damoni nenengo ingonduduye yanggango teweloyi mande ma elo etuyelowono. Kini, no Yuka Kundingiyi ngulo yanggango ngu nangge, ye etuyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ngundilo tewonoku ngu, ye onilo ingonduduye ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewelo elo, ngundilo tewono. Kini, ngu Anutlo yanggangoni ngu nangge yeni tunootewonggori.

Anutlo Yuka Ngundo Ingoyingo Noole Yunoote

6Hamoo, oni ene Anutlo mande damonimo ene yanggango tunootetenggoku ngu, noolendo ene ingoyingo ngu logoyimo mande elo etuyelooteto. Ene ngu ingoyingongga ngu mela ngalomu kini. Mela nga sobosobo oni tabango, ngulo ingonduduye ingoyingoye nguya, ene kinitewa.

7Ngulo ngu noolendo ngu Anutlo ingoyingoni yootunolo eteto. Nga mandega nga ngu, ene kuli kombitelo oluwolo. Anutndo mela oo bidodo ma yeyingomo, ene noolengo ngu yanggango dulidaliningga ngu yunowelo, elo sunggi yewolo.

8Mela ngalo sobosobo oni tabango gulado, ene nga mandega ngalo damoni ngu, ene kuli ma ingowonggori. Ene Anutlo ingoyingo ngu bidodo ingolo ngu, asa, ene Oo Bidodo Sembuli dulidalinidodo ngu, ene ma dowoolo, de mombimo sanggawelo uleyi kumoowa.

9Anutlo mandeno ngandilo nakangowolo. Anutndo ndawuga oni ene nowoondoye inootenggoku, ngulo yomosiyootoni oolootenggoku ngu, ene oo doongeyimbo kuli ma kenoyingo, ko sodeyibo ma ingoyingo, ngu onilo ingonduduno nguya ma tunootewolo ewolo. *Ayisaya 64:4*

10Nga mandega nga ene kuli kombiteyingo oodoni, Anutlo Yukani ngundo ko telo yeni nooleno yootunolo, etuyelootoni tunootewolo. Anutlo Yukani ngundo oo bidodo ingolo kenolo, Anutlo ingonduduni kombiteyingomu nguya ingoote.

11Oni onendo ngu, ene oni gulalo ingonduduni ngu ingowa? Oni ngundilo kini. Ngu oningga ngulo newendemonggo nangge ingoote. Ngundilo nangge, oni gula Anutlo ingonduduni, ngu ma ingoote. Anut enengo Yukani ngundo nangge, ene Anutlo ingonduduni ngu ingoote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ene noole mela ngalo ingoyingo ngunonggo ma yowootowo. Kini, noolendo
Yuka Kundingiyingga yoyingongga ngu, Anutnonggo ombutoni yowootowo.
Ngungga ngu, Anutlo sumangeni, ngundo enengo Yuka Kundingiyi noole
yunootoni, ngundo Anutlo ingonduduni gomengga, ngu kingo duwoo
etuyelootoni ingooteto.

13Nga kingo oo duwooga, ngalo noolendo mandeni yootunolo etetoku ngu,
ene noolendo oninonggo kuli ma yowootoku, ngunonggo eteto. Kini, Yuka
Kundingiyimbo kuli etuyelootoni, ingowootoku, ngu eteto. Ngulo ngu, noole
Yuka Kundingiyi ngulo mande ngu oni Yuka Kundingiyidodo, nguno elo
etuyelooteto.

14Ene oni Anutlo Yuka Kundingiyi kini ngu, ene Anutlo Yukani ngulo mande
ngu ma ingolo yootenggo. Ndatelo ngulo, ene ngandilo ingootenggo. Mande
nga nenengo kini, elo ingootenggo. Nga mandega noolendo Anutlo
Yukanonggo, yootetokungga nga ngu, oni ene Anutlo Yukani kini ngu, ene
hamoo oolengo Anutlo ingonduduni ingolo teweloyi nguya, ereremo kini.

15Oni ene Anutlo Yukanidodo ngu, ene mete oo bidodo kenolo wilikowa. Ene
oni Anutlo Yuka kini, ngundo oni Anutlo Yukanidodo oningga, ngulo
ingonduduni ingolo wilikoweloyi nguya ereremo kini. Ndatelo ngulo, Anutlo
Yukani eneno kini.

16Ene noole ngu Anutlo Yukani nowoondonayimo ootoolo, ngundo Kristuslo
ingondduningga ngu nooleno etuyeloote. Anutlo mandeno mande, ngundilo
elo ooloote. Oni onendo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo
ingonduduni ingolo, ene mete ene ingonduduni ngu soweyolo mande inowa?
Oni gulado ene mande inoweloyi kinilo ewolo. *Ayisaya 40:13*

1 Korin 3

Kristen Onilo Ko Oni Ngu Anutlo Ko Oni

1Ye Kristen dobooguline, nondo yeno mande elo yunowonomu, ngu Anutlo
Yukanidodo nguno mande ngundilo, ma ewono. Kini, no oni mela ngalo oolo
ingondudu tetenggoku, ngundilo ewono. Ndatelo ngulo, ye Kristuslo mande
damonimo ngu, ye simooye owita bobodi ngundilo oluwonggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Nondo ngu, kuli ye nono nangge yunolo muwooyelowono. Oowali yanggangomu ngu Anutlo ingoyingo yanggango ngu, no ye ma yunowono. Ngu naluno, ye oowali yanggango ngundilomu nguya ereremo kini. Ataga nguya ye ma mete tewonggo.

[3]Ngulo ngu, ye ngu ingondudu kulimingga, ngulo damonimo oolootenggo. Ye nowoondoyemo dobooguliyeboya boguwoolo longge sambi teweloyi damoningga, ngu telo, mande gumgum elo oolootenggo. Yengo endeyoyingo ngu, oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku, ngu ngundilo endeyootenggo.

[4]Ngulo ngu, ye ngandilo etenggo. Oni gulado ewa. No Pollo oni. Etoni, oni gulado ewa. No ngu Apoloslo oni. Etoni, ngundilo damoninggano nguno, ye mande damoni gome nenengo ngu ma keyootenggo. Kini, ye mela ngalo damoni ngu keyootenggo.

[5]Ngulo ye gome ingoyi! Apolos ngu ndawu oningga? No Pol, no ngu ndawu oningga? Noole elayaga nga ngu, ko oni nangge. Noolengo konale nguno, ye Anutno nowoondoyemo hamoo tewonggoku ngu! Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo noole ko sungo sungo yunowolo.

[6]Ngundilo ngulo, no Polndo, ngu oo yuwooyi imiwonoku ngu, Apolosndo ngu ulu dowoolo komoongootoni, ene Anutndo yeni oolelo ulungga yewolo.

[7]Ngundilo ngulo, oni oo yuwooyi imitekungga ngu, ko oni oo komoongootekungga nguya ene oowooyali bingamiyalidodo kini. Ene oo tetoni ooletekungga, ngu Anut enengombo nangge, ene ulungga oowooyi bingaminidodo oolengo.

[8]Oni oo yuwooyi imiteku ngu, ko oni oo komoongooteku nguya ngu koyali gulanangge, ereremo oolengo. Enengo ela elaya enengomo enengomo ko tewoliku, ngulo uliyi nenengo ngundilo yowali.

[9]Hamoo, noole ngu Anutya, ko goboolo teteto. Ye ngu Anutndo enengo koni, ko enengo yani, ngundilo melako ngano oolootenggo.

Kristen Onilo Ko Oni Ngu Ya Yeyingo Oni Ngundilo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Yo, ye Anutlo ya ngundilo. Anutlo sumange ngu no nunootoni, nguno no ya yeyingo oni tabango ngundilo telo, no ya osiyi kuli imiwono. Ngundilo tetoowe, ene oni gulado ngu ya osiyingga, ngu sanganimo ya yewolo. Ene oni bidodo gome ingondale teya ngu, ene ngu ya osiyingga, ngu sanganimo ya gome oolengo ngu nangge yeyi. Ya ngu Anutlo Kristen oni simoo bale.

11Ye ingootenggo. Hamoo, ya osiyi gagiwi melako oolootenggoku ngu yalo damoni, elo ingootenggo. Yesus Kristus ngundo nangge yalo osiyi gagiwi melako oolooteku, ngu damoni ngundilo. Damoni yanggango gula kini.

12Anutlo ko oni, ngundo Anutlo mandeni, ngu nenengo oolengo oni etuyelowaku ngu, ngu ene ya gome yanggango yeteku ngundilo. Ene ko oni gula Anutlo mandeni gome nenengo ma etuyelowaku ngu, asa, ene ya biyomi yeteku ngundilo.

13Ariya, Kristen oni bidodo koye ngu, kootusina engge nenengo ngundilo nangge tunootewa. Ngulo mandeni wilikoyingo naluni tunootetoni ngu, de gookingo ngundilo. Ngu de gookingongga, ngundo oni bidodo koye sungomo sungomo tewooyelolo wilikoyelowa. Nguno oni enengo koye kenolo ingowanggo. Oni ngulo koni tewoku, ngu metemi, ngundi kini, elo ingowanggo.

14Ene Kristusndo oni gulalo koni wilikootoni, gome nenengo tetoni ngu, asa, ngu oningga ngu ene ulini gome oolengo ngu yowa.

15Ene Kristusndo oni gulalo koni wilikootoni nenengo kinitetoni ngu, asa, ngu oningga ngulo ulini nguya ma yowa. Ene enengo keda oluweloyiga ngu ma oonatewa. Oni ya delo oo sitowini bidodo demukootoni, kingo kande oolelo toongeteku ngundilo.

Kristen Oni Simoo Bale Ngu Anutlo Ya Kundingiyi

16Ye Kristen oni simoo bale, ye nangge ngu Anutlo ya kundingiyi. Anutlo Yuka ngu ye nowoondoye newendemo nguno oolooteku ngu! Ye bine ngu ma ingootenggo?

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Yo, ye ngu Anutlo ya oolootenggo. Oni gulado Anutlo ya ngu yombuliyootoni ngu, asa, Anutndo ngu oningga nguya yombuliyowa. Ndatelo ngulo, Anutlo ya ngu kundingiyi oolengo, ngu ye nangge, Anutlo ya.

Noole Oni Gula Oowooyi Ma Okoowato. Anut Doongeyimo, Ngu Kingo Oo Ngundilo.

18Ye oo ngandilo ngu ma kapengo yewelo. Ye kewooloyemo nguno oni gulado ene mela ngalo damonimo endeyolo oode, ngunonggo ewa. No ingondudune ingoyingonedodolo ewa. Ene komo mela ngalo damoni ngu yokoya yowoolengoya ngu, ene mete ingonduduno ingoyingonidodo Anutndo inootoni tunootewa.

19Ndatelo ngulo, mela ngalo ingondudu damoni ngu, Anut doongeyimo ngu, damoni biyomi wenonoyingo ngundilo. Anutlo mandeno nakangoyingomu, ngu ngandilo ooloote. Anutndo ingondududodo oni enengo ebe ganagana damoniye oowooyingga ngundo gosiyelooteku ngu, onindo sepa bowelano nusago yootenggoku ngundilo ewolo. *Yob 5:13*

20Anutlo mandeno ngandilo nguya ete. Anut Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngundo onilo ingoyingo ingonduduye ngu ingootoni, ngu engge kini tetelo ewolo.*Sam 94:11*

21-22Ngulo ngu, oni gula enengo oowooyi bingami ma elo okoowelo. Pol, Apolos, Pita ngundo yengo tabango oni ootoolo hoolooweyeloweloyimbolo yoyetenggo. Melangga nga bidodomo gome oolootenggoku, ngu bidodo ye hoolooweyelowelo oolootenggo. Oni keda oluweloyi; oni kumooweloyi; oo bidodo ataga oolootenggoku nga; ko oo kootusina tunootewaku, ngu oo ngu bidodo ye hoolooweyelootenggo.

23Yo, ye ngu Kristuslomu, Kristus ngu Anutlomu.

1 Korin 4

Oo Bidodo Sembuli Ulungga, Ngundo Enengo Ko Oni Ngu Wilikoyelowa

1Onindo noole yeyolo ingootenggoku ngu, noole Kristuslo ko oni, ene hoolooweyingo oni, oolooteto. Noolendo Anutlo mandeni kuli kombitelo oluwokungga ngu yootunolo eweloyi, ngulo ko oni yoyeteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Ko oni, ngulo mamana mande ngandilo: ene komo ko gome sobowoolo ko tewanggo. Ngu ene ingondudu gulanangge ingolo, ngunonggo ko gome tetenggoku, ngu enengo sobosobo oni, ngu etungowanggoku, ngu ko oni ngu gome nenengo.

[3]Yendo bine, ngundi oni gulado, nolo damonine kone nguya wilikolo kenowelo tewoonelowaku ngu, nondo ngu ooga ngu ingootoowe, kingo oo ngundilo tewa. Yo, no nenengombo nenengo damonine, kone nguya wilikolo, ma kenolo ingooteno.

[4]Hamoo, no nenengo biyomine gula ma kenolo ingooteno. Ngulo ngu, no nenengombo ngandilo ma ewano. No oni gome nenengo oolootenolo ma ewano. No wilikoneloweloyi ngu, Oo Bidodo Sembuliga, ngundo nangge wilikoneloote.

[5]Ariya, yendo eriri telo, oni sodedo ma wilikowelo. Ndatelo ngulo, Yesus ombuweloyi naluwo ngu ma tunootete. Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngundo ombuyago wilikoni. Ngu naluno nguno, enendo oo ngu bidodo ooleliko oongootoni oolooteku, ngu yolo solu himimo tunoo watayewa. Onindo nowoondoyemonggo nangge, mande ingootenggoku, ngu bidodo yootunootoni tunootewa. Ngu naluno, Kristen oni gulanangge nangge Anutndo bingamiye, elo okoowa.

Korin Oni Simoo Baledo Enengo Bingamiye, Elo Okoowonggori

[6]Ye Kristen konebane, nga mandega nga nondo, noole Apolosdodo bungomo sunggi yetenggo. Ene nga mandega nga ye mete nooleno ingoya, ye ngunonggo Anutlo mande damoni nenengo ngu yoya gome oliyi. Yendo oni gula bingami, elo okoolo, oni gula oowooyi ma wongooyi uwelo.

[7]Onendo ge goyolo oni ulungga goyewo? Anut nangge. Hamoo, ge Anut kandeyimonggo, oo bidodo kuli yolo ngu, asa, ndawugalo ngulo, gengo oowoongge bingamingge nangge elo okoote?

[8]Yo, ye ngandiya ingondudu teyi, yengo nowoondoye Yuka Kundingiyimbo hangetoni, ngulo ye Anutlo mande damoni ngu bidodo kuli yomukowonggo. Ngundilo nguya kini. Yo, ye ingoyingo yoyi, yengo ootootooye damoniye

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngundo ngandilo ingootenggo. Kristusndo ombulo, simoo bale soboyelolo oodoni, ye eneya goboolo simoo bale soboyelolo oluwelo elo ingolo ngu, asa, noolendo ye koye telo soboyeloweloyi, ngu ma ingowelo. Ngu hamoo tetoni ngu, asa, noole Kristen oni bidodo simoo bale soboyeloweloyi koyi, ngu tewato. Ene yendo ingoyingo yootenggokungga, ngu nenengo kini.

9Nondo ngandilo ingooteno. Anutndo noole Aposel yoyewoku, ngu oni kootusina oolootenggoku ngundilo. Anutndo oni bidodo, ko Engel oni nguya doongeyemo noole sunggi yewoku, oni yuleyi kumoowelo tetenggoku ngundilo.

10Oni gidalegado nooledodo ngandilo ingootenggo. Noole Kristuslo oni oolootetoku, ngu wenonoyingo onilo ingootenggo. Ene yengombo ngu ngandilo ingootenggo. Noole Kristusnonggo ingoyingo ulunggadodo, yanggangonayidodo, oowoonayidodo oolootetolo ingootenggo. Ene yendo nooledodo nguya ngandilo ingootenggo. Ene yanggangoye oowooyedodo nguya kini, elo ingootenggo.

11Kulimonggo mayelo, nga naluno ngano nguya noole oowalilo kumoolo, sonolo hahangelo, towi kumbalo ingolo wenonootooye, kandeye oondookelo yutolo oweyelootoyi, noole nenengo bibitelo oluweloyi musinayi kini.

12Noolengombo kandenayimbo ko yanggango teteto. Oni noole yumooyunolo mande etenggoku ngu, noolendo ene hoolooweyelolo Anutno yemboongetooye, kumanadodo tetoyi, ngundilo yemboongeteto. Oni noole yombuliyelootenggoku ngu, noolendo kowuli ngu koolowooteto.

13Ene nooledodo mande biyomi oolengo ngu etenggoku ngu, ene noolendo ngu ayibi mande olengomonggo eneno gumi eteto. Noole ngu mela bidodo kitikata, ngundilo oolengo telo oolooteto. Noole oni bidodo sugabo ngundilo teteto. Noole kulimimonggo ngundilo oodooye ombulo, ataga oolooteto.

Korin Oni Simoo Bale Ene Komo Pollo Damoni Ngu Nangge Keyoyi

14Nondo nga mandega nakangootenoku, ngando ye oyumoyeloni elo kini. Kini, ye nolo simoone, ngulo ye nowoondoyi elolo ngulo, nondo yengo ingonduduye ngu yanggango yunowelo nakangooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yengo sobosobo oni ngu ma kandangeweloyi, oowooyingga oolengo, ngu Kristuslo mande damonimo soboyeloweloyi, ene yengo Awaye oowooyingga kini. Ene Yesus Kristuslo damonimo ngu, nondo nangge yengo awaye oolooteno. Yo, nondo Anutlo Mande Keda Mesalango, ngu yeno koletelo wesiyolo etoowe, ye nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ngulo no yengo awaye.

16Ngulo ngu, no ye eririyelootenoku ngu, ye nolo damonine, ngu yoya kenoya, ngundiya teyi.

17Ngundilo ngulo, nondo Timooti ngulo gome ingootenoku, ngu nenengo nangone ngundilo suleyootoowe, ye tanggeyimo ooloute. Ngu ene Ulungga Oo Bidodo Sembuliga, ngulo newendemo hamoo tewolo. Ngundo Kristuslo mande damoni nondo etuyelowonoku, ngu soweyolo etuyelowa. Etuyelootoni, nguno yengo nowoondoye ngu yokutuwootoni, ye ngunonggo nondo Kristuslo oole damoningga keyootenoku, ngalo ingondudu telo ngu keyowanggo. Nondo Kristen oni simoo bale ende bidodomo etuyelootenoku, Timootilo damoni nguya ngundilo.

18Oni gidalegado ye kewooloyemo ene ngandilo ingootenggo. Pol, nooleno ombuwelo ma ingoote. Ngundilo ingolo, ngulo ene ootookoolo, windawinda telo endeyootenggo.

19Ene no yeno sodedo oolouweloyi ngu, Oo Bidodo Sembuli ngundo ingootoni ngu, asa, no ye tanggeyemo sodedo oolouwano. Ngu naluno nguno, oni windawinda telo endeyootenggoku oni ngulo mandeye wilikowano. Enengo mandeye ngu enggedodo bine, ngundi kingo mande nangge? No ene kewooloyemo oode ngu, asa, ngu enengo mande ngu wilikowano.

20Ene Anutlo mande damoningga, ngundo oni simoo bale enengo soboyelooteku, ngu kingo mande nangge kini. Anutndo enengo oni simoo bale yanggango yunootoni, ngulo ene mete enengo oo tewelo ingooteku, ngu nangge keyootenggo.

21Ye ndatelo damoningga, ngulo ingootenggo? Nondo ombulo, yeno manggalu telo, ngunonggo mamanayelowano, bine, ngundi nowoondone

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

imakeyingo ayibidodo damoni ngulo Yukadodo oolouwano, bine? Ye yengombo ngandiya ingoyi.

1 Korin 5

Bosebalese Damoni Biyomi Ngu Korin Kristen Kewooloyemo Oluwo

1Mande binga ngandilo ingowono. Ye kewooloyemo nguno, elambalisa oluweloyi damoni ngu yombuliyootoyi ingowono. Ngu damoningga ngu, oni sowe gidalega kewooloyemo, ngu damoningga ngu kini. Ngu ngandilo: Oni gulado, enengo eweyi ngulo baleyi kootungga ngu woosoolo yowolo.

2Ngulo, ye mande konokono telo oolootenggo! Ye komo mela utolo windawinda tetenggoku, damoningga ngu yokoya, nowoondoye yowoolengoya, mbumbuwa ye kewooloyemo oolooteku, ngulo sendo mogulu teya oliyi. Ye komo oni ngundilo damoni biyomi tetekungga, ngu owetoyiga toongeni, ene yeya ma gooboolo oluwelo!

3Hamoo, no yeya ma oolooteto. Ene nolo nowoondone ngu yeno oolooteku, nguno oni ngundo damoni biyomingga tewoku, ngulo mandeni ngu no kuli kenolo wilikolo ingowono.

4-5No kuli ngandilo ewono. Ye Oo Bidodo Sembuli Yesus oowooyimo ko enengo yanggangonimo goobootenggoku naluno ngu, nolo ingondudune nguya yeya oluwa. Ngundilo ngulo, ye ngu oningga ngu yolo, komo Setanlo kandeyimo yeyi. Ngulo ngu, enengo mbumbuwalo damoni ngundo yombuliyowa. Ngundilo tetoni ngu, asa, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngulo nalunimo gaboyi yowa.

Korin Kristen Onindo Oni Biyomi Komo Oweyi

6Yendo mela biyomi utolo windawinda tetenggo. Ngu damoni gome nenengo kini. Ngu ngandilo: Ene oni gula mbumbuwa telo oluwaku ngu, ngundo ngu ye Kristen bidodo nowoondoye yombuliyomukowa.

7Ngundilo ngulo, ye komo mbumbuwa ye kewooloyemo oolooteku, ngu andangeya yokoyi. Ye ngundilo telo, nowoondoye metemi nenengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oluwanggo. Ndatelo ngulo, Anutlo Sipsip ngu, Kristus ngundo kuli woolo yelo, noolengo mbumbuwadodo kumoowooto.

8Yudalo kundingiyi ngu kenoweloyi naluno ngu, ene Yis yano oolooteku andangelo yokolo, ene oomanongoyingo kingo katenggo. Ngundilo nangge, noole nguya komo noolengo mbumbuwa kewoolonayimo oolooteku, ngu bidodo andangelo yokowato. Noole ngundilo telo, asa, noole mete Kristusdodo siyelo enengo damoni gomemu keyowato.

9So uyi gulano, no kuli yengo nakangowonoku ngu, ngandilo ewono. Ye oni bosebalese damoni biyomi tetenggoku, nguya ma siyelo, dobooye telo goboolo ma oluwelo ewolo.

10Ene oni bidodo mela ngalo, oni ene bosebalese damoni ngu oo kenolo kenomayingootenggoku, oni ganayelolo kingo oo duwoo yoweloyi, oni ene mela yuka biyomi nguno yambo mande telo ngu keyootenggoku, ye yoyokolo sungo oluweloyi elelemo kini. Hamoo, ye oni bidodo ngundilo damoni biyomi ngu hamoo yokolo ngu, asa, ye komo nga melangga nga hamoo oolengo yokowanggo.

11Ene nondo mandega nakangowonoku, ngulo damoni ngandilo. Ye oni gulado Kristen doboonelo etoni, ene ngu oningga ngulo damoni biyomi ngu ngandilo: bosebalese damoni ngu telo; oni gulalo oo kenomayingolo; mela yuka biyomi nguno yemboongelo; oni gidalegaya kootuyesina mande elo; ene biya sono ulungga nelo wenonolo endeyolo; oni gulalo oo ngu kingo woosoolo yooteku ngu, ngu oningga nguya yeya ma siyelo oluwelo. Kini, ye ngundilo oni nguya, oowali goboolo ma newelo.

12Oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku ngu, wilikoyeloweloyi kongga ngu nolomu bine? Kini, Anut enengo ko nangge. Ene oni yengo kewooloyemo Kristen damonimo oolootenggoku ngu, yengombo koyi teya wilikoyeloyi.

13Yo, oni Kristuslo damoni ma keyootenggoku ngu, Anutndo wilikoyelowa. Ene Anutlo mandeno ngandilo ete. Ye kewooloyemo oni ngundilo biyomi ngu andangeya yokoyilo ewolo.*Lo/Dutoronomi 17:7; 19:19; 22:21, 24; 24:7*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Korin 6

Kristen Dobooyi Yolo, Nggawono Ma Wilikowa

1Ye kewooloyemo nguno oni gulado Kristen dobooyi gulaya bine mandedodo tetoningga ngu, ene Gabmanno oololo nggawo (Koot) ma tewelo. Kini, ene komo Kristen onilo goobooyingomo dobooyiboya mandeyali ngu yomosiyoli.

2Wilikoweloyi nalu sosowoomo nguno, noole Kristen simoo bale ngundo mela bidodomo oni simoo bale bidodo mandeye wilikowato. Ye bine, ngu ma ingootenggo? Yo, hamoo, ngundilo teweloyi tetoni ngu, asa, ye mete mande bobodi ngundilo ngu wilikoyi.

3Wilikoweloyi nalu sosowoomo nguno, noolendo Engel onilo mandeye ngu wilikoyelowato. Ye ngu ma ingootenggo, bine? Yo, ngu hamoo tetoni ngu, asa, ye mete mande bobodi ye kewooloyemo oolooteku, ngu wilikoyi.

4Ngulo ngu, Kristen oni gula ene bingami kini, ngundo nguya ene mete mande bobodi ngundilo ngu wilikoweloyi ingoyingonidodo. Ndawugalo, ye ngu mande ngu yolo Gabmanno ooloutenggo?

5Nondo nga mandega etenoku nga ngu, oyumoyelonilo eteno. Ndatelo ngulo? Ye kewooloyemo nguno oni gula, ene mande wilikoweloyi ma ooloote, bine? Ngundo dobooguliye elayaga ngulo mandeyaliga tunootewoku, ngu ma wilikolo yomosiyowa, bine?

6Ene ye ngu damoningga nguno nangge, Kristen dobooye gulado, Kristen dobooyi yolo, oni Kristusno nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku, doongeyemo mande wilikoyingo onino ooloutenggo.

7Ingoyi. Ye Kristen oni dobooguliye yoyolo, Gabmanlo mande wilikoyingo onino yoyetenggoku ngu, ye Kristen onindo yengo kewooloyemo damoni nenengo ma telo etuyelootenggo. Ene oni gulado ye yombuliyelootoni, ye ngulo ma ingowelo, ngundi oni gulado yengo oo yomukootoyi, ye ngulo gumi ma tewelo. Ngu damoningga ngundo ngu, oni nggawono mandeni wilikoweloyi ingooteku damoningga ngu dagate.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ene yengombo ngu, damoni biyomi telo, oni gidalegalo oo kingo udayelolo yootenggo. Yo, yengombo yengo kewooloyemo Kristen dobooguliye oolengo, nguno nguya ngu damoningga ngu tetenggo.

9-10Oni ene damoni biyomi tetenggoku ngu, ene Anut Oo Bidodo Sembuliga, ngundo endega enengo oni simoo balelo sobowooteku, ngu ma yowanggo. Ye bine, ngu ma ingootenggo? Kinitetoni ngu, yengombo yengo nowoondoye kingo ganangootenggo. Oni ene bulibali bosebalese telo endeyootenggo; oni ene mela yuka biyomi nguno yemboongetenggo; oni ene elambalisa damoni yombuliyootenggo; simoondo enengo nangge, simoo dobooyeboya ebe kolokolo telo endeyootenggo; simoondo oyumo mande, ngu oni gulano tetenggo; yakaka onindo damoni biyomi tetenggo; oni gulalo oo kenomayingootenggo; oni biya sono gome gome nelo, ngulo mboolombo yoyoote; oni dobooyi yomooyunolo kootuyesina mande ete; oni ene dobooyi oo kingo woosoolo yoote; ngu oni ngundilo ngu bidodo Anut Oo Bidodo Sembuliga, ngundo endega, enengo oni simoo balelo sobowooteku, ngu ma yowanggo.

11Ye gidalega kuli ngu oni ngundilo oluwonggo. Ene yengo mbumbuwaye nowoondoyemo ngu sonowoolo andangeyunootoni, ye oni nenengo kundingiyi tunootenggo. Anutndo ye ngu enengo soleyelolo, kumana yunolo yootunoyelowonggori. Noolengo Anutga, ngundo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, ngulo oowooyimo, ko Anutlo Yukanimo nguya oni nenengolo ewolo.

Noolengo Gowenayi Kundingiyi

12Hamoo, ene oo gidalega Anutlo mande ma yombuliyooteku ngu, ngu oo ngu no bidodo mete teweloyi ingooteno. Ene oo gidalegado hooloowenelowelоyi kini, ngu yokootoowe, ngundo ma sobonelowa.

13Oni gidalegado etenggo. Oowali ngu useyemboolo, useye ngu ene oowalilomu. Ene ngundilo elo simoo bale etuyelootoyi, ene bosebalese damoni biyomi ngu mete teweloyi elo, ngu nangge tetenggo. Ene oowali oo ngu goweyega, ngalo sodedo kinitewa. Ene Anutndo goweyega ngu damoni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

biyomi teweloyi ngulo ma yewolo. Kini, ene goweye ngu Oo Bidodo Sembuliga, ngu enengo nangge.

14Anutlo yanggangoni, ngundo ene kuli Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu melenonggo yokutuwootoni ko keda ootookoowolo. Ngu yanggangongga ngundo nangge, noole nguya yokutuyelowa.

15Ye Kristen oni ngu ye Kristusdodo gulanangge. Ye bine ngu ma ingootenggo? Ngu hamoo ngulo ye mete goweye yolo bosebalese damonimo yewanggo, bine? Kini, ye nowoondoye Kristus inolo, ko goweye yolo, bosebalese damoni nguno yeweloyi nguya kini.

16Oni ene ooleko ooleko bale ngu dowoolo boogomoolo welewaliku ngu, ene goweyali ngu yeli gulanangge tewa. Ye bine, ngu ma ingootenggo? Anutlo mandeno ngandilo nakangowolo. Ngu simoo bale elayaga ngu goweyali gulanangge tunootewalo ewolo.*Stat/Yenesis 2:24*

17Ene oni gula Oo Bidodo Sembuli nguya gooboolo oluwaliku ngu, ene nowoondoyali gulananggemo oolooteli.

18Ye komo bosebalese damoni ngu sodedo yokoya sayi! Mbumbuwa gumi bidodo onindo tetenggoku, ngu goweye sanganimo tetenggoku ngu biyomi. Ene bosebalese damoni, ngu goweye newendemo ngu yeyi biyomi yete. Ngu damoningga ngu, Anut doongeyimo ngu biyomi oolengo.

19Ye bine, ma ingootenggo? Yengo goweye ngu Yuka Kundingiyi ngulo ya. Anutndo ngu ene Yuka inolo, enengombo ngu nowoondoyemo ulo, nguno ooloote.

20Ngundilo ngulo, ye ngu yengomu kini. Anutndo uli ulungga oolengombo, ye uliyelolo yoyowoku, ngulo komo yengo goweyega ngu Anut inootoyiga, Anutlo bingami eya okooni.

1 Korin 7

Elambalisa Teweloyi, Ngulo Mande Damoni

1Ataga, no yendo mandega nakangolo nunowonggoku, ngulo gumi nakangolo yunooteno. Ngu ngandilo: oni gula ene bale ma yoyingongga ngu, ene gome.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Ene bosebalese damoni biyomi ulungga ooloote. Ngundilo ngulo, oni simoo enengomo enengomo baledodo telo oluwanggo. Ngundilo nangge, bale nguya ene kamesumooyedodo telo oluwanggo.

[3]Simoo goweyi ngu, enengo baleyibolo, kameyimbo ngu ma solengowelo. Ngundilo nangge, baleyi goweyi ngu kameyimbolo, baleyibo ngu ma solengowelo.

[4]Bale goweyi ngu enengo nangge kini, ngu kameyimbolo nguya. Simoo goweyi ngu, bale nguya.

[5]Yali elambalisa teya ngu, gulado gula ma kootu inolo, goweyi ma solengowelo. Yo, yalingo ela elaya nowoondoyali gulanangge yelo, nalu bodaga nangge kundingiyi ootoolo, nguno Anutno yemboongewelo, ngu mete. Nguno ngu, yali Anutno yemboongewali. Ene kootusina, yali goweyali ko goboolo yelo gooboowali. Yali ko ma goboolo oodoli, nguno goweyali gome sobowooweloyi ereremo kini tetoli, nguno Setando tewooyelowa.

[6]Ene yendo elambalisa teweloyi damoningga, ngulo nono sumoo ewonggoku, ngulo nondo ngandilo eteno. Nga ngu mamana mande oolengo kini.

[7]Nondo ngandilo ingooteno. Simoo bale bidodo ngu nondo bale kini oolootenoku, ngandiya oliyilo ingooteno. Ene Anutndo ngu simoo bale gidalega yanggango yunooteku ngu, ene mete kosiyi ootoolo goweyi solengolo, ene elambalisa teweloyi, ngulo ene ma ingowa. Ene simoo bale gidalega ngundilo ingonduduye yanggango kini ngu, asa, ene elambalisa teyi.

[8]Asa, oni elambalisa ma teyingo ngu, ko bale kameyi kuli kumooyingo, ngulo nondo ngandilo eteno. Ene nondo kosiyi oolootenoku, ngandilo oluwanggoku ngu, ene gome.

[9]Ene yengombo nowoondoye goweye ma sobowooweloyi, ingolo ngu, ene mete kamebale tewanggo. Yo, ye mete elambalisa teyi. Kinitetoni ngu, doongeye ulu teyingo damoni biyomi ngundo yengo goweye sobowoowalo eteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Oni elambalisa telo oolootenggoku, ngulo no nga mamana mandega nga, elo yunooteno. Nga ngu, nolo mamana mande kini, nga ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo mamana mande ngu eteno. Bale ngu, ene komo kameyi ma yokowelo.

11Ene baledo kameyi yokolo ngu, ene komo kingo olini. Yo, ene kosiyi oluwa bine, ngundi ene ko enengo kameyimo ko oolouya nowoondoyali goboolo yeya olili. Simoondo nguya, ene baleyi owelo ma yokowelo.

12Nga mandega nga, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo mande kini, nondo nangge ngandilo ingolo eteno. Ene Kristen doboonayi gula baleyi Kristusno newendemo hamoo kini, ngundo Kristen doboonayi gulaya oluwelo etoni ngu, asa, ngu simoongga ngundo enengo baleyi yowoku ngu ma owelo yokowelo.

13Ene bale gula kameyi ngu Kristusno newendemo hamoo kini, ngundo baleyi yokowelo ma ingootoni ngu, asa, baleyibo ngu simoongga ngu ma yokowelo.

14Ye ingoyi! Simoo ene newendemo hamoo kini ngu, ene baleyi newendemo hamoo teyingo nguya woologongolo ngu, ene kumanadodo yootunootoni tunootete. Ndatelo ngulo, enengo baleyi ngu newendemo hamoo teyingo. Ngundilo nangge, bale ene newendemo hamoo kini, ene kameyi newendemo hamoo teyingo nguya woologongolo oolooteliku, nguno ene kumanadodo yootunootoni, tunootete. Ene ngundilo ma telo ngu, enengo simooye nguya, ene kumanadodo ma tunootewanggo. Ene nowoondoye hamoo tetenggoku ngulo, enengo simooye, ngu Anutndo kumanadodo yoyeni tunootetenggo.

15Ene onendo newendemo hamoo kini, ngundo elambalisa damoni ngu yokowelo tetoni ngu, ye ma soleyelowelo, nguno yokoyi. Ngu simoongga, ngu toongewelo tetoni ngu, asa, enengo Kristen baleyiga ngu ma solengowelo. Ngundilo toongetoni, Kristen balega ngu, ene mete kosiyi olini, eneno kowuli kini. Ngundilo nangge, ngu bale toongewelo tetoningga ngu, asa, enengo Kristen kameyingga ngu ma solengowelo. Kini, Anut doongeyimo, ene mete yokootoningga toongeni. Anutndo noole nowoondonayi imakeyingo damonimo oluweloyi, nguno negoyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Bale ge ndatelo telo, kamengge Kristen damonimo yowa? Simoo ge ndatelo telo, ge Kristen damonimo balege yowa?

Noole Komo Anutndo Damoningga Kuli Yunoyingongga, Nguno Nangge Oluwato

17Asa, ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ingoyingo sungo sungo, ko sungo sungo bayetelo yunolo, nguno negoyelowoku, ngu gome dowooya teyi. Ye elambalisa tetenggoku, ngundi kosiyi oolootenggoku ngu, yengo damoniyengga Anutndo elo yunowoku, nguno nangge oliyi. Ngulo, no ende bidodomo Kristen oni simoo baleno, nga mamana mandega nga nangge, elo etuyelooteno.

18Ene oni gula moondeyi yomosiyoyingo sunggidodo, Anutndo ngu negongolo yoyingo tetoni ngu, asa, ene ngu sunggi ngu goweyimo oolooteku, ngu ma andangelo yokowelo. Ngundilo nangge, oni gula moondeyi ma yomosiyoyingo ngu, Anutndo ngu negongolo yoyingo tetoni ngu, ene ngu sunggiga ngu goweyimo yeweloyimbolo ma ewelo.

19Moondeye yomosiyoyingo sunggiga ngu, ko moondeye ma yomosiyoyingo nguya, ngu kingo oo ngundilo. Ene Anutlo mamana mandeni ngu keyoweloyi, ngu gome nenengo oolengo.

20Oni gula ko gulano oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene komo ngu kongga, nguno nangge olini.

21Ge kingo sulena ko nangge telo oodoyi, Anutndo ngunonggo negogelootoningga ngu, asa, ge ngulo nowoondoge ma kowuli yewelo. Ene ge oole gulano kingo sulena ko teweloyi, ngu yokoweloyi oole kenoya ngu, ge mete ngundiya teya, ngu oolega ngu keyo.

22Ngu ngandilo: ene sulena oni gula oowooyi kini oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene Anut doongeyimo oowooyidodo tunootewa. Ngundilo nangge, oni gula oowooyi bingamidodo oodoni, Anutndo ngunonggo negongolo yootoni ngu, ene Kristuslo sulena oni tunootelo oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Anutndo enengo ulini ulungga oolengombo ye ko uliyelolo yoyowolo. Ngulo ye oni gidalega yoyokootoyi, ngundo yengo ingonduduye ngu sobowoolo, ngunonggo biyomimo yunowelo. Kini, Anutndo yengo ingonduduye ngu nangge sobowooni.

24Ye Kristen dobooguline, kono ngundilo nguno oodoyi, Anutndo ye negoyelolo yoyingo ngu, ye komo ngu konggano ngundilo oodoyi, Anutndo ye hoolooweyelowa.

Oni Kamebale Ma Teyingoku, Ngulo Mande

25Ene, ye bale kosiyi simooya ma weleyingo, yengo mamana mandega Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngunonggo ma yowonggo. Ene nondo nenengo ingondudune ewano. Anutndo nolo sumange tenunoyingo ngundilo, ye nguya nolo mandene nga nowoondoye hamoomonggo ingoyi.

26Nondo ngandilo damoningga ingootenoku, ngu metemi. Ataga, nga naluno ngano kowuli ulungga tunootete. Ngundilo ngulo, ye ataga oolootenggoku, ngundiya nangge, ye bidodo gome oliyi.

27Ge baledoya goboolo oolooteli, bine? Ngundilo tetoningga ngu, ge bale ngu yokowelo ingondudu ma tewelo. Ge bale ma yoyingo, bine? Ngu mete ge baledolo ma ingondudu tewelo.

28Ngundilo ngulo, ge bale yowaku ngu, mbumbuwani kini. Ene bale kosiyi, ene kameyidodo tewaku nguya, ngu wetini kini. Ene simoo bale elambalisa tewanggoku ngu, ene mela ngano kowuli ulungga yowanggo. Nondo ngundilo kowulingga yeno tunooteweloyi ngulo eteno.

29Ye Kristen konebane, nondo ngandilo eteno. Nalu ootutete. Nga nalu bodaga, ngalo ye ngandiya teyi. Ene ye baledodo ngu, ataga ngano ngu, ye komo Anutlo ko nangge teya, kosiyi ngundiya oliyi.

30Oni sendootenggoku ngu, ene komo ingowanggo. Ngu sugi ma oluwa, eya ingoyi. Oni ene oni oni tetenggoku ngu, ene komo nguya ingoyi. Ngu sugi ma oluwalo ingootenggo. Oni oo uliyootenggoku ngu, ene komo nguya ingoyi. Ngu kingo oo ngundilo, elo ingootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Oni ene mela ngalo oo ngulo koyi tetenggoku ngu, ene komo mela ngalo oo ngu gome ma dowootoyi, sugi ma oluwa. Ndatelo noole ingooteto. Nga melangga ngalo, oo ngu kinitemukowalo ingooteto.

32Nondo ngu ye oo oowooyinggado ingonduduye ma yombuliyowelo, elo ingooteno. Oni ene bale ma yoyingongga ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo damoni, ngulo ingondudu ulungga tete. Ene Oo Bidodo Sembuli Ulunggado ingooteku, ngundilo tewelo ingoote.

33Ene oni baleyidodo telo ngu, ene mela ngalo oo ngulo ingondudu ulungga tete. Yo, nalu gumi ene Anutlo koni ngulo ingondudu telo, ko nalu gumi ene mela ngalo oo ngulo ingondudu tete. Yo, ene baleyibo damoningga ingooteku, ngundilo tewelo ingoote. Ngundilo ngulo, enengo ingonduduni elaya tunootete.

34Bale kosiyi ma kameteyingo ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayimbolo damoni, ngulo ingondudu ulungga telo, ngulo ingonduduni newende bidodo ene inoni. Ene bale kameyidodo ngulo ingonduduni ulungga ngu, ene ndatelo damoningga tetoni, nguno kameyi oni oni teweloyi, ngulo ingoote.

35Nondo nga mandega etenoku nga ngu, ye hoolooweyelootoningga, gome oliyilo ngulo eteno. Nga mandega nga, ye soweyelolo kini. Nondo ngu ye gome nenengo ootooya, ngunonggo suwoo suwoo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo koni ngu nangge teyi. Ye oo gula gulano yengo ingonduduye nguno ma yewanggo.

36Ene oni gulado enengo bale gula solengootoyi oodoni, ene ngu sobowoolo enengo goweyi solengolo, ma oluweloyi tetoningga ngu, asa, ene mete sodedonangge baleyiga ngu yoya goboolo olili. Ngu Anut doongeyimo, mbumbuwa kini. Ene enengo baleyi sodedo ma yolo, nguno enengo balega solengoyingo nguya tolige endeyolo ngu, asa, Anut doongeyimo, ene mbumbuwa tewa.

37Ene oni gulado enengo newendemonggo yanggango ingootoni, oo gulado ene ma eriringootoni ngu, ene mete enengombo enengo ingonduduni ngu sobowooweloyi, ngu ene mete bale ngu yokooteku ngu, ene metemi oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Ngundilo ngulo, oni gulado ngu bale buniyoku yolo baleyi tewaku, ngu damoni gome tewa. Ene oni gulado bale ma yowaku ngu, damoni gome nenengo oolengo tewa.

39Ene bale gula kameyidodo telo oodoni, ngu balega ngu ene kameyimboya goboolo oode oode oololo, kameyi kumooteku nguno wenga. Ene kameyi kumootoni balega ngu kingo ootoolo ngu, asa, ene mete simoo gula yowa. Ene kame tewelo ngu, ene komo Kristen simoongga yoni.

40Ene nondo ngandilo ingooteno. Ene balega ngu kameyi kumootoni kingo oolooteku ngu, ene mete oni oni teya kingo olini. Anutlo Yukani ngundo mandega nga etunelootoni bine, ngunonggo eteno.

1 Korin 8

Mboolo Ebe Ganagana Nguno Nusago Kalo Woolo Yeyingo

1No ataga nusago mboolo ebe ganagana nguno kalo woolo yelo yemboongetenggoku, ngulo mande damoni ewelo. Noole ingooteto. Noole ingoyingo ulungga moole, ete. Ene ngu ingoyingo ulungga ngundo yoyeni oni gidalegano windawinda teweloyi damoni tewonggorilo ingooteto. Ene oni gidalegano nowoondoyi teweloyi damoni yunolo hoolooweyelootooye ngu, oni mete ngu Anut gome yanggango keyowanggo.

2Ene oni gulado enesu nangge oo gulalo ingolo, no oo ngu teweloyi no bidodo watayi ewaku ngu, ngu nenengo kini. Kini, ene mete ngulo ingondudu ulungga gula yowa.

3Ene oni gulado newende Anut inootoni ngu, ariya, ngu oningga ngulo Anutndo gome ingoote.

4Asa, mboolo ebe ganagana nguno nusago kalo woolo yelo yemboongelo netenggoku damoningga, ngulo nondo ngandilo eteno. Noole ingooteto. Anut oolengo gulanangge, ngundo nangge oolooteku ngu! Anut gula hamoo oolengo kinilo ingooteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Oni gidalega ingootenggo. Hamoo, oomboolo oowooyingga, ngu melako ngano, Sambono nguya ngu anut, elo ingolo, ngulo ene oo bidodo sembulilo etenggo.

6Ene noolengo Anut ngu gulanangge oolengo ooloote. Ngu noolengo Awanayi noole enengo oolengo. Ngulo oo bidodo enenonggo tunootewolo. Anutndo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu Yesus Kristus yeni, ngundo oo bidodo yelo, nooleno keda oluweloyi yunootoni, ngulo noole mete Anutya goboolo oolooteto.

7Ene oni gidalegado suwoo suwoo oomboolo ebe ganagana ngulo, damoningga ngu keyolo, ngulo ingondudu tetenggo. Ngundilo ngulo, Kristen onindo ngu nusago songgiwi ngu, ene kuli oomboolo ebe ganagana, nguno woolo yeyingo ngu netenggoku, ngulo nowoondoyemonggo elaya ingootenggo. Ngulo nowoondoyemo ingootenggoku, ngu mbumbuwa tetenggo.

8Hamoo, oowalimbo yoyolo Anut tanggeyimo ma oolouwato. Noole oowali nelo, ngundi ma nelo nguya, ngundo Anut doongeyimo ma hoolooweyelootoni, noole nenengo tunootewato.

9Ene ye ingondale teyi! Yendo nga oowali nga yengombo mete neweloyi ingootenggoku, ngundo oni yanggangoye kini, ngulo nowoondoye yombuliyelootoyi ngu, ngundo yeni ene tootogiyelootoni soletoyi, ariya, ngu damoni ngu nenengo kini.

10Ene ge Anutno nowoondogemo hamoo telo, ngunonggo ge ingowa. No oo bidodo mete newano. Ngundilo ingolo, ge ebe ganagana anut ngulo yemboongeyingo yano ulo, nguno ge bibitelo oowali nete. Ge netoyi, oni gula ene newende yanggango kini, ngundo ge geyolo, ene nguya newendemonggo ebe ganagana anutlo oo kalo yeyingo ngu newaku ngu, asa, gedo ene yeyi biyomi yete. Ndawugalo ngulo, enengo newendemo ingoyingo elaya ingoote.

11Ye kenoyi! Yengo ingoyingo ulungga nguno, noole mete oo bidodo nemukowatolo ingootenggo. Ye ngundilo tetenggoku ngu, ngundo ngu oni newendemo hamoo yanggango kiningga, ngu yendo ene yombuliyoote. Ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

doboonayingga yendo newende yombuliyootenggoku, ngulo Kristusndo ene nguya ko yowelo kumoowolo.

12Ene Kristen doboogulinayi gidalegalo nowoondoye ma himi yetoni, ngulo ene yanggangoye nguya kini, yendo ngu mbumbuwaga ngu tetoyi, nguno ngu enengo ingoyingo sangala telo yombuliyelootenggo. Ngundilo damonimo nguno ngu, ye Kristusno mbumbuwa tetenggo.

13Ngundilo ngulo, oowali ngundo tetoni, doboone ene mbumbuwano utoni ngu, ariya, nondo nusago songgiwi ko ma newano. Nalu bidodomo nguya, no doboone newende yewe mbumbuwano uwaku, ngulo ngu ma telo newano.

1 Korin 9

Anutlo Ko Oni Ene Ndawuga Mete Tewanggo

1Oni gidalegado noya etenggo. Ene oowooyidodo kini, ko ene Kristuslo Aposel nguya kini, etenggo. Ngu mandega ngu hamoo kini. No enengo Aposel oolengo. No nenengo doongenembo Yesus noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngu kenowono. Ngulo nondo Ulunggalo mandeni yeno wesiyolo etoowe, ye ngu ingolo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu! Ngulo ngu, ye nolo konemo oowali enggeteku ngundilo.

2Ene oni gidalegado noya ngandilo ingootenggo. Pol ngu Aposel kini. Ngundilo ingootoyi, ene yendo noya Aposel oolengo eya ingoyilo ingooteno. Nondo Oo Bidodo Sembuliga enengo mandeni eweloyi logonelootoni, no Aposel ko tewonoku, ngulo sunggi ngu, ye Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu.

3Oni gidalegado no noyolo, mande wilikoyingo onino noyetoyi, ngulo mandeye gumi ngandilo ewono.

4Aposel oni gidalega ene Anutlo mande wesiyolo eweloyi ko tetoyi, ngulo onindo oowali, sono nguya, yunootoyi netenggo. Ngulo ngu, noole nguya mete oowali sono oo ngu yunootoyi newato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Aposel gidalega, Oo Bidodo Sembuli Yesus ngulo dobooguliyi, ko, Sipas, oowooyi gula Pita nguya baledodo ko telo endeyootenggo. Noole nguya baledodo ko telo ma endeyoweloyi, bine? Kini, mete baledodo ko teweloyi.

6Noole Banabasdodo ngu Anutlo mandeni elo ngulo koyi teteloku, ene nalu gumingga ngu, nenengo kandenembo no bobeye yoweloyi koyi tetenoku, ngunonggo oowali yolo netelo. Ene Aposel oni gidalegado ngu, enengo kandeyebo ko telo, ngunonggo oowali ma yootenggo. Ngulo ngu, noole nguya mete ye kandeyemonggo oowali yolo newalo.

7Ndawu oninggado ene me oni telo, ngunonggo enengombo oowali erewelo nelo endeyowa? Kini, enengombo oowali erewelo ma yolo newa. Ngundilo nangge, ndawu oninggado ene oowali koyi telo, ngunonggo engge ma yolo newa? Kini, oowali koyi teteku, ngulo engge yolo newa. Ndawu oninggado, ene bulmakau boga ngu sobowoolo, ngulo koyi teteku, ngundo ene nonowo winggoolo ulumi yolo ma newa, bine? Kini, ene bulmakau ngulo nonowo winggoolo, mete newa.

8Nondo bine, onilo ingondudu ngu keyolo mande ngandilo eteno? Kini, mamana mandeno, ngundilo mayete.

9Mosesndo mamana mandeno ngandilo nakangowolo. Bulmakau ngu nggile oowali ngu wongootoni, pesooweloyi naluno, ngu manggowo ma ukingowelo ewolo. *Lo/Dutoronomi 25:4* Anutndo ene bulmakau elo nangge ngulo nowoondoyi teyingo, bine? Kini, noolengo ewonggori. Ngu naluno nguno, noole Anutlo koni tetooye ngu, asa, yengo ko ngu oowali sono nguya noole yunootoyi newato.

10Mosesndo noole nguya bine, ewolo? Yo, nga mandega nakangoyingongga nga ngu, noolengo ewolo. Oni ene ko telo, ene oowali imiteku ngu, ngulo engge ngu kootusina gidalega enengo neweloyimbolo yowa.

11Ariya, noolendo Yuka Kundingiyi ngulo oo yuwooyi, ngu ye kewooloyemo kuli imiwootoku ngu, yebana gowenayi ngalo oo ngundo noole hoolooweyelolo yunoweloyi ngu mete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Oni gidalegado yeno hoolooweyeloyingo, oo yowelo sumoo etenggoku ngu, asa, noole nguya oo ngu, komo mete yoweloyi. Ene oo ngu kuli noolendo ma yooteto. Kini, noolendo kowuli bidodo ngundilo ngu koolowoolo oolooteto. Noolendo Kristuslo mande gome ngalo oole ma doongoowato.

13Oni ene Yudalo goobooyingo ya oowooyi Tempel nguno ko tetenggoku, ngundo ngu, ene Tempel, ngulo oowali ngulomu yolo newanggo. Ene oni Anutno woolo yeweloyi nombono ko tetenggoku ngu, ene woolo yeweloyi nusago gumingga yolo newanggo. Ye bine, ngu ma ingootenggo?

14Ngundilo nangge, Anut Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngundo ewolo. Oni ene mande keda gome mesalango, ngu wesiyolo elo etuyelootenggoku, ngunonggo goweye hoolooweyelootoni oluweloyi nguya yowanggolo ewolo.

15Nondo eteno. No oo gula ngundilo ma yowono. Ataga nguya, nondo oo ngu yowelo mande nga ma nakangooteno. No Kristuslo koni ngu kingo teweloyi ngulo gome ingooteno. Ene no kumootoowe, nguno ngu mete oni gidalegado, ene nolo bingamine elo okoowanggo. Pol ene Anutlo mande ngu kingo telo, oni etuyelowoku, ngunonggo ene oowali ma yowolo, elo ingowanggo.

16Ngu ngandilo: No Anutlo mande nga elo, ngulo no oni oni tetenoku, ngulo nangge eloluwano. No nga kongga nga nangge telo oluwanoku, ngundo bingamine okooweloyi ma teteno. Kini, Anutndo koni ngu teweloyi, ngulo logonelootoni, ngulo no komo ko ngu tetenoku ngu! No mande gome ngu ma elo ngu, no biyomi oolengo telo oluwano.

17No nenengombo, nga kongga nga telo ngu, no mete ko uliyi yowano. Ene Anut enengombo nga kongga nga nondo teni, elo logonelowoku, ngulo no ko teteno.

18Ngulo uliyi, ndawuga yowano? Ngu ngandilo: No ngu Anutlo mande kedaga wesiyolo elo endeyootenoku, ngulo uli ma yowano. Ngu hamoo, no kingo ko tetenoku, ngu Anutndo oni oni teweloyim ko teteno.

Pol Ngu Oni Simoo Balelo Ko Oni Oluwo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ngu ngandilo: No ye kandeyemonggo oo gula ma yootenoku, ngulo no oni gulalo ko oni ma telo oolooteno. Ene no nenengombo elo, ngulo no oni bidodo ko oni telo ootoolo, ngunonggo no oni simoo bale oowooyingga nguya yoyootoowe, Kristusno ombuwanggo.

20Ngundilo ngulo, Yuda oni doongeyemo ngu, no Yuda oni ngundilo telo oluwono. Nguno ngu, no mete Yuda oni yoyowelo ngundilo tewono. Oni oowooyingga mamana mande ngu newendemo oolootenggoku, ngu doongeyemo, no mamana mande ngu newendemo ootoowoodingowono. Ngu hamoo, no ngu mamana mande newendemo ma oolooteno. Ene nondo oni hoolooweyelootoowe, Kristusno nowoondoyemo hamoo tetoyi ngu, asa, no mamana mande ngu newendemo mete uwano.

21Oni sowe gidalegano Moseslo mamana mande kini, ngu doongeyemo, no nguya mamana mande kini ngundilo tunootewono. No nguno ngu, no mete oni mamana mande kini, ngu Kristuslo yoyoweloyi. Ene no Anutlo mamana mande ngu yokolo kini. Kini, no Kristuslo mamana mande ngu newendemo ootoolo, ngunonggo oni mamana mande kini ngu yoyowelo, ngundilo tewono.

22Oni nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, yanggangoye kini, nguno no nguya oni yanggango kini ngundilo tunootewonoku ngu, no mete oni yanggangoye kini ngu yoyoweloyimbolo ngundilo tewono. No kuli oni bidodo damoniye yomukowonoku, nguno no oole bidodo tewoongolo, ngunonggo oni simoo bale gidalega yoyowano.

23No ko nga bidodo Anutlo mande keda ngalo tetenoku, ngu Yuda onino ko oni sowe gidalegano wesiyolo etenoku, ngulo no enedodo kumana goboolo yowato.

Noole Yanggango Kendutelo Oololo, Uli Yowato

24Ye bine kuli ingootenggo? Oni oowooyingga ebe dagadaga telo, kendutetenggoku ngu, ene oni gulananggebo yanggango yelo, bidodo dagayelolo, uliyi yowolo. Asa, ye nguya komo ko yanggango Anutndo ingooteku, ngundiya teya ngu, asa, ye ngulo uliyi hamoo yowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Oni ene dobooyiboya ebe dagadaga telo ngu, oni enengo goweyimbolo ingonduduni ngu andangelo yokolo, ene komo dobooyi dagaweloyi ngulo nangge newende ingolo, ngu tete. Ene ngundilo telo, nguno uliyi yowoku, ngu oo sodedo biyomi yewa. Ene noolendo uliyingga yoweloyi, ngu biyomi yeweloyi kini. Ngu sugi sugi oluwa.

26No nenengombo ebe dagadaga nguno kendutetenoku ngu, no doongene sungo sungo toongetelo, ma kenduteteno. Kini, no Anutndo logoga yeyingo, nguno nangge no nenengo kenduteteno.

27No gowenengga nga yokootoowe, ngundo no ma sobonelowa. Kini, nenengombo gowene sobowoolo, ngunonggo Anutlo mande wesiyolo onino ewano. No onino mande wesiyolo etenoku, ngundo Anutnonggo ene uliyi gome ngu yowanggo. No komo ingondale telo, no nguya nenengo kendutelo, ngulo no uli gome yowano. No ko ngu ma telo ngu, asa, no ko ngulo ulini ma yowano.

1 Korin 10

Noole Tewootewoo Soleweloyi, Ngulo Ingondale Tewato

1Ye dobooguline, nondo ngu ye komo ingoyilo eteno. Iserel oni Igip mela yokoyingo, nguno noolengo osi sambanayi ngu, ene goboole newendemo oodoyi, goboole ngundo oole etuyelowonggori. Ene bidodo Mosesdodo keyembo yade yade ooloutoyi, wendeyi kewoolo wesowootoni, gide gide tetoni, nguwoole ulelewonggori. Yo, oo ngu oni etuyelooteku ngu Moseslo keyimo oni.

2Ngu oni ngu bidodo Moses keyolo, goboole newendekuli yade oololo, ko, wendeyino nguya, sono (kundingiyi) ngu yowonggori.

3-4Ene bidodo Anutlo Yukambo oowalingga Sambononggo yunoyingongga, ngu newonggori. Ene bidodo enengo Yukambo sonongga diginonggo yunoyingongga, ngu neloluwonggori. Anut enengombo digi newendemonggo sonongga ngu yeni tunootewolo. Ngu digiga ngu, Kristus. (Ngundilo nangge, Kristusndo ngu hoolooweyeloote).

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ene Anutndo ngu oni ngulo damoniye biyomi ngulo ma ingootoni, ngulo oniku kingo melako oluwonggoku, nguno oni oowooyingga kumoomukowonggori.

6Yo, ene kuli kumooyingo ngu, ndawugalo ngulo, ene oo biyomi ngu kuli kenomayingowonggori. Ngu bidodo gaboyi ngundilo tunooteyingo, nguno noole kenolo ingolo, noole oo biyomi ngulo ma hahangelo koyi tewato.

7Ene osi sambanayi kewooloyemo oni gidalegado, ebe ganagana anut ngulo damoni keyowonggori. Ye komo ebe ganagana anut ngulo damoni ngu ma keyowelo. Anutlo mande ngundo eneya ngandilo nakangowolo. Oni simoo bale ene bibitelo, oowali sono nguya newelo yokolo, ene ootookoolo, yambo kunobulo telo, nguno bosebalese damoni biyomi nguya tewonggorilo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 32:6*

8Ene kewooloyemo oni gidalegado kuli bosebalese damoni biyomi teyingo, ngundilo ngulo, oni simoo bale ulungga oolengo (23,000) kumoowonggori. Noole ngundilo damoni biyomi, ngu komo ma keyolo tewato.

9Kuli oni gidalega ene kewooloyemonggo, Anut tewoongolo, mbumbuwa oowooyingga tetoyi, ngulo Anutndo gumi yunolo, sile yeni tunootelo, ngundo yokitoni, kumoowonggori. Ngundilo nangge, noole nguya Anut tewootewoongolo, mbumbuwa tetooye, ene ngulo gumi yunowa, bine, ngundi kini.

10Kulimi oni gidalega, ene kewooloyemonggo Anutya sanggili mande elo boguboguwootoyi, ngulo Engel onindo ngu oniku yuleweloyimbolo ombulo, yudoyi kumoowonggori. Ngundilo nangge, ye Anutdodo sanggili mande mande elo ma boguboguwoowelo.

11Nga oo nga bidodo eneno kuli tunooteyingo, ngu oo gaboyi nangge, nguno noole kenowato. Nga mandega nga ngu, Anutlo mandeno nakangoyingo, ngu noole etuyelooteku, nguno osi sambanayimbolo damoniye biyomi, ngu ma keyowato. Ndatelo ngulo, noole nalu kini teweloyi namoko tetoni, nguno oolooteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ngulo ngu, oni enengombolo ingoya nguno yanggango dikaya, ene komo ingondale teyi! Ene yanggango ma dikalo ngu, ene mbumbuwano solewa.

13Tewootewoo ngu kuli yeno tunootewoku ngu, ngu guladilo kini. Ngu tewootewoo ngundilo, ngundo oni bidodomo tunootete. Ene Anutndo sumange yunolo, newende hamoo oolengo yunooteku, ngulo ngu tewootewoo gula ombulo, ngundo noolengo yanggangonayi ngu ma dagalo, uleni uwa. Kini, ene tewootewoo yeno tunootetoni ngu, Anutndo ye hoolooweyelowelo oole yeni tunootetoni, ye tewootewoo nguno yanggango dikawanggo.

Noole Anut Ko Yuka Biyomi Ngudodo Ma Keyowato

14Ngulo ngu, ye nolo dobooguline oolengo, ye komo ebe ganagana anut nguno yemboongeweloyi damoningga, ngu kootu inoya sayi!

15Ye ingonduduyedodo ngulo, no yeno eteno. Yengombo komo nolo mandene nga wilikoya ingoyi.

16Nga Wayin tobaga nga ngu noolendo nelo ngu, noole komo Kristuslo dalowo yunowoku, ngundo noolengo mbumbuwa andangeyunootoni, ngulo Anutno esetelo ingooteto. Noolendo oomanongoyingongga nga nelo ngu, noole komo Kristuslo goweyi nguya goboolo gooboongooteto. Noole ngundilo telo, ngunonggo noole oni etuyelootetoku ngu, noole Kristusno nowoondonayi hamoo telo, enedodo gooboongooteto.

17Ngulo ngu, noole gowenayi guladilo guladilo, ene noole oomanongoyingo gulanangge ngu netetoku, ngulo noole Kristusdodo gowenayi gulanangge tunooteteto.

18Ye Iserel onilo damoniye ingoyi. Oni ene Anutno woolo yelo, ngulo ooyi nelo ngu, ene ngu nomboga nguno Anutdodo gooboongoowonggori.

19Nondo ndawu oo galo eteno? Ebe ganagana anut ngu, Anut hamoo bine, ngundi ebe ganagana anutno woolo yeyingo ngulo oowali ngu yanggango, bine? Kini, no ngundilo ma eteno.

20Kini, no ngandilo eteno. Oni sowe gidalegado hamoo oono woolo yetenggoku ngu, ene oomboolo biyomimo woolo yetenggo. Ene Anut hamoo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nguno woolo ma yetenggo. Ngulo ye nguya oo yuka biyomi nguno ma gooboongoowelo, elo ingooteno.

21Ye Anut Oo Bidodo Sembuli ngulo tobano sono nelo, ngunonggo oo yuka biyomimbolo tobano sono nguya neweloyi nguya ereremo kini. Ngundilo nangge, ye Anut Oo Bidodo Sembuli ngulo oowali nelo, ko oo yuka biyomimo woolo yeyingo ngulo oowali nguya gooboongoolo neweloyi, ereremo kini, elo ingooteno.

22Noole bine, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngulo newende yeyi, nooledodo sanggili teni, elo tetenggo, bine? Noolengo yanggangonayi, ngundo enengo yanggangoni ngu dagateto, bine? Hamoo oolengo kini.

Suwoo Suwoo Noole Anutlo Bingami Okoololuwato

23Ngu oni gidalega ngundo etenggo. Oo bidodo noole mete tewato, etenggo. Ene oo gidalega ngundo Kristen oni hoolooweyelolo, nowoondoye yanggango ma yunowa.

24Oni gulado, enengo nangge gome oluweloyimbolo, ma ingowelo. Kini, ene komo oni gidalegalo ingondudu teyi.

25Oo nusago Stuwa yanonggo uliyolo, yolo mayetenggoku, ngu mete neyi. Yengo ingondudu ulungga ingoyingo sangala telo, sumoo sumoo ma ewelo.

26Anutlo mandeno ngandilo ete. Nga melanggano ngano, ko oo bidodo melako ngano oolootenggoku ngu, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulomu nanggelo ewolo. *Sam 24:1*

27Ene oni gula Anutno newendemo hamoo kini, ngundo yeya oowali newelo, ye negoyelootoyiga ngu, ye mete eneya oolouya, ndawu oowalingga yengo yeteku, ngu bidodo nemukoyi. Ye oowali ngulo ingoyingo sangala telo, sumoo sumoo ma ewelo.

28Ene oni gulado yeno elo, nga nusago songgiwi nga ngu, ebe ganagana anutno woolo yeyingomu, etoningga ngu, asa, ye komo ma newelo. Ndatelo ngulo, ngu oningga ko ye nguya kuli ingootenggo. Nga oowalingga nga, onindo ngu ebe ganagana anutno yemboongeyingo, elo ingootenggo. Ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oni, ngulo ingoyingoni sangala teweloyi, ngundilo ngulo, ye komo oowali ma newelo.

29Nondo yengo ingoyingoye sangala teweloyi, ngulo ma eteno. Kini, nondo oni sungo gulaga ngulo ingoyingoni sangala teweloyi, ngulo eteno. Ndatelo telo, oni gidalegado nondo damonine tetenoku ngu, enengo ingonduduyemonggo wilikootenggo? Kini.

30Ene no Anutno esetelo, oo ngu newano. Ndawugalo oni gulado nondo oo tewonoku, ngulo kootunesina mande biyomi ewa? Ngu damoni nenengo kini.

31Ene ye oo nelo sono nelo, nguno oo tetenggoku, ngu bidodomo, ye Anutlo oowooyi bingami dulidalinidodo teyinoyi.

32Ye komo Yuda oni, oni sowe gidalega, ko Kristen oni simoo bale nguya nowoondoye ma yeyi, ene bulibali ingolo, ene mbumbuwano solewanggo.

33Oo bidodomo no ko tetenoku, ngu oni bidodo, nolo damonine, ngulo gome ingoyilo teteno. No nenengo yomosinelowelo kongga ma teteno. Kini, no oni bidodo yomosiyelowelo ko tetenoku, nguno Anutndo ene ko yoyowa. Yo, ye nolo damonine ngu keyootoyi, nondo Kristuslo damoni keyootenoku, ngandiya teyi!

1 Korin 11

Baledo Tabaye Doobengoweloyi, Ngulo Mande Damoni

1-2Ye suwoo suwoo nolo ingondudune ingolo, mande elo yunowonoku, ngu gome yolo dowoolo keyootenggo. Ngundilo ngulo, no yengo oowooye bingamiye, elo okooteno.

3Ene nondo ye nga mandega nga ingoyilo ingooteno. Oni bidodobolo tabango ngu Kristus; baledolo tabango ngu enengo kamesumooye; Kristuslo tabango ngu Anut.

4Simoondo tabaye doobengolo ngunonggo yemboongewelo, ngundi, Anutlo mande wesiyolo elo ngu, asa, enengo Ulungga Anutlo bingami ma okoolo etenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ngundilo nangge, bale gulado enengo tabango ma doobengolo, ene goobooyingo yano yemboongewelo, ngundi, Anutlo mande wesiyolo ewaku ngu, ngundo enengo kameyi oyumo inowolo. Ene tabango uyi toongooyingo ngundilo oyumododo tewa.

6Ene bale tabango ma doobengoyingo ngu, asa, ene komo tabango uyi ngu toongootoningga ootuteni. Ene balega ngu enengo uyi toongootoni, ootuteweloyi, ngulo oyumongootoningga ngu, ene komo tabango doobengoni.

7Simoondo ngu ene tabango ma doobengowa. Ndatelo ngulo, simoo ngu Anut kilalongo, ngu Anutlo dulidalini. Bale ngu enengo kameyimbolo dulidalini, ngulo ene tabango doobengowa.

8Yo, Anutndo simoo yeyingo ngu, bale goweyi gumimbo ma yewolo. Kini, bale ngu simoo goweyi gumimbo yewolo.

9Anutndo bale yelo ngulo ingolo, simoondo hoolooweni, elo simoo ma yewolo. Kini, Anutndo simoo yelo, ngulo ingolo, ene baledo simoo hoolooweni, elo yewolo.

10Ngundilo ngulo, bale ngu ene komo tabangomo sunggi yelo tabango doobengolo, oni simoo bale etuyelooteku, ngu ene kameyi newendemo ooloote. Ngu damoningga nguno ngu, Sambono Engel, onindo nguya sunggiga ngu kenolo ingowanggo.

11Ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngulo damonimo ngu, baledo simoo hooloowelo oodoni, ko simoondo bale hooloowelo oluwa.

12Kulimi, Anutndo bale ngu simoononggo yewolo. Ene ataga ngu, simoo ngu balenonggo tunootetenggo. Ene oo ngu bidodo Anut Oo Bidodo Sembuliga, ngunonggo tunootete.

13Yengombo nga mandega nga wilikoyi. Ene baledo tabango ma doobengolo Anutno yemboongelo etoni, ngu damoni metemi, bine?

14Noole oni simoo bale ngalo damoninayi ngu, oni enengombo ye etuyelooteku, ngu ngandilo: Oni ene uyi soloyi, ngu gome nenengo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ene bale uyi soloyingga ngu, enengo dulidalini gome oolengo. Ndatelo ngulo? Anutndo tabango uyi soloyi inootoni, ngundo tabango doobengonilo inowolo.

16Ene oni gulado baledo tabaye doobengoweloyi mande nga gumi ewelo elo ngu, ene ingoni. Noole Anutlo Kristen simoo baleno nguya damoni gula kini, nga damoningga nga nangge.

Ye Anut Ingonduduwoolo Oowali Nelo Ngu, Ye Damoni Nenengo Ma Tetenggo

17Asa, no mamana mande ye yunowelo tetenoku nga, ene nondo yengo oowooye bingamiye, ma elo okoowano. Ndatelo ngulo, yengo goobooyingomo yambo mande kundingiyi tetenggoku, nguno damoni gome nenengo ma tunootete. Kini, ye damoni biyomi ngu tetenggo.

18Koletelo, no ngulo ewelo. Ye Kristen goobooyingomo, ye usowoolo wata sungo sungo tetenggo. No mande ngundilo ingowonoku, ngu mande gumi hamoo ko gumi hamoo kini, bine.

19Yo, hamoo, oni ene damoni nenengo keyootenggoku, ngundo oni damoni biyomi tetenggoku nguya goboolo ma gooboongoolo oluwelo. Ndatelo ngulo, ene komo sungo tunoo ootooya, ngunonggo damoni nenengo ngu dobooguliye etuyeloyi.

20-21Ye gooboongootenggoku naluno, ye bidodo oowali nelo, Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayimbolo ingondudu teweloyim, ye Anutno hamoo ma ingootenggo. Kini, ye bidodo sungo sungo sodedonangge yengo oowali yoya neyi. Ngundilo ngulo, gula ene oodoolo kumoolo oodoni, gulado ngu ene Wayin sonoyi gome gome nelo, ngulo wenonolo oolootenggo. Yengo damoniye ngu nenengo kini.

22Ye bine, yengo yaye kini, ye nguno oowali sono oo ngu neweloyi ngu kini, bine? Ngundi ye bine, ingootenggoku, Anutlo oni simoo bale ene oo kini, ngu yendo oyumo ma yunowanggo? Nondo ndatelo ewano? Nondo oo ngulo ye oowooye bingami, eya okoowe? Kini, ngu oo ngulo nondo ye oowooye bingamiye, ma elo okoowano. Hamoo oolengo kini!

Oo Bidodo Sembuli Yesus, Ngundo Oowali Kundingiyi Ngu Yunowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23-24Nga mandega nga ye kuli yunowonoku ngu, nondo Oo Bidodo Sembuliga, ngunonggo yolo ye yunowono. Ngu mandega ngu ngandilo: suwoono Yudasndo Yesus me oni kandeyemo yewolo. Ngu suwoonggano nguno, Oo Bidodo Sembuli Yesus, ngundo oomanongoyingo yolo dowoolo, Anutno esetelo, oosowoolo ewolo. Nga ooga nga ngu, nenengo gowene. Nondo ye hoolooweyeloyingo yunooteno. Ye ngundilo telo ngu, ye komo nolo ingondudu teloluwanggolo ewolo.

25Oowali nemukolo, asa, Wayin sono tobagaku yolo dowoolo ewonggo. Nga tobaga nga ngu, Anutya sunggi mande keda elo nolo dalone ngundo gosiyooteno. Ye suwoo suwoo ngandiya neya ngu, ye komo nolo ingondudu teloluwanggolo ewolo.

26Ngu ngandilo: ye suwoo suwoo nga oomanongoyingongga nga nelo, ko nga tobaga ngano sono nelo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi kumooyingo, ngulo mandeni elo wesiyolo ingolo eloluwanggo. Ye ngundilo nangge telo, suleyolo yade oololo, ene ombuweloyi nalunggano, nguno nangge wenga kinitewa.

Anut Oo Bidodo Sembuli, Ngulo Oowali Yombuliyolo Ngu, Ene Gumi Ogingoyingododo

27Asa, oni gula enengo ingonduduni ma yomosiyolo, ene ngunonggo oomanongoyingo nga nelo, ngunonggo sono tobaga nga kingo yolo nelo ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngundo enengo kumooyingo, ngulo ingondudu ma telo ngunonggo neteku, asa, ene mbumbuwadodo tete.

28Oni ene komo enengo newende gome wilikoya ingoya yomosiyoya ngu, asa, ene mete oomanongoyingo nga neya, sono nguya nga tobagano ngano neni.

29Ndatelo ngulo, oni ene oo neweloyi naluno, oni ene oomanongoyingo ngu sono tobaga nguya nelo, nguno ene Yesus Oo Bidodo Sembuli, ngulo goweyi, daloni noolengo yunoyingo ngulo ma ingolo neteku ngu, asa, nguno ngu, Anutndo ene kowuli inowa.

30Ngu damoninggano nguno nangge, simoo bale oowooyingga ye kewooloyemo nguno yanggangoye kini, ene sayidodo telo, oni oowooyingga kuli kumoomukowonggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Ene noolengombo nowoondonayi koletelo gome wilikolo yomosiyolo ngu, asa, ngu naluno, Yesus noolengo kumooyingo ngu ingolo, noole sono oowali nguya newatoku ngu, nooleno biyomi gula ma tunootewa.

32Ene Oo Bidodo Sembuli, ngundo noolengo damoninayi wilikolo, noolengo weti gumi biyomi, ngulo mamanayelolooteku ngu, noole yooneneyeloote. Ndawugalo ngulo, nalu sosowoomo nguno, noole mbumbuwadodo oni nguya ma oonatewato.

33Asa, ye Kristen konebane, ye Yesus ngulo oowali kundingiyi ngu newelo gooboongoolo ngu, asa, ye komo dobooguliye soboyeloyi.

34Ene oni gula oodoolo kumooya ngu, ene komo enengo yano oowali neni. Kinitetoni ngu, yengo goobooyingo ngundo yombuliyelowa. Asa, no mande gumi ooloote. Ene kootusina, nondo yeno mayelo, nguno oo gidale mande elo yomosiyolo yunowano.

1 Korin 12

Anutlo Yuka Kundingiyi Ngundo Oo Duwoo Gula Gula Yunoote

1Ye Kristen oni dobooguline, no ngandilo ingooteno. Yendo Yuka Kundingiyimbo oo duwoo yunooteku, ngu yanggangoni guladilo guladilo oni ko teweloyim yunoyingo, ngulo ye ma kapengo yewelo. Nondo ye komo Yukalo mandeni nga hamoo ingoyilo ingooteno.

2Ye ingootenggo. Ye kuli Kristen ma teyingomo, ngu naluno nguno, ebe ganagana oomboolo mandeye kini, ngundo ye yowoosoolo ooloutoyi, ye ngu keyelolo, damoni biyomimo endeyowonggori.

3Ariya, nondo ye nenengo ingoyilo eteno. Ene Anutlo Yuka Kundingiyi oni gulano oodoni, ngu oningga ngundo ene sanggili telo, Yesus yombuliyowelo mande biyomi hamoo ma ewanggo. Ngundilo nangge, oni ene Anutlo Yuka Kundingiyi kini ngu, ene ngandilo ma elo ewa. Yesus ngu ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, eweloyi nguya ereremo kinilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Yuka Kundingiyimbo kingo oo duwoo yunooteku, ngu yanggangoni guladilo guladilo, oni ko teweloyim yunoote. Ene Yuka Kundingiyingga ngu gulanangge ooloote.

5Noole oni hoolooweyeloweloyi koyi tetetoku, ngu ooleyi guladilo guladilo. Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu gulanangge ooloote.

6Ko teweloyi ingoyingo oowooyingga, ngu Anut gulananggega, ngundo nangge oni yanggango yunootoni, ene ngunonggo Kristuslo koni bidodo mete temukololuwanggo.

7Anutlo Yuka Kundingiyi, ngundo Kristen oni bidodo yanggangoye guladilo guladilo ko teweloyim yeni tunootetoni, ngulo ene mete Kristen dobooguliye bidodo gome hoolooweyelowanggo.

8Yo, ngu Anutlo Yukangga, ngundo oni gula yanggango ko teweloyim yunootoni, ene ingoyingo ulungga oolengo yolo, ngunonggo ene mete onino mande wesiyolo gome etuyeloote. Ngu Anutlo Yukangga, ngundo nangge oni gula Anutlo ingoyingoni ulungga inootoni, ngulo Anutndo ndawu ooga tewoku, ko tewaku nguya, ngu mete gome oolengo ingoote. Ngu, Anutlo Yukani gulananggega, ngundo nangge yanggango, ngundilo ngu, oni yunoote.

9Ngundilo nangge, oni gula ngu Anutlo Yukangga, nguno ene newende hamoo teyingongga, ngu yanggango yoote. Ngu Yukangga, nguno nangge, oni gulado ngu ene sayi oni yomosiyeloweloyi, ngulo ingoyingo ngu yoote.

10Ngundilo nangge, oni gulado ngu ene damoni sungo oolengo gula, onindo ma teweloyi, ngu teweloyim ingoyingo yoote. Gulado ngu, ene Anutlo mande elo wesiyolo eweloyimbolo ingoyingo yoote. Gulado ngu, ene Yuka oowooyingga wilikoweloyi, Anutlo Yukani ngundi mela ngalo yuka biyomi, ngulo ingoyingo yoote. Gulado ngu, ene mande bungeyi gulano mande eweloyi ngu yoote. Gulado ngu, mande bungeyi gulano mande ingolo, yowoolengowelo damoni eweloyi, ngu ingoote.

11Ngu Yuka Kundingiyi gulananggega, ngundo nangge, ngu ko oo ngu bidodo yeni tunootete. Enengo oo teweloyi ingooteku, ngundo oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hoolooweyeloweloyimbolo, ko ngundilo sungo sungo bayetelo, enengo oni simoo bale duwoo oolengo ngundilo yunoote.

Noole Kristen Oni Ngu Gowenayi Gulanangge

12Onilo goweyi gulanangge nangge oolooteku ngu, ene sosi sosi oowooyingga oolootenggo. Noole Kristen oni oowooyingga oolengo, ene noole bidodo Kristusno ngu wata gulanangge.

13Yo, ngu noole oni oowooyingga. Noole Yuda oni gidalega, oni sowe gidalega, kingo sulena oni gidalega, ko noole oni gidalega enengombo enengo sobowoolo oolootetoku ngu. Ene onindo noole sono (kindingiyimbo) sonowooyingo ngu, Anutndo noole yoyeni, wata gulanangge tunootewooto. Yo, Anutndo enengo Yukani, noole eneno nowoondonaye hamoo teyingomu, ngudodo yunowolo.

14Noole ingooteto. Goweyi sosi gulanangge kini. Kini, goweyi sosi sosi ngu oowooyingga oolengo.

15Ene oni keyimbo, ewa. No kandeyi kini, ngulo no goweyi sosi kini, elo sungo ma oluwa, ewolo. Kini, ene komo goweyiboya gulanangge ooloote.

16Ngundilo nangge, sodeyibo, ewa. No doongeyi kini, ngulo no goweyi sosi kini, elo sungo peselo ma oluwalo ewolo. Kini, ene komo goweyiboya gulanangge ooloote.

17Ene goweyi ngu bidodo doongeyi nangge ngu, ene ndatelo telo, mande ingowa? Ene goweyi ngu sodeyi nangge, ngu ndatelo telo, oo ndindingo ngu ingowa?

18Ene ngundilo nguya kini. Anut enengo oo teweloyi ingooteku, ngunonggo goweyi sosi sosi sungo sungo, enengo musiyomo musiyomo yetoni, dowoolo, nguno nangge oolootenggo.

19Sosi gulanangge goweyimo oluwaku ngu, asa, ngulo goweyi ndano? Ngu goweyi kini.

20Ngu ngandilo: Goweye sosi sosi oowooyingga, ene sosi ngu gooboongootoyi, goweyi gulanangge tunootete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Doongeyimbo, kandeyiboya ngandilo hamoo ma ewa. Doongengge ma oodoyi ngu, noso nangge mete gome oodoowe, ewolo. Tabangombo keyimboya ma ewa. Ge ma oodoyi, ngu noso nangge mete gome ootoowelo ewolo.

22Ene ngandilo nguya kini. Goweyi sosi oowooyingga ngu yanggangoni kini, ene komo enengo ko tetenggo. Kinitetoyi ngu, asa, goweyi nguya metemi kini oluwa.

23Goweyi sosi gumi onindo ngulo ma ingooteku, ene nguya ko tetenggo. Goweyi sosi oni doongeyimo oyumododo, ngulo ene gome doobengoote.

24Goweyi sosi oni doongeyimo tunoo oolooteku, ngulo ma ingoote. Ene Anutndo goweyi ngu bidodo yemukoyingo, ngu sosi gidega ngu oowooyi bingamini kini ngu, Anutndo yeni bingamiyedodo tunootete.

25Anutndo ngundilo yoyewolo. Ngulo goweyi ngu, oosososowoolo ma sawanggo. Kini, goweye sosi ngu bidodo ebe sobosobo telo, koye gulanangge tewanggo.

26Ngundilo ngulo, goweyi gumisina ogingoyingo ingootoni ngu, goweyi sosi ngu bidodo ogingoyingo ingowanggo. Ngundilo nangge, sosi gula oowooyi bingamidodo tetoni ngu, goweyi sosi sosi ngu bidodo, ngulo oni oni tewanggo.

27Ngulo ngu, ye bidodo ngu Kristusdodo goboolo oolootenggoku, ene ye bidodo koye guladilo guladilo telo, nguno Kristen dobooguliye enengo nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango yunoweloyimbolo.

28Anutndo enengo oni simoo bale ngandilo hoolooweyeloyingo ko elo yunowolo. Koletelo ngu, Aposel koyi; elayayiga ngu Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo koyi; kabusayi ngu oo nakangolo etuyeloyingo oni, ngulo koyi; kootu ngu damoni sungo gula onindo ma teweloyi ngu teweloyi, ngulo koyi; sayi oni yomosiyeloyingo oni, ngulo koyi; hoolooweyeloyingo oni, ngulo koyi; ko bidodo sobowooweloyi, ngulo koyi; ko wenga Anutndo ngu mande bungeyi gula gulano mande eweloyi onino yunowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29-30Ene ngu bidodo Aposel oni, bine? Ngundi ene bidodo Anutlo mande wesiyolo eweloyi oni, bine? Ngundi ene bidodo oo nakangolo etuyeloyingo oni, bine? Ngundi ene bidodo onindo oo ma teweloyim ngu teweloyi yanggangoyedodo, bine? Ngundi ene bidodo sayi oni yomosiyelowelo yanggangoyedodo, bine? Ngundi ene bidodo mande bungeyi gula gulano mande eweloyi oni, bine? Ngundi ene bidodo mete mande ingolo yowoolengolo eweloyi oni, bine? Ngundilo nguya kini.

31Ene ye komo hoolooweyeloweloyi ko oo duwoo yanggangonidodo ngu yowelo ngu, ye komo hahangelo ngu yowanggo. Ene nondo oole gome gula, oole gidega dagayelooteku, ngu etuyelowano.

1 Korin 13

Dobooguliye Nowoondoyi Teweloyi, Ngulo Mande Damoni

1Ene oo koleteyingo oolengo ngu oni sungombolo nowoondoyi teweloyi. Yo, nondo onilo mande bungeyi gula gulano mande ewanoku ngu, Engel onilo mande nguya elo ngu, ene no nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu nono kini ngu, no kingo sogulu, gilamo manggowo ngguyi ulungga uteku, ngundilo tewano.

2Ngundilo nangge, no Anutlo ingonduduni yootunolo eyingo oni, ngundilo mande elo, ngunonggo Anutlo ingonduduni kombiteyingo mande, ngu bidodo wesiyolo elo, no ingoyingone nguya, ulungga tetoni ngu; ngundi no nowoondonemo hamoo teyingo ngu yanggangonedodo tetoni ngu, no mete yanggangonedodo teteno. Ngunonggo mela puli wenggelemootoowe, andusina anduno ooloutoni ngu, ene nondo onilo nowoondoyi teweloyi damoningga ngu nono ma oodoni ngu, asa, no ngu kingo goweyi nangge ngundilo tewano.

3Ngundilo nangge, nondo nenengo oo bidodo owoolongo oni bayetelo yunomukolo yokolo ngu; ngundi no mande wesiyolo etenoku, ngalo me onindo sanggili telo, gowenengga nga kayi ewanggoku ngu, ene nondo onilo nowoondoyi teweloyi damoningga ngu, nono kini tetoni ngu, asa, no ngulo uliyi ma yowano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi damoni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: ngu oningga ngu, ene oni sungomboya siyelo gome ootoolo, ene sanggili sodedo ma tewa. Dobooguliyibo ko nenengo ma tetoyi ngu, ngulo gumi ma elo, ene hoolooweyelowa. Ene oni bidodo nowoondoyi telo hoolooweyeloluwa. Ene oni sitowiyedodo ngulo oo ma kenomayingolo, ngulo newende biyomi ingoweloyi nguya kini. Ene enengo oowooyi bingami elo okoolo, ko enengombolo ingootoni, yanggangonidodo ma tewa.

5Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi damoni, ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene oni bidodo doongeyemo damoni nenengo kini, ngu nguno ma tewa. Ene enengo oo ngulo nangge gome ma ingowa. Ene sodedo boguwoolo sanggili ma tewa. Enengo kowuli oni sungombo teyinoyingo, ngulo sugi ma ingolo dowoololuwa.

6Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi damoni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene damoni biyomi onindo teyingomu, ngulo ma oni oni tewa. Kini, ene damoni gome nenengo hamoo, ngulo nangge oni oni tewa.

7Yo, oni ene newendemo nowoondoyi teweloyi damoni ngu oodoni ngu, ngu ngandilo: oni ene oni sungombo biyomi teyinolo, mande biyobiyomi eneya etoyi, ene ngulo gumi ma ewa. Ene oo bidodomo newendemo hamoo tewa. Ene oo gome metemi ngulo doongetelo, sobowoolo oluwa. Ene ko bidodomo ngu yanggango telo oode temukowa.

8Nowoondoyi teweloyi damoni ngu hamoo oolengo ma kinitewa. Anutlo ingonduduni eweloyi damoningga ngu kinitewa. Mande mebuyi oowooyingga nguya kinitewa. Ingondudu telo, ingoyingo yoweloyi nguya kinitewa.

9Ngu ndatelo: ataga ngu, noole ingoyingo nguya, ko Anutlo mandeni gumi nangge ingolo, Anutlo mandeni ngulomu gumi nangge, elo wesiyooteto.

10Ene Anutndo kootusina oo bidodo metemi yeni tunootemukoweloyi naluwo ombutoni ngu, asa, ngu naluno nguno ye oo bidodo tunoo oolengo ingomukowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ngundilo nangge, kulimi no simooye bodaga oode, ngu naluno, no simooyembolo mande eteku, ngundilo elo, ko ingoyingo nguya simooye bodagado ingooteku, ngundilo tewono. Ene no oni ulungga teyingo naluno, no buniyombolo ingondudu damoni ngu yokowono.

12Yo, ataga Anutndo nooleno ndawuga yunowaku, noole nenengo oolengo ma ingooteto. Ngundilo nangge, noole oo gabogaboyi biyomimo kenolo ingootetoku ngu, gabonayi nenengo kini. Ene Anutndo oo bidodo yeni kiniteweloyi naluno ngu, asa, ngu naluno, noole oo bidodo ingomukowatoku, ngundilo nangge, ataga Anutndo noolengo damoninayi kenolo ingomukoote. Ene kootusina ngu, noole Anut omukumundoongo ngu nenengo oolengo kenowato.

13Ene suwoo suwoo nga oo kabusaga nga ooloottenggoku, ngu ngandilo: nowoondoyemo hamoo teweloyi damoni, Anut sobowoolo oluweloyi damoni, ko nowoondoyi teweloyi damoni, nga oo kabusaga ngalomu gula koleteyingo ngu onino nowoondoyi teweloyi damoningga, ngundo dagayelolo koletelo ooloote.

1 Korin 14

Yuka Kundingiyimonggo Oo Duwoo Ombute

1Ye komo yanggango yeya oni simoo baleno nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu yoya teyi. Ngundiya teya, ngunonggo yengo nowoondoye ngu Yuka Kundingiyimbolo mande damoni kingo duwoo yoweloyi, ngulo nowoondoye bidodo hahangeya oliyi. Ene kingo duwoo yoweloyi oo koleteyingo, ngu Anutlo ingonduduni wesiyolo eweloyiga, ngulo koyi yanggango teweloyi.

2Yo, Yuka kundingiyimbo mande gula oni gulano inootoni, ene ngunonggo mande eteku, ngu oni sungomo ma elo, ene Anutno mande ete. Ngulo ngu, oni gulado enengo mandeni ngu ma ingootenggo. Yuka kundingiyimbolo yanggangoni, ngunonggo ene mande kuli kombiteyingo oluwoku, ngu ete.

3Ene oni Anutlo mande elo, wesiyolo etuyelooteku oningga, ngulo mandeni, ngundo oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yeni yanggango yete. Mande

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngundo oni nowoondoye yoyeni, gome oni oni telo, nowoondoye yeni imakelo oolootenggo.

4Oni ene Yuka Kundingiyimonggo bungeyi gulano mande eteku, ngu oni sungo ma ingootenggoku mandega, ngundo enengo newende yeni yanggango yete. Ene oni Anutlo ingonduduni wesiyolo eteku, ngundo Anutlo oni simoo bale yoyeni, yanggango yetenggo.

5Nondo yeya ngandilo ingooteno. Nondo ye bidodo Yukambo mande bungeyi yunooteku, ngunonggo mande eyi, elo ngulo ingooteno. Ene Anutlo ingonduduni wesiyolo etuyeloweloyi kongga ngu, nondo ye komo ngu teyi, elo ngulo gome ingooteno. Oni ene mande bungeyi gulano mande elo, ene mandega ngu ma yowoolengowaku ngu, asa, Kristen oni simoo bale mande, nguno yanggango ma yowanggo. Ene Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi yunooteku, nguno Anutlo mande wesiyolo etoni, oni gulado Anutlo mandega ngulo damoni yowoolengolo ewaku, ngu gome. Ene oni Anutlo ingonduduni yootunolo eteku oningga, ngundo Yukambo mande bungeyi gula inootoni eteku, ngu dagayeloote.

6Ye Kristen dobooguline, ene no yeno oololo, Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi gulanonggo mande ewanoku, nguno Anutlo damoni mande keda ngu ma etuyelolo, ingoyingododo teweloyi, ko oo oowooyingga nguya, ma etuyelowanoku ngu, ndawugano, ye hoolooweyelowano? No ye ma hoolooweyelowano.

7Sumbi mboolo nggusi mboolo yambo uleweloyi ngu oni bungeye kini, ene onindo mete uwooweloyi. Ngundilo oo ngundo ngguyi nenengo ma utoni ngu, asa, ndatelo telo, noole oo dogi, debu ngulo ngguyi nenengo oolengo ingowato? Noole nenengo ma tewato.

8Gilamo utolo sawawa nenengo ma udoyi ngu, onendo me idi sangga telo yomosiyowa? Ngu metemi kini.

9Ye nguya ngundilo nangge, mande bungeyi sungo gula oni ma ingootenggoku, ngunonggo Anutlo mandeni wesiyolo ewanggoku ngu,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ndatelo telo, mandega ngulo damoni gome nenengo oolengo ingowanggo? Kini, gengo mandegega ngu kingo ngguyi nangge.

10Ngu hamoo, mande bungeyi oowooyingga mela nga bidodomo oolootenggo. Mande ngu bidodo damonidodo ooloote.

11Asa, no oni gulalo mandeningga eteku, ngulo damoni ma ingootoowe ngu, ene mandeni gula etenolo ingowa. Ngulo no ngudodo ingowano. Nga oningga nga ngu, ende gula oni ngundi mela gula oni, elo ingowano.

12Ye ngudodo ngundilo nangge. Ye Yuka Kundingiyi, ngulo oo kingo duwoo yoweloyiga, ngulo hahangelo ingootenggoku, nguno ngu, ye komo Yuka Kundingiyi sumoo inootoyi, ye kingo oo duwoo ngu yunootoni, ngundo Kristen oni simoo bale ngu hoolooweyelootoyi, nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango tunootewanggo.

13Ngundilo ngulo, oni gula Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi sungo inootoni, eteku ngu, ene komo Anutno yemboongetoni ngu, Anutndo yanggango inootoni, ene ngunonggo mande ngu yowoolengolo, damoni nenengo wesiyolo ewa.

14No Yuka Kundingiyi mande bungeyi gulalo Anutno yemboongewanoku ngu, nolo nowoondone, ngundo yemboongeteku ngu, ene nolo ingondudune, ngundo ndatelo nowoondonemo eteku, ngu ma ingoote.

15Ngundilo ngulo, no ndatelo tewano? Nolo nowoondonemonggo yemboongetoni ngu, komo ingondudune nguya yemboongewa. Nolo nowoondonemonggo yambo udoni ngu, komo ingondudune nguya yambo ulewa.

16Ndawu nalunggano, gengo Yuka Kundingiyi ngundo mandega, nguno nangge Anutno esetetoni, oni gulado ngu mandega gedo Anutno esetewoku, ngu ingolo ngu, ndatelo telo, enendo hamoo elo ewa? Ene ereremo kini. Ndatelo ngulo, gedo mande bungeyingga eteku ngu, ene ma ingowolo.

17Gedo Yukambo mande Anutno eseteteku ngu mete, ene oni gulaga, ngulo newende ngu, gedo yanggango ma teyinowo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Nondo ye bidodo dagayelolo, Yuka Kundingiyimonggo mande bungeyi gula gulano mande eteno. Ngulo, no Anutno eseteteno.

19Ene Kristen oni simoo balelo goobooyingomo ngu, no mande bungo bodaga nangge ewelo ingondudu telo oolootenoku, nguno oni gidalega etuyelootoowe, oni gome ingootenggo. Yo, oni mande bungeyi ingootenggoku, nguno mande ootuwoo etenoku, ngundo bungeyi gulano mande pelungga simoo bale ma ingootenggokuno etenoku, ngu dagate.

20Ye Kristen dobooguline, yengo ingonduduyemonggo simooye bobodi ngulo ingondudu, ngundilo ma ingolo oluwelo. Kini, yengo ingonduduye ngu, ye komo oni ulungga teya oliyi. Ene ye buniyo bobodi ngulo ingoyingo gulananggega ngu keyoyi. Ngu ngandilo: ene damoni biyomi ngu tewelo ma ingootenggoku, ngulo ye nguya ngu keyoyi.

21Anutlo mamana mandeno ngandilo nakangowolo. Nondo mande sungo eyingo oni ngundo, manggoyebo nga oni simoo bale nga mande elo etuyelowano. Ene nolo manggone ma keyolo, mandene ma ingowanggo. Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngundilolo ewolo. *Ayisaya 28:11,12; Lo/Dutoronomi 28:49*

22Ngulo ngu, noole ingowato. Yukambo mande bungeyi sungo gulano mande eweloyi, ngu oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu ma etuyeloote. Kini, ngu mande damoningga, ngundo ngu, oni nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngu oni nguno Anutlo yanggangoni etuyeloote. Ene Anutlo mande damoni wesiyolo eweloyi, ngu oni nowoondoyemo hamoo kini, ngu ma etuyeloote. Kini, oni Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu mande damoni nenengo etuyeloote.

23Ngulo ngu, Kristen oni simoo bale bidodo gooboongoolo ngu, ye bidodo Anutlo Yukano mande sungo sungo etoyi ngu, oni amana gula, ngundi oni ene Anutlo newendemo hamoo ma teyingo nguno mayelo, mande bungeyi oowooyingga ingolo ewanggo. Ye bine, mboolombo yoyoote? Ngundilolo ewonggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Ene ye bidodo Anutlo ingonduduni wesiyolo etenggoku, nguno oni gula newendemo hamoo kini, ngundi, oni Anutlo mande gome ma ingooteku, ngundo ye kewooloyemo ulo yengo mande ingolo oodoni, yengo mandeyega etenggoku, ngundo ngu oni ngulo mbumbuwani etungootoni, nguno enengo biyomini ngu, bidodomo tunoo oolengo ingomukowa.

25Ngundilo ingolo, mande damoni biyomi bidodo ngu newendemo kombitelo oolooteku, ngu yeni tunootetoni, ngulo ene yowoolengolo, Anutno boodoo oondookelo, Anut bingami elo okoolo ewa. Hamoo oolengo, Anut ye kewooloyemo oolooteku nga! Elo ewa.

Anutno Yambo Mande Tewelo, Ngu Nenengo Oolengo Teweloyi

26Ngulo ngu, ye Kristen konebane, ye komo ndatelo tewanggo? Ye goobooyingo telo ngu, ye bidodo koyedodo. Oni gulado yambododo, gulado ngu mande onino elo etuyeloweloyi, oni gulado ngu, Anutlo damoni keda yootunolo eweloyi, oni gulado ngu, Anutlo Yukano mande bungeyi sungomonggo mande eweloyi, oni gulado ngu, mandega ngu damoni yowoolengolo eweloyi oluwanggo. Ko nga bidodomo, ye komo hoolooweyelootoyi, ngulo Kristen oni simoo bale ngu nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango tunootewanggo.

27Ene oni gidalega, Yuka Kundingiyimbo mande bungeyi gula gulano mande ewelo ngu, mete oni elaya, ngundi kabusa nangge mande ewanggo. Oni gulado koletelo etoningga ngu, asa, oni gulado komo mandeni yowoolengoya eni. Mande emukootoni ngu, asa, oni elayaga, ngu enebana mande etoni, asa, oni gulado mandeni yowoolengoya eni. Ngundilo nangge, oni kabusayi ngu enebana ngu keyoya ngundiya teni.

28Ene oni gulado oni gula mande sungo eweloyiga, ngu oni gulado mandeni ma yowoolengoweloyi tetoni ngu, asa, ene simoo balelo goobooyingo no mande ma ewelo. Kini, ene komo neneteya ootooya, enengo ingonduduno nangge Anutya mande eli.

29Oni Anutlo mande yunowoku, ngu elo wesiyolo etuyeloweloyi oni ngu, oni elaya ngundi kabusa ngu mete mande ewanggo. Oni gidalega ngu, ene mande

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

etenggoku, ngu wilikolo ingowanggo. Mande ngu Anutlo mande bine, ngundi enengo mande kini bine etenggo? Elo wilikoyelowanggo.

30Ene oni gula bibitelo oodoni, Anutndo mande gula etungootoni ngu, asa, oni koletelo mande elolooteku, ngu ene komo nenetelo bibitetoni, oni kootungga Anutndo mande inowoku, ngu enebana mande eni.

31Ngundilo damoninggano nguno, ye bidodo sungo sungomo, mete Anutlo mandeni wesiyolo ewanggo. Ngundilo damoningga, nguno ye bidodo ingoyingo yolo, asa, ye yanggangododo tewanggo.

32Anutndo mande gula wesiyolo eweloyi oni gula, newendemo yetoningga ngu, asa, ngu oningga ngundo enengo naluno mandeni mete eni. Ene enengombo, enengo naluni ngu wilikoya sobowooni.

33Yo, Anutndo enengo ko ngu bidodo nenengo oolengo tete. Ene ko oo bulibali ma tete. Ngundilo nangge, noole nguya nowoondonayi gulanangge yelo, ko goboolo metemi nenengo tewato.

34Bale ngu Kristen onilo goobooyingo bidodo nguno, ene komo neneteya oliyi. Ene mande gula ma ewelo. Mamana mandeno ngundilo eteku ngu, bale ene tabango oni nowoondoyemo oliyilo ewolo.

35Bale ene mande gula gome ma ingolo ngu, asa, enengo yano enengo kamesumooyemo sumoo etoyiga, nguno damoni etoyi ingowanggo. Ene baledo Kristen simoo balelo goobooyingomo, mande eweloyi ngu nenengo kini.

36Ye bine ngandilo ingootenggo? Noolendo Anutlo mande ngu sembuli telo, ko, noolendo nangge mande ngalo damoni bidodo ingomukooteto. Elo ingootenggoku, ngu hamoo oolengo kini.

37Ene oni onendo Anutlo mandeni nga wesiyolo eweloyi, ngundi enendo Yuka Kundingiyimbo kingo oo duwoo yowoku, ngundo ene komo ingoyi. Nga mandega nondo nakangootenoku nga ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngulo mamana mandeni.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Ene oni gula Anutlo mamana mande ma ingolo, keyowaku ngu, asa, ye
nguya enengo mandeni ma ingowelo.

39Ariya, ye Kristen konebane, ye komo Anutlo mandeni nga wesiyolo elo,
etuyeloweloyi kongga, ngalo hahangeya, yanggango teyi. Ngundilo nangge,
ye Anutlo Yukani ngulo mande bungeyi gula gulanonggo mande eweloyi
damoningga, ngulo loogu ma tewelo.

40Ye Anutno yambo mande tewelo ngu, ye komo oo bidodo teya, gome
yoonenengoya yeya, ngunonggo ye ko ngu enengo nalunimo teyi.

1 Korin 15

Kristus Kumoolo Ko Ootookoowolo

1Ye Kristen dobooguline, no yengo ingonduduye, ko yokutuyelooteno. No
Anutlo mande keda gome nenengo kuli etoowe, ingolo yowonggoku, ngu
nowoondoyemo yanggango ooloote.

2Ene nondo Anutlo mande gome kedaga nga yeno ewonoku, ngu gome
dowoowanggoku, ngundo ye yoyoote. Ene ye mande ngalo nowoondoyemo
hamoo ma tetenggoku ngu, asa, ye oonatewanggo.

3Nondo mande ye kuli yunowonoku ngu, ndawugalo ngulo, no komo ye
tunoo oolengo ingootenggoku, ngu ingowelo ngandilo elo etuyelowono.
Anutlo mande nakangoyingomo ngandilo ete. Kristusndo noolengo bidodo
mbumbuwanayi andangeweloyimbolo kumooyingo, elo nakangowolo.

4Kristus Yesus kumootoni, bingo yolo, meleno melengoowonggori. Ene
Anutlo mande so uyi nakangoyingomo ngu keyolo, nalu kabusagomo ko
yokutuwootoni ootookoowolo.

5Ootookoolo, Pita, oowooyi gula Sipas, ngu doongeyimo tunootelo,
kootusina, enengo sulena oni kande elaya kegidembolo elayaga (12), ngu
doongeyemo nguya tunootetoni kenowonggori.

6Kootusina, Yesus Kristusndo, Kristen oni doboogulinayi ulungga oolengo
(500) dagalo, ngu doongeyemo tunootetoni kenowonggori. Ngu Kristen oni
doboogulinayi ngulomu gidale oodoyi, gidale kuli kumoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7-8Ngu naluno nguno, Yesus Kristusndo, Yems doongeyimo tunootelo, kootusina, Aposel oni bidodo doongeyemo nguya tunootewolo. Kootusina, no doongenemo nguya, tunootewolo. Ene nono ngu sodedo oolengo tunootetoni, kenolo, nowoondone yowoolengootoni, enengo ko oni tewono.

9No, ngu Aposel oni, ngulo kewooloyemo oni owoolongo bodaga. Onindo noya Aposel eweloyi nguya kini. Ndatelo ngulo, nondo kuli Anutlo Kristen oni simoo bale yutolo yowoosoolo, yombuliyelolo oluwono.

10Ene Anutlo sumangenimo, no ataga oolootenoku damoningga nga ngu, no komo ngundilo oluwano. Anutndo sumangengga nunowoku ngu, nono engge ulungga tunooteteku ngu, nguno no komo ko yanggango telo, Aposel oni gidalega dagayelolo ko tewono. Ene ko ngu nondo ma teteno. Kini, Anutlo sumange ngu noya oodoni, ngunonggo no ko ngu teteno.

11Nondo Anutlo Mande Keda Mesalango yeno wesiyolo ewonoku, ngundi Aposel oni gidalegado ewonggoku ngu, ngu noole bidodo Anutlo mande keda gomengga nga nangge yootunolo ewootoku, nguno ye kuli nowoondoyemo hamoo tewonggo.

Kootusina Oni Kumooyingo, Ngu Bidodo Ko Ootookoowanggo

12Yo, noolendo suwoo suwoo Kristus ngu kumoononggo, Anutndo ko yokutuwootoni, ko keda ootookooyingolo eteto. Ndawugalo ye kewooloyemo, ngunonggo oni gidalegado ngandilo etenggo. Oni kumoolo ko ma ootookoowanggo. Ndawugalo ene ngundilo etenggo?

13Ene oni kumoononggo ko ma ootookooweloyi, ngu hamoo tetoni ngu, asa, Anutndo Kristus nguya, melenonggo ko ma yokutuwoolo yeni ootookooweloyilo ewolo.

14Ngundilo nangge, kuli Anutndo Kristus hamoo ma yokutuwooyingo ngu, asa, nga mandega, noolendo elo koyi tetetoku, nga nguya ngulo enggeni kini. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga nguya enggeni kini.

15Ngundilo tetoni ngu, ariya, noolendo Anutlo mande etetoku nga, ngu ebe ganagana mande. Ndatelo ngulo, noolendo ngu kuli tunoo oolengo ngandilo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ewooto. Kristus ngu, Anutndo kuli melenonggo yokutuwootoni, ko ootookooyingolo ewolo. Ngu hamoo Anutndo oni kumooyingo ngu ma yokutuyeloweloyi ngu, asa, Anutndo Kristus nguya ma yokutuwootoni ootookoowa.

16Yo, Anutndo oni kumooyingo ngu hamoo ma yokutuyeloweloyi ngu, ariya, noole komo ngundilo ewato. Anutndo Kristus nguya melenonggo ma yokutuwootoni, ootookooyingo, ewatolo ewolo.

17Ene Anutndo kuli Kristus melenonggo hamoo ma yokutuwooyingo ngu, asa, yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu kingo tetenggo. Ye ngu ataga yengo mbumbuwayemo nguno oolootenggo.

18Asa, oni Kristusno nowoondoyemo hamoo telo kumoowonggoku ngu, ene nguya oonatelo kinitewanggo.

19Noole Kristusno nowoondonayimo hamoo tetoni, Kristus sobowoolo ootoolo, ngunonggo noole mela ngalo oo nguno keda oluweloyiga, nguno nangge oluwatoku ngu, asa, oni bidodo nowoondoyi ulungga oolengo, noolengo yunowanggo.

20Ngundilo nguya kini. Ngu hamoo oolengo! Kristus ngu kumootoni, Anutndo kuli yokutuwooyingo! Yesus Kristus ngundo oni kumooyingo ngulo koleteyunolo ootookoowolo. Ngu ngandilo: Yesus ngu kono oowali koletelo enggelo mandoni yeteku, ngundilo tewolo. Yesus koletelo ootookooyingo, ngundilo oolengo Kristen oni nguya, kootusina hamoo oolengo ootookoowanggo.

21Yo, oni gulado kuli kumoo damoningga, ngu yeni tunootewolo. Ngundilo nangge, oni gulado, ngu oni kumooyingo ngu yoyeni, ko ootookooweloyi damoningga, ngu yeni tunootewolo.

22Ngu ngandilo: Adamnonggo, ngu oni bidodo kumootenggo. Ngundilo nangge, Kristusnonggo, ngu enengo Kristen oni bidodo, ko keda ootookoowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ngundilo telo, noole bidodo noolengo naluno sungo sungo ootookoowato. Koletelo, Kristusndo ombutoni, ngu keyolo, Yesus Kristus Sambo endemonggo ko ombuteku naluno, enengo oni simoo bale nguya ko keda ootookoowanggo.

24Ngu nalunggano nguno, oo bidodo kinitemukootoni ngu, asa, ngu naluno, Kristusndo ngu Gabman tabango Anutdodo mundi tetenggoku, ngu bidodo melako ngano oolootenggoku, ngu bidodo woongooni umukowa. Ngundilo telo, asa, Yesusndo enengo oni simoo bale sobowooteku damoningga, ngu eweyi Anut kandeyimo yewa.

25Ndatelo ngulo, Kristusndo, ngu komo Oo Bidodo Sembuli Ulungga oolengo oluwa. Ngundilo telo oode, oololo, enengo me oni bidodo yoyeni kinitemukowa.

26Yesus Kristusndo me oni ngu yeni kinitemukootoni, asa, kootu wenga kumoo damoningga nguya yeni kinitewa.

27Anutlo mande so uyi nakangoyingomo nguno ete. Anutndo oo bidodo yeni Kristus tanggeyimo yetoni, ngundo sobowoowalo ewolo. *Sam 8:6* Ndatelo ngulo, Anut enengombo oo bidodo Kristus tanggeyimo wata yewa. Ngulo ngu, noole kuli ingooteto. Anut enengombo ngu Kristus newendemo ma oluwa. Ene oo sungo bidodo ngu Kristus newendemo yemukowolo.

28Ngundilo yemukolo, asa, ngu nalunggano nguno, Anut Nangoni Yesus enengombo ngu, ene oololo, oo bidodo kuli yeni tunooteyingo, Anut ngu keyi damonimo ulo oluwa. Ngundilo telo, Anut enengombo ngu oni oo bidodo tabango ulungga oolengo oluwa.

29Oni gidalegado kuli ngandilo ewonggori. Anutndo oni kumooyingo ngu, ko yokutuyelootoni ma ootookoowanggolo ingootenggo. Ngundilo mande hamoo tetoni ngu, ndatelo ngulo, oni gidalegado oni kumoowonggoku, ngulo ingondudu telo, ene ngu musiyemo sono (kundingiyi) ngu sonowootenggo? Ene oni kumooyingo ngu ko hamoo ma ootookooweloyi tetoni ngu, asa, ndawugalo, oni gidalegado oni kumooyingo, ngulo ingondudu telo, oni ngu hoolooweyelowelo sono (kundingiyi) ngu gemutenggo? Hamoo oolengo, Anutndo ngu oni kumoononggo ko yokutuyelowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Yo, ngu hamoo tetoni ngu, asa, ndawugalo ngulo, noolendo suwoo suwoo mande, ngulo damoni wesiyolo elo, ngulo ko yanggango tetooye, ngulo onindo noole yutolo yombuliyelowelo telolootenggo?

31Ye Kristen dobooguline, ngu hamoo eteno. Nondo Kristuslo oowooyi wesiyolo etenoku, ngulo ngu, nalu bidodomo oni nuleyi kumoowa. Ngu nguya hamoo oolengo, nondo yengo noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo no yengo oni oni ulungga teteno.

32Ene oni kumoononggo ko ma ootookooweloyi tetoni ngu, asa, nondo ko yanggango telo, Epesas endemo, Kristuslo me oni ngulo yanggangoye yewe imakeyingo, ngu nondo kingo ko ngundilo tewono. Nga mandega nga hamoo tetoni ngu, asa, Anutlo mandeno eteku ngandilo tewano. Noole oowali sono oo ngu nelo kingo oode, ndatelo ngulo, yangeni kumooweloyilo ewooto. *Ayisaya 22:13*

33Ene mande ewonggoku ngu hamoo kini. Ye kingo ganaganayelootenggo. Ye mande ngalo ma wenonowelo, nga mande ngano ngu ngandilo: Noole oni damoniye biyomimboya endeyootetoku, nguno enendo noolengo damoninayi ingoyingonayi metemingga, ngu sodedo yombuliyowanggolo ewooto.

34Ye komo damoni biyobiyomi ngu yokoya, ingondudu metemi yoya ngu, ye mbumbuwa ko ma tewelo. Ye ingoyi. Oni gidalega ye kewooloyemo nguno, ene Anutlo nowoondoyemo hamoo elo ma ingootenggo. Nondo nga mandega etenoku nga, ngu ye oyumoyelonilo eteno.

Goweyi Ko Ootookooweloyi, Ngu Guladilo Oolengo

35Oni gulado ngandilo sumoo ewa. Oni kumooyingo ngu, ndatelo telo ko ootookoowanggo? Ene ndatelo goweyega yolo, ko ombuwanggo? Elo sumoo ewa.

36Ge wenonoyingo oni! Ge nggile yuwooyi imiteku ngu, ene mbongeyi keda ooletoni, ngu ene koletelo yuwooyingga ngu, buwoo yete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Ngu oo yuwooyingga imitenggoku ngu, oo yuwooyi ngu, wembuyi mbonge oo ngundilo kini. Ngu kingo tanggooli nangge imitenggo. Ngundilo oo ngu, Rayis, nggile, ngundi oo yuwooyi gula bine, ngu nangge imitenggo.

38Ene Anut enengo tewelo ingooteku, ngunonggo oo yuwooyi oowooyingga, ngu sungo sungo goweye guladilo guladilo yunowolo.

39Enengo goweye bidodo ngu gulanangge ngundilo kini. Kini, Anutndo goweye oowooyingga yunowolo. Ene oni simoo balelo goweye ngu guladilo, se, bo, kare goweye ngu sungo, nu goweye ngu sungo, wendeyino iso ngulo goweye ngu sungo yunowolo.

40Sambo melalo oo goweyali, sungo sungo oolooteli. Sambolo oo dulidalini ngu guladilo, ko melalo oo dulidalini nguya guladilo.

41Sa ngu ene dulidalini sungo, kombo ngu ene dulidalini sungo guladilo, dootu ngulo dulidalini sungo guladilo nguya. Dootu kewooloyemo nguya dulidalini ngu sungo guladilo guladilo ooloote.

42Oni kumooyingo ngulo ootookooyingo nguya ngundilo nangge. Goweyi noolendo melengootetoku, ngu buwoo yete. Ene goweyi keda yokutuwootoni ootookooteku, ngu hamoo oolengo ko ma buwoo yewa.

43Yo, goweyi noole melengoowootoku ngu, ene oowooye bingamini ko yanggangoni nguya kini. Ene goweyi ko keda yokutuwootoni ootookootekungga ngu, ene oowooye bingami ko yanggangonidodo.

44Ngundilo nangge, goweyi noole melengoowootoku, ngu mela ngalomu. Goweyi melenonggo ko yokutuwootoni ootookootekungga ngu, Sambolo goweyi. Yo, mela ngalo goweyi nguya oodoni, ko Sambolo goweyi nguya ooloote.

45Anutlo mandeno nguya nakangolo ewolo. Oni koletelo gogolo, Adam ngu enengo keda oluweloyiga Anutndo inootoni tunooteyingolo ewolo. *Stat/Yenesis 2:7* Ene Adam kootu wenga tunooteyingongga, ngu Kristus. Anutndo Kristus ngu keda oluweloyi guladilo inowolo. Ngundilo nangge,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kristusndo oni enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu enengo kedaga sugi sugi oluweloyi ngundilo yunowa.

46Ene sambolo goweyi keda oluweloyiga, ngu koletelo ma tunootewolo. Kini, ene mela ngalo goweyi keda oluweloyiga ngu koletelo tunootewolo. Sambolo goweyi keda oluweloyiga ngu, ene kootu oolengo tunootewolo.

47Oni koleteyingo ngu, mela ngalomu, Anutndo mela ngando oni yewolo. Ene oni kootungga ngu, Anutlo Sambo endega, ngulo oni.

48Noole mela ngalo oni bidodo ngu, oni mela ngando yeyingongga ngundilo. Oni bidodo Sambo endemo ngu, noole bidodo Sambo ende oningga ngundilo tunootewato.

49Ataga ngano ngu, noole mela ngalo oni kilalongo oolooteto. Ngundilo nangge, kootusina, noole Sambo ende oningga ngu kilalongo tunootelo oluwato.

50Kristen dobooguline, no yeno nenengo oolengo eteno. Mela ngalo oni ngu, ene mete Anutlo endega nguno enengo oni simoo bale sobowooteku, nguno ma ulo oluwanggo. Ndatelo ngulo, noolengo gowenayi ngu mela ngalomu nangge. Ngundilo nangge, noolengo gowenayi kumoolo biyomi yeweloyi, ngundo Sambo ende kumoolo ma biyomi yeweloyi musiyongga, nguno hamoo oolengo ma oolewato.

51-52Ye ingoyi! No mande kombiteyingo gula yeno elo etuyelowelo. Noole gidalega bidodo ma kumootooye, ene noole bidodo komo gowenayingga nga, ngu yowoolengootoni, sambolo goweyi tunootewa. Yo, nalu wenga tetoni, unggu uwootoni, ngguyi utoni, oni kumooyingo ngu ootookoolo, goweyi kedaga ngu yolo, ngulo ene ko ma kumoowanggo. Ngu nalungga nguno, noole sodedo doonge palelo ngundilo nangge kenootooye, noole bidodo gowenayi yowoolengootoni, ene sambolo goweyi ngu yolo tunootewa.

53Ngu naluno nguno, noolengo melako, ngano gowenayi buwoo yeweloyi ngu yokolo ngu, sodedonangge, noolengo gowenayi keda ma buwoo yeweloyi ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yolo, sambolo gowenayi keda tunootewato. Yo, noolengo sambolo gowenayi kedaga ngu ko ma kumoolo buwoo yewa.

54Asa, ngu nalungga ngu tunootetoni, oo kumoolo kiniteweloyi ngu yokolo, ene oo suwoo suwoo sugi keda oluweloyi ngu yolo nenggulongootoni, nguno Anutlo mande so uyi nakangoyingomo ngu, engge tunootewa. Anutlo mandeno ngandilo ewolo. Anutlo yanggangoni ngundo kumooweloyi damoningga ngu yeni kiniteyingolo ewolo. *Ayisaya 25:8*

55Anutlo mande so uyi nakango gula ngundilo ete. Kumoo, gengo yanggangongge ndatelo? Kumoo, ge ogingoyingo gula teweloyi yanggangongge kini. Ewolo. *Hoseya 13:14* Hamoo oolengo, ngu naluno Anutndo kumooweloyi damoningga ngu yeni kinitewa.

56Kumooweloyi ngulo sosoleteku ngu ngandilo: Oni enengo mbumbuwa tewonggoku, ngulo gumi ogingoyingo yowanggoku, ngulo sosoletenggo. Ndatelo ngulo, oni melako ngano oluwonggoku ngu, ene Anutlo mamana mande ma keyowonggo!

57Ene noole Anutno esetetooye, noolengo Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngulo yanggangoni, nguno noole yoyeni, mbumbuwa teweloyi damoni, ko kumooweloyi damoni, ngu bidodo dagalo, yanggango yowato.

58Ariya, ngundilo ngulo, ye nolo Kristen dobooguline oolengo, ye komo nenengo yanggango dikaya oliyi. Ngundiya teya ngu, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ngulo koni ngu suwoo suwoo yanggango teyi. Ye ngandiya ingoyi! Ye Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ngulo koni tewonggoku, ngu kingo tuwoo ma yokowanggo.

1 Korin 16

Beye Gooboongoolo, Ngundo Anutlo Oni Simoo Bale Hoolooweyeloweloyi

1Nondo ataga beye gooboongoolo Anutlo oni simoo bale Yerusalemno oolootenggoku, ngu yunowelo mande eteno. Nondo kuli ngu kongga ngu telo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Galesiya melako, Kristen simoo bale etuyelowonoku ngu, ye ngudodo komo ngundiya teyi.

[2]Sande nalu bidodomo, ye bidodo sungo sungomo, ye komo ngulo ingondudu teya, yengo bobeye usowooya, gumi gula yengo yano yetoyiga, nguno olini. Ngundilo telo oodoyi ngu, kootusina, no tanggeyemo nguno toongetoowe, ye ngulo koyi eririnonggo telo, digi ma erewewanggo.

[3]Kootusina, no nguno mayetoowe, yengombo oni gidalega logoyelootoyi, nondo so uyi nakangolo oni ngu yunootoowe, ngundo yengo beye oo kingo duwoo esetelo yetenggoku, ngu yolo, Yerusalemno oololo yunowanggo.

[4]Ene nondo enedodo oolouwelo ingolo ngu, asa, no enedodo oolouwato.

Pol Ene Korin Melako Oololo, Kristen Oni Simoo Bale Yeyowelo Endeyowa

[5]No ngu koletelo, Masedoniya mela ngu kewoolo oolengo usowoolo, yade yade oololo, asa, no ye yeyowelo oololo tunootewano. Yo, no komo Masedoniya mela kewoolo oolengowoole oolouwano.

[6]No ngu yeya nalu gidega oluwato, bine, ngundi medugu nalu ngu bidodomo yeno oluwano, bine? No watayi kini. Ene kootusina, no ndano toongewelo tetoowe ngu, ye mete digi oo gidalegado hooloowenelootoyi, no toongewano.

[7]Ye ingootenggo. No ataga, ye yeyolo yoyokolo, sodedo ko toongeweloyi nguya kini. Kini, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngundo ma solenelootoni ngu, asa, no yedodo nguno nalu pelungga oluwelo ingooteno.

[8]Ene no Epesas endemo ngano oodoowe, Yuda onilo nalu kundingiyi, oowooyi Pentikos ombuyingo, ngulo naluwo tunootewa.

[9]Ndatelo ngulo, oni simoo bale ulungga Anutlo mande ingoweloyi sobonelootenggo. Ngulo ngu, Anutndo ene nowoondoye yeni tango yetoni, ngulo no ngano ootoolo, enengo mande keda mesalango ngu wesiyolo etuyelowano. Ene oni oowooyingga nolo mundi telo, oolene ukingowelo telo oolootenggo.

[10]Kootusina ngu, Timooti ye tanggeyemo nguno mayetoningga ngu, yendo komo gome sobowoolo kawararangootoyi ngu, asa, Timooti ene newende

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

metemi imakeyingo ingolo, ene ye kewooloyemo nguno yedodo gome oluwanggo. Ye ingoyi. Timooti ngu, ene Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngulo koni gome nondo ko tetenoku, ene nguya ngundilo ko tete.

11Ngundilo ngulo, ye gulado ngandilo ma ingowelo. Timooti ngu ko gome ma tewa, elo ma kootu inowelo. Kini, ye komo ene yeyiga newende imakeyingo sumangedodo teya oodega, kootusina yoya ooleko yokootoyiga, ene nono ko ombuwa. Nondo ngu eneya Kristen dobooguline gidalega, enedodo ombuweloyi ngulo soboyelooteno.

12Noolengo Kristen doboonayi Apolos, ngulo mandeni ngu ngandilo: Nondo nalu ulungga Apolos eriringowonoku, ene Kristen oni doboogulinayi gidalega nguya, ye tanggeyemo nguno ye yeyowelo oolouweloyimbolo. Ene Apolos ngu, nga naluno ngano oolouweloyi ngu yokoote. Ene kootusina oole gula kenolo ngu, asa, ene yeno oolouwa.

Mande Gumi Gidalega

13Ye komo gome doongedoongoodoongoo teya, yengo nowoondoyemo hamoo ngu gome sobowooya yanggango teya, ye sosolelo ma oluwelo. Kini, ye komo yanggangoyedodo teya oliyi.

14Yengo oo tetenggoku, ngu bidodomonggo, ye komo nowoondoyi teweloyi damonimo nguno teyi.

15-16Ye Kristen dobooguline, ye Stepanas simoongololo ingootenggo. Enendo koletelo, Akayiya melako Kristen tetenggo. Ngundilo telo, enengo ingondudunonggo, ene Anutlo oni simoo bale hoolooweyeloweloyi, ko, ngu tetenggo. No ngu oni ngundilo mande damoniye gome tetenggoku, nguno ye nguya ene keyeloya, ye ngundiya teyilo ingooteno. Yo, nondo ye yokutuyelootenoku, ngu ye oni ngundilo ngu keyelolo, ko, ndawu oninggado oni bidodo hoolooweyelolo tetenggoku, ngu keyootenggo. Ye ene nowoondoyemo uya, ngunonggo yanggango dikaya teyilo ingooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Stepanas, Pootunetas, Akayikas, galo ngu, ene no tanggenemo mayetoyi, yeyolo, ngulo no enengo oni oni ulungga tewono. Ndatelo ngulo, ye ngano ma ombuweloyi kini, ngulo enendo ye hoolooweyelolo, nono ombuwonggo.

18Yo, nga oni kabusaga ngando nolo nowoondone yeyi imaketeku, ngandilo ye nowoondoye yeyi imakewoku, ngundilo tewonggo. Ngulo ngu, ye komo oni ngundilo ngu bingamiye, eya okooyi.

19Anutlo Kristen oni simoo bale Esiya melako oolootenggoku, ngundo ye kambayelootenggo. Akuwila ko Prisila elambalisa, ngulo yano Kristen simoo bale suwoo suwoo mayelo, gooboongoolo oolootenggoku, ngu bidodo nguya Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngu oowooyimo nguya ye kambayelootenggo.

20Kristen doboogulinayi ngano, ngu bidodo ye kambayelootenggo. Ye bidodo sungomo sungomo, Kristen dobooguliye sumangenonggo kandeye dowooyi.

21No, Polndo nenengo kandenembo, nga kambayeloyingo mandega nga nakangooteno.

22Oni gula ene Yesuslo ma ingolo, nowoondoye Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, nguno ma yelo ngu, asa, Anutndo ene kumana biyomi inowa. Noolengo Oo Bidodo Sembuli, ge ombu!

23No Oo Bidodo Sembuli Yesus, nguno yemboongetoowe, gedo sumangengge ngu, ene kuduwooyunootooga oliyilo yemboongeteno.

24Kristus Yesus oowooyimo, no nowoondone ye bidodo yunooteno. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Korin

2 Korin 1

Polndo Korin Kristen Ngulo So Uyi Kootungga Nga Nakangowolo

[1]No Pol, Kristus Yesus ngulo Aposel. Anut enengo ingondudunonggo no noyolo, enengo Aposel noyewolo. Noolengo Kristen doboonayi Timooti, ngundo hooloowenelootoni, nga mandega nga nondo yengo nakangooteno. Yo, nga ngu ye Anutlo simoo bale Korin endemo, ko Giris melako, Kristen oni oolootenggoku, ngulo nguya nakangooteno.

[2]Nondo Anut, ngu noolengo Awanayi, ko Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Ulungga, Yesus Kristusno yemboongeteno. Gedo gengo sumange ayibige ngu ene yunootooga, nguno nowoondoye imakeyingomo oliyilo ngulo yemboongeteno.

Anutndo Pol Hooloowelo, Ngulo Esetewolo

[3]Noole Anut oowooyi bingami elo okoowato. Ene ngu Anut, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngulo eweyi. Ene ngu nowoondoyi teweloyi ngu bidodo Sembuli Ulungga. Ene ngu oni simoo bale kowulidodo oolootenggoku, ngulo nowoondoye bidodo yeni ayibidodo tetoni hoolooweyeloweloyi ngulo Anut.

[4]Yo, kowuli ogingoyingo bidodomo nooleno tunootetoni ngu, Anutndo noole nowoondonayi yeni, imakelo ooloote. Nguno ngu, noole nguya mete oni kowuli ogingoyingo guladilo guladilo, eneno tunooteteku, ngu hoolooweyelolo nowoondoye yeyi imakewa. Yo, Anutndo noole nowoondonayi yeni imaketeku, ngulo noolendo nguya, mete oni oowooyingga ngundilo hoolooweyelowato.

[5]Yo, ogingoyingo ngundilo ngu, Kristusndo ngu kuli koolowooyingo, ngulo Anutndo ene hooloowetoni, newende imakewolo. Ngundilo nangge, ngu kowulingga, ngu nooleno nguya, ulungga oolengo tunootetoni, ngulo Kristusndo ngu noole nowoondonayi yeni, gome imakeyingo oolengo tunootete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Noolendo yeno mande keda gome mesalango, ngu yeno wesiyolo elo, nguno ogingoyingo kowuli oowooyingga koolowootooye, ene Anutndo nowoondonayi yanggango teyunolo ngu, enengo ayibini sumangeni, ngundo yeni imakewolo. Imaketoni, asa, ye ngu kenolo ingootenggo. Ngundilo damoningga, ngundo nooleno tunooteteku ngu, ye etuyelooteku, ngundilo nangge, yendo kowuli ogingoyingo yeno tunootetoni ngu, Anutndo ye nguya hoolooweyelowa. Yo, Anutndo ngu yengo kowuli koolowootenggoku, naluno nguno, ene hamoo oolengo hoolooweyelootoni, nowoondoye ngu yeni, imakeyingo yanggangoyidodo teyunowa.

7Noolendo, ye Kristuslo konimo, ngu hamoo yanggango dikatenggoku, ngulo noole nowoondonayimo hamoo yanggango ingooteto. Ye ngu noole goboolo dikalo, nguno ngu, noole hoolooweyelolo kowuli goboolo nooledodo koolowooweloyi. Ngundilo nangge, ye nooledodo sumange ayibi imakeyingongga, Anutnonggo ombuteku ngu, nooledodo goboolo yowato.

8Yo, ye Kristen dobooguline, Esiya mela ulungga, nguno kowuli nooleno tunootewoku ngu, ye nguya ingoyi, elo ngulo eteto. Kowuli ulungga oolengo nguno noole wiliyelowonggori. Ngundo ngu, noolengo yanggangonayi, ngu bidodo, ngu hamoo oolengo dagawolo. Ngundilo telo, noolendo ngu kumoowatolo ingowooto.

9Yo, noolendo noolengo ingonduduno, ngu ngandilo ingowooto. Noole ngu mande wilikoyingo oni, ngundo ngu, kuli nooledodo ewolo. Ye komo hamoo kumoowanggoku ngu! Elo ingowono. Noole komo ngundilo ingowooto. Ngu noolendo, noolengo yanggangonayi, ngundo ma yeni mete tewa. Ngundo noole etuyelooteku, ngu noole komo noolengo yanggangonayimo Anutlo koni hamoo ma tewato. Kini, Anutndo enengo yanggangoni, ngundo Yesus Kristus melenonggo yokutuwooyingo yanggangongga, ngudodo noole komo koni tewato.

10Ngu ooga, ngundo noole yuleni kumoowelo tewolo. Ene ngu oo biyomi oolengo, ene Anutndo kuli ene noole yoyowolo. Kootusina nguya, ene noole ko yoyowa. Yo, noolendo, ngu noole nowoondonayimo hamoo tetetoku, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ene komo hamoo oolengo kowuli gula, noole wiliyelowelo tetoni ngu, asa, ene noole ko yoyootoni gome oluwato.

11Ye nguya komo noole Aposel oni hoolooweyeloya, Anutno yemboongeyi. Ngundilo tetoyi ngu, Anutndo oni simoo bale oowooyinggalo, yemboongeyingo ngu ingolo, ene noole hoolooweyelowa. Oni simoo bale ulungga oolengo, ene nooleno ingolo, ene Anutno ngulo esetewanggo.

Polndo Korin Oni, Ngu Kuli Ma Ganayelowolo

12Noolendo ngu ooga, ngulo oni oni telo eteto. Noole nowoondonayimonggo ngu yootunolo etoni, ngu damoni nenengo Anut doongeyimo, ko ye doongeyemo nguya, gome nenengo oolengo oluweloyi, ngulo gome ingooteto. Nga damoni gomengga nga, ngu Anutndo noole yunowolo. Mela ngalo oni, ngulo ingoyingoni ngundo, damoningga ngu nooleno ma yeni tunootewolo. Kini, Anutlo sumangeni ngundo nangge, ene noole kuli hoolooweyelootoni, noole ngandilo endeyootetoku nga!

13-14Nga mandega nga, ngu nondo yengo nakangootenoku, ngalo damoni ngu ma kombiteyingo. Kini, yengombo kandangelo ngulo damoni gome ingowanggo. Kuli ye noolengo damoninayi ko mandenayi bidodo gome ma ingowonggori. Ene kootusina ngu, ye noolengo damoninayi bidodo ingomukowanggoku, ngulo gome ingooteno. Ye ngundilo ingomukootoyi ngu, asa, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ko ombuyingo nalunimo nguno, yendo noolengo oni oni tetoyi, ko noolendo nguya yengo oni oni tewato.

15-16Nondo ngu, ye kuli ingonduduye gomengga ngulo nowoondonemo hamoo telo, ngundilo ngulo, kuli no yeno koletelo oolouwelo ingolo ewono. No yeno Korinno, koletelo oololo, ngunonggo ye yoyokolo ngu, no Masedoniyano oolouwano. No Masedoniyanonggo ngu, no ye ko tanggeyemo ombuwanolo ingowono. Nguno ngu, no tambu elaya, yeno ooloutoowe, ye ngulo nowoondoye metemi ingolo, oni oni tewanggo. Asa, no ngundilo yeno ko ombulo, nguno nondo oo gula gulalo wenonootoowe, yendo mete hooloowenelolo, sulenelootoyi, Yudiya melako oolouwano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ndatelo ngulo? Nondo yeno ombuwelo mandega, ewonoku ngu, no ingondudu bulibali ingolo ma ewono. No kingo nga mandega nga, ngu ma eteno. Kini, no nenengo ingoyingo koletelo, ngu yokolo, no komo ombulo, ye tambu elaya yeyolo, nguno nowoondoye yanggango yunowelo ingooteno. No mela ngalo, damoni ngu ma keyolo, nguno eteno. Oni oo gulalo ewelo ngu, oni ngandilo etenggo. Yo, elo, ko, oni gulano ngu kinilo etenggo. Hamoo oolengo, no ngundilo damoni, ngu no ma tewano.

18Noole Anut doongeyimo, noolendo mande ye yunootetoku, ngu komo hamoo oolengo. Ngu ebe ganagana ma eteto.

19No, Sayilas ko Timooti, noolendo kuli ye kewooloyemo nguno mande nga elo etuyelowooto. Nga ngu Anut Nangoni, Kristus Yesus, ngulo mandeni ngu ye ingootenggo. Yo, enengo mandeni eyingo, ngu hamoo oolengo nangge, ebe ganagana mande kini.

20Yo, Anutlo sunggi mande elo gosiyoyingo, ngu oowooyingga oolengo tetoni, ene Kristusndo ngu bidodo keyolo temukowa, ngu ingooteto. Ngulo ngu, noole Anut bingamini, elo okoolo, noole nguno hamoo oolengo eteto.

21-22Anut enengombo nangge noole, ye nguya yoyeni, Kristusdodo nowoondonayi goboolo gulanangge yeteto. Ngundo nangge, ene noole logoyelolo yoyolo, enengo konimo, ngano nangge yoyewolo. Yo, enengombo, ngu nooleno enengo sunggi kundingiyi ngu yelo yunolo, enengo Yuka Kundingiyi, ngu noole nowoondonayimo yelo yunowolo. Yuka ngu Anutlo oo koleteyingo, ngu gumi kootu yunoweloyimbolo, ngu yunowoku, ngu noole ngandilo ingooteto. Hamoo oolengo, ene kumana bidodo kootu, noole yunowalo ingowolo.

23Ene nondo, Anut doongeyimo, no hamoo oolengo eteno. Nondo yeno sodedo ko ma ombuyingo ngulo damoni ngandilo. Nondo ye kowuli yunowelo, yokootenoku ngu!

24Noolendo yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngulo tabango ma oolooteto. Kini, yengo nowoondoyemo hamoongga, ngu kuli yanggango dikalo oolooteku ngu! Ngulo ngu, noolendo yedodo, ko goboolo telo, nguno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yengo oni oni teyingongga, nguno yengo nowoondoyemo hamoo, ngu yanggango yunowa.

2 Korin 2

1No nenengo nowoondonemonggo ngandilo usowoolo ingooteno. No yeno ogingoyingo kowulidodo, ngulo no ko ma oolouwano.

2Kini, nondo ye nowoondoye ogingoyingoweloyi kowuli, ngu ye yunootoowe ngu, onendo ngu ye nowoondoye yeni oni oni teweloyi, ngu yunowa? Ene nondo yengo nowoondoye yewe ogingoyingododo kowuli yewoku ngu, ko, oni gulado no nowoondone yeni, oni oni ma tewano.

3Ye ngu nolo oni oni tenunoweloyi oni. Ngundilo ngulo, no yeno oololo, nowoondone ogingoyingo kowulidodo yolo oluwelo ma ingooteno. Ngulo ngu, no kuli so uyingga nakangowonoku ngu, nondo ye bidodo, ngu hamoo ingowono. Nondo oo gulalo nowoondonemonggo oni oni tewanoku ngu, ye bidodo nguya, ngu ooga ngulo oni oni teyilo ingooteno.

4Yo, no kuli yengo so uyi nakangowonoku, ngu naluno ngu, nowoondone kowuli ulungga nunootoni, ogingoyingo nguya ingolo, ngunonggo ko no sendolo biyomi oolengo teteno. Ene nondo, nga so uyingga nga ngu, nowoondoye kowuli ingolo elo, ma nakangooteno. Kini, nondo nga so uyingga, nga yengo nakangootenoku, ngu damoni ngandilo. Nondo yengo nowoondoyi ulungga yunolo, ngulo nga so uyingga nga nakangolo yunooteno.

Oni Mbumbuwa Tetoningga Ngu, Ngu Biyomi Tewoku Ngulo Komo Andangeyunoya Kapengoyeyi

5Oni ene ngu kowuli ogingoyingongga, ngu yeyi tunooteteku ngu, no nangge ogingoyingo ngu ma telo nunoote. Kini, ngu ogingoyingongga, ngu yeno, oni gidalega nguya, ogingoyingo ngundilo yunoote. No ngulo mande yanggango ma ewano. No mande gumi bodaga nangge etenolo ewolo.

6Ene oni damoni biyomi tewoku ngu, ngulo gumi ngu oni simoo bale ulungga doongeyemo, gumi ngundilo mamana mande inootenggoku, ngu mete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ngundilo ngulo, ataga, ngu ye damoni gula teyinoyi. Ye enengo mbumbuwa tewoku, ngulo ma ingowelo. Ye enengo newende yanggango teyinoya, newende yeyiga imakeni. Ngundilo ma tetoyi ngu, asa, kowuli ulungga newendemo oodoni, ngundo ngu oningga, ngu yeni yombuliyowa.

8Ngulo ngu, nondo yengo nowoondoye ngu yokutuwoolo, ngandilo etuyelooteno. Ye komo ngu oningga, ngulo nowoondoyi teyinoya, tanggeyimo oolouya, mande gome ngu eya ingoya, nguno ene ko yowanggo.

9Ngulo, nondo so uyi nakango kuli nakangolo, ye tewooyelowono. Ye bine oo bidodomo no manggone keyolo tetenggo, ngundi kini, no ngu kenolo ingoweloyimbolo.

10Yendo oni gula biyomini tewoku, ngu kapengoyelo, ngulo ko ma ingolo, nowoondoyi teyinowanggoku ngu, asa, no nguya Kristus doongeyimo, biyomini tewoku, ngu kapengoyelo, ngulo ko ma ingowano. Ene ngu nolo ko kini, ngu yengo Kristen oni yengombo mete kowuli, ngu yomosiyowanggo.

11Yo, noole komo kewoolonayimo oo biyomi oolooteku, ngu sodedo yomosiyowato. Ngundilo ma tewatoku ngu, asa, Setando ombulo, noole ganaganayelolo yombuliyelowa. Noole Setanlo ingonduduni kuli ingootetoku ngu.

Kristusndo Enengo Ko Oni Ngu Yanggango Yunoote

12Kuli no Trowas endemo mayelo, nguno Kristuslo mande keda mesalango, ngu elo etuyelowelo ombutoowe ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Ulungga, ngundo oni nowoondoye kuli yomosiyootoni, mande gome ingowelo sobowoowonggo.

13Ene nolo nowoondone, ngu ma imakewolo. Ndatelo ngulo, nenengo doboone Tayitas, nguno ma kenolo, ngulo no Trowas oni kambayelolo, no Masedoniya melako oolouwono.

14Ene, no ataga, Anutno eseteteno. Ndatelo ngulo, Kristusndo noole yanggango yunooteku, ngundo noole Setanlo yanggangoni, ngu wongooye uwolo. Yo, noole Kristusdodo woologongolo, nguno enengo yanggangoni,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngunonggo endeyooteto. Nguno ngu, mela bidodomo Anutndo noole suleyelootoni satetoku, nguno Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo mande keda mesalango, ngu wesiyolo eteto. Ngu mandega etetoku ngu, ndindingo gome ngundilo, mela bidodomo oololo logowoote.

15Yo, noole Kristuslo ko oni ngu, Kristusndo yoyolo woolo ndindingo gome ngu, Anutno yete. Ngungga ngu, kuli woolo yeyingo onindo Anutno woolo ndindingo yeyingo ngundilo. Yo, ngu ndindingongga ngu enengo mande keda mesalango, ngu oni simoo baleno, wesiyolo eteto. Ene gidalegado gome ingolo keyootoyi, ko, oni gidalegado, ngu yokootenggokulo, ene oonatewanggo.

16Ene ngu oni gidalega ngu mande gome ingoloode, ene sowe kiniteteku, ngu oonateweloyi musiyomo uwelo tetenggo. Ene oni gidalega mande gome ingolo yolo dowootenggoku ngu, ene oni oni teweloyi Sambo endega, nguno uwelo tetenggo. Ene onendo, nga kongga nga mete tewa?

17Oni gidalega Anutlo mande nguno ene bobeye yoweloyi koyi tetenggoku, ene noole ngundilo ma teteto. Kini, noole nowoondonayi gome nenengo, hamoomonggo, noole Anutlo koni, nga yolo, koyi teteto. Noole nowoondonayi gulanangge, Kristusdodo goboolo yelo, ngunonggo Anut doongeyimo noole mande elo yootunolo eteto.

2 Korin 3

Sunggi Mande Keda Elo Gosiyowoku, Ngulo Ko Oni

1Ye ndatelo ingootenggo? No bingamine ngandilo okoolo, ko eteno. No Anutndo logonelolo oni nenengo, yeno sulenelootoni ombuwono, ngundi, nondo nangge Anutlo mande hamoo, ngu oni simoo baleno, wesiyolo eteno, bine? Nga ngu nolo ingondudune kini.

2Kini, oni gidalegado, ye nenengo endeyootenggoku, nguno kenolo ingootenggo. Nondo Anutlo mandeni, yeno wesiyolo etenoku, ngu ingolo keyootenggo. Ngulo ngu, noolendo yengo gome ingooteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Yo, nondo Kristuslo mandeni wesiyolo, etoowe ingowonggoku, nguno ye oni simoo bale, etuyelootenggoku ngu, ye oni nenengo. Ngulo ngu, noolendo yengo so uyi nakango gula ma nakangolo soweyowato. Ndatelo ngulo, Anutlo Yuka Kundingiyi, ye nowoondoyemo oolooteku, ngu oni simoo bale bidodo ene tunoo oolengo kenowanggo.

4Nga mandega ngalo damoni ngu ngandilo; Kristusndo ngu noole nowoondonayimo hamoo teyingongga, ngu yeni tunootewolo. Ngulo ngu, noole Anutno hamoo ingolo, ngulo noole mande, nga eteto.

5Ngu hamoo, noolengombo ko mande nga, elo ma teteto. Ngulo ngu, noolendo ngandilo ma ewato. Noolengombo oo ngu kuli tewootolo ma ewato. Kini, Anutndo nangge noole yanggango yunootoni, noole enengo koni mete teteto.

6Enengombo, noole yoyeni, noole kuli sunggi mande keda gosiyowooto. Ngulo oni wesiyolo, ko teteto. Ngu sunggi mande keda gosiyoyingongga, ngu mamana mandeno elo nakangoyingomo, ngundilo kini. Ngu Anutlo Yukalomu oo nangge. Yo, Anutndo kuli mamana mande inowoku, ene oni enengombo keyoweloyi, ngu ereremo kini, ngulo ene oonatewanggo. Ene sunggi mande keda gosiyoyingongga, nguno Yuka Kundingiyi, ngundo oni nowoondoye yanggango yunootoni, ngulo ngu, oni ene mete Anutlo mande, ngu keyolo, ngunonggo ngu suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu yowanggo.

7-8Anutndo kuli nga mandega ngalo mamana mandeni ngu, digi bungomo nakangowolo. Ngu mamana mandega, Mosesndo oni yunooteku, ngundo kumoo yeni tunootete. Ndatelo ngulo, oni simoo bale bidodo, mamana mande yunowoku, ngu keyoweloyi, ene ereremo kini. Ene nga kongga, nga Anutlo solu himi dulidalinidodo, ngundo Moseslo omukumundoongo, ngu solu himidodo tunootewolo. Iserel oni simoo bale Moses omukumundoongomo doongeteweloyi nguya, ereremo kini. Ene kootusina, ngu solu oo ngu kinitewolo. Ene sunggi mande keda Yuka Kundingiyi yunoweloyi, elo gosiyoyingo, ngulo dulidalini ngundo ngu, mamana mande kulimingga, ngulo dulidalini ngu dagate.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Yo, ngu mamana mandega, Anutndo kuli oni yunowoku, ngu gome. Ene sunggi mande keda, elo gosiyoyingongga, ngundo mande kulimingga ngu hamoo oolengo dagate. Ndatelo ngulo, Anutndo Yukani oni simoo bale yunooteku, ngundo oni hoolooweyelootoni, ene mete nenengo oluwanggo.

10Hamoo, ngu mamana mandega ngu, ngu ene kuli dulidalinidodo. Ene ataga, Yuka Kundingiyi dulidalinidodo yunowokungga, ngando kulimingga, ngu dagalo, ene ulungga oolengo.

11Yo, hamoo ngu mamana mande kulimingga, ngulo dulidalini ngu, suwoo suwoo ma oluwa. Ene kinitewa. Ene ngu sunggi mande keda elo, Yuka Kundingiyi, ngundo gosiyooteku dulidali gomengga nga ngu, awuno oolengo sugi sugi oluwa.

12Ariya, noole ngu nowoondonayimo hamoo oolengo tetoni, nga Yuka Kundingiyi, ngalo dulidalini ngu sugi sugi oluwa. Ngulo ngu, noole Kristuslo mandeni, yootunolo ewelo, ma sosoleteto. Kini, noole Yuka Kundingiyimbolo yanggangonimo, ko yanggango teteto.

13Noole, Mosesndo oo tewoku ngundilo ma teteto. Anutlo dulidalini ngu Moses omukumundoongomo, solu himidodo oluwoku ngu, ene towimbo omukumundoongo doobengolo oluwolo. Ndatelo ngulo, Iserel oni simoo baledo, ene omukumundoongomo solu himi ngu kenoweloyi sosolewonggori. Mosesndo ngundilo damoningga teyingo ngu, Anutndo dulidalini solu himingga towi newendemo nguno kinitetoni ngu, asa, Iserel oni ngu, ene mete Moses omukumundoongo ko kenowanggo.

14Yo, Iserel oni, enengo ingonduduye ngu gome ukingowonggori. Ngulo ngu, nalu bidodomo kulimi mande, elo gosiyoyingo ngu kandangelo, ene ngulo damoni nenengo ngu ma ingowonggori. Ngu ngundilo, towi sosowoongga omukumundoongomo ngu oodoni, ngulo ene doongetelo ma kenolo ingowa. Ngu ooga ngu, ngundilo oodoni ombulo, ataga, nga nguya ooloote. Ene Kristusndo nangge, ngu towi sosowoongga ngu andangelo yokolo, hoolooweyelowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yo, nalu bidodomo Moseslo mandeni kandangetenggoku ngu, towi sosowoombo ingonduduye nowoondoye nguya, doobengowolo. Ngundilo telo oode oode ombulo, ataga nga.

16Ene oni ene newende yowoolengootoni, Oo Bidodo Sembuli nguno oolouteku ngu, ariya, Oo Bidodo Sembuli, ngundo towi sosowoongga ngu mete andangeyinootoni, ene nguno ingonduduye himi yetoni ingowanggo.

17Oo Bidodo Sembuli, ngu ene Yuka. Ene Oo Bidodo Sembuli, ngulo Yukani, ngu oni gula newendemo oluwaku ngu, asa, mamana mande koyi teweloyi, mbumbuwa ngulo damoni, kumooweloyi damoningga, ngundo oningga, ngu ko ma ukingowa.

18Noole Kristen bidodo ngu, oo gulado omukumundoonayi, wiliyoweloyi nguya kini. Ngundilo ngulo, Oo Bidodo Sembuli, ngulo solu himini dulidalini yanggangonidodo, nooleno ombute. Anutndo noole ngu solu himingga, ngu yeni tunootetoni, oni sungomo oolouwa. Suwoo suwoo, noole ngu dulidaliningga, nguno oode oololo, nooleno ulungga oolengo tunootewa. Ngundo noole yowoolengoyelootoni, noole Oo Bidodo Sembuli Ulungga, ngu kilalongo tewato. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngu, ene Yuka, ngulo oo ngundilo tete.

2 Korin 4

Aposel Oni Ngu Ene Nogo Kumbe Ngundilo

1Anutndo Aposel oni, noolengo nowoondoyi sumange yunolo, ene nga kongga, nga noolendo teyi, elo yunowolo. Ngulo ngu, noole ko, ngalo sulekinikini ma teteto.

2Kini, noole Aposel oni oyumo yoweloyi, damoni kombiteyingo, ngu kuli kootu inowootowo. Noole mande ebe ganagana eweloyi damoni, nguno ma endeyolo, Anutlo mandeni ngu ma yowoolengooteto. Kini, noole hamoo mande, ngu tunoo oolengo wesiyolo eteto. Nguno ngu, oni bidodo, ene nowoondoyemonggo gome ingowanggo. Ene noolengo Aposel konayi ngu, Anut doongeyimo ngu gome nenengo oolengo, kenolo ingowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[3]Nga Anutlo mande keda gomengga, noolendo elo wesiyootetoku nga ngu, ene oni ene nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku ngu, doongeyemo ngu kombitewonggori. Yo, ngu oni ngu, ene mande nga ma keyootenggoku, ngulo ene oonateweloyi oolootenggo.

[4]Setan, ngu mela ngalo mboolo ebe ganagana. Ngundo ombulo oni gidalega nowoondoye hamoo ma teyingo, ngu ganaganayelootoni, ngulo ngu, doongeye ingonduduye ngudodo ukingoyunoote. Ngundilo ukingootoni, ngulo ene Kristuslo hamoo mande gome, ngalo solu himi, yanggangoni, dulidalini ngu nowoondoyemo, ingonduduyemo nguya, ma ulo bibitewonggori. Ngulo ngu, ene Anutlo Nangoni ngu Anut enengo kilalongo oolengo, ngu ma kenolo ingootenggo.

[5]Ngu ngandilo: noolendo noolengo mandenayi elo, ma wesiyolo eteto. Kini, noole ngandilo mande tunoolo yootunooteto. Kristus Yesus, ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo noole ko yoyowoku, ngulo noole yengo ko oni telo oolootetolo ewolo.

[6]Kulimi, Anutndo ewolo. Ooleli newendemo solu himi mete tunootewalo ewolo. Anut, enengo solu himi ngu nooleno ombulo, ngundo noole nowoondonayimo himi yewa. Nga solu himingga ngando ngu, noole nowoondonayimo Anutlo dulidalini, ngulo gome ingooteto. Ngu solu himingga, ngundo Kristus omukumundoongomo himi yeteku, ngu Anutlo kilalongo ngundilo.

[7]Ene noolendo enengo mandeni wesiyolo eweloyi yanggangoningga ngu, ngu noole nowoondonayimo oolooteku, ngu gowenayi yanggango kini, ngu newendemo ooloote. Yo, noole gowenayi, ngu nogo kumbe yanggangoni kini ngundilo. Ngu oni bidodo ngu kenolo ingootenggoku, yanggango ulungga nga ngu, Anutlo yanggangoni, nga noolengomu kini.

[8-9]Mela bidodomo, onindo ngu kowuli noole yunootenggoku, ene ngundo noole ma yombuliyeloote. Setando ingoyingo oowooyingga, ngundo noole ingondudunayi yombuliyooteku, ene mete noolengo ingondudunayi ma gosiyoote. Onindo noole yombuliyelowelo oweyelootenggoku, ene Anutndo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

noole ma yoyokoote. Ene noole yuleyi soletetoku, ene noole nguno biyomi ulungga ma yolo oonateteto.

10Yesus uleyi kumooyingo, ngundilo nangge, onindo noole nguya yuleyi kumoowelo tetenggo. Ene noole keda oolootetoku, ngundo oni etuyelolo, Yesus nguya keda ooloote.

11Yo, noolendo Yesuslo koni tetetoku, ngulo nalu bidodomo, onindo noole yuleyi kumoowelo tetenggo. Yesuslo keda yanggangoningga ngu, noole gowenayimo yanggango kiningga, ngano oodoni, ngunonggo yootunootoni, oni gidalega doongeyemo endesina tunoo oolengo tete.

12Ngulo ngu, Korin Kristen, yendo noole yeyootenggoku, noole kumooweloyimbolo meyelo, ngulo nga kongga nga teteto. Noole ngundilo telo, ngulo ye hoolooweyelootooye, ye Yesusno keda oluwanggo.

13Anutlo mande nakangoyingomo ngandilo ete. No Anutlo nowoondonemo hamoo telo, ngulo no yootunolo ewonoku ngulo ewolo. *Sam 116:10* Ngundilo nangge, no nguya nowoondonemo hamoo telo, ngulo no mande, nga tunoo oolengo yootunolo eteno.

14Noole kuli ingooteto. Anutndo Oo Bidodo Sembuli, Yesus, ngu melenonggo yokutuwootoni keda ootookoowolo. Yesusndo yokutuyelowolo. Anutndo noole, ye nguya, ngundilo nangge yoyootoni, enengo tanggeyimo enedodo goboolo sugi sugi oluwatolo ingowooto.

15Yo, nga oo nga bidodo ngu, ye hoolooweyelowelo tunootete. Anutlo sumangeni, ngu yeno nguno suleyootoningga, ulungga tunooteni. Ngundo ngu, oni simoo bale ulungga oolengo, yoyolo ooloutoni, ngundo Anutno esetewelo yi, ko enengo oowooyi bingami elo okooweloyi, ngu ulungga oolengo tunootewa.

16Ngundilo ngulo, noole kolo ma kiyayi yeteto. Ngu hamoo, gowenayingga nga, ngu dogoni yelo oowiwi yootoni, ene Anutndo noolengo nowoondonayi ngu nalu bidodomo yanggango teyinolo yoonenengootoni, ngu gome keda tunootete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ngu ngandilo: nooleno kowuli ulungga, melako ngano tunooteteku, oo ngu ene nalu ootuwoo bodaga nangge oluwa. Ene Anutlo dulidalini ulungga, noolendo yolo, suwoo suwoo keda oluweloyi, ingootetoku nguno, oo kowuli gowenayimo tunooteweloyi ngulo ma ingooteto. Ngu kingo oo ngundilo.

18Oo melako, ngano doongenayimbo kenootetoku, ngu kini tewa. Ene Anutlo Sambono dulidalini oolooteku ngu, noole doongenayimbo ma kenoweloyi ngu, ene sugi sugi oluwa. Noole oo ngundilo ngu kenowelo hahangeteto.

2 Korin 5

1Yo, noole kuli ngandilo ingowooto. Nga towimbo tookoododo yangga, (gowenayi) ataga melako ngano oolooteku ngu, ene biyomi yetoni ngu, asa, noole ya gula Anutndo Sambo endemonggo, noole yunowa. Ngu yangga ngu onindo kandeyebo ma yewonggori. Kini, Anutndo nangge yetoni, ene Sambo endemo oolooteku, ngu sugi sugi oluwalo ingooteto.

2-3Ngu hamoo, noole ngu yanggano, nguno ootoolo, ngunonggo noole sendolo oolootetoku, ngulo noolengo ya Sambo endemo oolootekungga, ngulo gome gome ingolo hahangeteto. Noole gowenayingga nga ngu, towi nenggulo ngundilo yolo, nengguloyi tewelo teteto. Ngulo ngu, noole melako nenggulo telo oolootetokungga, nga wiliyowelo, ngu sambolo nengguloga, ngu yolo, sanganimo teweloyi ingolo hahangeteto. Ngundilo telo, noole kingo gowenayi nangge ma oluwato.

4Yo, noole nga gowenayi ngano oolootetokuno ngu, noole kowuli ingolo sendolo oolooteto. Noolendo gowenayi kulimingga, nga kumoonilo ma ingooteto. Kini, Kristus ko ombuweloyi nalunggano, nguno ombuya, noolengo gowenayi kulimingga nga nangge, yowoolengootoningga, keda tunootenilo gome ingooteto.

5Anutndo kuli, noolengo sambolo gowenayi kedaga, ngu yunoweloyimbolo, yoonenengootoni ooloote. Ngulo ene kuli Yuka Kundingiyi, ngu noole yunowolo. Yo, Anutndo koletelo ngu Yuka Kundingiyi, noole yunolo etuyelooteku ngu, hamoo oolengo, kootusina Sambolo gowenayi kedaga nguya yowato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ngulo ngu, noole suwoo suwoo nowoondonayi yanggango telo oluwato. Noole ingooteto. Ataga, nga melako ngano ngu keda oolootetoku ngu, noole Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngudodo, enengo endemo enedodo goboolo mete ma oolooteto.

7Kini, ataga, ngu noole enengo nowoondonayimo hamoo tetoni, endeyolo ootoolo, ene noole Yesus hamoo oolengo ma kenooteto.

8Ene nondo kuli ewonoku, noolengo nowoondonayimo hamoo teyingo, ngu yanggango oluwato. Gowenayingga, nga noole ngano yokolo, noole oololo, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngudodo, ende damonimo gome bibitelo oluweloyi, ngulo gome oolengo ingooteto.

9Ngulo ngu, noole enedodo Sambo endemo ootoolo ngu, ngundi noole ene melako ngano ootoolo bine, ene komo noole Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo oo mande damoni ingooteku, ngu nangge yanggango oolengo teloluwato.

10Noole ingooteto. Noolengo bidodo komo Kristusndo wilikoyeloweloyi naluno, nguno tunoo dikawato. Noole nga gowenayingga, ngano ootoolo, ngunonggo mande damoni gome nenengomo tewooto bine, ngundi noole kuli damoni biyomi teyingo bine. Ngulo ngu, noolengo bidodo sungo sungo, noolengo damoninayi bidodo ulini, ngundilo nangge yowato.

Noole Kristusdodo Nowoondonayi Goboolo Yelo, Oni Keda Tunootewato

11Ariya, noolengo konayi, ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo wilikoweloyi ngulo noole sosoleteto. Ngundilo ngulo, noole oni simoo baleno ko telo, nowoondoyemo hamoo teyi, elo yokutuyelooteto. Ene Anutndo, ngu noolengo damoninayi ngu bidodo kenolo ingoote. Yo, enendo noolengo damoninayi bidodo ingooteku, ngundilo nangge, yendo nguya, noolengo ngundiya ingoyilo gome ingooteto.

12Nga mandega ngano, noolengo oowoonayi bingaminayi, elo ma okootooye, nguno ye noolengo elo ingootoyi ngu, oni gome nenengolo ingootenggo. Kini, noolendo nga mandega, nga yengo nakangootetoku, nguno ngu, ye oni sungo doongeyemo, noolengo damoninayi, ngulo oni oni tewanggo. Ye ngundilo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

telo ngu, asa, ye mete onindo, noole gowenayi sanggawelo, mande kootunayisina etenggoku, ngulo mande gumi ewanggo. Yo, ngundilo oni ngu, ene oni goweyi sanganimo oo ngu nangge kenolo wilikootenggo. Oni newendemo damoni nenengo, ngu mete ma wilikolo ingootenggo.

13Oni gidalegado nooledodo wenonoyingo onilo ingootenggo. Ngu hamoo, tetoni ngu, noole Anutlo ko ngu kingo telo, nguno noole wenonolo oluwato. Ene noolendo ingondudu gome nenengo ingolo ngu, ariya, noole nguno ye hoolooweyelolo ko tewato.

14Kristuslo ayibiyini, ngundo nangge, noole nowoondonayi yokutuwooteku, ngu enengo koni tewelo. Yo, noole hamoo oolengo ngandilo ingooteto. Oni gulananggebo ene noole bidodo hoolooweyelolo, noolengo mbumbuwalo kumoowolo. Ngundilo ngulo, noolengo mbumbuwa biyomi teweloyi hahangeyingo damoni, ngu kuli ene woologongolo, eneya goboolo kumoowolo.

15Yo, enendo kuli kumootoni, Anutndo melenonggo, ko keda yokutuwootoni, nguno ngu, oni eneno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo enedodo sugi sugi oluwanggo. Ngundilo ngulo, noolengombo nangge ootoolo endeyootetolo ma ingowelo. Kini, noole Kristusndo oni oni tewelo, ingooteku, ngu nangge noole ingondudu telo, endeyolo oolooteto.

16Ngundilo ngulo, ataga, noole Kristusno nowoondonayimo hamoo telo, nguno noole ingondudu kulimingga, melako ngano oolooteku, ngu ma keyowooto. Ngunonggo, noole oni gulalo damoni, ngu ma wilikooteto. Hamoo, kuli ngu noole ingondudu kulimi, ngulo damoni, ngu keyolo, ngunonggo Kristus ngundilo wilikowolo. Ene ataga ngu, noole ngu damoningga, ngu ma keyowooto.

17Ngundilo ngulo, oni gula, ene Kristusdodo goboolo oodoli ngu, asa, Anutndo ene yeni, oni keda tunootewa. Mbumbuwa biyomi, ngu tewelo hahangeyingo damoni kulimi, ngu bidodo kinitewolo. Ye gome ingoyi! Kristuslo damoni keda ngu nooleno kuli tunootete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Anut enengombo ngu oo ngu bidodo Sembuli. Kulimi ngu, noole Anutlo me oni telo oluwooto. Ene Anutndo, Kristus suleyootoni, ngundo noolengo kawarara oni tunootelo, noole yoyeni, Anutdodo nowoondonayi goboolo siyeteto. Ngundilo ngulo, ene nga kongga, nga noole yunootoni, noole oni gidalega kawararayelolo hoolooweyelootooye, ngulo ene nguya Anutdodo goboolo siyewanggo.

19Noolengo mande ngandilo, ko eteto. Kristus ko tetoni, nguno Anutndo oni bidodo damoni biyomiye yokolo, ene goboolo siyelo, nowoondoye enedodo gulanangge yeyi, elo ingowelo ingoote. Yo, ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutndo kuli onilo damoni biyomi telo, mbumbuwa tewonggoku, ngulo ma ingondudu telo, kapengo yewolo. Ene nga kongga, nga noole yunootoni, noolendo nga mandega, nga mundi mundi onino wesiyolo yootunolo eteto. Anutndo ingowelo, enengo mundi mundi oni, ngu eneya, goboolo siyelo, nowoondoye gulanangge yewanggo, ngundilo elo ingoote.

20Ngundilo ngulo, noolendo Kristuslo mandeni manggowoomonggo, ngu yolo, enengo mandeni nga yootunolo eteto. Yo, noole manggonayimonggo, Anutndo Kristus oowooyimo, oni bidodo negoyelo ngandilo ete. Ye komo damoni biyomi teweloyi, ngu yokoya, ombuya, nododo gobooya siyeya oliyi! Anutndo ngandilo ewolo.

21Kristus ngu, ene mbumbuwani kini. Ene Anutndo oni noolengo mbumbuwa bidodo gooboongoolo, Kristusno yetoni, enendo koolowoowolo. Enendo ngundilo tetoni, nguno noole Anutya goboolo siyelo oluwato. Yo, Kristuslo yanggangoni, nguno noole Anutlo oni nenengo tunootewootowo.

2 Korin 6

Yesuslo Aposel Oni Ngundo Kolo Kowuli Ulungga Koolowootenggo

1Noole Anutdodo ko goboolo telo, ngulo noole mande yanggango, yeya ngandilo eteto. Ye kuli Anutlo sumangeni ngu yolo, nguno endeyootenggoku, ngu kingo ma yombuliyowelolo ewolo.

2Anutndo ewolo. Ataga ngu no yengo nowoondoyi yunoweloyi naluwo, ngulo yengo manggoye ingowono. Oni simoo bale ko yoyoweloyi naluno, no kuli ye

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

hoolooweyelowonolo ewolo. *Ayisaya 49:8* Ingoyi! Ataga ngu, ye Anutlo sumangeni, newendemo ombulo, oluweloyi nalu gome. Ingoyi! Ataga nga nalungga nga ngu, ye komo nowoondoye yowoolengolo, Anutno nowoondoyemo hamoo teweloyi, ngulo naluwo, yoyoweloyi naluwo, ngu tunooteteku nga!

3Onindo noolengo konayi ngalo mandeni biyomi eweloyi kinilo ingooteto. Ngulo ngu, noole Anutlo mande keda mesalango, ngu nangge, wesiyolo eteto. Ndatelo ngulo, noole doboogulinayi ingoyingoye, nowoondoye nguya ma yombuliyelowato.

4Kini, noole Anutlo ko oni telo oolooteto. Ngulo ngu, noole suwoo suwoo damoni gome, oni bidodo etuyelootetoku, ngulo ko yanggango oolengo, ngandilo teteto. Yo, onindo kowuli oowooyingga noole yunootoyi, noole ngu bidodo koolowoolo, Anutlo yanggangonimo endeyooteto.

5Ene noolengo me onindo noole yutolo, yoyolo ya biyomimo nguya yoyetenggo. Me onindo noole oweyelolo, nooledodo meno manggalu biyomi tetenggo. Noole ko yanggango oolengo telo, nalu oowooyingga, oowalilo kumoolo biyomi telo, nguno noole nenengo ma weleteto.

6-7Ene ngu kowulimo, nguno noole oni simoo bale bidodo doongeyemo, damoni gome nenengo ngu telo, oo ingonduduno, Anutlo mandeni gome ingoweloyi, ngu noole gome dowooteto. Noole oni gidalegaya sodedo sanggili ma telo, oni simoo baleno nowoondonayi yunolo, hoolooweyeloweloyimbolo. Nooleno Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoningga, ngudodo noolendo ngu nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu hamoo teteto. Noole manggonayimonggo ngu hamoo mande nangge, wesiyolo eteto. Ngulo ngu, noole Anutlo yanggangoni nguno ko telo, nguno oni noole gowenayi, sanggawelo mande biyomi etenggoku, ngu gumi mande metemi yunooteto. Yo, hamoo, Anutlo yanggangonimo noole manggonayi yanggango oolengo, simoo baleno mandeni wesiyolo ewelo ma sosoleteto.

8Oni gidalegado ngu noole bingaminayi, elo okootoyi, oni gidalegado noole kootunayisina mande biyomi etenggo. Oni gidalegado, ngu oni gidalegano,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nooledodo etenggo. Enendo damoni gomemo ko nenengo tetenggolo etenggo. Ene oni gidalegado nooledodo ebe ganagana onilo etenggo. Ene ngundilo etoyi, ene hamoo oolengo ngundilo kini. Noolendo ngu hamoo mande ngu nangge teteto.

[9]Oni gidalegado, ngu nooledodo ene ma ingootenggolo etenggo. Ene oni ene bidodo, noole gome yeyolo ingootenggo. Oni oowooyinggado, ngu nooledodo kumooyingo elo etenggoku, ene noole keda oolooteto. Oni gidalegado, ngu ingootenggo. Yo, hamoo, oni gidalegado, yutolo gisaluyelowonggoku, ene ngu oni ngundo, noole ma yuleyi kumoowootowo.

[10]Noole kowuli koolowootetoku, naluno ngu, Anutndo nowoondonayi yeni imaketoni, noole suwoo suwoo oni oni telo oolooteto. Ngu hamoo, mela ngano oni doongeyemo ngu, noole owoolongo oni. Yo, hamoo, noole digi ulungga, ko oo oowooyingga nguya kini. Ene noole Anutlo mande keda gome mesalango, ngu simoo baleno wesiyolo etooye, Anutndo ene yunowelo eyingo, ngu bidodo yowanggo. Ngundilo nangge, Yuka Kundingiyi, ngulo yanggangonimo ngu, Anutndo oo bidodo logoyimo noole yunoote.

[11]Ye Korin doboogulinayi, noolendo yeno mande tunoo oolengo etetoku nga! Noolendo yengo nowoondonayi ulungga oolengo telo, nowoondonayi bidodo ye yunooteto.

[12]Noolendo ye ma yoyokooteto. Kini, noolendo yengo nowoondoyi yunootooye, ene yendo nowoondoyemonggo, nooledodo goboolo ma siyetenggo.

[13]Ataga, nondo yeno etenoku ngu ngandilo: eweyimbo nangoni mande inooteku ngundilo nondo yeno eteno. Nondo nowoondone ye yunootenoku, ngundilo nangge, yendo nguya, nowoondoye nonunoyilo ingooteno.

Damoni Kulimi, Ngundo Anutlo Damoni Nguya Ma Siyewali

[14]Ye Kristen onindo oni Kristusno nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku nguya, ma siyelo goboolo ma oluwelo. Ndatelo ngulo, oni Anutlo nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku, ngulo damoniye ko yengo damoniye ene gula. Yendo damoni gome nenengo ngudodo, damoni biyomi ngudodo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gooboongooweloyi ereremo kini. Ngulo ngu, ye ngudodo, goboolo siyelo ma endeyowelo.

15Kristus ngu, Setandodo, nowoondoyali goboolo yelo siyeteli bine? Ngundilo nangge, oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ko oni Anutlo nowoondoyemo hamoo kini nguya ingondudu gulanangge ingooteli, bine? Ngu ereremo kini.

16Ndatelo telogo, Anutlo ya kundingiyi nguya, ko yuka biyomi ngulo ya ngudodo gooboongoolo oluwali? Ye ingootenggo. Noolengombo ngu, noole Anut kundingiyi oolengo ene suwoo suwoo keda oolootekungga, ngulo yanilo ingooteto. Kulimi Anutndo ewolo. No ene nowoondoye newendemo ulo ootoolo, ngunonggo, no ene kewooloyewoole endeyolo oluwano. No ngu enengo Anut oodoowe, enendo ngu nolo oni simoo bale oluwanggolo ewolo. *Stat/Yenesis 2:24*

17Oo Bidodo Sembuli Sembunayi nguyalo ewolo. Ye Kristen oni, yengo ingonduduye damoniye ngu oni nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngulo damoniye biyomi nguya, ma gooboongoowelo. Yengo damoniye ngu komo ngu sungo guladiya tunooteni. Ye komo Kristuslo damoni, ngu nangge keyoyi. Ye ingondale teyi! Mela ngalo biyomi ngu, ye komo yokoyi! Ye ngundilo yokootoyi ngu, asa, nondo ye yoyowanolo ewolo. *Ayisaya 52:11*

18Ye ngundilo telo oodoyi, ariya, nondo yengo awaye telo oluwano. Ye nguno ngu, nolo nangosumoone, ko nambosumoone telo oluwanggo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngu, ene yanggangonidodo, ngundo ngandilo ewolo. *2 Samuwel 7:14*

2 Korin 7

1Ye nolo Kristen dobooguline oolengo, noole ngu sunggi mandega Anutndo elo gosiyoyingo, ngulo noole komo mela ngalo damoni biyomi, Anut doongeyimo ngu nenengo kini, ngu yokowato. Noole komo Anutlo sosolelo, ngulo noolengo damoni ingondudunayi ngu, Anutndo ingolo eteku, ngu nangge keyooteto.

Korin Oni Anutno Nowoondoyemo Hamoo Tetoyi, Ngulo Polndo Oni Oni Tewolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Ye komo nowoondoyemo noolengo nowoondoyi teyunoyi. Ndatelo ngulo, noolendo oni gula kuli ma yombuliyolo, biyomi teyinowootowo. Noolendo oni gula ganangolo, enengo oo woosoolo ma yowootowo.

3Nondo ye yombuliyelowelo mande nga ma eteno. Kini, nondo ngu kuli ngandilo ewono. Noolendo ngu yengo nowoondoyi yunooteto. Noole kumoowatokuno, ngundi keda ootoolo, nguno nguya, noole yengo nowoondoyi yunowato.

4Nondo tunoo oolengo yeno eteno. Nondo yengo oni oni ulungga oolengo teteno. Nooleno kowuli bidodo tunootetoni, ene nondo ngu yengo ingonduduyelolo oolooteno. Ngundo ngu, nolo nowoondone yeni imakelo oode, nguno oni oni ulungga oolengo teteno.

5Yo, kuli noole yade mayelo, Masedoniya melako tunooteyingo nguya, ngu mela gumisina, nguno noole gowenayi ngu ma kengelo imakewootowo. Kini, kowuli oowooyingga, nooleno tunootewolo. Nguno ngu, noolengo ingondudunayimo ngu bulibali telo, nowoondonayimbo ngu sosolewelo ingowootowo.

6Ene oni kowuli yolo, ngulo ogingoyingo ingootoyi ngu, Anutndo ngu oni ngu nowoondoye imakeyingo yunoote. Yo, Anutndo, Tayitas suleyootoni, nooleno mayelo, ngundo noole nowoondonayi yeni imakewolo.

7Yo, Tayitasndo nooleno mayelo, noole nowoondonayi yeni imakewolo. Ngundilo nangge, yendo nguya Tayitas newende yeyi imaketoni, ngundo ngu, yolo mayelo, ngundo noole nowoondonayi, Anutndo yeni nguya imakewootowo. Tayitasndo nooleno etoni ingowooto. Yendo noole komo yeyowelo gome gome ingootenggo. Yengo nowoondoye nguya sendolo, ngunonggo, nooledodo nowoondonayi gulanangge yelo, oluwelo gome ingootenggolo etoyi ingowono. Ngundilo ngulo, no yengo oni oni ulungga oolengo tewono.

8No ingooteno. Nolo so uyingga, ngundo yengo nowoondoye yeni biyomi yetoni, ngu ene nondo ngulo ma kowuli ingowano. Yo hamoo, kuli, no ngulo nowoondone kowuli yewono. Ene ataga, ngu kini. Ndatelo ngulo, no

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingooteno. Nga so uyingga ngando ngu, ye nowoondoye kowuli yunooteku ngu, ngungga ngu nalu ootuwoo bodaga nangge.

9Ataga, ngu no oni oni tetenoku, ene nondo yengo nowoondoye kowuli ingootenggoku, ngulo ma oni oni teteno. Kini, nondo ngu, yendo kowuli, nguno ye kuli nowoondoye yowoolengowonggoku, ngulo no oni oni teteno. No ingooteno. Anut enengombo ngu nowoondoye kowulingga, ngu yeni yeno tunootewolo. Ngundilo ngulo, noolengo mandenayi ngundo, ye ma yombuliyelowolo.

10Kini, nowoondoye kowuli, yelo oyumo yoweloyi ngu, Anutndo yeni tunooteteku, ngundo oni nowoondoye yeni yowoolengoote. Ene ngu damoninggano nguno, Anutndo noole ko yoyoote. Ngundilo ngulo, noole nowoondonayi ko yowoolengowelo, ma kowuli tewato. Ene mela ngalo damonimo nowoondoye kowuli yeweloyiga, ngundo ngu, ene oni yeni, Setanlo endenimo oonatewa.

11Yo, ye komo gome ingondudu teyi! Ngu nowoondoye kowulingga, Anutndo kuli ye yunoyingo, ngundo nangge, ene damoni gome gomemu oowooyingga yeni, yeno tunootewoku, ngundo ye eririyeloote. Ye nguno ootookoolo, yengo mandeye ngu yoonenengootoyi, metemi tete. Nguno ngu, Anutndo ye yokutuyelootoni, enengo sosolelo, ngulo yendo oni damoni biyomi tewoku, ngu mamanayelolo etenggo. Yengo nowoondoye ngu, noole yeyowelo hahangetenggo. Oningga, oo biyomi tewoku, ngu yomosiyowelo, ko yanggango tetenggo. Ye ko bidodo tetenggoku ngu, nga mandega nga yomosiyowelo, ko tetenggo. Yengo damoniye ngu tunoo endesina oolengo, ngu ngandilo: ye biyomiye gula kini.

12Ngu hamoo, nondo so uyi, yengo nakangolo yunowonoku, ene nondo oni biyomi telo mbumbuwa tewoku, ngulo nangge, no ma nakangolo yunowono. Ko nondo oni sungombolo nguya ma ingoyingo, ngulo oni ngundo nangge, ene kuli biyomi eneno tewolo. Kini, yendo noolengo gome ingootenggoku ngulo, nondo nga so uyingga, nga nakangooteno. Yo, Anutndo nolo mandega nakangolo yunowonoku, nguno nowoondoye yokutuwootoni, ngunonggo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yengo damoniye, ngu tunoo endesina tunooteni. Yo, nolo mandene keyowonggoku, nguno tunoo etuyeloote. Ye nolo nowoondoyi tetenggo.

13Yengo damoniyengga, ngundo nowoondonayi yeni, imakeyingo ootoolo, nowoondonayi oni oni telo oluwooto. Yo, noole ingolo oni oni tetooye, yendo Tayitas gome kalalangootoyi, ene ngulo newende gome yewo.

14Kuli nondo yengo damoniye gome ngulo Tayitasno elo, oowooye bingami okoowono. Okoolo, no ngulo oyumo gula ma yowono. Yo, mande bidodomo, nondo yeno ewonoku, ngu hamoo oolengo. Ngulo ngu, nondo yengo damoni gome ngulo Tayitasno ewonoku, ngu nguya hamoo oolengo.

15Tayitas ngu, ene yeno nguno mayetoni ngu, ye ngulo ingolo soliyokolo sosolelo yoyingo, ene ye bidodo, Tayitaslo manggowo gome ingolo keyootenggo. Tayitasndo ngu kenolo ingolo, enengo newende, ngu yengo nowoondoyi oolengo telo, newende bidodo yengo ingondudu yunowelo, gome ingoote.

16Ataga no nowoondonemo hamoo teyingongga, ngu yengo ingooteno. Yendo ngu mande damoni gome nenengo ngu bidodo gome tetenggoku, ngulo no oni oni teteno.

2 Korin 8

Kristen Onilo Damoni Ngu Dobooguliye Hoolooweyeloyi

1Ye Kristen dobooguline, noolendo nga mandega nga yeno ewelo. Anutlo sumange, Masedoniya oni simoo bale yunowoku, ngulo eteto.

2Ngu hamoo, kowuli ulungga, eneno tewooyelootoni, nguno ene oni oni telo, Anutlo koni tewonggo. Ngu hamoo ene oo sitowiye oowooyingga kini, ene Anutndo nowoondoye yokutuyelootoni, ngunonggo ene bobeye ulungga, nga Kristen kongga, nga hoolooweyeloweloyimbolo yewonggo.

3Nondo kenolo ingolo, ngulo no yootunolo tunoo eteno. Ene enengo ingonduduye ngu keyolo, ene ngu bobeye ngu yewonggori. Ene oo yeweloyi logoga, ngu dagalo awuno oolengo yewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[4]Ene nooleno mande yanggangolo etenggo. Noolendo nga kongga, ngalo mete elo etoyi ngu, ene Kristen dobooguliye gidalega nguya gooboongoolo, Anutlo oni simoo bale Yudiyano ngu hoolooweyelowelo, ko tewanggolo ingootenggo.

[5]Yo, ene ngundilo telo, ene nondo ingowonoku, ngundilo ma tewonggo. Kini, ene logo ngu dagalo ulungga oolengo yewonggo. Ndatelo ngulo, koletelo ngu, enengo nowoondoye ngu Anutno yelo, Anutlo ingonduduni, ngu keyolo, ngunonggo ene nowoondoye noole yunowonggo. Yunolo, ngunonggo ene ngundilo damoningga, ngu tewonggo.

[6]Ngulo ngu, noolendo, Tayitas nguya, ene ye kewooloyemo, nguno nguya sumangelo, ko ngu temukoni elo, ngulo eriringooteto. Ndatelo ngulo, Tayitasndo koletelo yengo nowoondoye yokutuwootoni, Yudiyano simoo bale hoolooweyeloweloyi kongga, ngu damoni yelo tewonggo. Ngulo ngu, ene komo yeno oolouya ngu kongga, ngu temukoni.

[7]Oo bidodo yendo tetenggoku, ngu damoni gome nenengo oolengo. Yengombo Anutlo nowoondoyemo hamoongga tetenggoku, ngu yanggango ngulo. Ye ngunonggo ngu, Anutlo koni, ngu yanggango tetenggo. Ye ingoyingoye ulungga oolengo. Ngundilo ngulo, ye Anutlo ko tewelo ye oni oni telo, ootookoolo ko tetenggo. Yendo nowoondoye ulungga noole yunootenggo. Ariya, ngundilo ngulo, ye komo sumangelo kongga, ngalo yanggango teya, bobeye, ngundo oni oowalilo wenonootenggoku, ngu hoolooweyeloyi.

[8]Nondo yengo mamana mande, ngundilo ma teteno. Kini, nondo ngu oni gidalega, ene hamoo ootookoolo, ene oni wenonootoyi hoolooweyelowelo ko gome tetoyi, ngulo eteno. Ngu damoninggano nguno, nondo yengo nowoondoyiga ngu tewooyelowono. Nga ngu, ye ingolo, ye nguya oni gidalegado, nowoondoyi tetenggoku, ngundilo nowoondoyi tewanggo bine, ngundi kini? Elo ye tewooyelowono.

[9]Yo, noolengo, Oo Bidodo Sembuli, Yesus Kristus, ngundo enengo dulidalini bingamini, oo ngu Sambo endemo oolooteku, ngu yokolo, enengo nowoondoyiningga, ngunonggo, ene melako ngano ombulo, ene owoolongo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oni tunootewolo. Ene owoolongo oni tunootelo, ngunonggo, noole simoo bale, ko yoyowelo ombuwolo. Ngundilo telo, ngunonggo, enengo Yukani yunootoni, noole Kristen oni simoo bale yanggangododo telo, nenengo oluwanggo. Ngunonggo, Kristen doboogulinayi, hoolooweyelootooye, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggangododo tunootelo, enedodo keda oluweloyi sugi sugi, ngu yowanggo.

10-11Ataga, nondo nenengo ingondudune, ngu ye etuyelooteno. Nondo bobeyebo yeweloyi kongga, ngalo ngandilo ingooteno. Mooma gula ameno yokowootoku, nguno ye damoni, yelo ko ngu tewonggo. Yendo ko ngu kingo ma tewonggo. Kini, ye ko ngu tewelo, gome ingolo, ngulo tewonggo. Ngulo ngu, ataga ye ko ngu tewonggoku ngulo komo temukoyi. Ene yendo hahangelo sodedo ko ngu tewelo tewonggoku, ngundilo nangge, ataga nguya ye ko ngu temukowelo hahangeya, ko ngu yengo logoyimo oolengo teya temukoyi.

12Oni gula, ene koletelo oo nowoondoyi telo, oni bobeye yunootoni ngu, asa, ene Anutndo ngu damoningga, ngulo gome ingowa. Ngu oningga, ngulo logoyimo oo digi yunoweloyi telo ngu, asa, Anutndo oo ngulo gome ingoote. Anutndo ngu oni oo kini, nguno ma ingolo wilikoyeloote.

13Nondo ngu, oni gidalega, imakeyingomo oodoyiga, ko yendo ngu ko biyomi oliyilo ma eteno. Kini, nondo ngu ye bidodo ereremo loogu gulananggemo oliyilo ingooteno.

14Ataga, nga nalunggano, ngano ngu yengo oo oowooyingga, ngundo oni sungo oo ngulo wenonootenggoku, ngu yunootoyi, ene ngu yolo metemi ingowanggo. Ngundilo nangge, kootusina, ye oolo wenonootoyi ngu, asa, oni sungombo, ene ngu ooku yeno yeyi mayetoni, ye mete yowanggo. Ngu damoninggano nguno ngu, ye mete ereremo logono oluwanggo.

15Ngu Anutlo mande nakangoyingomo nguya ngandilo ewolo. Oni ene oowali ulungga yowoku ngu, ene gumi ulungga ma yowa. Ngundilo nangge, oni ene oo bodaga nangge yowoku ngu, ene oowali oolo ma wenonowalo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 16:18*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tayitasndo, Anutlo Ko Oni Gidalegaya, Korin Endemo Oolouwonggori

16Nondo Anutno esetetoowe, Anutndo, Tayitaslo newende yokutuwootoni, ene oni oni sanganimonggo, noole ngandilo telo, ye hoolooweyelowelo gome ingowoku ngu.

17Yo, ene ngu noolengo mande ngu keyowolo. Ene nguya nga kongga, ngalo gome ingolo, ngulo enengo ingondudunonggo, ene yeno oolouteku ngu.

18Noolendo Kristen doboonayi, gula nguya suleyootooye, enedodo oolouteli. Ende bidodomo Kristen simoo bale doboogulinayi, ngundo oni Anutlo mande keda gome, nga wesiyolo eweloyi, ko enengo damoni, ngulo gome ingootenggo.

19Ngu nangge kini. Kini, ene Kristen endeni endeni, ngundo ene nooledodo endeyoweloyi, ene sunggi yelo ewonggo. Ene ngu nooledodo endeyolo, Anutlo sumange mandega, ngalo koyi teweloyi. Noolendo nga kongga, tetetoku nga ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo oowooyi bingamimbolo ko teteto. Ngundilo telo, oni etuyelootooye, ene nguno hamoo ingowanggo. Hamoo, Aposel ene nowoondoyemonggo oo duwoo yeweloyi kongga, ngulo hahangetenggolo ingowanggo.

20Noolendo ngulo ma ingootooye ngu, oni gulado noolengo damoninayi, ngalo kingo oo duwoo ulungga yetetoku, nguya mandeni biyomilo yombuliyowa. Ngundilo ngulo, noolendo nga Kristen doboonayingga, nga suleyootooye, enedodo oolouteli.

21Noolendo ngu damoni hamoo gome nenengo telo, ngulo ingondudu teteto. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo doongeyimo nangge kini. Kini, oni simoo bale doongeyemo nguya, komo gome metemi tunootewa.

22Noolendo ngu, noolengo Kristen doboonayi gula suleyootooye, ene elayaga nguya ooloutenggo. Nalu ulungga, noole enengo ko oo teteku tewoongootooye, ene ko nenengo yanggango tewolo. Ataga, enengo newendemo hamoo teyingo, ngu yanggango, ngulo yendo bobeye yoweloyi kongga, nga damoni gome nenengo nguno tewanggo. Ngundilo ngulo, ene ko nga yanggango oolengo tewelo ingondudu tete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Tayitaslo ngu ye ngandiya ingoyi. Ene ngu nolo doboone, noya ko goboolo tetelo. Noolengo doboogulinayi elayaga, ngulo ye ngandiya ingoyi. Ene Kristen oni simoo balelo ko oni. Ene Kristuslo bingami, yeli tunootewa.

24Ngulo ngu, ye komo nga oni, ngalo nowoondoyi yunootoyi, nguno Kristen onindo suleyelowonggoku, nguno yengo damoniye tunoo oolengo kenolo, gome ingowanggo. Noolendo yengo damoniye ngulo mande gome, eneno ewootoku, ngu hamoo nenengolo ingowanggo.

2 Korin 9

Oo Kingo duwoo Anutlo Kristen Oni Simoo Bale Hoolooweyeloweloyi

1Ye kuli ingootenggo. Ngu oo kingo duwoo Anutlo oni simoo bale hoolooweyeloweloyi ngu, ngulo ngu, nondo ngulo mandeni pelungga ma nakangowano.

2No kuli ingooteno. Yengo nowoondoye ngu nga kongga nga tewelo ingowonggo. Elo ingootoowe, ngulo ngu, nondo suwoo suwoo, yengo bingamiye oowooyi, Masedoniya Kristen simoo bale doongeyemolo okooteno. Nondo ngandilo yeno ewono. Ameloko moomangga yokowootoku, nguno ngu, Giris melako, Kristen simoo bale, ene kuli bobeye gooboongooweloyi kongga, nga telo, damoni yelo tewonggolo ewono. Ene yengo mandega nga ingootoyi, ye ko nga tewelo yanggango yetoyi, ngulo Masedoniya, Kristen oni oowooyingga oolengo nguya ootookoolo, ko nga tetenggo.

3Ene nondo ngu, noolendo ye oowooyi bingamiye, elo okootetoku, mandega ngu kingo ma yokowelo, elo ingooteno. Kini, ye ngu komo yoonenengoya oliyi, nondo kuli yengo ewonoku ngundilo. Ngulo ngu, nondo ngandilo ingolo, ngulo dobooguline suleyelootoowe, yeno ooloutenggoku ngu.

4No ngu yengo damoniye, ngulo hamoo ingooteno. Ngulo ngu, nondo ngandilo ingooteno. Masedoniya oni noya, yeno ooloutooye, ye oo ma yomosiyolo oodoyi, nguno yeyootoyi ngu, noolendo yengomboya oyumoyelowalo ingooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ngundilo ngulo, nondo ingolo ngulo, no komo dobooguline eririyelootoowe, ene sodedo ye tanggeyemo ko oolouwanggo. Enendo oo yendo kingo duwoo yunowelo elo, mande gosiyolo ewonggoku, ngu yomosiyomukowanggo. Ngu oo kingo duwooga ngu, ene komo hamoo oo kingo duwoo oolengo. Oo ngu, noolendo ye kandeyemonggo kingo woosoolo yoweloyi nguya kini.

6Ye mande yamonggawo ngalo gome ingondudu teyi. Oni gula, ene oo yuwooyi bodaga nangge imiwoku ngu, ene engge nguya ngundilo bodaga nangge yowa. Ene oni gula oo yuwooyi ulungga imiwoku ngu, ene engge nguya, ngundilo ulungga yowa.

7Ye bidodo sungo sungo, ngulo komo ingonduduyemo, ko nowoondoyemo nguno ngulo gome ingoya ngu, ngu nangge keyoya, ye bobeye yunoyi. Ene kini tetoyi, oni gula newende kowuli ingolo, ngunonggo oo ngu yewa; ngundi onindo mande yanggango, eneno elo eriritetoyi, ngulo nangge bine yewa. Ngundilo damoni ngu biyomi. Ndatelo ngulo, Anutlo ingondudu ngu, oni ene oni oni sanganimonggo oo eneno inonilo ingoote.

8Anutndo ene mete kingo oo duwoo ngu bidodomo enengo sumangeno, ye yunootoni, yeno nguno ngu hangelo oolelo oluwa. Ngundilo telo, nalu bidodomo, yeno ngu oo bidodo gome oolengo tunootetoni, ye ngunonggo ko bidodo mete temukowanggo.

9Ngu Anutlo mandeno ngandilo elo nakangowolo. Anutndo ngu oo ulungga owoolongo oni, bayetelo yunololoote. Enengo damoni gome metemingga, ngu sugi sugi oolootelo ewolo. *Lo/Dutoronomi 25:4*

10Anutndo oo yuwooyi imiweloyi oni inootoni, ngundo ngu oo ngu oolelo enggetoni, ngu onindo yolo, neweloyi tunootete. Ngundilo nangge, Anutndo oo yuwooyi imiweloyi, ngu nangge, ye yunolo, ene tetoni ngu oowalingga, ngu yeni ulungga oolengo tunootewa. Enendo yengo damoniye gome ngu yomosiyootoni, ngulo engge ulungga tunootewa.

11Anutndo ye oo ulungga ye yunooteku, ngulo ngu, ye mete oni dobooguliye, hoolooweyelolo, kingo oo duwoo nguya, ulungga yunowanggo. Noolendo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yengo bobeye, Kristen doboogulinayi, hoolooweyelowelo ewonggoku, ngu yolo oololo yunootooye, ngulo ene Anutno esetewanggo.

12Yo, yendo ko ngundilo telo, ngunonggo, Anutlo oni simoo bale hoolooweyelowanggo. Ngu damoninggano, nguno yendo oni oolo wenonootenggoku ngu, ene yolo, ene nguya, logoyimo telo, ngulo ngu, ene Anutno ese ulungga tetenggo.

13Nga kongga Kristen doboogulinayi hoolooweyelowelo tetenggoku ngu, yeno tunoo endesina tunootewa. Nguno ngu, Kristen dobooguliye bidodo ngu kenolo ingowanggo. Yendo ngu Anutlo mande gome keyolo, ngunonggo Kristuslo mande keda gome ngu wesiyolo, elo ingootenggo. Ene ye yeyootoyi ngu, ene yendo oni oolo wenonootenggoku, ko oni gidalega nguya, kingo oo duwoo ulungga yunootenggo. Yo, ye ngundilo tetoyi, ngulo ene Anutlo oowooyi bingamilo okootenggo.

14Ngundilo telo, ene ingootenggo. Anutlo sumangeni, ngu yeno ulungga oolengo oolootelo ingootenggo. Ngulo, ene komo ye yeyowelo gome ingolo, ene Anutno yemboongelo oolootenggo. Nguno ngu, Anutndo, ye kumana ulungga yunowa.

15Anutndo kingo oo duwoo ulungga oolengo noole yunowoku, ngu enengo Nangoni gulanangge, ngundo noole ko yoyoweloyimbolo yunowolo. Ngulo noole Anutno ese ulungga oolengo teweloyi!

2 Korin 10

Onindo Polya Mande Biyomi Etenggoku Ngu Andangewonggori

1No Pol, nenengombo Kristuslo damoni imakeyingoni, ngu yengo ingonduduye yokutuyelolo eteno. Kristusndo enengo newende ayibinonggo, oni simoo balelo, imakeyingo damoni ngu teyunowolo. Ene oni gidalegado, no gowene sanggawelo mande ngandilo, elo etenggo. Pol enengombo, noole doongenayimo, oluwoku ngu, ene imakeyingo ooloote. Ene, yowoko ootoolo ngu, ene mande yanggango nangge, elo yunooteku ngu! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Nondo yengo mande yanggango ngandilo eteno. Kootusina, no yeno nguno oolouwanoku nguno, no ye mamanayelolo mande yanggango ewelo, ma ingooteno. Ene oni gidalegado, nooledodo ngandilo ingootenggo. Pol, galo ene mela ngalo damonimo endeyootenggo, elo ingootenggoku, ngulo no oni, nguno mande yanggango ewanoku ngu!

[3]Hamoo, noole mela ngalo, oni ngundilo endeyooteto. Ene noolendo ebe ma uleteto, mela ngalo onindo tetenggoku, ngundilo kini.

[4]Noole ebe uleweloyi oo dowootetoku, ngu mela ngalo oo kini. Ngu oo ngu, Anutlo yanggangoni, ngundo mela ngalo yanggangoni biyomi, ngu uleni uweloyimbolo dowooteto.

[5]Noolendo mela ngalo oni windawinda tetenggoku, ngulo ingonduduye ngundo oni Anutlo mande damoni, ingoweloyi tetoyi, ngulo ooleye ngu goodoowelo tetenggoku, ngu noolendo enengo ingonduduyega, ngu andangelo yokowelo mamanayelooteto. Ngundilo telo, nguno noolendo Anutlo mande nga etooyega, ene ngu ingoya, ngunonggo ene Kristuslo mandeni, ngu keyowanggo.

[6]Ene noole ye soboyelolo oodooye, yendo noolengo mande, gome nga ingolo keyowanggoku ngu, asa, ngu naluno nguno, noolengododo gooboongoolo, oni mande yokootenggoku, ngulo mande yunolo mamanayelowato.

[7]Ye komo ngulo ingondudu teyi! Oni gula newendemo hamoo teyingo, ngu yanggango tetoni ngu, enengombo ngu, ene Kristusno ooloote. Ngu oningga ngu, ene ngandiya newendemonggo ingondudu teni. Nondo ngu, Kristuslo oni, ngundilo nangge, noole nguya Kristuslo oni oolootetolo ingowato.

[8]Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Ulungga, ngundo yanggango, noole yunoyingo, noole ngunonggo nga kongga, nga teweloyim. Nguno ngu, noolendo yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu yanggango teyinootooye, nguno ye ma biyomi yewanggo. Ene Anutndo kongga, no nunootoni, enengo mandeni wesiyolo eweloyi ngalo oyumo ma yowano.

[9]Ene nondo ye sosoleyi elo, so uyi ma nakangooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[10]Ngu hamoo, oni gidalegado, nono ngandilo etenggo. Yo, enengo mande nakangoyingo ngu kowuli, yanggango oolengo. Ene enengombo noolengomo tunootetoni, kenootetoku, ngu yanggango kini kiyayi, enengo mandeni, wesiyoweloyi nguya kingo oo ngundilo ewolo.

[11]Oni ngundilo mande etenggoku ngu, ene komo gome ingondudu teya, ngandiya ingoni. Noolendo yeya goboolo ootoolo ngu, asa, noole mande damoni ngundilo gulanangge, noolendo nakangoyingomo nakangootetoku, ngundilo tewato.

[12]Oni enengo bingamiye elo okootenggoku ngu, noolendo noolengo damoninayi nguya enengo damoniye nguya, goboolo ma wilikoweloyi. Kini, ngundilo oni ngundo, enengo damoniye, ngu ene logono tetenggo. Ngulo logogano, nguno enengo damoniye ngu wilikootenggo. Oni ngundilo tetenggoku ngu, ene nowoondoyemo ingoyingo nguya kini.

[13]Ene noolendo damoninayi logono, ngu logowootooye, ulungga awuno ooletoni, ene noolengo bingaminayi, elo okoowelo yokooteto. Kini, noole Anutno ingooteku logoga, ngu nangge keyowato. Noole ngu nangge keyolo, yade oololo, yeno nguno oolouwootoku ngu!

[14]Yo, Anutndo noole logoyelowoku, noole yeno Kristuslo mande keda mesalango, wesiyolo eweloyimbolo. Ngulo noole Anutndo logo yewoku, ngu ma kalongowootowo. Kini, noole yeno koletelo ombulo, Kristuslo Mande Keda Mesalango, wesiyolo yunowootowo.

[15]Yo, Anut enengombo ko noolendo teweloyi logoga ingowoku, ngu kuli yeyunowolo. Ngulo ngu, noole enengo logo, noolengo yeyingo, ngu ma kalongolo oni gidalegado, Kristuslo koni tetenggoku, ngulo ma wesiyolo eteto. Kini, noolendo ngu ngandilo ingondudu yanggango teteto. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggangododo tunooteya tunooteya oolenilo ingooteto. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, noolengo konayi ngu, ye kewooloyemo, nguno ulungga nguya tunootewa.

[16]Ngundilo tetoni, noole Kristuslo mande keda gome ngu yolo, ye kootuyesina, melako oni simoo bale, nguno nguya, elo yootunolo yunowato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Noolendo oni gulalo koni, nguno ma kalongolo, ulo, nguno ko gidalega, ngu oni, ngundo kuli temukowonggoku, ngulo noole oowoonayi kingo elo ma okoowato.

17Anutlo mandeno ngandilo ete. Oni ene oni oni tewelo ngu, ene, komo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo nangge oni oni tenilo ewolo. *Yeremayiya 9:24*

18Noole ingooteto. Oni enengo oowooyi bingami elo okooteku ngu, ene Anut doongeyimo ngu, ene oowooyi bingami kini. Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo oni gula oowooyi, elo okoowaku ngu, asa, ngu oningga ngu nangge, ene oowooyidodo oolengo oluwalo ingooteto.

2 Korin 11

Polndo Oni Ebe Ganagana Mande Etenggoku Oni, Ngulo Damoniye Yootunolo Ewolo

1Nondo kingo wenonoyingo mande gula etoowe, yendo ngulo ingondudu ulungga ma ingowelo. Ye kingo no sodeye nunootoyiga, nga mandega nga ewe.

2Ndatelo ngulo, yengo nowoondoye, ngu bidodo Anut inoyi elo, nowoondone bidodo yengo ngundilo ingooteno. Yo, yengo ootootooye damoniye ngu gome nenengo ngundilo oode ngu, asa, kootusina, ngu damoniye gomengga, ngu kingo duwoo inowanggo. Yo, ngu damoni ngu ngandilo: bale kosiyi gula newende gome oolengo ootoolo, ene simoo gulaya ma endeyolo oode, asa, ene nenengo kame teteku ngundilo.

3Kuli, damonimo silendo ebe ganagana eweloyimbolo, ingondudu telo, ene Ewa ganangowolo. Ngundilo nangge, nondo ngu damoningga, ngu yeno tunooteweloyi, ngulo no sosoleteno. Yo, ye ngu damoningga, ngu telo ngu, ye damoni nenengo gome metemi Kristuslo, ngu yokowanggolo ngulo no sosoleteno.

4Ndatelo ngulo, oni gidalega yeno mayelo, Yesus gulalo mandeni, wesiyolo yeno elo ngu, ngu mandeye etenggoku ngu, noolendo Yesusga, ngulo mandeni etetoku, ngulo mandeni ngundilo kini. Ngundilo damoningga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nguno, ye kuli Yuka Kundingiyingga, Anutnonggo ombutoni, yoyingongga, ngundilo kini, ye yuka gula yootenggo. Ye mande keda gome gula ngu, noole manggonayimonggo, ye kuli ma ingolo yowonggoku, ngu yootenggo. Ene oni gula ye kewooloyemo, ngunonggo, ngu damoningga, ngu tetoni ngu, yendo enengo damoni biyomi, nguno ma uwelo.

5Ye Korin oni ingoyi! Ngu Aposel oni yendo oowooye, elo okootenggoku, ngundo no ma daganelootenggo.

6Ngu hamoo, no mande wesiyolo eweloyi logono kini, ene Anutndo enengo mande keda mesalango, ngulo ingoyingo ulungga nunowoku, ngulo no wenonoweloyi kini. Ngulo ngu, noolendo mande kedaga ngulo damoni gome oolengo wesiyolo, tunoo oolengo ye etuyelowootoku ngu!

7Ye ingootenggo. Nondo kuli Anutlo mande gome kedaga, ngu yeno wesiyolo ewonoku, ngulo nondo ulini ma yowonolo ingowonggori. Ngu damoninggano, nguno no nenengombo ayibiyi imakeyingomo ootoolo, no yengo bingamiye nangge elo okoowono. Ndatelo ngulo, nondo ngu damoningga tewonoku, ngu mbumbuwa, bine? Kini, ngu nenengo kini.

8Nondo ngu ende gidalegalo, Kristen oni, ngulo bobeye oo ngu yolo, ngunonggo, yeno ko telo, ye hoolooweyelowono. Ngundilo damoningga nguno, nondo enenonggo bobeye oo ngu kingo duwoo yowono.

9No kuli yeya ootoolo ngu, no oolo wenonowonoku, ngu naluno, no oni gulano oolo ma sumoo inowono. Kini, nolo dobooguline Masedoniya mela yokolo, Korinno mayetoyi, nguno ngu, no oolo wenonowonoku ngu bidodo nunomukowonggo. Nondo oo bidodo gome sobowoolo, ngunonggo, ye kowuli bodaga ma yunowono. Ngundilo nangge, nondo suwoo suwoo oo sobowoololuwano.

10Kristuslo mande hamoo oolengo, ngu nono ooloote. Ngulo ngu, hamoo oolengo, Giris mela gumi bidodomo, oni gulado, nondo Kristuslo koni tewelo oni oni tetenoku, damoninengga ngalo, ooleni doongooweloyi nguya kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Nondo ndawugalo ngulo, ngandilo eteno? Nondo bine yengo ma nowoondoyi yunooteno? Kini, Anutndo ngu, ene kuli ingooteku ngu, nondo yengo gome gome nowoondoyi yunooteno.

12Ene oni gidalegado enengo oowooye bingamiye elo okooweloyimbolo, oole erewetenggo. Ene noolendo ko tetetoku, ngandilo oni simoo bale doongeyemo, ene nguya ngundilo tunoo ko teweloyim ingootenggo. Ene hamoo ma ko tetenggo. Yo, nondo ngu enengo ebe ganagana damoniyengga, ngulo ooleye doongooyunololuwano.

13Ngu ngandilo: ngu Aposel ebe ganagana oningga ngu, ene ebe ganagana mande ngulo ko oni tewonggori. Yo, enengo damoniye ebe ganagana ngu simoo bale doongeyemo yowoolengootoyi, onindo kenolo ingootenggo. Ene, Kristuslo Aposel oni hamoolo ingootenggo.

14Ene ye ngulo ma soliyokowelo. Ndatelo ngulo, noole ingooteto. Setan enengombo enengo damoni ebe ganaganalo ngu imangoolo, ene Anutlo Sambono Engel oni dulidalinidodo ngundilo goweyi yolo, simoo bale ganayelowelo tunootete.

15Ngulo ngu, Setanlo ko oni nguya enengo damoniye ebe ganaganalo ngu yowoolengootoyi, oni simoo bale doongeyemo ngu mande damoni gome nenengo, ngulo ko oni ngundilo tunootetenggo. Asa, noole ngulo ma soliyokowato. Ndatelo ngulo, kootusina, ene ngulo ulini gumi ngu, enengo koye tewonggoku ngundilo yowanggo.

Polndo Aposel Kongga, Ngulo Kowuli Ulungga Koolowoolo Ko Tewolo

16Nondo ko eteno. Oni gula noya wenonoyingo oni ingoyingoni kinilo ma ewelo. Ene noya wenonoyingo oni, eya ingoya ngu, asa, ye komo noyokootoyiga, no nguya, no nenengo oowoone, mete nalu bodagalo okoowano.

17Nondo mandega etenoku nga, ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo nono etoni ma eteno. Kini, nondo ngu wenonoyingo onindo kapengoyelo mande etenggoku, ngundilo elo, no nenengo bingamine, elo okooweloyi, ngulo mande yanggango eteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Oni oowooyingga oolengo ngu, ene mela ngalo damoni ngu keyolo, enengo oowooye bingamiye okootenggo. Ngundilo ngulo, no nguya ngu damoningga, ngu keyolo, no nenengo oowoone bingaminelo okooteno.

19Ye ingoyi! Ye ngu ingonduduye gome oolengododo, ngundilo ngulo, ye komo oni wenonoyingo, ngulo mandeye ingowelo gome ingolo, ye yoyokootoyi, yengo kewooloyemo ombulo, wenonoyingo mande etenggo.

20Yo, oni gulado ye yoyolo, enengo koni biyominggano nguno yoyetoni; ngundi enendo yengo oo yeni kinitetoni; ngundi enendo mandeni ebe ganaganalo, nguno ye yoyootoni; ngundi yeno damoni biyomi tetoni; ngundi ene oowooyidodo tunootelo, ye yowoongooni utoni; ngundi yengo gagiyemo oolongooya yudoningga ngu; asa, ye ngulo mande gula ma ewelo. Nguno yokootoyiga, ene komo yeno ngundiya teni.

21Ngu hamoo, noolendo ngu damoningga, ngu teweloyi yanggangonayi nguya kini! Ngundilo ngulo, no oyumonelootoni, ngulo no nga mandega, nga eteno! Ene oni gulado enengo damoni, ngulo mande yanggango yootunolo ewelo, ewaku ngu, ariya, no nguya nenengomu, ngu ewelo yanggango yelo ewano. Ataga ngu, no oni wenonoyingo ngulo mande ngundilo eteno.

22Ene Hiburu mande ete, bine? No nguya Hiburu mande eteno. Ene ngu Iserel oni, bine? No nguya Iserel oni. Ene Ebarahamlo sowe, bine? Ngu no nguya Ebarahamlo soweni.

23Ataga ngu, nondo oni wenonoyingombolo mandeye ngundilo oolengo eteno. Ene Kristuslo ko oni, bine? Nondo Kristuslo konimo ngano ngu, ene dagayelooteno. Nondo Kristus oowooyimo, ko yanggango oolengo telo, nguno noyolo ya biyomimo noyetoyi, nguno nalu oowooyingga oluwono. Nalu oowooyingga me onindo gome gome nulewonggo. Ngu oo nguno, nondo ene bidodo dagayelowono. Nalu bidodomo, no kumooweloyi oolengo teloluwono.

24Yuda onindo tambu kandegula, uto gisaluyibo nutoloodoyi, oololo, tambu onibiga kandegula gidembolo namolaya (39), ngu tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Tambu kabusagomo, tulimbo nuleyingo; tambu gulanangge, digibo nuleyingo; tambu kabusa, wanggo biyomi yetoni, no wendeyino oonatewelo telo, nguno no suwoo gula, ko sa gula nguya, no wendeyi sanganimo awoonelo loodoni oluwono.

26Nalu ulungga oolengo, no Kristuslo mande keda, ngu wesiyolo elo etuyelowelo, oole yowoko toongewonoku, nguno no sono tuwino oonatewelo telo; yakaka onindo oo udayelolo yootenggoku, ngu kandeyemo nono biyomi telo; Yuda oni dobooguline, ko oni sowe gidalegado nguya, yombulinelowelo tewonggo. Ende ululumo nguya, ko oni kini kingo melako nguya, wendeyino nguya, no kowuli ulungga yowono. Ebe ganagana oni dobooguline kandeyemo nguya no kowuli koolowoowono.

27Nondo kuli ko biyomi guladilo guladilo oolengo tewono. Nalu ulungga no suwoo ko telo, no ma welewono. No yowoko ootoolo, nguno sonolo oowalilo nguya biyomi tewono. Nalu ulungga, no oowali yokolo, doogo dokikino sosolelo biyomi telo, moondene doobengoweloyi oo ngu erewewono.

28Ngu nangge kini. Kini, nalu bidodomo, kowuli ulungga oolengo ombulo, ngundo no wilineloote. Ngu ngandilo: nondo Kristen oni simoo bale ende bidodomo, ngulo ingondudu ulungga ingootoowe, ngundo kowuli nulewolo.

29Oni gula yanggangoni kini bine, asa, no nguya yanggangone kini. Oni gula weti mbumbuwano, solelo utoni ngu, no ngulo nowoondone kowuli yete.

30Oole kini ngu, no komo nenengo oowoone bingamine nangge okoowano. Nguno ngu, no mete ngandilo ewano. No yanggangone kini elo, ngunonggo, no nenengo oowoone bingamine okoowano.

31Anut ngu, Yesus Kristus, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Ulungga, ngulo eweyi. Ene suwoo suwoo, ene sugi sugi keda oolooteku, ngu nangge oowooyi bingamidodo oolooteku, ngundo ingootoni eteno. No ebe ganagana ma etenolo ingoote.

32Damaskas ende, ngulo oo sobosobo koleteyingo oni, oowooyi Aretas, ngulo Kiyap, ngundo me oni yoyolo yoyetoni, endega ngulo sisipawayi ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yamakoni sobowoowolo. Ndatelo ngulo, ene no noyolo ya biyomimo noyewelo ngundilo tewonggori.

33Ene Kristen konebane gidalegado, no noyolo, siko silinelolo, noyolo doogolo wituwoole noyeyi, ende ngulo sisipawa damonimo, noyokootoyi ulo, ngulo no ende yokolo toongewono.

2 Korin 12

Gabono Anutndo Ko Mande Oo Ulungga, Pol Etungootoni, Kenowolo

1Oole gula nguya kini, no ngu komo nenengo oowoone bingamine okoowelo. Hamoo, ngu damoningga ngundo noole ma hoolooweyelowa. Ngundilo ngu yokoya, nondo gabono oo mande gidalega Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo kombiteyingo ngu yootunolo etunelowoku, ngulo ewano.

2Kuli mooma kande elaya kegidembolo namolaya (14) yokolo, Anutndo noyolo, Sambo ende awu sanganimo nguno oolewono. No bine gowene nga bidodo, ngundi gowene yokolo gabonembo nangge oolewono, ngu no watayi kini. Anutndo nangge ene ingoote.

3-4Yo, no ko eteno. No bine gowene nga bidodo, ngundi gowene yokolo gabonembo nangge oolewonoku, ngu no watayi kini. Anutndo nangge ene ingoote. Sambono, Paradayis endemo nguno, no mande kundingiyi oolengo ingowonoku ngu, ene guladilo oolengo, onindo mande ngu yootunolo eweloyi nguya kini. Nondo mande ngu yootunolo onino eweloyi, ngu loogu oolengo tenunowonggo.

5No ooga ngulo yootunolo ewanoku, ngu ene no nenengo oowoone bingamine, ngu ma okoowano. Nondo ngu ngandilo mete ewano. No yanggangone kini, ngundilo nangge eloluwano.

6Hamoo, nondo nenengo oowoone bingamine elo okoowanoku ngu, no oni wenonoyingo, ngundilo ma tewano. Kini, no ngu hamoo oolengo eteno. Ene nondo nenengo oowoone bingamine, ma elo okooteno. Kini, oni gulado, nolo ingootoni, oni gome oolengo elo ingoweloyi, ngu no yokooteno. Nondo ngu, yendo nolo damonine tetenoku ngu kenoya, ko nondo mande elo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yunootenoku, ngu ingoya, ngunonggo, ye nolo damonine ngu gome oolengo ingowanggo.

Disi Oo Ngundilomundo, Pol Goweyi Sanggawewolo

7Anutndo oo etunelootoni kenowonoku, ngu sungo guladilo ene komo ulungga oolengo. Ngulo nondo nenengo oowoone okooweloyi, tetenoku ngu, Anutndo ngulo ma ingoote. Ngundilo ngulo, ene gowenemo sayi ogingoyingo nonunowoku ngu, disibo gowene sanggaweteku ngundilo. Ngungga ngu, Setanlo ko oni, ngundo yombulinelootenggoku ngundilo. Ngundo ngu, nodowoolo nowoosootoni, ngulo no nenengo gowene okooweloyi nguya ereremo kini.

8No tambu kabusa, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, nguno nono ooga nga andangeni elo, ngulo solengoyelo, yemboongewono.

9Solengoyelo, yemboongetoowe, Anutndo nono gumi ngandilo ewolo. Kini, nondo gengo sayinggega, ngu ma andangelo yokowano. Ndatelo ngulo, nolo sumangene ngu geno mete oluwa. Yo, nolo yanggangone, ngu oni yanggangoye kini, nguno ko gome metemi tunootewalo ewolo. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ngundilo ewolo. Ngundilo ngulo, no nowoondone yanggangoni kini elo, ko ma kowuli ingowano. Kini, no ko ngalo oni oni ulungga oolengo telo, ko teteno. Ndatelo ngulo, Kristuslo yanggangoni noya ooloote.

10Ngundilo ngulo, Kristuslo konimo ngano ngu, no yanggangone kini. Onindo yombulinelootenggokuno, kowuli gula gulado noyootekuno, onindo nutolo yombulinelootenggoku, nguno ngu, no nowoondone gome metemi ayibidodo tunootete. Yo, no yanggangone kiniteteku naluno, nguno nguya, Kristusndo enengo yanggangoni ngu nunootoni, nguno no yanggango oolooteno.

Polndo Korin Oni, Ngulo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngu Yanggango Teyunowolo

11Nondo nga mandega, etenoku nga, ngu wenonoyingo mandega eteno. Ene yendo no yokutunelootoyi, ngulo nondo ngundilo eteno. Yendo ngu nolo damonine, gome ngu yootunolo eweloyi mete elo, ene ye ngundilo ma

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tewonggori. Hamoo, no ngu kingo oni ngundilo, ene yengo, Aposel oni ebe ganagana ululu, ngundo no ma daganelootenggolo ewolo.

12Nondo ngu, Anutlo koni, ngalo nowoondone bidodo, ngu tewelo hahangelo, ngulo no ye hoolooweyelolo, ko biyomi ulungga tewono. Anutndo yanggango nunolo, hoolooweneloot oni, ngulo no yeno Aposel onilo, sunggi oowooyingga, ngu damoni sungo oowooyingga, onindo ma teweloyi, ko ngu ye kewooloyemo nguya tewono. Nguno ngu, Anutlo koni, ngulo yanggangoni ngu telo etuyelootoowe, oni ngu kenolo, ene ingootenggo. Yo, hamoo, Pol ngu Anutlo Aposel oni oolengolo ingootenggo.

13Yo, nondo Kristuslo mande damoni yeno tewonoku, ngundilo Kristen oni sungomo nguya, ngundilo nangge etuyelowono. Ene oo gula ye kewooloyemo nguno ma telo etuyelowonoku, ngundilo Kristen oni sungomo nguya, telo etuyelowonggori. Yendo no oowali oo nunoweloyi damoningga ngu, no ye ma etuyelowono. Ngu hamoo, nondo damoni biyomi tewonoku, ngulo ye ma ingondudu tewelo, kapeteya, yokoyi!

14Ariya, ataga ngu, no yeno tambu kabusayi ngu oolouwelo, tetenoku ngu, nondo nguno yengo oo gula ma yowano. Ene ye ingoyi! Yengo nowoondoye ngu nangge nonunootoyi, no yeya ko goboolo teweloyi, ngulo nangge ingooteno. Ye ingootenggo. Buniyo ngu, ene awa namoye, ma soboyelootenggo. Kini, awa namoyembo nangge, enengo simoo namboye soboyelootenggolo ingowonggori.

15Ngulo no nenengombo, ngu gowene, ingondudune, yanggangone, oo bidodo ye hoolooweyelowelo, gome ingooteno. Nondo yengo nowoondoyi ulungga oolengo, teteno. Ndatelo ngulo, yendo nguya nolo nowoondoye, ngundilo ma tenunowanggo? Nondo nga mandega etenoku nga ngu, ye nowoondoye yokutuwoowelo eteno.

16Ene oni gidalegado, nono ngandilo elo etenggo. Hamoo, ene noolengo oo gula tunoo ma yootoni, ene ngu ganayeloweloyi oni. Enengo ebe ganagana damoningga, ngundo ene noole ganayelolo yoyoyingo, elo etenggolo ewolo. Ene ngu mandega, etenggoku ngu, ngu hamoo ma etenggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ariya, nondo kuli oni gidalega, suleyelootoowe ngu, yeno nguno oololo, ye ganayelo, kandeyemonggo, yengo oo gula yowo, bine?

18Nondo Tayitas, yewe ootookootoni, eriringootoowe, ene ootookoolo, yeno oolouyingo ngu. No doboone gula nguya, suleyootoowe, eneya oolouwoli. Tayitasndo bine ganayelolo, yengo ooga woosoolo yoyingo? Noolendo ingondudu gulanangge, siyelo bine, ma endeyooteto? Noolendo oole gulananggemo bine, endeyooteto? Ngu yengombo wilikoya ingoyi.

19Nondo ngu, ye bidodo nga mandega nga kandangeya ingoyilo ingooteno. Noolendo mandenayi, nga ye doongeyemo yomosiyoweloyi, ngulo mandega nga nakangooteto. Ene ngundilo nguya kini. Kini, noole ngu Kristuslo oni oolooteto. Noolendo nga mandega, etetoku nga, ngu Anut doongeyimo, eteto. Nolo Kristen dobooguline, noolendo nga mandega etetoku nga, ngu yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga ngu, yanggango yunowelo eteto.

20Nondo nowoondonemo kowuli bodaga ingolo, ngunonggo ngandilo eteno. Kinitetoni ngu, no yeno nguno oololo tunootelo, no ye yeyootoowe ngu, ye mande damoni sungo guladilo telo oodoyi yeyowelo, ma ingooteno. Ko yendo nguya, no neyootoyi, nga mande damonine tetenoku, ngandilo nenengo neyoweloyi, ngundilo ma neyowanggo. Ngulo ngu, no yeno ombulo ngu, yengo damoni biyomi, ngundilo ngu kenowelo yokooteno. Ngu ngandilo: Ngu longge sambi mande teweloyi; dobooguliyeboya boguwoolo mande eweloyi; nowoondoye biyomi yeweloyi; sanggili teweloyi; nowoondoye siyelo oluweloyi, damoni ngu toongooweloyi; kootuyisina mande eweloyi; onilo mande konokonoyi telo, yumooyunoweloyi; windawinda teweloyi; damoni gome metemi, ngu yombulibaliyoyingo; ngu oo ngu bidodo kenowelo ma ingooteno.

21Ene yendo damoniye biyomi tewonggoku, bosebalese teweloyi damoni, ko nowoondoye ulu teweloyi damoningga, kuli yendo telolootenggoku, ngu ma yokowanggoku ngu, asa, no ye kewooloyemo ombutenoku, naluno, ngu noolengo Anutga ngundo no nowoondone yeni kowuli yetoni, sendowelo tewano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Korin 13

Korin Oni, Ene Komo Enengo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngu Gome Sobowooyi

1Ataga, no yeno oolouwelo tetenoku nga ngu, tambu kabusayigaku. Anutlo mandeno ngandilo ete: Oni biyomi tewokungga ngu, oni elaya, ngundi kabusa, ngundo kenowonggoku, ngundo oningga, ngulo mande gulanangge etoyi ngu, ariya, ngu nangge yomosiyowatolo ewolo.*Lo/Dutoronomi 19:15*

2No yeno tambu elayayiga oololo, yeya nguno oluwonoku, nguno ngu, oni ene mbumbuwa kuli tetoyi, ko ye oni sungo gidalega nguya, nondo mande yanggango oolengo yeno ewono. Ye komo yengo damoniye biyomi tetenggoku, ngu kootu inoya, nowoondoye yowoolengoyilo ewono. No ataga yowoko ootoolo, ngunonggo nguya ngundilo yeno eteno. No yeno ko ooloutoowe ngu, oni gula enengo weti mbumbuwani kulimi, ngu ma andangeyingo ngu, asa, ngulo no komo yanggango oolengo ene mamanayelolo sodeye andangewanolo eteno.

3Ye hamoo ingoweloyi ngu, Kristusndo no manggonemonggo, mande ete bine, ngundi kini bine? Asa, yengombo mete kenoya ingoyi! Kristus ngu ene yengo suleyo ma kiniyewa. Kini, ene ye kewooloyemo, nguno ko yanggango oolengo telo etuyeloote.

4Hamoo, kuli Yesus ngu ene yanggangoni kinitetoni, yolo de mombimo sanggawelo ulewonggori. Ene Anutlo yanggangonimo nguno, ene ataga, keda ooloote. Hamoo, noole nguya, eneno woologongolo, ngulo noole yanggangonayi kini. Ene Anutlo yanggangoni nguno ngu, noole nguya, enedodo, keda goboolo ootoolo, ye hoolooweyeloweloyimbolo.

5Yengombo komo yengo nowoondoye suwoo suwoo, tewoongoya, gome kenoya ingoyi, yengo nowoondoye ngu hamoo teyingo mete bine, ngundi kini bine? Yengombo, yengo wilikoyeloya ingoyi. Ye kuli ingootenggo. Yesus Kristus, ene ye nowoondoyemo oolootelo ingowonggo. Kinitetoni ngu, asa, ye eneno nowoondoyemo hamoo, ma tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[6]Nondo ngu hamoo ingooteno. Yendo, ngu nooledodo, ingootenggoku, ngu noolendo Kristuslo koni, ngu nenengo oolengo keyolo tetetoku, ngu ingootoyi, ngulo no gome ingooteno.

[7]Noolendo ngu Anutno yemboongeteto. Yendo ngu ene hoolooweyelootoyi, ene nguno damoni biyomi gula ma tewelo, elo yemboongewooto. Noolendo noolengombo komo noole ko oni metemi tunootetetolo ma ewato. Kini, noolendo ngu, yendo mande damoni gome nenengo ngu teyilo gome ingooteto. Yo, ye noolengo ma ingootenggoku, ngulo kowuli kini. Ene yengombo ngu komo Anutndo ingooteku damoni ngundilo nenengo telo oluwanggoku, ngu gome oolengo.

[8]Ye ingootenggo. Noolendo ko yanggango telo, ngunonggo hamoo mande nga ma wiliyowato. Kini, noole komo ngu ko gome telo, ngunonggo Anutlo mande hamoo nga gome nenengo wesiyolo oni etuyelowato.

[9]Yo, noole yanggangonayi kini ngu, ko yendo ngu yanggangoyedodo. Nguno ngu, noole oni oni teteto. Ngulo noole suwoo suwoo, Anutno yemboongeteto. Gedo Korin, Kristen oni hoolooweyelootooga, ene nowoondoye ngu yanggango oolengo tunooteyilo ngulo yemboongeteto.

[10]Ataga ngu, no yeya yowoko ootoolo, ngunonggo, no nga oo naka, nga yengo mande nakangooteno. Nga damoningga ngalo nangge nakangooteno. Nondo oololo yeya nguno ootoolo, nguno Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo kolo yanggangongga nunowoku, ngu yengo damoniye, ngulo mamanayelowelo ngu, asa, Anutndo ene ayibinonggo nowoondoyi teweloyi damoningga, ngundo yeya goboolo oluwanggo.

[11]Ariya, nolo konebabagalo, akeyo. Ye komo ko yanggango teyago, Anutlo damoni, ngu bidodo keyoyi. Ye komo nolo mande nga ingoyi! Ye komo ingondudu gulanangge dowooya, nowoondoye imakeyingo oliyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutlo nowoondoyi teyingo, ko, enengo newende imakeyingo, ngu yeya oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Noole Anutlo oni simoo bale ngulo damoninayi ngu, ye bidodo sungomo sungomo, dobooguliyeboya nowoondoyi teya, ebe yenggunangguna teya, goboolo siyeya oliyi. Anutlo oni simoo bale bidodo, ye kambayelootenggo.

13No Anutno ngandilo yeya yemboongeteno. Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, gedo ene sumange yunowa. Anut, gengo nowoondoge ene yunowa. Yuka Kundingiyi, gedo ene bidodo nowoondoyemo, ulo dowoomomoolo, nguno enedodo goboolo oluwanggolo yemboongewooto. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Galesiya

Galesiya 1

1No Polndo, Yesus Kristuslo suleyeloyingo Aposel oni gula. Oni gulado no ma negonelolo, kono ngano noyewolo. Ngundilo nangge, oni gidalegado mande elo, yanggango nga ma nunootoyi, nguno Aposel ko nga teteno. Kini, Yesus Kristus, ko, Anut Awanayi nguya sulenelowoli. Anutndo Yesus melenonggo kuli yokutuwootoni, ootookooyingo, ngundo nga konggano ngano no logonelolo noyewolo. Ngulo nondo nga so uyingga nga, ngu ye Kristen oni Galesiya ende bidodobolo nakangoyunooteno.

2Nolo Kristen dobooguline noya oolootetoku ngaya, nga so uyingga nga, ye Galesiyano Kristen oni simoo bale oolootenggoku, noolendo bidodo yengo soweyoyunooteto.

3Nondo noolengo Awanayi Anut, ko, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristusno, ngandilo yemboongeteno. Anut, gedo mete gengo Galesiya Kristen simoo bale oolootenggoku, ngu sumangengge ene yunolo, nguno nowoondoye yoyeni, imakelo oluwanggolo yemboongeteno.

4Kristusndo ngu, ene noolengo Awanaye Anut, ngulo ingonduduni ngu keyolo, enengombo noolengo mbumbuwanayi andangeyunolo kumoowolo. Ene ngundilo telo, melako ngano damoni biyomi oolooteku, ngunonggo ene noole uliyelolo, andangeyelolo, ko yoyowolo.

5Ngundilo ngulo, noole mete suwoo suwoo, Anut oowooyi bingami elo, okoolo oluwato. Ngu hamoo oolengo.

Anutlo Mande Keda Ngu Gulanangge Ooloote

6Yendo ngu damoningga tetenggoku, ngulo no soliyokooteno. Anutndo, Kristuslo sumangenimo, ye negoyelowoku, ene yendo sodedonangge ene yokolo, ye mande damoni keda gulalo ingolo, ye ngu keyootenggo.

7Hamoo oolengo, mande keda gome gula nguya kini. Ene ebe ganagana eweloyi oni gidalegado, yengo ingonduduye yombuliyolo, Kristuslo mande keda gome nguya yowoolalingowelo tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ene noolendo bine, ngundi, Sambono Engel onindo yeno mande gula etuyelowatoku ngu, kuli noolendo Anutlo Mande Keda Mesalango yeno wesiyolo ewootoku, ngundilo kinitetoni ngu, ariya, oni ngundilo damoni tetenggoku ngu, Anutndo suleyelootoni, Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyi, nguno oolongooyelootoni uwanggo.

9Kuli noolendo ewootoku, ko, no ataga nguya eteno. Oni gulado mande gula yeno wesiyolo etuyelowaku, ngu nondo kuli Anutlo mande elo etuyelootoowe ingowonggoku, ngundilo kinitetoni ngu, asa, ngu oningga ngu Anutndo suleyootoni, Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyingga, nguno oolongootoni uwa.

10Nga mandega etenoku nga, yendo ingoya, ngulo oni no oowoone bingami okooyilo eteno, bine? Hamoo oolengo kini. Nondo nga kongga tetenoku nga ngu, Anutndo nolo oni oni teni, elo ngu nangge teteno. Ene nondo kongga nga, onindo oni oni teyi, elo telo ngu, asa, no Kristuslo ko oni oolengo telo, ma oluwano.

Polndo, Yesuslo Aposel Oni Kilalongo Tunooteyingo, Ngulo Mandeni

11Ye Kristen dobooguline, no yeno nenengo oolengo etenoku nga, kuli Anutlo Mande Keda Mesalango yeno wesiyolo etoowe, ingowonggoku, ngu oni gulado yeni, ma tunootewolo.

12Kini, nondo oni gula kandeyimonggo, nga mande keda gomengga nga, ngu ma yowono. Ngundilo nangge, oni gulado nguya nga mandega nga, no ma etunelowolo. Hamoo oolengo kini, Yesus Kristus enengombo nangge, nga mandega nga etunelowolo.

13No kuli Yuda onilo damoni keyolo, nguno damoni biyomi tewonoku, ngu ye kuli ingowonggori. Nondo Yesuslo nowoondoyemo hamoo teyingo oni ngu yoyolo, yutolo, yombuliyelolo, yulewe kumooweloyimbolo yanggango yewono.

14Nondo Moseslo mamana mande nguno ngu, nenengo dobooguline gidalega nododo ulu teyingo, ngu dagayelolo, nondo Yuda onilo damoniye, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ulungga oolengo yowono. Nondo osi sambanembolo damoniye nguya, ngu bidodo gome keyowono.

15Ene kuli namondo no ma yomooyingomo, nguno Anut enengombo ene kuli no logonelowolo. Kootusina, Anut enengo sumangenonggo enengo nalungga yewokuno, ene no negonelowolo.

16Ngu naluno, Anut enengombo enengo Nangoni yootunolo, no etunelowoku, ngulo ngu, nondo oni sowe gidalega Yuda oni kini, ngu kewooloyemo nguno, Mande Keda Mesalango ngu, elo etuyelowono. Yo, ngu naluno, no oni gula tanggeyimo oololo, ngulo ingonduduni ngulo ma sumoo elo ingowono.

17Kini, Yesus enengombo no etunelootoni, ngulo ngu naluno, oni gidalega ene koletelo Aposel tunooteyingo ngu, Yerusalemno oliyingoku, no nguno oololo, enengo ingonduduye ngu ingolo, ma yowono. Kini, no ootookoolo, Arebiya melako oololo oode, kootusina, no Damaskas endemo ko ombuwono.

18Kootusina, mooma kabusa yokolo ngu, no Yerusalem oolelo, Sipas (Pita) oningga nguya mande elo ingolo, nguno sa nalu kande elaya kegidembolo namolaya (14) eneya oluwono.

19Ngundilo telo, ene no Aposel gidalega ngu, ene ma yeyowono. Yems, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngulo koneyo, enesu nangge kenowono.

20Nga mandega yengo nakangootenoku nga ngu, Anutndo neyolo ingootoni, ngunonggo eteno, no ye ma ganayelooteno.

21Ngu naluno nguno, no Pitando Yems yokolo, kootusina, no Siriya ko Silisiya melako nguno oololo, Anutlo mandeni oni simoo bale yunowono.

22Ene ngu naluno, oni simoo bale Kristusno nowoondoyemo hamoo telo, Yudiya melako oolootenggoku, ngundo no omukumundoone ma kenowonggori.

23Ene nododo mande ngandilo ingolo oluwonggo. Kuli ngu oningga, ngundo noole yuleni kumoowelo telo oluwoku ngu, ene ataga, Anutlo Mande Keda Mesalango Yesuslo oni simoo baleno wesiyolo, elo etuyeloote. Kuli, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kristen oni simoo bale nga nowoondoyemo hamoo teyingongga nga yombuliyelowoku, ene ataga, Anutlo koni tetelo ewonggori.

24Ene Anutndo nono oo tewoku, ngulo mandeni bidodo ingolo ngu, asa, ene Anut oowooyi bingami elo okoowonggori.

Galesiya 2

Polndo Aposel Oni Gidalegadodo, Nowoondoye Goboolo Yewonggori

1No mooma kande elaya kegidembolo namolaya yokolo ngu, ngu naluno nguno, noole Banabasya Yerusalemno ko oolelo, nguno oni gula oowooyi Tayitas nguya yolo, nooledodo oolewooto.

2Ngulo ngu, Anut enengombo ngu ingonduduga ngu nunolo, gedo komo Kristen oni tabango Yerusalemno oolootenggoku, nguno oolou, elo etunelootoni, ngulo no oolewono. Ngu naluno, ene Kristen tabango oni nangge enengo yano nguno gooboongoolo ootoolo, Anutlo Mande Keda Mesalangongga, ngu oni sowe gidalegano elo etuyelowonoku, ngu eneno elo etuyelowono. Ndatelo ngulo, nondo Kristen oni tabango Yerusalemno, nondo kongga nga ataga tetenoku nga, ko kuli tewonoku nguya, ngu ingolo, enengo nowoondoyemonggo nododo nowoondonayi goboolo gooboongooweloyimbolo ingooteno. Nondo Kristuslo koni tetenoku nga, ngulo damoni kini, ngundilo ma tewano.

3Yo, oni tabango Yerusalemno oolootenggoku, ngundo nolo mandene gome ingowonggo. Ngundilo ngulo, ene Tayitas, Girik oningga nooledodo oolootetoku, ngu enengo moondeyi yomosiyonilo ma eriringootenggo.

4Ene oni gidalega Yesusno nowoondoyemo hamoo ma teyingo, goweyi sanganimonggo, ngundo Kristen kewooloyemo tolige oololo, ngu Girik oningga ngu moondeyi yomosiyoweloyi damoningga, ngu newendemo unilo etenggo. Ndatelo ngulo, ene ngandilo ingootenggo. Kristen oni, ngundo Kristus Yesuslo mandeni, ko, Moseslo mamana mande bidodo nguya keyootenggo, ngundi kini bine, elo ngulo ingowelo. Yo, ngundilo ebe ganagana oni, ngundo Kristen oni simoo bale yoyeni, Moseslo mamana mande newendemo ulo, ngu bidodo nguya keyowanggolo ingootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ene noolendo enengo mandeye ngu ma keyowooto. Ngulo ngu, noole Tayitas moondeyi ma yomosiyowono. Ndatelo ngulo, nga hamoo mande keda gomengga nga, yeno nenengo oolengo sugi sugi olini, elo, ene ngulo ngundilo teteto.

6Oni gidalega tabango oni ululu oowooyedodo, ene ndatelo oowooyengga, ngu nono ngu kingo oo ngundilo tewa. Anut doongeyimo, oni oowooyedodo ko oowooyedodo kinimu nguya, ene ereremo oolengo. Kristen tabango onindo, no Mande Keda Mesalango oni sowe gidalegano wesiyolo etuyelootenoku, nguno mande gula soweyolo ma ewonggori.

7Ene ingootenggo. Anutndo Pita sunggi yelo suleyootoni, Yuda onino mande keda gome nga, wesiyolo ewelo soweyowonggori. Ngundilo nangge, Anutndo Pol nguya logowooyingo, ngu enengo Mande Keda Gome nga ngu, oni sowe gidalegano wesiyolo eweloyi, ngulo soweyowonggorilo ingowolo.

8Yo, Anutndo Pita yanggango inolo, ene Yuda oni kewooloyemo enengo Mande Keda Mesalango nga wesiyolo eweloyimbolo sunggi yewolo. Ngundilo nangge, Anut enengombo no yanggango nunowoku, ngu oni sowe gidalega kewooloyemo, Yesuslo Aposel ko ngu teni, elo no logonelowolo.

9Kristen tabango oni, Yems, Pita, Yon, Kristen simoo balelo nowoondoyemo hamoo teyingo yanggango yunoweloyi oniku, ngundo kuli nolo ingootenggo. Anutndo nolo sumange tenunolo, nga kongga nga no nunowo, elo ingootenggo. Ngundilo ngulo, ene noole Banabasya kandenali dowoolo ewolo. Yali noolengo doboogulinayi goboolo. Noole mande ngulo nowoondonayi gulanangge yelo, ko tewato. Yali mete oni sowe gidalega kewooloyemo ko tetoli, ko, noolendo ngu Yuda oni kewooloyemo ko tewatolo ewonggo.

10Ene mande gula nguya soweyolo, nooleno ewonggori. Yali komo noolengo owoolongo onindo oolo wenonootenggoku, ngu hoolooweyeloweloyi, ngulo ye ma kapengoyewelolo ewonggo. No owoolongo oni hoolooweyeloweloyi kongga nguya, yanggango tewelo hahangeteno.

Polndo Pita Mamanangowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Pita, oowooyi gula Sipas, ngundo Antiyok melako ombutoni, nondo Pita enengombo damoni elaya tewoku, ngulo enengo doongeyimo, ko Kristen kewooloyemo nguya, nenengo yootunolo, mamanangolo ewono.

12Ngu ngandilo. Kuli, Yemslo oni gidalega ma ombuyingomo, ngu naluno nguno, Pita ene Kristen oni sowe gidalegaya bibitelo, oowali newolo. Ngundilo tetoni, ene ngu naluno, Yudalo Kristen oniku moondeye yomosiyoweloyi damoningga, ngulo gome ingootenggoku, nguno ombutoyi ngu, ene ngulo sosolewolo. Ngundilo ngulo, ene Kristen oni sowe gidalegaya bibitelo, oo neyingo ngu yokolo, enedodo ko ma bibitewolo.

13Yudano Kristen oni gidalega nguya, Pitando damoni biyomingga tewoku, ene nguya tewonggori. Ngu damoningga, ngundo Banabas nguya woosootoni, ngu keyolo tewolo.

14Ngundilo ngulo, no ene yeyootoowe, Anutlo hamoo mande keda gome, ngu gome nenengo ma keyootoyi, ngulo nondo Pita simoo bale kewooloyemo kenolo ngu, no ngandilo mamanangolo ewono. Ge Yuda oningga, ene gedo ngu, oni sowe gidalega ngulo damoniye ngu keyooteku, Yuda onilo damoniye ngundilo kini. Ge ndatelo ngulo, ge komo oni sowe gidalegado Yuda onilo damoniye ngu keyoyi, elo, yanggango yelo eririyeloote? Elo ewolo.

Oni Yesusno Nowoondoyemo Hamoo Tewaku ngu, Anutndo Oni Gome Nenengolo Ewa

15Hamoo, Pita, ge nooledodo ngu Yuda oni nenengo. Noole oni sowe gidalegaya, mbumbuwadodo oni ngundilo kini.

16Ene noole ingooteto. Anutndo oni Moseslo mamana mande keyootenggoku nguya, oni nenengo, elo ma ewa, elo ingowato. Kini, oni Kristus Yesusno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngulo Anutndo oni gome nenengolo ete. Noole kuli, Kristus Yesusno nowoondonayimo hamoo tewootoku, Anutndo ngu nowoondonayimo hamoo teyingongga, ngu kenolo, ngulo ene oni gome nenengolo ete. Ndatelo ngulo, oni gulado Moseslo mamana mande gome oolengo keyolo, ko tetoni, Anutndo ngulo oni gome nenengolo ma ewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Noole Kristusdodo goboolo siyelo ootoolo, nguno Anut doongeyimo, oni gome nenengo tunootewelo ingooteto. Ene Yuda onindo noolendo Moseslo mamana mandeni ngu ma keyootooye, ngu kenolo, ene mbumbuwadodo oni, elo ingootenggo. Ngu Yuda oni ngundo ngandilo ingootenggo. Kristusndo ene yoyeni, Moses mamana mande yokolo, mbumbuwa tetenggolo ingootenggo. Ngu hamoo ngundilo, bine? Hamoo oolengo, ngundilo nguya kini.

18Ene nondo ko oololo, Moseslo mamana mande kuli yokowonoku, ngu owelo ngu, asa, no mbumbuwa tewano.

19Nondo Moseslo mamana mandeni ngu yokootoowe, ngundo ma sobonelowa. Moseslo mamana mandeni, ngundo no noyeni, Anut doongeyimo, oni nenengo tunooteweloyi, nguya elelemo kini. Ngundilo ngulo, nolo mbumbuwane ngu Kristusndo yolo, de mombimo sanggawelo yokowolo. Ngulo ngu, no ataga Anut doongeyimo, oni nenengo, elo ingolo, neyootoni oolooteno.

20No Anut Nangoni ngulo nowoondonemo hamoo teyingo, ngunonggo nolo yanggangone ingondudune ngu bidodomo, ngu nenengombo sobowoolo, ma endeyooteno. Kini, Kristusndo no nowoondonemo ootoolo, ngunonggo nolo ootootoone nguya sobowootoni, ngunonggo no enengo yanggangonimo, nguno endeyooteno. Ngulo no melako ngano keda oolootenoku, nguno no mete Anutndo damoni nenengo nondo teni elo ingooteku, ngundilo tewano. Ndatelo ngulo, enengo Nangoni, ngundo no hoolooweneloote. Yo, hamoo, Yesus nolo gome ingolo, ngulo enengombo de mombimo no hoolooweneloweloyimbolo kumoowolo.

21Nondo Anutlo sumangeni ngu yewe, kingo oo ngundilo ma tewa. Ene Moseslo mamana mande, ngundo mete damoni nenengo yeni, tunootetoni ngu, ariya, Kristusndo de mombimo noolengo mbumbuwalo kumooyingongga, ngu kingo ngundilo tewolo ewolo.

Galesiya 3

Moseslo Mamana Mande, Ko Nowoondoye Hamoo Teyingo, Ngulo Damoni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ye Galesiya oni wenonoyingo! Onendo yengo ingonduduye yeni wenonootenggo? Yengo ingonduduye ngu nenengo kini! Ye ngu kuli Yesus Kristus de mombimo kumoowoku, ngu noolendo ye etuyelootooye, yengo doongeyembo goweyi kenootoyi kumooyingo, ngundilo ingowonggo.

[2]No ye sumoo yunootoowega ngu, ye nono nenengo etoyi ingowano. Ye Anutlo Yuka Kundingiyi yowonggoku ngu, ye bine, mamana mande keyolo, ngunonggo yowonggo, bine; ngundi, ye bine, Anutlo Mande Keda Gome ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo tetoni, ngunonggo Yuka Kundingiyi yowonggo? Yo, hamoo, koletelo ye Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundilo ngulo, Anutndo enengo Yuka Kundingiyi yengo hoolooweyeloweloyimbolo suleyowolo.

[3]Ye ndatelo wenonootenggo? Ye Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu damoni yelo, Yuka Kundingiyimbolo yanggangonimo nangge, nguno endeyowonggori. Ene ye Yuka Kundingiyimbolo yanggangoni, ngundo ye hoolooweyeloweloyimbolo oole gome, ngu yokolo, ngulo ngu, ye ataga yengo yanggangoyemo nangge oolootenggo, bine?

[4]Ye Yesus oowooyimbolo kowuli kuli ye yunootoyi, ngu kingo koolowoowonggo, bine? Hamoo oolengo, nondo ingootenoku ngu, ye kingo ma koolowoowonggori.

[5]Ye Moseslo mamana mande keyootoyi, nguno Anutndo ye yeyolo, ngulo ye Yuka Kundingiyi yunolo, damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi ngu, ye kewooloyemo nguno ma tete. Hamoo oolengo, ngundilo nguya kini! Ye Anutlo mande keda gome ngu ingolo, ngulo ye nowoondoyemo hamoo tetoni, ngulo nangge, Anutndo enengo Yuka Kundingiyi suwoo suwoo ye yunolo, ko, damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyi, ngu ye kewooloyemo, nguno tete.

[6]Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ete. Ebaraham ngu Anutno newendemo hamoo teyingo, ngulo Anutndo Ebaraham enengo newendemo hamoo teyingongga, ngu kenolo, ngulo ene oni gome nenengolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ngundilo ngulo, ye komo ngandiya ingoyi! Simoo bale, ngundo Anutlo mande keda gome ngu ingolo, ngulo ene nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu, Anut doongeyimo, ngundilo simoo bale, ngundo Ebarahamlo osisembeni oolengo tunootewanggo.

8Yo, kulimi Anutlo mandeno, Anutndo ewolo. Nondo oni sowe gidalega yoyewe, nolo mande keda gome ingolo, nono nowoondoyemo hamoo tewanggo. Ngulo nolo doongenemo, ngundilo oni ngu gome nenengo tunootewanggolo ewolo. Yo, Anutndo Yesus ma suleyoyingomo, ngu naluno, Anutndo Ebarahamno ngandilo ewolo. Ebaraham, genonggo oni simoo bale mela bidodomo, ngu kumana yowanggolo ewolo. *Stat/Yenesis 12:3*

9Ngundilo ngulo, oni nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, ene Ebarahamlo newendemo hamoo teyingongga nguya, goboolo kumana yololuwanggo.

10Ene oni gidalegado ngundilo ingootenggo. Noole Moseslo mamana mande keyootetoku, ngulo Anutndo oni gome nenengo, etoni, tunootelo oluwatolo ingowonggori. Ene enengo ingonduduye, ngu nenengo kini. Anutlo mande nakangoyingomo, Moseslo mamana mandelo bukno, ene ngandilo ete. Oni gula mamana mande nakangoyingo, ngu bidodo ma keyolo tewaku ngu, asa, Anutndo ngundilo oni, ngu kumana biyomi inowalo ewolo. *Lo/Dutoronomi 27:26*

11Ataga ngu oni mamana mande keyootoyi, Anutndo ngulo oni gome nenengo eweloyi, oole gula nguya kini. Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ete. Oni ene nowoondoyemo hamoo tewanggoku, ngulo Anutndo eneya oni gome nenengo oolengo etoni, tunootewanggo. Yo, hamoo, ngu oni, ngundo Anutdodo siyelo, goboolo keda oluwanggolo ewolo. *Habakak 2:4*

12Ngulo ngu, oni simoo bale gome ingowanggo. Oni mamana mande keyootoni, nguno ngu, Anutndo ngu oningga, ngu gome nenengo, ma ewalo ingowanggo. Kini, Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ete. Oni ene mamana mande bidodo keyootenggoku ngu, ene mamana mande nguno nangge keda oluweloyi, ngu yowanggolo ewolo. *Wok Pris/Lewitikas 18:5*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ene noole mamana mande bidodo keyoweloyi, ngu ereremo kini. Ngundilo ngulo, Kristusndo noole ko uliyelowoku ngu, Anutndo kumana biyomi noole yunowelo tetoni, Kristus enengombo noolengo kumana biyomi, ngu bidodo yowolo. Yo, Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ete. Oni gula ene deno boolowoowanggoku ngu, Anutndo ngu oningga nguya, kumana biyomi inowalo ewolo. *Lo/Dutoronomi 21:23*

14Yo, Ebaraham newendemo hamoo tetoni, ngulo Anutndo ene kumana inowolo. Ngu kumana ngundilo Anutndo noole bidodo Kristusno oolootetoku, Yuda oni, ko, oni sowe gidalega nguya yunowolo. Ariya, ataga noole ingooteto. Noole Kristus Yesusno nowoondonayimo hamoo tewatoku, ngulo ngu, Anut enengo Yuka Kundingiyi kuli yunowelo elo, mande gosiyoyingo ngu, noole yunowalo ingowolo.

Moseslo Mamana Mande, Ngundo Anutlo Mande Ebarahamno Elo Gosiyoyingo, Ngu Ma Andangewa

15Ye dobooguline, no ataga oni noolengo mande damoninayimo sanggawelo eteno. Ngu ngandilo. Oni gulado kumoowelo ingolo, enengo oo sitowi ngu simoongo bayetelo, yunowelo ingolo ngu, ariya, ene mande ngandilo elo gosiyolo nakangowolo. Mande ngu gosiyowoku, oni gulado enengo mande ma toongoolo, mande gula nguya soweyolo, elo ma ukingowa.

16Ngu sunggi mande elo gosiyoyingongga, ngu Anutndo Ebaraham ko enengo sembeni gulanangge, ngulo ewolo. Anutlo mande so uyi nakangoyingomo, ngundo enengo osisembeni bidodobolo ma ewolo. Kini, enengo sembeni gulanangge ngulo ewolo. Ngu sembeni gulananggega ngu Kristus.

17Nolo mandene ngulo damoni ngandilo. Koletelo, Anutndo sunggi mandega Ebarahamdodo elo gosiyoyingo ngu, ko kootu mooma oowooyingga (430) yokolo oode ngu, ariya, Moseslo mamana mande ngu tunootewolo. Ngundo Anutndo Ebarahamdodo sunggi mande elo, ngu tunoo etuyelowolo. Mamana mande ngu yade yade oololo ngu, Ebaraham sembeni oolengo, Yesus Kristus, Anutndo mande gosiyoyingo, ngundilo tunootewolo. Ngu Anutndo enengo mamana mandega, ngu Engel oni yunowolo. Ngundilo yunootoni, Engel ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

manggoyemonggo, kawarara teyingo oni, Moses, enengo kandeyimo yetoni, ngundo mamana mande ngu oni simoo bale yunowolo.

18Ene noole mamana mande keyolo ngu, ariya, noole Anutlo oo sitowi goweyibolo ko gaboyibolomu nguya noolengolo elo ewolomu, ngu noole mete yowato. Ene ngu oo ngu yowatoku, ngu mamana mande keyolo kini. Kini, Anutndo enengo sumangenino, ngu oo ngu, Ebarahamno sunggi mandeno yewolo.

19Ngu ndatelo ngulo, mamana mande ooloote? Ariya, ngu ngandilo: Anutlo ingondudu ngu mbumbuwalo damoni ngu yeni tunooteweloyimbolo, ngulo mamana mande soweyootoni, ombuwolo. Yo, Anutlo mamana mande oodoni, kootusina, Ebaraham osiyi gula (Yesus), Anutndo kuli mande gosiyoyingomu, ngu tunootetoni ngu, ariya, mamana mande kulimi, ngu kini tewo. Anutndo mamana mande ngu Engel onino yunootoni, Moses inowonggori. Inootoyi, Moses, ngu kewooloko oningga, ngundo oni simoo baleno elo yunowolo.

20Ene ngu naluno, Anutndo Ebarahamdodo mande elo gosiyolo inowelo ngu, ene kawarara teyingo oni, Moses, Sambono Engel onindo manggoyemo, elo ma yunowolo. Kini, Anut enengombo nangge, mande elo gosiyolo yunowolo.

Anutlo Mamana Mande, Ngulo Koni

21Mamana mande, ngundo Anutlo mande kuli elo gosiyoyingo nguya wesowootoni, elaya tewa, bine? Hamoo oolengo, ngundilo nguya kini. Anutndo mamana mande gula yunolo, nguno Anutndo nooledodo oni gome nenengo etoni, tunootetooye ngu, nguno ngu, mamana mande keyoweloyi damoni, ngundo noole yoyeni, oni nenengo oolengo tunooteweloyi tewato.

22Ene Anutlo mande nakangoyingomo, ngundo ete. Mbumbuwa, ngundo simoo bale oni bidodo pawayelootoni, ngu newendemo oolootenggolo ewolo. Ene oni Yesus Kristusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, nguno ngu, Anutndo oni nenengo elo, ngunonggo ooga yunowelo, elo mande gosiyowoku, ngu yunowa.

23Kuli Yesus Kristus ngu ma tunooteyingo naluno, nguno noole mamana mande ngundo ya biyomimo oni soboyelooteku, ngundilo soboyelowolo. Yo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mamana mande noole ngundilo soboyelootoni, oodooye, ombulo, Yesus tunooteyingo naluno nguno, noole eneno nowoondonayimo hamoo teweloyi damoningga, ngu tunoo oolengo tewooto.

[24]Yo, Moseslo mamana mande ngu noolengo soboyeloyingo awanayi ngundilo. Ene ngundo yoyolo, Kristusno ombutoni, noole mete Anutlo mande keda gome ngu ingolo, nowoondonayi hamoo tetoni, ngulo Anutndo nooleya, oni nenengolo, ewa.

[25]Ataga, Yesusno nowoondonayimo hamoo teyingo ngu tunootetoni, ngulo noole (mamana mande) soboyeloyingo awanayi gula, newendemo ko ma oluwato.

Nowoondonayi Hamoo Teyingo, Ngundo Yoyeni, Anutlo Simoongo Tunooteteto

[26-27]Ye bidodo Kristus Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngu nowoondoye hamoo teyingongga, nguno ngu, ye Anutlo simoongo telo oolootenggo. Ngundilo nangge, ye Kristusdodo sono (kindingiyimbo) sonowoowonggori. Ngulo ngu, ye Kristusdodo nowoondoye goboolo yelo, ngunonggo ye enengo damoni ngu keyolo, enedodo goboolo oluwanggo.

[28]Ngundilo nangge, ngu Yuda oni kini, oni sowe gidalega kini, kingo sulena oni kini, oni enengombo enengo sobowooweloyi kini, simoo ko bale kini, ene ataga ngu, ye bidodo Kristus Yesusdodo gulanangge oolengo gooboongoolo oolootenggo.

[29]Ye Kristuslo oni ootoolo ngu, ariya, ye Ebarahamlo osisembeni telo oolootenggo. Ngundilo ngulo, ye Anutndo oo kuli Ebaraham inowelo, elo gosiyoyingongga ngu yowanggo.

Galesiya 4

Anutlo Simoongo Ngulo Mande

[1]Nolo mandene ngu ngandilo. Simooyengga eweyimbolo oo sitowi bidodo yoweloyingga, ngu ene owita simooye bodagano ngu, ene sulena oni ngundilo oode, oololo, simoo ulungga telo ngu, asa, ene eweyimbo oo sitowi ngu bidodo yowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Yo, ene simooye bodagano ngu, ene komo enengo sobosobo eweyingga, ngundi, enengo sobosobo oni ngulo mandeni, ngu gome keyolo oodoni, oololo, ngu ene eweyimbo nalungga sunggi yewoku, nguno tunootewa.

3Noole nguya ngundilo. Noole simooye ngundilo ootoolo, ngu naluno, noole mela ngalo yuka biyomi oo ngundo pawayelootoni, noole ngu newendemo ulo, ko biyomi telo oluwooto.

4Ene Anut enengombo kulimi nalu sunggi yeyingoku, oololo kinitetoni ngu, asa, Anut enengo Nangoni suleyootoni ombuwolo. Bale gulado Yesus yomootoni, ene mamana mande ngu newendemo ulo oluwolo.

5Ene ngundilo telo, ngunonggo noole simoo bale mamana mande newendemo oodooye, enendo ko uliyelolo, yoyootoni ngu, noole Anutlo simoongo tunootewootowo.

6Ataga ngu, ye Anut enengo simoongo tetoyi, ngulo Anutndo enengo Nangonimbolo Yukani nooleno suleyootoni, kuli ulo oodoni, ngunonggo noole oni oni telo, meno eteto, Awa, Awanayi! Elo ewolo.

7Ngulo ngu, Anutndo ye logoyelootoni, enengo simoongo tunootelo, nguno ye kingo sulena oni kini. Kini, ataga, ye enengo simoongo oolengo ootoolo, ngulo ye Anutlo kandeyimo, ye oo bidodo elo gosiyoyingo, ngu yowanggo.

Polndo Galesiya Oni Simoo Balelo Nowoondoyi Tewolo

8Kuli ye Yesuslo ma ingowonggoku naluno nguno, ye oni sowe gidalega melamboolo ebe ganagana anut, ngulo mamana mandeni, ngu keyowonggori. Ngundilo nangge, ye Yuda onindo ngu Moseslo mamana mande ngu keyowonggori. Ngundilo tetoyi, ngu oo ngundo yengo nowoondoye ingonduduye nguya sobowootoni, nguno oluwonggo.

9Ene ataga ye Yesuslo ingootenggo. Ngundi no ngandilo ewano? Yesusndo yengo nguya ingoote. Ndatelo ngulo, ye Moseslo mamana mandeni ngu yanggango kini nguno ko oololo, ngulo sulena teyinowelo ingootenggo? Yengo ingoyingoyengga ngu, metemi kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Yo, ye Moseslo mamana mande ko keyolo, ngulo nalu ulungga nguno, ye Anutno yambo mande tetenggo. Ye ngundilo telo, kombo nalu, mooma nalu kedamo nguya, ye yambo mande tetenggo. Ndatelo ngulo, yendo ngundiya tetooyega, Anutndo yeyoya, gome metemi, eya ingonilo tetenggo.

11No yengo damoniye ngu ingolo, nowoondone kowuli yetoni sosoleteno. No nalu oowooyingga ye kewooloyemo nguno ko teloluwonoku, ngu kingo kinitewa, bine? Elo ngulo ingooteno.

12Ye Kristen dobooguline, no yeno solengoyelo, sumoo yunooteno. No kuli Moseslo mamana mande ngu keyolo oode, ko, ataga no Kristuslo damoni ngu nangge keyolo, nguno no mamana mande ngu yokowono. Ye nguya komo ngundiya teyi! No yeno tunootewonoku naluno nguno, ye no gome sobonelolo, nguno ye biyomi gula ma tenunowonggori.

13Ye ingootenggo. No koletelo no yeno tunootelo, nguno Anutlo mande keda gome ngu wesiyolo ewonoku naluno ngu, no yanggangone kini, elo ingowonggori.

14Hamoo, no sayidodo telo oluwonoku naluno nguno, ye nolo ma suleyokini yetoni, noya kootunesina mande ma ewonggori. Kini, ye no sobonelowonggoku, ngu Anutlo Sambono Engel oni, ngundi, Kristus Yesus sobowooweloyi, ngundilo tewonggo.

15Ariya, kuli yendo nolo oni oni tewonggoku, ngu ataga ndano? No hamoo oolengo, yengo damoni gomengga ngulo eteno. Ene ngu nalungga nguno, ye mete tetoningga ngu, ariya, yengo doongeye ngu andangelo, no nunoweloyi.

16No hamoo mande ngu yeno etenoku ngu, ndatelo ngulo, ye nododo mundi tetenggo, bine?

17Hamoo, oni gidalegado ye ganayelolo, yowoosoolo, damoni biyomi teyi, elo ko yanggango telo yowoosootenggo. Ene ye hoolooweyeloweloyi nguya kini. Kini, yendo ene oowooye bingamiye nangge okooweloyimbolo, ngulo tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Oni sungombo yeno ingoyingo metemi gula tewelo etoyi, ye ngulo mandeni ingootoyi ngu, ngu mete. Ene oni ngulo newende ngu hamoomonggo, ye hoolooweyeloweloyimbolo tetoni ngu, asa, ngu mete. No yedodo oolootetoku naluno, ko, yeya ma oolootetoku naluno nguya, ye damoni ngundilo nangge tetenggo.

19Ye Kristen simoone oolengo, no ko ogingoyingo koolowootenoku nga ngu, baledo simoo yomoowelo ogingoyingo ingootenggoku ngundilo. Ogingoyingo ngundilo koolowoolootoowe, Kristuslo damoni ye nowoondoyemo nguno ulo, angelo oodoni, ngunonggo ye Anutlo simoongo oolengo tunootetoyi, asa, ogingoyingo ngu kinitewa.

20No nenengo kowuli so uyino nakangowelo ma ingooteno. No yengo damoniye ngulo kowuli ingolo ngu, no yeno ombulo, hoolooweyeloweloyimbolo hahangelo oolooteno.

Hega, Sera Elaga, Ngulo Mande Yamonggawo

21Ye simoo bale ngu Moseslo mamana mande keyolo, ngu newendemo oolootenggoku, ene ye ngulo damoni oolengongga, ngu ye gome ma ingootenggo.

22Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ooloote. Ebaraham ene nangosumoongo elaya oluwoli. Gula ngu sulena balega ngu nangoni, oowooyi Ismayel, ko, nangoni gula, ngu enengo baleyi oolengongga ngulo nangoni, oowooyi Ayisaklo ewolo.

23Kingo sulena baleyiga, ngu oowooyi Hega. Hegando nangoni ngu mela ngalo damonimo yomoowoolo. Ene Anutndo Ebarahamya mande, elo gosiyoyingo, ngulo ngu, enengo baleyi nenengo oolengo, oowooyi Sera, ngundo nangoni yomootoni tunootewolo.

24-25Nga hamoo mande oolengongga nga ngu, mande yamonggawo ngundilo etuyeloote. Ngu bale elayaga, Sera ko Hega, ngundo oo gabogaboyi ngundilo etuyelooteku, ngu Anutlo sunggi mande elo gosiyoyingo elayaga, ngu Anutndo oni simoo bale yunowolo. Ngu sunggi mande koleteloga, Anutndo Sayinayi pulimo, Arebiya melako, enengo mamana mande ngu Moses ko

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Iserel oni simoo bale yunowolo. Iserel oni simoo bale Moseslo mamana mande keyootenggoku, ngundo ngu mamana mande ngulo kingo sulena bale, Hega ngundilo tunootetenggo. Yo, Hega ngu kingo sulena bale oodoni, Iserel oni simoo bale Yerusalem endemo oolootenggoku, ngundo Moseslo mamana mande, ngulo kingo sulena oni ngundilo telo oolootenggo.

26Yerusalem ende kedaga Sambo endemo oolooteku, ngundo oni simoo bale Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo Sera, Ebaraham baleyi nenengo, ngu simoongo ngundilo.

27Anutlo mandeno, Selaya ngandilo ewolo. Ge bale ninggootelo ootoolo, simoo ma yomooteku ngu, ge meno yanggango eya, oni oni te. Ngundilo ngulo, no simoongge oowooyingga oolengo gunowano. Gengo simoongge, ngundo kingo sulena balega kamenggebo oweyingongga, ngulo simoongo dagayelowalo ewolo. *Ayisaya 54:1*

28-29Ebaraham nangoni koleteyingo, oowooyi Ismayel, ngu onilo damonimo tunootewolo. Ene nangoni kootungga, Anutndo mande elo gosiyoyingongga, ngu Yuka Kundingiyimbo yeni tunootewolo. Ye Kristen dobooguline, ye ngu Anutlo mande elo gosiyoyingo, ngulo simoongo, Ayisak, ngundilo tunootetenggo. Kuli, Ayisaklo naluno, kingo sulena balega ngu nangonimbo Ayisak yumooyinolo mande biyomilo inowolo. Ngu damoningga ngu, ataga nguya, oni nowoondoyemo hamoo kini, ngundo Kristen oniya damoni biyomi ngundilo tetenggo.

30Anutlo mandeno, ndatelo eyingo? Ngu ngandilo. Kingo sulena balega ngu nangonimboya oweyelootooga sali! Ndatelo ngulo, Ebaraham enengo baleyi nenengo ngulo nangonimbo, ko kingo sulena balega ngulo nangoni nguya, awayalimbolo oo sitowiga ngu goboolo ma yowalilo ewolo. *Stat/Yenesis 21:10*

31Ngulo ye Kristen dobooguline, noole ngandilo ingowato. Noole kingo sulena balega ngulo simoongo kini. Kini, noole enengo baleyi nenengongga, ngulo simoongolo ingowooto.

Galesiya 5

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Noole Mamana Mande Newendemo Ko Ma Oolooteto Kini, Noole Kristusno Keda Oolooteto

[1]Kristusndo Moseslo mamana mande temukowokulo, ngulo noole ataga ngu mamana mande kulimingga, ngu newendemo ko ma oolooteto. Yo, ye komo yengo Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno yanggango dikayi. Ye oni gula yokootoyi, ngundo ye yoyeni, ngu mamana mande kulimingga, ngu newendemo ma uwelo.

[2]No Polndo, yeno eteno. Ye komo gome ingoyi! Ye ngu mamana mandega ngu keyolo, goweyi doongooweloyi damoningga ngu tetoyi ngu, asa, Kristusndo nguno ma hoolooweyelootoni, yanggango yowanggo.

[3]No mande yanggango oolengo, yeno eteno. Ye ingondale teyi! Ye oni yoyokootoyi, ngundo goweye doongootoyi ngu, asa, ye komo Moseslo mamana mande, ngu bidodo keyoyi.

[4]Ene ye mamana mande bidodo keyootooyega, nguno Anutndo yeyoya, oni nenengo eni, elo ngu, asa, ye Kristuslo koni ngu yokolo, ngunonggo ye Anutlo sumangeni, ngu yombuliyolo yokootenggo. Ene mamana mande ngundo yoyeni, oni nenengo ma tunootewanggo.

[5]Anutlo Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni, ngunonggo noole Anutno nowoondonayi hamoo tetoni, ngulo sobowoolo, hahangelo oluwato. Nguno Anutndo noole hoolooweyelolo oodoni, kootusina, noole oni nenengo oolengo tunootelo, enedodo goboolo oluwato.

[6]Oni ene Kristus Yesusno newendemo hamoo telo oolooteku, ngu komo oo ulungga oolengo. Oni gula ene goweyi doongooweloyi damonimo ulo, ngundi, ngu damoningga nguno ma utoni ngu, oo ulungga kini. Ene nowoondoye hamoo teyingo, ngundo oni nowoondoye yokutuwootoni, ngundo oni nowoondoye yunootenggoku, ngu oo ulungga oolengo.

[7-8]Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno yanggango dikalo, mande hamoo oolengo, ngu keyowonggo. Onendo yengo oole gomengga ngu goodootoni, ye damoni gomengga tewonggoku, ngu yokowonggo? Ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

damoni biyomingga ngu, Anut ye negoyelowokungga, ngunonggo ma ombuwolo.

9Ye ingondale teyi! Ngu ingondudu kedaga, ye kewooloyemo mayelo, tunootelo etuyelootenggoku, yendo ngu bodaga nangge, elo ingootenggo. Ene ngundo ngu ootookoolo, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu hamoo oolengo yombuliyowa.

10Oni gulado yengo nowoondoyemo hamoo ngu yombuliyolo, ingondudu biyomi oowooyingga yunoote. Ngundilo oningga ngu, Anutndo ogingoyingo ulungga oolengo, ene inowa. Nondo yengo Anutno sumoo elo yemboongetoowe, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango inolo hoolooweyelootoni, ngunonggo ye ngu oni ngulo ingonduduni biyomi, ngu ma keyowanggo.

11Ye dobooguline, nondo oni goweye doongooweloyi damoningga, ngu etuyelootoowe ngu, asa, ndatelo ngulo, Iserel onindo no nulewelo tetenggo? No ngundilo mande ngu elo ngu, asa, nondo Kristus Yesuslo koni de mombimo kumooyingo, ngu wesiyolo eweloyi, ngulo kowulini kini.

12Ngundilo oni, ngundo yengo ingonduduye yombuliyootenggoku, ngulo ene komo enengo goweye doongooweloyi gumingga, ngu bidodo doongooya, oomboongeya yokoyi.

Yuka Kundingiyi Ngulo Yanggangonimo Nangge Endeyoweloyi

13Yo, ye dobooguline, Anutndo ye mamana mande kulimi, ngunonggo andangelo yoyootoni, ngulo ye Anutlo damoni metemi, ngu keyoyi. Yo, ataga ye Anutlomu, ngulo ngu, ye mande kulimi newendemo ko ootoolo, ye mete ko biyomi oowooyingga, ngu ma tewelo. Kini, ye dobooguliye nowoondoye yunoya, ye komo ngulo ko oni teyi.

14Moseslo mamana mande bidodo, ngu mande gulanangge newendemo oolootenggo. Ngu ngandilo. Ge komo gengombolo ingooteku, ngundilo nangge, oni tanggegemo oolooteku, ngulo gome ingolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ngulo ngu, ye ingondale teyi! Ye kewooloyemo, longgesambi ebe utolo ngu, asa, yengombo yengo yombuliyelowanggo.

Yuka Kundingiyi Ngulo Damoni, Ko, Nowoondoye Kulimi, Ngulo Damoni

16No yeno eteno. Suwoo suwoo, yengo endeyoyingo damoniye, ngu bidodo Yuka Kundingiyimbolo yanggangonimo endeyoyi. Ye ngundilo telo ngu, asa, ye nowoondoye kulimimbolo damoni, nguno ma endeyolo oluwanggo.

17Noole ingooteto. Nowoondoye newendemo ingonduduye kulimimbolo damoni, ko, Yuka Kundingiyi ngulo damoni nguya, ene ebe utolo, ebe dagadaga telolootelilo ingootenggo. Ngundilo telo, Yuka Kundingiyi, ngundo yowoosoolo, damoni metemi nguno yoyetoni, ko, nowoondoye kulimi, ngundo yowoosoolo, damoni biyomi teweloyi, nguno yoyeloloote. Ngu damoningga, ngundo nowoondoyemo ootoolo, ngundo yowoosootoni ngu, asa, oo gome teweloyi ingootenggoku, ngu ma tetenggo.

18Ye Yuka Kundingiyimbolo yanggangonimo endeyolo ngu, asa, ye Moseslo mamana mande, ngu newendemo ko ma oluwanggo.

19-21Nowoondoye kulimi ngulo damoni, ye kuli ingootenggo. Ngu ngandilo. Bosebalese teweloyi damoni; nowoondoye yeyi biyomi yeweloyi; ingonduduye biyomi yeweloyi; nowoondoye ulu tetoni, ene oo damoni biyomi oolengo, ngulo ingondudu teweloyi; oomboolo biyomi ngu anut ebe ganagana keyoweloyi; kosonggi teweloyi; mundi mundi oluweloyi; oni simoo baleya nowoondoye goboolo siyeyingo kini, ngulo damoni; oni gulado oo gomemu tetoni, kenomayingolo ngulo nowoondoye biyomi yeweloyi; sanggili sodedo teweloyi; oni enengo ingondudu nangge keyolo, enengo ingootoyi ulungga teweloyi; longgesambi telo, oni simoo bale usowoolo, sungo sungo teweloyi; oo kenomayingolo teweloyi; sono yanggango biya neweloyi; oowali oowooyingga neweloyi; ko, damoni oowooyingga ngu bidodo nowoondoye kulimimbolomu nangge. Ye damoni ngundilo telo ngu, asa, ye Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengombo endega oni simoo bale soboyelooteku, nguno ma uwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22-24Ene Yuka Kundingiyimbo oo engge gome ngandilo yeni tunooteteku, ngu ngandilo. Nowoondoye ebe ino ino teweloyi; oni oni teweloyi; nowoondoye imakeyingo; onindo damoni biyomi yeno tetoyi, ngulo gumi ma teweloyi; oni hoolooweyeloweloyi; suwoo suwoo, nenengo endeyoweloyi; hamoo mande eweloyi; tolige oluweloyi; oni enengo endeyoyingo ngu gome sobowooweloyi; ngu bidodo Yuka Kundingiyimbolomu. Mamana mande gulado ye ma gosiyelootoni, nga damoni metemi nga telo endeyowonggori. Yo, nga damoni oo kenomayingoweloyi, yengo ingonduduye nangge keyoweloyi, ko damoni biyomi oowooyingga, nowoondoye kulimingga oolooteku, ngu bidodo Kristusdodo de mombimo gooboongoolo, sanggawelo udoyi kumoowolo.

25Yo, Yuka Kundingiyimbo, noole Yesusno keda oluweloyi, ngu yunowolo. Ngundilo ngulo, noole komo Yuka Kundingiyi yokootooyega, ngundo nangge, noolengo endeyoyingo, ko keda oluweloyi, ngu bidodo sobowooni.

26Ngundilo ngulo, noole komo oowoonayi bingaminayi ma elo okoolo, doboogulinayi kootuyesina mande biyomi, ma elo goweye sanggawelo, enengo oo sitowini, ko enengo ingoyingo gomemo oo gome teteku ngu kenolo, ngulo ma ingowato.

Galesiya 6

Noole Komo Doboogulinayi Hoolooweyelolo, Kowuliye Koolowoowato

1Ye Kristen dobooguline, ye oni gula kenootoyiga, mbumbuwa tetoningga ngu, asa, ye Yesusno nowoondoyemo hamoo telo, Yuka Kundingiyidodo oolootenggoku, ngundo eneno oolouya, nowoondoye inoya, hooloowetoyiga, ene ngu damoni biyomingga tewoku ngu yokoya, Anutno yanggango dikani. Ene ye yengombolo ingondale teyi! Setando ye nguya tewooyelootoni, mbumbuwa tewanggoku, ngulo ingondale teyi!

2Ye komo oni dobooguliye hoolooweyeloya, ngulo kowuliye koolowooyi. Ngu damoninggano nguno ngu, ye Kristuslo mamana mande, ngu mete logoyimo tewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Oni simoo bale Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo Anut doongeyimo, ngu ene logo gulanangge. Ngulo ngu, oni gula ngu kewooloyemonggo enengo oowooyi ingootoni, ulungga oolengo oni kandeyimonggo yooteku, ngu komo enengo etuyeloyingo oni ngu oo gomengga gumi ngu wendangeya inoyi.

4Oni simoo bale gulanangge nangge enengo damoni ko teteku, ngu wilikoya kenoyi. Ngu mete nggundi kini, bine? Oningga ngundilo telo ngu, asa, enengombolo ke oni oni teni. Enengo damoni ngu yolo, dobooyimbolododo ma wilikolo kenowelo.

5Ndatelo ngulo, oni gulanangge nangge enengombo enengo kowuli teteku, ngu komo koolowoowa.

6Oni Anutlo mandeni ingolo yowoku, ngu enengo oo sitowi gome gomemu, ngu kewoolo wesowooya, gumi Anutlo ko oningga, ngundi etuyeloyingo oni, ngu ingoweloyi.

7Yengo ingonduduye, ngundo ye ma ganayelowelo. Oni gula ene Anut ganangoweloyi nguya, ereremo kini. Hamoo oolengo, oni gula oo yuwooyi imiteku ngu, ene ngu oowalingga ngu nangge, engge tunootetoni yowa.

8Ngu mandega ngu ngandilo. Oni newende kulimingga ngulo damoni keyolo, endeyowaku ngu, asa, ngulo enggeni ngu ngandilo. Setando ngu oningga ngu yombuliyolo, yolo, enengo ende biyomi nguno suwoo suwoo oluwali. Ngundilo nangge, oni gulado Yuka Kundingiyimbolo yanggangoni damoni ngu keyolo, oluwaku ngu, asa, ngulo enggeni, ngu ngandilo. Ene Yesusno keda oluweloyi ngu yolo, eneno suwoo suwoo sugi sugi oluwa.

9Ngulo ngu, noole damoni mete teweloyi, ngulo ma sulenayi kiniyewa. Noole ngundilo damoningga, ngulo ko yanggango telo ngu, asa, kootusina, ngulo enggeni gome metemi oolengo, ngu yowato.

10Ariya, ye oni bidodo komo damoni gome oolengo teweloyi, ngulo ko yanggango teyi. Ngundiya teya ngu, ye komo Anut simoongo Kristusno oolootenggoku, ngu gome oolengo soboyeloya hoolooweyeloweloyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Noole Komo Yesus Kristus Oowooyi Bingami Nangge Okoololuwato

11Nga so uyi ulungga nga, ngu nenengombo so uyino nakangootenoku, nga kenoyi.

12Ebe ganagana oni gidalegado ye yoyeyi, moondeye doongooweloyi damoningga, ngu newendemo uwelo tetenggo. Ndatelo ngulo, Yuda onilo damoniye gumi nguya Kristus de mombimo noolengo mbumbuwalo kumooyingo, ngulo mandeni nguya gooboongoolo, oni simoo bale etuyelootenggo. Ngulo damoni ngandilo. Yuda onindo ngundilo damoni ngu kenoya, ngulo ene oni oni teya, kowuli ma yunoyilo ngundilo tetenggo.

13Yuda oni, ngundo ene moondeye doongooweloyi damoningga, ngu newendemo utenggoku ngu, ene Moseslo mamana mande ngu bidodo keyoweloyi, nguya ereremo kini. Ene ye nguya yowoosoolo, moondeye doongooweloyi damoningga nguno yoyelo, ngulo ene bingami okooweloyimbolo tetenggo.

14Ene ngundilo tetoyi, ene nondo ngu oo gula oowooye bingami, elo ma okoowano. Kini, no komo Yesus Kristus oowooyi bingamini nangge, elo okoololuwano. Ene de mombimo noolengo mbumbuwalo kumoowoku, ngulo nangge, no oni oni teteno. Mela ngalo damoni biyomi oolooteku, ngu no ma keyowano. Kini, ngu ingondudune kulimingga ngu, Kristusdodo de mombimo kuli kumoowolo. Melako oni nga doongeyemo, nolo damonine biyomi kuli oluwonoku, ngu ataga ene ko ma kenowanggo.

15Oni moondeye doongooweloyi damoningga tetenggoku, ngu kingo oo ngundilo. Ko oni moondeye ma doongooyingo nguya, ngu kingo oo ngundilo. Ene Anutndo oni yeni, nenengo keda tunooteteku ngu, ene hamoo oo ulungga oolengo!

16Oni simoo bale ngundilo ingonduduga keyolo ngu, asa, Anutndo enengo sumangeni, ko enengo imakeyingo damoningga, ngu oni ngu yunolo, ko oni eneno nowoondoyemo hamoo oolengo tetenggoku nguya, ngu bidodo yunowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17No mande wenga yunowelo. No onindo kowuli gula ko nunoyilo ma ingooteno. Ndawugalo ngulo, no Yesusno nowoondone hamoo telo keyowonokulo, ngulo kuli oni oowooyingga ngundo nulewonggoku, ngulo mambu doongoo oowooyingga, ngu moondenemo ooloote.

18Ye Kristen dobooguline, nondo Anutno yemboongetoowe, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, ngulo sumangeni yeya olinilo ewolo. Ngu hamoo oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Epesas

Epesas 1

[1]No Pol, no ngu Kristus Yesuslo suleyeloyingo Aposel oni gula. Anutndo enengo ingondudunonggo nangge, ene no noyolo, Aposel kongga, ngalo sunggi yenunowolo. Ngulo nondo ye Anutlo simoo baledo Kristus Yesusno nowoondoyemo hamoo telo, Epesasno oolootenggoku, ngulo nondo nga so uyingga nga, yengo nakangooteno.

[2]Nondo ngu noolengo Awanayi, Anut, ko noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, nguno sumoo eteno. Gengo sumange yolo, gengo simoo bale yunolo, nguno enengo nowoondoye yeyi, imakeyingomo oluwanggolo yemboongewolo.

Kristusnonggo, Anutndo Kumana Bidodo Noole Yunoote

[3]Noole Anutlo bingami okooweloyi ngu, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngulo eweyi. Yo, noole Kristusdodo goboolo oolootetoku, ngulo Anutndo Sambo endebolo damoni gome nenengo ngu bidodo, noole nowoondonayimo yelo yanggango yoweloyimbolo yunowolo.

[4]Kulimi oolengo, Anutndo mela nga ma yeyingo naluno nguno, ene kuli Kristus, nooledodo goboolo oluweloyi ngulo sunggi yewolo. Ngundilo sunggi yenunootoni, noole Kundingiyi oodooye, nguno enengo doongeyimo biyomi gula ma oluwa.

[5]Anutndo kulimi, newende noole yunoyingo ngu, noole enengo simoongo elo sunggi yewolo. Ndatelo ngulo, Kristus Yesus, ngundo noole yoyootoni, ngulo noole mete enengo simoongo telo oluwato. Ngu Anut enengo ingondudunimonggo, ngundilo tewolo.

[6]Anutndo enengo nangoni ngulo gome ingootekungga, ngu oowooyimonggo, ene noolengo sumange ulungga oolengo kingo duwoo yunowolo. Ngundilo ngulo, noole komo Anutlo oowooyi bingami elo okoowato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Kristuslo sumangeningga, ngu ulungga oolengo, ngulo Kristus kuli kumoolo, ngunonggo ene noole uliyelolo, ko yoyowolo. Yo, hamoo, enengo dalowobo noolengo biyominayi bidodo andangeyunolo kapengoyeyunowolo.

8Yo, enengo ingoyingoni, ngu bidodo oolengo, ngunonggo ene noolengo mbumbuwa teyingo, ngu andangeweloyimbolo kumoowolo. Ngulo ngu, ene suwoo suwoo enengo sumangeningga ngu ulungga oolengo, ngu noole etuyelolo yunowolo.

9Kulimi, Anutndo ngu oo ngulo Kristuslo konimo, nguno tewelo, ene kuli ewolo. Ngundo enengo ingoyingongga kuli kombitelo oluwokungga, ngu tunoo noole etuyelooteku nga.

10Enengo ingoyingongga ngu ngandilo. Ene komo oo bidodo yoonenengoweloyi nalungga ngu, ene kuli sunggi yewoku, nguno ngu, Sambo ende oo, ko mela ngalo oo yewoku nguya, ngu bidodo Kristuslo keyi damonimo watayewa. Ngundilo yemukootoni, enendo ngulo tabango ulungga telo, sobowoolo oluwa.

11Enengo ingonduduni ngu, ene kuli noole Yuda oni simoo bale ngu enengo sunggi yeyunootoni, nguno Kristusdodo goboolo oluweloyi sunggi yewolo. Yo, Anutndo ingoyingo ngu oo gula tewelo ngu, asa, oo ngu tetoni tunootewa.

12Koletelo, noole Yuda oni, ngundo Kristuslo ingondudu telo sobowoolo oluwooto. Yo, nalu bidodomo noole Anut enengo oowooyi bingami dulidalinidodoga ngu okoowato.

13Ye oni sowe gidalega nguya, Anutlo mande keda mesalango hamoo ingootoyi, ngundo ye ko yoyowolo. Yo, ye kuli Kristusno nowoondoyemo hamoo tetoyi ngu, asa, Anutndo ngu Yuka Kundingiyi ye yunowelo mande elo gosiyoyingo, ngu yunowolo. Yo, ngu Yuka Kundingiyi ngu Anutlo sunggi yeno yewolo.

14Yuka Kundingiyi ngu, Anutndo oo kootusina noole yunowelo ingoyingongga ngulo sunggiyi. Yo, Anutndo enengo simoo bale kuli uliyelolo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ko kootusina ene noole ko yoyootoni, noole enedodo sugi sugi oluwato. Oo ngu Anutndo noole yunowelo mande kuli elo gosiyoyingo sunggiga, ngu Yuka Kundingiyi ngundo oo kootusina yunoweloyi etuyelooteku, ngu hamoo yunowa. Ngulo noole enengo oowooyi bingami ulungga elo okooteto.

Polndo Anutno Epesas Oni Ingoyingo Yunoni, Elo Yemboongewolo

15Ngundilo ngulo, nondo yengo mande ingowonoku ngu, yendo Oo Bidodo Sembuli, Yesusga, ngulo nowoondoyemo hamoo tewonggo. Yendo Anutlo oni simoo bale, ngu bidodo nowoondoye yunootenggo.

16Ngulo ngu, no suwoo suwoo Anutno yengo elo esetelolooteno. Nenengo yemboongeyingo naluno, no ye ma yoyokooteno. Kini, nondo suwoo suwoo yengo ingondudu telo, Anutno yemboongelo oolooteno.

17Nondo Anutno yemboongetenoku ngu, noole Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu Kristus Yesus, ngulo eweyi ene dulidalinidodo. Nguno yemboongetenoku ngu, enendo ingondudu gome metemi ngu ye yunowa. Nguno ngu, enengo mande damoni, ngu yeno yeni tunootetoni, nguno ye enengo gome oolengo ingowanggo. Elo ngundilo yemboongeteno.

18Nondo ngu, Anutndo yengo ingonduduye, ngu yeningga himidodo tenilo ngulo ingooteno. Nguno ngu, ye mete enendo ooga ye yunowelo negoyelowoku, ngulo ingondudu yanggango telo, oni oni telo, hahangelo, sobowoolo oluwanggo. Yo, nondo ngu Anutndo yengo nowoondoye yokutuyelootoningga, enengo oo dulidalinidodo, oni simoo bale yunowelo sunggi yeyingo, ngu yunoyalinilo ngulo ingooteno.

19-20Ye komo nguno ingoyingo yanggango telo, enengo yanggangoni ngu suwoo suwoo, noole enengo simoo bale, enengo nowoondonayimo hamoo teyingo, ngu hoolooweyeloote. Ngungga ngu, ulungga oolengo, ngu noolendo ngu wilikoweloyi nguya kini. Anutlo yanggangoni ngundo kuli Kristus melenonggo ko yokutuwootoni ootookootoni, yolo, Sambo endemo oolelo, enengo kandeyi koondosina yetoni, bibitewolo. Ngu yanggango ulungga ngundo nangge, nooleno nguya ko tete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ataga ngu, Kristusndo tabango oni bidodo sambo, ko, melako ngano ngu bidodo dagayeloote. Oni koleteyingomu ngu bidodo, oni yanggangododomu, oni ululu ngu bidodo nguya dagayeloote. Enendo nangge oni oowooyedodomu nga sanganiyemo, ataga nga nalunggano, ngano ootoolo oode, oololo, kootusina nguya, ngundilo oluwa.

22Anutndo, ene kuli oo bidodo Kristus keyi damonimo wata yetoni, enendo nangge tabango ulungga oolengo telo, Kristen oni simoo bale bidodo tabangoye ulungga ooloote.

23Kristuslo simoo bale ngu Kristuslo goweyi, ngundo Kristus bungomo woologongolo ndindi tewolo. Kristusndo ngu oo bidodomo woologongolo, ndindi telo soboyeloote.

Epesas 2

Anut Doongeyimo, Mbumbuwa Telo Ngu Noole Oonatewato

1Kulimi ngu, ye mbumbuwalo biyomi ngulo damoni gulano gulano oluwonggo. Mbumbuwa tetenggoku, ngundo Anut doongeyimo, ye oonatewelo yoonenengolo oolootenggo.

2Ngu naluno ngu, ye kuli mela ngalo damoni biyomimo nguno endeyolo oluwonggo. Yo, ye ngu oo yuka biyomi, Sambono oolooteku, ngulo tabango oningga ngu keyolo oluwonggo. Ataga, nga naluno ngano ngu, yuka biyomingga ngulo tabangongga ngu, oni Anutlo mande keyowelo yokootenggoku, ngu nowoondoyemo nguno ko telo ooloote.

3Kulimi ngu, noole bidodo ngu, oni Anutlo ma ingootenggoku, ngundilo oluwooto. Yo, noole nenengo ingondudu biyomi ngu keyolo, nowoondonayi kulimingga, nguno oluwooto. Kuli, noolengo gowenayimbo oni oni teweloyi ngu nangge keyowootowo. Ngulo ngu, noole oni gidalegado, Anutlo Mandeni ma keyoyingo ngu, noolendo oole nguno yade oololo, Setanlo ende biyomimo Anutndo ngulo gumi ogingoyingo yunoweloyi, nguno oolouwootowo.

4-5Hamoo, noolengo biyominayi ngundo kuli yuleni kumoowootowo. Noole komo oni kumooyingo, ngundilo oolengo telo oluwooto. Ene Anutlo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sumangeni, ngu nooleno ulungga hangelo ooloote. Anutndo ngu noolengo nowoondoyi oolengo yunolo, newende noole yunowolo. Ngulo ngu, enendo noole yoyeni, Kristusdodo goboolo keda oolooteto. Yo, Anutlo sumangeni ngundo nangge, ene noole ko yoyowolo.

6Enendo ngu, noole Kristus Yesusdodo goboolo ko yokutuyelootoni, ootookoolo, noole Sambo endemo oololo, Kristusdodo goboolo oo bidodo sobowoowato.

7Ene ngundilo teyingongga, nguno ngu, enengo sumangeni ulungga oolengo oni bidodo doongeyemo, naludodomo, ko kootusina nguya, enendo ngu sumangengga, ngu noolengo etuyelowolo. Yo, Kristus Yesuslo koni nooleno tewoku, nguno Anutndo enengo ayibiyi, ngu noole etuyeloweloyimbolo tete.

8Ngu ngandilo. Ye Kristusno nowoondoyemo hamoo tetoningga ngu, Anutlo sumangeningga, ngunonggo ye ko yoyowonggori. Ngungga ngu, yengo ko tewonggoku ngu kini. Hamoo oolengo kini. Anutndo kingo duwoo oolengo ye yunowolo.

9Ngungga ngu, yengombo ko tetoyi, ngulo ulini kini, ngulo ngu, oni gulado, enengo oowooyi bingami elo okooweloyi, nguya kini. Hamoo oolengo kini.

10Anut, enengombo noole yoyewolo. Kristus Yesusndo noole yomosiyelolo yoyeni, oni keda tunootewolo. Nguno ngu, noole damoni gome nenengo tewato. Kulimi, Anutndo ngu mande damoni gomengga ngu noolengo yoonenengoyingo, noole mete nguno endeyolo oluwato.

Kristusndo Oni Wata Elayagaku Yoyeni, Wata Gulanangge Tewolo

11Ngulo ye simoo bale sowe gidalega, ye ingondudu teyi. Yuda onindo yeya etenggo. Oni goweyi ma yomosiyoyingo, etenggoku, ko, Yuda onindo enengomboya ngandilo etenggo. Noole moondenayi yomosiyowootolo etenggo. (Ngulo damoni ngandilo. Ene moondeye yomosiyoyingo ngu Anutlo simoo bale elo etuyeloote.) Ye Kristen oni sowe gidalega, ye ngulo ma wenonolo kapengoyewelo. Kuli, ye nguya Anutno nowoondoyemo hamoo ma tewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ngu naluno nguno, ye Kristuslomu kini. Ye Anutndo enengo simoo bale sunggi yewoku, ngundilo nguya kini. Ye eneno sungo yowoko oluwonggo. Anutndo eneno sunggi mande Yuda onino elo gosiyoyingongga, ye nguno goboolo enedodo ma oluwonggo. Nguno ye oo gome gula kootu tunooteweloyi, ngulo ma doongetelo sobowoowonggori. Ye Anutlo nguya ma ingowonggori.

13Yo, hamoo, kulimi ngu ye yowoko oolengo oluwonggo. Ene ataga, ngano ngu, Kristuslo dalowo ngundo ye yomosiyelolo, yoyolo ombutoni, ngulo ye Anutya goboolo oolootenggo.

14Kristusndo, ngu nowoondoye imakeyingomo oluweloyi damoningga, ngulo sembuli. Kulimi, Yuda oni sowengga ngundo oni sowe gidalegaya ngu, longge telo oluwonggo. Ngu sanggili longgega, ngundo ngu, oonggoo sisipawa ngundilo kewooloyemo tewolo. Ene, Kristus ngu oonggoo sisipawa ngu toongootoni, ye oni sowe elayaga, ngu yoyolo goobooyelootoni, oni wata gulanangge tunootewolo.

15Ngulo ngu, ene de mombimo kumoolo, ngunonggo mamana mande ngu bidodo andangelo yokowolo. Ene ngundilo teyingongga nguno ngu, noole oole damoni keda etuyelowolo. Ngunonggo wata elayaga, ngu goobooyelootoni, oni keda amana wata gulanangge tunootewolo. Yo, ngu damoninggano nguno, ene noole yoyeni, nowoondonayi gulanangge goboolo tunootelo oolooteto.

16Yesus, de mombimo kumooyingo ngu, oni wata elayaga ngu, ngulo Anutno kawarara telo, yoyootoni, wata gulanangge telo, Anut tanggeyimo yoyewolo. Yo, Yesus kumooyingongga ngundo ngu, Yuda oni, ko oni sowe gidalegaya, longge teyingo damoningga, ngu kuli andangewolo.

17Enendo ombulo tunootelo, mande keda gome ngu yootunolo, ngandilo ewolo. Ataga ngu, ye nowoondoye gulanangge oliyilo ewolo. Enendo ngu mande keda gomengga ngu, ye oni sowe gidalega yowoko sungo oluwonggoku, ko Yuda oni tanggeyimo oluwonggoku nguya, goobooyelolo, mande ngu imakeyingo damoningga ngu wesiyolo etuyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Mande Keda Gomengga ngu ngandilo. Kristusno ngu, noole oni wata elayaga ngu, noole Yuka Kundingiyi gulanangge ngundo noolengo oole goosooyunootoni, nguno ngu, noole mete Awa tanggeyimo, tunootewato.

19Ariya, ye yuto oni ngundilo ma ootootenggo. Ye melaye nguya kini oolootenggo. Kini, ye ngu Anutlo oni simoo baledodo goboolo ootoolo, enengo simoongo oolengo, tunootetenggo.

20Ye ngu, ya ngundilo Anutndo yoyewolo. Aposel oniya, Anut, enengo ingondudu eyingo oniya, ngu yangga ngulo osiyi; Kristus Yesusndo ngu yangga ngulo ungoombolo osiyi kewooloko ulungga; ko noole nguya, enengo ya ngulo gumi.

21Kristus, noolengo Sembunayi, ngundo ngu yangga ngulo wembuyi ngu bidodo dowootoni, ngulo oo bidodo ngu gome yanggango ndindi telo, enengo Tempel ya kundingiyi tunootete.

22Ye nguya Kristusno woologongowonggori. Yo, Anutndo ye nguya yoyolo, Kristen onidodo soweyootoni, ye nguya Anutlo ya oolengo tunootewanggo. Yo, hamoo, Anutndo ngu yangga yewoku, nguno Yuka Kundingiyi, ngundo yeya goboolo oluwanggo.

Epesas 3

Pol, Oningga Ngu Ene Oni Sowe Gidalegano, Mande Gome Ngu Yootunolo Eweloyi Oni

1Yo, Anutndo ye Yuda oni simoo bale, ko, simoo bale sowe gidalega nguya goobooyelowolo. Ngu damoningga ngunonggo, no Polndo Kristus Yesus oowooyimo, ya biyomimo ngano oolooteno. Nguno ngu, nondo ye oni sowe gidalega ye hoolooweyeloweloyimbolo.

2Nondo ngu, ye kuli ingowonggolo ingowono. Anutndo nolo sumangetelo, nga kongga nga teni, elo sungginunootoni, ngulo no mande nga ye hoolooweyelowelo elo yunooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Nga mandega nga, ngu kuli kombiteyingo oluwoku, ene Anutndo nono yootunolo elo, etunelootoni, no ingowono. Ngulo ngu, no yengo mande ootuwoo bodaga nangge, kuli nakangolo yunowonoku ngu.

4Ye nga mandega nga kandangelo ngu, asa, ye komo nguno ye ingowanggo, nolo ingondudune ngu Anutlo mande kombiteyingo ngu bidodomo, ngu Kristus tunootetoni, nguno nondo ingowonolo ingowanggo.

5Kulimi, Anutndo nga mande kombiteyingongga, nga ma yootunolo tunoo ewolo. Ene ataga ngano ngu, Yuka Kundingiyimbo Anutlo mande kombiteyingo ngu, enengo Aposel oni kundingiyi nguno, ko, enengo ingondudu eyingo onino nguya, yootunolo, tunoo oolengo etuyeloote.

6Nga mandega nga, ngu ngandilo. Mande gome kedaga ngano ngu, ye oni sowe gidalega, ko, noole Yuda oni nguya, Kristus Yesusno, nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngulo noole gowenayi gulanangge, ko, wata gulanangge telo gooboongooteto. Nguno ngu, noolengo bidodo gooboongoolo, Kristus Yesusndo imakeyingo damoningga ngu sumangenonggo noolengo elo sunggi yeyunowoku, ngu yowato.

7Anutndo no ngu noyolo, mande gome kedaga, nga elo yootunoweloyi, ngulo ko oni noyewolo. Enengo sumange ngu no nunolo, enengo yanggangoni nguya, no nunowoku, ngundo ngu, nga kongga ngano no yanggango tenunoweloyimbolo.

8No ngu komo Anutlo oni simoo bale gidalega ngu bidodo nowoondoyemo, no oowoone bodaga oolengo. Ene ngu sumangengga, ngu no nunowoku ngu, ene no noyolo, oni sowe gidalegano mande gome keda, ngu elo etuyeloweloyi noyewolo. Nga Mande Gome Kedaga nga ngu, Kristuslo damoni gome oolengo etuyeloyingo nga, ngu bidodo ingoweloyi, ngu ereremo kini.

9Anutndo kuli oo bidodo yemukoyingo, ngu ingondudunningga, ngu kulimi nalu bidodomo oongootoni, kombitelo oluwolo. Ene, ataga, ngano ngu, ene mande keda gome nga onino ngano yootunowolo. Ngu mandega ngu wesiyolo oni simoo bale bidodomo eweloyi, ngulo Anutndo no sunggi nunowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Kulimi ene oongooyingoku ngu, ene ataga ngano ngu, enengo oni simoo baledo yootunoya eyilo yunowolo. Enengo oni ngundo, Anutlo ingoyingo gome oowooyingga, ngu enengo tabango Engel onidodo, ko, enengo koleteyingo onidodo Sambo endemo kundingiyi oolootenggoku, ngundo nguya enengo ingoyingo kombiteyingo ngu tunoo etuyelowolo.

11Kulimi oolengo, Anutndo oo tewelo ingolo gosiyoyingo ngu Kristus Yesus, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayingga, ngundo oo ngu yeni tunootewolo.

12Noole Kristus nowoondonayimo hamoo telo, goboolo oluwatoku, Kristusndo oo tewoku, nguno ngu, noole mete Anutno nenengo oolouwelo, ngulo ma sosolewato.

13Ngulo ngu, no yeno eteno. Nondo yeno mande keda mesalangongga, ngu yeno wesiyolo elo etuyelootenoku, ngulo no ya biyomimo, noyetoyi ogingoyingo koolowooteno. Nga ogingoyingongga, nondo ye hoolooweyeloweloyimbolo koolowootenoku, ngalo ingondudu biyomi yolo kiyayi ma yewanggo. Kini, nga ogingoyingongga ngano ngu, ye hoolooweyelootoni, ye Anutdodo goboolo oluwanggo.

Epesas Oni, Ngu Komo Kristusno Nowoondoyiningga, Ngu Gome Ingowanggo

14Awando oo bidodo tetoni, ngulo no Awano boodoo oondookelo, yambo mande teteno.

15Ndatelo ngulo, Anutndo noole oni sowe bidodo Sambo endemo oolootenggoku, ko melako nganoku, nguya ngu bidodo, enengombo yoyeni, keda oluweloyi, ngu yunoote.

16Nondo Anutno ngandilo yemboongeteno. O Anut, gengo dulidalige ulungga oolengo Sambono ooloote. Ngunonggo, gengo Yuka Kundingiyi, ngundo enengo nowoondoyemo, nguno hangelo oolelo, ngundo ene yoyeni, yanggango oolengo yewanggo.

17Ngulo, ene yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno ngu, Kristus ene nowoondoyemo nguno ulo oluwa. Yengo nowoondoyi teyingo damoninggega,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngundo simoo bale bidodo yoyeni, yanggango dikawanggo. De ulimbo mela nogo yanggango dowootoni, de yanggango dikateku, ngundilo dikawanggo.

18O Anut, gengo yanggangongge oni bidodo yuno. Nguno ngu, ene Kristusno nowoondoyiningga, ngu gome ingowanggo. Enengo nowoondoyiningga ngu ulungga oolengo, pelu ndandayingo oolengo, ene awuno oolengo, mela newendemo amuno oolengo nguya.

19Yo, ge simoo bale yanggango yunootoni ngu, asa, ene mete Kristusno nowoondoyiningga, ngu hamoo oolengo, gome ingowanggo. (Ene ngulo nowoondoyiningga, ngundo noolengo ingoyingo bidodo dagate.) O Anut, ene hoolooweyelootooga, ngunonggo ene Kristusno nowoondoyi yunoyingongga, ngu gome oolengo ingowanggo. Gedo gengo damoninggega, ngu nangge tetooga, ene nowoondoyemo uya, nguno olini.

20-21O Anut, gengo yanggangongge ngundo noolengo nowoondonayimo, ko ulungga teloloote. Gedo oo teteku ngu noolengo ingondudu ngu dagalo, ngu ulungga oolengo. Ngulo noole ngu yanggangonggega, nguno ko teteto. Ngulo noole gengo simoo bale ngu, gengo oowoongge bingamingge okoolo, ko Kristus Yesuslo oowooyi nguya elo okoolo, yambo mande tewato. Yo, hamoo, noole, ko kootusina osi sambanayimbo nguya, gengo oowoongge okoololuwato. Ngu hamoo oolengo.

Epesas 4

Noole Kristen Oni Noole Ngu Kristuslo Goweyi

1No ngu, Oo Bidodo Sembuliga, ngulo koni ngu tetoowe, ngulo no ya biyomimo ulo ootoolo, ngunonggo nondo ye eririyelootenoku ngu ngandilo. Yengo damoniye ngu gome nenengo, Anutndo yeno sunggi enengomu yelo ingooteku, ngundiya tunootenilo ingooteno.

2Ye komo oni bidodo, nowoondoyemo ayibiyidodo oliyi. Ye komo oni sungo soboyelolo sodedo ma sanggili tewelo. Ye komo dobooguliye nowoondoyi teya, kowuliye ngu ye yunootenggoku, ngu koolowooya hoolooweyeloyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Yuka Kundingiyi, ngundo nowoondoye yeni nowoondoyemo siyelo, goboolo oolootenggo. Ngu damoningga ngu, uto ngundilo gosiyelootoni, ye Kristuslo oni wata gulanangge tunootelo oolootenggo. Ngulo ngu, ye komo ngu damoningga, ngu gome yanggango dowooya oliyi.

4-6Goweyi ngu gulanangge; ko, Yuka Kundingiyi ngu gulanangge, ngulo ngu, Anutndo ye negoyeloyingo ngu, yengo ingonduduno ene gome dowoolo, ngunonggo ye oo gulanangge sobowoolo oluwanggo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu gulanangge; nowoondoyemo hamoo teyingo gulanangge, sono (kundingiyi) sonowooyingo gulanangge; Anut gulanangge nguya, ngu noolengo bidodo Awanayi. Enendo nangge oni bidodo dagayelolo, awuno oolengo ooloote. Enendo nangge oni bidodo kewooloyemo koye telo ooloote. Enendo nangge oni bidodo nowoondoye newendemo ulo, nguno ooloote.

7Ngulo ngu, Kristusndo kingo oo tuwoo noole sungo sungo yunooteku, ngundo noole enengo koni, enengo simoo baleno ko teteto. Yo, Kristusndo ngu oo kingo duwoo yunooteku, ngu noolengo yunowelo sunggi yewoku, nguno yunoote.

8Nondo oo etenoku, ngundilo nangge, Anutlo mande nakangoyingomo oolooteku ngu ngandilo. Ene ya biyomimonggo oni simoo bale ulungga oolengo yoyolo, awuno oolewolo. Ene kingo oo duwoo ngu simoo bale yunootelo ewolo. *Sam 68:18*

9-10(Nga mandega nga ngu, awano oolewoku, ngulo damoni ngu ndatelo? Ene koletelo awuno ma ooleyingo kini. Kini, koletelo ene mela newendemo amuno mela oolooteku, nguno ene uwolo. Ngu oningga, ngundo nangge, ene koletelo mela newendemo ameno ulo, ko awuno nguya oolewolo. Ene nguno ngu, oo bidodomo, enendo nangge oo yeni oolelo tunootewolo.)

11Yo, Anut enengo simoo bale oo kingo duwoo, enengo ko teweloyim yunooteku, ngu ngandilo: Oni gidalega ngu Aposel, ko ngu yunolo; oni gidalega ngu Anutlo ingondudu eweloyi ko yunolo; oni gidalega, ngu mande gome ngu elo etuyeloweloyi ko yunolo; oni gidalega ngu Kristen oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

soboyeloweloyi ko yunolo; oni gidalega ngu oo nakangolo etuyeloweloyi, ko ngu yunowolo. Ko ngundilo sungo sungo yunootoni, telo oolootenggo.

12Yo, Anutndo kingo oo duwoo ko teweloyim ngundilo, enengo simoo bale, noole hoolooweyelolo yunooteku, nguno ngu, doboogulinayi bidodo Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingongga nguya, ebe hooloowe hooloowe tetooye, damoni gome tunootewa.

13Yo, noole komo suwoo suwoo Anutndo oo kingo duwoo yunowoku, ngulo koni teweloyim hahangelo koyi tewato. Nguno ngu, noole goboolo ootoolo, nowoondonayi hamoo oolengo telo, ngunonggo Anut Nangoni, ngulo yanggangoni, ngu noole nowoondonayimo hamoo ingowato. Ngundilo tewatoku ngu, noole Kristuslo damoni ngundilo tunootewato.

14Ngundilo telo ngu, asa, noole simooye bobodi ngundilo ko ma oluwato. Ebe ganagana oni biyomi, ngundo mete buniyo bobodi mande gula gulano etuyelolo ganayelootoyi, ngulo ene nowoondoye bulibali ingootenggo. Ngungga ngu, wendeyi dookelo, ngundo wanggo yolo yowoolalingooteku ngundilo.

15Kini, noole komo nowoondonayi hamoomonggo, oni sungombolo nowoondoyi tewato. Noole hamoo mande, ngu nangge ewato. Ngundilo telo ngu, noole komo Kristen simoo bale yanggango tunootelo, Kristusdodo goboolo oluwato. Kristus ngu noolengo tabango oolengo.

16Ngu Kristus noolengo tabangongga, ngundo ngu, noole yoyeni, noole bidodo, kandenayi, kenayi, doongenayi, oo gowenaye ngu, mete ko logono logono yelo sungo sungo ko tetenggo. Ngulo ngu, noole gowenaye, ngulo gumi ngu, noole mete ebe hooloowe hooloowe telo, bidodo enedodo, gowenaye gulanangge gooboowato. Ngu damoninggano nguno, goweyi ulungga telo, yanggangododo telo, nowoondoyi teweloyi damoni ngu tetenggo.

Kristen Oni Ngu Ene Komo Oole Kedamo Endeyoyi

17Ngulo, nondo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu oowooyimo, yeno mande yanggango ngandilo ewelo. Ye oni biyomi endeyootenggoku

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sowengga, ngulo damoniyemo ko ma endeyowelo. Ene kingo oo nguno ingonduduye bulibali yelo, nguno nangge oolootenggo.

18Enengo ingoyingoye ngu oolelidodo oolootenggo. Ene ingoyingoye gome nenengo kini, enengo nowoondoye ngu ukingoyingo. Ngundilo ngulo, ene ingoyingo kedaga oni, Anutno nowoondoyemo hamoo tetoyi yunootekungga, ngu eneno kini.

19Ene damoni biyomi teweloyi ngulo oyumo ma yowanggo. Kini, ene oololo, bosebalese damoni biyomi teweloyi, ko damoni biyomi oowooyingga tewelo, ingondudu ulungga oolengo telo, hahangelo oolootenggo.

20Ene ye ngu kuli Kristuslo damonimo nguno, ngundilo mande damoningga ngu ma yowonggori.

21Kini, nondo ngu ngandilo ingooteno. Ye ngu kuli, Kristuslo mandeni ingowonggori. Ye ngu Yesuslo hamoo mandega ngu kuli yowonggo.

22Ngu mande hamoongga etuyeloyingo, ngu ngandilo. Kulimi ngu, ye nowoondoye kulimingga ngulo mande damonimo endeyolo oluwonggo. Ngu nowoondoye kulimi damoni ngu ebe ganagana, ko oo kenomayingoweloyi, ngundo nowoondoye yombuliyoote. Ngundilo ngulo, yengo nowoondoye kulimingga, ngulo damoni ngu komo oweya yokoyi!

23Yengo ingonduduye damoningga ngu, ko, nowoondoye nguya yowoolengoya, ye komo keda tunooteyi!

24Ye komo oni keda tunooteya oliyi! Yo, hamoo, ngu oni kedaga ngundo ngu, ene komo Anutlo damoni nangge keyoyi! Anutlo damoni ngu nenengo kundingiyi oolengo, ngulo oni kedaga, ngulo damoni nguya gome nenengo kundingiyi oolengo oluwa.

25Ariya, ye komo ebe ganagana mande ngu yokoyi! Ye bidodo komo hamoo mande ngu nangge, oni sungomo eyi! Ndatelo ngulo, noolengo bidodo sungo sungo ngu, Kristuslo oni ngulo gumi.

26Ene yengo nowoondoye sanggili teweloyi, ngulo ingondale teyi! Kinitetoni ngu, ye sanggili tetenggoku nowoondoyega ngu, ngundilo oodoyi oololo, sa

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nemimo ulo suwootetoni, ye mbumbuwa tewanggo. Ngulo ye komo ingondale teyi!

27Kinitetoni ngu, Setando ombulo, nowoondoyemo ulo tewooyelowa.

28Yakaka oni ngu, ene yakaka ko ma tewelo. Ataga ngu, ene komo kandeyibo ko gome ngu tetoyi, engge tunootetoni, ngunonggo ene oo yolo, oni wenonootenggoku, ngu bayetelo, yunolo hoolooweyeloyi.

29Ye mande biyomi gula manggoyemonggo ma tunootewelo. Kini, mande gome metemi ngu nangge etoyiga tunooteni. Ngundo ngu, oni kiyayi ngu yanggango yunowanggo. Ngunonggo ngu, oni yengo mande gome ingootenggoku ngu, Anutlo sumangeni nguno oni yengo mande ngu ingolo, yanggango yewanggo.

30Ye Anutlo Yuka Kundingiyi ngulo newende kowuli ma inowelo. Ndatelo ngulo, Anutndo yengo nowoondoyemo Yuka Kundingiyi yeyingo, ngu enengo sunggi yelo, sunggi yewoku ngu, nalu sosowoomo enengombo ko yoyowa.

31Ye ngu komo nowoondoye biyomi yeweloyi damoni biyomingga, ngu andangeya yokoyi. Sanggili, nowoondoye kowoo yeweloyi, nowoondoye gookingo yeweloyi, longgesambi teweloyi, oni kootuyesina mande elo yomooyunoweloyi mande biyomi damoni, ngu bidodo, ye komo andangeya yokoyi.

32Yo, hamoo, damoni ngundilo ngu yokoya, ye komo mande damoni ngu ayibinonggo dobooguliye nowoondoyi teyi. Anutndo Kristus oowooyimo, yengo mbumbuwaye andangeyunowoku, ngundilo nangge, yendo nguya komo dobooguliye mbumbuwaye ngu andangeyunoyi.

Epesas 5

Noole Komo Solu Himimo Endeyowato

1Anutndo ngu ye, enengo simoongo, ngulo gome oolengo ingoote. Ngulo ye Anut kilalongo oliyi. Yo, ye komo enengo mande damoni ngu keyoya, ngu nangge teyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Kristusndo noolengo nowoondoyi telo, enengo kedaga, ngu yokolo, ngundo noole hoolooweyelolo, Anutno woolo kundingiyi ndindingo gome oolengo, ngu yewolo. Ngundilo ngulo, ye nguya yengo kedaga ngundo oni sungo hoolooweyelowelo ko teyi.

[3]Bosebalese, ko damoni biyomi, oo kenomayingolo doongeye ulu teweloyi damoni biyomi ngu, ye kewooloyemo nguno bodaga ma tunootewelo. Noole Anutlo oni simoo bale, ngundo damoni biyomi, ngulo mande ma elo ingowelo.

[4]Ye mande biyomi sugabododo, ko kingo mande ebe ganagana, kingo koondoonge mande ebe ganagana ngu biyomi, ngundilo mande, ngu metemi kini. Kini, ye Anutno ese mande ngu nangge tewanggo.

[5]Yengombo ngu ingootenggo. Bosebalese tetenggoku damoni, ko, damoni biyomi sugabododo, oo kenomayingoweloyi damoni ngu, oni ngundilo damoni tetenggoku, ngu ene ebe ganagana anutga ngu owetenggo. Ngundilo oni ngu, ene Kristus Anut elagalo, endega, enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno ma uwanggo.

[6]Ye damoni biyomi ngulo komo ingondale teyi! Kinitetoni ngu, ebe ganagana onindo, ye yowoosoolo, oololo, mande damoni biyomi nguno utoyi, ye ngu keyowanggo. Hamoo oolengo, ngundilo mande damoni ngulo damoni Anutndo sanggili ulungga telo, oni ngundilo tetenggoku, ngu ogingoyingo yunowa.

[7]Ngulo ngu, ye enedodo goboolo ma endeyolo oluwelo.

[8]Kulimi ngu ye ooleliko oodoyi, ene ataga ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngundo ye yoyolo, solu himimo yoyetoni oolootenggo. Ye komo ngu solu himimo oni ngundilo endeyoya oliyi.

[9]Solu himi, ngundo ngu mande, damoni gome metemi ngu bidodo, damoni gome nenengomu, ko hamoo mande damoni ngu yeni tunootete.

[10]Ye ngu komo ndatelo mande damoningga, Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngulo ingooteku, ngu yoweloyi, ngulo ko yanggango teyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[11]Ye ngu, oni ooleli, ngulo mande damoni biyomi tetenggoku, nguya ma siyelo goboolo oluwelo. Ngundilo mande damoni, ngundo engge gomemu ma yeni tunootete. Kini, ye komo onindo, damoni biyomi tetenggoku, ngu damoni biyomi eya, oni bidodo etuyeloyi.

[12]Nondo mande damoniye kombitelo tetenggoku, ngulo damoni ma yootunolo ewano. Kini, nondo ngulo mandeni elo ngu, asa, no oyumonelowa.

[13]Ene solu himi yetoni ngu, asa, oo bidodo himimo tunootete.

[14]Oo bidodo ngu tunoo oolooteku, ngu solu himi oo ngundilo. Ngulo ngu, nga mandega nga ooloote. Ge oni ataga ge weleteku, sodedonangge ge ootookoo! Ge melenonggo ootookootoyi, Kristusndo ngu solu himi yeni, geno ombuwalo ewolo. *Ayisaya 26:19; 60:1*

[15]Ye komo yengo endeyoyingo, ngulo ingondale teya, ye endeyoyi. Ye oni ingonduduye kini onindo endeyootenggoku, ngundilo ma endeyowelo. Kini, ye ngu oni ingonduduyedodobo endeyootenggoku, ngundiya endeyoyi.

[16]Ene ataga nga ngu, nalu biyomi oolooteku nga. Ngundilo ngulo, ye Kristen oni simoo bale, nga nalungga ngano ngu, ye ko oo gomengga, oni sungomo tewelo teya ngu, asa, ye komo ngu sodedo teyi!

[17]Ariya, ye wenonoyingo damoni ngu, ma tewelo. Kini, ye ngu komo Anutndo oo ngulo ingooteku, ngu gome oolengo ingoya teyi!

[18]Ye sono kowoo gome gome ma nelo kapengo yelo oluwelo. Kini, ngu damoningga, ngundo ye yombuliyelooteku ngu. Ye komo Anutlo Yuka Kundingiyi ngu yokootoyiga, ngundo yengo nowoondoyemo uya soboyeloni.

[19]Ye komo dobooguliyeboya mande eya ngu, Iserel onilo yambo, ko yambo gidalega, Anut bingami elo okooweloyi ngu utoya, nguno yengo nowoondoyemo ngu yanggango teyi. Suwoo suwoo ye komo Ulungga Oo Bidodo Sembuli, ngulo yamboni ngu manggoye nowoondoye ngu nguya, utoya oliyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Nalu bidodomo, ye komo Anut Awanayi ngu, ko noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngu oowooyimo oo bidodo eseteya, bingami okooyi.

Oni Kamebale Teyingo Damoningga, Ngulo Mandeye

[21]Ye komo Kristus newendemo ulo ootoolo, ngunonggo dobooguliye nowoondoyemo nguya uya oliyi.

[22]Ye bale galo, Oo Bidodo Sembuli, ngulo mandeni keyootenggoku, ngundilo nangge, ye komo kamesumooyembolo mandeye, ngu gome keyoyi.

[23]Ndatelo ngulo, simoo ngu baleyibolo sobosobo, tabango oni ngu, Kristusndo, Kristen onilo tabango oolooteku, ngundilo. Kristen oni, ngu Kristuslo goweyi. Kuli, Kristusndo ene uliyelolo ko yoyowolo.

[24]Kristen oni ngu Kristuslo manggowo keyootenggo. Ngundilo nangge, ye bale nguya, suwoo suwoo ye komo yengo kamesumooye, ngulo manggoye keyoya, ngu nowoondoyemo oliyi.

[25]Ye simoo galo, Kristusndo Kristen onilo nowoondoyi telo enengo kedaga ngu yokootoni, ngundo oni hoolooweyelowolo. Ngundilo nangge, ye komo balesumooye nowoondoye yunoyi.

[26]Yo, Kristusndo, Kristen oni nowoondoye sonowoolo yowoolengootoni, nguno ene oni gome metemi tunootewonggo. Ngu sono gemuyingongga ngu, enengo mande keda mesalango. Ngu damoninggano nguno ngu, enengo oni ngu, Kristusndo enengo soleyelolo, sunggi yewolo.

[27]Ene enengo simoo bale ngu gome nenengo oolengo tunootetoyi, ngu enengo oo sumangeyi, elo ingoote. Yo, enengo simoo bale ngu biyomi gula, ko soolo oo biyomi gula, eneno ma tunootewelo, elo ingoote. Kini, ene kundingiyi oodoyi, nguno goweyemo oo biyomi gula, ma olinilo ingoote.

[28]Ngundilo nangge, ye simoo galo, yengo balesumooyembolo nowoondoyi yunoyi. Yendo yengo goweye nowoondoyi telo, ingootenggoku, ye ngundiya balesumooye nowoondoye yunoyi. Yo, oni ene baleyibolo gome ingooteku ngu, enengo goweyibolo ingooteku ngundilo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Noole ingooteto. Oni gulado enengo goweyi ngulo mundiyi ma tete. Kini, ene oowali gomemu inolo, ngu gome sobowoote. Kristusndo enengo oni simoo bale soboyelooteku ngundilo.

30Ndatelo ngulo, noole ngu Kristuslo kekandeyi, doongeyi, goweyimo oolooteku nga.

31Anutlo mandeno ete. Ngulo ngu, simoo ngu eweyi nemi yoyokolo, ene baleyiboya ebe dowoodowootelo, goboolo oolooteli. Ene ngu goweyali elaya kini. Kini, ene goweyali gulanangge tunootetelo ewolo. *Stat/Yenesis 2:24*

32Ngu mandega, ngulo damoni ngu sungo gula. Ene nondo ngu ngandilo eteno. Ngu Kristusndo, enengo simoo baledodo goboolo oolootenggoku, ngulo ete.

33Ene ye sungo sungomo nguya, ye komo yengo balesumooyembolo nowoondoyi yunoyi. Yengo goweyebolo ingootenggoku, ngundilo enengo nguya nowoondoyi yunoyi. Bale, ye komo yengo kameyembolo oowooye bingami eya okooyi!

Epesas 6

Simooyembolo Mande Ko Awanamoyembolo Mandeye

1Ye simooye galo, ye Ulungga Oo Bidodo Sembuliga, ngulo nowoondoyemo hamoo tetoningga, ngunonggo ye komo Awanamoyembolo manggoye ngu keyoyi. Ngu damoningga ngu nenengo.

2Anutlo mandeno ete. Ge komo gengo awanangge manggoye keyolo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 20:12* Ngu mamana mandega ngu, ene koleteyingo, ngu ene sunggi mandenidodo.

3Sunggi mandeni ngu ngandilo. Ye Awanamoyembolo manggoye keyootoyi ngu, asa, ye gome ootoolo, ye melako ngano nalu pelungga sugi oluwanggolo ewolo.*Lo/Dutoronomi 5:16*

4Ye simooyembolo awa awaye, yengo simooyembolo nowoondoye yeyi ma biyomi yelo sanggili tewelo. Kini, yendo ngu komo gome soboyeloya, Oo Bidodo Sembuli ngulo mandeni ngu eya etuyeloyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kingo Ko Onilo Mandeye, Ko Sobosobo Onilo Mandeye Nguya

5Ye kingo ko oni galo, ye ngu komo yengo sobosobo onilo manggoye ngu keyoya, ngu nowoondoyemo oliyi. Yengo sobosobo ngulo sosoleyi. Kinitetoni ngu, ye nowoondoye ela elaya ko tewanggo. Ye ngu komo yengo sobosobo oni ngulo manggoye ngu keyoya, Kristuslo mandeni keyootenggoku ngundilo.

6Kinitetoni ngu, asa, ye kingo ene doongeyemo ko tetoyi, enendo kenootoyiga, gome teni elo, kingo ko tewanggo. Ngundilo damoningga ngu, nenengo kini. Kini, ye ngu Kristuslo ko oni teya ootooya, ngunonggo Anutndo ingooteku, ngundiya ko teyi. Ndatelo ngulo, yengo nowoondoye, ngu kuli Anut inowonggori.

7Ye ngu komo yengo koye ngulo oni oni teya, nowoondoye gomemonggo ko teyi. Ye onilo ko ma tetenggo. Kini, ye ngu Ulungga Oo Bidodo Sembuliga, ngulo ko tetenggo.

8Ye ingoyi. Anut doongeyimo, kingo ko oni, ko, oni enengombo enengo soboyelooteku nguya, Anutndo oni ngu bidodo ko gome tewonggoku, ngulo uliyi gome nenengo yunowa.

9Ye ko onilo sobosobo oni galo, yendo nguya komo kingo ko oniya, damoni gome nenengo, ngu nangge eneno teyi. Yendo ngu yengo ko oni sosoleyingo ma yunowelo. Ndatelo ngulo, Oo Bidodo Sembuli, Sambo endemo oolootekungga, ngu yengo Ulungga, ko, kingo ko onilo Ulungga nguya, ooloote. Hamoo oolengo, kingo oni, ko, oni enengombo, enengo soboyelootenggoku nguya, Anutndo oni wata elayaga ngu damoni gulananggemo soboyeloote.

Kristen Oni Ngu Me Oni Ngundilo

10Ariya, nondo mande nga wenga yokowelo mande ngandilo eteno. Ye ngu komo Oo Bidodo Sembuli, ngulo wembuyi yanggangonimo nguno yanggango oolengo oliyi.

11Ye ngu komo Anutlo me ebe uleweloyi, me idi sanggalo nenggulo oo ngu yolo telo, ngunonggo ngu, ye yanggango yolo, Setanlo me ebeni oo biyomi ebe ganagana, ngu utolo andangewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ye ingoyi! Noole oniya ebe ma uleteto. Kini, noole ngu yuka biyomi awuno oolootenggoku, ngulo tabango onidodo, ko, enengo koleteyingo oni ululu nguya ebe uleteto. Ngundo, ooleli nalungga nga sobowootoyi, nguno oolooteto.

13Ngulo ngu, ye komo Anutndo me ebe uleweloyi oo yunowoku, me idi sangga, ngu bidodo yoya dowooya oliyi. Ngundilo telo ngu, nalu biyomimo ye mete yanggango dikalo, ebe ulewanggo. Me ebe ngu kinitetoni, nguno nguya, ye yanggango dikalo oluwanggo.

14Yo, ye ngu komo ngundiya dikayi. Yendo ngu hamoo mande ngu yoya, ngu wanggayemo nguno utoo kimbona ngundilo gosiyoyi. Mande damoni gome ngu yoya, Ayen nengguloyi ngundiya, nomoye doobengoyi.

15Ye ngu komo Anutlo Mande Keda Gome ngu onino elo etuyelolo, nguno nowoondoye goboolo gulanangge, oni simoo bale nguno yelo oluwanggo. Ye ngu komo ngu damoningga, yowanggoku ngu, keyembolo keye goweyi (Su) ngundilo yolo ukingowanggo.

16Ye komo ngu damoningga ngu bidodo yomukolo, ngunonggo ngu nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu, yengo kondimu ngundilo. Ngu kondimungga ngundo ngu, oni biyomi, Setanlo nasa, dedodo pisingootoni, ombuteku, ngu bidodo utolo, andangelo wemoowanggo.

17Anutndo ngu, ye kuli yoyoyingo ngu. Ngu ingonduduga ngu yengo Ayen tomoku, ngundilo tabayemo yeya oliyi. Anutlo mandeni, ngu duge ngundilo. Yuka Kundingiyimbo mandega yunooteku, ngu nangge gome dowooya, ko teyi!

18Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni, nguno ngu, ye komo Anutno yemboongeya oliyi. Oo bidodo teweloyi ngu, ye Anutno yemboongeyago oo ngu teyi. Suwoo suwoo, ye doongedoongoodoongooteya, sobowooya oliyi. Ye kengelo kingo ma oluwelo. Kini, suwoo suwoo, ye komo Anutlo oni simoo bale ngu hoolooweyelolo, Anutno yemboongeya oliyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Yendo ngu komo no hoolooweneloya, Anutno yemboongeyi. Nondo ngu, yendo ngandiya yemboongeyilo ingooteno. Anutndo enengo mandeni ngu no manggonemo yetoningga, nolo sosoleyingongga ngu yokoya, no enengo mande keda gome mesalango, kuli kombiteyingongga ngu yootunolo, elo etuyelowano.

20No ngu Anutlo mande keda gome ngu elo etuyeloweloyi oni. Ngundilo ngulo, no ya biyomimo oolooteno. No ngu Anutlo mande keda gome nga eweloyi, ngulo ko oni. Ngulo ngu, ye Anutno no hoolooweneloya, ye komo yemboongeyi. Nguno ngu, nenengo sosoleyingonengga ngu kinitetoni, no Anutlo mande kedaga ngulo yanggango yelo, mande ngu simoo baleno elo yootunolo, etuyelowano.

Mande Gumi Gidalega Ngu Mande Wenga

21Tikikasndo ngu nondo ko oo tetenoku, ngulo mandeni bidodo yeno emukowa. Tikikas ngu noolengo Kristen doboonayi oolengo. Ene ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo ko oni oolengo.

22Nondo ene suleyootoowe, ene yeno oolouteku, ngulo damoni ngu ngandilo. Noole ndadilo oolootetoku, ngulo mande ngu gome nenengo oolengo, mande damoni, ngu ingowanggo. Nguno ngu, yengo nowoondoye yanggango teyinowanggo.

23Anut Awanayi nguya, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Kristus Yesus nguya, ngundo ene mete Kristen doboogulinayi nowoondoye yoyeni, imakelo oluwanggo. Enendo ngu oni sungombolo nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu yunolo, ko, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango yunowa.

24Oni bidodo, ngu noolengo Sembunayi Oo Bidodo Sembuli, Yesus Kristusno nowoondoyi ulungga teyingo damoningga, ngu suwoo suwoo teloodoyi ngu, asa, Anutndo ene bidodo sumange yunootoni, eneno sugi sugi oluwanggo. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Pilipayi

Pilipayi 1

[1]Pol Timooti elaga, ngu Kristus Yesuslo ko oni. No Polndo nga so uyingga nga nakangooteno. Noolendo Timootidodo ye Pilipayi oni yunootelo. Nga so uyingga nga ngu, ye Anutlo simoo bale ko, Kristus Yesuslo, nguno Pilipayi, endemo oolootenggoku, ngu ye bidodo. Ye yambo yalo sobosobo oni, ye ko oni Kristen oni hoolooweyelolo ko tetenggoku, ngulo ye bidodo nguya nakangooteno.

[2]Nondo Anutno ngandilo yemboongeteno. Anut noolengo awanayi, nguya noolengo, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngundo ngu ene mete ye sumange yunolo, yengo nowoondoye ngu yeni imakeyingo, ayibidodo yunootoni oluwanggolo yemboongewolo.

Polndo Anutno Esetewolo

[3]No yengo ingootenoku naluno ngu, no nenengo Anutno esetelo oolooteno.

[4]No yengo Anutno yemboongetenoku naluno ngu, no suwoo suwoo oni oni sanganimonggo telolooteno.

[5]No nenengo Anutno esetetoowe, ndawugalo ngulo, yendo oo oowooyingga hooloowenelowonggoku, ye Yesus Kristuslo mande keda mesalango, kongga wesiyolo etenggoku ngu, ye ngu nododo ko goboolo teteto. Yo, ye koletelo, Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu naluno, ngu oodooye, yade ombulo, ataga nga nalungga, ngano nguya, ko ngu teteto.

[6]Nondo ngu kuli ngandilo hamoo ingowono. Anutndo yeno hamoo kongga ngu damoni yelo tewokungga, ngundo ye yoyeni, oni gome tunootetenggo. Ene nga kongga, nga yeno yanggango telo, yade yade oololo, Yesus Kristus ko ombuweloyi nalunimo, ngu wenga kinitewa.

[7]Yo, ngu mete nondo ngu yengo bidodo ngandilo ingondudu ulungga telo, ndawugalo ngulo, no yengo gome ingooteno. Ngu ngandilo: No ya biyomimo oluwonokuno ngu, ko no mande wilikoweloyi, musiyomo oluwonokuno ngu, ngu naluno no mete enendo noya, mande sanggaweloyi etoyi, nondo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gumgum elo, Yesuslo mande keda mesalango nguya, eneno wesiyolo ewonoku ngu, yendo nguya hooloowenelolo Anutno yemboongetoyi, ene no yanggango nunoni, elo hooloowenelowolo. Ye bidodo nododo, ko goboolo tewonggoku, Anutndo sumangenimonggo, no sunggi yenunootoni ko teteno.

8No Anut doongeyimo hamoo oolengo yeno eteno. Yesus Kristusno nowoondoyi teyingongga, ngundo yokutunelootoni, no ye bidodo yeyowelo nowoondone hahangelo oluwono. No ye bidodobolo gome ingooteno, Kristus Yesusndo, yengo ingooteku ngundilo.

9Nondo ngu suwoo suwoo Anutno yeya ngandilo yemboongewono. Yengo Anut, ko oni simoo bale gidalega nowoondoyi yunoweloyiga, ngu komo oololo ulungga tewa. Nguno ngu, Anutndo enengo damoni gomemu ngu yeno tunoo oolengo, yeni tunootewa. Nondo Anutno yemboongetoowe, ngu ene, yengo ingonduduye ngu tetoni, oo nenengo wilikoweloyi damoningga ngu yeni yade yade oololo, ulungga tewa.

10Nguno ngu, ye oo damoni ngu bidodo wilikolo, ingolo gome ewanggo. Ngundilo telo, ye oni gome nenengo oolengo oodoyi, ngulo ngu oni gidalegado yeno oo biyomi gula ngu ma kenowanggo. Nondo Anutno yemboongetoowe, ngu yengo damoniye metemingga, ngu ataga, ko kootusina, ngu yeni oololo, Kristus ko ombuweloyi nalunggano nguno ngu kinitemukowa.

11Ngundilo tetoyi, Anut ko Yesus Kristuslo damoni gome nenengongga ngu yeno yeni tunooteteku, ngundo yengo damoniye gomengga, ngundo Anutlo damoni gome oolengo teteku, ngu yeno oo gaboyi ngundilo tewa. Ngundilo tetoni ngu, asa, oni gidalega, yengo damoniye gomengga ngu kenolo, ngulo ngu, ene Anut oowooyi bingami elo, okoololuwanggo.

Pol, Ngu Ya Biyomimo Ootoolo, Ngunonggo Mande Gome Kedaga, Nga Yanggango Inowolo

12Ye Kristen oni dobooguline, ye ingoyi! Nondo ngu ye gome oolengo, watayi teyilo ingooteno. No gowenemo oo biyomi tunooteteku, ngundo Yesuslo mande kedaga, ngulo ooleni ngu gosiyowo, bine? Kini, ngu oo ngu yeni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

simoo bale oowooyingga, ngundo Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingongga ngu yeni ulungga tete.

13Oo biyomingga nono tunootewokungga, ngulo ngu, me oni bidodo mela sobosobo oni koleteyingo, ngulo ya sobowootenggoku ngu, ene nolo ingootoyi, ko, oni sungo gidalega nguya, eneyo ingootenggo. No ngu Kristus oowooyimbolo ya biyomimo oolooteno.

14Dobooguline, namoko ngu bidodo, ngundo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ene ingootenggo. No ya biyomimo oolootenokungga, ndawugalo ngulo, no Yesus Kristusno, nowoondone hamoo teteno. Ngulo enengo nowoondoye nguno ngu yanggango yootenggo. Ene sosoleyingo ngu yokolo, ene yanggango dikalo, ene Anutlo mande, ngu yootunolo etenggo.

15Hamoo, oni gidalegado, ngu Anutlo mande wesiyootenggoku, nguno ene nowoondoye boguboguwoolo, ngunonggo ene no oowoone yombulinelowelo telo, nolo kone wongooyi uwelo. Ene oni gidalegado ngu, ene nowoondoye ingonduduye gome metemimonggo, Anutlo mande elo, Kristuslo oowooyi bingami okoowelo tetenggo.

16Oni gumingga ngando ene nolo gome ingolo, ene watayi: No ngano ya biyomimo oolootenoku nga, ngundilo telo ngulo ngu, no simoo bale tunoo oolengo etuyelowelo, nga Yesuslo mandega nga, ngu hamoo nangge.

17Ene oni nondo kuli yeya ewonoku, ngu enengo oowooyi bingamiye nangge, yeyi tunooteweloyimbolo ko telo, ngunonggo ene Kristuslo mandeni ngu elo, ko tetenggo. Enengo nowoondoyemo ingoyingo gome metemi gula kini. Kini, ngundilo oni, ngundo no ya biyomimo oluwonokuno, ngu oni, ngundo nono kowuli oowooyingga, sanganimo yelo, soweyolo, nunootenggo.

18Ngundilo oo ngu biyomi. Ene Anutlo mandeni keda gome, ngu nowoondoyemo, ingoyingoyemo, gome kini, ngulo tetenggo, ngundi, nowoondoye ingonduduye gome metemimonggo, ko tetoyi ngu, nguno ngu, nondo oo ngu ulungga ma ingooteno. Kini, nondo tewelo ingootoowe,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kristuslo mandeni wesiyolo eweloyi, ngundilo ingooteno. Ngu metemi nangge. Nguno ngu, no oni oni teloluwano.

No Keda Ootoolo Ngu, Asa, No Kristusdodo Goboolo Oolootelo

19Yo, no suwoo suwoo ngundilo oni oni teloluwanoku, ndatelo ngulo, no kuli ingooteno. Yendo suwoo suwoo no hooloowenelolo yemboongetoyi, ko Yesus Kristuslo Yukani, ngundo ngu, no hooloowenelolo yanggango nunoote. Ngulo, no kuli ingooteno. Nondo wilikoweloyi musiyomo oluwanokuno ngu, Anutndo no yanggango nunowaku, ngulo nondo enengo mandeni gomengga, elo wesiyoweloyiga, ngulo ma sosolewano.

20Ngulo no nowoondone gowene, ngu bidodo yanggango yeteku, ngu enengo konimo soleweloyi, ma teteno. Nguno no oyumo bodaga ma yowano. Kini, nguno no Yesuslo mandeni keda mesalangongga, ngu yanggango yootunolo ewano. Mande damoni suwoo suwoo tewonoku, ngundilo nangge, ataga nguya, ngu nangge tewelo ingooteno. Ngu ngandilo: No keda ootoolo bine, ngundi, enendo nudoyi kumootoowe ngu, gowenembo ngano, ngu Kristuslo oowooyi bingami, ngu hamoo oolengo endesina tunoo oluwa.

21Yo, nolo ingoyingonemo, ngundilo ingooteno. Ene no keda oluwanoku ngu, nondo Kristuslo koni teloluwano. Ene no nudoyi, kumoolo ngu, asa, ngu mete, ngulo no Kristusdodo goboolo oluwalo.

22Ngu hamoo, nondo kumoolo ngu Kristusdodo ootoolo ngu, ngu gome oolengo. Ene no melako ngano keda oluwanokuno ngu, ngu nondo Anutlo koni tetenokungga ngu, ngu gome enggewa. Nguno ngu, no keda oluwano, ngundi kumooweloyi, bine? No watayi kini.

23Ngulo ngu, no ingondudu elaya ooloote. Ene no hamoo oolengo Kristusno oololo, nguya goboolo oluweloyi, ngulo gome ingooteno.

24Ene no melako ngano ootoolo ngu, nguno ngu, no mete ye hoolooweyelowanoku, ariya, ngu gome oolengo.

25Ngulo ngu, oo ngu, no kuli hamoo oolengo gome ingooteno. Nondo yeya melako, ngano oluwanokuno, nguno ye hoolooweyelootoowe, yengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondoyemo hamoongga ngu mete yanggango tewanggo. Ngundilo nangge, yengo nowoondoyi teyingomu, ngu yanggango tewanggoku, nguno ngu, ye oni oni tewanggo.

26Ngulo no yeno oololo, ko tunootetoowe ngu, ye oni oni ulungga oolengo telo, Kristus Yesus, oowooyi bingami ulungga oolengo elo okoowanggo.

Pilipayi Oni Ngu, Ene Poldodo Anutlo Ko Goboolo Tewonggori

27-28No oololo, ye yeyowano bine, ngundi kini, bine? Ngundi no yowoko ootoolo, yengo mande damoniye, ngu nangge, ingowano bine? Ngu oo ngu, no watayi kini. Ene oo ulungga ngandilo: yengo endeyoyingo nguno ngu, ye komo gome endeyoya, ngunonggo, ye oni simoo bale gidalega etuyelolo, ye Kristuslo mandeni keda mesalangongga, ngu keyoyi. Ye oo ngundilo tetoyi ngu, asa, nguno ngu, no ngandilo ingowano. Ye bidodo Kristuslo Mandeni Keda Mesalango wesiyoweloyi, ko goboolo tetenggolo ewolo. Ye komo nowoondoye gulanangge goboolo yetoyi, oni gidalega, ngundo Anutlo mandeni yombuliyowelo tetoyi ngu, asa, ngulo, ye bidodo yanggango dikayi. Ye yanggango dikalo, ebe hooloowe hooloowe teya, Yesuslo mande keda mesalango ngu wesiyoya eya, ngulo ma sosolewelo elo ingooteno. Ene ye ma sosoletoyi ngu, yengo me oni ngu, ene ngandilo etuyelowanggo. Anutndo enengo oni simoo bale kawararayelolo soboyelootoni, ngulo ene gome metemi oolootenggo. Ene noole, ngu Anutndo ogingoyingo ulungga yunowa.

29Anutndo ngu ye mande damoni gome metemi ngu ye yunootoni, ngundo ye yoyeni, Kristuslo koni, ngu tewanggo. Ene ngu Kristusno nowoondoyemo hamoo teweloyi damoningga, ngulo nangge kini, ye nguya ngulo ogingoyingo koolowooweloyi damoningga, ngu ene oowooyimo nguya yowanggo.

30Kuli no Pilipayino oluwonokuno, ngu nolo me onindo no nulewelo tetoyi, ye kenowonggoku ngu, ko ataga Rom endemo, ngano nguya ye ingootoyi, no Kristus oowooyimo, no ogingoyingo ulungga, ko kowuli ulungga koolowoolo oolooteno. Ngundilo nangge, ye nguya enengo oowooyimbolo ye ogingoyingo koolowootenggo.

Pilipayi 2

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Noole Komo Imakeya Ayibinonggo Ootooya, Ngunonggo Ngu Dobooguliniaye Nowoondoyi Yewato

1Ariya, no yeno mande gula nguya yeno wesiyolo etoowe, nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu sanganimo yanggango dikayi. Ngu ngandilo. Yengo nowoondoye, ngu Kristusno yanggango yootenggo, bine? Ye bine Kristusno nowoondoyiningga, ngulo ye nowoondoye imakelo oolootenggo, bine? Ye bine Yukalo kedaga ngu nowoondoyemo oodoni, ngulo ye Kristusdodo goboolo ko tetenggo, bine? Ye bine yengo nowoondoye, ngu onilo nowoondoyi telo, nowoondoye oni yunootenggo bine? Ye oo ngundilo tetoyi ngu, asa, no yengo oni oni teteno.

2Ene ye komo nolo oni oni tetoyiga ulungga tunooteni, ngu ngandilo. Ye komo ingonduduye goboolo teya, nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu dobooguliyeboya nangge, nowoondoyi teweloyi, ngu oni bidodo yunoya, nowoondoye goboolo oni gidalega yunoyi.

3Ye ngu yengombolo nangge ma ingolo, ngunonggo yengo oowooye bingami nangge okoowelo. Kini, ye komo oni gidalegado damoni gome ngundo yengo damoningga ngu dagate.

4Yendo ngu yengo oo ngu nangge, ma sobowoolo koyi tewelo kini. Ye komo oni sungombolo oo nguya, gome sobowooya, ene oo sitowilo wenonootoyiga ngu, asa, ye komo ngu hoolooweloyi.

Kristusndo Ngu Enengombo Imakeyingo Oodoni, Ngulo Anutndo Bingami Elo Okoowolo

5Ye ngu komo Kristus Yesusndo ingonduduga teyingo, ngundilo ingondudu teyi. Ene ingondudu ngandilo tewolo.

6Yesus, ngu Anut oolengo. Enengo yanggangoni ngu Anutlo yanggangoni ngundilo. Ene hamoo oolengo, ene Anut eweyi ngundilo, ene ingoyingomu ngu, ene Anut eweyi ngu newendemo oluwelo ingowolo.

7Enesu nangge ingondudunimo mande gosiyolo, ngulo ene oo bidodo sobowooweloyi damoningga Anutndo telo Sambono oolooteku, ngu yokolo, ene melako ngano ombulo, oni kilalongo ko oni ngundilo tunootelo, oni simoo bale hoolooweyeloweloyimbolo ombuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Onindo kenoyingomu, ngu oni oolengo ngundilo tewolo. Ene ngu oni, nowoondoyemo owoolongo ootoolo, ngunonggo ngu ene Anutlo manggowo, ngulo mandeni, ngu nangge, suwoo suwoo ngu keyolo, ko tewolo. Yo, ene oo ngundilo telo, ngulo ene meyelo, de mombimo oyumo koolowoolo mete kumoowolo.

9Ngu damoni tewoku, ngunonggo Anutndo Yesus oowooyi ngu okoolo awuno oolengo yewolo. Nguno ngu, Anutndo oowooyi gula inowoku, ngu oni oowooyi bidodo dagalo, oowooyi ulungga oolengo inowolo.

10Yo, Anutndo ngu Yesus yeni sobosobo koleteyingo yewoku, ngulo ene Sambo endemo oni, melako oni, oni kuli kumooyingo, enengo musiyomo oolootenggoku, ngu nguya sobowoote. Ngu oo bidodo, Yesus oowooyi bingami elo, ene keyi damonimo bodo oondookelo suwoo suwoo oowooyi okoololuwanggo.

11Yo, Anutndo Yesus oowooyi yeni ulungga tunootetoni, ngulo suwoo suwoo, oni simoo bale bidodomo, oowooyi okoolo ngu, ene oowooyi damoni yootunolo ewanggo. Yesus Kristus, ngundo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, elo ewanggo. Ene Yesus oowooyi elo okoolo ngu, ene eweyi Anut oowooyi nguya okoowanggo.

Noole Ngu Solu Himi Ngundilo, Oni Kewooloyemo Oluwato

12Ariya, ye Kristen dobooguline oolengo, Anutndo ye kuli ko yoyowoku ngu, ngundilo ngulo, no kuli yeno oluwonokuno, ngu nalu nguno, ye suwoo suwoo, Yesus Kristus manggowo keyowonggoku, ngundilo nangge, no ataga, yowoko oolootenoku, ngano nguya, ye komo, ngu damoningga ngu suwoo suwoo ngundiya teyaliyi. Ngulo ngu, ye komo ingootenggo. Yengombo nangge yanggango ma telo, ye mete Anutlo, ko ngu telo, enengo damoni keyoweloyi, ngu ereremo kini. Ene Anutndo yeno yanggango yunooteku ngu, asa, ye mete enengo koni gome telo, yade yade oololo, Yesus yeno ko ombuweloyi naluno, ngu temukowa.

13Noole ingooteto. Anutndo ye kewooloyemo nguya ko teteku ngu, enengombo ye yanggango yunolo, enengo mandeni keyoyi, elo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yokutuyelowolo. Yokutuyelootoni, ye nguno ngu, Anut enengombo ingooteku, ngundilo ko tetenggo.

14Oo bidodo yendo tetenggoku ngu, ye komo yengo ebe, sanggiliyega, longge sambi damoningga, ngu bidodo yokoya, ye ko nangge teyi.

15-16Ye ngu komo ngundiya teya ngu, ngulo ngu, ye mete gome nenengo ootoolo, yeno biyomi gula ma oodoni, nguno ngu, ye Anutlo simoongo telo oluwanggo. Nguno ngu, yeno oo biyomi gula nguya kini. Ene oni ye kewooloyemo, ngunonggo mande damoni biyomi telo, endeyootenggo. Ene yengo endeyoyingo damoniye ngu nenengo nangge keyootenggo. Ye ngu Yesuslo Mande Keda Mesalango ngu yolo, gome dowootoyi, ndindi tetoningga ngu, ye mela ngalo oni simoo bale, ngu kewooloyemo ngano oolootenggoku ngu, ye solu himi oolengo suwoo ooleliko oolooteku, ngu ngundilo. Ngulo ngu, Yesus Kristus ko ombuweloyi, naluno ngu, no yengo oni oni tewano. No nguno ingowanoku: No kingo ko telo, yanggangone kingo ma yombuliyowono. Kini, ye Kristuslo mande damoni gome, nguno endeyootoyi, ngu engge gome tunootetelo ingowano.

17Ene ataga, nondo oo ingootenoku ye nguya ingoyi. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga ngu, yengo woolo Anutno yetenggoku ngundilo. Anutndo enengo woolo yeyingo oni, ngulo woolo yeweloyi tetoyi, ngulo ene oni oni telo, ngundilo nangge, ene yengo nowoondoyemo hamoo teyingo nguya, kenolo, oni oni tewolo. Kuli, Anutlo woolo yeyingo oni, ngundo woolo yeweloyi elaya ngu Anutno yewonggori. Gula ngu woolo yeweloyi, ko gula ngu Wayinmbo woolo yeweloyi. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu woolo yeweloyi ngundilo. Rom me oni, ngundo no nuleyi kumootoowe ngu, asa, no dalone ngundo Anutno Wayin woolo yeweloyi, ngundilo tewa. Ngundilo tetoni ngulo, no mete oni oni tewano. Ngungga ngu ngandilo: no ngu yeya Anutno woolo, ngundilo inolo, ngulo noole oni oni teteto.

18Ngulo ngu, ye ngu nododo goboolo oni oni tewato.

Timootilo Mandeni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ene, Oo Bidodo Sembuli, Yesus ngundo etoni ngu, asa, nalu bodaga nangge yokolo, no Timooti suleyootoowe, yeno oololo, nalu bodaga yeno oodego, ko ngano ombuwa. Ene ko ombulo, ngundo yengo mandeye, ngu nono etoni ingowano. Nguno ngu, nolo nowoondone ngu yengo oni oni ulungga oolengo tewano.

20Nolo oni gula, Timooti ngundilo kini, ene ngu noya nowoondonali gulanangge. Enengo newende ngu, ye hoolooweyelowelo gome oolengo ingondudu tete.

21No oo ngundilo yeno etenoku, ndawugalo, no oo ngu watayi ngulo: Oni sungo gidalega ngu, enengo oo ngu sobowoowelo nangge ingootenggo. Ene Yesus Kristus, ngulo koni ngu sobowoolo teweloyi, ngulo gome ma ingootenggo. No ngundilo elo ingowono.

22Ene yendo Timootilo, ngu ingootenggoku ngu, ene oni gome oolengo. Enendo ngu no hooloowenelolo, mande keda gome, ngalo koyi tetelo, simooyembo awa awaye kono hoolooweyelootenggoku, ngundilo.

23Nono oo bidodo tunootewaku ngu, ingomukolo ngu, ngu naluno, no ene suleyootoowe, ene yeno, nguno sodedo oolouwa.

24Nondo ngu hamoo oolengo ingooteno. Oo Bidodo Sembuli, ngundo oole yomosiyootoni ngu, asa, no nguya, nalu bodaga, yeno nguno oolouwanolo ngundilo ingooteno.

Ipaporodayitaslo Mandeni

25Nondo ngu, no komo Ipaporodayitas, suleyootoowe, yeno nguno oolounilo ingooteno. Ene ngu noolengo doboonayi, ene ngu noya ko goboolo telo, nguno ene no hooloowenelolo, Kristuslo Mande Keda Mesalango, nguya wesiyolo ewolo. Kuli yendo, yengo ko oni suleyootoyi, nono ombuwolo. Enendo ngu no hooloowenelolo oodoni, asa, no ene suleyootoowe, yeno ko oolouwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[26]Enengo newende ngu, ye yeyoweloyimbolo hahangelo, elo ooloote. Ndatelo ngulo, yendo ene sayidodo, elo ingootenggoku, mandega ngu ingolo, ngulo ene newende kowuli, ingolo, ooloote.

[27]Hamoo, kuli ngu ene sayi telo, kumoowelo tewolo. Ene Anutndo enengo nowoondoyi telo, Ipaporodayitas, yeni, ene mete tewolo. Yo, Anutndo, enengo nowoondoyi teyinolo, no nguya, tenunoote. Anutndo ene yeni mete tewoku, ngu nangge no nguya, kowuli gulado no wilinelowalo ma ingooteno.

[28]Ngundilo ngulo, no ene suleyootoowe, yeno nguno oolounilo hahangeteno. Nguno ngu, ye ene ko kenolo, nowoondoye oni oni tetoyi, nguno ngu, nolo kowuline, ngu bodaga imakelo uwa.

[29]Ngulo ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngu oowooyimo, ye ene yoweloyimbolo nowoondoye oni oni teyi. Ye ngu komo oni oowooyingga ngundilo, ngulo oowooye bingamiye eya okooyi.

[30]Ipaporodayitas ngundo Kristus Yesuslo konimo ngano kumoowelo tewolo. Enendo ngu keda oluweloyiga ngulo ingondudu ulungga ma tewolo. Kini, ene ngu, ko nga yendo ma teweloyi, ngulo ene ngu telo, no hooloowenelolo ngu tewolo.

Pilipayi 3

Oni Ene Kristusno Newendemo Hamoo Tewaku Ngu, Ene Oni Gome Nenengo Oolengo

[1]Ye Kristen konebane, no nga mandega nga wenga yokowelo ngandilo eteno. Ye ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngulo simoongo, ngulo ngu, ye oni oni teyi. Nondo nga mande oni etuyeloyingombolo, mande ebe ganagana etenggoku, ngulo nondo yengo ko nakangowelo, nowoondone kowuli ma ingooteno. Ndatelo ngulo, nga mandega nga, ngu ye hoolooweyelootoni, enengo mande biyomi etenggoku, yendo ngu kootusina yunowanggo.

[2]Ye oo ngulo ingondale teyi! Ngu ngandilo: Etuyeloyingo oni ebe ganagana, ngundo ganayelolo etenggo. Ye oni, yengo goweye doongoolo yomosiyowaku ngu, Anut doongeyimo, ngu damoni nenengo, elo ngundilo etenggo. Ngu oni ngundilo etenggoku, ngundo ye ganayelolo, ko biyomi tetoyi, ngulo ye

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingondale teyi! Ngu oni, ngu se goki biyomimbo, ye yokitenggoku ngundilo. Ndatelo ngulo, enendo mande etenggoku, ngu ebe ganagana mande nangge. Ngundo ye Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo, oni simoo bale ingootenggoku, ngu yoyeni hamoo mande yokolo, enengo mande ebe ganagana, ngu nangge, keyowanggo. Ngulo ene ngundilo ingowelo.

3Yuda onindo goweyi doongoolo yomoosiyoweloyi sunggiga, ngundo ene oni simoo bale etuyelolo, ene Anutlomu. Ene ye enendo mande ebe ganagana etenggoku, ngu ingootoyi, nowoondoyemo hamoo ma tewelo! Ngu oni, ene goweye doongootoyi ngu, nguno ngu Anutndo oni nenengolo ma ewa. Kini, noole komo Anutlo nowoondonayi hamoo teyingo oni. Noole ko oo tetetoku, ngunonggo Anutndo noole oni nenengolo ma ete. Kini, goweye doongooweloyi sunggi hamoo ngu ngandilo: Noolendo Anutlo Yukanimo, ngu yambo mande telo, Kristus Yesuslo, oowooyi bingami nangge elo okooteto.

4No nguya, no mete damoni oowooyingga telo, ye etuyelowanoku, ngulo oni simoo baledo, kenolo, etenggo. Nga oningga nga ngu, ene oni nenengo nangge, elo ingootenggo. Yo, hamoo, no oo gome oowooyinggado, no hooloowenelowelo yi moole.

5Ngu ngandilo: nolo nalune, kandegula gidembolo kabusagomo ngu, Yudalo tabango oninggado, no gowene doongoolo yomosiyowolo. No osisambaye, Iserel, ngulo nangoni, Beniyaminlo sowe. No ngu Hiburu mande eteno. No ulungga teyingo naluno, no ngu Parisi oni, ngulo mamana mande, ngu hamoo gome keyoyingo oni, tunootewono.

6Kuli, no Kristen oni yombuliyeloweloyi koyi, ngu yanggango tewono. Ene oni sungombo nono mamana mande, nondo keyootenoku, ngulo no wilikonelowonggoku, ngu ene biyomi gula, nono ma kenowonggori.

7Kuli, nondo oo ngu ngundilo elo ingowonoku ngu, ene nolo ingondudune, ngu Anut doongeyimo, ngu nenengo kini. Ngundilo ngulo, ataga, nondo ingondudune kulimi inowonokungga, ngu kootuyinolo, ko Kristuslo ingoyingo yooteno. Ngundilo ngulo, oo ngu bidodomo yowonoku ngu, kingo oo ngundilo tete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ngu hamoo, oo bidodo no kuli, ngundo no hooloowenelowalo ingowonoku, ngu ataga, no mete yokowano. Hamoo oolengo, no oo ngu tewonoku, ngulo no hamoo ingooteno. Kristus Yesus, ngundo nolo, Oo Bidodo Sembuli Sembune, ingowono. Ngundo oo bidodo dagate. Ngunonggo ngu, oo ngu tewonoku ngu, kuli yokowono. Ooku kandangetoowe, ngu kingo oo ngundilo temukootoni, ngulo ngu, Kristuslo damoni yanggango dowoowelo ngulo nangge ingondudu teteno.

9Ngundilo ingowelo, ingondudu telo, no eneya sugi sugi oolootelo. Nondo mamana mande, ngano oni gome nenengo oolengo ootoolo, ngulo mande damoni ngu gome keyolo, oluweloyi nguya kini. Kini, no Kristusno nowoondonemo hamoo tetoni ngu, Anutndo ngu nowoondonemo hamoo teyingongga, nguno ngu, oni gome nenengo oolengolo ewa.

10No ngu Kristuslo hamoo oolengo ingoweloyi ingootenoku, ngulo no enengo damoni, no mete watayi, ingowelo teteno. No ingowono, Kristus melenonggo, ko, keda ootookooweloyi nalu, nguno enengo yanggangoni yowoku ngu, nondo oo ngundilo, ngu yowelo ingooteno. No ataga, Kristusdodo ko goboolo telo, ngulo enendo noolengo ogingoyingo, koolowoowoku, no nguya, ngundilo koolowoowelo ingooteno. Yo, onindo nowoondone hamoo teyingo, ngulo nuleyi kumooweloyingga ngu, no ngulo, nguya meyeteno.

11Yo, nondo kumoowanoku, naluno ngu, nondo ngundilo ingooteno. Anutndo ene mete noyeni, ko keda tewanolo ingooteno.

Polndo Yanggango Oolengo Kendutelo Oolouwolo

12Nondo ngandilo ma ingowono. Nondo ngu kuli Kristuslo mande damoni, ngu bidodo yowonolo ingolo, no komo mete bidodo tetenolo ingootenoku, ngu kini. Kini, no suwoo suwoo Kristuslo mandeni damoni nenengongga, nondo ngu yowelo, ngulo no tewootewoongooteno. Ngundilo ngulo, Kristus Yesus, enengombo no kuli sunggi yenunowoku, ngulo no ngundilo ingooteno. Kristusndo, nono oo tetoni tunooteweloyiku ngu, kootusina, bidodo nono tetoni tunootewalo ingooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ye Kristen konebane, nondo ngu enengo mande damoningga, ngu kuli yomukowonolo ma ingooteno. Ene, no oo gulananggembolo ingooteno. No oo koleteyingo yowonoku, ngu bidodobo, kuli kapengoyelo, no oo kootusina, Kristusndo oo nunoweloyi, ngulo koyi yanggango teteno.

14Anutndo no Kristus Yesuslo, elo negonelowoku ngu, enengo damoni, gome nenengongga ngu, no tewoongolo keyolo, nguno ngu, no ko yanggango telo, enengo damoni, ngu nangge, keyolo, yade yade oololo, Anut enengombo noyolo, Sambo endemo oolelo, enengomboya oluwalo.

15Noole Kristen oni simoo bale, onendo Anutlo damoni nenengo teweloyi, ngu gome watayi ngu, noole ngu damoningga, ngu nangge, keyolo oluwato. Ene ye ingondudu sungo gula moole tetoni ngu, Anutndo ngu yowoolengootoni, ye gome kenolo, tunoo ingowanggo.

16Ene noole mande ataga, yootetokungga nga, ngu komo gome dowoolo keyolo, yade yade oololo, noolengo damoninaye, ngu nenengo oolengo tunootetoni, nguno ngu kinitewa.

17Ye Kristen konebane, ye bidodo, ngu komo nolo mande damonine, nga kenoya, ngundiya nangge teya keyoyi! Ye, Pilipayi Kristen oni simoo bale gidalega, ngundo Kristuslo damoni, ngu gome keyootoyi ngu kenoya, ko nondo damonine tetoowe, yeno tunootewoku, ngu naluno, no yeya oluwonokuno, ye komo noolengo damoninayi, ngu gome kenoya, ngu nangge keyowanggo.

18Nalu oowooyingga no yeno ewono. Ngu oni onendo, ngundilo etenggo. Noole Kristen oni elo etoyi, ene enengo endeyoyingo, ngu biyomi oolengo nangge, elo ewono. Ngu oni, ngulo endeyoyingo biyomiye ngu, oni gidalegano tunoo etuyeloyingo, ngu ene Kristuslo me oni. Ngundilo oni, ngu Kristusndo, enengo mbumbuwa andangeyunowoku, ngulo nowoondoyi, ma tetenggo. Ngundilo ngulo, sendo solewelo tetoni, no ko yeno eteno. Ngano ngu, oni oowooyingga oolengo, ngu Kristuslo me oni oolootenggo. Yo, ene suwoo suwoo mbumbuwadodo tetoyi, nguno ngu, ene oni gidalega tunoo etuyelolo, ene Kristuslo mande hamoo ngu ma keyootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[19]Ngundilo oni ngu, ene Setanlo ende biyomi nguno ulo, suwoo suwoo oonatewanggo. Ngu oni ngu Anut enengombo elo oo tetoni tunooteweloyi, ngu ma tetenggo. Kini, ene enengo goweye, ngulo oni oni teweloyim, ngu nangge tetenggo. Ene ngundilo oo mande damoni biyomi oowooyingga tewonggoku, ngulo oni gidalegaya, mande mande oowooyingga elo, ene ngulo oyumo kini. Ene, mela ngalo, oo nggilinggala, ngulo nangge ingootenggo.

[20]Ngundilo ngulo, ene noolengo ende hamoo, ngu Anutndo Sambo endega oolooteku ngu, nguno noolengo ingondudunayi oolooteku ngu! Noolengo, Oo Bidodo Sembuli Ulungga, Yesus Kristus, ngundo endega yokolo, melako ngano ombulo, ngu noole ko yoyowa. Ngundilo ngulo, noole enengo ko ombuweloyi, naluningga, ngulo noole hahangelo sobowoowato.

[21]Ngu naluno nguno, ombutoni, enengombo oo bidodo Sembuli telo, sobowoolo ootoolo, ngunonggo, ene noole gowenayi biyomingga nga, ngulo yanggango kini, nga tetoni, ngu Kristus, enengo goweyi ngundilo dulidalinidodo tunootewa. Enengombo ngu yanggangododo telo, ngunonggo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, enengombo oo bidodo yeni, enengo keyi damonimo ombuwa.

Pilipayi 4

Oni Ene Komo Nowoondoye Goboolo Yelo, Oni Oni Telo, Ingondudu Gome Metemi Yootenggo

[1]Ariya, ye Kristen oni konebane, nondo yengo nowoondoyi telo, nowoondone ye yunooteno. Nondo yengo suwoo suwoo oni oni yunootoowe, ye nolo kone teyingo, ngu digi beye uliyoweloyi ngundilo. No mande gidalega yeno ewelo. Ngu mande bidodo, nga yeno nakangowonoku, ye komo ngu oo ngu gome ingoya keyoyi. Ngundilo nangge, ye komo Oo Bidodo Sembuli Ulungga nguno yanggango dikayilo ngulo eteno.

[2]Yuwodiya ko Sinitiki, yali bale elaga, no mande bodaga yalino ewelo. Yali ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, enengo namboni elaga, bine? Mete yali,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu Oo Bidodo Sembuli Ulungga, nguno yanggango dikaya, nguno ingonduduyali ko nowoondoyali gulanangge goboolo yeli.

3Ge, Sudayigos, ge oni gidalegaya, ko goboolo teweloyi gome ingoote. Ngulo ngu, no geno sumoo eteno. Gedo bale elayaga, nguno oolouya, hoolooweyelootooga, ko siyeli, elo sumoo gunooteno. Enendo ngu ene noya mande keda gome, ngalo nododo goboolo dikalo, ko tewooto. Ngundilo nangge, elayaga, ngu Kelemen, ko, oni gidalega nguya, ko telo, enengo bidodo, nolo ko goboolo nguya tewonggori. Ngu oni ngu bidodo enengo oowooye ngu suwoo suwoo keda oluweloyi bukga, nguno ooloote.

4Suwoo suwoo ngu, ye komo oni oni teyi! Ndawugalo ngulo, ye, ngu Oo Bidodo Sembuli, ngulomu nangge. Nguno ngu, nondo ko eteno. Ye ngu komo oni oni teyi!

5Oni bidodobo ngu, ene komo yengo ingootenggo. Ye oni imakeyingo ayibiyi oni oolootenggolo ingootenggo. Ye komo meyelo, oni gidalegalo mande damoni etenggoku, ngu gome gome wilikolo ingowanggo. Ye oo ngu teyi, ndatelo ngulo, Oo Bidodo Sembuli, ngu nooleno ko ombuweloyi naluno nguno, ngu namoko ooloote.

6Ye oo gulalo gulalo ingondudu ulungga ma telo, nowoondoye biyomi ma ingowelo. Kini, oo bidodo ngu, ye komo Anutno oo ngulo etenggo. Ye oo gula gulalo wenonolo kowuli oowooyingga, yolo, oolootenggoku ngu, ariya, Anutndo oo ngu hoolooweyeloni, elo ngu sumoo eya yemboongeyi. Ye oo ngundilo yemboongetoyi, ye komo eneno esetetoyi, Anutndo, yeno oo hoolooweyelolo, oo yunoweloyiga, ngulo eseteyi.

7Oni simoo bale, ngundo Anutlo imakeyingoni ayibini damoni, enengo oni yunooteku, ngu gome watayi kini. Yo, Anutndo yengo nowoondoye imakeyingo yeni, ngundo yengo ingondudu ulungga, ngulo nowoondoye biyomi yetoni, kowuli ingootenggoku, ngundo ye ma soboyelowa. Kini, ye Yesus Kristus nowoondoyemo hamoo telo, eneno ingootoyi ngu, asa, nowoondoye imakelo ngu, biyomi ko ma yowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ye Kristen konebane, nalu bidodomo nga oo ngalo ingoyingo yoyi. Ngu ngandilo: mande damoni bidodo hamoo oolengo, ko ingondudu gome, damoni gome nenengo teyingo; Anut doongeyimo, oo biyomi gula kini; oo gome oolengo nangge; oo ngu mete bingami okooweloyi mete; asa, ngu ingolo, ngu nangge, gome dowooyi.

9Mande damoni bidodo nondo yeno elo etuyelootoowe, kuli yowonggoku ngu, ko nolo mandene ingolo, damonine ngu kenolo, ingowonggoku nguya, ngu ye komo ngu bidodomo ngundiya teyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutlo imakeyingo damoni, ngu yunootoni, yeya oluwa.

Pilipayi Onindo Oo Kingo Duwoo Soweyootoyi, Ngulo Pol Oni Oni Tewolo

10Ataga yendo nolo ingolo, nowoondone ko yokutuwootoyi, ngulo ngu, no oni oni oolengo telo, ngulo no Oo Bidodo Sembuliga nguno eseteteno. Hamoo, kulimi, ngu ye nolo ingondudu tewonggoku, ene ye, yowoko oluwonggokuno, ngulo ye no oowooyingga hooloowenelowelоyi, ye ereremo kini.

11No yeya ngandilo oo ngalo ma ewono. No oo gulalo wenonoyingo telo, ngulo no ma ewono. Kini, no kuli ingootenoku ngu, oo gula, nono ombuwaku ngu, no ngulo ma boguwoowano. Ngu mete nangge.

12Nalu gidalegano, no owoolongo oni oode, no nalu gidegano, oo oowooyingga oolengo yolo, dowoowono. Nondo ngano oode, ngundi musiyo gulano oode bine, nowoondone ngu imakeyingo nangge, ngulo no kuli watayi. Ngundilo ngulo, nalu gulano, no oowali ulungga neweloyi, ngu ingolo ngu, ngundi nalu gulano, no oowalilo nguya, kumoolo bine; nalu gulano, no oo ulungga dowooweloyi ngu, ngundi nalu gulano ngu oolo wenonoweloyi nono tunootetoni ngu, asa, ngu bidodo mete nangge, elo ingooteno.

13Ngulo ngu, no, Kristus yanggangonimo, no oo bidodo mete temukooteno.

14Ene yendo komo ngu damoni gome oolengo telo, ye nododo goboolo dikalo, no hooloowenelolo kowuli, koolowoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ye Pilipayi oni simoo bale, ye yengombo ngu ngandiya watayi teyi. Kulimi ngu, no damoni yelo, mande keda gome mesalangongga, nga elo etuyelowonoku, no Masedoniya mela yokowonomu, ngu naluno ngu, ye Kristen simoo bale, yendo nangge nododo, goboolo dikalo, nowoondoyi teweloyi damoningga ngu tewonggori. Ye ngundilo telo, ngunonggo ye oo kingo digi tuwoo no nunowonggoku, no elo ingowono.

16Yo, no Tesalonayika melako oluwonoku, ngu nalunggano nguya, yendo nangge nalu oowooyingga, no digibo hooloowenelolo no nunowonggori.

17Yendo ye oo kingo duwoo gidalega no nunoyi, ngulo elo ma ingooteno. Kini, nondo ngandilo ingowono: Yengo damoniye gome, ngundo Anut doongeyimo, ngu komo engge gome oolengo tunooteni, ngulo hamoo Anutndo oo ulungga yeno gumi yunowa, ngu elo ingowelo ingooteno.

18Yendo digi kingo, Ipaporodayitasno, suleyowonggoku ngu, no logoyimo ulungga oolengo no daganelowoku ngu yowono. Anutndo ye digi beye soweyolo kingo nunoyingo ngulo oni oni telo, ngundilo, woolo ndindingo gome metemi Yuda onindo eneno teyingomu, ngulo nguya ene gome ingoote.

19Nolo Anutga ngu, ene oo bidodo, ngulo Sembuli Sembunayi. Yengo Kristus Yesuslo nowoondoyemo goboolo siyeyingomu, ngunonggo yendo oolo wenonootenggoku, Anutndo oo yunowa.

20Anut noolengo awanayi, noolendo suwoo suwoo enengo oowooyi bingami okoowato. Ngu hamoo oolengo.

Kambayeloyingo Mande

21Nondo ngu Kristus Yesuslo oni simoo bale bidodo kambayelolo eteno. Ye Kristen oni konebane, nododo goboolo oolootetoku, ngudodo ye kambayelolo etenggo.

22Anutlo oni simoo bale ngu bidodo ye kambayelolo etenggoku, ngu gidalega ngu mela ngalo oo sobosobo oni oowooyi Sisa ngulo yano ko tetenggoku, ngundo nguya yengo kambayelolo mande nga soweyootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[23]Nondo Anutno yemboongeteno. Oo Bidodo Sembuli, Yesus Kristus, gengo sumangengge ngu ene yunoya, goboolo ootooya, yanggango yunoni, ngundilo elo yemboongewono.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kolosi

Kolosi 1

1No Polndo, no ngu Kristus Yesuslo Aposel. Anut enengo ingondudunonggo nangge ene no noyolo, Aposel noyewolo. No nga so uyingga nga yengo nakangootoowe, nolo doboone Timooti nguya nga mandega nga kandangelo, ingolo, ene metelo, ewolo.

2Nondo nga so uyingga nga ngu, ye Anutlo oni simoo bale noolengo doboogulinayi Kolosi endemo oolootenggoku, ngundo Kristusno nowoondoyemo hamoo telo keyootenggoku, ngulo nakango yunooteno. Noolengo Awanayi Anutndo ngu sumange yunolo, yengo nowoondoye ngu yeni, imakelo oluwanggo.

Kolosi Onindo Kristus Nowoondoyemo Hamoo Tewonggori

3Noolengo yemboongeyingo naluno ngu, suwoo suwoo, noolengo ela eliya ngu noolengo Sembunaye Oo Bidodo Sembuli Yesus Kristus, ngulo eweyi Anutno yengo esetetelo.

4-6Yo, noole Anutno esetetelo, ndatelo ngulo, noole ngu yengo mande ngandilo kuli ingowolo. Kuli hamoo Mande Keda Mesalango nga ngu yeno tunootetoni, ye kuli ingolo, ngulo ye Kristus Yesusno nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngulo ngu, ye Anutlo oni simoo bale bidodo nowoondoyi teyunootenggo. Ngulo ye Anutndo oo Sambo endemo oo ngu yunowelo ewokungga, ngu sobowoolo oolootenggo. Yo, Epaparasndo yeno Mande Keda Mesalango yunooteku, ngundilo nangge, mela bidodomo nga Mande Keda Mesalangongga nga simoo bale ulungga oolengo, suwoo suwoo ngu ingolo, keyootenggo. Yo, ene damoni gome nenengo ngu keyolo, nguno engge gome oolengo yeyi tunootete. Ngundilo nangge, yeno nguya ngundilo damoningga, ngu ulungga tunootete. Yo, ye nguya damoni yelo, ngunonggo ngu Mande Keda Mesalango nga ingolo, ombulo, ataga ngano nguya Anutlo sumangeni hamoongga nga kuli ingootenggo.

7Epaparasndo ye kuli, nga Mande Keda Mesalangongga, nga ngu ye etuyelootoni, ye kuli ingowolo. Epaparas, noolengo ko goboolonayi, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kristuslo ko oni gome metemi. Ene ye hoolooweyelolo, Kristuslo koni, ngu tete.

8Yo, Epaparasndo nooleno etoni ingowoloku, ngu ngandilo. Yuka Kundingiyi ngundo ye nowoondoye yeni, Anutlo simoo balelo nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu gome tetenggolo etoni ingootelo.

Polndo Kolosi Onilo Anutndo Yanggango Yunoni, Elo Yemboongewolo

9Ngulo ngu, noole yengo mande koletelo ingolo, ngu nalunggano nguno, noole damoni yelo oololo, ataga, nga naluno nguya, noole suwoo suwoo Anutno ye hoolooweyelolo, ngandilo yemboongetelo. O Anut, gengo Yuka Kundingiyingge, ngundo gengo ingoyingo gome metemi, ngu ene yunoya, yoyega, ingonduduye gome himimonggo oo gedo ingooteku, ngu bidodo ingomukowanggo.

10O Anut, ge ene hooloyelootooga, oo gedo ingooteku, ngundiya teyi. Ene ngundilo tetoyi, enengo endeyoyingo, ngundo gengo simoo bale, ngu etuyelowanggoku, ngu ge enengo Oo Bidodo Sembuli. Gedo ene hoolooweyelootooga, gengo damoningge nenengo, ngu nangge, keyoya, ko nguya, ge hoolooweyelootooga, enengo ko bidodomo, ngu engge gome nangge, enggewa. Ene ngundilo tetoyi ngu, asa, ngu gedo oo ingooteku, ingoyingongga ngu ulungga oolengo tunooteloluwa.

11-12O Anut, gengo yanggangonggedodo ene yuno. Ngundilo yunootoyi, ene nguno mete yanggango dikalo, ngunonggo, kowuli oowooyingga koolowoolo ootoolo, ene ma boguwoowanggo. Kini, ene mete nowoondoye, Awa geno oni oni telo, esetewanggo. Ndatelo ngulo, gedo ene yooneneyelolo, nguno oo gedo ene yunowelo logowootoyi, Sambo endemo himidodo oolooteku, ngu gengo simoo bale nguya bidodo yowanggo, elo yemboongeteno.

13Yo, Anut, noolengo Awanayi, ngundo Setanlo oolelini ngulo yanggangonimonggo andangeyelolo, ko yoyowolo. Yo, ene noole yoyolo, enengo Nangoni ngulo gome ingooteku, ngundo oni simoo bale soboyelooteku, ngu kewooloyemo yoyewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Anut Nangoni, ngundo noole uliyelolo, ko yoyolo, noolengo weti mbumbuwanayi andangeyunolo kapengoyewolo

Kristuslo Damoni, Ko Enengo Koni Nguya

15Anut Nangoni gogolo gulanangge oolengo, Kristus ngundo Anutga noole ma kenoweloyingga, ngu kilalongo oolengo. Enendo ngu Anutndo oo bidodo yemukoyingongga, ngu bidodo tabango ulungga oolengo ooloote.

16Anut Nangonimbo ene oo bidodo Sambono, ko, melako oolootenggoku, ngu bidodo yemukowolo. Yo, oo melako ngano noole tunoo kenootetoku, ngulo sembuli. Ngundilo nangge, Sambono oo oolootenggoku, ngu noole ma kenootetoku nguya, enendo nangge ngu bidodo yetoni oolootenggo. Yo, oni ululu, ko, yuka ngulo yanggangoye ulungga oolengo, Sambono, melako ngano nguya oolootenggoku, ngu bidodo sembuye. Oo yeyingo ngu bidodo, enengo oowooyi bingaminidodo tunooteweloyi, ngulo ene yewolo.

17Ene oo ma yeyingo naluno nguno, ene oluwolo. Enengo yanggangoni, ngunonggo, nangge oo bidodo yewoku, musiyemo musiyemo sunggidodo oolootenggo.

18Enengombo ngu, enengo oni simoo bale gooboongoolo oolootenggoku, ngulo tabangoye ulungga. Enengo, oni simoo bale ngu, enengo goweyi, ko, enengombo ngulo sembuye oolengo. Enengombo ngu, ene koletelo oolengo melenonggo ko ootookooyingongga, ngundilo ngulo, ene oo bidodo tabango koleteyingo ulungga ooloote.

19Anutndo, ngu enengo ingonduduni damoni, ngu bidodo, enengo nangonimo nangge olinilo gome ingoote.

20Anutndo ngu mela ngalo oo bidodomo, ko, Sambo ende oo bidodomo nguya, eneno nangge nowoondoye enedodo goboolo gulanangge yewelo, elo ingoote. Ngundilo ngulo, Anutndo Kristuslo dalowo de mombinonggo wendoni ombuyingo, ngundo noole yoyolo, Anutdodo goobooyelowolo. Nguno ngu, Kristusndo, noole Anutdodo kewooloko kawararayelolo, mundi telo oluweloyi damoninayingga, ngu andangeyunowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Kulimi ngu, ye Anut tanggeyimo kini, yowoko sungo oluwonggo. Ndatelo ngulo, yengo ingonduduye, ngundo eneya mundiyi oluwonggoku, nguno ngu, ye damoni biyomi telo oluwonggo.

22Ene Kristus de mombimo kumooyingo damoningga, nguno ngu, ye Anutdodo nowoondoye goboolo gulanangge yelo oolootenggo. Ndatelo ngulo, Anutndo ngandilo ingoote. Ene ye gome metemi oolengo, kundingiyi ene tanggeyimo ootoolo, nguno enengo doongeyimo, sugabo oo biyomi gula kini, ngu gome nenengo oolengo ootoolo, nguno enengo tanggeyimo oluweloyi, ngulo gome ingoote.

23Ene ye komo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu gome yanggango dowooya, nguno yanggango dikaya oliyi. Kinitetoni ngu, oo biyomi gulado ye yodowoolo, yowoosoolo yoyowa. Nguno ngu, ye kuli nga mande gomengga, nga ingolo, yolo, nguno nowoondoye hamoo teyingo yanggango tetoyi, nguno Anutndo ko yoyoweloyi, ngu yokowanggo. No Pol, nondo kuli nga mande gomengga, ngalo ko oni tewonomu, ngundo eteno. Noolendo ngu Mande Keda Mesalango nga elo, oni mela bidodomo ewootomu ngu.

Polndo Kolosi Oni Hoolooweyelowolo

24Kristus enengo goweyi, ngundo ogingoyingo ulungga oolengo, enengo oni simoo bale goobooyingo, ngundo hoolooweyelowolo. Ene no sunggi yenunoyingo ngu, ogingoyingo nguya koolowoolo, ngunonggo simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu hoolooweyelowano. Ngundilo ngulo, nondo ataga, ye hoolooweyelolo, kowuli koolowooweloyimbolo oni oni teteno.

25Anutndo no enengo koni teweloyim sunggi yenunowoku, ngu no enengo simoo bale hoolooweyeloweloyimbolo, ko oni tunootewono. Ene no ngu, enengo mandeni hamoo ngu bidodo, elo yootunoweloyimbolo, logonelowolo.

26Kulimimonggo, nga mandega nga, ngu nalu bidodo osi sambanayi doongeyemo ngu kombiteyingo oluwolo. Ene ataga, ngano ngu, Anutlo oni simoo bale doongeyemo kuli endesina tunoo oolengo tunootete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[27]Anutndo nga mande gome oolengongga nga, ngu kombitelo oluwoku, ngu oni sowe gidalega Yuda oni kini, ngu kewooloyemo nguya, tunoo etuyelootoni, kenolo ingowanggo. Nga mande kombiteyingongga nga, ngu ngandilo. Kristusndo ngu yeya goboolo ooloote. Ngulo ngu, yendo oni oni telo, ene sobowootoyi, ombulo, ko yoyowa. Yo, ngu naluno, Anutndo ngu yengo oowooye bingamiyedodo yunootoni, enedodo goboolo sugi sugi oluwanggo.

[28]Noolendo ngu koletelo Anutnonggo, ingoyingo gome oolengongga yolo, ngunonggo, noole Kristuslo Mandeni Keda Mesalango, ngu oni bidodomo yootunolo, elo etuyelooteto. Yo, noolendo komo mande yanggango elo, mamanayelolo biyomi ma tewelo, elo, ko, oole mande gome nenengo ngu komo teyilo etuyelooteto. Ndatelo ngulo, noolendo ngu oni simoo bale sungo sungo gulanangge nangge bidodo yoyolo, Kristusno ombutooyega, ene komo Kristuslo oni oolengo teya oliyilo ingolo, ko teteto.

[29]Ngulo ngu, Kristuslo yanggangoni ulungga no nunootoni, no ngu yanggangongga, ngu bidodo, enengo koni nga teteno.

Kolosi 2

Oni Ene Komo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngu Yanggango Teya, Ene Ebe Ganagana Mande Ngu Andangeyi

[1]Nondo ngu ye ngandiya ingoyilo ingooteno. Nondo ngu ye, ko, Leyodisiya endemo, Kristen oni nguya, hoolooweyelolo, ko yanggango oolengo teteno. Ngu hamoo, ye nguya, Kristen oni simoo bale gidalega nguya, no ma neyoyingo, ene nondo ngu ye bidodo hoolooweyeloweloyimbolo, ko yanggango oolengo teteno.

[2]Nondo ngu ko yanggango oolengo telo, ndatelo ngulo, yengo nowoondoye ngu yanggangododo tunooteya, ngunonggo ngu ye nowoondoyi teweloyi damoningga nguya, ye woologoyelonilo ingooteno. Nguno ngu, yengo ingonduduyemo, Anutlo mande kombiteyingo, ngu tunoo oolengo ingowanggo. Ngu mande kombiteyingo ngulo damoni, ngu Kristus nangge.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Yengo nowoondoye Kristusno yelo ngu, asa, Anutndo ye hoolooweyelootoni, nguno enengo mande kombiteyingo ululu oolengo oolooteku, ngu ingonduduyemo tunoo oolengo ingowanggo.

4-5Nondo ngu ngandilo ingooteno. Oni gulado ebe ganagana mande gula ye ganayelolo ma yoyowelo elo, ngulo nondo mandega, nga eteno. Ngu hamoo, nondo yeya goboolo ma ooloototetoku, ene nolo ingondudune, ngundo ngu, nalu bidodomo yeno ooloote. Nga naluno ngano, no yengo oni oni oolengo teteno. Ndatelo ngulo, no yengo mande, ngandilo ingowono. Ye Kristusno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu yanggango oolengo, nguno yengo dobooguliyeboya nowoondoye, goboolo gulanangge yetenggo.

Ye Komo Kristusno Woologongoyago, Ye Keda Oluweloyiga Ngu Yowanggo

6Yo, ye ngu Oo Bidodo Sembuli, Kristus Yesus, ngu kuli yowonggo. Ngulo ngu, ye komo eneya goboolo endeyoya oliyi.

7Ye ngu komo eneno yanggango dikaya ootooya, de ngu mela nogono yanggango dikalo ooleteku, ngundiya dikayi. Ngundilo nangge, ya nguya, ngu ene samanga sanganimo yanggango dikatoni, ngunonggo yetenggoku, ye ngundiya dikayi. Ngulo ngu, ye komo noolendo mande gome mesalango yeno, elo etuyelowootoku, ngulo nowoondoyemo hamoo tetoningga, ye nguno yanggango dikaya oliyi. Ngundilo ootoolo, ngunonggo, ye suwoo suwoo, Anutno esetelo, yanggango teweloyi, ngulo hahangeya oliyi.

8Ye komo ingondale teya oliyi! Kinitetoni ngu, oni gulado kingo ebe ganagana mandega yeno elo ganaganayelowa. Oni ngundilo, ngundo ene osi sambaye kingo mata mande mande damoni engge kini, ngulo elo, ngunonggo, mela ngalo mande damoni ngulo nangge etenggo. Ene Kristuslo mandeni hamoo, ngu ma elo keyootenggo.

9Ye ingootenggo. Kristus ngu oni noole ngandilo. Ngu hamoo, ene Anutlo keda oluweloyiga, ngu bidodo Kristus newendemo hangelo, oolelo ooloote.

10Kristusndo nangge Sambono melako sobosobo tabango oni oolootenggoku, ngu bidodo tabangoye ulungga. Yo, hamoo, Anutlo damoni nenengo, ngu eneno nangge hangelo oolooteku, ngu yeno nguya hangelo, oolelo oluwa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ye eneya woologongolo, nguno Kristusndo yengo goweye yomosiyoyingo damoni hamoongga, ngu tewonggori. Ngu ooga ngu goweyemu kini. Kini, Kristuslo damonimo, ngu noole nowoondonayimbolo ingondudu kulimingga, ngu andangelo yokowonggori. Ngungga, ngu goweye yomosiyoyingo, ngulo damoni hamoonggaku ngu.

12Sono kundingiyimo ngu, ye Kristusdodo woologongootoyi ngu, Anutndo yengo nowoondoye kulimingga, ngu yolo, meleno Kristusdodo meleyelowolo. Ye ngu Anutlo yanggangoni, ngulo nowoondoyemo hamoo tetoyi, enengo yanggangonimbo nangge, Anutndo kuli, Kristus melenonggo yokutuwootoni, ko keda ootookoowolo. Ngundilo nangge, ye kuli sono (kindingiyimbo) sonowooyingo naluno nguno, ene ye nguya yokutuyelootoni, oni keda tunootewonggo.

13Kuli ngu, ye mande damoni biyomi guladilo guladilo teloluwonggo. Ye nguno nowoondoye ingondudu kulimingga ngu telo, keyolo oluwonggo. Nguno ngu, ye Anut doongeyimo, kuli kumooyingo. Ene Anutndo ye yooneneyelootoni, ye Kristusdodo goboolo keda oolengo tunootelo oolootenggo. Yo, hamoo, Anutndo noolengo biyominayi ngu bidodo kuli andangeyunolo kapengoyewolo.

14Anutlo mamana mande nakangoyingo nguno, noolendo oo teweloyi Anutndo ingooteku, nguno ooloote. Nalu bidodomo, noolendo biyomi tetetoku, ngundo yoyolo, mande wilikoyingomo yoyewelo tewolo. Ene Anutlo sumangeni, ngunonggo, ene noolengo biyominayi ngu andangelo, yolo, de mombimo Kristusdodo booloyelolo yosanggayewonggori.

15Enendo oo yuka biyomi bidodo, ko, ngulo sobosobo tabango onikudodo yanggangoye nguya andangewolo. Yo, de mombinonggo, Anutndo enengo yanggangoye dagayelolo yoyokootoni, oni doongeyemo, oomboolo bidodo ngu kingo oni ngundilo tunootetoyi, Anutndo nangge yanggangonidodo ooloote.

Noole Ngu Kristusdodo Goboolo Kuli Kumoowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ngulo ngu, ye kuli Kristusdodo goboolo oodoyi, ngulo ngu, ye oni gula yokootoyi, ye goweye sanggawelo mande gula yeno oowali neweloyi, ngundi, sono neweloyi ngulo mamana mandeni yeno ma ewelo. Ngundilo nangge, oni gula yokootoyi, ngundo nalu ulunggalo, kombo keda amana mayetoni, nguno yambo mande teweloyi; ngundi, Sabat naluno yambo mande teweloyi, ngulo nguya ye goweye sanggawelo mande gula ma ewelo.

17Ngu oo ngu kootusina oo tunooteweloyi, ngulo kingo gaboyi nangge. Ene Kristusngga, ngu hamoo oo engge oolengo.

18Oni gulado ene gaboya gaboya oo kuli kenolo, ngulo ingoyingo yolo ete. No ingondudune ulungga oolengo oni sungo dagayelootenolo ingoote. Ye ngundilo oni ngu yokootoyi, ombulo, ngundo ye goweye sanggawelo mande ngandilo ma ewelo. Yengo Anutndo oni oni teni, eya ngu, asa, ye komo Engel, onino yambo mande teya, oni nowoondoyemo oliyilo ewa. Ngundilo oni ngulo ingonduduye ngu nowoondoye kulimi damoningga, nguno windawinda telo endeyootenggo.

19Ngundilo oni, ngundo Kristus yolo, dowootoni, ma ndindi tete. Ene Kristus ngu noolengo tabangonayi oolengo. Nga Kristusngga ngando ngu, ene goweyi ngu bidodo oowali inootoni, ngulo ngu wembuyi sowe sowe, sinami utoyi, oo goweyimo ngu bidodo dowoolo woologongootoni, yanggango ooloote. Ngulo ngu, ene goweyi ngu Anutlo yanggangonimo ulungga oolengo tunootete.

20Ye ngu Kristusdodo goboolo kumoolo, nguno ngu, ye mela ngalo damoni biyomi engge kini, ngu kuli yokowonggo. Ndawugalo ngulo, ye ataga, mela ngalo mamana mandeni, newendemo ko utenggo?

21Yo, ngu ganayeloyingo oni, ngundo ngandilo etenggo. Ge komo oo ngu ma dowoowelo, ma tewoongolo newelo, gengo kande dibigebo ma ikakowoowelo, elo etenggo.

22Ngundilo mamana mande ko oo ngu, noole ngu tetooye, ngu sodedo biyomi yete. Ngu onilo ingondudunonggo nangge, mamana mande ngu yelo, noolendo komo ngu keyoyilo etuyelootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[23]Ene hamoo, ye komo ngundilo ingondudu biyomi, ngu ma keyowelo. Ndatelo ngulo, ngu mamana mandega etenggoku, ngu ingondudu kulimingga, ngunonggo, ombute. Yo, hamoo, ngundilo oni, ngundo enengombo ingootoyi, ene ingoyingododo tetoni, nguno noole yowoosootoyi, enendo yambo mande tewelo ingootenggoku, ngundilo tetetolo ingootenggo. Yo, ene ngundilo telo, nguno nowoondonayimo hamoo teyingongga, ngu woongooni utoni, yoyeni, noole kingo oni ngundilo tunootelo, noolengo gowenayi ogingoyingo yunoyilo ingootenggo. Ene ngundilo mamana mande, ngundo noole hoolooweyelolo, damoninayi kulimingga, ngu ma woongooni uwa. Hamoo oolengo kini.

Kolosi 3

Anutndo Ngu Ye Kristusdodo Goboolo Kuli Yokutuyelowolo

[1-2]Anutndo ngu ye Kristusdodo kuli goboolo yokutuyelowolo. Ngulo ngu, yengo nowoondoye ingonduduye bidodo oo Sambono awuno, Anutndo ye yunowelo, ngulo hahangeya oliyi. Sambo endemo, Kristus ngu, enengo yaba bingamidodo, bibiteteku, ngu Anut kandeyi koondosina bingamidodo ootoolo, ngunonggo, ene oo bidodo sobowooweloyi kongga, ngu telo ooloote. Ngulo ngu, yengo nowoondoyi ngu Kristuslo damoni, gome nenengo, ngulo nangge nalu bidodomo ingondudu teya, keyoya oliyi. Ye mela ngalo oo ngulo ma ingondudu ulungga telo oluwelo.

[3]Yo, yengo nowoondoye kulimingga, ngu kuli kumoowolo. Yengo kedaye hamoo oolengongga, ngu Kristusdodo goboolo, Anut tanggeyi oolengomo kombitelo oolootenggo.

[4]Kristusndo ngu noolengo kedaga, suwoo suwoo oluweloyiga, ngulo sembuli. Kootusina ene tunooteweloyi nalunggano, nguno ngu, Anutndo ye nguya bingamiyedodo Kristusdodo goboolo yunowa.

Noole Simoo Bale Keda Tunooteteto

[5]Ngulo ngu, ye komo nowoondoye kulimingga, ngu enengo mande damoni biyomi ngu bidodo andangeya yokoyi! Ngu oo biyomi ngu ngandilo: bosebalese mande damoni biyomi teweloyi; mande damoni sugabododomu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

teweloyi; nowoondoyemonggo bale sungombolo ingolo yoweloyimbolo; nowoondoye bidodo damoni biyomi nangge teweloyi ngulo hahangeweloyi; oni gulalo oo kenomayingoweloyi.

6Yo, hamoo, Anutndo ngu damoni biyomi bidodo, ngu sanggili ulungga telo ooloote. Ngundilo ngulo, oni ene Anutlo mandeni ma keyootenggoku, ngulo gumi biyomi ulungga yunowa.

7Kulimi ye nguya, ngu oni biyomi ngudodo goboolo endeyolo oluwonggo. Ye nguya ngu mande damoni biyomi, ngu bidodo tewonggori.

8Ene ataga ngu, ye komo ngundilo mande damoni biyomi, ngu bidodo andangeya yokoyi! Ngu ngandilo: sanggili teweloyi damoni, nowoondoye biyomi yelo boguwooweloyi damoni; oniya kootuyesina mande damoni biyomi teweloyi; oniya kootuyesina mande elo yomooyunoweloyi; yengo manggoyemonggo, mande sugabododo biyomi ngu eweloyi damoni ngu tewonggori. Ye komo ngundilo mande damoni biyomi ngu bidodo andangeya yokoyi!

9Ye komo dobooguliye ma ganayelowelo. Ndatelo ngulo, yengo nowoondoye damoni kulimingga, ngu bidodo kuli andangelo yokowonggori.

10Nguno ngu, ye oni keda kuli tunootewonggori. Yo, Anutndo ngu, ene kuli oni kedaga, ngu yeni tunootewolo. Ene suwoo suwoo, ene ko yanggango telo, ye hoolooweyelootoni, enengo damoni, ye komo gome gome ingololootenggo. Ndatelo ngulo, yengo damoniye, ngu komo enengo kilalongo tunootenilo ingoote.

11Ngundilo ngulo, ataga, noole Kristusno oni wata gulanangge oolooteto. Ngu ngandilo: noole oni sowe gidalega Yuda oni kini; Girik oni kini; oni goweye yomosiyoyingo ngu kini; oni goweye ma yomosiyoyingomu nguya kini; mande bungeyi oowooyingga, ko damoniye oowooyingga, ngulo nguya kini; kingo sulena oni kini; oni enengombo soboyelolo oolootenggo; ngundilo, oni ngu bidodo, Kristusndo yoyeni, wata gulanangge tunootewolo. Yo, Kristus enengombo oni bidodo nowoondoyemo ulo, nguno ooloote.

Noole Komo Nowoondoyi Teweloyi Damoni, Ngu Yowato

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12-13Ngundilo ngulo, Anutndo ngu ye kuli sunggi yeyunootoni, ye enengo oni simoo bale oodoyi, ene yengo nowoondoyi yeloote. Ngulo ngu, ye komo mande damoni ngandilo ngu yoyi. Ye komo oni bidodo nowoondoyi yunoya, gome yomosiyeloyi. Ye komo yengo oowooye okooweloyi ngu yokoya, imakeyingomo ootooya, ngunonggo oni sungomo mande damoni imakeyingo, ngu teyi. Oni sungombo yeno biyomi gula tetoyiga ngu, ye ngulo suwoo suwoo, ene hoolooweyelootoyiga, damoni nenengo ngu tewanggo. Ene ye kewooloyemo nguno, oni gulano, mande gula dobooyibo eneno biyomi gula teyinoyingo tetoningga ngu, asa, ene komo nguno yokoya, enengo mbumbuwani ngu andangeya kapengo yeyunoni. Ndatelo ngulo, Oo Bidodo Sembuli Sembunaye, ngundo ngu, noolengo mbumbuwanayi kuli andangelo kapengo yeyunoyingo, ngulo ngu, noole nguya komo oni gulado nooleno biyomi teyunootoni ngu, noole nguya ngu andangelo yokowato.

14Nowoondoyi teweloyi damoningga, ngundo ngu damoni sungo gome gidalega ngu bidodo dagayeloote. Ngundilo ngulo, nowoondoyi teweloyi damoningga, ngundo oo damoni gome bidodo gooboolo wetumoolo, ngundo oni gidalega nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango yunowa.

15Kristusndo ngu yengo nowoondoye imakeyingo, ngu yunoote. Ngu nowoondoye imakeyingongga, ngundo yengo nowoondoye gome oolengo sobowooya olini. Yo, Anutndo ene ye kuli negoyelowolo. Nguno ngu, ye goweye gulanangge ootoolo, nguno ye nowoondoye imakeyingongga, ngu yowolo. Ngundilo ngulo, ye komo Anutno suwoo suwoo eseteloluwanggo.

16Yo, Kristuslo mandeni, ngu komo ye nowoondoye newendemo, nguno hamoo uya olini. Ngulo ngu, yendo ngu komo dobooguliye etuyeloya, nguno ingoyingo gome gome gula gulano gome yomosiyeloyi. Ye ngu komo Anutno ngu, nowoondoyemonggo eseteya, Anutlo yambo bukno yambo ngu utoya, yambo mande teweloyi yambo ngu utoya, ko, yambo Yuka Kundingiyimbo nowoondoyemo yeni tunooteteku, ngu nguya uleyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Oo bidodo yendo telo, ngulo mandeno kono nguya tetenggoku, ngu bidodomo, ngu Oo Bidodo Sembuli Yesus oowooyimo, nguno ye komo teyi. Ene oowooyimo, ngunonggo, ye komo Anut Awaye nguno eseteyi.

Kristen Simoongo, Ngulo Mandeni

18Ye bale, ye ngu komo kamesumooye nowoondoyemo oliyi. Ngu damoningga ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngu doongeyimo, gome nenengo oolengo.

19Ye simoo, ye ngu komo balesumooyembolo nowoondoye yunoya, yendo ene nowoondoye yeyi, ma biyomi yewelo.

20Ye simooye galo, ye komo oo bidodomo, awanamoyembolo manggoye gome oolengo keyoyi. Ndatelo ngulo, Oo Bidodo Sembuli, ngundo damoni ngundilo, ngulo ingoote.

21Ye simooyembolo awa awaye, ye komo yengo simooyembolo damoniye, ngu sunggino nangge yoonenengoyeloyi. Ye ngu sunggiga ngu dagalo ngu, asa, ye enengo nowoondoye yeyi, boguwoolo nowoondoye yeyi biyomi tewanggo.

Ko Onilo Mande, Ko Sobosobo Onilo Mande

22Ye Kristen kingo ko oni, yendo ngu komo yengo sobosobo oni, ngulo mandeye ngu bidodo keyoyi. Kinitetoni ngu, ye nguno kingo ko ngulo nakayayi nangge teloluwanggo. Ko hamoo tete, eyilo ma telo oluwelo. Kini, ye ngu komo, Oo Bidodo Sembuli, ngulo sosoleya, ngunonggo yengo nowoondoyemonggo nangge komo, ko gome nenengo teyi.

23Yendo ndawu oo kongga tetenggoku nguno, ye komo nowoondoye bidodo ko ngulo ingoya, ko teyi. Ngu yendo onilo ko ma tetenggo. Kini, yendo ngu Oo Bidodo Sembuli, ngulo koni, tetenggo.

24Ye ingoyi! Kootusina ngu, Oo Bidodo Sembuli, ngundo yengo ko tewonggoku, ngulo ulini yunowa. Ngu ko uliyingga, ngu ye yunowelo sunggi yetoni ooloote. Ye ngu Kristus, ngulo ko oni telo oolootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[25]Oni ene oo biyomi teteku ngu, ene biyomingga tewoku, ngulo ulini gumi ngundilo yowa. Yo, hamoo, Anutndo ngu oni simoo bale bidodo damoniye, ngu damoni gulanangge nenengo oolengo, nguno wilikoyelowa.

Kolosi 4

[1]Ngundilo ngulo, ye ko onilo sobosobo oni galo, ye komo nguya damoni gome nenengo oolengo, ngu yengo ko onino teyi. Ye komo nguya ingoyi. Yengo sobosobo oolengo ngu Sambo endemo oolootelo ingootenggo.

Yanggango Yemboongelo, Nguno Gome Nenengo Endeyowato

[2]Ye ngu komo yemboongeweloyi damoningga, ngu gome dowooyi. Yengo yemboongeyingongga ngu, ye komo gome nenengo ingondudu teya, ngunonggo Anutno eseteyi.

[3]Ye komo Anutndo, noole hoolooweyeloni eya, nguya yemboongeyi. Enendo mete noolengo oole yoonenengootoni, noole nguno Kristuslo mandeni, kuli kombiteyingongga, nga yootunolo, elo, oni etuyelowato. Nga mandega, ngalo no noyolo, ya biyomimo noyewonggo.

[4]Ye komo nolo yemboongetoyi, nguno Anutlo mande kombiteyingo nga yootunolo, wesiyolo onino eweloyi ngu, Anutndo ngu, nondo oo teweloyi ingooteku, ngundilo no komo nenengo tewano.

[5]Yendo oni Kristus nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngu kewooloyemo ootooya ngu, asa, ye komo Kristuslo Mande Keda Mesalango, nga oolengo eya etuyeloyi. Ye ko teweloyi nalu gula, kingo ma yombuliyowelo.

[6]Yengo mandeye ngu suwoo suwoo, gome nenengo sumangeyi oolengo etoyi, oni gidalega nowoondoyemo gome oni oni sanganimonggo, ingowelo ingootenggo. Oni ye sumoo yunolo, ingoweloyi etoyi ngu, asa, mande nenengo gumi ewanggo.

Polndo Tikikas, Onesimas, Elaga Suleyelowolo

[7]Tikikasndo ngu nondo ko tetenoku, nga bidodo mandeni yeno ewaku ngu. Ene ngu noolengo Kristen doboonayi oolengo, Oo Bidodo Sembuli ngulo ko oni, ko, ene nooledodo konayi goboolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Nondo ene nga oo ngalo suleyootoowe, yeno oolouteku ngu, nguno ngu, ye mete noolengo ingowanggo. Noolendo ndatelo oolootetoku ngu, enendo yengo nowoondoye ngu yeni, yanggango yewa.

9Onesimas ngundo Tikikas, noolengo Kristen doboonayi oolengo, ngu yolo, yeno ombuwaliku ngu. Ndatelo ngulo, Onesimas ngu yengo dobooyega, enendo ngano oo bidodo tunooteteku, ngalo mande mandeni ngu bidodomo etoli, ye ingowanggo.

Polndo, Kolosi Oni Kambayelolo Mande Soweyowolo

10Aristakasndo ngu noya ya biyomimo goboolo ulo oolooteloku, ngundo ye kambayeloote. Mak nguya, Banabas bulibaliyi, elaga nguya, ye kambayelolo mande soweyooteli. Ene yeno oolouya tunootetoningga ngu, ye komo ene yoya, sobowooya kawararangoyi. Ngulo ngu, nondo yengo mande soweyooteno.

11Yesus, ngu oowooyi gula Yasitas, enendo nguya ye kambayelolo mande suleyoote. Ngu Yuda oni sowengga, ngulo nga oni ngando, ene noya ko goboolo teteto. Yo, ene nolo ko goboolo oni, kewooloyemo ko telo, Anut ngundo simoo bale soboyelooteku damoningga, ngu simoo baleno wesiyolo etenggo. Yo, hamoo, ene no gome hooloowenelootoyi, no nowoondone imakewolo.

12Epaparasndo nguya, ye kambayelolo ete. Ene nguya, ngu yengo oni gula, ene Kristus Yesuslo ko oni. Enendo suwoo suwoo, ye hoolooweyelolo, ko yanggango telo, yemboongelo ooloote. Enendo yengo Anutno yemboongeteku, ngu Anutndo ye yoyeningga, enengo damoni, nenengo ngulo ingooteku, nguno yanggango dikayi, elo koyi teloloote. Yengo nowoondoyemo, ngunonggo, Anutlo ingonduduni damoni ngu bidodo hamoo oolengo ingowanggo.

13Nondo enengo damoni, ngu kenolo, ngulo oni oni telo, ngulo yeno eteno. Enendo yengo ko yanggango oolengo telo, ye hoolooweyelolo, ngunonggo, simoo balelo nguya ko telo, ngunonggo ene Leyodisiya, Hirapolisno, simoo bale oolootenggoku, ngulo koyi tete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Noolengo doboonayi, Luk, ngu noolengo yomosiyeloyingo oni gome oolengo (Dokta gome), ko, Dimas nguya ye kambayelolo mande eteli.

15Yendo nolo kambayeloyingo mandene nga, ngu nolo dobooguline Leyodisiya endemo oolootenggoku, ngu nguya yunoyi. Nimba, Kristen balega nguya, ko, Anutlo simoo bale enendo yano gooboolo yambo mande telo oolootenggoku, ngu nolo mande nga yunootoyiga, ene nguya kandangeya ingoyi.

16Yendo mandene nga kandangeya, ingoya ngu, asa, ye komo soweyootoyiga, Leyodisiyano, Kristen simoo bale oolootenggoku, nguno nguya, ooloutoningga ngu, ene nguya kandangelo ingowanggo. Ngundilo nangge, nolo so uyi Leyodisiya simoo bale yunootoowe ngu, ye nguya kandangelo ingowanggo.

17Yendo Akipasno ngandiya eyi. Ge komo ingondale teya, Oo Bidodo Sembuli, ngulo koningga, nguno ge sunggiyowoku, ngu gome nenengo oolengo teya, temuko, eya eyilo ewolo.

18No Pol, no nenengombo, ngu ye kambayelolo mande nga nakangolo, yengo soweyooteno. Ye ngu komo nolo ingondudu teyi! No ngu ya biyomimo oolootenoku nga! Anutlo sumangeni, ngu yeya olini. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Tesalonayika

1 Tesalonayika 1

1No Polndo nga so uyingga, nga Sayilas ko Timooti elaga nguya, hoolooweneloototoyi nakangooteno. Nga so uyingga nga ngu, Awa Anut, Oo Bidodo Sembuli, Yesus Kristus, ngulo simoo bale Tesalonayika endemo, nguno Kristen goobooyingomo oolootenggoku, yengo noolendo nga mandega, nga nakangoyunolo soweyoyunooteto. Noolendo, yengo Anutno yemboongeteto. O Anut, gengo sumangengge, ko, gengo imakeyingo damoninggega, eneno yunoyilo yemboongeteto.

Tesalonayika Simoo Bale Yesusno Nowoondoyemo Hamoo, Ngu Yanggango Tewonggori

2Nalu bidodomo yemboongetetokuno, noole ye bidodobolo, Anutno esetelo yemboongeteto.

3Yo, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngunonggo ko gome teweloyi damonimo ko tetenggoku, ngu noolendo ingolo, ngulo Awa Anutno eseteteto. Yendo ngu dobooguliye sungo nowoondoye yunolo, ko, yengo nowoondoye yanggango telo, ngunonggo ye Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngu sobowoolo, suwoo suwoo hahangelo oolootenggo. Ngundilo ngulo, noolendo naludodomo, ngundilo oo ngulo ingolo, ngulo noole Awa Anutno yengo yemboongelo oolooteto.

4Ye Kristen dobooguline, Anutndo yengo gome ingoote. Ngulo ngu, noole kuli ingooteto. Anutndo ye enengo oolengo sunggi yewolo ingooteto.

5Ndatelo ngulo, noole ye kewooloyemo tunootelo ngu, Anutlo Mande Keda Mesalango nga ngu, noolendo yeno kingo ma wesiyolo ewootowo. Kini, noole Yuka Kundingiyimbolo yanggangoni, ngundo noolengo nowoondonayimo hamoo teyingo, ngu yeni, yanggango tetoni, ngunonggo Anutlo Mande Keda Mesalango ngu yolo, ye kewooloyemo ombuwootowo. Yo, hamoo, kuli noolendo damoni gomemu, ngu ye kewooloyemo hoolooweyeloweloyimbolo ko tewootoku, ngu ye kuli ingootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ye noolendo damoni gomengga, ngu kenolo keyolo ngu, asa, ye Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo damoni nguya keyowonggori. Ene kowuli oowooyingga oolengo, ngundo wiliyelootoni ngu, ye ngulo kowuli ulungga ma ingowonggori. Ndatelo ngulo, Yuka Kundingiyimbo ye yoyeni, Anutlo Mande Keda Mesalango, ngu ingolo, oni oni tewonggori.

7Ngundilo ngulo, yengo damoniye gomengga ngu, Masedoniya mela, Akayiya (Giris) melako simoo bale, Yesusno nowoondoye hamoo teyingo, ngu etuyelowonggori.

8Ye Anutlo Mande Keda Mesalango, ngu yanggango wesiyolo etoyi, gilamo ngguyi ulungga ngundilo tunootewonggori. Mande ngu yengo nowoondoyemo hamoo tewolo, ngu Masedoniya mela, Akayiya melako, nguno tunootelo, ko, mela bidodomo nguya, tunootetoni ingowonggori. Ngundilo ngulo, oni kuli ingowonggokulo, noole ngulo ko ma ewato.

9Ndatelo ngulo, noole kuli yeno oolouwootoku nguno, oni simoo bale yendo ndatelo ooga ene doongeyemo tewonggoku, ngulo mandeni ngandilo ewonggori. Yendo yengo oo yuka biyomi yokolo, ye nowoondoye yowoolengolo, ye Anut hamoo suwoo suwoo keda oolootekungga, ngulo nowoondoyemo hamoo telo, ngulo ye enengo ko oni tunootelo oolootenggo.

10Ngundilo telo, ye Anut Nangoni, Yesus, Sambononggo, ko ombulo, yoyoweloyi, ngu sobowootenggo. Ndatelo ngulo, kuli Yesus, de mombimo noolengo mbumbuwalo kumootoni, Anutndo melenonggo ko yokutuwootoni, keda ootookoowolo. Ngundilo telo, ngunonggo ene noolengo mbumbuwa biyomi ngu bidodo uliyowolo. Ngundilo ngulo, kootusina, noole Anutlo sanggilini tunooteweloyi, ngu ma yowato.

1 Tesalonayika 2

Polndo Tesalonayika Onino Ko Tewolomu, Ngulo Ewolo

1Ariya, ye Kristen dobooguline, ye yengombo kuli ingowonggoku, noolendo ko ye kewooloyemo ko tewootoku, ngu kingo ma tewootowo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Kini, ye nga kowulingga, nga nguya, ingootenggo. Kuli noole ye Tesalonayika onino ma ombuyingo naluno, noole Anutlo Mande Keda Mesalango Pilipayi endemo oni ngu yunowootowo. Ene noolendo ngundilo tetooye ngu, Pilipayi melako oni, ngundo kowuli oowooyingga, noole yunolo, kootunayisina mande biyomi oowooyingga nooledodo ewonggori. Yo, ene ngundilo tetoyi, ene Anutndo yanggango noole yunootoni, ngulo noole mete yeno ombulo, Anutlo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo yeno ewooto.

[3]Ngu naluno nguno, noole ye kewooloyemo ombulo, nga mandega, nga wesiyolo ewootoku ngu, noole ebe ganagana mande ma elo, ngundi, mande damoni biyomi gula telo, nguno ye ma ganayelowootowo.

[4]Kini, Anut enengombo noole sunggiyelo, ombulo, yeno, enengo Mande Keda Mesalango ngu wesiyolo yunooteto. Ye kewooloyemo ombulo, mande keda gome wesiyolo, etetoku kongga nga, yendo kenoya, oni oni teyilo kini. Kini, noole Anutndo yeyoya, oni oni tenilo, ngulo ko teteto. Ndatelo ngulo, Anutndo noolengo ingondudunayi, nowoondonayi nguya wilikolo, kenolo ingoote. Noolendo, mete enengo koni nga teweloyi, Anutndo ngulo ingoote.

[5]Hamoo oolengo, Anut watayi telo, ko, ye nguya, kuli ingootenggo. Nga mandega yeno wesiyolo etuyelootetoku nga ngu, ye ganayelolo, yengo oo kenolo ngulo ingolo, yoweloyimbolo mande gome nga, ma eteto.

[6]Kini, noole ye kewooloyemo mande wesiyolo etetoku nga ngu, yendo simoo bale gidalega nguya, mande nga ingoya, ngulo ye noole bingaminayi okooyi, elo kini. Hamoo oolengo kini!

[7]Hamoo, noole ye kewooloyemo, Kristuslo Aposel oni, oolooteto. Ngundilo ngulo, noole mete yeno etooye, yendo ngu komo noole hoolooweyelowanggo. Ene noolendo yeno ngundilo ma eyingo. Kini, noole Anutlo mande hamoo, ngu yeno olengomonggo wesiyolo ewootoku, ngu baledo, enengo simoongo gome soboyelooteku damoningga, ngundilo noolendo yeno tewooto.

[8]Noole yengo gome oolengo ingooteto. Ngundilo ngulo, noole Anutlo Mande Keda Mesalango, ngu wesiyolo yunolo, noolengo kedaga nga yokolo, ngundo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ye hoolooweyelowelo meyeteto. Ndatelo ngulo, ye kuli noolengo doboogulinayi oolengo tunootewonggo.

9Doboogulinayi, ye kuli ingootenggo. Noole ye kewooloyemo Anutlo Mande Keda Mesalango wesiyolo, etooye ngu, yendo noole soboyeloyi, elo, kowuli ye ma yunowooto. Kini, noole Mande Keda Mesalango, nga yeno wesiyolo elo, ko, suwoo suwoo nguya, no kandenembo ko yanggango telo, noolengo oowali yoweloyimbolo tewono. Ndatelo ngulo, noole kowuli ye yunoweloyi nguya kini.

10Ye kuli ingootenggoku, ngu Anut nguya ngandilo ingoote. Noole yedodo Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo, simoo bale kewooloyemo oluwootoku, nguno noole damoni kundingiyi, nenengo nangge telo, oo biyomi gula yeno ma tewootowo.

11-12Ye ingootenggo. Melako ngano, awaye gulado enengo simoongo gome soboyelooteku, ngundilo nangge, noolendo yeno nguya, ngundilo tewonggori. Ngu ngandilo. Noolendo yengo ingonduduye yokutuwoolo, nowoondoye yanggango yunolo, eririyelootetoku ngu, Anutndo damoningga, ingooteku ngundiya teyi, elo, ngulo yeno yootunolo eteto. Ndatelo ngulo, yengo nowoondoyemo hamoo yeyingongga, Anutno ingootenggoku, ngu yanggango oolengo teya oliyi. Ye ngundilo oodoyi, asa, Anutlo endeningga, enengo simoo bale soboyelooteku, ngulo dulidalinidodoga, nguno uweloyilo negoyelowoku, nguno uwanggo.

Kristen Oni Ene Komo Yanggango Dikaya, Kowuli Koolowooyi

13Ye Anutlo Mande Keda Mesalango ngu noolendo etooye, ye ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ngu ye kuli ingootenggo. Ngu mandega ingowonggoku ngu, ye onilo mande, elo ma ingowonggori. Kini, yendo ngu Anutlo mande hamoo oolengo, ngu elo ingowonggori. Ngundilo ngulo, hamoo mande, ngu Yuka Kundingiyimbo nowoondoyemo ko tetoni, ngunonggo engge gome oolengo tunootewonggori. No ngu kenolo, ngulo suwoo suwoo Anutno esetelo yemboongelolooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ye Kristen dobooguline, Kristen oni simoo bale Yesus Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo, Yudiya melako oolootenggoku, nguno kowuli tunootewolo, ngundilo yeno nguya, tunootete. Ene Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngulo Yuda melako oni gidalegado, kowuli oowooyingga ene yunootoyi koolowoowonggori. Ngundilo nangge, ataga, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo Tesalonayika endemo oni, ngundo kowuli ulungga ye ngudodo yunootoyi, koolowootenggo.

15Yo, kulimi, Yudiya melako, Yuda onindo, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ko, Anutlo ingondudu eyingo oni oowooyingga nguya, yuleyi kumoowonggori. Ene ngundilo damoni biyomi ngu telo, ngunonggo noole nguya, oweyelootoyi sawootowo. Enendo oni bidodoboya, mundi mundi telo oodoyi, Anutndo enengo damoniyengga ngulo ma ingooteku ngu!

16Ene oni sowe gidalega Anutlo Mande Keda Mesalango, nga ma ingowelo, elo ingootenggo. Ngundilo ngulo, noolendo toongelo, Yesuslo Mande Keda Mesalango, nga wesiyolo eweloyi oolenayi goodootenggo. Ndatelo ngulo, enendo ngu ngandilo ingootenggo. Oni sowe gidalega, ngundo Yesusno nowoondoyemo hamoo ma tewelo, elo ingootenggo. Ene ngu damoni biyomingga, ngu telo oodoyi, ngulo enengo weti mbumbuwaye ulungga oolengo ooletoni, ngulo Anutlo sanggili ulungga oolengo, kuli eneno tunootewolo.

Polndo Tesalonayika Oni Ngu Yeyoweloyimbolo Hahangewolo

17Ye Kristen dobooguline, Yuda onindo ye kewooloyemo, ngunonggo noole oweyelootoyi sawootowo. Ene noolendo, ye ngu ma kapeyelooteto. Kini, suwoo suwoo noolengo ingondudunayimo, ngu sodedo yeno ko ombulo, yeyowelo hahangelo oolooteto. Ene Setando, noolengo oolenayi goodooyunoote.

18Yo, hamoo, nalu ulungga nguno, noole yeno ko ombuwelo ingooteto. No Pol, nondo nguya, yeno ombulo yeyoweloyimbolo ingooteno. Ene Setando noolengo oole suwoo suwoo ukingolo ooloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19-20Kootusina, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ko ombulo noole yoyoweloyi, naluno nguno, noole ndawuga ngu sobowoolo, oni oni tewato? Ndawuga ngu noolendo kongga tewootoku ngulo uliyi? Ye Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo oni Tesalonayikano oolootenggoku ngu, ye ngu noolengo uliyi! Yo, hamoo, ye nooledodo Yesusno dikawatoku nguno ngu, yendo ngu noolengo dulidalinayi, ko, yendo ngu noolengo oni oni teyingo ulungga!

1 Tesalonayika 3

Polndo Timooti Suleyootoni, Tesalonayikano Oolouwolo

1-3Asa, ye Kristen dobooguline, noole yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngulo enggeni nalu pelungga ma ingolo, ngulo noole mandeni ingowelo hahangewooto. Ngundilo ngulo, noole Atens endemo ootoolo, ngunonggo noole Timooti suleyootooye yeno oolouwonggori. Timooti ngu Anutlo ko oni, noolengo Kristen doboonayi, ene nooledodo Kristuslo Mande Keda Mesalango, oni simoo baleno wesiyolo eweloyi oni nooledodo ko teteto. Ene yeno oololo, ye hoolooweyelootoni, nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggangododo telo, nguno yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu ma yokowanggo. Ndatelo ngulo, ye kuli ingowonggo. Noolendo yeno ewootoku ngu, noole Yesusno nowoondonayimo hamoo tetooye, ngulo me onindo, noole kowuli yunootoyi, koolowoolo oluwatolo etooye ingowonggori.

4Yo, hamoo, ye kuli ingowonggori. Kuli, noole ye kewooloyemo ootoolo, nguno noole Yesuslo Mande Keda Mesalango, wesiyolo etooye, ngulo mbumbuwadodo onindo kootunayisina mande elo, kowuli oowooyingga yunootoyi, noole yeno mande ngundilo ewootoku, ataga oo ngundilo tunootete.

5Ngundilo ngulo, no Timooti suleyootoowe, oolouwoku ngu, ngulo damoni ngandilo. No yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu ingoweloyimbolo. No nowoondone kowuli ingowonoku ngu, Setando, ye tewooyelolo, ganayelolo yowoosoolo, enengo oole biyomingga, nguno yoyewakulo, ngulo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kowuli ingowono. Ene ngundilo tetoni ngu, asa, noole yeno ko yanggango tewootoku, ngu kingo kinitewa.

Timootindo Mande Gome Yolo, Polno Ko Ombuwolomu, Ngulo Mande

6Gome oolengo! Ataga Timooti ko ombulo, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo mande gome etoni, ingooteto. Yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango yelo, Kristen dobooguliye bidodo nowoondoye yunootenggoku, ngulo etoni ingooteto. Ene ngandilo elo, ye noole ingondudu yelolo, nowoondoye noolengo gome telo, ye noole yeyowelo hahangetenggo. Noole nguya, ye yeyowelo hahangeteto.

7Ngundilo ngulo, ye Kristen dobooguline, noole yengo mande gome ingootooye, ngundo yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango oodoni, ngulo ngu, ngundo noole nowoondonayimo hamoo teyingo, yanggango yunoote. Ngu mandega, ngundo ngu, noolendo kowuli koolowootetoku, nguno gome hoolooweyeloote.

8Ataga noole ingooteto. Yendo Oo Bidodo Sembuli, ngulo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango oodoyi, ngunonggo noolengo nowoondonayi hamoo teyingongga ngu nguya yanggango yunoote.

9Ngulo ngu, Anut doongeyimo, noole yengo oni oni telolooteto. Ngundilo telo, noole suwoo suwoo, yengo Anutno esetelo yemboongelolooteto.

10Yo, nalu bidodomo yemboongetetokuno, noole nowoondonayi bidodomo, ye yeyoweloyimbolo yemboongelo oolooteto. Noole ye kewooloyemo ko ootoolo ngu, asa, noole mete yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango yunowato.

11O Awa Anut, ko, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, nondo enengo ngandilo yemboongeteno. Gedo noolengo oole, eneno oolouweloyi ngu yoonenengootoyi, noole mete eneno oolouwato.

12Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, gedo ene nowoondoye yeyi, Kristen simoo bale, ngu enengo kewooloyemo, ko, oni gidalega bidodo nguya, nowoondoye ebe ino ino tewanggo. Gengombo ngu damoningga, ngu tetooga, ngundo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yeningga, eneno nguya ulungga oolengo tunooteya olini. Gedo ene hoolooweyelootooga, enendo Kristen dobooyi, ko, simoo bale gidalega nguya, newende inoni, noolendo nowoondonayi ene yunootetoku, ngundiya teyi.

13O Awa Anut, ge enengo nowoondoye yega, yanggango yetoningga, ngunonggo ene mete, ge doongenggemo, kundingiyi oolengo telo, nguno biyomi gula, eneno ma oluwa. Ngundilo hoolooweyelootoyi oodoyi, nguno gengo Nangongge Oo Bidodo Sembuli, Yesus, ngundo enengo keyimo, oni ngudodo ombulo naluyemo nguno, yanggango dikawanggo. Ngulo no geno yemboongeteno.

1 Tesalonayika 4

Anut Doongeyimo Nenengo Endeyoweloyi, Ngulo Mande

1Ye Kristen dobooguline, nga so uyingga ngalo mande wenga ngandilo. Anutndo damoni gome yendo teyilo ingooteku, ngu nondo etuyelowonoku, ngu ataga ye keyootenggo. Ngu gome oolengo. Ene noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus oowooyimo, no ye soleyelolo, ngulo sumoo mamanayelootetoku, ye komo kootusina nguya, nalu bidodomo, ngundiya nangge keyoya tetoyiga, ngu oolouya yeningga, ulungga tunooteya oliyi.

2Ye kuli ingootenggo. Noolendo mande etuyelolo yunowootoku ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ngulo yanggangonimo, oowooyimo nguya yunowooto.

3Anutlo ingondudunimo ngu, ye komo ngandilo damoni ngu teyilo ingoote. Ye bidodo komo damoni kundingiyi oolengo, ngu nangge keyoyi. Ye bidodo bosebalese bulibali teweloyi damoni biyomingga, ngu ma keyowelo.

4Ye bidodo komo ingonduduye, nowoondoye, gome sobowooya, ngunonggo balesumooyemboya damoni gome, Anutndo ngulo ingooteku, ngu teya, kundingiyi oliyi.

5Ye simoo, onilo bale gula ma kenomayingowelo. Ngundilo nangge, ye bale nguya, simoo gula ma kenomayingowelo, Anut watayi kini, onindo tetenggoku, ngundilo ma tewelo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ye komo dobooguliye ganayelolo, ngulo oo gula ma yombuliyowelo. Ye ngundilo tewanggoku ngu, asa, Oo Bidodo Sembuliga, ngundo kowuli ulungga oolengo, ye gumi yunowa. Ngulo noolendo yeno mandega kuli ewootomungga, ngulo ingondale teyi!

7Ndatelo ngulo, Anutndo noole bosebalese damoni biyomi ngu keyoyilo ma negoyeloyingo. Kini, Anutndo nooledodo damoni nenengo kundingiyi oolengo, ngu keyoyilo negoyelowolo.

8Ngundilo ngulo, oni ene nga mandega, nga etuyelowonoku, ngu kootu inolo yokowaku ngu, asa, ene onilo mande ngu ma kootu inowa. Kini, ene Anutlo mande kootu inowa. Yo, hamoo, Anut enengo Yuka Kundingiyi, onilo ingonduduyemo yelo inowolo, ngu ene kootu inoote.

Noole Komo Damoni Nenengo Nguno Ko Tewato

9Yo, Anut enengombo oni nowoondoye yunoweloyi damoningga, ngu kuli etuyelowolo. Ngundilo ngulo, no ngulo mande gula ma nakangowano.

10Hamoo oolengo, ye Masedoniya melako oni Kristen simoo bale bidodo ngu nowoondoye yunootenggo. Ngulo ngu, no ye nowoondoye ko yokutuwootoowega, ye komo ngu damoningga tetoyiga, ulungga yeni, elo ngulo eririyelooteno.

11Ye komo yengo koye, nguno nowoondoye yeya, nguno imakeyingo damoningga nguno yengo ko ngu teya oliyi. Ye komo yengo kandeyebo ko ngu tewanggoku, ngundo yengo hoolooweyelowa. No mande ngundilo elo, ye etuyelowono.

12Ye ngundilo tewanggoku ngu, asa, ye oo gulalo ma wenonowanggo. Ngundilo tetoyi ngu, asa, oni Anutlo mande ma keyootenggoku, ngundo yengo damoni gomengga, ngu kenolo, nowoondoyemonggo, yengo bingamiye okoowanggo.

Kristen Oni Simoo Bale Kumoolo Ko Ootookooweloyi, Ngulo Mande

13Ye Kristen dobooguline, no yendo gome ingoyi, elo ingootenoku ngu, ndawuga Kristen oni kumooyingomu, nguno tunootewa. Ye ngulo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondoyemo bulibali ingowelo ngu, oni Anutno nowoondoyemo hamoo kini, ngundo kowuli ingootenggoku, ngundilo ma tewelolo ingooteno.

14Noole ngu, Yesus melenonggo ko yokutuwootoni, keda ootookoowolo, ngulo nowoondonayi hamoo teni. Ngundilo ngulo, noole ingooteto. Yesuslo yanggangonimo, Anutndo Kristen oni kuli kumooyingomo, ngu yokutuyelootoni, ootookoolo, Yesusdodo ko ombuwanggo.

15Anutlo mandeni ngu, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ngandilo elo etuyelowolo. Kootusina, Yesus ko ombuteku nalunimo, noole Kristen keda oolootetoku, ngundo Kristen oni kuli kumooyingomu yoyokolo, koletelo ma oolouwato. Kini, Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo oni kuli kumooyingomu, ngundo koletelo, Yesusno ooloutoyi, asa, noole nowoondonayi hamoo teyingo, simoo bale keda oolootetoku, ngu nguya kootu ene keyelolo oololo, eneya gooboongoowato.

16Yo, hamoo oolengo, Anutlo Sambono Engel oni koleteyingongga, Anutndo ene mande inootoni, ngunonggo ene meno yanggango elo, Anutlo unggu uwoowa. Ene ngguyi ulungga utoni ngu, asa, ngu naluno, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, enengombo Sambo ende yokolo, ko ombuwa. Ngu naluno, Kristuslo oni kuli kumoowolo, ngundo koletelo ko ootookoowanggo.

17Ngundilo ootookootoyi ngu, asa, noole Kristen oni keda oolootetoku, ngu naluno nguno, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo noole ko Kristen simoo bale kuli kumooyingomu ngudodo yoyootoni, enedodo Sambono goboole musiyomo gooboowato. Ngundilo gooboolo, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi nguya, sugi sugi oluwato.

18Ariya, nga mandega ngando, ye komo Kristen dobooguliye nowoondoye yanggango yunootoyi, nguno ene ngundilo kowuli, ngulo ingonduduye ulungga ma tewanggo.

1 Tesalonayika 5

Noole Komo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Ko Ombuweloyi, Ngu Sobowoolo Oluwato

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1-2Ye Kristen dobooguline, no yengo so uyi nakangolo, Yesus ko ombuweloyi, ngulo nalu mandeni ma etoowe ingowanggo. Ndatelo ngulo, ye kuli ingootenggo. Ye yakaka onindo suwoono tolige mayeweloyi ngulo nalu ma ingootenggoku, ngundilo nangge, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ko ombuweloyi nalu nguya, ye ma ingootenggo.

3Ngu naluno, oni simoo bale ngandilo elo ingootenggo. Nga nalu gome oolengo, noole gome bibitetetoku nga, elo, ingolo ooloootenggo. Ngu nalunggano nguno, sodedonangge kowuli ulungga oolengo ombulo yombuliyelowa. Yo, ngundilo kowulingga, ngu ombulo, baledo simoo yomoowelo naluno, koletelo ogingoyingo kowuli sodedo ingootenggoku, ngundilo nangge, kowuli ogingoyingongga sodedo ombuteku, ngu hamoo oolengo, dagaweloyi kini.

4Ye Kristen dobooguline, ye ngu oni Setanlo ooleliko ooloootenggoku, ngundilo ma ooloootenggo. Ngulo ngu, nalungga ngu, yeno sodedo tunooteweloyi, ngu yakaka onindo yeno tunootetoyi, soliyokootenggoku, ngundilo ma tunootewa.

5Ye Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo oni, ye Yesuslo damoni keyootenggoku ngu, ye enengo solu himimo endeyolo, yengo ko gome ngu sano tetenggo. Ngundilo ngulo, ye damoni biyomi oowooyingga suwoono mela kombiteyingo tetenggoku, ngu ma tewelo.

6Ngulo ngu, noole oni simoo bale nowoondoyemo hamoo ma telo, gaboye wetololootenggoku, ngundilo ma tewato. Kini, noole komo noolengo endeyoyingo gome sobowoolo, Yesusndo ko ombulo yoyoweloyi, ngulo hahangelo, yanggango doongedoongoo telo, sobowoolo oluwato.

7Noole kuli ingooteto. Oni nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku ngu, enengo gaboye ngu oni suwoono weletenggoku, ngundilo wetololootenggo. Yo, ngu oni ngu, ene sono kowoo yanggango (Biya) netenggoku damoningga, nguno ootoolo, ko, damoni biyomi oowooyingga nguya telo ooloootenggo.

8Ene noole Yesusno nowoondonayi hamoo teyingo oni ngu, noole Yesuslo damonimo endeyootetoku ngu, noole ngu oni biyomi ngundilo kini. Kini,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondonayi hamoo teyingo, ngundo hoolooweyelootoni, nguno noolengo endeyoyingo gome sobowoolo, doboogulinayi nowoondonayi yunootooye, ngundo nowoondonayi yanggango yunowonggori. Ngulo ngu, Setando tewooyelooteku naluno, noole kuli meyelo oolootetokulo, ngulo Setando noole ma yoyowa. Ngu ngandilo: noole koondimu yanggango ulungga, ebe uleweloyimbolo u moole. Noole Anut sobowootooye, ombulo ko yoyoweloyi damoningga, ngundo ingondudunayi tomoku yanggangonggado tabanaye doobengooteku, ngundilo doobengootoni, ngulo noole ma yombuliyelowa.

9Yo, Anutndo nooledodo, enengo sanggilininga ngu yoyi, elo ma sunggi yeyunoyingo. Kini, ene Yesus Kristus, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, noole ngulo sunggi yetoni, ngundo ombulo, noole eneno nowoondonayi hamoo teyingongga, ngu ko yoyowa.

10Noole Yesusno nowoondonayi hamoo teyingomu oni, kuli kumooyingomu, ngundi, keda oolootetoku nga, Yesusndo hoolooweyelowelo kumoowolo. Ngundilo ngulo, noole enedodo suwoo suwoo keda oluwato.

11Ariya, ye komo nga mande gomengga, nga dobooguliye bidodomo wesiyoya eya, enengo nowoondoye yanggango yunoya, ko, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango yunoyi. Yendo ataga ingolo tetenggoku, ngundiya teya soweyoyi.

Ye Komo Anutndo Damoni Gome Ingooteku, Ngu Keyoyi

12Ye Kristen doboogulinayi, noolendo ye soleyelolo, sumoo eteto. Ye komo yengo Kristen tabango oni kewooloyemo, ko yanggango telo, hoolooweyelolo, yengo endeyowolo ngu yoonenengootenggoku, ngulo ye enengo oowooye bingamiye okoolo, enengo mandeye ngu keyoyi. Ndatelo ngulo, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo yengo Kristen tabango oni sunggi yeyunowolo.

13Yo, ene ye hoolooweyelolo, ko yanggango tetenggoku ngu, ye ngulo komo nowoondoye yunoya, ngulo oowooye bingami okooyi. Ye bidodo komo simoo bale kewooloyemo, nguno nowoondoye imakeyingo damoninggano, nguno oliyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ye Kristen doboogulinayi, noole yeno mande yanggango eteto. Ye komo oni ko tewelo sulekinikini tetenggoku, ngulo endeyoyingo, ngu yooneneyeloyi. Oni sosoletenggoku, ngu hoolooweyeloya, nowoondoye yanggango yunoyi. Oni Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango kini, ngu ye nowoondoye yanggango yunoyi. Ye komo oni bidodomo, imakeyingo damoni nangge eneno teyi.

15Onindo damoni biyomi yeno tetoyi ngu, yebana ngulo biyomi, ngu gumi ma tewelo. Kini, yendo damoni gome, ngu nangge eneno teyi. Yo, nalu bidodomo, ye komo Kristen dobooguliye, simoo bale sungomo nguya, nowoondoye yunoya, damoni nenengo ngu eneno ko yanggango teyi.

16-18Ye komo suwoo suwoo, oni oni teweloyi damoni ngu teyi. Ye komo nalu bidodomo, Anutno yemboongeyaliyi. Ye komo oo biyomi, ko, gomemu yeno tunooteteku, ngu bidodo Anutno eseteyaliyi. Ye ngu Kristus Yesuslo oni simoo bale, Anutndo ngundilo damoni ngu teyilo ingoote.

19Ye Yuka Kundingiyimbolo koni, oni kewooloyemo oolooteku, ngu ma gosiyolowelo.

20Onindo Anutlo Mande Keda Mesalango yeno wesiyolo elo, ngundi, Anutndo oni nowoondoye sanggawelo ingonduduyemo mande gidega ngudodo yunootoni, ngu wesiyolo etoyi ngu, asa, ye Anutlo mande ngu ma kootu inowelo.

21-22Ye komo mande oo bidodo yeno tunootetenggoku, ngu gome wilikoya, oo gome Anutnonggo ombuteku ngu, ngu nangge teya, oo biyomi damoni oowooyingga ngu bidodo andangeya yokoyi.

23Ngulo ngu, nondo Anutno yengo ngandilo yemboongeteno. O Anut, gedo nowoondoge imakeweloyi, ngulo sembuli. Ngundilo ngulo, gedo ene yoyega, ene kundingiyi oolengo tunootewanggo. O Anut, gedo enengo ingonduduye nowoondoye ngu bidodo gome soboyeloya, hoolooweyelootooga, enengo endeyoyingo damoniye, ngu bidodo kundingiyi oliyi. Ene ngundilo tetoyi ngu, asa, gengo nangongge, Yesus Kristus, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ene ko yoyowelo ombutekuno ngu, asa, enengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

endeyowolomo, ge oo biyomi gula ene bungomo ma kenowalo yemboongeteno.

24Yo, Anutndo ye enengo simoongo tunooteyi, elo negoyelowoku, ngulo hamoo oolengo, yeno oo bidodo tewelo, gosiyowoku, ngu hamoo yunowa.

25Ye Kristen dobooguliniayi, ye komo Anutno yemboongetoyi, ngundo noole mete hoolooweyelolo, yanggango yunowa.

26Ye Kristen dobooguliye yeyoya ngu, asa, ye enedodo oni oni teya, kandeye dowooyi.

27No Oo Bidodo Sembuli Sembunayi oowooyimonggo, no yeno mande yanggango eteno. Ye komo nga so uyingga nga, Kristen dobooguliye bidodomo kandangetoyiga ingoyi.

28No Anutno yengo yemboongeteno. O Anut, gedo yoyega, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristuslo sumangeni, ngundo yedodo oluwalo yemboongeteno. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Tesalonayika

2 Tesalonayika 1

[1]No Polndo nga so uyingga nga nakangootoowe, Sayilas, Timooti, ngundo hooloowenelootoli, ye Tesalonayika goobooyingomo oolootenggoku, ngulo soweyoyunooteto. Yo, no nga so uyingga nga, ye noolengo Awanayi Anut, ko, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristusno, nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo bale, ngulo nakangoyunooteno.

[2]Noolengo Awanayi Anut, ko, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, noolendo geno enengo yemboongetooye, gedo gengo sumangengge, nowoondoge imakeyingo damoningga, ngu eneno yeyi ombuwa.

Tesalonayika Kristen Oni, Kowuli Koolowoowonggori

[3]Ye Kristen doboogulinayi, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango oolengo yelo, ko, Kristen dobooguliye nowoondoye yunoweloyi damoningga, ngu sungo sungomo ulungga oolengo yeyi, elo, ngulo noole komo nalu bidodomo Anutno yengo esetelo yemboongeteto.

[4]Ene ye Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngulo Tesalonayika melako oni gidalegado, ye kowuli oowooyingga ogingoyingo nguya yunowonggori. Ene ye yunootoyi, ene yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango dowoolo, ngunonggo kingo kowuli ogingoyingo yunootoyi, ngu yanggango koolowoolo dikatenggo. Ngundilo ngulo, noole yengo damoniye gome, ngu Kristen goobooyingo ende gidalegano ngu wesiyolo etooye, ene ngu ingolo, ngunonggo, enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango teyilo eteto.

Anutndo Noolengo Damoninayi Nenengo, Nguno Wilikoyelowa

[5]Yo, ye Kristus oowooyimo, ngu kowuli koolowootoyi, ngundo yoyeni, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango oolengo tunootetenggo. Ngungga, ngulo nangge, ye tunoo etuyelootoyi, Anutndo enengo damoni ye wilikoyeloweloyi ngu nenengo oolengo. Yo, Anutndo ngu kowuli ngu yokootoni, yeno ombulo, ngundo yanggango yunowolo. Ngundilo ngulo, ye

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mete Anutlo endeningga, enengo simoo bale soboyelooteku, nguno ulo oluwanggo.

6Yo, Anut ngu Kundingiyi oolengo, ngulo ene oni bidodo damoniye wilikoyeloweloyi ngulo logo gulanangge. Ngundilo ngulo, ene oni kondibo damoni biyomi yeno tewonggoku, ngulo ogingoyingo ulungga gumi yunowa.

7Yo, hamoo, oni kowuli ye yunootenggoku ngu, Anutndo ngu wendangelo, kowuli gumi ulungga ene yunowa. Ye kowuli oolengo koolowoowonggoku, ngulo Anutndo ye, noole nguya, kengeweloyi musiyo gomemu yunowa. Noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ko enengo Sambono Engel oni yanggangododomu, ngu Sambo ende yokolo, mela ngano, noolengo doongenayimo tunoo oolengo ombuwanggo. Yo, ngu naluno, Yesus de solu ulungga oolengo nguno ombuwa.

8Ngu naluno, oni ene Anutno nowoondoyemo hamoo ma telo, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesuslo Mande Keda Mesalango, ngu ma keyootenggoku ngu, asa, Anutndo, ngulo uli biyomi ulungga, yunowa.

9Yo, hamoo, ngundilo oni ngu, Anutndo suleyelootoni, Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyingga, nguno ulo, sugi sugi oluwanggo. Yo, Anutndo enengo oole ngu goodootoni, ngulo ene Anutno ko ma ombulo, Anutlo dulidalini yanggangonidodo, ngu kenoweloyi ereremo kini.

10Anutndo kuli nalu sunggi yewoku nguno, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi dulidalinidodo, ko ombuteku naluno, Anutlo simoo bale bidodo Yesusno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu kenolo, soliyokolo, nguno ngu, ene oowooyi bingami oolengo, elo okoowanggo. Yo, hamoo, ye nondo Anutlo mandeni ye kewooloyemo ewonoku, ngu nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ngulo ye nguya ngu oni nguno gooboongoolo, Anut oowooyi bingami elo okoololuwanggo.

11Nga mandega ngalo damoni, nondo Anutno yengo yemboongetoowe, Anutndo yanggangonidodo, ene mete ye hoolooweyelolo yoyeni, oo damoni gomengga teyi, elo negoyelowoku, ko, yengo nowoondoye hamoomonggo, Anutndo ingooteku nguya, ye mete bidodo tewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Noole ngu Anutno yengo yemboongetetoku, ngulo damoningga ngu ngandilo. Simoo bale yengo oo gome tetenggoku ngu kenolo, ngulo ene, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, ngu suwoo suwoo oowooyi bingami okooyaliyi. Nguno ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo yengo oowooye bingamiye nguya, elo okoololuwa. Noolengo Anut, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristuslo sumangeni, ngundo oo bidodo yeno yeni tunootemukowa.

2 Tesalonayika 2

Anutlo Mamana Mande Toongooyingo Oni

1Ye Kristen dobooguline, noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ko ombuwakuno, noole enedodo gooboongooweloyi, ngulo no yeno solengoyelo, sumoo etenoku nga, ngu ye nga mandega ngalo ingondale teyi!

2Oni gidalegado noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ko ombuweloyi nalu kuli tunooteteku nga, elo ganayelolo ngu, yeno mande ngandilo yunolo, ngulo ene yeno elo, Anut enengombo nga mandega, nga noole yunolo elo; ngundi, Polndo nga so uyingga nakangootoni, noolendo yeno wesiyolo yunootetolo ewolo. Ye ngundilo mande ngu ingolo, ngulo soliyokolo, nowoondoyemo hamoo ma tewelo. Hamoo oolengo kini.

3Ye oni gula yoyokootoyi, ngundo ngundilo tewootewoo, nguno ma ganayelowelo. Kootusina, Yesus noole Kristen oni simoo bale, ngulo ko ombuweloyi naluwo ngu ma tunooteyingomo, ngu koletelo oo ululu elaya tunootewali. Ngu ngandilo. Koletelo ngu oni oowooyingga tunootelo, winda winda telo, Anut kootu inowanggo. Ngundilo kootu yunootoyi, ko, ngu naluno ngu, Setanlo oni oowooye, Anutlo Mamana Mande Toongooyingo oni nguya, tunootewa. Ngu oningga ngu kootusina, Setanlo ende biyomi de nombo ma kumooweloyi, nguno ulo oonatewa.

4Anutlo Mamana Mande Toongooyingo oni, ngundo oni simoo bale ebe ganagana anut, ko, simoo bale Anutno yambo mande tetenggoku, nguya mundi oolengo tewa. Ndatelo ngulo, ene enengo oowooyi bingami nangge, elo okoolo, simoo bale bidodo eneno nangge yambo mande teyilo ingowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ngundilo telo, kootusina, ene oololo, Yudalo goobooyingolo ya ulungga, oowooyi Tempel, musiyo kundingiyi oolengo nguno bibitelo, ngandilo ewa. No nangge Anut oolengo, ngulo ye komo nono nangge yambo mande teyilo ganayelowa.

5No kuli yeya ootoolo, nguno nga mande nga no yeno ewono. Ye ngu ma kapengo yewelo.

6Ene ataga, oo gulado Anutlo Mamana Mande Toongooyingo oni, ngulo ombuweloyi oole goodooyinoote. Eme Anutndo sunggi yewoku naluno, enengo koni ngu yeni tunootewa.

7Anutlo mande kootu ingoweloyi damoningga, ataga, ngu kombitewolo ko telo oolooteku, ene kootusina, Anutndo oni biyomingga, ngulo oole andangeyinootoni, nguwoole enengo damoni biyomingga, ngu hamoo yeni tunootewa.

8Ngu naluno, Anutlo Mamana Mande Toongooyingo oni yanggangongga, ngu hamoo tunootewa. Ene, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus, kootusina, enengo dulidalinidodo ko ombuteku naluno, nguno enengo yukani, ngundo ngu oni biyomingga, ngu uleni kumoowa.

9-10Yo, ndawu nalunggano, Anutlo Mamana Mande Toongooyingo oni, yanggangongga ombuteku naluno ngu, Setanlo yanggangoni ngundo yeni tunootewa. Ngundilo tunootelo, ene ebe ganagana sunggi oowooyingga telo, ko, damoni sungo oolengo gula, onindo ma teweloyi ngu tewa. Ngundilo telo, nguno ebe ganagana mande damoni biyomi ulungga telo, nguno oni Anutlo mandeni kootu inootenggoku, ngu ganayelolo yoyowa. Ndatelo ngulo, simoo bale, Anutndo yoyowelo mande ewoku, ngu ingolo, yokowolo. Ngundilo ngulo, ngu oni ngu ene Setanlo endeni biyomingga, nguno ulo oonatewanggo.

11Yo, ndatelo ngulo, oni simoo bale, Anutlo oole ma keyowelo ingootenggoku ngu, Anutndo enengo ingoyingoye ngu tetoni wenonowanggo. Ngundilo ngulo, ene Anutlo Mamana Mande Toongooyingo oningga, ngulo ebe ganagana mandeni ngu ingolo, nguno ene nowoondoye hamoo tewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ngundilo ngulo, ene Anutlo mande hamoo, ngu nowoondoyemo hamoo ma telo, ene damoni biyomi nangge keyolo, teweloyim ingolo, ngulo oni oni tewanggo. Ngundilo damoni biyomi ngu telo oodoyi, wilikoyeloweloyi naluno, ene oonatewanggo.

Anutndo Ye Ko Yoyoweloyimbolo Kuli Logoyelowolo

13Ye Kristen dobooguline, Anutndo yengo gome ingootoni, ngulo yemboongewelo naluno, noole komo Anutno yengo esetelo yemboongelolooteto. Ndatelo ngulo, Anutndo kulimi oolengo, ye ko yoyoweloyimbolo logoyelowolo. Ye enengo hamoo mande, ngulo nowoondoyemo hamoo tetoyi ngu, Yuka Kundingiyimbo, yengo nowoondoye ko damoni biyomiye sonowootoni, ataga, ye enengo oolengo tunootelo oolootenggo.

14Yo, Anutndo, ye enengo Mande Keda Mesalango, no yeno wesiyolo ewonoku, ngulo nowoondoyemo hamoo teyi, elo logoyelowolo. Anutndo ngundilo telo, nguno Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngundo noole enengo dulidalinimo oliyilo ingoote.

15Ngundilo ngulo, asa, ye Kristen dobooguline, ye nga mandega, nga gome ingoya, ma kapengoyewelo! Yengo, Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno komo yanggango dikayi. Anutlo mande bidodo so uyino, ko manggomo etuyelowonoku ngu, ye komo ngu bidodo oolengo gome keyoyi.

16Noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ko, Awa Anut, ngundo noolengo gome oolengo ingooteli. Ngulo ngu, enengo sumangeni, ngundo noolengo nowoondonayi yeni, gome oluwa. Ene ngundilo telo, ene noole hoolooweyelootoni, nowoondonayimo hamoo telo, Anut sobowootooye, ngundo ene noole ko yoyowa.

17Noole Anutno yemboongetooye, Anutndo yengo nowoondoye yeni, yanggango yetoni, ngunonggo ye hoolooweyelootoni, ye mande damoni ngu bidodo gome nenengo keyolo tewanggo.

2 Tesalonayika 3

Ye Komo Anutndo Noole Hoolooweyeloni, Eya Yemboongeyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Nolo so uyinggano, mande wenga, no ngandilo mande, yeno ewelo. Ye Kristen dobooguline, ye komo Anutno yemboongetoyiga, enendo noole hoolooweyelolo, ngunonggo, Oo Bidodo Sembuli, ngulo mandeni ngu mela bidodomo logowooweloyi ngu yeno oololo tunootewoku, ngundilo eneno nguya tunootetoni, ngu keyowanggo.

[2]Oni gidalega Anutlo mande ingolo, ene nowoondoyemo hamoo, ma tetenggo. Ngulo, no ye sumoo yunootoowe, ye komo Anutno yemboongetoyiga, Anutndo mbumbuwadodo oni damoni biyomi oolengo tetenggoku, ngu ma yoyokootoni, ngundo noole yombuliyelowelo.

[3]Setando tewooyelowelo ingootekuno ngu, noolengo, Oo Bidodo Sembuli, ngundo mete ye pawayelolo, yanggango yunootoni, nguno Setando ye ma yoyowa. Ndatelo ngulo, noole kuli ingooteto. Oo Bidodo Anutndo tewelo ewoku ngu, ene komo ngundilo temukowa.

[4]Noole, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, nguno nowoondonayi hamoo tetetoku, enendo hoolooweyelootoni, nondo mande no damoni bidodo etuyelowonoku ngu, ataga tetenggoku, kootusina nguya, ngundilo tewanggo.

[5]Noolendo Anutno yengo ngandilo yemboongeteto. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, gedo enengo ingonduduye yoonenengootoyi, nguno ngu, ene gedo gengo simoo balelo, nowoondoyi teteku, damoninggega ngu, ene nguya, ngulo gome ingowanggo. Nguno, ene Kristusno yanggango dikalo, kowuli koolowoowolo ngundilo, ene nguya, ngundilo koolowoowanggolo ingooteto. Hamoo.

Oni Bidodo Komo Ko Teyi

[6]Ye dobooguline, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus oowooyimo, noole mande yanggango, yeno ngandilo eteto. Kristen dobooye gula ye kewooloyemo, nguno ene kingo bibitelo ootoolo, ngunonggo, noolendo mande yeno ewootoku, ngu ma keyolo, ko gula ma tetoningga ngu, asa, ye ngu oningga, ngu tanggeyimo ma oluwelo. Ndatelo ngulo, ene noolendo mande etuyelowootoku, ngu ma keyowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Noole ye kewooloyemo oluwootoku naluno ngu, noole ko tewelo sulenayi, ma kini yewootowo. Kini, noolengo damoninayingga, ngu ye kuli ingowonggo. Ngulo ngu, ye komo ngundiya, keyoya ko teyi.

8Yo, hamoo oolengo, noole ye kewooloyemo oluwootokuno, suwoo suwoo ko yanggango telo, bobeye yolo, noolengo oowali uliyolo neloluwooto. Noole yeno oowali kingo yolo, ma newootowo. Kini, noole ngu kongga tewootoku, ngulo ye kowuli yunowelo ma ingowootowo.

9Ngu hamoo, Anutlo ko oni ngu Kristen simoo bale kandeyemonggo, oowali yoweloyi ngu Anutlo mamana mandeno ooloote. Ene noolendo yeno oo ngulo ma yemboongewootowo. Kini, noole ngu damoninggano ko tewootoku ngu, oo gaboyi ngundilo nangge etuyelowootoku, ye ngu kenoya, ngundiya teyi.

10Noole kuli ye kewooloyemo oluwootoku nguno, noole yeno mamana mande ngandilo ewooto. Oni gula ene ko gula ma tetoni ngu, asa, ene oowali ma newalo ewolo.

11Ene noole yengo mande binga ingowootoku ngu, oni gidalega, ye kewooloyemo oolootenggoku, ene ko ma telo, kingo oolootenggo. Ngulo ngu, ene oni sungombolo ko, ngulo mande mande oowooyingga kingo telo oolootenggo. Ene oni sungombolo ko, ngu enengo oo kini.

12Ngundilo ngulo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus oowooyimo, noole mande yanggango, ye yunooteto. Oni ngu, ene komo enengo endeyoyingo gome ngu sobowooya, enengo balesumooye ko simooye nguya ko yanggango teya, ngunonggo oowali yoya neyi.

13Ngulo ngu, ye Kristen dobooguline, ye komo damoni gome nenengo, ngu tewelo ma suleye kiniyewelo.

14Oni gula ye kewooloyemo nguno, ene noolengo mande so uyimo nakangootetoku, nga ma keyootoningga ngu, asa, ye ngu, oningga, ngu gome kenoya, ye ngu tanggeyemo ma oluwelo. Nguno ngu, enengombo damoni biyomi tewoku ngulo oyumo yowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ene noolendo ngu ngandilo ma eteto. Yendo ngu oningga, nguya me oni ngundilo teyilo ma eteto. Kini, ene yengo dobooye, ngulo ye ene mamanangoya mande gome inolo hooloowetoyi, ene nguno yanggango yolo, damoni nenengo oolengo ngu tewa.

Mande Wenga

16Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, enengombo nangge, nowoondoye imakeyingo damoningga, ngulo sembuli. Nondo Anutno yemboongetoowe, ene ye suwoo suwoo oo bidodo nowoondoye imakeyingo damoningga, ngu yunowa. Nondo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, nguno yemboongetoowe, ene yeya suwoo suwoo oluwanggo.

17No Pol, nondo nangge, nenengo kandenembo kambayelowolo mande, nga yengo nakangooteno. Nga ngu nenengombo so uyi bidodo nakangootenoku, nguno ngu, nolo sunggi, ngu ngandilo nakangooteno.

18No Anutno yengo yemboongetoowe, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngulo sumangeni ngu ye bidodoboya olini. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Timooti

1 Timooti 1

[1]No Pol, no Aposel, Kristus Yesuslo sulena oni. Anutndo noole ko yoyootoni, Kristus Yesus kenowelo sobowootetoku, ngundo no sunggi yenunolo, enengo Aposel oni yootunonelowolo.

[2]Timooti, ge Kristusno nowoondogemo hamoo teyingo, ngulo ge nolo nangone oolengo. Nondo nga oo naka nga ngu, gengo nakangooteno. Awa Anut, ko noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, enengo sumangeni, ayibiyini, imakeyingo ngu mete geya olili.

Noole Mande Ebe Ganagana Ngu Bidodo Wongooye Uwa

[3]No kuli Masedoniya oolouwelo yade oololo, ooleko geno etoowe, ingowolo, ngundilo nangge, ataga nguya no geno eteno. Ge komo Epesas endemo nguno ootoo, ngunonggo oni gidalegado mande ebe ganagana simoo baleno elo etuyelootenggoku oni, ngu gedo mamanayeloya e! Ye komo ngundilo ebe ganagana mande ngu simoo baleno ma etuyelowelo! Ewolo.

[4]Yo, hamoo, ngu oni ngundo kingo mata oowooyingga suwoo suwoo elo, ko enengo osi sambaye oowooye ngulo mande gumgum elo woosoolo etenggo. Ngundilo mande mande ngu etoyi, ngundo simoo bale wesowootoni, sungo sungo telo, nguno enengo nowoondoyemo hamoo teyingomu, ngu yombuliyootenggo. Yo, ngundilo mandega ngundo oni simoo bale ma hoolooweyelootoni, Anutlo koni tetenggo.

[5]Ene nondo, ataga nga mamana mandega ge gunootenoku nga keyolo ngu, ariya, Anutlo mamana mande nowoondogemo oolooteku, ngundo ge oo biyomi gula tewolo, elo ma ete. Nguno, ene Yesusno nowoondoye hamoo teyingomu, ngu gome ingootenggo. Ngu mande damoningga ngu bidodobo nowoondoye yokutuwootoni, ene ngunonggo nowoondoyi teweloyi, damoni gome ngu tewanggo.

[6]Nga etuyelowolo oni ebe ganagana ngando, ene damoni nenengo ngu yokolo, ene wenonolo kingo mande, nguno nowoondoye yetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Yo, ene Anutlo mamana mande ngu simoo bale etuyelowelo elo, ngandilo ingootenggo. Noolengo mande nga ngu, hamoo oolengo, elo ingootenggo. Ene mandega, ngulo damoni nguya, ma ingootenggo.

8Noole ingooteto. Anutlo mamana mande ngu gome nenengo. Anutlo mamana mandega, ngulo damoni ngu ngandilo. Onindo endeyolo oluweloyiga, ngu yoonenengoote.

9-10Noole nguya ngu ingooteto. Mamana mande ngu oni nenengomu yomosiyoweloyi, ngulo kini. Kini, mamana mande ngu, oni mamana mande kalongootenggoku; ko, ene tabango oni manggoye nguya, ma keyolo, utolo oolongoolo oolootenggoku; windawinda tetenggoku, ngulo mamana mande. Nga ngu oni Anut kootu inolo, ene mbumbuwa tetenggoku ngu; oni ene Anutlo mande kootusina elo, ene mela ngalo damoni biyomi ngu owetenggoku, ngulo mamana mande. Nga ngu oni awanamoye yuleyi kumootenggoku; ko, oni gidalega nguya yuleyi kumootenggoku; oni simoo bosebalese telo, ooleko ooleko endeyootenggoku; oni ngu ene Sodom ende onilo damoniye biyomi keyolo tetenggoku; oni ene yakakayi oni yolo yoyeni, enengo kingo ko oni tetenggoku; ebe ganagana mande ebe ganagana tetenggoku oni; oni ene ebe ganagana elo, no hamoo oolengo ulungga awundilo elo etenggoku oni; mande damoni biyomi gidalega, ngundo mande metemi nguya longge telo, yombuliyooteku, ngu nguya yomosiyoweloyi mamana mande, ngulo damoni.

11Ngu oo ngundilo ngu, Anutlo mande keda mesalango nguno oolooteku, ngu Anutndo no logonelowoku, ngu simoo baleno wesiyolo eweloyimbolo. Nga Mande Keda Mesalangongga nga ngu, Anutlo dulidalinidodo, ko, enengo oowooyi bingami okooweloyi damoningga, ngu simoo baleno etuyeloote.

Anutndo Pollo Nowoondoyi Tewolo Ngulo Esetewolo

12No Kristus Yesus, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo yanggango no nunootoni, enengo koni nangge telo oluwano. Ene nolo damonine gome ngu ingootoni, no mete enengo koni teweloyi ingolo, ngulo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

enengo sunggi ngu nono yelo, noyolo, enengo koni nga teweloyim logonelowolo. Ngundilo ngulo, no eneno eseteteno.

13Hamoo, kulimi no enengo oowooyi yumooyinolo, ngulo no Anutlo oni simoo baledoya sanggili telo, yutolo yombuliyelowonggori. Ndatelo ngulo, no ooga tewonoku, ngulo damoni ma ingolo, ko, Yesus ngu ene ndawu oningga, ngu no kuli watayi ma tewonowo. Yo, hamoo no ngundilo teloodoowe, ene Yesusndo nowoondoyi newolo.

14Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Kristus Yesus, ngundo sumange ulungga oolengo, nono yelo, nowoondoyi teweloyi damoni ngu Kristusno nowoondone hamoo teyingo ngu, yeni tunootewolo. Ngunonggo ngu, Yesus Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo, oni bidodo nondo nowoondoyi teyunooteno.

15Nga mandega nga ngu, hamoo oolengo, oni simoo baledo ingolo, nowoondoyemo hamoo teweloyi. Ngu ngandilo. Yesus Kristus, ene melako ngano oni simoo bale, noole mbumbuwanonggo andangeyelolo, yoyowelo, ombuwolo. Nondo ngu weti mbumbuwa teweloyi, oni koletewonowo.

16Yo, hamoo oolengo, kuli nondo ngu mbumbuwa teweloyi oni koletewonowo. Ene Kristus Yesus enengo sumangeni, ngu bidodo yeni koletelo nono ombuwolo. Ngu sumangeningga, ngulo gaboyi, ngu simoo bale etuyelowolo. Nguno ngu, oni simoo bale no neyowanggoku, ngu Yesusndo nododo ma boguwoowolo. Ngulo kootusina, oni simoo bale nguya neyolo ingolo, nguno ene Kristus Yesuslo, nowoondoyemo hamoo telo, suwoo suwoo keda oluweloyi ngu yowanggo.

17O Anut, nondo gengo nowoondoyige ulungga, no nunootoyi, ingolo, ngulo no komo geno yemboongetenoku nga! Ge suwoo suwoo oo bidodo sobowooweloyi, ngulo Sembuli! Ge ma kumoowa; ko onindo geyoweloyi nguya kini! Gedo nangge, ge Anut oolengo! Ge nangge oowoongge ulungga oolengo, ngulo gengo dulidalige sugi sugi oluwa! Ngu hamoo! Elo ewolo.

Polndo Timooti Ko Inowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Nangone, Timooti, no Anutlo mamana mande nga ge gunooteno. Nga mandega nga ngu, nolo ingoyingonemonggo, geno ma eteno. Kini, kuli Anutlo ingondudu eyingo onindo, geno oo tunooteweloyi mandega ngu, enendo nguya ngundilo ewolo. Ngu mande gomengga ewoloku, ngu yanggango dowooya, ngunonggo ge mete me onidodo yanggango ebe uleyi.

19Ngu ebega nguno ngu, ge nowoondogemo hamoo teyingo ngu gome dowooya, damoni gome metemi, Anutlo mamana mande, ge nowoondogemo oolooteku, ngu nangge te. Oni gidalega ngu damoni metemingga, enengo nowoondoyemo oolooteku, ngu yokolo, kootu inootenggoku, nguno enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu sono tuwi telo mela yombuliyooteku, ngundilo tetenggo.

20Hayimeniyas, ko Aleksanda elaga ngundilo tetoli, ngulo nondo ene yoyolo, Setan kandeyimo yoyewonowo. Ene ngunonggo ingondudu metemi yoya, Anut oowooyi ko ma yombuliyolo yumooyinowali.

1 Timooti 2

Yemboongeweloyi Ngulo Damoni

1-2Ariya, koletelo nga kongga nga no ye eririyelootoowega, ngu nangge teyi. Ngu ngandilo. Ye Anutno yemboongetoyiga, enendo oni simoo bale bidodo, oni ululu, oo sobosobo oni nguya, Gabman oni nguya hoolooweyelowanggo. Ye komo Anutno ngu oni ngulo eseteyi. Ye Anutno ngundilo kila tetoyi ngu, asa, noole bidodo nowoondonayi imakeyingo ootoolo, ngunonggo Anutlo mandeni, ko, damoni metemi gome nenengo, ngu nangge keyowato.

3Kila ngundilo teweloyi ngu, Anut doongeyimo gome metemi. Yo, noole ko yoyowolo Anutga ngundo, ngulo gome ingoote.

4Yo, Anutndo oni simoo bale bidodo yoyoweloyimbolo ingoote. Ngundilo ngulo, Anutndo oni simoo bale yoyeni, mande hamoo ngu damoni gome nenengo oolengo ingowanggo.

5Noole ingooteto. Anut gulanangge ooloote. Anut, ko oni simoo bale nguya, kewooloyemo kawarara tewoloku, oni gulananggedodo ooloote. Ngu oningga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu Kristus Yesusga, ngundo nangge. Enengo goweyi, ngundo oni simoo bale bidodo uliyelowolo.

6Nga kongga ngalo naluni tunootetoni, oni Yesus Kristus enengombo enengo kedaga ngu oni simoo bale bidodo uliyeloweloyimbolo yelo, ngundo ko uliyelowolo. Ngu damoningga nguno, Yesusndo Anutlo ingondudu yeni tunootewolo. Ngu ngandilo. Anutndo oni simoo bale bidodo yoyowelo.

7Ngulo ngu, Anutndo noyolo, Aposel kono ngano noyewolo. Nolo kone ngu, enengo mandeni ngu wesiyolo eweloyi. No hamoo oolengo elo, ebe ganagana mande ma eteno. No ngu oni sowe gidalegalo etuyelowolo noyewoku, nguno ene nguya, nga hamoo mandega ngalo nowoondoyemo hamoo tewanggo.

8Nondo ngu ngandilo ingooteno. Ende bidodomo, oni simoo bale ngu, ene komo Anutno kandeye okooya, enengo oowooyi bingami eya yemboongeyilo ingooteno. Ene ngundiya teya ngu, ene nowoondoye gookingo yetoni, sanggili teweloyi damoni ngu yokoya, ene kundingiyi ootooya, ngunonggo ene Anutno yemboongeya oliyilo ingooteno.

Baledolo Mande

9Nondo ngu ngandilo ingooteno. Bale galo ngu ene komo towikumba goweye logonono teyi. Goweyimo ma woologongolo ndindi tewelo. Towikumba metemi logonono ngu nangge teyi. Bale galo, nguno goweye nakangolo, nguno uye, moondeye, ma nakangowelo. Beye goyayi nangge penggolo, towikumba gome gomemu ngu ulini ulungga, ngu ma yolo, goweye nakangowelo.

10Kini, bale galo ngu, ene Anutlo nambosumoongo ootooya, ene ngunonggo Anutlo kongga tetenggoku, ngundo nangge enengo nakaya oolengo.

11Bale ngu, ene komo neneteya, tolige bibiteya, ngunonggo mande ingoya, ene newende gome imakeyingomo ootooya, manggoye ukingoyi.

12No bale gula yokootoowe, ngundo oni etuyelowolo ma oluwa. No, baledo simoolo tabango ma oluwa. Bale galo ngu, ene komo manggoye ukingoya, ene komo mande ngu nangge ingoyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ngu ngandilo. Anutndo ngu ene Adam koletelo yelo, kootusina, Ewa balega ngu yewolo.

14Adam enengombo mande ebe ganagana ngulo newendemo hamoo ma tewolo. Kini, balega ngundo ebe ganagana mande ngulo newendemo hamoo tetoni, mbumbuwa tewolo.

15Bale ene Kristusno nowoondoyemo hamoo telo, ngunonggo nowoondoyi teweloyi damoningga, nguno ootoolo, ngunonggo ene towikumba gome, goweyi logonono telo, ootoolo, ngunonggo Anut doongeyimo damoni gome nenengo telo oode ngu, asa, Anutndo sunggi mande ngandilo elo, gosiyowolo. Bale simoo yomooweloyi naluno ngu, Anutndo ene gome hooloowetoni, yanggango yolo, ene simoo mete yomoowa.

1 Timooti 3

Kristen Simoo Balelo Sobosobo Koleteyingo Ngulo Mande

1Nga mandega nga, ngu hamoo oolengo. Oni gula Anutlo simoo bale bidodo soboyelolo tabango koleteyingo oluwelo ingooteku ngu, asa, ene komo ko gome teweloyi, ngulo gome ingoni.

2Ariya, sobosobo ngu gome nenengo oolengo oodoni, oni simoo baledo eneno biyomi gula ma kenowanggo. Ene komo bale gulanangge ngulo kameyi oolengo olini. Ene komo sono kowoo logono nangge neya, enengo oo bidodo teteku ngu logono nangge teni. Enengo ingonduduni, goweyi ngu bidodo gome sobowooya, imakeweloyi damoni ngu keyoya, damoni gome nenengo ngu bidodo teni. Ene oni bidodo enengo yano ombutenggoku, ngu gome soboyeloni. Ene komo oni bidodo etuyeloweloyi, oni gome ingondududodo olini.

3Ene sono kowoo ulungga nelo wenonolo, oni sungomboya sodedo sanggili telo ebe ma ulewelo. Kini, ene oni sungomo imakeweloyi damoni gome, ngu nangge teni. Ene bobeye oo ngulo nangge hahangelo, ingondudu ulungga ma tewelo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ene enengo baleyi simoongo ngu gome soboyelolo, ngunonggo enengo simoongo nga yoyeni, enengo mandeni gome keyolo, tolige bibitetenggo.

5(Oni enengo baleyi simoongo gome ma soboyelolo ngu, asa, ene Anutlo oni simoo bale soboyeloweloyi nguya, ngu ereremo kini.)

6Oni Kristen keda tewoku, ngundo sobosobo oni telo, ma oluwelo. Ndatelo ngulo, ene windawinda tewaku ngu, asa, Anutndo ngu oningga, ngu goweyi sanggawelo mandeni wilikoweloyi ngu, Setan goweyi sanggawelo mandeni wilikowolo, ngundilo tewa.

7Endemo simoo bale kewooloyemo, nguno oni oowooye gome nenengo, oni gome etenggo. Ene oowooye gome metemi kini ngu, asa, ngu oningga ngundo oyumo yowaku, Setanlo soolo bowela nguno solewa.

Kristen Simoo Balelo Tabango Oni Ngulo Mande

8Ngundilo nangge, simoo bale kewooloyemo, endemo Kristen tabango onidodo nguya, ene komo ingonduduye nenengo oolengo ingoya, ngunonggo enengo koye gome teyi. Ene manggoye elaya ma tewelo. Ene sono kowoo nelo ma wenonowelo. Ene oni dobooguliyebolo bobeye kingo yowelo ma ingowelo. Endemo oni doongeyemo nguya, ene komo oni gome nenengo tunooteya olini.

9Ene komo ngandilo ingootenggo. Ene Anut doongeyimo mamana mande nowoondoyemo oolooteku, ngundo oo biyomi gula tewolo, elo ma ete. Ngulo ene komo mande hamoo ngu nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu gome ingoya, gome dowooyi.

10Koleteya ngu, enengo koye ngu tewooyeloya yeyoyi. Ene koye gome metemi tetoyi, nguno oni gulado damoni biyomi gula eneno ma kenowanggoku ngu, ariya, ene mete Kristen simoo baleno ko oni gome telo oluwanggo.

11Ngundilo nangge, endemo simoo bale ngundo ko oni ngulo bale sumooye nguya yeyootoyi, ene ingonduduye gome nenengolo etenggo. Ene kootusina, mande kono kono ngu ma ewelo. Ene sono kowoo netenggoku, ko oo bidodo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

teteku nguya, ngu ene komo logono nangge telo, suwoo suwoo damoni gome nenengo, ngu nangge teyi.

12Yo, hamoo, Kristen simoo balelo ko oni ngu, ene komo bale sumooye gulanangge nangge oluwanggo. Ene komo enengo baleyi simoongo nguya, gome soboyelowanggo.

13Oni ene Kristen simoo balelo ko oni telo oluwelo ngu, ene ko gome metemi tetoyi, enengo oowooye nguya gome metemi oolengo oluwanggo. Ngundilo telo ngu, ene mete Kristus Yesus ngulo mandeni, ngu yanggango oolengo wesiyolo ewanggo.

Anutlo Mande Ngulo Damoni

14Hamoo, no geno sodedo oolengo oolouwelo ewonoku, ene ataga nga mandega nga nakangolo gunootenoku nga.

15Ngulo ngu, no sodedo geno nguno ma ooloutoowega ngu, asa, ge mete nga mandega nga kenoya ingo. Nguno ngu, Anutlo simoo bale ngundo mande damoni gome nenengo Anutndo ngulo ingooteku, ngu tewanggo. Ndatelo ngulo, ngu Anutlo simoo bale ngu, ene ya osiyi yanggango dikalo, ngunonggo ya koolowooteku ngundilo. Yo, hamoo, ngu Kristen, ngundo Anutlo hamoo mande ngu yolo, simoo bale gidalegano wesiyoya eyi.

16Yo, Anutlo mande damoni ngu, ene ulungga oolengo. Onindo nga mandega nga, yeni biyomi yeweloyi nguya kini. Ngu ngandilo: Ene oni kilalongo oolengo tunootewolo. Yuka Kundingiyimbo, enengo damoni yeni tunootewolo ngu, ene noolengo Sembunayi oolengo ngu etuyelowonggori. Engel onindo ene kenowonggori. Enengo mandeni ngu oni sowe bidodomo ooloute. Mela ngano, oni simoo bale oowooyingga eneno nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngundo ene Sambo endemo oolelo, ene ngu Anutdodo goboolo oolooteli.

1 Timooti 4

Ebe Ganagana Onilo Mande

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Yuka Kundingiyi, ngundo mande yootunolo ngandilo ete. Kootusina, oni gidalega nowoondoyemo hamoo tewolo ngu yokowanggo. Yo, ene Setanlo keyimo oni ngundo ganaganayelolo, noole Anutlo ingondudu eyingo oni, elo etoyi, ene ngulo mandeye ingolo keyowanggo. Ene oo yuka biyomi, ngulo damoni biyomi ngu etuyelootoyi, nguya keyowanggo.

2Ngu naluno, ebe ganagana oni, ngundo ebe ganagana damoni sungo ngu etuyelowanggo. Ndatelo ngulo, nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yokolo, nguno enengo ingonduduye nenengo gula ingoweloyi nguya kini. Ngundilo ngulo, enengo mbumbuwaye ngu, ene ma ingootenggo.

3Ngundilo oni, ngundo ene simoo bale ngandilo etuyelootenggo. Ene komo elambalisa teweloyi damoni ngu yokoya, oowali oowooyingga nguya yokoya, loogu teyi, elo etuyelowonggori. Ene Anutndo ngu oo ngu ye yunowolo. Yo, noolendo enengo hamoo mandeni ngu ingootenggoku, ene mete oowali yolo, Anutno esetelo newato.

4Noole ingowato. Anutndo oo bidodo yemukoyingo ngu oo gome oolengo. Ngu noole oolongooye uweloyi kini. Kini, ngu noole yolo, ngunonggo Anut bingami okoolo esetewelоyi.

5Ndatelo ngulo, Anutlo mandeni, ko, Anutno yemboongengga ngudodo goobootoni, oo ngu yeni, kundingiyi tunootete.

Timooti Ngu Komo Kristuslo Ko Oni Gome Olini

6Ge nga mandega nga dobooguligemo elo etuyelolo ngu, ariya, ge Kristus Yesuslo ko oni gome oluwa. Yo, hamoo, ge bodaga oluwoku oololo, ataga nguya, ene ge mande gome etunggelooteku, nguno ge yanggango ulungga yolo, nowoondogemo hamoo teyingo, mande gomengga ngu keyolo ooloote.

7Ene bale dogodogonimbo ngu, ene kingo mata mande ngu etenggoku, ko, kingo mande, Anutlo mande ma keyooteku, ngu bidodo kootu ino! Ge komo Anutlo mande damoni, nguno gengo yanggango yoweloyi ngulo ko yanggango te!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ge ingooteku ngu, noole gowenayi yanggango yeweloyi ngu, asa, tewoongolo, ko yanggango ko tetooye, ngundo noole hoolooweyelowa. Ene Anutlo mande damoningga, ngu keyoweloyi, ngulo tewoongolo keyowatoku, ngundo ataga ngano hoolooweyelootoni oode, kootusina nguya, gome oolengo hoolooweyelowa.

9Nga mandega nga ngu, hamoo oolengo. Nga mandega nga ngu, oni simoo bale bidodo gome ingolo, keyolo, nowoondoyemo hamoo teweloyi, ngu gome oolengo.

10Anutndo oni simoo bale bidodo yoyowelo koyi teteku ngu, noole enengo oni nowoondonayimo hamoo teyingo ngu, ene hamoo yoyowolo. Noole Anut suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngulo nowoondonayimo hamoo telo, noole enendo yoyoweloyiga, ngu sobowoowato. Yo, hamoo, ngu damoningga ngulo nangge, noole suwoo suwoo tewoongolo, ko yanggango oolengo telo, enengo damoni keyowato.

11Ge komo nga mamana mande, nga oni simoo baleno, eya, gome etuyelootooga, ene komo ngu keyoyi.

12Ene ge geyolo, simoo kosiyi, ngundo kingo oningga, elo ma ingowelo. Kini, ge komo oni etuyeloyingo oni kilalongo tunootelo oodoyi, nguno ngu, Kristen oni simoo bale, ge geyolo kenggelowanggo. Ngu ngandilo. Gengo mande eyingomo, gengo endeyootekuno, ko, gengo nowoondoge doboogulige yunootekuno, nowoondogemo hamoo teyingo nguno, ko, Anut doongeyimo ootootoongge, damoningge gome nenengo, ngu bidodo kenolo, ene ge kenggelowanggo.

13Nga nalungga ngano, ge no soboneloya ootooya, nguno ngu, ge komo suwoo suwoo Anutlo mande, ngu oni simoo baleno kandangeya, mande ngulo damoni gome wesiyoya, eya, etuyeloya ootoo.

14Kuli Kristen onilo tabango, onindo kandeye ge tabagemo yeyingo naluno, nguno ene ge Anutlo ko oni goyewonggori. Yo, enendo ge sunggi yelootoyi, nguno Yuka Kundingiyimbo Anutlo ko teweloyim kingo oo duwoo gula ge gunowolo. Ngu naluno nguno, oni gulado, gedo kootu ko teweloyi, ngulo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingondudu telo ewonggori. Ngulo ngu, ge ngu oo kingo duwooga, ngulo koni tewelo wembuge ma kiyayi yewelo.

15Nalu bidodomo, ge komo ngu kongga ngu sobowooya teya, nguno nangge ootoo. Ge ngundilo tetoyi ngu, asa, oni bidodo, gengo kongge, ngu tunoo oolengo kenootoyi, ulungga oolengo tunootewa.

16Gengo damoninggega teteku ngu, komo gome sobowooya, simoo baleno oo etuyelooteku nguya gome sobowoolo. Oni etuyeloyingo koyi ngu, ge suwoo suwoo ngu kongga ngulo koyi yanggango te! Ge ngundilo tewaku ngu, asa, ge goyolo, ngunonggo oni simoo bale gengo mandege ingolo, nowoondoyemo hamoo tetenggoku, nguya Anutndo yoyowa.

1 Timooti 5

Timootindo Oni Simoo Bale Yeyolo, Enengo Soweni Nenengo, Elo Ingowa

1Ge oni dogodogoni nguya ma boguwoolo yeyolo ewelo. Kini, ge komo mande olengomonggo eya, gengo awangge yomosiyooteku, ngundiya ene yomosiyelo. Ge gengo konedobooge yomosiyelooteku, ngundilo nangge, simoo kosiyi gidalega nguya, ngundiya yomosiyelo.

2Gengo nangge yomosiyooteku, ngundilo ge komo bale dogodogoni, ngu gome yomosiyelo. Ge bale kosiyi gidalega komo gome yomosiyelo, gengo kuwoongge yomosiyooteku ngundilo. Yo, hamoo, Anut doongeyimo damoni gome nenengo, nguno gengo kuwoongge yomosiyooteku, ngundiya ene yomosiyelo.

Bale Nggami Ngulo Mande

3Bale nggami gula kameyi kumootoni, enesu nangge oodoningga ngu, ariya, ge ngu balega ngu gome sobowooya yomosiyo.

4Ene bale ngundilo ngu ene simoongododo, ngundi osi osiyidodo bine, ariya, ene ngandilo gome ingowanggo. Anut doongeyimo, enengo ko koletelo ngu enengo awanamoye osi osiye nguya soboyelowanggo. Ndatelo ngulo, enendo kuli ene soboyelolo ko tewonggoku, ngulo gumi ngundilo tewanggo. Yo, Anutndo ngundilo damoningga ngulo gome ingoote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ene bale nggami gula enesu nangge oodega ngu, ariya, ngu balega ngu ngandiya teni. Ene Anutno newendemo hamoo tetoningga ngu, suwoo suwoo naludodomo, ene komo Anutndo hoolooweneloni, eya yemboongeya olini.

6Ene bale nggami gula, enesu nangge telo, ene ingonduduni bulibali ingolo, goweyi damonimo oolooteku ngu, asa, Anut doongeyimo, ene kuli kumooyingo ngundilo ooloote.

7Ge komo bale nggami, ko, enengo simoongo ngudodo mamanayelootooga, ene nga mandega nga keyoya, damoni nenengomo oodoyi ngu, asa, oni sungombo ene goweyi sanggawelo mande gula, eweloyi kini.

8Oni enengo dobooguliye gome ma soboyelolo, oni enengo dalo sowe oolengo, ko, bale nggami eneno oolootenggoku, ngu gome ma soboyelowaku ngu, asa, ngu oningga ngu, ene newendemo hamoo teyingo ngu, ene kuli yokowoku ngu, ngulo ene oni biyomi oolengo. Oni Anutlo ma ingootenggoku, ngundo damoni biyomi ngundilo ngu ma tetenggo.

9-10Bale nggami oowooyi oolooteku, so uyinggano, nguno ge ngundilo bale, ngu oowooyi nguno nakango. Bale ene mooma onibi kabusa (60) yokoyingo ngu, ene simoo gulanangge baleyi. Ngundilo bale ngu, ene ko oowooyingga teweloyi, oowooyi gome metemi. Ene kuli, enengo simoongo gome soboyelowolo. Ene ende sungo oni mayetoyi, oo kalo yunolo yomosiyelowolo. Ene ko oowooyingga Kristen oni simoo baleno teweloyi, ngulo meyelo oolootenggo. Ene oni kowuli yolo oodoyi, ngu hoolooweyelolo, ko metemi oowooyingga tewolo. Bale ngundilo damoni teyingo ngu nangge oowooyi nakango.

11-12Ene ge bale nggami oole oolootenggoku, ngu oowooyi ma nakangowelo. Ndatelo ngulo, enengo goweyi ingonduduga, ngundo soboyelootoni, ene ko kame tewelo ingowanggo. Yo, enengo goweyega, ngundo ingonduduye sobowootoni, ngundo Kristuslo ingolo koni teweloyi, ngu dagate. Ngulo ngu, ene kuli, Kristuslo koni tewelo mande, elo gosiyoyingo ngu yokootenggo. Ngundilo ngulo, ene Anut doongeyimo, mbumbuwa tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ene damoni gula nguya, ngandilo tetenggo. Ene suleye kiniyetoni, ene ya bidodomo oololo, ene oni sungombolo mande yakakayi yolo, koolowoolo, oololo ombulo tetenggo. Ene mande biyomi oowooyingga noole ma teweloyi, ngu elo endeyootenggo.

14Ngundilo ngulo, nondo ngandilo ingooteno. Nggami bale oole oolootenggoku, ngu ene ko kametelo, ene simoo yomoolo, enengo ya gome sobowoowanggo. Ene ngundilo tetoyi ngu, ariya, oni Anutlo nowoondoyemo hamoo kini, ngundo mande biyomi gula, noole gowenayi sanggawelo ma ewanggo.

15Ye kuli ingootenggo. Bale nggami gidalega, ene oole metemi ngu kuli yokolo, ene Setanlo damoni ngu keyootenggo.

16Ene Kristen bale gulado enengo soweni nguno nggami bale gidalega oodoyiga ngu, asa, ene komo gome soboyeloyi. Ngundilo tetoni, nguno ngu, endemo Kristen simoo baledo nggami bale soboyeloweloyi, ngu kowuli kini. Ene nggami enesu gulanangge nangge, hooloowweloyi gula kini, ngu Kristen simoo bale watangga, ngundo hoolooweyelolo soboyelowanggo.

Tabango Onilo Mande

17Kristen tabango oni ko gome oolengo tetoyingga ngu, ye goobooyingo simoo bale ye bingamiye okooya, oowooye metemi eya, ngulo uliyi bobeye yunowanggo. Ndatelo ngulo, ene ko yanggango telo, Anutlo mandeni ngu simoo baleno elo gome wesiyolo etuyelootenggo.

18Noole ingowato. Anutlo mande ngundo ngandilo ete. Ge Bulmakau manggowo ma doobengootoyi, Wit Rayis oo ngu wongoowelo ewolo. *Lo/Dutoronomi 25:4* Anutlo mandeno nguya ngandilo ete. Ko oni ngu ene mete kolo uli yowanggolo ewolo. *Luk 10:7*

19Oni gulado, ngu tabango oningga ngu biyomi tewa, etoni ngu, ariya, ge ngu mandega ngu ma ingowelo. Ene oni elaya, ngundi oni kabusa bine, ngu mandega ngu etoyiga ngu, asa, ge mete ngulo mandeye ngu ingo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Ene Kristen tabango oni gula, mbumbuwa tetoningga ngu, ariya, ge mete Kristen oni doongeyemo mandeni, ngu tunoo yomosiyoyi. Ngundilo tetoyi ngu, tabango oni gidalega ngu kenolo sosolewanggo.

[21]Anut doongeyimo, Kristus Yesusno, ko, Anutlo oni Engel oni doongeyemo nguya, no nenengo geno eteno. Ge komo mande bidodo gunowonoku, ngu bidodo keyo! Ge mande gula damoni ma kenolo ingolo ngu, ariya, ge ngulo nowoondogemonggo sodedo ngandilo ma ewelo. Kini, nolo mandene bidodo keyo. Ge komo oni bidodomo mande damoni gulanangge te. Ge kisikosononggo dobooguligemo mande elo, oni gidalegano ma yoyokowelo.

[22]Ge sodedonangge eririnonggo, oni gula sobosobo teweloyi ngulo kandege tabangomo ma yewelo. Ge oni gidegado mbumbuwa tetenggoku, ngu ge ngudodo, gooboolo ma oluwelo. Kini, gengombo ngu Anut doongeyimo nenengo oolengo ootoo.

[23]Ge komo kingo sono nangge ma newelo. Ge mete Wayin bodaga nangge sonono wendoya, ngudodo nowoondoge hooloweweloyimbolo ne. Ngundo ngu, sayingga suwoo suwoo geno tunooteteku, ngu andangetoni kinitewa.

[24]Oni gidalegalo mbumbuwa ngu tunoo ooloote. Ngundilo ngulo, mandeni wilikoweloyi ngu kowuli kini. Ene oni gidalegalo mbumbuwa ngu kombiteyingomo ooloote. Kootusina, tunootetoni wilikowanggo.

[25]Ngundilo nangge, damoni gome gidalega ngu tunoo oodoni, ko damoni gome gidalega, ngu kombiteyingomo ooloote. Ene kootusina damoni gome ngu bidodo tunoo oolengo tunootewa.

[1] Timooti 6

Ko Onilo Mande

[1]Kingo ko oni bidodo, ene Kristen tetoni ngu, ene komo ngandiya ingondudu yoyi. Noolengo sobosobo tabango oni ngu metemi, ngulo noole enengo oowooye bingamiye okoowato. Ngundilo tetoyi ngu, sobosobo tabango onindo Anut oowooyimbolo mande biyomi elo, ko Kristen damonimbolo nguya, mande biyomi eweloyi kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[2]Kingo ko onilo sobosobo oni ngu, ene Kristen oodoni ngu, asa, ko onindo ngandilo ma ingowelo. Ene nenengo doboone, ngulo no mete enengo manggowo unggalangoowanolo ma ingowolo. Kini, ene komo ngandilo ingoni. Ene Kristen oni, ngulo no koni gome tewanolo ingoni. Ndatelo ngulo, ene nolo Kristen doboone, ngulo no koni gome tewanolo ewolo.

Etuyeloyingo Onilo Mandeye Nenengo Kini

Suwoo suwoo, ge simoo bale damoni ngandilo teweloyi, ngulo gome etuyelo, ge komo, eya, yokutuyelootooga teyi. Ngu ngandilo.

[3-4]Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngundo ngu, Anutlo damoni ngu gome etuyelowonggori. Ene oni gulado, ngu Yesuslo hamoo mandega ngu yokolo, mande gulano etuyelowaku ngu, asa, noole ngu mete ingowato. Ngu oningga ngu, kingo windawinda telo, ene oo bodaga ma ingoote. Ene ingonduduni ngu damoni biyomi teweloyi, ngulo hahangelo ooloote. Ene mande gumgum eweloyi damoni, ngulo mande ebe uto uto tete. Ngundilo mande, ngundo damoni ngandilo yeni tunootete. Oni gidalegaya, nowoondoye biyomi yelo, ko ebe utolo, kootusina yumooyinolo mande biyomi elo, ko, dobooyiboya ingondudu biyomi ingoweloyi, ngulo tunootetenggo.

[5]Ngundilo telo, suwoo suwoo sanggili tetenggo. Ngundilo oni, ngundo ingonduduye ngandilo suwoo suwoo ingootenggo. Ene hamoo mande ngu, gome ma ingolo, dowootenggo. Kini, ene ngandilo ingootenggo. Anutlo mande damoni, ngu oo sitowi yoweloyi oole, elo ingootenggo.

[6]Ene oni, ene Anutlo mande damoni ngu keyootoyi, Anutndo nowoondoye yanggango yunolo, kumana ulungga yunoote. Ngu damoningga, ngunonggo Kristen oni, ene oo bidodomo Anutndo logoyimo yunootoni, ngulo ene oni oni tetenggo.

[7]Noole ingooteto. Namonayimbo yoyomootoyi, noole melako tunootewootoku, ngu naluno, noole oo gula ma yolo ombuyingo. Kootusina nguya, noole mela nga yokowatoku, ngu naluno, noole oo gula ma yolo oolouwato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Noole oowali towikumba logoyimo tetoni, nguno ngu, asa, noole mete ngandilo ewato. Nga oo nga, noole mete, ewatolo ewonggori.

9Ene oni bobeye oo sitowi ulungga yowelo hahangeteku, ngu damoningga ngundo oningga yeni, damoni biyomi gulano gulano solelo oonatewa. Yo, hamoo, ene oonateweloyi, ngu nusago meleno solelo kumootenggoku ngundilo. Yo, ngu damoningga, ngundo nowoondoye sanggawetoni, ngulo ene biyomi oolengo tetenggo.

10Beyelo gome ingoweloyi damoni ngu, damoni biyomi bidodo damoni. Oni gidalega ngu ene beyelo gome ingootenggoku damoningga, ngundo ene yowoosootoni, enengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu kuli yokolo, kowuli ulungga koolowootenggo.

Noole Suwoo Suwoo Keda Oluweloyiga, Ngu Gome Dowoowato

11Ene ge Anutlo oni, ge ngu oo ngu kootu inoya, ge sungo toonge. Ge komo damoni nenengo ngu yoweloyimbolo koyi teya; Anutlo damoni nenengo ngu keyoya; nowoondoyemo hamoo teyingo damoningga ngu teya; dobooyi nowoondoyi teweloyi damoningga ngu teya; yanggango dikalo kowuli ogingoyingo bidodo koolowooweloyi damoningga teya; ngunonggo simoo baleno imakeyingomo mande damoni, ngu teyi.

12Oni ene Kristus newendemo hamoo teyingo ngu, enengo koni ngu, oni ene ebe dagadaga telo, kendu tetenggoku ngundilo. Yo, oni ene ko yanggango telo, ebe dagadagano ulo, uliyi yootenggoku ngu, ge nguya ngu kongga ngu teloode, oololo, wengamo yokowa. Ge ngundilo telo ngu, asa, Anutndo suwoo suwoo keda eneya oluweloyi, ngu ko uliyi gunowa. Yo, ge nowoondogemo hamoo telo, ngunonggo ge simoo bale gidalegano wesiyolo eteku, ngu naluno nguno, Anutndo keda sugi sugi oluweloyi mande, elo gosiyoyingongga, ngu gunowa.

13Anutndo ene oo bidodo keda oluweloyi, ngu yunoote. Kristus Yesus ngundo ngu, Pontiyas Payilat doongeyimo damoni, enengombo, nenengo damoni yootunolo ewolo. Ngu Anutga ngu doongeyimo, ko, Kristus Yesusno nguya, no geno mande yanggango gunooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ge komo Anutlo mande ngu bidodo gome keyo. Ge ngundilo tetoyi ngu, asa, sugabo nguno ma oodoni, ko, onindo nguya ngulo mandeni biyomi eweloyi kini. Ge komo ngundilo sobowoolo oodoyi, oololo, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, tunooteyingo naluno, nguno wenga kinitewa.

15Yo, hamoo, Anutndo Kristus ko ombuweloyi naluningga sunggi yeyingo, ngu yeni tunootewa. Anut gulanangge, ngulo noole komo enengo oowooyi bingamini elo okoololuwato. Ene gulanangge yanggangonidodo oolengo. Ene gulanangge mela ngalo oo sobosobo oni ululu ngulo Ulungga. Oni ululu ngulo soboyeloyingo oni ulungga oolengo.

16Ene gulanangge, ene ma kumoote. Ene solu himi ulunggano oolooteku, ngulo noole ene tanggeyimo oolouweloyi nguya kini. Kuli oni gulado nguya ene ma kenoyingo, ko, ataga nguya, oni gulado kenoweloyi nguya, ereremo kini. Enengo oowooyi ulungga ko yanggangoni, ngu suwoo suwoo ngundilo oluwa. Ngu hamoo.

Oni Oo Oowooyinggadodo Ngulo Mande

17Oni mela nga oo sitowi oowooyinggadodo nguno eyi. Ene enengo bobeye oo ulungga ngulo ma oni oni telo, ene yeni mande unggalangoolo windawinda tewelo. Ndatelo ngulo, oo ngu bidodo sodedo biyomi yeweloyi, ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewelo. Kini, ene komo Anutlo nowoondoyemo hamoo teyi. Enengombo nowoondonayi gome oni oni teweloyi, oo gome ngu ulungga oolengo, noole yunoote.

18Oni oo sitowi ulunggadodo nguno eyi. Ene komo mete ko gome metemi ngu bidodo teyi. Ene komo oni oni sanganimonggo oni gidalega oolo wenonootenggoku, ngu hoolooweyeloyi.

19Ene ngundilo telo ngu, ariya, ene oo gome gome oowooyingga teyingo, ngundo kootuyisina, enengo hoolooweyeloyimbolo gooboongoowanggo. Ngundilo telo ngu, ene mete keda oluweloyi keda hamoo oolengongga, ngu yowanggo.

Ge Komo Gengo Kongge Ngu Gome Sobowo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]O Timooti, ge komo ko Anutndo kuli gunowoku, ngu gome sobowoo! Kingo mande Anutlo damoni ma keyooteku, ko, oni enengo ingoyingoyemonggo mande etenggoku, ngu nguya ge kootu ino. Ndatelo ngulo, Anutndo kingo mande mande onilo ingoyingoyemonggo etenggoku, ngulo sanggili tete.

[21]Oni gidalegado etenggo. Noole ingondudu oni, noole oo bidodo logoyimo elo etenggo. Ene ngundilo etoyi ngu, asa, ngu naluno, ene damoni yelo, Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yombuliyootenggo. Anutlo sumangeni ngu mete yeya olini. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Timooti

2 Timooti 1

[1]No Pol, no Kristus Yesuslo Aposel oni. Anutndo no logonelootoni, no keda oluweloyi mandega ngu oni simoo baleno wesiyolo eweloyimbolo oni. Oni simoo bale, ene Kristus Yesusno nowoondoyemo hamoo telo ngu, ngu sugi sugi keda oluweloyiga, Kristusndo sunggi yeyingo, ngu yowanggo. Ngu kongga ngu no nunowolo.

[2]Timooti, ge nolo Kristen nangone oolengo. No nga so uyingga nga, gengo nakangooteno. Awa Anut, noolengo ulungga Kristus Yesus, ngundo enengo nowoondoyimo, ene ge sumange tenggunowa. Ene ge nowoondoge yeni, imakeyingomo oluwa.

Noole Mande Keda Mesalango, Ngalo Ma Oyumoyelowa

[3]Nolo osisambane ngu, ene Anutlo damoni ngu keyoyingo, ngulo no nguya ngu keyooteno. Nowoondonemonggo ingootenoku ngu, nga damoningga, nondo tetenoku, ngu nenengo oolengo. Nenengo yemboongeyingo naluno, no suwoo suwoo nguya, Anutno gengo esetelo yemboongeteno.

[4]No gengo doongengge sonoyi ombuyingongga, ngu ingootenoku, ngulo no komo ge ko geyolo ngu, asa, no oni oni tewano.

[5]No gengo nowoondogemo hamoo teyingo ngu ingooteno. Ngu ebe ganagana kini. Nowoondoyemo hamoo ngundilo ngu, ombige Lowisno, ko, nangge Yunisno nguya ngundilo oluwoliyo.

[6]Ngundilo ngulo, no ingonduduge ngu yokutuwooteno. Ge Anutndo ko teweloyim oo kingo duwoo, ge gunootoni oolooteku, ngulo ingo. Kuli nondo kandene ge tabagemo yetoowe, ge ngu oo kingo ngu yowolo. Ataga ngu, ge ngu oo kingo duwooga, gunoyingo koyi tetooga, ulungga tunooteni. Onindo de uwootoyi de ulungga dedeku ngundilo, gengo oo kingo duwoo yoyingongga, ngu koyi tetooga, ulungga tunooteni.

[7]Ge ingooteku, Anutndo sosoleyingo damoningga, ngu noole ma yunowolo. Kini, ene noole yanggango oluweloyi damoningga, ngu yunolo; ko,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondoye ebe ino ino telo, nowoondoyi teweloyi damoni yunolo; noolengo gowenayi, ingondudunayi gome sobowooweloyi damoningga, ngu bidodo, noole hoolooweyeloweloyimbolo yunowolo.

8Ngundilo ngulo, ge noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo mandeni, wesiyolo ewelo ngulo oyumo ma yowelo, ko, no ya biyomimo oolootenoku ngalo nguya, oyumo ma yowelo. Kini, ge komo Anutlo yanggangoni ngu yoya, ngunonggo ge nododo kowuli nga goboolo koolowoolo, nguno mande keda gome, nga wesiyolo eweloyi, koyi ngu tewalo.

9Anutndo kuli negoyelolo ko yoyowoku, noole enengo oni simoo bale oluwato. Noole damoni gome metemingga tetooye, ngulo ma negoyelolo yoyowolo. Kini, enengo ingondudunonggo, enengo sumangeningga, ngundo negoyelowolo. Kulimi oolengo, Anutndo mela nga, ma yeyingo naluno, Kristus Yesusndo ngu sumangengga, ngu noolengo yunowolo.

10Ataga, nga nalunggano ngano ngu, Kristus Yesus, noole ko yoyoweloyi oningga, ngu kuli tunoo oolengo tunootewolo. Yo, ene kumoolo yanggangoningga, ngu oondookelo, Mande Keda Mesalango, ngu yunolo, nguno suwoo suwoo keda oluweloyi ngu etuyelowolo.

11Anutndo no logonelootoni, ngu Mande Keda Mesalango, ngu wesiyolo eweloyi oni oolooteno. No ngulo Aposel oni, ko, enengo mandeni, oni simoo baleno etuyeloyingo oni oolooteno.

12Ngu damoninggano nguno, no kowuli koolowooteno. Ene, no ngulo oyumo ma yooteno. Kini, no kuli ingooteno. No ngu oningga, ngulo nowoondonemo hamoo teyingo. No ngulo damoni, hamoo ingootoowe, ene nga kongga, no kandenemo yewoku nga sobowootoni, sugi sugi oodoni oololo, ngu nalu ulungga ngu tunootewa.

13Nga mande hamoongga nga, ge no manggonemonggo ingowoku, ngu oo gaboyi ge etunggelowonoku, ngu oni etuyeloyingo damoni gome. Ngundilo ngulo, ge Kristus Yesusno nowoondogemo hamoo teyingo, ngu yanggango

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

teyinoya, ngunonggo Kristus Yesus nowoondoge ino! Ngu damoningga, nguno ngu, ge nga mandega nga gome dowoo!

14Anutndo ge kandegemo oo gomengga yewoku ngu, ge gome sobowoo! Yuka Kundingiyi, noole nowoondonayimo oolooteku, ngundo ngu, nga kongga teteku, ngano hooloowenggelowa.

15Ge kuli ingoote. Esiya oni bidodo, Piselas ko Hemosenis nguya, ene no kuli noyokowonggo.

16No, noolengo Sembunayi, nguno yemboongeteno. Gedo, Onesiporas ko enengo simoongolo nowoondoyi yunonilo yemboongeteno. Ndatelo ngulo, nalu oowooyingga, Onesiporasndo no nowoondone yeni, imakelo ooloote. Ene no ya biyomimo oolootenoku, ngulo ma oyumo yoote.

17Kini, ene Romno ombuwoku ngu, ene no erewenelolo, ko biyomi telo oode, kootusina, no neyowolo.

18Ge ngandilo ingoote. No Epesasno oluwonoku ngu, Onesiporasndo no gome ulungga hooloowenelowoku ngu. Ngulo no noolengo Sembunayi, nguno elo yemboongeteno. Gedo, wenga nalu ulunggano nguno, gengo sumange Onesiporas inolo yemboongeteno.

2 Timooti 2

Ge, Kristus Yesuslo Me Oni Gome Oluwa

1Ariya, nenengo nangone, suwoo suwoo noole ge nguya, Kristus Yesusya goboolo oodooye, nguno ge komo enengo sumangenimonggo yanggango dika!

2No mande bidodo oni simoo bale ulungga doongeyemo wesiyolo etoowe, ge ingowoku ngu. Ngu mandega ngu nangge, ge komo oni kuli yomosiyelowoku, ngundilo oni, ngu mandeningga, ngu kandeyemo yetoni, ngundo mete oni gidalegano, mande ngu gome wesiyolo, elo etuyelowanggo.

3Ge komo Kristus Yesuslo me oni oolengo gome ootooya, ngunonggo noole me oni gidalegaya, nga ko ngalo kowuli koolowoowato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Oni, ene me oni koyi telo ngu, ene ko oowooyingga, ma dowoolo tewa. Kini, ene me oni koyi gome tewa. Ngundilo tetoni, enengo me onilo tabango, ngundo enengo koni, ngu kenomayingoni elo, ko tete.

5Ngundilo nangge, oni ene ebe dagadagano, kendutewelo ngu, ene komo ebe dagadaga teweloyi, ngu ma telo ngu, ene nguno oowooyidodo ma tewa.

6Oni ko yanggango telo, oo kono imilo sobowooteku ngu, enengombo ngu kongga, ngulo engge koleteyingo, ngu koletelo yowa.

7Ge komo nondo mandega etenoku, ngalo ingondudu te! Noolengo Sembunayi, ngundo ingonduduye yeni, himi yewa. Ge ngunonggo, nga mandega, ngalo damoni bidodo tunoo ingowa.

8Suwoo suwoo ge komo Yesus Kristuslo ingondudu te! Ene ngu Dewitlo soweni, Anutndo ene melenonggo yokutuwootoni, ko keda ootookooyingo, nondo mande etenoku ngundilo.

9Nondo nga mande metemingga nga wesiyolo eteno. Ngulo oni ngando noya oni biyomi elo ingolo, kowuli oowooyingga nunootenggo. Yo, ngulo nodowoolo ya biyomimo nguya noyetenggo. Ene Anutlo mande, ngu ya biyomimo ma oluwa.

10Ngundilo ngulo, no nenengombo nowoondone yanggango inolo, kowuli bidodo koolowooteno. No oni simoo bale bidodo hoolooweyelootenoku, ngu Anutndo enengo solengolo sunggi yewokulo, no ngandilo ingooteno. No ngundilo tetoowe ngu, asa, ene nguya, Kristus Yesusno keda oluweloyi, ko dulidalidodo suwoo suwoo sugi sugi oluweloyiga, ngu yowanggo. Noole komo nga mandega ngalo nowoondonayimo hamoo teni.

11Hamoo, noole enedodo kumoolo ngu, noole enedodo keda oluwato.

12Ene noole yanggango telo, kowuli bidodo koolowoolo ngu, ariya, noole enedodo oo bidodo sobosobo oluwato. Ene, noole ene kootu inootooye ngu, asa, ene nguya, noole kootuyunowa.

13Ene noole ene keyowelo elo yokolo, ko noole mandega ngu ma keyolo ngu, ariya, noole ngu yokootooye ngu, ene enengombo enengo mandeni, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

komo keyowa. Ndatelo ngulo, ene mandeni ngu ma yowoolengowa. Hamoo oolengo kinilo ewolo.

Ko Oni Oolengo Ngu Anut Doongeyimo Ngu Oni Nenengo

14Suwoo suwoo, ge nga mandega, ngano oni simoo bale ingonduduye yokutuyeloya, Anut doongeyimo ge mande yanggango e! Ngu ngandilo. Ene komo mande gula gulalo ma ebe ulewa. Ngu damoningga, ngundo oni gula nguya, ma hooloowewa. Kini, ene oni ngundilo mande, ngu ingootenggoku, ngundo yombuliyoote.

15Ge komo ko yanggango teyadega, ge ko oni oolengo tunootete. Nguno ngu, Anutndo gengo kongge, ngulo ingowa. Ngundilo telo, ge mande nenengo yoonenengolo wesiyolo elo, ge Anut doongeyimo nguya, oyumo ma tewa.

16Ge komo kingo mande oowooyingga engge kini, ngulo ge sosoleya gome meye. Ngundilo mande, ngundo oni oowooyingga oolengo, yowoosootoni, Anut kootu inoyingo ooleyimo oolouwanggo.

17Enengo mandeye ngu yombuliyowonggori. Mande ngundilo, ngundo ngu, ulungga oolengo tunootelo, tawumba mambu ngundilo yewa. Hayimeniyas Payilitas elaga nguya, ene longgesambi mande teweloyi oni.

18Ngundilo oni ngu, ene hamoo mande, ngu yombuliyoyingo oni. Ene ngandilo etenggo. Noole kuli ko ootookooyingo, ko ma ootookoowato, ewonggori. Ngu mandega, ngundo oni gidalegalo nowoondoyemo hamoo ngu yombuliyootenggo.

19Ene Anutndo ya osiyi yanggango oolengongga kuli imiwolo. Ngungga ngu, dikalo ooloote. Ngu osiyingga, ngulo so uyi nakangomo ngandilo oolete. Oo Sembuli Sembunayi, enengo oni simoo bale ngu gome yeyolo ingoote, ewolo. Nakangoyingomo, ngandilo nguya ooloote. Oni simoo bale bidodo, Oo Sembuli Sembunayi, oowooyi yootunolo etenggoku, ngu ene komo damoni biyomi ngu kootu inoya yokoyilo ewolo.

20Ya ulunggano koondo oo ngu oo yowaliyoyingo (Gol Siluwa), ngundo telo yeyingo, koondo gidalega, ngu debo koondo teyingo, ko gidalega ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nogombo koondo tewolo. Gidalega ngu kundingiyi ko metemi, gidalega ngu ko gula gulalomu.

21Ngulo oni gula, ngundilo damoni biyomi ngu andangelo yokolo ngu, ene gome metemi nenengo oluwaku ngu, asa, ene ngu ko metemimbolo koondo ngundilo kundingiyi oluwa. Ene mete enengo sobosobo ngu hooloowewaku ngu, ko bidodo metemi ngu tewelo yoonenengowa.

22Suwoo suwoo ge komo simoo kosiyilo ingondudu biyomingga, ngulo ge sungo toongeya ootoo! Ge ingondudu metemi, ngu yoweloyimbolo koyi yanggango te! Yo, hamoo, ge komo ngu yoweloyimbolo ko yanggango teya, ngulo ge nowoondogemo hamoo teya, dobooge nowoondoyi teya, damoni ko imakeyingomo oluweloyi, ngu bidodo te! Yo, hamoo, oni ene newende gomemonggo, Oo Sembuli Sembunayino, meno etenggoku, ngundilo ngu, ge nguya te!

23Ge mande mande gidalega mboolombo yoyingombo ingoyingo kini onindo etenggoku, ngu kootu ino. Ge ingoote. Ngundilo mande, ngundo ngu, ebe yeni tunootete.

24Oo Sembuli Sembunayilo ko oni ngu, ene komo ebe ma ulewa. Kini, ene komo oni bidodoboya ngu, ene imakeyingomonggo mande elo tewa. Ene ngu etuyeloyingo oni metemi gome telo, sanggilini imaketoni, onindo biyomi gula eneno teyinootoyi ngu, ene ngulo mete ngu kowulingga, ngu koolowoowa.

25Ene ko imakeyingomonggo telo, ngunonggo oni mande utolo oolongootenggoku, ngulo ingonduduye yomosiyelowa. Ene ngundilo tetoni ngu, asa, Anutndo bine hoolooweyelootoni, oni nowoondoye ingonduduye hamoo ngu ingowanggo.

26Kulimi Setando ene yoyolo, enengo manggowo keyoweloyimbolo gosiyelowolo. Ene hamoo mande ngu ingolo ngu, asa, ene ingonduduye ko himi yetoni, nguno ngu, ene Setanlo utongga, ngu oomboongelo ombuwa.

2 Timooti 3

Nalu Sosowoomo Damoni Biyomi Gula Gula Tunootewa

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ge komo ngandiya ingo! Nalu sosowoomo, ngu oo biyomi oowooyingga kowuli ulungga oolengo tunootewa.

[2-5]Yo, nalu sosowoomo ngu, onindo ngu ngandilo tewanggo. Ene enengombolo nangge ingoweloyi; beyedolo nangge ingolo; enengo bingamiye nangge okoolo; oni enengombo oo oowooyingga telo, ngulo oni oni telo; oniya kootuyisina mande, elo yumooyinolo; awanamoyembolo mande unggalangoolo; ene Anutlo, onino nguya, ma esetelo, ngunonggo ene damoni gome nenengo, ko nowoondoyemo hamoo teyingo damoningga nguya, yokolo oluwanggo. Enengo oni soweni nguya siyelo ma oluwanggo. Ene oni sungombo eneno damoni biyomi tetenggoku, ngulo sanggili teweloyi damoni ngu ma yokowanggoku; mande kootusina elo endeyowanggoku; goweye ingondudu ngu ma sobowoowanggoku; oni yombulibaliyelowanggoku; damoni metemi gome nguya yokolo, kootu inowanggoku; ene dobooguliye yoyolo, oni sanggili kandeyemo yewanggoku; ene sodedonangge enengo ingonduduye biyomi ngu keyowanggoku; oni enengo ingootoyi, ene oni ululu tewanggoku; ene goweye oni oni teyinoweloyi damoni gula gula, ngulo gome ingowanggo. Yo, hamoo, ene oo ngu telo, ene Anutlo ma ingowanggo. Ene kingo goweyemonggo nangge Anutlo ko telo, ene Anutlo mande damoni yanggangoni, ngu kootu inowanggo. Ge komo ngundilo oni ngu tanggeyemo ma bibitewelo, ge sungo ootoo.

[6]Ebe ganagana etuyeloyingo oni ngundilo telo, ene tolige tolige baledolo yano utenggoku, bale ingonduduye metemi kini, ngu mande oowooyingga ingonduduye ganayeloweloyimbolo yowoosoowonggori. Yo, baledo enengo ingonduduye, ngu mbumbuwa tewonggoku, ngulo ene kowuli ulungga ingowonggori. Enengo nowoondoye ngu oo gula gulalo ingootoyi, ngundo yowoosoolo, oololo ombulo tete.

[7]Ngu bale ngu, ene suwoo suwoo mande oowooyingga ingowelo yootenggo. Ene hamoo mande ingoweloyimbolo kini.

[8]Kulimi, Yanis, Yambiris elaga, ene Mosesya sanggili teyingo, ngundilo nangge, nga oni nga nguya, hamoo mande ngalo sanggili tetenggo. Enengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingonduduye biyomi bulibali yeyingo, ene nowoondoyemo hamoo kini. Kingo goweye nangge.

9Nalu ootuwoo nangge Yanis Yambiris elagalo, ene damoniyali oowooyingga onindo ma teweloyi ngu tewoliyo. Ene oo ulungga Mosesndo tewoku, elagado ngu teweloyi, ereremo kini. Ngu ebe ganagana etuyeloyingo oni ngundilo. Oni enengo ebe ganagana ngu kenolo ngu, ene gome watayi. Ngu oni ngu ebe ganagana nangge, elo ingowanggo.

Ge Komo Anutlo Mande Gome Ingoya Dowoo

10-11Ene, ge kuli nolo mande wesiyolo etuyeloyingo, ngu ingowolo. Nenengo ootootoone damonine bidodo ingoote. Ge oo ngandilo ingooteku: no Anutlo hamoo ingootenoku, ngu hamoo yanggango oolengo, ingooteku; suwoo suwoo no nenengombo nowoondone yanggango teyinolo, no ngunonggo onidodo sanggili ma teyingo ingooteku; no oni nowoondoyi yunoyingo ingooteku; no yanggango telo kowuli koolowooyingo ingooteku; oo biyomi bidodo onindo nono tetoyi, ge ngu kenolo ingowolo. No ogingoyingo bidodo, Antiyokno, Ayikoniyamno, Listarano nunootoyi koolowootoowe, ge no gowenemo, ngu bidodo kenowolo. Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ngu kowulinggano, ngunonggo, no andangenelolo noyowolo.

12Yo, oni bidodo Kristus Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo eneya siyelo oodoyi, Anutlo mande damoni tewelo etoni keyootoyi, melako oni ngulo boguwoolo sanggili telo, ogingoyingo ulungga yunowanggo.

13Yo, oni biyomi ko ingondudu ebe ganagana oni, ngundo suwoo suwoo oni simoo bale ganaganayelowanggo. Enengo damoni, ngu biyomi oolengo tunootewa. Ene oni gidalega ganaganayelootoyi, ko, oni gidalegado ene nguya ganaganayelowanggo.

14Ene ge kuli ingowolo. Noole oni simoo bale ge nguya, nga mande keda mesalango, nga etuyelowooto. Ngundilo ngulo, ge ngu, nga hamoo mandega nga, ge kuli yolo, ngulo nowoondogemo hamoo tewoku, ngu gome dowoo.

15Yo, hamoo, kuli ge bodaga oode, ngunonggo ge damoni yelo Anutlo Mandeno ingowolo. Ngu so uyingga, ngundo mete ge ingondudu gomemu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gunowa. Nguno ngu, ge Kristus Yesusno nowoondogemo hamoo tewaku, ngulo Anutndo ge ko goyowa.

16-17Anutndo enengo Buk nguno mande ngu bidodo yeni, oni Anutlo ingonduduni ingolo, mandeni nakangootoyi, ngu tunootewolo. Ngu mandega, ngundo ene mete noole damoni nenengo noole etuyelolo; noolengo mbumbuwa tunoo etuyelolo; noolengo endeyoyingo ngu yooneneyelowa. Ngundilo ngulo, Anutlo Mande, ngundo noole, enengo ko oni yanggangododo yoyeni, noole ko gome metemi, ngu bidodo mete tewato.

2 Timooti 4

Ge Komo Anutlo Mandeni Ngu Wesiyoya E

1Kristus Yesusndo oni simoo bale keda oolootenggoku, ko kuli kumooyingomu nguya wilikoyelowa. Ngulo no Anut doongeyimo ko Kristus Yesus ngu doongeyimo nguya, no mande yanggango geno ngandilo eteno. Kristus Yesusndo, oni simoo bale bidodo doongeyemo, tunoo ko ombuwakuno, ene noolengo oo bidodo sobosobo koleteyingo sugi sugi oluwa.

2Ngundilo ngulo, no geno mande yanggango elo eriringgelootoowe, ge komo nga mandelo ingondudu teya, mande nga wesiyoya e! Oni simoo bale mande ingowelo tetoyi, ngundi, ene ngulo ma ingootoyi ngu, ge komo suwoo suwoo ko yanggango teya, Kristuslo mande, wesiyoya e! Ge komo nowoondoye sanggayeya, mande yanggango wesiyoya e! Ngundo nowoondoye yokutuwootoni, nowoondoye yowoolengowanggo. Ge komo Anut keyoweloyi mande, damoni wesiyoya e! Ngundo mete nowoondoye yanggango yunowa! Ge suwoo suwoo ko olengomonggo, eneno teya, mande gome etuyelo!

3Ndatelo ngulo, kootusina ngu, oni mande gome nenengo ngu ingolo yowelo yokowanggo. Ene ngundilo telo, enengo ingondudu sodeye, ngu nangge, keyolo, ene etuyeloyingo oni gidalega nguya yoyowanggo. Yoyootoyi, ngundo mande gidalega kingo etoyi, ngu oni ngulo gome ingowanggo.

4Ene mande hamoo ngu kootu inolo, ene kingo mande mande oowooyingga ingowelo sodeyewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ene gengombo suwoo suwoo tunoo ingondudu tewaku ngu, ge komo kowuli koolowoowaku, ngu ge komo mande metemi ngu koyi teya, mandega nga wesiyoya e! Gengo kongga ngu Anutlo Mande Keda Mesalango wesiyolo eweloyi. Nga kongga, no ge gunowonoku nga ngu, komo bidodo te!

Ataga, Nolo Ko Ngu Kinitewelo Tete

6Anutno woolo yeweloyi oni nguno Anutno Wayin sono wendootenggoku, ngundilo nangge, nolo gowene nguya Anutno inootoowe, woolo yeweloyimbolo. Yo, nolo nalune, ngano ngu kinitetoni, no toongewelo namoko teteno.

7No ebe dagadagangga, nguno koletelo dagayelowono. Ataga, no logogakuno tunootewono. No kuli, Kristusno nowoondonemo hamoo ngu gome dowoowono.

8Ngu pawanggakuno, nguno koletelo dagayelolo, ngulo no oo yoweloyiga ngu sobowooteno. Ngu ooga ngu ngandilo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, noolengo wilikoyeloyingo oni nenengo gome, ngundo nododo ewaku, ge oni nenengo ewaku, ngulo ene no ko gumi nunowa. Yo, nalu wenga nguno, ene ngu ooga ngu no nunolo, ko, oni bidodo Yesus kenowelo hahangetenggoku, ngu nguya yunowa.

9Ge komo sodedonangge nono ombu!

10Dimas, ene mela ngalo oo ngulo gome ingooteku, ngulo ene kuli no noyokowoku, Tesalonayika endemo oolouwolo. Keresenis ngu, ene Galesiya melako ooloutoni, Tayitasndo Dalumesiya melasina toongewolo.

11Luk enesu nangge, nododo oolootelo. Ngulo ngu, ge komo Mak yoya, geya ombuli. Ene no hooloowenelolo, ko teweloyi oni gome.

Mande Sosowoo Gidalega

12No Tikikas suleyootoowe, Epesas endemo kuli oolouwolo.

13Ge ombuwelo ngu, ge komo nolo nenggulo pelungga, Trowas endemo, Kapasndo yano yokootoowe oolooteku, ngu yoya, buk nguya yoya ombu. Buk gidalega nusago goweyibo teyingo, ngu nguya komo yoya ombu.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Aleksanda, oo Ayen yowalimu teweloyi oni, ngundo ene biyomi ulungga tenunowolo. Kootusina noolengo Sembunayi, ngundo enengo ko damoni, ngulo gumi teyinowa.

15Ge nguya ngu oningga, ngulo ingondale te! Ene noolengo ko mande nga yombulibaliyoote.

16Nolo wilikoyingo nalu koletelo nguno, noso nangge mande wilikoyingo onino mandeni ewono. Ngu naluno, oni gulado no hooloowenelolo dikalo, mande ma ewolo. Kini, oni bidodo no noyokowonggori. No Anutno yemboongelo ngandilo ewono. O Anut, gedo enengo biyomi nono tewonggoku, ngulo ma ingowelo, elo yemboongewono.

17Ene noolengo Sembunayi, ngundo no sobonelolo yanggango nunowolo. Ngundilo ngulo, no mande keda mesalango, wesiyolo eweloyi, ngu gome etoowe, oni sowe gidalega, ngu mande ngu gome ingowonggo. Ngulo Anutndo yoyokootoni, ngundo no nuleyi, ma kumooyingo.

18Mande damoni biyomi no tenunootoyi, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngunonggo, andangenelolo, noyolo, oolelo, enengo Sambo endega enengo oni simoo bale soboyelooteku, nguno noyewa. Ngundilo ngulo, nondo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi enengo oowooyi suwoo suwoo sugi sugi bingaminidodo okoololuwano. Ngu hamoo.

19Ge komo nododo Prisila, Akuwila, elambalisa, Onesiporas ko enengo simoongolo ngu bidodo kambayelo.

20Erasitas ngu Korin ende nguno oodoni, Taropimas ngu sayidodomu yokootoowe, Mayilitas endemo, nguno ooloote.

21Ge komo nono sodedo ombu! Ndatelo ngulo, ge bodaga oluwaku ngu, asa, doogo nalu biyomi tunootewa. Yubuyulas, Payudenis, Layinas, Koloodiya, ngu Kristen doboogulinayi, ngu bidodo, ge kambagelootenggo.

22Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo gedodo oluwa. Enengo sumangeni ngu, ye kewooloyemo nguno mete olini. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tayitas

Tayitas 1

[1]No Polndo nga so uyingga, ge Tayitas, ngulo nakangooteno. Anutndo no sunggi yenunootoni, ngulo no ngu Anutlo ko oni. No ngu Yesus Kristuslo sulena oni Aposel. Anutndo no sulenelowoku ngu, nondo Anut enengo simoo bale enengo oolengo kuli sunggi yewoku, ngulo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu nenengo teyinowelo. Nondo nga kongga tetenoku, ngundo ene hoolooweyelootoowe, ene Anutlo Mande Keda Mesalango nga yolo gome ingolo, ngunonggo ene Anutlo mande damoni gome ngu keyowanggo.

[2]Oni Anutlo damoni ngu gome keyolo ngu, asa, ngulo ingonduduni gosiyolo, Anutdodo suwoo suwoo keda sugi sugi oluweloyiga, ngu sobowoolo oluwanggo. Kulimi oolengo, Anutndo oo gula ma tetoni, tunooteyingomo nguno, ene kuli nga mande keda sugi sugi eneya oluweloyiga, ngu noole yunowelo, mande gosiyolo ewolo. Ene mande ebe ganagana ma ewa.

[3]Asa, kootusina, ngu nalu sunggi yeyingongga, ngu tunooteyingo, Anutndo oni gidalega yootunoyelootoni, ngundo ene Yesuslo mande elo, oni etuyeloweloyi tunootewolo. Ngu damoninggano nguno ngu, Anutndo enengo keda sugi sugi oluweloyiga, ngulo mande yeni, tunoo oolengo tunootewolo. Enengo ko oni manggoyemo, Anutndo enengo mandeni, ngu wesiyolo etuyelowolo. No nguya Anutndo, ngu mandega ngu logonelootoni, onino wesiyolo eteno. No kingo ko oni kini. Kini, Anut enengombo, noole ko yoyoweloyi kongga, ngulo no enengo mandeni wesiyolo ewonoku, ngulo no logonelowoku ngu!

[4]Tayitas nondo nga so uyingga nga, ngu gengo nakangolo gunooteno. Gengo Anutno nowoondogemo hamoo teyingo, ngu nondo nowoondone hamoo teyingo, ngu siyewolo. Ngulo, ge ngu nolo nangone ngundilo. Nondo Anutno yemboongeteno. Anut, Awanayi, ko noolengo ko yoyoweloyi oni, Yesus Kristus, ngundo sumange ge suwoo suwoo gunolo, ngundo nowoondoge yeni, imakelo ayibidodo teya, imakeyingomo ootoo! No ngulo yemboongeteno.

Oni Kristus, Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngulo Tabango Onilo Mandeye

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nondo ge kuli goyokootoowe, ge Krit meladonimo oolooteku ngu, ngu damoni ngu ngandilo: Nondo ngu ngandilo ingooteno. Ge komo ko bidodomo ko gumgum ngu nenengo kini, ngu yoonenengootooga, gome metemi tunootenilo ingooteno. Ge ende bidodomo, Kristen onilo tabango oni Anutlo goobooyingo yano sunggi yetooga oliyi. Kuli, nondo gedodo ewonomu, ngundilo.

6Ye komo Anutlo goobooyingo yano tabango oni damoniye ngu, ngundilomu ngu sunggi yeyi inoyi. Oni gula ene goweyimo biyomi gula oni simoo bale doongeyemo kini ngu, ene oni gome nenengo. Ngu oningga ngu, ene komo baleyi gulanangge yolo, bale gulaya ma endeyowa. Enengo simoongo ngu ewe nemi nowoondoyemo imakeyingo damonimo oluweloyi. Ene oni doongeyemo damoni biyomi bulibali ngu ma telo, ene awanamoyembolo manggoye ma toongootenggo.

7Ge ingoote. Kristen onilo sobosobo, ngundo ngu, ene Anutlo koni ngu sobowoolo kawararangowa. Ngulo ngu, ene komo gome nenengo oolengo endeyoni. Ngundilo tetoni ngu, oni simoo baledo, ene goweyimo kingo oo biyomi gula, ma kenowanggo. Ene windawinda sodedo ma telo, ene sanggili sodedonangge ma tewelo. Ene sono kowoo nelo, mela ma utolo endeyowelo. Ene, oni kingo kingo ma yutolo endeyowelo. Ene bobeye oo ulungga yoweloyimbolo doongeyi, ma ulungga tewelo.

8Ene, ngundilo damoni biyomi ma tewelo. Kini, ene komo oni ende sungomonggo amana mayetoyiga, ngu yomosiyeloni. Ene komo meyelo oni gome hoolooweyelowa. Enengo ingondudunimo ndawuga ngu biyomi, ngundi metemi, ngu ene gome watayi. Ene komo damoni gome teweloyi ngu nangge keyoya teni. Enengo endeyoote damoni gomengga, ngu oni etuyelootoni, ene Anutlo oni gome etuyelowolo. Ene komo enengo goweyi ingoyingoni, ngu nangge gome sobowooni.

9Ene ngu komo Yesuslo Mande Keda Mesalango, elo etungowonoku, ngu gome yanggango oolengo dowooni. Ngundilo telo ngu, ene komo ngunonggo oni Anutno nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango yunoweloyi mande,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu gome nenengo oolengo etuyelootoyi, ngu keyowanggo. Asa, ene mete Kristen oni Anutlo mande tootoongootenggoku, nguya mande yanggango mamanayelootoni, nguno ngu, oni ngu ingootoyi, biyomi yetoni, ene gome oolengo ingolo, ko yowoolengowanggo.

Krit Meladoni Ebe Ganagana Oni Oowooyingga Oolengo, Ngulo Ingondale Teyi!

10Yo, Kristen oni kewooloyemo, oni oowooyingga ene mande gome nenengo ma ingolo keyootenggo. Ene kingo mande mande elo, onilo ingonduduye yombuliyolo, kingo ganaganayelootenggo. Yudano, Kristen oni oowooyingga, ngundo ko biyomi ngundilo tewonggori.

11Oni ngundilo ngu, ene damoni biyomi ngu telo, ene Kristen onilo bobeye oo ngu woosoolo yootenggo. Ngundilo telo, ene damoni biyomi, ngu noolendo ma teweloyi ngu telo, ene etuyelootenggo. Ngu damoninggano, nguno ngu, ene oni gidalegalo ingonduduye yombuliyolo, ngunonggo enengo bale sumooye, simoo namboye nguya ingonduduye yombuliyelootenggo. Ngulo ngu, ge, ko yambo yalo sobosobo oniku, nguya komo ngundilo oni ngulo manggoye ngu gosiyo yunoyi.

12Kuli, Krit oni gula ngu, enengo ingondudu gome eyingo oni, ngundo ngandilo ewolo. Ngu Krit oni, ngu ebe ganaganadodo oni oolootenggo. Ene oowali ulungga oolengo newelo ingolo, ene ko tewelo nguya sulekinikini ulungga tetenggo. Ene se goki biyomi, ngundo mayelo, oni yokitoni ogingoyingooteku ngu oni ngundilo ewolo.

13Nga mandega, nga ingondudu eyingo oni, Krit meladonimonggo, ewonggoku ngu hamoo oolengo, ngulo ge komo oni nowoondoye hamoo telo, oole nenengomu yokootenggoku, nguno mande yanggango oolengo mamanayelowa. Ngulo ene ingowanggoku, ngu oolega ngu, ngu nenengo kini. Ngulo ngu, ene ingonduduye yowoolengolo hamoo mande, ngu keyowanggo.

14Oni ene Anutlo hamoo mande keyolo ngu, asa, ene Yuda onilo mata mande kingo kingo, ngulo sodeye ma yelo, onindo mande ebe ganagana etenggoku

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu nguya ma ingowanggo. Ngundilo oni ngu, ene Anutlo mande hamoo ngu kuli kootu inowonggori.

15Anut doongeyimo, onilo ingonduduyemo nowoondoyemo ngu gome nenengo ootoolo ngu, asa, ene mete oowali bidodo newanggo, ngulo loogu kini. Ene oni gula enengo ingonduduni newendemo, sugabododo telo, Yesusno newendemo hamoo ma teyingongga, ngundilo oningga ngu, ene oo biyomi ngundi metemi teweloyi, ene ngundilo teweloyi watayi kini. Ene oo biyomi telo, ngu ingootoni oo biyomi elo ma ingowa, ngundilo ingowolo.

16Enengo manggoyemonggo ngu, ene ngandilo etenggo. No Anutlo ingolo keyootenolo ewolo. Ene ngundilo etoni, ene endeyoyingomo, ngu oo biyomi oowooyingga tetenggo. Ngu damoninggano, nguno ngu, oni simoo baledo tunoo oolengo yeyootenggoku, ene Anut kootu inootenggo. Anutndo ngu damoni biyomingga, kenolo, ngulo biyomi ulungga ingoote. Ngu oni ngundilo, ene Anutlo mandeni ma keyolo, oo metemi gula ma tewanggo. Kini oolengo.

Tayitas 2

Oni Simoo Bale Dogodogonimbolo Mande

1Ene Tayitas, ge ngu komo hamoo mande gome nenengongga, nguno ingoyingo gome yoyingongga, ngunonggo mande damoni gome nenengo, nguno oni simoo bale Anutlo nowoondoye hamoo teyingomu, ngulo mande gome teweloyi, ngu eya etuyeloya ngu, ge ngandiya e!

2Oni dogodogoni ngu, enengo logoyimo oo nangge teyi. Sono kowoo oowooyingga, ma newelo, ngulo ene mete ingondudu damoni gomemu nangge ingolo, ngunonggo enengo goweye ingonduduye ngu gome sobowoowolo. Oni simoo baledo damoni gomengga, ngu tetoyi kenolo, ngu oowooyi bingamini okootenggo. Ene ngu komo nowoondoye yanggangomonggo, Yesuslo mande nenengo nangge, nguno gome oliyi. Oni dobooguliye, nowoondoyi teweloyi mande damonimo, nguno teyi. Enengo kowuli bidodo koolowoolo, yanggango dikaweloyi damonimo, nguno oliyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ngundilo nangge, gedo bale dogodogoni nguya, ene komo Anutlo damoni, ngu keyoya, kundingiyi endeyoyi, ngundiya etuyeloyi. Ene oni dobooyiboya, kootusina, kingo mande ma ewelo. Ene ngu sono kowoo yanggangongga, ngu ingootoni, ngundo ene ye ma sobowoowelo. Ene komo bale kosiyi mande damoni gome nenengo nangge, ngu etuyeloyi.

4Bale dogodogoni, ngundo bale oole galo ngu, ene komo enengo kamesumooye ko enengo simoonamboye, ngulo nowoondoyi yunoyi.

5Ene komo enengo goweye ingonduduye, ngu gome sobowooya, ngunonggo bosebalese damoni biyomingga, ngu ma tewelo. Ngunonggo ngu, enengo yano oo ngu gome oolengo sobowoolo, ngulo ene kamesumooye, ko simoo namboye gome hoolooweyeloyi. Ene komo kamesumooye nowoondoyemo ootooya, ngulo manggoye keyoyi. Ene komo ngu damoningga, ngu bidodomo tetoyi ngu, asa, onindo, ngu kenolo, Anutlo mandeni ngulo kootuyisina mande elo, ma yumooyinowanggo.

Simoo Kosiyi Galolo Mandeye

6Ngundilo nangge, ge komo simoo kosiyi ngu ingonduduye yokutuyeloya, mande gome yunootooga, ene nguya enengo goweye ingonduduye, ngu gome sobowooyi.

7Tayitas, ge komo damoni bidodo mete teteku, ene gengombo, ngu ge komo oo gaboyi gome ngundilo oodoyi ngu, asa, simoo kosiyi ge geyolo, ene ge kenggelowanggo. Oni etuyeloweloyi ko ngu, ge komo mande nenengo ngu nangge, etuyeloya e! Etuyeloya etooga, onindo ngu ingolo, ene hamoo ingowanggo. Enengombo nguya, ingootoni, hamoo tetelo ingowanggo. Ge komo suwoo suwoo ngu, ge gome ingondudu teyago, ngunonggo oni gidalega, oo kenolo ingowanggo. Ge oni nenengo, elo ngulo oowoongge bingami okoowanggo.

8Ge komo hamoo mande nenengo, ngu nangge teya, etuyelootooga ngu, onindo geno biyomi gula ma kenowanggo. Ngulo ngu, onindo Yesuslo mande ma keyootenggoku, ngundo ngu oyumo mande biyomi, noole Kristen onisina, ngu ma ewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kingo Ko Onilo Mandeye

9Ye ngu komo Kristen kingo ko onino, ngandiya etuyelolo eyi! Oo bidodomo ngu, ene komo enengo sobosobo, ngulo mandeye ingoya, ngu nowoondoyemo oliyi. Ene komo ko gome teyi. Ko onindo, enengo sobosobo oniya mande biyomi ma elo, manggoye ma toongoowanggo. Ene ngundilo oo gome tetoyi ngu, asa, enengo sobosobo ngundo kenolo, ngu oni metemi, elo ingowa.

10Ko onindo enengo sobosobo ngulo oo ngu gumi yakakayi ma yowanggo. Kini, ene komo enengo damoniye gome ngu tunooteni. Ngulo sobosobo oni enengo damoniye, ngu gome kenolo, ngu oni gome nenengo, elo ingowa. Kristen ko onikundo, Anut, enengo ko yoyoweloyi oni, nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno ngu, enengo endeyoweloyi gome nguya, noole tunoo etuyelowonggori. Yo, enengo endeyoyingo gomengga, ngu noole etuyelooteku ngu, Anutlo mandega nga, ngu komo hamoo nangge! Elo ingolo, ngulo ingondudu ulungga tewonggori.

Noole Komo Metemi Nenengo Ootoolo, Ngunonggo Kristuslo Nalungga, Ngu Sobowoowato

11Ge komo oni simoo bale, Yesus Kristusno, nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, mande yanggango yunolo, enengo endeyoyingo ngu gome nenengo nangge tetoyi etuyelowonggori. Ndawugalo ngulo, noole ingootetoku, Anutlo sumangenimo, Anutndo kuli Kristus Yesus suleyootoni, ene melako ngano ombutoni, ngulo Anutndo mete oni simoo bale, mbumbuwa bidodo andangeyunolo, ko yoyowalo ingowolo.

12Ngu Anutlo sumangenggano, ngu noole Anut kootu inootetoku damoningga ngu, yootunolo etuyeloote. Mela ngalo goweyimbolo oni oni teweloyi damoni biyomingga, ngu yokolo kootuyinolo, asa, noole ingondudunayi, gowenayi gome sobowoowato. Noole Anut doongeyimo, damoni nenengo nangge, keyolo, ngundilo nangge, ataga, yade oololo kumoowato.

13Ngu Anutlo sumangenggano, Anutndo noole etuyelolo, noole nowoondonayimo hamoo teyingo, ngu yanggango yunootoni, ngulo noole oni oni teweloyiga, ngu Yesus Kristus, ko ombuweloyi nalungga ngu sobowoolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oluwato. Ene noolengo Anut yanggango oolengo, noolengo hoolooweyeloyingo oni.

14Kristusndo ngu, enengo kedaga ngu yokolo, ngundo noole oo biyomi teyingomu uliyelolo, ko yoyowonggori. Yo, Kristusndo, noolengo kumoolo, ngulo ngu, noolengo mbumbuwanonggo andangeyelolo, ko yoyowolo. Kristusndo kumootoni, ngulo ngu, nowoondonayi, ngu nomboyi oolengo tunootewolo. Ene noole yoyeni, enengo oni simoo bale tunootelo, ngulo ngu, noole Anutlo damoni gomengga ngu keyowelo hahangeteto.

15Ariya, ge komo suwoo suwoo nga mandega nga nangge Kristen onino eya etuyeloya, enengo damoni biyomi yomosiyoyuno! Ge komo ene yokutuyelootooga, ene nga mandega, nga nangge, keyoya oliyi. Ge komo Kristen oni simoo bale, Anutlo mande nenengo ma keyootenggoku, ngu mande yanggango mamanayelo. Onindo komo ge owoolongo oni oolootelo, ma ingowelo. Kini, ge kingo owoolongo oni kini, Anut enengombo geno sunggi yetoni, nga kongga nga tete.

Tayitas 3

Noole Komo Damoni Gomemo Nguno Yanggango Dikalo Oluwato

1Ge komo nalu bidodomo, Kristen simoo balelo ingonduduye ngu yokutuwootooga, ene komo Gabman sobosobo onidodo ko tabango oniku, ngulo manggoye keyoya, ngu nowoondoyemo oliyi. Ene komo ko bidodo gome teweloyi, ngulo nangge, meyeya, teyi!

2Ge komo mande ngundiya, Kristen oni simoo bale etuyelo. Ene oni gulaya mande biyomi ma ewelo, ene ebe longge mande, ma tewelo. Ene komo oni gidalega, nowoondoye yunowolo. Ene suwoo suwoo ngu, ene komo mande damoni gome imakeyingo, ngu nangge, oni simoo bale bidodo yunoyi, ngundiya etuyelo.

3Yo, nondo ngu damoningga ngu etuyelootenoku, yendo komo simoo bale gidegalo nowoondoye ngu ngandilo: Ge ingooteku kulimi ngu, noole nguya ingondudunayi gome metemi kini. Nguno ngu, noole mande toongootoongo, ngu teloluwooto. Setando noole ganaganayelootoni, noole wenonolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

endeyolo oluwooto. Noole damoni biyomi oowooyingga, nowoondoye ulu teweloyi, goweyega, nga oni oni teyinoweloyi, ngulo nangge hahangelo suwoo suwoo tewootowo. Noole oni sungomboya nowoondoye biyomi yeweloyi, onilo oo kenomayingoweloyi. Ngunonggo ngu, onindo nooledodo, nowoondoye biyomi ingootoyi, noolengo kewoolonayimonggo, me oniya, longge gumi teweloyi damoni, nguno oluwooto.

4-5Ene noole mbumbuwa damonimo oodooye, Anutndo sumange yunolo, noole nowoondoyi yelolo, Yesus, noole ko yoyoweloyi oni, ngu suleyootoni, ombulo, noole ko uliyelolo yoyowolo. Enendo ngu noolengombo mande damoni gome nenengo oolengo gula tetooye, ngu kenolo ingolo, nguno ene noole ko uliyelolo ma yoyoyingo. Kini, enengo nowoondoyiyeloyingo, ngundo nangge, ene noole ko uliyelolo yoyowolo. Anutndo Yuka Kundingiyi suleyootoni, noole sonoyelootoni ngu, noole enengo doongeyimo, nowoondonayi nomboyi oolengo yewolo. Yo, ene noole nomboyi oolengo yelo, ngulo noole keda tunootewootowo. Baledo abu keda yomooteku, ngundilo nangge, noole keda tunootewootowo.

6Ngu ngandilo: Yesus Kristus noolengo mbumbuwanonggo ngu uliyelolo ko yoyoyingo oni, ngundo noolengo Yuka Kundingiyi suleyowolo. Ngundilo ngulo, Anutndo Yuka Kundingiyi yeni, nowoondonayimo yanggango hangewolo.

7Ene ngundilo telo, ngunonggo, Anut doongeyimo, ene nooledodo oni gome nenengo eyunowolo. Ngu Anutlo sumangeningga nguno ngu, Anutndo noole sunggi yeyunowoku ngu, suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu yowato. Ngulo ngu, noole ngu ooga, ngu sobowoolo oluwato.

8Nga mande ewonoku nga, ngu hamoo nangge. Ngulo nondo ingootenoku, ge komo nga mandega, nga ge ngulo mande yanggango, eneno elo etuyelootoyi ngu, oni Anutno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngundo ene mete nowoondoyemonggo, ngulo ingondudu telo, nga kongga ngalo yanggangoni, ngulo damoni gomengga, nguno yanggango dikalo oluwanggo. Ngundilo telo, nga kongga, nga ngu gome tetoyi, ngundo oni bidodo hoolooweyelowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[9]Oni simoo bale ngundo kingo mande gula gula elo, ngulo ene kingo sumoo elo endeyootenggoku; osi sambaye oowooyembolo mande mande elo, ngulo sanggili telo, Moseslo mamana mande, ngulo kingo longge sambi tetenggoku ngu, ngu oo ngu bidodo ge komo dagaya endeyo. Ge ingooteku, ngundo ngu noole ma hoolooweyelolo, ngulo engge gome ma tunootewa.

[10]Etuyeloyingo oni, ene Kristen oni gidalega, ganayelolo, Anutlo mande nenengo kini, ngu etuyelootoni ngu, asa, Kristen tabango oni, ngundo komo ebe ganagana oni mamanangowa. Ebe ganagana oningga, ngu ingonduduni ma yowoolengolo, tabango onilo mande ma keyootoni ngu, asa, tabango oni, tambu elayayiga, ene ko mamanangowa. Ene ngundilo mamanangootoyi, ene ngu ma keyootoningga ngu, asa, Kristen tabango oni, ene komo ebe ganagana oni loogu tetoyi, ene ko ma etuyelowa. Ngu oningga ngu, ene komo nenetelo tolige oluwa.

[11]Ge ingooteku, oni ngundilo ngu, ene oole gome metemi, ngu kuli yokowolo. Ngulo ngu, enengo mbumbuwani ngundo ngu, ene kuli yombuliyowoku ngu! Elo ingowa.

Wenga Mande

[12]Kootusina ngu, nondo Atemis, ngundi, Tikikas elaga gula suleyootoowe, geno nguno oolouwali. Ene Krit meladoni, nguno mayetoni ngu, ngundo gengo ko nguno yowa. Ene geno, nguno tunootetoningga ngu, asa, ge komo sodedonangge, Nikopolis endemo, nguno nono ombu. Ge ingooteku, nondo ngandilo kuli ewonoku, wendeyi biyomi yeyingo, doogo ulungga naluwo ngu, no Nikopolis nguno oluwano.

[13]Yo, ge komo Moseslo mamana mandelo ingoyingododo oningga, oowooyi Sinas, ko Apolos nguya, ngu gome hoolooweyeloya soboyelo. Ge komo eneya saweloyimbolo, nguno oo gome yunoya, hoolooweyelo. Ngundilo tetoyi ngu, ene saweloyi oo ngulo, ma wenonowali.

[14]Noolengo, Kristen simoo bale ngu, ene komo oni oolo wenonootoyi, hoolooweyeloweloyi mande damoningga, ngulo gome ingondale yanggango dikalo, ngunonggo, ene oni hoolooweyeloweloyi, ngulo koyi gome tewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kini tetoni ngu, ene kingo oodoyi ngu, ene Anutlo mande damoni, ngu engge kini telo oluwa.

15 Mande wenga no geno eteno. Oni simoo bale noya oolootetoku, ngundo ge kambagelolo mande, yengo Krit onino soweyootenggo. Ge nguya, ge komo nolo kambageloyingongga, ngunonggo, oni simoo bale, ngu noolengo doboogulinayi, ngu Yesus Kristusno nowoondoye hamoo telo oolootenggoku, nguya yowanggo. Ngulo no yemboongetoowe, Anutlo sumange ngu ye bidodoboya olini. Polndo ngundilo yemboongewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Palimon

Palimon 1

1No Pol, no ngu Kristus Yesuslo koni tewonoku, ngulo ya biyomimo oolooteno. Nondo nga so uyingga nga ngu, Palimon, gengo nakangooteno. Ge ngu noolengo Kristen doboonayi oolengo, konayi nguya goboolo gulanangge, ngulo nondo noolengo Kristen doboonayi, Timootiya ge kambagelootelo.

2Noolendo ngu noolengo Kristen kuwoonayi Apiya; Arkipus ngu nooledodo nga kongga ngalo me oni telo, ebe utolo oolootetoku; ko, Kristen simoo bale Palimonlo yano ombulo goobootenggoku, ngulo nguya so uyino mande nga soweyootelo.

3Noolengo Awanayi Anut nguya, Oo Bidodo Sembuli Yesus Kristus, ngundo ye sumange yunoya, nowoondoye yeningga, imakeya olini.

Palimonlo Newende Ngu Oo Bidodo Sembuliga, Ngu Inowolo

4Ge nolo doboone, Palimon, nondo gengo ingondudugelolo ngu, nenengo yemboongeyingo naluno, no suwoo suwoo, ngu nenengo Anutga nguno gengo esetelo yemboongeteno.

5Ndatelo ngulo, suwoo suwoo no gengo mande ingootenoku ngu, gengo nowoondoge, ngu Oo Bidodo Sembuli, Yesus inolo, ngulo nowoondogemo hamoo teyingongga, ngu yanggango telo ooloote. Ngundilo telo, ngunonggo ge Anutlo simoo bale bidodo nowoondoyi telo, nowoondoge ene yunootelo etoyi ingowono.

6Ge nooledodo nowoondonayi goboolo yelo, Kristusno nowoondonayimo hamoo teteto. Ngulo ngu, nondo gengo nowoondogemo hamoo teyingongga, ngu Anutndo yeningga, gome yanggango tenilo, Anutno yemboongelo oolooteno. Ngulo nondo ngandilo ingooteno. Anutndo ingoyingo, gome nenengo ge gunolo, ngunonggo oo bidodo gome oolengo, ngu geno tenggunooteku, ngu gome oolengo ingowalo ingooteno. Ndatelo ngulo, ge Kristusno nowoondogemo hamoo telo, nguya goboolo oolooteli.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Yo, doboone, gedo Kristen simoo bale bidodo nowoondoyi yunooteku damoninggano, nguno, ge enengo nowoondoyemo hamoongga, ngu yanggango yunoote. Ngulo ngu, no oni oni ulungga oolengo teteno. Gengo damoninggega teteku, ngundo nolo nowoondone yeni, imakelo ooloote.

Palimondo Ngu Ene Komo Onesimas, Ngu Ko Yoya, Dobooyi Teni

8-9Ngulo ngu, nondo Kristus oowooyimo, nga mande yanggangongga nga, no mete geno ewano. Ge komo nga ooga nga te, elo mete ewano. Ene nondo ngulo ngandilo ma ewano. Kini, nowoondoyi teweloyi damoningga, ngundo noole geya goboolo gosiyelooteku, ngulo nondo nga mandega, nga geno olengomonggo sumoo eteno. Yo, no Polndo, no kulimimonggo, Kristus Yesuslo ko oni telo oodoowe, ngulo me onindo noyolo, ya biyomimo noyetoyi oolooteno.

10Ngulo nondo ngandilo sumoo eteno. Ge ngu nolo nangone, Onesimas, ngulo gome ingolo eteno. Ndatelo ngulo, nondo ya biyomimo ootoolo, ngunonggo Kristusno newendemo hamoo teyingongga, ngu etungowono. Ngu damoninggano nguno ngu, ene nolo nangone oolengo ngundilo tunootete.

11Kuli, ene gengo kingo sulena oni oluwoku, nguno ngu, ene ge hooloowenggelolo, ko gome ma tewolo. Hamoo oolengo kini. Ene ataga ngano ngu, enengo ingonduduni gome himi yetoni, ngulo ene mete noolengo ela elaya gome hoolooweyelowelo, ko gome metemi tewa.

12Ngundilo ngulo, nondo Onesimaslo gome ingootenoku, ngulo no ataga, ene suleyootoowe, geno ko oolouteku ngu!

13Nondo ngu Kristuslo mande keda mesalango nga elo yootunoweloyi, koyi, ngu yewonoku, ngulo ngu, ene no noyolo, ya biyomimo noyewonggo. Ngundilo ngulo, Onesimasndo ge musingge yolo, ya biyomimo ngano no hooloowenelowaku ngu, asa, no oni oni ulungga tewano.

14Ene gedo mete elo ma etoyi ngu, asa, nondo Onesimas ma solengowano. Ene nondo, ngulo mande yanggango, geno ma ewano. Kini, nondo ge Onesimaslo nowoondoyi teyino, ko, yo, elo ingootenoku, ene gengombo nangge.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Anutndo bine, ene newende yokutuwootoni, ngulo sa nalu gidalega nangge, ge goyokolo toongewolo. Ngulo ngu, ene gengomboya ngu nalu bidodomo oluwali.

16Ataga ngu, gengo, kingo ko oningga ngu, enengo damoni yowoolengootoni, keda tunooteteku, ngulo ngu, ataga ene noolengo Kristen doboonayi oolengo. Yo, ene nolo doboone oolengo, elo ingolo, ngulo no nowoondoyi teyinooteno. Ge nguya, mete enengo nowoondoyi teyinoya, ingootooga, Kristen doboone oolengo, eya ingo.

17Ngu hamoo, gedo ngu ge komo nolo gome ingooteku ngu, Kristuslo konimo, ngano no gengo dobooge oolengo, elo ingooteku ngu, asa, ngundilo nangge, ge komo Onesimas nguya, no noyooteku, ngundilo ene nguya ko yoya olili.

18Ene, enendo gengo oo yombuliyowoku, ngundi, enendo oo gula gumimbolo weti yoyingo, tetoningga ngu, asa, ge komo enengo oowooyi ngu toongooya yokoya, ngu musiyomo, ge no oowoone nakango.

19No Polndo, nga so uyingga nga, ngu nenengo kandenembo nakangooteno. No nenengombo, ngu wetingga, ngu gumi wendangewanolo nakangooteno. (Ene hamoo oolengo, ge ngu nono weti moole, ngu gengo kedaga ngu!) Ene nondo ngulo ma ewano.

20Yo, doboone, Oo Bidodo Sembuliga, ngu oowooyimo, ge mete nolo oni oni tenuno. Noole geya, Kristuslo oni, ngulo ge mete no hooloowenelowelo ngu, asa, ge nolo nowoondone yega, gome imakeyingo tunooteni.

21Nolo nowoondonemo hamoo teyingo, ngu yanggango ingooteno. Gedo nolo mande nga keyowalo, ngulo no nga so uyingga nga, gengo nakangooteno. No kuli ingooteno. Gedo ataga nondo mande damoningga nakangolo gunolo, etenoku nga ngu, gedo ngu dagalo, damoni hamoo gome ngu soweyolo tewalo ingooteno.

22Ene nondo mande gula nguya soweyolo ewano. Nondo ngandilo ingooteno. Yendo Anutno nolo yemboongewonggoku, ngulo Anutndo noyokootoni bine, yeno ombulo yeyowano. Ngundilo ngulo, gengo ya gumi, ngu gula nolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yomosiyoya, yokonunootooga olini. Nguno ngu, no gedodo nguno goboolo oluwalo.

Kambayeloyingo Mande Gumingga

23Epaparasndo ge kambageloote. Ene ngu nododo ya biyomimo, Kristus Yesuslo yoyolo, ya biyomimo yoyetoyi oolootelo.

24Nga oni nga nododo ko goboolo teyingo: Mak, Aristakas, Dimas, Luk, ngundo nododo, ge kambagelooteto.

25No noolengo Sembunayi Oo Bidodo Sembuli Yesus Kristusno, ngandilo yemboongeteno. O Anut, gedo gengo sumangenggega, ene inolo, enedodo goboolo oluwalilo yemboongeteno. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hiburu

Hiburu 1

Anut Nangoni, Ngundo Noole Mande Yunoote

[1]Kulimi oolengo, ngu naluno, Anutndo enengo ingondudu eyingo onino etoni, ngundo noole Yuda onilo osi sambanayimo, enengo mande wesiyolo ewolo. Nalu sungomo sungomo, ingondudu eyingo onilo mandeye gula gulano nakangoyingo, ko enengo damoniye oowooyingga teyingo, ngundo osi sambanayimo, ngu Anutlo ingonduduni etuyelowonggori.

[2]Ngundilo nangge, ataga nalu wengamo ngano, enengo Nangonimbo, nooleno mandeni wesiyolo ete. Kulimi oolengo, Nangoni kandeyimo, Anutndo mela melanimo, oo bidodo melako Sambono nguya yewolo. Ngundilo melangga etoni ngu, Anutndo, enengo Nangoni, sunggi yewolomu ngu, nalu sosowoomo, ngundo oo sitowi bidodo yowa.

[3]Enengo Nangoni, ngundo Anutlo yanggangoni dulidalini, ngu noole etuyeloote. Ene Anut ngundilo oolengo ootoolo, ngulo enengo mandeni ngu yanggango oolengo. Ngundo ngu, oo bidodo sambono melako nguya oolootenggoku, ngu yanggango telo yunootoni oolootenggo. Ene noolengo mbumbuwanayi andangeyunolo, ngunonggo ene noolengo oole yeyunolo, Sambono oolewolo, Sambo endemo, ene Anutlo kandeyi metemi bingaminidodoga ngusina bibiteloloote.

Anut Nangoni Ngulo Yanggangonimbo Sambono Oni Ngulo Yanggangoye, Ngu Dagate

[4]Anut Nangoni, ngundo Sambono Oni ngu bidodo dagayeloote. Anutndo Nangoni oowooyi ulungga bingaminidodo inootoni, ngundo ngu, Sambono Oni oowooye nguya dagayeloote.

[5]Noole ingootetoku, Anutlo mandeno, Anutndo Sambono Oni, nguno mande ngandilo ma ewolo. Kini, enengo nangonimboya ewolo. Ge nangge nolo nangone. Ataga no gengo awangge tunooteteno. *Sam 2:7* Anutndo Sambono Oniya ngundilo ma ewolo. Kini, enengo nangonimboya ewolo. No enengo eweyi oodoowe, enendo nolo nangone oluwa ewolo. *2 Samuwel 7:14*

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[6]Anutndo enengo Nangoni oolengo, ngu melako ngano soweyowelo ingootoni, ko ombuweloyimbolo, ngulo mandenimo, ngandilo ko ewolo. Nenengo Sambono sulena oni ngu bidodo, komo eneno yambo mande teyaliyilo ewolo. *Lo/Dutoronomi 32:43*

[7]Anutlo mandeno, ene Sambono sulena onidodo ngandilo ewolo. Anutndo enengo Sambono Oni yoyeni, doogo ngundilo ngu oololo ombulo teteku tunootewolo. Anutndo enengo Sambono, oni ene de solu ulungga delo, imakelo dedeku, ngundilo yoyeni tunooteyingo, elo ewolo. *Sam 104:4*

[8]Ene Anutndo Nangonimbododo ngandilo ewolo. Anut, gengo yanggangongge ko oo sobowooteku, ngulo damoni ngu sugi sugi oluwa. Gengo oni simoo bale sobowooteku ngu, ge mande damoni nenengo nangge wilikoote.

[9]Ge oni simoo baledo damoni gome tetenggokungga, ngu kenolo, ngulo ene gome oolengo ingoote. Ngundilo ngulo, ge oni simoo baledo damoni biyomi tetenggokungga, ngu gome ma ingolo yokoote. Ngungga ngulo, mande damoni, nondo no gengo Anut, no gengo sunggi yenggunolo, gengo oowoongge bingami oolengo okooteno. Ngundilo ngulo, gengo oowoongge, ngundo oni gidega oowooye ngu dagayeloote. Ngulo ngu, ge oni oni tewalo ewolo. *Sam 45:6,7*

[10]Anutlo mandeno, Anutndo mande gula nangonimo ewolo. Kulimi oolengo, ge Oo Sembuli Ulungga, gedo mela bidodo yetoyi, yanggango ooloote. Sambo nguya kandegebo yewolo.

[11]Ene eme sambo mela yombuliyelootoyi, towi soloyi kulimi, ngundilo tunootewa. Ene ngundilomu, gedo nangge sugi sugi oluwa.

[12]Onindo towikumba kulimi andangelo yokolo, metemi yemutenggoku ngundilo, ge sambo mela nguya, ngundilo andangelo yokolo, gula yewa. Ene ge guladilo ma tunootewa. Nalu bidodo, gedo nangge sugi sugi ngundilo oluwalo ewolo. *Sam 102:2*[5-27]

[13]Anutndo Sambono Oni nguya ma eyingo, ene nangonimboya ngandilo ewolo. Ge no kandene koondosina musiyo yanggangododo, nguno bibitelo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oode, kootusina, gengo me oni ngu yoyeyi, ge nowoondogemo uwanggolo ewolo. *Sam 110:1*

14Anutlo Sambono Oni, ngu oone? Sambono oni ngu bidodo yuka nangge. Ene Anutlo ko telolootenggo. Anutndo ngu soweyelootoni, oni simoo bale hoolooweyelootoyi, Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo tunootewanggoku ngu, Anutndo ene ko yoyowa. Ngundilo ngulo, Anut Nangonimbo Sambono Oni bidodo hamoo dagayeloote.

Hiburu 2

Anutndo Noolengo Mbumbuwa Andangelo, Ko Yoyoweloyi, Ko Ngu Ulungga Oolengo. Ye Gome Ingondale teyi!

1Ngundilo ngulo, Anut nangonimbolo hamoo mandega nga, noole gome dowoolo, mandeni ingowootoku, ngu ingonduduwoolo keyowato. Ngundilo ma telo ngu, noole Anut yokolo, sungo sungo toongelo oonatewelo oluwato.

2Noole ingootetoku, ngu kulimi oolengo, Anutndo enengo mamana mande Sambono Oni nguno etoni, ngundo Mosesno ewolo. Oni gulado nga mandega nga ma keyolo ingolo ngu, oo biyomi tewoku, ngulo uliyi ngundilo yowolo. Ene oni simoo bale kuli ingowonggo. Nga mandega nga Anutlo Sambono Oni ngundo ewonggoku, ngu hamoo oolengo.

3Ene ngandilo, noole Anutndo yoyoweloyi mandega ngu ingolo yokolo, yolo nowoondonayimo gome ma yowatoku ngu, ariya, Anutndo ngulo gumi ulungga oolengo yunowa. Anut enengombo noole ko yoyoweloyimbolo oole yeyunowoku kongga, ngu ulungga oolengo. Oo Bidodo Sembuli, ngundo ko yoyoweloyi oolega, ngu oni simoo baleno koletelo wesiyolo ewolo. Ngundilo tetoni, oni oowooyingga enengo mandeni ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngundilo ngulo, noole ingootetoku ngu, mandega nga hamoo oolengo ewootowo.

4Ene Anutlo mande ingootoyi, ngu naluno, Anutndo enengo mandegaku yeni yanggango yetoni, oo damoni sungo oolengo gula onindo ma teweloyim telo, ko gula gulano nguya, enengo yanggangoni etuyelowolo. Ene enengo ingondudunonggo Yuka Kundingiyimbolo yanggangoni, Kristen oni simoo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bale kingo yunooteku, ngu ebe dagadaga yunololoote. Ngundo Kristen oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango yunowelo. Ngundilo ngulo, noole ingootetoku, ngu mandega nga hamoo oolengo.

Yesusndo Noole Ko Yoyoweloyimbolo Oni Koleteyingo Melako Ngano Tunootewolo

5Nondo ataga, mela gula kootusina tunooteweloyi, ngulo mande eteno. Anutlo Sambono Oni, ngundo ngu mela kedaga ngu sobowooyi elo, ma sunggi yetoni, ngundo sobowoowanggo.

6Anutlo mandeno kuli oni gulado ngandilo ewolo. Noole oni simoo bale oowoonayidodo kini. Ndawugalo, ge noolengo ingolo, gome soboyeloote?

7Anutndo nalu ootuwoo bodagano, ge Sambono Oni, ngulo oowooye ngu, oni simoo balelo oowooye ngundo ene dagayeloote. Ngu hamoo. Ngundilo ngulo, ge oni simoo balelo oowooye bingami okoowolo. Oni oowooyidodo inooteku damonimo, nguno ge oowooyi bingami okoote.

8Gedo ngu kuli oo bidodo, enendo sobowooni elo, sunggi yewololo ewolo.*Sam 8:*4-6 Yo, Anutndo oo bidodo oni nowoondoyemo yewolo. Hamoo oolengo, oo bidodo oni nowoondoyemo oolootenggo. Ngundilo ngulo, ataga nga nalungga ngano, noole oni ma yeyootooye, oo bidodo sobowootenggo.

9Noole ingooteto. Yesus ataga oo bidodo enendo sobowoote. Nalu ootuwoo bodaga, Anutndo Yesus melako, ngano soweyootoni ombulo, ene ngu naluno, enengo oowooyi Sambono oni nowoondoyemo oluwolo. Anutndo newende noole yunolo, ene Yesus melako, ngano soweyootoni ombulo, oni bidodo mbumbuwa andangeyunowelo kumoowolo. Ngundilo ngulo, ene noolengo ogingoyingo ulungga koolowoolo, kumootoni ngu, asa, ataga, ene dulidalini oowooyidodo ulungga ooloote.

10Anut Oo Bidodo Sembuli ootoolo, ene oo bidodo yewolo. Ene enengo simoongo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu bidodo yoyolo, Sambo endemo oolelo, eneya gome oolengo goboolo oluwanggo. Ngundilo ngulo, ene Yesus yokootoni, ngu ogingoyingo koolowoolo kumoolo, noolengo woolo gome oolengo yeyunolo, ko kondibo temukowolo. Anut enengombo ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

kongga ngu teni elo, Yesusno sunggi yewolo. Ngu damoningga ngu metemi oolengo. Yesus enengombo noole ko yoyolo, Anutno oolouweloyi ngulo sembuli.

11Ene onilo mbumbuwa sonowootoni, oni nowoondoye namboyi oolengo tunootetenggo. Ngundilo oni ngu, Yesusdodo awaye gulanangge. Ngundilo ngulo, Yesusndo enedodo konedoboonelo ewelo, ngulo oni oni tete.

12Anutlo mandeno, Yesusndo Anutno ngandilo ewolo. No konedoboonemo, oo bidodo gedo tewoku ngu, wesiyolo ewano. Ene yambo mande tewelo gooboongootoyi, ngu oowoongge bingami okoowanolo ewolo. *Sam 22:22*

13Ene mande gumi gula nguya ewolo. No nowoondone hamoo teyingo, ngu bidodo Anutno yewanolo ewolo.*Ayisaya 8:17* Ene mande gula nguya ewolo. No oni nowoondoye hamoo teyingo ngu, gedo nunoyingongga ngadodo, nooledodo ngano oolooteto. Ngundilo oni ngu, nolo simoonelo ewolo. *Ayisaya 8:18*

14Noole enengo simoongo, oni nenengo tunootelo, melako ngano oolooteto. Ngundilo ngulo, Yesus nguya oni ngundilo tunootewolo. Ngundilo telo ngu, ene kumoolo, Setanlo yanggangoni, noole yombuliyeloweloyi, ko kumooweloyi, ngu andangewolo.

15Oni simoo bale bidodo kumooweloyi, ngulo sosolewolo. Suwoo suwoo, ene melako keda oolootenggoku, ene kumooweloyi ngulo sosolelo oolootenggo. Ngu damoningga ngulo, Yesus ombulo kumoolo, ngu sosoleyingongga ingondudunayimo ngu andangetoni; ngulo ngu, noole nowoondonayi oni oni telo, imakeyingomo oolooteto.

16Ene Sambono Oni hoolooweyeloweloyimbolo ma ombuwolo. Kini, ene noole melako oni hoolooweyeloweloyimbolo ombuwolo. Anutlo mandeno eteku ngundilo. Ene Ebaraham osi sembeni ngu hoolooweyelowelo ombuwolo. (Ebarahamlo osi sembeni oolengo ngu, oni Yesuslo nowoondoye hamoo teyingo.) *Ayisaya 41:*8-9

17Ngulo, Yesus ngu oni oolengo noole ngandilo tunootewolo. Ngundilo ngulo, Yesusndo noolengo kowuli koolowoolo ingootetoku, ene ngu bidodo ingoote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ene ngundilo telo, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo sobosobo koleteyingo telo, Anutlo ko tete. Ene oni simoo balelo nowoondoyi teweloyi oni, ko hamoo nenengo teweloyi oni nguya. Ngundilo ngulo, ene mete oni simoo balelo mbumbuwa andangeweloyi, ngulo nguya woolo kundingiyi yewolo. Nga naluno ngu, oni ene nenengo ootoolo ngu, ene mete Anutya goboolo siyelo oluwali.

18Setando, Yesus tewoongootoni, nguno Yesus ogingoyingo ingowolo. Ngulo ngu, oni sungombo, nooleno tewootewoo tunootetoni ngu, asa, Yesusndo mete noole hoolooweyelolo, yanggango yunowa.

Hiburu 3

Yesuslo Oowooyi, Ngundo Moses Oowooyi Ngu Dagate

1Ye Kristen dobooguline, Anutndo noole logoyelowoku ngu, noole enengo nowoondonayimo hamoo tetoni, eneya Sambo endemo oluweloyimbolo. Noole komo Yesuslo ingonduduni keyolo, ngulo ingondandangelo yootunolo ewato. Ene Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, soweyootoni, ombulo, ngundo noolengo nowoondonayi hamoo teyingo, ngulo tabango ooloote.

2Anutndo enengo ko, ngulo Yesusndo sunggi yetoni, newende bidodo nguno yelo ngu keyowolo. Ene kuli Mosesndo newende bidodo Anutlo ko, ngulo nguno yelo, Iserel simoo baleno ko tewoku ngundilo.

3-4Ene Yesuslo oowooyi bingami, ngundo Moses oowooyi bingami ngu dagate. Ngu ngandilo, oni gulado ya keda gomengga yetoni ngu, onindo kenolo, ya sembuli oningga, ngulo oowooyi bingami ewanggo. Noole ingootetoku ngu, ya bidodo ngu sembulidodo. Ngundilo nangge, Anutndo Oo bidodo sembuli. Moses, ene Anutno newendemo hamoo teyingo oni gulanangge.

5Anutlo ko oni, Moses, ene oni simoo baleno Anutlo ko tewolo. Anutndo ene Moses ko gome teweloyi, ngu ene ingowolo. Moseslo ko ulungga ngu Anutlo mande wesiyolo etoni, kootusina, Yesusno ngu mandega Mosesndo ewoku, ngu engge tunooteweloyimbolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[6]Ene ngundilomu, Yesus, Anut Nangoni, Anutndo eneno sunggi yetoni, Anutlo oni simoo bale soboyeloote. Yesusndo Anutlo mande hamoo keyolo, Anutlo ko tewolo. Nalu bidodomo, noole nowoondonayi hamoo yanggango yelo, oni oni telo, Yesuslo hahangelo sobowoolo ngu, asa, noole Anutlo oni simoo bale oluwato.

Noole Anut Mande Kootuyinolo Ngu, Noole Enedodo Ma Kengewato

[7-8]Ye enengo mande kuli ingowonggoku, ngundilo nangge, ataga nguya, Yuka Kundingiyimbolo mande ingoyi. Anutlo mandeno, ene ngandilo ewolo. Ye Anutlo mande ataga ingolo ngu, yengo ingondudu nowoondoye yanggango ma gosiyowelo, osi sambayebo teyingo, ngundilo ma tewelo. Ene kingo melako oluwonggoku nguno, ene Anutlo mande kootu inolo ma keyowonggori. Ngu naluno, ene Anutlo yanggangoni tewoongolo kenowonggori.

[9]Mooma onibi elaya (40) nguno, nondo ene hoolooweyelolo soboyelootoowe neyoyingo, ngulo ngu naluno, ene nolo yanggangone tewoongowolo.

[10]Ngundilo ngulo, no ngu oni simoo bale nguya, nowoondone sanggili ulungga telo ewonggori. Ene no kootu nunolo, nolo mande ma keyootoyi ngulo nondo ewonowo.

[11]Ngundilo ngulo, no enedodo sanggili ulungga telo, mande hamoo oolengo solumimonggo, elo gosiyowono. No melako musiyo kengeweloyiga yunowelo ingowonoku, ngu yoyokootoowe, nguno ma uwanggolo ewolo. *Sam 95:*[7-11]

[12]Ene ye Kristen dobooguline, ye ingondale teyi! Ye ngulo ingondale ma tewanggoku ngu, asa, ye kewooloyemo, nguno Kristen dobooyegado newendemo ingondudu biyomi, ngundo enengo newende hamoo teyingo ngu yokolo, Anut keda oolootekungga, ngundo mete uli biyomi gumi yunowelo ene yanggangododo oolooteku, ngu kootu inolo yokowa.

[13]Setando kewoolonayimo oni gula ganangolo ngu, newende yanggango gosiyootoni, Anut kootu inolo yokowaku, ngulo ngundilo ma tewelo. Kini, nalu bidodomo, noole ko yanggango telo, Kristen dobooguliniayi gidega hoolooweyelolo, nowoondoye yanggango yunowato. Noole komo nalu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gulanangge nanggemo, ngundilo telo oodoowe oololo, nalu sosowoo tunootewa.

[14]Noole Kristusdodo ko tewelo ngu, noole komo nowoondonaye hamoo teyingongga ngu yanggango dowoolo, ngundilo nangge, oode oololo kumoowato.

[15]Anutlo mandeno ngandilo ewolo. Ye Anutlo mande ataga ingolo ngu, yengo ingonduduye nowoondoye yanggango ma gosiyootoyi, osi sambayebo teyingo, ngundilo ma tewelo. Ngu naluno, ene Anutlo mande kootu inolo, ma keyowonggorilo ewolo. *Sam 95:*[7-8]

[16]Oni kuli Anutlo mande ingolo, kootu inoyingo, ngu onendo? Ngu oni ngu Mosesndo oni yoyolo, Igip mela yokolo sayingo, ngu oni ngundo nangge tewolo.

[17]Anutndo mooma onibi elaya nguno ooneya sanggili ulungga teyingo? Ene oni simoo bale mbumbuwa tetenggoku nguya, sanggili ulungga tetoni, ngulo oni kini melako, nguno kumootoyi, bingoye nguno oluwonggori.

[18]Ngu naluno, Anutndo mande hamoo oolengo elo gosiyoyingo, ngu ngandilo ewolo. No mela musiyo kengeweloyiga, yunowelo ingowonoku, ngu yoyokootoowe, ene nguno ma uwanggo. Ngu mandega ngu wesiyolo elo, ene ooneya ewo? Ngu oni simoo bale enengo mande kootu inolo, ma keyowonggori. Oni ngulo ngundilo ewolo.

[19]Oni simoo bale nowoondoye hamoo ma teyingo, ngu damoningga, ngunonggo ene Anutlo musiyo kengeweloyiga, nguno ma uwanggolo ewolo.

Hiburu 4

Anutlo Oni Simoo Bale Kengeweloyi

[1]Noole nowoondonayi hamoo teyingo, ngundo nguya, Anutndo kuli ngu musiyo kengeweloyiga ewokungga nguno oolouwato. Ngu Anutlo mande yanggango gosiyoyingongga ngu, ataga nguya hamoo oolengo ootoolo, ene ngandilo ewolo. Ye mete nolo musiyo kengeweloyiga, nguno oolouwanggo. Asa, noole komo ingondale telo, Anut tanggeyimo oluwato. Noole nguya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nowoondonayi hamoo teyingo, ngu yokolo ngu, noole ngu musiyo kengeweloyiga, nguno ma oolouwato.

[2]Noole Anutlo mande keda mesalango, ngu ingootetoku ngu, kuli Yuda oni, ngu Igip mela yokolo, oni kini melako oolouyingo, ngundo nguya, ngundilo ingowonggori. Anutlo mandega ingoyingo, ene nowoondoyemo hamoo ma tetoyi, ngundo ene ma hoolooweyelowolo.

[3]Noolengo nowoondonayi hamoo telo ngu, asa, noole mete enengo kengeweloyi musiyongga, noole damoni yelo, nguno oolouteto. Kuli, Anutlo mandeno, ene ngandilo ewolo. No eneya sanggili ulungga telo, mande hamoo oolengo elo, gosiyowono. No musiyo kengeweloyiga, yunowelo ingowonoku, ngu yoyokootoowe, nguno ma uwanggolo ewolo. *Sam 95:11* Amana damoni yeyingo naluno, Anutndo oo bidodo yemukolo yokowolo.

[4]Anutlo mandeno, sa kandegula gidembolo elayaga nga, ngulo onindo ngandilo ewolo. Sa kandegula gidembolo gulanangge, nguno Anut, enengo ko oo bidodo temukolo, sa kandegula gidembolo elayaga, nguno kengewololo ewolo. *Stat/Yenesis 2:2*

[5]Anutlo mandeno, mande gula nguya ewolo. No musiyo kengeweloyiga yunowelo ingowonoku, ngu yoyokootoowe, nguno ene ma uwanggolo ewolo.

[6]Yuda oni koletelo Anutlo mande keda mesalango ingoyingo, ene nowoondoyemo hamoo ma telo keyowonggori. Ngundilo ngulo, ene ngu kengeweloyi musiyongga nguno ma oolouwonggori. Ene Anutndo kengeweloyi musiyongga, nguno oni gidalega nangge uwanggo. Oni nowoondoye hamoo tetenggoku, ngundo nangge mete ngu musiyongga, nguno uwanggo.

[7]Ngulo, Anutndo ingolo, ene nalu gula ko sunggi yewolo. Ene nalu kedaga, ngu ataga, elo ewolo. Kulimi, mooma oowooyingga yokolo, Anutlo mandeno, Anutlo Yukani, ngundo Dewitya ngandilo etoni nakangowolo. Ataga ye Anutlo mande ingowelo ngu, ye ingonduduye nowoondoye yanggango ma gosiyowelolo ewolo. *Sam 95:*[7-8]

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Kuli, Yosuwando kengeyingo yunootoni ngu, asa, kootusina, Anutndo sa gula ma elo yunowolo.

9Ngulo ngu, Anutlo oni simoo bale kootusina, ngu kengeweloyi nguno oluwanggo. Anutndo enengo ko temukolo yokolo, sa kandegula gidembolo elayaga, nguno ene ngundilo kengewolo.

10Oni simoo bale Anutlo kengeweloyi musiyomo oololo ngu, enengo ko bidodo yokomukowanggo. Kuli, Anutndo, enengo ko kinitetoni ngu, ene nguya kengewolo.

11Ariya, noole ngu kengeweloyi musiyongga, nguno oolouweloyimbolo ngulo hahangelo, ko yanggango telo oololo, nguno kengeweloyi musiyomo uwato. Ye komo ingondale teyi! Ye Anutlo mandeni ma kootu inowelo, Yuda onindo kuli mandeni ma keyoyingo, ye ngundilo ma tewelo. Ye ngundilo telo ngu, Anutlo kengeweloyi musiyongga, nguno ma uwanggo.

12-13Anutlo mande ngu yanggango oolengo, ene mete noolengo mande damoninaye biyomi ngu yowoolengootoni, keda tunootete. Noole ingootetoku, duge pelungga kuningo, gide gide, ngundo oo gome doongooweloyi. Ene ngundilo, Anutlo mandeni, ngundo duge pelungga kuningo, ngu dagate. Anutlo mandeni, ngundo mete noolengo nowoondonayi, ingondudunayi, newende oolengo ngu sanggawete. Ene ngundilo sanggawetoni, noolengo ingondudunayi bidodo, ko noolengo damoninayi tetetoku, ngu wilikolo bidodo tunootemukowa. Noole ngu hamoo oolengo, oo gula Anut doongeyimo ma oongoowato. Kini, oo bidodo melako ngano oolooteku ngu, ko noole moondenayimo oolooteku, ngu nguya, Anut enengombo ngu bidodo ingomukoote. Ngundilo ngulo, emegogo Anut enengombo noolengo mande damoni tetetoku, ngu bidodo enendo wilikoyelowa.

Yesus Ngu Noolengo Anutno Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi, Ngulo Tabango Ulungga

14Ariya, noole Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga ootoolo, ene Sambo ende newendemo oolelo, Anut tanggeyimo, nguno

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ooloote. Ngu oningga ngu, Yesus Anut Nangoni. Ngundilo ngulo, nowoondonayi hamoo teyingo mandega, ngu wesiyolo elolootetoku, ngu yanggango dowoowato.

15Ngu Anutno Woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ootoolo ngu, ngundo mete noolengo kowuli koolowootetoku, newendemo ingolo, noolengo nowoondoyi yunololoote. Tewoo oowooyingga nooleno tunooteteku, ngundilo nangge, eneno nguya melako oluwokuno, tewoo oowooyingga ngundilo tunootewolo. Ngundilomu, ene mbumbuwa ma tewolo.

16Ngundilo ngulo, noole Anut Sembunayi, tanggeyimo oolouweloyimbolo ma sosolewato. Anut, enengo ayibiyini ko sumangeni noole yunoweloyi, ngulo ngu, noole komo eneno oololo, ngu oo elayaga ngu yowato. Ngundilo telo ngu, noole kowuli yolo oodooye ngu, enengo nowoondoyi, ngundo hoolooweyelowa.

Hiburu 5

Noolengo Anutno Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi, Ngulo Tabango Ulungga, Ngundo Noole Ko Yoyowa

1Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo tabango ulungga, ngu sunggi yeweloyi, ngulo damoni ngandilo. Anutndo oni sunggi yelo, enengo kono yoyetoni, oni simoo bale hoolooweyeloyimbolo, oo oowooyingga kingo Anut inolo, ene woolo kundingiyi, noolengo mbumbuwa andangeweloyi, eneno yewolo.

2Ngundilo oningga ngu, ene Anutno newende hamoo teyingo, nalu gula yanggango kini ngulo, ene mande damoni biyomi tewolo. Ngundilo ngulo, ngu oningga, ngundo oni mande damoni biyomi telo, metemi elo ingootenggoku, ngulo ene mete nowoondoyi teyunowa.

3Ngundilo nangge, ngu oningga ngu, ene nguya mbumbuwa tetoni, ene komo koletelo, enengo mbumbuwa ngu andangelo Anutno woolo yelo yokolo, asa, oni simoo balelo weti mbumbuwaye, ngulo Anutno woolo kootu yewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Oni gula enengombo enengo oowooyi okoolo, ngunonggo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo tabango ulungga, ngulo kongga ngu, enengombo sunggi yeweloyi, ene ereremo kini. Anut enengombo, ndawu oninggado ngu kongga tewelo ingooteku, ngu sunggi yete. Ene kuli, Eron oningga, woolo yeweloyi oni kundingiyi ngulo tabango ulungga sunggi yeyingo ngundilo.

5Ngulo ngu, Kristus nguya, enengombo oowooyi okoolo, Anutno woolo yeweloyi kongga, enengombo ma sunggi yewolo. Kini, Anutndo Yesus oowooyi okoolo, ngandilo ewolo. Ge nenengo nangone, ataga, no gengo awangge tunootetenolo ewolo.*Sam 2:7*

6Anutlo mande bungonggano, ene Kristus oowooyi bingami okoolo nguya, ngandilo ewolo. Suwoo suwoo, ge Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, sugi sugi oodoyi, kuli no Mekisedek sunggi yetoowe, ko tewoku ngundilolo ewolo. *Sam 110:4*

7Yesus melako oluwokuno, ene Anutno kila yanggango elo sendolo, sumoo inolo nguya tetoni, ngulo Anutndo ngu kumoongga nguno yanggango inowolo. Ene enengombolo ingowoku, ngu ene Anut newendemo oodoni, ngulo Anutndo enengo kila teyingo, ngu ingolo ene hooloowetoni, ene kumooweloyi, ngulo ma sosolewolo.

8Ene Anut Nangoni oolengo. Ngu hamoo. Ene melako oluwokuno ngu, ene ogingoyingo ingolo, ene kumoowolo. Ndatelo ngulo, Anutndo sunggi yeyinolo, ene ngundiya kumoonilo ewolo. Ngulo enengo mandeni keyoweloyi damoningga, ngu etungowolo.

9Yesusndo Anutlo ko sunggi yelo inoyingoku, bidodo temukolo ngu, ene oni nenengo oolengo tunootetoni, oni simoo bale enengo mande ingolo keyootenggoku, ngu hoolooweyelolo, ko yoyowa.

10Ngulo ngu, Anutndo Yesus woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, sunggi yelo, ene kuli Mekisedek sunggi yeyingo ngundilo ewolo.

Noole Kristusno Nowoondonayi Hamoo Teyingo Ngu Ma Yokowato. Ngulo Ingondale Tewato!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[11]No ingondudu oowooyingga Mekisedek, ngulo mande yeno wesiyolo elo nakangowelo. Ngundilo mandega ngu yeno tunoo wesiyolo eweloyimbolo, no ngulo oole erewelo ko biyomi tetoowe, ngundilo, nalu oowooyingga ye sodeyebo nangge mande ingolo, yolo nowoondoyemo ma yootenggo.

[12]Nalu pelungga, ye Anutlo mande damoni ingootoyi, ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewonggori. Yo, yendo oni gidalega Anutlo mande damoni etuyelootoyi, watayi tewonggori. Ene ye enengo mande damoni ngulo oni gidalega gome nenengo etuyeloweloyi nguya ereremo kini. Ngundilo ngulo, oni gidalegado ye etuyelowanggo. Ngu ngandilo. Ye oowali yanggango ma nelo, ngulo ye nono nangge mete nelolootenggo.

[13-14]Oni gula oowali ma nelo, ene nono nangge neteku ngu, ene oni buniyo bodaga nonono ngundilo. Buniyo bodaga, ngundo ene oo biyomi, metemi teweloyi, ene watayi kini. Oni kuli ulungga telo ngu, ingondudunimo oo biyomi metemi nguya, wilikolo ingoweloyi nguya, ulungga tewa. Ngundilo ngulo, oni enengo newendemonggo ndawu ooga ngu biyomi, ko metemi teweloyi, ngu wilikolo gome ingootenggo.

Hiburu 6

Noole Nowoondonayi Hamoo Teyingo, Ngulo Ko Yanggango Telo, Yanggango Dowoowato

[1-2]Ariya, nalu bidodomo, noole Yesuslo mande damoni nangge, ngu ma eloluwato. Ngu ngandilo. Nowoondoye yowoolengolo damoni bidodo, oni ma hoolooweyeloweloyi, ngu bidodo kootu inoweloyi, ngulo damoni, Anutlo nowoondoye hamoo teweloyi, ngulo mande damoni; sono kundingiyi gemuweloyi oowooyingga, ko kandeye Kristen oni tabayemo yetoyi kumana yoweloyi, ngulo damoni; oni kumooyingo, ngulo damoni; oni mbumbuwadodo Anutndo wilikoyeloweloyi, ngulo damoni; ngu bidodo Anutlo mande damoni nangge. Nguno ngu, noole ngu ingonduduwoolo wesiyolo, nalu bidodomo, ma ewato. Kini, noole komo Kristen oni simoo bale nenengo tunootelo, nowoondonayi hamoo teyingo, ngu yeyi yanggango yelo, Anutlo oowali nenengo yanggango yunoweloyi, ngu newato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Yo, ye ngu oo ngu kuli ingootenggo. Ngundilo ngulo, ye komo meyeya, Anutndo oo gidalega ye etuyelowelootetoni, ye ngu gome oolengo ingolo ngulo ingondudu tewanggo.

4Kristen oni yowoolengolo, enengo nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango dowooyingo, ngu ooga ngu kootu inootoyi ngu; ariya, ndawu oolega oodoni, ngundo hoolooweyelootoni, enengo mbumbuwa ngulo ingolo, ko newende yowoolengowa? Kulimi, oni nowoondoye hamoo telo, ngu Anutlo mande ingolo ngu, nowoondoyemo ingootoyi hamoo oolengo tetoyi ngu, Anutndo enengo Yukani, bayetelo yunowolo. Anut kootu inolo, ko Yuka Kundingiyimbo oo bayetelo yunoyingoku, ngu bidodo kootu inootoyi, ngulo ogingoyingo ulungga yunowa.

5Ngundilo, oni ngu nowoondoyemo ene kuli ingootenggoku ngu, Anutlo mande ngu gome oolengo. Oni ene Yuka Kundingiyimbo sunggi oowooyingga etuyelootoni kenootenggoku, nalu wengamo, Anutndo oo bidodo sobowooweloyi nalungga, ngulo etuyelowolo. Ene Yuka Kundingiyimbolo yanggangoni nowoondoyemo kuli ingowonggo.

6Ngundilo oni ngu, nowoondoye hamoo teyingo ngu yokolo, Anutlo mande kootu inootoni ngu, asa, ene ko ombulo nowoondoye yowoolengoweloyi, ooleni gula kini. Kini, ene ngundilo damoni tetoni ngu, ene Anutlo Nangoni yolo, de mombino sanggawelo ko uleyi kumooweloyi ngundilo. Ene Yesus yolo de mombino boolowootoyi, onindo yumooyinolo mande kootuyisina ko etenggoku ngundilo.

7Oni simoo bale ene mela ngundilo. Sono ombulo kono simoo baledo oowali imiwonggoku, nguno solelootoni ngu, asa, Anutndo ngu kono melanggaku, kumana inolo yeni, oowali gome enggewolo.

8Kono ngu, so biyomi sanggilidodo, ngu nangge ooletoni ngu, ngu ngandilo, Anutndo kumana biyomi inolo, ngulo toongoolo kawa.

9Ye nolo Kristen dobooguline oolengo, no nga mandega nga yengo nakangootenoku, nga ingoya, ye ingondale teyi! Ene noole yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngulo kowuli ma ingooteto. Ye mela

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gomenggano oowali gome ooleteku ngundilo. Yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngundo nguya, ngundilo gome enggewa. Noole ingootetoku, Anutndo ye hoolooweyelolo, ko yoyowa.

10Ene Anutndo mande damoni nenengo nguno, oni simoo bale bidodo wilikoyeloote. Ngulo ngu, yendo ko yanggango telo, nguno Kristen oni simoo bale hoolooweyelolo, nowoondoyi yunowonggoku, ko ataga ngudodo yunololootenggoku, ngulo nguya Anutndo ma kapengo yewa.

11Nowoondone bidodo yanggango yetoowe, yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngu komo yanggango dowooya, ngulo ko yanggango teya, Anut ombulo ko yoyoweloyi, ngulo hahangeya sobowooya oliyi. Ye komo ngundilo nangge telo, oololo nalu wengamo.

12Nowoondone bidodo yanggango yetoowe, nowoondoye hamoo teyingo, ngu yanggango yeya, Anutlo ko teweloyi, Anut ombulo ko yoyoweloyi, ngulo hahangeya sobowooyi. Nondo ye nga oningga, ngalo damoni gome tetenggoku, ngandilo tunooteyi elo ingooteno. Ye ngundilo telo ngu, ariya, Anutndo oo bidodo yunowelo mandeno elo gosiyoyingo, ngu yowanggo.

Hamoo Oolengo, Anutndo Mandeni Elo Gosiyoyingo, Ngundilo Teyingo

13-17Onindo oni gulaya hamoo oolengo mande gosiyowelo ngu, ene Anut oowooyi yolo ngu elo tewonggori. Ngundilo telo ngu, asa, oni mande gosiyoyingonggaku, enengo mandeninggaku yeni oololo yanggango yetoni, oni gulado mandega, ngu uleni uwa. Kuli, Anutndo noole, enengo simoongo, hoolooweyeloweloyimbolo mande ewolo. Ene nooleno mande sunggi yeyingo ngu, ma toongoowa. Ngulo ngu, enengo mande ngu yanggango inolo, hamoo oolengo, solumi ngundilo ewolo. Anutndo Ebarahamno mande elo gosiyoyingo ngu, enengo oowooyimonggo hamoo oolengolo ewolo. Ngundilo ngulo, oni gula oowooyimbo Anut oowooyi dagaweloyi ereremo kini. Anutlo mandeno, Anut Ebarahamya ngandilo ewolo. No geno mande gosiyoyingo, ngu ngandilo. Hamoo oolengo, no ge kumana gunolo, osi sambage nguya oowooyingga gunowanolo ewolo. *Stat/Yenesis 22:17* Ngulo ngu, Ebarahamndo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Anutlo mande gosiyoyingo, ngulo ene tolige ootoolo, ma suleyokini yewolo. Ngundilo ngulo, Anutndo eneno mande elo gosiyoyingo ngu temukowolo.

18Anutndo hamoo mande solumimonggo elo, noolengo nowoondonayi yanggango teyinowelo, ngulo oni oo elaya yunowoku ngu ma yowoolengolo yokowa. Ngu ngandilo: solumimonggo nguya ewolo. Ene kumana yunowelo ewoku, ngu hamoo oolengo. Anut ene kundingiyi oolengo, ene ebe ganagana nguya, ma ewa. Ngundilo ngulo, noole kendutelo Anut tanggeyimo sodedo ooloutooye, ene hoolooweyelowelo sunggi mande ewoku, ngu sobowoolo tolige oodooye, oo bidodo yunowelo ewoku ngu, enengo naluno, engge ngundilo nangge, noole telo yunowa.

19-20Ngu ngandilo, osiyi ngu, osiyi gula woologongolo yangga ngu yanggango inoote. Ngundilo nangge, noole Anut sobowoolo, tolige ootoolo, enendo sunggi mande noolengo ewoku, ngulo nowoondonayimo hamoo tetoni, yanggango teyinowa. Ngundilo ngulo, Yesus, noolengo mbumbuwalo kumoowoku, ene noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga tunootelo, ngulo ene musiyo kundingiyi oolengo Sambono ooloote. Ene nguno ulo, noole kawararayelootoni, noole Anut tanggeyimo oolouwato. Ene noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga tunootelo, sugi sugi ngundilo ko telo oluwa. Ngu Mekisedek oningga, Anutno woolo yeyingo oluwoku ngundilo.

Hiburu 7

Mekisedek Ngu Anutlo Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi Ngulo Tabango Ulungga, (Het Pris)

1No Mekisedek, Anutno woolo yeweloyi oningga, ngulo mande gidalega yeno ewelo ingooteno. Mekisedek ngu, Selam ende, ngulo ende oni sobosobo koletewolo. Anutlo mande damoni gome oolengo, ngundo oni bidodo damoniye dagate. Anut enengombo Mekisedek sunggi yetoni, enengo woolo yeyingo oni Kundingiyi, ngulo tabango koleteyingo, nguno tunootewolo. Kulimi oolengo, Ebarahamndo enengo oniya, ende namolaya ngulo oni sobosobo koleteyingo, enengo oni oowooyingga nguya ebe utolo, yutolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yowoowetoni satoyi, ene yade yade, ende oolouwelo ooloutoyi, asa, Mekisedek oololo, Ebaraham kenolo kumana inowolo.

[2]Ngu naluno, Ebarahamndo ebeno oo sitowi bidodo yomukoyingoku, ene wata kande elaga ngu teyingo, ngulomu wata gulanangge, Mekisedek inowolo. Mekisedek oowooyi ngulo damoni ngandilo, ko nenengo gome teweloyi, ngulo tabango. Selam oowooyi ngulo damoni ngandilo, imakewolo. Ngundilo ngulo, Mekisedek Selam ende ngulo tabango koleteyingo oluwolo. Ngulo ngu, ene nowoondoye yeyi ayibiyi ingoweloyi, oni tabango.

[3]Anutlo mande nakayano, Mekisedek ewenemi, osi sembeni nguya, ngulo yomoowoolo naluni, ene ma nakangowolo. Ngundilo ngulo, noole nguya watayi kini. Ngulo ngu, noole Mekisedek nemimbo yomoowoolo nalu, ko enengo kumooyingo nalu nguya, noole watayi kini. Ene Anutlo Nangoni ngu, ngundilo ootoolo, ngunonggo suwoo suwoo, ene Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga ooloote.

[4]Ataga noole ingootetoku, Mekisedek oni ulungga Ebaraham, oni ulungga oolengo, noolengo sambanayi, ngundo ebe uleyingo naluno, ene oo sitowi gome gomemu yomukolo, siyakiyolo ombuyingoku, ngulomu kande elaya wesowoolo, ngulomu gulanangge Mekisedek inowolo.

[5]Moseslo mamana mandeno, Anutndo Liwayi, ko enengo osisembeni gidega sunggi yetoni, Pris, woolo yeyingo oni tunootewolo. Iserel oni bidodo enengo oo sitowiyeku wata kande elayagaku tetoyi, oolooteku, ngulomu gulanangge nangge, Pris onindo Liwayi sembeni wesowoolo, gide ene yunowolo. Iserel oni bidodo Ebarahamlo osisembeni oolootenggoku, ngundo ene komo oo ngu wesowoolo, Liwayi oni nalu bidodomo, ngu yunololuwanggo.

[6]Liwayi ngu Mekisedek osiyi kini. Ngulo ngu, Mekisedek ene oo kande elaya ngulomu gulanangge, Iserel onindo yetenggoku, ngu gumi yoweloyi, nguya kini. Ngu hamoo. Ene Ebarahamndo ebe uleyingo naluno, enengo oo sitowi wata kande elaga teyingoku, yomukolo ombuyingoku, ngulomu ene wata gulanangge Mekisedek inowolo. Ngundilo tetoni ngu, Mekisedek, ngundo Ebaraham kumana inowolo. Ebaraham, ene Anutlo mande elo gosiyowoku,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu yoyingo oni, ngulo ene oowooyidodo ooloote. Ngu hamoo, Mekisedekndo ene kumana inowolo.

7Oni kumana yooteku, ngulo oowooyi ngu ameno. Ene noole ingootetoku ngu, Mekisedek oowooyi, ngundo Ebaraham oowooyi dagate.

8Liwayi, ko, enengo osisembeni Anutlo woolo yeyingo oni oolootenggo. Ene nguya kumooweloyi oni, oni sungo kumootenggoku, ngundilo oolootenggo. Ngulo ngu, ene Iserel onilo oo sitowi wata kande elaya tetenggoku, ngu gulanangge yootenggo. Ene Mekisedek nguya, ngulo oo sitowi gulanangge yowoku ngu, Anutlo mandeno ene ngandilo eyingo, ngulo ene keda oolootelo ewolo.

9-10Liwayi ma tunooteyingo naluno, nguno Ebarahamndo oo gumi Mekisedek inowolo. Ngu naluno, ene kuli ngu oo kande elayaga, ngulomu gula Mekisedek inoyingo ngu, ene kuli Liwayi oowooyimo inowolo. Liwayi ngulo suleni, ngundo Anutno woolo yeweloyi kongga ngu kootu hamoo tunootewa. Ngu damoningga ngu, ngundilo telo, yade yade oololo, Liwayi onilo naluno nguya, ngundilo tewonggori.

Yesus, Ngu Anutlo Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi, Ngu Mekisedek Ngundilo Tunootewolo

11Kuli oni simoo bale Moseslo mamana mande ngu yootoyi, ngu mamana mande ngundo ngandilo ewolo. Liwayi osisembeni ngu Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngu kongga ngu dowoolo tewonggo. Ngulo ngu, Liwayi osisembeni oni, ngulo Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi kongga, ngundo oni simoo bale yoyeyi, Anut doongeyimo, ene gome tunootewanggoku ngu, asa, ndatelo ngulo, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi ngu kootu tunootelo, Mekisedek ngundilo, ko Eron ngu ngundilo kini? (Eron ngu Liwayi ngulo osiye).

12Ngundilo nangge, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo ko mande damoni kulimi ngu yowoolengolo, woolo yeweloyi damoni keda tunootetoni ngu, asa, mamana mande Anut doongeyimo nenengo tunooteweloyi, ngulo damoni nguya yowoolengolo keda tunootewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13-14Noole bidodo kuli ingootetoku, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngundo Yuda oni sowenimonggo tunooteyingo, Liwayi sowenimonggo kini. Ngulo ngu, Mosesndo kuli ingowoku, ngu Anutndo Liwayi sowenimonggo nangge, ngu Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo koyengga ngu sunggi yewolo.

Yesus, Anutlo Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi, Ngu Mekisedek Ngundilo

15Asa, nga mande damoningga nga, noole tunoo ingooteto. Ataga, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi keda gula tunootewoku (ngu Kristus), ngundo Mekisedek ngundilo tunootewolo.

16Moseslo mamana mandeno ngu loogu ma tetoyi, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngu ma tunootewolo. Kini, Keda sugi sugi oolooteku, ngulo yanggango (Anut), ngundo yeni, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, tunootewolo.

17Anutlo mandeno ene nangonimo, ngandilo ewolo. Suwoo suwoo, ge Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi oluweloyi, ngu Mekisedek ngundilolo ewolo. *Sam 110:4*

18-19Moseslo mamana mande kulimi ngu yanggango kini, ngulo engge gome ma tunootelo, oni simoo bale hoolooweyelootoni, nenengo ma tunootewonggori. Ngulo ngu, Anutndo andangelo yokowolo. Anutndo noolengo oole gula goosooyunowoku, ngu gome oolengo. Ngu Moseslo mamana mande ngu dagatoni, ngu oolegano, nguno noole Anut tanggeyimo, mete oolouwato.

20Ene ataga ngu, noolengo oole keda gula tunootete. Anutndo Yesus woolo yeyingo oni kundingiyi sunggi yelo ngu, mande hamoo oolengo ewolo. Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, kulimi ngu ngundilo kini. Anutndo mande hamoo oolengo solumimonggo kuli ma etoni, ngundo enengo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngu yeni tunootewonggori.

21Ngundilo ngulo, Anut enengombo mande hamoo oolengo solumimonggo elo, Yesus woolo yeyingo oni kundingiyi yetoni, tunootewolo. Anutndo Yesusya, ngandilo ewolo. No, Anut Oo Bidodo Sembuli, geno mande hamoo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolengo gosiyoyingo, ko nondo oo gula ma tewano. Ge, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, sugi sugi oluwalo ewolo.*Sam 110:4*

22Ngundilo ngulo, noole ingowato. Yesuslo sunggi mande keda gosiyoyingongga, ngu hamoo oolengo, Yesusndo sunggi mande gosiyoyingo ewoku, ngu bidodo temukowa. Ngundo mande kulimi gosiyoyingongga, ngu dagate.

23Kuli, oni Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi oowooyingga oluwonggori. Oni kumooweloyi damoni ngu eneno oluwoku, ngulo ene sugi sugi ko teweloyi nguya kini.

24Ene Yesusndo ngu kedaga, nguno sugi sugi oluwa. Enengo koni nguya sugi sugi oluwa. Oni gulado Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, Yesus ngundilo, ma tunootewa.

25Ene ngundilo ngulo, ataga, ko kootusina nguya nalu bidodomo, Yesus ene mete oni simoo balelo mbumbuwa andangemukolo yokolo, ene ko yoyowa. Ataga, Yesusndo suwoo suwoo Sambono ootoolo ngu, ene Anutlo oni simoo bale hoolooweyeloni elo, kilano elo, yenggonangolo oodoni ngu, oni simoo bale Yesuslo nowoondoye hamoo teyingo ngu, ene mete Anut tanggeyimo ombulo, enedodo sugi sugi oluwanggo.

Yesus Anutlo Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi Noole Hoolooweyeloweloyimbolo

26Ene Yesus noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga. Ngundo noolengo kowuli oowooyingga ngu bidodo hoolooweyeloweloyimbolo, Yesus ene kundingiyi ootoolo, ngunonggo ene mbumbuwa gula ma telo, enengo newendemo oyumo ma ooloote. Ene melako oni mbumbuwadodo nga ngundilo kini. Kini, mbumbuwa ngulo damoni, ngundo ene ma dowoote. Ene Sambo endemo oolelo, Anut tanggeyimo ooloote.

27Kuli nalu bidodomo, sa nalu gulanangge nangge, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngundo koletelo enengo mbumbuwa, ngulo Anutno woolo yelo, ko kootu oni simoo balelo mbumbuwa andangewelo woolo yewonggori. Yesus ene ngu oni ngundilo kini. Kini,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesusndo noolengo mbumbuwanayi teyingoku, ngulo enengombo enengo goweyi yolo, Anutno noolengo woolo yewolo. Ngu woolo yeyingongga ngu, Yesusndo nalu gulananggemo yewolo. Nalu gulananggemo, woolo yelo teyingongga, ngundo nalu bidodo nguya tewonggori.

28Kuli Moseslo mamana mande, ngundo oni sunggi yetoni, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngu tunootewolo. Ngundilomu, ene melako oni, ngulo nowoondoye hamoo teyingo ngulo yanggangoye kini. Anutndo Moseslo mamana mande kuli sunggi yetoni, tunootewolo. Ene kootusina, enengo nangoni kilalongo ngu hamoo oolengo, mande solumimonggo elo gosiyootoni eneno woolo yeweloyi oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga tunooteyingo, ngundo biyomi gula ma teyingo, ngulo ene sunggi yewolo. Ngulo ngu, ene mete noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi ngulo tabango ulungga, sugi sugi oluwa.

Hiburu 8

Yesus Noolengo Anutno Woolo Yeyingo Oni Kundingiyi Ngulo Tabango Ulungga

1Asa, nga mandega ngalo ewonoku, ngulo damoni ngandilo. Ataga, noole Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngu Yesus. Ene Sambo endemo ootoolo, ene ataga Anutlo dulidalini, ngu tanggeyimo, bibitelo ooloote. Ene Anut kandeyi koondosina oowooyi bingamidodo teweloyi musiyongga, nguno ooloote.

2Ataga, Yesusndo Anutlo musiyo kundingiyi oolengo, nguno Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngulo koni ngu tete. Onindo yambo ya kundingiyingga ngu ma yetenggoku ngu, Anut enengombo yewolo.

3Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ululu bidodo, ngundo oninonggo, oo oowooyingga kingo yolo mayelo, Anutno inolo woolo yeyingo, ngulo koye ngundilo tewonggori. Noolengo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, Kristus, ene nguya, komo Anutno woolo yewolo.

4Ndatelo ngulo, Yesus ene Liwayilo sowenimonggo ma tunootetoni ngu, Moseslo mamana mandeno, woolo yeweloyi, ko ngulo eteku ngundilo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yesusndo melako ngano ootoolo ngu, ene woolo yeyingo kongga ngundilo, ngu ma tewa. Ndatelo ngulo, ene melako ngano Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi oowooyingga, Moseslo mamana mande keyolo, Anutno woolo yelo, oo gula gula Anut inowonggori.

5Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, melako ngano oolootenggoku, ngulo koye ngu namoko Yesuslo koni, yambo ya hamoo Sambo endemo oolooteku, ene ngundilo kini. Noole nga mandega ingootetoku, ngu hamoo, ndatelo ngulo, Mosesndo towimbo Anutlo yambo ya kundingiyi yetoni ngu, Anutndo eneya ngandilo ewolo. Ge ingondale te! Ge towimbo yambo ya kundingiyi yewelo ngu, ge pulimo oluwoku naluno ya gaboyi etunggelowonoku, ge komo ngundiya ye! Elo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 25:40*

6Ene Yesusndo Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo ko tewolo. Enengo koningga, ngundo melako ngano, Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo koye, ngu hamoo oolengo dagayeloote. Ndatelo ngulo, Yesusndo melako simoo bale nguya, Anutya kewooloyemo, kawarara telo ooloote. Nguno ngu, Anutndo sunggi mande keda elo gosiyolo noole yunoyingongga, ngundo sunggi mande kulimingga, elo gosiyoyingo, ngu hamoo oolengo dagate.

Sunggi Mande Keda Gosiyoyingo, Ngundo Sunggi Mande Kulimi Gosiyoyingongga, Ngu Dagate

7Sunggi mande kulimi, ngundo oni hoolooweyeloweloyi, ngulo yanggango kini, ngulo ene Anutndo oo telo ewoku, ngundilo gome ma enggewolo. Ngundilo ngulo, Anutndo ngu kenolo, ingolo yokolo, oni simoo bale melako, ngano oolootenggoku, nguno ene sunggi mande keda elo gosiyolo yunowolo.

8Sunggi mande kuliminggakuno, Anut ene ingooteku, Yuda oni simoo bale enengombo ngu keyoweloyi kini. Ngulo ngu, Anutndo ene bungomo mande sanggawelo ewolo. Anutndo oni simoo bale sunggi mande kedaga yunowelo ingowolo. Anutlo mandeno, ngandilo elo nakangowolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ewolo. Nga mandega nga, ye gome ingoyi! Kootusina nalu gulano, no Iserel osisembeni, ko Yuda osisembeni, ngulo sunggi mande kedaga elo gosiyolo yunowano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[9]Sunggi mande kedaga elo gosiyootenoku nga ngu, sunggi mande kulimingga gosiyoyingo, ngu Iserel osi sambaye yunoyingo, ngundilo kini. Kulimi, ene Igip mela yokootoyi ngu, nondo hoolooweyelolo, yodowoolo, oole etuyelowolo. Ngundilo tetoowe, ene nolo sunggi mande elo gosiyoyingongga, ngu ma keyowonggori. Ngundilo ngulo, no ene kootuyunolo yoyokooteno. Oo Bidodo Sembuli ngundo mande, ngundilo ewolo.

[10]Oo Bidodo Sembuli ngundo mande gula ewolo. Kootusina, sunggi mande koleteloga kinitetoni ngu, no Iserel osisambaye, Yuda osisambaye, ngulo mande elo gosiyoyingo, ngu yunowano. Nondo nenengo mamana mande, ngu enengo ingonduduyemo yelo, nowoondoyemo nguya nakangowano. Ngundilo tetoowe ngu, asa, nowoondoye ngu metemi ingolo keyowanggo. Nondo enengo Anut ootoowe, ene nono yambo mande teloluwanggo. Ene nolo simoo bale tunootetoyi, nondo ene hoolooweyelowano.

[11]Ngundilo ngulo, yengomo yengomo dobooguliye konebaye ma etuyelowanggo. Ye komo Anutlo damoni ngu ingoyi. Kootusina, ngu naluno, nolo oni bidodo oowooyedodo, ko, oni oowooye kini, ngundo nolo damoninayi ngu gome oolengo ingowanggo.

[12]Nondo nowoondoyi yunolo, enengo sumange yunolo, mbumbuwaye andangeyunolo yokolo, enengo damoni biyomi tetenggoku, ngu kapengoyeyunowanolo ewolo.*Yeremayiya 31:3*[1-34]

[13]Anutno sunggi mande kedaga elo gosiyoyingo ngulo etoni, ngu naluno, ene sunggi mande gula kuli elo gosiyoyingo ngu, ataga, ngu kuli biyomi ngundilo tunootete. Ngundilo ngulo, ngu sunggi mande kulimingga elo gosiyoyingo, ngu kulimi oolengo tunootewolo. Ngundilo ngulo, nalu bodaga nangge oode, ene kinitewa.

Hiburu 9

Melako Nguno Yambo Mande Teweloyi Ngulo Damoni, Ko Sambo Endemo Yambo Mande Teweloyi, Ngulo Damoni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Sunggi mande koletelo elo gosiyoyingo nguno, Anutndo oni simoo bale yambo mande gidalega teweloyi, ngulo mamana mande yunowolo. Ene towimbo yambo ya yeweloyi, ngulo damoni nguya etuyelowolo.

[2]Anutndo ngundilo etoni, Mosesndo towimbo yambo ya oo ewoku, ngundo ngundilo yewolo. Ngu towimbo yambo yangga yeyingo, nguno towi elayagobo pawangoyingo, ngu newendemo yewonggori. Towimbo yambo yangga ngu newendemo utoyi ngu, gumi koleteloga ngu oowooyi, ya gumi kundingiyi ewolo. Ngu ya gumi kundingiyimo, solu himi musiyomo ootoolo, ko yaba gula ngu sanganimo oomanangoyingo kundingiyi, Anutno woolo yeweloyi, ngulo musiyo oluwolo, ewolo.

[3]Ya gumi newendemo nguno towi pelunggado boolowoowolo. Ya gumi newendemo ngu oowooyi, musiyo kundingiyi oolengolo ewolo.

[4]Ngu musiyo kundingiyi oolengongga, nguno woolo yeweloyi nombo kundingiyi musiyo, ngu oluwolo. Ngu nomboga oo yowaliwali gomemu (gol), ngundo doobengoyingo, ngu musiyonggano, Anutno ndindingododo woolo gome yewonggori. Ngu musiyo kundingiyi oolengo, nguno Anutlo sunggi mande elo gosiyoyingo, ngulo Pawus kundingiyi nguno oluwolo. Pawus kundingiyingga oo yowaliwali gome (gol), ngundo doobengowonggori. Pawus kundingiyi newendemo oo gidega nguno oolooteku: (gol) kumbega ngu newendemo oowali kundingiyi Sambononggo ombuyingo, ngu oowooyi Mana ngu oodoni; Eronlo usutoko dowootoni, ngunonggo didani ooleyingonggaku nguno oodoni; ko digi sosi elayaga, nguno Anut enengombo mamana mande nakangoyingo ngu; oo ngu bidodo Pawus kundingiyi ngu newendemo oluwolo.

[5]Sunggi mande elo gosiyoyingo, ngulo Pawus kundingiyi, ngu sanganimo Anutlo Sambono Oni gaboyali elaya, wileyali ebe dowoodowootelo, Anutlo dulidalini etuyelolo oluwoli. Sambono Oni gaboyi musiyongga ngu newendemo, Anutndo onilo mbumbuwa andangeweloyi ngulo oo musiyo. Ene no ngu, oo ngulo damoni wesiyolo tunoo eweloyi, anangu ereremo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ene towimbo yambo ya kundingiyi yeyingo, ngu gumi elaya, nguno oo ngu bidodo, enengo musiyomo musiyomo logono oodoni ngu, ariya, nalu bidodomo Anutlo woolo yeyingo oni, yambo ya gumi koleteloga, nguno enengo ko teloluwonggo.

7Ngulo ngu, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngundo mooma gulanangge nanggemo, tambu gulanangge towimbo yambo ya ngulo musiyo kundingiyi oolengo, nguno uwolo. Ngu naluno, woolo yewelo nusago uleyingo, ngulo dalowo yolo, musiyo kundingiyi oolengo nguno ulo, koletelo enengo mbumbuwa tewoku, ngu andangeweloyimbolo, ngulo Anutno woolo yelo, ko kootusina onilo oo biyomi ma ingolo tewonggoku, ngulo ene ngundilo woolo yewonggori.

8Yudalo goobooyingo yano yambo mande teweloyi naluno, nguno yuka kundingiyi, ngundo gaboyi noole etuyeloyingo, noole oole gulano musiyo kundingiyi oolengo, nguno nenengo ulo, Anutno yambo mande teweloyi, ereremo kini.

9Towimbo goobooyingo yangga ngulo mandeni damoni, ngu ataga nalu ngalo oo gaboyi ngundilo. Kuli, towimbo goobooyingo yano nguno ene Anutno oo oowooyingga kingo inolo, ko woolo gula gula nguya, eneno yewonggori. Ngulo ngu, oni Anutno yambo mande tewelo ngu, ngu damoni kulimingga, ngundo oni nowoondoye gome namboyi oolengo, yeyi ma tunootewa.

10Kini, ngu mamana mande kulimingga ngu goweye sobowooweloyi nangge. Ngu ngandilo. Nga mamana mande kulimingga nga ngu, ene oni simoo bale hoolooweyeloweloyimbolo, Anutndo yunowolo. Asa, kootusina, ene oole gome oolengo kedaga etuyelootoni, eneya nowoondoye goboolo yelo oluwanggo. Oowali ko sono mete neweloyi ngulo damoni, ene goweye sobowooweloyi ngulo mamana mande; ko gome namboyi oolengo, Anut doongeyimo tunooteweloyi damoningga, ngulo mande nguya ooloote.

Kristusndo Enengo Dalowobo Noolengo Anutno Woolo Yewolo

11Ene ataga Kristus ene noolengo Anutno, woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ene kuli ombuwolo. Ene melako ngano oo gome

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gome tunooteyingo, ngulo woolo yeyingo oni tabango ulungga. Ene ataga, Anutlo towimbo goobooyingo ya nenengo oolengo, nguno noolengo ko teloloote. Ngu yambo ya nenengongga, onindo ma yetoyi, ko melako ngano ma ooloote. Sambo endemo, Anutlo yambo yangga oolooteku, ngundo melako, ngano yambo ya oolooteku, ngulo damoni ngu bidodo dagayeloote.

12Kristus ene Sambo endemo yambo ya kundingiyi hamoo oolengo, nguno ulo, musiyo kundingiyi oolengo, nguno oololo, ataga nguya, nalu bidodomo ooloote. Ene noolengo mbumbuwa andangeweloyimbolo woolo yewoku ngu, ene bulmakau, meme ngulo dalowo, ngundo ma tewonggori. Kini, enengo dalowo nenengo wendolo, ngundo noolengo Anutno woolo yewolo. Ngundilo telo, noole yoyootoni, nowoondonayi hamoo teyingo oni ngu, enedodo suwoo suwoo sugi sugi oluwato.

13Kuli, onindo enengo goweye sobowooweloyimbolo, ngulo mamana mande toongootoyi, Anut doongeyimo, ene oni nenengo kini ootoolo, yambo mandeno ma ombuwolo. Ngundilo oni ngundo, Anutlo woolo yeyingo oni, ngundo meme dalowo yolo; ko bulmakau simoongo dalowo yowonggori. Ene Anutno woolo yeweloyi digi yawasa nguno yelo, bulmakau duliyo yolo, nguno yelo, katoyi, delo kinitetoni, ngu nombononggo ngu beluwo yolo, ko, nusago dalowo nguya gooboongoolo, oni sanganimo sogi yunowonggori. Ngulo ngu, oningga, ngu ene Anut doongeyimo ko namboyi tunootelo, ene mete yambo yano ko oololo, Anutno yambo mande tewa.

14Kulimi ngu, bulmakau, meme ngulo dalowo, ngundo oni yoyeni, Anut doongeyimo namboyi tunootewonggori. Ngu hamoo. Ariya, Kristuslo dalowo wendootoni, ngundo noolengo woolo yeyingo, ngundo kulimi oolega, ngu dagate. Yesus melako ngano oluwokuno, enengo endeyoyingo ngu nenengo oolengo ootoolo, ene oo biyomi gula ma tewolo. Ngundilo ngulo, Anutlo Yuka Kundingiyi yanggangododo nalu bidodomo oolootekungga, nguno Yesusndo enengombo enengo keda oluweloyi ngu inolo, noolengo Anutno woolo yeyunowolo. Ngundilo ngulo, enengo dalowo, ngundo gowenayi yomosiyolo, nowoondonayi ingondudu ngu bidodo sonowoolo, ko, oyumo oo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

biyomi teyingo, ngu nowoondonayimo oolooteku, ngu bidodo andangeyunowolo. Ngundilo tetoni ngu, noole, Anut doongeyimo, oni nenengo tunootelo, noole Anut yanggangonidodo oolooteku, enengo ko telo oluwato.

Kristuslo Dalowo, Ngundo Sunggi Mande Kedaga Elo Gosiyoyingo, Ngu Yanggango Inoote

15Ngundilo ngulo, Kristusndo noolengo hoolooweyelolo kawarara yunootoni, noole Anutya goboolo sunggi mande kedaga elo gosiyoyingo ngu tunootewolo. Ene kuli kumoolo, oni simoo bale ko yoyolo, enengo mbumbuwa bidodo andangeyunolo, kuli sunggi mande gosiyowoku, ngu ene sugi sugi oluweloyi, ngulo kumana yunowolo. Ene ngundilo telo, onindo damoni biyomi teyingo, ngulo sunggi mande kulimingga, nowoondoyemo oluwoku, ngu bidodo andange yunowolo.

16Onindo kumooweloyi ingolo ngu, oni enengo oo sitowi ngu, yowelo ingolo ngu, asa, ene ngu mandega so uyimo sunggi mande ngandilo nakangowa. Ngundilo nangge, ngu oningga ngu simoongombo ngu sunggi mandega ngu keyolo, awayembolo oo sitowi yowelo ngu, onindo ngu komo gome ingootoyigo, hamoo oolengo ngu oni ngu kumoowonggori.

17Oni kuli kumooyingo, kuli enengo sunggi mande elo gosiyoyingongga, ngu yanggango oolengo. Oni kuli sunggi mande elo gosiyoyingo, ngu keda oodoni ngu, ariya, ngu sunggi mandega ngu kingo oluwa.

18Damoni ngandilo ngulo, ene oo nusago utolo, ngu dalowo moondolo, ngundo woolo yetoyi ngu, sunggi mande kuliminggaku yanggango yewonggori.

19Mosesndo Iserel onino, Anutlo mamana mande bidodo wesiyolo yunowolo. Ngundilo telo, ene bulmakau simoongo, Meme ngulo dalowo yolo, sonododo gooboongoowonggori. Sipsip uyi seleyingo yolo, degunonggo so uyi nakango oowooyi Hisop, ngudodo gooboongoolo gosiyolo, dalo sonono nguno yelo, dowoolo, Anutlo mandeno (Buk) ko Iserel oni simoo baleno nguya, sogi oolongoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[20]Ene ngundilo telo, ewolo. Ngu dalowoga, ngundo Anutlo sunggi mande eyingongga, ngundo Anutlo mande yanggango inootoni, oni simoo bale ngu komo keyootenggolo ewolo.

[21]Ngundilo ngulo, Mosesndo dalowoku, Anutlo towimbo yambo yano sogi oolongoolo, ko yambo yalo oo teweloyi, yambo mande teweloyi, ngu bidodomo, ngundilo tewolo.

[22]Anutlo mamana mandeno, namoko oo bidodo komo dalobo sogi yunootoyi, ene Anutlo doongeyimo, gome nenengo tunootetenggo. Ngulo ngu, Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngundo dalobo ngu woolo ma yetoyi ngu, asa, Anutndo onilo mbumbuwa ma andangewolo.

Kristusndo Woolo Yeyingongga, Ngundo Noolengo Mbumbuwa Andangewolo

[23]Towimbo goobooyingo ya melako ngano oluwokungga, nguno oo bidodo yeyi namboyi yeweloyi damoni tewonggoku, ngu Sambo endemo oolooteku, ngulo gaboyi ngundilo tewolo. Ene Anutndo woolo keda yanggango (Yesus) yeyingongga, ngulo sunggi yetoni, Sambo endemo oo ngu namboyi tunootewelоyimbolo.

[24]Yambo ya melako ngano, oni enengo kandeyebo yetenggoku, ngu gaboyi nangge, yambo ya hamoo oolengo ngu, Sambo endemo ooloote. Ngulo ngu, Kristus ngu Sambo endemo yambo ya oolengongga oolooteku, nguno ooloote. Ngundilo ngulo, ene Anut tanggeyimo ootoolo, suwoo suwoo ene onilo kawarara teweloyim, Anutya ootoolo, ngunonggo noole hoolooweyeloweloyimbolo.

[25-26]Mooma gulanangge nanggemo, tambu gulanangge Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, yambo ya ngulo gumi kundingiyi oolengo newendemo ulo, oo nusago dalowo yolo, Anutno woolo yewonggori. Ene onilo weti mbumbuwa andangeweloyimbolo mooma bidodomo, ngundilo teloluwonggori. Ene Yesus ngu woolongga nalu oowooyingga, ngundilo ma tewolo. Kini, ene ataga Sambo endemo ngulo musiyo kundingiyi oolengo, nguno ootoolo, ene oowooyingga ma yewolo. Ene ngundilo suwoo suwoo telo ngu, ene ogingoyingo nguya suwoo suwoo koolowoolo oodoni, Anutndo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

amana sambo mela yeyingomo ombulo, ko ataga nguya. Ngundilo kini. Ataga ngu, nalu namoko wenga kini teweloyim, nguno Kristus tambu gulanangge melako, ngano tunootelo, enengombo Anutno noolengo mbumbuwa andangeweloyimbolo, enengombo woolo yewolo.

27-28Oni simoo bale bidodo, tambu gulanangge kumootoyi, kootusina Anutndo oni ko wilikoyelowa. Ngundilo damonimo, Kristus tambu gulanangge oni bidodo, mbumbuwa andangeweloyimbolo, ene kumoolo, oni simoo bale Anutno woolo yeyunowolo. Nalu wengamo ombutekuno, ngu ene noolengo mbumbuwa andangeweloyimbolo ko ma tewa. Kini, kootusina, tambu elayagaku tunootelo ngu, ene oni nowoondoye hamoo teyingo ngu, Yesus sobowoolo oodoyi, ombulo yoyowa.

Hiburu 10

Nalu Gulananggemo Kristus Enengombo Anutno Woolo Yeyingongga, Ngu Nalu Bidodo Yewolo

1Yuda onilo mamana mande ngu oo gome kootusina tunooteweloyi, ngulo gaboyi nangge. Ene Anutno woolo yeyingo kulimingga ngu Anutlo woolo yeweloyi oni ngundo ngu mooma logowoolo simoo balelo mbumbuwa andangewelo woolo yeloluwonggo. Ene ngu woolo yeyingongga, ngundo onilo nowoondoye yeni, ma mete tewa. Hamoo oolengo kini.

2Ene mamana mande kulimingga, ngundo oni nowoondoye yeyi, gome metemi tunootetoyi, ko, onilo nowoondoye oyumo oo biyomi ingooteku, ngu andangeweloyi mete tetoni ngu, asa, woolo gula yeweloyi koni gula nguya kini.

3-4Ngundilo kini, mooma gulanangge nanggemo woolo ngu yetoyi, enengo mbumbuwa teyingo, ko ingololuwanggo. Bulmakau simoongo, ko meme dalowo, ngundo noolengo oyumo oo biyomi teyingo, ngu ma andangewa.

5Ngundilo ngulo, nalu namoko Kristus ngano onilo mbumbuwa woolo yeweloyi ngulo ombuweloyimbolo, ene Anutno ngandilo ewolo. Ge onilo woolo kulimingga ngu, ko oo kingo duwoo gunoyingongga, ngulo ge ma

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingoote. Ngulo ngu, ge no gowene yeyi guladilo tunootetoni, melako oni goweyi ngundilo tunootewano.

[6]Anutno woolo yeweloyi digi yawasa, nguno nusago kalo, ko oo kingo duwoo inoweloyi gula nguya, onilo weti mbumbuwa andangeweloyi, ngulo woolo yetoyi, ge ngulo gome ma ingowa. *Emos 5:2*[1-22]

[7]Ngundilo ngulo, Anutno mandeno oni nakangoyingoku, Kristusndo Anutno ewolo. O Anut, no ngano oodoowe, gengombo ko te, elo nunootoni, ngu no kongga ngu mete tewano. No gengo mandeno kuli nolo nakangoyingo, ngundilo tewanolo ewolo. *Sam 40:*[6-8]

[8]Yesusndo mande ewoku, ene Anutno ngundilo ko ewolo. Gengombo oni mamana mandeno woolo yeweloyi, ngulo damoni yunootoyi, ngundilomu, ge enengo woolo yeyingo ngu, geno yelo, ko oo kingo duwoo ge gunootoyi, ge ngulo gome ma ingolo, ngu teweloyim ma ingoote. Ene, gengo onindo, oo nusagobo woolo yeweloyi digi yawasa, nguno kalo, onilo mbumbuwa andangewelo woolo yetoyi ngu, ngulo nguya, ge ma ingootelo ewolo.

[9]Ene mande gumi gula ko ewolo. O Anut, no ngano ootoolo, no ko gengombo teni elo, nunowaku ngu, no mete tewanolo ewolo. Ngundilo ngulo, Anutndo woolo kulimingga ngu yokolo, ngulo musiyomo woolo keda ene Yesusndo yewolo.

[10]Ngundilo ngulo, Anutndo woolo kulimi yeyingongga, ngulo damoni yanggangoni andangelo yokootoni, Kristus enengombo woolo yeyingongga, ngundo woolo gulaga ngulo musiyo yowolo. Ngundilo ngulo, Yesus Kristus, ene Anutlo ingondudu ngu keyolo, enengo goweyibo woolo nalu gulanangge, nalu bidodo yewolo. Ngu woolo yeyingongga, ngundo nowoondonayi sonowootoni ngu, namboyi oolengo tunootetoni, ngundo noolengo oyumo bidodo tewootoku, ngu andangelo yokootoni ngu, ataga, noole nenengo ootoolo, noole mete Anutno yambo mande teloluwato.

Kristus Enengombo Woolo Yeyingongga, Ngundo Mete Noolengo Mbumbuwa Andangewa

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[11]Kuli, Yudalo woolo yeyingo oni, ngundo nalu gulanangge nanggemo, ene dikalo, enengo ko woolo yeweloyi ngu teloluwonggo. Ene ngundilomu, woolo kulimingga yeyingo, ngundo onilo nowoondoye kulimingga, ngundo hahangelo mbumbuwa teteku, ngulo damoni hamoo ma andangewa.

[12]Ene Kristusndo nalu gulananggemo, noolengo woolo yeyingo ngu, nalu bidodo mbumbuwa andangewelo tewolo. Enengo woolongga yeyingo, ngu temukolo ngu naluno, ene Sambo endemo oolelo, Anut tanggeyimo kandeyi metemi bingamidodosina bibitelo ooloote.

[13]Ene nguno ootoolo, Anut sobowootoni, ngundo enengo me oni yoyeni, ene newendemo ulo oluwanggo.

[14]Ngulo woolo gulanangge yelo, ene nowoondonayi hamoo teyingo, ngulo mbumbuwa nalu bidodo andangeyunolo, nowoondonayi sonowootoni, noole enengo tunooteteto. Asa, ataga noole oyumo oo biyomi tetetoku, ngulo ma ingowato. Ataga Yesusndo nalu bidodomo, Anut doongeyimo, noole nowoondonayimo namboyi oolengo yeloloote.

[15-16]Anutlo mandeno, Yuka Kundingiyi, ngundo noole etuyelootoni, Anutndo noole enengo logoyelolo, enengo oni simoo bale kundingiyi oliyi. Yuka Kundingiyimbo nguya ngundilo ewolo. Oo Bidodo Sembuli, ngundo ewolo. Ngu nalungga tunootewakuno ngu, asa, no eneno sunggi mande gula elo gosiyoyunowanoku ngu ngandilo. No nenengo mamana mande ene nowoondoyemo yetoowe keyootoni; ko enengo ingonduduyemo nguya nakangoyunootoowe, gome ingowanggolo ewolo. *Yeremayiya 31:33*

[17]Ene mande gula ko ewolo. No enengo mbumbuwa bidodo teyingo ngu, andangeyunolo yokolo enengo oo biyomi tewonggoku ngu, no kapengo yeyunowanolo ewolo. *Yeremayiya 31:34*

[18]Ene ngundilo nangge, Anutndo noolengo mbumbuwa andangeyunolo, kapengo yetoni ngu, mbumbuwa woolo yeweloyi koni kinitewolo.

Noole Nowoondonayi Hamoo Teyingo, Ngu Yanggango Yelo, Anut Tanggeyimo Oolooteto

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ariya, ye Kristen dobooguline, Yesus enengombo kuli woolo yeyingo, enengo dalowo wendootoni, ngulo, noole mete Anutlo musiyo kundingiyi oolengo, ene oolooteku nguno uwelo oni oni telo, ma sosolewato.

20Yo, Yesusndo, enengo goweyi noolengo mbumbuwanayi andangeweloyi yunoyingo, ngulo woolo yelo ngu, ene noolengo oole keda yeyunootoni, noole mete nenengo Anutno oololo, musiyo kundingiyi oolengonggano, nguno oolouwato. Yo, Yesusndo, noolengo woolo yeyunowoku ngu, ene oo gaboyi Yudalo goobooyingo yano, ngulo musiyo kundingiyi oolengo, ngu towimbo pawangoyingo, ngu ngundilo. Enendo ngu towingga oomboongelo, noole yoyokootoni, noole mete newendemo ulo, Anutno yambo mande nenengo telo oluwato.

21Ngundilo ngulo, ataga, noole Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, oolengo ooloote. Ene Sambo endemo oolooteku, ngundo noole Anutlo oni simoo bale nowoondonayi hamoo teyingo, ngu soboyeloloote.

22Yesusndo enengo dalowo noole nowoondonayimo wendolo, sonowootoni, namboyi yetoni, ngundo noolengo oyumo ingootetoku andangeyunowa. Ngundilo ngulo, nowoondonayi Anutno goboolo yelo, oo bidodo enendo teweloyim mande elo gosiyoyingo ngu, noole nowoondonayi hamoo tetetoku ngu, ene komo ngundilo tewa.

23Noole Yesusno nowoondonayimo hamoo teyingo, ngu wesiyolo elo, ngulo komo yanggango dowoolo sobowoolo, ootoolo, ngulo ingonduduye ela elaya ma yowato. Ndatelo ngulo, noole hamoo oolengo ingootetoku, Anutndo oo tewelo mande elo gosiyoyingo ngu ingolo, ngu tewa.

24Noole komo doboogulinayimbolo nowoondoyi yunolo, hoolooweyelowelo ko yanggango telo, enengo ingondudu yokutuyelootooye ngu, asa, ene nguya oni gidegalo nowoondoyi yunolo, mande damoni metemi ngu tewanggo.

25Noole Kristen doboogulinayi nguya, gooboongooweloyi damoni, ngu ma yokowato. Oni sungombo tetenggoku, ngundilo kini, noole ingooteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kristusndo ombuweloyi, nalu ngu namoko ombute. Ngundilo ngulo, noole doboogulinayi nowoondoye yanggango yunolo, ngulo ko yanggango tewato.

Noole Ingondale Tewato, Anut Nangoni, Ngu Ma Kootu Inowato

26Ene noole Anutlo mande hamoongga kuli ingolo, nowoondonayimo hamoo tewootoku ngu, kootusina, noole ingondudunonggo endeyolo, nalu bidodomo mbumbuwa tewatoku ngu, asa, mbumbuwa andangeweloyi woolo gula kini.

27Ngundilo telo ngu, ngundo Anutlo me oni ootoolo, asa, noole nalu bidodomo, Anutndo ndatelo uli biyomingga wilikoyeloweloyi naluno yunowaku, ko de nombo ma kumooweloyingga, nguno nalu bidodomo yoodeweloyi naluno, ngulo nguya sosolewato.

28Oni gulado, Moseslo mamana mande kootu inootoni ngu, oni elaya ngundi kabusa, ngundo kenolo, ngulo ene bungomo mande sanggawelo elo, asa, ngu oningga, ngulo nowoondoyi ma tetoyi, ngu komo uleyi kumoowa.

29Ngulo ngu, oni ene Moseslo mamana mande ngu kootu inolo ngu, ene komo ngulo gumi kumoowaku ngu. Asa, oni ene ndawu oo damoningga, nguno woolo yeweloyi ngu Anut Nangoni Yesus, ngundo noolengo mbumbuwa ngu kuli andangelo, kootu inolo, ngulo ngu, sunggi mande keda elo gosiyoyingo ngu. Yesusndo ngu noole yoyeni, oni keda gome nenengo oolengo kundingiyi, Anut doongeyimo yoyeyingo, ngulo ngu, ene Anutlo sumangeni Yuka Kundingiyimbo inowoku, ngu kootu inowaku ngu, asa, oniyooge, ngulo gumi ndatelo biyomi oolengongga ngu yowa? Hamoo oolengo, ogingoyingo ulungga sugi sugi yololuwa!

30Anutlo mandeno, noole kuli ingootetoku ngu, Anutndo ngandilo ewolo. Damoni biyomi onindo tetenggoku, ngulo gumi yunoweloyi ngu, nolo ko nangge ewolo. No nenengombo uli biyomi, ngu gumi yunowano. Anutndo mande gula nguya ewolo. No nenengo oni simoo bale wilikoyelowanolo ewolo. *Lo/Dutoronomi 32:35*

31Anut yanggangonidodo keda oolooteku, ngundo noole wilikoyeloweloyi, ngu oo ulungga oolengo. Ngundilo ngulo, noole komo sosoleyingo ulungga tewato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Ye koletelo Anutlo mande keda gome ingolo, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu ko ingoyi. Ngu naluno, ye nowoondoye hamoo teyingo, ngulo bine kowuli ulungga yunootoyi, koolowootoyi, ene ye yanggango dikatenggo.

33Ngu naluno, ye oni simoo bale ye kewooloko dikalo, yengo nowoondoye hamoo teyingo, ngundilo ngulo, ene ye mande biyomi yunolo, kowuli ulungga ngudodo yunootenggo. Nalu gidegano, nguno oni gidalegado, Kristen oni kowuli yunootoyi ngu, ye kenolo, Kristen dobooguliye yeyolo, oololo hoolooweyelowolo.

34Ye oni simoo bale, Yesuslo nowoondoye hamoo teyingo, ngulo ya biyomimo oliyingo, ngu yeyolo, ngulo nowoondoyi yunowonggori. Nalu gidegano oni nowoondoye hamoo ma teyingo, ngundo yengo oo sitowi kingo udayelo yootoyi ngu, ngulo ye nowoondoye imakeyingomo oliyi. Ndatelo ngulo, ye kuli ingowonggoku, yengo oo sitowi hamoo oolengo ngu, Sambo endemo sugi sugi ooloote.

35Ngundilo ngulo, ye Anutno nowoondoye hamoo teyingo yanggangongga ngu ma kootu inowelo. Kini, ene yengo nowoondoyemo hamoo gome dowoololuwanggoku ngu, asa, ngulo uliyi ngu ulungga oolengo.

36Ene ye nowoondoye, Anutndo ko elo yunowoku, ngu tewelo hahangelo temukolo ngu, asa, oo bidodo Anutlo mande elo gosiyolo yunoyingo, ngu yowanggo.

37Anutlo mandeno, ene ko yoyoyingo oni Mesayiya, ngulo ngandilo ewolo. Nalu ootuwoo bodaga oode, oni melako ngano ombuweloyiga, ngu ombuwa. Ene nalu pelungga ma sobowoowa.

38Anutlo mandeno, Anutndo ngandilo ewolo. Nolo oni gome nenengo ngu, nolo newendemo hamoo telo keda oluwa. Enengo newendemo hamoo ngu, woosoolo ko oolouwaku ngu, asa, no ngulo nowoondone biyomi yewalo ewolo.*Habakak 2:*3-4

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[39]Ene ngandilo ngulo, oni Anutno nowoondoye elo inootoni, yombuliyelowoku, noole ngundilo oni kini. Kini, noole oni nowoondonayi hamoo telo keda oluweloyi, ngu sugi sugi yowato.

Hiburu 11

Nowoondoye Hamoo Teyingo, Ngulo Mande Damoni

[1]Anutno nowoondoye hamoo teyingo, ngulo mande damoni ngandilo. Noole nowoondonayi, Anutndo oo yunoweloyi ngu sobowoolo, nowoondonayi yanggango dowoowanggo. Oo doongenayimbo ma kenootetoku ngu, nowoondonayimbo gome oolengo watayi telo, ingootooye ooloote.

[2]Oni kuli oluwonggoku, ngu Anutlo nowoondoye hamoo tetoyi ngu, ngulo Anut oni oni tewolo ewolo.

[3]Noolengo nowoondonayi hamoo teyingo, nguno kuli ingooteto. Kuli Anutndo etoni, oo Sambono ngu tunootewolo. Ngu naluno, ngu oo ngu ma tunooteyingomo, ene ngu oo ngu yetoni tunootetoni, ataga noole kenooteto.

Ebel, Inok, Ko Nowa

[4]Ebel, Anutno newende hamoo tetoni, ngulo ene Anutno woolo gome yewolo. Ngu woolongga yeyingo, ngundo Keyinlo woolo yeyingo, ngu dagalo gome tunootewolo. Yo, Ebel newende hamoo tetoni, ngulo Anutndo enengo woolo yewoku, ngulo oni oni telo, ene oni nenengo elo ewolo. Ebel ngu kuli kumooyingo, ene enengo newende hamoo teyingo, ngundo ataga nguya, noole etuyeloote.

[5]Inok, Anutno newende hamoo tetoni, ngulo Anutndo ngu yolo Sambo endemo ooletoni, ene ma kumoowolo. Anutndo, kuli ngundilo yootoni ngulo, oni erewelo ma kenowonggori. Kuli, Anutndo Inok yolo Sambono ma ooleyingo naluno, Inok, ene Anutlo ingonduduni keyootoni, ngulo Anutndo, ene kenolo oni oni ulungga tewolo.

[6]Ene oni Anutno newende hamoo ma teteku ngu, ene Anutlo ingonduduni nenengo ma keyootoni, ngulo ngu, Anutndo ma oni oni tewa. Ndatelo ngulo, oni Anut tanggeyimo oolouwelo ingolo ngu, asa, ene komo Anut keda

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolootekungga, ngulo newendemo hamoo teya ngu, enengo ingonduduni bidodo, newendemo nguya bidodo, nguno dowoomomooni. Ngundilo tewaku, ngulo Anutndo kumana gome metemi inowa.

7Anutndo Nowano oo kootusina tunooteweloyi ngulo etoni, ingolo, ngulo ene newendemo hamoo teyingo. Ngundilo ngulo, ene wanggo ulungga oolengo telo, nguno, enengo baleyi simoongo tengaguliyi nangge yoyolo, wanggo newendemo ulo, nguno gome oodoyi, sono tuwi ulungga, ngundo ma yombuliyelowolo. Yo, Nowa ngu Anutno newendemo hamoo tetoni, ngulo Anutndo Nowaya oni nenengo ewolo. Yo, Nowalo newendemo hamoo teyingongga, ngundo simoo bale bidodo mbumbuwaye, ngu Anutndo ngu yootunowolo.

Ebaraham

8Ebaraham Anutno newendemo hamoo tetoni, Anutndo negongootoni, ene ende damoni yokolo, mela gula inowelo elo inootoni, nguno toongewolo. Ebaraham ngu Anutndo mande ewoku, ngu keyolo, enengo mela yokolo, yade yade toongeyingo ngu, ndawu melanggano toongeweloyi ngu, ene ma ingowolo.

9Ene newendemo hamoo tetoni, Anutndo melangga inowelo mande elo gosiyowoku, nguno oolouwolo. Ene mela sungo oni ngundilo, ene towimbo tookoododo ya nangge yelo ootoolo, mela gulasina gulasina, oololo ombulo telo oluwolo. Ene ngundilo oluwoku, ngu mete, ene Anutndo mande elo gosiyowoku, ngulo newendemo hamoo teyingo, kootusina ene mela ngu, ene ko enengo soweni nguya, ngu mela ngu enengo oolengo yunowa. Ngulo ngu, nangoni Ayisak, ko osiyi Yekob nguya, ngu melako nguno ngundilo telo oluwonggo.

10Ene ngundilo ootoolo, ngulo ene kuli ingowoku, Anut enengombo ngu ende ulungga ngu teweloyim ooleni ingolo tewoku, ngu sugi sugi oluwa. Ebaraham ene ende ulungga ngu newendemo uweloyimbolo, enengo nalu sobowoolo oluwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[11]Anutndo Seladodo nangonggega yomoowa, elo, mande gosiyowolo. Ngundilo etoni, ene, Sera simoo yomooweloyi naluni, ngu kuli kinitewolo. Ene, Anutndo mande ewoku, ngu ingolo, ene newende hamoo teyingo. Ngundilo ngulo, Anutndo Sera yanggango inootoni, ene nangoni simoongga yomoowoolo.

[12]Ngundilo ngulo, oni gulanangge Ebaraham, ngu kuli dogoni yeyingo, ngulo kumoowelo namoko tewoku, ene oni bidodo osisembeni tunootetoni, enengo osisembeni ngu Sambono dootu ngundilo tunootelo, wendeyino kelidi ngundilo nguya, tunootelolu wanggo. Onindo nguya, ngu kandangeweloyi ereremo kini.

[13]Ngu oni simoo bale nowoondoyemo hamoo telo, ene kuli kumoowonggo. Ene melako oluwonggokuno oo gomengga, Anutndo yunowelo mande, elo gosiyoyingo, ngu ma yowolo. Kini, ene nowoondoyemo hamoo telo oodoyi, kootusina, Anutndo mande elo gosiyowoku, ene ngundilo tewa. Ene kuli nga melangga, ngano oni sungombolo mela ngundilo ootoolo, mela bidodomo, oololo, ombulo teloluwolo. Ndatelo ngulo, nga melangga nga enengo mela oolengo kinilo ewolo.

[14]Oni ngundilo mande etenggoku, ngu noole ingowato. Ene enengo mela hamoo Sambono, ngu erewewelo yimbolo ingootenggo.

[15]Ngundilo nangge, enengo nowoondoye ngu, enengo ende kuli oluwonggoku nguno, ko ombuwelo ingootoyi ngu, ngulo ingolo, asa, ene mete ko nguno yowoolengolo oolouweloyi, ngulo oole moole.

[16]Ene ngundilo ma tewolo. Kini. Enengo nowoondoye kuli mela gulano oolouwoku, ene ngu melangga ngu gome oolengo, ngundo nga melangga nga dagate. Ngundilo ngulo, Anut ene ngu oni, ngundo mande eyingo, ngulo ma oyumo yowonggori. Ge noolengo Anut, elo ewolo. Ene Anutndo ngu oni nowoondoyemo hamoo teyingo, noole ingootetoku, Anutndo ngulo ende yomosiyootoni oololo oluweloyimbolo yomosiyoyunowolo. Ngu ende gomengga ngu Sambo ende.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17-18Ebarahamndo Anutlo sunggi mande yowoku ngu, ngu ngandilo, Anutndo Ayisaklo osisembeni oowooyingga oolengo inowa. Ngundilo nangge, Ebaraham Anutlo newende hamoo tetoni, ngulo Anutndo Ebarahamya ewoku naluno, ene nangoni gulanangge, Ayisak, ngu yolo eneno woolo yewolo. Ene ngu ingolo, ene Anutlo mandeni keyowelo mayewolo. Anutlo mandeno, Anutndo Ebarahamno ngandilo ewolo. Ayisaklo soweni ngunonggo gengo osisambage tunootewanggolo ewolo.

19Ene ngandilo ingondudu tewolo. Ayisak kumootoni ngu, Anutndo mete yokutuwootoni, ko ootookoowa elo ingowolo. Ngundilo ngulo, hamoo oolengo, ngulo mande yamonggawo ngu ngandilo, Ebarahamndo nangoni melenonggo ko yowololo ewolo.

Ayisak, Yekob Ko Yosep

20Ayisakndo Anutno newendemo hamoo telo, ngulo ene Yekob, Isoo elaga, kumana yunowolo. Ngu kumanangga, nguno oo kootusina tunooteweloyi, ngulo ewolo.

21Yekob Anutno newendemo hamoo telo, ene kumoowelo nalu namoko tetoni ngu, enengo nangoni, Yosep simoongo simoo elayaga, ngu kumana yunowolo. Ngundilo telo ngu, ene enengo usutoko sosowoomo penggootelo, Anutno yambo mande tewolo.

22Yosep Anutno newende hamoo telo, ene kumooweloyimbolo namoko telo ewolo. Kootusina, Iserel onindo Igip mela yokolo saweloyi ngulo elo, enengo wembuyi yolo, oololo, enengo melako melengooweloyi, ngulo nguya ewolo.

Moses

23Moses eweyi nemi, Anutno nowoondoyali hamoo teyingo, ngulo Moses nemimbo yomoolo kenootoli, nangoyali gome oolengo tetoni, yolo, oongoolootoli, kombo kabusa oluwolo. Ene Igip mela oni sobosobo koleteyingo, ngulo mamana mandeni, ngu ngandilo ewoku, ngulo enengo me oni Iserel onilo simoo buniyo bobodi, ngu bidodo uleyi kumoomukowanggo, ngulo ene ma sosolewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Mosesndo, Anutno newendemo hamoo teyingo. Ene kuli oni ulungga tetoni ngu, onindo enedodo Igip mela, ngulo oni sobosobo koleteyingongga ngulo namboni ngu nangoni, etoyi, ingoweloyi ngu yokowolo.

25Kini, ene Anutlo Iserel oni nguya, kowuli yowelo ingowolo. Ene mela ngalo damoni nalu bodaga nangge oluweloyi, ngu keyowelo ma ingowolo.

26Onindo ene bungomo mande sanggawelo, kowuli inootoyi; Mosesndo ngu kowuli ngu bidodo koolowoowolo. Ngungga ngu, Kristus, noole ko yoyoweloyi oningga, ngundo noolengo kowuli koolowoowolo. Ngundilo ngulo, ene newendemonggo ingowoku ngu, kowuli koolowoowoku kongga, ngundo bobeye oo gome gome Igip melako oolooteku, ngu bidodo dagayeloote. Ngundilo telo ngu, ene kootusina, Anutndo uli metemi Sambono oolooteku, inoweloyi, ngulo ingowolo.

27Moses Anutno newende hamoo telo, ngulo ene ootookoolo, Igip mela yokolo oolouwolo. Ene mela ngulo oni sobosobo koleteyingo, ngulo sanggilinimbolo ma sosolewolo. Kini, ene newende yanggango ootoolo, Anutndo ko sunggi yelo inowoku, ngu kongga ngu teloluwolo.

28Mosesndo Anutlo newendemo hamoo tetoni, ngulo ene Anutndo oo ewoku, ngu keyowolo. Ene Iserel oni simoo baleno etoni, Sipsip yutolo, dalowo yolo, yamako kembesesina, sogi oolongootoyi, ngulo ngu, Sambo endemo onindo oni yuleyi kumooweloyimbolo ombulo ngu, Anutlo sunggi yamakono oodoni kenolo ngu, asa, simoo gogolo ngu yano oolootenggoku ngu dagayelolo, ene ma yuleyi kumoowonggori.

Iserel Oni Oowooyingga Oolengo Yanggango Nowoondoye Hamoo Teyingo

29Iserel oni Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngulo Anutndo Wendeyi Seleyingo ngu toongootoni, mela ariyetoni, nguwoole ulelewolo. Ene Igip me onindo Iserel oni yoyowelo, kendutelo, ene nguya sono koongeyingo musiyongga, nguwoole ene tewoongolo, oololo, ene sono nelo kumoomukowonggori.

30Iserel oni Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngulo Yeriko endemo digibo oonggoo pawa teyingo, ngu sa kandegula gidembolo elaya, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

pawangolo endeyoloodoyi, asa, digibo oonggoo pawa teyingo ngu, dookelo solewonggori.

31Yeriko endemonggo, ooleko ooleko bale oowooyi Rehap, ngu ene hamoo ingoyingo, Anutndo hooloowenelowa. Ngundilo ngulo, ene Iserel onilo, oni windoga tolige endemo mayelo, oo bidodo kenowelo mayetoli ngu, ene hoolooweyelowolo. Ngundilo ngulo, ene oni simoo bale nowoondoyemo hamoo ma teyingo nguya, ma oonatewonggori.

32Ngundilo ngulo, nondo ataga, ndatelo mandega soweyolo ewano? Kini. No Gidiyon Barak, Samson, Yepita, Dewit, Samuwel, ko Anutlo ingondudu eyingo onilo nguya, mande eweloyi, nalu kini.

33Ngu oni ngu, ene Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngulo ene mela oni sobosobo koleteyingo oni ululu oowooyingga, ngulo me oni nguya oowooyingga oolengo, ngulo me ebeye dagawonggori. Ene, Iserel oni simoo bale yanggango soboyelolo mande hamoo nenengo, elo oluwelo tewonggori. Ngulo ngu, ene Anutndo oo yunowelo mande, elo gosiyowoku, ngu yowonggori. Oni gidalega nusago goki oowooyi Layon, ngu manggowo ukingootoyi, ngundo ene ma yulewonggori.

34Ene Anutlo nowoondoyemo hamoo telo ngu, oni gidega de nombo ulungga ngu wemoolo, woosoolo sodedo satoyi, ngulo me onindo dugebo ma yulewonggori. Oni gidalega kiyayi yeyingo ngu, ko yanggango yolo, ene yanggango ebe uleweloyi oni tunootewonggori. Ene oni gidalegalo me oni, mela gulanonggo ngu keyoyelowonggori.

35Oni gidalega kuli kumooyingo, ngu ko keda ootookootoyi, nanamoyembo ko yoyowonggori. Ene nowoondoyemo hamoo teyingo, oni gidalega ngulo me oni, ngundo yoyolo, ya biyomimo yoyelo ngu, ogingoyingo ulungga oolengo goweyemo yunolo, ngundo yoyeni, mande etoyi, noole nowoondonayimo hamoo teyingo, ngu yokolo, Anut kootu inoyingolo ewolo. Ngundilo etoyi ngu, asa, ene ogingoyingo yunootenggoku, ngu yokootoyi, kingo sawanggo. Ene oni oowooyingga enengo nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

dowoolo, ngulo kumoowonggori. Ndatelo ngulo, ene ingoyingo, kootusina, ene keda ko ootookoolo, Anutdodo Sambo endemo gome oluwanggo.

36Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo oni gidalega enengo me onindo kowuli yunolo, yumooyunolo mande elo, gisaluyelolo, yoyolo, ya biyomimo uto yanggango gagiwibo gosiyelolo, yoyewonggori.

37Oni gidalega Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo me onindo digi yolo ngundo moondeyemo oolongoolo yulewonggori. Me onindo oni gidalega, ene de toongooweloyi duge oowooyi Soo, ngu yolo, ngundo kewoolo yootoongooyelootoyi, goweye gumgum tunootetoyi, duge pelungga gula yolo, ngundo yodoongootoyi kumoowonggori. Nowoondoyemo hamoo teyingo ngulo, oni gidalegado bo gula oowooyi sipsip, ko bo gula oowooyi meme, ngulo goweyi yolo ngundo ngu moondeye towi ngundilo doobengolo, ene oololo, ombulo, telo, ngulo ene goweye oo ngulo ingolo wenonootoyi, onindo kowuli yunolo damoni biyomi oolengo ngu tewonggori.

38Ngundilo ngulo, ene oni kini melako nguno salo, nguno endeyolo, yadoyi, gumimbo pulimo oolelo, nguno kombitewonggori. Oni gidalegado ngu mele digi wowu nguno nguya kombitetoyi, gumimbo mela mele newendemo nguno nguya ulo kombitemukowonggori. Ngu oni ngu, ene oni simoo bale mande damoniye gome nenengo, melako oni ngano oluwonggoku, ngulo mande damoniye dagayeloote.

39Ngu oni simoo bale ngu bidodo, Anutlo nowoondoyemo hamoo telo, Anut doongeyimo oowooye metemi yowonggori. Ngundilo oni ngu, ene Anutndo kuli oo gomengga yunowelo elo, mande gosiyoyingoku, ma yowonggori. Kini, nalu wengangga ngu sobowoolo nguno yowanggo.

40Ndatelo ngulo, kulimi oolengo, Anutndo noolengo sunggi mande elo gosiyoyingo kedaga tewoku, ngundo sunggi mande kulimingga, ngu dagawolo. Ngulo mande damoni ngandilo. Nowoondoyemo hamoo teyingo oni kuli kumooyingo, ko, noole nowoondonayimo hamoo teyingo oni ataga nguya, Anutndo hoolooweyelootoni, kootusina nalu gulananggemo, noolengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bidodo gooboongootooye, Anutndo noole yoyeni, oni nenengo oolengo tunootewato.

Hiburu 12

Noole Komo Yesuslo Doongetelo, Enengo Nowoondonayi Hamoo Tewato

[1]Kulimi Anutlo nowoondoyemo hamoo teyingo oni oowooyingga oolengo, ngundo enengo nowoondoyemo hamoo teyingo damoni gome ngu, noole yanggango etuyelootoyi, Anutndo oo nooledodo teyi elo ingolo, sunggi yeyingo kongga ngu tewato. Nowoondoye hamoo teyingo, oni kulimi, ngulo gaboyi ngu noole pawanggelooteku ngu, goboolebo ombulo, mela bidodo doobengowonggori. Ngundilo ngulo, noole komo oo kowulingga, nowoondonayimo hamoo teyingo, ngu yombuliyootoni, ngu yokowato. Ngundilo nangge, noole komo mbumbuwa tewelo ingootetoku nguya bidodo yokolo, nowoondonayi yanggango yelo, ebe dagadaga teweloyiga, Anutndo sunggi yeyunowoku, nguno yanggango kendu telo oolouwato.

[2]Ngundilo ngulo, noole ingondudunayi bidodo komo Yesusno yewato. Yesus, noolengo nowoondonayi hamoo teyingo ngu yeni tunooteweloyi, ngulo sembuli, ngundo noole nowoondonayi yanggango yunootoni, ngulo nalu bidodomo, noole, Anutlo nowoondonayi hamoo teyingo oolooteto. Yesus melako ngano oluwokuno, ene Sambo endemo ko oolewelo ingolo, ene oni oni telo, nguno ngu ene mete de mombino kumoolo, ngulo oyumo koolowoowolo. Ataga, enengo ebe dagadaga ngu kinitetoni, ene Anut kandeyi koondosina bingamidodo oolengo musiyomo, nguno bibitelolluoote.

Anutndo Noole Kowuli Yunowaku, Ngu Yooneneyeloweloyimbolo

[3]Ye gome ingoyi. Kuli mbumbuwadodo oni, ngundo Yesusdodo mundiyi telo, kowuli ulungga oolengo inowonggori. Ngundilo telo, ene yanggango oolengo dikawonggori. Kowuli yeno tunootetoningga ngu, ye Yesuslo ko ingonduduwooya, ye ma kiyayi yelo nowoondoye biyomi ma yewelo.

[4]Ngundilo nangge, mbumbuwa teweloyi damoningga, ngundo suwoo suwoo ye yowoosootoni, eneya ebe utolo, nguno enendo ye yuleni ma kumoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5-6Ye Anutndo mandega nowoondoye yanggango yeweloyiga ewoku, ngu ma kapengo yewelo. Enendo yeya nenengo simoone oolengolo ewolo. Anutlo mandeno, ene ngandilo ewolo. Nenengo Nangone, ene Oo Bidodo Sembuli, ngundo mande damoni gula ge yoonenenggelowelo tetoni ngu, ge ngu ingootoyi, kingo oo ngundilo ma tewelo. Ngundilo telo, oni gulaya ewa. Enendo ge yoonenenggelowelo kowuli gunootoni ngu, ariya, ge nowoondoge biyomi ma yewelo. Ndatelo ngulo, ge ingoote. Anutndo oni gulalo, gome ingolo ngu, asa, ene ngulo damoni yoonenengololoote. Ngundilo nangge, enendo nangone, elo ngu, asa, eneno enengo damoni biyomi, ngu yomosiyowalo ewolo. *Poroweb 3:1*1-12

7Anutndo gedo mande damoni biyomi tewoku, ngulo yoonenenggelootoni ngu, ariya, damoni metemi ngu keyo elo etunggelootenggo. Anutndo ngu damoningga, yeno teteku ngu, enengo nangonimo tewoku, ngundilo tete. Oni gula enengo simoongo oolengo, ngundo damoni biyomi tetoyi ngu, ene simoongo yooneneyeloote.

8Kuli, Awa awaye bidodo melako ngano oolootenggoku, enengo simooye mande damoni biyomi tetenggoku, ngulo gumi yunootenggo. Ngundilo nangge, ge awanggebo ma yoonenenggelootoni ngu, ge enengo simoongo oolengo ngundilo kini. Ngu gengo awangge goyeni tunooteteku, ngundilo kini.

9Awa, awanayi melako, ngano oolootenggoku, ngundo yooneneyelootoyi ngu, noole enengo oowooye bingami okootetoku ngu, ariya, awanayi Sambo endemo oolootekungga ngu nguya, noole komo ngu newendemo ootoolo, nguno ndatelo teyinowato? Asa, hamoo oolengo, noole nowoondonayi bidodo, ene inolo, noole keda oluwato.

10Awa, awanayi melako, ngano oolootenggoku, ngundo nalu bodaga nangge, nguno noolengo mande damoni biyomi tetetoku, ngulo gumi enengo ingondudunonggo yooneneyelootenggo. Ene Anutndo yooneneyelooteku, ngulo damoni ngandilo. Ene ngundilo telo, noole mande damoni metemi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

keyoweloyi ngu etuyelootoni, noole enengo damoni kundingiyi oolengo ngu yowato.

11Awa Anutndo kowuli noole yunolo, yooneneyelootoni ngu, ngu naluno, noole kowuli ingolo, ngulo oni oni ma teteto. Kini, nowoondonayi kowuli ingololooteto. Ene noole kuli yooneneyelootoni ngu, nowoondonayimo gome enggeloluwa. Enengo mande damoni metemi, nguno yooneneyelootoni, nowoondonayi imakeyingomo ootoolo, damoni nenengo tewato.

Ye Ingondangeya Teya, Mandega Nga Ingoya, Yanggango Dikayi!

12-13Ene ye Anutlo mandeni ingonduduni ngu yowoko oolootenggo. Kini, ye komo nowoondoye yanggango yedodo, Anutlo ko dowoolo tewanggo. Ye komo Anut tanggeyimo ko ombulo, nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango inolo, ye mete oni gidalega nowoondoye hamoo teyingo ngu yanggango yunowanggo.

14Ye komo oni bidodoboya nowoondoye imakeyingo oluweloyi damoni ngu keyoweloyi, ngulo ko yanggango teyi. Ye komo mande damoni kundingiyi ngu keyowelo, ngulo ko yanggango teyi. Oni ngundilo damoni kundingiyi kini ngu, ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu ma kenowa.

15Ye komo ingondale teyi! Kini tetoni ngu, ye kewooloyemo, nguno oni gulado Anutlo sumangeni ngu kootu inolo, ene mbumbuwano soletoni Anutndo kootu inolo yokootoni, ene de tanggooli kowoo ngundilo tunootelo ngundo ye kowuli yunowa. Ngundilo tetoni, ngundo ye toongooyelootoni wata oowooyingga tewanggo. Mande damoni biyomi ngundilo tetoyi ngu, asa, Anut doongeyimo ye biyomi sugabododo tunootewanggo.

16Ye ingondale teyi! Oni gula ye kewooloyemo nguno yokootoyi, ooleko ooleko oni, ngulo damoni ma keyowelo. Ye ingondale teyi, Anut ma kootu inowelo, kuli Isoondo teyingo ngundilo, ma tewelo. Enendo nangoni koleteloga ngulo eweyi, nguno ngu, eweyimbo kumana ulungga inoweloyi. Oowalilo ulungga kumoolo, ngulo koneyo kandeyimonggo, oowali tambu gulanangge neweloyi, ngulo enengo kumana ngu nangoni gogolo ngundilo, ngundo uliyolo newolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ye nga mandega nga watayi. Kootusina, ene eweyimo ngu kumananggaku yoweloyimbolo ingootoni ngu, ene oole ngundilo erewelo, sendolo biyobiyomi tewolo. Enengo eweyimbo kumana ene inoweloyi, ngu ereremo kini. Ndatelo ngulo, ene nangoni kootungga ngu kuli inowolo.

Sunggi Mande Kedaga, Ngulo Damoni, Ngundo Sunggi Mande Kulimingga, Ngu Dagate

18-19Ye Iserel oni simoo bale ngundilo kini. Ene Sayon puli damonimo oolelo, ene puli sanganimo de ulungga delo, gookingo ulungga yelootoni, ngu kenolo; ooleli oolengo nguya kenolo; doogo ulungga oolengo ombulo, puli pawangootoni, ngu ingootoyi, ene gilamo ngguyi ngundilo ingolo; ko Anutlo manggowo nguya ingowonggori. Oni simoo baledo oo ngguyi ngu ingolo, sosoleyingo ulungga telo, Mosesya ngandilo ewonggori. Noole komo ngu ingowelo, ma ingootetolo ewonggori.

20Ene ngundilo ewonggokulo, ndawugalo ngulo, ene sosoleyingo ulungga Anutndo mamana mandega ewoku, nguno ene gome ma ingowonggori. Enengo mamana mande ewoku, ngu ngandilo. Ene oni simoo bale, ngundo oo nusago damoni yelo, pulimo ooletoyi; ariya, ye digi yoya, yuleyiga kumooyilo ewolo.

21Ene ngu oo ngu kenolo, sosoleyingo ulungga oolengo tetoyi, Mosesndo nguya ngandilo ewolo. No nguya, sosolelo, mboolombo noyootoni teteno. Ene ngundilo ewolo.

22Ye ngundilo oo nguno ma tunooteyingo, kini, ye Sayon pulimo oolewatoku, ngu tunootetoyi, Anut keda oolooteku, enengo ende ulungga oowooyi Yerusalem, ngu Sambo endemo ooloote. Ngu musiyonggano nguno, Anutlo Sambono oni oowooyingga oolengo ootoolo, Anutlo oowooyi bingami okootenggo. Onindo ma kandangeweloyi nguno oolootenggo.

23Ye Sambo endemo oolewanggoku, nguno ngu, ye Anutlo oni simoo bale ene nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu bidodo kuli kumooyingo, ngu yedodo gooboongoowanggo. Ngu oni nguya, ene Anutndo kuli oowooye enengo bukno nakangowolo. Ene kuli melako oluwonggoku nalungga nguno, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Anutlo oni simoo bale nenengo oluwonggo. Ariya, ataga Sambo endemo ngu, Anutndo enengo koyemo wilikoyelolo, enengo oni ngu komo gome nenengo oolengo yoyeni, nowoondoyemo oo biyomi gula ma ooloote.

24Yesus ngu Anutya kawarara oni, ngundo sunggi mande kedaga ngu tewoku, enengo dalowo yeno wendootoni ngu, sunggi mandega ngu yanggango yeweloyimbolo. Ebel beyibo uleni kumootoni ngu, Ebel dalowobo beyi sanggilini nguno wendowolo. Ngundilo ngulo, Yesusndo enengo dalowo wendootoni, ngundo noole hoolooweyelootoni, kundingiyi tunootewato.

Anutndo Mela Bidodo Yeni, Kinitetoni, Sambo Ende, Ngundo Nangge Oluwa

25Ye ingondale teyi! Yengo nowoondoye ingonduduyemonggo Anutndo mande yanggango eyunowoku, ngulo nowoondoye ma ukingowelo. Kulimi, Mosesndo ene Iserel oni mande yanggango yunootoni, ene ngulo manggowo utolo oolongoolo, kootu inolo, ene ngulo gumi biyomi yowonggori. Ene ngundilo biyomi mela ngano tunootetoni ngu, asa, ene noole Sambono Anutga ngundo mande yanggango yunooteku, ngu kootu inootooye, ngulo gumi biyomi ndatelo yunowa? Oniyooge, noole ngulo ogingoyingo ulungga oolengo yowato.

26Kuli, Iserel oni Sayon puli damonimo oluwonggoku, Anutlo manggowoobo meno yanggango etoni, pulimo mela ngu imimi ulungga yowolo. Ene ataga Anutndo noolengo mande elo gosiyololo ewolo. Kootusina, nalu gulananggemo, sambo mela bidodo nguya imimi ulungga yetoowe, nguno tunootewalo ewolo.

27Nga mandega nakangolo, nalu gulanangge eyingo, ngulo damoni nenengo ngandilo etuyeloote. Oo bidodo Anutndo melako ngano yeyingo, ngu oo bidodo Anutndo imimi tetoni, ngu bidodo kinitetoni ngu; asa, oo Sambono, ngundo nangge sugi sugi oluwa.

28Ngundilo ngulo, noole simoo baledo Anutlo endega enengo simoo balelo soboyelooteku, nguno uweloyi. Nguno oni gulado noole andangeyeloweloyi nguya kini. Ngulo ngu, noole komo Anutno esetelo, eneno yambo mande

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

enengombo, ngulo gome ingooteku, ngundilo telo, enengo oowooyi bingami nguya elo okoolo, ngulo sosolelo oluwato.

[29]Noole, Anutlo mande elo gosiyoyingo, ngu yanggango ma dowoolo ngu, asa, debo oo yombuliyooteku ngundilo, Anutndo noole nguya ngundilo yombuliyelowa.

Hiburu 13

Kristen Oni Gome Endeyoweloyi, Ngulo Damoni

[1]Ye Kristen oni simoo bale bidodo, Kristen dobooguliye gome ingondudu teloluwanggo.

[2]Yowoko oni mayetoyiga ngu, yendo oni ngu yoyolo, yengo yano ulo, gome yomosiyelolo soboyelootenggoku damoningga ngu gome. Ye ingootenggoku ngu, kuli onindo mande damoni ngundilo tewonggoku ngu oni gidalega yowokonggo mayewonggoku ngu, Anutlo Sambo oni nenengo. Ene oni ndanonggo mayetenggoku, ngu watayi kini.

[3]Kristen oni ya biyomimo oolootenggoku ngu, nowoondoyi yunoya hoolooweyeloya, ye nguya ya biyomimo ootoolo, ngundilo ingootenggoku, doboogulinayimbo hoolooweyeloyi, elo ingootenggoku ngundilo. Oni gulado ye Kristen oni nowoondoyemo hamoo ngu gula, ye ene kenootoyi, oni gulaya kootuyisina yumooyinolo mande elo, kowuli ene ingootoningga ngu, asa, ye oolouya, dobooyega ngulo nowoondoyi teyunoya, hoolooweya, ingonduduni yanggango yunoyi. Ndatelo ngulo, ye kuli ingootenggo. Enengo kowuli koolowoowoku ngu, ye goweyemo nguya ngundilo tunootetoni ingootenggo.

[4]Ye komo ingoyi! Bale kame teweloyi damoni, ngu gome oolengo. Simoo, ngundo enengomo enengomo bale nenengo nguya nangge, oni oni teya oliyi. Bale, ngundo enengomo enengomo kameyi nenengo nguya nangge, oni oni teya oliyi. Ene bulibali ma telo endeyowelo. Ye ingootenggoku, ngu kootusina, Anutndo uli biyomi oni bosebalese telo, kamebale toongootenggoku, ngu yunowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ye bobeye nangge yololuwelo, nowoondoyebo ma kenomayingowelo. Oo yeno oolooteku, ngu nangge mete. Ye oo dowootenggoku ngu, ye komo ngandiya ingoyi ewolo. Ngulo Anutlo mandeno, kuli Anutndo ngandilo ewolo. No ge ma goyokowano. Nondo sobowoolo oode kootu ma gunowano. Hamoo oolengo kinilo ewolo. *Lo/Dutoronomi 31:6*

6Ngundilo ngulo, Anutndo ngundilo etoni ngu, noole nowoondonayi yanggango yelo, ma sosoletooye, Anutlo mandeno ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo hooloowenelo loote. Ngundilo ngulo, no onindo kowuli oowooyingga nunootoyi, ngulo ma sosolewanolo ewolo. *Sam 118:6*

7Kuli, yengo Anutlo yambo yano gooboongooweloyi, ngulo oni tabango, ngundo Anutlo mande yeno wesiyowonggo. Ye enengo endeyoyingo gome, nowoondoyemo hamoo teyingo gome, ko, enengo damoni gome teyingo, ngu gome ingoyi. Ngundilo nangge, yengo endeyoyingo, nowoondoyemo hamoo teyingo, ko damoniye gome ngu, ngulo Anutno nowoondoye hamoo teyingo, ye nguya ngundiya teyi!

8Yesus Kristuslo damoni nalu bidodomo ngundilo. Ene kuli ngundilo, ataga nguya, kootusina nalu bidodomo ngudodo, ngundilo nangge.

9Ene ye mande gula gula Anutlo mandeno ma oolooteku, ngu ma ingolo, keyowelo. Ngundilo telo ngu, ene ye yowoosootoni, ye Anutlo oole yokowanggo. Ngundilo nangge, noolengo nowoondonayi Anutlo sumangeni, ngulo komo yanggango yootoni, ngu gome oolengo. Nguno ngu, noole oowalilo mamana mande ngu oowooyingga ma keyolo, ngunonggo nowoondonayi yanggango ma yootooye, ngulo mamana mande ngundo oni simoo bale ma hoolooweyelootoni, gome endeyootenggo.

Woolo Gome Ngundilo Ngulo Anutndo Ngulo Gome Ingoote

10Yesuslo dalowo ngu noolengo woolo yeyingo, ngulo de nombo musiyo. Ene woolo yeyingo oni kulimingga ngundo towimbo yambo yano woolo yewonggori. Ngundilo ngulo, ene ereremo kini.

11Anutlo woolo yeyingo oni kundingiyi, ngulo tabango ulungga, ngundo bo gula oowooyi sipsip, ko bulmakau, ngu dalowo yolo, ya gumi kundingiyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolengo nguno ulo, mbumbuwalo woolo yewolo. Yerusalem endesina musiyonggano, nguno nusago bingo kenolo yolo, ngu musiyonggano nguno kalolootenggo.

12Yerusalem endesina musiyomo, Yesus nguya nguno ogingoyingo koolowoolo, kumoolo, oni simoo bale enengo dalowobo yoyeni, kundingiyi tunooteweloyimbolo tewonggori.

13Ngulo ngu, noole Yesusno nowoondonayimo hamoo teyingo ngu, noole komo damoni kulimi, ngu bidodo yokowato. Oni nowoondoyemo hamoo kini, ngundo yumooyunolo, kootunayisina mande elo, kowuli oowooyingga kingo yunootoyi ngu; asa, noole komo kowuli ngu oni oni telo koolowoowatoku, ngu Yesusndo de mombino, noolengo oyumongootoni, ngu ene komo ngu koolowooyingo, ngundilo koolowoowato.

14Noole ngundilo telo, ngulo ingootetoku, nga melanggano ngano, ende gulano sugi oluweloyi nguya kini. Kini, noole ngu ende ulungga kootusina tunooteweloyiga, ngu erewelo sobowoolo oluwato.

15Ngundilo ngulo, noole komo Yesuslo ko noolengo tewootoku, ngulo oowooyimo, suwoo suwoo, Anut oowooyi bingami okoololuwato. Noole ngundilo telo ngu, ko oni kewooloyemo, noole Yesus noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi elo, wesiyolo etetoku ngu, asa, ngu noolengo Anutlo woolo nenengo yeteto.

16Anutndo nga woolongga ngalo ingooteku, ene noolendo woolo gidalega nguya yeyi, elo ngulo gome ingoote. Ene ngandilo ingooteto. Noole komo doboogulinayi nowoondonayi yunolo, damoni nenengo eneno telo, ene oo gaboye, goweye oolo ngu wenonootoyiga ngu; asa, noole ene hoolooweyeloyi, ngu Anutndo, ngulo oni oni tewa.

17Ye komo yengo Kristen oni tabango, manggoye keyoya ngu nowoondoyemo oliyi. Ndatelo ngulo, ene yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu gome sobowootenggo. Kootusina ene melako, ngano ko tewonggoku, ngu bidodo Anutno wesiyolo emukowanggo. Ngundilo ngulo, yendo ene nowoondoye kowuli ma yunowelo. Kini, ene ye enengo mande ma keyootoyi ngu, asa,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yendo enengo ko yeyi yanggango tunootetoni, ene ye gome hoolooweyeloweloyi nguya kini.

Nondo Yeno Anutno Yemboongetoyiga, Hoolooweneloni, Ingolo, Gome Ingooteno

18Anutndo ye hoolooweyelootoni, noolengo ingolo ngu, yendo noolengo yemboongeloluweloyi, ngu ma kapengo yewelo. Noole Anut doongeyimo nowoondonayi nenengo ingolo, ngulo noole suwoo suwoo nenengo endeyowelo, gome ingooteto. Ngulo damoni, noolendo ye sumoo yunootooye, noole hoolooweyelolo yemboongeyunowanggo.

19No nowoondone bidodo ingootenoku ngu, yendo komo Anutno nolo yemboongetoyi, ngundo no hoolooweneloootoni, no yeno sodedo ko ombuweloyi, nguno oo gulado, nolo oole ma doongoonunowa.

Anutndo Kumana Ye Yunowelo

20-21No ngandilo yemboongetenoku ngu, Anutndo nowoondoye imakeyingo ngu yunootoni, ye gome oluwanggo. Yesuslo dalowo wendolo, ngunonggo noolengo mbumbuwalo kumoowolo. Ngu daloga ngundo woolo yewoku, ngu Anutno sunggi mande kedaga ngu ene nooledodo gosiyootoni, ngu sugi sugi oluwa. Ndatelo ngulo, Anutndo noole ko yoyolo, ene noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus, ngu melenonggo yokutuwootoni, ko ootookoolo, ataga, ene keda sugi sugi dulidalinidodo oluwa. Ngundilo ngulo, ene ataga, noole nowoondonayi hamoo teyingo oni, noole enengo Sipsip soboyelolo, ngulo tabango oni ooloote. No Yesus Kristus oowooyimo, Anutno yemboongetoowe, Anutndo noolengo nowoondonayi hamoo teyingo ngu yanggango yunootoni, noole mete ko bidodo telo, Anutndo sunggi yeyunowoku, ngu tewato. Ngundilo ngulo, noole komo Yesus oowooyi bingami suwoo suwoo okoololuwato. Ngu hamoo. Nondo ngundilo elo, yemboongewonowolo.

Mande Wenga

22Nolo Kristen dobooguline, nondo nga so uyimo mande ootuwoongga nakangootenoku, ngulo damoni ngandilo. Nondo ye ngundiya teyilo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingooteno. Yendo nga mandega nga ingoya, nowoondoyemo siliyoya, ngulo oni oni teya, keyolo, ingolo, nowoondoyemo, ngulo hahangeyi.

23No yeno mande gula soweyowelo. Nolo Kristen doboone, Timooti, me onindo, ene ya biyomimo yokootoyi toongete. Ene nono sodedo ombutoni ngu, no ye yeyowelo ombuwanoku nguno, asa, no enedodo ombuwalo.

24Yengo Kristen tabango bidodo, ko Anutlo oni simoo bale bidodo, noolengo kambayeloyingo mandega yunoyi. Kristen doboogulinayi, Itali melakonggo ombuyingo, ngundo yengo kambayeloyingo mande soweyoyunootenggo.

25Anutlo sumangeni ye bidodoboya olinilo yemboongeteno. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yems

Yems 1

1No Yems, nondo Anut, Oo Bidodo Sembuli Yesus Kristus, ngulo ko oni. Nondo nga so uyingga nakangootenoku nga ngu, ye Yuda oni ngu Kristuslo simoo bale, yengo nga so uyingga nga nakangooteno. Yengo Yuda me onindo ye oweyelootoyi ngu, ye yengo ende damoni yokolo, mela gulano gulano sungo sungo salo, nguno oolootenggoku, nondo ye kambayelooteno.

Tewoo Gula Gula, Ngundo Noole Yanggango Yunoote

2Ye nolo Kristen dobooguline, tewoo guladilo guladilo, ye goweyemo tunootetoningga ngu, asa, ye ngandiya ingoyi. Kowuli nga ngu, oni oni teweloyi nangge.

3Ndatelo ngulo, ye ingootenggo. Oni gidalegado ootookoolo, yengo nowoondoyemo hamoo ingootenggoku ngu tewooyelootoyi ngu, ngundo ngu, ye hoolooweyelootoni, ye yanggango dikalo, kowuli koolowooweloyi ngu yeni tunootete.

4Ariya, nalu logono, ye komo yanggango dikaya, kowuli koolowooyi. Ye ngundilo damoningga ngu telo ngu, asa, ye nguno yanggango ootoolo, engge metemi tunootewanggo. Nguno ngu, ye gome ootoolo, ye Anutlo mande damoni gome ngu, gulalo ma wenonowanggo. Kini, ye komo mete Anutndo ngu yendo oo teyilo ingooteku, ngu tewanggo.

5Oni gula ye kewooloyemo ene ingondudu metemimbolo wenonoya ngu, ariya, ene Anutno ngulo yemboongetoni ngu, Anutndo ingondudu metemi inowa. Ndatelo ngulo, Anutndo oo ulungga oolengo oni yunowelo oni oni telo, oo yunoote. Anutndo oni gula hooloowelo ngudodo, ene ma sanggili tete. Hamoo oolengo, kini.

6Ene ngu oningga ngu komo Anutno newendemo hamoo teya, ngunonggo eneno yemboongeni. Ene newendemo bulibali ingolo, ngandilo ma ingowelo. Anutndo ngu oo ngu nunowa, ngundi kini, bine? Elo ma ingowelo. Ndatelo ngulo, oni ene ingonduduni elaya, doogobo iloo umamingooteku ngundilo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ngundilo oni ngu, ene ngandilo ma ingowelo, Oo Bidodo Sembuli, ngundo oo gula nunowalo ma ingowa.

8Ndatelo ngulo, ngu oningga ngulo ingonduduni ngu elaya. Enengo damoni teteku ngu bidodomo, ene oole gulanangge ma keyoote.

Owoolongo Oni, Ko, Sitowidodo Oni, Ngulo Mande

9Kristen doboone oni ene owoolongo ngu, ene oni oni tewa. Ndatelo ngulo, Anut doongeyimo ene ataga oowooyidodo telo, ngulo ene komo oni oni tete.

10Ene Kristen doboone sitowinidodo ngu, Anutndo tetoni, enengo sitowini kinitetoni, ngunonggo ene mete oni oni tewa. Ndatelo ngulo, ene ngu so ilosala nungo ariyelo, makoolo solelo kumooteku ngundilo, Kristen oni sitowinidodo, ene ngudodo ngundilo kumoowa.

11Noole ingooteto. Sa nalu ulunggano, so oolelo, ulu so oo bidodo kumoolo aliyeteku, ngundilo ngulo, oo ngu ariyelo, kumooni yete. Ngulo ilosalani ngu biyomi yete. Ngundilo nangge, oni sitowinidodo ngu, enengo digi beye yoweloyi koni telo oode ngu, ene kumoowa.

Tewoo Oo Ngundo Oni Tewooyelooteku, Ngulo Mande

12Oni ene yanggango dikalo, tewoo gula gula kowuli ngu bidodo koolowoowaku ngu, ariya, ene oni oni tewa. Ndatelo ngulo, Anutndo suwoo suwoo keda oluweloyi mandega elo gosiyoyingo, ngulo enggeni inowa. Ngu ooga ngu, oni ene Anutno nowoondoye bidodo yetenggoku, ngulo uliyi ngu yunowa.

13Oni gula enengombo oo kenomayinolo tewoongootoni, ngu kenolo, ngulo ene oo biyomingga nguno mbumbuwa telo ngu, asa, ene ngandilo ma ewelo, Anutndo noyolo, nga ooga nga telo etoni teteno. Elo ma ewelo. Kini, mbumbuwa, ngundo Anut ma woosoowa. Ngulo ngu, Anutndo ngudodo mbumbuwa teyi, elo, oni ma suleyelowa. Hamoo oolengo kini.

14Ene noole bidodo nowoondonayi sungo sungomo oo ngundo nowoondonayi yokutuwootoni, oo teteto. Yo, noolengo ingondudunayi biyomingga, ngundo ganaganayelootoni, ngulo noole mbumbuwa teteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ariya, ngu ingondudu biyomingga oni nowoondoyemo tunooteteku, ngu ngandilo, ene useyidodo telo ooloote. Kootusina, mbumbuwa oowooyingga simoongo ngundilo yomootoni, mbumbuwa ulungga yetoni, ngu keyolo, kumoo tunootewa.

16Ye Kristen dobooguline, ye mande ngundilo damoningga, ngulo ingondale teyi!

17Kingo oo duwoo gome oolengo, nguno biyomi gula kini yoweloyi, ngu bidodo, Anutlo ende Sambononggo tunootelo ombute. Yo, Anutndo sa, kombo, dootu ngu bidodo yeyingo, ngundo kingo oo duwoo gome nangge, noole yunoote. Ngu Awanayingga ngu, ene damoni ma yowoolengoote. Ene sano oo gaboyi pelungga yelo, ko ootutelo tunooteteku, ngundilo kini.

18Kini, enengo ingondudu ngu nangge keyolo, ene noolengo Awanayi tunootewolo. Yo, hamoo, Anutndo enengo ingonduduni ngu keyolo, ngulo ene noole yoyeni, enengo Mande Keda Mesalango elo ingolo, eneno nowoondonayimo hamoo tunootewolo. Ndatelo ngulo, noole enengo simoo bale, oo bidodo yeyingo ngu kewooloyemo ngu, noole koleteyingo oluweloyi, ngulo Anutndo gome ingoote.

Noole Komo Anutlo Mande Ingolo, Hamoo Oolengo Keyowato

19Ye nenengo dobooguline, ye komo mande nga gome ingoyi! Ye bidodo komo sodedonangge sungo sungomo mande nga ingoyi. Ene ye mande sodedo ma ewelo. Ngundilo nangge, ye sodedo sanggili ma tewelo.

20Ndatelo ngulo, onindo sanggili mande tetenggoku, ngundo Anutlo mande damoni gome nenengongga ngu yeni, ma tunootewa.

21Ngundilo ngulo, mande damoni biyomi bidodo melako ngano oolooteku, ngu ye komo andangeya yokoyi. Ye komo enengo mandeni yengo nowoondoyemo yewoku, ngu ingolo keyowanggo. Nga mandega ngando ngu, ene mete ye ko yoyowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ene ye nga mandega nga ingowonggoku ngu, ye komo keyoyi! Ye kingo ingolo, ma yokowelo. Ye ngundilo telo ngu, asa, yengombo yengo ganayelowa.

23-24Oni gula Anutlo mande nga kingo ingolo, ngu ma keyolo ootoolo ngu, ene oo gabogaboyimo (Galas) enengo gaboyi kenooteku ngundilo. Enengo omukumundoongo kenondadangelo yokolo, toongelo, ene sodedo kapengoyelo, enengo omukumundoongo ngundilo ngu, elo ene ko ma ingowa.

25Oni gula nga mamana mande ngalo damoni kenolo, gome ingolo, keyootoni ngu, asa, Anutndo yeni, enengo koni oo ngu bidodo gome tunootewa. Yo, Anutlo mamana mandega ngu nenengo oolengo oolooteku, ngundo mbumbuwalo yanggangoni, ngunonggo noole ko andangeyelolo yoyowolo. Yoyootoni, ngunonggo noole oni gome tunootewootowo. Yo, hamoo, ngu oningga, ngundo Anutlo mande ngu kingo ma ingolo yokowelo. Kini, ene komo gome keyoni.

26Oni gula bine ngandilo ingoote. No Anut doongeyimo, oni gome nenengo, elo, no Anutno yambo mande tetenolo ingowaku ngu, ene ko enengo manggowo mebuyi ma sobowoolo ngu, ngu enengombo enengo ganangoote. Enengo newendemo hamoo teyingo, ko, yambo mande teteku ngudodo, ngu kingo tete.

27Yambo mande hamoo teweloyi damoningga, ngulo Anutndo gome ingooteku, ngu ngandilo. Kristen onilo damoniye nenengo oo biyomi gula eneno ma oolooteku, ngu noolengo Awanayi Anutndo ngulo gome ingooteku, ngu ngandilo. Noolendo simooye bobodi awanamoye kumootoli, koogewa telo oolootenggoku, ko, bale kameyi kumootoni, nggami telo oolooteku, noole ngu hoolooweyelolo, kowuliye koolowoowato. Oo gula ngudodo, noole noolengo oololo, ombulo, teyingonayi, ingondudunayi, ngu gome sobowoowato. Noole ngundilo telo ngu, asa, mela ngalo mande damoni, ngundo nowoondonayi yeni, sugabo ma yunowa.

Yems 2

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Noolendo Ngu Komo Oni Bidodoboya Damoni Gulanangge Tewato

[1]Ye Kristen dobooguline, ye noolengo Oo Bidodo Sembuli Yesus Kristus dulidalinidodoga, ngulo nowoondoyemo hamoo teni. Ngulo ngu, ye komo oni oowooyidodo, sitowiyedodo ngu yomosiyelolo, ko, oni oowooye kini, owoolongo oni ngu kootuyinoweloyi ngudodo, ngu ma tewelo.

[2]Oni gula bine, ene towikumba gome gome telo, moondeyi nakangolo, yemutoni, owoolongo oni gula ngu towikumbani biyomi sugabododo soloyimu yemulo, ngu oni elayaga ngu ombulo, yengo yambo yano uwali.

[3]Ngundilo utoli, ye bine oni towikumba metemi gome gome moondeyi nakangowakungga ngudodo elo, ge mete yaba gome metemingga ngano bibitelo ewanggo? Ngundi, ye bine owoolongo oninggaku ngudodo ewanggo. Ge sungo anduno toongeya, dikalo; ngundi, ge oolouya, melako anduno bibitelo ewanggo?

[4]Ye ngundilo telo ngu, ariya, ye ngu damoninggano nguno yengombo dobooguliye, yengo ingonduduyemonggo wilikoyelootenggo. Ye oni nenengo ma wilikootoyi, damoniye gulanangge ngundilo tewonggori. Kini, ye yengo ingondudunonggo oni biyomi wilikoyeloyingo, ngundilo tunootetenggo.

[5]Ye nolo dobooguline, ye ingoyi! Owoolongo oni simoo bale, Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, melako ngano oni bidodo doongeyemo, ngu owoolongo oni. Ene Anut doongeyimo, ene beye sitowiyedodo. Kulimi ene mande ngundilo elo gosiyowolo. Oni ene nowoondoye, Anutno yelo oode ngu, asa, Anutndo endega enengo simoo bale soboyelooteku, nguno yoyetoni oluwanggolo gosiyowolo.

[6]Ene yendo ngu owoolongo oni oyumo yunolo yoyokootenggo. Ye ngandiya ingoyi! Bobeye sitowidodo oni, ngundo ngu, ye yombuliyelolo, kowuli ye yunootenggo. Yo, ngu oni, ngundo nangge, ye yoyolo, mande biyomi wilikoyingo onino yoyetenggo.

[7]Anutndo Kristus oowooyi gomengga ngu yeno yewolo. Ngu oni onendo, ngu oowooyingga ngu mandeni biyomi elo yumooyinootenggo? Ngu oo sitowiyedodo oni ngundo ngundilo tetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Noolengo oni ulungga, oo bidodo sobowooweloyiga, ngundo Anutlo mamana mandeno ngandilo nakangowolo. Gengombolo ingooteku, ngundilo nangge, ge komo oni sungombolo ngudodo nowoondoyi yuno! *Wok Pris/Lawitikas 19:18* Ye nga mamana mandega nga hamoo keyoya ngu, ariya, ye damoni gome nenengo teyi.

9Ene ye oni gula gome yoonenengolo yomosiyolo, ko, oni gula kootu inolo, ma yomosiyolo ngu, asa, ye weti mbumbuwa tetenggo. Yo, nga mamana mandega ngando ye nowoondoye sanggawete. Ye nga hamoo gome ingoyi. Ye mamana mande kalokandingoyingo oni.

10Oni gula ene mamana mande gidalega bidodo keyolo, ene mamana mande gula kalongolo ngu, ene mamana mande bidodo kalongolo, weti tewa.

11Noole ingooteto. Anutndo ngandilo ewolo. Ge oni gulalo baleyi ma tewelo, elo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 20:14* Mande gula ngu ngandilo ngudodo ewolo. Ge oni gula ma uleyi kumoowelolo ewolo. *Kisim Bek/Eksodas 20:13* Asa, ge oni gulalo baleyi ma dowoolo telo, ene ge oni uleyi kumoowaku ngu, ariya, ge mamana mande ngu kalongolo yombuliyoote.

12Anutndo yengo sumangeyi telo, ngunonggo ene yendo oo tewonggoku wilikoyelowa. Ngulo ngu, ye komo suwoo suwoo mande damoniye ngu nenengo telo, oni gidalega etuyelootoyi, ye Anutlo mamana mande ngu newendemo oolootenggo.

13Hamoo, oni gula ene oni gulalo ma nowoondoyi tetoni ngu, asa, Anutndo ene wilikoweloyi naluno, ngu oningga ngulo ma ingowa. Ngundilo nangge, oni gula oni gulalo nowoondoyi tewaku ngu, ene mete wilikoweloyi naluno, Anutndo mande metemi, etoni, ene keda oluwa.

Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ko, Onilo Damoniye

14Ye nolo dobooguline, oni gulado bine ewa. No Kristusno nowoondonemo hamoo tetenolo ewa. Ene mande ngundilo elo, ene damoni gome metemi ma telo ngu, asa, ngu oningga, ngulo newendemo hamoo teyingoni, ngu engge kini. Ngundilo newendemo hamoo teyingo, ngundo enengo hooloowetoni, Anutndo ene ko yowa, bine? Hamoo oolengo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15-16Konegenengga, ngundi kuwoonengga towikumba biyomi soloyi, ngundi, oowali kini, kenolo ngu, ge bine eneno elo ewa. Ge sumangeno mete oolou. De kaya bodaga yokoya, gowege gookingo yetoningga, oo neya usengge bakini yenilo ewolo. Ge ngundilo elo, ene ge de ma kalo, oowali ngudodo ma inolo hooloowelo ngu, ariya, gengo mandega ngundo ndatelo telo, ngu hooloowewa? Ene ma hooloowewa.

17Nowoondoyemo hamoo ngudodo ngundilo, ngu ene kingo oode, ngundo damoni gomengga ma yeni tunootewaku ngu, ariya, nowoondoyemo hamoo teyingo ngu engge kini, kingo songo nangge.

18Oni gulado bine, elo ewa, ge nowoondogemo hamoo teyingo, ko, nondo ngu damoni gome metemi teteno, ewaku ngu, ariya, no mande ngandilo gumi ewano. Gedo gengo nowoondogemo hamoo teyingo ngu, ngulo enggeni gome metemingga, ngu ma yootunolo etunelootoyi, asa, nondo nenengo damonine gomengga nga telo, ngundo nolo nowoondonemo hamoo teyingo, ngu ge etunggelootenolo ewano.

19Gengo nowoondogemo hamoo teyingo ngu ngandilo. Anut gulanangge oolootelo ewolo. Ngu hamoo oolengo. Ene mela yuka biyomi ngudodo, nowoondoyemo hamoo ngundilo telo, sosolelo, soliyokolo oolootenggo. Yo, melamboolo nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ene Anutlo mandeni ngu ma keyootenggo.

20Ge ingondudu teweloyi oni kini, ge kingo nowoondogemo hamoo teyingo. Ge komo Yesusno nowoondogemo hamoo telo, ko, gengo endeyoyingo gome nenengo ngudodo gulanangge tewa. Ge ngulo damoni ingowelo, bine? Asa, nga ingo!

21Kulimi noolengo osinaye, Ebaraham, ngundo, enengo nangoni Ayisak, gosiyolo, nombo sanganimo yelo, Anutno woolo yewelo tewolo. Ngu naluno nguno, Anutndo Ebarahamlo ootoo ootoo damoningga ngu kenolo, nguno ene, ge oni nenengo gome oolengolo ewolo.

22Ge gome ingo! Enengo newendemo hamoo teyingongga, ngundo enengo ootoo ootoo damoningga ngudodo ko gulanangge tewolo. Ngu damoningga,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngundo enengo newendemo hamoo teyingongga, ngu yeni, mete enggedodo tunootewolo.

23Kulimi Anutlo Mandeno ngu ngandilo ete. Ebaraham ngu Anutno newendemo hamoo teyingo, ngulo Anutndo enengo newendemo hamoo teyingongga ngu kenolo, ngulo ene, oni nenengo oolengolo ewolo. *Stat/Yenesis 15:6* Anutndo Ebarahamya ngandilo ewolo. Ene nolo doboonelo ewolo.

24Ariya ataga ye ingootenggo. Kingo nowoondoyemo hamoo telo, ootoo ootoo damoni ngudodo, nenengo kini ngu, Anutndo oni gome metemi nenengolo ma ewa. Kini, oni ene damoni ootoo ootooni, gome metemimonggo, Anutno newendemo hamoo tewaku ngu, ariya, Anutndo oni gome metemi oolengolo, ewa.

25Ngundilo nangge, Yosuwando oni suleyelootoni mayetoyi, ooleko ooleko bulibali bale Rehapndo gome kawararayelootoni oode, ko suleyelootoni, oole gula keyolo, nguwoole sawonggori. Ngundilo ngulo, Anutndo, Rehapya bale gome nenengolo ewolo.

26Noole ingooteto. Moondeyi ngu yukadodo kini, ngu kuli kumoowolo. Ngundilo nangge, oni ene kingo Anutlo newendemo hamoo telo, damoni gome nenengongga, ngu ma yeni tunootewaku ngu, asa, ngundilo oni ngulo newendemo hamoo teyingongga, ngu kuli kumooyingo.

Yems 3

Noole Komo Manggonaye Gome Sobowoowato

1Ye nolo dobooguline, oni oowooyingga ngu komo oo etuyeloyingo oni, ngu ma tunootewanggo. Ndatelo ngulo, kootusina, Anutndo simoo bale bidodo enengo damoniye ngu wilikoyelowa. Ngu hamoo, ene Anutndo oo etuyeloyingo, simoo bale enengo damoniye, ngu yanggango wilikoyelowa.

2Nalu oowooyingga, noole oo bidodo oowooyingga yombuliyooteto. Ene oni gula enengo mandeni, nguno oo biyomi gula ma eteku ngu, asa, ene oni gome mesalango. Ngundilo ngulo, ene mete enengo goweyi moondeyi gome sobowoowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[3]Ingoyi! Noole Ayen bodaga Hos manggowoomo gosiyootoyi, nguno ngu, ene onilo ingondudu ngu nangge keyootenggo. Ngu Ayenga, ngundo Hos goweyi ngu bidodo sobowootoni, ene yowoolengowa.

[4]Ngundilo nangge, ye wanggono ngudodo ingoyingo teyi. Wanggo ngu oo ulungga, doogo yanggango ulungga mayelo, ngundo oomoolo oolongootoni, wendeyi sanganiwoole kendutelo ooloute. Ene wanggo ngu, nenengo oolouni, elo utoyi, ooga ngu ulu kini, bodaga. Wanggo ngu gulasina yowoolengoya oolouni, elo, ngu wanggo sobosobo, ngundo ngu utoyi oo bodaga ngu yowoolengootoni, wanggo ulunggaku engge bidodo yowoolengolo, ngusina oolouwa.

[5]Ngundilo nangge, mebunaye ngu gowenayingga, ngalo gumi bodaga, ene ngundo meno manggalu ulungga oolengo telo, enengo oowooye bingami elo okoowa. Ye ingootenggo. De dobini bodaga, ngundo de ulungga tunootelo, ene mete deguno ulu mela de oo bidodo demukowa.

[6]Yo, mebunayi ngu gowenayi ngalo sosi bodaga. Ene ngu oo bodaga ngundo ene oo bidodo yombuliyelooteku ngu de ngundilo tete. Yo, mebunaye, ngundo ngu, ene oo damoni biyomi oowooyingga yeni tunootete. Ngundo gowenayi, nowoondonayi ngu bidodo yombuliyelooteku ngu, de ulungga delo, oo demukooteku, ngundilo tunootete. Setan, enengombo ngu dega ngu mebunayimo yeni tunootete. Ngu dega ngu, Setanlo ende biyomi, ngunonggo ombute.

[7]Onindo ene deguno nusago goki bidodo kuli yoyowonggo. Nu, sile, ko, oo bidodo wendeyi newendemo oolootenggoku, ngu oni yanggangoyemo, kapengo yetenggo. Ataga ngudodo, oni simoo bale ngundiya teyi.

[8]Yo, ene oo ngu ngundilo telo, ene oni enengo mebuyi yeni imaketoni, enengo ingondudu nangge ma keyolo oluwa. Kini, suwoo suwoo ene mande biyomi ulungga oolengo yeni tunootete. Ene oni uleni kumooweloyi kosonggi biyomi ngundilo.

[9]Ngu mebunayingga, ngundo ngu noolengo, Oo Bidodo Sembuli, noolengo Awanayi, oowooyi bingami elo okooweloyi. Anutndo noole bidodo oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yoyewoku ngu, noole enengo kilalongo oluweloyi. Ene mebunayingga, ngando mande biyomi simoo bale gidalega yombuliyelolo eteto.

10Anut bingami elo okooweloyi mande, ko, mande biyomi ngudodo mande ela elaya manggonayi gulananggemonggo nangge eteto. Ye nolo dobooguline, noole ngundilo tetetoku ngu, damoni nenengo kini.

11Sono omungo gulanangge ngundo wendeyi ko sono omungo ngudodo ma gooboongoolo, oolelo ombute. Hamoo oolengo kini.

12Ye nolo dobooguline, dimoo ngundo domu kowoongga ngu ma enggewa. Ngundilo nangge, domu kowoo, ngundo dimoo ma enggewa. Dago oonggu, ngundo dago seleyingo ma enggewa. Ngundilo nangge, sono omungo ngulo nenggulo, ngundo wendeyi kowoo ma tunootewa.

Ingondudu Metemi Anutnonggo Ombute

13Ye kewooloyemo nguno oni gulado bine ngu ewa. Nondo ingondudune ngu gome oolengo, etoni ngu, asa, enengo damoni endeyoyingo ngudodo gome oolengo teteku, ngundo ngudodo, enengo ingonduduni gome metemi tunoo etuyeloote. Ngu ngandilo. Ene sanggilini moole kini, oni neneteyingo. Enengo ootoo ootooni ngudodo gome, ngundo ngu, ene oni gumingga ngudodo enengombo teteku, ngu gome nenengo etuyeloni.

14Ene ye bine oni gidalegaya nowoondoye biyomi ingolo, yengo nowoondoyemonggo damoni oowooyingga yengo oowooye bingamiyembolo ingoweloyi, tetoningga ngu, ariya, ye yengo damoniye ingonduduyemo ebe ganaganayengga, ngulo ma oni oni tewelo. Ndatelo ngulo, yengo damoniye, ngundo ye ingoyingo gome ngu oni ma etuyeloote.

15Ngundilo mande damoni ngu Sambo endemonggo ma ombute. Kini, ngundilo mande damoni ngu mela ngalomu nangge. Ngungga ngu, nowoondoye kulimi, ngu mande damoni ngulo eweyi ngu Setan.

16Oni gidalega oni gulaya newende biyomi ingolo sanggili teyinolo, ko, ene damoni oowooyingga telo, enengo oowooye bingamiye nangge okoowelo, elo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tetenggoku ngu, ariya, oni ngundilo ngu, ene nenengo ma bibitetenggo. Kini, ene damoni biyomi oowooyingga bidodo tetenggo.

17Ene onindo ngu ingonduduga Anutnonggo ombutoni, yootenggoku ngu, ene ngandilo tetenggo. Ene damoni gome mesalango ngu ingondudu teya keyoyi. Ene oni gidalegaya nowoondoye goboolo siyelo, mande olengomonggo eya teyi. Ene oni gidalegalo mande ingootenggo. Ene ngulo nowoondoyi telo, damoni gomemu teyi. Ene mande damoni nenengo keyootetolo, ebe ganagana ma ewanggo.

18Ene noole nowoondonayi goboolo siyelo oluwatoku, ngu ngandilo. Ene oni gula oo yuwooyi kono imilo, gome sobowoolo yomosiyowaku ngu, asa, kootusina, ene engge gome yowa. Ngundilo nangge, oni gula enengo simoongo gome soboyelolo, damoni gome nenengo ngu etuyelolo, ngunonggo enengo damoni gome nenengo ngudodo tewaku ngu, asa, enengo simoongo ngudodo damoniye gome nenengo tunootewanggo.

Yems 4

Anutndo Mela Ngalo Damoni Biyomi Ngudodo Mundiyi

1Ndawugado ngu longge mande, sanggili ye kewooloyemo, ngulo mande damoni? Nowoondoye ulu teweloyi damoni, ngundo ngu, yengo goweye moondeye bidodo kewooloko ootoolo, ngundo ebe utolo oolootenggo. Ngu damoningga, ngundo nangge ebe longge yeni tunootete. Ngundilo, kini bine?

2Ye oo gulalo gulalo gome ingootenggoku, ngu ye ngu ma yootenggo. Ngundilo ngulo, ye oni uleyi kumooweloyimbolo nangge telo, ye oo ngu kenomayingootenggoku, ene ye yoweloyi ngudodo kini. Ngundilo ngulo, ye sanggili telo, ebe yeyi tunootete. Ndatelo ngulo, ye Anutno oo ngu yowelo ma kila elo, ngulo ye oo ngu ma yootenggo.

3Ye oo yowelo kila elo, ye ma yootenggo. Ndatelo ngulo, yengo ingondudu ngu gome nenengo ma yolo, ngunonggo Anutno yemboongetenggo. Ye oo yolo nowoondoye goweye oni oni teweloyi, ngulo nangge ingolo, Anutno yemboongetenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ye Anut yokootenggoku ngu ngandilo. Simoo gulado baleyi yokolo, bale gulano oolouweloyi ngundilo. Simoo bale ene mela ngalo ngulo hahangelo endeyooteku, nguno ene Anutya mundiyi tete. Yo, hamoo, oni ene mela nga damoni ngulo hahangewelo telo ngu, ariya, ngu oningga ngu, Anutlo me oni telo oluwa.

5Anutlo mande so uyimo nakangoyingo, ngundo ngandilo ete. Yuka Kundingiyi ngu Anutndo noole nowoondonayimo yelo yunoyingo, ngundo yuka gidalega eneya gooboongoolo oluweloyi ngu yokolo, ngulo ene boguwoote. Ngu ingoyi. Ngu kingo mande bine? Kini.

6Yo, simoo bale, ene mela ngalo oo ngulo hahangelo endeyootenggoku, damoningga ngu yanggango oolengo. Ene Anutlo sumange ulungga ngundo mela ngalo yanggangoni, ngu dagate. Ngundilo ngulo, Anutlo mande bukno, ngu ngandilo ete. Oni mande toongoolo, oo yombulibali tetenggoku, Anutndo ngulo ma ingoote. Ene oni tolige imakeyingomonggo oolootenggoku, Anutndo sumange ngu oni ngu yunootelo ewolo. *Poroweb 3:34*

7Ariya, ye komo nowoondoye imakeyingomonggo Anutno oolouya, newendemo oliyi. Ye Setan, ngu utolo owetoyi ngu, asa, ene ye yoyokolo toongewa.

8Ye komo Anut tanggeyi oolengomo ombutoyi ngu, asa, enendo ye tanggeyemo ngudodo ombulo oluwa. Ye mbumbuwadodo oni, ye komo yengo nowoondoye yowoolengootoyiga, gome metemi tunooteni. Oni kandeyi sonowootoni, gome namboyi tunooteteku ngundilo, yengo nowoondoye yowoolengootoyiga, namboyi tunooteni. Ye ingonduduye elayaga, ye komo ngu gula biyomi ngu andangeya yokoya, Anutnonggo ingondudu metemingga, ngu nangge gome dowooyi.

9Ye mbumbuwadodo oni, ye komo oo biyomi tewonggoku, ngulo nowoondoye kowuli biyomi ingoya, gome gome sendoyi. Yo, hamoo, ye komo yengo oni oni tetenggoku, ngu yowoolengoya, nowoondoye kowuli yetoningga sendoyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ye Anut newendemo oodoyi ngu, asa, Anutndo yengo oowooye bingami okoowa.

Noole Dobooguliniayimboya Kingo Mande Elo, Ene Yosanggawelo Mande Ma Ewato

11Ye dobooguline, ye Kristen dobooguliye gidalega, kootuyesina mande biyomi ma ewelo. Ndatelo ngulo, oni dobooyi goweyi sanggawelo mande kootuyisina biyomi eteku, ngundo ene Anutlo mamana mande ngudodo mande biyomi elo wilikoote. Ene mamana mande ngu goweyimo kingo mande ewaku ngu, ariya, ene mamana mande ngu ma keyooteku, ngulo ene mamana mande wilikoyingo oni tunootete.

12Ene Anut gulanangge, ngundo mamana mande yeni tunootete. Enengombo nangge, mande wilikoyingo oni ngudodo ooloote. Ene gulanangge ene mete oni ko yoyolo, ngundo nangge, oni ko yombuliyowa. Ngulo ngu, ge onendo kingo mande oni dobooguliye bungomo mande ete?

Noole Windawinda Ma Tewato

13Ye oni gidalegado ngandilo etenggo. No ngu komo ngandilo tewano. Ataga bine ngundi yangeni, noole ngu endemo nguno salo, nguno beye koyi telo, mooma gulanangge yokolo ko ombuwatolo ewanggo. Ngulo no yeno ngandilo eteno.

14Ye ngundilo elo, ma ingootenggo. Ndawuga yangeni tunootewalo; ngundi, noolengo keda oluweloyi, ngu ndatelo, elo ma ingowelo. Kini, ye komo yengo keda oluweloyi, ngulo ngandilo ingoyi. Ye ngu de woolo ngundilo oolelo, bodaga oode kiniteteku, ngundilo kinitewanggo.

15Ngundilo ngulo, ye komo ngandiya eyi. Oo Bidodo Sembuliga, ngundo etoni ngu, noole keda ootoolo ngu, noole nga kongga nga bine, ngundi, ko gula bine tewato, eya eyi.

16Ye meno manggalu telo, yengo oowooye bingamiye nangge okootenggo. Yengo mande toongoo toongoo damoniye ngundilo, ngu biyomi oolengo.

17Ye gome ingondudu teyi! Oni ene oo gome metemi teweloyi ingooteku, ngu ene ma telo ngu, asa, ene ngulo mbumbuwa tete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yems 5

Oni Oo Sitowidodo Ngulo Mande

[1]Ataga no, ye sitowidodo oni, ye mande yunooteno. Oo kowuli ulungga yeno ombuwelo teteku, ngulo ingondale teyi! Ye komo ngulo sendo mogulu ulungga tewanggo.

[2]Ye oo sitowi oowooyingga melako ngano oolootelu ngu, kinitemukowaku, ngulo nowoondoyemo hamoo tewonggori. Yo, hamoo, yengo oo sitowiye nakayaye ngudodo kinitemukowa. Yengo towikumbaye ngudodo toowumbo kimingootoni, soloyi yewa.

[3]Yo, yengo beye, semeto, oo ngu bidodo yombuliyowa. Wilikoyingo nalu sosowoomo, yengo oo yombuliyoweloyi ngu, Anutndo wilikoyeloweloyi, ngulo sunggiyi. Ndatelo ngulo, ye yengo sitowiye melako ngano kiniteweloyi, nguno nowoondoyemo hamoo telo, nguno ngu, ye Anutlo nowoondoyemo hamoo ma tewonggori. Ngundilo ngulo, ye yengombolo nangge ingolo, ngulo ye bobeye ngu yolo oololo, gooboongootoyi, oo sitowi ulungga tunootete. Ngulo ngu, Anutndo ogingoyingo ulungga ye yunowa.

[4]Gome ingoyi! Ko onindo yengo kononggo oowali engge setoyi, yendo ngu ganayelolo, ye ngulo uliye yolo, yengo solengowonggo. Yengo ko oni ngulo meno ngu Oo Bidodo Sembuli yanggangonidodo oolengongga, ngu doongeyimo, kuli tunootewonggori.

[5]Nalu bidodomo, ye melako ootoolo, ye oo gome gomemu nangge yolo watayelo. Ngunonggo yengombolo ingolo, oni oni telo oluwonggo. Ye oo gome gome nelo, woongooye ndindi telo oluwonggo. Ngundilo ngulo, Anutndo kootusina, ye wilikoyelowa.

[6]Oni nenengo oolengongga, ngundo yeno biyomi gula ma telo, ebe ngu gumi wendangelo, ngu ma yulewonggo. Ene yendo kingo yoyolo, mande wilikoyingo onino yoyelo, yuleyi kumoowonggori.

Noole Komo Nowoondonayi Yanggango Telo, Kowuli Koolowoowato

[7]Ngulo ngu, ye dobooguline, ye komo nowoondoye gome yanggango yeya, kowuli bidodo koolowooya, Oo Bidodo Sembuli ko ombuweloyiga, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sobowooyi. Onindo Oo Bidodo Sembuliga, ngu ko ombuweloyiga, ngu sobowootoyi, ngu ngandilo. Ko sembuli ngu, ene kono oo engge gome metemi enggeni, elo sobowoote. Yo, enengo newende yanggango teyinolo, ene sono medugu nalu, sa nalu elayaga ngu sobowoote. Ngundo ko telo yokootoli ngu, asa, ene oowali engge yowa.

8Ngulo ngu, ko sembuli newendemo yanggango inoya, ye komo ngudodo nowoondoyemo yeya, ye komo kowuli bidodo koolowooyi. Ndatelo ngulo, Oo Bidodo Sembuli, ko ombuweloyi naluni, ngu namoko oolengo tete. Ngundilo ngulo, yengo nowoondoye ngu komo yanggango oliyi.

9Ye dobooguline, ye Kristen dobooguliyeboya sanggili telo, mande kootuyisina ngudodo, ma ewelo. Kinitetoni ngu, Anutndo yengo damoniye biyomi ngu wilikoyelowa. Ye ingoyi! Wilikoyeloyingo oni, ngu yengo yamakono dikateku, awe.

10Ye dobooguline, kuli Anutlo ingondudu eyingo onindo, Oo Bidodo Sembuli, ngulo mandeni wesiyolo etoyi, ngulo oni gidegado sanggili telo, ene yutolo yombuliyelowolo. Ye ngulo ingondudu teyi. Ene ngu nowoondoye yanggango teyinolo, kowuli ngu koolowoowolo. Ngundilo nangge, ye ngudodo komo enengo damoniye ngu kenoya, ingoya, ngunonggo ko ngundiya teya, oliyi.

11Ye ingoyi! Noole ngandilo ewato. Oni ene kuli nowoondoye yanggango yelo, kowuli bidodo koolowooyingo ngu, noole enengo oowooye bingamiye, elo okoowato. Ye Yoplo mandeni ingootenggo. Ene newende yanggango telo, kowuli bidodo eneno tunooteyingo, ngu koolowoowolo. Kootusina Anut Oo Bidodo Sembuliga, ngundo damoni gome oolengo ngu eneno tewolo. Yo, noole ingowato. Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo noolengo nowoondoyi ulungga yunolo, enengo sumangeni ulungga suwoo suwoo noole yunoote.

12Ene ye dobooguline, ye oo koletelo ngu komo ma tewelo. Ngu ngandilo. Ye komo Sambo ende oowooyimo, ngundi, mela oowooyimo, ngundi, oo gula oowooyimo hamoo oolengo elo, kandeye sambosina oolongoolo, mande yanggango ma ewelo. Ye mande gulalo elo, yo, elo ewanggoku, ngu mete.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ene, kini, elo ewanggoku ngudodo mete. Ye mande ebe ganaganangga ngulo hamoo oolengo Sembunayimonggo, ngundi, oowooyi gulanonggo ewanggoku ngu, asa, Anutndo ngulo gumi biyomi ye yunowa.

Oni Newende Gulananggemonggo Yemboongeteku, Ngu Yanggangonidodo

13Ye kewooloyemo nguno dobooye gula kowuli koolowoolo ooloote, bine? Ariya, ene Anutno kowulini ngulo yemboongeni. Ngundi dobooye gula oni oni telo ooloote, bine? Ariya, ene mete Anutno yambo mande ngu teya, Anut bingami eya okooni.

14Ye kewooloyemo nguno dobooye gula sayidodo bine? Ariya, ene mete Kristen simoo balelo tabango oni ngu negoyelootoningga, ngundo Oo Bidodo Sembuli, Yesus oowooyimo, bo ulumi moondeyimo yeya yemboongeyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutndo ngu oningga ngu yeni, ko mete tewa.

15Ene Anutno nowoondoye hamoomonggo yemboongewanggoku ngu, asa. Anutndo ngu sayi oningga ngu hamoo yeni, mete telo ootookoowa. Ene mbumbuwa gidalega ngudodo teyingo tetoni ngu, asa, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo weti ngu bidodo andangelo kapengoyeyinowa.

16Ngundilo ngulo, ye komo yengo mbumbuwaye ngu Kristen dobooguliye gidalegano yootunoya eyi. Ngundiya teya, ye dobooguliye hoolooweyeloya, Anutno yemboongeyi. Ngundogo ngu, Anutndo ye yomosiyelootoni, ko mete tewanggo. Oni nenengo ngulo yemboongeweloyi ngu yanggangonidodo. Ene mete oni gidalega gome hoolooweyelowa.

17Ilayiya oningga ngu noole ngandilo. Ene Anutno yanggango oolengo, sono ma ombuni, elo, newende hamoomonggo yemboongewolo. Ngundilo yemboongetoni ngu, asa, melako ngano mooma kabusa, ko, kombo kandegula gidembolo gulanangge, sono ma ombuwolo.

18Kootusina, Ilayiya Anutno sono ombuni, elo, ko yemboongetoni ngu, asa, Sambononggo sono ko ombuwolo. Ngundilo tetoni, kono oowali oo ngu ko oolelo, oo tunootewolo.

Oni Oole Kuli Yokoyingo Ngu, Noolendo Ko Yolo Ombuwato

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ye nolo dobooguline, ye kewooloyemo, nguno Kristen dobooye gula ene Anutlo hamoo mande ngalo oole yokootoni ngu, asa, Kristen dobooyi gulado ngu komo dobooyiga ngu yoya, ko ombuni.

20Ariya, ngu dobooyiga, ngundo ngandiya gome oolengo ingoni. Oni gulado, oni gula mbumbuwanonggo woosoolo, andangelo, yowaku ngu, ene dobooyi ko yootoni, ene Setanlo ende de ma kumooweloyi, nguno ma uwa. Ngu damoninggano nguno, Anutndo ngu oningga ngulo mbumbuwani, ngu bidodo andangelo kapengoyeyinowa. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Pita

1 Pita 1

[1]No Pita, no Yesus Kristus ngulo Aposel. Nondo nga mandega nga, ye oni simoo bale Anutndo enengo logoyelowoku, ngulo no so uyingga nga yengo nakangooteno. Yo, Yuda oni gidalegado ye Yuda oni Kristusno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu keyoyelootoyi, yengo ende damoni kuli yokolo, mela sungomo salo, Pondas melako, Galesiyano, Kapadosiyano, Esiyano, ko, Bitiniyano nguya oolootenggoku, ngulo nga so uyingga nga, yengo nakangooteno.

[2]Kulimi oolengo, Awa Anutndo yengo ingolo, ene ye logoyelolo soleyelootoni, ye enengo oni tunootelo oolootenggo. Yuka Kundingiyimbo ye yoyeni, ye kundingiyi oolootenggo. Ene ngundilo tetoni, ngunonggo ye mete Yesus Kristus, ngulo manggowo keyootenggo. Yo, Yesus enengo daloni, ngundo ye sogi yunootoni, nguno ye oni nenengo tunootewonggori. Nondo Anutno yemboongetoowe, enendo ye sumange ayibini ngu, ko, nowoondoye imakeyingo damoni ngu yeno hangelo ooletoni oluwanggo.

Keda Oluweloyi Gomengga Ngu Sambo Endemo Soboyelolo Ooloote

[3]Ngulo ngu, noole komo Anut ngu Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristus, ngulo eweyi ngu oowooyi bingami elo okoololuwato. Ngundo ngu, noolengo nowoondoyi ulungga telo, ene sumange yunolo, Yesus Kristus, melenonggo ko yokutuwootoni ootookoowolo. Nguno ngu, Anutndo noole yoyeni, oni keda tunootewootowo. Noole nguno keda oolengo ootoolo, noole Anut sobowootooye, ene ombulo, noole ko yoyowa.

[4]Ngulo ngu, Anutndo noole enengo logoyelowoku ngu, noole enendo yoyootoni, ngulo noole Anutndo oo gome noole yunoweloyi, ngu yowato. Ngu oo gomengga ngu ngandilo. Noole enedodo Sambo endemo noole suwoo suwoo keda oluwato. Yo, sugi sugi keda oluweloyi ngu gome oolengo, biyomi gula eneno kini. Ngu ooga ngu, ye soboyelolo, Sambo endemo ooloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ye Anutlo nowoondoyemo hamoo tetoyi, nguno ngu, enengo yanggangoni, ngundo ye gome soboyelootoni, ngulo ye gome oolootenggo. Ene nalu wenga nguno tunootelo, ko yoyoweloyi oole, ene kuli yoonenengootoni ooloote.

6Ye Anutndo ko yoyoweloyi ngu ingolo, ngulo ye oni oni tetenggo. Ene ataga bine ngu nalu ootuwoo bodaga nangge, nguno ngu, ye tewoo oowooyingga yeno ombuwa.

7Ngu kowuli oowooyingga yeno ombuteku, ngundo yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu tewoongoote. Tewoongooteku ngu, yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu yanggango, ko, nenengo tete, ngundi kini, bine? Noole ingooteto. Beye goyayi gol oo ngu, ene biyomi yeweloyi. Ene gol ngu de nombono tewoongolo katoyi, oo kakawu ngu delo kinitetoni, gol oolengo nangge oluwa. Ngundilo nangge, kowuli ngundilo, ngundo yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu tewoongoote. Nguno ngu, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo gol beye oo ngu dagalo, ene gome oolengo tunootewa. Ngulo ngu, yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga ngu yanggango oodoni, oololo, kootusina, Yesus Kristus tunoo oolengo tunootewelоyi naluno ngu, asa, ene yengo oowooye bingamiye dulidaliyedodo yunowa.

8Ye ene ma kenoyingo, ene ye nowoondoye ene inolo, ngulo nowoondoyemo hamoo telo, ye ngulo oni oni ulungga tetenggo. Yengombo ngu oni oningga tetenggoku ngu, mela ngalo oni oningga ngu dagate. Yo, hamoo, yengo oni oni tetenggoku ngu ulungga oolengo, ngulo yengo manggoyebo, elo yootunoweloyi nguya kini.

9Yo, Anutndo ataga ye yoyooteku, ngulo ye oni oni ulungga tetenggo. Ndatelo ngulo, yengo nowoondoyemo hamoongga ngulo enggeni tunootete. Yo, yengo nowoondoyemo hamoongga ngulo enggeni, ngu ngandilo. Anutndo ye ko yoyoote.

10Anutlo ingondudu eyingo onindo nga sumangengga ngalo mandeni yeno yootunolo ewonggorimu, ngu ataga yeno tunooteteku nga. Ene Anutlo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mandega ye ko yoyowa, ngu mandega ngulo sumoo sumoo elo erewelo, koyi yanggango tewonggo.

11Kristuslo Yuka Kundingiyi ngu Anutlo ingondudu eyingo oni nowoondoyemo ulo, ootoolo, ngundo ngu, kowuli oowooyingga ngu Kristusndo koolowoolo, ko, kootusina ene oowooyi bingamidodo tunooteweloyi, ngu eneno yootunowolo. Ngulo mandeni ngu enendo kuli yootunolo ewoku, ngu Anutlo ingondudu eyingo oni, ngulo sumoo sumoo elo ewonggori. Ndawu nalunggano, ene ombuwa? Ndatelo ooga ngu naluno tunootewa? Elo sumoo ewonggori.

12Ene Anutndo ene kuli etuyeloyingo, enengombo ngu mandega nguno enengo hoolooweyeloweloyi nguya kini. Kini, ene ye hoolooweyelowelo, ko ngu tewolo. Ngundilo nangge, Yuka Kundingiyi Sambononggo ombuyingo, ngundo oni newende yokutuwootoni, ngundo Mande Keda Mesalango nga yeno elo etuyelootenggo. Yo, hamoo, Anutlo Sambono Engel oni nguya, ene nga mande gomengga nga ingowelo hahangetenggo.

Anutndo Noole Negoyelowoku, Ngulo Noole Kundingiyi Oluwato

13Yo, Anutndo ataga ye yoyooteku, ngulo ye komo yengo ingonduduye yoonenengoya, gome sobowooya oliyi. Ye ngunonggo Yesus Kristus ngu tunooteweloyi, ngulo doongedoongoodoongoo teya, sobowooya oliyi. Ye ngundilo telo oodoyi ngu, asa, enengo sumangeni ngu yeno ombuweloyi, ngulo ye nowoondoyemo hamoo oolengo teyi.

14Ye komo manggoye keyoyingo simooyengga ngundiya teya oliyi. Kuli ngu, ye Kristus nowoondoyemo hamoo ma teyingo naluno, ye Anutlo damoni ngu ma ingowonggori. Ngulo ngu, ye nowoondoye ootookooweloyi damoni biyomi nguno oluwonggo. Ene ataga ngu, ye ngu damoni biyomingga nguno oololo, ngu ma keyowelo.

15Kini, Anutndo ye kuli negoyeloyingo ngu kundingiyi. Ngundilo ngulo, ye nguya komo kundingiyi oliyi. Yo, yengo oololo, ombulo tetenggoku, ngu bidodomo ngu Anutlo damoni kundingiyi nguno endeyoyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ndatelo ngulo, Anutlo mandeno, Anutndo ngandilo ete. No kundingiyi oolootenoku, ngulo ye komo nguya kundingiyi oliyilo ewolo. *Wok Pris/Lewitikas 11:44-45*

Anutndo Uli Ulungga Oolengombo Noole Uliyelolo, Ko Yoyowolo

17Yendo ngu Anut negongolo, ngu etenggo. Awa, elo etenggo. Ngu Awanayingga ngundo, ene oni noolengo oowoonayi, ko, noolengo ootootoonayi, bingaminayi nguno ma wilikoyeloote. Kini, ene noolengombo damoni tetetoku, nguno wilikoyeloote. Ngundilo ngulo, Anut doongeyimo, noole komo ingondudu gome ngu telo, gome nenengo endeyolo, mela ngano oluwato. Nga melangga nga, ngu noolengo mela oolengo kini.

18Noole ingooteto. Ye kuli Kristusno nowoondoyemo hamoo ma teyingo naluno, ye damoni biyomimo oluwonggoku, nguno ngu, yengo osisambayebo damoni biyomingga yunoyingo, nguno oluwonggo. Ene Anutndo ye kuli ngu damoningga, ngunonggo uliyelolo yoyowolo. Enendo mela ngalo gol beye oo biyomi yeteku, ngundo ma uliyelolo yoyowolo.

19Kini, ene Kristuslo dalowobo ye ko uliyelowolo. Ngu daloga ngu ulini ulungga awuno oolengo. Kristus ngu, ene Sipsip nangoni duliyo gome oolengo moondeyimo mambu dongo biyomi gula nguya kini, woolo yeweloyi ngulo ngundilo tunootewolo.

20Anutndo mela ma yeyingomo, ene Kristusndo ngu kongga ngu tenilo sunggi yewolo. Ene nalu sosowoomo nguno, ye hoolooweyeloweloyimbolo yootunootoni tunootewolo.

21Ene ye hoolooweyelootoni, ye nguno Anutno nowoondoyemo hamoo tetenggo. Ngu Anutga ngundo nangge, ene kuli melenonggo Kristus yokutuwootoni, keda ootookootoni, ene oowooyi bingamidodo inowolo. Ngundilo ngulo, ye nguya Anutlo nowoondoyemo hamoo teya, ye ngulo oni oni teya, sobowooya oodoyiga, ene ombulo, ko yoyowa.

22Ye komo nga mandega nga hamoo oolengo keyoyi. Ngu damoningga nguno ngu, yengombo yengo nowoondoye ngu gome yomosiyootoyi oluwa. Ngundilo ngulo, yendo yengo dobooguliye ngu nowoondoyi yunootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ariya, ataga ngu, ye komo dobooguliye nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu bidodo koyi yanggango teya, dobooguliye nowoondoyi yunoyi.

23Yo, Anutndo ye yoyeni, ye enengo Mande Keda Mesalango oni keda oluweloyi yunoyingoku, ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo tewonggori. Ngunonggo ngu, ye oni keda tunootelo, buniyo bodaga owita nemimbo yomooteku, ngundilo tunootewonggori. Yo, Anutlo Mande yanggangonidodo, ngundo ye yoyeni, keda tunootewonggori. Ngulo ngu, ye Anutdodo sugi sugi oluwanggo.

24Anutlo mandeno ngandilo ete. Oni simoo bale bidodo ngu, ene so ilosala ngundilo. Onilo dulidaliye ngu so ilosala ariyelo, nungo makoolo melako uteku ngundilo.

25Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo mandeni ngu, ene suwoo suwoo sugi sugi oluwalo ewolo.*Ayisaya 40:*6-8 Nga mandega nga, ngu Mande Keda Mesalango ngu yeno elo etuyeloyingongga ngu.

1 Pita 2

Oo Bidodo Sembuli Ulungga, Ene Ya Ungoombolo Osiyi Keda Ooloote

1Ariya, ye komo damoni biyomi bidodo yokoyi; ebe ganagana mande; ebe ganagana damoni gidalega bidodo; oni sitowiyedodo nguya nowoondoye biyomi yeweloyi; oni kootuyisina mande eweloyi, ngu bidodo yokoyi.

2-3Ndatelo ngulo, ye ngu kuli Oo Bidodo Sembuli, ngu damoni ngu kenolo ingowonggoku, ngu damoningga ngu gome nenggulo oolengo. Ngundilo ngulo, noole ingooteto. Buniyo bodaga owita nemimbo yomooteku ngu, ene nonolo nangge gome ingoote. Ngundilo nangge, ye komo nono gome oolengo Anutnonggo ombuteku, ngu yoya neyi. Ngu nonongga nguno oo biyomi gula ma ooloote. Kini, ene yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango yunoote. Ngundo ye yoyeni, ululu telo, ye Anutndo ko yoyoyingo, ngundilo oluwanggo.

4Ye komo Yesusno ombuyi. Ene ngu ya ungoombolo osiyi suwoo suwoo keda oolooteku ngu. Ene oni simoo baledo ngu ingootoyi, ngu ene biyomi yetoni,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngulo ene keyolo yokowonggori. Ene Anutndo ene sunggi yelo, ngulo gome ingowolo.

5Ye nguya ngu ya osiyi suwoo suwoo keda oolootekungga ngundiya oliyi. Anutndo ye yootunoyelootoni, ye Yuka Kundingiyi ngulo ya tunootewonggori. Ngundilo ngulo, ye ngu Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi tunootelo, nguno ye eneno yambo mande telo, enengo oowooye okooweloyi ngu Anutno woolo yetenggoku ngundilo. Ye ngundilo tetoyi ngu, Anutndo Yesus Kristusno ingolo, nguno ene yengo woolo yetenggoku, ngulo gome ingowa.

6Anutlo mandeno nguya ngandilo nakangowolo. Ingoyi, nondo kuli Sayonno (Yerusalemno) ya mundumimbolo osiyi yanggango oolengo (Kristus), ngundo ngu, ene mete ya yanggango teyinoweloyi gome oolengo. Ataga no ene yolo, Sayonno imitoowe ooloote. Ngulo ngu, oni enengo nowoondoyemo hamoo tetenggoku ngu, ene oyumo ma yowanggolo ewolo. *Ayisaya 28:16*

7Ye kuli nowoondoyemo hamoo teyingo oni galo, ya mundumimbolo osiyi yanggango oolengongga (Kristuslo) ngu, ene gome oolengolo ingootenggo. Ene onindo ngulo nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku ngu, ya yeweloyi oni ngundilo. Anutlo Mandeno, ngandilo ete. Ya yeweloyi onindo ya mundumimbolo osiyi andangelo, mandeni biyomilo yokowonggori. Ene ataga ngu ya mundumi ngulo osiyi yanggango oolengo teyinowelo oolootelo ewolo. *Sam 118:22*

8Anutlo Mandeno, mande ngandilo ete. Oni nowoondoyemo hamoo ma teyingo ngu, ene oni keye tootogiyeloweloyi digi (Kristus) ngundilo tunootewonggori. Ngu digi ulungga, ngundo tootogiyelootoni, ukelo uwalo ewolo. *Ayisaya 8:1*[4-15] Ene Anutlo Mande Keda Mesalango ngu andangelo yokolo ngu, ene keye tootogiyelootoni, ene ukelo uwanggo. Yo, onindo oo teweloyi ngu kuli Anutndo eyingo, ngundilo tetenggo.

9Ene Anutndo ye enengo simoo bale kuli logoyelowolo. Ye ngu Anutlo woolo yeyingo oni sobosobo ulungga ngulo keyimo oni oluwanggo. Ye enengo oni simoo bale sowe kundingiyi. Ye ngu Anutlo oni simoo bale nenengo oolengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oluwanggo. Ye nguno ngu, enendo damoni gome nenengo yeno tewoku, elo yootunowanggo. Ngu ngandilo. Enendo ye negoyelootoni, ye kuli suwoo ooleli biyomi ngu yokootoyi, enendo ye yoyolo, ombulo, enengo solu gome himimo yoyewolo.

10Kuli ngu, ye oni simoo bale sungo sungo oluwonggo. Ene ataga ngano ngu, ye Anutlo simoo bale kosiyingo tetenggo. Kuli ngu, ye Anutlo sumangengga ngu ma yowonggori. Ene ataga ngano ngu, ye Anutlo sumangengga ngu kuli yowonggo.

Noole Ngu Komo Anutlo Ko Oni Telo Oluwato

11Ye Kristen dobooguline, ye ngu ende sungombolo oni ngundilo. Ye ngu, nga melanggano ngano ngu, nalu ootuwoo bodaga nangge oluwanggo. Asa, nondo ngandilo yeno eteno. Ye komo ingonduduyemo ingoyingo kulimingga ngu yokoya, kootu inoyi. Ngu damoningga ngundo gaboyeboya ebe biyomi uleteli.

12Ye komo oni Anutlo mande ingolo yokootenggoku, ngu kewooloyemo nguno gome nenengo oolengo endeyoyi. Ene yeya mande biyomi elo ngandilo etenggo. Ye damoni biyomi tetenggolo ngu, ene kootusina, yengo koye gomengga ngu kenolo, ene Kristus ko ombulo wilikoyeloyingo naluno, ngu Anutlo oowooyi bingamilo okoowanggo.

13Ye ngu komo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo ingonduduni, ko, mamana mandeni ngu nangge keyoyi. Ngulo ngu, ye komo mela ngano Gabman koleteyingo oni, Parayim Minista, ngulo manggowo keyoyi.

14Ye komo Gabman oni sobosobo bidodo manggoye nguya keyoyi. Parayim Minista, ngundo ngu, Gabman oni sobosobo oni yoyetoni oolootenggoku, ngulo oni damoni biyomi tetenggoku, ngulo gumi ogingoyingo yunolo; ko, oni ene damoni metemi tetenggoku, ngulo oowooye bingamiye elo okootenggo.

15Yendo damoni gome nangge ngundiya teyi, elo, Anutndo ngulo gome ingoote. Ye ngu damoni gome tetoyi ngu, asa, oni yeya mande biyomi eweloyi ooleyi gula ma kenolo ingowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ye Kristen oni, ye Setanlo damonimo ma oolootenggo. Kini, ye ngu yengombo yengo soboyelolo oolootenggo. Ene yengo damoniye gomengga nguno oolootenggoku, ngunonggo tolige tolige damoni biyomi ngu ma tewelo. Kini, ye komo Anutlo ko oni oolengo teya oliyi.

17Ye komo oni bidodo oowooye bingamiye eya okooyi. Yengo Kristen dobooguliye, ngulo nowoondoyi yunoyi. Ye komo Anutlo sosoleyi. Ye komo mela ngano sobosobo oni koleteyingo ngu oowooye bingami, eya okooyi.

Noole Komo Kristus Keyolo, Ogingoyingo Kowuli Koolowoowato

18Ye ko oni, ko oo bidodomo, ye komo yengo kono soboyelootenggoku ngu, enengo manggoye keyoya, ko ngu gome teya, ngu eneno nowoondoyemo nangge oliyi. Sobosobo oni biyomi, ko, sobosobo metemi nguya, ngulo ye komo manggoye keyoyi.

19Yo, ye Anutlo ingondudu telo endeyootoyi, nguno ene kingo oolengo ogingoyingo ye yunowanggo. Ye ogingoyingo ngundilo koolowoowanggoku ngu, ariya, Anutndo ngundilo damoni ngulo gome ingoote.

20Ene yendo damoni biyomi tetoyi, ngulo oni sungombo ye yudoyi ngu, asa, ngu yengo damoni biyomiyengga tewonggoku, ngulo gumi yootenggo. Ene yendo mande damoni gome metemingga tetoyi, ngulo enendo ye yutolo ogingoyingo yunootoyi, koolowooweloyi damoningga ngulo Anutndo gome ingootelo ewolo.

21Anutndo ye kuli negoyelowoku ngu, ye ngundilo damoningga ngu keyoyilo ewolo. Ndatelo ngulo, Kristusndo kuli ye hoolooweyelolo ogingoyingo koolowoowolo. Ngulo ngu, ene kuli ngu damoningga ngu ye etuyelowolo. Nguno ngu, ye nguya enengo keyi ngu keyowanggo.

22Anutlo Mande ngundo Kristuslo ete. Ene nguno mbumbuwa gula ma tewolo. Ene manggowoomo mande ebe ganagana gula ma ewololo ewolo. *Ayisaya 53:9*

23Me onindo Kristus yumooyinolo mandeni biyomi etoyi, ene mande ngulo gumi gula ma ewolo. Kini, ene kingo ogingoyingo nangge koolowoolo, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sanggili mande gumi gula ma ewolo. Kini, enengombo enengo yolo, oni mande oo bidodo nenengo wilikoyingo oni (Anut) kandeyimo yewolo.

24Enengo goweyibo noolengo mbumbuwanayi ngu koolowoolo, de mombimo oolewolo. Ngundilo ngulo, noole sugi sugi oluweloyi kedaga ngu yolo, damoni gome nenengo ngu keyowato. Yo, me onindo Kristus utolo, yombuliyoyingongga, nguno ene noole yomosiyeloweloyimbolo tewolo. Ngulo ngu, noole weti mbumbuwalo damoni biyomi ngu bidodo yokowooto.

25Kulimi ye Sipsiplo oole yokoyingo ngundilo. Ene ataga ngu, ye ko yowoolengolo, yengo sobosobono ombuwonggo. Ngulo ngu, Sobosobo ngundo yengo endeyoyingongga ngu gome soboyeloote.

1 Pita 3

Elambalisa Teweloyi, Ngulo Mandeni

1Ngundilo nangge, ye bale kamesumooyedodo, ye komo kamesumooye ngu nowoondoyemo nangge oliyi. Ene kamesumooye gidalega ene Anutlo mande ngu ma keyootoyiga ngu, asa, ye balesumooyembolo damoniye gome nenengo ngu kenolo, ngunonggo ene nowoondoye yowoolengowanggo. Mande nangge eloluweloyi nguya kini. Kini, yengo damoniye gome nenengo endeyootenggoku, ngundo ene hoolooweyelootoyi, nowoondoye yowoolengowanggo.

2Ndatelo ngulo, ene ye bale ye yeyootoyi, yengo kamesumooyembolo oowooye bingamiye okoolo, ngunonggo gome nenengo endeyootenggo. Nguno ngu, ene mete nowoondoye yowoolengowanggoku ngu.

3Ye goweye sanganimo nangge ma so uyi nakango teyinowelo. Yengo uye pitoolo yomosiyolo, nguno ilosala oowooyingga nguno palalo, ko, beye goyayi oo ngu pengolo nguno towikumba gome gomemu telo, ngundo goweye nakangoweloyi damonimo nguno nangge ma oluwelo.

4Kini, ye komo nowoondoyega ngundiya nakangoyi. Nowoondoye so uyi nakango teyinootenggoku ngu, ene biyomi yeweloyi oo nguya kini. Nowoondoye imakeyingomo kengelo oluweloyi damoningga ngu, Anut

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

doongeyimo, gome nenengo oolengo. Ngungga ngu yengo ilosala nenengo olini.

5Kulimi ngu baledo Anutno nowoondoyemo hamoo telo, ene kundingiyi oluwonggorilo. Ene ngundilo telo, ngunonggo ene kamesumooye nowoondoyemo oluwonggo. Ngu damoningga ngu enengo nakayaye.

6Serando ngu ene damoni ngundilo tewolo. Ene Ebarahamlo manggowo keyolo, kameyimboya, oni ulungga, ewolo. Ene yendo ngu damoni gome ngundilo ngu telo, ye oo gulalo ma sosolewanggoku ngu, ariya, ye ngu Seralo nambosumoongo oluwanggo.

7Ye simoo, balesumooyedodo, ye komo ingondudu gome metemi ngu yoya, ngunonggo balesumooyemboya gome oliyi. Bale moondeyi ngu yanggango nguya kini. Ngundilo ngulo, yendo gome yomosiyeloyi. Yendo komo enengo ingootoyiga, ene nguya suwoo suwoo oluweloyi kedaga ngu yowanggo. Ngundilo ngulo, yendo ngu damoningga ngu keyowanggoku ngu, asa, yengo yemboongeyingo naluno, Anutndo yengo yemboongetenggoku, ngu ingowa.

Ye Komo Nowoondoye Goboolo Yeya Oliyi

8Ataga no nga mandega nga wenga yokoweloyimbolo ngandilo eteno. Ye bidodo komo nowoondoye gulanangge yeya, goboolo oodega, ye oni bidodo nowoondoyi teyi. Ye komo Kristen dobooguliye nowoondoyi ulungga yunoya, sumange yunoyi. Ye komo windawinda damoni biyomi ngu yokoyi.

9Ene oni sungombo yeno damoni biyomi yunootoyiga ngu, asa, ye ngu gumi mande damoni eneno ma tewelo. Ngundilo nangge, onindo yeya mande biyomi etoyi ngu, asa, yendo mande biyomi gumi ma ewelo. Kini, yendo ngu gumi ngandiya teyi. Anutndo kumana yunoni eya, Anutno yemboongeyi. Ngundilo teweloyi, ngulo Anutndo ye negoyelowoku ngu, ene mete kumana ye yunowa.

10Ngulo ngu, noole ingowato. Anutlo Mandeno, ngandilo ete. Ene oni enengo kedaga ngu gome tunootetoni elo, ko nalu gome metemimbolo ingooteku ngu, ariya, ene komo manggowo ngu loogu telo, ene ebe ganagana mande biyomi gula ma ewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ene komo damoni biyomi ngu kootu inolo, damoni gome ngu nangge tewa. Ene nowoondoye imakeweloyi damoni ngu erewelo yolo, ene ngu damoningga ngu keyolo oluwa.

12Ndatelo ngulo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu doongeyimbo ngu oni gome nenengo ngu yeyolo hoolooweyeloote. Ene suwoo suwoo onindo yemboongetenggoku, ngulo sodeyete. Ene Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ngu oni mande damoni biyomi tetenggoku, ngu doongetelo, yeyolo, ene ngulo gumi biyomi nguya yunootelo ewolo. *Sam 34:1*2-16

Noole Damoni Gome Nenengo Telo, Ngulo Kowuli Nguya Koolowoowato

13Ene ye damoni nenengo ngu keyowelo yanggango yewanggoku ngu, onendo ene mete ngu damoningga yeno ngu yombuliyowa? Hamoo oolengo kini.

14Ene yendo damoni gome nenengo ngu telo, ngulo gumi ogingoyingo ngu koolowoowanggoku, nguno ngu, ye oni oni teyi. Ene onindo ye sosoleyi elo oo tetoyiga ngu, ye ngu oo ngulo ma sosolewelo. Yengo nowoondoye ngu ma soliyokowelo.

15Kini, yengo nowoondoyemo nguno ngu komo Kristus nangge yetoyiga, enendo yengo endeyoyingo ngu bidodo soboyeloni. Onindo yengo Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo gomengga, ngulo damonimbolo yeno sumoo etoyiga ngu, asa, ye komo mande olengomonggo damoni nenengo wesiyolo eweloyi, ngulo meyeya oliyi.

16Ene yendo onilo mande gumi eweloyi naluno nguno, ye komo nowoondoye hamoomonggo mande olengomonggo gumi eyi. Ye ngundilo etoyi ngu, asa, yengo nowoondoyemo ingootenggoku, no oo biyomi gula ma teyingo, elo ingootenggo. Ene yendo Kristuslo mande damoni gome ngulo etoyi, ngulo oni ene yumooyinolo mande biyomi etenggoku ngu, asa, ene oyumo yowanggo.

17Ene Anutndo etoni ngu, noole mande damoni gome nenengo tetetoku, ngulo ogingoyingo yoweloyi, ngu mete. Ene mande damoni biyomi ngulo ogingoyingo yoweloyi, ngu biyomi oolengo. Ndatelo ngulo, noole oo biyomi tewootoku, ngulo gumi nangge yowato.

Kristus Ngu Noolengo Mbumbuwa Andangewelo Kuli Kumoowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Noole Kristuslo nguya ingooteto. Ene tambu gulananggemo noolengo mbumbuwanayi andangeyunowelo kumoowolo. Ene ngu oni gome nenengo oolengomu, ene noole oni biyomi nga hoolooweyeloweloyimbolo kumoowolo. Yo, enengo goweyi ngu kumooyingo, ene Anutndo Kristus ko yokutuwootoni, keda ootookooyingo nalungga nguno ngu, enengo Yukani keda ootookoowolo.

19Ngundilo telo, enengo yukani, ngundo oololo, oni kumooyingo ngulo musiyemo ulo, nguno ene Anutlo mande wesiyolo, elo etuyelowolo.

20Yo, Yesus ene oololo, oni kumooyingomu ngu Nowalo naluno, ene Anutlo mandeni ngu, ene yombuliyolo toongooyingo, nguno Anutlo mandeni wesiyolo yunowolo. Ene Anutndo ngulo gumi biyomi sodedo ma yunowolo. Kini, Anutndo ene soboyelolo oodoni, ngu naluno Nowa ene wanggoga ngu temukoyingo, oni kandegula gidembolo kabusa nangge ngu oni ngu kewooloyemo metemi oluwonggori Ngu oni ngu nangge, ene wendeyi nelo ma kumoowonggori.

21Ngu sonongga ngu, sono (kundingiyimbo) sonowootenggoku, ngulo gaboyi ngundilo. Ngundo ngu, ye ko yoyooteku ngu. Ngundo goweyemo sugabo ngu sonowootoni ma kinitewa. Kini, ngundo ngu, sunggi mande gulanangge Yesus Kristus keyowelo, elo gosiyootenggo. Yo, hamoo, Yesus Kristus ene kuli melenonggo ko ootookooyingongga ngundo ene ye yoyolo, Anut tanggeyimo ombuwolo.

22Yo, hamoo, Kristusndo kuli Sambo Endemo oolewolo. Ene Anut kandeyi koondosina bingaminidodo musiyomo bibitelo oodoni, Anutlo Sambono Engel oni, ko oo yanggangoyedodo ngu bidodo, Yesus yanggangoni ngu newendemo oolootenggo.

1 Pita 4

Oni Ene Kristus Keyolo Ngu, Ene Kowuli Yowa

1Ariya, Kristus ngu goweyimbo ogingoyingo koolowoowolo. Ngundilo ngulo, ye nguya ingonduduye ngu Kristusndo ingondudu telo, ogingoyingo koolowooyingo, ngundiya yoya dowooyi. Ndatelo ngulo, oni ene Kristuslo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

koni ngu telo, nguno goweyebo ogingoyingo koolowoowaku ngu, asa, mbumbuwalo yanggangoni, ngundo ene ko ma soboyelowa.

[2]Ngundilo ngulo, oni keda oolootenggoku, nguno nowoondoye kulimingga ngu ma keyootoyi, ngundo ye ko ma soboyeloote. Kini, Anutlo ingonduduni ngu nangge keyootoyi, ngundo ye soboyeloote.

[3]Kuli ye damoni oni sowe gidalegado damoni biyomi gula gula tetenggoku, ye nguya kuli tewonggo. Ngu damoningga ngu ngandilo: bosebalese teweloyi damoni; nowoondoye ulu teyingo damoni biyomi; sono kowoo yanggango ngu gome neweloyi damoni; oo simbo ulungga kalo, nelo, nguno sono kowoo yanggangomu gome gome nelo, ngunonggo wenonolo oololo, bosebalese damoni biyomi teweloyi damoni; ebe ganagana anut nguno yambo mande telo, nguno enengo bingamiye elo okooweloyi damoni, ngu bidodo tetenggo.

[4]Ene ataga ngu, ye ngu damoni biyomingga ngu enedodo ma tetenggo. Ngundilo ngulo, ene ataga soliyokolo, ngulo yeya mande biyomi etenggo.

[5]Ene kootusina ngu, enengombo komo enengo damoniye wilikoyingo oni ulungga nguno yootunolo ewanggo. Ene onilo damoniye wilikoyelowelo meyelo ooloote. Yo, hamoo, ene oni kuli kumooyingo, ko, keda oolootenggoku nguya wilikoyelowelo soboyelolo ooloote.

[6]Kulimi, Kristusndo Mande Keda Mesalangongga, ngu oni kuli kumooyingomo nguya wesiyolo elo yunootoni ingowonggori. Ngulo damoni ngu ngandilo. Ene oni simoo bale enengo mbumbuwa telo kumootenggoku, ngundilo kumoowonggori. Ene Anutlo Mande Keda Mesalango ingolo, ngulo enengo gaboyega ngu, ene keda oluweloyi, ngu Anut keda oolooteku ngundilo.

Anutndo Oo Kingo Duwoo Yunooteku, Ngulo Koyi Tewato

[7]Oo bidodo kiniteweloyi naluwo, ngu kuli namoko tete. Ngulo ngu, ye komo gome ingondudu teya, yengo ingonduduye himi yetoningga, nguno ye mete suwoo suwoo Anutno yemboongeya oliyi.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ye komo Kristen dobooguliye nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu gome dowooyi. Ngu damoningga ngundo damoni gidalega ngu bidodo dagayeloote. Ndatelo ngulo, nowoondoyi teweloyi damoningga, ngundo mbumbuwa ulungga andangelo yokoote.

9Ye komo dobooguliye yeno mayelo oolootenggoku, ngu gome soboyelowanggo. Ye nga kongga nga tewelo nowoondoye biyomi ma ingowelo. Kini, ye komo oni oni teya hoolooweyeloyi.

10Ye bidodo sungo sungo Anutlo oo kingo duwoo hoolooweyeloyingo koyi, ngu kuli yowonggo. Ngulo ngu, oo kingo duwooga ngulo ye komo ko teya, Kristen dobooguliye hoolooweyeloyi. Ngu damoningga nguno ngu, ye Anutlo sumangeni oowooyingga bayeteweloyi, ko oni tunootelo oluwanggo.

11Ene oni gulado Anutlo mande wesiyoya etoningga ngu, asa, ene komo Anutlo mande nenengo oolengo wesiyoya eni. Ngundilo nangge, oni gula ene oni sungo hoolooweyelowelo ngu, ene komo ngu kongga ngu Anutndo yanggango inootoni tetekungga, ngu teni. Ndatelo ngulo, simoo bale ene yengo ko gome ngu kenolo, nguno ene Yesus Kristusndo eneno oo tewoku, ngulo ene Anutlo oowooyi bingami ulungga elo okoowanggo. Yo, hamoo, O Anut, gengo yanggangongge dulidaligedodoga, ngu suwoo suwoo tunootelo, sugi sugi oluwa. Ngu hamoo.

Ye Kristusdodo Ogingoyingo Goboolo Koolowooweloyi, Ngulo Mandeni

12Ye Kristen dobooguline oolengo, yeno Kristuslo konimo nguno tewootewoo gulano ye tewooyeloweloyi, ngu de gookingo ngundilo yeno ombuwelo teteku ngu. Ene ye ngandilo ma ingowelo, ngu ooga ngu ene sungo oo guladiloga nooleno ombuwelo tete, elo, ye ma soliyokowelo.

13Kini, ngu tewootewoongga nguno ngu, ye Kristusdodo ogingoyingo goboolo koolowoowonggori. Ngulo ngu, ye komo oni oni teyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, enengo dulidalini yeno tunooteteku naluno ngu, asa, ye mete oni oni ulungga telo, ye nowoondoye metemi gome ingolo oluwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ye ngu Kristuslo oowooyimo ko tetoyi, ngulo oni yeya mande biyomingga
etoyiga ngu, ye komo mete ngulo oni oni teyi. Ndatelo ngulo, Anutlo Yuka
Kundingiyi ngulo yanggangoni, ngu yeno ooloote.

15Ye komo ingondale teyi! Ye kewooloyemo ngunonggo oni gulado ene oni
uleni kumoowa; ngundi, oo yakakayi tewa; ngundi, ene damoni biyomi
oowooyingga tewa; ngundi, oni gula koni yombuliyowa; oni gula ngundilo
damoni ngu tetoni ngu; asa, ngulo ogingoyingo gumi ene inootoyi, oyumo
yowa.

16Ene oni ngu Kristen ngulo ogingoyingo ngu koolowoowaku ngu, asa, ene
ngulo oyumo ma yowa. Kini, ene komo Anutlo oowooyi bingami elo okoowa.
Ndatelo ngulo, ene Kristuslo oowooyimo ko tete.

17Anutndo wilikoyeloweloyi naluni ngu namoko ombute. Koletelo Anutndo
enengo simoo bale bidodo wilikoyelowa. Yo, koletelo ene noole wilikoyelolo,
nguno ngu, ene simoo bale eneno nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku,
ngu ndatelo ene teyunowa? Hamoo oolengo, ene biyomi tewonggoku, ngulo
gumi biyomi ulungga yowanggo.

18Anutlo Mandeno ngandilo ete. Ene ko yanggango telogo oni gome nenengo
ngu ko yoyoweloyi. Ariya, oni ene Anutlo mande kootu inolo, ene mande
damoni biyomi tetenggoku, ngu ndatelo tewanggo? Elo ewolo.*Poroweb 11:31*

19Ngulo ngu, Anutlo ingonduduni enengo oni gidalega yoyokootoni,
ogingoyingo koolowoolo ngu, ene komo enengo kedaga suwoo suwoo
oluweloyiga ngu Anut kandeyimo yetoyiga olini. Yo, hamoo, Anutndo kuli
noole yoyewolo. Ngundilo ngulo, ene suwoo suwoo noole gome oolengo
soboyelootoni oolooteto.

1 Pita 5

Ye Tabango Oni Ngu, Ye Komo Anutlo Sipsip Ngu Gome Sobowooyi

1No ataga ye Kristen onilo tabango oni, yeno mande ngandilo ewelo. No
nguya tabango oni. No nenengo doongenembo kuli Kristus kenootoowe, ene
ogingoyingo koolowoowolo. No nguya, noole ngu dulidaliga kootu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tunooteweloyiga, ngu yowato. Ngulo ngu, no nga kongga ngalo nowoondoye samangayingo mande elo, ye yunooteno.

[2]Ye komo Anutlo oni simoo bale ngu gome soboyeloyi. Ene ngu sipsip ngundilo ye kandeyemo oolootenggoku ngu. Onindo ye eririyelootoyi, nguno ko ngu teweloyi kini. Kini, yengombo Anutlo manggowo ngu keyoya, ko ngu teyi. Ko ngulo bobeye yoweloyimbolo nangge ko ma tewelo. Kini, yengo nowoondoyebo ko ngu tewelo hahangeya teyi.

[3]Yengombo yengo bingamiye nangge okoolo, Anutlo simoo bale ulungga ye kandeyemo yewoku ngu, ma yowongowelo. Yengo ootootooye ngu komo gome nenengo oolengo oodoyi, Anutlo Sipsip, ngundo ye yeyolo, nguno ene yengo damoniye, mandeye nguya gome keyowanggo.

[4]Ngundilo tewanggoku ngu, yengo Sobosobo Koleteyingongga (Kristus) ngu tunoo oolengo tunooteyingo naluno ngu, ye ngu sunggi gula dulidalinidodoga ngu suwoo suwoo sugi sugi oluweloyi, ngu yowanggo. Ngungga ngu ma biyomi yewa.

Noole Komo Imakeyingo Damonimo Ulogo, Noole Ingondudu Gome Nenengo Tewato

[5]Ngundilo nangge, ye simoo kosiyi galo, ye komo nguya yengo tabango oni ngu nowoondoyemo ootooya, ngulo manggoye keyoyi. Ye komo bidodo yengo damoniye ngu yeyiga imaketoningga, ye komo Kristen dobooguliye manggoye keyoyi. Noole ingooteto. Anutlo Mandeno ngandilo ete. Anutndo oni enengo bingamiye elo okootenggoku ngu, ngulo ma ingoote. Ene ngu oni gome newende imakeyingomo oni sungo nowoondoyi yunooteku oningga, ngu Anutndo ngu oni ngulo gome ingootelo ewolo. *Poroweb 3:34*

[6]Ngundilo ngulo, ye komo yengo ingonduduye, damoniye ngu andangeya yokoya, ye ombuya, Anut yanggangonidodoga ngu newendemo uya oliyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, Anut enengo nalunimo ngu, ye bingamiye okoolo yunowa.

[7]Anut enengombo ye gome soboyelowa. Ngulo ngu, yengo kowuliye bidodo, ene kandeyimo komo yetoyiga olini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ye ngu komo ingondale teya, gome sobowooya oliyi! Yengo me oni ngu Setan, ene ngu Layon ngundo yanggango kiyelo eteku ngundilo. Ene kombitelo mayelo, oni gidalega ereweyelolo yeyolo, yutolo, yooneweloyimbolo endeyoote.

9Ye komo nowoondoyemo hamoo yanggango teya, ngunonggo ene owetoyiga toongeni. Ye ingoyi, yengo Kristen dobooguliye mela bidodomo oolootenggoku, ngu nguya yendo ogingoyingo koolowootenggoku, ngundilo koolowootenggo.

10Yo, yendo ngu ogingoyingo nalu ootuwoo bodaga nangge koolowoolo ingowanggo. Kootusina ngu, enengombo ye yooneneyelolo, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango yunootoni, ye nguno yanggango dikalo oluwanggo. Anut ngu sumange bidodo sembuli. Yo, ye Kristuslo keyimo oni, ngulo Anutndo yengo gome ingoote. Ngulo ngu, ene ye negoyelootoni, ye enedodo enengo dulidalini nguno sugi sugi oluwanggo.

11Eneno nangge yanggango bidodo oolengo oolooteku, ngu suwoo suwoo sugi sugi ngundilo oluwa. Ngu hamoo.

Kambayeloyingo Mande

12Nondo nga mande ootuwoo bodaga nga nakangolo, yengo Sayilas kandeyimo ye yunooteno. Nondo ngu Sayilas ngu ingootoowe, noolengo doboonayi oolengo tete. Nga so uyingga ngano ngu, nondo ye yanggango yunootoowega, ye ngunonggo Anutlo sumangengga nondo ngulo ewonoku, ngu yoyi, elo nakangooteno. No nenengombo kuli ingolo, ngulo no yootunolo, tunoo eteno. Yo, ye mande nga ma kapengo yewelo. Kowuli yeno tunooteteku naluno, Anutlo sumangeni, ngundo ye yoyeni, yanggango dikalo oluwanggo.

13Anutlo oni simoo bale Babilon (Rom) endemo oolootenggokuya, yeya ngu Anutndo kuli yedodo logoyelowoku, ngundo noya ye kambayelooteto. Nolo nangone, Mak ngudodo kambayeloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ye bidodo komo Kristen dobooguliyeboya kandeye dowooya, nguno ebe nowoondoyi nowoondoyi teya oliyi. Ye Kristusdodo goboolo ootooya, ye nguno nowoondoye imaketoningga oliyi. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Pita

2 Pita 1

Kambayeloyingo Mande

[1]No Sayimon Pita, Yesus Kristus, ngulo Aposel, enengo sulena oni kilalongo. Nondo nga mandega nga nakangolo, ye Yesus Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo oni simoo baleno yunooteno. Yesus Kristus, ngu yengo Anut, ko ene Anutndo suleyootoni, yengo mbumbuwayemonggo ko yoyoweloyi oni ngu! Yesusndo enengo ingonduduni, gome nenengo, ngundo ngandilo ingowolo. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, gome ngu tetoyi, ngu noolengo nowoondonayimo hamoo teyingo, eneno tetooye, ngu ngundilo nangge, no elo ingowolo.

[2]No Anut, ko Yesus, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, nguno yemboongetoowe, Anutndo oni simoo bale hoolooweyelootoni, gengo ingonduduge damoningge nowoondoyemo ngundo yeni hangetoni, ngulo ene gome oolengo ingolo, yade yade oololo, ulungga tunootewa, ngundilo yemboongewolo. Ene ngundilo tetoyi ngu, asa, Anut enengo sumangeni ayibini ngu suwoo suwoo ye yunootoni, yengo nowoondoyemo yeni, hangelo oolewa.

Anutndo, Noole Enengo Logoyelowo

[3]Yo, Anut, ngulo yanggangonidodo, ene enengo ingondudu gome oolengo noole yunolo, ko ene noole sugi sugi keda oluweloyi yunowoku ngu, nguno noole Anutlo damonimo oluwato. Enengo dulidalini ko enengo damoni nenengo, ngunonggo, ene noole negoyelolo, noole enengo elo yoyeni tunootewolo.

[4]Yo, Anutndo enengo yanggangoni ulungga, nguno ngu, ene kumana gomengga noole yunowelo elo gosiyowolo. Ene noole hoolooweyeloyimbolo mande gosiyowoku ngu, noole sugi sugi keda oluweloyi yolo, ko enengo damoni nenengo ngu yowato. Noole oo ngundilo yootooye, asa, noole enengo damoni gome, ngu keyolo yade yade oololo yomukowato. Ngulo ngu, noole mete oo kenomayingoweloyi damoni biyomi, ko nowoondonayi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mbumbuwano soleweloyi damoni nguno, oni simoo baledo melako, ngano tetenggoku, ngu dagawato.

5-7Ngundilo ngulo, ye kuli, Kristus Yesus nowoondoyemo hamoo tewonggoku, ngulo damoniye gome telo, ngunonggo suleyolo, windawinda damoni, ngudodo kini. Damoniye gomengga, nguno ngu, Anutlo damoni gomengga, ngulo ingondudu ulungga yolo soweyowanggo. Enengo ingondudu ulungga yoweloyi damoningga ngu, ngundo goweye gome sobowooweloyi damoningga ngu soweyowanggo. Goweye gome sobowooweloyi damoningga, nguno ngu yanggango dikalo, kowuli koolowooweloyi damoningga, ngu soweyowanggo. Yanggango dikalo, kowuli koolowooweloyi damoningga, nguno ngu, ye damoni nenengo ngu Anutndo yeya teyilo ingooteku, ngu damoningga ngu soweyowanggo. Anutlo damoni elo keyoweloyi damoningga, nguno ngu doboo yeweloyi damoningga, ngu soweyowanggo. Doboo yeweloyi damoningga, nguno ngu, oni gidalegano nowoondoyi teweloyi damoningga, Anutndo yengo nowoondoyi yunowoku, ngu damoningga, ngundilo suleyowanggo. Nga oo nga, ngu bidodomo, ye komo ko yanggango telo, keyowanggo.

8Ngu damoni gome, ngu yengo nowoondoyemo oodoni, ngu damoningga, ngu yengo endeyoyingomo ulungga tunootetoni ngu, asa, ngundo ngu nowoondoyemo etuyelolo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristuslo damoni, ngu gome watayi telo ingowanggo. Ndawugalo ngulo, yengo endeyoyingo, ngu engge gome oolengo enggete.

9Ngu oni gula, ene damoni gome, ngu eneno ma oodoni ngu, asa, enengo endeyoyingo damoni biyomi, ngundo ngu, oni simoo bale etuyelolo, ngu oningga ngu, ene Yesusno newendemo hamoo ma tewolo, elo ingowanggo. Yo, ngundilo oningga ngu, ene Yesusndo ko ulungga, enengo mbumbuwa teyingo, ngu andangeyunolo, yeni namboyi tunootewoku, ngu ene kapengo yewolo. Ngundilo oni ngu, ene doongeyi kilingo yeyingo ngundilo, ngulo ngu, ene oole gome ma kenolo, nguno solewelo ngundilo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ariya, ye Kristen dobooguline, ye damoni biyomingga, ngundilo ma tewelo. Kini, ye komo ngandiya teyi: Anutndo ye kuli negoyelowoku ngu, ye enengo elo soleyelolo, sunggi yewolo. Ngundilo ngulo, ye komo Anutlo damoni suwoo suwoo keyolo, ngundilo nangge, ye enengo mandeni, hamoo ngu nowoondoyemo hamoo teyi. Ene yendo damoni metemi bidodo ewonoku, ngu ngundilo tewanggoku ngu, asa, ye mbumbuwano ma solewanggo.

11Ene yendo ngu damoni gome ngu keyootenggoku, ngulo Anutlo oole gome, nguno oliyi. Oode, kumoowanggoku naluno nguno, ye ngu Sambo endega, ngu noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ko noole ko yoyoyingo oni, Yesus Kristus, ngundo endega enengo oni simoo bale sobowooteku, ye nguno ulo, sugi sugi oluwanggo. Yo, ye Anutlo Sambo endemo, ooletoyi, Yesus enengombo, yeya oni oni telo ewa. Gowugowulongo! Ye ngano ombuya, noya oliyi! Elo ewa.

12Ariya, ngu hamoo, ye komo ngu oo ngulo kuli ingolo, ngulo ngu ye mande hamoo ngu kuli yolo, ko yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno yanggango dikawonggori. Ene nondo nalu logowoolo, yengo ingonduduye ngu ko yokutuwoolo, yanggango yunowelo ko eteno.

13-14No ingootenoku ngu, nalu bodaga nangge ngu, no gowenengga nga, ngu yokowano. Noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngundo ene, nono ngu ooga yeni tunootetoni, ngulo kuli ingowono. Ngulo nondo ingowelo, no nga gowenengga, ngano ootoolo ngu, no ngu damoni ngu metemi gome, ngu yengo ingonduduye yokutuwootoowe, ngulo ye oo ngu nakangowonoku, ye ingondudu ulungga tewanggo. Ngulo ngu, no nalu bidodomo ngu, no ko ewano.

15Ngundilo ngulo, nalu bidodomo, no ko yanggango telo, yeno eteno. Ngundilo telo, no kumoowanoku ngu, ye mete nga mande, nga nakangowonoku ngulo, ye ingondudu telo, nalu bidodomo mandega nga, ngu ingolo oluwanggo.

Noolendo, Ngu Kristuslo Solu Dulidalini Kenoyingo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Noolendo yeno etooye, ye ngu kuli ingolo, ngulo yanggangoni ngu kenolo ingolo, ngu noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngu ko ombuweloyi, ngulo ye kuli ingowonggori. Yo, ye oo ngu ingowonggoku, ene Kristuslo mandega nga, ngundo kingo mata mande oo gula, noolendo elo keyolo, yeno ma eteto. Kini, noolendo ngu, enengo solu dulidalini ngu doongenayimbo hamoo kenowootowo. Ngulo ngu, noole yeno ngu eteto.

17Yo, noole Yesusdodo pulimo oluwootoku ngu naluno nguno, Awa, Anut ngundo enengo Sambo endega dulidali gomengga, ngunonggo meno elo Yesus oowooyi bingamini, elo okoolo, ewolo. Nga, ngu nenengo nangone. No enengo gome oolengo ingooteno. Nenengo nowoondone, ngu enengo gome tetelo ewolo.

18Ngu naluno nguno, noole enedodo mela puli kundingiyi, nguno ootoolo, nguno ngu, noole noolengombo, Anutlo manggowooga ngu ingootooye, Sambononggo ngundilo etoni ingowootowo.

19Noole ngu mandega, Anutlo ingondudu eyingo onindo nakangoyingongga, ngu nooleno oolooteku, ngu mande ngu bidodo hamoo nangge. Ye komo gome ingoya, ngu keyoyi! Yo, oo enendo nakangoyingo, ngundo ye hoolooweyelootoni, nguno ngu, ye mande ataga, tunooteteku, ngu wilikowanggo. Ngu hamoo, ngundi kini, bine? Solu himi gula ooleliko oolooteku ngu, oni ngu, enengo oole ngu gome kenolo nguwoole oolouwa. Ngundilo nangge, Anutlo ingondudu eyingo onikundo mande ewonggoku, ngu solu himi ngundilo. Ye Anutlo ingondudu eyingo onikundo mande ewonggoku, ngu komo gome ingoya, keyoya, ingoya, yade yade oololo, Yesus Kristus, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngu ko ombuwaku nalunimo, ngu oo bidodo kini temukowa. Ngu naluno, Yesusndo ye hoolooweyelootoni, ye Anutlo damoni, ngu tunoo oolengo ingowanggo. Yo, ngu ngandilo tunootewa: Suwoono ooleli ngu kinitetoni ngu, asa, ngu sengetoni oolelo, suwoononggo dootu Sambono oodoni, ngu gome kenowanggo. Ngundilo nangge, Kristus ko ombuweloyi naluni, ngu ngundilo tunootewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20-21Ye komo ngungga, ngu koleteya ingoyago, Anutlo ingondudu eyingo oni ngu, enengo ingondudunonggo, nga mande nga ma nakangoyingo. Kini, kulimi oni gulado, enengo ingondudunimonggo, ene oo kootu tunooteweloyi, gula ma ewolo. Kini, Yuka Kundingiyi enengombo, oni yokutuyelootoni, mande Anutndo yunooteku, ngu yootunolo ewonggori.

2 Pita 2

Ebe Ganagana Eyingo Oni, Ngulo Damoniye Biyomi

1Ene kulimi, Iserel oni kewooloyemo ingondudu eyingo oni ebe ganagana, ngudodo tunootewonggori. Ngundilo nangge, ataga, ngudodo yeno oo etuyeloyingo oni ebe ganagana, ngundo mande ebe ganagana, elo oluwanggo. Ene tolige kombitelo, ngunonggo, ene mande ebe ganagana guladilo guladilo oni yombuliyelowelo ewanggo. Oo Bidodo Sembuli, Yesus Kristus, onilo mbumbuwalo kumoolo, ngunonggo, ene ko uliyelolo yoyoyingo, ene ngu kootu inowanggo. Ene ngundilo tetoyi ngu, Anutndo sodedo oolengo oo gumi biyomi yunootoni, oonatewanggo.

2Ngundilo ngulo, oni ulungga oolengo, ngu enengo etuyeloyingo oni ebe ganagana, ngulo damoniye biyomi oolengo, ngu kenolo keyowanggo. Ene ngundilo tetoyi, ngulo ngu, oni oowooyingga, oo biyomi ngu kenolo, ingonduduyemo ngu wilikolo, ngulo ene Kristuslo mande damoni hamoo gomengga, ngulo mande biyomi ewanggo.

3Ngu oni ngu, ene oo kenomayingoweloyi oni oolengo. Ngundilo ngulo, ene mande ebe ganagana ulungga elo, ngunonggo, onilo bobeye ulungga woosoolo yowanggo. Kulimi oolengo, Anutndo ombulo, onilo mande, damoni ngulo wilikoyelowelo eyingo, ngulo ngu, oni ebe ganagana ngu, ene komo oonatewanggo.

4Yo, noole kuli ingootooye, Anutndo oni ebe ganagana elo, oo biyomi teyingomu ngu wilikoyelolo, gumi biyomi yunowalo ingowonggori. Ndawugalo ngulo, ene kuli, oo ngandilo teyingo: Kulimi, Anutlo Sambono Engel oni gidalega ngudodo, weti mbumbuwa teyingo, ngulo Anutndo ene mele ulungga biyomi nguno ya biyomimo yoyetoni, oolootenggo. Ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

melengga ngu ooleli biyomi oolengo. Ataga, ene ya biyomimo oolootenggokuno, ngu wilikoyeloyingo nalungga, ngu sobowoololootenggo.

5Oni simoo bale kulimi ngudodo, ene kuli, Anut kootu inolo, ene damoni biyomi ma yokowonggori. Kini, ene damoni biyomi, ngundilo tetoyi, Anutndo sono tuwi ulungga tetoni, nguno oonatewonggori. Ene, Nowando ngu, Anutlo mandeni damoni gome nenengo, ngu oni simoo baleno wesiyolo ewolo. Ngundilo ngulo, Anutndo Nowa sobowoolo, ngunonggo Nowa ko simoo bale kandegula gidembolo elaya, ngundo nangge, ene gome oluwonggo.

6Anutndo Sodom Gomora endemo oni ngudodo, damoniye biyomi oolengo teyingo, ngulo ngu, ene wilikoyelootoni, oni simoo bale bidodo yombuliyelowolo. Ende ululu elaya, ngu Anutndo debo yokawolo. Ngu ende elayaga ngu kingo nomboyi beluwo nangge tewolo. Ngulo enengo mbumbuwayali, ngulo gumi biyomi kowuli yunootoni, ene biyomi telo oonatewonggori. Ngundilo ngulo, kootu onindo, Anut kootu inolo ngu, ene komo kulimi onindo biyomi telo, ngulo ogingoyingo gumi yowonggori. Ngulo ingondudu teyi! Ngungga ngu, Anut yokolo kootu inolo, ngulo kowuli gumi komo kootusina yoweloyi ngulo gaboyi.

7Ene Anutndo ngu oni nenengo, Lot oningga, ngu yootoni, ene ma biyomi yelo oonatewolo. Lotndo oni, ngulo bosebalese damoniye biyomi, ngulo newende kowuli ingowolo.

8Yo, ngu oningga ngu, ene oni gome nenengo, ene oni biyomi ngu kewooloyemo oluwolo. Lotndo suwoo suwoo onilo damoniye biyomi ngu kenolo, ko nalu bidodomo ngu, ene mandeye biyomi, ngu ingolo, nguno ngu, ene newende ogingoyingowolo.

9Nguno oo bidodo, noole oo elaya ingooteto. Oni Anut keyootenggoku, ngulo tewootewoo eneno tunooteteku ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo ene ngu tewootewoo ngu mete andangewa. Noolendo gula ngudodo ingootetoku, Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngu oni biyomi, ngulo damoniye biyomi ngu, ene kuli kenolo ingowolo. Ngulo ngu, ene wendangelo, gumi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

biyomi wilikoyeloyingo nalunggano nguno, nalu wenga yunoweloyi ngu sobowoote.

10Oni gidalega ngu, ene kowuli ulungga oolengo yowanggo. Ngu oni ngu, ene oo kenomayingolo nowoondoye ulu teteku, damoni biyomi sugabododo oolengo ngu keyolo, bosebalese telo, ene ingootoyi, Oo Bidodo Sembuli, ngulo manggowo ngu kingo oo ngundilo tete. Ene windawinda telo, enengo ingondudu nangge keyootenggo. Ene Anutlo Sambono Engel oni, ngulo ma sosolelo, eneya kootuyisina elo yumooyunootenggo.

11Anutlo Sambo endemo, Engel oni yanggangoye, ngundo etuyeloyingo oni ebe ganagana biyomi, ngu hamoo oolengo dagayelootenggo. Yo, hamoo, Sambo endemo Engel oni ngu, ene yanggangoye ulungga oolengo, ene Oo Bidodo Sembuli doongeyimo, ngulo eneno yosanggaweloyi mande ma ewanggo.

12Ngu etuyeloyingo onilo mande ebe ganagana, ngu nusago goki, ngulo ingonduduye kini ngundilo. Ene oo ngu ma ingootenggoku, ngulo koyi telo, mandeni biyomi etenggo. Ngundilo ngulo, Anutndo, oni ngu yutomukowa. Nusago goki ngundilo, ene nga melako tunootetoyi, onindo yodowoolo yutomukootenggoku ngundilo.

13Ene damoni biyomi guladilo guladilo tetenggoku, ngundilo ngulo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengo damoniye biyomi ngu wendangelo, ogingoyingo gumi yunowa. Sa naluno, ene bosebalese damoni biyomi telo, yeya oo netenggoku, naluno ngu, ene sono kowoo oowooyingga oolengo nelo, oowali oo oowooyingga netoyi, ngulo, ye oyumo yowonggori. Ngu ebe ganagana oni, ngundo ngundilo damoni tewelo, ngu oni oni tetenggo.

14Enengo doongeye, ngu suwoo suwoo bosebalese teweloyi, ngulo endeyoweloyi, ngulo doongetetenggo. Enengo doongeye ngu, ene damoni biyomi mbumbuwa, ngu ma yokootenggo. Hamoo oolengo kini. Ene suwoo suwoo oni nowoondoye yanggango kini ngu ganaganayelolo ngu yowoosootoyi, ngulo ene ngudodo damoni biyomi nguno mbumbuwa

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tetenggo. Enengo nowoondoye ngu, ene kuli oni oo kenomayingoweloyi damonimo nguno kumoowolo. Ngundilo ngulo, Anutndo ngundilo oni ngu, hamoo oolengo, ngu ogingoyingo ulungga gumi yunowa.

15Ngu oni ngu, ene Anutlo oole nenengo ngu, kuli yokowolo. Ngundilo ngulo, ene oololo kapengoyelo oolootenggo. Enengo damoni biyomi ngu, Belam, Biyo nangoni ngundilo. Ene damoni biyomi telo, ngulo uliyoweloyimbolo tewolo.

16Ngundilo ngulo, Anutndo Belam mamanangolo tewolo. Belamlo Hos gula oowooyi Donki, Anutndo yeni, mande elo Belam mamanangowolo. Yo, ngu Donkingga, ngundo oni manggowo ngundilo, ngu oningga ngu mamanangolo, ngulo damoni biyomi, ngu gosiyowolo.

17Ngu ebe ganagana oni ngundo, ene oni simoo baleno ewolo. Noolendo ye hoolooweyelolo etuyelootooye, ye Anutlo mande damoni nenengo, ngu gome ingolo keyowanggo. Ene ngundilo elo, ene oo ewonggoku, ngu ma tewolo. Ngu oni ngu, ene sono mele kuli dikoolo, kingo meleyi nangge ngundilo. Ene ngu goboole doogo ulunggado oomootoni, toongelo, sono kini teteku ngundilo. Anutndo ene ende gula yomosiyoyingo, ngu suwoo ooleli biyomi oolengo, nguno ngu, ngundilo oni, ngu ulo, Anut yokolo, yowoko, oluwanggo.

18Ngu oni ngu, ene kingo meno manggalu telo, hamoo mande nenengo kini ngu elo endeyolo, ko bosebalese teweloyi damoni biyomi, ngulo oni sungo ganaganayelootoyi, ene ngudodo damoni biyomi ngu tetenggo. Nguno ngu, nowoondoye sanggawetoni, ootookoolo, doongeye ulu teweloyi damoni guladilo guladilo goweyemo, ngu tetenggo. Ngu damoningga nguno, ene oni nowoondoyemo hamoo teyingo, oni keda ngu yowoosootoyi, ene ataga, ene oololo, ngu damoni biyomingga ngu ko keyelolootenggo.

19Ngu ebe ganagana oni, ngundo oni simoo bale mande ebe ganagana, elo ewonggo. Yengo ingonduduye nangge keyoyi. Etoyi, ene oo damoni biyomi melako ngano oolooteku, ngundo ngu, ebe ganagana oni ngu soboyeloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ndawu damoninggado ye soboyelootoni, ye ngu newendemo ootoolo, ye ngulo kingo sulena oni telo oolootenggo.

20Kuli ene nowoondoye yowoolengolo, ene noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, noolengo yoyoweloyi oningga, nguno nowoondoye hamoo tewolo. Ngulo ngu, ene melako ngano, ene damoni biyomi kootu inowolo. Ene ataga, Yesuslo damoni gome, ngu kootu inolo, ko damoni biyomingga, ngu ko tetenggo. Koletelo ngu, ene damoni biyomi teyingo ngu woologongolo, ene biyomi oluwonggo. Ene kootusina ko oololo, damoni biyomi teyingo, ngu ko woologongolo ngu, asa, ene biyomi oolengo oluwa.

21Ngu oni, ene Anutno newende hamoo ma telo ngu, ngu hamoo biyomi. Ene oni Anutno newende hamoo telo, ngunonggo, ene kootu inolo, ene mbumbuwa ko teteku ngu, asa, ngu hamoo biyomi oolengo.

22Ngu damoningga, ngu eneno tunootewolo. Ngungga ngu, hamoo mande ngandilo: sebo mindelo yokowaku ngu, ene ko oololo newalo ewolo. Mande gula ngudodo ngandilo ete. Bo ngu, ene kuli sono gemulo yokolo ngu, ene ko oololo, mela nogolu biyomi oolengo, ngu ko gemulo oolootelo ewolo. Ngu ebe ganagana oni ngu, ene ngundilolo ewolo.

2 Pita 3

Hamoo Oolengo Oo Bidodo Sembuli Ngu Ko Ombuwa

1Ye Kristen dobooguline oolengo, nga so uyingga nga, ngu so uyi, elayagaku nakangolo ngu, no ye yunooteno. Nga so uyi ngano ngu, nondo yengo nowoondoye yokutuwoolo ngu, yengo ingonduduye yoonenengootoyiga, metemi tunooteni, elo ngulo nakangooteno. Ngulo ngu, ye mande ngu ko ingonduduwoolo oluwanggo.

2Nondo ngu, yendo ngandiya ingoyi elo ingooteno. Oo kootusina tunooteweloyi, ngulo ye ngu ingondudu teyi! Nga ngu, Anutlo ingondudu eyingo oni kundingiyi, ngundo kuli yootunolo ewonggo. Oo Bidodo Sembuli, noole ko yoyoweloyi oni, ngundo ngudodo, nga enengo ko ombuweloyi mande Aposel oni manggoyemonggo kuli yunootoyi, ingowonggo. Ngu ngudodo ye komo ngulo ingondudu teyi!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Koleteya ngu, ye komo nga ingoyago nalu sosowoomo ngu, oni kootuyisina yumooyunolo, mande eyingo oni ngu ombulo, enengo ingonduduye biyomi ngu keyolo, ene Yesus ko ombuweloyi ngulo yumooyinolo ewanggo.

4Ene Yesus ko ombuweloyi kuli eyingo ngu, ene ko ombuwa bine? Ariya, ene ndano ooloote? Ene ngano kini. Kulimi osisambaye kumootoyi meleyelowonggori. Enengo biye, ngu ko keda oolootenggo bine? Ataga, nga oo bidodo kulimimonggo, Anutndo oo yeyingo, ngundilo oodoni, ombulo ataga nga. Ngungga ngu ebe ganagana oni ngundo ngundilo ewolo.

5Ene mande ngundilo ewonggoku, ngu hamoo kini. Anutndo oo kuli yeyingo ngu, ene mete yowoolengolo, gula yewolo. Ngu ebe ganagana etuyeloyingo oni ngundo gome ingowonggoku, ene mande hamoo unggalanggala telo, ataga, ene oo ngu ingowelo yokootenggo. Kuli kulimi oolengo, Anutndo etoni, sambo ko mela tunootewolo. Yo, etoni, mela ngundo sono newendemonggo tunootewolo. Anutndo ngundilo telo, sono wesosoowoolo, mela tetoni, tunootewolo.

6Ko ngudodo, kootusina naluno ngu, Anutndo etoni, sono ngundo mela bidodomo, sono tuwi telo, ngundo oo bidodo yombuliyowolo.

7Yo, Anutndo kuli etoni, ngu oo ngu tunootewolo. Ngundilo nangge, ene mande gula ngudodo etoni, sambo ko mela, ngano oolooteku ngu ngundilo oode, yade oololo wilikoweloyi naluno, ngu kinitemukowa. Ngu naluno nguno, Anutndo sambo mela kuli yewolo. Ataga, kenootetoku, nga ngu demukootoni, ko oni, ene kootuyinootenggoku, ngu wilikoyelootoni oonatewanggo.

8Ene, ye Kristen dobooguline, nga oo nga gula ye komo ma ingolo yokowelo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, doongeyimo ngu, ngu ngandilo: Nalu gulanangge ngu ene ingootoni, 1,000 mooma ngundilo tete. 1,000 mooma ngu enendo ingootoni, sa nalu gulanangge ngundilo. Enengo sa ngu noolengo sa ngundilo kini.

9Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo mande gulanangge elo gosiyolo ngu, ene ko oolengo ma tewa. Oni gidalegado ene ko tewelo ingondudu telo, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ko oolengo tetenggoku, ngundilo kini. Kini, nalu logoyimo ewoku, tunootetoni ngu, ngu naluno nguno, ene komo ko ombuwa! Ene ataga ene oni simoo bale soboyelootoni, nowoondoye yowoolengolo, eneno hamoo teweloyim, ngulo soboyeloote. Anutndo oni oonateyilo ma ingoote. Ngundilo ngulo, ene soboyeloote.

Sambo Mela Nga Ngu Kinitewali

10Ene Oo Bidodo Sembuli, ngundo ko ombuweloyi, naluningga ngu, yakaka onindo suwoono tolige ombutenggoku ngundilo. Noolendo yakaka oni ombuweloyi nalu, noole ma ingootetoku, ngundilo nangge, Oo Bidodo Sembuli ko ombuweloyi naluni, ngu ma ingooteto. Ngu nalunggano nguno ngu, sambo pokomelo ngguyi ulungga ulo, nggolongelo ombuwa. Ngulo sa, kombo, dootu ngu bidodo de delo, ngundo demukootoni kinitewa. Melako ngano, oo bidodo yetoni, oolootenggoku, ngu oo ngu bidodo de delo, ngundo demukowa.

11Yo, ngu oo ngu bidodo, Anutndo komo temukowa. Ene oo tewelo ewoku, ngu hamoo tetoni ngu, asa, ene ye ngu komo ndatelo telo oluwanggo? Ye ngu komo damoni gome nenengo, nguno oolouya ombuya teya, ye oo bidodo teweloyi, ngulo Anut oowooyi bingami okooyi.

12Ye komo Yesus ko ombuweloyi nalungga, Anutndo nalungga sunggi yewoku, ngulo hahangeya sobowooyi. Ndatelo ngulo, ngu naluno nguno nangge sambo delo kinitetoni, de gookingo oolengo, ngundo ngu bidodo demukolo, yowoolengolo sonoyi yemukowa.

13Ene Anutndo kuli eyingo, ene sambo keda, mela ngudodo keda ko yeni tunootewalilo ewolo. Ngu musiyo keda nguno, oni simoo bale bidodo, Anutno nowoondoye hamoo telo, damoni nenengo nangge nguno telo oluwanggo. Noole ngu ooga ngu nangge sobowoowato.

Noole Komo Ingondale Oolengo Telogo, Ulungga Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Ngu Sobowoowato

14Ariya, ye Kristen dobooguline, yendo nga ooga ngalo sobowoolo oolootenggo. Ye komo ko yanggango teya, gome nenengo oliyi. Oo biyomi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gulalo, yengo nowoondoye yeyi ma biyomi yewelo. Ye komo Anutdodo nowoondoye goboolo siyelo oodoyi, Anutndo kootusina ye ngundilo gome oodoyi yeyololuwa.

15Oo Bidodo Sembuli, ngundo ngu ene noole oolengo soboyeloloote. Ndawugalo ngulo, ye komo enendo ko yoyoweloyi ngu damoni ngu gome ingoyilo ingoote. Anutndo ene kuli ingoyingo gome ngu, noolengo doboonayi oolengo, Pol inowolo. Nga mande damoni ngandilo nakangolo, ye yunowonggori.

16Yo, enengo so uyi nakangowoku bidodo ngu, ene nga oo ngalo nangge, elo nakangoote. Ngu hamoo, so uyi nakangowoku nguno, mande gidalega ngu tunoo oolengo ma tunootewolo. Ngu oo ngu etuyeloyingo oni ebe ganagana, ngu ingonduduye kini telo, Anut doongeyimo, enengo endeyoyingo, ngu nenengo kini, ngundo ngu, Pollo mandeni nenengo nakangowoku, ngu yowoolengolo, ngu damoni nenengo yombuliyowolo. Ene ngundilo telo, ko Anutlo mande gidalega ngudodo, enengo bukno oolooteku, ngu yombuliyootenggo. Ngulo ngu, ene oonatewanggo.

17Ariya, ye Kristen dobooguline oolengo, ye ngu kuli ingowonggo. Nga oo nga kootusina tunooteweloyi, ngalo ye kuli ingowonggori. Ngundilo ngulo, ye komo ngulo ingondale teyi! Kinitetoni, ngu mande hamoo andangelo yokootenggoku, ngulo ebe ganagana oni, ngundo ye ganayelootoyi, ngulo ye ingonduduye bulibali telo, yanggango ma ootoolo, tewootewoono solewanggo.

18Ye ngu, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo sumangeni, ko noolengo ko yoyoyingo oni, Yesus Kristus, ngu ye ingootenggokungga ngudodo oliyi. Ngundilo tetoyi ngu, Kristus, yengo nowoondoyi telo, sumange ulungga yunolo, yade oololo, ulungga oolengo tunootewa. Ye nguno ngu, Kristuslo gome oolengo ingololuwanggo. Yesuslo nangge, noole enengo oowooyi bingami okoowato. Yo, noole ataga, ene oowooyi bingami okoolo, yade yade oololo, sugi sugi oluwatoku, noole ngulo ingowelo. Ngu oo ngulo, no Anutno yeya, ngundilo yemboongewonowo. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Yon

1 Yon 1

Suwoo Suwoo Keda Oluweloyi Ngulo Mande

1Nga mandega suwoo suwoo keda oluweloyiga ngu, noolendo wesiyolo elo
etuyelootetoku ngu. Nga oo nga kulimi oolengo oluwoku, ngu noole ingolo,
doongenayimbo nguya kenowootowo. Noole kandenayimbo nguya dowoolo
kenowootowo.

2Ngu Suwoo Suwoo Oluweloyi Kedaga ngu, tunoo oolengo endesina
tunootetoni, noolendo ngu kenowootowo. Ngundilo ngulo, ngu Suwoo Suwoo
Keda Oluweloyiga, ngulo mandeni, yeno wesiyolo, elo etuyelooteku ngu. Ngu
ene kulimi enengo eweyi Anut tanggeyimo oode, ngunonggo, ene nooleno
tunootetoni, noolendo ene kenowootowo.

3Noolendo ene kenolo, mandeni nguya kuli ingolo, ngulo noolebana, yeno
nguya, ngulo mandeni elo etuyelootetoku ngu. Nguno ngu, ye nguya enengo
mandeni ngu ingolo, nooleno ombutoyiga, nooledodo nowoondonayi
gulanangge yewato. Ngunonggo, noolengo bidodo nowoondonayi gulanangge
Awanayimo yelo, ko, enengo Nangoni, Yesus Kristusdodo, goboolo oluwato.

4Noole mande nga nakangootetoku, ngulo noolengo oni oni tetetokungga,
ngu gome oolengo tunooteni.

Noole Komo Solu Himimo Oluwato

5Anut Nangoni, ngundo mande, nga etoni, ingowooto. Ngulo noolebana yeno
elo etuyelooteto. Ngu ngandilo: Anut ngu solu himi oolengo, hamoo oolengo,
Anutno ooleli bodaga kini.

6Ene noolendo ngandilo ewato. Noole Anutdodo nowoondonayi goboolo
gulanangge elo ngu, ko, noole suwoo ooleliko endeyowatoku ngu, ariya,
noolengo mandega etetoku, ngu ebe ganagana oolengo eteto. Yo, noole
ngundilo elo ngu, asa, Anutlo mandeni damoni, hamoongga ngu
nowoondonayimo, nguno ma ooloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ene, Anut, enengombo solu himi oolengo. Ngulo ngu, noole enengo solu himimo endeyolo, ootoolo ngu, asa, noole doboogulinayimboya nowoondonayi goboolo gulanangge siyelo oluwato. Nguno ngu, Anut Nangoni, Yesus, ngulo dalo dalowo, ngundo noolengo mbumbuwa bidodo sonowoolo, andangewoku, ngunonggo noolengo nowoondonayi gome metemi namboyi tunootete.

8Noole mbumbuwa kini, elo ewatoku ngu, asa, noolengombo noolengo nowoondonayi ngu ganangolo, ebe ganagana eyinooteto. Nguno ngu, hamoo mande ngu nowoondonayimo hamoo oolengo kini.

9Noolengo mbumbuwa teyingo ngu, suwoo suwoo, Anutno noolengo biyominayi ngu yootunolo ewatoku ngu, asa, Anutndo newende hamoomonggo, noolengo mbumbuwa andangelo yokolo, ene noole ma yoyokowa. Kini, Anutndo enengo damoni gome nenengo, ngunonggo, nooleno damoni oo biyomi ngu bidodo sonowooyunolo yoyeni, noole oni gome metemi oolengo tunootewato.

10Noole mbumbuwa ma tetetolo ewatoku ngu, asa, noole Anutdodo ebe ganagana oni, elo oowooye biyomi ewato. Yo, ngundilo etooye ngu, asa, enengo mandeni, noole nowoondonayimo hamoo ma ooloote.

1 Yon 2

Kristus Ngu Noolengo Hoolooweyeloyingo

1Ye nenengo Kristen simoone, no nga mandega, yengo nakangoyunootenoku nga ngu, ye mbumbuwa ma tewelo, elo nakangooteno. Ene oni gula mbumbuwa tewaku ngu, noolengo hoolooweyeloyingo oni, ngu Awanayi, Anut tanggeyimo, eneya goboolo oolooteli. Ngu oni gome nenengongga, ngu Yesus Kristus.

2Ngu Yesus Kristusngga, ngundo noolengo mbumbuwanayi, ngulo kowuli ulungga koolowoolo, wetinayi andangewolo. Yo, ene noolengo mbumbuwa ngu andangelo, ko, mela bidodomo oni simoo balelo mbumbuwaye nguya, ngu bidodo andangeyunolo hoolooweyelowolo.

Oni Anut Hamoo Ingooteku Ngu, Ene Anutlo Damoni, Ngu Keyoote

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ene noole Anutlo mamana mande ngu keyowatoku ngu, asa, noolengombo Anutlo damoni, ngu gome oolengo ingowato.

4Ene oni gulado ewa, no Anutlo gome ingootenolo, ene Anutlo mamana mandeni ngu ma keyolo ngu, asa, ene ebe ganagana oni. Ngundilo ngulo, Anutlo hamoo mande ngu, ene newendemo nguya kini.

5-6Ene oni gula Anutlo mande ngu gome ingolo, keyolo ngu, asa, ene newende bidodo Anut inolo oolootekungga, ngu hamoo noole ingooteto. Ndatelo ngulo, noole enedodo Anut newendemo ulo oolooteto. Ene oni gulado ewa, no Anutdodo oolootelo, elo ewaku ngu, asa, ene Yesus Kristusndo gome nenengo endeyoyingo, ngundilo oolengo nenengo endeyowa.

7Ye Kristen dobooguline, nondo mamana mande nga keda, amana gula, yengo ma nakangolo yunooteno. Kini, nga mamana mandega nga, ngu yendo kulimi oolengo nga mamana mandega nga yolo, kandangelo ingowootowo.

8Ene nga mamana mandega, ataga nondo yengo nakangootenoku nga, ngu mamana mande keda gula. Noole ingooteto. Nga ngu, Yesus Kristus, enengo koni, ngundo nowoondonayimo ko tete. Ngundilo ngulo, noole gome oolengo nowoondonayimonggo hamoo ingooteto. Nga mamana mande kedaga nga, ngu ene hamoo oolengo, elo ingooteto. Yo, Anutndo Setanlo ooleli, yeni kinitewelo telo, ngunonggo solu himi yeni, tunootewelo tete.

9Ene oni gulado ewa. No solu himimo oolootenolo, ene dobooyi gulaya sanggili telo, boguwoowaku ngu, ariya, ene komo ooleliko ulo ooloote.

10Ene oni dobooyi nowoondoyi teyinooteku ngu, ene Anutlo solu himimo ooloote. Solu himimo endeyolo oode, ene meleno ma solewa.

11Ene oni gula dobooyiboya newende biyomi ingolo, oolootekungga ngu, ene ooleliko ooloote. Yo, ooleli ngundo ene newende doobengootoni, nguno ene oole erewelo, wenonolo ooloote. Ndatelo ngulo, ooleli ngundo doongeyi kuli doobengolo yokowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ye nolo simoone ngu, Anutndo Kristus oowooyimo, yengo mbumbuwaye kuli andangeyunowolo. Ngundilo ngulo, nondo nga mandega nga, yengo nakangolo yunooteno.

13Ye awa awaye, ye ngu oningga (Kristus), ngu kulimi oo ma tunooteyingomo oluwolo. Ene oode ombulo ataga, ngudodo oolooteku ngu, ye ngulo damoni ingootenggo. Ngundilo ngulo, nondo nga mandega nga yengo nakangolo yunooteno. Ye simoo kosiyi, nondo nga mandega nga yengo nakangolo yunooteno. Ndatelo ngulo, ye Setanlo yanggangoni ngu, ye kuli dagawonggoku, ngulo no mande nga nakangolo eteno.

14Ye simooye galo, nondo yengo nga mandega, nga nakangolo yunooteno. Ndatelo ngulo, ye Awalo damoni, gome oolengo ingootenggo. Ye awa galo, ye ngu oningga ngu kulimi oo ma tunooteyingomo oluwoku, ombulo ataga, nguya oolooteku ngu, ye ngulo damoni ingootenggo. Ngundilo ngulo, no nga mandega, nga yengo nakangooteno. Ye simoo kosiyi galo, ye yanggangoyedodo, Anutlo mande ngu yengo nowoondoyemo nguno oolooteku, ngundo ye Setanlo biyomi ngu, ye kuli dagawonggori. Ngundilo ngulo, no nga mandega, nga yengo nakangolo yunooteno.

15Ye mela ngalo damoni biyomi oowooyingga oolooteku, ngulo nowoondoyemo ma hahangelo oluwelo. Oni gula, ene mela ngalo damoni biyomi, ngulo hahangelo oolooteku ngu, ariya, ene newendemonggo, Awalo nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu eneno kini.

16Noole ingooteto. Mela ngalo oni ngulo damoni bidodo ngu; goweye ngalo nowoondoye ulu teweloyi; oo kenomayingoweloyi; enengo oo sitowi ngu kenolo, ngulo oni oni teweloyi damoni, ngu bidodo Awanonggo, ma ombute. Kini, ngu melako oni nganonggo tunootete.

17Mela ngano oo oolooteku, ngu meladodo kinitemukowa. Yo, hamoo, onilo nowoondoye ulu teweloyi ngulo damoni, ko, doongeye gome teweloyi damoni nguya kinitewa. Ene oni gula, Anutlo manggowo keyolo oolooteku ngu, ene sugi sugi oluwa.

Kristus Yesuslo Me Oni Ngu Kuli Tunootewonggo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ye nenengo Kristen simoone, nga nalungga nga ngu, nalu wenga namoko tete. Kuli, ye Kristuslo me oni gula tunooteweloyi, ngulo mande ingowonggo. Ene ataga, Kristuslo me oni oowooyingga oolengo oolootenggo. Ngulo ngu, noole ingooteto. Nalu wenga, ngu namoko tunootewelo teteku nga, elo ingooteto.

19Yo, ngundilo oni ngu, noole kewoolonayimonggo, noole yoyokolo satenggo. Ndatelo ngulo, ngundilo oni ngu, noolengo oni nenengo kini. Yo, hamoo, ngu oni ngu noolengo oni tetoyi ngu, ene suwoo suwoo nooledodo oluwato. Ene noole kuli yoyokoyingo, ngulo noole ingooteto. Ngundilo oni ngu, bidodo noolengo oni kinilo ingooteto.

20Ye kuli, Yuka Kundingiyi yoyingo, ngulo ye bidodo enengo hamoo mandeni ngu ingootenggo.

21Ye bine, hamoo mande, ngu ma ingootenggoku, no nga mandega, nga yengo nakangooteno? Kini, ye hamoo mande ngu kuli ingootenggo. Ene ye ingoyi! Hamoo mande ngu ebe ganagana mande nguno tunooteweloyi ereremo kini. Ngundilo ngulo, no nga mandega nga yengo nakangoyunooteno.

22Oni oone, ngu ebe ganagana oni? Ngu oni gidalegado ngandilo etenggo. Yesus ngu ene Anutlo simoo bale ko yoyoweloyi oni kinilo etenggo. Ngundilo oni ngu, ene Kristuslo me oni telo, Anut ko enengo Nangoni, Yesus ngudodo, kootu inootenggo.

23Oni gula ene Anut Nangoni kootu inolo yokowaku ngu, ene eweyi Anut ngudodo kootu inolo yokowa. Ene oni gula ene Nangonimbolo newendemo hamoo tewaku ngu, ene eweyimbolo nguya newendemo hamoo telo oluwa.

Yuka Kundingiyimbo Hamoo Mande Ngu Etuyeloote

24Ye kuli mande ingowonggori. Ngu nowoondoyemo, nguno gome dowootoyiga, sugi sugi ingonduduwooya oliyi. Ye mande kuli ingowonggoku, ngu sugi ingonduduyemo gome dowoolo oluwanggoku ngu, Ariya, Yesusndo, eweyi Anutdodo ye soboyelolo, gome yodowootoli, ye eneya oluwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Kristusndo noolengo sunggi mande, ngandilo elo gosiyowolo. Ene sugi sugi keda oluweloyiga, ngu yunowelo, Kristusndo ngundilo ewolo.

26Nondo nga mandega yengo nakangootenoku nga ngu, oni ye ganayelolo, ye yoyolo, damoni biyomimbolo oole, ngu ye etuyelootenggo elo, ngulo nakangolo yunooteno. Ngulo ngu, ye komo ingondale teyi!

27Kristusndo Yuka Kundingiyi ye yunootoni, yoyingo, ngu yeya oolootenggoku ngu. Ngundilo ngulo, yengo ingonduduye ngu ma wenonoowelo. Kini, Yuka Kundingiyi, ngundo suwoo suwoo, oole oo gome ngu etuyelowa. Yuka Kundingiyi, ngulo mandeni ngu hamoo mande oolengo, ngu ebe ganagana kini. Ngundilo ngulo, ye komo Kristusno nowoondoyemo hamoo yanggango tetoyiga, ngunonggo, Yuka Kundingiyimbo oo etuyelooteku ngudodo, ngundiya nangge keyoyi.

28Yo, ye nolo Kristen simoone, ye komo Kristusdodo nangge oliyi. Ngundilo telo ngu, asa, ene kootusina, tunooteweloyi naluno, noole ene doongeyimo yanggango dikalo, oyumo ma yowato.

29Yendo ngandilo ingootenggo. Kristus, ngu oni gome nenengo oolengo, elo ingootenggoku ngu, ariya, ye ngandiya ingoyi. Oni ene damoni gome nenengo oolengo ngu telo, ene Anutlo simoongo.

1 Yon 3

Ataga, Noole Anutlo Simoongo Oluwato

1Ye komo gome ingoyingo yoyi! Ndatelo ngulo, Awanayi Anutndo noolengo nowoondoyi oolengo telo, ene newende noole yunowolo. Yo, Anutndo nooledodo nolo simoonelo ete. Hamoo oolengo, noole Anutlo simoongo! Mela ngalo oni ngundo Anutlo ma ingootenggo. Ngundilo ngulo, noolengo ngudodo ma ingootenggo.

2Ye Kristen dobooguline, ataga nga ngu, noole Anutlo simoongo telo oolooteto. Ene kootusina, ndatelo oluwatoku, ngu ma tunootewolo. Ene noole ingooteto. Kootusina, Kristus ko ombuteku naluno ngu, noole hamoo oolengo kenolo, noole ene ngundilo oolengo tunootewatolo ingooteto.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Oni bidodo, Kristuslo doongetelo, sobowoolo, doongedoongoodoongoo telo oolootenggoku, ngu sungo sungomo nowoondoye gome oolengo yomosiyololootenggo. Kristus, enengombo gome oolengo oolooteku, ngundilo telo oluwanggo.

4Oni ene mbumbuwa telo endeyooteku ngu, ene Anutlo mamana mande ngu tootoongolo, ma keyoote. Ndatelo ngulo, mbumbuwa teweloyi damoningga, ngundo Anutlo mamana mande ngu tootoongoote.

5Ye ingootenggo. Kristus ngu oni simoo bale bidodo mbumbuwaye andangeyunowelo tunootewolo. Ene Kristus bungomo, mbumbuwani gula ma oliyingo, elo ingootenggo.

6Oni gula, newendemo Kristuslo ingolo oolootekungga ngu, ene mbumbuwa damonimo ma oluwa. Ene oni gula mbumbuwa, ngulo damonimo oluwaku ngu, asa, noole tunoo ingowato. Ngu oningga, ngu hamoo oolengo, Kristus ma kenolo ingoyingo, elo ingowato.

7Ye nolo Kristen simoone, ye ingondale teyi! Kinitetoni ngu, oni gulado ye ganayelowanggo. Ye ingoyi, Kristus, ene oni gome nenengo oolengo. Ngulo ngu, oni ene damoni gome nenengo teteku ngu, ene ngudodo oni gome nenengo.

8Kulimi oolengo, Setando mbumbuwa telo oluwoku, ngundilo nangge, ombulo, ataga, ngudodo mbumbuwa tete. Ngundilo nangge, oni simoo bale weti mbumbuwa tewelo, hahangelo tetenggoku oni, ngu Setanlomu. Ngundilo ngulo, Anut Nangoni, ngundo ombulo, Setanlo damoni, koni biyomi ngu toongoolo, yokowelo ombulo, tunootewolo.

9Oni gula, ene Anut Nangoni telo ngu, ene mbumbuwa damoni biyomi ngu ma telo endeyolo oluwa. Ndatelo ngulo, Anutlo mande damoni ngu ene newendemo oolooteku ngulo. Ngundilo ngulo, ene mbumbuwalo damonimo ma oluwa. Ndatelo ngulo, ene Anut Nangoni oolengo.

10Ndawu oningga ngu, Anut simoongo, elo noole ingowelo ngu, ko, ndawu oningga, ngu Setanlo simoongo, elo ingowelo ngu, ariya, noole ngandilo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingowato. Oni ene mande damoni gome nenengo ngu ma keyootekungga ngu, ene Anutlomu kini. Ngundilo nangge, oni ene dobooyi ma nowoondoyi tetekungga ngu, ene Anutlo oni ngudodo kinilo ingowato.

Oni Dobooyi Nowoondoyi Teyinoweloyi, Damoni Oolengo

11Kulimimonggo, ye mande ngandilo ingowonggori. Noole komo doboogulinayimbolo nowoondoyi yunowato.

12Noole Keyinlo damoni, ngundilo ma tewato. Ndatelo ngulo, Keyin ngu ene Setanlo oni telo oode, ngulo ene koneyo Ebel, uleni kumoowolo. Ndatelo telo ngulo, ene koneyo uleyingo? Keyinlo damoni, ngu biyomi, koneyo Ebello damoni, ngu gome nenengo oolengo.

13Ye Kristen dobooguline, mela ngalo oni biyomimbo, yeya mundi tetoyiga ngu, ariya, ye ngulo ma soliyokowelo.

14Noole ingooteto. Noole doboogulinayi, nowoondoyi teyunootetoku, ngulo noole kumoo, ngulo damoni ngu kuli yokolo, noole ataga, keda oluweloyimbolo tunootelo oolootetolo ingooteto. Oni ene dobooyi ma nowoondoyi tewaku ngu, ene kumoo, ngulo damonimo ooloote.

15Oni ene dobooyiboya sanggili telo, newende biyomi yeteku, ngu ngandilo. Anut doongeyimo ngu, ene newendemonggo dobooyi uleni kuli kumoowo. Ye ngu ingootenggo. Oni, ene oni gula, uleni kumoowaku ngu, ene newendemo suwoo suwoo keda oluweloyiga ngu Anutnonggo ombuteku, ngu eneno kini.

16Yesusndo enengo keda oluweloyiga ngu yokolo, noole hoolooweyelowolo. Noole nguno ingooteto. Yesusndo, noolengo nowoondoyi telo kumooyingo, ngu nowoondoyi teweloyi damoni, ngundo noole etuyeloote. Ngulo ngu, noole ngudodo doboogulinayi, hoolooweyelowelo, meyelo oode kumoowato.

17Oni gula ene mela ngalo oo moole, ene dobooyi gula kenootoni oo kinitetoni, ngulo ene ma nowoondoyi telo, oo ngu gula ma inolo ngu, asa, noole kuli watayi. Anutno nowoondoyi teyingongga, ngu ene newendemo ma oolootelo ingowato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ye, nolo Kristen simoone, noole mandeno ko manggonayimbo nangge, doboogulinayimbolo ma nowoondoyi telo ewato. Kini, noole komo nowoondonayi hamoomonggo ngudodo nowoondoyi yunolo, ko gome telo hoolooweyelowato.

Anutno Nowoondoye Hamoo Telo Ngu, Anutlo Ma Sosolewanggo

19Anutndo newende noole yunootoni, nguno noolendo enengo mandeni hamoo oolengo, ngu keyooteto. Ngundilo ngulo, noole enedodo nowoondonayi goboolo yelo, enengo imakeyingo damonimo oluwato.

20Ngundilo nangge, noole biyomi gula tetooye, nowoondonayi ngundo ngulo wilikoyelowaku ngu, asa, noolengo nowoondonayi, ngu imakeyingomo oluwa. Ndatelo ngulo, Anutno nowoondoyiningga, ngundo noolengo nowoondonayingga ngu dagate. Yo, hamoo, Anutndo ngu oo bidodo nowoondonayimo oolooteku, ngu ingomukoote.

21Ye Kristen dobooguline, ene noolengo nowoondonayi, ngundo ma wilikoyelootoni ngu, ariya, noole Anut doongeyimo yanggango dikawato.

22Ngulo noole oo gulalo Anutno sumoo elo yemboongewatoku ngu, asa, ene oo ngu yunowa. Ndatelo ngulo, noole enengo mamana mande ngu keyolo, ngunonggo ngu noolendo oo teweloyi Anutndo ingooteku, ngu teteto.

23Enengo mamana mande ngu ngandilo. Noole komo, enengo Nangoni Yesus Kristusno nowoondonayimo hamoo telo, ko, noole komo oni doboogulinayimbolo nowoondoyi yunowato. Enengombo kuli ngundilo ewolo.

24Ene oni gula, Anutlo mamana mande ngu keyowaku ngu, asa, ene Anutdodo goboolo oodoli, Anutndo ngu oningga ngudodo, newendemo ulo oolooteli. Anut enengo Yuka Kundingiyi, noole yunootoni, noole Yukani ngundo etuyelootoni, ingooteto. Anut noole nowoondonayimo oolootelo ingooteto.

1 Yon 4

Anutlo Yukani, Ko, Yuka Biyomi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ye, nolo Kristen dobooguline, mela nga bidodomo, ingondudu eyingo oni ebe ganagana oowooyingga tunootelo endeyootenggoku, ngulo ngu, ye ngulo mande ngulo nowoondoyemo hamoo ma tewelo. Ngu oni ngundo, yeno ombulo ewanggo. Noole Anutnonggo Yuka Kundingiyi yunootoni, ngunonggo yeno etetolo ewanggo. Ene ye yuka bidodo nowoondoyemo hamoo ma tewelo. Kini, ye komo yuka bidodo, tewooyeloya kenoyi. Ene Anutnonggo, bine ombute, ngundi, kini bine.

[2]Ye mete Anutlo Yuka Kundingiyi, ngu ngandilo ingowanggo. Oni bidodomonggo ewanggo, Yesus Kristus ngu kuli oni kilalongo tunooteyingo etenggoku oni ngu, Anutlo Yuka Kundingiyingga, ngudodo oolootenggo.

[3]Ngundilo nangge, oni bidodo, Anutndo Yesus melako, ngano ma suleyoyingo, elo etenggoku oni nguno, yuka gula eneno ooloote. Ene Anutlomu kini. Ngundilo oni ngu, Kristuslo mundimundi oni ngulomu. Kuli, ye Kristuslo me oni ombuwalo etoyi ingowonggori. Ene kuli ombulo, ataga, melako ngano oolooteku nga.

[4]Ye nolo Kristen simoone, ye ngu Anutlomu, ngulo yendo ngu ingondudu eyingo oni ebe ganagana, elo etuyeloyingo ngu, ye kuli wongooyi uyingo. Ndatelo ngulo, Yuka Kundingiyingga, ye nowoondoyemo oolooteku, ngulo yanggangoningga, ngundo Setanlo yanggangoni melako ngano oolooteku, ngu kuli dagate.

[5]Ngu oni ngu, ene mela nogo ngalo oni. Ngundilo ngulo, enengo mande biyomiye ngudodo, mela ngalomu nangge. Ngulo ngu, mela ngalo oni biyomi, ngundo ngu, enengo mande biyomi etenggoku, ngu ingootenggo.

[6]Noole ngu Anutlomu. Oni ene Anut ingootenggokungga, ngundo ngu, ene noolengo mande ngudodo ingootenggo. Ene Anutlo oni kini ngu, ene noolengo mande ngudodo ma ingowanggo. Ngu sunggigano nguno, noole ingooteto. Hamoo mande yukani, ko, ebe ganagana mande yukani, ngu nenengo oolengo wilikolo ingowato.

Nowoondoyi Teyingo Damoningga, Ngu Anutndo Ngulo Sembuli

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ye Kristen dobooguline, noole komo doboogulinayimbolo nowoondoyi tewato. Ndatelo ngulo, oni dobooyi nowoondoyi teyingo damoningga, ngu Anutlo damoni oolengo. Oni ene nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu keyowaku ngu, ene Anutlo nangoni telo, ko, ene Anutlo damoni ngudodo, gome watayi tewa.

8Ene oni dobooyi ma nowoondoyi tewaku ngu, ene Anutlo damoni ngudodo, ma ingoote. Ndatelo ngulo, Anut ngu ene nowoondoyi teyingo damoningga, ngulo sembuli oolengo.

9Anutndo ngu noolengo nowoondoyi telo, enengo Nangoni gulanangge yeni, ene melako ngano ombulo, noole enengo kedaga, ngu yunowelo ombuwolo. Noole nguno ingooteto. Hamoo oolengo, Anut ene noolengo nowoondoyi ulungga oolengo tewolo, elo ingooteto.

10Noole koletelo, Anutno nowoondoyi ma teyinowootowo. Kini, koletelo Anutndo noolengo nowoondoyi yunowolo. Ndatelo ngulo, Anut enengombo nangge, newende noole yunolo, enengo Nangoni yeni, melako ngano ombulo, ngundo noolengo mbumbuwanayi andangelo yokowelo ombuwolo.

11Ye Kristen dobooguline, ngu damoninggano nguno, Anutndo noolengo nowoondoyi yunoyingo ngu etuyeloote. Ngundilo ngulo, noole ngudodo komo doboogulinayimbolo nowoondoyi teyunowato.

12Oni gulado ene Anut kuli ma kenowolo. Ene noole doboonayi nowoondoyi yunowatoku ngu, asa, Anut nooledodo oluwa. Yo, Anutno nowoondoyi teyingongga ngu, nooleno gome nenengo enggedodo teloluwa.

13Anut enengombo, enengo Yuka Kundingiyi yunoyingongga, nguno noole ingooteto. Noole enedodo oodooye, ene ngudodo nooleno oluwalo ingooteto.

14Noole enendo oo tewoku ngu kenolo, ngulo mandeni wesiyolo ngandilo elo etuyelooteto. Awando enengo Nangoni yeni, mela ngalo oni simoo bale bidodo, ko yoyowelo ombuwolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Oni gulado ngulo mandeni elo ewa, Yesus ngu Anut Nangoni, elo ewaku ngu, ariya, Anutndo ngu oningga, ngu newendemo ulo, ngudodo oodoli, ko Anutndo ngu oningga ngudodo, goboolo oolooteli.

16Ngundilo ngulo, noole hamoo ingooteto. Anutndo noolengo nowoondoyi teyingongga, ngu ingolo, noole ngulo nowoondonayimo hamoo tewa. Anut ngu nowoondoyi teyingo damoni, ngulo sembuli oolengo. Oni ene nowoondoyi teyingo damoningga, nguno oolootekungga ngu, asa, ngu oningga ngu, ene Anutdodo oodoli, Anutndo ngu oningga ngudodo newendemo ulo ngudodo oluwali.

17Nowoondoyi teyingo damoningga ngu, nooleno gome nenengo oolengo tunootewaku ngu, asa, noole mela ngano oolootetokuno, ngundilo damoningga, yanggango ulungga tunootelo, nguno noole Kristus enengo kilalongo oolooteto. Ngundilo ngulo, noole kootusina, wilikoyeloyingo nalu ulungga nguno ma sosolewato.

18Oni ene dobooyi nowoondoyi telo oolootekungga ngu, ene dobooyiboya ngu ma sosolewa. Kini, ene nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu gome oolengo tetoni tunooteteku ngu, asa, ngundo sosoleweloyingga, ngu keyolo andangetoni toongewa. Sosoleyingo, ngulo damoni ngu ngandilo. Oni ene mbumbuwani tewoku, gumi biyomi yoweloyimbolo ingondudu telo, ngulo sosolete. Yo, hamoo, oni sosoletoyiga ngu, noole ingooteto. Nowoondoyi teweloyi damoningga ngu, eneno gome nenengo oolengo ma tunootetoni, ooloote.

19Anutndo koletelo oolengo, noolengo nowoondoyi yunootoni, ngulo noolebana doboogulinayimbolo, ngudodo nowoondoyi yunowato.

20Ene oni gulado ewa, no nowoondone Anut inootenolo, ene dobooyiboya newende biyomi yewaku ngu, asa, ngu oningga, ngu ene ebe ganagana ewolo. Ndatelo ngulo, oni gula ene dobooyi kenolo, ngulo ene nowoondoyi ma teyinowaku ngu, asa, ene Anut ma kenoweloyingga, ngu ngudodo, newende inoweloyi, ngu ereremo kini.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Nga mamana mandega nga ngu, noole Kristusnonggo yoyingo, ngu ngandilo. Oni gula, ene newende Anut inolo ngu, asa, ene komo dobooyi ngudodo newende inoni.

1 Yon 5

Anutlo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngundo Mela, Ngalo Yanggangoni Dagatenggo

1Oni bidodo, Yesus, Anutlo Nangoni, ene oni Anutndo noole ko yoyowelo elo sunggi yeyingo, ngulo nowoondoyemo hamoo telo, ene Anutlo simoongo oolengo telo oolootenggo. Yo, hamoo, oni bidodo ngu, enengo nowoondoye ngu awaye ngu inolo, ngunonggo, enengo simoongo ngudodo nowoondoye yunootenggo.

2Ngundilo nangge, noole nowoondonayi, Anut inolo, ngunonggo, noole enengo mamana mande ngu keyolo ngu, asa, noole ngu damoningga, nguno ingooteto. Noole Anutlo simoongo, ngulo ngudodo nowoondoyi yunooteto.

3Ene noole Anutlo mamana mandeni ngu keyowatoku ngu, ariya, noolengo nowoondonayi ngu Anut inolo, ngulo enengo mamana mandeni, ngu keyoweloyi, ngu kowuli kini.

4Oni bidodo Anutlo simoongo telo ootoolo, ene mela ngalo damoni biyomi ngu andangelo yokowonggori. Noole Anutno nowoondonayimo hamoo tetetoku damoningga, ngunonggo, noole ebeno yanggango telo, mela ngalo damoni biyomi ngu dagateto.

5Onendo, ene ebeno yanggango telo, ene mela ngalo damoni biyomi ngu dagawo? Oni, ene Yesus ngu Anut Nangoni, ngulo newendemo hamoo tewokungga, ngundo ene mela ngalo yanggangoni, ngu dagawa.

6Yesus Kristus ene sono (kundingiyi) sonowooweloyi, ngulo damonimo ngudodo ombulo, ko, enengo dalowo de mombinonggo wendootoni, ngudodo ombuwolo. Ene sonolo damoni, ngunonggo nangge, ma ombute. Kini, ene sonolo damoni, ko, dalolo damonimo ngudodo ombuwolo. Yuka Kundingiyi ngu, ene mande hamoo nangge eweloyi, ngulo sembuli. Yo, Yuka Kundingiyi, ngundo ngu Kristuslo damoni, wesiyolo elo noole etuyeloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7-8Ngundilo ngulo, mande kabusa ngu bidodo Yesuslo elo yootunoote. Ngu ngandilo: Yuka Kundingiyi, sono, dalo ngu oo kabusaga, ngundo Yesuslo damoni, nenengo tunoo etuyeloote.

9Onindo mande elo wesiyootoyi, noole ingooteto. Ene Anutndo mande, elo wesiyooteku, ngundo ngu, onindo mande etenggoku, ngu hamoo oolengo dagate. Anutndo nga mandega ewoku nga, ngu ene enengo Nangonimbolo mande ewolo.

10Oni, ene Anut Nangoni, ngulo newendemo hamoo teteku ngu, asa, ngu oningga ngu, ene Anutndo mandega wesiyolo ewokungga, ngu ene kuli newendemo ingowolo. Ene, oni Anutno newendemo hamoo ma teyingo ngu, ene Anut Nangoni, ngulo mandeni hamoongga Anutndo eteku, ngulo newendemo hamoo ma tete. Ngu damoningga nguno, enengo newendemo hamoo, ngu andangelo yokootoni, ngulo ene Anutdodo ngandilo ewa, Anutndo ebe ganaganalo ete.

11Ngu hamoo mandega Anutndo elo wesiyooteku, ngu ngandilo. Anutndo ene kuli suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu yunowolo. Ngu kedaga, enengo Nangonimo oolooteku, ngu Anutndo noole yunoote.

12Oni, ene Anut Nangoni, ngu woologongolo ngu, ene ngu keda sugi sugi oluweloyiga ngu yowa. Ene oni Anut Nangoni, nguno ma woologongolo ngu, asa, ene ngu kedaga ngu ma yowa.

Noole Ingooteto. Noole Suwoo Suwoo Keda Oluweloyiga Ngudodo Oolooteto

13Nondo nga mandega nga, yengo nakangolo yunooteno. Ndatelo ngulo, ye Anut Nangoni, ngulo ingootoyiga, nowoondoyemo hamoo tetoni, ye nguno hamoo ingootenggo. Ye ngu suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu kuli yowonggolo ingootenggo.

14Ngulo ngu, noole Anutlo ingondudu ngu keyolo oode, ngunonggo noole oo gulalo Anutno yemboongewatoku ngu, ariya, Anutndo noolengo yemboongengga ngu hamoo ingowa. Ngundilo ngulo, noole Anutlo ma sosolewato. Kini, noole mete Anut tanggeyimo oolouwato.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Nguno noole ingooteto. Ene noolengo yemboongeyingongga, ngu bidodo ene ingowa. Ngundilo ngulo, noole ngu ingooteto. Noole eneno oo gula yunoni, elo yemboongewatoku ngu, asa, ene oo ngu noole yunootoni yowatolo ingooteto.

16Oni gulado dobooyi gula ngu mbumbuwa tetoni, kenolo ngu, ene Anutno ngu oningga, hooloowelo yemboongetoni, ngulo Anutndo enengo mbumbuwani andangelo yokolo, enengo keda oluweloyi ngu inowa. Ene oni ene mbumbuwa tewelo hahangelo oolooteku, oningga ngu, hooloowelo yemboongeweloyimbolo ma eteno. Ngundilo weti mbumbuwa, ngulo oni kumoolo, Setanlo ende de nombo ma kumooweloyingga, nguno uwelo teteku, ngulo yemboongeyilo ma eteno.

17Damoni bidodo nenengo kini, ngu damoni, ngu bidodo mbumbuwa. Ene weti mbumbuwa gidalega, ngundo oni yoyeni, Setanlo ende de nombono ma uwanggo.

18Noole ingooteto. Oni bidodo, Anutlo simoongo telo oolootenggoku ngu, ene mbumbuwalo damoni, ngu ma keyolo oolootenggo. Ndatelo ngulo, Anut Nangoni enengombo enengo simoongo gome soboyeloote. Ngundilo ngulo, Setando kandeyi, ngu onino nguno yelo ma yodowoowalo ingooteto.

19Noole ingooteto. Noole ngu Anutlo simoongo oolooteto. Ene oni mela bidodomo ngu, Setando ngulo tabango telo oolootelo ingooteto.

20Yo, hamoo, noole tunoo ingooteto. Anutlo Nangoni, ngu kuli ombuyingongga ngu, ene noole ingondudu gomemu yunoweloyimbolo ombuwolo. Ngunonggo ngu, noole ngu Anutga, ngu hamoo oolengo gome watayi. Noole Anut hamoongga ngudodo, enengo Nangoni Yesus Kristus, ngudodo goboolo oolooteto. Hamoo oolengo, ene Anut oolengo, ene keda sugi sugi oluweloyi, ngulo sembuli.

21Ariya, ye nenengo Kristen simoone, ye komo ebe ganagana anut ngulo yengombo, yengo gome soboyeloyi! Ngu hamoo oolengolo eteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Yon

2 Yon 1

[1]No Kristen oni, ngalo tabango koleteyingo, nondo yengo nga so uyingga nga nakangolo, ge bale ulungga, gedodo simoonggeboya yunooteno. Anutndo geya simoonggeboya, ngu enengo elo, ye soleyelolo sunggi yewolo. No hamoo mande elo, nowoondone ye yunolo, ngunonggo nakangolo yunooteno. Yo, noolendo oni bidodo hamoo mande keyootetoku, noole bidodo yengo nowoondoyi yunooteto.

[2]Ndatelo ngulo, Anutlo hamoo mandega, ngu noole nowoondonayimo oolooteku, ngu nooleno suwoo suwoo oluwa. Ngulo ngu, noole ye nowoondoyi yunooteto.

[3]Anut Awanayi ngudodo Yesus Kristus, Awalo Nangoni, ayibiyini ngunonggo sumange yunolo, nowoondoye yeni, imakeyingo tunootete. Yo, hamoo, Anutlo kumanangga nga, noole enengo hamoo mande keyootetoku, ngundo noole simoo bale sungo nowoondoyi yunowato.

Noole Nowoondonayi Teweloyi Damoningga, Ngu Komo Keyowato

[4]Yengo simooye gidalega, Anutlo hamoo mande ngu keyootenggoku, ngulo no oni oni oolengo teteno. Yo, ngu simoongge Awando mamana mande yunoyingo, ngu gome nenengo keyootenggo.

[5]Ngundilo ngulo, ataga, ge bale ulungga, no gedodo ngandilo eteno. Noole simoo bale sungo sungo, noole bidodo komo doboogulinayimbolo nowoondoyi tewato. Nga nondo mamana mande keda gula elo, ma yunooteno. Kini, kulimi oolengo, noole mamana mande, nga Anutnonggo yowootowo.

[6]Nowoondoyi teweloyi damoni, ngu ngandilo. Noole komo Anutlo mamana mande ngu keyowato. Kulimi oolengo, ye mamana mande ngandilo ingowonggori. Ye komo simoo bale sungo, ngulo nowoondoyi teweloyi damoningga ngu keyoya, endeyoya oliyilo ewolo.

Kristuslo Me Oni, Ngulo Ingondale Teyi!

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Oni oowooyingga, noole ganayelowelo, ende bidodomo endeyootenggo. Ene ngandilo etenggo. Yesus Kristus, ene oni kilalongo tunooteyingo, elo nowoondoyemo hamoo ma tetenggo. Ngundilo etenggoku, oni ngu, ene ebe ganagana oni ngu, ene Kristuslo me oni oolengo.

8Ngundilo ngulo, ye yengombolo ingondale teyi! Ye Anutndo ko yoyowoku ooga ngu duwoo ma yokowelo. Noolendo ko yanggango telo, ye etuyelowootoku, ngulo ooga ngu, ye komo ngu bidodo gome yanggango dowootoyi, oo ye yunowelo ewonggoku, ngu bidodo yowanggo.

9Ene oni gula, Kristuslo mande gome yanggango ma dowoolo, ene ngunonggo mande gulano oolouwaku ngu, asa, Anutndo ngu oningga, ngudodo ma oluwali. Ngundilo nangge, oni gula ene Kristuslo mande yanggango dowoolo keyowaku ngu, ariya, Awa Anut enengo Nangonimboya, ngu oningga, ngudodo goboolo oluwanggo.

10Ene oni gula, ene Kristus oni kilalongo, tunooteyingo mandega, ngu ma yolo, ene kingo yeno ooloutoningga ngu, asa, ye ene kandeyi dowoolo, yolo, yengo yano ma uwelo.

11Ndatelo ngulo, oni gulado, oni ngundilo ngu kandeyi dowoolo ngu, asa, ene ngu oningga ngulo ingonduduni biyomingga ngudodo suleyowa.

Mande Wenga

12No mande oowooyingga yeno eweloyimbolo, ene no mande nga nakangowelo ma ingolo, ngulo no yokooteno. Kini, no nenengombo tanggeyemo toongelo, yeyolo, yedodo, nguno noolengo nangge goboolo bibitelo, mande elo ingolo, oni oni ulungga oolengo tewatolo ingooteno.

13Anutndo yengo gumooye kuli yootunolo, enengo soleyeloyingo, ngulo simoongombo ngudodo, ye kambayelootenggo. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 Yon

3 Yon 1

[1]No Kristen oni, ngalo tabango koleteyingo, nondo Gayiyas gengo nga so uyingga, nga nakangooteno. Ge komo nenengo Kristen doboone oolengo, no gengo nowoondone hamoomonggo, ge gunooteno.

[2]Ge nolo Kristen doboone oolengo, nondo Anutno yemboongeteno. Gedo Gayiyasndo ko teteku, ngu yega, gome metemi tunooteweloyimbolo, ko, enengombo ngudodo gome metemi olinilo, gengo yemboongeteno. No kuli ingooteno. Gayiyas, gengo nowoondooge hamoo teyingo, ngu gome yanggango, elo ingooteno.

[3]Kuli dobooguline gidalega, nono mayelo elo, gedodo ngandilo ewonggo. Gedo Anutlo mande hamoo damoningga, ngu keyolo endeyootelo etoyi, ingolo, ngulo no gengo oni oni ulungga oolengo tewono. Ndatelo ngulo, gedo Anutlo mande nenengo keyooteku, ngulo ngundilo eteno.

[4]Yo, no nenengo simoonembolo mandeye, ingolo ngu, simoonembo hamoo mande damoni ngu keyootoyi, no ngulo oni oni ulungga telo, oolooteno. Yo, hamoo, ngu oni oni tetenokungga, ngundo nolo oni oni gidalega tetenoku, ngu dagate.

Gayiyasndo Ko Gome Tewolo

[5]Ge nolo Kristen doboone, gedo Anutlo ko oni gome soboyelolo kawararayelooteku, ngu kewooloyemo ko oni gidalega ngu amana tunootewonggoku ngu, ge watayi kini. Ene geno mayetoyi, gedo ene ngudodo gome hoolooweyeloote. Ngundilo mande, ngu gome oolengo.

[6]Yo, Anutlo ko oni gidalegado, ene Kristen simoo bale doongeyemo, gengo nowoondoyiga teteku, ngu yootunolo ewonggo. Ngu hamoo, gedo oo teteku ngu mete, ene Anutlo ko oni ootookoolo, gengo ya yokolo, Anutlo koni tewelo satoyiga ngu, asa, gedo oo gidalega ngudodo ene hoolooweyeloya yunootooga, yoya sayi. Ngundilo damoningga, teteku ngu, asa, Anutndo, ngulo gome ingowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ene nga kongga, ngalo oololo, ene Yesus oowooyi bingami elo okooweloyi ngu tetenggo. Ene oni gidalega, Yesuslo nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngu kandeyemonggo, oo gula ma yowelo.

8Ngundilo ngulo, noole komo oni ngundilo ngu hoolooweyelowato. Ngundilo damoningga ngulo, noole Anutlo hamoo mandega ngalo koni nga goboolo gooboongoolo tewato.

Diyootirepis, Ene Damoni Biyomi Tewolo

9Nondo Kristen, simoo balelo, mande gidalega nakangolo yunowono. Ene Diyootirepis ngu enengo koleteyingo oluwelo ingolo, ngulo ene noolengo mande ma ingoote.

10Ngundilo ngulo, no oololo, yeno toongelo ngu, no enendo mande teteku, ngulo mande yootunolo ewano. Enendo nooledodo mande biyomi oowooyingga elo, konokono telo endeyoote. Ene ngu nangge ma teyingo, kini, enengombo Anutlo ko oni yoyolo, enengo yano ulo, ene ngudodo ma yomosiyeloote. Oni sungo gidalegado, ko oni yoyolo, enengo yano ulo, yomosiyelowelo etoyi ngu, enendo ngu soleyelolo, ene Kristen oni simoo bale kewooloyemonggo, ngudodo oweyeloote.

Dimitiriyasndo Damoni Gome Tewolo

11Ge, nolo Kristen doboone oolengo, ge mande damoni biyomingga, ngu ma keyowelo. Kini, ge komo mande damoni gomengga, ngu nangge keyoya ko te! Hamoo, oni ene mande damoni gome teteku ngu, ene Anutlo oni. Ngundilo nangge, oni ene mande damoni biyomi teteku ngu, ene Anutlo oni kini.

12Oni bidodo, ngu Dimitiriyas, oowooyi bingami elo okootenggoku ngu. Ene ngu Anutlo hamoo mandega, ngu gome keyootoni, ngulo Anutndo enengo oni oni tetoni, nondo ngudodo eneyo oni oni teteno. Ge ngu ingoote, nondo mandega etenoku nga ngu, hamoo oolengo.

Mande Wenga

13Nondo gengo mande oowooyingga, ewelo ingootenoku, ene nondo ngu so uyimo nakangowelo ma ingooteno.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ndatelo ngulo, no sodedonangge, no geno nguno oololo, gedodo goboolo bibitelo, mande elo ingoweloyi, ngulo ingooteno.

15Gengo nowoondoge ngu ayibinonggo olini. Gengo, Kristen doboogulige, ngundo ge kambagelooteto. Ngulo ngu, ge komo oolouya, noolengo Kristen doboogulinayi, ngu bidodo sungo sungo kambayelo. Ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yud

Yud 1

[1]No Yud, no Yesus Kristuslo ko oni. No ngu Yems koneyo. Nondo nga mandega nga, so uyimo nakangolo ye yunooteno. Ye simoo bale Anutlo menongga ngu ingolo keyootenggoku, Awa Anut ngundo yengo nowoondoyi yunootoni, ko Yesus Kristusndo ye soboyelootoni, oolootenggo.

[2]No Anutno yemboongeteno. Anut, gedo nowoondoge ene yunoya, sumangengge imakeyingo, ngu eneno yetooga olini. Nguno ngu, enengo nowoondoyi teweloyi damoningga yunootooga, ngu eneno oololo, ulungga oolengo tunootelo oluwalo yemboongeteno.

Oo Etuyeloyingo Ebe Ganagana Onilo Mandeye, Ngulo Ye Ingonda Teyi!

[3]Ye nolo Kristen dobooguline, koletelo no yengo Anutndo, noole ko yoyoweloyi kongga ngulo mande nakangolo, ye yunowelo ingondudu ulungga tewono. Ene ataga no ngandilo ingolo, ngulo no komo nga mandega nga, ngandilo nakangooteno. Yengo me oni gidalegado tewooyelootoyiga ngu, ye komo yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu yanggango dowooyi. Ndatelo ngulo, nalu gulananggemo nangge, Anutndo enengo oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo damoningga, ngu yunowolo.

[4]Nondo nga mandega yengo nakangootenoku, ngulo damoni ngandilo: Oo etuyeloyingo oni ebe ganagana gidalega, tolige tolige, ye kewooloyemo ombulo, ene Anutlo Kristen damoni nenengo, ko enengo ayibiyi, yunoweloyi damoningga ngu yowoolengolo, toligemangge ene mande oowooyingga etuyelowelo ombuwolo. Ngundilo ngulo, ene tolige ye kewooloyemo ombulo, bosebalese damoni biyomi, ko damoni biyomi oowooyingga ngudodo, ngu telo etuyelootenggoku, ngu ye ngudodo, ngu mete tewanggolo tetenggo. Yo, ngundilo oni ngu, ene Yesus Kristus nangge ngu onilo tabangoye koletelo, ngu noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, nguno nowoondoyemo hamoo ma tetenggo. Yo, ngundilo oni ngu Anutndo enengo damoniye biyomi ngu kuli wilikoyelowoku, ene ngulo oonatewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ye ngu oo ngu kuli ingootenggoku ngu, ene no yengo ingondudu ko yokutuwooteno. Ngu ngandilo: Kulimi Oo Sembuli Ulungga, ngundo Iserel oni Igipnonggo yoyootoni, sawonggori. Ene kootusina, oni simoo bale enengo ma ingolo, nowoondoyemo hamoo ma tetoyi ngu, asa, ene ngu yuleni kumoowonggori.

6Ngundilo nangge, kulimi Sambono Engel oni gidalega ngudodo, enengo koye Anutndo yunoyingo, ko ulungga ngu nenengo ma telo, ngulo enengo Sambo ende damoni ngu yokolo sawonggori. Ngundilo satoyi, asa, ngu naluno nguno, Anutndo yoyolo ya biyomimo yoyelo, nguno uto yanggango (sen), ngundo gosiyelolo yoyetoni, nguno suwoo suwoo sugi sugi ooleliko biyobiyomi ingolo oolootenggo. Ngundilo oodoyi, oololo, Anutndo wilikoyeloweloyi nalu ulungga, ngu sobowoolo oolootenggo.

7Ngundilo nangge, kulimi oolengo, Sodom Gomora ende elayaga ngudodo, ko ende gidalega namoko oluwonggoku ngudodo ngundilo, ene Engel onindo tewonggoku, ngundilo tewonggori. Ene bosebalese damoni biyomi ngu keyolo, ko simoondo simoo dobooguliyiboya, baledoya, weletenggoku ngundilo tewonggori. Ngundilo tetoyi, ngulo Anutndo ngu ende elayaga ngu kamukowolo. Ngu ooga tewoku, ngu oo gaboyi tunoo, noole etuyelooteku, ngu noole Anutlo mandeni ma keyowatoku ngu, asa, ngundilo kowuli, ngu nooleno ngudodo tunootewa. Yo, noole Anutlo mandeni nenengo, ma keyowatoku ngu, asa, noole ngudodo Anutndo yoyolo, Setanlo ende de nombo ma kumooweloyi nguno oolongooyelowa.

8Ngu ebe ganagana oni, ataga oolootenggoku nga ngu, ene ngundilo nangge telo, enengo gabo biyomi oowooyingga kenolo, ngunonggo ene goweye damoni biyomi oolengo ngu tetenggo. Ene noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngulo manggowo toongoolo, ene windawinda biyomi telo, ene Sambono Engel oni ngudodo mande kootuyisina etenggo.

9Ene kulimi, Anutlo Engel onilo tabango koletelo, oowooyi Mayikel, ngundo Setandodo yumooyinolo, kootuyisina mande biyomi ma ewolo. Kini, ene Moseslo bingo onendo yowalo, Setandodo mande gumgum elo longge nangge

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

telo, nguno ene Setandodo mande kootuyisina ma ewolo. Kini, ene ngandilo ewolo. Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Anut enengombo nangge ngu geyolo elo, mamananggelowa! Ewolo.

10Ene nga ebe ganagana oni ngando ngu, ene oo bidodo damoni ma ingolo, ngulo mande biyomi etenggo. Ene mande damoni ingootenggoku ngu, ene nusago ingonduduye kini, ngulo damoniye ngundilo tetenggo. Ngundilo damoningga ngundo hamoo oolengo yombuliyelootenggo.

11Yo, ngu etuyeloyingo oni ebe ganagana ngu, ene komo ingondale teyi! Ndatelo ngulo, ene kuli, Keyinlo newende boguboguwoolo, tetenggoku damoningga, ngundilo endeyootenggo. Yo, ene ulilo nangge ingondudu tetenggoku, ngulo enengo goweye ngu yolo, Belamlo damoni keyoweloyimbolo inowonggo. Ene Anutlo mande ngu yokolo, Korando, oni gidalega ngudodo windawinda tewonggoku, ngundilo tewonggo. Ngu damoninggano nguno, Kora, enengo ko oni ngudodo hamoo oolengo oonatewonggo.

12Nalu bidodomo, ye gooboongoolo Anutlo ko dobooguliye ngudodo nowoondoyi telo, oowali simbo katenggo. Ene ngu ebe ganagana oni ngu yengo goobooye ngu yombuliyolo biyomi tetenggo. Yo, ene sono oowali logono kini ngu netenggoku, nguno ene enengo oowali ngu sobowooweloyi, ngulo ma sosoletenggo. Kini, ene enengombolo nangge ingolo, oni sungo oodoolo wenonootenggoku, ngu hoolooweyelowelo ma ingootenggo. Ebe ganagana oni ene goboole Sambono sono kini doogobo yolo, sungo sungo kingo sateku, ngundilo. Ene de tanggooli nalunimo, ma enggeteku ngulo. Ene de kumooni, onindo damonidodo gumootenggoku ngundilo.

13Yo, ebe ganagana oni ngundo oyumo yoweloyi mande damoni ngu tetenggo. Nguno ngu, ebe ganagana oni, ngulo damoniye biyomi sono tuwi ulungga ombulo, koodoyi nogolu digi bungomo yeteku ngundilo. Ene Sambono dootumbo enengo musiye oolengo yokolo, sungo sungo satenggoku ngundilo. Ngu oni, ngulo ooleli, iliyo oolengo, Anutndo sungo yeyunootoni, sugi sugi oluwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ene Ngulo Uliyi Biyomi Oolengo Yowanggo

14-15Inok ngu, Adamlo soweni oololo, kandegula gidembolo elayaga, nguno ene tunootewolo. Anutlo mandeno, Inok Anutlo ingonduduni elo, ngu ebe ganagana onino ngulo ewolo. No kenootoowe, Anut Oo Bidodo Sembuli, nga enengo Engel oni ulungga oolengo, ngu ma kandangeweloyi, ngu enedodo goboolo ombutoyi yeyooteno. Ene oni bidodo biyomi tewonggoku, ngu andangelo wilikoyeloweloyimbolo ombute. Yo, oni Anutlo mande ingolo, ngu ma keyootenggoku ngu, enengo damoniye biyomi telo oluwonggoku, ngu bidodo kenolo ingowanggo. Yo, mbumbuwadodo oni ene hamoo oolengo Anut kootu inootoyi, ngundilo ngulo, Anutndo, enengo mande damoniye biyomi oolengo enedodo tewonggoku, ngulo gumi ogingoyingo ulungga yunowelo ombuwalo ewolo.

16Ngu oni ngu, ene Anutdodo kootuyisina mande elo, ko oo bidodo eneno tunootewoku, ngulo nowoondoye biyomi ingootenggo. Ngundilo ngudodo, enengo nowoondoye ulu teweloyi damoningga ngu telo, keyolo endeyootenggo. Ene meno manggalu telo, enengo bingamiye elo okoolo, ngunonggo ene oni gidalega ngudodo, oowooye bingamiye okoolo ganaganayelolo, ngulo oo kingo woosoolo yoweloyimbolo.

Ye Komo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngu Gome Dowooyi

17Ene ye nolo Kristen dobooguline, ye Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngulo Aposel onilo mandeye kuli ewonggoku, ngu ingondudu teya ingoyi.

18-19Ene yeno ngandilo ewolo. Kootusina nalu wengamo, oni gidalega Anutlo mande damoni ngudodo, yumooyinolo, Anut kootu inolo, nowoondoye ulu teyingo damoni biyomi ngu telo oluwanggo. Ene ngundilo telo, Anutlo Kristen oni simoo bale, ngu kewooloyemo ulo ganaganayelolo, yoyeni, ene usowoolo sungo sungo tetenggo. Yo, ngu oni biyomi nguno Anutlo Yuka Kundingiyi eneno kini. Ngulo ene mela ngalo damoni, ngulo nangge ingondudu tetenggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ene ye nolo Kristen dobooguline, ye bidodo komo suwoo suwoo yengo nowoondoyemo hamoo teyingo kundingiyingga, ngu yengomo yengomo yanggango teyinoya oliyi. Ye komo suwoo suwoo, Yuka Kundingiyi, ngulo yanggangoni, ngunonggo Anutno yemboongeyi.

21Anutndo yengo gome ingootoni, ngulo yengo endeyoyingo damoningga ngu tunoo etuyelolo, ye enengo ingondudu nangge keyoyi. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, Anutndo ye kumana ulungga yunowa. Ye komo ngu nalungga, ngu sobowooya, noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus Kristus, ngulo ayibiyini ngu ye keda sugi sugi oluweloyi ngu yunowa.

22Ye komo oni gidalega enengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu bodaga yokowonggoku, ngulo nowoondoyi teyunoya hoolooweyeloyi.

23Kristen oni gidalega, ngundo biyomi tetoyiga ngu, asa, ye komo sodedonangge, ene hooloowetoyiga, Anutlo oole metemi nguno ko oolouyi. Yo, ye oni ngundilo nowoondoyi teyunolo, hoolooweyelolo ngu, asa, ye komo ngulo ingondale teyi! Kinitetoyi ngu, asa, ye ngudodo mete mbumbuwa tewonggokulo ngulo ye solewanggo. Ene ingondudu kulimi ngulo damoniye, ngu towi soloyi sugabododo oolengo ngundilo. Ye komo damoni ngundilo ngulo, sosoleya sungo saya oliyi.

Anutno Eseteweloyi

24Anutndo ene mete ye soboyelolo kawararayelootoni, ngulo ye mela ma wongosogulumoolo yulewa. Enengo dulidalinimo ombuteku, naluno nguno, Kristusndo ye yoyolo, ngandilo ewa, yeno biyomi gula kini. Ene ngundilo etoni, ye ngulo oni oni ulungga oolengo tewanggo.

25Ngu Anut gulananggega, ngundo nangge, noole ko yoyoyingo, ngu Yesus Kristus ngulo koningga, nguno noolengo, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, noole ngulo bingami elo okoowato. Ene nangge noolengo sobosobo koleteyingo ulungga ooloote. Ene yanggangonidodo dulidalinidodo oolengo. Ene oo bidodo sobosobo tabango ooloote. Ene kuli ooluwolo. Ngundilo nangge nalu bidodomo, kootusina ngudodo oluwa. Ngu hamoo oolengo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Rewelesen

Rewelesen 1

[1]Nga so uyingga nga, Yesus Kristusndo oo bidodo kuli etuyelowolo. Ngu oo bidodo nalu bodaga nangge tunooteweloyi ngu, Anutndo Kristus etungootoni, ngundo enengo ko oni etuyelowolo. Asa, Anutndo enengo Sambono oni suleyootoni, ngundo nono ombulo, no, Yon, enengo ko oni oo ngu tunoo etunelowolo.

[2]Nondo Anutlo mande, ko, Yesus Kristuslo mande ngu bidodo ingolo kenowonoku oo ngu bidodomo, nga so uyinggano ngano nakangowono. Mande nga hamoo oolengolo ewolo.

[3]Nga mandega nga, nondo nakangowonoku ngu, Anutndo oo kootusina tetoni tunooteweloyiga, ngulo mandeni nga ngu, oni kandangelo, ingolo, keyootenggoku ngu, Anutndo ye gome soboyelowa. Ndawugalo ngulo, ene ingootenggo. Ngu nalungga ngu namoko tetoni, nguno Anutndo oo bidodo tewelo ingowoku, ngu bidodo temukowa ingowolo.

Kristusndo Mande Soweyootoni, Kristen Oni Goobooyingo Kandegula Gidembolo Elaya (7) Nguno Oolouwolo

[4]No Yondo, nga so uyingga nakangolo, ye Kristen goobooyingo kandegula gidembolo elaya, Esiya melako nguno oolootenggoku, ngulo nakangoyunooteno. No Anut kuli keda oluwoku, ataga nguya keda oolooteku, ko, kootusina ko ombuweloyi, nguno yemboongetoowe, enendo mete sumangeni nowoondoye imakeyingo damoni ngu yunowa. Yuka Kundingiyi ngulo koye ngu kandegula gidembolo elaya telo, Anut tanggeyimo dikalo oolooteku, ngundo nguya sumange nowoondoye imakeyingo damoni, ngu mete yunowa.

[5]Yesus Kristus oningga ngu, ene Anutlo mande nenengo wesiyolo eteku, enendo nguya sumange nowoondoye imakeweloyi, ngu yunowa. Yesus koletelo melenonggo ko keda ootookoolo, mela oni sobosobo koleteyingo ulungga, ngulo sobosobo tabango ooloote. Ene newende noole yunolo, enengo dalowobo noolengo mbumbuwa andangeyunowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[6]Ngulo ngu, noole enengo nowoondonayimo hamoo teyingongga, nguno ulo, Eweyi Anutlo woolo yeyingo oni telo oluwato. Yesus Kristus ngu sugi sugi noolengo sobosobo oluwa. Ngulo ngu, noole komo suwoo suwoo enengo oowooyi dulidalini yanggangoni oolooteku, ngulo bingami elo okoowato! Ngu hamoo oolengo!

[7]Gome ingoyi! Yesus goboole kewoolokuli ombuwa! Ngundilo ombutoni ngu, oni bidodo enengo doongeyembo kenowanggo. Ngundilo telo, oni kuli ene sanggawelo uleyingoku nguya kenowanggo. Oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, ngundo ngu, Yesusndo ko teyingo ngu ingolo, ngulo nowoondoyi ulungga tewanggo. Oo ngu hamoo oolengo ngundilo tunootewa!

[8]Oo Bidodo Sembuli, Anut, ngundo ngandilo ewolo. Nondo nangge no kuli amana damonimonggo ko wengamo nguya nondo nangge oolootenolo ewolo. Ngu hamoo Oo Bidodo Sembuli ngu kuli oluwoku, ko, ataga nguya oolooteku, kootusina ko ombuwa. Ene Anut yanggangoni ulunggadodo.

Yondo Gabono Kristus Kenowolo

[9]No Yon, no yengo Kristen dobooye, noolengododo Kristusno nowoondonayimo hamoo teyingo ngulo ngu noole goboolo, kowuli koolowoolo, tewoolo yanggangoni nguya goboolo ootoolo, noole Anut mande damoningga ngundo enengo simoo bale soboyelooteku, nguno ulo ootoololuwato. Nondo Anutlo mande oni simoo baleno yootunolo wesiyolo elo, ko, Yesusndo oo hamoomu etunelootoni nguya, eneno etuyelootoowe ngu, asa, ngulo oni no noyolo, Patmos meladonimo, ngano ya biyomimo ngundilo noyokootoyi oolooteno.

[10]Sande naluno, Yuka Kundingiyimbolo yanggangoni, ngundo nono tunootetoni, kootunesinanggo manggowo gula yanggango etoni, no ingootoowe, unggu ngguyi ngundilo ingowono.

[11]Ngu manggowooga, ngundo ngandilo ewolo. Ge oo bidodo kenooteku ngu, ge komo so uyimo nakangoya, soweyootooga, Kristen goobooyingo kandegula gidembolo elayaga Epesas, Smerna, Pegamum, Tayatara, Piladelpiya, Sardis, Leyodisiyano suleyootooga oolounilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12-13Asa, no ngundilo ingolo, yowoolengolo, ngu oningga mande nono ewoku ngu kenootoowe, solu Lam gol kandegula gidembolo elaya oodoni, Lam ngu kewooloko oni gula oluwolo. Ngu oningga ngu, Anut Nangoni Oni Kilalongo kenowono. Ene towi pelungga kuduwootoni, keyimo utoni, Let gol kosingeyiwoole kowoolo gosiyowolo.

14Enengo tabango uyi namboyi ngu gooboolembale ngundilo. Doongeyi ngu de solu dedeku ngundilo.

15Keyi ngu solu oolengo degido ngundilo. Enengo manggowo ngguyi ingootoowe, sono tuli ngguyi ngundilo.

16Ene kandeyi koondosina ngu dootu kandegula gidembolo elaya dowoolo, ko manggowoomo duge kuningo gide gide oluwolo. Enengo omukumundoongo ngu sa kewoolo yanggango oolengo yeteku ngundilo.

17-18No ngu oo ngu kenolo soluyokolo, keyi damonimo ukelo, ulo, oni kumooyingo ngundilo tewonowo. Ngundilo tetoowe, ene kandeyi koondosinanggo nodowoolo ewolo. Ge ma sosolewelo. Nondo nangge, no kuli amana damonimonggo ko wengamo nguya, nondo nangge oolooteno. Kulimi no kumoowonomu, ko ataga keda ootoolo, yade oololo, kootusina nguya sugi sugi oluwano. Noso nangge oni kumooweloyi logo teweloyi ngulo sobosobo, ko, nondo yanggangododo oni suleyelootoowe, Setanlo ende biyomimo uweloyi ngulo nguya sobosobo.

19Ngulo ngu, ge komo oo ataga tunooteweloyi, ko kootusina tunootewaku, ngu bidodo kenowoku, ngu nakango.

20Ge kandene koondosina dootu kandegula gidembolo elaya kenolo, ko, gol solu lam kandegula gidembolo elaya kenowoku, ngu mande yamonggawo, ngulo damoni ngu ngandilo: Dootu kandegula gidembolo elaya ngu Sambono oni Kristen goobooyingo kandegula gidembolo elaya ngulo sobosobo; solu lam kandegula gidembolo elaya ngu, Kristen goobooyingo kandegula gidembolo elaya ngu. Ngundilo ewolo.

Rewelesen 2

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Epesas Kristen Oni Watangga Oolootenggoku, Ngulo Mande Soweyowolo

[1]Kristusndo ewolo. Yon, gedo nga mandega nga nakangoya soweyootooga, Sambono oni Engel Epesas goobooyingo sobowoolo oolooteku, nguno oolouni. Nga mandega nga ngandilo. Nga mandega nga Yesus kandeyi koondosina dootu kandegula gidembolo elaya dowoolo, ene gol lam solu kandegula gidembolo elaya ngu kewooloko oodoni, ngunonggo no nga mandega nga yeno soweyooteno.

[2]No kuli ingooteno. Ngu ye Epesas oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo yengo damoni, ko, kowuli tetenggoku nguya kuli ingowono. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo nguno yanggango dikalo, ngunonggo oni damoni biyomi tetenggoku, ngu yoyokootenggo. Ngundilo oni, ngundo ye ganayelolo etenggo. Noole Anutlo Aposel oni kilalongo nangge etenggo. Ene yengombo damoniye kenolo wilikolo ingootenggoku, ngu nguya Anutlo Aposel oni kini. Ene ebe ganagana oni nangge.

[3]Yo, no ingootenoku ngu, ye no oowoonembolo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango telo, ngunonggo kowuli ulungga koolowoolo, ye ma kiyayi yetenggo.

[4]Ene ngundilo ngulo, no ye yeyondandangelo, ngulo oo gula no kowuli ingooteno. Ye amana nowoondoyemo hamoo teyingo nguno ngu, nowoondoye bidodo nguno yewonggo. Ene ataga ngu damoni metemingga ngu yokowonggo.

[5]Ye kuli damoni gomemu teyingo, ngulo ingondudu teyi. Ye ngu damoningga ngu bidodo yokolo, ye kuli sungo yowoko salo oolootenggo. Ngundilo ngulo, ye komo nga mbumbuwa tetenggoku nga yokoya, nowoondoye yowoolengootoningga, damoni gome kuli tewonggoku, ngu ko teyi. Ngundilo ma tetoyi ngu, asa, no yeno nolo solu lam (Yuka Kundingiyi) oolooteku ngu andangelo yootoowe, ye oleliko oluwanggo.

[6]Ene damoni metemi telo oolooteku, ngu ngandilo. Ye ngu noya Nikoletiyan oni watangga, ngulo damoniye biyomi oolengo nguya longgeyootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ariya, oni sodeyidodo ngu, ene komo mande nga ingoni! Yuka Kundingiyimbo Kristen oni goobooyingo, ngu elo etuyelolo ewolo. Ene oni enengo newendemo hamoo teyingo, nguno yanggango dikalo oode ngu, asa, ene mete Sambo endemo kongga nguno oolelo, de tanggooli gome Anut doongeyimo keda sugi sugi oluweloyi oolooteku, ngu newanggolo ewolo.

Smerna Kristen Oni Watangga Oolootenggoku, Ngulo Mande Soweyowolo

8Nga mandega nga nakangoya soweyootooga, Sambono oni Engel Smerna goobooyingo sobowoolo oolooteku, nguno oolouni. Nga mandega nga, ngu Yesusnonggo ombute. Ngundo nangge, kuli amana damonimonggo ko wengamo nguya, ngundo nangge ooloote. Ene kuli kumoowoolomu, ko ataga ene keda oolooteku, ngundo nga mandega nga yeno soweyoote.

9No yeno kowuli ogingo oo tunootetoni ingootenggoku, ngu no ingooteno. Ngulo ngu, no ingootenoku ngu, ye melako ngano keda oluweloyi oo sitoyi ulungga kini, bodaga nangge yootenggo. Ene Anutndo ye hoolooweyelolo, kumana ulungga yunoote. Ene ngu oni watangga ngundo noole Yuda oni Anutlomu elo etenggo. Ngundilomu, ene ye yumooyinolo mande biyomi etenggoku, ngulo ene nolomu kini, ene Setanlo keyimo oni nangge.

10Nalu bodagano, nowoondoyemo hamoo teyingo ngulo tewooyelolo, ogingo yowanggo. Ene ye ngulo ma sosolewelo. Ye kewooloyemo oni gidalega Setando tewooyelolo, enengo ya biyomimo yoyetoni, nalu kande elaya oluwanggo. Ene ye komo ngu nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango dowoolo, yade oololo kumoowanggo. Ye ngundilo tetoyi ngu, nondo keda sugi sugi oluweloyi ngu kingo oolengo duwoo yunowano.

11Asa, oni sodeyidodo mande nga gome ingoweloyi ngu, ene komo mande gome Yuka Kundingiyimbo Kristen oni goobooyingomo eteku, ngu gome ingoyi! Oni ene newendemo hamoo ngu yanggango dowoolo oolooteku ngu, ngundo Setanlo ende biyomimo nguno ma oolouwa. Hamoo oolengo kini! Elo ewolo.

Pegamum Kristen Oni Watangga Oolootenggoku, Ngulo Mande Soweyowolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Nga mandega nga nakangoya, soweyootooga, Sambono oni Engel Pegamum goobooyingo sobowoolo oolooteku, nguno oolouni. Nga mandega nga, Yesus ene duge pelungga gulanangge ngu kuningo gide gide, ngunonggo suleyootoni ombute.

13No kuli ingootenoku ngu, yengo ende ngu Setanno yambo mande ulungga telo oolootenggoku, ngulo musiyo. Ene ye nolo oowoone gome dowoolo, ngulo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo no oowoone ma oongootenggo. Ene kulimi oni oowooyi Antipas, ngu yengo endemo nguno oodoni ngu, enengo newendemo hamoo teyingo ngulo uleyi kumoowolo. Ndadilo ngulo? Yengo ende ngu Setanlo musiyo. Nga naluno nguya, ye ngu nolo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango ootoolo, ngulo no oowoone ma oongootenggo.

14Ngundilo ngulo, nondo oo gidalega yendo tetoyi, kenowonoku, no ngulo kowuli ingooteno. No mande oo ngulo yeno ewelo. Oni gidalega Pegamum nguno oolootenggoku ngu, ene mboolo ebe ganagana oowooyi Belam, ngulo damoni yanggango dowoolo, ngunonggo ene oni oowooyi Belak etungowolo. Ngundo ngu, Iserel oni simoo bale ganaganayelolo yoyootoyi, mbumbuwa telo, yuka biyomi nguno woolo yeweloyi oowali ngu nelo, ene bosebalese damoni biyomi nguya tetenggo.

15Ngundilo ngulo, oni gidalega ye kewooloyemo oolootenggoku, ngundo Nikoletiyan galo damoniye biyomi etuyeloyingongga, ngu nangge keyootenggo.

16Ngulo ngu, ye komo nowoondoyemo hamoo teya, yowoolengoya, ngu damoni biyomingga ngu yokoyi. Ngundilo ma tewanggoku ngu, asa, no sodedonangge yeno tunootelo, ombulo, duge pelungga gulanangge ngu kuningo gide gide manggonemo oolooteku, ngando ngu, oni nguya ebe ulewato.

17Ariya, oni sodeyidodo ngu, ene komo mande nga Yuka Kundingiyimbo Kristen goobooyingomo eteku nga, gome ingoni. Oni ene newendemo hamoo teyingo ngu yanggango dowoolo, dikalo oode ngu, asa, nondo ngu oningga

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu Sambono oowali, ene kuli ma kenoyingomu, ngu inootoowe newa. Ene nguya digi namboyi bodaga inowanoku, nguno oowooyi keda nakangoyingo oolooteku, oni digi yowokungga, ngundo nangge kenolo, oowooyi keda ngu ingowalo ewolo.

Tayatara Kristen Oni Watangga Oolootenggoku, Ngulo Mande Soweyowolo

18Nga mandega nga nakangoya soweyootooga, Sambono oni Engel Tayatara goobooyingo sobowoolo oolooteku, nguno oolouni. Anut Nangoni ngundo nga mandega nga yeno suleyoote. Enengo doongeyi ngu de solu ngundilo. Enengo keyi ngu Ayen koolongguyi yowali ngundilo gome oolengo.

19No yengo damoniye tetenggoku, ngu bidodo kuli ingomukooteno. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ko, oni sungombolo nowoondoyi teyingo damoningga ngu, no kuli ingowonowo. Ye ko telo, nolo oowoonemonggo oni hoolooweyelootenggoku, ngulo onindo kowuli ye yunootoyi, ye nguno yanggango dikalo, kowuli koolowootenggo. Ngundilo damoni gome ngu koletelo tewonggoku ngu, ataga ngu dagalo ulungga oolengo tetoyi tunootete.

20Ene no ye yosanggawelo mande gula ewano. Ye bale oowooyi Yesebel, ngu yokootoyi, yeya ooloote. Ngu balega, ngundo ngandilo ete. No Anutlo ingondudu eyingo bale. Ngundilo ewoku ngu, ene ebe ganagana mande nangge ewolo. Ngu balega ngundo nolo ko oni damoni biyomi oolengo etuyelootoni, ene bosebalese damoningga ngu keyolo, telo, ngunonggo ene yuka biyomi ngulo woolo yeweloyi oowali nusago ngu netenggo. Nelo, ngulo ene mbumbuwa tetenggo.

21Nondo ene newende yowoolengoweloyimbolo nalu inootoowe oode, ene enengo bosebalese damoni biyomingga ngu ma yokolo, ene newende yowoolengowolo.

22Ngundilo ngulo, ene damoni biyomi ma yokootoni ngu, asa, nondo sayi ogingododo ulungga ngu balega ngu inolo, ko, oni eneya endeyootenggoku ngu, ene nowoondoye ma yowoolengowanggoku ngu, nondo ene nguya sayi ogingododo ulungga, ene yunootoowe yowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ngulo ngu, nondo enengo simoongo nguya ulewe kumoowanggo. Asa, ngundilo tetoowe ngu, Kristen oni simoo bale bidodo nguno kenolo ingowanggo. Ingootoyi, onilo ingonduduye nowoondoye newendemo ngu bidodo wilikolo ingooteno. Ingootoowe, oo biyomi bidodo ye tewanggoku, ngu sungo sungo ngundilo gumi teyunowano.

24-25Ene ataga Kristen oni simoo bale gidalega Tayatarano oolootenggoku, ye ngu balega ngulo mande damoni biyomi nguno ma ulo, ko Setanlo damoni biyomi kombiteyingo ngu bidodo ingondudu ma telo tetenggo ewolo. Ye ngu oni ngulo, yeno ngandilo eteno. Ye komo Yesuslo nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu komo yanggango dowoolo, yade yade oololo, no ko tunooteyingo naluno, ngu nangge dowoolo, oodoyi ngu, asa, no kowuli gula ye ma yunowano.

26Oni enengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango dowoolo, dikalo ootoolo, ngunonggo nolo ko logo oo telo yunowonomu, ngu telo, keyolo oodoyi ngu, asa, nalu wenga oolengomo ngu, no ngu oni ngu nolo yanggangone ulungga yunowano. Yunootoowe ngu, oni simoo bale mela bidodo tabango oniye tunootelo, ngundo soboyelowanggo.

27Anutlo mandeno eneno ngandilo ewolo. Ngu oni ngundo oni simoo bale yanggango soboyelootoyi, onindo oni gula usutoko Ayen dowoolo, ngundo yudoyi, ngundilo yanggango soboyelowanggo. Ngundilo soboyelolo, oni bidodo wilikoyelowaku ngu, nogo kumbe usosowootoyi sosolango yeteku ngundilolo ewolo. *Sam 2:9* Awane Sambo endemo oolooteku, ngundo ko no (Yesus) nunowolo. Ngundilo nangge, ngu oni nguya no hooloowenelolo, ko ngundilo nangge tewanggo.

28Ngu oni ngu nondo suwoononggo dootu boyi ooleteku ngu yunowano. Ngu damoni ngandilo: Ene Yesusya sugi sugi oluwanggo.

29Asa, oni ene sodeyidodo mande ingoweloyi tetoningga ngu, ene komo nga mandega nga Yuka Kundingimbo Kristen oni simoo baleya eteku nga ngu, ene komo gome ingoni! Elo ewolo.

Rewelesen 3

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Sardis Kristen Oni Watangga Oolootenggoku, Ngulo Mande Soweyowolo

[1]Nga mandega nga nakangoya soweyootooga, Sambono oni Engel Sardis Kristen goobooyingo ngu sobowoolo oolooteku, nguno oolouni. Oningga (Yesus), ene Anutlo Yuka Kundingiyi kandegula gidembolo elaya dowooteku ngu, ko ene dootu kandegula gidembolo elaya dowoolo oolooteku, ngundo yeno mande ngandilo suleyootelo ewolo. No kuli ingooteno. Ye no oowoonemo ko tetenggoku, nguno kuli ingowono. Oni oowooyingga ngu ingondudu tetenggoku, ngu yendo nolo ko gome oolengo tetenggolo ingootenggo. Ene ngu hamoo oolengo kini. Ye kuli hamoo mande ngu yokowonggori.

[2]Ye ootookooya ingoyi! Yengo Kristen damoniye ngu kinitewelo teteku, ngulo ye komo yanggango teyunoyi. Yengo damoniye bidodo tetenggoku, ngu nondo kenootoowe, nolo Anut doongeyimo nenengo kini.

[3]Ye kuli Anutlo Mande Keda Mesalango ngu ye kuli ingolo yowonggo. Asa, ye mandeni ngu komo ingonduduyemo ko ingondudu teya, gome sobowooya, nowoondoye yowoolengoya, Anutlo mande ngu keyoyi. Ye wetolo oode ma ootookootoyi ngu, asa, no yeno yakaka oni ngundilo windoga tunootewano. Nolo nalune wilikoyeloweloyiga ngu, ye ma ingootenggo. Ye nowoondoye ngu towikumba sugabododo ngundilo.

[4]Ngulo ngu, Sardis Kristen oni gidalega ye kewooloyemo oolootenggoku, ene ngundilo nguya kini. Ngu oni ngu, enengo nowoondoye hamoo teyingo ngu namboyi oolengo. Nowoondoye ngu towi nenggulo namboyi oolengo, ngu ngundilo. Ngu oni ngu, noya endeyolo oluwato.

[5]Oni ene nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango oolengo dowoolo, dikalo oolootenggoku ngu, asa, nondo kumba namboyi ngu, ene yunolo, ko, nondo enengo oowooye Sambo endemo so uyimo simoo bale keda oluweloyi oowooye nakangootenoku, nguno oluwa. No enengo oowooye ma toongoowano. Kini, nondo enengo oowooyi nolo Awanemo, ko, enengo Sambono Engel oni nguya, ngu tunoo yootunolo ewano.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Asa, oni sodeyedodo mande ingoweloyi gome ngu, ye komo Anutlo Yukanimbo Kristen simoo bale goobooyingo musiyo bidodomo mande eteku nga, gome ingoyi! Elo ewolo.

Piladelpiya Kristen Oni Watangga Oolootenggoku, Ngulo Mande Soweyowolo

7Nga mandega nga nakangoya soweyootoowega, Sambono oni Engel Piladelpiya Kristen goobooyingo ngu sobowoolo oolooteku, nguno oolouni. Ngu ngandilo: Nondo kundingiyi oolengo (Yesus), ko, no oo teweloyi etenoku ngu, ngu no hamoo temukooteno. Nondo Yerusalem ende kedaga Sambono oolooteku, ngulo sobosobo koleteyingo oodoowe, kuli Dewitndo oluwoku ngundilo. Nondo yamako goosootoowe ngu, oni gulado mete ko ma goodoowa. Ngundilo nangge, no yamako goodootoowe ngu, oni gulado mete yamako ngu goosooweloyi nguya kini. Yesusndo nga mandega nga elo nakangowolo.

8Yendo no oowoonemo ko bidodo tetenggoku ngu, no kuli ingowono. Ngulo no yengo hoolooweyelootoowe, ngunonggo oni gidalega nguya yedodo nowoondoyemo hamoo tewanggoku, nguno ombuwanggo. Oni gulado ngu mete yengo ko ngu ma gosiyelowa. Yengo watangga nguno, ye oni simoo bale oowooyingga kini, ene ye oni kewooloyemo, no oowoone yootunolo, ewelo ngu, ene ma sosolewolo.

9Ngulo ngu, ye ingootenggoku ngu, Yuda oni watangga ngu Setanlo mandeni keyolo, ngunonggo ngandilo etenggo. Noole Yuda oni ngulo soweni. Ngundilo etenggoku, ene Anutndo ene ko yoyoweloyi oningga sunggi yeyingo, nguno nowoondoyemo hamoo ma teyingomu, ngulo hamoo oolengo, ene Yuda oni kini. Ene ebe ganagana oni nangge. Ngulo ngu, ye ingoyi! No ngu oni ngu yoyewe, ene ombulo, yengo oowooye bingami ngu okoowanggo. No yengo gome ingootenolo ewolo.

10Ye ngu nolo mandene gome dowoolo, keyolo, ngunonggo yanggango dikalo, kowuli bidodo yeno ombutoni koolowoowonggo. Ngundilo ngulo, nalu sosowoomo Setanlo tewootewoo oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, ngu tewootewoongga ngu yeno ma tunootewa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ngulo ye gome ingoyi! No yeno sodedonangge tunootewano. Ngulo yengo nowoondoyemo hamoo teyingongga oolooteku, ngu gome yanggango dowootoyi, ngulo oni gulado ngu ooga ngu ma yombuliyowa. Ye ngundilo tetoyi ngu, asa, yengo suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu kingo oo duwoo yoweloyi ngundilo yowanggo.

12Asa, oni ene newendemo hamoo teyingo ngulo yanggango dowoolo, dikalo oodoni ngu, nondo ene yanggango yewe, nolo Anutga, ngulo goobooyingo ya Tempel ngulo osiyi ngundilo yewe dikawa. Nguno ngu, ene suwoo suwoo oluwa. Ngu oningga ngu, ene Anutlomu, ko ene Yerusalem ende kedaga sambononggo ombuyingomu, nguno sugi sugi oluwa. Nolo oowoone keda nguya ngu oningga inowano.

13Asa, oni sodeyedodo mande ingoweloyi gome ngu, ye komo Anutlo Yukanimbo Kristen simoo bale watangga ngu bidodomo mande eteku nga, gome ingoyi! Elo ewolo.

Leyodisiya Kristen Oni Watangga Oolootenggoku, Ngulo Mande Soweyowolo

14Nga mandega nga nakangoya soweyootooga, Sambono oni Engel Leyodisiya Kristen watangga ngu sobowoolo oolooteku, nguno oolouni. No (Yesus) hamoo mande ngalo Sembuli. Nondo ngu Anutlo mande ngu nenengo suwoo suwoo yootunolo eteno. No ngu, oo bidodo Anutndo yeyingo ngulo Sembuli. Ngulo ngu, nondo nga mandega nga yeno soweyolo eteno.

15-16No yengo damoniye tetenggoku, ngu kuli ingootenoku ngu, ye nowoondoye gingo kini (nowoondoye hamoo ma teyingo oni ngundilo); ko, yengo nowoondoye gookingo oolengo nguya kini (oni nowoondoyemo hamoo teyingo oolengo ngundilo). Yo, ye yanggango no ma kenelolo, nolo ko nguya yanggango ma dowoolo tetenggo. Kini, ye ngu wata elagano ngu kewoolokono oolootenggo. Ngundilo ngulo, nowoondone kowuli ulungga ingolo, ngulo no mindeweloyi teteno.

17Ye ngandilo ingondudu telo, etenggo. Noolengo wembunayimo nangge, noole bobeye, sitoyi ulungga yolo, Anut doongeyimo no oni nenengo oolootetolo ingootenggo. Ngulo noole oo gulalo ma wenonolo, elo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ingootenggo. Ngundilo ingolo, ngulo ye yengombo oowooye bingamiye okootenggo. Ene ye ma ingootenggo. No doongenemo ngu, ye howoolongo oni oolengo telo, doongeye kilingo yelo, mbilimbili ooloootenggoku ngundilo.

18Asa, ataga no yeno yootunolo ewelo. Ye nolo nowoondoyemo hamoo teyingo yanggango yetoyi ngu, hamoo gol ngundilo. Ye ngundilo tetoyi ngu, nolo Yukane ngundo ye gome soboyelowa. Ye sitoyiyedodo tewelo ngu, asa, ye komo nolo gol hamoongga kuli kalo, yomosiyoyingongga ngu uliyoyi. Asa, ye mete kumba namboyi (nowoondoye namboyi) ngu uliyolo, kuduwoolo yemulo ngu, ye mbilimbili ootoolo, ma oyumo yowanggo. Ye mete doongeyembolo Marasin uliyolo doongeyemo yetoyi, mete tetoni, gome doongetewanggo.

19Oni gidalega no nowoondone ene yunolo ngu, asa, nondo enengo damoniye biyomingga, ngulo mamanayelolo, yoyolo yoonenengoyelowano. Ngulo ngu, ye komo yengo damoniye biyomi ngu bidodo wilikoya, ingoya ngu, nowoondoye yowoolengoyi.

20Ye gome ingoyi! No yengo nowoondoyebolo yamakoyi ngu dabemimo ootoolo, ngunonggo no yengo nowoondoyemo ombuwelo, ngulo no kakasa telo oolooteno. Oni gulado ngu nolo manggone ingolo, no negonelootoni ngu, asa, no yani newendemo (nowoondoye newendemo uweloyi) ulo, eneya oowali goboolo nelo, ene no eneya goboolo oluwato.

21Kristen oni ene Setanlo tewooni nguno yanggango dikalo, dagalo ngu, asa, ene mete nolo sobosobo yaba bibiteweloyi, ngusina bingaminidodo nguno goboolo bibitewato. Kuli no nguya Setanlo tewootewoo ngu yanggango yelo, dagatoowe, ngulo Awanembo yaba bingaminidodo bibiteweloyi musiyosina, no nunootoni bibitetelo.

22Asa, oni sodeyedodo mande ingoweloyi gome ngu, ye komo Anutlo Yukanimbo Kristen simoo bale watangga ngu bidodomo mande eteku nga, gome ingoyi! Elo ewolo.

Rewelesen 4

Sambo Endemo Yambo Mande Teweloyi, Ngulo Gaboyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Nga nalu ngalo mande kinitetoni ngu, asa, Sambo ende yamakoyi goosootoni, nguwoole no Yon oo gaboya gaboya kenowono. Ngundilo kenootoowe, ngunonggo manggowo gula kuli ingowonoku manggowoogaku, unggu ngguyi ngundilo etoni ingootoowe ewolo. Ge ngano ooletooga, nondo oo bidodo kootu tunooteweloyi, ngu etunggelowelo ewolo.

[2]Sodedonangge Anutlo Yukani nono ombulo, yanggango nunootoni, nguno Sambo ende ngulo sobosobo yaba gomengga kenootoowe, nguno oni gula bibitewolo.

[3]Oni yaba bingamidodoga nguno bibitewokungga, ngu no kenootoowe, enengo goweyi ngu digi nakanakangoyingo oo yowali yoyingo oowooyi Yaspa, ko, digi gula seleyingo oowooyi Koniliyon ngundilo kenowonowo. Wowo ngundo ngu, digi gome titoyingga oowooyi Emelal ngundilo, ngundo enengo yaba gomengga ngu pawangolo oluwolo.

[4]Yaba bingamidodo ngu, onibiga ko namolaya nguya (24) bibiteweloyi, ngundo Anutlo yaba dulidalinidodo kewooloko ulungga oolooteku, ngu pawangolo oodoyi, ko, oni tabango onibiga ko namolaya nguya (24) ngundo ngu sanganimo bibitewonggori. Ngu tabango oniku ngu, ene nenggulo namboyi oolengo telo, ko gome tewonggoku, ngulo gol tomokuyi ngu tabayemo kuduwoowonggori.

[5]Yaba bingamidodo ngunonggo gusilo ngguyi ingolo, ko yowali nguya telo, toongetoni kenowonowo. Ngundilo tetoni, ngu ingowono. Yaba omukumundoongosina nguno solu himi kandegula gidembolo elaya oluwonggoku, ngu Anutlo Yukani ngulo koni kandegula gidembolo elaya ko teyingo ngulo gaboyi.

[6]Yaba bingaminidodo bibiteweloyi omukumundoongosina oo gula nguya oluwolo. Ngungga ngu, sono koongeyingo ulungga ngu oo gaboyi kenoweloyi ngundilo gome himi oolengo. Oo namolaya keda oolootenggoku, Anutndo Sambo endemo yewoku, ngundo yaba bingaminidodo ngu pawangowonggori. Ngu Oo Keda oolootenggoku, ngu kootuyesina, nomoyesina nguya doongeye oowooyingga oolengo oolootenggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Oo keda namolaya oolootenggoku, ngulo koleteloga ngu layon ngundilo; elayayiga ngu, bulmakau ngundilo; kabusayi ngu, oni omukumundooye ngundilo; namolayayiga ngu, punggi ulungga ngundilo ululumelo ooloote.

8Oo Keda Oolootenggoku namolayaga ngu, ene sungomo sungomo, wiliye kandegula gidembolo gulanangge oolootenggo. Ngu wiliye bidodomo ngu, sanganisina newendesina nguya doongeyedodo nangge oolootenggo. Suwoo suwoo, nalu bidodo, ene yambo ngandilo Anutno utololootenggo. Ene ngundilo telo ma kengetenggo. Ge noolengo Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi. Ge Oo Bidodo Sembuli ngulo oni bidodo bingamingge elo okootenggoku ngu, ge yanggangonggedodo oolengo. Ge Kundingiyi, Kundingiyi, Kundingiyi oolengo! Ge kuli oluwoku, ataga nguya ooloote. Ngundo nangge, kootusina ko ombuwalo ewolo.

9Anut suwoo suwoo keda oolootekungga, ngundo enengo yaba bingaminidodo nguno bibitetoni, Oo Keda Oolootenggoku namolayaga, ngundo naludodomo Anut oowooyi bingami dulidalinidodo, ngu elo okoolo, eneno esetewonggori.

10Ngundilo tetoyi, ngu tabango oni onibiga ko namolaya nguya (24), ngu enengo yaba bingamidodo nguno bibitelo, ene Anutno yambo mande telo, keyi damonimo boodoo oondookelo, enengo gol tomoku ngu yolo, Anut suwoo suwoo keda oolootekungga, keyimo yelo, ngulo bingamini, elo okoolo, ngu ngandilo etenggo.

11Ge noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Anut ulungga oolengo! Ge Oo Bidodo Sembuli, ngulo noole mete oni bidodo nowoondonayi ngu, komo gengo dulidalige oowoongge, ngu elo okoowato. Ndatelo ngulo, ge yanggangonggedodo oolengo! Gengo ingondudunonggo nangge oo bidodo yemukootoyi oolootenggoku, ngulo Sembuyelo ewolo.

Rewelesen 5

Oo Kootusina Tunooteweloyi Ngu Bukno Oodoni, Ngulo Loogootelo Gosiyowolo

1Anut enengo yaba gomemo bibitelo, kandeyi koondosina nguno, buk wagayingongga oodoni, nondo Yon kenowono. Buk ngu newendesina

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sanganisina nguya nakangoyingomu ngu oodoni, ngu sunggi kandegula gidembolo elaya yelo, sunggi yelo gosiyoyingo, ngulo onindo buk newendemo mete ma kandangewanggo.

[2]Ngundilo oodoni, no Sambono Engel oni yanggangonidodoga kenootoowe, ene manggalu telo ewolo. Oni onendo ene mete ngu buk wagayingongga, ngu sunggidodo ngu mete oomboongewa? Elo ewolo.

[3]Ngundilo etoni, ene oni gula Sambo endemo oolooteku, oni melako ngano oolooteku, ko, oni mela newendemo kumootoyi meleyelootoyi oolooteku, ngundo mete buk wagayingongga, ngu sunggidodo oomboongelo, wesiyolo, newendemo mande ngu kenoweloyi oni gula ma ooloote.

[4]Ngundilo ngulo, oni gulado ngu bukga ngu kenondandangelo, wesiyoweloyi ngulo sembuli nguya ma kenolo, ngulo no sendolo biyobiyomi tewono.

[5]Ngundilo tetoowe, tabango oni gulado nono ewolo. Ge sendo yokoya, gome ingo! Yuda soweno, ngunonggo oni soboyeloyingo oni (Yesus) tunootewoku, ngu Dewitlo osiyi. Ngundo ene Setanya ebe yanggango oolengo utolo, enendo Setan dagawokulo, ngulo ene mete ngu buk wagayingo sunggi ngu oomboongelo wesiyowalo ewolo.

[6]Ngu naluno, no Yesus kenootoowe, dikalo oluwoku, ngu Sipsip nangoni udoyi kumooyingo ngundilo. Ene Oo Keda Oolootenggoku namolayaga, ko, tabango oni ngu kewooloyemo dikawonggori. Ngu Sipsip Nangoningga ngu nggamaliyo kandegula gidembolo elaya, ko, doongeyi kandegula gidembolo elaya oluwolo. Ngungga ngu, Anutlo Yukani ngulo ko kandegula gidembolo elaya, ngulo koye gula gula ngu gaboyi. Anutndo ngu kongga ngu mela bidodomo suleyootoni oolouwolo.

[7]Sipsip Nangoningga, ngundo Anut enengo yaba bingamidodo nguno bibitetoni, ngu kandeyi koondosina buk wagayingongga oolooteku, ngu yowolo.

[8]Enendo yootoni, Oo Keda Oolootenggoku namolayaga ngu, ko, tabango oni onibiga ko namolayaga, ngudodo Sipsip Nangonimo penggootelo, yambo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mande tewonggori. Tabango oni ngu bidodo sungo sungo Gita gula oowooyi Harup, ngu yolo, ko, koondo gol yowali yoyingo oolengo woolo kundingiyi ndindingododo, ngu koondomo hangelo oluwolo. Ngu woolo gome kundingiyi ndindingododoga, ngu ngandilo: oni simoo bale Anutno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo yemboongewonggori.

9Ene yambo kedaga ngandilo ulewonggori. Hamoo oolengo, ge komo nga buk wagayingongga nga, enengo sunggi bidodo ge mete oomboongelo yolo wesiyowa. Ndadilo ngulo, onindo ge gudoyi kumoolo, ngunonggo gengo dalogebo onilo weti mbumbuwa ngu uliyelolo ko yoyootoni, ngulo Anut doongeyimo oni nenengo tunootewonggori. Yo, ge oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, ngu oni sowe bidodo, ko, mande bungeye bidodo, ko, goweye gula gula bidodo, ngu uliyelowonggori.

10Gedo oni simoo bale geno nowoondoye hamoo teyingo ngu tetoyi, noolengo Anutga nguno woolo yeyingo oni watangga tunootewolo. Ngundilo telo, ene melako oni ngalo sobosobo nguya telo oluwanggolo ewolo.

11-12Ariya, no ko doongetelo, Sambono Engel oni oowooyingga oolengo ma kandangeweloyi, ngu yeyowonowo. Ngu Sambono Engel oni, ko, Oo Keda Oolootenggoku namolayaga, ko, tabango oni ngu bidodo Anutlo yabani bingamidodo, ngu pawayelolo meno mogulu ulungga telo, yambo yanggango uleyingo ngu ingowonoku, ngu ngandilo: Sipsip Nangoningga nga ngu, kuli onindo utoyi kumoowolo. Ngundilo ngulo, ene komo mete yanggango bidodo yolo, ko, oo gome gomemu, ingoyingo gome nguya ko yanggango ulungga oolengo yowa. Yo, ene mete oni bidodobo Sipsip Nangoni bingami elo okoolo, ko, dulidalinimbolo nguya yootunolo elo, eseteyinootenggolo ewolo.

13Ngu naluno, no oo bidodo Anutndo yewoku ngu Sambo endemo, melako ngano, ko, mela newendemo ameno, wendeyino nguya oolootenggoku, ngulo nowoondoye bidodo eneno yambo utolo, etoyi, ingowonoku, ngu ngandilo: Noolendo Anut enengo yaba bingaminimo bibitetoni, ko, Sipsip Nangoni (Yesus) nguya enengo oowooyali bingamiyali, elo okooteto. Suwoo suwoo dulidalidodo ko yanggango ngu bidodo, ngu enengomu nangge! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ngu Oo Keda Oolootenggoku namolayaga, ngundo ewolo. Ngu hamoo oolengo, etoyi, asa, tabango onidodo ngu nguno penggootelo, yambo mande tetenggo.

Rewelesen 6

Sipsip Nangonimbo Buk Wagayingongga Ngulo Sunggidodo Kandegula Gidembolo Elaya, Ngu Oomboongewolo

1Ngu naluno nguno, no Yon Sipsip Nangoni kenootoowe, ngundo ngu bukga sunggidodo kandegula gidembolo elayagado gosiyoyingongga, ngu dowoolo, sunggi koletelogaku oomboongetoni kenowono. Ene ngundilo tetoni, Oo Keda Oolootenggoku namolayaga, ngulomu gulado manggalu telo, mande etoni, ngu ngguyi gusilo ngundilo etoni ingootoowe ngu, ge ombulo ewolo.

2No ngundilo ingolo doongetelo, oni gula, ngundo Hos nombo salayingga ngu sanganimo bibitewolo. Ene idi nasa dowoolo, tomokuni gol tabangomo oodoni kenowono. Ene ebe utolo, dagayeloweloyimbolo oolo, enendo kuli dagayeloyingo ngundilo.

3Ngundilo tetoni ngu, asa, Sipsip Nangoni, ene sunggidodo elayayiga, ngu oomboongetoni, ingootoowe, Oo Keda Oolootenggoku namolaya, ngulomu elayayiga ngundo manggalu telo ewoliyo. Ge ombu! Ewoliyo.

4Ngundilo etoni, Hos gula seleyingo oolengongga tunooteyingo, ngu sanganimo oni bibitewolo. Anutndo ngu oningga yanggangoni inowoku, ngulo ngu oningga, ngundo onilo nowoondoye ayibi damoni ngu andangelo yokowolo. Yokootoni, ngulo oni ene nowoondoye ebe ulewelo damoni ngulo hahangelo, ebe uleweloyi nangge ingolo tetenggo. Oni Hos sanganimo bibitelo oolooteku ngu, ene duge pelungga, ngundo ebe uleweloyi kongga, ngulo dowoowolo.

5Ngundilo kenootoowe, Sipsip Nangoningga, ngu buk ngulo sunggidodo kabusayi, ngu oomboongewolo. Ngundilo oomboongetoni, ingootoowe, asa, oo keda oluweloyi ngulo kabusayigakundo ewolo. Ge ombulo ewolo. Ngundilo etoni, no doongetelo, Hos iliyongga kenowono. Hos sanganimo oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

gula bibiteyingo, ngu kandeyimo oo kowuli wilikoweloyi (Skel) gula dowoowolo.

6Asa, ngu naluno, no ingootoowe, Oo Keda Oolootenggoku namolayaga, ngu kewooloyemo manggalu telo ewonggori. Onindo sa gulanangge ko uliyi ngulo beyeyi bidodo yolo, ngundo oowali bobodi nangge yolootenggo. Ene onilo oo ulumi ko Wayin ngu ma yombuliyowelo! Elo ewonggori.

7Sipsip Nangoni, ngundo buklo sunggidodo namolayayiga ngu oomboongetoni, ngu ingootoowe, Oo Keda Oolooteku namolayayiga, ngundo ewolo. Ge ombu! Elo ewolo.

8Ngundilo etoni, no doongetetoowe, Hos goweyi mandoniyi gula tunootewolo. Hos sanganimo, oni gula bibiteyingongga ngu oowooyi Kumooweloyi, oni gula oowooyi Setanlo Ende Biyomingga, ngundo kootu kootu dowoowelo ombuwolo. Anutndo ngu oni elayaga ngu yanggango yunowolo. Ngulo ngu, duge sanggayi, ko sayi gula gula, ko, oowali kumooyingombo, nusago gokimbo nguya mela bidodomo gumi namolaya, ngulomu gulananggebo yombuliyelolo yulewali.

9Ngu naluno, ene buklo sunggidodo kandegulayiga ngu oomboongetoni, doongetelo, Kristen oni enengo nowoondoyemo hamoo tetoni yuleyingomu, ngulo gaboye Anutno woolo yeweloyi yaba ngu newendemo oolootenggoku, ngu yeyowonowo. Kulimi, ngu oni ngu Anutlo mandeni gome dowoolo, ngunonggo onino mande wesiyolo etuyelootoyi, ngulo me onindo yutoyi kumoowonggori.

10Kristen oni kumooyingo ngulo gaboye, ngundo meno manggalu telo, ngandilo ewonggori. Ge Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, yanggangonggedodo kundingiyi oolengo, gengo damoningge mandege ngu hamoo oolengo. Nalu ndadi ge noolengo dalonayi wendoyingongga, ngulo me oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, nguno gumi wilikoyelolo wendangewa? Elo ewonggori.

11Ngundilo etoyi ngu, ariya, Anutndo kumba namboyi pelu pelungga, ngu oniku kuduwooyunolo ewolo. Ye nalu bodaga nangge kengetoyiga, yengo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

dobooguliye ko gobooloye ngu, Yesuslo sulena oni ngulo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu nguya kumootoyigo, nondo sunggi elo ewonoku kinitetoni ngu; asa, no gumi wendangelo yunowanolo ewolo.

12Ngu naluno nguno, no kenootoowe, ene buklo sunggidodo kandegula gidembolo gulanangge oomboongetoni, ngulo mela nga bidodomo imimi ulungga oolengo yowolo. Ngu naluno, sa ngu ooleli iliyo oolengo, ya gabuyi ngundilo tunootewolo. Kombo nguya seleyingo oolengo dalo ngundilo tunootewolo.

13Ngu naluno, dootu bidodo melako soleyingo, de koonda tanggooli doogo yanggango ulunggado umamingootoni, pitilo sisoleteku ngundilo.

14Sambo nguya oololo, wagalo kinitetoni, towi wagatenggoku ngundilo tewolo. Mela pupulidodo ko meladonidodo nguya, enengo musiye oolengo ngu yokolo, woosoolo, oololo ombulo tewonggori.

15Ngundilo tetoyi ngu, mela nga sobosobo koleteyingo oniku, oni oowooyedodomu, me onilo tabango oniku, beye sitoyiyedodo oni, yanggangoyedodo oni, kingo sulena oniku, ko, oni bidodo kingo oolootenggoku ngu bidodo, melako ngano oluwanggoku, ngundo salo oololo, mela pulimo oolelo, digi kowu newendemo kombitelo, ko digi ululu kootuyesina nguya kombitewonggori.

16-17Ene sosoleyingo ulungga oolengo telo, mela pupuli, ko, digi ululu nguno meno manggalu telo ewonggori. Anut enengo yaba bingaminimo bibiteteku, ko, Sipsip Nangoni nguya nooledodo sanggili ulungga tewonggori. Ngulo mela pupuli, digi ululu, yendo ombuya, noole wiliyeloya oongooyeloyi! Ndadilo ngulo, ngu nalu ulungga oolengo, nguno elayaga, ngundo sanggiliyali ulungga oolengo, ngu nooleno gumi ulungga oolengo tunootewolo. Onendo nguno dikalo, yanggango yewa? Hamoo oolengo, noole yanggangonayi eneya eneya kinilo ewolo.

Rewelesen 7

Anutndo Iserel Oni 144,000 Logoyelootoni, Enengo Ko Teweloyimbolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ngu naluno nguno, no Yon Sambono Engel oni namolaya, mela ulungga nga bidodo wenga wengamo dikalo, oodoyi kenowonowo. Kenolo, ene mela ngalo doogo namolayaga ngu yodowootoyi, ngulo doogo ngu mela, wendeyi, ko, de nguya ngu uwootoni, ma oomoowolo.

[2]Anutndo ngu Engel oni namolayaga, ngu yanggango oolengo yunolo, ngu kootusina mela sambo ngu yombuliyeloweloyimbolo yoyewonowo. Ngu naluno ngu, sa ooletekusina nguno Sambono Engel oni gula tunootewolo. Anut keda oolooteku, ngundo ngu Engelngga, ngu kongga ngu teni, elo sunggi yewolo. Ngundilo ngulo, ngu Sambono Engelngga, ngundo Engel namolayaga nguya meno manggalu telo ewonggori.

[3]Ye mela, de, wendeyi nguya sodedo ma yombuliyelowelo. Noolendo koletelo Anutlo ko oni kembawasayemo, Anutlo sunggi yelo, yokootooye ngu, asa, kootusina ye mete oo ngu yombuliyoyilo ewonggori.

[4]Ngu naluno, oni ndadilo Anutndo logoyelowoku, ngu no ingowono. Ene Iserel oni sowengga ngu bidodomo (144,000) logoyeloyingo, ngu ngandilo.

[5-8]Yuda sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Ruben sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Gad sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Aser sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Naptalayi sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Manasa sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Simiyon sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Liwayi sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Isakar sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Sebulan sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Yosep sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori. Beniyamin sowengga ngunonggo 12,000 sunggidodo tewonggori.

Kristen Oni Oowooyingga Oolengo Sambono Oolootenggoku, Ngu Ma Kandangeweloyi, Ngulo Mandeye

[9]Ngu naluno nguno, no doongetelo, oni simoo bale ulungga oolengo ma kandangeweloyi, ngu gooboongoolo oodoyi yeyowonowo. Ngu oni simoo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bale ngu oni sowe bidodo, oni mela bidodomonggo, oni goweyi gula gula bidodo, ko, mande bungeye gula gula bidodo, ngu oni bidodo, ene Anutlo yaba bingamimo bibiteteku ngu doongeyimo, ko, Sipsip Nangoni doongeyimo nguya dikawolo. Ene kumba namboyi oolengo yemulo kuduwoolo, kandeyemo toonggoo uyi dowoowolo.

10Ngundilo dowoolo, dikalo, meno manggalu telo, ngandilo ewolo. Noolengo Anut, enengo yaba bingamidodo nguno bibitetoni, ko, Sipsip Nangoni ngundo noole ko yoyoyingo! Elo ewolo.

11Sambono Engel oniku Anutlo yaba bingami nguno pawangolo, dikatoyi, ko tabango oniku, ko Oo Keda Oolootenggoku oo namolayaga nguya pawayelowonggori. Ngu bidodo Anut tanggeyimo omukumundooyesinanggo penggootelo, yambo mande telo ewonggori.

12Ngu hamoo oolengo! Noole gengo oni oni telo, bingamingge okoolo, gengo dulidali eteto. Ge nangge ingoyingonggedodo, yanggangonggedodo, ngulo ngu, noole geno esetelo, bingamingge okoowato. Ge nangge noolengo Anut, suwoo suwoo sugi sugi ootoolo, oololo oluwa! Ngu hamoo oolengo! Elo ewonggori.

13-14Ngu naluno ngu, tabango oni gulado no sumoo nunolo ewolo. Ngu simoo bale kumba namboyi kuduwoolo, oolootenggoku, ge ingooteku ngu onendo? Ge kuli ingooteku, ene ndanonggo mayelo oolootenggo? Etoni, nondo gumi ewono. Kini, oni ulungga, gedo etooga ingowelo etoowe, ariya, oni ulungga ngundo ngandilo ewolo. Ngu oni ngu, nalu wengamo, Setanlo tewoo wenga oolengongga, nguno enengo nowoondoyemo hamoo teyingongga, nguno yuleyi kumoowonggori. Ngu kuli Sipsip Nangoningga ngulo dalowo, ngundo enengo nowoondoye towikumbaye nguya sonowootoni, namboyi tunootewolo.

15Ariya, ene Anut doongeyimo dikalo oolootenggo. Nguno ngu, suwoo suwoo, ene Anutya goboolo ootoolo, koni teyinootenggo. Ngundilo tetoyi, Anutndo enengo yaba bingaminidodo nguno bibitelo, ngunonggo ene gome soboyeloote.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ngundilo soboyelolo oodoni, ene oowalilo, sonolo, ko ma ingowanggo. Sa gookingo, oo gulado nguya, goweye ko ma yoodewa.

17Ndadilo ngulo, Sipsip Nangonimbo ene Anutlo yaba bingaminidodo tanggeyimo ootoolo, ngunonggo ene gome soboyelolo ooloote. Ene ngunonggo yoyolo, sono omungo gomengga suwoo suwoo ngundilo oolelo, noole keda oluweloyi ngu yunootoni, oolooteku, nguno oni yoyolo ombuwa. Anutndo oni enengo kowuliye bidodo andangeyunootoni, ene ko ma sendowanggolo ewolo.

Rewelesen 8

Sipsip Nangonimbo Buklo Sunggiyi Kandegula Gidembolo Elayayigaku Oomboongewolo

1Ngu naluno nguno, Sipsip Nangoni ene buklo sunggiyi kandegula gidembolo elayayiga ngu oomboongewolo. Ngundilo tetoni ngu, Sambono oo oolootenggoku ngu bidodo, ali mogulu kini oololo, nalu bodaga (1/2 Awuwa) nenetelo oluwonggori.

2Ngu naluno, no Yon Sambono Engel oni kandegula gidembolo elaya Anut doongeyimo dikatoyi, Anutndo unggu gulanangge nangge Engel oni ngu yunootoni yeyowono.

3Ngundilo tetoni ngu, Sambono Engel oni gulado, Anutlo woolo yeweloyi nombo tanggeyimo ombulo dikawolo. Nguno dikalo, ene woolo yeweloyi gol koondoyi yowali yoyingo oolengo ngu dowootoni, Anutndo Sambono Engel oni de situmi ngundo woolo kundingiyi ndindingododo ooleloluwoku, ngu oowooyingga inowolo. Engel onindo ngundilo dowoolo, Kristen simoo balelo yemboongetenggoku ngulo wooloyi nguya gooboongoolo, dowoolo, Anutlo yaba bingaminidodo ngu omukumundoongosina nguno woolo yewolo.

4Ngu woolo kundingiyi, ndindingododo ngu, ko Kristen onilo yemboongeweloyidodo ngu bidodo gooboongoolo, Engelndo dowootoni, ngunonggo Anut doongeyimo oolewolo.

5Ngundilo telo, asa, Engel onindo gol koondo yowali yoyingo oolengo nguno woolo kundingiyi ndindingododomu oolooteku, ngu yolo, ene woolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yeweloyi musiyomo, ngunonggo de dogoni yolo, gol koondoyimo yetoni, hangelo ooletoni, yolo, melako oolongootoni uwolo. Utoni ngu, nguno gusilo ngguyi ulungga utoni, ngguyi gula gula, yowali ulungga solu ooletoni, ko, mela imimi yowolo.

Sambono Engel Oni Unggu Uwoowolo

6Ngu naluno, Sambono Engel oni kandegula gidembolo elaya, ene kandeyemo unggu kandegula gidembolo elaya uwoowelo tewonggori.

7Engel koleteloga, ngundo ungguga ngu uwoowolo. Uwootoni, asa, Ayis sambononggo ko de dogoni dalobo yowoolengoyingomu, ngu oo kabusaga ngu yolo, melako oolongootoni uwonggori. Mela, de ngu bidodo logowootoni sosi kabusa tunootetoni, ngulomu sosi de gulanangge mela gulanangge demukowolo. Ngundilo telo, so keda nguya ngu bidodo demukowolo.

8-9Sambono Engel koleteloga ngulo koni kinitetoni ngu, asa, ko Sambono Engel oni elayagakundo, enengo unggu uwoowoli. Uwootoli ngu, asa, mela puli ulungga dedeku ngundilo tunootetoni, Engelndo yolo, wendeyino oolongootoni, wendeyi koongeyingomo uwolo. Ngundilo tetoni ngu, wendeyino wesowootoni, sosi kabusa tunootetoni, ngulomu wendeyi sosi gulanangge dalo tunootewolo. Ngu sononggano ngu dalo tunootetoni, nguno oo keda oolootenggoku ngu bidodo kumoomukootoyi, nguno wanggo oolootenggoku ngu bidodo yombuliyelootoni, biyomi yemukowolo.

10-11Engel elayayiga ngulo koni kinitetoni ngu, asa, Sambono Engel oni kabusayiga, ngundo enengo unggu uwoowolo. Uwootoni ngu, asa, dootu ulungga ngu oowooyi kowoo, ngundo solu oolengo delo, sambononggo, melako, sonono, ko sono omungo nguno nguya solewonggori. Ngundilo soletoni ngu, asa, sono bidodo ko sono omungo bidodo ngu usowooyelootoni, ngulomu sosi kabusa tunootetoni, ngulomu sono sosi gulanangge, ko sono omungo sosi gulanangge nguya, ngu sono kowoo tunootewolo. Ngundilo tetoni ngu, oni simoo bale sono kowoo tunootewoku, ngu nelo ngu, sodedonangge kumoowonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Sambono Engel kabusaga ngulo koni kinitetoni ngu, asa, Sambono Engel oni namolayayiga, ngundo enengo unggu uwoowolo. Uwootoni ngu, asa, sa, kombo, dootu ngu bidodo wesowootoni, sosi kabusa tunootetoni, ngulomu sa sosi gulanangge, ko kombo sosi gula, ko dootu sosi gula ngu bidodo yombuliyootoni, ooleli tewolo. Ngundilo ngulo, sa gumi gula himi kini. Suwoo gumi gula nguya suwoono himi kini.

13Sambono Engel namolayayiga ngulo koni kinitetoni ngu, asa, no doongetelo punggi ulungga sambolili ululumelo oololo ombutoni kenootoowe, ene ki ulungga elo ewolo. Gowugowulongo! Gowugowulongo oolengo! Ye simoo bale melako oolootenggoku, ngu gowugowulongo! Ndadilo ngulo, Sambono Engel kabusagobo enengo unggu uwoowelo tunootewa. Uwootoyi ngu, asa, kowuli ulungga oolengo simoo baleno tunootewa! Elo ewolo.

Rewelesen 9

1Ngu naluno, Sambono Engel oni kandegulayiga, ngundo enengo ungguga ngu uwoowolo. Uwootoni, nguno dootu, no Yon kenootoowe, ene sambononggo melako solewolo. Anutndo ngu dootungga ngu mele goya oolengo wenga kiningga, ngu goosooweloyi ki inowolo.

2Ene mele ulungga ngu goosootoni ngu, ngunonggo woolo iliyo oolengo oolelo, duli katoyi iliyo ooleteku ngundilo. Ngu woolo iliyo ulungga ngu mele ulungganonggo oolelo, ngundo sa ko sambo nguya doobengootoni ooleli tewolo.

3Ngu woolo iliyo ulungga, ngunonggo munga katu ulungga melako ombutoyi, Anutndo yanggango ulungga yunootoni, ngulo ene mete oni yokiweloyi yanggangonidodo, ngu budegoolo ulungga ngundilo.

4Anutndo ngu munga katu nguya ewolo. Ye de so oo bidodo mela nganonggo ooleteku, ngu ma yombuliyelowelo. Kini, ye ngu oni simoo bale Anutlo sunggi kembawasayemo kini ngu nangge yokiyi.

5-6Ngulo yengo marasin biyomi ngu oni yokitoyi, ngu ogingo ulungga oolengo ingololuweloyi nangge, ene yendo oni ma yuleni kumoowanggolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ngundilo etoni, asa, munga katu ngundo oni yokitoni ngu, ogingo ulungga ingolo oodoyi, kombo kandegula ogingo ulungga oolengo oluwa. Ogingo nguno kumooweloyi ngu, kingo ogingo nangge ingolo oluweloyi.

7Katu munga ngu, ene Hosmbo me ebe ulewelo yoonenengolo, oolootenggoku ngundilo. Enengo tabayemo ngu gol tomoku ngundilo, ko omukumundooye ngu oni omukumundooye ngundilo.

8Enengo tabaye uye ngu bale uye ngundilo, ko enengo metooye ngu bo metoyi wageyoyingo ngundilo.

9Enengo nomoye ngu Ayen nengguloyi ngundilo, ko enengo wiliye ngguyi ngu, digi kembe ulungga ombuteku ngguyi ngundilo.

10Enengo koondoongeliyemo ngu, budegoolo metoyi koondoongelimongga ngundilo. Nguno ngu, Anutndo yanggango yunowoku ngu, oni yosanggawelo nguno enengo situmi (Marasin) biyomi, ngundo oni ogingo yunoweloyi. Ogingo ngu kombo kandegula oluwa.

11Enengo tabangoye koleteyingo ulungga ngu, ngu Engel ngu mele ulungga wenga kiningga, ngulo sobosobo. Hiburu mandeno ngu oowooyi Abadon, ko Girik mandeno ngu oowooyi Apoliyon, ngulo damoni ngandilo: Oo yombulibali oni.

12Nalu koleteloga kowuli ulungga oolengo, ngu kinitewolo. Ayiyo. Ene kowuli ululu oolengo elaya namoko ombuwali.

13-14Ariya, Sambono Engel oni kandegula gidembolo gulananggeyiga ngundo enengo unggu uwoowolo. Uwootoni ngu, manggowo gula woolo yeweloyi gol yabayi Anut doongeyimo oluwoku, ngu mundumisinanggo etoni ingowono. Ngu manggowooga ngundo Engel oni kandegula gidembolo gulananggeyiga unggu dowooyingongga nguno ewolo. Ge Sambono Engel namolayaga biyomi Yupaletis sono dabemimo Anutndo gosiyelootoni oolootenggoku, ngu komo uto wesiyo, ewolo.

15Ngu nalunggano nguno, ngu Sambono Engel namolayaga ngu yoyokoyingo ngu, oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, ngu sosi kabusa watayelo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngulomu sosi gulanangge yuleyi kumooweloyimbolo. Ngu Engel ngu, nalu enengo Anutndo sunggi yeyingongga, ngu sobowoolo oluwonggoku, nguno nangge ko teweloyim oolootenggo.

16Me oni ngu Hos sanganimo bibitetoyi, ngu ma kandangeweloyi. 200,000,000 oni, ene no etoni ingowonowolo.

17Nondo gaboya gaboya ngundilo doongetelo, Hos oni nguya bibitetoyi yeyowono. Enengo damoniye ngandilo: oni Ayen nengguloyi ngu dulidalinidodo yowali yeyingo, ngulo goweye ngu seleyingo oolengo, ulinggi oolengo, ko koolongguyi nguya. Hos tabaye ngu, nusago goki layon tabango ngundilo. Manggoyemonggo de dogoni, woolo ngulo ndindingo oolengo, nu mindiyo buwoo (digi Salpa) ndindingo ngundilo manggoyemonggo ombuwolo.

18Ngu oo kabusaga biyomi oolengo manggoyemonggo tunootewoku, ngu biyomi oolengo, ngunonggo de dogoni ko delo woolo, ko digi ndindingo biyomi oowooyi Salpa. Ngu oo kabusangga ngu Hos manggoyemonggo tunootetoyi, ngundo ngu, oni simoo bale wata kabusaga logoyelolo, ngulomu oni wata gulanangge yuleyi kumoowonggori.

19Hos ngulo yanggangoye ngu manggoyemo, ko koondongeliyemo ooloote. Enengo koondoongeliye ngu sile tabango ngundilomu, ngundo oni ngu yombuliyelowolo.

20Oni wata elaya keda oolootenggoku, ngundo ene oo biyomi oolengo oni gidalegano tunootewoku, ngu kenolo, ngulo ene oo biyomi enengombo tetenggoku, ngu ma kootu inolo yokowolo. Kini, ene oo yuka biyomimo yambo mande telo, enengombo oo gaboyi tewonggoku, ngu Gol, Siluwa, Ayen koolongguyi, digi, de, ngundo anut ebe ganagana ngu gabogaboye tetenggo. Ngu anut ebe ganagana ngu mande eweloyi kini, doongeteweloyi kini, oololo ombulo teweloyi nguya kini. Nguno yambo mande tetenggoku, ngu ma yokolo yowoolengowonggori.

21Ngu oni ngu, ene yuleyi kumooweloyi damoningga ngu, kosonggi teweloyi damoningga ngu, bosebalese teweloyi damoningga ngu, yakaka teweloyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

damoningga ngu, ngu damoni ngu bidodomo ene nowoondoye ma yowoolengootoni, oo biyomi damoni ngu ma yokowonggori.

Rewelesen 10

Sambono Engel Onindo Buk Bodaga Wagayingomu Dowoowolo

1Ngu naluno, no Yon doongetelo Sambono Engel oni gula yanggango Sambononggo ombutoni kenowono. Enengo nenggulo goboolebo doobengolo, tabangomo ngu wowombo nguno pawangolo oluwolo. Enengo omukumundoongo ngu sa ngundilo, ko keyi ya osiyi delo gidoleteku ngundilo.

2Ene kandeyimo buk wagayingo bodaga gula kandeyimo dowootoni, ngu buk wagayingo bodaga ngu goosooyingo ooloote. Ene keyi koondosina ngu wendeyi sanganimo yelo, ko, keyi dedaleyisinangga ngu nogo sanganimo yewolo.

3Ngunonggo kenootoowe, ene meno manggalu ulungga oolengo se goki oowooyi layon, ngundo sendooteku ngundilo tewolo. Ene ngundilo meno manggalu tetoni ngu, ariya, gusilo kandegula gidembolo elaya ngundo ewonggori.

4Ngu gusilo kandegula gidembolo elaya, ngundo ngguyilo nggawo telo yokootoyi ngu, nondo bukno nakangowelo tewonowo. Ngundilo tewelo tetoowe ngu, asa, Anutndo Sambononggo ingootoowe ewolo. Nga mandega nga gusilo kandegula gidembolo elayagakundo ngguyilo etenggoku, ngu ge komo gengo ingoyingomo nangge olini. Ge bukno ma nakangowelolo ewolo.

5-7Ngu naluno no ngu Sambono Engel oninggaku kuli kenootoowe ngu, keyi wendeyi sanganimo ko melako dikawolo. Ene kandeyi koondo sambosina okoolo, ngandilo ewolo. No hamoo oolengo solumimonggo, Anut suwoo suwoo keda oolootekungga, ngundo sambono, melako, ko, wendeyino nguya oo oolootenggoku, ngu bidodo yeyingo ngulo oowooyimonggo nangge, no hamoo mande gosiyolo eteno. No nalu ko ma ukingowano. Kini, Sambono Engel oni kandegula gidembolo elayayiga, ngundo unggu uwooweloyi nalungga nguno, ngu ooga kombiteyingomu, ngu enengo ingondudu eyingo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ko oni, ngundo elo oni etuyelowonggoku, ngu nalunggano nguno yeni, kini temukowalo ewolo.

8Asa, ngu manggowooga sambononggo etoni ingowonoku, ngundo meno ko ewolo. Ngu Engelngga keyi wendeyino, melako nguya kewoongolo oolootekungga, nguno ooloya, ge kandeyimo buk wagayingongga wesiyolo, dowoolo oolootekungga, ngu yolo ewolo.

9Ngundilo etoni, ngulo no eneno oololo ewonowo. Ge buk bodaga ngu nonuno elo etoowe, enendo gumi ewolo. Ge yoya ne. Netoyi ngu, manggogemo nenggulo ngu siso mindiyo sonoyi nenggulo, ngundilo tunootetoni, ene usenggemo oo ngu kowoo yelo tunootewalo ewolo.

10Ene ngundilo etoni ngu, no ngu buk bodaga ngu kandeyimonggo yolo newono. Netoowe, manggonemo ngu siso sonoyi nenggulo ngundilo ingolo yokowe, usenemo utoni, ngunonggo kowoo tunootetoni ingowonowo.

11Ngundilo buk nelo, ingootoowe, asa, manggowo gula nono ewolo. Ge komo Anutlo mande oo kootu eneno tunooteweloyi, oni simoo bale mela bidodomo, oni sowe bidodomo, enengo mande bungeye gula gula bidodomo, ko sobosobo oni koleteyingo ngu bidodomo nguya, ko wesiyoyalo ewolo.

Rewelesen 11

Anutlo Ko Oni Elayaga, Ngundo Anutlo Mande Wesiyolo Ewoli

1Ene Anutndo usutoko gula nunowoku, ngu oo sunggi yeweloyi, ngu usu dowoolo saweloyi ngundilo. Ngundilo nunolo ewolo. Ge ootookooya, nolo ya kundingiyi (Tempel), ko woolo yeweloyi musiyo nguya logowooya, ko, oni simoo bale nguno nolo yambo mande tetenggoku, ngu kandangeya, ngundiya logowolo.

2Ene ge nolo ya koneyo gumi endesina, ngu ma logowoowelo. Ndadilo ngulo, ngu ya koneyo gumingga ngu, nondo oni sowe gidalega Yuda oni kini, ngulo kuli logowolo yokowonggori. Ngu kombo onibi elaya ko kombo elaya, (42) (ngundilo mooma kabusa gumi) ngundilo Yerusalem ende kundingiyi ngu yombuliyowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ene ngundilo tetoyi, ene nolo oni elayaga logoyelowonoku, no nguno yanggango elaga yunootoowe, ngunonggo ene kootusina nolo mandene ko oo tunooteweloyi, ngu oni simoo bale elo etuyelolo oluwolo. Elagado ngu nalu (1,260) (mooma kabusa gumi) ngundilo oluwali. Nolo oni elagado ene towikumba ngu, Kopi Si ngulo towi ngundilo ngu telo, kuduwoolo oluwaliku, ngu onilo kowuliye ngulo gaboyi ngundilo tewali. Anutndo ewolo.

4Ngu oni elayaga ngu de Olib elaya, ko, lam solu elaya ngundilo, ngundo mela bidodo Sembuli Ulungga, ngu doongeyimo dikalo oluwali.

5Ene mundi mundi onindo ngu oni elayaga ngu yombuliyelowelo tewanggoku ngu, enengo manggoyalimonggo de katetoku ngundilo tunootelo, ngundo enengo mundi mundi oni ngu yoodemukowa. Yo, hamoo, oni ngu elayaga ngu yombuliyelowelo tewanggoku, ngulo ene komo kumoowanggo.

6Ene Anutlo mande yootunolo eweloyi naluno nguno, Anutndo enengo yanggangoyali yunowoku, ngulo ene mete sambo sono ombuweloyi, ngu ukingowaliku ngu, ko elagado sono omungo oolelo, melako ngano oolootenggoku, ngu yowoolalingootoli, dalo tunootewa. Elagado ene mete oo biyomi gula gula oni simoo bale melako oolootenggoku, ngu yombuliyeloweloyi ngu, enengo ingondudunonggo nangge tewali.

7Anutlo ko oni elayaga ngulo koyali kinitemukootoni ngu, ngu naluno nguno, mele goya oolengo gumi kini, ngunonggo Nusago Goki ululu gulado oolelo, Anutlo ko oni elayaga ngu yuleni kumoowali.

8Anutlo ko oni elayaga ngulo biyali, ngu enengo Sembuyali uleyingo ende ulungga ngundilo endega, ngu (Yerusalem ende) ooleyimo yoyokootoni oluwali. Ngu Yerusalem oowooyi yamonggawo ngu Sodom, ngundi Igip ngundilo. Ndadilo ngulo, endemo simoo baledo Anutlo mandeni ngu ma keyowelo ingowonggori.

9Oni goweye gula gula mela bidodomo, ko mande bungeye bidodomo, ko oni sowe bidodomonggo, ene oni elayaga ngu biyali nalu kabusa, ko nalu gula gumingga nguno yeyolo, oni gumimbo meleyelowelo elo ma ingowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, ngundo Anutlo ko oni elayaga kumooyingo, ngulo ene oni oni ulungga telo, ngulo ene yamboboolo telo, oo simbo kalo nelo, dobooguliyeboya kingo oo duwoo bayetelo oluwanggo. Ndadilo ngulo, elagado ene mete oo biyomi gula gula oni simoo bale melako oolootenggoku, ngu yombuliyeloweloyi ngu, enengo ingondudunonggo nangge tewaliku ngu!

11Ene nalu kabusa gumingga nguno ngu, Anutndo ngu oni elayaga ngu yoyeni, ko keda yanggangododo ootookoolo, melako dikawoli. Ngundilo ko keda ootookootoli ngu, asa, oni elayaga ngu yeyolo, soluyokoyingo ulungga oolengo tewoli.

12Ngu naluno nguno, Anutndo Sambononggo meno manggalu ulungga telo, enengo ko oni elayagano nguno ewolo. Yali ngano ooleli ewolo. Ngundilo etoni, asa, elayagaku sambononggo goboole ombutoni, ngu newendemo ulo, ooletoli, enengo me onikundo elayagaku yeyootoyi oolewoliyowo.

13Ngundilo nangge, ngu naluno nguno, melako ngano imimi ulungga oolengo Yerusalem endemo ombuwolo. Nguno ende gumi sosi kande elaya ngulomu sosi gulanangge yombuliyowolo. Ngu imimi ulungga nguno (7,000) oni simoo bale kumoomukowonggori. Oni endemo ma kumooyingomu, ngu bidodo sosoleyingo ulungga telo, ngulo ene Anut Sambono oolootekungga ngu oowooyi bingami elo okoowonggori.

14Asa, nalu elayayiga ngulo kowuli ulungga oolengo ngu kinitewolo. Ene ingondale teyi! Nalu bodaga nanggemo ngu, ngu kowuli ulungga oolengo tambu kabusayi ngu tunootewa.

Sambono Engel Oni Kandegula Gidembolo Elayayiga, Ngundo Unggu Uwoowolo

15Ngu naluno, Sambono Engel oni kandegula gidembolo elayayiga ngu enengo unggu uwootoyi, Sambononggo manggoye gidalegado meno elo ewonggori. Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Kristus, ngu Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni, ngundo oni simoo bale bidodo melako oolootenggoku, ngu sobowooweloyi yanggangongga ngu ataga ooloote. Ngulo ngu, enendo suwoo suwoo sugi sugi sobosobo oluwaku ngu! Elo ewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ngu naluno, tabango oni onibiga namolaya (24) enengo yaba bingamiyedodo, ngu Anut doongeyimo bibitelo, ene Anutno penggootelo, yambo mande telo ewonggori.

17Ene ngandilo elo ewonggori. Oo Anut, ge noolengo oo bidodo Sembuli Sembunayi Anut yanggangonggedodo! Ge ataga keda oode, kulimi oolengo nguya keda oluwolo. Noole geno esetetooye, gengo yanggangonggega ngu yeyi tunootetoni, ngunonggo ge damoni yelo, ge oni simoo bale oo bidodo soboyelowelo ko tetelo ewonggori.

18Oni ene gengo nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ngundo geya sanggili ulungga telo, ndadilo ngulo, ene ingootenggo. Gengo sanggilingge ulungga naluwo ngu eneno tunootetoni, ngu ingowonggori. Ngu nalungga ngu, oni kumooyingomu ngu ootookoolo, wilikoyeloyingomo ngu ombulo, ko nalungga nguya ombuteku, ene uliye gumi gengo ko oni; gengo ingondudu eyingo oniku; oni simoo bale geno nowoondoye hamoo teyingomu, oni oowooyedodomu, oni oowooye kinimu nguya, oni gengo oowoongge bingamingge okootenggoku, ngu bidodo yunootoni, geya goboolo sugi sugi oluwanggoku, ngulo nalungga. Oni ene oo biyomi telo, mela bidodomo yombuliyootenggoku, ngu oni ngu no Setanlo ende biyomi musiyonggano nguno suleyelootoowe, oololo oluwanggoku, ngulo nalungga nguya! Elo ewonggori.

19Ene ngundilo mande ngu elo yokootoni ngu, ariya, Anutndo Sambo endemo ya kundingiyi oolootekungga ngu Tempel ngu goosoowolo. Tempel goosootoni ngu, sunggi mande elo gosiyoyingo pawusga, ngu kundingiyimu, ngu tunoo oolengo oodoni kenowonowo. Ngu gaboyi damoni ngandilo: Yesus noole ko yoyoyingomu, ngundilo ngulo, oni simoo bale eneno nowoondoyemo hamoo teyingomu, ngu ataga noole mete Anutno nenengo oololo, eneno yemboongeteto. Nondo Yon pawus kenootoowe, asa, sambononggo yowaliwalilo soluyi oolengo ooletoni, gusilo ngguyi ulungga utoni, mela yokutuwoolo, imimi yootoni, ko, Ayis oolengo melako solewonggori.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Rewelesen 12

Balegaya Oliwa Seleyingo Ulungga Nguya, Ngulo Mandeyali

[1]Ngu naluno, no Yon kenootoowe, Sambono oo gaboye gula ulungga tunootewolo. Ngu oo gaboyiga ngu ngandilo. Bale gula ngu enengo nengguloni ngu sa himi ngundilo; ko keyi wateyi newendemo ngu kombo oodoni; ko tabangomo ngu tomoku bingaminidodomu nguno dootu kande elaya kegidembolo elaya ngundilo oluwolo.

[2]Ngu balega ngu useyidodo oode ngu, ene abu yomoowelo tewolo. Ngundilo yomoowelo telo, ngulo ene ogingo ulungga ingolo meno ewolo.

[3]Asa, Sambono gaboyi gula tunootewolo. Ngu oo gaboyiga nguno Oliwa seleyingo ulungga oluwolo. Ngu Oliwangga ngu tabango kandegula gidembolo elaya oodoni, ngu tabangomo ngu sobosobo oni ululumbolo tomoku kandegula gidembolo elaya kutuwootoni; ko, nggamaliyo kande elaya nguya oluwolo.

[4]Koondoongelimbo ngu, dootu bidodo ngu usowoolo, sosi kabusa yeyingo, ngulomu dootu sosi gula siyakiyootoni, melako solewonggori. Ngu soletoni ngu, ngu Oliwangga ngu ene bale tanggeyimo dikalo sobowootoni, balegaku nangoni simoongonggaku yomootoni, ngulo ene simoongga ngu uleni kumootoni newelo tewolo.

[5]Ngundilo telo oodoni, balegaku nangoni simoongga yomoowoolo. Ngu simoongga, ngundo kootusina ene oni simoo bale sowe bidodo yanggango soboyelowaku, oni enengo simooye damoniye biyomi teyingomu, ngu mamanayelolo, usutoko yolo, yoonenengoyingo ngundilo. Ariya, balegaku nangoni yomoolo yokootoni ngu, sodedonangge Anutndo nangoninggaku yolo, awuno Sambo endemo oolewolo.

[6]Ngu balega ngu, ene oni kini kingo melako kendutelo toongewolo. Ngu melangga ngu Anutndo enengo yomosiyowoku nguno toongetoni, Anutndo oowali inolo, kawararangowelo sa nalu 1,260 ngu mooma kabusa gumi ngundilo kinitewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ngu naluno, Sambo endemo me ebe ulungga oolengo nguno tunootewolo. Anutlo Engel oni ngulo tabangoye gula oowooyi Mayikel, ngundo Anutlo Engel onikudodo, ko Oliwa enengo Engel biyomidodo ebe ulungga ulewonggori.

8Oliwando keyimokuya ebe yanggango utolo, ene Anutlo Engel oni dagayeloweloyi elelemo kini. Ngundilo ngulo, ene Sambo Endemo oluweloyi kini, ngulo keyoyelootoyi, salo, melako uwolo.

9Yo, Mayikel ngundo Oliwa Ulungga, ko, enengo Engel biyomi bidodo ngu Sambononggo keyoyelolo melako ngano oolongoowolo. Oliwa Ulungga enengo oowooyi ngu Setan, ko, oowooyi gula ngu Oomboolo Biyomilo ewolo. Ngundo oni simoo bale ngu mela bidodomo oolootenggoku, ngu ganaganayeloweloyimbolo oluwolo.

10Ngundilo tetoni ngu, Sambononggo meno manggalu ngguyi ulungga etoni ingowono. Ataga noolengo Anut, ngundo noolengo mbumbuwanayi uliyolo, yoyoweloyimbolo naluwo, ataga tunootete. Anutndo enengo yanggangoni ngu tunoo oolengo etuyelowolo. Noolengo Anut Oo Bidodo Sembuli, ngundo nalu enengo oni simoo bale soboyelooteku, ngu ataga tunootete. Ngulo ngu, enengo Kristus, Anutndo noole yoyowelo sunggi yeyingo oni, ngundo yanggangoni ulungga oolengo etuyelowolo. Yo, Setan oningga ngu kuli ene noolengo Kristen doboogulinayi yosanggawelo mande biyomi Anutno suwoo suwoo ewoku, ataga Anutndo ene yolo, melako ngano oolongootoni soleyingolo ewolo.

11Noolengo Kristen doboogulinayi, ngundo Sipsip Nangoni dalowobo, enengo kumooyingo ene ko yoyoyingomu, ko, Anutlo mandeni gome wesiyolo suwoo suwoo oni etuyeloyingo damoningga, ngu damoni elayaga ngu nangge, ngundo Setan dagawolo. Kristen oni enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno ene meyelo, kumoowelo tetenggo.

12Yo, Setan ngu, Anutndo Sambo Endemonggo keyoyelowoku, ngundilo ngulo, ye Sambo endemo ooletenggoku, ye komo oni oni ulungga oolengo teyi! Ye oni simoo bale melako oolootenggoku, ko, wendeyino oo keda

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolootenggoku, ye bidodo ingondale oolengo teya oliyi! Kowuli ulungga oolengo yeno ombuwa. Ataga Setan yeya melako nguno oolootenggoku ngu, ene yeya sanggili ulungga oolengo telo ooloote. Ndawugalo ngulo, ene kuli ingooteku ngu, enengo ko teweloyi nalu ngu ootuwoo bodaga nanggelo ingowolo.

13Ngu naluno, Anutndo Sambo Endemonggo Setan owetoni, ngano ombulo ngu, asa, Setando ngu balega simoo nangoningga yomoowoolo, ngu yulewelo keyololuwolo.

14Ngulo ngu, Anutndo punggi ulungga ngundilo wileyo elayaga, ngu balega ngu inootoni, ngulo ene mete Anutndo musiyongga yomosiyowoku melangga ngu oni kini kingo melako, nguno ululumelo, nguno toongewolo. Ene nguno Anutndo bale gome sobowootoni, mooma kabusa bidodo gula gumi oluwolo. Ngulo ngu, Setando ene yombuliyeloweloyi nguya kini.

15Ngu naluno nguno, Oliwa Ulunggaku, ene sono mindetoni, sono bingo ulungga ngundilo balegaku sumoolo, ngulo yuleni kumoowelo keyelolo uwolo.

16Ene Oliwando sonongga mindewoku ngu, Anutndo balega ngu hooloowelo, ngulo ene mele ulungga goosootoni, sono bingonggaku nguno ulo kinitewolo.

17Anut ngundilo tetoni, ngulo Oliwa Ulungga, ngundo balega nguya sanggili ulungga oolengo tewolo. Ngulo ene oololo, balega ngu simoongo bidodo yoyeni, me ulungga tewelo ebe ulewelo tewolo. Yo, ene oni simoo bale bidodo Anutlo mamana mande keyootenggoku, ko, Yesuslo nowoondoyemo hamoo telo, ngulo mandeni hamoongga onino wesiyolo elo ngu keyootenggoku, ngu yulewelo me yeni tunootewolo.

Rewelesen 13

Oliwa Ulungga, Ngundo Nusago Goki Yanggango Nguno Inowolo

1Ngu naluno nguno, Oliwa Ulunggaku wendeyi tamako dikatoni, nguno no sono koongeyingomo, Nusago Goki gula ooletoni, no Yon kenowonowo. Nusago Gokingga tunootelo, ngulo tabango kandegula gidembolo elaya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oodoni, ko nggamaliyo kande elaya oodoni, nggamaliyo ngu sanganimo gol tomoku bingamiyidodo kande elaya oluwonggori. Ngu Nusago Gokingga ngu tabango ngu bidodomo, ene Anut yumooyinolo mande kootuyisina elo, nguno nakangoyingomu ooloote.

[2]Ngu Nusago Gokingga ngu enengo moondeyi ngu, lepod ngundilo, ko keyi ngu beya keyi ngundilo, ko enengo manggowo ngu layon manggowo ngundilo. Oliwa Ulungga ngundo enengo yanggangoni ngu nusago goki ngu nangge inowolo. Enengo yabanimo yetoni bibitetoni, ngu nguya inowolo. Inootoni, ngulo Setanlo yanggangonimo, Nusago Goki ene mete oni simoo bale sobowoowa.

[3]Nusago Gokingga ngu tabango gulano ngu, onindo uleweloyimbolo mambu ulungga oluwoku, ngulo ene kuli kumoowolo. Ene tabangomo ngu, ene kuli muleyingomu, ene ataga mambuningga ngu tootelo mete tete. Ene mete tetoni, oni simoo bale mela bidodomo ngu kenolo ngu, ene soluyokolo, ene bingami elo okoolo ene keyowonggori.

[4]Oliwa Ulungga ngundo Nusago Goki Ulungga ngu yanggangoni ulungga inootoni ngu, oni simoo bale nguno Oliwano, ko enengo Nusago Gokikuno nguya yambo mande telo, bingamiyali okoolo ewonggori. Oone ngu Nusago Goki ngundilo? Onendo mete me ebe utolo dagayingo? Elo sumoo ewonggori.

[5]Anutndo ngu Nusago Gokingga ngu yokootoni, ngulo ene mete enengo ko teweloyi telo, ngulo ene Anutya yumooyinolo mande kootuyisina biyomi elo, enengo yanggangoni ngu oni etuyelolo oluwolo. Ene ngundilo telo, kombo onibi elaya ko kombo elaya gula (ngundi mooma kabusa bidodo yokolo gula gumi) kinitewa.

[6]Nusago Goki ulungga ene ko ngundilo telo, ene manggakelo ngu, Anut yumooyinolo mande kootuyisina elo, Anut oowooyi yeni biyomi yelo, ko Anut enengo endeni oowooyi biyomi elo, ko oni Sambo endemo oolootenggoku nguya mandeye biyomi elo yumooyinowonggori.

[7]Yo, Anutndo Nusago Gokingga yokootoni, ngulo ene me yeni ootookootoni, ngundo Kristen oni simoo baleya ebe utolo yulewonggori. Ene ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

yanggangoningga, nguno ngu, ene ko biyomi oolengo telo, oni bidodomo goweye gula gula bidodomo, ko mande bungeye gula gula bidodomo, mela bidodomo oolootenggoku, ngu soboyelowonggori.

8Oni simoo bale melako ngano oolootenggoku, ngu Yesuslo nowoondoyemo hamoo ma tetenggoku, ngundo Nusago Gokingga nguno yambo mande tewonggori. Kulimi, Anutndo sambo mela oo bidodo yeyingo naluno nguno, Sipsip Nangoningga onindo uleyi kumooyingongga, ngulo buk nguno oni simoo bale bidodo enengo nowoondoyimo hamoo tewanggoku ngu, oowooye bidodo ngu bukgano nakangoyingomu ooloote. Oni oowooye ngu bukno kini ngu, ene Nusago Gokingga nguno yambo mande tetenggo.

9Oni ene sodeyi mande gome ingoweloyi tetoningga ngu, ene komo mande nga gome oolengo ingoni.

10Anutndo oni gula ya biyomimo yewelo etoni ngu, asa, ngu oningga komo ya biyomimo oluwa. Anutndo oni gula dugebo doongoolo uleni kumoowa etoni ngu, asa, ngu oningga ngu oni sungombo komo dugebo doongoolo uleni kumoowalo ewolo. Ngundilo nalu biyomi ngu tunootetoningga ngu, Kristen simoo bale ene nowoondoyemo hamoo teyingongga, ngu gome dowooya, suwoo suwoo ngundiya teyaliyi. Ngundilo ngulo, Kristen oni simoo bale ngundo komo Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggango dowoolo, kowuli ingootenggoku ngu koolowootoyi ngu, Yesus ko ombuweloyi nalunimo, ngundo oni oo biyomi eneno tewonggoku, ngu gumi ulungga yunowaku, ngulo sobowootenggo.

Setanlo Ingondudu Eyingo Oni Ebe Ganagana Ngu Ene Nusago Goki Ngulo Kingo Sulena Oni Tewolo

11Ngu naluno nguno, no Nusago Goki Kootu gula mela newendemonggo tunootelo ooletoni kenowonowo. Ene nggamaliyo elayadodo, ngu Sipsip nangoni nggamaliyo ngundilo, ko enengo mandeni ngu Oliwa Ulunggalo mandeni eteku ngundilo.

12Ngu Nusago Goki Kootungga ngu, ene Koletelo Nusago Gokingga ngulo yanggangoningga, ngu bidodo oolengo Kootungga ngu yolo inootoni, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mela bidodomonggo simoo bale bidodomo yoyeni, Koletelo Nusago Gokingga nguno yambo mande tewonggori. Ngu Koletelo Nusago Gokingga ngu tabango gulano, onindo uleweloyimbolo mambu ulungga oluwoku, ngulo ene kuli kumoowolo. Ene tabangomo ngu, ene kuli muleyingomu, ene ataga mambuningga ngu tootelo mete tetoni, nguno oni simoo baledo yambo mande tewonggori.

13Nusago Goki Kootungga, ngundo ene damoni sungo gula onindo ma teweloyi ngu tewonggori. Ene simoo bale doongeyimo sambononggo de soludodo ngu yetoni, ngu melako ngano solelo ombuwolo.

14Nusago Goki Kootungga, ngundo Koleteloga ngu doongeyimo, ene onindo oo ma teweloyi ngu guladilo guladilo telo, ngunonggo oni simoo bale mela bidodomo ganaganayelowonggori. Ganaganayelootoni, ngulo simoo bale Nusago Koleteloga ngu gaboyi digi de oobo ngu telo, ngulo oowooyi bingami okooweloyimbolo tewonggori. Ene ngundilo tetoyi, ndadilo ngulo, ngu Nusago Koleteloga ngu, ene tabangomo dugebo kuli doongoolo wesowooyingomu, ene ataga ko keda oolootelo ewolo.

15Anutndo Nusago Goki Kootungga ngu yokootoni, ene mete Nusago Goki Koleteloga, ngulo gaboyiga nguno yukani yetoni, ngulo ene gaboyi yeni yanggangododo teyinolo, keda ootookoowolo. Nusago Goki Koleteloga ngulo gaboyiga keda ootookoolo, ngulo ene mete mande mande elo ingowolo. Ngundilo telo, oni eneno yambo ma tetenggoku, ngu yuleni kumoowonggori.

16Ngu Nusago Goki Gaboyi ngundo tetoni, enengo sunggi gula oni simoo bale bidodo, kandeye koondosina ngundi kembayemo nguno yewa. Yo, oni simoo bale oowooyedodomu ko oowooyedodomu kini; sitoyiyedodomu, owoolongo onidodo, oni enengombo enengo goweyi sobowoolo oolootenggoku, ko kingo sulena oni nguya, ngu bidodomonggo komo enengo sunggiyega ngu yetenggo.

17Ngulo ngu, oni ene ngu sunggiga ngu Koletelo Nusago Gokingga ngulo oowooyi sunggidodo ngu. Ariya, oni ngu sunggiga ngu kini ngu, ene oo uliyoweloyi ko oo uliyolo beye yoweloyi koyi ngu ma tewanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Noole komo ngulo ingondudu gome tewato. Oni ene ingoyingododo ngu, ene komo Nusago Kokingga ngulo sunggiga, ngu gome kandangeya ingoyi. Ngungga ngu, Koletelo Nusago Goki ngulo sunggi ko onilo sunggi, nguya ngu. Ngu sunggiga ngu ngandilo 666.

Rewelesen 14

Sipsip Nangoni Ko Oni 144,000 Yambo Mande Keda Tewonggori

1Ngu naluno, no Yon doongetelo, Sipsip Nangoni kenootoowe, Yerusalem melako Sayon pulimo dikatoni, ko ene oni 144,000 ngudodo dikawonggori. Ngu oni ngu Anutndo Sipsip Nangoni oowooyi, ko enengo oowooyi nguya kuli kembayemo nakangowolo.

2Asa, no ingootoowe, ngguyi gome gula Sambo endemonggo ombuwolo. Ngu ngguyiga ngu sono tuli ulungga ngguyi ngundilo, ko gusilo ulungga ngguyi ngundilo. Nondo ngu ngguyiga ngu ingootoowe, ngu gusimbolo ngundilo. Ngu ngguyiga ngu onindo Gita Musik gula oowooyi Harup, oo uwootenggoku ngundilo.

3Ngu 144,000 oni, ngundo Anut doongeyimo, oo keda oolootenggoku namolaya nguno, ko tabango onikudodo ngu bidodomo, 144,000 oni, ngundo dikalo, Anutno yambo mande keda ulewonggori. Oni simoo bale Yesusndo enengo mbumbuwa kuli andangelo uliyoyingomu, ngu oni ngundo nangge, ene mete yambo keda ngulo damoni ingootenggo.

4-5Ngu 144,000 oni, ngu Anutndo kuli kembayemo yeyingo, ngundo ene baledoya ma wetolo endeyoyingo, ko nowoondoyemo nguya ene gome metemi namboyi oodoyi, nguno ene ebe ganagana damoni biyomi gula eneno kini. Ene Sipsip Nangoni ngulo mande damoni gome ngu nangge keyowonggori. Ngundilo oni yengo melako ngano oolootenggoku, ngundo yengo Anutno woolo yeyingo ngundilo koleteyingo oolootenggo.

Sambo Engel Kabusaga, Ngundo Wilikoyeloweloyi Nalu, Ngu Ataga Tunootetelo Ewonggori

6Ngu naluno, Sambono Engel gula kenootoowe, ene ululumelo oolelo, ngunonggo ene Anutlo mande ngu oni simoo bale mela nga bidodomo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolootenggoku, nguno ngandilo wesiyolo; oni goweyi gula gula bidodo; ko mande bungeyi gula gula bidodomo nguno, meno elo ewonggori.

7Anutndo oo bidodo wilikoweloyi nalungga ngu tunootete. Ngulo ngu, ye komo sosoleya Anutndo enengo oowooyi bingami okooya, ye komo yambo mande teya, Anut sambo, mela, wendeyi, sono mele oo bidodo yeyingongga, nguno nangge yambo mande teyilo ewolo.

8Sambono Engel elayayiga, ngundo Engel koleteloga ngu keyolo ombulo ewolo. Babilon ende ulungga ngu kuli yombuliyowo! Yo, ngu hamoo yombuliyowo! Ngu Babilon endemo oni, ngundo ene bosebalese damoni biyomingga ngu keyolo, ngunonggo ene mela gidalegano oni ngu bidodo yowoosoolo yoyolo etuyelootoni, ngu damoni biyomi ngu tewolo. Ngu damoningga ngu, Wayin sonoyi yanggango oolengomu ngundilo neyingo ewolo.

9-10Sambono Engel oni kabusayi, ngundo Engel koletelo elayaga ngu keyelolo ombulo, menolo ewolo. Ngu oni ngundo ene Nusago Goki nguno, ngundi enengo gaboyimo yambo mande telo, ngundi enengo sunggini kembayemo ko kande koondosina yetoni ngu, ariya, ene Wayin sonoyi yanggango oolengo netenggoku ngundilo. Ngu Wayin sono yanggangongga ngu Anutlo sanggilini ulungga oolengo. Sipsip Nangoni ko Sambono Engel onikudodo doongeyemo, ngundilo oni ngu Anutndo ngu digi koolongguyi oowooyi Salpa, ngu solu oolelo, ngu pokomelo, moondeyemo oolelo yoodetoni, ogingo ulungga oolengo sugi sugi oolengo yunowa.

11Ngu dega ngulo wooloyi oolelo, ngundo ogingo ulungga suwoo suwoo ulungga awuno oolengo yunolo oluwa. Ngu oni ene Nusago Goki, ko ngulo gaboyimo yambo mande tetenggoku ngu, ko ngulo sunggiyi kembayemo ko kandeyemo yelo oolootenggoku ngu, ene suwoo sa ngu ma kengewanggolo ewolo.

12Ngundilo damoningga ngu tunootetoningga ngu, ye Anutlo mamana mande keyolo, ko Yesuslo nowoondoyemo hamoo tetoni, enengo mandeni keyolo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

oolootenggoku ngu, ye yanggango dikaya, yengo damoniye gomengga ngu gome dowooyi.

13Ngu naluno ngu, no ingootoowe, sambononggo manggowo gula meno elo ewolo. Ge mande ngandiya nakango. Oni ene Oo Bidodo Sembuliga ngulo nowoondoyemo hamoo tetoni, ngulo kumooyingomu ngu ataga ngundi kootusina bine, ngu oni kumooyingomu ene mete oni oni tewanggolo ewolo. Anutlo Yukani ngundo nguya ete. Yo, hamoo, ngu Kristen oni kumooyingo ngu, enengo koye yanggango tewonggoku ngu yokolo ngu, ene gome kengewanggo. Ene kumoowonggokuno, ene kingo ma oolouwonggori. Kini, Anutndo onilo damoniye gome nenengongga melako ngano tewonggoku, ngu kenowololo ewolo.

Anutlo Sanggilini Ngu Engge Tunootewa

14Asa, no ko doongetetoowe ngu, goboole namboyi ngu oodoni, ngu sanganimo Anut Nangoni Oni Kilalongo, ngu goboolega ngu sanganimo bibitelo oluwolo. Ngu ene tabangomo gol tomokuyi gula kuduwoolo, ko kandeyimo duge kuningo oolengongga dowoowolo.

15Ngu naluno, Sambono Engel oni gula ene Tempel ya kundingiyi ngu yokolo, oolelo, ngu oni gobooleno bibiteyingongga, nguno menolo ewolo. Ataga ngu, oo engge melako ngano oolootenggoku, ngu engge kuli mandoni yemukowoku, ngu yoweloyi naluwolo. Ngundilo ngulo, ge ataga duge kuningo oolengo ngu yoya, oo engge mandoni ngu toongooya yo! Ewolo.

16Asa, ngu oningga gobooleno bibiteyingongga, ngu mande ngundilo ingolo, ene dugega kandeyimo dowooyingongga ngundo oowali mandoni ngu toongoowolo.

17Ngundilo tetoni ngu, Sambono Engel oni gula Sambono Tempel ya kundingiyi yokolo, ende oolewolo. Ngu Engel oningga nguya ene duge kuningo oolengo gula dowoowolo.

18Sambono Engel oni gula nguya ene Anutno woolo yeweloyi nombo ngu yokolo oolewolo. Ngu ene de nombolo sobosobo, ngundo Engel oni duge kuningo oolengo dowooyingongga, nguno meno elo ewolo. Wayin engge ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

wembuyimo oolooteku, ngu kuli mandoni yemukowolo. Ngundilo ngulo, gengo duge kuningo oolengongga ngu yoya, Wayin engge koondeyo melako oolooteku, ngu bidodo toongooya, gooboongooya, wata yetooga olinilo ewolo. Wayin enggega ngundo oni simoo bale mbumbuwa tetoyi, Anutndo oo ngu wilikoyelowelo tetelo ewolo.

19Sambono Engel oningga duge dowooyingongga ngu ingolo, ene dugeningga Wayin engge koondeyo ngu bidodo toongoolo wata yetoni, ngunonggo engge ngu yolo, sonoyi winggooweloyi digi koondoyi ulungga nguno oolongoowolo. Ngu koondoyiga ngu Anutlo sanggilini ngundilo ulungga oolengo.

20Ngu digi koondoyi ulungga ende ulungga ngu dabemimo oolooteku, nguno ene Wayin sonoyi winggoowolo. Wayin winggootoyi ngu, asa, dalo koondono koongelo, oolelo wendootoni uyingomu ngu 300 Kilomita oololo ulo, koongelo ooleyingo, ngu Hos dikatoni, kumundoongomo nguno oolelo, elelemo tewolo.

Rewelesen 15

Sambono Engel Oni Kandegula Gidembolo Elayaga, Ngundo Oo Kowuli Ulungga Oolengo Dowoowonggori

1Asa, no Yon Sambono oo eme tunooteweloyi, ngu gaboyi ulungga gula kenowonowo. No oo kandegula gidembolo elaya biyomi oolengo oni yombuliyeloweloyimbolo, ngu Engel oni kandegula gidembolo elaya, ngundo dowootoyi, kandeyemo kenowonowo. Ngu oo biyomi oolengo kandegula gidembolo elayaga ngu temukolo yokootoni ngu, Anutlo sanggilini biyomingga nguya ngu kinitemukowa.

2-3Ngu naluno, no doongetelo oo gula kenowonoku, ngu oo sono wendeyi koongeyingo ulungga ngu, ookombo ngundilo ngu de gido ngudodo gooboongoowolo. Ngu Kristen oni simoo bale nowoondoyemonggo. Nusago Goki, ko enengo gaboyi nguno ma yambo mande telo, ko enengo sunggiyi kembawasayemo kandeye ma yeyingo oni ngu, wendeyi dabemimo dikawonggori. Ngu oni ngu, Anutndo Gita gula oowooyi Harup yunootoni, dowoolo utolo, Moses Anutlo ko oni ngulo yamboni utolo, ko Sipsip Nangoni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngulo yamboni ngu, ngandilo elo ulewolo. Ge Oo Bidodo Sembuli Ulungga, Anut ge yanggangongge ulungga. Gengo kongge bidodo ngu gome oolengo. Gengo damoningge ngu hamoo oolengo nguno biyomi gula kini. Ge oni sowe bidodo sobosobo oni koleteyingo ulungga.

4Ge Oo Bidodo Sembuli Ulungga, oni bidodo gengo sosoletenggoku, ngulo ngu, oni bidodo gengo oowoongge bingami elo okoowonggo. Ge nangge ge kundingiyi. Mela bidodomo, oni simoo bale ngu bidodo ombulo, geno yambo mande tewanggoku, ndawugalo ngulo, gengo kongge damoningge nenengo ngu kuli tunoo oolengo tunootelo oolootelo ewolo. Ene yambo ngundilo ulewolo.

5Yambo mande kinitetoyi ngu, asa, no doongetelo, Sambono Tempel ya gumi kundingiyi oolengo ngulo yamako goosootoni, no Anut oolooteku musiyoni kenowonowo.

6Ngu naluno, Sambono Engel kandegula gidembolo elaya yeyootoowe, ngundo oo biyomi oolengo oni yombuliyeyoweloyi, ngu kandegula gidembolo elaya dowoolo, Tempel ya kundingiyi newendemonggo endesina oolewonggori. Ene kumba gome oolengo metemimu soludodomu yemulo, let oo yowali yoyingo gol, ngundo nomoyewoole gosiyowonggori.

7Ngu naluno, Oo Keda Oolootenggoku namolayaga, ngulomu gulanangge koondo gol Engel kandegula gidembolo elaya ngu yunowolo. Anut suwoo suwoo keda oolootekungga, ngundo enengo sanggilininga koondo gol nguno hangelo oolewolo.

8Anutndo enengo yanggangoni, dulidalini, ngundo ngu woolo yeni ya kundingiyi Tempel ndindi tewolo. Ngundilo tetoni, oni gula kundingiyi ya ngu newendemo uweloyi nguya kini, ngundilo oololo Sambono oni kandegula gidembolo elaya, ngulo koye ngu temukowanggoku, ngu naluno nguno, ene mete Tempel kundingiyi nguno ko oolouwanggo.

Rewelesen 16

Anutlo Sanggilini Ngu Koondo Kandegula Gidembolo Elaya

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[1]Ngu naluno, no Yon Anutndo Tempel ya newendemonggo meno ulungga etoni ingootoowe, ene ngandilo ewolo. Ye komo ooloya, nolo sanggilinengga koondo kandegula gidembolo elayagano oolooteku, ngu yoya, oni simoo bale melako ngano oolootenggokuno, ngu wendootoyiga uni! Anutndo ewolo.

[2]Asa, ene ngundilo etoni ngu, Engel oni koleteloga, ngundo oololo, Anutlo sanggilini koondoga ngu wendootoni, melako uwolo. Wendootoni ngu, oni simoo bale ene Nusago Goki ulunggaku ngulo sunggi, ko enengo gaboyi nguno yambo mande tetenggoku ngu, Engel oningga ngundo Anutlo sanggilini ngu ombulo, moondeye yeni, mambu tawomba ululu ukayidodo utoni, ogingo ulungga biyomi ingowolo.

[3]Ngundilo tetoni ngu, asa, Engel elayayiga ngundo Anutlo sanggilini koondo elayaga ngu yolo, wendeyino wendowoliyo. Ene ngundilo wendootoni, wendeyino ngu yowoolengootoni, oni kumooyingombolo dalo ngundilo tunootewolo. Ngulo ngu, ngu wendeyino Oo Keda Oolootenggoku ngu kumoomukowonggori.

[4]Engel elayayiga, ngu koni kinitetoningga ngu, asa, Sambono Engel kabusayi, ngundo Anutlo sanggilini koondo kabusayi yolo, sono bingomo ko mele sono omungo nguya sonono wendootoni, ngu sono ngu bidodo yowoolengolo dalo tunootewolo.

[5]Ngu naluno, no ngu Sambono oni sonolo sobosoboga ngu ingootoowe, ene ngandilo ewolo. O Anut, ge ataga keda oode, kuli nguya keda oluwolo. Ge kundingiyi oolengo. Gengo wilikoweloyi konggega ngu oni biyomimu nenengo oolengo wilikoyelowa.

[6]Ngu oni biyomi ngu ene gengo oni nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ko gengo ingondudu eyingo oni yuleyi kumooyingo, ngulo ngu, ene Kristen daloye wendowonggori. Ngundilo ngulo, gedo oni biyomi ngu dalo eneno yunootoyi, ene dalo ngu sono ngundilo newanggo. Ngu oo ngulo ulini nenengo oolengo, Engel ngandilo elo ewolo.

[7]Ngundilo etoni ngu, no manggowo gula Anutno woolo yeweloyi musiyongga, ngunonggo ene meno elo, etoni ingowonowo. Yo, ngu hamoo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ge Anut noolengo Oo Bidodo Sembuli, ge yanggangongge ulungga oolengo. Ge oni wilikoweloyi naluno ngu, ge damoni nenengo oolengo nangge tetelo ewolo.

8Ngundilo tetoni ngu, asa, Sambono Engel oni namolayayiga, ngundo enengo koondo namolayayiga ngu sano wendootoni, sa ngu gookingo ulungga tunootelo, ngundo oni moondeye de gookingo ngundilo goki hahangewonggori.

9Yo, ngu sa ulungga de gookingoyingga, ngundo goweye gooki hahangetoyi, ngulo ngu, ene Anut kootuyisina mande biyomi oolengo elo ingowonggori. Anutndo ngu oo gookingo biyomi ngundilomu yeni, eneno tunootewonggori. Ene ngu damoningga ngu, ene ingoyingomu, ene nowoondoye ma yowoolengootoyi, Anutlo oowooyi bingamini, elo ma okoowonggori.

10-11Ngu naluno, Sambono Engel oni kandegulayiga, enengo koondo kandegulayiga ngu yolo, Nusago Goki ngulo yabanimo, ko enengo oo sobowooteku, nguno nguya wendowolo. Ngundilo wendootoni ngu, ooleli oolengo tunootetoni, Nusago Goki ngulo oniku, Anutno sanggili oolengo telo, mawukimboongelo, enengo mambu ogingo ngulo, ko suwoo ooleli ngulo nguya, sa gookingombo yoodeyingongga ngulo bidodo, Anutya sanggili tewonggori. Ene mande biyomi oolengo ma elo yokolo, nowoondoye ma yowoolengowonggori. Kini, enengo damoni biyomi tewonggoku, ngu ma yokowonggori.

12Asa, ngu naluno, Sambono Engel oni kandegula gidembolo gulananggega, ngundo enengo koondoga ngu Yuparetis sono bingo ulungga nguno wendootoni, ngu sonongga ngu dikoolo, kingo nggootootewolo. Ngundilo tetoni, mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo ngulo oole yeyunootoni, ene nguwoole sa ooletekusina ulelewolo.

13Ngundilo tetoni, ngu naluno, yuka biyomi kabusa yeyootoowe, gido dooko ngundilo. Ngundo Oliwa Ulungga ngu manggowoomonggo, ko Nusago Goki Ulunggaku manggowoomonggo, ko Setanlo ingondudu eyingo oni ebe ganagana, ngu manggowoomonggo nguya tunootewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ngu yuka biyomi kabusagaku, ngundo ene mete oo damoni onindo ma teweloyi, ngu damoni guladilo guladilo tetenggo. Oo biyomi kabusagakundo ngu sobosobo oni koleteyingo ululu, ngu mela ngalomuno tunootelo, ngundo me yeni ootookoowonggori. Ene ngundilo tetoni, sobosobokundo ootookoolo gooboongoolo, ngulo Anut yanggangonidodoga nguya enengo naluno ebe ulewelo tewanggo.

15Ariya, ingoyi! No yeno ombuwelo ngu, yakaka onindo suwoono tolige mayetenggoku, ngundilo ombuwano. Ngulo ngu, ye komo ma welewelo. Kini, ye komo nolo ko ombuweloyi naluni, ngu gome meyeya sobowooyi. Ye ngundilo tetoyiga ngu, asa, ye oyumo ma yowanggo.

16Oo yuka biyomimbo ngu mela ngalo oo sobosobo oni tabango yetoyi, ngundo Hiburu mandeno ngu oowooyi Amagedon ngu musiyongga nguno ombuwonggori.

17Asa, Sambono Engel oni kandegula gidembolo elayayiga, ngundo enengo koondoga ngu wendootoni, doogono uwolo. Ene ngundilo tetoni ngu, asa, Tempel kundingiyi ngu newende Anutlo yaba bingamini, ngunonggo Anutndo meno ulungga ewolo. Nolo sanggiline ngu ataga kiniteteku nga! Ewolo.

18Ene ngundilo etoni ngu, ariya, yowali yootoni, gusilo ngguyi ulungga utoni, imimi ulungga oolengo yowolo. Ngu imimi ulungga oolengo ngu kuli oni melako ngano oluwonggoku, nguno imimi gula ulungga ngundilo ngu bidodo dagayelowolo.

19Ngu imimi ulungga nguno ngu, ende ululu ngu imimimbo wesowootoni, gumi kabusa tunootewonggori. Oni bidodo ende ululu mela bidodomo oolootenggoku, ngu nguya yombuliyelowa. Ene Anutndo ngu Babilon ende ulungga, nguno oni simoo bale ngundo bosebalese damoniye biyomi ngu ingolo, ngulo Anutndo tetoni, ene Wayin sonoyi yanggango oolengo ngu newolo. Ngu Wayin sonoyi yanggango ngu enengo sanggilini ulungga oolengo.

20Ngu naluno nguno, meladoni bidodo, ko mela pupuli bidodo, ngu kinitelo yombuliyelowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ayis wande wande, sono ngundilo sambononggo melako ombuwa. Ngu Ayis wande gulanangge, ngulo kowulini ngu 25 kilo Rayis si elaya ngulo kowuli ngundilo. Ngu Ayis wande wande ngu, sambononggo oni bungomo solelo, ngundo oni yutolo yombuliyelowa. Ngundilo tetoni ngu, onindo ingowonggoku ngu, Anutndo ngu Ayis oo biyomi ngu enenonggo ombute, elo ingowanggo. Ene ngundilo ingolo, ngulo ene Anutya kumundooye boolowootoni, sanggili ulungga oolengo telo, ngulo ene mandeye biyomi kootuyisina nangge, Anutya ewolo.

Rewelesen 17

Bosebalese Balega, Ngundo Ogingo Ulungga Yowolo

1Sambono Engel oni kandegula gidembolo elaya ngulomu gulanangge enengo gol koondo kuli oo wendowoku, koondoyigaku yolo, ombulo, nono ewolo. Ge ombuya keno! Ngu ooleko ooleko balega yanggangongga, ngu sono bingo gidalega ngu sanganimo bibitelo oolooteku, ngu ngulo gumi biyomimu inootoningga keno! Ombuya, nondo ngu Anutndo bale biyomingga ogingo ulungga gumi inowaku, ngu ge etunggelowano.

2Mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo, ngundo ko oni gidalega melako ngano oolootenggoku nguya, ngundo ngu ooleko ooleko balega nguya bosebalese damoni biyomi ngu telo, ngulo enengo ingonduduye damoni biyomi ngundo nangge hangetoni, ene sono kowoo nelo mboolombo yoyooteku, ngundilo kapengo yetenggolo ewolo.

3Ngu naluno, Anutlo Yukani, ngundo yanggano nunootoni, Anutlo Engel no noyootoni, oni kini melako nguno oololo oode, nguno no balega kenootoowe, ene Nusago Goki seleyingongga ngu sanganimo bibitewolo. Ngu Nusago Goki seleyingongga, ngu ene tabango kandegula gidembolo elaya, ko nggamaliyo kande elaya, nguno ngu, oowooye biyomi oolengongga nguno nakangootoyi ooloote.

4Ngu balega ngu enengo nengguloni ngu nakanakangoyingo, ngu seleyingo oolengo. Enengo nengguloni ngulo nakayani, ngu Gol ko digi so nakaya gula gula gome gomemu, ko beye goyayi oolengo ulini ulunggamu, ngu goweyimo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

tewolo. Kandeyimo ngu Gol sono toba teyingomu, ngu dowooyingomu ngu newendemo enengo damoni biyomi ko bosebalese damoni biyomi buwoo ngu bidodo toba ngu hangewolo.

5Enengo oowooye gula gula kembawasangoomo nakangootoni oolooteku, ngu ngandilo: Babilon Ende Ngulo Mande Yamonggawo, Bosebalese Damoningga Tetenggoku Ngu Bidodo Namoye, Mela Ngano Mande Damoni Biyomi Oolengo Tetenggoku Ngu Bidodo Namoyelo nakangowolo.

6No ngu balega ngu kenootoowe, ene Yesuslo oni simoo bale nowoondoyemo hamoo telo, enengo mandeni wesiyolo ewonggoku, ngu yudoni kumoomukowonggori. Ngundilo yudoni kumootoyi ngu, ene ooga tewoku, ngulo ene oni oni ulungga oolengo tete. Ene ngundilo tetoni no kenolo ngu, asa, no soluyokolo mboolo nulewolo.

7Ngu naluno, ngu Sambono Engel oni gulado nono ewolo. Ge ndadilo telo, soluyokolo, ngulo ingondudu ulungga tete? Nondo balega ngulo damoni, ko Nusago Goki nggamaliyoni kande elayayiga, ko tabango kandegula gidembolo elayaga, ngulo damoni nguya yootunolo ewano. Ngu balega ngu Nusago Goki sanganimo bibitewolo.

8Ge ngu Nusago Gokingga kuli kenowoku, ko ataga ene keda ma ooloote. Ene kootusina Nusago Gokingga ngu mele gumi kiningga ngu yokolo, oolelo, ene kondibo oonatelo kinitewa. Anutndo mela oo bidodo yeyingo naluno nguno, ene mela ngalo oni onendo Yesuslo nowoondoyemo hamoo tewanggoku, ene keda oluweloyi bukno kuli oowooye nakangowolo. Oni oowooye ngu bukno kini, ngundo ngu Nusago Goki kuli kenolo, ko ataga ngu kini. Ene kootusina ko kenolo, ene ngulo soluyokolo mboolo yulewanggolo ewolo.

9-10Sambono Engel onindo ko ewolo. Oni ingonduduni gome metemingga ngu, ene komo oo ngalo gome ingoni. Nusago Goki tabango kandegula gidembolo elaya, ngundo puli kandegula gidembolo elaya, nguno balega ngu sanganimo bibiteyingo ngulo gaboyi. Nusago Goki tabango kandegula gidembolo elayaga, ngu mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo kandegula gidembolo elaya, ngulo gaboyi nguya. Sobosobo oni koleteyingo kandegula

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngu kuli kumooyingo, ko ataga sobosobo oni koleteyingo gula keda oodoni, ko kootusina gula koleteloga ombulo, ngu nalu bodaga nangge oluwa.

11Ngu Nusago Gokingga ngu, ene kuli ngu mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo kandegula gidembolo elaya, ngulomu gula oluwolo. Kootusina ene kumoowoku, ko keda ootookoolo, ngu mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo kandegula gidembolo kabusayi, ngu tunootewa. Ene kootusina, ene hamoo oolengo oonatewa.

12Ge kuli nggamaliyo kande elaya kenowoku, ngu gaboyi ngundilo: oni sobosobo koleteyingo kande elaya, ngundo enengo ko simoo bale soboyeloweloyi ko ngu ma tewolo. Kootusina oni koletelo kande elaya, ngundo yanggango yolo, Nusago Goki nguya nalu ootuwoo bodaga ko goboolo telo, simoo bale soboyelowanggo.

13-14Ngu oo sobosobo oni koleteyingo ngu bidodo ingonduduye goboolo gulanangge ngu gooboongoolo, ko enengo yanggangoye ngu bidodo Nusago Goki ngu inowelo ingootenggoku, ngu bidodo Nusago Goki inootoyi, ndawugalo ngulo, ene Sipsip Nangonimboya ebe uleweloyimbolo. Ene ngundilo tetoyi ngu, Sipsip Nangoni ngundilo, ko enengo nowoondoyemo hamoo teyingo oni Anutndo kuli logoyelowoku, ngu nguya gooboongoolo, ene ngu ebegano nguno enendo Nusago Goki, ko enengo oni ngu yanggango yelo dagayelowanggo. Ndadilo ngulo, Sipsip Nangoni ngu oni tabango bidodo tabangoye ulungga, ko mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo, ene ngulo tabangoye ulungga ngu! Elo ewolo.

15Ngu naluno, Sambono Engel oni ngundo nono ewolo. Ge ngu balega sono bingo gidalega sanganimo bibitetoni kenooteku, ngu sonongga ngundo oni simoo bale mela bidodomo, oni goweye moondeye gula gula, ko mande bungeye sungo sungo ngu bidodo gaboyi.

16Ngu Nusago Gokingga, nggamaliyo kande elayaga ge kenooteku ngu, ene bidodo ooleko ooleko balega nguya mundi tewanggo. Ngundilo telo, yombuliyolo yokolo, enengo towi nengguloni, ko nakayani bidodo andangelo yokolo, enengo goweyi songgiwi nelo, okoolo de nombono kagisokowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ngundilo tetoyi, ndawugalo ngulo, Anutndo ingondudu nowoondoyemo Nusago Goki yelo, ngu yanggango oni simoo bale soboyeloweloyi yunootoni, ngunonggo ene ngu kongga ngu telo oololo, Anutndo nalungga sunggi yewoku, nguno wenga kinitewa.

18Ngu balega ngu kenowoku, ngundo ngu ende ulungga ngulo tabango koleteyingo, ngu mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo bidodo ngu soboyelooteku, ngulo oo gaboyilo ewolo.

Rewelesen 18

Babilon Ende Kuli Yombuliyowolo

1Ngu naluno nguno, no Yon Sambono Engel oni gula kenootoowe, Sambo endemonggo ombuwolo. Ene Anutndo yanggangonidodo, dulidalinidodo ulungga oolengo inootoni, ngulo ene mela ngano ombutoni, soluyi mela bidodo himi oolengo yewolo.

2Ene meno ulungga elo ewolo. Babilon ende ulunggaku ngu yombuliyoote! Ngu hamoo oolengo, ngu yombuliyooteku ngu! Ataga ngu oo yuka biyomimbolo musiyo telo ooloote. Yo, oomboolo biyomi nguno oodoyi, ko nu oo buwoo biyomi netenggoku, ngu musiyonggano nguno oolootenggo.

3Ndadilo ngulo, oni mela bidodomo, ene ngu balega nguya bosebalese damoni biyomi telo, nowoondoye ngulo nangge ingondudu telo, ngu onindo sono Wayin yanggango nelo ingootenggoku ngundilo. Mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo, ngu bosebalese mande damoni biyomingga nangge nguya tewolo. Mela ngalo ene beye koyi nangge teweloyi oni, ngu endega ngulo damoni biyomi gula gulano, ko oo gome gomemu enendo suwoo suwoo yowelo ingooteku, ngulo sitoyi beye koyi teweloyi onindo, ene oo sitoyi ulungga yoyingolo ewolo.

4Ngu naluno, no manggowo gula Sambo endemonggo tunootetoni ingowono. Ene ngandilo ewolo. Ye nolo Kristen oni simoo bale, ye komo ngu endega ngu yokoya sayi. Kinitetoni, asa, ye nguya ngu endega ngulo mbumbuwaye, ngu ye nguya koolowoowanggo. Ye ngu endega ngu yokolo ngu, asa, nondo ogingo biyomi ulungga enengo wetiye ngulo yetenoku, ngu ye ma yowanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Enengo mbumbuwaye ngu ulungga oolengo watayetoyi, Sambono oolete. Anutndo ngu biyomiyengga ngulo ingondudu tete.

6Ye ngu ooleko ooleko balega ngundo biyobiyomi tewoku, ngu yendo eneno ngu komo gumi elaya wendangeyi. Ndadilo ngulo, ngu balega ngundo oo kowuli ulungga oni yunoweloyi yetoningga, ngulo yendo ngu elayagomo kowuli ngundilo ene ko inoyi.

7Ngu balega ngundo enengo oowooyi bingami okoolo, enengomo so nakaya nakanakangoyingo gome gomemu, ngu nangge telo watayetoningga ngu, ngulo yendo komo ogingo gumi ngundiya teyinoyi. Ene balega ngu newendemonggo, ene enengo biyomi okoolo ewolo. No ngu mela ngalo oo bidodo sobosobo bale ulungga oolengo. No nggami bale kini, ngulo ngu, no ma sendowelo ingowano. Hamoo oolengo kini, ewolo.

8Ariya, newendemonggo ngundilo ingootoni, ngundilo ngulo, kowuli guladilo guladilo ngu naluno nangge eneno ombuwa. Ngu ngandilo: Sayi guladilo guladilo ngundo ombulo yuleni kumootoyi, oni simoo bale sendo mogulu ulungga tetoyi, ko oowalilo kumooyingo naluwo ulungga oolengo nguno tunootewa. Nguno ngu, debo Babilon endega ngu delo gisokowa. Yo hamoo oolengo, Anut Oo Bidodo Sembuli yanggangonidodoga, ngundo enengo damoni wilikolo, kenolo, ogingo nangge oolengo inowalo ewolo.

9Mela ngalo oo sobosobo oni koleteyingo bidodo nguya oo biyomi goboolo tewonggoku, endemo woolo ulungga ende dedoni, ngu kenolo, ene sendo mogulu ulungga tewanggo.

10Onindo ngu endega ngu dedoni, yowoko dikalo, ngunonggo ngu endemo oni ngundo enengo mbumbuwaye, ngulo ogingo ngundilo koolowootoyi, kenolo, kiyelolo ewolo. O gowugowulongo Babilon, ye ende ulungga yanggangonggedodo! Nalu ootuwoo bodagano sodedonangge, yengo mbumbuwaye ngulo gumi yengomo tunootetoni koolowootenggoku ngu! Elo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Beye koyi teweloyi oni mela nga bidodo, ngulo ingonduduye, ngulo kowuli ingolo sendowanggo. Ndadilo ngulo, ene musiyo gulano enengo sitoyi uliyoweloyi nguya kini ngulo.

12-13Yo, ngundo Babilon endega nguno beye koyi teweloyi oni, ngundo oo ngandilo suleyoote. Gol, Siluwa, digi nakanakangoyingomu, beye goyayimu, towi namboyi gome gomemu, towikumba seleyingo gome gomemu, towi nakanakangoyingo gome imakeyingomu, de gula gula ndindingo gomemu, Elepan nggamaliyo, ko debo Ayen koolongguyibo, ko Ayen oobo digi gagiwi gome nakanakangoyingombo, ngundo oo gome gomemu teyingo, suwe oo nengguloni gula gula, ko woolo gome ndindingomu yeweloyi, ulumi gula gula ndindingo gome gomemu, Wayin, oo kaweloyi bo ulumi gomemu, oomanongoyingo kaweloyi oo kiki uleyingo, sipsip ko bulmakau, hos ko hos yawasanidodomu, kingo sulena oni bidodo, ngu oo sitoyi ngu bidodo uliyowelo suleyowonggori.

14Beye koyi teweloyi oni, ngundo sendowelo telo ewanggo. Oo gome gomemu bidodo, ngulo ye gome ingootenggoku, ngu oo ngu ataga kinitete. Yo, yengo oo sitoyi bidodo kini temukootoni, gula ngudodo kinilo ewolo.

15-16Ngu beye koyi teweloyi, oni ene kuli Babilon ende oo sitoyi uliyolo, ngulo beye yowonggoku, ngundo endemo oni simoo bale kenootoyi, ngulo mbumbuwaye ngulo ogingo ulungga oolengo ingootenggoku, ngulo ene kenolo, sosoleyingo ulungga telo, yowoko anduno ootoolo, nowoondoyemo kowuli ulungga ingolo sendolo ewolo. O Babilon ende ulungga gowugowulongo! Ngu hamoo oolengo gowugowulongo! Kuli gengo nenggulo namboyi ngu gome gomemu, ko nenggulo seleyingo oolengo, yemulo oluwolo. Gengo so nakaya gol yowali gome gomemu, ko digi nakanakangoyingomu gomemu, ko beye goyayi nguno tewonggori.

17-18Ngu nalu ootuwoo bodagano, sodedonangge gengo oo sitoyi ulungga oolengo, beye nguya, ngu bidodo kinitemukoyingo! Elo ewolo. Ngundilo ngulo, wanggono oni sobosobo, ngudodo enengo ko onidodo, oni simoo bale wanggono sawelo ingootenggoku, ko wanggobo beye koyi teweloyi oni, ngu

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

bidodo endemo onilo kowuli oolengo ingootenggoku, ngu kenolo, yowokono dikalo, endemo ngulo wooloyi ooleteku, ngu kenolo ewolo. Ende ulungga gulado ene Babilon ende ngundilo oowooyidodo oodoni, ngundo Babilon endega ma dagalo oowooyidodo oodoni, ma kenowato! Ewolo.

[19]Ngundilo ngulo, ene kowuli ulungga ingolo, ngulo ene tabayemo gugukakawu oolongoolo, sendo mogulu telo ewonggori. O ende ulunggaku, gowulongo! Gengo ende nguno wanggo wendeyino oolootenggoku, ngulo sobosobo oni, ngundo gengo oo sitoyi geno suleyowonggoku, ngulo ene bobeye ulungga oolengo yoyingo! Ene nalu ootuwoo bodagano nangge, sodedonangge ene oonatemukoote! Ewonggori.

[20]Ene ngundilomu, ye Sambo endemo oolootenggoku, ye enengo nowoondoyemo hamoo teyingo oni, ye Anutlo ingondudu eyingo oni bidodo, ye Yesuslo suleyeloyingo Aposel oni, ye bidodo komo oni oni ulungga oolengo tetenggo. Ndadilo ngulo, weti mbumbuwa ye teyingomu, ngu wilikolo, ngulo Anutndo ene Babilon mbumbuwa damoni biyomingga yeno tewonggoku, ngu wilikolo, ogingo ulungga oolengo yunoyingolo ewolo.

[21]Ene ngundilo mande yokootoyi, ngu naluno nguno, Sambono Engel oni yanggangonidodo nguno digi ulungga oolengo, onindo ma okooweloyimbolo ngu okoolo yolo, wendeyino oolongoolo ewolo. Ngundilo damoningga nguno nangge, ngu Babilon ende ulungga ngu yolo oolongootoni, utoni, onindo ko ma kenowanggolo ewolo.

[22]Gita oowooyi Harup, ko sumbimboolo ngguyi gula gula, ko nggusimbolo, ko unggu ngulo ngguyi nalu gulano, oni ma ingowanggo. Oni ene ingonduduye gula gulano ko teweloyi nalu gulano, ngundilo oni gula ngu ma oluwa. Wit oo kiki uleweloyi ngulo kiki ngguyi, nalu gulano, oni ma ingowanggo.

[23]Solu himi, nalu gulano, onindo ma kenowanggo. Oni ene bale yoweloyi nalu nguya kinitewa. Kulimi beye koyi teweloyi oni, ngundo ene mela nga bidodomo ene oowooyidodo ootoolo, ene ngunonggo oni mela bidodomo ganaganayelootoyi, kosonggi gula gula oni yombuliyelowelo teyingolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Anutndo ene Babilon endega ngu kenootoni, ene biyomi telo, enengo ingondudu eyingo oni, ko enengo oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo mela bidodomo oluwonggoku, ngu yudoyi kumootoyi, ngu kenowonowo. Ngundilo damoningga ngulo kowulingga bidodo Babilondo yoyingolo ewolo.

Rewelesen 19

Sambo Endemo Oni Bidodo Oni Oni Tewonggori

1Babilon ende ulungga ngu delo yokootoni, ngu naluno, no Yon ingootoowe, Sambo endemonggo, simoo bale oowooyingga oolengo moguluwoolo ewonggori. Noole komo Anutlo oowooyi bingami elo okooteto! Ngu noolengo Anut, ene nangge gulanangge, ngundo noole ko uliyelolo yoyowolo. Ene oowooyidodo, dulidalinidodo, ko yanggangonidodo oolengo ooloote.

2Anutlo wilikoweloyi koni ngu damoni nenengo oolengomo oni wilikoyelowa. Ngu ooleko ooleko bale ulungga, ngu enengo damoni biyomingga, nguno oni simoo bale mela bidodomo yombuliyelolo, ngundo Anutlo ko oni yuleni kumoowonggori. Ngundilo ngulo, Anutndo ngulo gumi biyomi oolengo inoyingolo ewolo.

3Asa, ngu naluno no ingootoowe, ene mogulu ulungga telo, meno ko ewolo. Noole gengo oowoongge bingamingge elo okooteto! Babilon ende ulungga delo, wooloyi oolewoku, ngundilo suwoo suwoo delo, woolo oolelo oluwalo ewolo.

4Sambono tabango oni onibiga namolaya ngudodo, ko Oo Keda Oolootenggoku namolayaga, ngudodo Anut doongeyimo penggootelo, yambo mande telo, meno ewonggori. Hamoo oolengo! Noole gengo oowoongge elo okooteto! Elo ewonggori.

5Ngu naluno, Anutlo yaba tanggeyimonggo meno gula ewolo. Ye Anutlo ko oni, oowooyedodomu ko oowooyedodomu kini, ye bidodo komo noolengo Anutga ngu oowooyi bingami elo okootetolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ngu naluno, no ingootoowe, mande mogulu ulungga simoo balenonggo ngguyi utoni ingootoowe, sono ululu ngguyi ngundilo uyingo, ko gusilo ngguyi ngundilo ingootoowe, ene ngundilo meno ulungga ewolo. Noole gengo oowoongge bingamingge, elo okooteto! Ge noolengo Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi! Ge yanggangonggedodo, ge oo bidodo sobosobo koleteyingo oolengo!

7Ngulo ngu, noole oni oni ulungga oolengo telo, oowoongge bingamingge okooteto! Ndadilo ngulo, Sipsip Nangoni bale yoweloyi naluwo tunootete. Enengo baleyi ngu kuli oo yomosiyowolo. (Enengo baleyi ngu oni simoo bale eneno nowoondoyemo hamoo teyingo ngu.)

8Anutndo ngu baleyi inowoku ngu, ene nenggulo namboyi oolengo yowali kendilo, pelungga soluyidodo ngu inootoni yemuwolo ewolo. (Ngu nenggulo salayingga ngu Kristen oni damoniye gome nenengo ngulo gaboyi.)

9Ngu oo ngu tunootetoni kenootoowe, Engel oni gula nono ewolo. Ge nga mandega nga nakango. Ngu oni simoo bale ngu Anutndo negoyelootoni, Sipsip Nangoningga ngundo baleyi yoweloyi oo simbo kayingongga, nguno ombuwelo sumoo yunowoku, ngulo ene oni oni ulungga tetenggo. Ewolo. Ngu mandega ngu Anutlo mande hamoo oolengolo nono ewolo.

10Asa, Engelndo mande elo yokootoni, no ene keyi damonimo penggootelo, yambo mande tewelo tewonowo. Ngundilo tetoowe, ene sodedonangge nono ewolo. Ge nono yambo mande ma tewelo! Ndadilo ngulo, no geya konale gulanangge, Kristen doboogulige Yesuslo mandeni nowoondoyemo hamoo telo oolooteto. Ye komo Anutno nangge yambo mande teyi! Noole ingowato. Yuka Kundingiyi ngundo Anutlo ingondudu eyingo oni nowoondoye yokutuwootoni, ngundo ene onino Yesuslo mande wesiyolo ewolo. Ngundilo wesiyolo etoyi, ngunonggo enengo mandeni ngundo oni sungo nowoondoye yokutuwootoni, ngulo ene nguya Yesuslo mande wesiyolo etenggolo ewolo.

Onindo Hos Namboyinggano Bibitewolo

11Ngu naluno, no Sambo endemo kenootoowe, nguno Hos gula salayimu oodoni, ngu sanganimo oni gula bibitelo oluwolo. Ngu oningga ngu oowooyi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngandilo: Oni Enengo Koni Gome Sobowoolo Teyingo ko Oni Ene Damoni Gome Nenengomu Nangge Teyingo, oowooyi ngu ngandilo. Ene simoo bale wilikoyeloweloyi bine, ngundi ene ebe uleweloyi tetoningga ngu, ene komo mande damoni gome nenengo ngu nangge keyolo ngunonggo tewa.

12Enengo doongeyi ngu de solu ngundilo solu ooletoni, ene tabangomo Gol tomokuyi oowooyingga nguno ooloote. Enengo goweyimo oowooyi gula ooloote. Ene ngu oowooyingga ngu enengombo nangge damoni ingoote.

13Enengo nengguloni tewoku, ngu dalowobo sonowoowolo. Onilo oowooyi ngu ngandilo, Anutlo Mandenilo ewolo.

14Sambo ende me oni ngudodo ene hos nomboyimu sanganimo bibitelo, ene Yesus keyolo oolouwonggori. Ene towikumba tewonggoku, ngu namboyi gome oolengomu nangge telo oolouwonggori.

15Enengo manggowoomo duge kuningo oolengo ngunonggo oolelo, mela ngalo oni simoo bale eneno nowoondoye hamoo ma teyingo ngu yuleweloyimbolo. Anutndo ewolo. Enengo usutokoni Ayenmbo teyingo, ngundo ene oni simoo bale gome soboyelowalo ewolo. Ene Wayin sonoyi winggooweloyi digi koondoyigano, nguno Wayin winggoowolo. Ngu Wayin sonoyi ulungga ngu, Anut yanggangonidodoga ngulo sanggilini ulungga oolengo ngulo gaboyi.

16Enengo oowooyi ngu nenggulonimo, ko keyi begowoomo nguya nakangoyingomu, ngu ngandilo: Mela Ngano Oo Bidodo Sobowooyingo Koleteyingo Ngulo Tabangoye Ulungga Oolengo. Ene Sobosobo Oni Bidodo Sembuye Ulungga, ngundilo nakangowolo.

17-18Ngundilo tetoni, no Sambono Engel oni gula kenootoowe, sano dikalo, meno manggalu telo, nu sambolili ululumelo ombutenggoku, nguno ewolo. Ye ombuya, Anutndo oo simbo kawokuno, ngano gooboongooyi. Ye ombuya, nguno ye ngu mela ngalo oo sobosobo oni tabango, ko me onilo tabango, ko oni yanggangoyedodo, hos, ko oni hos sanganimo bibiteyingo, ko oni simoo bale oolootenggoku, ko kingo sulena oni, ko oni oowooyedodomu, ko oni oowooyedodomu kini ngu bidodo songgiwini neyilo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ngu naluno nguno, no Nusago Goki ko mela ngalo sobosobo oni koleteyingo ngudodo, ko enengo me onidodo nguya yeyootoowe gooboongoowonggori. Ene gooboongoolo, ngundo oningga Hos nomboyingga ngu sanganimo bibiteyingongga nguya, ko enengo me oni ngudodo ebe ulewelo tewonggori.

20Ene ngundilo tetoyi ngu, asa, oningga Hos nomboyingga ngu sanganimo bibiteyingongga, ngundo Nusago Gokingga ko Setanlo Ingondudu Eyingo Oni Ebe ganagana, ngu yoyolo, meleno de nombo ko digi koolongguyi, oowooyi Salpa, nguya gooboongoolo, sugi sugi delolooteku, nguno oolongooyelowolo. Ene ngundilo tetoyi, ndadilo ngulo, ngu Setanlo Ingondudu Eyingo Oni Ebe Ganaganangga, ngundo Nusago Goki doongeyimo, oo amana onindo ma teweloyim ngu tetoyi, ngulo oni simoo bale bidodo oo ngu kenolo nguno mayelo, gooboongoolo, Nusago Goki ngulo gaboyimo yambo mande tewonggori.

21Ngu oningga Hos nomboyingga ngu sanganimo bibiteyingongga, ngundo duge manggowoomo oolootekungga, ngundo Nusago Goki Ulunggaku ngulo me oni bidodo dugebo yuleni kumoowonggori. Kumootoyi, ariya, nu bidodo ombulo, enengo songgiwiye bidodo nemukolo useye ndindi tewonggori.

Rewelesen 20

Mooma 1,000 Setan Biyomimo Oluwa

1Ebe kinitetoni, ngu naluno, no Yon Sambono Engel oni gula no kenootoowe, ene Sambo ende yokolo ombuwolo. Enengo kandeyimo ngu mele ulungga gumi kiningga ngu goosooweloyi ki, uto ulungga nguya oowooyi Sen, ngu dowoowolo.

2Ngu Oliwa Ulungga ngu dowoolo, uto yanggango Sen, ngundo dowoolo gosiyolo, mele gumi kini ulunggano oolongoowolo. Nguno ngu, ene mooma 1,000 oluwa. Ngu Oliwa Ulungga ngu oowooyi gula ngandilo: Sile Kulimingga ngu, Oomboolo Biyomi, ko Setan ewolo.

3Sambono Engel oningga, ngundo Oliwa Ulungga ngu dowoolo, mele gumi kininggano nguno oolongoolo, mele manggowo wetu oo ngu gome ukingolo,

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

goodoolo gosiyowolo. Ngundilo teyingo, ngulo ene mete oni mela bidodomo, ngu mooma 1,000 nguno ko ma ganaganayelololuwa. Mooma 1,000 ngu kinitetoni ngu, kootusina, ene mele goosootoyi, nalu bodagano nangge, Setan ngundo mete oolelo, oololo ombulo tewa.

4Ngu naluno, no ngu oni gidalega Anutndo oni wilikoyeloweloyi ko ngu kuli sunggi yewoku, ngu onikundo yaba bingamidodo ngu sanganimo bibitetoyi kenowonowo. Ngu bibitelo, ngunonggo ngu oni oo tewonggoku, ngu wilikoyelowelo bibitewonggori. Ngundilo telo, oni ululu oolengo gaboye kenootoowe, ngu ene Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo ngulo, enengo oowooye oni gidalegano yootunootoyi, ngunonggo ene nguya Anutlo mandeni yanggango dowoowonggori. Dowootoyi, ngulo ngu, me onindo bungeye toongootoyi kumoowonggori. Ngu Kristen oni ngu, ene Nusago Gokino ko ngulo gaboyimo nguya ma yambo mande teyingo, ko ngulo sunggi ngu kembayemo ko kandeyemo nguya ma yowonggori. Ngu oni ngu, ene ko keda ootookoolo, ene Kristusya goboolo mooma 1,000 oololo, ngu oni ngu soboyelolo oluwanggo.

5Ngu Kristen oni ngu, ene wata koleteyingo ngundo melenonggo ko keda ootookoowonggori. (Kristen Oni kumooyingo gidalega ngu mooma 1,000 nguno ma ootookoowanggo.)

6Oni ene melenonggo tambu koletelo ootookootenggoku ngu, ene komo oni oni telo, kundingiyi oluwanggo. Ngu oni ngu, ene Anutno woolo yeyingo oni kundingiyi telo, ene Kristusya mooma 1,000 oni simoo bale melangga nga ngu sobowoolo oluwanggo. Ngundilo onikundo ene Setanlo ende biyomimo ngu ma oolouwanggo. Kini, ene suwoo suwoo Anutya oluwanggo.

Anutndo Setan Yombuliyowolo

7Mooma 1,000 ngu kinitetoni ngu, Anutndo mele gumi kini ulunggaku ngu manggowo goosootoni, Setan ya biyomi yokolo toongewolo.

8Yo, Setan ngu mele yokolo, oolelo, oni simoo bale mela bidodomo, ganaganayeloweloyimbolo ko tewa. Ene ngundilo telo, yade yade oololo, Gok ko Megok ngu sowe elayaga Kristuslo mundi mundi oolootenggoku, ene

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

goobooyelootoni, me oni ulungga oolengo yeli tunootewa. Ngu me oni goobooyelootoni, ngu wendeyi sono dabemimo digi kelidi ngundilo tewa.

9Setando mela bidodomo, me oni goobooyelolo, yade yade oololo, Anutlo simoo bale oolootenggoku musiyo pawangolo, ngunonggo Anutndo ende ulungga (Yerusalem) ngulo gome ingooteku, ngu pawangowanggo. Ngundilo tewanggoku ngu, ene Anutndo Sambononggo de soludodo yokootoni, ombulo, ngundo ngu, Setanlo me oni ngu yoodemukowa.

10Ngundilo tetoni ngu, Anutndo ebe ganagana oni Setanngga, ngu dowoolo, mele gumi kiningga digi koolongguyimu delo oolooteku, nguno oolongoowolo. Oolongootoni, Setando ulo, nguno ene Nusago Goki ko enengo ingondudu eyingo ebe ganagana oni nguya kabusayi telo, sugi sugi ogingo ulungga oolengo koolowoolo oluwanggo.

Wilikoyeloyingo Nalu Ulungga Tunootete

11Ngundilo tetoni nguno, no yaba namboyi ulungga bingaminidodo ngu kenootoowe, oni gula ngu sanganimo ngu bibitewolo. Bibitetoni, ngu naluno, mela ko sambo nguya satoli, musiyalimo kinitewolo.

12Ngundilo tetoni, no kenootoowe, oni kuli kumooyingomu ngu oowooyedodomu, ko oowooye kinimu nguya, enedodo ngu yabaga bingaminidodo ngu tanggeyimo dikawolo. Ngundilo dikatoyi, oni yaba bingaminidodo bibiteyingongga, ngundo buk gidalega dowoolo wesiyolo, ko buk gula nguya wesiyowolo. Ngu bukga ngu Yesusndo oni keda oluweloyi ngulo buk. Ngu buk gulaga nguno oni simoo bale mela ngano oo damoni tewonggoku, nguno ooloote. Oo ngu buk nguno oolootenggoku, ngu Anutndo ngu oni bidodo kumooyingomu ngu wilikowolo.

13Ngu naluno, wendeyi koongeyingo bidodomo, oni kumooyingo ngu ooletoyi; ko oni meleno meleyeloyingo ngu ooletoyi; ko oni kumoolo Setanlo ende biyomimo oolootenggoku, ngu nguya Anutno mayelo gooboongoowolo. Gooboongootoyi, Anutndo enengo koye tewonggoku, enengomo enengomo wilikoyelowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Oni Yesusno nowoondoyemo hamoo ma tetoni, kumoolo musiyo sungo sungomo, ko Setanlo ende biyomimo nguya oluwonggoku, ngu bidodo Anutndo goobooyelolo, wilikoyelolo, ko oolongooyelootoni, mele de nombododo ulunggano, nguno ulo yoodetoni, suwoo suwoo ogingo ingolo oluwanggo. Nguno oodoyi, Anutndo ewolo. Ataga kumooweloyi damoningga ngu kinitetelo ewolo.

15Ene wilikoyeloyingo oningga, ngundo oowooyi Yesusndo oni keda oluweloyi bukga nguno oowooye kini ngu, ariya, ngu oni ngu, Anutndo ngu yoyolo oolongooyelootoni, de nombododo ngu ma kumooweloyi mele ulungga oolooteku nguno uwonggori.

Rewelesen 21

Sambo Ko Mela Keda

1Ariya, ngu naluno, no Yon sambo mela keda kenowonowolo. Sambo koletelo, ko mela koletelo, ko wendeyi nguya ene kinitewolo.

2Ngundilo kinitetoyi ngu, no ende kundingiyi ngu Yerusalem keda kenootoowe, ene sambononggo Anutndo suleyootoni ombuwolo. Anutndo ende kedaga ngu kuli gome metemimu yelo yomosiyoyingomu, ngu bale kameyi yowelo naluwo, nguno enengo oo kuli gome metemimu nangge, ngu yomosiyoyingo ngundilo.

3-4Ngu naluno, no manggowo ngguyi Anutlo yaba bingaminidodo ngu tanggeyisina, ngunonggo manggalu telo etoni ingowonowo. Ataga Anutndo oniya oolootenggo. Ene oniya oluwanggoku, nguno ngu, enengo oni simoo bale oluwanggo. Anutndo enesu nangge oni simoo baleno nguno ootoolo, ene onilo Anut oluwa. Ngu naluno, Anutndo onilo kowuliye ngu bidodo andangeyunootoni, ngulo ene nalu gulano, ngu ma sendowanggo. Kumooweloyi damoningga nguya kini; kowuli bidodo ko sendo mogulu teweloyi damoningga ngu, ko ogingo ingoweloyi damoningga ngu, oo ngu bidodo nguya kinitemukowa. Mela ngalo damoninggano tewanggoku, ngu bidodo kinitemukowalo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ngu naluno ngu, onindo Gol yaba bingaminidodo ngu sanganimo bibiteyingongga ngundo ewolo. Ingo! Ataga oo ngu bidodo keda tunootete, ewolo. Ene mande gula nguya ewolo. Ge nga mandega nga nakango. Ndadilo ngulo, nga mandega nga ngu nenengo oolengo, ngulo oni ene ngulo nowoondoyemo hamoo tewanggolo ewolo.

6Asa, ene mande gula ewolo. Nolo kone temukooteno. Nondo ngu oo ngu bidodobolo koletelo oolengo oolooteno. Nondo nguya, ngu oo ngu bidodo wengamo oolooteno. Oni ene sonolo kumoowaku ngu, nondo sono keda oolooteku, sono omungo ngu sono kingo tuwoo ene inootoowe newa.

7Oni ene newendemo hamoo tetekungga ngu yanggango dowoolo, yade oololo kumoowaku ngu, asa, ene komo Setanlo tewootewoo, ngu dagate. Oni ngundilo tetekungga ngu, nondo enengo Anut oodoowe, ene nolo nangone oluwa.

8Ene oni nolo kone metemi teweloyi ngu sosolelo yokowanggoku; oni ene Yesuslo nowoondoyemo hamoo ma tewanggoku; ko oni ene dobooyi uleni kumootenggoku, ene bosebalese damoni biyomi ngu tetenggoku; oni ene idi kosonggi damoni biyomingga ngu tetenggoku; oni ene oomboolo ebe ganagana biyomi nguno yambo mande telo nguno yemboongetenggoku ngu; ko oni bidodo ebe ganagana mande etenggoku; ngundilo oni ngu bidodo, ene de nombododo mele ulungga digi Salpa delo gidolelo oolooteku, nguno ulo oluwanggo. Ngu musiyongga ngu biyomi oolengo, nguno ene ulo, sugi sugi oluwanggoku, ngu kumooweloyi kootunggaku ngundilo ewolo.

Yerusalem Ende Keda

9Ngu naluno, Sambono Engel gula nono ombuwolo. Ngu Engelngga ngu Engel kandegula gidembolo elayaga ngulomu gula, ene kandeyimo koondo kandegula gidembolo elaya, Anutndo oni yombuliyoweloyi oo biyomi ngu koondomo yetoni hangewolo. Ngulomu Sambono Engel gula, ngundo ombulo nono ewolo. Ge ombutooga, nondo Sipsip Nangoni ngulo baleyi keda ngu etunggelowanolo ewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ngundilo etoni, Anutlo Yukani, ngundo yanggango nunootoni, Engel ngundo noyolo, puli ndandayingo oolengo sanganimo nguno oolewolo. Ngu musiyongga nguno, ene Yerusalem ende keda etunelootoni, kenootoowe, ngu endega ngu sambononggo Anutndo suleyootoni ombuwolo.

11Ngu ende kedaga ngulo soluni ngu Anutlo dulidalini. Ngu endega ngulo soluni ngu, ene digi oowooyi Yaspa, ngulo ulini ulungga oolelo ngulo yowali himi oo kombo ngundilo.

12Ngu ende keda ulungga ngulo oonggoo pawani ngu, awuno sambolili oolengo tewolo. Ngu endega ngulo yamakoni kande elaya kegidembolo elaya oodoni, nguno Sambono Engel oni kande elaya kegidembolo elaya yamako sobowoolo dikawonggori. Ngu yamako ngu, Iserel onilo sowe kande elaya kegidembolo elayaga, ngulo oowooye nguno nakangowonggori.

13Ngu endega ngulo ende mundumi namolaya oodoni, nguno yamako kabusa kabusa yeyingomu ooloote.

14Ngu endega ngulo digi osiyi kande elaya kegidembolo elaya ende yanggango inootenggoku, ngulo digiyi ngu Sipsip Nangoningga ngulo suleyeloyingo Aposel oni kande elaya kegidembolo elayaga, ngulo oowooye nakangowonggori.

15Ngu Sambono Engel ngundo oni Gol usutokoyiga dowoolo, ngulo endega, ngulo yamako, oonggooyi nguya logowoowolo.

16Ngu Sambono Engel onindo ene usutoko ende logowooweloyimbolo ngu dowoolo, ngundo ngu endega ngu logowoowolo. Ngu endega ngulo wanggangoni ko dabemi ngu, ko oonggoo pawani dubuli ooleyingo nguya logowooyingo, ngu gulanangge elelemo oolengo tewolo. Ene 2,400 Kilomita ngundilo.

17Ene oonggoo pawani nguya logowootoni, ngu oonggoo pawa nenengo ngu 60 Mita ngundilo logowoowolo. Ngulo logoga ngu onindo oo logowootenggoku ngundilo, ngundo logowoowolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ngu endega ngulo pawani ngu, Anutndo digi oowooyi Yaspa digiga ngu telo, ko endega ngu Gol ngu Galas yowali ngundilo yewolo. Ngu oo gabogaboyi ngundilo yowali kendilo tewolo.

19-20Ende ngulo digi osiyi ngu Anutndo endega ngulo oonggoo pawayi yanggango teyinolo, digi nakanakangoyingo, ngundo nakangowolo. Ngu digi ngu ngandilo; digi koleteloga ngu Yaspa; digi elayayiga ngu Sapayira, ngu ulinggiyi; digi kabusayi ngu Aget, ngu namboyi; digi namolayayiga ngu Emelal; digi kandegulayiga ngu Sadonikis, ngu seleyingo ko namboyi nguya goobooyingo; digi kandegula gidembolo elayayiga, ngu Koniliyon ngu digi seleyingo; digi kandegula gidembolo elayayiga ngu Kirisolayit ngu koolonggu nangge, digi kandegula gidembolo kabusayi ngu Beril ngu titoyi; digi kandegula gidembolo namolayayiga ngu Topas, ngu koolonggu nangge; digi kande elayayiga ngu Kirisopales, ngu titoyi koolongguyi nguya goobooyingo; digi kande elaya kegidembolo gulananggega ngu Hayiyasin, ngu ulinggi nakayi gula; digi kande elaya kegidembolo elayayiga ngu Ametis, ngu digi seleyingo gula.

21Endega ngulo yamakoyi kande elaya kegidembolo elayaga, ngu beye goyayi kande elaya kegidembolo elayaga ngu namboyi oolengo ulini ulungga, ngundo tewonggori. Ende ngulo yamako gulanangge nanggemo, Anutndo beye goyayi ulungga oolengo ngu gulanangge ngundo nangge tewolo. Ngu endega ngulo ooleni ngu Gol oolengombo nangge teyingo, ngu oo kombo ngundilo yawaliyi kendilo.

22Ngu endemo, nguno gooboongoo ya kundingiyi, Tempel, ngu no ma kenowonowo. Anut Oo Bidodo Sembuli Ulungga ko Sipsip Nangoni, ngundo nangge ende ngulo Tempel oolooteli.

23Ngu endega nguno ngu, sa kombo ngulo himi kini. Kini oolengo, Anutlo dulidalini, ngundo nangge, ende ngu himi inootoni, ko Sipsip Nangoni ngu ende ngulo solu oolengo.

24Kristen oni bidodo mela bidodomonggo ende nguno mayewanggoku ngu, ene Anutlo solu himimo endeyolo oolootenggo. Mela ngalo Kristen oni

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

sobosobo koleteyingo, ngulo oo sitoyi gome gomemu, ilosalaye oododo, enengo oowooye bingamiye ngu bidodo yolo, Anutno kingo duwoo inowanggo.

25Ngu endega nguno ngu, ene suwoo kini. Ngulo ngu, ene sa nangge oodoni, ende ngulo yamakoyi nalu bidodomo ma goodootenggo.

26Mela bidodo melako ngano oluwonggoku, ngulo oo sitoyi gome gomemu, bobeye nguya, ko bingamiye ngu bidodo yolo, ngu kingo duwoo Anutno yewanggo.

27Ngu endemo nguno oo biyomimu, ko mande damoni biyomi oyumododomu, ko ebe ganagana mande eweloyi damoni biyomi, ngu hamoo oolengo oni ngundilo mande damoni tetenggoku ngu, ene ngu endegano nguno ma uwanggo. Oni oowooyi Sipsip Nangonimbolo bukga nguno oowooye oolootenggoku, ngundo nangge, ene mete ngu endemo nguno uwanggo.

Rewelesen 22

Endega Nguno Sono Bingo Keda Oolooteku Ngu

1-2Ngu naluno ngu, Sambono Engel onindo ene no Yon etunelootoni, sono bingo keda oolooteku, ngu namboyi oolengo oo kombo ngundilo kenowonowo. Ngu sono bingo gome gomemu ngulo omungo, ngundo Anutlo yaba bingaminidodo ngunonggo, ko Sipsip Nangoni nguya ngunonggo ombulo, yade yade ombuwolo. Sono bingo ombulo, ngu endega ngulo ooleni ulunggaku ngu, kewoolokuli yade oolouwolo. Sono bingongga ngu dabemi gide gide, de ngudodo keda oluweloyi yunootenggoku, ngu dikatenggo. Ngu de ngu mooma gulananggemo engge tanggooli ngu, tambu kande elaya kegidembolo elaya enggewolo. Yo, hamoo oolengo, kombo gulanangge gulananggemo, de tanggooli gome gomemu enggetenggo. De uyi ene nguya gome neweloyi oodoni, ngunonggo oo kowuli, ko sayi mambu ngu bidodo oni melako ngano oluwonggoku ingootoyi, ngu de uyi onindo netoyi, oo ngu biyomi kinitemukowa.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Yo, hamoo oolengo, Sambo ende kedanggano nguno oo kumana biyomi gula ma ootoolo, ngundo oni ma gosiyelootoni, Anut ko Sipsip Nangoni nguno nangge yambo mande telo, eneno yemboongewanggo. Yo, Anutlo yaba bingamini ko Sipsip Nangoni nguya ngu endemo nguno oodoli, ngu musiyo nguno enengo ko oni, enengo koyali tewanggo.

4Ngu endega gome nguno Kristen oni bidodo Anutlo omukumundoongo kenolo, kembayemo enengo oowooyi nguno oluwa.

5Ngu endega nguno suwoo ko ma tewa. Nguno ngu, solu Lam ngulo himi ko solu himi nguya kini. Ndadilo ngulo, Anut Oo Bidodo Sembuliga ngu enengombo himi yunootoni, nguno Anutlo ko oni suwoo suwoo Anutya sobosobo tabango telo oluwanggo.

Yesus Ngu Nalu Bodagano Ngu Ko Ombuwa

6Ngu naluno, Sambono Engel ombulo, nono ewolo. Nga mandega nga, ngu hamoo oolengo. Ngundo ngu, ene oni bidodo nowoondoyemo hamoo tewanggo. Anut Oo Bidodo Sembuli, ngundo enengo Yukani, ngundo enengo ingondudu eyingo oni ngu ingondudu yunootoni, ene ngunonggo enengo mande wesiyolo etenggo. Anutndo enengo Engel suleyootoni, ombulo, ngundo enengo ko oni, ngundo nalu bodagano oo bidodo tunooteweloyi, ngu etuyelowololo ewolo.

7Yesusndo ewolo. Ye gome ingoyi! No yeno nalu bodagano ko ombuwano. Oni gidalega ene Anutlo mandenimo oo tunooteweloyi nga bukgano oolooteku, ngu ingolo keyootenggoku ngu, ene mete oni oni tewanggolo ewolo.

8No, Yon, oo ngu ingolo kenowonowo. Yo, nondo mandega nga ingolo, ko oo gaboyi kenowonoku ngu, no Engelngga oo ngu etunelowoku ngulo keyimo penggootelo, yambo mande tewelo ingowonowo.

9Ene Engel oni gulado nono ewolo. Ge nono yambo mande ma tewelo! No geya, ko gengo Kristen doboogulige, ko Anutlo ingondudu eyingo oni nguya, ko oni nga bukno mande oolooteku, nga keyootenggoku nguya konayi

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

goboolo teteto. Ngundilo ngulo, ge ngu komo Anutno yambo mande te! Elo ewolo.

10Ngundilo, ene ko nono ewolo. Nga Anutlo mandega oolooteku nga ngu, kootusina oo tunooteweloyi ngulo naluni namoko tete. Ngundilo ngulo, nga bukga ngano mande oolooteku, ngu ma gosiyolo ukingowelo.

11Ngulo ngu, nowoondoye yowoolengoweloyi naluwo pelungga kini. Ngulo ngu, oni ene damoni biyomi telo bosebalese mande damoni biyomi tetenggoku, ngu suleyolo, ngundilo nangge teloluwanggo. Ngundilo nangge, oni ene mande damoni gome nenengo ngu nangge telo, kundingiyi damoningga nguno oolootenggoku ngu, ene komo ngundilo nangge teloluwanggolo ewolo.

12Yesusndo ewolo. Ye gome ingoyi! No nalu bodagano ko ombuwanoku, nguno oni bidodobolo uliye yolo ombulo yunowano. Nondo uli gumi yunowelo ngu, oni bidodo enengo damoniye oo tewonggoku, ngu sungo sungomo wendangelo, ngundilo oolengo gumi yunowano.

13No kulimi oo bidodo yemukolo, nguno oluwonoku, ombulo, oo bidodo kinitetoni, ngu naluno, nguya nondo nangge oluwano. No damoni yelo oluwonoku, ngunonggo ombulo oo bidodo kini teweloyi naluno, nguno nguya oluwano.

14Oni nono nowoondoyemo hamoo telo oolootenggoku, ene mete ende kedanggano nguno ulo, ene de tanggooli gomemu keda oolooteku yunoweloyimbolo, mete nelo, ngulo ene oni oni tewanggo.

15Oni ene idi kosonggi tetenggoku; bosebalese bulibali tetenggoku; oni ene oni yuleyi kumootenggoku; oni ene oomboolo ebe ganagana nguno yambo mande tetenggoku; ko oni bidodo ene ebe ganagana mande eweloyi ngulo ingolo keyootenggoku; ngu oni ngu bidodo enengo endeyoyingo ngu sebo endeyootenggoku ngundilo. Ngundilo oni ngundo Anutlo ende kedaga nguno ma ulo, ene endesina nangge oluwanggo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16No Yesus, nolo Sambono Engel oni, ye Kristen gooboongoo ya nguno nga mandega nga suleyolo yunooteno. No ngu, Dewitlo soweni oolengo. No ngu suwoononggo sengewelo tetoni dootungga dedeku ngu oolengolo ewolo.

17Anutndo ko Sipsip Nangoni baleyi, ngundo Yesusno ngandilo ewolo. Ge ombu! Etoli, ngu oni mande ingowanggoku, ngundo nguya ewanggo. Ge komo ombu! Ewolo. Oni ene sonolo ingooteku ngu, ene komo ombuya, ngu oni newelo ngu, ene komo ngu sonongga keda oluweloyiga yoya neni. Nga sonongga nga ngu, Anutndo kingo duwoo yunoote.

18No Yondo, mande yanggango oolengo yeno eteno. Ye komo ingondale teya! Nga bukno mande oo tunooteweloyi oolooteku nga soweyowanggoku ngu, ariya, oo biyomi oolengo nga bukga ngano elo nakangootoni oolooteku, ngu bidodo Anutndo ngu oningga ngu bungomo wata yewa.

19Ngulo ngu, oni gulado nga bukgano Anutlo mande nakangoyingo, ngu gumingga onindo andangelo yokolo ngu, asa, Anutndo ene nguya andangetoni ngu, ene ngu ende kundingiyingga nguno ma ulo, de tanggooli suwoo suwoo keda oluweloyiga ngu ma newa. Ngu ende kedaga, ko de suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngulo gaboyi nga bukga ngano ngundilo nakangolo ewolo.

20Oni (Yesus) nga mandega nga yeno oo bidodo etekungga, ngundo ataga ete. Hamoo oolengo, no solumimonggo eteno. No ngu komo nalu bodagano ko ombuwano! Etoni ngu, noolendo mande gumi ewootowo. Hamoo oolengo! Noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, Yesus ge hamoo ombu! Ewootowo.

21Yondo ene Anut sumoo inolo yemboongewolo. Yesus Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, gedo gengo sumangengge ngu suleyelootooga, ene gengo oni simoo bale bidodoboya goboolo oliyi. Ngu hamoo oolengo, elo yemboongewolo.

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer "não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR" (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: "e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações" (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira

2023, Vitória/ES - Brasil

Capa: Pôr do sol sobre o mar. Trata-se de imagem disponibilizada na internet, dentre as que não informam haver restrição ao uso.